بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَ بِهِ نَسْتَعِينُ

اَلْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ الصَّلاَةُ وَ السَّلاَمُ عَلَى

سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

Dhe prej Atij ne kërkojmë ndihmë.

Të gjitha lavdërimet i takojnë All-llahut, Krijuesit të të gjitha botëve, dhe bekimet e paqja qofshin për shkëlqesinë tonë, Muhammedin Alejhis-salatu ves-selam, për të gjithë familjen e tij dhe për sahabët-shokët e tij.

Vëlla! Ti më kërkove disa këshilla. Atëherë dëgjo disa të vërteta të përfshira në tetë tregime të shkurtëra, që duke marrë parasysh qënien tënde ushtar, ato janë në formën e krahasimeve të një natyre ushtarake. Unë e konsideroj nefsin -shpirtin- tim më të nevojshmin se të çdokujt tjetër për t'i dhënë këshilla. Në një kohë unë iu adresova nefsit tim në mënyrë të hollësishme me tetë Fjalë të inspiruara nga tetë vërsete të Kur'anit, prej të cilëve unë pata përfituar. Tani unë do t'i drejtohem shpirtit tim po me këto fjalë, por shkurtazi dhe me gjuhën e njerëzve të zakonshëm. Kushdo që dëshiron, mund të dëgjojë së bashku me mua.

⋆ ⋆ ⋆

FJALA E PARË

"Bismil-lah", është fillimi i të gjitha gjërave të mira. Edhe ne gjithashtu do të fillojmë me të. Dije o nefsi im! Ashtu siç është kjo fjali e bekuar shenja e Islamit, po ashtu ajo përmendet vazhdimisht nga të gjitha qëniet nëpërmjet gjuhëve të gjendjeve dhe të prirjeve të tyre të natyrshme.

Në qoftë se dëshiron të dish se çfarë fuqie e pafundme dhe çfarë burimi i pashtershëm mirësish është *"Bismil-lah"*, dëgjoje tregimin e mëposhtëm, i cili është në formën e një krahasimi:

Dikush që bën një udhëtim nëpër shkretëtirat e Arabisë duhet të udhëtojë në emrin e një kryetari fisi e të hyjë nën mbrojtjen e tij, sepse në këtë mënyrë ai mund të jetë i shpëtuar prej sulmeve të banditëve. Kështu përmbush nevojat e tij dhe arrin qëllimet; ndërsa vetëm e pa ndihmë, ai do të shkatërrohej përballë armiqve të shumtë dhe nevojave.

Dhe kështu, dy njerëz ndërmorën një udhëtim të tillë dhe hynë në shkretëtirë. Njëri nga ata ishte modest e i përulur, kurse tjetri ishte mendjemadh e kryelartë. Njeriu i përulur mori emrin e një kryetari fisi, ndërsa njeriu kryelartë e refuzoi... I pari udhëtoi i sigurt kudo që shkoi. Në qoftë se takohej rastësisht me banditë, thonte: *"Unë po udhëtoj në emrin e kryetarit të filan fisi",* atëherë ata nuk e shqetësonin. Në qoftë se do të vinte tek disa çadra, ai trajtohej me respekt për hir të atij emri. Kurse njeriu kryelartë vuajti gjatë gjithë udhëtimit, aq sa nuk përshkruhen fatkeqësitë. Ai gjithmonë dridhej nga frika përpara çdo gjëje, u bë si lypës, e poshtëroi veten dhe u bë objekt përbuzjeje.

Dhe kështu, o nefsi im kryelartë! Ti je udhëtari dhe kjo botë është një shkretëtirë. Pafuqia jote dhe varfëria janë të pakufishme dhe armiqtë e nevojat tuaja janë të pafund. Meqenëse është kështu, merre Emrin e Sunduesit të Parapërjetësisë dhe të Paspërjetësisë, Emrin e All-llahut të kësaj shkretëtire, që të jesh i shpëtuar nga të lypurit përpara të gjithë universit dhe nga dridhja e frika përpara çdo ngjarjeje.

Në të vërtetë, kjo frazë e bekuar *Bismil-lah* është një thesar i madh që nuk shteron kurrë, sepse me të lidhet "pafuqia jote" me një 'Mëshirë të gjërë Absolute', dhe lidhet "varfëria jote" me një 'Fuqi të madhe Absolute'; ajo i bën atë pafuqi dhe atë varfëri si ndërmjetësit më të pranu-eshëm tek Gjykata e të Gjithëfuqishmit dhe Mëshirëplotit.

Po, njeriu që vepron duke thënë, *Bismil-lah "Me Emrin e All-llahut*", i ngjason dikujt që ka hyrë në ushtri, ai s'ka frikë nga askush; ai flet, kryen çdo punë dhe përballon gjithçka "me emrin e ligjit dhe me emrin e shtetit."

Në fillim ne thamë se: "Të gjitha qëniet thonë: ***Bismil-lah***, nëpër-mjet gjuhëve të prirjeve të tyre të natyrshme." A është ashtu?

Po, ashtu është. Në qoftë se do të shikoje se një person i vetëm kishte ardhur e i kishte shtyrë me forcë të gjithë banorët e një qyteti tek një vend dhe i kishte detyruar ata të punonin, ti do të ishe i sigurt se ai person nuk ka vepruar në emrin e tij dhe përmes fuqisë së tij personale, por se ai ishte një ushtar, duke vepruar në emrin e shtetit e duke u mbështetur në fuqinë e një mbreti.

Në të njëjtën mënyrë, të gjitha gjërat veprojnë në Emrin e All-llahut të Gjithëfuqishëm, sepse gjërat shumë të vockëla, si farat e si kokrrat, mbajnë pemë të mëdha mbi kokat e tyre; ato ngrejnë ngarkesa si male. Domethënë, të gjitha pemët thonë: ***"Bismil-lah"***, i mbushin duart e tyre nga thesari i Mëshirës, dhe na i dhurojnë ato neve. Të gjitha kopshtet thonë: ***"Bismil-lah"***, dhe bëhen kazanë nga kuzhinat e Fuqisë Hyjnore në të cilat piqen varietete të shumta prej ushqimesh të shijshme. Të gjitha kafshët e bekuara, si: lopa, deveja, delja e dhia thonë: ***"Bismil-lah"*** dhe bëhen burime qumështi nga bollëku i Mëshirës, duke na ofruar neve ushqimin më të hollë, më të mirë e më të pastër si uji i jetës në Emrin e Furnizuesit. Rrënjët dhe damarët e butë si mëndafshi të të gjitha bimëve dhe pemëve si dhe barishtet thonë: ***"Bismil-lah"*** dhe shpojnë e kalojnë përmes shkëmb-injve të fortë dhe tokës. Duke përmendur Emrin e ***All-llahut Xhel-le sha'nuhu***, Emrin e të ***Gjithëmëshirshmit***, çdo gjë u nënshtrohet atyre.

Po, ashtu si degët që shpërndahen në ajër dhe japin fruta, po kështu, me lehtësi të plotë, rrënjët shpërndahen përmes shkëmbinjve të

fortë dhe nën tokë duke dhënë fruta nga errësirat e dheut; dhe gjethet e holla të blerta duke ruajtur lagështirën e njomësinë me muaj përballë nxehtësisë shumë të lartë, japin një goditje në gojët e natyralistëve, adhuruesve të shkaqeve, dhe një britmë buçitëse në fytyrat e tyre, dhe u thonë: U verbo-fshin sytë tuaj, dhe duke ua futur gishtin në sy, u thonë se:

"Madje edhe nxehtësia e fortësia, tek të cilat ju mbështeteni më shumë, janë nën urdhër e nuk veprojnë nga vetvetja. Sepse, ashtu si shkopi i Musait Alejhis-selam, ato rrënjë të buta si mëndafshi, i nënshtrohen urdhrit të, فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ "*...Dhe Ne i thamë: '(O Musa) bjerri gurit me shkopin tënd.*"[1]

Dhe i bën ato gjethe të holla e të njoma, si letra e cigares, sikur të ishin gjymtyrët e Ibrahimit Alejhis-selam, të lexojnë vërsetin kundra nxehtësisë së zjarrit," يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَ سَلَامًا "*O zjarr! Bëhu i ftohtë dhe paqe e siguri për Ibrahimin*!"[2]

Meqenëse të gjitha gjërat në efekt thonë, ***"Bismil-lah"***, dhe na i japin mirësitë e ***All-llahut*** me ***"Emrin e All-llahut"***, atëherë edhe ne duhet të themi ***"Bismil-lah"***, të japim me ***"Emrin e All-llahut"***, të marrim me ***"Emrin e All-llahut";*** dhe ne nuk duhet të marrim nga njerëz të pavëmendshëm të cilët neglizhojnë të japin në Emër të ***All-llahut*** .

***Pyetje*:** Ne shfaqim respekt e nderim për cilindo që është shkak i ndonjë mirësie për ne; atëherë çfarë çmimi na kërkon **All-llahu** ynë, i Cili është Pronari i vërtetë i atyre mirësive?

***Përgjigjja*:** Po, çmimi që kërkon Dhuruesi i Vërtetë i atyre mirësive të çmueshme përmblidhet në tre gjëra:

E para është Dhikr *"përmendja"*, e dyta është Shukr *"falënderimi"* dhe e treta është Fikr *"reflektimi."* Atëherë ***"Bismil-lah"*** në fillim është përmendje, ***"El hamdu lil-lah"*** në fund është falënderim, dhe midis atyre

[1] Kur'an, 2: 66

[2] Kur'an, 21: 69

të dyjave, të perceptosh e të mendosh se ato janë mrekulli të fuqisë së ***Krijuesit të Vetëm*** dhe dhurata nga Mëshira e Tij e gjërë**,** është reflektim.

Por, a nuk do të bëje një veprim prej budallai, në qoftë se ti do të puthje këmbët e një ushtari në shërbim i cili të sjell dhuratën më të çmueshme të një mbreti dhe nuk njeh pronarin e dhuratës? Atëherë të vlerësosh e ta duash shkakun e jashtëm të mirësive dhe të harrosh Dhuruesin e Vërtetë të mirësive, do të ishte një mijë herë më shumë marrëzi.

O nefsi im! Në qoftë se nuk dëshiron të jesh si një budalla i tillë; jep me Emrin e ***All-llahut..*** merr me Emrin e ***All-llahut..*** Fillo me Emrin *e* ***All-llahut..*** Dhe puno me *Emrin e* ***All-llahut***.. Vesselam.

*** * ***

STACIONI I DYTË I SHKREPTIMËS SË KATËRMBËDHJETË

[Ky stacion, është përfshirë këtu për shkak të lidhjes së tij me këtë subjekt.

Ai përmban gjashtë nga mijëra mistere që përfshihen në

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

“*Bismil-Lahir-Rrahmanir-Rrahim”*

SHËNIM: Një dritë vezulluese nga “Bismil-Lahir-Rrahmanir-Rrahim”, lidhur me Mëshirën Hyjnore, iu shfaq nga larg mendjes sime të shuar. Unë desha ta regjistroja atë për veten time në formën e shënimeve dhe u përpoqa ta gjuaja atë, ta kapja dhe ta rrethshkruaja – dritën- me njëzet deri në tridhjetë mistere, por fatkeqësisht unë nuk isha i mundur ta bëja një gjë të tillë tani; kështu ato u pakësuan dhe u përmblodhën vetëm në pesë gjashtë mistere.

Kur unë them: “O Njeri!” Unë i drejtohem nefsit tim. Dhe megjithëse ky mësim i drejtohet në mënyrë të veçantë nefsit tim, unë po e përcjell atë si “Stacionin e Dytë të Shkreptimës së Katërmbëdhjetë” për miratimin e vëllezërve të mi të përpiktë, duke shpresuar se ajo do t’u vlejë atyre me të cilët unë jam i lidhur shpirtërisht, dhe që shpirtërat e të cilëve janë më të kujdesshëm se sa shpirti im. Ky mësim i drejtohet zemrës më shumë se sa mendjes, dhe e vlerëson kënaqësinë shpirtërore më shumë se sa provat e arsyeshme.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَؤُا إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٰنَ وَ إِنَّهُ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

"Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

[Mbretëresha] tha: "O prijës! Me të vërtetë që më është sjellë një letër e denjë për respekt. Ajo është nga Sulejmani dhe është "Bismil-lahir-Rrahmanirr-Rrahim."[3]

Një numër misteresh do të përmenden në këtë stacion.

MISTERI I PARË: Gjatë hulumtimit tim mbi "*Besmelen*", unë pashë një tregues të بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ "*Bismil-Lahir-Rrahmanir-Rrahim"*, siç vijon:

Në **faqen e universit**, në **faqen e tokës** dhe në **faqen e njeriut** janë **tre shenja të Hyjnisë** njëra brenda tjetrës dhe secila tregon modelet e të tjerave**.**

Shenja e parë është Vula e madhe e Perëndisë, e cila shfaqet nëpër-mjet ndihmës së ndërsjellë, bashkëpunimit, përqafimit dhe bashkëpërgji-gjjes që ndodh në të gjitha pjesët përbërëse të universit. **"*Bismil-lahi*"**, shikon tek ajo vulë.

Shenja e dytë është Vula e madhe e Mëshirës Hyjnore, e cila shfaqet përmes ngjashmërisë, simetrisë, rregullit, harmonisë, mirësisë dhe mësh-irës që ndodh në sistemimin, në ngritjen dhe në zhvillimin e bimëve dhe të kafshëve në faqen e tokës. **"*Bismil-Lahir-Rrahman"i*,** shikon tek ajo vulë e madhe e Gjithëmëshirshmërisë Hyjnore.

Pastaj ***Shenja e tretë*** është Vula e Mëshirëgjërësisë, ajo shejnë e lartë, e cila shfaqet përmes hollësive të dhembshurisë Hyjnore dhe të Mirëbërësisë

[3] Kur'an, 27: 29-30

Hyjnore në faqen e natyrës gjithëpërfshirëse të njeriut. Kjo shikon tek Emri الرَّحِيمِ *"Er-Rrahim"* "*Mëshirëploti*" tek بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ *"Bismil-Lahir-Rrahmanir-Rrahim", "Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.*

Domethënë, بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ ***Bismil-lahir-Rrahmanirr-Rrahim,*** është titulli i shenjtë i të tre Vulave të Njësisë Hyjnore, e cila formon një rresht dritëdhënës në faqen e botës, një kordon të fortë dhe një filament të ndritshëm. Me fjalë të tjera, duke zbritur nga Froni më i Madh, maja e بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ *Bismil-lahir-Rrahmanir-Rrahim* mbështetet mbi njeriun, i cili është fruti i universit dhe kopja e zvogëluar e botës. Ajo lidh botën e ulët me Fronin Hyjnor. Ajo është një rrugë për njeriun që të ngjitet tek Froni i plotësimeve të tij.

MISTERI I DYTË: Me qëllim që të mos mbyten mendjet nga Uniteti Hyjnor, i cili është i dukshëm në shumësinë e pafund të krijesave, Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm në mënyrë të vazhdueshme tregon shfaqjen e Njësisë Hyjnore brenda Unitetit Hyjnor. Për shembull, dielli me dritën e tij rrethon gjëra të panumërta. Me qëllim që të vërehet vetë dielli, në tërësinë e dritës së tij, është e domosdoshme të jetë një përfytyrim shumë i gjërë konceptor dhe një shikim gjithëpërfshirës. Kështu, që të mos harrohet vetë dielli, ai shfaqet në çdo objekt të shndrit-shëm nëpërmjet reflektimit të vet. Dhe në përputhje me kapacitetin e secilës, të gjitha objektet e shndritshme shfaqin cilësitë e diellit, si dritën e tij dhe nxehtësinë së bashku me treguesin e esencës së vetë diellit. Dhe ashtu si në përputhje me kapacitetet e tyre, të gjitha objektet e ndritshme e tregojnë diellin së bashku me të gjitha cilësitë e tij, po ashtu bëjnë cilësitë e diellit, si drita e tij, nxehtësia dhe shtatë ngjyrat në dritën e tij, të cilat të gjitha rrethojnë gjithçka që është përballë tij. Dhe në të njëjtën mënyrë, وَ لِلّهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى *"Dhe për All-llahun është krahasimi më i lartë."*[4] -Le të mos ketë gabim në krahasim- Ashtu siç ka Krijuesi i Përjetshëm dhe Hyjnia e Vetme një tregues së bashku me të gjithë Emrat Hyjnorë në çdo gjë, sidomos tek gjallesat dhe

[4] Kur'an, 16: 60

në mënyrë të veçantë në pasqyrën e natyrës së njeriut, po ashtu nëpërmjet Unitetit Hyjnor, secili Emër nga Emrat e Bukur që lidhen me krijesat, i rrethon të gjitha qëniet. Kështu, me qëllim që të mos mbyten mendjet nga Uniteti Hyjnor, dhe që të mos e harrojnë zemrat Esencën e Shenjtë Hyjnore, Kur'ani, në mënyrë të vazhdueshme, vendos përpara syve Vulën e Njësisë Hyjnore brenda Unitetit Hyjnor. Dhe ajo është بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ *"Bismil-lahir-Rrahmanir-Rrahim*, e cila tregon tre nyjet e rëndësishme të asaj Vule.

MISTERI I TRETË: Ajo që e bën këtë univers të pafund të gëzohet është, në mënyrë të vetëkuptueshme, Mëshira Hyjnore. Dhe ajo që i ndriçon këto qënie të errëta është, në mënyrë të qartë, Mëshira Hyjnore. Dhe ajo që i rrit dhe i edukon krijesat duke u përpjekur brenda këtyre nevojave të pafund, në mënyrë të vetëkuptueshme, është përsëri Mëshira Hyjnore. Dhe ajo që e bën të gjithë universin të kthehet drejt njeriut, siç kthehen të gjitha pjesët e pemës drejt frutit të saj, dhe që i shkakton universit ta shikojë atë dhe të shpejtojë për ta ndihmuar njeriun është, në mënyrë të qartë, Mëshira Hyjnore. Dhe ajo që e mbush dhe e ndriçon hapësirën e pafund dhe që e stolisi këtë botë të zbrazur, në mënyrë të vetëkuptueshme, është Mëshira Hyjnore. Dhe ajo që e caktoi këtë njeri kalimtar për përjetësi, që e bëri atë marrësin e Mesazhit Hyjnor dhe të dashurin e Krijuesit të Vetëm të para e të paspërjetësisë, në mënyrë të vetëkuptueshme, është Mëshira Hyjnore.

O njeri! Meqenëse Mëshira Hyjnore është një e vërtetë kaq e fuqishme, tërheqëse, e këndshme, mbështetëse dhe e dashur, atëherë thuaj: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ **"*Bismil-lahir-Rrahmanirr-Rrahim"*;** kapu fort pas kësaj të vërtete dhe shpëtoje veten tënde nga vetmia absolute dhe nga dhimbjet e nevojave të pafund. Dhe afrohu për tek Froni i Sulltanit të përjetshëm të para dhe paspërjetësisë, dhe nëpërmjet dhembshurisë dhe ndërmjetësisë dhe rrezeve të Mëshirës Hyjnore, bëhu marrësi i mesazhit, miku dhe i dashuri i Atij Sulltani!

Po, në të vërtetë, të grumbullosh me urtësi rreth njeriut botët e qënieve në univers, dhe t'i bësh ato të shpejtojnë për t'ia plotësuar të gjitha nevojat e tij me një rregull perfekt e me mirësi, në mënyrë të qartë, është njëra nga dy situatat. Ose secili lloj nga llojet e krijesave e njeh njeriun e i bindet atij dhe shpejton për ta ndihmuar atë, gjë e cila

ashtu siç është krejtësisht e paarsyeshme, dhe gjithashtu e pamundur në shumë aspekte, ose një qënie absolutisht e pafuqishme si njeriu të kishte forcën e Sovranit më të fuqishëm absolut, ose kjo ndihmë ndodh përmes njohurisë së Një të Gjithëfuqishmi absolut prapa perdes së universit. Domethënë, qëniet e ndryshme në univers nuk e njohin njeriun, por ato janë dëshmi e tregues për Atë që e njeh këtë njeri, që e mëshiron dhe që e di gjendjen e tij; Ai është Krijuesi Mëshirëplotë.

O njeri! Eja në vete! A do të ishte e mundur që mos të të njihte e mos të të shikonte ty Krijuesi i Gjithëlavdishëm i Cili bën që të gjitha llojet e krijesave të kthehen drejt teje, dhe të shtrijnë duart që të të ndihmojnë dhe që i bën ato të thonë: **Urdhëro, ja ku jemi!**, përballë nevojave të tua; a do të ishte e mundur që Ai mos të të njohë ty, të mos njihet me ty dhe mos të të shohë ty? Meqenëse të njeh ty, Ai të njofton se të njeh përmes Mëshirës së Tij. Atëherë, edhe ti njihe Atë gjithashtu, dhe përpiqu ta njohësh Atë duke respektuar urdhërat e Tij, dhe kupto me siguri se ajo që nënshtron universin e gjërë ndaj teje dhe që e bën universin të të ndihmojë ty, megjithëse ti je një krijesë absolutisht e varfër, e dobët, e vogël, e pafuqishme, dhe kalimtare, është e vërteta e Mëshirës Hyjnore e cila përmban urtësi, mirësi, njohje dhe fuqi.

Me siguri, një mëshirë e tillë si kjo kërkon prej teje falënderime të përgjithshme e të sinqerta, dhe një respekt të madh e të papërzier. Prandaj thuaj: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ***Bismil-Lahirr-Rrahmanirr-Rrahim***, e cila është interpretuesja dhe shprehja e atyre falënderimeve të sinqerta dhe e atij respekti të madh e të papërzier. Dhe bëje atë si mjet për të shkuar tek dera e asaj Mëshire, dhe si ndërmjetësin tënd tek i Gjithëmëshirshmi Mëshirëplotë.

Po, në të vërtetë, ekzistenca dhe realiteti i Mëshirës Hyjnore është aq e qartë si dielli, sepse ashtu siç ndodh thurja e një sargie të bukur në qendër nga vendosja harmonike e indit dhe endëses bazë dhe nga rregulli dhe pozicionet e fijeve që shtrihen drejt qendrës nga çdo drejtim, po ashtu fijet dritëdhënëse që shtrihen nga shfaqja e njëmijë e një Emrave Hyjnorë në sferën e gjërë të universit, endin një qëndisje të tillë dhembshurie në fytyrën e universit dhe një stampë mirëbërësie brenda një vule mëshire, e cila e shfaq vetveten për mendjet në mënyrë më të ndritshme se sa dielli.

Po, Ai i Cili organizon diellin, hënën, elementet, mineralet, bimët dhe kafshët, dhe i vendos ato të gjitha në harmoni me rrezet e njëmijë e një Emrave, si të ishin indet dhe endësja bazë dhe fijet e saj dritëdhënëse, dhe i nënshtron ato të gjitha në shërbimin e jetës; dhe Ai i Cili shfaq mëshirën dhe dhembshurinë e Tij për krijesat duke vendosur tek të gjitha nënat -prej bimëve dhe kafshëve- atë mëshirë e dhembshuri të ëmbël e sakrifikuese ndaj të vegjëlve të tyre; dhe Ai i Cili ia nënshtron gjallesat jetës njerëzore; nga kjo demonstron rëndësinë e njeriut dhe treguesit më të ndritshëm të mëshirës së Tij dhe skalitjet më të bukura e të ëmbëla të Hyjnisë, dhe e ka bërë këtë mëshirën e Tij të gjërë si ndërmjetësuese të pranueshme e të njohur tek pasuria e Tij absolute nëpërmjet së cilës kërkojnë ndërmjetësim gjallesat dhe njeriu, i cili ndjen nevojën më të madhe për atë Mëshirë.

O njeri! Në qoftë se je njeri i vërtetë, thuaj بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ *"Bismil-Lahirr-Rrahmanirr-Rrahim"*, që kjo të jetë ndërmjetësuese për ty. Sigurisht është e qartë dhe e vetëkuptueshme se është Mëshira Hyjnore ajo e cila pa harruar e pa ngatërruar asnjëren prej tyre, i ngre, i ushqen, i edukon dhe i administron katërqindmijë llojet e ndryshme të bimëve dhe kafshëve në tokë, pikërisht në kohën e duhur, me rregull perfekt, me urtësi e mirëbërësi, saqë me këtë administrim e zhvillim ka vendosur shenjat dhe Vulën e Njësisë Hyjnore në faqen e globit tokësor. Dhe ashtu si ekzistenca e Mëshirës Hyjnore që është aq e sigurt sa ekzistenca e krijesave në faqen e tokës, po ashtu krijesat formojnë aq shumë dëshmi për realitetin e asaj Mëshire, sa vetë numri i tyre.

Po, ashtu siç shikojmë në fytyrën e tokës vulën e mëshirës dhe stampën e Njësisë Hyjnore, po ashtu në fytyrën e natyrës shpirtërore të njeriut ndodhet një stampë e Mëshirës Hyjnore e cila nuk është më e ulët se sa vula e madhe e Mëshirës në fytyrën e universit. Madje njeriu posedon një gjithëpërfshirje si qënia e një pike qëndrore për shfaqjen e njëmijë e një Emrave të Bukur Hyjnorë.

O njeri! A do të ishte e mundur për Atë që të dha ty këtë fytyrë dhe që vendosi në të një stampë të tillë mëshire dhe Vulën e Njësisë, të të lërë ty në tekat e tua, mos të të japë rëndësi, mos t'u kushtojë vëmendje veprave të tua, apo ta bënte të gjithë universin, i cili është

kthyer drejt teje, kot më kot e pa qëllim, dhe ta bënte të kalbur pemën e krijimit, të parëndësishme e me fruta të prishura? A do të ishte e mundur që Ai ta bënte Mëshirën e Tij të mohohet, e cila është aq e qartë sa dielli, apo t'i shkaktonte urtësisë së Tij, e cila është e qartë si drita, të dyshohet, kur asnjëra prej tyre kurrësesi nuk mund të dyshohet dhe nuk është e mangët? Ruajna Zot! Jo, kurrë!..

O njeri! Ti duhet ta dish se ndodhet një rrugë që ti të ngjitesh tek Mëshira Hyjnore dhe ajo është بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ ***Bismil-Lahirr-Rrahmanirr-Rrahim.*** Në qoftë se dëshiron ta kuptosh se sa e rëndësishme është kjo rrugë ngjitjeje, shiko tek fillimi i njëqind e katërmbëdhjetë kapitujve të Kur'anit të shpjegimit të mrekullueshëm dhe në krye të të gjithë librave të bekuar dhe tek fillimi i të gjitha punëve të bekuara, saqë përbën një provë vendimtare për madhështinë e *Bismil-lahit* dhe për lartësinë e vlerës së saj, ajo që tha Imam Shafiu, Zoti qoftë i kënaqur prej tij, dhe dijetarët e mëdhenj të Islamit:

"***Megjithëse "Bismil-Lahirr-Rrahmanirr-Rrahim" është një vërset, ai është shpallur njëqind e katërmbëdhjetë herë në Kur'an."***

MISTERI I KATËRT: Shfaqja e Unitetit Hyjnor në krijesa është e pakufishme; atë nuk e rrethon gjithkush që thotë; ... إِيَّاكَ نَعْبُدُ *"Vetëm Ty ne të adhurojmë",* pra nuk do t'i mjaftonte gjithësecilit që e shpreh atë, sepse mendimi shpërndahet dhe bredh në atë shumësi, kështu do të duhej të ekzistonte një zemër aq e madhe sa globi tokësor për të vëzhguar Krijuesin e Vetëm e të pashoq nëpërmjet tërësisë së krijesave tek thënia إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ *"Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm Ty të kërkojmë ndihmë."*

Duke u mbështetur mbi këtë mister të hollë, Allahu xh.sh. e demonstroi me qartësi Vulën e Njësisë Hyjnore në çdo pjesë, ashtu siç e shfaq atë në çdo lloj; dhe kjo ndodh me qëllim që të tërhiqen shikimet për tek vetë Krijuesi i Vetëm dhe që të tregojë vulën e njësisë brenda stampës së gjithëmëshirshmërisë me qëllim që të mundet çdo person -i çdo niveli- të orientohet drejtpërdrejtë e pa ndonjë vështirësi

në thënien e tij إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ *"Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm Ty të kërkojmë ndihmë"* tek Esenca e Pastër dhe e Shenjtë e të Vetmit Krijues. Dhe me qëllim që të shprehet ky mister i madh dhe të tregohet qartë Vula e Mëshirës Hyjnore, Kur'ani i gjithurtë menjëherë përmend sferën më të vogël dhe çështjen më të veçantë -kur përshkruan sferën më të madhe të universit.. Për shembull, kur Kur'ani shpjegon vërsetet e krijimit të qiejve e të tokës, ai i ndjek ato me vërsetet e krijimit të njeriut dhe shpje-gon detajet e holla të mirësive në zërin e tij, dhe urtësinë në tiparet e tij që të mos shpërndahet mendimi në horizontet e mëdha, të mos mbytet zemra në shumësinë e pafund, dhe që shpirti ta gjejë drejtpërdrejtë të Adhuruarin e vërtetë pa ndërmjetësim.

Ajeti vijues e shpjegon këtë të vërtetë në mënyrë të mrekullueshme:

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمواتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَ اَلْوَانِكُمْ

"Dhe nga treguesit e Tij është krijimi i qiejve dhe i tokës dhe dallimi i gjuhëve dhe i ngjyrave tuaja."[5]

Po, në të vërtetë, brenda krijesave të një shumësie të pafund ndodhen lloje dhe shkallë të vulave të Unitetit Hyjnor si rrathë bashkë-qendrorë nga vula më e madhe për tek ajo më e vogla. Por, sado i qartë të jetë Uniteti, ai ende është një Unitet brenda shumësisë. Ai nuk mund t'u adresohet siç duhet vëzhguesve. Për shkak të kësaj, duhet të jetë stampa e Njësisë Hyjnore prapa Unitetit me qëllim që të hapë rrugën përpara zemrës për të arritur tek Esenca e Pastër dhe e Shenjtë Hyjnore pa i përkujtuar atij shumësinë.

Pastaj, me qëllim që të drejtohen shikimet drejt stampës së Njësisë Hyjnore dhe për të tërhequr zemrat drejt saj, është vendosur sipër saj një skalitje shumë e mrekullueshme dhe tërheqëse, një dritë shumë vezu-lluese, një ëmbëlsi shumë e shijshme, një bukuri e këndshme dhe një e vërtetë shumë e fuqishme, e cila është stampa e Mëshirës Hyjnore dhe vula e Dhembshurisë Hyjnore. Po, sigurisht, është fuqia e asaj Mëshire, ajo që tërheq shikimet e qënieve të vetëdijshme, që i sjell ato tek ajo dhe që u shkakton atyre të arrijnë vulën e Njësisë dhe të vëzhgojnë të

[5] Kur'an, 30: 22

Vetmin e pashoq, dhe nga ajo të shfaqet adresimi i vërtetë në: اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ اِيَّاكَ نَسْتَعِينُ *"Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm Ty të kërkojmë ndihmë."*

Kështu, بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ ***Bismil-lahir-Rahmanir-Rahim,*** meqenëse është indeksi i sures *El-Fatiha* dhe një përmbledhje e shkurtër e Kur'anit, ajo u bë titulli dhe interpretuesi i këtij misteri të madh. Ai i Cili e merr në dorë këtë titull mund të udhëtojë përmes niveleve të Mëshirës Hyjnore. Dhe ai i cili e bën këtë interpretues të flasë, mund të mësojë misteret e Mëshirës Hyjnore dhe shikon Dritat e Dhembshurisë dhe të Përdëllimit Hyjnor.

MISTERI I PESTË: Ndodhet një hadith sherif i cili është siç vijon:

اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمنِ *"All-llahu xh.sh. e krijoi njeriun në formën e të Gjithëmëshirshmit."* Ai është interpretuar nga disa sufi në një mënyrë të jashtëzakonshme duke mos iu përshtatur bazave të besimit. Disa prej tyre, që ishin të dalldisur, e konsideruan fytyrën shpirtërore të njeriut në formën e të Gjithëmëshirshmit. Meqenëse të dalldisurit janë kryesisht të kredhur në mendime të ngatërruara, ata ndoshta justifikohen për pikëpamjet e tyre të kundërta me realitetin. Por ata që janë në vete, të vetëdijshëm, nuk mund t'i pranojnë ato ide që janë kundra themeleve të besimit. Në qoftë se do t'i pranonin, ata do të ishin të gabuar.

Po, në të vërtetë, Ai i Cili drejton me rregull të gjithë universin si të ishte një pallat apo shtëpi, Ajo Esencë e Shenjtë Hyjnore që rrotullon yjet si të ishin grimca dhe i bën ato të udhëtojnë përmes hapësirës me urtësi e lehtësi dhe që i përdor grimcat e vockëla si të ishin nëpunës e vartës të rregullt, Ai nuk ka përngjasues, nuk ka ortakë, nuk ka oponentë e as të barabartë. Atëherë, gjithashtu sipas kuptimit të vërsetit: لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ *"Asgjë nuk i përngjet Atij dhe Ai është Gjithëdëgjuesi, Githëshikuesi."*[6]

[6] Kur'an, 42: 11

Ai nuk ka formë, as të barabartë, as shok, dhe asgjë nuk i përngjet Atij. Megjithatë, sipas kuptimit dhe mënyrës së krahasimit të vërsetit vijues:

وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلَى فِى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Dhe Atij i takon krahasimi më i lartë në qiej dhe në tokë. Dhe Ai është i Gjithëfuqishmi, i Gjithurti."[7] veprat e Tij, Atributet dhe Emrat mund të merren në konsideratë.

Domethënë, ka alegori e krahasim në lidhje me veprat. Njëri qëllim i hadithit të lartpërmendur është siç vijon: "Njeriu është në një formë që shfaq treguesin e Emrit ***"Er-Rahman"***, *i Gjithëmëshirshmi,* në tërësinë e tij."

Po, sigurisht, siç e shpjeguam më parë, ashtu siç shfaqet Emri Hyjnor ***"Er-Rahman"***, nëpërmjet rrezeve të njëmijë e një Emrave në fytyrën e universit, dhe ashtu siç shfaqet Emri ***"Er-Rahman"*** me tregues të pafund të Hyjnisë absolute të Perëndisë në fytyrën e sipërfaqes së tokës, po ashtu Zoti xh.sh. e shfaq treguesin më të plotë të Atij Emri ***"Er-Rahman",*** në një masë të zvogëluar në formën përmbledhëse të njeriut, e shfaq atë në masë të zvogëluar siç e tregon në faqen e tokës, dhe në masë më të gjërë e më të madhe në faqen e universit.

Në hadithin sherif është gjithashtu një tregues tjetër që nënkupton, se tek njeriu dhe gjallesat ka shfaqje që tregojnë ***"Er-Rahman"***, *"****Er-Rahim"*** *të Gjithëmëshirshmin, Mëshirëplotin,* të cilat janë provat dhe pasqyrat e të Gjithëmëshirshmit dhe Mëshirëplotit të Vetëm dhe janë aq të sigurta, të qarta e të dukshme, saqë ashtu siç mund të thuhet për një pasqyrë të shndritshme e cila reflekton imazhin e diellit se "Ajo pasqyrë është dielli", duke treguar qartësinë e shkëlqimit të saj dhe dëshminë, po ashtu është thënë e mund të thuhet se: "Tek njeriu ekziston forma e të Gjithëmëshirshmit të Vetëm" duke treguar qartësinë e dëshmisë së Tij dhe plotësimin e lidhjes së tij me Të. Si rrjedhojë e këtij misteri, më të moderuarit e atyre që besuan në Unitetin e ekzistencës, thanë: **"Nuk ka tjetër ekzistues përveç Atij!",** si një mënyrë për të shprehur qartësinë e kësaj dëshmie dhe plotësimin e lidhjes.

[7] Kur'an, 30: 27

اَللّٰهُمَّ يَا رَحْمنُ يَا رَحِيمُ بِحَقِّ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ اِرْحَمْنَا كَمَا يَلِيقُ بِرَحِيمِيَّتِكَ وَ فَهِّمْنَا اَسْرَارَ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَانِيَّتِكَ آمِينَ

O Zot! O i Gjithëmëshirshëm! O Mëshirëplotë! Nëpërmjet të vërtetës së Bismil-Lahirr-Rrahmanirr-Rrahim, na mëshiro neve siç i përshtatet Mëshirës Tënde dhe na bëj të kuptojmë misteret e "Bismil-Lahirr-Rrahmanirr-Rrahim", siç i shkon mëshirëgjërësisë Tënde. Amin.

MISTERI I GJASHTË: O njeri i mjerë që po përpiqesh të luftosh brenda pafuqisë së pakufishme dhe nevojave të pafund! Në qoftë se dëshiron të kuptosh se si Mëshira Hyjnore është mjeti më i madh dhe ndërmjetësuesi më i pranueshëm, mësoje se Mëshira është mjeti më i fuqishëm për të arritur tek Sulltani i Gjithëlavdishëm, në ushtrinë e të Cilit, si yjet ashtu edhe grimcat e vockëla, shërbejnë së bashku si ushtarë të bindur plotësisht e me disiplinë të përkryer. Ai sulltan i Gjithëlav-dishëm i parapërjetësisë dhe i paspërjetësisë është i Vetëmjaftueshëm, Ai është absolutisht i panevojshëm për krijesat. Ai është i Pasuri Absolut duke mos pasur aspak nevojë për universin e për qëniet. I gjithë universi është nën urdhrin dhe nën drejtimin e Tij, të gjitha qëniet në të i nënshtrohen plotësisht Madhështisë së Tij dhe Madhërisë dhe i dorëzohen tërësisht Lartësisë së Tij.

Atëherë, mëshira, -o njeri!- të ngre ty tek prania e Atij Pasaniku Absolut, dhe të bën ty mik të Atij Sulltani të Përjetshëm Madhështor, madje të ngjit ty tek pozita e të qënit marrësi i mesazheve të Tij, dhe të bën ty shërbëtor të nderuar e të dashur pranë Tij. Por, ashtu siç nuk mund ta arrish ti diellin për shkak të largësisë prej tij, madje në asnjë mënyrë nuk mund t'i afrohesh atij, megjithatë drita e diellit të jep ty reflektimin dhe treguesin e vet nëpërmjet pasqyrës në dorën tënde. Në të njëjtën mënyrë, ndonëse ne jemi shumë larg nga Esenca më e shenjtë Hyjnore dhe nga Dielli i Para dhe i Paspërjetësisë, prapëseprapë Drita e Mëshirës së Tij e bën Atë të jetë më afër nesh.

Dhe kështu o njeri! Ai që gjen këtë Mëshirë, ka gjetur një thesar të pashtershëm drite: Rruga për ta gjetur atë është nëpërmjet ndjekjes së sunnetit të profetit Muhammed a.s.m. i cili ishte shembulli më brilant dhe përfaqësuesi i Mëshirës, gjuha e saj më elokuente dhe lajmëtari i saj, dhe që u përshkrua në Kur'anin e shenjtë si ***"Mëshirë***

për të gjitha botët.” Por, si mund të arrihet tek profeti i dashur, i cili u cilësua si ***“Mëshirë për të gjitha botët”*** dhe me çfarë mjeti? Mësoje se mjeti për tek ai është rënia salevat mbi të.

Po, salevati mbi të do të thotë mëshirë; salevati mbi të është lutje mëshire, për atë mëshirë të gjallë të mishëruar; është mjeti i arritjes së mëshirës së të gjitha botëve. **Kështu o njeri!,** Bëje salevatin mbi të mjetin e arritjes për tek ai, pastaj kapu pas tij që të të bëjë ty të arrish Mëshirën e të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit.

I gjithë Ummeti musliman me duatë e shumta dhe me salevatet e tij të pakufishme për Profetin a.s.m. provon, në mënyrën më të shndritshme, se çfarë dhurate e vlefshme Hyjnore është Mëshira Hyjnore, dhe sa e gjërë është sfera e saj.

***Si përfundim*:** Ashtu siç është profeti Muhammed a.s.m. xhevahiri më i çmueshëm në thesarin e Mëshirës dhe derëtari i tij, po ashtu çelësi i parë i tij është بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ *“Bismil-Lahir-Rrahmanir-Rrahim.”* Dhe një çelës i tij më i kollajt është salevati për Profetin a.s.m.

اَللّٰهُمَّ بِحَقِّ اَسْرَارِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَتِكَ وَ بِحُرْمَتِهِ وَ عَلَى آلِهِ وَ اَصْحَابِهِ اَجْمَعِينَ وَ ارْحَمْنَا رَحْمَةً تُغْنِينَا بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ مِنْ خَلْقِكَ آمِينَ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

O Zot! Nëpërmjet të vërtetës së “Bismil-lahirr-Rrahmanirr-Rrahim” jepi bekime e paqe atij të cilin Ti e dërgove si mëshirë për të gjitha botët siç i përshtatet Mëshirës Tënde, dhe në nderim të tij, të gjithë familjes dhe shokëve të tij. Dhe na jep ne aq mëshirë sa të na çlirosh ne nga nevoja për mëshirën e dikujt tjetër përveç Teje midis krijesave. Amin!

Lavdia të takon Ty! Ne nuk kemi njohuri përveç asaj që Ti na e ke mësuar. Në të vërtetë Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti.”

* * *

FJALA E DYTË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Ata të cilët besojnë në të Padukshmen."[8]

Në qoftë se dëshiron të kuptosh se çfarë lumturie e madhe dhe çfarë mirësie, çfarë kënaqësie e madhe dhe rehatie ndodhet në besim, dëgjoje këtë tregim i cili është në formën e krahasimit:

Njëherë, dy njerëz ndërmorën një udhëtim edhe për kënaqësi, edhe për tregti. Njëri nga ata, i cili ishte egoist e fatzi, u nis në një drejtim. Ndërsa tjetri që ishte fetar i përshpirtshëm dhe i mbarë, kaloi në një drejtim tjetër.

Meqenëse njeriu egoist, mendjemadh dhe mburravec ishte pesimist, përfundoi në atë çfarë u duk për të të ishte vendi më i keq për shkak të pesimizmit të tij. Ai shikoi përqark, dhe gjithandej pa të pafuqishëm e fatkëqinj duke qarë nën pushtetin dhe nën veprimet shkatërruese të tiranëve mizorë e nëpërkëmbës.

Ai shikoi të njëjtën situatë të dhimbshme e pikëlluese në të gjitha vendet ku udhëtoi. I gjithë vendi mori formën e një shtëpie të përgjithshme zie. Dhe ai nuk mundi të gjejë ilaç për gjendjen e tij të dhimbshme e të zymtë përveç pijeve alkoolike dehëse. Sepse çdokush iu dukte atij një armik dhe i huaj, dhe gjithandej ai pa kufoma të tmerrshme dhe jetimë të dëshpëruar pa shpresë duke qarë. Ndërgjegjja e tij ishte në një gjendje torture.

Njeriu tjetër, i cili ishte fetar i përshpirtshëm, i përkushtuar, i drejtë e me moral të lartë, gjatë udhëtimit të tij pa një vend të shkëlqyeshëm. Ky njeri i mirë shikoi në mbretërinë tek e cila kishte hyrë një kënaqësi të përgjithshme. Gjithkund ishte një festival gazmor, një vend për

[8] Kur'an, 2:3

përm-endjen e All-llahut xh.sh., i mbushur me kënaqësi të madhe e lumturi... Gjithkush u duk për të një mik dhe i afërt. Gjithandej vendit ai pa kremtime festive me gëzim e hare për një shkarkim të përgjithshëm nga detyrat, që shoqëroheshin me brohoritje dhe me zërat e urimeve të mira dhe të falënderimeve. Ai gjithashtu dëgjoi zërin e një daulleje dhe të një grupi muzikor për mobilizimin e ushtarëve me thirrjet gazmore ***"All-llahu Ekber"*** *"All-llahu është më i madhi"* dhe ***"La i lahe il-la Huve"*** *"Nuk ka Zot tjetër përveç Atij"!* Ndërsa njeriu i parë ishte pesimist duke vuajtur nga dhimbja e tij dhe nga dhimbjet e të gjithë njerëzve, i dyti ishte i lumtur, optimist dhe i kënaqur me gëzimin e tij dhe me gëzimin e të gjithë banorëve. Për më tepër, ai pati mundësi të bënte edhe një tregti fitimprurëse për të cilën i bëri falënderime All-llahut xh.sh..

Pas disa kohësh ai u kthye dhe takoi njeriun tjetër. Ai e kuptoi gjendjen e tij dhe i tha: "Ti nuk paske qenë në vete." Shëmtia brenda teje paska reflektuar në botën tënde të jashtme, saqë ti e paske imagjinuar çdo buzëqeshje si qarje dhe çdo çlirim nga detyrat si plaçkitje e pretim. Eja në vete dhe pastroje zemrën tënde se ndoshta kjo perde e kobshme do të ngrihet nga sytë e tu dhe ti do të mund ta shohësh të vërtetën, sepse Pronari i kësaj mbretërie dhe Mbreti i saj, i Cili është me një drejtësi absolute, që është Mëshirëplotë, Mirëbërës, i Fuqishëm, i Dhembshur e i Dashur, kurrësesi nuk mund të jetë ashtu siç e imagjinon ti, as një vend i cili demonstron këtë numër të shenjave të qarta të përparimit dhe të arritjeve, nuk mund të jetë ashtu siç e imagjinon ti".

Pastaj njeriu fatkeq filloi të vijë në vete dhe u pendua. Ai tha, "po, më goditi çmenduria për shkak të pijes alkoolike. All-llahu qoftë i kënaqur me ty; ti më ke shpëtuar mua nga një gjendje e skëterrshme."

O nefsi im! Dije se njeriu i parë përfaqëson një jobesimtar, ose dikë të shthurur e moskokëçarës. Në këndvështrimin e tij, bota është një shtëpi e përgjithshme zie. Të gjitha gjallesat janë jetimë duke qarë prej goditjeve të vdekjes dhe të ndarjes. Njeriu dhe kafshët janë të lëna vetëm, pa bari e pa pronar, ata do të çirren e grisen nga kthetrat e exhelit -çastit të fundit të jetës-. Qëniet gjigante si malet dhe oqeanet janë si kufoma të tmerrshme të pajeta. Shumë iluzione e mashtrime dërrmuese e të tmerrshme si këto, të cilat shkaktohen nga mohimi dhe

çudhëzimi i njeriut, e bëjnë atë të provojë një torturë të hidhur shpirtërore.

Sa për njeriun e dytë, ai është besimtar. Ai e njeh siç duhet Krijuesin e tij dhe i beson Atij. Në këndvështrimin e tij, dynjaja është një banesë ku në mënyrë të vazhdueshme recitohen Emrat e All-llahut të Gjithëmëshirshëm, është një vend mësimi e instruksioni për njeriun dhe kafshët, dhe një fushë provimi për njeriun dhe xhindet. Të gjitha vdekjet e kafshëve dhe të njeriut janë një çmobilizim e çlirim nga detyrat dhe një përfundim i shërbimeve. Kështu, ata që i kanë përmbushur detyrat e tyre të jetës largohen nga kjo botë kalimtare për tek një botë tjetër e lumtur dhe pa shqetësime, me qëllim që t'u bëhet vend nëpunësve të rinj për të ardhur e për të punuar. Lindja e të gjitha kafshëve dhe e njerëzve formon mobilizimin e tyre në një ushtri, marrjen e tyre nën armë dhe nisjen e detyrave të tyre. Çdo gjallesë është një ushtar i rregullt, i gëzuar dhe një nëpunës i ndershëm e i kënaqur. Të gjitha zërat, ose janë lavdërime për All-llahun xh.sh. dhe recitim i Emrave të Tij në fillimin e detyrave të tyre dhe falënderime e kremtime në përfundimin e punës, ose janë këngë që burojnë nga kënaqësia e tyre për punën. Në këndvështrimin e besimtarit, të gjitha qëniet janë shërbëtorë miqësorë, nëpunës të shoqërueshëm dhe libra të këndshëm të Krijuesit Gjithëbujar dhe të Pronarit të Gjithëmë-shirshëm. Kështu, shumë të vërteta të holla, të larta, të këndshme e të mëdha si këto bëhen të dukshme dhe shfaqen nga besimi i tij.

Domethënë Besimi, në të vërtetë, përbën bërthamën shpirtërore të asaj që në efekt është një Tuba, Pema e Parajsës, ndërsa mosbesimi në efekt fsheh farën e një Zekkumi, pemës së Ferrit.

Atëherë shpëtimi dhe siguria gjenden vetëm në Islam e në besim. Meqenëse është kështu, ne në mënyrë të vazhdueshme, duhet të themi:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى دِينِ الْاِسْلَامِ وَ كَمَالِ الْاِيمَانِ

"Lavdërimi i takon All-llahut për fenë Islame dhe për plotësimin e imanit!

* * *

FJALA E TRETË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ ۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "O njerëz! Adhurojeni..."[9]

Në qoftë se dëshiron të kuptosh se çfarë tregtie e madhe dhe çfarë lumturie qëndron në adhurim, si dhe çfarë humbje e madhe dhe çfarë shkatërrimi qëndron në shthurje e mbrapshti, dëgjo dhe kushtoji vëmendje tregimit të mëposhtëm i cili është në formën e një krahasimi.

Njëherë, dy ushtarë morën urdhër për të shkuar në një qytet të largët. Ata u nisën për udhë së bashku, deri sa mbërritën aty ku rruga ndahej në dy drejtime.

Tek vendi ku ndahej rruga ndodhej një njeri i cili u tha atyre: "Rruga në të djathtë nuk shkakton absolutisht asnjë humbje, dhe nëntë nga dhjetë prej atyre që e ndjekin atë marrin një përfitim të lartë dhe përjetojnë një qetësi të madhe. Ndërsa rruga në të majtë nuk sjell asnjë leverdi, dhe nëntë prej dhjetë udhëtarëve të saj pësojnë humbje. Ato të dyja janë të njëjta për sa i përket largësisë, është thjesht një ndryshim i vetëm: Ata të cilët marrin rrugën nga e majta, e cila nuk është e lidhur me ndonjë rregull sistemi e me ndonjë qeveri, udhëtojnë pa pajime e pa armë. Ata ndjejnë një kollajllëk në pamje të jashtme dhe një lehtësi mashtruese. Ndërsa ata që udhëtojnë në rrugën nga ana e djathtë, e cila është nën rregullin ushtarak, janë të detyruar të mbajnë secili nga një çantë pajimesh plot me racione ushqyese që peshon katër kilogramë e ca, dhe një armë shumë të mirë nga ushtria që peshon rreth dy kilogramë me të cilën të mund të mposhtin e të shpartallojnë çdo armik."

Pasi të dy ushtarët kishin dëgjuar fjalët e njeriut udhëzues, fatbardhi mori rrugën nga e djathta. Ai ngarkoi një peshë prej dhjetë

[9] Kur'an, 2: 21

kilogramësh mbi shpinën e tij, por zemra e tij dhe shpirti shpëtuan nga mijëra kilogramë frike dhe nga ndjenja e të qënit i detyruar ndaj të tjerëve.

Sa për ushtarin tjetër, fatziun, ai e braktisi ushtrinë; ai nuk deshi t'i nënshtrohej rregullit dhe sistemit dhe u nis për nga e majta. Ai u çlirua nga mbajtja e një peshe prej dhjetë kilogramësh, por zemra e tij u shtrëngua nga mijëra kilogramë detyrime dhe shpirti i tij u dërrmua nga frikësime të shumta. Ai vazhdoi në rrugën e tij duke lypur nga çdo njeri, dhe duke u trembur përpara çdo objekti e çdo ngjarje. Dhe kur arriti në vendin e duhur, ai u ndëshkua si një kryengritës dhe një dezertor.

Sa për ushtarin, i cili e deshi rregullin e ushtrisë, që e kishte ruajtur mirë çantën e pajimeve dhe armën e tij dhe që kishte marrë rrugën nga ana e djathtë, ai kishte vazhduar në udhën e tij duke mos ndier ndonjë detyrim ndaj dikujt, duke mos patur frikë askënd, dhe me një qetësi të zemrës dhe të ndërgjegjjes derisa arriti në qytetin që synonte. Atje ai mori një shpërblim të meritueshëm si një ushtar i nderuar i cili e kishte kryer mirë detyrën e tij.

Dhe kështu, o shpirt i pabindur!

Dije se njëri nga të dy udhëtarët përfaqëson ata të cilët i nënshtrohen ligjit Hyjnor, ndërsa tjetri përfaqëson ata që ndjekin dëshirat dhe tekat e tyre. Sa për rrugën, ajo është rruga e jetës, e cila vjen nga bota e shpirtërave, kalon përmes varrit duke të të çuar ty në botën e përtejme. Sa për çantën e pajimeve dhe armën, ato të dyja janë adhurimi dhe frika ndaj All-llahut. Dhe megjithëse adhurimi duket i rëndë, nga ana e jashtme, por në kuptimin e tij ai ka një kollajllëk e një lehtësi që nuk përshkruhen, sepse në faljet e urdhëruara, adhuruesi deklaron:

اَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ

"Unë dëshmoj se nuk ka Zot tjetër përveç All-llahut ."

Domethënë; "Nuk ka Krijues e as Furnizues përveç Atij! Dobia e dëmi janë në Dorën e Tij. Ai është i Gjithurtë dhe nuk bën asgjë për kot; dhe Ai është i Gjithëmëshirshëm, mirësia dhe mëshira e Tij janë me bollëk." Besimtari beson në çfarë thotë dhe prandaj gjen derën e

thesarit të mëshirës në çdo gjë, dhe e troket atë me lutjen e tij. Për më tepër, ai shikon se çdo gjë i ishte nënshtruar urdhrit të Krijuesit të vet, prandaj ai kërkon strehim tek Ai. Ai e vendos besimin e tij tek Ai, mbështetet tek Ai, dhe fortifikohet kundër çdo katastrofe; besimi i jep atij siguri e qetësi të plotë.

Në të vërtetë, si me çdo mirësi të vërtetë, burimi i guximit është Besimi dhe adhurimi. Dhe, si me çdo mbrapshti, burimi i burracakërisë dhe i frikës është mosbesimi dhe çudhëzimi!

Po, për një adhurues me zemër vërtetë të ndriçuar, edhe sikur globi tokësor të bëhej një bombë e të shpërthente, kjo gjë nuk do ta frikësonte atë. Ai do ta shikonte atë me një çudi të këndshme si një mrekulli e Fuqisë së Krijuesit të përjetshëm. Ndërsa i shthururi me zemër të vdekur, edhe sikur të ishte një filozof i famshëm e mendjendritur -prej atyre që konsiderohen si mendjendritur-, në qoftë se do të shihte një kometë në qiell, ai do të dridhej në tokë dhe do të pyeste me shqetësim: "A nuk do ta godasë ajo kometë tokën?" (Në një rast Amerika po tronditej nga frika e një komete të tillë, dhe shumë njerëz lanë shtëpitë e tyre në mes të natës).

Po, megjithëse njeriu ka nevojë për gjëra të panumërta, kapitali i tij është si hiç asgjë... dhe megjithëse ai është i zbulurar para fatkeqësive të pafund, fuqia e tij gjithashtu është si asgjë... Thjesht, shtrirja e kapitalit dhe e fuqisë së tij është vetëm aq sa mund të arrijë dora e tij. Ndërsa shpresat e tij, dëshirat, dhimbjet dhe mundimet arrijnë aq sa mund të shtrihen syri dhe imagjinata. Atëherë, ai që nuk është krejtësisht i verbër mund të shikojë e të kuptojë se çfarë përfitimi i madh, çfarë lumturie e mirësie për shpirtin e njeriut, i cili është kaq i dobët, i varfër e i nevojshëm, janë adhurimi, shpallja e Njësisë së All-llahut, mbështetja tek Ai dhe nënshtrimi ndaj Tij.

Është e qartë se një rrugë e padëmshme është më e preferuar se sa një rrugë e dëmshme, madje edhe në qoftë se mundësia e sigurisë së saj do të ishte vetëm një në dhjetë.

Por në rrugën e adhurimit e cila është çështja jonë këtu, ka nëntë prej dhjetë mundësive të saj që të çojnë tek një thesar i lumturisë së përjetshme, si dhe është e padëmshme. Ndërsa është vërtetuar nga dësh-mia e ekspertëve -e cila është në shkallën e konsensusit- dhe e

dëshmitarëve të panumërt se përveç qënies pa dobi, madje edhe shthurja e pohon këtë, rruga e ligësisë dhe e shthurjes përfundon në mjerim të përjetshëm. Dhe sipas njoftimeve të atyre që u janë zbuluar të fshehtat nga krijimi, kjo është absolutisht e sigurt.

***Shkurtazi*:** Si në botën tjetër, lumturia në këtë botë, gjithashtu, qëndron në adhurim dhe duke qenë ushtarë të bindur ndaj All-llahut të Gjithëfuqishëm. Meqenëse është kështu, ne në mënyrë të vazhdueshme duhet të themi: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الطَّاعَةِ وَالتَّوْفِيقِ *"Lavdi All-llahut për bindjen dhe suksesin"!,* dhe duhet ta falënderojmë Atë që jemi Myslimanë.

* * *

FJALA E KATËRT

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ ۞ اَلصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. Faljet e urdhëruara janë shtylla e fesë.

Në qoftë se dëshiron të kuptosh me sigurinë, dy edhe dy bëjnë katër, se sa të vlefshme e të rëndësishme janë faljet e urdhëruara, dhe me çfarë shpenzimi të pakët fitohen ato, dhe sa idiot e i humbur është personi i cili neglizhon në falje duke mos i kryer ato siç duhet, kushtoji vëmendje tregimit të mëposhtëm që është në formën e një krahasimi...

Një herë, një sundimtar i madh u dha secilit prej dy shërbëtorëve të tij nga njëzet e katër monedha ari dhe i dërgoi të vendosen në njërën nga dy fermat e tij të pasura e madhështore, e cila ishte në një largësi dy mujore. "I përdorni këto para për biletat tuaja, i urdhëroi ai", dhe blini çfarëdo që është e domosdoshme me ato para, për shtëpinë tuaj atje. Një stacion udhëtarësh ndodhet një ditë larg nga ferma, në të gjenden të gjitha llojet e mjeteve të transportit, makina, aeroplanë, anije e trena. Nga ato mund të përfitohet brenda kapitalit tuaj."

Të dy shërbëtorët u nisën pasi morën këto udhëzime. Njëri nga ata ishte i lumtur e me fat pasi harxhoi një shumë të vogël të hollash për rrugën deri në stacion. Në atë shpenzim ishte përfshirë edhe një biznes aq fitimprurës dhe i kënaqshëm për pronarin e tij, sa që kapitali i tij u mijëfishua.

Shërbëtori tjetër, meqenëse ishte fatzi e përtac, i harxhoi njëzet e tre monedhat e arit gjatë rrugës për në stacion duke e prishur shumën në bixhoz dhe në argëtime e qejfe. Vetëm një monedhë ari i kishte mbetur. Shoku i vet i tha: "Shpenzoje këtë monedhën e fundit të arit për të blerë një biletë udhëtimi që të mos ecësh në këmbë gjithë këtë rrugë të gjatë e të vdesësh urie. Për më tepër, Pronari ynë është bujar, ndoshta Atij do t'i vijë keq për ty e do të t'i falë gabimet dhe gjithashtu

do të të bëjë të hipësh në një aeroplan dhe do të arrijmë së bashku në vendqëndrimin tonë për një ditë. Përndryshe ti do të detyrohesh të ecësh në këmbë i vetmuar e i urritur përmes një shkretëtire e cila merr dy muaj për t'u kaluar."

Edhe njeriu më mendjetrashë do të mund ta kuptonte se sa idiot, i humbur dhe i pamend do të ishte ai që, nga kokëfortësia e tij, nuk e shpenzoi atë monedhë të vetme ari, që i kishte mbetur, për biletën e udhëtimit, e cila është si çelësi për një thesar, por e shpenzoi në ligësi për një kënaqësi kalimtare. A nuk është kështu?

Atëherë, o ti që nuk i kryen faljet e urdhëruara! Dhe o shpirti im që nuk e ka me qejf të falet!

Sundimtari në krahasim është Furnizuesi ynë, Krijuesi ynë. Sa për dy shërbëtorët udhëtarë, njëri përfaqëson besimtarët e përkushtuar që e kryejnë faljen me pasion, ndërsa tjetri përfaqëson ata të cilët janë të pakujdesshëm dhe që neglizhojnë në faljet e tyre. Njëzet e katër monedhat, janë njëzet e katër orët nga ditët e jetës. Ajo fushë madhështore është Parajsa. Stacioni është varri. Ndërsa udhëtimi është kalimi i njeriut për në varr, për në ringjallje dhe për tek bota e përtejme. Njerëzit e përshkojnë atë udhëtim të gjatë të shkallëve të ndryshme sipas veprave të tyre dhe fuqisë së frikës së tyre ndaj All-llahut. Disa prej njerëzve, vërtet të përkushtuar në besim, e përshkojnë në një ditë largësinë e një mijë viteve, si të ishin vetëtima. Dhe disa e kalojnë largësinë prej pesëdhjetëmijë vitesh në një ditë me shpejtësinë e imagjinatës. Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm aludon për këtë të vërtetë me dy nga vërsetet e tij. Bileta në krahasim përfaqëson faljet e urdhëruara. Një orë në ditë është e mjaftueshme për pesë faljet së bashku me marrjen e avdeseve.

Prandaj, çfarë humbje i shkakton vetes ai njeri i cili i harxhon njëzet e tre orët në jetën e shkurtër të dynjasë dhe dështon të shpenzojë një orë për atë jetë të gjatë e të përhershme të botës së përtejme; sa padrejtësi i bën ai vetvetes; sa pa logjikë sillet ai. A nuk do ta kuptonte kushdo që e quan veten të arsyeshëm dhe a nuk do të konsiderohej kundra arsyes dhe urtësisë sjellja e një personi, i cili në qoftë se duke e menduar të arsyeshme jep gjysmën e pasurisë së tij për një lotari në të cilën marrin pjesë një mijë njerëz, ku mundësia e fitimit është një në njëmijë, dhe nuk jep një të njëzet e katërtën e asaj që ka, për një thesar

të përjetshëm ku mundësia e fitimit është vërtetuar nëntëdhjetë e nëntë përqind?

Për më tepër, shpirti, zemra dhe mendja gjejnë qetësinë më të madhe në falje, dhe ajo nuk është për trupin një punë e rëndë. Përveç kësaj, me qëllimin e pastër, të gjitha veprimet e atij që i kryen faljet e urdhëruara bëhen si adhurim.

Atëherë ai që kryen faljen mund ta transferojë të gjithë kapitalin e jetës së tij për në botën e përtejme në këtë mënyrë; dhe fiton një jetë të përhershme me jetën e tij të përkohshme.

* * *

FJALA E PESTË

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ اللّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Sigurisht që All-llahu është me ata që i frikësohen Atij dhe që janë mirëpunues."[10]

Në qoftë se dëshiron të shikosh se çfarë detyre e vërtetë humane dhe çfarë rezultati i natyrshëm e i përshtatshëm i krijimit të njeriut është kryerja e faljeve të urdhëruara dhe mosbërja e gjynaheve të mëdha, dëgjo dhe kushtoji vëmendje krahasimit që vijon:

Njëherë, në një kohë të një mobilizimi të përgjithshëm, dy ushtarë gjetën vetveten së bashku në një regjiment. Njëri ishte i stërvitur mirë dhe i ndërgjegjshëm, ndërsa tjetri ishte një ushtar i papërvojë dhe egocentrik. Ushtari i përgjegjshëm u përqëndrua tek stërvitja dhe lufta dhe nuk mendoi fare për racionet e ushqimit dhe të furnizimeve, sepse e dinte se ishte detyra e shtetit për ta ushqyer e pajisur atë, për ta kuruar në rast sëmundje, dhe madje t'ia vendoste tek goja ushqimin e tij po të ishte nevoja. Ai e dinte se detyra e tij kryesore ishte për t'u stërvitur e luftuar. Por, ai duhej gjithashtu të merrej me përgatitjen e ushqimeve dhe pajimeve si pjesë e punës së tij, si të gatuarit dhe larja e gavetave.

Madje edhe sikur të pyetej gjatë marrjes me këtë çështje e t'i thuhej, çfarë po bën?

Ai përgjigjet: "Unë po bëj një detyrë vullnetare për shtetin." Ai nuk thotë: "Unë jam duke punuar për jetesën time."

Ndërsa ushtari i papërvojë dhe që nuk i kushtoi fare rëndësi stërvitjes dhe nuk mori pjesë fare në luftë, thonte: "Kjo është detyrë e shtetit, çfarë është ajo për mua!" Ai merret vetëm me jetesën e tij, dhe

[10] Kur'an, 16: 128

duke shkuar pas saj do të braktiste regjimentin dhe të shkonte në treg për të bërë pazarin, pasi ai ishte i dhënë vetëm pas stomakut të tij.

Një ditë shoku i tij i stërvitur mirë i tha: "Detyra jote kryesore është stërvitja dhe lufta, o vëlla! Ti je sjellë këtu për këtë, ki besim tek mbreti; ai nuk do të të lërë ty të vuash nga uria. Kjo është detyra e Tij. Patsaj ti je i pafuqishëm dhe i varfër, ti nuk mund ta ushqesh veten tënde kudo. Dhe kjo është një kohë mobilizimi e lufte; Ai do të të thotë se ti je 'kryengritës' dhe do të të ndëshkojë. Po, janë dy detyra që duken para nesh. Njëra është detyra e mbretit: Është ajo që Ai të na ushqejë ne. Ndonjëherë ne mund të vihemi në shërbim falas në kryerjen e asaj detyre. Tjetra është detyra jonë: domethënë, stërvitja dhe përgatitja për luftë. Disa herë mbreti na ndihmon ne me lehtësira.

Natyrisht ti do ta kuptoje se në çfarë rreziku do të ishte ushtari përtac në qoftë se nuk do t'i kushtonte vëmendje fjalës së ushtarit të stërvitur mirë e luftarak!

Kështu, o nefsi im dembel! Ai vend i trazuar lufte është kjo jetë e kësaj dynjaje të stuhishme. Ushtria e ndarë në dy regjimente, është sho-qëria njerëzore. Regjimenti në krahasim është xhemati Islam në këtë shekull. Njëri nga dy ushtarët është muslimani i përkushtuar i cili i njeh detyrat e fesë së tij dhe i kryen ato, dhe lufton kundër shejtanit dhe nefsit të tij me qëllim që të mos bie në gjynahe të mëdha e në punë të liga. Ndërsa tjetri, i cili është një keqbërës i degjeneruar, është kaq i zhytur në luftën për të nxjerrë jetesën sa që bën shpifje ndaj Furnizuesit të Vërtetë. Dhe nuk do të shqetësohej aspak në rrugën e kërkimit të mjeteve të jetesës edhe sikur ai t'i braktiste detyrat e tij fetare më të mëdha dhe të zbulohej para gjynaheve të mëdha dhe të mëkatonte. Stërvitja dhe instruk-sionet, janë adhurimi -me në krye faljen. Lufta është përpjekja kundra nefsit dhe tekave të tij, shmangia nga gjynahet dhe nga moralet e ulëta, lufta kundra shejtanit midis xhindeve dhe njerëzve, me qëllim që ta shpëtojë zemrën e tij dhe shpirtin nga shkatërrimi i përhershëm dhe nga humbja e qartë. Dy detyrat: E para është dhënia e jetës dhe furnizimi i saj. Ndërsa tjetra është të adhurosh e të kërkosh Jetëdhënësin dhe Furnizuesin e saj. Është të besosh tek Ai, t'i mbështetesh Atij dhe të gjesh qetësi tek Ai.

Po, Ai që e dhuroi jetën, e cila është mrekullia më brilante e artit të Krijuesit të përjetshëm dhe mrekullia e urtësisë Hyjnore, është Ai i Cili

e furnizon me ushqim jetën dhe e bën të vazhdueshme. Nuk mund të jetë tjetër përveç Atij! A dëshiron një provë? Kafshët më të dobëta e më të pazgjuara ushqehen më mirë, -si peshqit dhe krimbat në fruta. Po kështu krijesat më të pafuqishme dhe delikate hanë ushqimin më të zgjedhur, -si fëmijët dhe të vegjëlit e të gjitha specieve.

Sigurisht, do të ishte e mjaftueshme të krahasosh peshqit me dhelprat, kafshët e porsalindura me bishat e egra, si dhe pemët me kafshët, me qëllim që të kuptosh se ushqimi hallall -i lejuar- nuk fitohet përmes fuqisë dhe vullnetit, por përmes pafuqisë dhe pamundësisë.

Nëse dikush heq dorë nga kryerja e faljeve të detyruara për shkak të kërkimit të mjeteve të jetesës, i ngjason ushtarit që ka braktisur stërvitjen e tij dhe llogoren dhe ka shkuar të lypë në tregje. Ndërsa ai që kryen faljen pa harruar pjesën e tij të kërkimit të jetesës -me qëllim që të mos bëhet barrë për të tjerët- dhe del për të kërkuar mjetet e jetesës në kuzhinën e Mëshirës së Furnizuesit Gjithëbujar, ky veprim i tij është i mirë e burrëror dhe gjithashtu është një lloj adhurimi.

Për më tepër, natyra e njeriut dhe aftësitë shpirtërore që i janë dhuruar tregojnë se ai është i krijuar për adhurim, sepse për sa i përket fuqisë dhe veprimeve të domosdoshme për jetën e kësaj bote, ai nuk mund të konkurojë as edhe me trumcakun më të ulët, i cili e gëzon jetën më shumë se ai dhe më mirë. Ndërsa në lidhje me njohjen, nevojën, adhurimin dhe lutjen, të cilat janë të domosdoshme për jetën shpirtërore dhe për jetën e Botës së përtejme, ai është monarku dhe komandanti i kafshëve.

Dhe kështu, o shpirti im! Në qoftë se ti e bën jetën e kësaj bote qëllimin e jetës tënde dhe punon vazhdimisht për të, ti do të bëheshe si harabeli më i ulët. Por në qoftë se ti do ta bëje jetën e botës tjetër qëllimin dhe synimin tënd, dhe ta bëje këtë jetë si mjet për tek ajo dhe si tokë e kultivuar për të, dhe të bëje përpjekje për tek ajo në përputhje me të, atëherë ti do të bëheshe një komandant i fuqishëm për kafshët, një shërbëtor i dashur i Krijuesit të Gjithëfuqishëm dhe miku i Tij i nderuar e i respektuar.

Të dyja rrugët janë të hapura për ty. Ti mund të zgjedhësh cilëndo që të duash. Prandaj kërko udhëzim e sukses nga i Gjithëmëshirshmi e Mëshirëploti...

FJALA E GJASHTË

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ اللّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Me të vërtetë All-llahu ka blerë nga besimtarët jetën e tyre dhe pasurinë e tyre me çmimin, se e tyre do të jetë Parajsa."[11]

Në qoftë se dëshiron të kuptosh, se sa tregti me përfitim dhe sa rang i nderuar është që njeriu t'ia shesë personin e tij dhe pasurinë All-llahut, dhe të jetë shërbëtori dhe ushtari i Tij, dëgjoje krahasimin që vijon:

Një herë, një mbret ua la në besim dy nënshtetasve të tij një pasuri tokë bujqësore, secili prej tyre kishte nga një fermë të madhe duke përfshirë në të gjithçka që ishte e domosdoshme si punishtet, makineritë, kuajt, armët e kështu me radhë. Por meqenëse ishte një kohë e turbullt dhe e stuhishme lufte, asgjë nuk gëzonte stabilitet; ishte shkruar se do të zhdukej ajo gjë ose do të ndryshohej. Mbreti me mëshirën e tij të pafund dërgoi një nga njerëzit e tij të afërm i shoqëruar me dekretin e tij të mëshirshëm që t'u komunikojë të dyve, sa vijon:

"Ma shisni mua amanetin Tim që ju tani e mbani në besim, që ta ruaj për ju, që të mos shkatërrohet për kot e pa qëllim. Pasi të mbarojë lufta, unë do t'jua kthej atë në kushte më të mira se ato të mëparshmet. Unë do ta vlerësoj amanetin si pasurinë tuaj dhe do t'ju jap një çmim të lartë për të. Sa për makineritë dhe veglat në punishte, ato do të përdoren në Emrin Tim dhe tek bankat e Mia të punës. Por, çmimi dhe paga për përdorimin e tyre do të rritet nga një në njëmijë. Ju do të merrni të gjithë përfitimin që shtohet. Ju jeni të varfër e pa mjete jetese, dhe të pamundur për t'i mbuluar shpenzimet e këtyre punishteve

[11] Kur'an, 9: 111

të mëdha. Prandaj do t'i marr Unë përsipër të gjitha shpenzimet dhe pajisjet, dhe do t'ju jap ju të gjitha të ardhurat dhe përfitimet. Ju do t'i mbani ato deri në kohën e çmobilizimit. Atëherë shikoni pesë mënyrat në të cilat ju do të përfitoni!..

Tani, në qoftë se nuk ma shisni pasurinë, ju mund të shikoni se asnjëri nuk do të ketë mundësi ta ruajë atë çfarë ka në pronësi, dhe ju ashtu si çdokush tjetër do ta humbisni atë çfarë ju keni tani në dorë. Ajo do të shkojë për hiç asgjë dhe do të humbisni çmimin e lartë që Unë ua jap. Veglat e holla e të çmueshme, balancat dhe metalet e vlefshëm që presin për t'u përdorur, gjithashtu do ta humbasin të gjithë vlerën, dhe kjo, për shkak të mospërdorimit të tyre në punët e larta.. Ju do të keni merakun dhe shqetësimin e administrimit të tyre dhe të ruajtjes, por në të njëjtën kohë do të ndëshkoheni për tradhtinë e amanetit tuaj. Prandaj shikoni pesë mënyrat në të cilat ju mund të humbisni!..

Për më tepër, në qoftë se ma shisni Mua pasurinë, ju bëheni ushtarët e Mi dhe veproni në Emrin Tim. Dhe në vend të një të burgosuri të rëndomtë ose të një ushtari të parregullt, ju do të jeni togerë të lirë të një Mbreti."

Pasi ata të dy e kishin dëgjuar këtë fjalë të bukur dhe këtë dekret mbretëror mëshirëmadh, më i zgjuari i tyre tha:

"Do t'i bindem patjetër dekretit të mbretit, unë jam i kënaqur ta shes pasurinë me të gjithë krenarinë dhe me njëmijë falënderime."

Ndërsa tjetri që ishte arrogant, egoist dhe i shthurur, shpirti i tij ishte bërë aq krenar sa ai i Faraonit. Ai mendoi se do të jetonte përjetësisht në fermë dhe se nuk do ta godiste asnjë tërmet apo tronditjet dhe trazirat e kësaj bote. Ai tha:

"Jo, Jo!.. Kush është Mbreti? Unë nuk do ta shes pasurinë time, as nuk do ta prish kënaqësinë time."

Pas një kohe të shkurtër, njeriu i parë arriti një rang aq të lartë, saqë gjithkush ia kishte zili gjendjen e tij. Ai mori mirësinë e Mbretit dhe jetoi i lumtur në pallatin e Mbretit. Ndërsa tjetri ra në një gjendje aq të ulët, saqë gjithkujt i erdhi keq për të, por megjithatë thanë se e

"meritonte atë!", sepse, si pasojë e gabimit të tij, lumturia dhe pasuria e tij i ikën, dhe vuajti dënim e torturë.

O shpirt i mbushur plot teka! Shikoje fytyrën e së vërtetës nëpërmjet teleskopit të kësaj shembëlltyre.

Sa për mbretin, Ai është Monarku i Parapërjetësisë dhe i Paspërjetësisë, është Furnizuesi yt dhe Krijuesi. Ferma, makineritë, veglat dhe balancat janë ato që ke në pronësi në jetën e kësaj bote, si: trupin tënd, shpirtin dhe zemrën dhe çfarë përfshijnë ato si dëgjimin, shikimin, gjuhën, mendjen dhe përfytyrimin, domethënë të gjitha shqisat e jashtme dhe ndjenjat e brendshme. Sa për lajmëtarin fisnik, ai është Profeti i Nderuar Muhammed a.s.m.. Dekreti mbretëror është Kur'ani i shenjtë i gjithurtë, i cili e përshkruan tregtinë që ne po diskutojmë në këtë vërset:

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

"*Me të vërtetë All-llahu ka blerë nga besimtarët jetën e tyre dhe pasurinë e tyre me çmimin, se e tyre do të jetë Parajsa.*"[12]

Fusha e trazuar e betejës, është sipërfaqja e stuhishme e dynjasë, e cila rrutullohet dhe ndryshon pa ndërprerje, nuk ka stabilitet dhe qëndrueshmëri në të; të gjitha ndryshimet e nxisin njeriun të mendojë:

"Meqenëse të gjitha që kemi në pronësi nuk janë të qëndrueshme dhe nuk do të mbeten në duart tona, por do të zhduken e do të humbasin, a nuk ka ndonjë mënyrë me të cilën ne mund t'i transformojmë ato në diçka të përjetshme dhe t'i ruajmë?" Ndërsa është i zhytur në këto men-dime, ai papritur dëgjon zërin qiellor të Kur'anit duke thënë: "Po, ka një mënyrë të bukur dhe të lehtë e cila përmban pesë përfitime brenda vetvetes."

Pyetje: Cila është ajo mënyrë?

Përgjigjje: T'ia shesësh amanetin Pronarit të Tij të vërtetë. Një tregti e tillë sjell një përfitim të pesëfishtë.

[12] Kur'an, 9: 111

***Përfitimi i parë*:** Pasuria kalimtare e kësaj bote bëhet e përjetshme. Sepse jeta kalimtare kur i jepet të Gjallit të Përjetshëm Vetekzistues, të Qëndrueshmit të Vetëm, dhe kur ajo harxhohet në rrugën e Tij, do të shndërrohet në përjetësi dhe jep fruta të përjetshme. Atëherë minutat e jetës së njeriut do të prodhojnë fruta të pjekura dhe lule lumturie të shndritshme në botën e qëndrueshmërisë ashtu si farërat që në pamje të jashtme zhduken e kalben, por ato çahen, dhe dalin prej tyre lule e kallinj; dhe secila do të paraqesë gjithashtu një aspekt të ndritshëm e qetësues në botën e ndërmjetme.

***Përfitimi i dytë*:** Çmimi i lartë i Parajsës jepet në shkëmbim.

***Përfitimi i tretë*:** Vlera e çdo gjymtyre dhe e çdo shqise rritet nga një gjer në njëmijë.

Mendja, për shembull, është si një vegël. Në qoftë se ti nuk ia shet atë All-llahut të Plotfuqishëm, por e përdor për hir të tekave të tua e të nefsit, ajo do të bëhet një vegël ogurzezë, e dëmshme dhe ligështuese, që do të rëndojë mbi personin tënd të dobët me të gjitha fatkeqësitë e trishtueshme të së shkuarës dhe me frikësimet e tmerrshme të së ardhmes; ajo do të bie në rangun e një instrumenti orëzi e shkatërrues. Për këtë arsye, një njeri i shthurur ikën nga realiteti i jetës së tij dhe jepet pas pijeve alkoolike dhe zhytet në dëfrime e kënaqësi të çastit me qëllim që të shpëtojë nga brengat shpirtërore dhe nga torturat e mendjes së tij. Por në qoftë se ti ia shet mendjen Pronarit të saj të vërtetë dhe e përdor atë në rrugën e Tij dhe për hir të Tij, atëherë mendja do të bëhej si një çelës që hap depo të pashtershme të Mëshirës dhe thesare të urtësisë Hyjnore, saqë kudo dhe sido që ta hedhë vështrimin, njeriu mendon e shikon urtësinë Hyjnore në çdo gjë, në çdo krijesë e në çdo ngjarje. Dhe e shikon Mëshirën Hyjnore të shfaqur në të gjithë universin. Kështu mendja ngjitet në një shkallë udhëzuesi që e përgatit njeriun për lumturinë e përjetshme.

Një shembull tjetër, syri është një nga shqisat, një dritare nëpërmjet të cilit shpirti shikon nga kjo botë. Në qoftë se nuk ia shet atë All-llahut të Gjithëfuqishëm duke e përdorur në rrugën e Tij, por e përdor për hir të nefsit e të dëshirave të ulëta, duke shikuar ca pamje e skena të bukura të përkohshme e kalimtare, ai do të zhytet në nivelin e qënies së tij një kodosh që kënaq shijet e ulëta dhe nxit dëshirat e nefsit dhe epshet. Por në qoftë se ti ia shet syrin Krijuesit tënd Gjithëshikues dhe

e përdor atë brenda caqeve të përshkruara prej Tij, atëherë syri yt do të ngrihej në rangun e lexuesit të librit të madh të kozmosit, në rangun e dëshmitarit të mrekullive të artit Hyjnor dhe në rangun e një blete që kullot në lulet e mëshirës në kopshtin e këtij globi.

Një shembull tjetër është ai i gjuhës dhe i shqisës së të shijuarit. Në qoftë se ti nuk ia shet atë Krijuesit tënd të Gjithurtë, por e përdor atë për hir të stomakut e të nefsit, atëherë ajo zhytet e bie në nivelin e portierit të stallës së stomakut, një roje e fabrikës së tij. Por, në qoftë se ti ia shet Furnizuesit Gjithëbujar, atëherë shqisa e të shijuarit e përfshirë në gjuhë do të ngrihet në rangun e një mbikëqyrësi të talentuar i thesareve të Mëshirës Hyjnore, një inspektor mirënjohës në kuzhinat e Fuqisë së All-llahut të Përjetshëm.

Prandaj, ki kujdes, o mendje! Shihe ndryshimin midis një vegle shkatërrimi dhe midis çelësit të thesareve të të gjitha qënieve! Shiko me vëmendje, o sy! Shihe ndryshimin ndërmjet një kodoshi që nxit në vese të ulëta e të këqija dhe mbikëqyrësit të talentuar të Bibliotekës Hyjnore. Dhe shijo mirë, o gjuhë! Shikoje ndryshimin midis një portieri stalle ose një roje fabrike dhe një inspektori të thesarit të Mëshirës së All-llahut xh.sh.!

Krahasoji të gjitha instrumentet e tjera dhe gjymtyrët me këto, dhe atëherë ti do të kuptosh se në të vërtetë besimtari fiton një natyrë të denjë për Xhennetin, ndërsa jobesimtari fiton një natyrë të përshtatshme për Xhehennemin. Arsyeja për secilin nga ata të dy që fituan vlerat përkatëse është se besimtari, në sajë të besimit të tij, e përdori amanetin e Krijuesit, me Emrin e Tij dhe brenda caqeve të përcaktuara nga Ai, kurse jobesimtari e tradhtoi amanetin dhe e përdori atë për hir të nefsit të tij epshor.

Përfitimi i katërt: Njeriu është i dobët dhe i zbuluar para fatkeqësive të shumta.. Ai është i varfër, dhe nevojat e tij janë të shumta.. Ai është i pafuqishëm, dhe pesha e jetës është më e rënda...

Në qoftë se ai nuk mbështetet tek i Gjithëfuqishmi i Vetëm i Gjithëlavdishëm, nuk e vendos besimin e tij tek Ai dhe nuk i nënshtrohet me besim e bindje të plotë Atij, atëherë ndërgjegjja e tij do të jetë gjithmonë e shqetësuar. Tortura të kota, dhimbje e dëshpërime

do ta shtypnin, do ta mbysnin, do ta dehnin atë, ose do ta shndërronin në një bishë.

***Përfitimi i pestë*:** Ata që kanë përjetuar njohje të veçanta, të cilëve u është zbuluar natyra e vërtetë e gjërave, dhe të zgjedhurit të cilët e kanë dëshmuar të vërtetën, të gjithë kanë rënë dakord se shpërblimi i lartë për adhurimin, përmendjen dhe për tesbihatet që i kryejnë gjymtyrët e tua dhe pjesët e tua të trupit kur ato veprojnë brenda kënaqësisë së All-llahut xh.sh., do të shndërrohen në fruta të mira e të shijshme prej frutave të Parajsës dhe do të të jepen në një kohë kur ti ke nevojën më të madhe për to.

Në qoftë se ti e shkelmon këtë tregti me përfitimin e tij të pesëfishtë, përveç mospërfitimit prej saj, ti do të pësoje një humbje të pesëfishtë.

***Humbja e parë*:** Pasuria dhe fëmijët të cilët ti i do shumë, nefsi dhe tekat e tij pas të cilave ti je shumë i dhënë, rinia dhe jeta pas të cilave ti je i marrosur, të gjitha do të zhduken e do të humbasin; dhe duart e tua do të mbeten bosh. Por ato do të lënë pas tyre mëkatin dhe dhimbjen, të mbërthyera rreth qafës tënde si një zgjedhë.

Humbja e dytë: Ti do të vuash dënimin për tradhtinë e amanetit, sepse ti duke i pas përdorur pjesët e trupit dhe gjymtyrët më të çmueshme në objektet më të pavlefshme, sigurisht që i ke bërë padrejtësi vetvetes.

***Humbja e tretë*:** Duke i ulur poshtë të gjitha organet e çmueshme të njeriut në një nivel shumë më të ulët se sa ai i kafshëve, ti ke fyer dhe ke bërë shkelje kundër Urtësisë së All-llahut.

***Humbja e katërt*:** Së bashku me dobësinë dhe me varfërinë tënde, ti ke vendosur peshën e rëndë të jetës mbi shpatullat e tua të dobëta, dhe vazhdimisht do të rënkosh e do të vajtosh me ligje poshtë goditjeve të jetëshkurtësisë dhe ndarjeve.

***Humbja e pestë*:** Dhuratat e bukura të All-llahut të Gjithë-mëshirshëm, si: mendja, zemra, syri dhe gjuha të janë dhënë për t'u përgatitur që të hapësh dyert e lumturisë së përjetshme në Botën tjetër; sa humbje e madhe do të ishte nëse ti i transformon ato dhurata në një

formë të shëmtuar e të dhimbshme, të përshtatshme për të hapur dyert e Ferrit.

Tani ne do të shikojmë tek shitja e vetvetes... A vërtetë është kaq e rëndë dhe e vështirë që ikin shumë prej saj? Jo, kurrë!.. Nuk ka fare peshë e lodhje në të! Sepse rrethi i hallallit, i të lejuarës, është i gjërë dhe mjafton për rehati, kënaqësi e gëzim. Prandaj nuk është aspak e nevojshme të kalojmë tek harami, e ndaluara.

Detyrat që për kryerjen e të cilave na ka urdhëruar All-llahu xh.sh., janë të lehta dhe të pakta në numër. Të jesh shërbëtor dhe ushtar i All-llahut është një kënaqësi e papërshkrueshme, është nder dhe qetësi e ndërgjegjes.

Detyra është thjesht të jesh një ushtar i bindur, kështu të fillosh me ***"Bismil-lah",*** *me Emrin e All-llahut,* të punosh me ***"Bismil-lah".*** të marrësh e të japësh në rrugën e All-llahut e për hir të Tij.. të lëvizësh e të qëndrosh në përputhje me urdhërat e Tij dhe brenda rrethit të kënaqësisë së Tij.. në qoftë se njeriu dështon, atëherë duhet të kërkojë falje nga Ai e të thotë:

O All-llah! Na i fal gabimet tona, na prano ne si shërbëtorët e Tu. Na bëj ne mbajtësit e sigurt të amanetit Tënd, deri në kohën kur ai të na merret nga ne. Amin!.. Dhe bëji lutje Atij...

*** * ***

FJALA E SHTATË

آمَنْتُ بِاللّهِ وَ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ

"Unë kam besuar në All-llahun dhe në Ditën e Fundit."

Në qoftë se dëshiron të kuptosh se si besimi në All-llahun dhe në Ditën e Kijametit janë dy çelësat më të çmueshëm të cilët zgjidhin e zbulojnë enigmën e krijimit dhe të misterit të tij si dhe hapin para shpirtit njerëzor derën e lumturisë, se sa dy ilaçe të dobishëm e shërues janë: mbështetja tek Krijuesi dhe të kërkuarit strehim tek Ai nëpërmjet durimit e duasë dhe duke i bërë lutje Furnizuesit tënd përmes falënderimeve; dhe sa bileta të rëndësishme, të çmueshme e të shndritshme për udhëtimin drejt përjetësisë, dhe furnizime për botën e përtejme dhe drita për varrin janë të dëgjuarit e Kur'anit, bindja ndaj urdhërave të tij, kryerja e faljeve të detyruara, dhe heqja dorë nga gjynahet e mëdha, atëherë dëgjo dhe kushtoji vëmendje këtij krahasimi:

Njëherë një ushtar ra në një situatë të dhimbshme në fushën e betejës e të provimit, dhe në arenën e përfitimit e të humbjes. Ajo është siç vijon:

Ushtari u plagos me dy plagë të thella e të tmerrshme në anën e tij të djathtë e të majtë. Prapa tij qëndronte një luan gjigant sikur po e priste për ta sulmuar. Përpara tij qëndronin ca litarë për varje dhe asgjësonin me varje të gjithë ata që ai i donte. Ai litar po e priste edhe atë. Përveç kësaj, në këtë gjendje, ai kishte një rrugë të gjatë përpara tij; do të dërgohej në mërgim. Ndërsa ushtari i mjerë po mendonte i dëshpëruar pa shpresë rreth gjendjes së tij të frikshme, befas u shfaq një njeri i mirë në anën e djathtë të tij, si të ishte Hizri, të cilit i shndriste fytyra si dritë. Ai i tha atij:

"Mos u dëshpëro dhe mos e këput shpresën! Unë do të të jap ty dy talismane dhe do të t'i mësoj ato. Në qoftë se do t'i përdorësh siç duhet, luani do të bëhet një kalë i bindur për ty, dhe litarët për varje do të shndërrohen në një shilarëse për zbavitjen e për kënaqësinë tënde. Gjithashtu unë do të të jap ty dy ilaçe. Në qoftë se ti do t'i përdorësh

mirë, ato dy plagë të qelbëzuara do të shndërrohen në dy lule erëmira të quajtura Trëndafili i Muhammedit a.s.m.. Gjithashtu unë do të të jap një biletë; me të ti do të jesh i aftë të bësh udhëtimin e një viti në një ditë sikur ti të fluturoje. Në qoftë se nuk më beson, përjetoje e provoje një herë, që të mund ta shohësh se ajo është e vërtetë". Ushtari përjetoi diçka nga ajo, dhe e provoi se ishte e vërtetë.

Po, gjithashtu edhe unë, ky Saidi i mjerë, e vërtetoj atë, sepse edhe unë e kam përjetuar dhe e pashë se ishte absolutisht e vërtetë.

Pak kohë më vonë, ai papritmas shikoi një njeri tinëzar e me pamje të shthurur, dredharak si djalli, duke ardhur nga ana e majtë e duke sjellur me vete shumë figura të stolisura, elegante, të zbukuruara dhe fantazi, si dhe shumë pije alkoolike. Ai ndaloi para ushtarit dhe i tha:

"Hej, eja o shoku im! Le të shkojmë, të pimë e të dëfrejmë. T'i shohim këto fotografi të vajzave të bukura, të dëgjojmë muzikë, e të hamë nga ky ushqim i shijshëm."

Atëherë ai e pyeti: "Ha ha!.. Çfarë është ajo që ti po reciton fshehtas në gojën tënde?

U përgjigj: Ajo është një talisman.

–Braktise atë gjë të pakuptueshme!.. Të mos e prishim kënaqësinë e kohës sonë të tashme!

Ndërkohë ai bëri një pyetje të dytë: – Çfarë është ajo që ti ke në dorën tënde?

– Një ilaç! u përgjigj ushtari**.**

–Hidhe tutje! Ti je i shëndetshëm, ti s'ke gjë. Është koha e qejfit.

–***Dhe ai pyeti:*** Çfarë është ajo copë letre me pesë shenja në të?

U përgjigj: Ajo është një biletë dhe një triskë ushqimi.

– "Oh, grisi ato!", tha njeriu. "Ne nuk kemi nevojë udhëtimi në këtë pranverë të bukur!" Ai u përpoq që ta bindte atë me çdo lloj dredhie e djallëzie, deri sa ushtari fatkeq filloi të anojë pak nga fjalët e

tij. Po, njeriu mund të mashtrohet. Vetë unë u mashtrova pikërisht nga të tilla mashtrime e hile.

Papritmas, nga ana e djathtë erdhi një zë si rrufe. "Ruhu, mos i beso!" tha ai. "Mos u mashtro!" Thuaj atij mashtruesi: Në qoftë se mundesh të vrasësh luanin prapa meje, të heqësh litarët për varje para meje, të zmbrapsësh gjërat që më plagosin nga ana e djathtë dhe nga e majta, dhe të ndalosh udhëtimin tim para; nëse mundesh për të gjithë këtë të gjesh një rrugë, atëherë eja e ma trego, dhe pastaj më thuaj: Eja të bëjmë qejf. Atëherë le të shkojmë e të kënaqemi. Përndryshe, mos fol!.." Foli atij në të njëjtën mënyrë si ajo e Hizrit, personalitetit qiellor, njeriut të frymëzuar nga All-llahu..."

Dhe kështu, o nefsi im, që po qan për atë që qeshe në ditët e rinisë! Mësoje se!.. Ushtari fatkeq je ti dhe njeriu në përgjithësi. Luani është exheli, çasti i fundit i jetës. Litarët për varje, janë vdekja, zhdukja dhe ndarja të cilat do t'i provojë çdo njeri. A nuk e sheh se si ndahen prej nesh të dashurit njëri pas tjetrit dhe na thonë lamtumirë natën e ditën. Dy plagët, njëra është pafuqia e pafund dhe e rëndë e njeriut, ndërsa tjetra është varfëria e dhimbshme dhe e pakufishme e tij. ***Mërgimi dhe udhëtimi janë rruga e gjatë e provimit e cila kalon nga bota e shpirtërave përmes mitrës së nënës, fëmijërisë, pleqërisë, dynjasë, varrit, Berzahut -botës së ndërmjetme-, ringjalljes dhe për tek Ura e Siratit.***

Dy talismanët, janë besimi tek All-llahu i Plotfuqishëm dhe tek Bota e Përtejme. Në të vërtetë, nëpërmjet talismanit të dytë të shenjtë, vdekja merr formën e një kali të shtruar e të zbutur, dhe jo të një luani, madje ajo merr formën e një Buraku i cili e nxjerr njeriun besimtar nga burgu i dynjasë për tek kopshtet e Parajsës dhe në prezencën e të Gjithëmë-shirshmit të Vetëm Madhështor. Për shkak të kësaj, njerëzit e urtë, të cilët e kanë parë realitetin e vdekjes, e kanë dashur vdekjen dhe e kanë kërkuar përpara se ajo t'u vinte.

Dhe nëpërmjet talismanit të besimit në All-llahun xh.sh., kalimi i kohës, që është zhdukje e ndarje, vdekje, mortje dhe litar për varje në të, merr formën e një mjeti për të vëzhguar e shqyrtuar me kënaqësi të plotë mrekullitë e Autorit të Gjithëlavdishëm që janë shumëngjyrëshe, të ndry-shme, janë qëndisje që ripërtërihen vazhdimisht, çudira të Fuqisë së Tij dhe tregues të Mëshirës së Tij. Sigurisht, duke u

ndryshuar e përtërirë pasqyrat në të cilat reflektohen ngjyrat e dritës së diellit dhe duke ndryshuar imazhet në ekranin e kinemasë formohen skenat më të mira e më të bukura.

Dy ilaçet, njëri është besimi në All-llahun xh.sh. dhe durimi, ndërsa tjetri është mbështetja në fuqinë e Krijuesit dhe besimi në Urtësinë e Tij. A është ashtu?

Po, ashtu është. Çfarë frike mund të ketë një njeri i cili duke dëshmuar pafuqinë e tij, mbështetet tek Monarku i Botës, tek Pronari i Urdhrit كُنْ فَيَكُونُ *"Bëhu! dhe ajo është e bërë (në çast).*[13] Sepse përpara fatkeqësisë më të tmerrshme, ai thotë: إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ *"Vërtetë të All-llahut jemi dhe padyshim tek Ai do të kthehemi."*[14] dhe e vendos besimin e tij tek Mbështetësi i Gjithëmëshirshëm. Në të vërtetë, një njeri me njohuri për All-llahun xh.sh. merr kënaqësi nga pafuqia dhe nga frika ndaj All-llahut xh.sh.. Po, ndodhet një kënaqësi në frikë!"

Në qoftë se një foshnje një vjeçare do të kishte zgjuarsi të mjaftueshme, duke supozuar mendjen tek ai dhe aftësinë e të folurit, dhe të pyetej:

"Cila gjendje është më e këndshme e më e mirë për ty?". Do të përgjigjej: "Është ikja për tek kraharori i dashur e i butë i nënës sime për shkak të të kuptuarit të pafuqisë sime, dhe të frikës së shuplakës së ëmbël të saj, duke kërkuar strehë tek ajo." Por, dhembshuria e të gjitha nënave është vetëm një shkreptimë nga shfaqja e Mëshirës Hyjnore. Për këtë arsye njerëzit e urtë kanë gjetur një kënaqësi të tillë në pafuqinë dhe në frikën ndaj All-llahut dhe me vrull e kanë deklaruar të vërtetën pa forcën apo fuqinë e tyre, dhe kanë kërkuar strehim tek All-llahu xh.sh. nëpërmjet pafuqisë së tyre. Ata e kanë bërë pafuqinë e tyre dhe frikën një ndërmjetësues për ta tek Krijuesi Madhështor.

Kurse ilaçi i dytë është falënderimi dhe të qënit i kënaqur me pak, me atë çfarë ke, përgjërimi dhe lutja, dhe duke u mbështetur tek Mëshira e Furnizuesit Zemërgjërë. A është kështu?

---

[13] Kur'an, 2: 117

[14] Kur'an, 2: 156

Po, sepse si mund të jenë varfëria dhe nevoja të dhimbshme e pesha të rënda për një mik të Krijuesit Gjithëbujar e Dorëgjërë, i Cili e ka bërë gjithë sipërfaqen e tokës si një tryezë mirësish dhe pranverën si një tufë lulesh, i Cili i vendos lulet mbi tryezë dhe i shtron sipër saj? Varfëria dhe nevoja marrin formën e një oreksi të këndshëm. Për shkak të kësaj, njerëzit e urtë janë ndjerë krenarë në varfëri. Por, ruhu! Mos e keqkupto këtë!. Ajo do të thotë të jesh i vetëdijshëm për varfërinë tënde para All-llahut dhe t'i kërkosh Atij duke iu lutur, dhe jo të tregosh varfërinë përpara njerëzve dhe të poshtërohesh duke u zgjatur dorën atyre si lypës.

Sa për biletën dhe bonon, ajo është kryerja e detyrave fetare, në krye të të cilave qëndrojnë pesë faljet e urdhëruara, si dhe heqja dorë nga gjynahet e mëdha. A është kështu?

Po, ashtu është, sepse sipas konsensusit të atyre që e kanë dëshmuar dhe që kanë njohuri për të Padukshmen, dhe të cilëve u zbulohen të fshehta nga krijimi, midis evlijave dhe të zgjedhurve, tregohet se furnizimet, drita dhe Buraku -kali- për rrugën e gjatë e të errët për në paspërjetësi, mund të fitohen vetëm nëpërmjet zbatimit të urdhërave të Kur'anit dhe shmangies nga gjërat e ndaluara prej tij. Shkenca, filozofia dhe arti janë krejtësisht të pavlefshme në atë rrugë. Drita e tyre arrin vetëm deri tek dera e varrit.

Dhe kështu, o shpirti im përtac! Sa pak dhe sa të lehta janë kryerja e pesë faljeve të urdhëruara në çdo ditë dhe heqja dorë prej shtatë gjynaheve të mëdha! Dhe sa të rehatshme janë ato përpara përfitimeve të tyre të mëdha, rezultateve dhe frutave! Në qoftë se ti e ke të paprishur aftësinë e arsyetimit, kuptoje se sa të rëndësishme janë ato! I thuaj djallit dhe atij njeriu që të nxisin ty për tek e keqja dhe shthurja:

"Në qoftë se ju keni mjetet të vrisni vdekjen, keni aftësinë që zhdukja dhe përkohshmëria të mos ekzistojnë në botë, dhe nëse gjeni një rrugëdalje për të larguar varfërinë dhe pafuqinë nga njerëzimi, dhe të mbyllni derën e varrit, atëherë na e thuaj dhe ne të të dëgjojmë!" Përndryshe, mos fol!.. Sepse Kur'ani i mrekullueshëm po reciton vërsetet e universit në xhaminë e madhe të gjithësisë. Le ta dëgjojmë atë... Le të ndriçohemi me atë dritë... Le të veprojmë në përputhje me udhëzimin e tij... dhe le ta lexojmë atë vazhdimisht... Po! Fjala është fjala e tij, ajo është e vërteta. Është Ai i Cili e shfaq të vërtetën dhe e përhap urtësinë e ndritshme..."

تَبَرَّأْنَا اِلَيْكَ مِنْ حَوْلِنَا وَ قُوَّتِنَا وَ الْتَجَئْنَا اِلَى حَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ فَاجْعَلْنَا مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ وَ لاَتَكِلْنَا اِلَى اَنْفُسِنَا وَاحْفَظْنَا بِحِفْظِكَ وَارْحَمْنَا وَ ارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ نَبِيِّكَ وَ صَفِيِّكَ وَ خَلِيلِكَ وَ جَمَالِ مُلْكِكَ وَ مَلِيكِ صُنْعِكَ وَ عَيْنِ عِنَايَتِكَ وَ شَمْسِ هِدَايَتِكَ وَ لِسَانِ حُجَّتِكَ وَ مِثَالِ رَحْمَتِكَ وَ نُورِ خَلْقِكَ وَ شَرَفِ مَوْجُودَاتِكَ وَ سِرَاجِ وَحْدَتِكَ فِي كَثْرَةِ مَخْلُوقَاتِكَ وَ كَاشِفِ طِلْسِمِ كَائِنَاتِكَ وَ دَلاَّلِ سَلْطَنَةِ رُبُوبِيَّتِكَ وَ مُبَلِّغِ مَرْضِيَّاتِكَ وَ مُعَرِّفِ كُنُوزِ اَسْمَائِكَ وَ مُعَلِّمِ عِبَادِكَ وَ تَرْجُمَانِ آيَاتِكَ وَمِرْآتِ جَمَالِ رُبُوبِيَّتِكَ وَ مَدَارِ شُهُودِكَ وَ اِشْهَادِكَ وَ حَبِيبِكَ وَ رَسُولِكَ الَّذِي اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ وَ عَلَى اِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّنَ وَ الْمُرْسَلِينَ وَ عَلَى مَلاَئِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَ عَلَى عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ آمِين

O All-llah! Ndriçoji zemrat tona me dritën e besimit dhe të Kur'anit. O All-llah! Na pasuro me varfërinë ndaj Teje dhe mos na varfëro neve me mungesën e nevojës për Ty. Na çliro prej forcës dhe fuqisë sonë, dhe na shkakto neve të kërkojmë strehim tek forca e Fuqia Jote. Na bëj neve nga ata që mbështeten tek Ti dhe mos na lër të mbështetemi tek vetja jonë. Na mbro ne me mbrojtjen Tënde. Na mëshiro neve dhe mëshiroji të gjithë besimtarët. Dhe jepi bekime e paqe shkëlqesisë sonë Muhammedit a.s.m., shërbëtorit Tënd dhe profetit, mikut dhe të dashurit, bukurisë së sundimit Tënd dhe sovranitetit të artit Tënd, esencës së mirësisë Tënde dhe diellit të udhëzimit Tënd, gjuhës së provës Tënde dhe shembullit të mëshirës Tënde, dritës së krijimit Tënd dhe lavdisë së krijesave të Tua, llambës së Unitetit Tënd në shumësinë e krijesave të Tua dhe zbuluesit të enigmës së krijesave të Tua, lajmëtarit të sovranitetit të Hyjnisë Tënde dhe shpallësit të atyre gjërave që të kënaqin Ty; njoftuesit të thesareve të Emrave të Tu dhe instruktorit të shërbëtorëve të Tu, inter-pretuesit të shenjave të Tua dhe pasqyrës së Bukurisë së Hyjnisë Tënde, mjetit të dëshmisë Tënde dhe të bërjes dëshmi për Ty, të dashurit Tënd dhe profetit Tënd të cilin Ti e dërgove mëshirë për të gjitha botët, dhe për familjen e tij dhe shokët dhe për vëllezërit e tij midis profetëve dhe të dërguarve, dhe mbi engjëjt e Tu të afërt dhe mbi të pastërtit midis shërbëtorëve të Tu. Amin!

* * *

FJALA E TETË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ ۞ اِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلاَمُ

"Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. All-llahu, Nuk ka zot tjetër përveç Atij, i Gjalli i Përjetshëm, Vetekzistuesi i Përhershëm."[15] *"Padyshim se feja tek All-llahu është Islami."*[16]

Në qoftë se dëshiron të kuptosh se ç'është dynjaja, cili është roli i shpirtit njerëzor në të, dhe cila është natyra dhe vlera e fesë brenda njeriut, dhe si në qoftë se nuk do të ekzistonte feja e vërtetë, do të transformohej dynjaja në një burg të tmerrshëm, dhe se njeriu pa fe bëhet më i mjeruari i krijesave, dhe se لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ dhe يَا اَللّٰهُ *"Ja All-llah – O All-llah! Dhe "La ilahe il-lall-llah –Nuk ka Zot tjetër përveç All-llahut"* janë ato që e zgjidhin dhe zbulojnë enigmën e kësaj bote dhe që e shpëtojnë shpirtin njerëzor nga errësira, dëgjoje dhe shqyrtoje këtë krahasim:

Në një kohë shumë të hershme, dy vëllezër u nisën për një udhëtim të gjatë. Ata të dy vazhduan në udhën e tyre derisa rruga u nda në dy drejtime. Tek ndarja e rrugës ata panë një burrë serioz, dhe e pyetën: "Cila nga të dyja rrugët është më e mira?"

Ai iu përgjigj: "Në rrugën nga e djathta njeriu është i detyruar të respektojë ligjin dhe rregullin, por brenda kësaj përgjegjësie ka siguri e lumturi. Ndërsa në rrugën nga e majta ka liri dhe jo kufizime, por brenda lirisë së saj qëndron rrezik e mjerim. Tani zgjedhja është e juaja."

Pas dëgjimit të kësaj fjale, duke thënë: تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ *"Unë e vë besimin tim tek All-llahu."*[17] vëllai me karakter të mirë ndoqi rrugën nga e djathta dhe iu përmbajt ligjit dhe rregullave. Ndërsa vëllai tjetër, i cili

[15] Kur'an, 2: 255

[16] Kur'an, 3: 19

[17] Kur'an, 11: 56

ishte i pamoral e përtac, zgjodhi rrugën nga e majta thjesht për mospasjen e kufizimeve në të.

Dhe tani le ta ndjekim, me imagjinatën tonë, këtë njeri që ec në atë rrugë, e cila në pamje të jashtme duket e lehtë, por që në realitet është në një gjendje të rëndë.

Kështu, ky njeri kaloi nëpër gropa e sopa derisa u gjend në një shkretëtirë të vetmuar me pamje të trishtuar. Papritmas dëgjoi një zë të tmerrshëm dhe pa se një luan i madh u shfaq nga pylli dhe gati po e sulmonte. Ai iku prej tij. Ndërkohë ai ndeshi rastësisht një pus pa ujë gjashtëdhjetë metra të thellë, dhe nga frika u hodh brenda duke kërkuar shpëtim. Gjatë rënies, dora e tij hasi një pemë dhe u kap fort pas saj. Pema, e cila ishte rritur në muret e pusit, kishte dy rrënjë. Dy minj, njëri i bardhë dhe njëri i zi, po sulmonin e gërmisnin nëpër ato dy rrënjë. Ai ngriti kokën lartë dhe pa se luani po e priste në maje të pusit si një rojë. Pastaj ai e hodhi shikimin poshtë dhe pa një kuçedër të lemerishme, e cila ngriti kokën e saj dhe e afroi afër këmbëve të tij kur ai ishte tridhjetë metra larg. Ajo kishte një gojë aq të madhe sa gryka e pusit. Ndërkohë ai e hodhi vështrimin tek muret e pusit dhe pa se parazitë e insekte thum-bues e helmues ishin grumbulluar rreth tij. Hodhi vështrimin në majë të pemës dhe pa se ajo ishte një pemë fiku. Por nuk ishte një pemë e zakonshme, ajo prodhonte fruta të pemëve të ndryshme duke filluar nga arrat e duke përfunduar tek shegat.

Kështu, për shkak të konceptimit të gabuar dhe të marrëzisë, ky njeri nuk e kuptoi se kjo çështje nuk ishte e zakonshme, se këto gjëra nuk ishin këtu rastësisht, dhe se ndodheshin sekrete misterioze të fshehura në këto qënie të huaja. Dhe ai nuk e kuptoi se ishte një Autor i Madhërishëm që i drejtonte ato.

Tani, ndërsa zemra e këtij burri, shpirti dhe mendja po qanin në mënyrë të fshehur e po vajtonin me kujë për këtë situatë të trishtueshme, por nefsi i tij urdhërues për të liga pretendoi se aty nuk ishte asgjë; ai i mbylli veshët e tij tek vajtimi i zemrës dhe i shpirtit, dhe duke mashtruar vetveten, filloi të hajë frutin e pemës sikur të ishte në një kopsht, pavarësisht se disa nga frutat ishin helmues e të dëmshëm. All-llahu i Madhërishëm thotë në një hadith Kudsi: اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِی بِی *"Unë jam*

tek mendimi i shërbëtorit Tim për Mua." Transmetojnë Buhariu dhe Muslimi.

Domethënë, ***Unë e trajtoj robin Tim në mënyrën se si ai më njeh Mua.***

Kështu, për shkak të marrëzisë dhe të keqkuptimit, ky njeri fatkeq e mendoi atë çfarë pa si të ishte diçka e zakonshme, pa qëllim e pa urtësi si të ishte ajo pikërisht e vërteta. Dhe si pasojë, u trajtua kështu dhe kështu trajtohet dhe do të trajtohet!.. Dhe prandaj ai vazhdon të kthehet në zjarrin e torturës, ku as nuk mund të vdesë që të shpëtojë, dhe as nuk mund të jetojë. Dhe kështu, Ne do ta lëmë këtë njeri ogurzi të rrotullohet e të kthehet në torturimin e tij, dhe le të mësojmë rreth situatës së vëllait tjetër.

Ky njeri fatbardhë e i zgjuar vazhdoi rrugën e tij pa vuajtur brenga e mjerime ashtu si vëllai i tij. Sepse, për shkak të sjelljeve të tij të larta, ai mendoi për gjëra të mira, dhe imagjinoi gjëra të bukura e të këndshme. Çdo gjë ishte miqësore dhe e njohur për të. Dhe nuk vuajti ndonjë vështirësi apo mundim si vëllai i tij, sepse e njihte rregullin dhe e ndoqi atë. Ai e gjeti atë të lehtë. Ai vazhdoi rrugën e tij i lirë dhe në paqe e siguri.

Atëherë, ai hasi rastësisht një kopsht në të cilin ndodheshin lule të bukura dhe fruta të shijshëm, megjithëse aty ndodheshin edhe kërma kafshësh dhe gjëra të kalbura e të ndyra të shpërndara sa andej këtej për shkak të moskujdesjes ndaj atij kopshti.

Vëllai i tij fatkeq kishte pas hyrë gjithashtu përpara në një kopsht të tillë, veçse ai u preokupua me shikimin e kërmave dhe të gjërave të ndyra ç'ka i çuan të përziera atij dhe ia pështirosën. Atëherë e la atë dhe vazhdoi rrugën pa qenë i mundur të pushonte fare. Sa për këtë vëlla, duke vepruar sipas rregullit, ***"Shiko tek ana e mirë e çdo gjëje"***, ai nuk u dha aspak rëndësi kërmave dhe gjërave të kalbura. Ai kishte përfituar shumë nga gjërat e mira të kopshtit, dhe pasi kishte bërë një pushim të mirë, ishte larguar e kishte vazhduar në rrugën e tij.

Më vonë, gjithashtu, si vëllai i parë, ai kishte hyrë në një shkretëtirë të madhe dhe papritmas kishte dëgjuar vrumbullimën e një luani që po e sulmonte. U frikësua, por jo aq sa i vëllai..., sepse; morali

i tij i bukur i ka dhënë mendim të mirë. Kurse mendimi i mirë, i tregon atij pamjen e bukur të çdo gjëje.

Ai mendoi me vete: 'Kjo shkretëtirë ka një sundues, dhe ky luan mundet të jetë një shërbëtor nën urdhrin e sundimtarit', dhe gjeti ngushëllim. Por megjithatë, ai iku deri sa hasi me një pus bosh gjashtëdhjetë metra i thellë. Ai u hodh në të. Ashtu si vëllai i tij, dora i kapi një pemë në mes të rrugës poshtë pusit dhe qëndroi i varur pezull në ajër. Ai hodhi vështrimin dhe pa dy kafshë duke brejtur përmes dy rrënjëve të pemës. Hodhi lart vështrimin dhe pa luanin, pastaj shikoi poshtë dhe pa kuçedrën. Ashtu si vëllai i tij, ai po shihte situatën më të çuditshme. U frikësua si ai, por frika e tij ishte një mijë herë më e vogël se sa frika e vëllait të tij..., sepse moralet e tij të mira i kishin dhënë atij mendime të mira, dhe mendimet e mira tregojnë anën e mirë të çdo gjëje. Kështu, për shkak të kësaj, ai mendoi si më poshtë:

"Këto ndodhi të çuditshme janë të lidhura me njëra-tjetrën. Gjithashtu, duket se ato veprojnë në përputhje me një urdhër. Prandaj, këto çështje përmbajnë një talisman. Po, ato kanë lidhje me urdhrin e një Sundimtari të fshehur. Prandaj, unë nuk jam i vetëm, Sundimtari i fshehur më shikon dhe Ai po më provon, Ai po më shtyn mua për tek ndonjë vend për ndonjë qëllim, dhe po më bën ftesë për atje."

Një kureshtje lindi nga kjo frikë e këndshme dhe nga këto mendime të mira duke më nxitur të them: "Po kush është Ai i Cili po më provon, që dëshiron ta bëjë Vetveten të njohur dhe që po më shtyn për tek ndonjë qëllim në këtë rrugë të çuditshme?"

Dashuria për Pronarin e talismanit buroi nga dëshira për ta zgjidhur atë. Dhe nga ajo dëshirë lindi vullneti për të fituar cilësi të mira të cilat do ta kënaqnin Pronarin e talismanit.

Ndërkohë hodhi vështrimin tek pema dhe pa se ajo ishte një pemë fiku, në majën e degëve të saj kishte me mijëra fruta nga pemët e ndryshme. Kështu, e gjithë frika që pati, kishte ikur përfundimisht prej tij, sepse ai e kuptoi me siguri se pema e fikut ishte si një listë, një indeks dhe si një ekspozitë. Sundimtari i fshehur duhet t'i ketë bashkangjitur pemës modelet e frutave që ndodhen në kopshtet e në pemishtet e tij me një urtësi të mrekullueshme dhe e ka stolisur atë pemë me ato, duke treguar secilin nga ushqimet që Ai ka përgatitur për

miqtë e Tij. Përndryshe, kurrësesi nuk do të mundej një pemë e vetme të prodhonte frutat e mijëra pemëve të ndryshme.

Atëherë ai filloi të bëjë dua e të lutej derisa u frymëzua me çelësin e talismanit. Ai thirri:

"O Sundimtari i këtij vendi e i këtyre horizonteve! Unë rash në kaderin Tënd. Unë kërkoj strehim tek Ti. Unë jam shërbëtori Yt dhe dua të të kënaq Ty. Unë jam në kërkimin Tënd.

Pasi ai kishte bërë këtë lutje, befas muret e pusit u çanë dhe një derë u hap nga një kopsht i mrekullueshëm, i këndshëm dhe i pastër. Në të vërtetë, goja e kuçedrës u transformua në një derë, dhe të dyja, kuçedra dhe luani morën format e dy shërbëtorëve, ato e ftuan atë të hynte në kopsht. Madje luani u bë si një kalë i shtruar e i zbutur për të.

Dhe kështu, o shpirti im përtac, dhe o shoku im i përfytyruar! Ejani, le të krahasojmë pozitën e këtyre dy vëllezërve, me qëllim që të mund të shohim se si e mira sjell të mirën, dhe e keqja të keqen. Le ta zbulojmë:

Shikoni: Udhëtari fatkeq i rrugës nga e majta dridhet gjithë kohën nga frika duke pritur të futet në gojën e kuçedrës, ndërsa fatbardhit i bëhet ftesa për të hyrë në një kopsht të lulëzuar, të shkëlqyer e plot fruta. Dhe zemra e atij fatkeqi i copëtohet fort nga frika e tmerrshme dhe nga tmerri i dhimbshëm, kurse fatbardhi i sodiste e i shikonte gjërat e çuditshme si një mësim i mahnitshëm me një frikë të këndshme e një njohje të dashur. Gjithashtu fatkeqi vuan tortura në vetmi, në dëshpërim e shkretim; kurse fatbardhi merr kënaqësi në shpresë, në përmallim dhe në njohje. Për më tepër, fatkeqi e sheh vetveten si një i burgosur dhe i zbuluar ndaj sulmeve të kafshëve të egra, kurse fatbardhi është një mysafir i nderuar i cili gëzon kënaqësinë e qënies mik i dashur, dhe e kënaq vetveten me shërbëtorët e çuditshëm të Mikpritësit Bujar tek i Cili ai është mysafir. Gjithashtu fatkeqi po përshpejton torturat e tij duke u zhytur në frutat, të cilat në pamje të jashtme janë të shijshme, por që në fakt janë helmuese. Sepse ato fruta janë vetëm modele; leja është dhënë vetëm sa për t'i provuar në mënyrë të tillë që të kërkohen origjinalet dhe të sigurohen blerësat për to, por nuk ka leje për t'i gllabëruar ato si një kafshë. Sa për këtë fatbardh, ai i shijon ato dhe e kupton çështjen, ai e shtyn për më vonë ngrënien e tyre dhe merr kënaqësi në pritje. Përveç kësaj, fatkeqi i bën

padrejtësi vetvetes, për shkak të mungesës së mendjemprehtësisë; ai po transformon të vërteta të shndritshme si dita, dhe situata të bukura të ndritshme duke i bërë ato si errësira e frika mbytëse dhe si iluzione të skëterrshme. Atëherë ky njeri, as nuk meriton keqardhje, as nuk ka të drejtë t'i ankohet ndokujt.

Për shembull, në qoftë se një person i cili është në një banket të këndshëm në një kopsht të bukur në stinën e verës midis shokëve të tij, dhe duke qenë i pakënaqur e dehet me pije alkoolike–pije të ndyra– dhe ndërkohë e imagjinon vetveten të urritur e lakuriq në mes të dimrit midis kafshëve të egra dhe nëse fillon të bërtasë e të qajë, atëherë ky njeri nuk meriton të mëshirohet e të të vijë keq për të... ai po i bën padrejtësi vetvetes dhe po fyen miqtë e tij, duke i imagjinuar ata si egërsira. Pra, kështu është ky fatkeq. Ndërsa ai fatbardhi, e shikon të vërtetën, dhe e vërteta në vetvete është e bukur. Duke e perceptuar bukurinë e të vërtetës, ai respekton plotësimin e Pronarit të së vërtetës. Kështu ai meriton Mëshirën e Tij.

Prandaj, kuptimi i dekretit Kur'anor: ***"Çfarëdo e mirë që të vjen, ajo është prej All-llahut, kurse çfarëdo e keqe që të bie ty, ajo është nga vetja jote"***[18], bëhet i qartë.

Në qoftë se do të bëje krahasime për ndryshimet e tjera në të njëjtën mënyrë, ti do të kuptoje se nefsi urdhërues për të liga i vëllait të parë ka përgatitur një lloj ferri për të; ndërsa qëllimi i mirë, vullneti i mirë, karakteri i mirë dhe mendimet e mira të vëllait tjetër, i kanë lejuar atij të marrë mirësi të mëdha e lumturi, dhe një virtyt të shndritshëm dhe mirëqënie.

O nefsi im, dhe o ti që po e dëgjon këtë tregim bashkë me nefsin tim!

Në qoftë se nuk dëshiron të jesh si vëllai fatkeq, dhe nëse dëshiron të jesh si vëllai fatbardh, dëgjoje Kur'anin, nënshtroju urdhërave të tij! Kapu pas tyre! Dhe vepro në përputhje me to!..

Në qoftë se i ke kuptuar të vërtetat në këtë krahasim, ti do të jesh i aftë t'i bësh ato t'u përgjigjen të vërtetave të fesë, botës, njeriut dhe

[18] Kur'an, En-Nisa': 79

besimit. Unë do të të them ty ato më të rëndësishmet, atëherë nxirri vetë çështjet më të holla.

Atëherë, shiko! Nga dy vëllezërit, njëri është shpirti i besimtarit dhe zemra e të drejtit. Tjetri është shpirti i jobesimtarit dhe zemra e të shthururit. Sa për rrugët, ajo nga e djathta është rruga e Kur'anit dhe e besimit, ndërsa ajo nga e majta është rruga e mosbindjes dhe e mohimit.

Kopshti në rrugë është jeta e përkohshme sociale në shoqërinë njerëzore dhe në qytetërimin njerëzor ku e mira dhe e keqja, gjërat e pastërta e të papastërta, gjenden krah për krah. Njeri i ndjeshëm është ai i cili vepron në përputhje me rregullin خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدَرْ *"Merre atë që është e këndshme dhe e pastër dhe lëre atë që është e turbullt e mbytëse"*, dhe vazhdon rrugën e tij me qetësinë e zemrës. Shkretëtira, është dynjaja dhe kjo tokë. Luani është vdekja dhe exheli, çasti i fundit i jetës. Pusi është trupi i njeriut dhe koha e jetës së tij, ndërsa gjashtëdhjetë metra thellësi tregon jetëgjatësinë mesatare, mosha e gjashtëdhjetë vjetëve.

Pema është periudha e jetës dhe substanca e jetës. Dy kafshët, njëra e bardhë dhe tjetra e zezë, janë nata dhe dita. Kuçedra, është rruga për në botën e ndërmjetme *"Berzah"* dhe pavioni i Botës së përtejme, goja e të cilës është varri. Veçse ajo gojë për besimtarin është një derë që hapet nga burgu për tek kopshti. Sa për parazitët e insektet helmuese, ato janë fatkeqësitë e kësaj bote. Por për besimtarin janë si paralajmërime të ëmbëla Hyjnore dhe mirësitë e të Gjithëmëshirshmit për ta zgjuar e ndaluar besimtarin nga rëshqitja për tek gjumi i pakujdesisë. Frutat në pemë janë mirësitë e kësaj bote të cilat Gjithëbujari Absolut i ka bërë në formën e një indeksi për mirësitë e botës tjetër, si shembuj të tyre, si përkujtues dhe si modele duke u bërë ftesë blerësve të frutave të Parajsës. Dhe pema që prodhonte fruta të shumta të ndryshme, pavarësisht se ishte një pemë e vetme, është një shenjë e Vulës së Fuqisë së Krijuesit të Përjetshëm dhe e stampës së Perëndisë dhe Sovranitetit Hyjnor.

Si rrjedhojë, "Të bësh gjithçka prej një gjëje", domethënë të prodhosh të gjitha bimët dhe frutat nga dheu, dhe t'i krijosh të gjitha kafshët nga një lëng, dhe të krijosh të gjitha gjymtyrët e organet e kafshëve nga i njëjti ushqim, bashkë me "bërjen e një gjëje të vetme nga gjithçkaja", domethënë, artet e endjes së një lëkure të vetme dhe

bërja e mishit, e veçantë për çdo kafshë, nga një shumëllojshmëri e madhe ushqimesh që hanë kafshët, kjo është një stampë e paimitueshme dhe një vulë e veçantë për Sundimtarin e parapërjetësisë dhe të paspërjetësisë, i Cili është i Vetëm dhe i Përjetshëm. Sigurisht, ta bësh një gjë gjithçka, dhe gjithçkanë një gjë, është një shenjë, dhe një tregues i veçantë për Krijuesin e të gjitha gjërave dhe për të Gjithëfuqishmin mbi gjithçka.

Talismani është misteri i urtësisë në krijim i cili zgjidhet e zbulohet nëpërmjet misterit të besimit. Dhe çelësi është:
يَا اَللّٰهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ اَللّٰهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ *"All-llahu, nuk ka Zot tjetër përveç All-llahut, Nuk ka Zot tjetër përveç Atij, i Gjalli i Përjetshëm, Vetekzistuesi i Përhershëm."* Goja e kuçedrës që transformohet në një derë për tek kopshti është një shenjë se varri është burgu i vetmisë, i harresës, i braktisjes dhe u ngushtësisë, dhe ai është si barku i kuçedrës për njerëzit e çudhëzimit e të mosbindjes. Ndërsa për njerëzit e Kur'anit dhe të besimit, ajo është një derë e cila hapet nga burgu i kësaj bote për në fushat e përjetësisë, nga arena e provimit për tek kopshtet e Parajsës, dhe nga mundimet e jetës për tek Mëshira e të Gjithëmëshirshmit. Luani i egër duke u shndërruar në një shërbëtor miqësor dhe në një kalë të shtruar e të zbutur, është një aluzion se:

Vdekja, për njerëzit e çudhëzimit është një ndarje e hidhur dhe e përjetshme nga të gjithë të dashurit, dëbim nga parajsa mashtruese e kësaj bote, hyrje në vetminë e burgut të izoluar të varrit dhe humbje. Ndërsa për njerëzit e udhëzimit e të Kur'anit, vdekja është një udhëtim për në Botën e përtejme, është një mjet për të takuar të gjithë të dashurit dhe miqtë e vjetër, të cilët tashmë janë larguar nga kjo botë, dhe mjet për të hyrë tek atdheu i tyre i vërtetë dhe tek banesa e lumturisë së përjetshme. Është një ftesë për tek lëndinat e Parajsës nga burgu i kësaj bote, dhe pritje për marrje shpërblimi që dhurohet nga Bujaria e të Gjithëmëshirshmit për shërbimet ndaj Tij, është një çlirim nga vështirësitë e detyrave të jetës dhe një pushim nga ushtrimi e instruksioni i adhurimit dhe i provimit...

Shkurtazi: Kushdo që e bën këtë jetë të përkohshme qëllimin dhe synimin e tij, në fakt ai është në zjarr edhe pse në dukje është në Parajsë. Dhe kushdo që kthehet me të gjithë seriozitetin e tij drejt jetës së përjetshme, ai fiton lumturinë në të dyja botët. Sado e vështirë dhe e

pikë-llueshme të jetë kjo botë për të, meqenëse e shikon atë si një paradhomë për Parajsën, ai duron dhe i jep falënderime Krijuesit të tij... me durim...

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ اَهْلِ السَّعَادَةِ وَ السَّلاَمَةِ وَ الْقُرْآنِ وَ الْاِيمَانِ آمِين، اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ بِعَدَدِ جَمِيعِ الْحُرُوفَاتِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِى جَمِيعِ الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِاِذْنِ الرَّحْمنِ فِى مَرَايَا تَمَوُّجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَائَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِءٍ مِنْ اَوَّلِ النُّزُولِ اِلَى آخِرِ الزَّمَانِ وَ ارْحَمْنَا وَ وَالِدَيْنَا وَارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِعَدَدِهَا بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

O All-llah! Na bëj ne nga njerëzit e lumturisë, të shpëtimit, të Kur'anit dhe të besimit. Amin! O All-llah! Jepi paqe e bekime shkëlqesisë sonë, Muhammedit Alejhis-salatu ves-selam, familjes së tij dhe sahabëve, sa numri i të gjitha shkronjave të Kur'anit të formuara në të gjitha fjalët e tij që përfaqësohen me lejen e të Gjithëmëshirshmit në pasqyrat e valëve të ajrit tek leximi i çdo fjale të Kur'anit nga çdo lexues qysh nga fillimi i shpalljes së tij gjer në fundin e kohës, dhe na mëshiro neve, prindërit tanë dhe mëshiroji besimtarët e besimtaret sa numri i atyre fjalëve, nëpërmjet mëshirës Tënde, o më i Mëshirshmi i mëshiruesve. Amin! E gjithë lavdia i takon All-llahut, Furnizuesit të të gjitha botëve.

* * *

FJALA E NËNTË

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞ وَلَهُ الْحَمْدُ فِى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Lavdërojeni lart pra All-llahun kur arrini në mbrëmje dhe kur ngriheni në mëngjes; dhe të Atij janë të gjitha lavdërimet dhe falënderimet në qiej dhe në tokë; dhe në pasdite dhe kur të hyni në kohën kur merr dielli."[19]

Vëlla! Ti më pyet mua lidhur me urtësinë e kohëve të përcaktuara të pesë faljeve të përditshme. Unë do të të tregoj vetëm një shembull urtësie, prej shembujve të shumtë të tyre.

Po, në të vërtetë, ashtu si koha e çdo falje e cila shënon fillimin e një ndryshimi të rëndësishëm, gjithashtu ajo është një pasqyrë për veprimet e mëdha Hyjnore në të cilën reflektojnë mirësitë e përgjithshme Hyjnore në atë kohë. Prandaj është urdhëruar në ato kohë faljesh të bëhen më shumë lavdërime e falënderime për të Gjithëfuqishmin e Vetëm Absolut, dhe të shtohen tesbihatet dhe madhërimet për mirësitë e panumërta të grumbulluara ndërmjet dy kohëve. Me qëllim që të kuptosh pak nga ky kuptim i hollë e i thellë, ti duhet të dëgjosh bashkë me nefsin tim ***"Pesë Pikat"*** e mëposhtme:

PIKA E PARË: Kuptimi i namazit; është të bësh lavdërime, madhërime dhe falënderime për All-llahun e Gjithëfuqishëm. Domethënë, të shprehësh shenjtërinë e Krijuesit Madhështor me fjalë e me vepra duke thënë, ***"Subhanall-llah"****, "Lavdia i takon All-llahut"*... të shfaqësh madhërimin e Tij para përplotësisë të Tij me fjalë e veprim

[19] Kur'an, 30: 17-18

duke thënë ***"All-llahu Ekber*** *– All-llahu është më i madhi*"... dhe të japësh falënderime për Të përpara bukurisë së Tij me zemër, me gjuhë e me trup, duke thënë, ***"El-hamdu lil-lah"****, "Falënderimi i takon All-llahut."*

Me fjalë të tjera, lavdërimi, madhërimi e falënderimi janë si bërthamat e namazit. Domethënë, janë të tilla, për arsye se këto tre gjëra janë të pranishme në çdo pjesë të faljeve, në të gjitha veprimet dhe fjalët. Dhe prandaj këto fjalë të bekuara përsëriten tridhjetë e tre herë pas çdo namazi me qëllim që të forcojnë e ngulisin kuptimin e namazit, meqë kuptimi i faljeve përforcohet nëpërmjet këtyre përmbledhjeve konçize.

PIKA E DYTË: Kuptimi i adhurimit është ky, që shërbëtori të shikojë gabimet e tij, pafuqinë dhe varfërinë, dhe në praninë Hyjnore të bie në sexhde me dashuri të pastër, me mahnitje e vlerësim përpara plotësisë Hyjnore, mëshirës Hyjnore dhe para Fuqisë së të Përjetshmit. Domethënë, ashtu si sovraniteti i Hyjnisë që kërkon adhurim e nënshtrim, gjithashtu shenjtëria e Hyjnisë kërkon që shërbëtori të shikojë gabimet e tij nëpërmjet kërkimit të faljes dhe të dhënies së lavdërimeve; dhe përmes deklarimit ***"Subhanall-llah"***, "*Lavdia i takon All-llahut"*, ai shpall se Furnizuesi i tij është i pastër, i përjashtuar nga çdo e metë, i Lartë mbi gjithçka dhe shumë larg mendimeve të rreme të njerëzve të çudhëzimit, i Shenjtëruar dhe i përjashtuar nga çdo defekt në univers.

Fuqia e plotë e Hyjnisë kërkon nga shërbëtori që nëpërmjet të shikuarit të dobësisë së tij dhe të pafuqisë së krijesave të tjera, të thotë: ***"All-llahu Ekber***", *"All-llahu është më i Madhi",* me admirim e habi përpara madhështisë së veprave të fuqisë së Krijuesit të përjetshëm, dhe duke rënë në ruku, duke u përkulur me nënshtrim të thellë kërkon strehim tek Ai dhe e vendos besimin e tij tek Ai.

Thesari i pafund i Mëshirës Hyjnore kërkon që shërbëtori të shfaqë nevojat e tij të veçanta dhe nevojat e varfërinë e të gjitha krijesave nëpërmjet gjuhës së kërkimit dhe lutjes, dhe të shpallë mirësitë dhe dhuratat e Krijuesit nëpërmjet falënderimeve dhe lavdërimeve, duke thënë ***"El-hamdu lil-lah"****, "Falënderimi i takon All-llahut."*

Domethënë, fjalët dhe veprimet e faljeve i përfshijnë këto kuptime, dhe për shkak të këtyre kuptimeve, është bërë falja detyrim nga ana e Hyjnisë.

PIKA E TRETË: Ashtu siç është njeriu një shembull i zvogëluar i kësaj gjithësie të madhe, dhe ashtu si "*Sure El-Fatiha*", që është një shembull i ndriçuar i Kur'anit madhështor, po ashtu faljet e detyruara janë një indeks gjithëpërfshirës dhe i ndritshëm i shumëllojshmërisë së adhurimit, dhe një hartë e shenjtë që tregon të gjitha nuancat e adhurimit të të gjitha klasave të krijesave.

PIKA E KATËRT: Ashtu si akrepi i sekondave, akrepi i minutave, akrepi i orëve dhe akrepi i ditës së një ore që tregon javët, të cilët shikojnë njëri-tjetrin, janë shembujt e njëri-tjetrit dhe ndjekin njëri-tjetrin; po ashtu ndryshimet e ditës e të natës, që janë si sekondat e kësaj bote që është një orë e madhe Hyjnore dhe vitet që tregojnë minutat e saj, dhe fazat e jetës së njeriut të cilat tregojnë orët, dhe epokat e jetës së botës që tregojnë ditët, shikojnë tek njëra-tjetra, janë shembujt e njëra-tjetrës, janë si njëra-tjetra dhe e kujtojnë njëra-tjetrën.

Për shembull:

Koha* e faljes së *Fexhrit, *"Agimit"*, në mëngjesin e hershëm. Kjo kohë deri në lindjen e diellit i ngjason dhe të kujton pranverën e hershme, momentin e ngjizjes (zënies së fëmijës) në mitrën e nënës, dhe ditën e parë prej gjashtë ditëve të krijimit të qiejve dhe tokës. Ajo i sjell ndërmend njeriut veprat e mëdha Hyjnore që janë në ato kohë.

Koha e Dhuhrit*, "Drekës."* Kjo i ngjason dhe tregon mesin e verës, përsosmërinë e rinisë, dhe periudhën e krijimit të njeriut në jetën e dynjasë, dhe i sjell ndërmend njeriut treguesit e mëshirës dhe mirësitë e bollshme në to.

Koha e Asrit, *"Pasdites."* Kjo i ngjason vjeshtës, moshës së pleqërisë dhe kohës së Profetit të fundit a.s.m., e njohur si Epoka e Lumturisë, dhe të kujton të gjitha aktet Hyjnore dhe mirësitë e të Gjithëmëshirshmit të Vetëm në to.

Koha e Magribit, *"Perëndimit të diellit"*: Duke të sjellur ndërmend largimin e shumë krijesave në fundin e vjeshtës, vdekjen e njeriut, shkatërrimin e botës në fillimin e kijametit, kjo kohë të kujton

treguesit e lavdisë Hyjnore dhe të madhështisë dhe e zgjon njeriun nga gjumi i pakujdesisë.

Koha e Isha'së*, "Jacisë", kur fillon të bie nata*. Sa për këtë kohë, duke të kujtuar botën e errësirës që mbulon të gjithë objektet e botës së ditës me një qefin të zi, dhe të kujton gjithashtu dimrin duke mbuluar fytyrën e tokës së vdekur me qefinin e tij të bardhë, dhe madje edhe veprat e mbetura të njerëzve të vdekur dhe futja e atyre gjërave poshtë perdes së harresës dhe këtë dynja, arenën e provimit duke u mbyllur përgjithmonë, shpall vendosjet e fuqishme të Krijuesit të Gjithëlavdishëm dhe të Nënshtruesit Mposhtës.

Sa për kohën e natës, duke të kujtuar dimrin, varrin dhe botën e ndërmjetme "*Berzah*", ajo i sjell ndërmend njeriut se sa i nevojshëm është shpirti njerëzor për Mëshirën e të Gjithëmëshirshmit.

Sa për faljen tehexhxhud, natën, ajo të kujton se sa e domosdoshme është drita për natën e varrit dhe për errësirat e botës së ndërmjetme; ajo e paralajmëron atë për këtë, dhe duke i sjellë ndërmend mirësitë e pafund të Mirëbërësit të Vërtetë, ajo shpall se sa i meritueshëm është Ai për t'i dhënë lavdërime e falënderime.

Sa për mëngjesin e dytë, ai të kujton mëngjesin e ringjalljes. Po, ashtu siç është e arsyeshme, e domosdoshme dhe e sigurt ardhja e mëngjesit të kësaj nate, dhe ardhja e pranverës së këtij dimri, po ashtu ardhja e mëngjesit të ringjalljes, dhe e pranverës së Berzahut janë po aq të sigurta.

Domethënë, ashtu si secila nga pesë kohët që shënon fillimin e një ndryshimi të rëndësishëm dhe të sjell ndërmend ndryshimet e tjera të mëdha, po ashtu secila të kujton mrekullitë e fuqisë së të Përjetshmit dhe dhuratat e Mëshirës Hyjnore, qofshin ato të çdo viti, të çdo shekulli, ose të çdo epoke, përmes treguesve të vendosjeve të mëdha në çdo ditë.

Domethënë, faljet e detyruara, të cilat janë një detyrë e natyrshme dhe themeli i adhurimit dhe një borxh i pakundërshtueshëm, janë më të përshtatshmet e më me vend që të jenë vërtet në këto kohë.

PIKA E PESTË: Nga natyra, njeriu është tej mase i dobët, megjithatë sa të shumta janë gjërat që e prekin atë, e dëshpërojnë dhe e

pikëllojnë. Gjithashtu, ai është shumë i pafuqishëm, megjithatë fatkeqësitë dhe armiqtë që e godasin janë jashtëzakonisht të shumtë. Ai është shumë i varfër, megjithatë nevojat e tij janë me të vërtetë të shumta. Gjithashtu ai është përtac dhe i paaftë, megjithatë përgjegjësitë e jetës janë më të rëndat. Gjithashtu humanizmi i tij e ka bërë atë të jetë i lidhur me të gjithë universin, megjithatë, ndarja dhe zhdukja e gjërave të cilat i do dhe me të cilat është mësuar, e lëndojnë vazhdimisht.

Gjithashtu mendja i tregon atij qëllime të larta dhe fruta të qëndrueshme, megjithatë dora e tij është e shkurtër, jeta e tij është e shkurtër, fuqia e tij është e kufizuar dhe durimi i tij është i pakët.

Kështu, mund të kuptohet qartë se sa esenciale është për shpirtin në këtë gjendje ***në kohën e Fexhrit,*** *në mëngjesin e hershëm*, që njeriu të trokasë me dua, falje e namaz derën e të Gjithëfuqishmit Madhështor, dhe derën e Mëshirëplotit Hirplotë duke paraqitur gjendjen para Tij, duke i kërkuar sukses e ndihmë Atij, dhe sa i nevojshëm është ai shpirt për pikën e mbështetjes që ai të durojë gjërat që do t'i ndodhin dhe do të përballojë detyrat që do t'i ngarkohen në ditën që do të vijë pas.

Në kohën e Dhuhrit, *mesdita*, është zeniti, kulmi i plotësimit të ditës dhe fillimi i venitjes së saj , është koha e plotësimeve të punëve të përditshme, koha e një pushimi të shkurtër pas punës dhe presionit të saj, kur shpirti ka nevojë për një pushim prej atij mundimi që i jep kjo dynja e përkohshme, dhe prej punëve të lodhshme kalimtare që japin pakujdesi e pandjeshmëri, përveç asaj, është momenti i shfaqjes së mirësive Hyjnore. Atëherë gjithkush mund të kuptojë se sa e mirë, sa e këndshme, sa e domosdoshme dhe sa e përshtatshme është kryerja e faljes së mesditës, e cila do të thotë të çlirohesh nga presioni, të shkundësh pakujdesinë, t'i lësh prapa ato gjëra të pakuptimta e të përkohshme dhe të kërkosh strehim tek dera e Vetekzistuesit të Përhershëm – i Cili është Mirëbërësi i vërtetë - nëpërmjet duave dhe lutjeve përpara prezencës së Tij, duke i dhënë Atij falënderime e lavdërime ndaj të gjitha dhuratave të Tij, duke kërkuar ndihmë prej Tij, duke rënë në ruku, duke u përkulur për të shfaqur pafuqinë e vet përpara Lavdisë dhe Madhështisë së Tij; duke rënë në sexhde dhe duke shpallur habinë ndaj Tij, dashurinë dhe përulësinë. Ai që nuk do ta kuptonte këtë, nuk është një qënie e vërtetë njerëzore...

Në kohën e Asrit*, në ikindi,* Kjo të kujton dhe të sjell ndërmend stinën e zymtë të vjeshtës, gjendjen e trishtueshme të pleqërisë dhe stinën e dhimbshme të kohës së fundit. Gjithashtu, ajo është koha kur shfaqen rezultatet e punëve ditore, është koha në të cilën mirëbërësitë Hyjnore janë marrë në atë ditë, si shëndeti e mirëqënia, dhe shërbimet e dobishme janë grumbulluar për të formuar një shumë të madhe. Ajo gjithashtu është koha e shpalljes se, njeriu është një mysafir i urdhëruar, dhe se çdo gjë është kalimtare dhe e paqëndrueshme, siç aludon për të prirja e diellit për të ikur e perënduar.

Tani, shpirti i njeriut dëshiron përjetësi dhe u krijua për të; ai e do shumë mirëbërjen dhe lëndohet nga ndarja. Kështu, ai që është vërtet një qënie humane mund ta kuptojë se çfarë detyre e lartë, çfarë shërbimi me vend dhe çfarë mënyre e përshtatshme është për të shlyer borxhin e natyrës njerëzore; në të vërtetë, çfarë kënaqësie e këndshme është të kryesh faljen e *pasditës*, sepse duke bërë lutje para derës së prezencës së Krijuesit të përjetshëm të Përhershmit, të Qëndrueshmit të përjetshëm dhe Vetekzistuesit të Përhershëm; ajo ka kuptimin e të kërkuarit strehim tek mirësia e mëshirës së pashtershme e të pafund, duke dhënë falënderime e lavdërime përpara dhuratave të panumërta, duke u përulur përpara Madhështisë së Hyjnisë së Tij, duke rënë në sexhde me përulësinë më të plotë përpara përjetshmërisë së Hyjnisë së Tij, duke gjetur ngushëllimin e vërtetë dhe qetësinë e shpirtit dhe duke u përgatitur plotësisht për adhurimin në prezencën e Madhështisë së Tij.

Dhe koha e Magribit*, Akshamit në perëndim të diellit* të kujton kohën e dëshpërimit të lamtumirës dhe të perëndimit të krijesave të këndshme e të bukura të botëve të verës e të vjeshtës në fillimin e dimrit. Dhe, ajo të sjell ndërmend kohën kur përmes vdekjes njeriu do t'i lërë të gjithë ata që ai i do, i pikëlluar duke hyrë në varr. Ajo të sjell ndërmend vdekjen e kësaj bote përmes turbullirave dhe tronditjeve të grahmave të fundit të saj. Të gjithë banorët e saj do të shpërngulen në botëra të tjera. Ajo të kujton gjithashtu shuarjen e llambës së vendit të sprovës. Ajo është një kohë e cila u jep një paralajmërim të rreptë atyre që i dashurojnë deri në limitin e adhurimit të dashurat kalimtare e të përkohshme.

Kështu, në një kohë të tillë për faljen e *Akshamit,* shpirti i njeriut, i cili nga natyra e tij është një pasqyrë e dëshiruar për një bukuri të përjetshme, e kthen fytyrën e tij drejt Fronit të Madhështisë së të Qëndrueshmit të Përjetshëm, të Përhershmit të Amshuar, i Cili i kryen

këto vepra madhështore dhe i kthen e i transformon këto botëra të mëdha, dhe duke deklaruar ***"All-llahu Ekber",*** *All-llahu është më i Madhi*, mbi këto qënie të përkohshme, tërhiqet dhe largon duart nga ato. Njeriu i lidh duart e tij në shërbimin e All-llahut të tij dhe i ngre ato në prezencën e të Qëndrueshmit të Përjetshëm, dhe duke thënë: ***"El hamdu lil-lah,*** *i gjithë falënderimi i takon All-llahut xh.sh.*, ai lavdëron plotësimin e patëmetë, bukurinë e Tij të pashoqe dhe Mëshirën e Tij të pafund. Dhe duke deklaruar: إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ "*Dhe vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm Ty të mbështetemi e të kërkojmë ndihmë."*[20], ai shpall adhurimin e tij dhe kërkon ndihmë nga Hyjnia e Tij e pandihmuar, nga Hyjnia e Tij e pashoqe dhe nga sovraniteti i Tij i pandarë, që s'ka nevojë për ndihmës. Atëherë, ai bie në ruku, dhe duke deklaruar së bashku me të gjithë universin dobësinë e tij dhe pafuqinë, varfërinë e tij dhe ultësinë para Madhështisë së pafund, para Fuqisë së pakufishme dhe para Pushtetit të patëmetë të të Qëndrueshmit të Përjetshëm, ai thotë: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ "*Subhane Rab'bijel-Adhim*, "*Lavdia i takon All-llahut tim Madhështor*", dhe duke rënë në sexhde përpara Bukurisë së përjetshme të Esencës së Tij, para Atributeve të Tij të shenjta e të pandryshuara dhe para Plotësimit të Tij të qëndrueshëm e të përhershëm, dhe duke braktisur të gjitha gjërat përveç Atij, njeriu shpall dashurinë e tij dhe adhurimin me admirim e me përulësi, në vend të të gjitha gjërave kalimtare, dhe duke lënë çdo gjë tjetër përveç Tij, dhe duke thënë: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى "*Subhane Rabbijel A'la*", *Lavdërimi i takon All-llahut tim të lartësuar*", ai njeh një Hirplotë të qëndrueshëm dhe një Mëshirëplotë të përjetshëm, dhe shenjtëron Mbështetësin e tij më të lartë i Cili është larg çdo mangësie e të mete... Atëherë, ai dëshmon Unitetin e All-llahut xh.sh. dhe profetësinë e Muhammedit a.s.m...

Pastaj ai ulet në *Tesheh'hud*, dhe jep përshëndetje, salevate e bekime për të gjitha krijesat në emrin e tij për tek Ai Hirplotë i përjetshëm dhe i Qëndrueshmi i përhershëm, dhe duke përshëndetur profetin Muhammed a.s.m., ai ripërtërin besëlidhjen e tij me të dhe shfaq bindjen ndaj urdhërave të Tij. Me qëllim që të ripërtërijë dhe të

[20] Kur'an, 2: 5

ndriçojë besimin e tij, ai vëzhgon rregullin e gjithurtë në këtë pallat të universit dhe dëshmon për Unitetin e Krijuesit të Gjithëlavdishëm...

Dhe Ai dëshmon për profetësinë e Muhammedit Arab a.s.m., i Cili është lajmëtari i sovranitetit të Hyjnisë së All-llahut, njoftuesi i atyre gjërave që e kënaqin Atë dhe interpretuesi i shenjave të librit të universit. Sa e vlefshme do të ishte nëse do të kryhej falja e akshamit me këtë konceptim. Atëherë, si mundet dikush të konsiderohet si qënie humane i cili nuk kupton se çfarë detyre e hollë dhe e pastër është falja në kohën e *Magribit, perëndimit të diellit*, se çfarë akti i lartë e i këndshëm shërbimi, se çfarë akti i ëmbël e i kënaqshëm adhurimi, çfarë çështje serioze dhe çfarë bashkëbisedimi i pambarim, dhe çfarë lumturie e përhershme është ajo kohë falje në këtë bujtinë të përkohshme!..

Dhe në kohën e Isha'ë**, jacisë*, në kohën kur bie nata, kur shenjat e fundit të ditës që kanë mbetur në horizont zhduken, dhe bota e natës kaplon universin. Kjo të kujton aktivitetet Hyjnore të Atij të Gjithë-fuqishmi Madhështor *i Cili kthen natën dhe ditën*, مُقَلِّبُ الَّيْلِ وَ النَّهَارِ atë fletë të bardhë e kthen në të zezë; gjithashtu ajo të sjell ndërmend veprimtaritë Hyjnore të më të Lartit të Gjithurtë. مُسَخِّرُ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ *"Nënshtruesit të Diellit e të Hënës"*, duke e kthyer fletën e stolisur jeshile të verës në fletë të bardhë e të ftohtë të dimrit, të kujton zhvillimet Hyjnore të të ***Gjithurtit të Plotësimit Absolut I Cili shkakton vdekjen dhe jetën, me ndërprerjen e veprave të qëndrueshme të njerëzve të varrezave me kalimin e kohës prej kësaj dynjaje dhe me transferimin e tyre krejtësisht në një botë tjetër të ndryshme. Ajo është koha që të sjellë ndërmend aktivitetet e ***Krijuesit të qiejve dhe të tokës,*** madhështinë dhe treguesit e bukurisë së Tij me shkatërrimin e plotë të kësaj bote të ngushtë kalimtare e të ulët dhe me grahmat e tmerrshme të vdekjes së saj, dhe me zbulimin e botës së gjërë të përjetshme e madhështore të Ahiretit.

Dhe Pronari i universit, Rregullatori i tij i vërtetë, i Dashuri i vërtetë dhe objekti i adhurimit mund të jetë vetëm Ai i Vetëm i Cili me lehtësi e kthen natën në ditë, dimrin në verë dhe këtë botë në një botë tjetër, ashtu si faqet e një libri, Ai i Cili i shkruan, i fshin dhe i ndryshon ato. Kështu, në kohën kur bie nata, shpirti i njeriut i cili është pafundësisht i pafuqishëm dhe i dobët, dhe tej mase i varfër e nevojtar,

i zhytur në errësirën e së ardhmes, dhe i hedhur e i përplasur midis ngjarjeve të panumërta, kryen *Isha'ë, faljen e jacisë*, e cila ka këtë kuptim. Ashtu siç tha shkëlqesia jonë Ibrahimi a.s.: لاَ اُحِبُّ الْآفِلِينَ "*Unë nuk i dua ato që perëndojnë.* "[21] dhe nëpërmjet namazit kërkon strehim tek dera e Atij që është i Adhuruari i Përjetshëm, dhe i Dashuri i Amshuar, dhe në këtë botë të përkohshme, në këtë jetë kalimtare, në këtë dynja të errët dhe në këtë të ardhme të zezë, ai i lutet të Qëndrueshmit të Amshuar, të Përjetshmit; ai kërkon të marrë mirësitë e mëshirës së të Gjithëmëshirshmit Mëshirëplotë dhe dritën e udhëzimit të Tij, e cila përhap dritë në botën e tij, ndriçon të ardhmen e tij dhe mjekon plagët që shkaktohen nga largimi dhe ndarja e të gjitha krijesave dhe të dashurve...

Dhe bota që e ka harruar atë e cila është fshehur përkohësisht, duke e harruar gjithashtu edhe ai atë, pas *Isha'ë, jacisë* zbraz hallet e tij tek dera e Mëshirës me vajtimin e tij, dhe çfarëdo që t'i ndodhë përpara gjumit, i cili i ngjason vdekjes, ai kryen detyrën e tij të fundit të adhurimit. Dhe me qëllim që ta mbyllë mirë regjistrin ditor të veprave të tij, ai ngrihet për falje, d.m.th. , ai ngrihet për të hyrë në prezencën e të Dashurit të Përjetshëm, Atij të Cilit i bëhet adhurimi në vend të atyre qënieve të vdekshme të cilat ai i do, dhe qëndron në këmbë përpara Atij që është i Gjithëfuqishëm e Gjithëbujar në vend të të gjithë të pafuqish-mëve tek të cilët ai lypte, dhe kërkon nga Mbrojtësi i Gjithëmëshirshëm që të jetë i shpëtuar nga e keqja e qënieve të dëmshme para të cilave ai dridhet, dhe të dalë para Pranisë së Tij...

Dhe ai fillon namazin me *el-Fatihanë*, domethënë, ta lavdërojë e falënderojë Krijuesin e të gjitha botëve i Cili është absolutisht i plotë dhe krejtësisht i Vetëmjaftueshëm, Mëshirëplotë dhe Gjithëbujar në vend të lavdërimit të krijesave që janë të mangëta, të varfëra, të padenja e të pavlefshme.

Atëherë, ai përparon duke iu drejtuar me fjalën e tij: اِيَّاكَ نَعْبُدُ *Vetëm Ty të adhurojmë*, domethënë, pavarësisht se ai është i vogël, i parëndësishëm dhe i vetmuar, nëpërmjet lidhjes së njeriut me "*Mbretin e Ditës së Gjygjit*" i Cili është Sovrani i Parapërjetësisë dhe i

[21] Kur'an, 6: 76

Paspërjetësisë, ai fiton një rang të një mysafiri të nderuar në këtë univers dhe pozitën e një nëpunësi të rëndësishëm. Duke deklaruar: إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ "*Vetëm Ty ne të adhurojmë dhe vetëm Ty të kërkojmë ndihmë"*, ai i paraqet Atij në emrin e të gjitha qënieve adhurimin dhe thirrjet për ndihmë të grumbullimit të madh dhe komunitetit të madh të universit...

Atëherë, duke thënë: اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ "*Na udhëzo ne në rrugën e drejtë*", ai kërkon të udhëzohet tek Rruga e drejtë, e cila çon në lumturi të përjetshme dhe që është rruga e ndritshme...

Dhe tani, ai mendon për madhështinë e të Gjithëlavdishmit ndaj të Cilit, si bimët, kafshët e fjetura, diejt e fshehur dhe yjet e qetë, secili prej tyre është si një ushtar i nënshtruar ndaj komandës së Tij dhe një llambë dhe shërbëtor në këtë bujtinë të botës, dhe duke thënë: ***All-llahu Ekber,*** *All-llahu është më i Madhi*, ai përkulet duke rënë në *Ruku*...

Pastaj ai mendon për sexhden e madhe të të gjitha krijsave. Domethënë, kur tek urdhri i كُنْ فَيَكُونُ "*Bëhu!"- dhe ajo është bërë (në çast)*"[22], të gjitha shumëllojshmëritë e krijesave në çdo vit, në çdo shekull, madje edhe toka e universi, secila si një ushtri e disiplinuar mirë ose si një ushtar i bindur, shkarkohet nga detyra e vet, domethënë, kur secila dërgohet në botën e padukshme përmes zhdukjes me sexhaden e perëndimit të saj me rregullsinë më të plotë, ajo deklaron: ***All-llahu Ekber***, *All-llahu është më i madhi*, dhe bie në sexhde...

Ato vijnë në jetë dhe ringjallen gjithashtu në pranverë, disa pjesërisht dhe disa të njëjta përmes klithmës së sjelljes në jetë dhe të zgjimit që buron nga urdhëri i كُنْ فَيَكُونُ "*Bëhu!"- dhe ajo është bërë (në çast)",* dhe të gjithë bëhen gati me përulësi e devocion duke iu bindur urdhërit të All-llahut të tyre të vërtetë. Atëherë, ky njeri i dobët gjithashtu duke i ndjekur ato, deklaron: **"*All-llahu Ekber*"**, në prezencën e të Gjithëmëshirshmit të plotë, Mëshirëplotit të Bukurisë me një dashuri të mbushur me admirim e çudi dhe me një përulësi të përzier me përjetësi dhe me një thjeshtësi e modesti të denjë dhe bie në

[22] Kur'an, 2: 117

sexhde; me fjalë të tjera, ai bën një lloj mi'raxhi, ngjitje. Me siguri ti do të kesh kuptuar tani se sa detyrë e këndshme, e hollë, e mirë dhe e lartë, dhe sa e ngritur dhe e kënaqshme, dhe sa e arsyeshme dhe e përshtatshme dhe sa çështje serioze është të kryesh shërbimin, aktin e adhurimit, faljen e *Isha'ë, jacisë*.

Domethënë, meqenëse secila nga këto pesë kohë namazi është një tregues për një ndryshim të madh, një shenjë e aktivitetit madhështor Hyjnor, dhe shenja të mirësive të përgjithshme Hyjnore; faljet e detyruara, të cilat janë një borxh dhe një obligim, dhe përcaktimi i tyre në ato kohë, është urtësia më e madhe.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ اَرْسَلْتَهُ مُعَلِّمًا لِعِبَادِكَ لِيُعَلِّمَهُمْ كَيْفِيَّةَ مَعْرِفَتِكَ وَ الْعُبُودِيَّةَ لَكَ وَ مُعَرِّفًا لِكُنُوزِ اَسْمَائِكَ وَ تَرْجُمَانًا لِآيَاتِ كِتَابِ كَائِنَاتِكَ وَ مِرْآتًا بِعُبُودِيَّتِهِ لِجَمَالِ رُبُوبِيَّتِكَ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ وَ ارْحَمْنَا وَ ارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ، آمِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Lavdia të takon Ty!" Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."

O All-llah! Jepi bekime e paqe atij të cilin e dërgove si mësues për shërbëtorët e Tu për t'u mësuar atyre mënyrën se si të të njohin ata Ty, dhe si të të adhurojnë Ty, dhe për të bërë të njohur thesaret e Emrave të Tu, dhe për t'u përkthyer shenjat e librit të universit, dhe si një pasqyrë me adhurimin e tij për bukurinë e Hyjnisë Tënde, dhe për të gjithë familjen e tij dhe shokët e tij, dhe na mëshiro neve dhe besimtarët e besimtaret. Amin! Nëpërmjet Mëshirës Tënde, o Mëshiruesi më i Madh i mëshiruesve!

* * *

FJALA E DHJETË

Ringjallja dhe Bota Tjetër

Kujtesë

[Arsyeja për shkruajtjen e këtyre trajtesave të mia në formën e metaforave, krahasimeve dhe tregimeve, është për të lehtësuar kuptimin dhe për të treguar se sa të arsyeshme, të përshtatshme , të bazuara e koherente janë të vërtetat e Islamit. Kuptimi i tregimeve përfshihet në të vërtetat tek të cilat ato përfundojnë; çdo tregim është si një aluzion që tregon të vërtetën e tij përfundimtare. Domethënë, ato nuk janë thjesht tregime të sajuara, por të vërteta të sigurta.]

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Shihni pra shenjat e Mëshirës së All-llahut, se si Ai e ngjall tokën pas vdekjes së saj. Sigurisht që (All-llahu xh.sh.) do të ngrejë me siguri të vdekurit (Ditën e Ringjalljes) dhe Ai është i Plotëfuqishëm për të bërë çdo gjë."[23]

Vëlla, nëse ti dëshiron një diskutim për Ringjalljen e për Botën tjetër me një gjuhë të thjeshtë e të zakonshme, me një stil të qartë që t'i përshtatet kuptimit të njerëzve të zakonshëm, atëherë shikoje dhe dëgjoje së bashku me nefsin tim krahasimin që vijon.

[23] Kur'an, 30: 50

Njëherë dy njerëz po udhëtonin në një mbretëri aq të bukur si Xhenneti (me atë mbretëri, aludohet për dynjanë). Duke soditur rreth e qark saj, ata panë se njerëzit e saj i kishin lënë të hapura dyert e shtëpive të tyre, të dyqaneve, dhe të vendbanimeve dhe nuk i jepnin rëndësi ruajtjes së tyre. Paratë dhe pasuritë mund të kapeshin lehtë me dorë, pa pasur askënd që t'i pretendojë ato.

Njëri prej dy udhëtarëve duke ndjekur nefsin e tij e duke u joshur, lëshoi dorën e tij në çdo gjë që donte, ose duke e vjedhur atë, ose e rrëmbente me forcë. Ai kryente të gjitha llojet e padrejtësive e të marrëzisë. Asnjë nga njerëzit e asaj mbretërie nuk lëvizi për ta ndaluar atë. Por shoku i tha:

"Çfarë je duke bërë? Ti do të ndëshkohesh dhe do të më flakësh edhe mua në fatkeqësi e mundime. E gjithë kjo pasuri i përket shtetit. Njerëzit e kësaj toke, duke përfshirë edhe fëmijët, janë të gjithë ushtarë ose shërbëtorë të shtetit. Në këto punë ata janë vënë në shërbim si civilë, prandaj ata nuk merren me ty dhe nuk të prekin. Por ligjet këtu janë të rrepta. Mbreti ka vendosur kudo telefonat, dhe agjentët e Tij janë gjithandej. Prandaj shko shpejt për të kërkuar falje dhe përpiqu që ta zgjidhësh çështjen."

Por, njeriu kokëbosh tha me kryeneçësinë e tij: "Jo, këto nuk janë pronë e shtetit, këto janë pronë vakëfi, dhe nuk kanë ndonjë pronar të qartë ose të dukshëm. Gjithkush mund t'i përdorë si ta shohë të përshtat-shme. Unë nuk shikoj ndonjë arsye që ta ndaloj veten time nga përdorimi i këtyre gjërave të bukura. Unë nuk do të besoj se ato i përkasin ndokujt derisa ta shikoj me sytë e mi. Pra, besoj vetëm atë që më sheh syri." Ai vazhdoi të flasë në këtë mënyrë me shumë sofizma filozofike, dhe këtu një diskutim serioz filloi midis të dyve.

Së pari njeriu kokëbosh tha: "Kush është mbreti këtu? Unë nuk e njoh atë.."

Ndërkaq shoku iu përgjigj: **"Çdo fshat duhet të ketë kryeplakun e vet; çdo gjilpërë duhet të ketë pronarin dhe shpikësin e saj. Dhe siç e di ti, çdo shkronjë duhet të jetë e shkruar nga dikush. Si, atëherë mund të jetë që një mbretëri kaq e madh**e **dhe e mirorganizuar të mos ketë Sundimtar?** Dhe si mundet që kaq shumë

pasuri të mos kenë pronar, kur në çdo orë arrin një tren[24] i mbushur me dhurata të çmueshme e me gjëra shumë të vyera, sikur të vinte nga Bota e padukshme dhe i zbraz ato këtu, dhe ikën? Dhe të gjitha shpalljet e komunikatat që duken në çdo vend, të gjitha vulat e stampat që gjenden në të gjithë ato mallra; të gjitha damkat e flamurët duke u valëvitur në çdo anë të mbretërisë, a mund të jenë ato pa pronar? Duket se ti ke mësuar pak nga gjuhët e huaja, por ti nuk mundesh t'i lexosh këto shkrime Islame, dhe ti nuk pranon që të pyesësh as ata që janë të aftë t'i lexojnë e t'i kuptojnë. Atëherë, eja tani që të të lexoj urdhërat dhe komunikatat më të rëndësishme të mbretit.

Ndërkohë njeriu kokëbosh i ktheu përgjigje të prerë: "Mirë, le të supozojmë se ka një mbret; mirëpo çfarë do të mund t'i dëmtonte atij e t'i pakësonte nga magazinat e tij ky përfitimi im i pakët? Prandaj, unë nuk mund të shikoj asgjë këtu që t'i ngjasojë dënimit me burg apo diçkaje tjetër!"

Shoku i tij iu përgjigj: "Kjo mbretëri që shohim, nuk është tjetër, veçse një fushë provimi e testimi dhe një shesh stërvitjesh e manovrash. Përveç kësaj, ajo është një ekspozitë për artet e mrekullueshme të mbretit. Gjithashtu ajo mund të vlerësohet si një bujtinë shumë e përkohshme, një bujtinë pa themele. A nuk sheh se çdo ditë një karvan mbërrin ndërsa një tjetër largohet e zhduket? Ajo është duke u boshatisur e duke u mbushur vazhdimisht. Mbas një kohe e gjithë mbretëria do të ndryshohet; banorët e saj do të largohen për tek një mbretëri tjetër e cila do të qëndrojë përjetë-sisht. Atje gjithësecili ose do të shpërblehet ose do të dënohet në përputhje me shërbimet e punët e tij."

Përsëri njeriu tradhtar e kokëbosh ia ktheu me ton të zemëruar: "Unë nuk e besoj atë; a është e mundur që e gjithë kjo mbretëri të zhduket, dhe krijesat e saj të kalojnë në një mbretëri tjetër?"

Atëherë shoku i tij besnik iu përgjigj: "Meqenëse ti je kaq kokëfortë e i pabindur, eja të të parashtroj tregues e argumenta të dobishëm e të panumërt që përmblidhen në ***"Dymbëdhjetë aspekte"***, të cilat do të të vërtetojnë se ka një Gjykatë të Lartë, një botë shpërblimi e mirëbërësie dhe një botë dënimi e burgosjeje, dhe se ashtu siç zbrazet

[24] Shënim: Kjo aludon për vitin. Pranvera i ngjason një vagoni të mbushur me ushqime që vijnë nga e Padukshmja.

kjo botë pjesërisht në çdo ditë, po ashtu do të vijë dita kur ajo do të boshatiset tërësisht e do të shkatërrohet."

ASPEKTI I PARË:

A është e mundur që në ndonjë mbretëri, dhe veçanërisht në një mbretëri kaq madhështore si kjo, që të mos ketë shpërblim për ata të cilët shërbejnë me bindje dhe të mos ketë dënim për ata që kundërshtojnë? Shpërblimi e dënimi këtu janë pothuajse mosekzistues.

Domethënë, ekziston një Gjykatë e lartë në një vend tjetër.

ASPEKTI I DYTË:

Sodit tek organizimi dhe administrimi i kësaj mbretërie! Shiko se si çdo qënie, duke përfshirë më të varfërin e më të dobëtin, furnizohet me rizk e ushqim të plotë e me bollëk; se si përkujdesja më e mirë u jepet vazhdimisht të sëmurëve dhe atyre që s'kanë përkrahës. Ushqime të shijshme dhe enë, zbukurime të veshura me xhevahire, rroba të qëndisura e tryeza të mëdha të përhapura gjithandej, të gjitha gjenden këtu. Shiko se si gjithësecili u kushton vëmendjen e duhur detyrave të tij, me përjashtim të njerëzve kokëbosh si ti. Asnjë nuk i kalon caqet e tij as edhe një fije. Më i madhi i të gjithë njerëzve po kryen shërbimin e tij me shumë bindje e modesti me një qëndrim nderimi e frike.

Atëherë sundimtari i kësaj mbretërie duhet të ketë një bujari të madhe dhe një mëshirë gjithëpërfshirëse dhe gjithashtu një dinjitet të madh dhe madhështi e nder të lartë. ***Tani dihet se bujaria bën të domosdoshëm bamirësinë; mëshira nuk mund të ndodhë e të jepet pa mirëbërësi;ndërsa dinjiteti i lartë dhe nderi bëjnë të domosdoshëm që të pasjellshmit dhe të panjerëzishmit të ndëshkohen e disiplinohen.***

Por madje as një e mijëta pjesë nga ajo që i përshtatet asaj Mëshire dhe atij dinjiteti të lartë, nuk realizohen në këtë mbretëri. Shtypësi mban fuqinë e tij dhe i shtypuri mban nënshtrimin e tij; ndërkohë të dy largohen e shtegtojnë nga kjo botë.

Domethënë, çështjet e tyre janë shtyrë për tek një Gjykatë e Lartë.

ASPEKTI I TRETË:

Shiko se me çfarë urtësie të lartë e me çfarë organizimi të mahnitshëm kryhen punët, dhe me çfarë drejtësie të vërtetë e ekuilibri

realizohen veprimet! Tani një sistem i lartë e i urtë qeverisjeje bën të domosdoshëm që ata të cilët kërkojnë strehim nën krahun mbrojtës të shtetit duhet të favorizohen, dhe drejtësia kërkon që të mbrohen të drejtat e subjekteve, me qëllim që të ruhet dinjiteti i qeverisë dhe madhështia e pushtetit.

Por, këtu në këtë vend nuk përmbushet as një e një mijëta pjesë e një urtësie dhe e një drejtësie të tillë; për shembull, njerëz kokëbosh si ti, në të shumtat e rasteve largohen të pandëshkuar nga kjo botë.

Domethënë, padyshim çështjet janë shtyrë për tek një Gjykatë e Lartë.

ASPEKTI I KATËRT:

Hidhe vështrimin tek këto xhevahire të rrallë të panumërt që janë shfaqur këtu dhe tek këto ushqime të pakrahasueshme e të shijshme me të cilat janë stolisur tryezat! Ato na tregojnë se Sunduesi i kësaj mbretërie ka një bujari të pakufishme dhe një thesar të pashtershëm. Tani ajo bujari dhe ai thesar kërkojnë përfundimisht një ekspozitë gostie mirësish të për-jetshme ku të përfshihet gjithçka që dëshirohet, dhe kërkojnë gjithashtu që kënaqësitë dhe shijet që po i përjetojnë të vazhdojnë pandërprerë atje duke mos vuajtur dhimbjen e zhdukjes e të ndarjes, ***sepse ashtu siç është kënaqësi kur pushon dhimbja, gjithashtu zhdukja e kënaqësisë është e dhimbshme!***

Shiko tek këto ekspozita dhe tek këto shpallje që lidhen me to! Dhe dëgjoji këta lajmëtarë duke njoftuar artet e bukura antike të veprave të Monarkut Mrekullibërës dhe duke treguar plotësitë e Tij! Ata po deklarojnë bukurinë e Tij shpirtërore të pashoqe të fshehur dhe po flasin për treguesit e hollë të bukurisë së Tij të maskuar. Domethënë, Ai ka një bukuri të madhe e të habitshme të fshehur dhe një plotësi të pafund. Ky plotësim i patëmetë i fshehur, padyshim kërkon dikë që do ta vlerësonte e ta admironte dhe që duke e parë me kureshtje e habi, thotë: ***Mashaallllah*!**, kështu duke e shfaqur atë e duke e bërë të njohur.

Sa për bukurinë e pashoqe të fshehur, ajo gjithashtu kërkon të shikojë e të shihet, ose më mirë për ta shikuar vetveten në dy mënyra: E para përbëhet nga të shikuarit e vetvetes në pasqyra të ndryshme, dhe e dyta nga të shikuarit e vetvetes nëpërmjet shikimit të spektatorëve të

mahnitur dhe admiruesve të habitur nga ajo, sepse bukuria e fshehur dëshiron të shohë e të shihet, të shikojë veten përjetësisht dhe të shikohet pa ndërprerje. Ajo gjithashtu dëshiron ekzistencë të përhershme për të gjithë ata të cilët e shikojnë atë bukuri të përjetshme me vlerësim të thellë e kënaqësi të madhe. Sepse bukuria e përjetshme kurrë nuk mund të jetë e kënaqur me admiruesin e përkohshëm; për më tepër, një shikues i admiruar që është i destinuar të zhduket pa shpresë për t'u kthyer, do ta gjente dashurinë e tij të transformuar në armiqësi sa herë që ai përfytyron zhdukjen e tij, çudia e respekti do të ktheheshin në përbuzje, sepse njeriu është armik për atë çfarë ai nuk e njeh dhe për atë që nuk mund ta arrijë.

Por, gjithësecili e lë shumë shpejt bujtinën e kësaj bote dhe zhduket duke pas parë vetëm një dritë, ose një hije të zbehtë të atij Plotësimi e të asaj Bukurie vetëm për një rast, dhe duke qenë fare i pakënaqur.

Domethënë, shkohet për tek një vendshikim i përjetshëm...

ASPEKTI I PESTË:

Shiko, është e qartë nga të gjitha këto çështje të mëdha se Mbreti i pashoq zotëron mëshirën më të madhe, sepse Ai bën që të shtrihet ndihma tek çdo i dëmtuar në fatkeqësi, i përgjigjet çdo pyetjeje, dhe kërkese, dhe shiko! Ai me mëshirë përmbush madje edhe nevojën më të ulët për individin më të thjeshtë të nënshtetasve të Tij. Në qoftë se për shembull, këmba e deles së ndonjë bariu do të vritej, Ai do të sillte ndonjë ilaç ose do të dërgonte ndonjë veteriner.

Eja tani, o shoku im, që të shkojmë së bashku tek ai ishull tek i cili janë grumbulluar shumë njerëz. Të gjithë fisnikët e mbretërisë takohen atje. Shiko! Komandanti më fisnik, duke mbajtur një dekoratë të lartë, po mban një fjalim dhe është duke kërkuar disa gjëra nga Mbreti i mëshirshëm. Të gjithë ata që janë të pranishëm, thonë: ***"Po, ne gjithashtu dëshirojmë e kërkojmë pikërisht atë çfarë kërkon Ai "*** dhe vërtetojnë e miratojnë fjalët e tij. Tani, dëgjoji fjalët e atij komandanti të privilegjuar prej Monarkut të tij:

"O Sulltan që na ushqen me mirësitë e Tua! Na trego burimin dhe origjinën e këtyre shembujve dhe hijeve që Ti na i ke treguar. Na afro ne tek vendi i mbretërisë Tënde; mos na lër neve të zhdukemi në

këto shkretëtira! Na merr ne te prania Jote dhe na mëshiro! Na ushqe ne atje me mirësitë e shijshme që Ti na bëre të shijojmë nga ato edhe këtu! Mos na torturo me zhdukje e dëbim prej Teje! Mos i lër nënshtetasit e Tu të mallëngjyer, mirënjohës e të bindur ndaj Teje të humbasin për shkak të tekave të tyre dhe mos u shkakto atyre të asgjësohen! A nuk e dëgjon, o shoku im, se çfarë lutjesh po bën Ai?

A do të ishte e mundur që një Monark kaq i mëshirshëm e fuqiplotë të mos i japë çfarë dëshiron të dërguarit të Tij fisnik, në një kohë që Ai ia plotëson, me të gjithë interesimin, kërkesën më të vogël një individi më të vogël prej nënshtetasve të Tij dhe të mos ia përmbushë qëllimet më të larta e më të holla të dashurit të Tij dhe atij komandanti fisnik?

Për më tepër, qëllimi i atij komandanti është qëllimi i të gjithë njerëzve dhe përmbushja e atij qëllimi kërkohet nga kënaqësia, nga mëshira dhe nga drejtësia e Monarkut, dhe ajo për Të është një çështje shumë e lehtë; ajo nuk është më e vështirë se sa ajo që Ai Monark ka shfaqur tek vendet e përkohshme të kënaqësive që përfshihen në bujtinën e kësaj mbretërie. Atëherë përderisa Ai ka bërë kaq shumë harxhime për këtë periudhë të shkurtër pesë ose gjashtë ditore dhe e ngriti këtë mbretëri me qëllim që të tregojë shembujt e Fuqisë së Tij, sigurisht Ai do të shfaqë te vendi i mbretërisë së Tij thesaret e Tij të vërteta, plotësimet dhe çudirat e Tij dhe do t'i hapë përpara nesh ato shfaqje të tilla saqë mendjet tona do të habiten.

Domethënë, këta të cilët janë dërguar këtu, në këtë vend provimi e testimi, nuk do të lihen në tekat e tyre dhe nuk janë kot, por ata i presin ose pallatet e lumturisë së përjetshme, ose birucat e burgjeve të përhershëm...

ASPEKTI I GJASHTË:

Eja tani, shiko! Të gjithë këto vagona të mëdhenj, këto aeroplanë, makineri, magazina të mbushura dhe këto ekspozita, dhe këto zhvillime dhe aktivitete tregojnë se prapa perdes ekziston dhe drejton një Monark Madhështor[25].

[25]. Shënim: Ashtu si një ushtri e madhe në fushën e stërvitjes e të manovrave, ose drejtëpërdrejtë në luftë, që transformohet në një formë që i ngjason një pylli me dushk e ferra sapo të marrë urdhrin "Merrni armët dhe drejtoni bajonetat", dhe ashtu siç

Një Monarki e tillë kërkon subjekte të denja për Të. Ndërsa ti i shikon të gjithë subjektet e Tij të jenë grumbulluar në këtë bujtinë për udhëtarët, një bujtinë e cila mbushet e zbrazet në çdo ditë. Gjithashtu, mund të thuhet se subjektet e Tij janë mbledhur tani në këtë fushë të provimit e të testimit, veçse fusha ndryshohet në çdo orë, dhe ata qëndrojnë disa minuta në këtë ekspozitë të madhe për të shikuar modelet e mirësive të vyera të Monarkut dhe produktet e çmueshme të artit të Tij të mrekullueshëm. Por edhe vetë ekspozita ndryshon në çdo minutë. Ata që shkojnë, nuk kthehen, dhe ata që vijnë shkojnë.

Tani kjo situatë dhe kjo rrethanë tregon në mënyrë të prerë se përtej kësaj bujtine të përkohshme dhe matanë këtyre fushave të ndryshueshme dhe prapa këtyre ekspozitave të transformueshme ndodhen pallate të qëndrueshme, banesa të përhershme, kopshte e thesare të mbushura plot me modele e forma të pastërta, të larta e origjinale që ne i shohim në

---

shndërrohet e gjithë ushtria në çdo ditë feste e parade ushtarake në një formë që i ngjason një kopshti të zbukuruar e me lule shumëngjyrëshe sapo të marrë urdhrin "mbani simbolet e vishni uniformat", po kështu është çështja me bimët e pavetëdijshme, që janë një lloj i ushtarëve të panumërt të All-llahut xh.sh., ashtu siç janë ushtarët e Tij engjëjt, xhindet, njerëzit dhe kafshët, kur ata marrin urdhërin e كُنْ فَيَكُونُ

"***Bëhu!-dhe ajo është bërë (në çast***)!" në luftën e tyre për ruajtjen e jetës, dhe kur urdhërohen me komandën Hyjnore, **"Merrni armët e pajimet tuaja dhe përgatituni për të mbrojtur vetveten",** ato drejtojnë bajonetat e tyre të vockëla të cilat janë pemët gjembake dhe bimët që gjenden anembanë botës, atëherë sipërfaqja e tokës transformohet në një trajtë që i ngjason një ushtrie madhështore duke përparuar me bajoneta të drejtuara.

E ngjashme me këtë, çdo ditë dhe çdo javë e pranverës është si një festival për çdo lloj të botës bimore; dhe çdo grup paraqet vetveten përpara shikimit të Monarkut të përjetshëm dhe përpara dëshmuesve të Tij me zbukurime të veshura me xhevahire që Ai u ka dhënë atyre, sikur të ishte në një paradë, me qëllim që të shfaqë dhuratat e holla që Ai u ka dhënë atyre. Është sikur të gjitha bimët e pemët të dëgjonin një komandë Hyjnore, "Vishni rrobat e zbukuruara me xhevahire të prodhuara nga mjeshtëria e All-llahut xh.sh., dhe dekoret e bëra nga Fuqia e Tij krijuese, të cilat janë lulet dhe frutat... dhe hapni lulet"; Atëherë sipërfaqja e tokës kthehet sikur të ishte një fushim i madh në një ditë festive të shkëlqyeshme, dhe si një paradë madhështore e shndritshme me uniformat e ushtarëve e me stolitë e tyre të zbukuruara me xhevahire. **Një organizim i tillë i urtë e i mirërregulluar, dhe ato zbukurime u tregojnë të gjithë atyre që nuk janë të verbër, se ato vijnë nga komanda e një Monarku, që Fuqia e të Cilit është e pafund, dhe mga urdhri i një Sundimtari të Gjithurtë që urtësia e të Cilit është e pafund.**

këtë botë. Domethënë, punët dhe veprat në këtë botë nuk janë tjetër veçse për hir të atij shpërblimi që është për ne atje.

Atëherë, Ai këtu na detyron të punojmë, dhe atje na jep shpërblim. Një formë e shkallës së lumturisë e përshtatshme për kapacitetin dhe veprën e mirë që ka bërë gjithësecili, na pret atje...

ASPEKTI I SHTATË:

Eja, le të shëtisim pak e të shohim çfarë gjendet midis këtyre njerëzve të qytetëruar.

Shiko, në çdo vend e në çdo qoshe janë vendosur aparate të shumta fotografike dhe po bëjnë fotografime, dhe gjithandej ndodhen shkrues të shumtë duke regjistruar çdo gjë. Ata madje shënojnë edhe më të voglën e çështjeve për nga rëndësia dhe më të zakonshmen e ngjarjeve. Tani shiko tek ai mal i lartë! Atje është ngritur një aparat gjigant fotografik, i cili i përket vetë Monarkut[26]. Ai fotografon gjithçka që ndodh në këtë mbretëri. Atëherë mbreti duhet të ketë lëshuar këtë urdhër: "Regjistroni të gjitha veprimet e bëra dhe aktet e kryera në mbretëri." Me fjalë të tjera, Ai Mbret Madhështor i ka të regjistruara të gjitha ngjarjet dhe njëkohësisht të fotografuara. Regjistrimi i saktë të cilin Ai është duke e mbajtur, padyshim duhet të jetë për hir të një dite në të cilën Ai do t'i thërasë subjektet e Tij për të dhënë llogari.

Tani, a do të ishte e mundur që Një Sundimtar Gjithëruajtës, i Cili nuk neglizhon as për gjërat më të rëndomta për më të thjeshtin e

[26] Shënim: Disa nga të vërtetat e treguara në këtë shembëlltyrë janë shtjelluar në të "Vërtetën e shtatë", megjithatë le të tregojmë këtu se figura e "Aparatit gjigant fotografik këtu i cili i përket Monarkut, është një tregues i **"Leuh el-Mahfudh"** (Leuh el Mahfudh është vendi ku depozitohen dëshirat e paracaktimet e Krijuesit). Realiteti dhe ekzistenca e Leuh el Mahfudhit është provuar në **'Fjalën e Njëzet e Gjashtë'** siç vijon: Një portofol i vogël sugjeron ekzistencën e një libri të madh identitetesh; një dokument i vogël tregon ekzistencën e një regjistri të madh; dhe pikat e vogla tregojnë ekzistencën e një rezervuari të madh uji. Gjithashtu fuqitë ruajtëse të kujtesës së njeriut, frutet e pemëve, farërat dhe bërthamat e frytit duke qenë secila si një portofol i vogël, një Leuh el mahfudh në miniaturë, ose një pikë që rrjedh nga pena e cila shkroi Leuh el-Mahfudhin e Madh, tregojnë, shfaqin e provojnë ekzistencën e Ruajtësit më të Madh, një regjistër më të madh, një Leuh el-Mahfudh më të madh. Në të vërtetë, ato e demonstrojnë këtë dukshëm për mendjen e mprehtë.

nënshtetasve të Tij, të mos regjistrojë veprat më të rëndësishme e më të mëdha të subjekteve të Tij, apo të mos i thërrasë ata për të dhënë llogari, dhe të mos i shpërblejë e të mos i dënojë? Në fund të fundit, midis subjekteve të Tij ishin edhe ata që kryen vepra fyese kundër lavdisë së Tij në kundërshtim me Krenarinë e Tij, të papranueshme për Mëshirën e Tij, dhe ato veprime mbetën pa u ndëshkuar në këtë botë.

Domethënë, pa dyshim gjyqi i tyre është shtyrë për tek një Gjykatë e Lartë...

ASPEKTI I TETË:

Eja të t'i lexoj ato urdhëra që lëshohen nga Ai Monark. Shiko, Ai në mënyrë të përsëritur bën premtimet e mëposhtme dhe kërcënimet e tmerrshme duke thënë: ***"Unë do t'ju marr nga banesa e juaj e tanishme e do t'ju sjell tek vendi i sundimit Tim." Atje do t'u jap lumturi të bindurve prej jush dhe burgosje të pabindurve. Unë do ta shkatërroj këtë banesë të përkohshme, Unë do të ngre një mbretëri tjetër në të cilën të ketë pallate të përjetshme dhe burgje të përhershëm."***

Ai mund t'i përmbushë fare lehtë premtimet që bën, dhe ajo është shumë e rëndësishme për subjektet e Tij. Për më tepër, do të ishte e papajtueshme me Krenarinë dhe Fuqinë e Tij nëse Ai do ta thyente premtimin e Tij.

Kështu, o njeri i ngatërruar! Ti po pranon gënjeshtrat e imagjinatave të tua, mendjen tënde të turbulluar, mashtrimet e nefsit tënd, por ti po hedh poshtë fjalët e Atij që nuk mund të detyrohet në asnjë mënyrë që të thyejë premtimin, Madhështia e lartë e të Cilit nuk e pranon një pabesi të tillë dhe vërtetësinë e të Cilit e dëshmojnë të gjitha aktet e dukshme. Sigurisht ti meriton një dënim të madh. Ti i ngjason një udhëtari i cili i mbyll sytë ndaj dritës së diellit dhe kërkon orientimin me imagjinatat e tij. Tekat e tij dëshirojnë të ndriçojnë rrugën e tij shumë të errët me dritën e fenerit të kokës së tij, ndonëse ajo dritë është vetëm një shkëndijëz. Ai Monark, sapo ta bëjë premtimin, sigurisht do ta përmbushë atë. Përmbushja e premtimit është gjëja më e lehtë për Të, dhe për më tepër, ajo është më e domosdoshmja për ne e për të gjitha gjërat, gjithashtu për Të e për mbretërinë e Tij.

Domethënë, ndodhet një Gjykatë e Lartë dhe një Lumturi e madhe.

ASPEKTI I NËNTË:

Eja tani! Shikoji drejtuesit e këtyre zyrave dhe grupeve.[27] Secili ka një telefon privat për të folur personalisht me Mbretin. Ndonjëherë ata shkojnë drejt te Prania e Tij. Shiko se çfarë thonë ata të gjithë dhe çfarë njoftojnë me unanimitet: Ai Monark ka përgatitur një vend madhështor të shkëlqyeshëm për të shpërblyer ata që bëjnë mirë dhe ka përgatitur një vend tjetër të llahtarshëm për të ndëshkuar keqbërësit. Premtimet e Tij janë energjike dhe kërcënimet e Tij janë më të rreptat. Krenaria dhe Dinjiteti i Tij janë të tilla, saqë Ai kurrësesi nuk do ta poshtëronte Vetveten duke thyer premtimin.

Përçuesit e këtij njoftimi janë aq të shumtë, saqë janë pranuar botërisht. Për më tepër, ata njoftojnë me një unanimitet të fuqishëm konsensusi se vendi dhe selitë e monarkisë së lartë, disa nga shenjat e së cilës janë të dukshme edhe këtu, janë vetëm në një mbretëri tjetër shumë të largët nga kjo. Ndërtesat ekzistuese në këtë fushë testimi e provimi janë vetëm godina të përkohshme dhe më vonë ato do të transformohen në pallate të përjetshme. Kjo tokë e këto vende do të shndërrohen në të tjera, sepse kjo mbretëri madhështore e përjetshme, madhështia e së cilës është e dukshme nga veprat e saj, kurrë nuk mund të gjendet a të bazohet mbi këto çështje kaq kalimtare, të paqëndrueshme, të pa stabilizuara, të parëndësishme, të ndryshueshme, jo të vazhdueshme, të mangëta e të paplota... Përkundrazi, ajo bazohet mbi çështje të denja për të, të përjetshme, të qëndrueshme, të vazhdueshme, të plotësuara dhe madhështore.

Domethënë, ndodhet një botë tjetër, dhe me siguri do të shkohet tek ai vendbanim...

ASPEKTI I DHJETË:

Eja shoku im, sot është një festë e madhe, është sanatadita pranverore[28]. Disa ndryshime do të ndodhin dhe gjëra të

[27] Shënim: Kuptimet e provuara në këtë aspekt gjenden tek e **"Vërteta e Tetë"**: Për shembull, me kryetarët e zyrave ne duam të themi profetët dhe evlijatë (shenjtorët). Sa për telefonat, ajo është një lidhje me All-llahun xh.sh. që del nga zemra që është pasqyra e shpalljes dhe ena e frymëzimit. Zemra është si koka dhe veshi i atij telefoni.

[28] Shënim: Ju do ta gjeni atë çfarë aludon ky aspekt tek e **"Vërteta e Nëntë"**. Sanataditaja pranverore aludon për fillimin e stinës së pranverës. Sa për shkretëtirën e blertë të mbuluar me lule, kjo është sipërfaqja e tokës në kohën e pranverës. Skenat

mrekullueshme do të shfaqen. Në këtë ditë pranverore le të shkojmë për një shëtitje në shkretëtirën e blertë të stolisur me lule të bukura.

Shiko! Edhe njerëz të tjerë gjithashtu janë drejtuar për te ajo. Shiko! Këtu ka diçka të çuditshme për t'u shikuar. Ndërtesat, që të gjitha u rrënuan papritmas; ato morën një formë tjetër! Shiko! Këtu ka një mrekulli, sepse ndërtesat që ishin thjesht rrënoja, papritmas janë shfaqur përsëri këtu, dhe kjo shkretëtirë, dikur e zbrazur, është bërë si një qytet i populluar. Shiko, në çdo orë ajo tregon një skenë të ndryshme, ashtu si një ekran kinemaje dhe merr një formë të ndryshme.

Por shikoje me kujdes çështjen, që të shohësh madhështinë e këtij sistemi të përkryer në këtë ekran tek i cili përzihen skena të shumta dhe ndryshohen me shpejtësi; ato janë skena të vërteta ku çdo gjë zë vendin e duhur me saktësinë e përshtatshmërinë më të madhe. Skenat e imagji-nuara të paraqitura për ne në ekranet e kinemave nuk mund të jenë aq të mirorganizuara sa kjo, dhe me miliona magjistarë të shquar do të ishin të paaftë për ta bërë këtë vepër artistike. Atëherë, ky Mbret të Cilin ne nuk mund ta shohim, duhet të ketë realizuar mrekulli akoma më të mëdha.

O njeri i turbulluar! Ti thua: "Si mund të shkatërrohet kjo mbretëri e madhe e të rindërtohet në një vend tjetër"?

Ti shikon se në çdo orë ndodhin shumë ndryshime e përmbytje, tamam ashtu si ajo shpërngulja nga një botë për tek një tjetër, të cilën mendja jote nuk dëshiron ta pranojë. Nga ky tubim, nga shpërndarja dhe nga këto gjendje mund të nxirret si përfundim se një qëllim i caktuar fshihet brenda këtyre bashkimeve e ndarjeve të dukshme e të shpejta dhe brenda përbërjeve e shkrirjeve... Dhjetë vite harxhime nuk do të jepeshin për një bashkim që është i destinuar të zgjasë jo më shumë se një orë. Kështu, këto rrethana që ne i dëshmojmë nuk mund të jenë qëllimet në vetveten e tyre. Ato janë një lloj i shembëlltyrës së

---

e ndryshueshme dhe shfaqjet në ekran janë aluzione për llojet e ndryshme të rizkut dhe të ushqimeve që vijnë në pranverë e në verë për të gjitha krijesat, për kafshët dhe njerëzit, saqë i Gjithëfuqishmi, Autori i Gjithëlavdishëm, i Gjithurti dhe Krijuesi Hirplot, nga fillimi i pranverës gjer në fund të verës, ua sjell ushqimin me rregull, i përtërin me mëshirën më të plotë dhe ua dërgon pandërprerë.

diçkaje përtej vetvetes së tyre, ato janë shembuj ekspozimi këtu. Atëherë Ai Monark i lartë i për-fundon veprat e Tij në një mënyrë aq të mrekullueshme, saqë ato marrin formën dhe atëherë shfaqen, dhe rezultati ruhet e regjistrohet ashtu siç shënohet e regjistrohet çdo aspekt në fushën e manovrave ushtarake. Domethënë, kjo nënkupton se çështjet do veprojnë në Tubimin e madh e do të vazhdojnë mbi bazën e asaj që ndodh këtu. Për më tepër, rezultatet e të gjithë atyre çështjeve që ndodhin këtu do të shfaqen pandërprerë tek Ekspozita e lartë. Të gjitha fenomenet e përkohshëm e të lëkundur që ne i shikojmë tani këtu, do të fitojnë frutin e formës së përjetshme e të qëndrueshme.

Domethënë, të gjitha këto manifestime që ne i vëzhgojmë në këtë botë janë për hir të një lumturie të madhe, të një Gjykate të Lartë, për hir të synimeve të larta akoma të fshehura për ne...

ASPEKTI I NJËMBËDHJETË:

Eja, o shok kokëfortë! Le të hipim në një aeroplan që të shkojmë në lindje ose në perëndim, domethënë; në një tren që shkon në të shkuarën e në të ardhmen, le të shikojmë se çfarë veprash të mre-kullueshme në vende të tjera ka kryer Ai Mbret, Autori i mrekullive.

Ajo çfarë pamë ne këtu midis veprave të mrekullueshme prej ekspozitave, fushave e pallateve, shembuj si këto Ai i ka në çdo vend, veçse ato ndryshojnë për sa i përket artit e formës. O shok**, hidhe vështrimin tek kjo, që të shohësh se çfarë rregulli urtësie, çfarë treguesish të mëshirës së dukshme, çfarë shenjash të drejtësisë së lartë dhe çfarë frutash të Mëshirës gjithëpërfshirëse vërehen në këto banesa të përkohshme, në ato fusha të paqëndrueshme dhe në ato ekspozita kalimtare. Ai që nuk e ka humbur krejtësisht shikimin e tij, do të kuptonte me siguri se asnjë urtësi nuk mund të përfytyrohet më e plotë se sa urtësia e Atij Monarku, asnjë përkujdesje më e bukur se sa përkujdesja e Tij, asnjë mëshirë më gjithëpërfshirëse se sa mëshira e Tij dhe asnjë drejtësi më e lavdishme se sa drejtësia e Tij.**

Në qoftë se, për hir të argumentit, ashtu siç e imagjinon ti, nuk do të ekzistonin në sferën e mbretërisë së Tij banesa të mira e të përhershme, pallate të larta, vende të qëndrueshme apo banorë dhe njerëz të kënaqur; dhe në qoftë se të vërtetat e urtësisë së Tij, të

përkujdesjes, të mëshirës dhe të drejtësisë nuk do të kishin një botë në të cilën të shfaqin plotësisht vetveten, sepse kjo botë e paqëndrueshme nuk është vend që ato të shfaqin plotësisht treguesit e tyre, atëherë ne do të detyroheshin të mohonim urtësinë që ne e shikojmë, të mohonim përkujdesjen që ne e vëzhgojmë, të mohonim mëshirën që është përpara syve tanë dhe të mohonim drejtësinë, shenjat e së cilës janë të dukshme. Mohimi i tyre do të ishte një veprim aq i marrë, si të mohoje diellin, dritën e të cilit ne e shohim qart në mesditë. Ne do të detyroheshim gjithashtu të thonim në lidhje me Atë Autor, prej të Cilit vijnë të gjitha këto akte urtësie që ne i shikojmë, të gjitha këto vepra bujarie dhe të gjitha këto dhurata të mëshirshme, si të ishte një kumarxhi i pavlefshëm ose si një tiran tradhtar –Ruajna Zot! Ruajna Zot!– kjo do të thotë ta kthesh përmbys të vërtetën.

Por t'i kthesh të vërtetat në anën e kundërt, është e pamundur sipas dëshmisë me unanimitet të të gjitha qënieve të arsyeshme, me përjashtim të sofistëve idiotë të cilët mohojnë gjithçka.

Atëherë, ndodhet një botë tjetër përveç kësaj të këtushmes. Në të ndodhet një Gjykatë e Lartë, një vend i lartë drejtësie dhe një vend i lartë shpërblimi tek e cila shfaqet plotësisht kjo mëshirë, kjo urtësi, kjo përkudesje dhe kjo drejtësi...

ASPEKTI I DYMBËDHJETË:

Eja të kthehemi tani, o shoku im. Ne do të flasim me kryetarët dhe oficerët e këtyre grupeve të ndryshme dhe shiko pajimet e tyre; a janë pajisur me ato mjete për hir të një periudhe të shkurtër kohe në këtë fushën e stërvitjes, apo u janë dhënë atyre për hir të arritjes së një jete të gjatë lumturie në një botë tjetër? Le të shohim, mirëpo ne nuk mund ta shikojmë gjithësecilin dhe pajimet e tij; por nëpërmjet shembullit, le të shohim letërnjoftimin dhe regjistrin e këtij oficeri. Në regjistrin e tij janë shënuar rangu i tij, rroga, detyra, kërkesat dhe rregullat.

Shiko! Ky rang nuk i është dhënë atij vetëm për disa ditë, por për një periudhë të gjatë. Në letërnjoftimin e tij është shkruar: "Ti do të marrësh nga thesari i veçantë këtë vlerë në filan ditë." Por data në çështje është shumë e largët dhe nuk do të arrihet veçse pas mbylljes së misionit stërvitor në këtë fushë. Kjo detyrë nuk i përshtatet kësaj fushe të përkohshme dhe nuk harmonizohet me të, por ajo është për të fituar

një lumturi të përjetshme tek një vend i lartë në afërsi me Mbretin. Furnizimet e përforcimet, gjithashtu, nuk i janë dhënë atij për disa ditë qëndrimi në këtë bujtinë, ato mund të jenë vetëm për një jetë të gjatë e të lumtur. Të dhënat në letërnjoftimin e tij sqarojnë mjaft qartë se pronari i letërnjoftimit është i destinuar për tek një vend tjetër, dhe se ai po punon për një botë tjetër.

Tani shikoji këto regjistra. Ato përmbajnë udhëzime për mënyrën e përdorimit të armëve dhe pajimeve. Në qoftë se nuk do të kishte pasur një botë tjetër të lartë e të përjetshme përveç kësaj këtu, atëherë ai regjistër me udhëzimet e tij të prera, dhe ai letërnjoftim me të dhënat e tij të sakta që të dy do të kishin qenë të pakuptimtë.

Për më tepër, ai oficer i respektuar, ai komandant fisnik dhe ai kryetar i nderuar do të binin në një shkallë më të ulët se ajo e të gjithë njerëzve; ai do të ishte më i mjeri, më i pafati, më i ulëti, më i hidhëruari, më i varfëri dhe më i dobëti se çdokush tjetër.

Atëherë bëj analogji me këtë, dhe çfarëdo që ti shikon jep dëshmi se pas kësaj bote kalimtare ekziston një botë tjetër e përjetshme...

O shok! Kjo botë e përkohshme është si një fushë bujqësore. Ajo është një vend instruksioni, është një treg. Padyshim, një Gjykatë më e Lartë dhe një lumturi më e madhe do të vijnë pas kësaj. Në qoftë se e mohon këtë, ti gjithashtu do të detyroheshe të mohoje letërnjoftimet e të gjithë oficerëve, regjistrat, pajisjet e tyre dhe rregullat e tyre; në fakt, ti gjithashtu do të detyroheshe të mohoje të gjithë rregullin që ekziston në vend, ekzistencën e qeverisë në të dhe të gjitha masat që merr qeveria. Atëherë, ti nuk do ta meritoje më emrin e njeriut, ose emërtimin e qënies së vetëdijshme. Ti do të ishe më i çmendur se sa sofistët.

Dhe ruhu! Mos imagjino se provat e shpërnguljes së krijimit nga një botë për tek një tjetër janë të kufizuara vetëm tek këto **"Dymbëdhjetë Aspekte."** Ndodhen tregues e prova përtej numërimit, të gjitha duke treguar se kjo botë e paqëndrueshme dhe kjo mbretëri e ndryshueshme do të transformohet në një botë të qëndrueshme e të pandryshueshme. Gjithashtu ka shenja e dëshmi të panumërta se njerëzit do të merren nga kjo bujtinë e përkohshme dhe do të dërgohen tek vendi i përjetshëm i sundimit të të gjitha krijesave.

O shoku im! Eja të të tregoj një provë të veçantë, e cila është më e fortë se sa të gjitha **"Dymbëdhjetë Aspektet"**, të marra së bashku.

Eja tani, shiko! Në mesin e asamblesë së madhe e cila duket nga larg, i njëjti Komandant Fisnik, pronari i dekoratës së madhe të cilin më parë ne e shikuam në ishull, është duke dhënë njoftime. Le të shkojmë e ta dëgjojmë. Shiko! Ai Komandant Fisnik i ndriçur është duke përçuar një Dekret të Lartë dhe e sqaron bukur atë duke u thënë atyre:

"Bëhuni gati! Ju do të udhëtoni për tek një botë tjetër e qëndrueshme, tek një botë e tillë, saqë kjo botë këtu, në krahasim me atë, do të duket si një burg. Ju do të shkoni tek vendi i sundimit të Mbretit tonë dhe atje do të merrni Mëshirën dhe Mirësinë e Tij nëse ju i kushtoni shumë vëmendje këtij dekreti dhe në qoftë se ju i bindeni Atij. Por, në qoftë se ju e kundërshtoni e nuk i bindeni Atij, ju do të flakeni në një burg të tmerrshëm."

I tillë është mesazhi që ai përçon. Në qoftë se ju e shikoni Dekretin Madhështor, do të vëreni se ai mban një vulë të tillë të mrekullueshme, që kurrësesi nuk mund të imitohet. Gjithkush, përveç idiotëve ashtu si ti, e di me siguri se dekreti është nga Mbreti. Për më tepër, Komandanti fisnik mban zbukurime të ndryshme të tilla, saqë çdokush, përveç atyre që janë të verbër si ti, e kupton mjaft mirë se ai është përçuesi i vërtetë i urdhërave të Mbretit.

A do të ishte i mundur kundërshtimi i çështjes së shpërnguljes së kësaj bote për tek një tjetër, për tek e cila bën thirrje ai komandant fisnik, me të gjithë fuqinë që i erdhi, dhe të cilën e përmban ai dekret i lartë që ai e ka marrë? Jo, kurrë nuk është e mundur, veçse në qoftë se do të mohoje gjithçka që ne kemi parë.

Tani, o shok, erdhi radha jote për të folur. Thuaj çfarëdo që të dëshirosh!

– Çfarë mund të them, çfarë mund të thuhet për të kundërshtuar të gjithë këtë? Kush mund të thotë, kur dielli është në mesin e ditës, ku është ai? Ajo që dua të them është: ***El- hamdu lil-lah****, Lavdia i takon All-llahut,* njëqindmijë herë, që kam shpëtuar nga sundimi i tekave të nefsit dhe të hamendjeve të kota dhe që jam çliruar nga një burgim i përhershëm. Unë tani besoj se ka një banesë lumturie në afërsi të

Monarkut Madhështor, e ndarë nga kjo bujtinë e ngatërruar dhe e paqëndrueshme e kësaj bote."

Krahasimi, duke treguar të vërtetën e ringjalljes e të botës tjetër, tani është plotësuar. Tani me ndihmën e All-llahut, ne do të kalojmë tek e vërteta më e lartë. Ne do të parashtrojmë **Dymbëdhjetë të Vërteta** të ndërvarura, duke u kerresponduar **"Dymbëdhjetë Apekteve"** të diskutuara lart, pasi të bëjmë një **"Parathënie".**

* * *

PARATHËNIE

[Me anë të disa treguesve, ne ju referojmë disa çështje të shpjeguara tjetërkund, domethënë, në Fjalën e Njëzet e Dy, në Fjalën e Nëntëmbëdhjetë dhe në Fjalën e Njëzet e Gjashtë.]

TREGUESI I PARË:

Në tregimin e mëparshëm ndodhen tre të vërteta për njeriun kokëfortë dhe për shokun e tij besëplotë.

- ***E para:*** Është nefsi im instinktiv dhe zemra ime.
- ***E dyta:*** Studentët e filozofisë dhe nxënësit e Kur'anit Gjithurtësi;
- ***E treta:*** Njerëzit e mosbesimit dhe Ummeti i Islamit.

Mosnjohja e All-llahut xh.sh. i ka bërë të bien në gabimin më të madh e në çudhëzim studentët e filozofisë, njerëzit e mosbesimit dhe nefsin instinktiv.

Ashtu siç tha shoku besëplotë e këshillues, në tregimin e mëparshëm se: "Nuk mund të ketë asnjë shkronjë pa një shkrues dhe asnjë ligj pa një ligjvënës."

Gjithashtu ne themi se: Është e pamundur që të ketë një libër pa shkruesin e tij, dhe sidomos një libër si ky ku në çdo fjalë të të cilit një penë e vogël ka shkruar një libër tjetër të tërë, dhe që në çdo shkronjë të të cilit një penë e hollë ka lënë gjurmët e një poeme; pra kjo do të ishte krejtësisht e pamundur. Po kështu, ky kozmos nuk mund të jetë pa Skalitësin e tij; kjo do të ishte krejtësisht e pamundur.

Sepse kozmosi është saktësisht një libër i tillë, saqë secila nga faqet e tij përfshin shumë libra të tjerë, secila nga fjalët e tij përmban një libër, dhe secila nga shkronjat e tij përmban një poemë. Sipërfaqja e tokës është vetëm se një faqe e vetme e librit të kozmosit. Shiko pra se sa shumë libra përmban ai... Çdo pemë është një fjalë,

dhe sa e sa shumë fletë ka ai... Një frut, është një shkronjë; një bërthamë është një pikë. Në atë pikë përfshihet indeksi i të gjithë pemës në gjërësinë e saj. Një libër i tillë si ky mund të jetë skalitur vetëm nga Pena e Autorit të Fuqishëm i Cili gëzon atributet e madhështisë e të bukurisë dhe i Cili është Mbajtësi i urtësisë së pafund dhe i Fuqisë. Domethënë, thjesht vëzhgimi i botës dhe shikimet e saj bëjnë të domosdoshëm këtë besim, me përjashtim të atij që është i dehur nga çudhëzimi...

Dhe ashtu siç nuk mund të jetë një shtëpi pa një ndërtues, e sidomos kjo bujtinë që është stolisur me vepra të mrekullueshme arti, me vizatime të mahnitshme dhe me zbukurime të çuditshme, saqë në çdo gurë të saj mishërohet aq art, sa arti i të gjithë godinës. Asnjë njeri me mend nuk do të pranonte që ndërtesa mund të ishte pa ndërtues, sigurisht ajo kërkon një arkitekt mjeshtër. Për më tepër, brenda ndërtesës, dhoma të vërteta marrin formën dhe ndryshojnë në çdo orë me rregullin më të madh dhe me lehtësinë më të plotë, si lehtësia e ndryshimit të rrobave, ose sikur skenat që kalojnë përmes ekranit të kinemasë. Madje ne mund të themi se dhoma të vogëla të shumta krijohen vazhdimisht në secilën nga ato skena të vërteta.

Në mënyrë të ngjashme, Kozmosi gjithashtu kërkon një Krijues me një urtësi të pafund, Gjithënjohës e të Gjithëfuqishëm. Sepse ky Kozmos madhështor është si një pallat që diellin e hënën i ka si llambat e tij, dhe yjet si qirinjtë e tij; koha është si një litar ose shirit i varur brenda tij, në të cilin Krijuesi i Gjithëlavdishëm në çdo vit lidh e kalon një botë të re dhe na e shfaq ne. Dhe brenda asaj bote që Ai e ka lidhur në atë litar, Ai ripërtërin trajta të mirorganizuara në treqind e gjashtëdhjetë mënyra e forma. Ai vendos treqind e gjashtëdhjetë forma të freskëta e me sistem. Ai i ndryshon ato me rregullsinë më të madhe e me urtësinë. Ai e ka bërë sipërfaqen e tokës një tryezë mirësish të cilën Ai e stolis në çdo pranverë me treqindmijë specie të krijimit, dhe e mbush atë me lloje të panumërta të dhuratave bujare. Ai e bën këtë në një mënyrë të tillë, saqë ato të gjitha qëndrojnë ndarazi nga njëra-tjetra, krejt të veçuara e të dalluara, pavarësisht qënies së tyre në të njëjtën kohë kaq afër e të përziera. Aspektet e tjera krahasoji me këto... Si është e mundur të mos e vësh re e të mbyllësh sytë përpara ekzistencës së Krijuesit të një pallati të tillë?

Përsëri, të mohosh ekzistencën e diellit, në një ditë pa re në mes të ditës kur shenjat e tij vëzhgohen dhe reflektimi i tij shihet në çdo shkumëzim e fluskë në sipërfaqen e oqeanit, shikohet tek çdo objekt i shndëritshëm në tokën e thatë dhe në çdo grimcë të borës, të bësh një mohim të tillë do të ishte një përçartje si i çmendur. Sepse në qoftë se dikush do të mohonte e refuzonte ekzistencën e një dielli të vetëm e unik, ai do të detyrohej të pranonte ekzistencën e një vargu të plotë diejsh të vegjël, secili real e ekzistent, aq të shumtë sa pikat dhe fluskat e oqeanit, dhe aq të panumërt sa grimcat e borës. Madje do të ishte e domosdoshme të besoje që çdo grimcë e vogël të përmbante një diell të madh, ndonëse grimca është mjaftë e madhe vetëm për të përfshirë vetveten. Madje do të ishte një shenjë akoma më e madhe çmendurie dhe çudhëzimi që dikush të refuzonte pranimin e Atributeve të Plotësimit të Krijuesit të Gjithëlavdishëm, në një kohë që e vështron Kozmosin e mirërregulluar, i cili është duke u ndryshuar vazhdimisht në një mënyrë të urtë e me sistem, dhe që është duke u ripërtërirë pa pushim në mënyrë të disiplinuar. Kjo gjithashtu do të ishte si përçartjet e një të çmenduri, meqenëse atëherë do të bëhej e domosdoshme të besoje e të pranoje që Hyjnia absolute të jetë prezent në të gjitha gjërat, madje tek çdo grimcë.

Sepse; për shembull: Çdo grimcë apo molekulë e ajrit në një farë mënyre është e aftë të hyjë e të japë efektet e saja tek çdo lule, tek çdo frut e tek çdo gjethe, dhe në qoftë se grimca nuk do të ishte e ngarkuar prej Krijuesit të saj me këtë detyrë, atëherë ajo duhet të dinte nga vetvetja strukturën dhe formën e të gjitha objekteve të krijuara me urtësi tek të cilat ajo futet e vepron. Me fjalë të tjera, ajo duhet të posedonte një njohuri gjithëpërfshirëse dhe një fuqi të gjithanshme që të mund ta kryente atë funksion.

Për shembull, çdo grimcë dheu i ka të gjitha mundësitë të bëhet shkas për mbirjen e farërave dhe bërthamave që ekzistojnë dhe për zhvillimin e të gjitha llojeve. Në qoftë se nuk do të ishte e urdhëruar dhe e nënshtruar, atëherë do të duhej që ajo të përfshinte brenda vetes instrumente dhe aparatura jolëndore sa numri i llojeve të ndryshme të pemëve dhe të bimëve, ose do të duhej që t'i jepej asaj një fuqi e mjeshtëri e tillë artistike, që ajo të ishte në dijeni për strukturën e çdonjërës prej tyre dhe të njihte format që secila prej tyre duhet të marrë. Dhe krahasoji me këtë krijesat e tjera që të kuptosh se në të gjitha gjërat ndodhen prova të

shumta e të dukshme për Njësinë e All-llahut xh.sh.. **Të krijosh të gjitha gjërat nga një gjë dhe krijimi i një gjëje nga gjithçkaja është një detyrë e veçantë vetëm për Krijuesin e të gjitha gjërave. Shqyrtoje dhe kushtoji vëmendje vërsetit:** وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ *"Dhe s'ka gjë që të mos lavdërojë Lartësinë e Tij...,*[29] **sepse mosbesimi në një Zot të Vetëm e të pashoq do të bënte të domosdoshëm besimin në aq shumë zotra sa numri i krijesave.**

TREGUESI I DYTË:

Në tregimin tonë, përmendëm një nëpunës të afërt fisnik dhe thamë se: "Ai që nuk është i verbër, do të kuptojë nga shikimi i dekoratave dhe i medaljeve se ai personalitet i madh vepron në përputhje me urdhërat e një Monarku dhe është shërbëtori i Tij i zgjedhur." Nëpunësi i zgjedhur është i Dërguari Fisnik (A.S.M.).

Po, Krijuesi i Shenjtë i një kozmosi kaq të stolisur, domosdoshmërisht duhet të ketë një Mesazhier Fisnik, ashtu si dielli që domosdoshmërisht duhet të ketë dritën, sepse ashtu si dielli që nuk mundet veçse të përhapë dritë, po ashtu Hyjnia nuk mundet ta shfaqë Vetveten veçse nëpërmjet dërgimit të profetëve.

A do të ishte e mundur që një Bukuri e plotësimit më të madh të mos dëshironte ta shfaqë vetveten përmes dikujt që do ta demonstronte dhe ta shfaqte atë!...

A do të ishte e mundur që një Plotësim i një mjeshtërie të bukur artistike të mos dëshironte ta bëjë vetveten të njohur nëpërmjet një lajmëtari që do të tërhiqte për tek Ai Plotësim shikimet e njerëzve?

A do të ishte e mundur që një monarki universale e një Hyjnie Gjithëpërfshirëse të mos dëshironte të shpallë Njësinë e Vet dhe përjetshmërinë gjithandej niveleve të ndryshme përmes një të dërguari që posedon dy krahë? Me dy krahë, me dy aspekte, ne duam të themi se Ai është edhe përfaqësues i niveleve të Krijesave tek prezenca Hyjnore në sajë të adhurimit të tij universal, dhe gjithashtu ai është i

[29] Kur'an, 17: 44

dërguar nga Krijuesi i të gjitha botëve, në sajë të afrimitetit të tij me All-llahun xh.sh. dhe të qënies së tij i ngarkuar me mesazhin e Tij.

A do të ishte e mundur që një Zotërues i një Bukurie të natyrshme absolute të mos dëshironte t'i shihte vetë dhe t'ua shfaqte edhe të tjerëve, në pasqyra të shumta, mahnitjet e bukurisë dhe forcën tërheqëse të Hyjnisë së Tij! Domethënë, nëpërmjet një të dërguari të dashur, sepse ai është i dashuri i Tij, duke e bërë vetveten të dashur tek All-llahu, xh.sh., përmes adhurimit të tij të sinqertë, dhe duke vepruar si një shembull, pasqyrë; është një mesazhier, sepse ai e bën të dashur All-llahun, xh.sh., tek krijesat duke shfaqur Hijeshinë e Emrave të Bukur Hyjnorë.

A do të ishte e mundur që Pronari i thesareve të mbushura plot me mrekulli të mahnitshme, të rralla e me gjëra të çmueshme, të mos dëshirojë t'ia shfaqë atë shikimit të njerëzve nëpërmjet një njoftuesi gjenial dhe një përshkruesi elokuent, pra që të zbulojë plotësimet e Tij të fshehura?

A do të ishte e mundur për Atë i Cili e zbukuroi këtë kozmos me krijesat e Tij, që shpreh plotësimet e të gjithë Emrave të Tij të Bukur, e që e bëri atë të ngjashëm me një pallat të stolisur me të gjitha llojet e artit të mrekullueshëm e të hollë, për t'ua shfaqur shikimeve, të mos caktonte një mësues e një udhëzues për të shpjeguar çudirat e krijesave të Tij?

A do të ishte e mundur që Pronari i këtij kozmosi të mos zgjidhte nëpërmjet një të dërguari enigmën e ngatërruar të qëllimit dhe të synimit të të gjitha ndryshimeve që ndodhin në kozmos, dhe shpjegimin e misterit të përfshirë në tre pyetjet e vështira të bëra nga të gjitha krijesat: ***"Cila është origjina jonë? Cili është destinacioni ynë? Dhe cili është qëllimi ynë?, pra nga erdhëm, pse erdhëm dhe ku do të shkojmë?"***

A do të ishte e mundur që Krijuesi i Gjithëlavdishëm, i Cili e bën Vetveten të njohur tek qëniet e vetëdijshme përmes këtyre krijesave të bukura, dhe që e bën Vetveten të dashur përmes mirësive të Tij të çmue-shme, të mos u bëjë të qartë qënieve të vetëdijshme nëpërmjet një të dërguari, se çfarë dëshiron Ai prej tyre dhe çfarë do ta kënaqte Atë si përgjigje ndaj atyre mirësive?

A do të ishte e mundur për Krijuesin i Cili e krijoi llojin njerëzor dhe e sprovoi atë me shqisa e aftësi të shumta dhe që i dha atij aftësinë për t'u përfshirë në një adhurim të plotë universal, të mos i drejtojë shikimet e këtij lloji nga shumësia për tek Njësia, nëpërmjet një udhëzuesi e mësuesi?

Ndodhen shumë funksione të tjera të profetësisë, secila nga ato janë prova të qarta dhe sqarojnë se Hyjnia nuk mund të jetë pa profetësi.

A është shfaqur ndonjëherë ndonjë njeri në botë më i denjë e më gjithëpërfshirës për cilësitë dhe detyrat e lartëpërmendura se sa Muhammedi Arab a.s.m.? A na ka treguar ne ndonjëherë koha ndonjë që të jetë më i përshtatshëm e më i denjë se sa ai për rangun e profetësisë dhe për detyrën e komunikimit të mesazhit? Jo, në asnjë mënyrë! Ai është Prijësi i të gjithë të dërguarve, ai është imami i të gjithë profetëve, udhëheqësi i të pastërve, monarku i të gjithë udhëzuesve të drejtësisë, më i ploti i të gjithë krijesave dhe më i afërti nga të afërmit me All-llahun xh.sh..

Përveç treguesve të pafund të profetësisë së tij që burojnë nga më shumë se njëmijë mrekulli, të tilla si çarja më dysh e Hënës dhe vërshimi i ujit nga gishtërinjtë e tij, të cilat i mbështesin me unanimitet të gjithë dijetarët; vetëm mrekullia më e madhe e Kur'anit, e cila është një oqean i të vërtetave dhe një libër i mrekullueshëm në dyzet aspekte të ndryshëm, është në vetvete e mjaftueshme për ta demonstruar profetësinë e tij në mënyrë aq të qartë si dielli. Ne i kemi vërtetuar afërsisht dyzet aspektet e mrekullisë së tij në Risalei-Nur dhe në mënyrë të veçantë në Fjalën e Njëzet e Pestë. Prandaj, ne këtu po e presim shkurt.

TREGUESI I TRETË:

Të mos mendohet se ky njeri i vogël është shumë i parëndësishëm, dhe se kjo botë e madhe do të mbyllet e do të hapet një botë tjetër vetëm për hir të qënies së tij i sjellur për të dhënë llogari, sepse ky njeri, ndonëse në dukje është shumë i vogël, veçse ama ai është prijësi i të gjitha krijesave, pasi ai posedon një natyrë gjithëpërfshirëse e të gjithanshme... Kështu ai është udhëheqësi i të gjitha krijesave,

lajmëtari i mbretërisë së All-llahut xh.sh., përfaqësuesi dhe manifestuesi i adhurimit të gjithanshëm universal.

Gjithashtu askush të mos pyes: Si mundet të gjykohet ky njeri me një dënim të përjetshëm ndonëse ai ka një jetë shumë të shkurtër? Mosbesimi kërkon të zbresë shkallën dhe vlerat e krijesave të cilat janë aq të vlefshme e të larta si letrat e shkruara nga All-llahu xh.sh., kërkon t'i zbresë poshtë në thellësirat e qënies së tyre të pakuptimta e të paqëllimta. Mosbesimi është fyerje për të gjitha qëniet, meqenëse ai mohon e hedh poshtë treguesit, skalitjet dhe shenjat dalluese të Emrave të Shenjtë të All-llahut xh.sh., që janë të dukshëm tek të gjitha krijesat. Mosbesimi kërkon të mohojë të gjitha provat e pafundme që demonstrojnë saktësinë dhe vërtetësinë e All-llahut të Gjithëfuqishëm. Kështu, mosbesimi është një krim i një madhësie të pafund, dhe një krim i pafund meriton një dënim të pafund...

TREGUESI I KATËRT:

Në tregim, ne pamë përmes Dymbëdhjetë Aspekteve se një Mbret i cili kishte një mbretëri të përkohshme –si të ishte një bujtinë– domosdoshmërisht Ai duhet të ketë një mbretëri tjetër të përhershme e të qëndrueshme që të shfaqë Madhështinë dhe Lartësinë e Fuqisë së Tij!..

Gjithashtu, nuk do të ishte e mundur nga asnjë këndvështrim që Krijuesi i Përjetshëm i Cili krijoi këtë botë të përkohshme, të mos krijonte një botë tjetër të përhershme!..

Nuk do të ishte gjithashtu e mundur që Krijuesi i përjetshëm ta krijonte këtë botë të mahnitshme kalimtare dhe të mos krijonte një botë tjetër të qëndrueshme e të vazhdueshme!..

Do të ishte e pamundur gjithashtu, që Krijuesi i Gjithurtë, i Gjithëfuqishëm, i Gjithëmëshirshëm dhe Shpikësi i kësaj dynjaje, e cila është si një ekspozitë, ose si një fushë testimi, ose si një fushë bujqësore, të mos krijojë gjithashtu një botë tjetër në të cilën do të shfaqen qëllimet e kësaj bote dhe do të zbulohen objektivat e saj!..

Hyrja për tek kjo e vërtetë do të jetë nëpërmjet **"Dymbëdhjetë Dyerve"**, dhe ato Dymbëdhjetë Dyer do të hapen me anë të

"Dymbëdhjetë të Vërtetave" të tjera. Ne do të fillojmë me më të shkurtrën dhe më të thjeshtën e atyre:

E VËRTETA E PARË

Porta e Hyjnisë dhe e Sovranitetit,

Shfaqja e Emrit Er-Rabb, Mbështetësi.

A do të ishte e mundur që Lavdia e Hyjnisë së All-llahut dhe e Sovranitetit Hyjnor të krijonte një kozmos të tillë si ky, me qëllim që të shfaqë plotësimet e Tij, me qëllime të tilla të larta e me synime fisnike, dhe pastaj të mos vendosë një shpërblim për ata besimtarë të cilët nëpërmjet besimit e adhurimit iu përgjigjën këtyre qëllimeve e synimeve!.. Ose që Ai të mos dënojë ata njerëz të çudhëzuar të cilët mohojnë dhe përbuzin qëllimet e Tij!..

E VËRTETA E DYTË

Porta e Bujarisë dhe e Mëshirës,

Shfaqja e Emrave El-Kerim, Er-Rahim, Gjithëbujari, Mëshirëploti.

A do të ishte e mundur që Sunduesi i kësaj bote, i Cili në veprat e Tij demonstron një bujari të pafund, një mëshirë të pafund, një madhështi të pafund dhe një lavdi të pafund, të mos u japë një shpërblim, në një mënyrë që t'i përshtatet Shpirtmadhësisë dhe Mëshirës së Tij, atyre që veprojnë mirë dhe të mos dënojë, në një mënyrë që t'i përshtatet Madhështisë dhe Lavdisë së Tij, atyre që bëjnë keq!

Po, nëse dikush do të hidhte vështrimin tek natyra e ngjarjeve në këtë botë, do të shikonte se të gjitha qënieve të gjalla duke filluar nga më e dobëta e më e pafuqishmja[30] e duke përfunduar me më të

[30] Prova vendimtare se ushqimi hallall jepet sipas nevojës dhe nuk merret nëpërmjet ushtrimit të forcës është: bollëku i mjeteve të jetesës së të vegjëlve të cilët nuk kanë fuqi dhe ngushtica e vështirësia e ushqimit të egërsirave; trashësia e peshqëve që nuk kanë zgjuarsi, dhe dobësia e dhelprave dhe e majmunëve që kanë zgjuarsi e dinakëri. Atëherë, ushqimi vjen në raport të kundërt me zgjedhjen dhe me forcën.

fuqishmen, u jepet ushqimi e rizku në formën më të përshtatshme. Në të vërtetë, më të dobtëve e më të pafuqishmëve u jepet forma më e mirë e ushqimit, dhe atyre që kanë halle e derte u vjen shërimi e dermani në mënyrë të papara-shikueshme. Kjo bujari e mirësi shpërndahet me një zemërgjërësi të lartë të tillë, saqë në mënyrë të vetëkuptueshme, na tregon se është një Dorë e një bujarie të pafund ajo që vepron e drejton çështjet.

Për shembull, në pranverë, të gjitha pemët vishen me rroba aq të bukura si mëdafshi, sikur të ishin Huritë e Xhennetit; Ato vishen e stolisen me lule e fruta, sikur të ishin xhevahire, dhe nxiten e bëhen të na japin asortimente të shumta prej frutave më të mirë e më të shijshëm të bëra me urtësi në degët e tyre të shtrira të cilat janë në duart e tyre të buta e delikate. E ngjashme me këtë, neve na jepet për të ngrënë mjalti më i mirë i ëmbël dhe shërues nga dora e një blete helmuese, ne vishemi me rrobat më të bukura e më të buta nëpërmjet një insekti që nuk ka duar; dhe brenda një fare shumë të vockël ruhet për ne një thesar i madh mëshire. Kjo, në mënyrë të vetëkuptueshme, tregon se e gjitha kjo është efekti i bujarisë më të bukur dhe i ndjenjës më të hollë të Mëshirës.

Atëherë, gjithashtu, fakti se me përjashtim të njeriut dhe të disa kafshëve të egra, të gjitha gjërat duke filluar nga dielli, hëna e toka, deri tek krijesa më e vogël, i kryejnë funksionet e tyre me përpikërinë më të madhe, nuk kalojnë caqet e tyre as edhe një fije, dhe i përmbahen një bindjeje të përgjithshme me një shpirt e me nderim të madh; kjo na tregon se ato veprojnë me urdhrin e Zotëruesit të Lavdisë e të Dinjitetit të madh.

Gjithashtu është e qartë se mënyra në të cilën të gjitha nënat, në botët bimore, shtazore e njerëzore u shkojnë në ndihmë të dobtëve të tyre dhe fëmijëve të pafuqishëm me ushqimin e butë të qumështit, me një dhembshuri e mëshirë të hollë,[31] padyshim ky është një tregues i Mëshirës gjithëpërfshirëse të All-llahut.

Domethënë, sa më shumë që një qenie të mbështetet tek forca dhe tek fuqia e përzgjedhjes, më të vështirë do ta ketë ajo sigurimin e mjeteve të jetesës.

[31] Fakti që një luaneshë e uritur do të preferonte këlyshin e saj mbi vetveten dhe i jep atij një copë mish që ndryshe do ta kishte ngrënë; Fakti që pula frikacake do të sulmonte një qen apo luan për të mbrojtur zogjtë e saj të vegjël; fakti se pema e fikut ndërsa vetë ushqehet me baltë me qëllim që të prodhojë për të vegjëlit e saj –të cilët

Meqenëse Krijuesi i kësaj bote ka një Bujari kaq të gjërë, një Mëshirë të tillë të pafund dhe një Madhështi e Lavdi absolute... atëherë, Madhështia e Tij absolute dhe Lavdia kërkojnë ndëshkimin dhe disiplinimin e të pasjellshmëve; dhe se Bujaria e Tij e gjërë kërkon mirësi të pafund, dhe Mëshira e Tij e pafund kërkon një mirëbërje që i përshtatet asaj.

Por, në këtë botë kalimtare dhe në këtë jetë të shkurtër, vetëm një e milionta pjesë nga gjithë kjo, si një pikë nga oqeani, realizohet dhe shfaq vetveten. Atëherë duhet të jetë një botë tjetër lumturie që t'i përshtatet asaj Bujarie të gjërë, dhe të harmonizohet me atë Mëshirë të pafund. Ose ndryshe, njeriu duhet të mohonte edhe ekzistencën dhe mëshirën që është e dukshme për ne, dhe kjo do të ishte tamam si të mohoje ekzistencën e diellit, i cili mbush secilën ditë me dritën e tij; sepse, zhdukja e pakthyeshme do ta transformonte mëshirën në fatkeqësi, dashurinë në dhimbje, bekimin në shpagim, mendjen në një instrument mjerimi, kënaqësinë në vuajtje, dhe se pikërisht esenca e dashurisë së All-llahut xh.sh. do të zhdukej.

Gjithashtu, duhet të jetë një botë dënimi e përshtatshme për Lavdinë dhe për Dinjitetin e All-llahut xh.sh., sepse në përgjithësi, shtypësi e lë këtë botë ndërsa ende mban fuqinë dhe kryelartësinë e tij, dhe i shtypuri e lë botën duke qenë akoma i poshtëruar e i nënshtruar. Pastaj që të dy udhëtojnë duke u larguar nga kjo botë pa dënim e pa shpërblim. Atëherë çështjet janë shtyrë për tek Gjykata më e Lartë; pra ata nuk janë lënë pas dore.

Ndonjëherë ndodh që dënimi jepet në këtë botë. Torturat që kanë vuajtur njerëzit kundërshtarë e të pabindur në shekujt e kaluar tregojnë se njeriu nuk lihet në tekat e tij, dhe se ai gjithmonë zbulohet para goditjeve të All-llahut të Madhështisë e të Krenarisë.

---

janë frutat e saja– qumësht të pastër... kjo në mënyrë të vetëkuptueshme u tregon atyre që nuk janë të verbër se edhe ato veprojnë në përputhje me urdhërat e Qënies së vetme që mëshira, bujaria dhe dhembshuria e të Cilit janë të pafund.

Përsëri, fakti që edhe bimët, edhe kafshët e pavetëdijshme funksionojnë në mënyrën më të urtë e më të vetëdijshme tregon, në mënyrë të pakundërshtueshme, se Një i Gjithëditur Absolut dhe Një i Gjithurtë Absolut është Ai i cili i ka vendosur ato në punë dhe i bën ato të veprojnë në Emrin e Tij...

Po, a është e mundur që ky njeri të cilit iu besua, midis të gjitha krijesave, një mision i madh dhe që u pajis me kapacitetet më të rëndësishme të bashkëlindura, në qoftë se nuk e njeh All-llahun e tij "me besim", pasi Krijuesi e bëri Vetveten të njohur te ai me të gjitha veprat e Tij të mrekullueshme e të mirorganizuara; në qoftë se njeriu nuk e arrin dashurinë e All-llahut xh.sh. duke u afruar te Ai përmes "adhurimit", pasi All-llahu xh.sh. e bëri Vetveten e Tij të dashur tek njeriu nëpërmjet shumëllojshmërisë së frutave të pafundme të zbukuruara që tregojnë Mëshirën e Tij të gjërë; dhe në qoftë se njeriu nuk do të tregonte respektin dhe madhështinë e duhur me "falënderim dhe mirënjohje", pasi Krijuesi e shfaqi dashurinë e Tij për njeriun dhe Mëshirën e Tij mbi të nëpërmjet mirësive të Tij të shumta... Atëherë, në qoftë se njeriu nuk do ta njihte këtë Krijuesin e tij, si mund të lihet ai në tekat e tij e të mbetet i pandëshkuar, ose si Krijuesi i Gjithëfuqishëm i Madhështisë dhe i Lavdisë të mos bëjë për njeriun një botë për ndëshkim e shpagim?

Nga ana tjetër, a do të ishte e mundur që *i Gjithëmëshirshmi e Mëshirëploti* të mos përgatisë një botë shpërblimi dhe lumturie të përjetshme për ata besimtarë të cilët i përgjigjen bërjes të njohur të All-llahut të Gjithëmëshirës dhe Zemërgjërësisë së pafund me njohjen e Tij përmes besimit; që i përgjigjen bërjes të dashur të Madhështisë së Tij duke e dashur Atë përmes adhurimit, dhe i përgjigjen Mëshirës së Tij ndaj tyre me nderim e madhërim duke bërë falënderime e duke qenë mirënjohës!

E VËRTETA E TRETË

Porta e Urtësisë dhe e Drejtësisë,

Shfaqja e Emrave El-Hakim, El-A'dilu, i Gjithurti, i Drejti.

A do të ishte e mundur që[32] ***i*** Gjithëlavdishmi Absolut, i Cili e demonstron Sovranitetin e Tij Hyjnor me urtësinë dhe rregullsinë më

[32] Shënim: Fjalia**, "A do të ishte e mundur që?"** në këtë të vërtetë përsëritet shumë herë, sepse ajo shpreh misterin më domethënës. Çudhëzimi dhe mungesa e besimit përgjithësisht burojnë nga zakoni apo shprehia e të imagjinuarit të gjërave të jenë të pamundshme dhe shumë larg peshës së arsyes, dhe kështu i mohon ato.

të lartë dhe me drejtësinë dhe ekuilibrin më të madh që sundon në të gjitha gjërat, duke filluar nga grimcat e atomit gjer tek diejt, të mos i trajtojë me mirëbërësi ata besimtarë të cilët kërkojnë strehim nën krahun mbrojtës të Hyjnisë, të cilët besojnë në urtësinë e në drejtësinë e Tij, dhe që veprat e të cilëve janë vetëm për qëllimin e adhurimit të Tij dhe për kënaqësinë e Tij!.. Përsëri, a do të ishte e mundur që Ai të mos i ndëshkonte ata njerëz të pagdhendur e kundërshtarë të cilët nuk besojnë në urtësinë e Tij e në drejtësinë, dhe që ngrenë krye kundër Tij me arrogancë?

Tani, ndërsa njeriu nuk e merr shpërblimin ose dënimin e meritueshëm në këtë jetë të përkohshme në mënyrën që t'i përshtatet asaj urtësie dhe asaj drejtësie, por merr veçse një të një mijën, atëherë kjo është shtyrë për më vonë, pasi shumica e njerëzve të çudhëzuar e lënë këtë botë duke qenë të pandëshkuar, dhe shumica e njerëzve të udhëzimit largohen nga kjo botë pa u shpërblyer.

Domethënë, të gjitha gjërat janë shtyrë për tek një Gjykatë e Lartë Drejtësie, pra tek lumturia më e madhe.

Po, është e qartë se Ai, i Cili e kontrollon këtë botë, vepron kështu në harmoni me një urtësi të pafund. A kërkon ti një provë për këtë? Hidhe vështrimin tek përkujdesja e Krijuesit në ruajtjen e intereseve dhe të dobive tek çdo gjë. A nuk e sheh se dobi të shumta urtësie janë synuar tek të gjitha gjymtyrët, kockat dhe tek venat e njeriut, madje edhe në qelizat e trupit të tij dhe në çdo grimcë e vend të trupit të tij? A nuk shikon se në disa nga gjymtyrët e trupit të tij ndodhen aq shumë dobi urtësie sa frutat që prodhon një pemë? E gjitha kjo tregon se çështjet janë bërë në përputhje me një dorë urtësie të pafund.

Tani, në këtë diskutim të Ringjalljes, është demonstruar në mënyrë vendimtare se pamundësia e vërtetë, absurditeti dhe paarsyeshmëria, dhe vështirësia e vërtetë deri në pamundësi i përkasin rrugës së mosbesimit dhe metodës së çudhëzimit, ndërsa mundësia e vërtetë, lehtësia deri në domosdoshmëri dhe arsyeshmëria e vërtetë janë veçoritë e rrugës së besimit dhe të udhës së Islamit.

Shkurtazi: Filozofët kanë rënë në mohim për shkak të vlerësimit të tyre për gjërat si të pamundura, ndërsa Fjala e Dhjetë, diskutimi i ringjalljes, nëpërmjet fjalisë së përsëritur, "A do të ishte e mundur?" tregon se ku qëndron pamundësia, dhe kështu u jep atyre një goditje në gojë.

Ekzistenca e rregullsisë më të madhe në bërjen e të gjitha gjërave me një krijim mjeshtëror tregon se ato realizohen me një urtësi të pafundme. ***Po, përfshirja e programit të saktë të zhvillimit të një luleje të bukur brenda një fare të vockël dhe shkrimi i fletës së punëve të një peme gjigante, të historisë së jetës së saj dhe të listës së pajisjeve, duhet të jetë e shkruar në bërthamën e saj nga Pena e kaderit jolëndor... kjo na tregon se një penë e urtësisë absolute është në punë.***

Ekzistenca në një shkalle të lartë e një mjeshtërie të hollë artistike në krijimin e të gjitha gjërave provon se ekziston gjithashtu shenja dalluese e Një Krijuesi të Gjithurtë Absolut. Për më tepër, përfshirja e indeksit të të gjitha krijesave, çelësat e të gjitha thesareve të Mëshirës dhe pasqyrat e të gjithë Emrave Hyjnorë në këtë trup të vogël të njeriut, demonstrojnë ekzistencën e urtësisë së pafund brenda asaj mjeshtërie të hollë artistike.

Tani a do të ishte e mundur që urtësia, e cila depërton tek këto zhvillime e çështje Hyjnore, të mos dëshirojë përjetësisht t'u bëjë mirë atyre që kërkojnë mbrojtje nën Krahun e Hyjnisë dhe që shfaqin bindje në besim!?

Dhe, a dëshiron ti një provë se të gjitha gjërat janë bërë me drejtësi dhe ekuilibër? Fakti se të gjitha gjërat janë pajisur me ekzistencë, se atyre u është dhënë forma, dhe se ato janë vendosur në vendin e tyre të përshtatshëm, në përputhje me një drejtpeshim të saktë dhe me masën e duhur, tregon se të gjitha çështjet janë bërë në përputhje me një drejtësi absolute e me ekuilibër.

Dhe e ngjashme me këtë, fakti se të gjitha gjërave u janë dhënë të drejtat e tyre në përputhje me aftësitë e tyre të natyrshme dhe se ato i marrin të gjitha gjërat e domosdoshme të ekzistencës së tyre dhe të gjitha nevojat e qëndrueshme në formën më të përshtatshme, tregon se kjo gjithashtu është shenja dalluese e lënë nga një Dorë e një drejtësie absolute.

Dhe, përsëri, fakti që përgjigjja i jepet gjithmonë çdo lutjeje dhe kërkese të bërë nga gjuha e gjendjes së natyrshme dhe e nevojës natyrale ose e domosdoshmërisë, demonstron ekzistencën e drejtësisë absolute dhe të urtësisë së pafund.

Tani, a do të ishte e mundur që ajo drejtësi dhe ajo urtësi ta neglizhonin atë nevojë të madhe të njeriut, më të lartit të krijesave, e cila është nevoja e qëndrueshmërisë? Në një kohë që ato të dyja i përgjigjen nevojës më të vogël të krijesës më të dobët? A do të ishte e mundur që ato të dyja të mos i përgjigjeshin përgjërimit më të madh që ai dëshiron, dhe kërkesës së tij për ndihmë, dhe të mos ruajnë dinjitetin e Hyjnisë së Tij, të lënë pas dore përmbushjen e të drejtave të shërbëtorëve të Tij!.. Por njeriu, jeta e të cilit është kaq e shkurtër, nuk e përjeton dhe nuk mundet ta përjetojë esencën e vërtetë të drejtësisë në këtë botë të përkohshme; për këtë arsye çështjet janë shtyrë për një Gjykatë të Lartë, sepse drejtësia e vërtetë kërkon që njeriu i vogël të shpërblehet e ndëshkohet, jo në përputhje me vogëlsinë e tij, por në përputhje me madhësinë e krimit të tij, në përputhje me rëndësinë e natyrës së tij dhe në përputhje me madhështinë e misionit të tij. Meqenëse kjo dynja kalimtare dhe e përkoh-shme është shumë larg nga shfaqja e një urtësie të tillë dhe të një drejtësie për njeriun, i cili është krijuar për përjetësi... Atëherë, padyshim, nga domosdoshmëria, do të jetë një Parajasë e përjetshme dhe një Ferr i përhershëm i Atij të Drejtit, Zotëruesit Madhështor të Bukurisë, i Atij të Gjithurti Hirplotë të Lavdisë.

E VËRTETA E KATËRT

Porta e Zemërgjërësisë dhe e Bukurisë,

Shfaqja e Emrave El-Xhevadu, El-Xhemilu, Zemërgjëri, Hirploti, (i Bukuri).

A do të ishte e mundur që një zemërgjërësi e pafund e një dorëgjërësi, një pasuri e pashtershme dhe thesare të pasosura, një bukuri e pashoqe e përjetshme, dhe një plotësim i patëmetë e i përhershëm, të mos kërkonin ekzistencën e një banese lumturie dhe ekzistencën e një vendi pushimi e gostie, ku të jetonin përjetësisht ata që kanë nevojë për zemër-gjërësi, që janë mirënjohësit e saj dhe shikuesit e përmalluar për Bukuri, dhe admiruesit e saj?

Po, stolisja e faqes së botës me të gjitha këto objekte bukurie, krijimi i Diellit e i Hënës si llambat e saj, mbushja e sipërfaqes së tokës me shumëllojshmërinë e ushqimeve më të shijshme, duke e bërë kështu atë një tryezë mirësish dhe duke i bërë pemët frutore enë e pjata të

shumta që përtërihen disa herë në çdo stinë, e gjitha kjo tregon ekzistencën e një zemërgjërësie e dorëgjërësie të pafund.

Një zemërgjërësi e dorëgjërësi e tillë dhe ato thesare të pashtershme mëshire, kërkojnë ekzistencën e një shtëpie gostie dhe të një vendi lumturie që të jenë të përhershme dhe të përfshijnë të gjitha gjërat e dëshirueshme e tërheqëse brenda tyre.

Dhe sigurisht ato kërkojnë që ata të cilët do të gëzojnë një lumturi të tillë duhet të qëndrojnë në atë shtëpi gostie përjetësisht, pa vuajtur dhimbjen e zhdukjes e të ndarjes; sepse, ashtu si pushimi i dhimbjes që është një formë kënaqësie, gjithashtu ndërprerja e kënaqësisë është një formë dhimbjeje; kështu një zemërgjërësi dhe një dorëgjërësi e tillë e refuzojnë në mënyrë të prerë dëmtimin.

Domethënë, çështja kërkon ekzistencën e një Xhenneti të përhershëm dhe ekzistencën e lutësve të nevojshëm që të banojnë përjetësisht në të, sepse zemërgjërësia e pafund dhe Dorëgjërësia kërkojnë një bamirësi e mirëbërësi të pafund. Mirëbërja dhe bamirësia e pafund kërkojnë, me radhë, mirënjohje e mirësi. Kjo bën të domosdoshme ekzistencën e përjetshme të atyre që marrin të gjitha mirësitë me qëllim që ata të shfaqin falënderimet e tyre dhe mirënjohjen për ato dhurata të përjetshme dhe për ato mirësi të vazhdueshme. Përndryshe një kënaqësi e vogël, të cilën e hidhëron zhdukja e ndarja dhe që zgjat vetëm për një kohë të shkurtër, nuk është e pajtueshme me kërkesat e zemërgjërësisë dhe të dorëgjërësisë.

Dhe pastaj hidhe vështrimin në trevat e ndryshme të botës, secila është si një ekspozitë e Krijuesit Shpikës. Kushtoju vëmendjen Njoftimeve Hyjnore[33] që janë në duart e të gjitha bimëve dhe kafshëve në sipërfaqen e tokës dhe dëgjoji profetët dhe evlijatë, lajmëtarët e Bukurive të Hyjnisë. Ata, njëzëri, tregojnë plotësimet e patëmeta të

[33] Po, lulja e bukur që është në skajin më të lartë të stolisjes e të zbukurimit, dhe fruti i shndëritshëm që është në shkallën më të lartë të mjeshtërisë e të perfeksionimit, të cilat varen me një fije të hollë në fundin e degëve të thata si kockë... padyshim kjo është një afishe, një shpallje për të gjitha qëniet e vetëdijshme duke i bërë ata të lexojnë artet e bukura të prodhuara nga një Krijues Mrekullibërës e i Gjithurtë. Ky krahasim vlen jo vetëm për botën bimore, por gjithashtu edhe për botën shtazore...

Krijuesit të Gjithëlavdishëm duke demonstruar Artet e Tij të mrekullueshme, dhe kështu u bëjnë ftesë njerëzve që t'i shikojnë ato.

Domethënë, Autori i kësaj bote ka plotësimet më të rëndësishme, më të çuditshme dhe të fshehura. Janë pikërisht këto të cilat Ai dëshiron t'i shfaqë nëpërmjet arteve të Tij të mrekullueshëm, sepse plotësimi i patëmetë i fshehur kërkon që t'u shfaqet atyre që do ta vlerësojnë, që do ta admirojnë dhe me habi e shikojnë atë. ***Plotësimi i përjetshëm kërkon shfaqje të përjetshme. Dhe një shfaqje e tillë e përjetshme kërkon, me radhë, ekzistencën e përjetshme të atyre që e vlerësojnë dhe e admirojnë atë, sepse vlera e plotësimit gjithmonë do të mbytej në shikimin e admiruesit të saj, në qoftë se ky admirues është pa ekzistencë të përjetshme.*** [34]

Dhe përsëri, këto krijesa të bukura, artistike, të shndritshme e të stolisura, të cilat mbulojnë sipërfaqen e globit, tregojnë qartazi ashtu siç tregon drita në mes të ditës për ekzistencën e diellit, për hijeshinë dhe tërheqjen e një bukurie të jashtëzakonshme e të pashoqe, dhe tregojnë mahnitjet e holla të hijeshisë së pakrahasueshme e të fshehur. [35]

Çdo shfaqje e asaj Bukurie të Shenjtë të jashtëzakonshme, tregon ekzistencën e thesareve të panumërt të fshehur në secilin nga Emrat e All-llahut xh.sh.. Tani ashtu siç kërkon kjo bukuri, kaq e lartë e pashoqe dhe e fshehur, të tregojë joshjet e saj në një pasqyrë reflektuese, dhe t'i shikojë vlerat e hijeshisë së saj, shkallët dhe masat e bukurisë së saj me një pasqyrë që ka ndjeshmëri e përmallim për të,

---

[34] Një ndodhi në lidhje me këtë pikë u bë proverb. Një herë një bukuroshe e famshme dëboi nga prania e saj një njeri të zakonshëm i cili ishte dashuruar marrëzisht pas saj. Atëherë, me qëllim që të ngushëllonte vetveten, ai tha: "Sa e shëmtuar është!", duke mohuar kështu bukurinë e saj.

Gjithashtu, një herë një ari qëndroi nën ca pjergulla rrushi, dhe dëshiroi të hante nga ato kokërra të ëmbëla rrushi, mirëpo kur dora e tij nuk i arriti dot, dhe kur i pamundur të ngjitej në pjergull, tha me vete në formë ngushëllimi, se rrushi duhet të jetë i thartë, i pabërë dhe duke hunguruar vazhdoi rrugën e tij.

[35]Megjithëse të gjitha qëniet që veprojnë si pasqyra për bukurinë e All-llahut xh.sh. shuhen e zhduken vazhdimisht, por ato që vijnë pas tyre tregojnë e shfaqin, në format e tyre e në veçori, të njëjtën bukuri e hijeshi, kjo tregon se ato bukuri nuk u përkasin atyre... por shembujt e dukshëm të bukurisë janë shenjat dhe treguesit e një bukurie të jashtëzakonshme e të shenjtë.

po ashtu ajo dëshiron të bëhet e dukshme, me qëllim që ta shikojë edhe Vetë atë bukuri nëpërmjet syve të të tjerëve. Domethënë, së pari, ajo dëshiron ta shohë bukurinë e vet duke e shikuar vetveten në pasqyra të ndryshme shumëngjyrëshe. Së dyti, duke e shikuar bukurinë nëpërmjet shikimit të shikuesve të për-malluar dhe admiruesve të habitur të saj.

Domethënë, Bukuria dhe Hijeshia kërkojnë të shohin e të shihen. Bukuria dhe hijeshia kërkojnë ekzistencën e shikuesve të përmalluar dhe të admiruesve të mahnitur. Dhe meqenëse bukuria e hijeshia janë të përjetshme e të përhershme, atëherë shikuesit e tyre dhe admiruesit duhet të kenë jetë të përjetshme.

Një bukuri e përjetshme kurrësesi nuk mund të jetë e kënaqur me një admirues i cili ndjen se do të zhduket -dhe që është dënuar për të mos u kthyer në jetë- ai sapo ta përfytyrojë ndarjen, dashuria e tij transformohet në armiqësi, admirimi i tij kthehet në tallje, dhe respekti i tij transformohet në përbuzje. Një njeri egoist e kokëfortë, ashtu siç është armik i asaj që është e panjohur për të, po ashtu ai kundërshton çdo gjë të cilën dora e tij nuk e arrin. Dhe ushqen armiqësi të fshehur, urrejtje e mohim ndaj asaj bukurie e cila meriton si përgjigje dashuri të pafund dhe përmallim e admirim të pafund. Nga kjo kuptohet sekreti i qënies së jobesimtarit armik i All-llahut xh.sh..

Atëherë, meqenëse Zemërgjërësia dhe Dorëgjërësia e pafund, Hijeshia dhe Bukuria e pashoqe dhe Plotësimi i patëmetë, që të gjitha kërkojnë përjetësinë e mirënjohësve dhe qëndrueshmërinë e admiruesve të përmalluar... Por, ne shikojmë në bujtinën e kësaj dynjaje se gjithësecili largohet shpejt nga kjo botë dhe zhduket duke qenë krejtësisht i pakënaqur duke mos shijuar mirësinë dhe shijen e asaj zemërgjërësie, përveç se të një sasie shumë të pakët e cila është sa për t'i hapur oreksin. Hapet oreksi, por duke mos ngrënë ikën; duke mos parë nga drita e asaj Bukurie dhe Plotsimi, veçse një hije të zbehtë të dritës së saj! Dhe pa u ngopur, ikën.

Domethënë, do të shkohet drejt një vendi të amshuar.

Shkurtazi: ashtu siç tregon kjo botë së bashku me të gjitha krijesat e saj në mënyrë vendimtare, ekzistencën e Krijuesit të Gjithëlavdishëm, po ashtu Atributet e Tij të Shenjta dhe Emrat tregojnë, padyshim, ekzistencën e botës së përtejme duke e shfaqur, madje edhe duke e kërkuar.

E VËRTETA E PESTË

Porta e Dhembshurisë dhe e Adhurimit të Muhammedit (A.S.M)

Shfaqja e Emrave El-Muxhibu, Er-Rahimu,

Përgjigjësi i Lutjes, Mëshirëploti.

A do të ishte e mundur për një Krijues që zotëron një Mëshirë e Dhembshuri të pafund, që me mëshirën më të madhe përmbush nevojën më të vogël të krijesave më të ulëta në mënyrën më të paparashikuar, që dëgjon zërin më të mbytur për ndihmë të krijesës më të fshehur, dhe i përgjigjet çdo lutësi, qoftë ai lutës me gjuhën e prirjes së tij të natyrshme ose me fjalë, - a do të ishte e mundur që një Krijues i Tillë të mos përmbushë nevojën më të madhe të shërbëtorit të Tij më të madh [36], më të dashurit midis krijesave të Tij, dhe të mos e ndihmonte atë në përmbushjen e lutjes së tij më të lartë?

Po, për shembull: Mirësia që shfaqet në të ushqyerit dhe në rritjen e të dobtëve dhe të vegjëlve të kafshëve tregon se Monarku i kozmosit e ushtron Hyjninë e Tij me Mëshirë të pafund. A do të ishte e mundur që një Dhembshuri e mëshirshme deri në këtë shkallë të mos pranonte lutjen më të këndshme të më të virtytshmit të krijesave! Kjo e vërtetë është shpjeguar në **"Fjalën e Nëntëmbëdhjetë"**, por le t'i kthehemi pohimit tonë për çështjen këtu:

---

[36] Ai, mbretëria e të cilit ka zgjatur një mijë e treqind e pesëdhjetë vjet, i cili ka përgjithësisht më shumë se treqind e pesëdhjetë milionë nënshtetas, subjektet e të cilit për çdo ditë ripërtërijnë besëlidhjen e tyre me të, për plotësimet e të cilit ata dëshmojnë vazhdimisht, urdhërave të të cilit ata u binden me nënshtrimin më të plotë, që ngjyra shpirtërore e atij personaliteti ka ngjyrosur gjysmën e globit dhe një të pestën e njerëzimit; ai personalitet është i dashuri i zemrave të tyre dhe edukatori i shpirtërave të tyre, atëherë, pa dyshim, ai personalitet është shërbëtori më i madh i Krijuesit të të gjitha botëve.

Gjithashtu, meqenëse shumica e llojeve të qënieve e përshëndesin misionin dhe mesazhin e atij personaliteti, duke mbajtur çdo lloj fruti të mrekullisë së tij, sigurisht, ai personalitet është krijesa më e dashur e Krijuesit madhështor. Gjithashtu, dëshira për përjetësi që ekziston tek të gjithë njerëzit për shkak të vetë prirjes së tyre, ajo dëshirë që e ngre njeriun nga ultësia më e ulët duke e ngjitur tek lartësia më e lartë, sigurisht është më e madhja e dëshirave dhe e kërkesave. Nuk ka dyshim se ai që i paraqet ato kërkesa në emër të të gjithëve tek Plotësuesi i të gjitha nevojave, sigurisht ai është më i madhi midis robërve të Tij...

O shok që po i dëgjon këto fjalë së bashku me nefsin tim! Ne thamë tek krahasimi se një takim i madh ndodhi në një ishull dhe se një i dërguar e një komandant i zgjedhur jepte një ligjëratë atje. Me qëllim që të zbulojmë të vërtetën e treguar në krahasim, eja dhe le të zhvishemi nga kufizimet e kohës, le të shkojmë me mendimet e përfytyrimet tona në Gadishullin Arabik tek shekulli i bekuar i profetësisë, me qëllim që ta vizitojmë e ta shikojmë të Dërguarin e nderuar a.s.m. ndërsa ai është duke kryer detyrat e tij me adhurimin më të plotë. Shiko! Ashtu siç është ai personalitet një mjet për arritjen e lumturisë së përjetshme, nëpërmjet profetësisë dhe udhëzimit, po ashtu ai është shkaku për ekzistencën e asaj lumturie dhe mjeti për krijimin e Xhennetit, përmes adhurimit të tij dhe të lutjes.

Tani shiko! Ky profet fisnik po lutet për një lumturi të përjetshme me një falje të lartë e me një adhurim të madh e të gjithanshëm, saqë sikur ky ishull, e madje e gjithë bota po falen e luten së bashku me faljen e tij të lartë, sepse adhurimi i tij përfshin brenda vetvetes jo vetëm adhurimin e komunitetit i cili e ndjek, por gjithashtu edhe adhurimin e të gjithë profetëve të tjerë, në formën e tij esenciale, në sajë të harmonisë dhe përputhshmërisë që ekziston midis atij dhe profetëve.

Për më tepër, ai po drejton një falje të tillë të lartë dhe po bën një lutje në një tubim të tillë madhështor, saqë të gjithë njerëzit më zemërndritur e të plotë, nga koha e Hazreti Ademit deri në shekullin tonë dhe gjer në Ditën e Kijametit e ndjekin atë në falje dhe u thonë *Amin* lutjeve të tij![37]

Shiko! Ai po lutet për një nevojë kaq të përgjithshme, për qëndrueshmërinë dhe përjetësinë, saqë jo vetëm njerëzit e kësaj toke,

[37] Qysh nga koha kur Profeti, bëri së pari lutjen e tij deri në kohën aktuale, të gjitha salavatet e bekimet që bëhen e i dërgohen atij nga komuniteti i tij janë një lloj "Amini" i përjetshëm për duanë e tij, një formë e pjesëmarrjes së përgjithshme në të. Çdo salat e selam mbi të që bëhet nga antarët e komunitetit mysliman gjatë kryerjes së faljes, gjithashtu duaja e shfaqur pas thirrjes së ikametit, sipas medhhebit Shafii është vetëm se një "Amin" i fuqishëm e i përgjithshëm për lumturinë e përhershme.

Profeti a.s.m. në duanë e tij dëshiron lumturi të përjetshme, dhe pikërisht kjo është ajo të cilën e dëshiron me të gjithë fuqinë e gjuhës së gjendjes së tij të natyrshme, dhe segmentet më ndriçuese të humanizmit, thonë: "Amin" pas tij. A do të ishte e mundur që një dua e tillë të mos pranohet?

por gjithashtu edhe banorët e qiejve, si edhe tërësia e krijimit marrin pjesë në lutjet e tij dhe në mënyrë të heshtur dhe përmes gjuhës së gjendjes së tyre të natyrshme, thonë: "Po, o All-llah! Jepia dhe pranoje lutjen e tij, edhe ne gjithashtu e dëshirojmë atë.."

Dhe shiko! Ai lutet për një lumturi të përjetshme me një pikëllim aq prekës, me aq përmallim, me aq dëshirë të madhe dhe në një mënyrë aq të përgjëruar, saqë ai e bën të gjithë kozmosin të qajë dhe në këtë mënyrë të marrë edhe ai pjesë në lutjen e tij.

Shiko! ai dëshiron e lutet për një lumturi, për një qëllim të tillë dhe për një synim, saqë ai kërkon që ta shpëtojë njeriun dhe të gjitha krijesat nga rënia në humnerën më të thellë që është asgjësimi i plotë, ta shpëtojë nga humbja, kotësia, pavlefshmëria dhe nga paqëllimshmëria dhe t'i ngrejë ato në majat e vlefshmërisë, përjetësisë, funksionit të lartë, dhe në rangun e qënies së tyre shkrime të shkruara nga All-llahu xh.sh..

Shiko! ai e bën lutjen e tij me një përgjërim aq të madh duke kërkuar ndihmë, dhe i bën duatë me një dëshirë aq të fortë duke kërkuar mëshirë, saqë sikur ai i bën të gjitha qëniet, qiejt dhe madje edhe vetë Fronin e All-llahut xh.sh. ta dëgjojnë, e të kalojnë në ekstazë, duke i thënë duasë së tij. *"Amin, o All-llah, Amin!"*[38]

[38] Në të vërtetë, në asnjë mënyrë nuk do të ishte e mundur që Krijuesi i kësaj bote, me të gjithë administrimin e Tij, të mos shikonte veprat e atij profeti i cili gëzon pozitën më të lartë midis krijesave të tij, në një kohë që Ai Krijues vepron në Kozmos me të gjithë njohurinë e urtësinë, siç shihet qartë...

Gjithashtu në asnjë mënyrë nuk do të ishte e mundur që Ai Krijues i Gjithëditur të qëndronte indiferent ndaj veprave dhe lutjeve të këtij shërbëtori më të zgjedhur dhe të mos i jepte rëndësi.

Gjithashtu, në asnjë mënyrë nuk do të ishte e mundur që Ai Krijues i Githëfuqishëm e i Gjithëmëshirshëm të mos u përgjigjej atyre duave e lutjeve duke qëndruar indiferent.

Po, nëpërmjet dritës së Profetit Muhammed a.s.m., forma e botës ka ndryshuar. Esenca e vërtetë e njerëzimit dhe ajo e të gjitha qënieve në Kozmos u bë e qartë nëpërmjet asaj drite dhe atij ndriçimi; kështu u bë e qartë se krijesat kanë secila mesazhet e Krijuesit të përjetshëm duke shpallur Emrat e bukur Hyjnorë, se ato janë të urdhëruara e të ngarkuara me funksione të ndryshme, se janë krijesa të çmueshme me kuptim e domethënie dhe të destinuara për të shfaqur përjetësi. Po të mos kishte qenë ajo Dritë, ekzistencat do të ishin dënuar me asgjësim të plotë, gjithçka do të

Shiko! Ai kërkon lumturi e përjetësi, dhe përmbushjen e tyre e shpreson nga Një Gjithëdëgjues, Gjithëbujar, Fuqiplotë dhe nga një Gjithëshikues, Mëshirëplotë dhe i Gjithëditur, i Cili shikon e dëgjon dëshirën dhe kërkesën më të fshehur të krijesës më të dobët dhe e mbështet me Mëshirën e Tij dhe i përgjigjet asaj edhe sikur ajo të ishte një lutje e bërë nga gjuha e gjendjes së saj të natyrshme. Po, Ai i përgjigjet asaj me njohuri e mëshirë dhe e ndihmon atë me një urtësi të tillë, saqë nuk mbetet më asnjë dyshim, se ajo përkujdesje e jashtëzakonshme mund të vijë vetëm nga Gjithëdëgjuesi dhe nga Gjithëshikuesi i Vetëm, dhe se ai administrim i hollë mund të vijë vetëm nga Gjithëbujari dhe i Gjithëmëshirshmi i Vetëm...

Le të dëgjojmë se për çfarë po lutet krenaria e qënieve, ai burim nderi i të gjithë njerëzimit, ai person i rrallë në të gjithë krijimin, i cili e udhëheq të gjithë njerëzimin dhe duke qëndruar mbi këtë tokë ngre lart duart e tij drejt Fronit të All-llahut duke u lutur me një dua, e cila në realitetin e saj përfshin esencën e adhurimit të të gjithë njerëzimit.

Shiko! Ai lutet për një lumturi të përhershme për veten e për komunitetin e tij. Ai lutet për përjetësi e Xhennet. Ai i kërkon ato dhe i dëshiron me të gjithë Emrat e Bukur Hyjnorë që shfaqin bukurinë e tyre në pasqyrat e të gjitha qënieve të krijuara. Ti, sigurisht, mund ta shikosh se ai po kërkon ndërmjetësim prej atyre Emrave të Bukur Hyjnorë.

Në qoftë se nuk do të kishte pasur prova dhe shkaqe të panumërta për ekzistencën e botës së përtejme, atëherë një lutje e vetme nga ky profet i lartësuar do të ishte e mjaftueshme për krijimin e Xhennetit [39] gjë e cila është aq e lehtë për Fuqinë e

---

ishte e pavlefshme, e pakuptimtë, e padobishme, e kotë, e ngatërruar, rezultat i rastësisë së verbër dhe e zhytur në errësirën e iluzionit.

Për shkak të këtij misteri, ashtu siç i thonë njerëzit "Amin" duasë së Profetit a.s.m., gjithashtu të gjitha qëniet e tjera nga sipërfaqja e tokës gjer tek Froni i All-llahut xh.sh., dhe nga dheu gjer tek yjet krenohen me dritën e profetit a.s.m., dhe shpallin lidhjen e tyre me të. Në të vërtetë, vetë shpirti i adhurimit të Profetit a.s.m. nuk është tjetër veçse duaja e lutja. Përsëri, të gjitha lëvizjet dhe shërbimet janë një lloj duaje. Për shembull: zhvillimi i bërthamës deri sa bëhet pemë është një lloj duaje për Krijuesin...

[39] Shfaqjet e modeleve të mahnitshme artistike janë të panumërta në faqen e tokës, e cila është si një faqe e ngushtë dhe e vogël në krahasim me botën e gjërë të

Krijuesit të Gjithëmëshirshëm sa ajo e krijimit të pranverës. Në të vërtetë, Ai i Cili e bëri sipërfaqen e tokës në pranverë një shembull të ringjalljes, dhe me fuqinë e Tij absolute krijon e sjell në të njëqind mijë shembuj nga shembujt e ringjalljes, si mund të ishte e vështirë për Të krijimi i Xhennetit?

Atëherë ashtu siç ishte mesazhi i profetit a.s.m. shkak për themelimin e kësaj bote testimi, duke qenë një tregues i thënies:

لَوْلاَكَ لَوْلاَكَ لَمَا خَلَقْتُ الْاَفْلاَكَ *"po të mos ishe ti, Unë nuk do ta kisha krijuar gjithësinë",* po ashtu adhurimi që ai bëri, u bë shkak për hapjen e botës së lumturisë së përjetshme.

A do të ishte e mundur që Plotësimi i patëmetë i mjeshtërisë artistike i cili huton mendjet, Bukuria e pashoqe e Hyjnisë e shprehur në rregullin e botës, dhe ajo Mëshirë e gjithanshme, të mos i përgjigjeshin lutjes së tij, dhe kështu të toleronin një formë të skajshme të shëmtisë, mizorisë dhe çrregullimit? Domethënë të mos ia përmbushte, të mos ia dëgjonte dhe të mos ia realizonte atij dëshirat më të rëndësishme e më të domosdoshme, në një kohë që Ai dëgjon dëshirat më të vogëla e më të parëndësishme, duke ia plotësuar secilit nevojën e tij? Jo, njëqind mijë herë, jo! Një Bukuri e tillë kurrë nuk do ta pranonte një shëmti të tillë dhe kurrë nuk do të bëhej vetë e shëmtuar. [40]

Ahiretit; po kështu, shfaqja e modeleve të ringjalljes dhe të Kijametit në treqind mijë prej krijesave me rregullsi e drejtpeshim, dhe shkruajtja e tyre në atë fletë të vetme me këtë sistem të mrekullueshëm, pa dyshim këto janë më të vështira se sa përgatitja e strukturës së hollë e simetrike të Xhennetit në botën e gjërë të përjetësisë.

Prandaj, mund të thuhet se, krijimi i kopshteve të pranverës së bashku me lulet dhe aromat që ato përmbajnë, është një çështje më e vështirë dhe që ngjall më shumë çudi e habi se sa krijimi i Xhennetit, në krahasim me cilëndo shkallë të Xhennetit që është më e lartë se pranvera.

[40] Është rënë dakord me unanimitet se përmbysja e të vërtetave është e pamundur. Është krejtësisht e pamundur që ndonjë gjë të bëhet po e kundërta dhe e anasjellta e vetvetes, dhe është e pamundur me shkallën e një mijtë që diçka e kundërt, e cila ruan pikërisht natyrën e saj, njëkohësisht të bëhet e njëjtë me të kundërtën e vetvetes ashtu si të kthehej bukuria absolute -ndërsa qëndron dhe ruhet ajo bukuri- në një shëmti reale! Atëherë, transformimi i bukurisë së qartë e të dukshme Hyjnore në të kundërtën e saj, ndonëse ajo e ruan përjetësisht esencën dhe qëndrueshmërinë si një bukuri e tillë, është pamundësia më e çuditshme në vlerësimet e logjikës që ajo të kthehet në shëmti...

Atëherë, profeti a.s.m. ashtu siç hapi portat e kësaj bote me profetësinë e tij, po ashtu ai do t'i hapë portat e botës së përtejme me adhurimin e tij.

عَلَيْهِ صَلَوَاتُ الرَّحْمنِ مِلْءَ الدُّنْيَا وَ دَارِ الْجِنَانِ ۞ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ ذلِكَ الْحَبِيبُ الَّذِى هُوَ سَيِّدُ الْكَوْنَيْنِ وَ فَخْرُ الْعَالَمَيْنِ وَ حَيَاتُ الدَّارَيْنِ وَ وَسِيلَةُ السَّعَادَتَيْنِ وَ ذُو الْجَنَاحَيْنِ وَ رَسُولُ الثَّقَلَيْنِ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ وَ عَلَى اِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ آمِينَ

Bekimet e të Gjithëmëshirshmit të Vetëm qofshin mbi të, me shkallën e të gjithë asaj që përfshijnë kjo botë dhe Xhenneti. O All-llah! Jepi bekime e paqe shërbëtorit Tënd dhe të dërguarit Tënd, atij të dashuri i cili është shkëlqesia e të dyja botëve, krenaria e të dyja botëve, burimi i jetës në të dyja botët, mjeti i arritjes së lumturisë këtu dhe në botën e përtejme, mbi atë që fluturon mbi dy krahët, mbi atë që është mesazhieri i njerëzve dhe i xhindeve; bekimet qofshin mbi të, mbi familjen e tij dhe mbi të gjithë sahabët e tij, si dhe mbi të gjithë vëllezërit e tij midis profetëve dhe mesazhierëve. Amin!

E VËRTETA E GJASHTË

Porta e Madhështisë dhe e Përjetësisë,

Shfaqja e Emrave El-Xheli'lu, El-Bâki, Madhështori, i Qëndrueshmi.

A do të ishte e mundur që Madhështia e Hyjnisë, e cila i nënshtron e i urdhëron të gjitha qëniet nga diejt deri tek pemët e tek grimcat sikur ato të ishin ushtarë të bindur, të neglizhonte e të mos përqëndronte vëmendjen e saj të plotë mbi qëniet e mjera të përkohshme të cilat kalojnë një jetë kalimtare në bujtinën e kësaj bote.. dhe të mos krijonte një vendbanim të lartë të përhershëm, një botë të përjetshme dhe një tregues të pafund Hyjnie?

Shfaqja e Madhështisë në gjithësi, si në ndryshimin e stinëve.. në lëvizjet madhështore të planetëve në qiej sikur ato të ishin aeroplanë, me nënshtrimet e mahnitshme të të gjitha gjërave, si krijimi i tokës

sikur të ishte djepi i njeriut dhe dielli si llambë.. dhe transformimet e mëdha të tilla si ngjallja e stolisja e tokës së vdekur e të thatë, e gjithë kjo na tregon se prapa perdes ekziston një Hyjni e Lartë dhe se një Monarki Madhështore është në veprim.

Tani një Monarki e tillë Hyjnore kërkon subjekte të denjë për Të; gjithashtu Ajo kërkon një mënyrë të përshtatshme shfaqjeje. Por, hidhe vështrimin tek kjo bujtinë e botës, dhe ti do të shohësh se klasa më e rëndësishme e subjekteve të saj e cila është pajisur me veçoritë më të larta e më gjithëpërfshirëse të detyrave, janë grumbulluar së bashku vetëm përkohësisht në dynja, në gjendjen më të mjeruar. Bujtina mbushet e zbrazet çdo ditë.

Të gjithë subjektet qëndrojnë vetëm përkohësisht në këtë banesë provimi për hir të testimit në shërbimin e tyre. Dhe vetë fusha ndryshohet në çdo orë.

Përsëri, të gjitha subjektet e Monarkisë qëndrojnë vetëm për pak minuta me qëllim që të shikojnë shembujt e mirësive të vyera të Krijuesit të Gjithëlavdishëm, për të parë veprat e Tij të mrekullueshme të artit në ekspozitën e botës me shikimin e një blerësi, dhe prej aty ata atëherë zhduken. Vetë ekspozita ndryshon në çdo minutë. Kush shkon, nuk vjen.. dhe kush vjen, shkon.

Tani, kjo gjendje e rrethanë sigurisht tregon se prapa e përtej kësaj bujtine, kësaj fushe testimi dhe kësaj ekspozite, ndodhen pallate e banesa të përjetshme që shfaqin plotësisht dhe mbështesin Sovranitetin e Përhershëm të All-llahut xh.sh., ndodhen kopshte e vendruajtje thesaresh plot me origjinalet e pastërta e të larta të formave dhe të kopjeve që ne i shohim në këtë botë. Domethënë, lufta dhe përpjekja në këtë botë, është për hir të asaj që na pret neve atje. Këtu Ai na vë në punë, dhe atje Ai na shpërblen. Dhe gjithësecili sipas aftësisë dhe përpjekjes së tij do të ketë një lumturi të madhe -në qoftë se ai nuk do ta humbiste-. Po, do të ishte e pamundur që një mbretëri e tillë e përjetshme të përqëndrohej ekskluzivisht mbi këto qënie të mjera kalimtare...

Merre në konsideratë këtë të vërtetë nëpërmjet teleskopit të krahasimit vijues: Supozo se ti je duke ecur në një rrugë dhe shikon se në të është një hotel i madh të cilin e ka ndërtuar një Mbret madhështor për mysafirët e tij. Shuma të pallogaritshme janë shpenzuar për stolinë

e për zbukurimin e tij me qëllim që të hyjë gëzimi në zemrat e mysafirëve vetëm për një natë, dhe që ata ta marrin në konsideratë atë çfarë shikojnë.

Dhe numri i vogël i mysafirëve shikon shumë pak nga ato zbukurime, i sodisin ato vetëm për një kohë të shkurtër, duke pas shijuar shumë pak nga kënaqësitë që u ofrohen, dhe vazhdojnë rrugën e tyre pa qenë të ngopur. Por çdo mysafir merr një fotografi nga objektet në hotel nëpërmjet një kamereje të veçantë të tij. Gjithashtu, shërbëtorët e Atij Mbreti Madhështor regjistrojnë me kujdesin më të madh sjelljet e të gjithë mysafirëve dhe e ruajnë regjistrin. Dhe ti po shikon gjithashtu se Mbreti në çdo ditë po shkatërron zbukurimet më të çmueshme dhe po i zëvendëson ato me zbukurime të freskëta për mysafirët që arrijnë rishtas.

Edhe pasi ti e sheh të gjithë këtë, a mbetet tek ti ndonjë dyshim për Atë të Cilin e ndërtoi këtë hotel në shtratin e rrugës, dhe pyet: A ka Ai pallate të përhershëm e të lartë.. thesare të pashtershëm e të çmueshëm dhe a është Ai Zotëruesi i një bujarie të përhershme që nuk ndërpritet? Nëpërmjet Bujarisë së shfaqur në hotel, Ai synon të hapë oreksin e mysafirëve të Tij për ato gjëra që Ai i mban në prezencë të menjëhershme dhe për të ngjallur dëshirën e tyre për dhuratat që Ai ka përgatitur për ta.

Gjithashtu, në qoftë se ti do ta shikoje gjendjen e bujtinës së kësaj bote, pa rënë në dehje, ti do të kuptoje **"*Nëntë Parimet*"** e mëposhtme:

Parimi i parë:

Ti do të kuptosh se kjo dynja e ngjashme me atë hotel, nuk ekziston për vetveten e saj... Është e pamundur që ajo të jetojë e ta marrë këtë formë vetvetiu. Ajo është një bujtinë e mirërregulluar që mbushet e zbrazet, dhe është e caktuar me urtësi për ta marrë karvanin e qënieve, i cili në mënyrë të vazhdueshme arrin të zbarkojë para se të largohet përsëri.

Parimi i dytë:

Dhe ti do të kuptosh gjithashtu se ata banues brenda këtij hoteli janë mysafirë. Krijuesi i tyre Gjithëbujar i fton ata për tek Banesa e Paqes.

Parimi i tretë:

Dhe ti do të kuptosh, mëtej, se zbukurimet e kësaj bote nuk janë vetëm për kënaqësi, shikim e admirim, sepse ato në qoftë se të japin kënaqësi për ca çaste, shkaktojnë dhimbje, për shkak të ndarjes nga ato për një kohë të gjatë. Ato të japin një shije dhe të mprehin oreksin, por kurrë nuk të ngopin, sepse ose jeta e kënaqësisë është e shkurtër, ose jeta jote është e shkurtër, dhe kështu nuk të majfton për të qenë i ngopur... Domethënë, këto zbukurime me një vlerë shumë të lartë e me kohëzgjatje të shkurtër, duhet të jenë për hir të nxjerrjes së mësimeve me urtësi, [41] dhe për t'i nxitur njerëzit të arrijnë e të marrin origjinalet e tyre të përjetshme. Ato, atëherë, janë për falënderime dhe për qëllime të tjera të larta përtej vetvetes së tyre.

Parimi i katërt:

Ti do të kuptosh gjithashtu se zbukurimet e kësaj bote[42] janë si modelet dhe format e bekimeve të mirësive të depozituara me Mëshirën Hyjnore në Xhennet për njerëzit e besimit

[41] Po, jeta e çdo gjëje është e pakët dhe afati i saj është i shkurtër, megjithëse vlera e të gjitha gjërave është e lartë dhe mjeshtëritë e tyre të holla artistike janë më të lartat e më të bukurat. Kjo nënkupton se çdo gjë është vetëm se një model, një formë e diçkaje tjetër, se ajo ka funksionin e drejtimit të shikimeve të blerësve për tek të vërtetat origjinale. Duke qenë kjo gjendja, mund të thuhet, dhe ashtu është, se zbukurimet e shumëllojshme të jetës së kësaj bote janë modelet e mirësive të Xhennetit, të përgatitura nga mëshira e të Gjithëmëshirshmit dhe Mëshirëplotit të Vetëm për shërbëtorët e Tij të dashur.

[42] Po, ndodhen shumë qëllime për ekzistencën e çdo gjëje, dhe rezultate të shumta vijnë nga qënia e saj. Këto nuk janë të kufizuara për këtë botë e për shpirtërat e njerëzve siç e imagjinojnë njerëzit e çudhëzimit, duke qenë të humbur kështu në kotësi e paqëllimshmëri. **Përkundrazi, qëllimet për ekzistencën dhe rezultatet e qënies së të gjitha gjërave lidhen me tre kategoritë e mëposhtme:**

E para dhe më e larta është ajo që drejtohet për tek Krijuesi i saj. Domethënë: paraqitja e çudirave të mrekullueshme dhe e mjeshtërive të holla artistike përpara shikimeve të Dëshmitarit të parapërjetësisë – çka i ngjason një parade ushtarake, ku mjafton për atë shikim jeta e objektit në fjalë, sikur edhe për një çast të vetëm; madje do të mjaftonin aftësia e asaj gjëje për të shfaqur fuqitë e saja të fshehura që i ngjasojnë qëllimit edhe pa qenë shfaqur ndonjë herë në jetë. Ky qëllim kuptohet plotësisht, për shembull, nga krijesat e holla që zhduken shpejt dhe nga farërat e bërthamat, secila si një vepër arti, që kurrë nuk ka ardhur në jetë, domethënë, kurrë nuk ka mbajtur fruta e lule. Ato të gjitha mbeten të paprekura nga kotësia e nga

Parimi i pestë:

Dhe ti gjithashtu do të kuptosh se të gjitha këto objekte urtësie të përkohshëm, nuk janë krijuar për t'u parë vetëm për një kohë të shkurtër

---

paqëllimshmëria. Kështu qëllimi i parë i të gjitha gjërave është që të shpallin, nëpërmjet jetës dhe ekzistencës së tyre, mrekullitë e fuqisë dhe shenjat e mjeshtërisë së Krijuesit, dhe t'ia shfaqin ato shikimit të Monarkut të Gjithëlavdishëm.

Kategoria e dytë e qëllimit të ekzistencës dhe e rezultateve të qënieve lidhet me krijesat e vetëdijshme. Çdo gjë është si një Mesazh Hyjnor e mbushur me të vërteta, është një poezi artistike, ose një fjalë urtësie e Krijuesit të Gjithëlavdishëm, të cilën e paraqet Krijuesi përpara shikimeve të engjëjve, të xhindeve, të njerëzve dhe të kafshëve, duke i ftuar ata që ta studiojnë atë. Domethënë, është një objekt për t'u shqyrtuar e për t'u nxjerrë si mësim nga çdo qënie e vetëdijshme që e shikon atë.

Kategoria e tretë e qëllimit të ekzistencës dhe e objektivit të krijesës lidhet me shpirtin e vetë asaj gjëje, si ndjeshmëria e kënaqësisë dhe e gëzimit, kalimi i jetës dhe qëndrueshmëria në të me të gjitha rehatitë.

Për shembull, në qoftë se ne marrim në konsideratë qëllimin e një shërbëtori të ngarkuar me detyrën e drejtimit të ndonjë anije të madhe mbretërore, ne shikojmë se vetëm një e qindta e atij qëllimi lidhet me vetë timonierin, domethënë, me rrogën e vogël që ai merr; ndërsa nëntëdhjetë e nëntë përqind të rezultateve të anijes lidhen me mbretin i Cili e ka në pronësi anijen.

Kështu, në qoftë se qëllimi i orientuar për tek vetë gjëja e tek dynjaja është një, qëllimet që orientohen tek Krijuesi i asaj gjëje janë nëntëdhjetë e nëntë. Në dritën e kësaj shumësie qëllimesh, ne tani mund të shpjegojmë përputhjen dhe pajtueshmërinë absolute midis Urtësisë Hyjnore dhe ekonomisë nga njëra anë, dhe midis Dorëgjërësisë e Bujarisë Hyjnore dhe sidomos dorëgjërësisë, nga ana tjetër, të cilat duken si dy të kundërta e kontradiktore. Në qëllimet më vete të gjërave, Dorëgjërësia dhe Bujaria mbisundojnë, dhe Emri El-Xhevad, Gjithëbujari, shfaqet. Nga kënd-vështrimi i qëllimit të veçantë, frutat dhe kokrrat, në të vërtetë, janë përtej llogaritjes dhe ato demonstrojnë një Bujari të pafundme. Por, në qëllimet e përgjithshme, Urtësia mbisundon dhe Emri El-Hakimu, i Gjithurti, shfaqet. Megjithatë qëllime të shumta ka një pemë, secila nga frutat e saj i përmban ato qëllime të shumta, dhe ato mund të ndahen në tre kategoritë që ne i përmendëm. Qëllimet e tyre të përgjithshme demonstrojnë një urtësi të pafund e një ekonomi të pakufishme. Urtësia e pafund bashkohet me Bujarinë absolute të cilat duken si dy të kundërta.

Për shembull: Njëri nga qëllimet për ngritjen e një ushtrie është ruajtja e qetësisë dhe e rendit; në qoftë se do ta shihje ushtrinë nga ky këndvështrim, do të vëreje se aty ka një numër më të madh se ai që është i mjaftueshëm. Ndërsa në qoftë se ne e shikojmë ushtrinë duke marrë në konsideratë edhe qëllimet e tjera, si ruajtjen e kufijve kombëtarë, zmbrapsjen e armikut, e të tjera, aty ne do të shikojmë se numri është pothuajse tek limiti i kërkuar. Atëherë masa e saj do të jetë në ekuilibër perfekt me urtësinë e plotë. Kështu "Urtësia" e shtetit do të bashkohej me madhë-shtinë e tij. Dhe në këtë rast, mund të thuhet se ushtria nuk ka më shumë trupa se sa limiti i kërkuar...

e pastaj të zhduken. Por, ato janë grumbulluar këtu dhe kanë marrë vendin e tyre dhe kërkojnë formën e tyre të dëshiruar, me qëllim që ato të vërehen, që imazhet e tyre të ruhen, që kuptimet e tyre të njihen, dhe rezultatet e tyre të regjistrohen. Kjo është kështu që, për shembull, pamjet e përhershme të mund të qëndisen për njerëzit e përjetësisë dhe që ato të mund t'u shërbejnë qëllimeve të tjera në botën e përjetësisë.

Ti do të kuptosh se gjërat janë krijuar për përjetësi, dhe jo për asgjësim; dhe sa për asgjësimin e dukshëm, ai ka kuptimin e plotësimit të detyrës dhe të çlirimit nga shërbimi, sepse çdo gjë kalimtare ecën përpara drejt asgjësimit nga një aspekt, por qëndron përjetësisht nga shumë aspekte të tjerë.

Hidhe vështrimin, për shembull, tek kjo lule e cila është një Fjalë e Fuqisë së All-llahut xh.sh.– ajo na shikon e na buzëqesh për një kohë të shkurtër dhe pastaj fshihet prapa perdes së asgjësimit. Ajo largohet ashtu sikur një fjalë duke e lënë gojën tënde, por ajo vepron kështu duke ua lënë në besim mijërat e shembujve të saj veshëve të njerëzve. Ajo i bën të përjetshëm kuptimet në mendjet e njerëzve, aq të shumta sa ato mendje. Lulja, gjithashtu duke shprehur kuptimin e saj dhe duke përmbushur kështu detyrën e saj, ikën e largohet. Por, ajo ikën duke lënë në kujtesën e cilitdo, që e shikoi atë, formën e saj të jashtme dhe pasi të ketë lënë esencën jolëndore të saj të brendshme në të gjitha farërat. Është sikur çdo kujtesë e farë, të ishin një kamer për të regjistruar zbukurimin e lules, ose mjet për përjetësinë e saj.

Në qoftë se do të ishte rasti i tillë me një krijesë që është në nivelin më të ulët e të thjeshtë të jetës, atëherë po njeriu i cili është në formën më të lartë të jetës, që posedon një natyrë shumë të lartë e përmbledhëse dhe i cili ka një shpirt të përjetshëm, a nuk është ai i lidhur me qëndruesh-mërinë e përjetësinë? Përsëri, nga fakti se ligjet, secili duke i ngjasuar pjesërisht një shpirti, sipas të cilëve formohen bimë të mëdha të lulëzuara frutëdhënëse dhe përfaqësueset e formave të tyre ruhen e përjetësohen në mënyrën më të rregullt në farërat e vockëla gjithandej ndryshimeve të stuhishme - nga ky fakt mund të kuptohet lehtë se sa i qëndrueshëm e i lidhur ngushtë me përjetësinë është shpirti i njeriut i cili posedon një natyrë tej mase të lartë e gjithëpërfshirëse dhe që, megjithëse i veshur në një trup, është një ligj i vetëdijshëm e i ndritshëm që vjen nga Urdhri Hyjnor.

Parimi i gjashtë:

Dhe ti do të kuptosh gjithashtu se njeriu nuk është lënë të kullotet ku të dojë ai, me një kapistër të lidhur lirshëm në qafën e tij, përkundrazi, format e të gjitha veprave të tij janë shënuar e regjistruar, dhe rezultatet e të gjitha veprave të tij janë ruajtur për ditën kur atij do t'i bëhet thirrje për të dhënë llogari.

Parimi i shtatë:

Dhe ti, për më tepër, do të kuptosh se shkatërrimi që godet krijesat e bukura të verës e të pranverës në vjeshtë nuk është një asgjësim përfundimtar, por është një formë shkarkimi nga detyrat e tyre, pas kryerjes së shërbimit[43]. Dhe është gjithashtu një formë boshatisjeje me qëllim që të pastrojë vendin për një krijim të ri që do të vijë në pranverën vijuese, për të përgatitur terrenin e për t'u bërë gati për krijesat që duhet të vijnë e të marrin detyrat e tyre. Së fundi, është një formë e para-lajmërimit Hyjnor për qëniet e vetëdijshme për t'i zgjuar ata nga shkujdesja e cila u shkakton atyre të harrojnë detyrat e tyre dhe nga mpirja e dehur e cila u shkakton atyre të harrojnë detyrimet e tyre për dhënien e falënderimeve.

Parimi i tetë:

Dhe ti do të kuptosh gjithashtu, se Krijuesi i përjetshëm i kësaj bote të përkohshme ka një botë tjetër të përhershme; dhe për këtë Ai i nxit e i shtyn përpara shërbëtorët e Tij.

---

[43] Shënim: Po, është e përshtatshme që frutat, lulet dhe gjethet në majat e në degët e një peme, të cilat vijnë nga thesaret e furnizimeve të siguruara prej Mëshirës Hyjnore, të largohen kur ato vjetërohen dhe kur detyrat e tyre janë në fund. Ndryshe, porta do të mbetej e mbyllur për ato që vijnë pas tyre, dhe do të ngrihej një pengesë kundër shtrirjes së Mëshirës së All-llahut xh.sh. dhe kundër shërbimeve për t'u kryer nga vëllezërit e tyre (domethënë nga anëtarët e tjerë të species). Për më tepër, me kalimin e rinisë ato bëhen të mjera e të turbulluara keq.

Gjithashtu, pranvera është si një pemë frytdhënëse që, me radhë, është një tregues i Fushës së Ringjalljes. E ngjashme me këtë, bota e njeriut, në çdo shekull, është një pemë frytdhënëse me urtësi e cila të fton për shqyrtim e për të nxjerrë mësime, dhe bota në tërësi, është si një pemë e çuditshme frutat e së cilës dërgohen në tregun e Botës së Përtejme.

Parimi i nëntë:

Dhe ti do të kuptoje, gjithashtu, se Ky Krijues kaq i Gjithë-mëshirshëm do t'u dhurojë shërbëtorëve të Tij të sinqertë në atë botë të gjërë, dhurata të tilla çka syri kurrë nuk ka parë, as veshi kurrë s'ka dëgjuar dhe as imazhi i tyre kurrë nuk ka kaluar në zemrën e ndonjë njeriu. Në këtë ne besojmë...

E VËRTETA E SHTATË

Porta e Mbrojtjes dhe e Ruajtjes,

Shfaqja e Emrave El-Hafidhu, Er-Rekibu, Ruajtësi, Mbikëqyrësi.

A do të ishte e mundur për Atributin *Mbrojtësi*, i Cili ruan e mbron të gjitha gjërat me rregullin dhe ekuilibrin më të madh, gjithçka që është në qiej e në tokë, në tokën e thatë e në oqean, çfarë është e thatë dhe e lagur, e madhe dhe e vogël, e zakonshme dhe e lartë dhe si do që të jenë rezultatet e tyre nëpërmjet llogaritjes, a do të ishte e mundur që ky Atribut Hyjnor të lejonte që veprat dhe aktet e njeriut, të cilit i është dhënë një natyrë e lartë e humane, rangu i qënies së tij *kalif*, dhe detyra e mbajtjes së amanetit më të madh, të mos regjistrohen punët e tij, e të mos kalojnë në sitën e llogarisë, të mos peshohen në peshoren e drejtësisë, të mos dënohet apo të mos shpërblehet në mënyrë të përshtatshme, edhe pse aktet e tij e veprat prekin Hyjninë e përgjithshme? Jo, kurrë nuk do të ishte e mundur!

Po, Ai i Cili administron gjithësinë është Ai që i ruan të gjitha gjërat në rregull e drejtpeshim. Rregulli e drejtpeshimi janë tregues të njohurisë dhe të urtësisë, të vullnetit dhe fuqisë, sepse ne shikojmë se lënda e çdo objekti të krijuar me urtësi formohet në një mënyrë të mir-organizuar e simetrike. Jo vetëm secila nga format që ajo ndryshon gjatë jetës së saj është e mirërregulluar, por tërësia e këtyre formave, gjithashtu, shënohet nga e njëjta rregullsi.

Ne gjithashtu shikojmë se Ruajtësi i Gjithëlavdishëm i ruan format e çdo gjëje, jetës së të cilës i ka ardhur fundi; kur detyra e saj mbaron dhe kur largohet nga bota e dukshme, Krijuesi e ruan atë në kujtesat e

njerëzve të cilat u ngjasojnë *Pllakave të Ruajtura*[44] dhe që u ngjasojnë pasqyrave ideale. Ai gjithashtu shkruan e skalit një histori të shkurtër të jetës së tyre në një farë, që është si rezultati e pasoja e të tërës. Kështu Ai bën që të gjitha gjërat të ruhen në pasqyra që u përkasin, si botëve të jashtme, ashtu edhe botëve të brendshme... Për shembull: Kujtesa e njeriut, fruti i pemës, bërthama e frutit, dhe fara e lules, të gjitha këto demonstrojnë gjithësishmërinë dhe gjithëpërfshirjen e ligjit të Ruajtjes.

A nuk shikon se të gjitha lulet e frutat e pranverës së madhe, regjistrat e veprave të tyre në formë të përshtatshme, ligjet e formimit të tyre dhe imazhet e formave të tyre, që të gjitha janë skalitur në hapësirën e kufizuar të një fareje të vockël dhe atje ruhen? Në pranverën vijuese, regjistri i punëve të tyre hapet sipas llogaritjes së hollë që u përshtatet atyre, dhe një botë tjetër e madhe pranverore del në dritë me rregullin më të madh e me urtësinë më të lartë. Kjo demonstron se çfarë gjithë-përfshirje të fuqishme po ushtron *Atributi Ruajtës.*

Duke marrë në konsideratë se rezultatet e gjërave të tilla kalimtare, të zakonshme e të parëndësishme ruhen, atëherë, a do të ishte e mundur që veprat e njeriut të cilat kanë fruta të rëndësishme në botën e së Padukshmes, në Botën e Përtejme dhe në Botën e Shpirtërave dhe tek Hyjnia e Përgjithshme, të mos ruheshin, të mos mbikëqyreshin dhe të mos regjistroheshin si çështje me rëndësi? Jo, kurrë!..

Po, nga kjo shfaqje e këtij Atributi të Ruajtjes mund të kuptohet se Pronari i këtyre krijesave i ka kushtuar vëmendje të madhe rregullit të të gjitha gjërave që vijnë e kalojnë në pronën e Tij. Ai i kushton shumë vëmendje funksionit të Sovranitetit dhe i jep shumë rëndësi Hyjnisë e Mbretërisë. Kështu, Ai regjistron, ose bën të regjistrohen në një shkallë të tillë ndodhitë më të parëndësishme, shërbimet më të vogëla dhe ruan në gjëra të shumta formën e çdo gjëje që ndodh në mbretërinë e Tij.

Ky Atribut i Ruajtjes tregon se padyshim do të hapet një regjistër i rëndësishëm për të gjykuar punët, dhe sidomos për këtë krijesë të nderuar e të respektuar në shumë drejtime, pra për njeriun. Atëherë, padyshim punët e tij të mëdha dhe veprat e tij të rëndësishme do të

[44] Shënim: Shiko tek shënimi i Aspektit të Shtatë.

hyjnë brenda një peshoreje të saktë dhe një llogaritjeje të hollë, dhe fletët e punëve të tyre do të shpërndahen.

Tani, a do ta pranonte ndonjë mendje që të lihet ky njeri, i cili u nderua me çështjen e të qënit "Kalif" dhe me Amanetin, ai që u ngjit në shkallën e drejtuesit dhe të dëshmuesit mbi krijesat me ndërhyrjen e tij në çështjet e ibadetit të shumicës së krijesave dhe të tesbihateve duke shpallur Njësinë Hyjnore në fushat e krijesave të shumta, dhe kështu duke vepruar si një kontrollor e dëshmitar për Gjithësishmërinë e Hyjnisë, a do të ishte e mundur që të lihet ky njeri, të shkojë në varr që të flejë i qetë e pa u zgjuar që të pyetet për veprat e tij të vogëla apo të mëdha dhe pa shkuar tek Fusha e Ringjalljes që të gjykohet tek Gjykata e Lartë? Jo, kurrë!

Si është e mundur që ky njeri të shkojë në asgjësim, dhe si mundet që ai të fshihet në dhé, e të shpëtojë nga i Gjithëfuqishmi dhe nga i Gjithëlavdishmi i Vetëm, Fuqinë e të Cilit e dëshmojnë të gjitha ndodhitë e kohës së shkuar, të cilat dëshmojnë fuqinë e Tij madhështore për ndodhitë e së ardhmes[45], që secila është një mrekulli e Fuqisë së Tij

[45] Shënim: Po, e Shkuara, e shtrirë nga koha e tanishme deri tek fillimi i krijimit, është mbushur plot ndodhi e ngjarje. Çdo ditë, çdo vit, e çdo shekull që erdhi në ekzistencë është si një rresht, si një faqe, e si një libër i shkruar nga Pena e Paracaktimit; Dora e Fuqisë së All-llahut xh.sh. ka skalitur atje Shenjat e Tij të mrekullueshme me Urtësinë dhe me Rregullin më të madh. E ngjashme me këtë, e Ardhmja, që shtrihet që nga koha e tanishme deri në Ditën e Ringjalljes, deri në Xhennet e deri në përjetësi, është tërësisht brenda mundësive. Domethënë: Ashtu si e Shkuara që përbëhej nga ngjarje të shumta që ndodhën me të vërtetë, po kështu e Ardhmja përbëhet nga ndodhi të mundshme që mund të ndodhin me të vërtetë.

Tani, në qoftë se këto dy zinxhirë të kohës do të krahasoheshin me njëri-tjetrin, kuptohet se ashtu siç krijoi Ai të djeshmen së bashku me ekzistencat e saja, po ashtu, nuk ka dyshim nga asnjë aspekt, se Ai është i aftë të krijojë të nesërmen me të gjitha ekzistencat e saja. Gjithashtu këto krijesa të jashtëzakonshme të kohës së shkuar, e cila është fushë çudirash, janë mrekullitë e Një të Gjithëfuqishmi të Gjithëlavdishëm. Ato dëshmojnë në mënyrë vendimtare se i Gjithëfuqishmi i Vetëm është i aftë të krijojë të gjithë të Ardhmen dhe ndodhitë e saja të mundshme, dhe të shfaqë në të të gjitha çudirat e mrekullitë e saj.

Po, ashtu si Ai i Cili krijon një mollë të vetme, sigurisht është i aftë t'i krijojë të gjitha mollat në botë, madje edhe ta sjellë në ekzistencë pranverën e madhe, sepse Ai i Cili nuk mund ta krijojë pranverën nuk mund ta krijojë mollën, pasi ajo mollë prodhohet në atë punishte; dhe kush mundet të krijojë një mollë të vetme, atëherë, Ai është i aftë të krijojë pranverën, pasi çdo mollë është një shembull i zvogëluar i një peme, madje i një kopshti, ose shembull në miniaturë e gjithësisë. Bërthama e mollës

dhe në mënyrë të dukshme, gjithmonë krijon dimër e pranverë dhe, që duke u marrë së bashku, i ngjasojnë Kijametit dhe Ringjalljes.

Meqenëse njeriu nuk thirret për të dhënë llogari e të gjykohet në mënyrë të përshtatshme ndërsa është në këtë botë, atëherë padyshim që ai do të shkojë një ditë në një Gjykatë të Lartë dhe në një lumturi të madhe.

E VËRTETA E TETË

Porta e Premtimit dhe e Kërcënimit,

Shfaqja e Emrave El-Xhemilu, El-Xhelilu, i Bukuri, i Gjithëlavdishmi.

A do të ishte e mundur që Autori i kësaj bote, Zotëruesi i Njohurisë Absolute dhe i Fuqisë Absolute, të mos përmbushë premtimin e përsëritur shpesh dhe kërcënimin që është njoftuar me unanimitet nga të gjithë Profetët dhe që është dëshmuar njëzëri nga të gjithë Evlijatë dhe të sinqertit, dhe kështu do të shfaqte dobësi e injorancë? Ruajna Zot! E gjithë ajo që nënkuptohet nga premtimi i Tij dhe nga kërcënimi nuk është aspak e vështirë për fuqinë e Tij; ajo është tej mase e thjeshtë dhe e lehtë... Ajo për Atë është aq e lehtë si sjellja

---

që mban brenda vetvetes historinë e jetës së pemës së saj, nga pikëpamja e mjeshtërisë artistike, është një mrekulli e tillë, saqë Ai i Cili e krijon atë kështu, nuk është i paaftë dhe nuk i mungon absolutisht asgjë.

Kështu, Ai i Cili krijon të sotmen, gjithashtu është i aftë të krijojë Ditën e Ringjalljes, dhe vetëm Ai i Cili krijon pranverën, është i aftë të krijojë ndodhitë e Ringjalljes. Ai që i shfaqi të gjitha botët e së shkuarës dhe i lidhi ato me shiritin e kohës, me të gjithë Urtësinë e Rregullin, pa dyshim Ai është i aftë të shfaqë botëra të tjera e t'i lidhë ato me shiritin e së Ardhmes e t'i shfaqë ato atje dhe do t'i shfaqë. Ne e kemi provuar në mënyrë të prerë në disa Fjalë dhe veçanërisht tek Fjala e Njëzet e Dy, se "Ai që nuk mundet të krijojë gjithçka, ai nuk mundet të krijojë as edhe një gjë të vetme, dhe Ai që krijon një gjë të vetme, ai mundet të krijojë gjithçka. Gjithashtu, në qoftë se krijimi i gjithçkaje do t'i atribuohej një Krijuesi të vetëm, atëherë krijimi i të gjitha gjërave do të bëhej aq i lehtë, sa krijimi i një gjëje të vetme, dhe kështu vjen lehtësia. Ndërsa, në qoftë se, në të kundërtën, krijimi do t'u atribuohej shkaqeve të panumërta dhe shumësisë, atëherë krijimi i një gjëje të vetme do të bëhej aq i vështirë sa krijimi i gjithçkaje dhe një vështirësi e tillë do të ngrihej në shkallën e refuzimit e të pamundësisë... "

përsëri në pranverën vijuese krijesat e panumërta të pranverës së shkuar, pjesërisht të njëjtat[46] dhe pjesërisht të ngjashme[47].

Përmbushja e premtimit është e domosdoshme për ne dhe për çdo gjë, gjithashtu ajo është e domosdoshme për Veten edhe për Sovranitetin e Hyjnisë së Tij Hyjnor.

Për Të, thyerja e premtimit, do të ishte kundra Dinjitetit të Fuqisë së Tij dhe do të ishte kontradiktore me Gjithëpërfshirjen e Njohurisë së Tij, sepse thyerja e premtimit mund të burojë vetëm nga injoranca ose nga pafuqia.

O mohues! A e di ti se sa marrëzisht po kryen një krim me mosbesimin tënd e me mohimin? Ti po beson tekat e tua të rreme, mendjen tënde të përçartë dhe nefsin tënd mashtrues, po përgënjeshtron Atë që kurrësesi nuk detyrohet ta thyejë premtimin e Tij nga asnjë aspekt, Lavdia dhe Lartësia e të Cilit asnjëherë nuk mund ta pranojnë thyerjen e Fjalës së Tij, dhe Vërtetësia dhe Realiteti i të Cilit dëshmohen nga të gjitha gjërat dhe objektet e dukshme! Pavarësisht vogëlsisë tënde të pafund, ti po bën një krim të madh të pafund. Padyshim, ti meriton një dënim të madh të përjetshëm. Sipas disa rrëfenjave, që tregohet se "Dhëmballët e disa njerëzve të Xhehennemit janë aq të mëdha sa mali", ato shërbejnë si një tregues i madhësisë së krimit të tyre.

O mohues, ti je si një udhëtar i cili i mbyll sytë e tij ndaj dritës së diellit dhe në vend të asaj drite ndjek imagjinatat e mendjes së tij, pastaj dëshiron që ta ndriçojë rrugën e tij të frikshme përpara vetes me dritën që vjen nga feneri i kokës së tij, e cila në realitet nuk është më e fortë se sa xixa e një xixëllonjeje.

Atëherë, çfarëdo që është premtuar nga All-llahu i Plotëfuqishëm, Fjalët e Vërteta të të Cilit janë këto krijesa që ne i shohim dhe që Shenjat e vërteta dhe elokuente të të Cilit janë zhvillimet dhe ngjarjet e gjithësisë, Ai sigurisht do ta përmbushë premtimin e Tij, do të hapë një Gjykatë të Lartë dhe do të dhurojë një lumturi të madhe.

---

[46]Si rrënjët e pemëve dhe të barishteve

[47]Si gjethet dhe frutat.

E VËRTETA E NËNTË

Porta e Dhënies së Jetës dhe e Shkaktimit të Vdekjes,

Shfaqja e Emrave El-Hajju, El-Kajjumu, El-Muhji, El-Mumitu,

I Gjalli i Përjetshëm, Vetekzistuesi i Përhershëm, Jetëdhënësi, Shkaktuesi i vdekjes

A do të ishte e mundur për Atë, i Cili i jep jetë kësaj toke të gjërë të vdekur e të thatë; që duke vepruar kështu demonstron Fuqinë e Tij nëpërmjet sjelljes në jetë më shumë se treqindmijë lloje nga llojet e krijesave, ardhja në jetë e secilit nga ato është aq e jashtëzakonshme sa ajo e njeriut; i Cili, për më tepër, shfaq në këtë dhënie jete Njohurinë e Tij Gjithëpërfshirëse përmes dallimeve dhe diferencimeve të pafundme të çdo krijese që Ai i bën në përzierjen e ngatërruar të të gjitha atyre llojeve; i Cili drejton shikimet e të gjithë shërbëtorëve të Tij për tek lumturia e përjetshme, duke u premtuar atyre Ringjallje me të gjitha dekretet e Tij qiellore; i Cili e shfaq Madhështinë e Hyjnisë së Tij duke bërë që të gjitha krijesat të bashkëpunojnë me njëra-tjetrën, dhe i bëri ato të rrotullohen brenda Rrethit të Tij dhe Vullnetit të Tij, që të ndihmojnë njëri-tjetrin e t'i nënshtrohen Atij; i Cili tregon rëndësinë që Ai i ka dhënë njeriut duke e bërë atë frutin më gjithëpërfshirës, më të çmuarin, më të hollin, më delikatin, më të vlerësuarin e më të vyerin në pemën e krijesave, duke iu adresuar atij e duke ia nënshtruar atij të gjitha gjërat; a do të ishte e mundur që Ky i Gjithëfuqishëm, e i Gjithëmëshirshëm, dhe Ky i Gjithëditur e i Gjithurtë, i Cili i dha këtë rëndësi njeriut, të mos shkaktojë ringjalljen! Të mos shkaktojë Tubimin e të mos i japë përsëri jetë njerëzimit, apo të jetë i paaftë për të vepruar kështu! Apo të mos mundet të hapë dyert e Gjykatës së Lartë e të krijojë Xhennetin e Xhehennemin! Jo, kurrë nuk do të ishte kjo e mundur!..

Në të vërtetë, Rregullatori i Plotfuqishëm i çështjeve të kësaj bote krijon në çdo shekull, në çdo vit e në çdo ditë, në fytyrën e ngushtë e të përkohshme të globit, shenja të shumta, shembuj dhe tregues të Tubimit të madh dhe të Fushës së Ringjalljes.

Shkurtazi: Kështu, në ringjalljen e pranverës, ne shohim se gjatë pesë ose gjashtë ditëve, më shumë se treqindmijë lloje të ndryshme

kafshësh dhe bimësh të vogëla apo të mëdha ringjallen dhe shpërndahen. Rrënjët e të gjitha pemëve e bimëve, si dhe disa kafshë vijnë në jetë dhe ngjallen tamam ashtu siç ishin ato më parë. Të tjerat rikrijohen në një formë aq të ngjashme si të ishin pothuajse të njëjtat. Farërat që në formën e tyre të jashtme, lëndore, shfaqen të jenë shumë të përafërta me njëra-tjetrën, por megjithatë, për gjashtë ditë ose gjashtë javë, ato bëhen të dalluara e të diferencuara nga njëra-tjetra, ndonëse ishin të përziera, dhe atëherë me një shpejtësi e gjërësi të skajshme, me një lehtësi e shumë kollaj vijnë në jetë me rregullin dhe ekuilibrin më të madh. A do të ishte ndonjë gjë e vështirë për Atë i Cili i kryen të gjitha këto vepra, apo të ishte i paaftë për krijimin e qiejve e të tokës për gjashtë ditë! Apo të mos mundej ta ringjallë njeriun me një klithmë të vetme? Jo, kurrë nuk do të ishte e mundur!..

Le të supozojmë se do të ndodhej ndonjë shkrimtar me dhunti të jashtëzakonshme i cili do të mund të shkruante treqindmijë libra në një fletë të vetme shkronjat e të cilëve të ishin fshirë e zhdukur, t'i shkruante pa asnjë gabim, ngatërresë, harresë e mangësi e në formën më të plotë e më të mirë, dhe t'i shkruante të gjithë ato së bashku për një orë të vetme. Dhe në qoftë se dikush do të të thonte: "Ky shkrimtar do të shkruaj nga kujtesa e tij për një minut librin tënd që ka rënë në ujë dhe që është fshirë." Atëherë a do të thoje ti se ai nuk është në gjendje, dhe a nuk do të besoje në aftësinë e tij...?

Ose mendo për një mbret të jashtëzakonshëm, i cili me qëllim që të shfaqë fuqinë e tij, ose për hir të dhënies së një shembulli paralajmërues, ose për të bërë një vend qetësie, zhduk male të tëra me një urdhër të vetëm, i kthen përmbys mbretëritë, dhe e transformon detin në tokë të thatë, pastaj ti i sheh prej tij këto vepra, dhe ndërkohë befas një shkëmb i madh u rrokullis poshtë në një rrjedhë uji dhe bllokoi rrugën e mysafirëve që janë të ftuar për të shkuar për tek gostia në prani të Mbretit, mirëpo janë të pamundur të kalojnë. Në qoftë se dikush do të të thonte ty: "Ai Mbret i Lartë do ta zhdukë apo do ta copëtojë atë shkëmb, sado i madh që të jetë, me një urdhër të vetëm, sepse Ai nuk mund t'i lërë mysafirët e tij në rrugë", a do të thoje ti se Ai nuk do ta zhdukte shkëmbin, apo të thoje se "Ai është i pamundur ta bëjë atë..."?

Ose, në qoftë se dikush, në ndonjë ditë, do të grumbullonte së bashku një ushtri të madhe, dhe ndërkohë të thuhet ty se: "Ai do ta

grumbullojë atë me një të rënë të borisë, pasi individët e saj ishin shpërndarë për pushim, dhe batalioni do të vihej në rresht në një formë të disiplinuar", a do t'i përgjigjeshe duke i thënë, "Unë nuk e besoj atë!" Në qoftë se ti do të thoje diçka nga këto gjëra, sjellja e jote do të ishte vërtet marrëzi...

Në qoftë se ti i ke kuptuar këto tre shembuj, tani vështro më tej dhe shiko se si Projektuesi i parapërjetësisë kthen përpara syve tonë faqen e bardhë të dimrit dhe hap faqet jeshile të pranverës e të verës! Atëherë Ai skalit në faqen e tokës me Penën e Fuqisë dhe të Kaderit në formën më të bukur, më shumë se treqind mijë specie të krijimit. Asnjëra nuk e cënon tjetrën. Ai i shkruan ato të gjitha së bashku, por asnjëra nuk bllokon rrugën e një tjetre. Në përbërjen dhe në formën e tyre, secila mbahet e veçuar nga tjetra pa ndonjë ngatërresë dhe nuk ka gabim në të shkruarit.

Ai Ruajtës dhe i Gjithurti i Vetëm, i Cili ruan e përfshin programin e shpirtit të një peme të madhe në bërthamën më të vockël, jo më e madhe se sa një pikë, atëherë, a do të ishte e lejueshme të pyesësh se si Ai i ruan shpirtërat e atyre që vdesin?

Ai i Gjithëfuqishëm i Vetëm i Cili i shkakton globit të rrotullohet si një guralec në një bahe, a do të ishte e lejueshme të pyesësh se, "Si Ai do ta heqë e zhdukë këtë glob" nga rruga e mysafirëve të Tij, të cilët po udhëtojnë për ta takuar Atë në Botën e Përtejme?

Përsëri, i Gjithëlavdishmi i Vetëm, i Cili nga mosekzistenca krijoi grimcat dhe i rekrutoi ato me urdhërin e كُنْ فَيَكُونُ "*Bëhu!-dhe ajo është bërë (në çast)*" në trupat e të gjitha gjërave të gjalla, dhe kështu krijoi ushtri shumë të disiplinuara, a do të ishte e mundur të pyetet se, "Si Ai do t'i grumbullojë me një klithmë të vetme ato grimca bazë të cilat qenë njohur me njëra-tjetrën dhe ato pjesë themelore që u bashkuan si një batalion i trupit dhe i organizimit të tij? "

Për më tepër, ti do të shikoje me dy sytë e tu vizatime të shumta të bëra nga All-llahu xh.sh. si shenja, si shembuj e tregues të ringjalljes, të ngjashme me ringjalljen e pranverës, vizatime të vëna nga Ai çdo shekull e epokë të botës në ndryshimin e ditës e të natës, madje edhe në shfaqjen e zhdukjen e reve në qiell, si shembuj e tregues ringjalljeje.

Në qoftë se ti do ta përfytyroje veten tënde të kishe jetuar para një mijë viteve dhe pastaj t'i karahasoje me njëri-tjetrin dy krahët e kohës që janë e shkuara dhe e ardhmja, atëherë ti do të shikoje shembuj tubimi e tregues ringjall-jeje aq të shumtë sa shekujt e ditët. Kështu në qoftë se ti, edhe pasi të kesh dëshmuar kaq shumë shembuj e tregues, do ta vlerësoje ringjalljen trupore si të pamundur e të papranuar nga arsyeja, dije se sjellja jote është si një çmenduri.

Shiko se çfarë thotë Dekreti më i Madh rreth kësaj të vërtete që ne po diskutojmë:

فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Shihni pra te pasojat e Mëshirës së All-llahut, se si Ai ringjall tokën pas vdekjes së saj. Sigurisht që (All-llahu, i Cili siç ringjalli tokën pas vdekjes së saj) do të ngrejë me siguri të vdekurit (Ditën e ringjalljes) dhe Ai është i Plotëfuqishëm për të bërë çdo gjë."[48]

Shkurtazi: Nuk ka asgjë që e bën të pamundur Tubimin e Ringjalljes, përkundrazi, çdo gjë e kërkon medoemos atë dhe e thërret.

Po, Ai i Cili i jep jetë kësaj toke të madhe e cila është një ekspozitë çudirash dhe që i shkakton vdekjen asaj si të ishte thjesht një kafshë; i Cili e ka bërë këtë tokë një djep të këndshëm dhe një anije të bukur për njeriun dhe kafshën; i Cili e ka bërë Diellin një llambë që e furnizon me dritë e nxehtësi bujtinën e kësaj bote; i Cili i ka bërë planetët mjete transporti për dërgimin e enjgjëjve të Tij; Një Hyjni e përjetshme dhe madhështore deri në këtë shkallë, dhe një sovranitet gjithëpërfshirës madhështor deri në këtë gradë nuk do të mbeteshin e të përkufizoheshin tek çështjet kalimtare, të paqënd-rueshme, të pastabilizuara, të parëndësishme, të ndryshueshme, jo të përhershme, të mangëta e të paplota të kësaj bote.

[48] Kur'an, 30: 50

Domethënë, ai sigurisht duhet të ketë një mbretëri tjetër, një mbretëri të denjë për Të, e qëndrueshme, e përhershme, madhështore, e lartë, e stabilizuar, e pandryshueshme dhe e lavdishme, dhe për hir të asaj mbretërie Ai na bën neve të punojmë dhe për tek ajo Ai na thërret. Për transferimin tonë tek ajo mbretëri dëshmojnë të gjithë shpirtërat e ndritur të cilët kanë depërtuar nga paraqitja e jashtme e gjërave për tek realiteti në brendësi dhe që janë nderuar me afrimitetin tek Prezenca Hyjnore; edhe e dëshmojnë të gjithë udhëheqësit shpirtërorë që janë pajisur me zemra të ndriçuara, dhe të gjithë mendjendriturit, të gjithë këta, me unani-mitet, na njoftojnë neve se Ai ka përgatitur për ne një shpërblim e shpagim dhe tregojnë se Ai, në mënyrë të përsëritur, na jep neve premtime të prera dhe paralajmërime të rrepta.

Sa për thyerjen e premtimit, ajo kurrësesi nuk mund të pajtohet me Lavdinë e Shenjtërisë së Tij, sepse thyerja e premtimit është e pathemeltë dhe poshtërim i plotë. E ngjashme me këtë, dështimi për të përmbushur një kërcënim buron ose nga amnistia (falja), ose nga pafuqia. Atëherë mosbesimi është një krim absolut[49] dhe nuk mund të falet... Ndërsa i Gjithëfuqishmi i Vetëm Absolut është shumë lart dhe i përjashtuar nga pafuqia.

Kurse ata të cilët na sjellin dëshmitë dhe njoftimet e tyre, pavarësisht të gjitha ndryshimeve në metodat e tyre, në sjelljet dhe në rrugët, ata janë plotësisht të pajtueshëm dhe kanë rënë dakord me unanimitet për këtë çështje themelore. Ata për sa i përket numrit të shumtë të tyre, kanë autoritetin e unanimitetit. Me cilësinë e tyre, ata kanë autoritetin e dijetarëve të konsensusit. Me rangun e tyre, secili

[49] Po, mohimi është një fyerje e përbuzje për të gjitha krijesat, pasi ai i akuzon ato për kotësi e pavlefshmëri, është një mohim i shfaqjes së Emrave të bukur Hyjnorë në pasqyrat e krijesave. Është një përgënjeshtrim i të gjitha krijesave pasi hedh poshtë dëshminë e krijesave për Emrat Hyjnorë. Ai i prish potencialet e mundësitë e njeriut deri në një shkallë të tillë saqë rrëmben prej tij fuqinë për të pranuar të mirën e për t'u reformuar. Gjithashtu, mosbesimi është një padrejtësi shumë e madhe, është një shkelje kundra të gjithë krijesave dhe ndaj të drejtave të Emrave të bukur Hyjnorë.

Kështu mbrojtja e atyre të drejtave dhe natyra e pandreqshme e shpirtit të mohuesit, bëjnë të domosdoshëm që mosbesimi duhet të jetë i pafalshëm. Verseti: إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيم "*T'i përshkruash ortakë All-llahut është padrejtësia më e madhe."* (Kur'an, 31: 13) e shpreh këtë kuptim.

është si një yll udhëzues i njerëzimit, është syri i dashur i një grupi dhe objekt krenarie i një kombi. Me rëndësinë e tyre, secili është një ekspert dhe një autoritet në çështje.

Në çdo art apo shkencë, dy ekspertë preferohen mbi mijëra njerëz joekspertë, dhe dy pohues pozitivë preferohen mbi mijëra mohues në përcjelljen e një raportimi. Për shembull, dëshmia e dy njerëzve duke vërtetuar shikimin e Hënës së re në fillimin e muajit të Ramazanit, shfuqizon krejtësisht mohimin e mijëra mohuesve.

Shkurtazi: Në të gjithë botën, nuk ka njoftim më të vërtetë, as pretendim më të qëndrueshëm dhe as realitet më të dukshëm se sa ky... **Domethënë, padyshim bota është një fushë, dhe ringjallja është një lëmë, një korrje. Xhenneti e Xhehennemi janë secila depozita për drithë.**

E VËRTETA E DHJETË

Portat e Urtësisë, Përkujdesjes, Mëshirës dhe e Drejtësisë.

Shfaqja e Emrave: El-Hakimu, El-Kerimu, El-A'dilu, Er-Rahimu.

I Gjithurti, Gjithëbujari, i Drejti dhe Mëshirëploti.

A do të ishte e mundur për Zotëruesin e Gjithëlavdishëm i të gjithë sundimit në këtë bujtinë të paqëndrueshme të botës, në këtë vend të përkohshëm testimi, në këtë arenë interesante për turistët, i Cili shfaqi një urtësi kaq të dukshme, një përkujdesje kaq të qartë, një drejtësi kaq të autoritetshme dhe një mëshirë kaq gjithëpërfshirëse, a do të ishte e mundur që në sferën e mbretërisë së tij dhe në botët e dimensioneve të brendshme të gjërave, të mos ekzistonin banesa të përjetshme me banorë të përjetshëm, vendqëndrime të përjetshme dhe krijesa me banim të përhershëm, dhe të shkonin kot e të zhvlerësoheshin si gjëra të parëndësishme të gjitha të vërtetat e dukshme të kësaj urtësie, të kësaj përkujdesje, të kësaj drejtësie dhe të kësaj mëshire!..

Përsëri, a do të ishte e mundur për Krijuesin e Gjithurtë, i Cili e zgjodhi këtë njeri midis të gjitha krijesave të Tij, dhe e bëri atë marrësin e drejtëpërdrejtë e të plotë të mesazhit nga ana e Tij, e bëri atë

një pasqyrë gjithëpërfshirëse për Emrat e Tij të Bukur, që e lejoi atë të shijonte, vlerësonte e të njihej me të gjitha kënaqësitë e thesareve të Tij të Mëshirës, që ia bëri Vetveten të njohur atij me të gjithë Emrat e Tij, që e deshi atë dhe e bëri Vetveten të dashur te ai.. a do të ishte e arsyeshme që edhe pas të gjithë kësaj të mos e dërgonte Ai i Gjithurtë këtë njeri të mjerë në atë mbretërinë e Tij të përjetshme! E të mos e gëzonte atë në atë banesë të lumturisë së përjetshme pasi Ai i bëri ftesë për tek ajo!..

A do të ishte e arsyeshme që Ai të ngarkonte çdo krijesë, madje sikur ajo të ishte sa bërthama, fara, me një detyrë aq të rëndë sa një pemë, e të vendoste në të shembuj të urtësisë së Tij aq të shumta sa lulet, dhe aspekte të dobishme aq të shumta sa frutat, pastaj t'i bënte qëllimin e ekzistencës së atyre detyrave, urtësive dhe aspekteve të dobishme asgjë më shumë se sa qëllimi i një bërthame që orientohet tek kjo dynja! Domethënë, ta bënte qëllimin e ekzistencës vetëm qëndrimin në këtë botë që është më pak e vlefshme se sa një farë sinapi! Dhe të mos i bënte ato detyra, ato urtësi e aspekte të dobishëm farëra për botën e kuptimit, as tokë kultivuese për botën e përtejme që të prodhojnë atje të vërtetat e tyre dhe rezultatet e vlefshme të denja për ato.

A do të ishte e arsyeshme që të gjitha këto ndryshime të rëndësishme e këto festivale të mëdha të mbeteshin pa qëllim, të ishin pa urtësi e kot? A do të ishte e arsyeshme që Ai të mos i kthente fytyrat e tyre drejt botës së kuptimit dhe botës së përtejme, që ato mund të shfaqin atje qëllimet e tyre të vërteta dhe rezultatet e përshtatshme?

Po, përsëri, a do të ishte e mundur që Ai t'i shfaqte të gjitha ato në kundërshtim me realitetin, ose në kundërshtim me cilësitë e Tij të Shenjta dhe me Emrat e Tij të Bukur**:** ***El-Hakimu, EL-Kerimu, El-A'dilu*** dhe ***Er-Rahimu****" I Gjithurti, Gjithëbujari, i Drejti dhe Mëshirëploti,* dhe të përgënjeshtronte të vërtetat e gjithësisë që karakterizohen nga urtësia, bujaria, drejtësia dhe nga mëshira; të refuzonte dëshminë e të gjitha krijesave dhe të anulonte treguesit e bërë nga të gjitha krijesat e urta e të përsosura!..

A do ta pranonte arsyeja që Krijuesi t'i ngarkonte njeriun dhe shqisat e tij me detyra aq të shumta sa numri i qimeve të kokës së tij, por t'i jepte atij vetëm se një shpërblim material, një shpërblim jo më

të vlefshëm se sa një qime floku! A do të ishte e mundur që Ai të vepronte në një mënyrë që kundërshton drejtësinë e Tij të vërtetë dhe të vepronte në kontradiktë me urtësinë e Tij të vërtetë!..

Përsëri, a është e mundur që All-llahu i Cili e provon dhe e shfaq Vetveten të jetë Zotëruesi i Urtësisë Aboslute, që duke i bashkangjitur çdo gjallese, ose madje çdo gjymtyre, si gjuha, dhe në të vërtetë çdo krijese, shembujt e Urtësisë së Tij dhe burimet e përfitimeve aq të shumta sa rezultatet dhe frutat që Ai ia ka bashkangjitur një peme, dhe pastaj të mos i japë njeriut qëndrueshmëri e përjetësi, dhe të mos i japë atij lumturinë e përjetshme e cila është më e madhja e shembujve të Urtësisë së Tij, më e rëndësishmja e të gjitha burimeve të përfitimit, dhe më e domosdoshmja e të gjitha rezultateve! A do ta linte Ai përjetësinë, takimin me Të në botën e përtejme dhe lumturinë e përjetshme, të cilat e bënë urtësinë urtësi, mirësinë mirësi dhe mëshirën mëshirë; madje ato janë burimi dhe qëllimi i të gjitha urtësive, i mirësive, i përfitimeve dhe i mëshirës.

A do të ishte e mundur që Ai t'i linte ato, t'i neglizhonte e t'i zhyste të gjitha veprat e Tij në një kotësi të plotë e në qënien e tyre të pakuptimta! Dhe t'i shkaktonte Vetvetes, Ruajna Zot!.. t'i ngjasonte një qënieje që ka ndërtuar një pallat madhështor, dhe ka vendosur në çdo gurë të tij mijëra skalitje e stoli dhe në çdo qoshe të të cilit gjenden me mijëra zbukurime, dhe në çdo pjesë të të cilit janë sjellë mijëra mjete e instrumente të çmuara e të domosdoshme shtëpie, pastaj nuk ndërton një çati që ta mbrojë atë, kështu si rrjedhojë gjithçka prishet e shkatërrohet kot së koti! Jo, kjo kurrë nuk mund të jetë e vërtetë! ***Mirësia vjen nga Mirësia Absolute, dhe bukuria vjen nga Zotëruesi i Bukurisë Absolute. Gjithashtu, asgjë e kotë dhe e paqëllimtë nuk mund të vijë nga Zotëruesi i Urtësisë Absolute.***

Po, kushdo që në përfytyrimin e tij i hip anijes së historisë dhe nis lundrimin në drejtim të së shkuarës, ai do të shikonte sa numri i viteve skena të vdekura, vende, tubime e botëra të ngjashme me bujtinën e dynjasë, me fushën e testimit dhe me tubimin e krijimit, në kohën tonë aktuale që ne i shohim. Pavarësisht se ato ndryshojnë nga njëra-tjetra në formë e cilësi, por ato i ngjasojnë njëra-tjetrës për sa i përket rregullit të tyre, në mahnitjet e tyre dhe në mënyrën në të cilën ato shfaqin Fuqinë dhe Urtësinë e Krijuesit.

Në ato vendqëndrime të paqëndrueshme, në ato fusha kalimtare dhe në ato tubime të përkohshme ai gjithashtu do të shikojë veprat e mirërregulluara të një urtësie aq të dukshme, treguesit e një përkujdesjeje aq të qartë, shenjat e një drejtësie aq autokrate, frutat e një mëshire aq gjithëpërfshirëse, saqë ai do ta kuptojë me siguri në qoftë se nuk ka humbur mendjemprehtësinë se: Nuk mund të ketë urtësi më të plotë se sa ajo urtësi e dëshmuar, nuk mund të ketë përkujdesje më të bukur se sa ajo shenjat e të cilës ai i shikon, nuk mund të ekzistojë drejtësi më e lavdishme se sa ajo treguesit e të cilës ai i sheh, dhe nuk mund të ketë mëshirë më gjithëpërfshirëse se sa ajo që frutat e të cilës ai i shikon.

Në qoftë se, po të supozonim të pamundurën, nuk do të ndodheshin banesa të përhershme, as vende të larta, as vendqëndrime të përjetshëm me banorë të përjetshëm, dhe as shërbëtorë të lumtur në mbretërinë e Atij Monarku të Përjetshëm i Cili administron të gjitha çështjet dhe, që në mënyrë të vazhdueshme, e ndryshon bujtinën dhe mysafirët e saj, atëherë do të bëhej e domosdoshme të mohoje të katër të vërtetat gjithëpërfshirëse shpirtërore: drejtësinë, përkujdesjen, urtësinë dhe mëshirën të cilat janë elemente të fuqishme si drita, ajri, uji dhe toka, dhe do të detyroheshe, atëherë, të mohoje edhe ekzistencën e tyre, megjithëse ato janë aq të qarta, si qartësia e atyre elementeve; sepse është e qartë se kjo botë e përkohshme me çfarë përmban ajo nuk mund të jenë një shfaqje e plotë e esencave të tyre të vërteta.

Në qoftë se nuk do të kishte ndonjë vend tjetër, diku tjetër, ku ato të mund të shfaqen plotësisht, atëherë do të bëhej e domosdoshme, me një marrëzi si ajo e atij njeriu i cili mohon ekzistencën e diellit, megjithëse e shikon dritën duke mbushur ditën dhe do të mohonte urtësinë që ne mund ta shohim në çdo gjë përpara syve tonë, do të mohonte përkujdesjen që ne mund ta vëzhgojmë në vetveten tonë dhe në shumicën e gjërave, do të mohonte këtë drejtësi[50] që shenjat e së

[50] Ndodhen dy lloje drejtësie, njëri është pozitiv dhe tjetri negativ.

Lloji pozitiv është t'i japësh të drejtën e meritueshme atij që i takon. Kjo formë drejtësie ekziston gjithandej botës në formën më të qartë, sepse siç u provua te e **Vërteta e tretë,** se ajo çfarë kërkon çdo gjë dhe ajo çfarë është e domosdoshme për ekzistencën e vazhdimësinë e jetesës së saj, të cilën ajo gjë e kërkon nga Krijuesi i saj, me gjuhën e prirjes së saj të bashkëlindur, me gjuhën e nevojës natyrale, dhe me gjuhën e domosdoshmërisë së saj, ajo gjë i jepet asaj në përputhje me një balancë të

cilës shfaqen kaq fuqishëm, dhe do të mohonte këtë mëshirë që ne e shikojmë në çdo vend. Gjithashtu do të duhej të konsiderohej Autori prej të Cilit vijnë këto zhvillime urtësie, këto veprime bujarie dhe këto mirësi të mëshirshme që ne i marrim në univers - do të duhej të vlerësohej - ruajna Zot!, si një tallës e një tiran tradhtar e mashtrues. Është krejtësisht e pamundur që të përmbysen të vërtetat. Madje edhe sofistët idiotë, të cilët mohuan ekzistencën e çdo gjëje dhe madje ekzistencën e vetes së tyre, nuk do t'i afroheshin lehtë përfytyrimit të këtij absurditeti.

Shkurtazi: Duke konsideruar pabarazinë e skajshme -nga njëra anë- midis kësaj gjendjeje të çështjeve që ne i shikojmë së bashku, me bashkimet e mëdha të jetës, me ndarjet e shpejta të vdekjes, me tubimet madhështore, me shpërndarjet e shpejta, me ceremonitë e mëdha dhe me treguesit e mahnitshëm, dhe -nga ana tjetër- midis rezultateve të vogëla që ne i shohim të arrihen pjesërisht në këtë botë kalimtare dhe qëllimeve të përkohshëm e të parëndësishëm të qënieve që i përkasin kësaj bote, ne dalim me përfundimin se mosekzistenca e botës tjetër do të thonte që t'i bashkangjisësh një guri të vogël qëllime të urta aq të mëdha sa mali, dhe një mali të madh t'i bashkangjisësh një qëllim aq të vogël të përkohshëm, aq sa një guralec. As mendja dhe as urtësia nuk mund ta gjejnë të pranueshme këtë.

Me fjalë të tjera, kjo mungesë harmonie e përpjesëtimi midis qënieve dhe këtyre çështjeve, nga njëra anë, dhe midis qëllimeve që i përkasin kësaj bote, nga ana tjetër, demonstron me siguri se: ***Të gjitha qëniet i kanë kthyer fytyrat e tyre drejt botës së kuptimit. Atje ato do të japin frutat e tyre të përshtatshëm, dhe sytë e tyre janë fiksuar tek Emrat e shenjtë Hyjnorë. Qëllimet e tyre të fundit i përkasin vetëm asaj bote. Ndërsa substancat e tyre janë të fshehura nën dheun e***

---

veçantë dhe me një kriter të veçantë. Domethënë, kjo formë drejtësie është aq e sigurt sa vetë jeta e vetë ekzistenca.

Lloji i dytë i drejtësisë, negativja, qëndron në ndëshkimin e padrejtësive; ky lloj u jep keqbërësve hakun e tyre nëpërmjet shpagimit e dënimit. Ky tip drejtësie edhe në qoftë se nuk shfaqet plotësisht në këtë botë, mirëpo ndodhen shenja e tregues të panumërt që na lejojnë neve për ta kapur me intuitë e për ta perceptuar natyrën e vërtetë të saj. Për shembull, të gjitha goditjet qortuese dhe kamxhikët ndëshkimorë që u ranë popujve kundërshtarë, nga Adi e Themudi gjer tek popujt kryengritës të këtij shekullit tonë, sigurisht tregojnë se një drejtësi e lartë e sundon botën...

kësaj bote, lulet e tyre do të shfaqen në Botën e Shëmbëllesës. Njeriu kultivon e kultivohet në këtë botë, sipas aftësisë së tij; të korrat mblidhen në botën e përtejme.

Po, në qoftë se e shikon aspektin e gjërave i cili orientohet drejt Emrave të Bukur Hyjnorë e drejt botës së përtejme, ti do të shihje se çdo farë që është një mrekulli e Fuqisë Hyjnore, ka një qëllim aq të madh sa një pemë. Çdo lule që është si një Fjalë e Urtësisë Hyjnore[51], ka kuptime aq të shumta sa lulet e një peme. Dhe çdo frut që është si një mrekulli e Mjeshtërisë së All-llahut dhe një poemë e diktuar nga Mëshira e Tij, ka qëllime urtësie aq të shumta sa frutat e një peme. Sa për aspektin e qënies së tyre furnizime e ushqime për ne, ai është një qëllim i vetëm, midis mijëra qëllimeve të urtësisë; ai përmbush qëllimin e tij, shpreh kuptimet e tij, dhe vdes duke u varrosur në stomakun tonë.

Meqenëse këto qënie kalimtare i japin frutat e tyre të përjetshëm në një vend tjetër, lënë atje forma të përjetshme për vetveten, dhe shprehin atje kuptimet e përhershme; meqenëse ato janë përfshirë në lavdërime e dhënie falënderimesh të pafund për Krijuesin, dhe meqenëse njeriu bëhet njeri i vërtetë sa kohë që ai i shqyrton dhe i shikon këto aspekte të gjërave që janë orientuar drejt botës së përtejme, duke gjetur kështu rrugën e tij të përjetësisë nëpërmjet të përkohshmes meqenëse e gjitha kjo është e vërtetë, atëherë padyshim duhet të jenë disa qëllime të tjera që janë hedhur midis jetës dhe vdekjes dhe të cilat së pari tubohen, e pastaj ndahen.

Nuk ka gabim në këtë krahasim. Gjendja e lartëpërmendur e çështjeve u ngjason rrethanave të formuara e të rregulluara nëpërmjet imitimit e përfaqësimit. Tubimet e shkurtëra dhe shpërndarjet organizohen me shpenzime shumë të mëdha vetëm për hir të marrjes së fotografive e filmimeve, të cilat më vonë mund të shfaqen në Kinema.

---

[51] **Në qoftë se thuhet:** "Përse shembujt e tu përbëhen kryesisht nga lulet, farërat dhe frutat?.."

Përgjigjja jonë do të ishte se ato janë më të çuditshmet dhe më të hollat e mrekullive të fuqisë së All-llahut xh.sh.. Për më tepër, meqenëse natyralistët, filozofët dhe njerëzit e çudhëzimit kanë qenë të pamundur që ta lexojnë shkrimin e hollë që është shkruar tek ato nga pena e Kaderit dhe e Fuqisë, ata u mbytën tek ato dhe ranë në moçalin e natyrës...

Kështu, njëri prej qëllimeve të kalimit të jetës individuale dhe shoqërore në një periudhë të shkurtër në këtë dynja, është që ta mundësojë marrjen e filmimeve dhe formimin e imazheve, është të mundësojë regjistrimin e rezultateve të punëve tona për t'u shfaqur në Ditën e Llogarisë, për t'u shfaqur tek tubimi i madh dhe për të dhënë frutat e lumturisë më të madhe. Thënia e lartë e Profetit a.s.m., ***"Kjo botë është një tokë që kultivohet për botën e përtejme"*,** e shpreh këtë të vërtetë.

Meqenëse bota ekziston dhe brenda kësaj bote ekzistojnë gjithashtu urtësia, përkujdesja, mëshira dhe drejtësia me dëshmitë e tyre të shumta, atëherë padyshim edhe Bota e përtejme ekziston gjithashtu me aq siguri, si siguria e ekzistencës së kësaj bote. Meqenëse çdo gjë në dynja shikon e orientohet për tek jeta e përhershme nga njëri aspekt, atëherë udhëtimi vazhdon drejt asaj bote. Kështu të mohosh botën e përtejme, do të ishte si të mohoje këtë botë me gjithçka që ajo përmban.

Domethënë, ashtu siç e presin njeriun Exheli dhe varri, po ashtu Xhenneti dhe Xhehennemi e presin me padurim arritjen e tij.

E VËRTETA E NJËMBËDHJETË

Porta e Humanizmit dhe Shfaqja e Emrit El-Hakk, i Vërteti.

A do të ishte e mundur që Krijuesi i Cili është i Adhuruari i Vërtetë, ta krijonte këtë njeri e ta bënte shërbëtorin më të nderuar të Hyjnisë së Tij Absolute dhe më të rëndësishmin e Hyjnisë universale në të gjitha botët e Tij, që e bëri atë marrësin më të mendueshëm e të kuptueshëm të urdhër-esave të Tij, e bëri atë pasqyrën më gjithëpërfshi-rëse të shfaqjes së Emr-ave të Tij; që e krijoi atë si mrekullinë më të bukur të fuqisë së Tij, në më të bukurën e formave, me qëllim që të shfaqë Emrin më të Madh dhe që të shfaqë shkallën më të madhe të çdo Emri nga këto Emra të Bukur; e bëri atë më të bukurin e mrekullive të Fuqisë Hyjnore dhe më të pasurin midis krijesave dhe i pajisi ato me balancat dhe instrumentet për të njohur e peshuar çfarë ndodhet në thesaret e Mëshirës Hyjnore, e bëri atë më të nevojshmin e të gjitha krijesave për mirësitë e Tij të panumërueshme, e bëri më të vuajturin e tyre nga asgjësimi, më të dëshirueshmin për

qëndrueshmëri, e bëri më delikatin, më të varfërin e më të nevojshmin, më të mjerin e më të zbuluarin ndaj dhimbjeve në jetën e tij të kësaj bote, por më të lartin nga aspekti i aftësisë së tij të natyrshme, në format e në tiparet më të larta.

A do të ishte e mundur që All-llahu i Gjithëfuqishëm ta bënte të gjithë këtë tek njeriu, e pastaj të mos e dërgojë atë tek Bota e përjetshme për të cilën ai është i përshtatshëm e i denjë dhe për të cilën ai është shumë i përmalluar! A do të ishte e mundur që Ai të mohonte kështu të gjithë esencën e humanizmit, e të vepronte në një mënyrë krejtësisht në kundërshtim me vetë vërtetësinë e Tij, e të kryente një akt padrejtësie që syri i së vërtetës do ta vlerësonte të shëmtuar!

Përsëri, a do të ishte e mundur që Sundimtari me drejtësi dhe Mëshirëploti absolut i Cili i dhuroi këtij njeriu një aftësi të natyrshme të lartë ç'ka i mundësoi atij mbajtjen e Amanetit më të Madh, atë Amanet që e refuzuan për ta mbajtur edhe qiejt, toka dhe malet; domethënë e krijoi atë, që me peshat e tij të vogëla dhe me aftësitë e tij, të njihte cilësitë gjithëpërfshirëse, aktet e përgjithshme dhe treguesit e pafund të Krijuesit të tij, që Ai e bëri atë më delikatin, më të lëndueshmin e krijesave; dhe ia besoi atij rregullin e të gjithë jetës bimore e shtazore në tokë, dhe e bëri atë të ndërhyjë në mënyrat e tyre të adhurimit e të lavdërimit ndaj All-llahut; që Ai e bëri atë një model në shkallë të zvogëluar të zhvillimeve Hyjnore në kozmos; që e bëri atë të shpallë Hyjninë e Tij të lavdishme tek të gjitha qëniet, në fjalë e në vepra; që Ai i dha atij një pozitë më të nderuar se sa pozita e engjëjve dhe i dha rangun e kalifit (zëvendësi i All-llahut në tokë) – a do të ishte e mundur që Ai t'i jepte këtij njeriu gjithë këto detyra dhe pastaj të mos i jepte qëllimin, rezultatin dhe frutin e të gjitha këtyre detyrave, që është lumturia e përjetshme! Dhe ta flakte atë në shkallën më të ulët, si më të mjerin, më fatkeqin, më të poshtëruarin dhe më të vuajturin e të gjithë krijesave të Tij! Dhe ta bënte këtë mendje e cila është një dhuratë e bekuar dritëdhënëse e Urtësisë së Tij, një mjet brilant për arritjen e lumturisë, dhe një instrument fatzi e i errët torture për atë mjerim, duke vepruar kështu në kontradiktë të plotë me urtësinë e Tij absolute dhe në kundërshtim me Mëshirën e Tij të pafund! Jo, kurrë nuk do të ishte e mundur!

Shkurtazi: Ashtu siç pamë në krahasimin e lartpërmendur tek letërnjoftimi i oficerit dhe te regjistri shërbimet e tij, rangun e tij,

detyrën, rrogën, veprimet, instruksionet e pajimet, dhe u bë e qartë se ai oficer nuk punon për hir të kësaj fushe beteje të përkohshme, por për atë që ai do të udhëtojë tek një mbretëri e përjetshme, për hir të së cilës ai po përpiqet. Gjithashtu hollësitë e skalitura në librin e zemrës së njeriut, shqisat e shënuara në regjistrin e mendjes së tij dhe pajisjet e përfshira në natyrën e tij, që të gjitha janë orientuar drejt lumturisë së përjetshme; ato i janë dhënë njeriut dhe janë formuar veçse për hir të asaj lumturie të madhe. Dijetarët e përpiktë dhe evlijatë, të cilëve u jepen zbulime nga e padukshmja, kanë mendim unanim.

Përmbledhje: Në qoftë se do t'i thuhej "fuqisë imagjinuese të njeriut", e cila është njëra nga instrumentet e mendjes dhe një nga ilust-ruesit e saj, se: "ty do të të jepet sundimi i kësaj bote dhe stolia e saj, dhe se do të jetosh një milion vjet, por fundi yt është zhdukje e asgjësim", ajo do të reagonte me hidhërim në vend të kënaqësisë në qoftë se nuk do të ndërhynin tekat dhe dëshirat e ulëta të nefsit.

Domethënë, më e madhja e gjërave të përkohshme që është dynjaja dhe çfarë përmban ajo nuk mund të ngopë e kënaqë as edhe aftësinë më të vogël të njeriut, që është imagjinata! Nga kjo shfaqet qartë se ky njeri i cili ka këtë aftësi të natyrshme, i cili ka shpresa, ka mendime që rrethojnë gjithësinë, dhe dëshira që preferojnë llojet e ndryshme të lumturisë së përjetshme, sigurisht ky njeri u krijua vetëm për përjetësi dhe, së fundi, do të udhëtojë atje. Kjo botë është si një bujtinë për të, dhe një sallë pritje për botën e përtejme...

E VËRTETA E DYMBËDHJETË

Porta e Mesazhit dhe e Shpalljes dhe Shfaqja e

"Bismil-Lahir-Rrahmanirr-Rrahim",

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

A do të ishte e mundur për atë, fjalën e të cilit e vërtetuan të gjithë pejgamberët duke u mbështetur në mrekullitë e tyre, dhe të gjithë evlijatë duke u mbështetur në provat dhe në eksperiencat e tyre hirëplote, e dëshmuan vërtetësinë e tij të gjithë dijetarët e pastër duke u mbështetur në hetimet e tyre për të vërtetën... Ai Profet a.s.m. i cili, me të gjithë fuqinë e tij hapi rrugën e botës së përtejme dhe portën e

Xhennetit, duke u mbështetur tek fuqia e mijëra mrekullive të sigurta dhe tek mijëra vërsete vendimtare të Kur'anit të gjithurtë, të këtij libri të mrekullueshëm në dyzet aspekte të ndryshme. A do të ishte e mundur që dyshimet e gabuara, të cilat nuk janë më të forta as sa krahu i një mize, të bllokonin rrugën e botës së përtejme dhe portën e Xhennetit të cilat i hapi Profeti Muhammed a.s.m.!

Nga të vërtetat e mëparshme është bërë e qartë se çështja e ringjalljes është një e vërtetë aq e rrënjosur dhe e fuqishme, saqë asnjë fuqi, sado që të jetë, nuk mund ta lëkundë e ta shkulë atë; madje le të jetë ajo fuqi e aftë për të tronditur globin, ta thyente e ta flakte atë, sepse All-llahu i Gjithëfuqishëm e pohon dhe e deklaron atë të vërtetë me kuptimin e të gjithë Emrave të Tij dhe të Atributeve; dhe mesazhieri i Tij fisnik a.s.m. e vërteton atë me të gjitha mrekullitë e dëshmitë e Tij; Kur'ani i gjithurtë e vërteton atë me të gjitha të vërtetat e tij dhe me vërsetet; dhe vetë Kozmosi e dëshmon atë me të gjitha shenjat e krijueshmërisë që ai përmban dhe me të gjitha zhvillimet plot urtësi që ndodhin brenda tij.

A do të ishte e mundur që të bashkoheshin e të pajtoheshin me Qënien e Domosdoshme të gjitha krijesat, –me përjashtim vetëm të mohuesve– mbi këtë çështjen e ringjalljes, e pastaj të vinin dyshimet e dobëta dhe insinuatat djallëzore që s'kanë fuqi as sa një fije floku, ta lëkundin e ta shkulin atë të vërtetë të rrënjosur fort, e cila i ngjason një mali! Jo, kurrë!..

Mos kujto se provat e ringjalljes janë përkufizuar tek Dymbëdhjetë të Vërtetat që ne i përmendëm lart. Jo, vetëm Kur'ani i gjithurtë, i cili na i ka mësuar këto Dymbëdhjetë të Vërteta, tregon gjithashtu me mijëra aspekte të tjerë të çështjes, ku secili aspekt duke qenë një shenjë e fortë, se Krijuesi ynë do të na transferojë nga kjo botë e përkohshme për tek Bota e përjetshme.

Gjithashtu mos kujto se Emrat Hyjnorë, të cilët logjikisht kërkojnë ekzistencën e ringjalljes, janë përkufizuar tek këto Emra që ne i kemi diskutuar: ***-El-Hakimu, El-Kerimu, Er-Rahimu, El-A'dilu, El-Hafidhu-*** , *i Gjithurti, Gjithëbujari, Mëshirëploti, i Drejti dhe Ruajtësi*. Përkundrazi, të gjithë Emrat Hyjnorë që shfaqen në rregullsinë e Kozmosit kërkojnë logjikisht ekzistencën e ringjalljes dhe në të vërtetë e bëjnë atë të domosdoshme.

Gjithashtu, mos kujto se shenjat e Kozmosit që tregojnë ringjalljen janë vetëm ato që ne i përmendëm; përkundrazi, në shumicën e qënieve, ekzistojnë apsekte të ndryshëm e cilësi që janë si perde duke u hapur nga e djathta dhe nga e majta. Njëri aspekt jep dëshmi për Krijuesin, dhe aspekti tjetër tregon ringjalljen.

Për shembull, bukuria e qënies së njeriut, i formuar në formën më të bukur, tregon ekzistencën e Krijuesit dhe në të njëjtën kohë – fakti se si së bashku me gjithë aftësitë e tij gjithëpërfshirëse të cilat zhduken për një periudhë të shkurtër, tregon ringjalljen. Saqë, në qoftë se dikush do ta shihte të njëjtin aspekt në dy mënyra të ndryshme, ai do të shikonte se ai aspekt do të demonstronte edhe Krijuesin, edhe ringjalljen.

Për shembull, në qoftë se dikush do të shikonte rregullin plot urtësi, balancën e drejtë, stolisjen e hijshme dhe mirësinë e mëshirshme të natyrshme në shumicën e gjërave, ato tregojnë se vijnë nga Dora e Fuqishme e një Krijuesi të Gjithurtë, Gjithëbujar, i Drejtë dhe i Gjithë-mëshirshëm. Gjithashtu në qoftë se dikush do ta shikonte jetën e shkurtër e të parëndësishme, atë të qënieve të përkohshme, të cilat janë treguesit e këtyre cilësive, pavarësisht fuqisë së tyre dhe pafundësisë, Bota e përtejme shfaqet para atij.

Me fjalë të tjera, të gjitha gjërat, me gjuhët e gjendjeve të tyre, recitojnë dhe bëjnë që edhe të tjerët të recitojnë:

آمَنْتُ بِاللّٰهِ وَ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ

"Unë besova në All-llahun dhe në Ditën e fundit."

* * *

PËRFUNDIM

Dymbëdhjetë të vërtetat e mëparshme mbështesin, përforcojnë e përplotësojnë njëra-tjetrën. Duke ardhur së bashku, ato demonstrojnë rezultatin e kërkuar. Atëherë çfarë iluzioni e dyshimi mund të depërtojnë tek ato Dymbëdhjetë Mure të forta, secili si çelik apo diamant, apo që të lëkundin besimin në ringjalljen që është i fortifikuar brenda kështjellës së tij të fortë? Vërseti: مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ***"Krijimi dhe ringjallja e të gjithë njerëzve është aq e lehtë për Fuqinë e All-llahut sa krijimi dhe rringjallja e një njeriu të vetëm."*** tregon kuptimin e mëposhtëm: Po, ajo është vërtet kështu. Në një trajtesë të titulluar: **"*Nokta"***, unë shpjegova me hollësi të vërtetën e shprehur nga ky vërset. Këtu ne do të tregojmë vetëm një përmbledhje nëpërmjet disa krahasimeve. Në qoftë se ju dëshironi më shumë hollësi, atëherë referojuni kësaj trajtese të titulluar **"*Nokta."***

Për shembull, وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى Ndërsa "*Për All-llahun është krahasimi më i lartë* "[52], –dhe nuk ka gabim në krahasim–. Dielli, ashtu siç e dërgon, edhe sikur nga vetë dëshira e tij, dritën e tij me lehtësi të plotë tek një grimcë e vetme, po ashtu ai dërgon dritën me të njëjtën lehtësi tek të gjitha gjërat e tejdukshme që janë të pakufishme; dhe kjo me shfaqjen e misterit të ***"Dritësisë"***

Dhe në përputhje me misterin e ***"Tejdukshmërisë"*,** bebja e vogël e një grimce të tejdukshme është e barabartë me sipërfaqen e gjërë të oqeanit në marrjen e reflektimit të diellit.

Dhe në përputhje me misterin e ***"Rregullit"***, fëmija ashtu siç mund të lëvizë një anije lodër (kukull) me gishtin e tij, po ashtu ai mund ta lëvizë me të njëjtën lehtësi edhe anijen e vërtetë.

Në përputhje me misterin e ***"Nënshtrimit"***, një komandant bën që një ushtar i këmbësorisë të ecë me të dhënë urdhrin "ec", po ashtu, me të njëjtën fjalë, ai mund ta bëjë një ushtri të madhe të lëvizë.

[52] Kur'an, 16: 60

Në përputhje me misterin e ***"Drejtpeshimit"***, le të imagjinojmë se në hapësirë ekziston një peshore aq e ndjeshme, aq e madhe dhe aq e saktë sa që do ta ndjente peshën e dy arrave nëse ato do të vendoseshin në pjatat e saj, dhe në të njëjtën kohë pikërisht ajo peshore mund të peshojë dy diejt. Tani e njëjta fuqi që i shkakton njërës nga arrat të ngrihet lartë në qiell dhe tjetrës të ulet poshtë, është ajo fuqi që do t'u shkaktonte dy diejve, njërit të ngrihej lart në fron dhe tjetrit të ulej poshtë në tokë.

Meqenëse gjëja më e madhe barazohet me gjënë më të vogël, dhe gjëra të panumërta shfaqen të barabarta me një gjë të vetme në këto krijesa të gjëra të mundshme të kësaj bote -të cilat janë të mangëta, kalimtare e të zakonshme- nëpërmjet mistereve të **"Dritësisë", "Tejdukshmërisë", "Rregullit", "Nënshtrimit",** dhe **"Drejtpeshimit"**, atëherë me siguri do të jenë të barabarta, përpara të Gjithëfuqishmit Absolut, e pakta dhe e shumta, e vogla dhe e madhja, ringjallja e një njeriu të vetëm dhe ringjallja e të gjithë njerëzve me një rënie të vetme të borisë, dhe kjo, për shkak të shfaqjes së misterit të **"Dritësisë"** absolute dhe të Fuqisë absolute të Esencës së Tij që është e pafund; për shkak të shfaqjes së misterit të **"Tejdukshmërisë"** në dimensionet e brendshme të gjërave; për shkak të shfaqjes së misterit të "**Rregullit"** të Urtësisë dhe të Paracaktimit; për shkak të shfaqjes së misterit të **"Nënshtrimit"** të plotë të të gjitha gjërave ndaj urdhërave të Tij krijuese dhe për shkak të shfaqjes së misterit të **"Drejtpeshimit"** të mundësisë, që është barazia e gjërave të mundshme në ekzistencë e në mosekzistencë.

Për më tepër, shkallët e fuqisë e të dobësisë që një gjë posedon, përcaktohen nga ndërhyrja e të kundërtës së asaj gjëje në të. Për shembull, shkallët e nxehtësisë përcaktohen nga ndërhyrja e të ftohtit; shkallët e bukurisë përcaktohen nga ndërhyrja e shëmtisë; fazat e dritës përcaktohen nga ndërhyrja e errësirës. Por në qoftë se diçka ekziston nga vetvetja dhe nuk është e rastit, atëherë e kundërta e saj nuk mund të ndërhyjë tek ajo, sepse, atëherë, logjikisht, do të duhej të ndodhte bashkimi i dy të kundërtave, gjë e cila është e pamundur.

Domethënë, në diçka që ekziston nga vetvetja, nuk mund të ketë shkallë. Atëherë në qoftë se forca e Zotëruesit të Fuqisë Absolute i përket Esencës së Tij, ajo gëzon Plotësim Absolut dhe nuk është

aksidentale ashtu si qëniet e mundshme. Kështu, është e pamundur që e kundërta e saj, që është pafuqia, të ndërhyjë në të. Kështu për All-llahun e Gjithë-lavdisë është aq e lehtë të krijojë një pranverë, sa krijimi i një luleje. Por, në qoftë se krijimi do t'i atribuohej shkakësisë, atëherë krijimi i një luleje të vetme do të ishte aq e vështirë, sa krijimi i pranverës. Për All-llahun xh.sh. është aq e lehtë t'i ringjallë e t'i grumbullojë të gjithë njerëzit, sikur të ringjallte një njeri të vetëm.

E gjitha ajo që kemi shpjeguar deri tani, në lidhje me Ringjalljen dhe të gjitha krahasimet që e tregojnë atë dhe të vërtetat e saj, burojnë nga shkëlqimi i Kur'anit të gjithurtë. Qëllimi i saj i vetëm është vetëm të përgatisë shpirtin për t'u nënshtruar dhe të përgatisë zemrën për të pranuar. I përket vetëm Kur'anit e drejta për të folur, sepse ai është folja e vërtetë dhe e gjithë fjala është Fjala e Tij. Atëherë, le ta dëgjojmë Kur'anin:

فَلِلّٰهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ ۞ فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞ قَالَ مَنْ يُحْيِى الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِى اَنْشَاَهَا اَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ۞ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۞ يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا اَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلٰكِنَّ عَذَابَ اللّٰهِ شَدِيدٌ ۞ اَللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لاَ رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيثًا ۞ اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ۞ وَاِنَّ الْفُجَّارَ لَفِى جَحِيمٍ ۞ اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ۞ وَاَخْرَجَتِ الْاَرْضُ اَثْقَالَهَا ۞ وَ قَالَ الْاِنْسَانُ مَالَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ اَخْبَارَهَا ۞ بِاَنَّ رَبَّكَ اَوْحَى لَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ اَشْتَاتًا لِيُرَوْا اَعْمَالَهُمْ ۞ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۞ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۞ اَلْقَارِعَةُ ۞ مَا الْقَارِعَةُ ۞ وَمَا

اَدْرَيكَ مَا الْقَارِعَةُ ۞ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ۞ وَ تَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ۞ فَاَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۞ فَهُوَ فِى عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۞ وَ اَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۞ فَاُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۞ وَمَا اَدْرَيكَ مَاهِيَهْ ۞ نَارٌ حَامِيَةٌ ۞ وَ لِلّهِ غَيْبُ السَّمواتِ وَالْاَرْضِ وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ اِنَّ اللّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞

"Shihni pra pasojat e mëshirës së All-llahut xh.sh. se si Ai e ringjall tokën pas vdekjes së saj. Sigurisht që (All-llahu xh.sh.) do të ngrejë me siguri të vdekurit (Ditën e Ringjalljes) dhe Ai për gjithçka është i Gjithëfuqishëm." (Er-Rum: 50)

"(Mohuesi thotë): Kush do t'u japë jetë këtyre kockave kur të jenë kalbur e të jenë bërë pluhur? Thuaj (o Muhammed a.s.m.): Ai do t'u japë jetë atyre, i Cili i krijoi ato për herë të parë! Dhe Ai për çdo krijesë është i Gjithëditur!" (36: 78-79)

"O njerëz kinie frikë Zotin tuaj dhe të jeni të bindur ndaj Tij! Vërtet që tronditja e Orës (së gjykimit) është gjë e tmerrshme. Ditën në të cilën do të shihni çdo nënë të harrojë foshnjen e saj të gjirit, dhe çdo shtatzënë do ta dështojë barrën e saj, edhe njerëzit do t'i shihni të hutuar si të pirë megjithëse nuk do të jenë të pirë, por ndëshkimi i All-llahut do të jetë i ashpër." (Haxh-xh 22: 1-2)

"All-llahu! Nuk ka zot tjetër përveç Atij. Padyshim që Ai do t'ju mbledhë të gjithë ju bashkë në Ditën e Ringjalljes për të cilën nuk ka pikë dyshimi. Dhe kush është më i vërtetë në fjalë se All-llahu?" (An-nisa: 87)

*"Vërtet që **El-Ebrar** (besimtarët e vërtetë) do të jenë në lumturi (në Xhennet)" Dhe vërtet që **El-Fuxh-xhar** (të ligjtë, mëkatarët) do të jenë në zjarrin flakërues (në xhehennem)." (Infitar: 13-14)*

"Kur toka të dridhet me tronditjen e madhe (për të fundit herë). Dhe kur të nxjerrë jashtë gjithë ç'ka (brenda). Dhe njeriu do të thërrasë: "çfarë është ajo"? Atë Ditë ajo do të shpallë njoftimet e saj (për gjithë sa ka ndodhur mbi të nga e mira dhe e keqja), sepse Zoti yt e ka frymëzuar atë. Atë ditë njerëzimi, do të paraqiten të veçuar në grupe që t'u tregohen veprat e tyre. Kësisoj, kushdo që bën mirësi sa një thërmijë qoftë, do ta shohë atë, dhe kushdo që bën keq sa një thërmijë qoftë, do ta shohë." (Ez-Zelzele: 91)

*"**El-Kariah** (ora e fundit e botës, Dita e Kijametit). E ç'është El-Kariah? Dhe çfarë do të të bëjë ty të kuptosh se ç'është El-Kariah. Ajo është një ditë kur njerëzimi do të jenë si flutura të shpërndara andej-këndej. Dhe malet do të jenë si lesh i krehur në gërhanë. Pastaj sa për atë, peshorja e të cilit do të jetë e rëndë (nga punët e mira), Ai do të bëjë jetë të kënaqur (në xhennet), Dhe sa për atë, peshorja e të cilit do të jetë e lehtë, Ai do ta këtë shtëpinë e tij në **Havijeh** (në humnerën e xhehennemit). Dhe çfarë do të të bëjë ty të kuptosh se ç'është ajo? Është zjarri i ndezur përvëlues. (El-Kariah)*

*"All-llahut i takon **Gajbi** (e fshehta) e qiejve dhe e tokës dhe çështja e Orës (çastit të fundit) është sa një "hap e mbyll sytë" ose edhe më afër. Sigurisht që All-llahu është për çdo gjë i Gjithëfuqishëm."*

Duke dëgjuar këto dhe vërsetet e tjera të qarta të Kur'anit, le të themi, ***"Po, ne besojmë dhe japim miratimin tonë."***

آمَنْتُ بِاللّٰهِ وَ مَلٰئِكَتِهِ وَ كُتُبِهِ وَ رُسُلِهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَ شَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى وَ الْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ وَ اَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ وَ النَّارَ حَقٌّ وَ اَنَّ الشَّفَاعَةَ حَقٌّ وَ اَنَّ مُنْكَرًا وَ نَكِيرًا حَقٌّ وَ اَنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ اَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰه ۞ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى اَلْطَفِ وَ اَشْرَفِ وَ اَكْمَلِ وَ اَجْمَلِ ثَمَرَاتِ طُوبَاءِ رَحْمَتِكَ الَّذِي اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَ وَسِيلَةً لِوُصُولِنَا اِلَى اَزْيَنِ وَ اَحْسَنِ وَ اَجْلَى وَ اَعْلَى ثَمَرَاتِ تِلْكَ الطُّوبَاءِ الْمُتَدَلِّيَةِ عَلَى دَارِ الْآخِرَةِ اَيِ الْجَنَّةِ ۞ اَللّٰهُمَّ اَجِرْنَا وَ اَجِرْ وَالِدَيْنَا مِنَ النَّارِ وَ اَدْخِلْنَا وَ اَدْخِلْ وَالِدَيْنَا الْجَنَّةَ مَعَ الْاَبْرَارِ بِجَاهِ نَبِيِّكَ الْمُخْتَارِ آمِينَ ۞

Unë besoj në All-llahun, në engjëjt e Tij, në librat e Tij, në profetët e Tij, dhe në Ditën e Fundit. Unë besoj se e mira dhe e keqja e paracaktimit janë nga All-llahu i Plotëfuqishëm, se Ringjallja pas vdekjes është një realitet; se Xhen-neti është një realitet, se Ferri është një realitet, se shefa'ati (ndërmjetësimi) është një realitet; se Munker dhe Nekir janë realitet; dhe se All-llahu xh.sh. do t'i ringjallë

ata që janë në varreza. Unë dëshmoj se nuk ka zot tjetër përveç All-llahut, dhe unë dëshmoj se Muhammedi është i dërguari i All-llahut xh.sh.

O All-llah! Jepi bekime frutit më të hollë, më fisnik, më të plotë dhe më të bukur të Tubas (Pemës) së Mëshirës Tënde, atij të cilin Ti e dërgove si mëshirë për të gjitha botët, dhe si mjet për arritjen e frutave më të bukur, më të mira, më të pastërta e më të larta të Asaj Tubaje, degët e së cilës janë shtrirë mbi botën e përtejme e mbi Xhennet; O All-llah! Na mbro neve dhe prindërit tanë nga zjarri dhe na bëj ne dhe prindërit tanë të hyjmë në Xhennet me të drejtit, për hir të Profetit Tënd të zgjedhur. Amin!

O vëlla që po e studion këtë trajtesë me paanshmëri! Mos thuaj: "Pse nuk mund ta kuptoj menjëherë këtë **"Fjalën e Dhjetë"** me të gjitha detajet? Dhe mos u dëshpëro për moskuptimin e saj plotësisht, sepse madje edhe një gjeni i filozofisë, për shembull Ibn Sina, ka thënë: اَلْحَشْرُ لَيْسَ عَلَى مَقَايِيسَ عَقْلِيَّةٍ ***"Ringjallja nuk mund të kuptohet me kritere racionale, të arsyeshme."*** Gjykimi i tij ishte se ne duhet të besojmë në ringjalljen, por mendja nuk mund të ecë në këtë rrugë.

Gjithashtu, të gjithë dijetarët e Islamit kanë rënë dakord me unanimitet se: "Çështja e ringjalljes është një çështje që mbështetet krejtësisht mbi provat e transmetuara, domethënë argumentet e saj janë transmetime tradicionalisht; ajo nuk mund të shqyrtohet logjikisht e racionalisht". Natyrisht, një rrugë kaq e thellë dhe njëkohësisht kaq e lartë në kuptim, nuk mund të bëhet menjëherë një rrugë e përgjithshme racionale që të mund ta ndiqte çdo udhëtar. Por me shkëlqimin e Kur'anit të gjithurtë dhe me Mëshirën e Krijuesit Mëshirëplotë që na dhuroi neve ecjen në këtë rrugë të lartë e të thellë, në këtë shekull në të cilin është rrënuar besimi me imitim dhe është prishur dëgjueshmëria e nënshtrimi, ne duhet t'i paraqesim mijëra falënderime Krijuesit Mëshirëplotë për mirësitë e Tij të mëdha, pasi kjo sasi është e mjaftueshme për të shpëtuar besimin tonë dhe për ta siguruar atë. Duke qenë të kënaqur me sasinë që kemi mundur ta kuptojmë, ne duhet të rilexojmë e të kërkojmë të rrisim shkallën e kuptimit tonë.

Një nga arsyet që është e pamundur t'i afrohesh çështjes së Ringjalljes përmes të kuptuarit me mend është se, meqenëse tubimi i madh i Ringjalljes ndodh nëpërmjet shfaqjes së Emrit më të Madh, atëherë vetëm duke parë e demonstruar veprat e mëdha që vijnë nga

shfaqja e Emrit më të Madh dhe nga shfaqja e shkallës më të Lartë të çdo Emri prej Emrave të Bukur Hyjnorë, Ato e bëjnë të sigurt vërtetimin e Ringjalljes, dhe ne besojmë në mënyrë të palëkundur se Ringjallja e madhe është aq e kollajt sa pranvera.

Kështu duken çështjet dhe kështu ato tregohen në këtë ***"Fjalën e Dhjetë" (Ringjallja dhe Bota e Përtejme),*** nëpërmjet shkëlqimit të Kur'anit. Po të mos ishte ky shkëlqim, dhe po të lihej mendja jonë në kriteret e saja të vogëla e të ngushta, ajo do të bëhej e pafuqishme dhe do të dënohej të besonte në ringjallje përmes imitimit...

* * *

PJESA E PARË E SHTESËS SË FJALËS SË DHJETË DHE NJË SHTOJCË E SAJ E RËNDËSISSHME

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞ وَلَهُ الْحَمْدُ فِى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۞ يُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ وَيُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ اَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ اِذَا اَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ۞ وَ مِنْ آيَاتِهِ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا اِلَيْهَا وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسنَتِكُمْ وَ اَلْوَانِكُمْ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ ۞ وَ مِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِالَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۞ وَ مِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَ طَمَعًا وَ يُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِى بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُو ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ اَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِهِ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْاَرْضِ اِذَا اَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ۞ وَ لَهُ مَنْ فِى السَّموَاتِ وَ الْاَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ۞ وَ هُوَ الَّذِى يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَ هُوَ اَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلَى فِى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞

Lavdëroni lart pra All-llahun kur çoheni në mbrëmje (për faljet) dhe kur të ngriheni në mëngjes.

Dhe të Atij janë të gjitha lavdërimet dhe falënderimet në qiej dhe në tokë; dhe pasdite dhe kur të hyni në kohën kur merr dielli.

Ai nxjerr të gjallën nga e vdekura dhe nxjerr të vdekurën nga e gjalla. Dhe Ai e ringjall tokën pas vdekjes së saj. Dhe kësisoj ju do të nxirreni (prej saj të ringjallur).

Dhe nga treguesit e Tij është ky, se Ai ju krijoi ju prej dheu, pastaj ja! Qënie njerëzore të shpërndara gjithandej!

Dhe nga treguesit e Tij është se Ai krijoi për ju gra në mesin tuaj, që ju të mund të gjeni prehje tek ato dhe Ai vendosi mes jush dashuri e mëshirë. Vërtet që në të ka tregues të qartë për popullin që mendon, reflekton.

Dhe nga treguesit e Tij është krijimi i qiejve dhe i tokës dhe dallimi i gjuhëve dhe i ngjyrave tuaja. Vërtet që në të ka tregues të qartë për njerëzit me dije të shëndoshë.

Dhe nga treguesit e Tij është gjumi juaj natën dhe ditën dhe kërkimi prej jush i begative të Tij, vërtet që në të ka tregues të qartë për popullin që dëgjon.

Dhe nga treguesit e Tij është se Ai ju tregon juve shkreptimën e rrufesë, me frikë e me shpresë (për ju), dhe Ai zbret ujë nga qielli dhe me anë të tij Ai e ringjall tokën pas vdekjes së saj. Vërtet që në të ka tregues të qartë për popullin që kupton.

Dhe nga treguesit e Tij është se qielli dhe toka qëndrojnë me urdhërin e Tij dhe më pas, kur Ai t'ju thërrasë me një thirrje, kur ç'të shohësh! Ju do të dilni nga toka.

Dhe të Tij janë gjithkush që është në qiej dhe në tokë, të gjithë janë të bindur ndaj Tij.

Është Ai i Cili e fillon krijimin, pastaj do ta përsërisë atë, dhe kjo është shumë e lehtë për Të. Atij i takon përshkrimi më i lartë në qiej dhe në tokë, dhe Ai është i Gjithëfuqishmi, i Gjithurti. (Sure Er-Rum: 17-27)

Në këtë **"Rrezen e Nëntë"** do të shpjegojmë një argument të fuqishëm dhe një provë më të madhe nga këto vërsete të larta qiellore që vërtetojnë një bosht të besimit dhe polin e tij, dhe nga këto dëshmi të larta të shenjta që provojnë realitetin e ringjalljes.

Ishte një tregues i hollë i përkujdesjes Hyjnore dhe i favorit, që në fundin e veprës së titulluar **"Muhakemat"**, të cilën tridhjetë vjet më parë e shkroi Saidi i Vjetër si parathënie të komentit, *Qëllimi i Dytë*: do të shpjegojmë e komentojmë dy vërsete të Kur'anit që aludojnë për Ringjalljen. نَخُو بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ *"Mirëpo, sapo tha: Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti"*, aty ndaloi dhe nuk mundi ta shkruajë më. Lavdërime e falënderime aq të shumta sa provat dhe sa dëshmitë për ringjalljen i takojnë Krijuesit Mëshirëplotë që tridhjetë vjet më vonë më mundësoi që ta vazhdoja. Po, nëntë apo dhjetë vjet më parë, All-llahu xh.sh. më dhuroi "Fjalën e Dhjetë" dhe të "Njëzet e Nëntën", dy vepra brilante që përmbajnë prova të fuqishme të shumta dhe interpretimet e të parit prej dy vërseteve në fjalë.

فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Shihni pra pasojat e mëshirës së All-llahut xh.sh se si Ai e ringjall tokën pas vdekjes së saj. Sigurisht që (All-llahu) do të ngrejë me siguri të vdekurit (Ditën e Rngjalljes) dhe Ai për gjithçka është i Gjithëfuqishëm." (Er-Rum: 50)

Ato i heshtën ata që e mohuan Ringjalljen. Dhe tani, nëntë apo dhjetë vjet më vonë, pas shpjegimit të atyre dy kështjellave të fortifikuara të besimit në Ringjallje, All-llahu xh.sh. më dhuroi mbarësi për të shpje-guar vërsetin e dytë të lartëpërmendur me këtë trajtesë.

Kështu, *"Rrezja e Nëntë"* përbëhet nga ***"Nëntë Stacione të Larta"*** me një ***"Parathënie"*** të rëndësishme që janë treguar me vërsetet e lartëpërmendura.

* * *

PARATHËNIE

[Kjo parathënie përmban "Dy Pika" që demonstrojnë në mënyrë të shkurtuar një rezultat gjithëpërfshirës prej rezultateve të shumta jetësore dhe të mirësive shpirtërore të besimit në Ringjalljen, duke shpjeguar se sa i domosdoshëm dhe, në të vërtetë, sa esencial është ky besim për jetën njerëzore, dhe veçanërisht për jetën shoqërore. Gjithashtu ne do të sjellim një provë të përgjithshme, prej provave të shumta të ringjalljes duke sqaruar gjithashtu se sa çështje e vetëkuptueshme dhe e padyshimtë është besimi në Ringjallje].

PIKA E PARË

Ne do të tregojmë, si një shembull, katër midis qindra provave të këtij fakti, se besimi në botën e përtejme është pikërisht baza dhe themeli i të gjithë jetës shoqërore dhe individuale të njeriut, themeli i të gjithë lumturisë së tij si dhe i plotësimeve dhe i arritjeve:

Prova e parë: Fëmijët, të cilët përbëjnë gati gjysmën e gjinisë njerëzore, mund ta durojnë ndarjen dhe vdekjen që përpara tyre shfaqen aq të tmerrshme e tragjike, vetëm nëpërmjet idesë së Xhennetit. Vetëm nëpërmjet kësaj, ata mund të gjejnë forcë shpirtërore në trupat e tyre të dobët e delikatë dhe mund të gjejnë shpresë që i lejon ata të jetojnë të gëzuar, pavarësisht gjendjes së tyre shpirtërore të prekshme e të lëndueshme të cilët qajnë edhe për shkakun më të vogël e të parëndësishëm.

Për shembull, duke menduar për Xhennetin, fëmija do të thonte: "Vëllai im i vogël apo shoku im i dashur që ka vdekur, është bërë tani një zog i Xhennetit. Ai është duke shëtitur atje dhe po bën një jetë më të mirë se jetën tonë." Ndryshe, vdekjet që ndodhin në rrethin e fëmijëve tek të mëdhenjt dhe tek të vegjëlit si dhe shfaqja e vdekjes përpara shikimeve të tyre të frikësuara të cilët janë të dobët, do të shkatërronte fuqinë e tyre të rezistencës dhe forcën e brendshme, dhe do të bënte të qanin jo vetëm sytë e tyre, por të gjitha aftësitë e tyre të brendshme, shpirti, zemra dhe mendja. Dhe ata fëmijë të dobët ose do

të shkatërroheshin, ose do të bëheshin si kafshë të çmendura e të mjera...

Prova e dytë: Të moshuarit, të cilët –nga njëri aspekt– përbëjnë gjysmën e njerëzimit, gjejnë mbështetje e durim ndërsa janë në buzë të varrit vetëm me besimin në botën e përtejme. Vetëm nëpërmjet këtij besimi ata gjejnë ngushëllim për afrimin e zhdukjes së jetës me të cilën ata janë shumë të lidhur dhe të mbylljes së portës së dynjasë së tyre të ëmbël e të bukur. Të moshuarit, që janë bërë si fëmijë e që preken në shpirtërat e në temperamentet e tyre, vetëm nëpërmjet shpresës për jetë të përhershme mund ta përballojnë dëshpërimin e dhimbshëm e të tmerrshëm që buron nga parashikimi i vdekjes dhe i ndarjes. Përndryshe, po të mos ishte ky besim për botën tjetër, këta baballarë e nëna të cilët janë më të merituesshmit për mëshirë e keqardhje, dhe më të nevojshmit për paqen e qetësinë e zemrës, do të përjetonin një turbullirë të shpirtit dhe një trazirë e shqetësim të zemrës, saqë bota do të dukej për ta si një burg i errët i nëndheshëm dhe jeta do të bëhej për ta torturë e rëndë.

Prova e tretë: Të rinjtë dhe adoleshentët, të cilët përbëjnë boshtin dhe themelin e jetës shoqërore, nuk do t'i qetësonte ndjenjat e tyre të trazuara, dhe nuk do t'i pengonte ata nga tejkalimi i caqeve për tek padrejtësia e shkatërrimi, nuk do t'i ndalonte nefsin e tyre të stuhishëm dhe pasionet e tyre, dhe nuk do ta siguronte ecjen e tyre më të mirë duke u shërbyer qëllimeve të jetës shoqërore, veçse frika nga zjarri i Xhehen'nemit. Ndërsa po të mos ishte kjo frikë nga ndëshkimi i Xhehennemit, të rinjtë të dehur nga pasionet e tyre të stuhishme do të ndiqnin parimin, "Forca është e drejta", dhe do ta kthenin botën në një Xhehennem për të dobëtit e të pafuqishmit. Ata do ta transformonin jetën e lartë humane në një jetë të ulët e në një gjendje shtazarake.

Prova e katërt: Qendra më gjithëpërfshirëse e gjinisë njerëzore në jetën e saj të kësaj bote, burimi më themelor i saj, xhenneti i saj, strehimi dhe kështjella e lumturisë së kësaj bote është jeta e familjes. Shtëpia e çdo individi është si një botë e vogël për të. Jeta dhe lumturia e jetës së familjes së tij dhe gjallëria e shtëpisë varet nga respekti i ndërsjellë, serioz, i sinqertë e i kushtuar midis të gjithëve, nga përkujdesja e vërtetë dhe nga mëshira që arrin deri në cakun e vetësakrifikimit. Kurrë nuk do të arrihej ky respekt i sinqertë dhe kjo mëshirë e vërtetë e ndërsjellë, veçse me besimin në ekzistencën e

marrëdhënieve të përjetshme shoqërore, e mëshirës së përhershme dhe të bashkëshoqërimit të amshuar, në një kohë të pafund, dhe nën hijen e një jete të pakufishme, të cilat i lidhin marrëdhënie të respektuara e të shquara atërore, marrëdhënie të pastërta vëllazërore dhe marrëdhënie të sinqerta e të ngushta shoqërore.

Për shembull, bashkëshorti thotë me vete: "Kjo bashkëshortja ime do të jetë shoqja e përhershme e jetës sime në një botë të përjetshme dhe në një jetë të amshuar. Në qoftë se ajo tani është plakur dhe është bërë e shëmtuar, nuk ka rëndësi, sepse ajo ka një bukuri të përjetshme që do ta shfaqë vetveten në të ardhmen, dhe për këtë unë tani sakrifikoj gjithçka që kërkon ai bashkëshoqërim i përjetshëm, dhe tregoj çdo mëshirë e dhembshuri ndaj saj." Kështu, ai do ta trajtonte bashkëshorten e tij të moshuar me aq dashuri të shumtë, me mëshirë e përkujdesje sikur ajo të ishte një Huri e bukur. Përndryshe, një shoqërim e lidhje e ngushtë që përfundon e zgjat një orë, apo dy orë pas martesës dhe pastaj ndiqet nga një ndarje e përhershme, padyshim do të ishte një shoqërim sipërfaqësor, kalimtar e i pa themel. Ajo nuk do të ishte asgjë më shumë se sa një instinkt epshor i kafshëve dhe se një mëshirë figurative dhe një respekt artificial; gjithashtu do të shfaqeshin interesat e tjera të nefsit si ato të kafshëve dhe pasionet e shfrenuara dhe do ta mposhtnin atë mëshirë e respekt, dhe si rrjedhojë, një xhennet i kësaj bote do të kthehej në një Xhehennem të padurueshëm.

Atëherë, nga qindra rezultate të besimit në Ringjalljen, vetëm njëri rezultat lidhet me jetën shoqërore të njeriut. Në qoftë se aspektet e tjerë që janë me qindra dhe dobitë e këtij rezultati të vetëm do të dilnin si përfundim i deduktueshëm nëpërmjet analogjisë, me këto katër prova të vërteta, do të kuptohej se ndodhja dhe realizimi i realitetit të Ringjalljes është aq e sigurtë sa e vërteta e lartë e humanizmit dhe sa nevojat e tij të përgjithshme. Ajo madje do të ishte një dëshmi më e qartë se sa nevoja e stomakut për ushqime, madje e dëshmon në mënyrë më të qartë se sa kjo.

Në qoftë se përfundimet e vërtetësisë së ringjalljes do të plaçkiteshin nga gjendja njerëzore, atëherë se esenca e humanizmit - Ringjallja- natyra dhe esenca e të cilit janë të larta, të rëndësishme e të gjalla, do të binin në gjendjen e coftinës, dhe të një strehimi mikrobesh.

Le t'i kushtojnë vëmendje sociologët, politikanët dhe moralistët, të cilët interesohen për çështjet e humanizmit, për moralin dhe për shoqërinë njerëzore, si mendojnë ata ta mbushin këtë zbrazëti, dhe me çfarë do t'i kurojnë ata këto plagë të thella? U kumbofshin veshët e tyre!..

PIKA E DYTË

Pika e dytë na shpjegon në mënyrë shumë të përmbledhur, një provë të vetme, midis provave të panumërta, e cila buron nga dëshmia që shtyllat e tjera të besimit japin për ringjalljen.

Kështu, që të gjitha mrekullitë që tregojnë profetësinë e Muhammedit a.s.m., të gjitha provat e profetësisë së Tij dhe të gjitha dëshmitë e vërtetësisë së Tij, dëshmojnë e vërtetojnë së bashku realitetin e vërtetësisë së ringjalljes, sepse gjatë jetës së Tij të bekuar, ai personalitet i lartë u përqëndru, pas Njësisë së All-llahut xh.sh., tek ringjallja midis të gjitha çështjeve të besimit. Dhe në të vërtetë, mrekullitë dhe provat që tregojnë vërtetësinë e të gjithë profetëve, paqja dhe bekimet e All-llahut qofshin mbi ta, dhe që u shkaktojnë njerëzve t'i vërtetojnë ato, dëshmojnë të njëjtën vërtetësi, e cila është ringjallja.

Dhe gjithashtu, fraza وَ بِرُسُلِهِ *"Dhe besojmë në të gjithë Profetët"*, domosdoshmërisht ndiqet nga fraza وَ كُتُبِهِ *"Dhe besojmë në Librat e Shpallur Qiellorë",* dhe kjo gjithashtu jep dëshmi për të njëjtën vërtetësi, si më poshtë vijon:

Të gjitha mrekullitë, provat dhe të vërtetat që argumentojnë vërtetësinë e Kur'anit të shpjegimit të mrekullueshëm dëshmojnë e vërtetojnë realizimin dhe ndodhjen e Ringjalljes sepse një e treta e Kur'anit përbëhet nga përmendjet për Ringjalljen, dhe shumica e sureve të shkurtëra fillojnë me vërsete të fuqishme që lidhen me ringjalljen. Kur'ani e shpall këtë të vërtetë me mijëra nga vërsetet e tij të lartë, në mënyrë të qartë e të nënkuptuar. Ai e provon atë dhe e demonstron qartë.

Për shembull:

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۞ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۞ اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ۞ اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۞ اِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ۞ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ۞ هَلْ اَتَيكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ۞

"Kur dielli të mbështillet dhe të humbë dritën dhe të përmbyset."[53]

"O njerëz! Kinie frikë All-llahun tuaj! Vërtet që tronditja e Orës (së Gjykimit) është gjë e tmerrshme."[54]

"Kur toka të dridhet me tronditjen e madhe (për të fundit herë)."[55]

"Kur qielli të plasë."[56]

"Kur qielli të çahet."[57]

"Për çfarë po pyesin njëri-tjetrin?"[58]

"A të ka arritur ty ngjarja e mbulimit (trishtimi i Ditës së Kijametit)?"[59]

Ashtu si këto vërsete, në fillimin e pothuajse tridhjetë-dyzet sureve, që tregojnë me sigurinë më të madhe se e vërteta e ringjalljes është më e rëndësishmja dhe më esencialja e të vërtetave të humanizmit, po ashtu vërsetet e tjera demonstrojnë me prova bindëse dëshmitë e ndryshme të të njëjtës vërtetësi.

A do të ishte e mundur që besimi në ringjalljen të ishte i pavërtetë, një besim i bërë aq qartë si dielli nga mijëra dëshmi e tregues të tjerë të parashtruar në një libër që mban frutin e të gjitha të vërtetave të shumta shkencore e kozmike që përfshihen në shkencat islame, ndonëse një

[53] Kur'an, 81: 1
[54] Kur'an, 22: 1
[55] Kur'an, 99: 1
[56] Kur'an, 82: 1
[57] Kur'an, 84: 1
[58] Kur'an, 78: 1
[59] Kur'an, 88: 1

tregues i vetëm i një vërseti të vetëm do të ishte i mjaftueshëm? A nuk do të ishte mohimi i këtij besimi si të mohoje diellin, e madje si të mohoje ekzistencën e kozmosit? A nuk do të ishte kjo njëqind shkallë e pamundur dhe e kotë?

Një mbret, në ndonjë rast, mund të dërgojë një ushtri në fushën e betejës, thjesht që një tregues i vetëm i tij të mos konsiderohet gënjeshtër; atëherë a do të ishte e mundur që t'i konsiderosh gënjeshtra mijërat e fjalëve, pretendimet dhe kërcënimet e Atij Monarku të Gjithëlavdishëm e t'i konsiderosh ato si të pavërteta?

Tani për provën e kësaj të vërtete të ringjalljes mjafton vetëm një tregues i vetëm nga ai mbret shpirtëror i cili ka sunduar për trembëdhjetë shekuj pa ndërprerje, që ka edukuar shpirtëra të panumërt, mendje, zemra dhe nefse, i ka pastruar ata dhe i ka drejtuar për tek e vërteta dhe realiteti; a nuk do të mjaftonte një tregues i vetëm prej tij për të provuar realitetin e ringjalljes? A edhe pasi të jetë provuar e demonstruar kjo e vërtetë me mijëra dëshmi të qarta, nuk pranohet? A nuk do të ishte injorant e idiot ai që nuk e pranon këtë të vërtetë të qartë? A nuk do të ishte drejtësi e pastër për të ndëshkimi i Xhehennemit?

Dhe gjithashtu, të gjitha Shkrimet Qiellore dhe Librat e Shenjtë, që secili nga ato iu adresua një shekulli e një kohe të caktuar, e vërtetojnë me mijëra nënshkrime pretendimin e Kur'anit për të vërtetën e ringjalljes, ndonëse shpjegimi i tyre për të është i përmbledhur e shkurt, dhe kjo sipas kohës dhe shekullit të tyre; ajo e vërtetë e sigurt, të cilën e shpjegoi qartë e në mënyrë të detajuar Kur'ani i komentimit të mrekullueshëm, ky libër i cili iu adresua të ardhmes dhe të gjitha epokave.

Ne do të përfshijmë këtu, për shkak se lidhet me temën e ringjalljes, një provë të ringjalljes e nxjerrë nga fundi i *Trajtesës së lutjes"* –Munaxhat–. Kjo provë, duke përmbajtur dëshminë e dhënë për إِيمَانٌ بِالْيَومِ الْآخِرِ *"Besimin në Ditën e Ringjalljes",* midis shtyllave të tjera të besimit, dhe veçanërisht për Besimin në Rusul **"të Dërguarit"** e All-llahut xh.sh. dhe në Kutub **"Librat"** e Tij, është e shkurtër por e fuqishme. Ajo mjafton për të larguar të gjitha dyshimet.

Kështu është thënë në **"Munaxhat"**:

"O All-llah i Gjithëmëshirshëm! Nëpërmjet udhëzimit të profetit më të nderuar dhe mësimit të Kur'anit, unë kam kuptuar se të gjithë librat e shenjtë dhe profetët, me në krye Kur'anin dhe profetin më të nderuar, tregojnë e dëshmojnë me unanimitet për shfaqjet e Emrave të Bukur Hyjnorë, plot Madhështi e Bukuri, që shenjat e të Cilëve shihen kudo në këtë dynja e në të gjitha botët, do të vazhdojnë në përjetësi në formë akoma më të shndritshme; se Mirësitë Hyjnore, shfaqjet e mëshirshme dhe shembujt e të cilave ne i shohim në këtë botë kalimtare, do të zgjasin e do të vazhdojnë në mënyrë më të shndritshme në Banesën e Lutmurisë, dhe se ata të përmalluar, të cilët i shikojnë ato në jetën e shkurtër të kësaj bote, me kënaqësi do t'i shoqërojnë me dashuri e mallëngjim dhe do të mbeten përjetësisht së bashku në Botën tjetër.

Dhe për më tepër, të gjithë profetët, me në krye profetin Muhammed a.s.m. dhe Kur'anin e gjithurtë, të cilët kanë në duart e tyre të gjithë shpirtërat e ndriçuar, evlijatë të cilët janë udhëheqësit e të gjitha zemrave të ndritura dhe shërbëtorët e vërtetë të All-llahut xh.sh., që janë burimi i të gjitha mendjeve të mprehta e të ndritura; ata të gjithë e besojnë ringjalljen dhe u japin njerëzve lajmet e gëzueshme për lumturinë e përjetshme. Për më tepër, ata shpallin e dëshmojnë me besim të fortë se zjarri i Xhehen'nemit ekziston për ata që janë të çudhëzuar, kurse Xhenneti ekziston për ata që janë të udhëzuar drejtë. Ata e bëjnë këtë duke u mbështetur në qindra keramete të qarta dhe në vërsete vendimtare, dhe në premtimet e kërcënimet që Ti, o All-llah, i ke përmendur shumë shpesh në të gjitha shkrimet qiellore dhe në librat e shenjtë, duke u mbështetur në Dinjitetin e Madhështisë Tënde dhe në Mbretërinë e Hyjnisë Tënde, në veprat e Tua madhështore, dhe në Atributet e Tua të shenjta si fuqia, mëshira, përkujdesja, urtësia, madhështia e bukuria, si dhe duke u bazuar në vizionet e tyre të shumta dhe në shikimet e tyre të cilat na përçojnë neve shenjat dhe efektet e botës tjetër, dhe duke u mbështetur në besimin e në bindjen e tyre që janë tek shkalla e njohjes së sigurtë dhe tek shikimi i sigurt i të vërtetës.

"O i Gjithurtë dhe i Gjithëfuqishëm i Vetëm! O i Gjithëmëshirshëm e Mëshirëplotë! O Gjithëbujar i Vetëm gjithmon i vërtetë në premtimin Tënd! O i Gjithautoritetshëm i Vetëm dhe i Gjithëlavdishëm, Zotëruesi i Madhështisë, i Shkëlqimit dhe i Lartësisë!."

Ti je i Lartësuar, i Shenjtëruar dhe i Pastruar pafundësisht, Ti je i shpëtuar nga të bërit e shumë evlijave dhe miqve të Tu të sinqertë dhe pastaj ata të shfaqeshin si gënjeshtarë dhe të paraqitej e rreme dëshmia e aq shumë Emrave të Tu të Bukur dhe e pamjeve të Tua; Ti je i lartësuar dhe i shenjtëruar nga refuzimi e dështimi për të kryer atë që është bërë e domosdoshme në mënyrë vendimtare nga Sovraniteti i Hyjnisë Tënde; je i lartësuar nga mospranimi i lutjeve të panumërta dhe i duave për botën e përtejme që bëhen nga shërbëtorët e Tu të shumtë të cilët Ti i do dhe të cilët kërkojnë dashurinë Tënde me besim tek Ti dhe me bindje e nënshtrim ndaj Teje; dhe je i shenjtëruar nga miratimi ndaj mohimit të ringjalljes që bëhet nga njerëzit e humbur e të çudhëzuar të cilët e fyejnë Lavdinë Tënde dhe Madhështinë me mosbesimin e tyre kryengritës dhe me mohimin e tyre ndaj premtimeve të Tua, të cilët tejkalojnë caqet dhe veprojnë në kundërshtim me Madhështinë e Hyjnisë Tënde dhe sulmojnë Mëshirën e Hyjnisë Tënde. Ne e shpallim shenjtërinë e drejtësisë Tënde absolute, të bukurisë së pafund dhe të mëshirës Tënde të gjërë, dhe e shpallim lartësinë e tyre dhe qënien e tyre larg kësaj padrejtësie e shëmtie të pakufishme.

Ne besojmë me të gjithë fuqinë tonë në të vërtetën dhe në saktësinë e dëshmisë së dhënë nga qindra e mijëra mesazhierë të vërtetë, nga të gjithë profetët, evlijatë, të pastërtit të cilët thërrasin për tek Ty dhe janë dëshmuesit me të gjitha shkallët e sigurisë, që janë lajmëtarët e sovranitetit të All-llahut, e thesareve të mëshirës Tënde të përjetshme, e pasurive të mirësisë Tënde të fshehur në botën e përhershme, dhe për shfaqjet e mahnitshme e të mrekullueshme të Emrave të Bukur të Tu që do të shfaqen plotësisht në Banesën e lumturisë. Treguesit e tyre janë të vërteta e të sakta, parashikimet e tyre janë të vërteta. Ata i mësojnë shërbëtorët e Tu me urdhrin Tënd brenda sferës së të vërtetës, se rrezja më e madhe që shfaqet nga Emri Hyjnor ***"Hakk" "i Vërteti"*** që është burimi, dielli dhe mbrojtësi i të gjitha të vërtetave, është e vërteta më e madhe, domethënë ringjallja. Në këtë ata besojnë dhe atëherë e japin mësim si esencën e të vërtetës.

O All-llah! Për hir të mësimit dhe porosive që ata japin, na dhuro neve dhe Studentëve të Risale-i Nur'it besim të plotë dhe na dhuro përfundim të mirë me iman të jetës sonë, dhe na bëj ne nga ata që përfitojnë prej shefa'atit (ndërmjetësimit) të tyre... **Amin**...

Të gjitha provat dhe dëshmitë që provojnë vërtetësinë e Kur'anit, dhe madje të gjitha librat qiellorë dhe mrekullitë e provat që vërtetojnë profetësinë e të dashurit të Zotit xh.sh. dhe madje atë të gjithë profetëve, tregojnë realitetin e botës tjetër, që është pjesa më e lartë e asaj që pretendojnë librat dhe mesazhierët. Gjithashtu, shumica e provave dhe e dëshmive për ekzistencën dhe Njësinë e Krijuesit, Qënies së Vetme të domosdoshme, dëshmojnë në mënyrë të tërthortë ekzistencën dhe hapjen e banesës së lumturisë dhe të Botës së përjetësisë që është boshti kryesor dhe treguesi i Hyjnisë. Sepse siç do të shpjegohet e demonstrohet më poshtë, ekzistenca e Qënies së Vetme të domosdoshme, të gjitha Atributet e Tij, shumica e Emrave të Tij, dhe Veçoritë e Tij të shenjta dhe Aspekte të tilla, si: "Hyjnia, Përkujdesja, Mëshira, Urtësia e Drejtësia"..., kërkojnë ekzistencën e botës tjetër si një çështje e domosdoshme; ato bëjnë të domosdoshme një botë të përjetshme në mënyrë të prerë, dhe ato e kërkojnë ringjalljen për qëllimin më të domosdoshëm të dënimit dhe shpërblimit.

Po, meqenëse ka një All-llah, Ekzistues i para dhe i paspërjetësisë, duhet që medoemos të jetë gjithashtu një botë tjetër, që është boshti i përjetshëm i Sovranitetit të Tij Hyjnor. Dhe meqenëse, Një Hyjni absolute shfaqet në Kozmos dhe veçanërisht tek gjallesat, Një Hyjni madhështore, e Urtë dhe absolute, atëherë gjithashtu duhet të jetë një botë e përjetshme lumturie për të hyrë tek ajo, me qëllim që të ruajë urtësinë e Tij nga kotësia, dhe përkudesjen e Tij nga tradhtia.

Dhe meqenëse, të gjitha këto mirëbërje të pafund, këto bekime, mirësi, bujari, përkujdesje e mëshira që ne i shikojmë me sytë tanë, i tregojnë çdo mendjeje që nuk është e shuar dhe çdo zemre që nuk ka vdekur, domosdoshmërinë e ekzistencës së Një Krijuesi të Gjithëmëshirshëm e Mëshirëplotë nga prapa perdes, atëherë duhet patjetër të jetë, ashtu siç është e vërtetë, një jetë e amshuar e cila do të mbrojë mirësitë e Tij kundra talljes, bekimet e Tij kundra mashtrimit, mirëbërjen e Tij kundra armiqësisë, mëshirën e Tij kundra torturës dhe bujarinë e përkujdesjen e Tij kundra tradhtisë. Po, Ai i Cili e bën mirësinë mirësi të vërtetë dhe bekimet bekime të vërteta, pikërisht Ai është burimi i ekzistencës së një jete të përhershme në Botën e Qëndrueshmërisë e të Përjetsisë... Po, medoemos duhet të realizohet kjo.

Dhe meqenëse, *n*ë fillimin e çdo pranvere, Pena e Fuqisë shkruan pa u lodhur në faqen e ngushtë të tokës njëqindmijë libra të ndërthurur, që të gjithë pa gabimin më të vogël, siç duket qartë përpara syve tanë, atëherë Pronari i asaj Pene ka premtuar dhe është betuar njëqindmijë herë se "Unë do të shkruaj dhe do t'ju bëj juve të lexoni një libër të bukur e të përjetshëm, në një vend shumë më të shtrirë se sa ky vend i ngushtë, i përzier e i ngatërruar dhe në një mënyrë shumë më të lehtë se sa ky libër i vogël e i shkurtër i pranverës". Ai Krijues, e përmend atë libër me të gjitha urdhëresat e dekretet e Tij. Domethënë, projekti origjinial i librit padyshim është shkruar; ai do të regjistrohet në shkrim me të gjitha shënimet e tij në Ditën e Ringjalljes. Regjistri i veprave të të gjithëve atëherë do të jetë i shkruar.

Dhe meqenëse toka ka një rëndësi aq të madhe, sa që është bërë zemra e kozmosit; ajo është qendra e tij, pjesa e tij e zgjedhur, rezultati përfundimtar i tij, dhe pikërisht arsyeja për krijimin e tij. Kjo është për shkak të shumësisë së krijesave që gjenden në të, dhe për shkak se ajo është banesa, origjina, punishtja dhe vendi i shfaqjes dhe i ringjalljes së qindra e mijëra llojeve të ndryshme të gjallesave duke ndryshuar vazhdimisht. Pavarësisht vogëlsisë së përmasës së saj, ajo është bërë barazvlerësja e qiejve të gjërë. Kështu ne gjithmonë lexojmë në të gjithë dekretet qiellorë: رَبُّ السَّموَاتِ وَ الْاَرْضِ *"Mbështetësi (All-llahu) i qiejve dhe i Tokës."*

Biri i Ademit, njeriu, gjithashtu ka një rëndësi të veçantë.

Dhe meqenëse Ai sundon në çdo pjesë të tokës që ne sapo e përshkruam; Ai ushtron kontroll mbi shumicën e krijesave të saj duke nënshtruar rreth vetvetes shumicën e gjallesave, dhe duke i bërë shumicën e objekteve të krijuara të notojnë rreth tij sipas skicës së dëshirave të tij, dhe sipas nevojave të tij të bashkëlindura, dhe i organizon, i ekspozon dhe i stolis. Ai koordinon lloje të çuditshme prej tyre në çdo vend, saqë nuk tërheq vetëm shikimet e njeriut e të xhindit, por tërheq gjithashtu edhe shikimet e banorëve të qiejve dhe ato të të gjithë universit, madje edhe shikimin admirues të Pronarit të universit. Kështu, nga ky këndvështrim, lloji njerëzor fiton një vlerë e rëndësi shumë të madhe, dhe ai për më tepër, demonstron nëpërmjet arteve dhe shkencave të tij, se ai është qëllimi i urtë për krijimin e universit, se është rezultati më i lartë i frutit të madh të krijimit, dhe se ai vepron në

tokë si Kalif –zëvendës i All-llahut xh.sh.. Meqenëse në tokë ai shfaq e organizon veprat e mrekullueshme të Krijuesit, është shtyrë dënimi i kundërshtimit të tij dhe i mohimit të tij, dhe i është lejuar jetesa në dynja. Për shkak të veprimeve që kryen, llojit njerëzor i është dhënë shtyrje afati dhe ndihmohet nga All-llahu xh.sh..

Dhe meqenëse, biri i Ademit -njeriu-, duke poseduar natyrën që ne kemi përshkruar, është tej mase i dobët e i pafuqishëm për sa i përket natyrës së tij thelbësore dhe gjendjes së tij. Megjithatë, pavarësisht kësaj dobësie e varfërie dhe nevojave e dhimbjeve të pakufishme para të cilave ai zbulohet, ekziston një Sundues i Gjithëfuqishëm, i Gjithurtë e i Gjithëmëshirshëm, i Cili në një mënyrë krejtësisht përtej fuqisë dhe vullnetit të njeriut, e bën këtë glob të madh tokësor një magazinë që përmban çdo lloj minerali e ushqimi që atij i nevojitet, dhe e bën një dyqan të mbushur me të gjithë artikujt që ai dëshiron. Kështu Sundimtari i Vetëm kujdeset për njeriun dhe e ushqen duke i dhururar atij çfarë dëshiron.

Dhe meqenëse, All-llahu xh.sh. i zotëron këto veçori, Ai e do njeriun dhe e bën Vetveten të dashur tek njeriu. Ai është i përjetshëm, dhe ka botëra të përjetshme. Ai i realizon të gjitha gjërat me drejtësi, Ai bën gjithçka me urtësi. Por sovraniteti madhështor dhe Mbretëria e përjetshme e Sundimtarit të parapërjetësisë nuk mund të përfshihet plotësisht brenda jetës së shkurtër të njerëzimit, kësaj toke të përkohshme e kalimtare. Për më tepër, aktet shumë të mëdha të padrejtësisë dhe të mosbindjes që ndodhin midis njerëzve në kundërshtim e në kontradiktë me drejtësinë, dhe në kudërshtim me ekuilibrin dhe bukurinë e kozmosit, tradhtia e tyre, mohimi dhe mosbesimi ndaj Mirëbërësit dhe Furnizuesit të tyre, dhe të gjitha këto mbeten të pandëshkuara në këtë botë, gjithashtu ata i kalojnë në rehati jetët e tyre mizore e tradhtare, ndërsa njerëzit e mjerë e të shtypur i kalojnë jetët e tyre në mjerim. Por, pikërisht esenca e Drejtësisë Absolute, që shenjat e të cilës shihen gjithandej universit, është krejtësisht e kundërt dhe e papajtueshme me idenë e mosringjalljes së mizorëve dhe të tradhtarëve, së bashku me të shtypurit e pashpresë, të cilët janë të barabartë në këtë botë përpara vdekjes!

Dhe meqenëse, Pronari i kozmosit ka zgjedhur e i ka dhënë një rang të lartë dhe rëndësi tokës midis krijesave të universit, dhe zgjodhi njeriun dhe i dhuroi atij një pozitë të lartë midis të gjithë krijesave të

tokës. Gjithashtu, Ai ka zgjedhur midis njerëzimit, si miqtë e Tij dhe si objektet e adresimit të Tij profetët, evlijatë dhe dijetarët e pastër, sepse ata janë njerëz të vërtetë të cilët përshtaten plotësisht me qëllimet Hyjnore të krijimit, të cilët e bëjnë vetveten të dashur tek Krijuesi i tyre nëpërmjet besimit e nënshtrimit. Ai i nderon e i fisnikëron ata me mrekulli e me ndihmë Hyjnore, dhe i dënon armiqtë e tyre me goditje qiellore. Ai, zgjodhi midis miqve të Tij të dashur e të shquar imamin, udhëheqësin e tyre dhe simbolin e krenarisë dhe lavdisë së tyre, Muhammedin a.s.m.. Ai ndriçoi me dritën e tij gjysmën e globit tokësor dhe një të pestën e njerëzimit të lartësuar për shumë shekuj. Është sikur kozmosi të ishte krijuar për hir të tij; të gjitha qëllimet e universit u bënë të qarta nëpërmjet tij, u bënë të dukshëm përmes fesë me të cilën ai u dërgua, dhe u shfaqën qartë me Kur'anin që iu shpall Atij.

Megjithëse ai meritoi dhe ishte i përshtatshëm të merrte shpërblimin për një periudhë të pafund kohe për shërbimet e tij të çmueshme të pafund, që ai kreu shërbime që zakonisht do të merrnin miliona vite për t'u kryer, pavarësisht të gjitha këtyre, atij iu dha një jetë shumë e shkurtër, jo më shumë se gjashtëdhejtë e tre vjeç, dhe ajo gjithashtu kaloi në luftë e mundim. A do të ishte e mundur, e përfytyrueshme dhe e konceptueshme që të mos ringjallet ai personalitet, së bashku me të gjithë të tjerët si ai dhe më të dashurit e tij? Apo të mos jetë edhe tani i gjallë me shpirtin e tij? Apo të zhduket në një zbrazëtirë të përjetshme? Jo, njëqindmijë herë jo!.. Po, i gjithë universi dhe të gjitha realitetet kozmike kërkojnë ringj-alljen e tij, kërkojnë jetën e tij nga Pronari i kozmosit...

Dhe meqenëse, Trajtesa ***"El-Ajetul Kubra"*** *(Shenja më e Madhe)*, e cila është *Rrezja e Shtatë*, ka vërtetuar me tridhjetë e tre mendime të pajtuara me unanimitet, secili aq i fuqishëm sa një mal, se universi është vepra e një Dore të Vetme, dhe se bota është pronë e vetëm Një të Vetmi. Kanë treguar në mënyrë të vetëkuptueshme se Njësia është boshti i plotësimit Hyjnor. Ato kanë shpjeguar se, me unitet e Njësi, i gjithë universi transformohet dhe fiton aspektin e shërbëtorit të bindur dhe të nëpunësit të nënshtruar të Atij Krijuesi të Vetëm. Gjithashtu, me ardhjen e botës së përtejme dhe me ekzistencën e saj, realizohen plotësimet e All-llahut xh.sh., mbrohen nga rrëzimi dhe mbrohet Drejtësia e Tij Absolute nga tallja e nga tradhtia e plotë, nga kotësia e idiotizmi; merr Mëshira e Tij Gjithëpërfshirëse sferën e saj dhe

shpëton nga dhënia e torturimit diskretitues; duket krenaria dhe fuqia e Tij absolute dhe shpëtojnë nga pafuqia e mjerë, si dhe shenjtërohet secili nga Atributet Madhështorë të All-llahut.

Kijameti do të ndodhë me një siguri absolute. Ringjallja do të ndodhë, dyert e banesës së shpërblimit dhe dënimit do të hapen për arsye të ***"Tetë meqenëseve"*** të shtjelluara më lartë, nga qindra pika që lidhen me besimin tek All-llahu xh.sh.. Vetëm atëherë do të përmbushet dome-thënia e vërtetë e tokës dhe e pozicionimit të saj qëndror, si dhe kuptimi i vërtetë dhe vlera e njeriut. Atëherë drejtësia, urtësia, mëshira dhe Mbret-ërimi i Sundimtarit të Gjithurtë i Cili është Krijuesi dhe Mbështetësi i tokës dhe i njeriut, do të vendosen e shfaqen rishtas. Atëherë miqtë e vërtetë dhe dashuruesit e përmalluar të All-llahut të Përjetshëm do të shpëtojnë nga asgjësimi i përhershëm, dhe më i madhi e më i vlefshmi i atyre miqve do të marrë shpërblimin për shërbimet e shenjta me të cilat ai kënaqi gjithë kozmosin. Atëherë plotësimet e Mbretit të përjetësisë do të shenjtërohen, do të pretendojnë lartësinë e tyre dhe qënien e tyre larg çdo mangësie e defekti; do të lartësohet e largohet Fuqia e Tij nga pafuqia, Urtësia e Tij nga marrëzia, dhe Drejtësia e Tij nga të gjitha llojet e padrejtësisë.

Shkurtazi: ***Meqenëse All-llahu ekziston, sigurisht edhe Bota e përtejme ekziston.***

Atëherë, tre shtyllat e besimit, që u shtjelluan më lartë, e vërtetojnë dhe dëshmojnë ringjalljen me të gjitha dëshmitë e provat. Gjithashtu, dy shtyllat e mbetura të besimit të përfshira në këto Fjalë:

وَ بِمَلٰئِكَتِهِ وَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَ شَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى

"Dhe (besoj) dhe në engjëjt e Tij, dhe në Paracaktimin Hyjnor (Kaderin), e mira e tij dhe e keqja janë nga All-llahu i Plotëfuqishëm", bëjnë të domosdoshëm ringjalljen dhe dëshmojnë e tregojnë botën e përjetësisë në mënyrën më të fuqishme.

Të gjitha provat, shikimet e dëshmitë e pafund dhe bisedat që provojnë ekzistencën e engjëjve dhe funksionin e tyre të robërisë ndaj All-llahut xh.sh., gjithashtu vërtetojnë në mënyrë të tërthortë ekzistencën e botës së shpirtërave, të botës së padukshme, të botës së përtejme, banesës së lumturisë dhe ekzistencën e Xhennetit dhe të Xhehennemit

që do të mbushen me xhinde e njerëz. Sepse engjëjt kanë mundësi me lejen e All-llahut që t'i shikojnë ato botëra e të hyjnë në to, dhe të gjithë engjëjt e afërm me Fronin e All-llahut xh.sh., të tillë si Hazreti Xhebraili, i cili komunikon me njerëz, njoftojnë ekzistencën e atyre botëve që u përmendën dhe përshkruajnë me unanimitet udhëtimin e tyre nëpër to. Ashtu siç pranojmë pa diskutim ekzistencën e kontinentit të Amerikës, të cilin ne vetë kurrë nuk e kemi parë, nga njoftimet e udhëtarëve që vijnë nga ai kontinent, po ashtu, ne duhet të besojmë me gjithë sigurinë, siç besojmë me të vërtetë, në ekzistencën e botës së përjetësisë së Ahiretit, ekzistencën e Xhennetit e të Xhehennemit, duke u mbështetur mbi njoftimet e dhëna nga engjëjt, njoftime që kanë autoritetin e njëqind rrëfenjave të pakundërshtueshme.

Dhe, përsëri, të gjitha provat e përfshira në ***Trajtesën e Paracaktimit Hyjnor ose Kaderit***, e cila është *Fjala e Njëzet e Gjashtë*, duke vërtetuar shtyllën e Besimit në Paracaktimin Hyjnor, në mënyrë të tërthortë vërteton ringjalljen, shpërndarjen e regjistrave të punëve dhe peshimin e veprave të njeriut që do të ndodhin tek peshorja e madhe. Sepse ngjarjet në ekzistencën e të gjitha gjërave regjistrohen para syve tanë nëpër Pllakat e rregullit e të balancës; biografia e çdo qënie të gjallë është gdhendur në aftësinë e kujtesës së saj, në farishten e saj, dhe në Tablo të tjera të ngjashme; veprat e çdo qënie të pajisur me shpirt, dhe veçanërisht ato të njeriut, janë regjistruar në Pllakat e Ruajtura. Kështu, gjithë ky parapërcaktim nga Kaderi gjithëpërfshirës, ky caktim kaq i urtë, ky regjistrim kaq i përpiktë dhe kjo skalitje kaq e saktë, mund të jetë vetëm për hir të një shpërblimi të përhershëm dhe të një dënimi që do të jepen në Gjyqin e Madh si rezultat i një Gjykate të Lartë. Përndryshe, ai regjistër gjithëpërfshirës e i përpiktë dhe ai regjistrim, do të ishin krejtësisht kot e pa kuptim. Kjo do të ishte në kundërshtim me Urtësinë dhe Realitetin.

Për më tepër, në qoftë se nuk do të ndodhte ringjallja, të gjitha kuptimet e vërtetuara që janë skalitur në librin e universit nga Pena e Paracaktimit Hyjnor do të shkatërroheshin. Kjo do të ishte një gjë krejtësisht e pamundur, do të ishte aq absurde dhe madje një përçartje e tillë, si të mohoje ekzistencën e universit...

Përmbledhje: Pesë shtyllat e besimit, së bashku me të gjitha provat e tyre, tregojnë e kërkojnë ndodhjen dhe ekzistencën e

ringjalljes, ekzistencën e botës së Ahiretit, dhe hapjen e dyerve të saj. Ato e dëshmojnë atë dhe e bëjnë të domosdoshme.

Për shkak se ndodhen mbështetje e prova të tilla madhështore e të patundura për të vërtetën e ringjalljes, krejtësisht të denja për madhështinë e saj, Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm i kushton rreth një të tretën e përmbajtjeve të tij Ringjalljes dhe Ahiretit, dhe e bën atë gurin themeltar për të gjitha të vërtetat e tij dhe ndërton gjithçka mbi bazat e saj...

(Parathënia përfundoi.)

* * *

PJESA E DYTË E SHTOJCËS

[Është "e Para" nga "Nëntë Stacionet" që përmban nëntë nivelet e provave të Ringjalljes të cilat janë treguar në mënyrë të mrekullueshme në vërsetin e mëposhtëm]

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞ وَلَهُ الْحَمْدُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۞ يُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ وَيُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ

"Lavdërojeni lart pra All-llahun kur jeni në mbrëmje dhe kur të ngriheni në mëngjes. Dhe të Atij janë të gjitha lavdërimet dhe falënderimet në qiej dhe në tokë; dhe në mbasditen e vonë dhe kur të hyni në kohën kur merr dielli (falja e drekës). Ai nxjerr të gjallën nga e vdekura dhe të vdekurën nga e gjalla. Dhe Ai e ringjall tokën pas vdekjes së saj. Dhe kësisoj ju do të nxirreni (prej tokës në Ditën e ringjalljes)."[60]

Prova e qartë dhe dëshmia e shndëritshme e dekretit të All-llahut, që lidhet me ringjalljen e cila përfshihet në këtë vërset, tani do të shpjegohet e shtjellohet në dashtë All-llahu Xh.sh..[61]

* * *

[60] Kur'an, 30: 17-19

[61] Shënim: I gjithë ky stacion nuk është shkruar akoma.

SIMBOLI I KATËRT I PIKËS SË PESTË I SHKREPTIMËS SË TRIDHJETË

[62]Në veçorinë e njëzet e tetë të jetës, është shpjeguar se: Jeta orientohet tek gjashtë shtyllat e besimit dhe i provon ato; ajo përmban një sërë treguesish për të vërtetat e tyre.

Po, tani rezultati më i rëndësishëm, thelbi dhe arsyeja për krijimin e universit nuk është gjë tjetër veçse jeta; dhe jeta, ajo vërtetësi e lartë, kurrësesi nuk mund të përkufizohet tek kjo jetë kalimtare, e shkurtër, e mangët dhe e mundimshme e kësaj bote. Përkundrazi, qëllimi dhe rezultati i pemës së jetës madhështore, shkëlqimi i së cilës mund të kapet e të nxirret si përfundim i deduktueshëm nga njëzet e nëntë veçoritë e saja; fruti i asaj peme të denjë për madhështinë e saj është jeta e përhershme e botës tjetër; është jeta në botën e amshuar ku madje edhe gurët, pemët dhe dheu do të pajisen me jetë. Përndryshe, do të duhej që pema e jetës, e cila është pajisur me aftësi, me substanca dhe gjymtyrë të holla e të ndryshme tek gjallesat dhe veçanërisht tek njeriu, të mbetej pa frut, pa dobi e pa realitet; njeriu do të mbetej i mjerë, fatkeq e i poshtëruar dhe njëzet shkallë më i ulët se sa trumcaku për sa i përket lumturisë së jetës, megjithëse ai është krijesa më e lartësuar dhe më e nderuar midis gjallesave dhe njëzet shkallë më i lartë se trumcaku.

Gjithashtu, mendja e cila është dhurata më e çmueshme për njeriun do ta plagoste zemrën e tij duke menduar për dhimbjet e së shkuarës dhe për ankthet e frikësimet e së ardhmes; ajo do ta përziente e turbullonte një kënaqësi të vetme me nëntë dhimbje, dhe kështu do të bëhej një fatkeqësi për njeriun. Kjo është njëqind përqind e padrejtë. Kështu jeta e kësaj bote provon në mënyrë vendimtare shtyllën e besimit që është besimi në botën e përtejme përmes së cilës shfaq për sytë tanë në çdo pranverë më shumë se treqind mijë shembuj nga shembujt e ringjalljes.

[62]Shënim: Por, meqenëse çështja e jetës ka lidhje me ringjalljen, ajo është përfshirë këtu. Përveç kësaj, ajo përmban një aluzion të hollë e të thellë për shtyllën e besimit në Kaderin Hyjnor tek përfundimi i çështjes së jetës.

A do të ishte e mundur për një Krijues të Gjithëfuqishëm, i Cili furnizon e mbështet në kohën e duhur me urtësi, me përkujdesje të madhe e mëshirë, të gjitha instrumentet dhe mjetet e nevojshme për jetën tënde, në trupin tënd, në kopshtin tënd dhe në atdheun tënd; i Cili dëgjon dhe i përgjigjet lutjes private e të veçantë që bëhet për ushqim nga stomaku yt, për hir të jetës e të mbijetesës së tij, i Cili e shfaq pranimin e Tij të asaj lutjeje nëpërmjet shumë ushqimeve të shijshme, a do të ishte e mundur për një Administrues të Tillë të Gjithëfuqishëm që mos të të njohë ty apo mos të të dëgjojë, dhe që Ai të mos përgatisë mjetet e domosdoshme për qëllimin më të madh të llojit njerëzor, ai qëllim i cili është jeta e përhershme? A do të ishte e mundur që Ai të mos pranojë lutjen më të madhe, më të rëndësishme e më të përgjithshme e cila është lutja për qëndrueshmërinë dhe përjetshmërinë e llojit njerëzor duke ndërtuar jetën e amshuar dhe duke krijuar Xhennetin? A do të ishte e mundur që Ai të mos dëgjonte lutjen e fuqishme të këtij njeriu, i cili është krijesa më e lartë në univers, madje ai është monarku i tokës dhe rezultati i saj, atë lutje që bën jehonë gjithandej qiejve dhe tokës, që të mos i kushtojë asaj të njëjtën vëmendje, ose të mos i japë të njëjtën kënaqësi, si stomakut të vogël, a do të ishte e mundur që Ai t'i shkaktonte Urtësisë së Tij të plotë dhe Mëshirës së Tij absolute të mohoheshin? Jo, kurrë, njëqindmijë herë jo!..

Dhe përsëri a do të ishte e pranueshme për Atë që dëgjon zërin më të fshehur të më të voglës së krijesave, që shëron dhimbjen e saj dhe që i vë veshin e ndihmon ankesën e saj, që e ushqen dhe e zhvillon atë me kujdesin më të madh dhe me vlerësimin duke ia nënshtruar asaj krijesën më të madhe në Kozmos, a do të ishte e mundur për Atë që e bën të gjithë këtë të mos dëgjojë zërin gjëmimtar për jetën më të madhe, më të çmueshmen, më të hollën e më të vazhdueshmen? A do të ishte e arsyeshme që Ai të mos i kushtojë vëmendje lutjes së saj më të rëndësishme dhe duave për përjetësi!

Kjo do të ishte si pajisja e një ushtari të vetëm me përkujdesjen më të madhe dhe të injoronte plotësisht një ushtri të madhe të bindur, ose si të shikuarit i një pike dhe të mbyllte sytë para diellit! Ose si të dëgjuarit e zëzëllimës së një mize dhe mosdëgjimin e gjëmimit të rrufesë! Jo, njëqindmijë herë, jo!..

Dhe përsëri, a do ta pranonte arsyeja për Një të Gjithëfuqishëm të Gjithurtë, mëshira e të Cilit, dashuria dhe përkujdesja janë të

pafundme, i Cili e do shumë veprën e Tij artistike, dhe e bën Vetveten të jetë i dashur tek krijesat me veprat e Tij artistike, i Cili i do shumë ata që e duan Atë; a do të ishte e arsyeshme që Ai të asgjësonte jetën e atij që Ai e do, atë që është i dashur për Të, që është i merituesheëm për dashuri, dhe që nga natyra e adhuron Krijuesin e Tij dhe të asgjësonte gjithashtu nëpërmjet vdekjes së përjetshme esencën e jetës dhe thelbin e saj, që është shpirti? Apo të ofendonte e të fyente të dashurin e Vet për të gjithë përjetësinë, apo të plagoste ndjenjat e Tij dhe të bënte që misteri i mëshirës së Tij dhe drita e dashurisë së Tij të mohoheshin? Jo, njëqindmijë herë jo!

Një Bukuri Absolute që ka stolisur krijimin me shfaqjet e saj dhe një Mëshire Absolute që i ka bërë krijesat të gëzohen, janë padyshim të përjashtuara e të pastruara nga shëmti të tilla të pafund, nga një neveri e plotë e nga një padrejtësi e tillë dhe nga një mungesë mëshire.

Përfundim: Përderisa ka jetë në dynja, medoemos ata njerëz të cilët e kuptojnë qëllimin e jetës dhe nuk i keqpërdorin jetët e tyre, do të jenë të merituesheëm për jetën e përhershme në botën e përjetshmërisë dhe në Xhennetin e përjetshëm. Ne në këtë besojmë...

Gjithashtu, shkëlqimi i objekteve të shndëritshme që gjenden në tokë nëpërmjet reflektimit të dritës së diellit, vezullimi i shkurtër i fluskave të vogëla në sipërfaqen e oqeanit përmes shkreptimave të dritës, pastaj shuarja e atij shkëlqimi me zhdukjen e tyre dhe ardhja e fluskave të tjera në vend të tyre, që ashtu si të parat shkëlqejnë, sikur të ishin pasqyra për diej të imagjinuar, që na shfaqin neve në mënyrë të vetëkuptueshme se ato shkëlqime e vezullime nuk janë tjetër veçse një shfaqje reflektuese e një dielli të lartë. Me gjuhët e tyre të ndryshme ato përmendin ekzistencën e diellit dhe e tregojnë atë me gishtat e tyre të shndritshëm.

Po kështu ngjet me shkëlqimin e gjallesave në sipërfaqen e tokës dhe në det, me Fuqinë Hyjnore dhe me shfaqjen e Emrit më të madh *"**El-Muhji**"*, "*Jetëdhënësi"*, *i të Gjallit Vetekzistues xh.sh.*, dhe atëherë ato fshihen prapa perdes së të padukshmes duke thënë: **"Ja Hajj!"**, *O i Gjallë i Përjetshëm*!, me qëllim që të bëjnë vend për ato që i ndjekin prapa. Kjo përfaqëson një sërë dëshmish për treguesit e jetës dhe për domosdoshmërinë e ekzistencës së të Gjallit të Përjetshëm Vetekzistues xh.sh.. Gjithashtu, të gjitha provat që dëshmojnë Njohurinë Hyjnore,

shenjat e të cilës janë të dukshme në organizimin e të gjitha qënieve; të gjitha dëshmitë që vërtetojnë ekzistencën e një Fuqie që vepron gjithandej universit; të gjitha argumentet që tregojnë vullnetin dhe qëllimin duke sunduar rregullin dhe administrimin e kozmosit; të gjitha shenjat, mrekullitë, e kështu me radhë, që vërtetojnë profetësinë e profetëve, mjetet e Fjalës Hyjnore dhe të Shpalljes Hyjnore, dhe treguesit që dëshmojnë e tregojnë shtatë Atributet e mëdha Hyjnore, të gjithë ato tregojnë dhe dëshmojnë me unanimitet jetën e të Gjallit të përjetshëm, Vetekzistuesit të vetëm të Përhershëm; sepse në qoftë se aftësia e të shikuarit është e pranishme në një gjë, padyshim duhet që ajo të ketë jetë gjithashtu; në qoftë se ajo ka dëgjim, kjo gjithashtu është shenjë jete; në qoftë se në të gjendet aftësia e të folurit, kjo gjithashtu tregon ekzistencën e jetës, dhe nëse do të ndodheshin vullneti e zgjedhja, natyrisht ato janë dukuritë e jetës...

E ngjashme me këtë, Atributet, ekzistenca e të cilave provohet dhe është e vetëkuptueshme në sajë të shenjave të tyre gjithandej kozmosit, të tilla si Fuqia Absolute, Vullneti i gjithanshëm, dhe Njohuria gjithëpërfshirëse, dëshmojnë me të gjitha provat e tyre jetën e të "Gjallit të Përjetshëm Vetekzistues" dhe domosdoshmërinë e ekzistencës së Tij; dëshmojnë për jetën e Tij të amshuar, që vetëm një hije e të cilës ka ndriçuar të gjithë universin dhe një shfaqje e të cilës është e mjaftueshme për të dhënë jetën e botës së përtejme me të gjitha grimcat e saj.

Dhe Atributi Hyjnor i jetës lidhet gjithashtu me shtyllën e ***"Besimit në engjëjt"*** dhe e provon atë nëpërmjet treguesit, sepse përderisa jeta është rezultati më i rëndësishëm i Kozmosit, dhe gjallesat përbëjnë formën më gjerë të përhapur të krijimit, me modelet e saj që shumohen për shkak të vlerës së tyre; ato në mënyrë të vazhdueshme gjallërojnë bujtinën e kësaj bote me ardhjen dhe me largimin e karvaneve të tyre.

Dhe për më tepër, globi i cili mbushet me kaq shumë specie të qënieve të gjalla, vazhdimisht boshatiset e rimbushet me urtësinë e ripërtëritjes e të shumimit, dhe qëniet e gjalla krijohen në shumësi, madje edhe tek substancat më të ulëta e të prishura, saqë duket si të ishte një ringjallje e vazhdueshme e mikrobeve. Së fundi, meqenëse vetëdija dhe mendja, të cilat janë esenca e distiluar e jetës, dhe shpirti i cili është substanca e saj e hollë dhe e qëndrueshme, meqenëse krijohen gjithashtu gjithandej globit në shumësinë më të madhe, sikur

globi tokësor të gjallërohej, të zbukurohej e të bëhej i gëzuar nga jeta, mendja, vetëdija dhe shpirti... në qoftë se do t'i merrnim në konsideratë të gjitha ato që u përmendën më parë, dalim me përfundimin se do të ishte krejtësisht e pamundur që trupat qiellorë, të cilët janë më të hollë, më të shndritshëm, më të mëdhenj e më të rëndësishëm se sa toka, të ishin të vdekura, të palëvizshme, të pajetë e pa vetëdije.

Atëherë, duhet të ekzistojnë e të jenë pajisur me veçorinë e jetës gjallesat e vetëdijshme që mbushin e gjallërojnë qiejt, diejt dhe yjet, që u japin atyre gjallërinë, që shfaqin rezultatin e qëllimit për krijimin e qiejve, dhe marrin adresim nga Krijuesi i Gjithëlavdishëm. Këto krijesa, me një natyrë të përshtatshme për qiejt, me një esencë jete, janë vetëm se engjëjt...

Dhe gjithashtu, sekreti i jetës dhe esenca e saj orientohet tek ***"Shtylla e besimit në profetët"*** dhe e provon atë në mënyrë simbolike. Po, meqenëse universi u krijua për hir të jetës, dhe meqenëse jeta është shfaqja më e madhe, skalitja më e plotë dhe arti më i bukur i të Gjallit të Përjetshëm Vetekzistues i parapërjetshëm, dhe meqenëse jeta e përhershme e Krijuesit e tregon Vetveten vetëm nëpërmjet dërgimit të profetëve dhe shpalljes së librave qiellorë; sepse po të mos ishin librat qiellorë dhe profetët, atëherë jeta e përhershme do të mbetej e panjohur.

Kur një njeri flet, kuptohet se ai është i gjallë... E ngjashme me këtë, janë profetët dhe librat e shpallur qiellorë që bëjnë të qartë e tregojnë për Atë Folës të Gjallë, i Cili urdhëron e ndalon me fjalët e Tij e me adresimet nga prapa botës së të padukshmes, pas perdes së kozmosit. Ashtu si jeta ekzistuese në kozmos që dëshmon në mënyrë vendimtare domosdoshmërinë e ekzistencës së të Gjallit të Përjetshëm të parapërjetësisë, po ashtu ajo në mënyrë të tërthortë tregon e vërteton **"*shtyllat e besimit në dërgimin e Profetëve dhe në shpalljen e librave qiellorë"***, sepse këto janë rrezet, manifestimet dhe lidhjet e asaj jete të përhershme. Dhe veçanërisht Profetësia e Muhammedit a.s.m. dhe shpallja Kuranore, meqenëse janë si pikërisht vetë shpirti dhe mendja e jetës, atëherë vërtetësia e tyre është aq e padiskutueshme sa ekzistenca e kësaj jete.

Po, ashtu siç është jeta esenca e distiluar e kozmosit, vetëdija dhe ndjeshmëria janë esenca e distiluar e jetës; mendja është esenca e

distiluar e vetëdijes dhe e ndjeshmërisë; dhe shpirti, përfundimisht, është substanca e pastër dhe e panjollosur, esenca e qëndrueshme dhe e mëvetësishme, që qëndron pikërisht mu në zemrën e jetës...

Gjithashtu, jeta e profetit Muhammed a.s.m. në aspektet e saja materiale e shpirtërore është thelbi i distiluar prej jetës dhe shpirtit të kozmosit, dhe profetësia e Muhammedit a.s.m. në aspektet e saja të jashtme e të brendshme është esenca e pastër dhe e distiluar e ndjeshmërisë, vetëdijes dhe e mendjes së kozmosit. Madje jeta e Profetit Muhammed a.s.m. në aspektet e saja të jashtme e të brendshme, siç e kanë dëshmuar veprat e Tij, është pikërisht drita dhe esenca e vetëdijes së kozmosit. Shpallja Kur'anore është, gjithashtu, shpirti i jetës së kozmosit dhe mendja e vetëdijes së tij, nëpërmjet dëshmisë së të vërtetave jetike.

Po, po, po!.. Në qoftë se drita e Profetësisë së Muhammedit a.s.m. do të largohej nga kozmosi e të shuhej, kozmosi do të vdiste. Në qoftë se do të largohej Kur'ani, kozmosi do të humbiste normalitetin, dhe globi tokësor do të humbiste vetëdijen e tij dhe koka e tij e trullosur dhe e pamend do të përplasej me ndonjë planet dhe do të ndodhte fundi i botës...

Dhe jeta gjithashtu shikon tek shtylla e **"Besimit në Kaderin"** dhe e provon atë në mënyrë të tërthortë, sepse, meqenëse jeta është drita e Botës së dukshme, dhe ajo e dominon atë, dhe është rezultati dhe qëllimi i ekzistencës, dhe meqenëse ajo është pasqyra më gjithëpërfshirëse e Krijuesit të universit, shembulli më i plotë, dhe indeksi i aktivitetit Hyjnor, -dhe të mos keqkuptohet krahasimi- meqenëse ajo është një lloj programi, atëherë sigurisht misteri i jetës kërkon medoemos që të jetë gjithashtu Bota e padukshme, domethënë, e shkuara dhe e ardhmja që do të thotë, krijesat e së shkuarës dhe ato të së ardhmes janë të prirura t'i përshtaten rregullit, organizimit, që të njihen e të vështrohen dhe të jenë të parapërcaktuara e të parapërgatitura për t'iu nënshtruar urdhërave krijuese, të cilat nga një këndvështrim, janë jetët e tyre.

Bërthama origjinale e një peme dhe rrënja e saj, gjithashtu farërat që përfshihen në frutat e saja dhe rezultati përfundimtar, të gjitha shfaqin një lloj jete, ashtu si vetë pema; madje ato mbajnë brenda vetvetes ligje jete më të holla se ato të pemës.

Dhe gjithashtu, farërat dhe rrënjët e lëna nga vjeshta e kaluar, para pranverës së tanishme, si dhe farërat që do të lihen nga pranverat vijuese pas kësaj pranvere, ato të gjitha mbajnë ligjet jetike, ashtu si kjo pranverë.

Dhe në të njëjtën mënyrë, të gjitha degët dhe shkarpat e pemës kozmike, secila ka një të shkuar e një të ardhme. Ato kanë një zinxhirë që përbëhet nga fazat e të shkuarës dhe të së ardhmes dhe nga rrethana. Ekzistencat e shumëfishta dhe fazat e çdo specie dhe çdo anëtar i secilës specie, duke ekzistuar në Njohurinë Hyjnore, formon një zinxhir të qënies në Njohurinë e All-llahut xh.sh., dhe ekzistenca e saj e jashtme dhe ekzistenca e saj në Njohurinë e All-llahut xh.sh. është një tregues i jetës së përgjithshme që i tërheq të gjitha aspektet e jetës së saj nga këto Tabela të gjalla e plot kuptim të kaderit Hyjnor.

Po, fakti se Bota e shpirtërave -e cila është njëra formë e botës së padukshme- është mbushur nga esenca e jetës, lënda e jetës dhe nga shpirtërat, që janë substancat dhe esenca e jetës, kërkon e bën të domosdoshme të jetë e shkuara dhe e ardhmja të cilat janë një formë tjetër e Botës së padukshme dhe segmenti i saj i dytë duke u shfaqur, tek ato të dyja, jeta.

Dhe, përveç kësaj, rregulli i plotë, rrethanat domethënëse, rezultatet dhe frutat e gjalla në ekzistencën e një gjëje brenda Njohurisë së All-llahut xh.sh., gjithashtu demonstrojnë shfaqjen e një lloji jete jolëndore.

Po, një shfaqje e tillë e jetës, që është drita e lëshuar nga dielli i jetës së përhershme, nuk mund të përkufizohet tek kjo botë e dukshme, tek kjo kohë e tanishme dhe tek kjo ekzistencë e jashtme. Përkundrazi, secila botë e merr treguesin e asaj drite në përputhje me kapacitetin e saj, dhe kozmosi së bashku me të gjithë botët e tij është i gjallë e ndriçohet nga ai tregues drite. Përndryshe, - siç e shikon syri i çudhëzimit - nën këtë dynja të përkohshme e të dukshme, secila botë do të ishte një kufomë e madhe dhe e tmerrshme dhe një botë e rrënuar e errët.

Kështu, një aspekt i gjërë i shtyllës së ***"Besimit në Kaderin Hyjnor"*** kuptohet përmes misterit të jetës dhe vërtetohet nga ajo. Domethënë, ashtu siç shfaqet jeta dhe gjallëria e botës së dukshme dhe

e krijesave aktuale me rregullsinë dhe me rezultatet e tyre, po ashtu krijesat e së shkuarës dhe ato të së ardhmes, të cilat konsiderohen që i përkasin Botës së padukshme, kanë një ekzistencë shpirtërore dhe një lloj jete, dhe një prezencë shpirtërore në Njohurinë e All-llahut xh.sh.. Shenja e kësaj jete dhe prania bëhen të dukshme e të njohura përmes ***Pllakës të Kaderit Hyjnor*** dhe përmes ***të gjitha etapave dhe rrethanave të jetëve të tyre*** të jashtme dhe ekzistencës...

* * *

PJESA E TRETË E SHTOJCËS

Një pyetje që lidhet me ringjalljen: Në Kur'anin Kerim, në mënyrë të përsëritur, vijnë dekrete të tilla si;

إِنْ كَانَتْ إِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً "*Ishte vetëm një klithmë...*" [63], dhe

وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ "*Çështja e Orës (së fundit) është sa një 'hap e mbyll sytë"*[64], që tregojnë se Ringjallja më e Madhe do të ndodhë në mënyrë të befasishme, në një moment të vetëm, pa kalimin e ndonjë kohe. Por mendjet tona të ngushta kërkojnë ca shembuj konkretë me qëllim që ato të na mundësojnë ne ta pranojmë e dëshmojmë këtë ngjarje të mrekullueshme e të pashoqe.

Përgjigjja: ***"Tri çështje"*** lidhen me ringjalljen: Kthimi i shpirtërave tek trupat e tyre, ringjallja e trupave, dhe rimëkëmbja e trupave.

ÇËSHTJA E PARË:

Një shembull për rikthimin e shpirtërave tek trupat e tyre është si vijon: Ushtarët e një ushtrie tepër të disiplinuar, ndërsa janë të shpërndarë në të gjitha anët për të pushuar, grumbullohen me oshëtimën e borisë ushtarake. Tani, **Suri, Boria e Israfilit**, sigurisht nuk është më pak i fuqishëm se sa borizani i ushtrisë. Gjithashtu shpirtërat e njerëzve që janë në botën e paspërjetësisë dhe në botën e grimcave, të cilët e dëgjuan adresimin dhe thirrjen, أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ "*A nuk jam Unë Zoti juaj*", duke ardhur nga parapërjetësia, dhe iu përgjigjën: قَالُوا بَلَى "*Ata thanë: Po, me të vërtetë Ti je,*"[65] janë më të bindur, më të disiplinuar e më të nënshtruar me mijëra herë më shumë se sa ushtarët në atë ushtri. Për më tepër, është provuar me provat më të fuqishme në ***"Fjalën e Tridhjetë"***,

[63] Kur'an, 36: 29

[64] Kur'an, 16: 77

[65] Kur'an, 7: 172

se jo vetëm shpirtërat, por, gjithashtu, të gjitha grimcat, formojnë anëtarët e bindur të një Ushtrie Hyjnore.

ÇËSHTJA E DYTË:

Një shembull për ringjalljen e trupave. Ashtu si në një qytet të madh, në një natë feste, ku me qindra mijëra drita mund të rigjallërohen e të ndizen nga një stacion i vetëm për një çast, pa kalimin e dukshëm të kohës, po ashtu është e mundur ndezja e qindra miliona dritave prej gjithandej globit tokësor nga një qendër e vetme. Meqenëse një krijesë e All-llahut të Gjithëfuqishëm, si elektriciteti, një shërbëtore ndriçimi e një qirimbajtëse në bujtinën e Tij mund t'i shfaqë këto veçori e fuqi në funksionet e saj, në përputhje me çfarë mësimesh, njoftimesh e disipline merr nga Krijuesi i saj, atëherë ringjallja, gjithashtu, do të ndodh si një '*hap e mbyll sytë*' brenda strukturës së ligjeve të mirërregulluara të Urtësisë Hyjnore, të cilat përfaqësojnë mijëra shërbëtorë të ndritshëm, si elektriciteti.

ÇËSHTJA E TRETË:

Një shembull për rimëkëmbjen e menjëhershme të trupave.

Mënyra në të cilën rimëkëmben të gjitha gjethet e të gjitha pemëve në formën më të plotë dhe me të njëjtën formë me ato të pranverës së shkuar brenda pak ditëve në fillimin e çdo pranvere, ndonëse janë njëmijë herë më të shumtë se sa anëtarët e llojit njerëzor; mënyra në të cilën rikrijohen të gjitha lulet dhe frutat e të gjitha pemëve njëlloj si ato të pranverës së shkuar, me një shpejtësi të rrufeshme; gjithashtu zgjimi i befasishëm, hapja dhe ardhja në jetë e atyre farërave, bërthamave dhe e rrënjëve të panumërta të cilat janë origjina e asaj pranvere.

Gjithashtu rimëkëmbja e kufomave të pemëve të cilat u ngjasojnë skeleteve të ngritura të të vdekurve, janë një manifestim i urdhrit të menjëhershëm: ***"Ba'thu ba'del mevt - ringjalljes pas vdekjes";***

Gjithashtu ringjallja, në formën më të mahnitshme, e individëve të panumërt të të gjitha klasave e të kafshëve të vogëla;

Dhe veçanërisht ringjallja e mizave në speciet e tyre, dhe në mënyrë të veçantë, ngritja, rimëkëmbja dhe ringjallja brenda pak ditëve në çdo pranverë, bashkë me llojet e tjera nga anëtarët e kësaj specie të

cilat janë më të shumta në numër brenda një viti se sa të gjithë bijtë e racës njerëzore qysh nga koha e Ademit a.s. të cilat na kujtojnë neve avdesin dhe pastërtinë përmes pastrimit të vazhdueshëm të fytyrave të tyre, të syve dhe krahëve, dhe që na ledhatojnë gjithmonë fytyrat tona.

Atëherë sigurisht, për rimëkëmbjen e trupave njerëzorë në ditën e ringjalljes nuk ndodhet një shembull, por me mijëra shembuj.

Po, meqenëse kjo dynja është banesa e "Urtësisë", dhe Ahireti është banesa e "Fuqisë", atëherë në këtë botë, në përputhje me kërkesat e Emrave të tillë si, ***El-Hakimu, El-Muret'tibu, El-Mudeb'biru, El-Mureb'bi****, i Gjithurti, Organizuesi, Rregulluesi dhe Ushqyesi*", krijimi i gjërave është në një shkallë graduale dhe shtrihet me kohën. Kjo kërkohet nga Urtësia Hyjnore.

Kurse, meqenëse në botën e përtejme "Fuqia dhe Mëshira" janë më të dukshme se sa 'Urtësia', gjërat krijohen në çast, pa pasur nevojë për lëndën, periudhën, kohën e as për pritjen. Kur'ani i shpjegimit të mreku-llueshëm tregon me nënkuptime dhe aludon për faktin se punët që kryhen këtu në këtë botë për një ditë të plotë ose për një vit të tërë, do të plotësohen në botën tjetër në një çast, aty për aty, si shkreptimë ashtu siç dekretohet këtu: وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ

"*Urdhëri i Orës (i çastit të fundit) është sa një 'hap e mbyll sytë', ose edhe më afër.*"[66]

Në qoftë se dëshiron të kuptosh me sigurinë më të plotë se ringjallja do të vijë, ashtu si pranvera e ardhshme, shqyrtoje dhe kushtoji vëmendje ***"Fjalës së Dhjetë"*** dhe ***"Fjalës së Njëzet e Nëntë"***, ku të dyja flasin për ringjalljen. Në qoftë se ti, akoma nuk do ta besoje atë si ardhjen e pranverës vijuese, atëherë më qorto rreptë!..

ÇËSHTJA E KATËRT:

Vdekja e dynjasë dhe ndodhja e Kijametit. Në qoftë se një yll ose një planet do të përplasej me një Urdhër Hyjnor me globin tokësor, i cili është si një bujtinë për ne, ai do ta shkatërronte shtëpinë tonë, domethënë tokën, ashtu siç shkatërohet për një minut një pallat që është ndërtuar për dhjetë vjet...

[66] Kur'an, 16: 77

PJESA E KATËRT E SHTOJCËS

قَالَ مَنْ يُحْيِى الْعِظَامَ وَهِىَ رَمِيمٌ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِى اَنْشَاَهَا اَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

"Njeriu thotë: 'Kush do t'u japë jetë këtyre kockave kur të jenë kalbur e të jenë bërë pluhur?"

"Thuaj Ti:'Ai do t'u japë jetë atyre, i Cili i krijoi ato për herë të parë! Dhe Ai është për çdo krijesë i Gjithëditur!"[67]

Siç u ilustrua në krahasimin e Tretë tek e Vërteta e Nëntë e Fjalës së Dhjetë, se ndonjë personalitet i madh mund të grumbullojë së bashku përpara syve të tu një ushtri të madhe. Atëherë nëse dikush do të të thonte: "Ai personalitet është i aftë të grumbullojë trupat e ushtrisë së tij me një zë të borisë, të cilët janë shpërndarë për të pushuar, dhe i mbledh ata përsëri në batalion", dhe ndërkohë ti do të thoje, "Unë nuk e besoj atë", a nuk do të ishte përgjigjja dhe mohimi yt një çmenduri e idiotizëm?

Gjithashtu, Krijuesi i Gjithëfuqishëm dhe i Gjithëditur, i Cili nga asgjëja i krijoi dhe i vendosi në vendet e tyre me urdhërin e كُنْ فَيَكُونُ "*Bëhu! -dhe ajo është bërë (në çast)*" të gjitha grimcat dhe aspektet e holla të trupave të të gjitha kafshëve dhe të gjallesave të tjera, si të ishin ato një ushtri, me rregullin më të madh dhe me ekuilibrin më të urtë, dhe i Cili krijon në çdo shekull, madje në çdo pranverë, qindra e mijëra nga speciet dhe grupet e ndryshme të gjallesave që mbushin sipërfaqen e tokës, secili grup si një ushtri; a mund t'i bëhet pyetje Këtij të Gjithëfuqishmi e Këtij të Gjithëdituri se si Ai do t'i grumbullojë së bashku, me një rënie të vetme të Borisë së Israfilit, të gjitha grimcat themelore dhe pjesët origjinale që gëzojnë njohje të ndërsjellë përmes nënshtrimit të përbashkët ndaj organizimit të trupit, që i korrespondon një batalioni. A do të mund të thoje ti, "Si mund të

[67] Kur'an, 36: 78-79

jetë kjo? A nuk do të ishte çmenduri nëse do ta konsideroje atë të pagjasë?

Ndonjëherë ndodh në Kur'an, me qëllim që t'i ngulisë në zemër veprat e mrekullueshme që Ai do t'i kryejë në Ahiret, dhe me qëllim që të përgatisë mendjen për t'i pranuar ato, All-llahu i Gjithëfuqishëm përmend veprat e mrekullueshme që Ai i kryen në këtë botë, si një lloj përgatitjeje, ose Ai ndonjëherë përmend veprat e mrekullueshme që do t'i kryejë në të ardhmen dhe në Ahiret në një mënyrë të tillë që ne bindemi me ato përmes analogjisë me vepra të ngjashme të cilat ne i shikojmë në këtë botë. Një shembull jepet nga vërseti.

اَوَ لَمْ يَرَ الْاِنْسَانُ اَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ

"A nuk e sheh njeriu se Ne e kemi krijuar atë nga një pikë spermë? Prapëseprapë, kur shih! Ai (paraqitet) kundërshtar i hapur", - deri në fund të sures *Jasin* ... Kështu, Kur'ani i gjithurtë e provon këtu çështjen e ringjalljes në shtatë ose tetë forma të ndryshme.

Kur'ani, së pari, e drejton vëmendjen e njeriut për tek origjina e tij. Ai thotë: ***"Ti shikon se si ke përparuar nga një pikë spermë në një pikë gjaku, nga një pikë gjaku, në një xhungë (copë) mishi, dhe nga një xhungë mishi, për tek krijimi i formës njerëzore... Atëherë, si mund ta mohosh krijimin tënd të dytë?.. Ai është njëlloj si i pari, ose më i lehtë për t'u realizuar nga Krijuesi."***

All-llahu i Gjithëfuqishëm, gjithashtu, u referohet mirësive të mëdha që Ai i ka dhuruar njeriut me shprehje të tilla si:

اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَارًا

"*(Ai) i Cili nxjerr për ju zjarrin nga pema e gjelbër*."[68] dhe i thotë njeriut: ***"Ai i Cili ua dhuroi juve këto mirësi, nuk do t'ju lë në tekat tuaja, në një mënyrë që ju të hyni në varr për të jetuar pa ju ngritur përsëri."***

Pastaj ai thotë me aluzion: "Ju i shihni se si pemët e vdekura vijnë në jetë dhe bëhen përsëri të gjelbëra. Si ju refuzoni për ta vlerësuar, si

[68] Kur'an, 36: 80

një krahasim, rimëkëmbjen e kockave tuaja, të cilat u ngjasojnë druve të thatë, dhe e konsideroni të pamundur që ato të njoftojnë jetën? Pastaj, a do të ishte e mundur që Ai, i Cili krijoi qiejt dhe tokën, të jetë i paaftë për t'i dhënë jetë njeriut e për t'i shkaktuar atij vdekjen, në një kohë që ai është fruti i qiejve dhe i tokës? A do të ishte e mundur për Atë që drejton çështjen e pemës së madhe dhe që kujdeset për të, ta neglizhonte frutin e saj dhe t'ua linte atë të tjerëve? A e imagjinoni ju se lihet kot pema e krijimit, e cila është formuar me urtësi në të gjitha pjesët e saj, dhe të lihej pas dore fruti dhe rezultati i saj i lartë?"

Për më tepër, Kur'ani thotë: Ai i Cili do t'ju japë përsëri jetë në ringjallje është i Tillë që i gjithë kozmosi është si një ushtar i bindur i Tij. Ai kozmos e përul kokën me nënshtrim të plotë, sa herë që dëgjon komandën كُنْ فَيَكُونُ "*Bëhu!- dhe ajo është bërë (në çast)*."[69]

Krijimi i pranverës për Të është më i lehtë se sa krijimi i një luleje. Krijimi i tërësisë së botës së kafshëve është aq i kollajt për Fuqinë e Tij, si krijimi i një mize. Askush me përçmim nuk mund ta sfidojë Fuqinë e Tij, duke thënë për Të: مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ "*Kush do t'u japë jetë këtyre kockave kur të jenë kalbur e të jenë bërë pluhur*?"

Pastaj me shprehjen, فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ "*Kështu pra, i Lavdëruar është Ai që në Dorën e të Cilit është mbizotërimi i çdo gjëje*,"[70] Ai shpjegon se frerët e të gjitha gjërave janë në Dorën e Tij, dhe çelësi për gjithçka është në zotërimin e Tij; Ai e kthen natën dhe ditën, dimrin e verën, me aq lehtësi sikur ato të ishin fletët e një libri. Ai është Krijuesi i Plotëfuqishëm dhe i Gjithëlavdishëm, i Cili mbyll derën e dynjasë dhe hap atë të Ahiretit, sikur ato të ishin dy shtëpi që mbyllet kjo e hapet ajo. Meqenëse çështja është kështu, atëherë rezultati i të gjitha dëshmive të përmendura është: وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ "*Dhe tek Ai ju të gjithë do të ktheheni*."[71]

---

[69] Kur'an, 2: 117

[70] Kur'an, 36: 83

[71] Kur'an, 36: 83

Domethënë, Ai do t'ju ringjall juve prej varreve, do t'ju çojë në fushën e ringjalljes, dhe do t'ju gjykojë ju në Praninë e Madhështisë së Tij.

Tani këto vërsete e përgatisin mendjen dhe e bëjnë gati zemrën për të pranuar realitetin e ringjalljes, sepse ato kanë demonstruar krahasime të ringjalljes në veprimet e kësaj bote.

Ndonjëherë Kur'ani përmend veprime që do të realizohen në Ahiret në një mënyrë që tregojnë e tërheqin shikimet për tek krahasimet e tyre në dynja, me qëllim që të mos mbetet vend për dyshim e mohim.

Shembujt janë suret që fillojnë nga këto vërsete:

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ "*Kur Dielli të mbështjellet dhe të humb dritën dhe të përmbyset."* deri në fund... إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ "*Kur qielli të plasë.*" deri në fund... dhe إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ *"Kur qielli të çahet".*

Në këto sure, All-llahu i Gjithëfuqishëm përmend ndryshimet e mëdha dhe Aktet Hyjnore që do të ndodhin në Kijametin dhe në ditën e ringjalljes, në një mënyrë që njeriu mendon për krahasimet e tyre në këtë botë, të cilat ai i ka parë në vjeshtë dhe në pranverë, dhe atëherë, këto ndryshime që frikësonin zemrën e tij dhe që nuk kapeshin me mendjen e tij, tani i pranon me lehtësi. Mirëpo, për të treguar kuptimin e përgji-thshëm të tre sureve që sapo u përmendën, do të merrte shumë kohë. Atëherë, le të marrim një fjalë të vetme si model për të tërën.

Për shembull me fjalët: إِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ *"Dhe kur fletët e shkruara të veprave të çdo njeriu do të hapen."*

All-llahu i Gjithëfuqishëm shpreh siç vijon: ***"Në ringjallje do të hapen të gjitha veprat e gjithësecilit, që janë të shkruara, në një fletë."*** Kjo, në vetvete, është e çuditshme dhe krejtësisht përtej perceptimit me logjikë. Por, siç tregon sureja, ashtu si ringjallja e pranverës që është krahasim për çështjet e tjera, gjithashtu hapja e fletëve ka një krahasim vërtet të qartë, sepse çdo frut, çdo kullotë e lulëzuar e çdo pemë, ka veprat e saj, aktet dhe funksionet. Ajo kryen

një lloj të veçantë adhurimi, që varet nga mënyra me të cilën ajo lavdëron All-llahun xh.sh. përmes shfaqjeve të Emrave Hyjnorë. Tani, të gjitha punët e saj dhe historia e jetës së saj janë skalitur në të gjitha farërat dhe bërthamat që do të shfaqen në pranverën e ardhshme, dhe në një vend tjetër. Domethënë, me gjuhën e trajtës dhe të formës, farërat bëjnë një përmendje elokuente të origjinave të atyre veprave dhe hapin fletët e punëve bashkë me degët, shkarpurinat, gjethet, lulet dhe frutat. Ai i Cili thotë: وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ "*Dhe kur fletët e shkruara të veprave të çdo njeriu do të hapen*", është pikërisht Ai i Cili realizon përpara syve tanë këto akte Urtësie, Ruajtëse, Rregulluese, Ushqyese dhe Hollësie. Krahasoji çështjet e tjera me këtë përmes analogjisë dhe nxirre të vërtetën si përfundim të deduktueshëm në qoftë se ke aftësi. Le të të japim një ndihmë me shembullin e mëposhtëm.

Vërseti: وَإِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ "*Kur dielli të mbështillet, të humbë dritën dhe të përmbyset*"

Domethënë, fjala *"Kuvviret"* që vjen në vërset, do të thotë *"të mbledhësh dhe të mbështjellësh",* i referohet shembëllesës brilante dhe bën aluzion tek krahasimi i tij në dynja.

***Së pari*:** All-llahu xh.sh. i ka ngritur perdet e mosekzistencës, të eterit dhe të qiejve, e hapi diellin si një xhevahir i cili ndriçon dynjanë si një llambë, dhe e nxori atë nga thesari i Mëshirës së Tij dhe e shfaqi në dynja. Pas përfundimit të kësaj bote, Ai do ta mbështjellë përsëri atë xhevahir në perdet e Tij dhe do ta largojë.

Së dyti: Dielli mund të përshkruhet si një nëpunës i nënshtruar e i ngarkuar me detyrën e përhapjes së artikullit të dritës sipër globit, dhe t'i bëjë atë dhe errësirën të vijnë njëri pas tjetrit. Në çdo mbrëmje, nëpunësi urdhërohet të mbledhë dritën. Ndonjëherë ndodh gjithashtu që tregtia e tij të ulë ritmin kur ai fshihet nga një perde e një reje. Në ndonjë rast tjetër mund të ndodhë që hëna gjithashtu të formojë perde para fytyrës së tij dhe pengon detyrën e tij, tamam sikur ky nëpunës të mblidhte artikujt e tij dhe librat e punëve të tij me këto shkaqe. Atëherë nuk ka dyshim se do të vijë një ditë që ai do të çlirohet nga detyrat e tij.

Madje, edhe në qoftë se nuk do të ketë ndonjë shkak për shkarkimin e tij nga detyra, ndodhen dy njolla të zeza në diell, tani të vogëla, por të prirura për t'u zmadhuar, që një ditë do të zmadhohen deri në një pikë ku dielli do ta marrë prapa, me Urdhrin e All-llahut, dritën që ai tani e mbështjell rreth kokës së tokës, dhe e mbështjell atë rreth kokës së vet. Atëherë do t'i thuhet "Eja, detyra jote në tokë është plotësuar!". Tani Shko në Xhehennem dhe digji atje ata që të kanë adhuruar ty, sepse kështu me pabesi ata fyen një nëpunës të nënshtruar si ti." Me errësirën e tij dhe fytyrën e frikshme, dielli do të lexojë dekretin, اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ "*Kur dielli të mbështillet, të humbë dritën dhe të përmbyset.*"[72]

* * *

[72] Kur'an, 81: 1

PJESA E PESTË E SHTOJCËS

Njëqind e njëzet e katër mijë profetë, të cilët, sipas hadithit të profetit, janë pjesa më e zgjedhur e humanizmit, kanë raportuar me unanimitet dhe kanë rënë dakord duke u bazuar në shikimet e drejtëpërdrejta të disave prej tyre, dhe duke u bazuar tek e vërteta absolute e disa të tjerëve, se Bota tjetër ekziston, dhe kanë njoftuar se të gjithë njerëzit do të dërgohen në Ahiret siç ka përmendur prerazi për të Krijuesi.

Gjithashtu, njëqind e njëzet e katër milionë evlija (shenjtorë) të cilët konfirmojnë njoftimet e profetëve nëpërmjet kerameteve dhe shikimeve, japin dëshmi për ekzistencën e Ahiretit në formën e Njohjes së sigurt, dhe gjithashtu japin për ekzistencën e botës së përtejme. Të gjithë Emrat e Krijuesit të Gjithurtë të kozmosit gjithashtu bëjnë të domosdoshme ekzistencën e botës së përtejme nëpërmjet treguesve që ato shfaqin në këtë botë.

Për më tepër, ekzistenca e Ahiretit bëhet e domosdoshme nga Fuqia e përjetshme e pafund, nga urtësia e pakufishme e saktë dhe e amshuar, që sjell në jetë në çdo pranverë kufomat e pemëve të ngritura, të vdekura e të panumërta të shpërdara gjithandej globit tokësor me urdhërin e كُنْ فَيَكُونُ "*Bëhu!- dhe ajo është bërë (në çast)*", duke i bërë ato si tregues e shenja për بَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ *"ringjalljen pas vdekjes",* dhe se Ai ringjall treqindmijë specie të ndryshme të grupeve të shumëllojshme të bimëve dhe llojeve të kafshëve, si qindra mijëra shembuj të ringjalljes së madhe.

Ekzistenca e Ahiretit, gjithashtu bëhet e domosdoshme nga një Mëshirë e përhershme dhe nga një përkujdesje e qëndrueshme, që i mbështet në mënyrë të mrekullueshme e të kujdesshme të gjitha gjallesat që qëndrojnë në nevojë të ushqimit, dhe që shfaq në çdo pranverë, në një kohë shumë të shkurtër, shumëllojshmëri të ndryshme të pafund stolisjeje e bukurie. Së fundi, ndodhet një provë e vetëkuptueshme dhe një tregues i dhënë nga një dashuri e fortë e

palëkundur dhe e përhershme për përjetësi, ndodhet një dëshirë e zjarrtë për qëndrueshmëri dhe një shpresë për përjetësi, që janë ngulur e vendosur tek njeriu, i cili është fruti më i plotë i këtij kozmosi dhe krijesa më e dashur e Krijuesit të kozmosit, lidhja e të cilit me të gjitha krijesat në kozmos është më e madhja. Nuk ka dyshim se ajo tregon në mënyrë të vetëkuptueshme se ekziston një botë e përjetshme pas kësaj bote të përkohshme, do të jetë një Ahiret, një botë e amshuar lumturie. Atëherë, të gjitha këto prova e dëshmi vërtetojnë prerazi deri në atë shkallë ku pranimi bëhet i domosdoshëm për ekzistencën e Ahiretit, ashtu siç pranojmë ekzistencën e dynjasë. [73]

Po, atëherë, një nga mësimet më të rëndësishme që na mëson vetë Kur'ani i gjithurtë është "***Besimi në Ahiretin***." Ky besim është aq i qëndrueshëm dhe përmban brenda vetvetes një shpresë aq të fortë e një ngushëllim aq të madh, saqë në qoftë se do të grumbulloheshin njëqind mijë pleqëri tek një person i vetëm, ngushëllimi e qetësia që burojnë nga ky besim do të ishin krejtësisht të mjaftueshme, duke thënë: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كَمَالِ الْإِيمَانِ "*Lavdia i takon All-llahut, për plotësimin e besimit*", ne njerëzit e vjetër duhet të gëzohemi në pleqërinë tonë...

[73]Po, mund të kuptohet nga ky krahasim se sa e lehtë është të bësh një pohim pozitiv dhe sa e vështirë është të bësh një mohim e refuzim. Në qoftë se, për shembull, dikush do të thonte, "ekziston diku në sipërfaqen e tokës një kopsht i mrekullueshëm, frutet e të cilit janë si kutia qumështi, dhe dikush tjetër do të thonte, jo, nuk ekziston një kopsht i tillë. I pari, pohuesi, duhet vetëm të tregojë vendin e atij kopshti ose të tregojë disa nga frutat e tij, me qëllim që të provojë me lehtësi pretendimin e tij. Ndërsa i dyti, mohuesi, në kontrast, duhet të kontrollojë e të tregojë të gjitha anët e globit tokësor me qëllim që të justifikojë mohimin e tij. Gjithashtu, dëshmia e dy dëshmitarëve të vërtetë do të ishte e mjaftueshme për të vërtetuar ekzistencën e Xhennetit, përveç qindra e mijëra treguesve, frutave dhe shenjave të demonstruara nga ata që e vërtetojnë ekzistencën e tij. Ata që e mohojnë atë, duhet të kontrollojnë, të eksplorojnë e shqyrtojnë gjithësinë e pafundme dhe kohën e pafund përpara se ata të mund të provojnë mohimin e tyre, dhe atëherë të demonstrojnë mosekzistencën e Xhennetit. Prandaj, o vëllezërit e mi të moshuar, kuptojeni se sa i lartë është besimi në Botën e Përtejme...

Said Nursi

FJALA E NJËMBËDHJETË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحَيهَا ۞ وَالْقَمَرِ اِذَا تَلَيهَا ۞ وَالنَّهَارِ اِذَا جَلَّيهَا ۞ وَ الَّيْلِ اِذَا يَغْشَيهَا ۞ وَ السَّمَاءِ وَمَا بَنَيهَا ۞ وَ الْاَرْضِ وَمَا طَحَيهَا ۞ وَ نَفْسٍ وَمَا سَوَّيهَا ۞ الخ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"(Betohem) Për diellin dhe shkëlqimin e tij! Për hënën kur e ndjek atë! Për ditën kur shfaq ndriçimin (e diellit)! Për natën kur e fsheh atë (diellin)! Për qiellin dhe për Atë i Cili e ndërtoi! Për tokën dhe për Atë i Cili e shtriu atë! Për nefsin (njeriun ose shpirtin) dhe për Atë, i Cili e përsosi në përmasa..."[74]

Vëlla! Në qoftë se ti dëshiron të kuptosh diçka rreth talismanit të urtësisë së botës dhe rreth enigmës së krijimit të njeriut dhe misterit të realitetit të faljeve të urdhëruara, atëherë merre parasysh së bashku me nefsin tim këtë krahasim të shkurtër.

Njëherë ndodhej një mbret. Ai kishte thesare të shumtë që përfshinin të gjitha llojet e diamanteve, smeraldeve dhe xhevahireve. Përveç këtyre, ai kishte edhe thesare të tjera të çuditshme të fshehura. Ai kishte aftësi të jashtëzakonshme në arte të mahnitshme, njohuri gjithëpërfshirëse në shkenca të çuditshme të panumërta dhe ishte shumë i ditur në degë të pafundme të njohjes së mrekullueshme.

Tani, si çdo pronar bukurie e plotësimi, ai dëshiron të shohë e të shfaqë bukurinë e tij dhe përplotësinë; Ai mbret i lavdishëm, gjithashtu, dëshiroi të hapë një ekspozitë të madhe me qëllim që të nxjerrë në pah dhe të shfaqë përpara shikimit të njerëzve madhështinë e sundimit të tij, pasurinë e tij vezulluese, çudirat e artit të Tij, dhe

[74] Kur'an, 91:1-7

mrekullitë e njohurisë së tij; dhe gjithashtu që ai të mund ta shikonte bukurinë dhe plotësimin e tij shpirtëror në dy aspekte:

Aspekti i parë: Që Ai Vetë t'i shikonte objektet e ekspozuara me syrin e Tij të mprehtë. **Aspekti i dytë:** Dhe që Ai të mund t'i shikojë ato nëpërmjet shikimit të të tjerëve.

Me këtë urtësi, mbreti nisi të ndërtojë një pallat të gjërë e madhështor. Ai e ndau në apartamente e banesa të madhërishme, e stolisi me çdo llojë xhevahiri prej thesareve të tij dhe me vetë Dorën e Tij plot art e zbukuroi me aktet më të bukura të urtësisë së Tij, dhe e stolisi me veprat e mrekullueshme të njohurisë së tij. Atëherë pasi e plotësoi atë, Ai vuri në pallat tryeza të gjëra që përfshinin më të shijshmin e çdo lloji ushqimi dhe çdo lloji mirësie. Ai caktoi një tryezë të përshtatshme për çdo grup, dhe me të përgatiti një gosti të shkëlqyeshme të përgjithshme duke nxjerrë në pah bujarinë, artin dhe zemërgjërësinë e pashembullt, sikur çdo tryezë ishte mbushur me qindra arte të holla e gjurmë të tyre. Sipër tyre Ai kishte vendosur mirësi shumë të vyera të panumërta. Atëherë ai u bëri ftesë njerëzve të Tij dhe vartësve nga të gjitha viset e tokës së tij për t'i gostitur e për të parë shfaqjen.

Më vonë mbreti caktoi një komandant suprem si mësues e instruktor për t'u bërë të njohur urtësinë në pallat dhe kuptimet e përmbajtjeve të tij; që t'u përshkruante njerëzve madhështinë e Ndërtuesit të pallatit dhe të Mjeshtrit të tij; që t'u bënte atyre të njohur sekretet e zbukurimeve të pallatit, t'u mësonte atyre se çfarë artesh tregohen brenda tij, që t'u shpjegojë atyre që futen në pallat se çfarë tregojnë plotësimet dhe në çfarë mënyre e shprehin ato madhështinë e Pronarit të pallatit dhe plotësimet e Tij, dhe që t'i njoftojë ata për sjellje korrekte gjatë qëndrimit dhe shëtitjeve në të, që t'u shpjegojë atyre ceremonitë zyrtare të mbretit; dhe u sqaroi etikat që duhet të kenë e të sillen në përputhje me çfarë e kënaq Mbretin, i Cili nuk shihet veçse nga prapa perdes. Ky mësues e instruktor kishte nga një asistent në çdo zonë të pallatit, ndërsa ai vetë qëndronte në sferën më të gjërë midis studentëve të tij, duke bërë njoftimet e mëposhtme për të gjithë spektatorët. Ai u tha atyre:

"O njerëz! Mbreti ynë i Cili është Pronari i këtij pallati, dëshiron ta bëjë Vetveten të njohur tek ju nëpërmjet bërjes së këtij pallati dhe

shfaqjes së këtyre gjërave, prandaj njiheni Atë dhe përpiquni të njiheni mirë me Të. Ai dëshiron ta bëjë Vetveten të dashur tek ju me këto zbukurime; edhe ju bëjeni veten tuaj të dashur tek Ai duke admiruar veprat e Tij dhe duke vlerësuar artin e Tij. Gjithashtu, Ai e shfaq dashurinë e Tij për ju përmes këtyre mirësive që ju i shihni; edhe ju duajeni Atë gjithashtu duke iu bindur Atij. Dhe Ai e shfaq mëshirën e Tij dhe mirësinë për ju nëpërmjet këtyre të mirave dhe dhuratave të cilat shikohen. Kështu, edhe ju shfaqeni respektin tuaj për të përmes falënd-erimeve. Dhe Ai dëshiron ta shfaqë bukurinë e Tij shpirtërore të jashtëzakonshme për ju nëpërmjet këtyre veprave të plotësimit të Tij. Atëherë, edhe ju tregoni interesimin tuaj të madh për ta shikuar Atë dhe për të fituar kënaqësinë e Tij. Dhe nëpërmjet vënies së një vule të veçantë, një stampe të posaçme dhe një vule personale të paimitueshme mbi secilën nga këto vepra të zbukuruara arti që ju i shihni, Ai dëshiron të tregojë se gjithçka i përket Atij, dhe është vepër e Dorës së Tij dhe se Ai është mbreti i Vetëm në sundim e pavarësi. Edhe ju gjithashtu njiheni se Ai është Një dhe i Vetëm, është i Pashoq, pa përngjasues e pakrahasues dhe pranojeni se Ai është i Tillë". Ky mësues i madh u foli spektatorëve të pranishëm brenda pallatit edhe fjalë të tjera të ngjashme me këto, të cilat i përshtateshin pozitës së mbretit, madhështisë së Tij dhe bamirësisë së Tij. Pastaj njerëzit që kishin hyrë në pallat u ndanë në dy grupe:

Grupi i parë: Meqenëse këta e njohën vetveten, qenë me mend, dhe zemrat e tyre ishin të pastërta e të qeta, kur shikuan çudirat brenda pallatit, ata deklaruan duke thënë: "Këtu lëvizin gjëra të mëdha." Ata kuptuan se tek ato nuk kishte asgjë kot, ato nuk ishin lojra e as lodra fëmijësh. Kështu, ata ishin kureshtarë, dhe ndërsa po habiteshin, ata filluan të thonin: "Dua të di ku fshihet zgjidhja e enigmës së pallatit, dhe cila është urtësia e saj që kemi parë e po shohim?" Ata, papritmas, dëgjuan fjalimin e mësuesit njohës dhe sqarimet e tij të mahnitshme dhe kuptuan se çelësat e të gjitha mistereve dhe zgjidhja e të gjitha enigmave ishin me të. Atëherë, ata iu afruan atij dhe i thanë: "Paqja qoftë mbi ty, o mësues! Sigurisht një pallat luksoz i tillë domosdoshmërisht kërkon të ketë një mësues të vërtetë e të përpiktë si ty. Të lutem na trego nga ajo çfarë të ka mësuar Mbreti ynë". Para së gjithash, mësuesi u përsëriti ligjëratën që u përmend më parë. Ata e dëgjuan me vëmendje, e pranuan atë dhe përfituan shumë prej saj. Ata vepruan ashtu siç dëshironte mbreti. Dhe për shkak se mbreti ishte i kënaqur nga sjellja dhe

qëndrimet e tyre të hijshme, Ai u bëri ftesë për tek një pallat tjetër, i veçantë, i lartë e i papërshkrueshëm. Dhe Ai u dha atyre një mirësi e një lumturi të përher-shme në një mënyrë që i përshtatej një Mbreti Bujar, dhe i nderoi ata në një mënyrë që i përshtatej pallatit të Tij madhështor dhe për shkak se ishin mirëbërës për bindjen ndaj urdhrave të Mbretit, u dha atyre një lumturi të përjetshme.

Grupi i dytë, për shkak se mendjet e tyre ishin të prishura dhe zemrat e tyre ishin të shuara, kur hynë në pallat, u shpartalluan nga nefsi i tyre urdhërues për të liga dhe nuk i dhanë rëndësi asgjëje veçse ushqimeve të shijshme; ata i mbyllën sytë e tyre ndaj të gjitha atyre mirësive dhe bllokuan veshët e tyre ndaj udhëzimit të atij mësuesi të vërtetë dhe ndaj këshillave e paralajmërimeve të studentëve të tij. Ata e ngopën vetveten si kafshë dhe pastaj u zhytën në gjumin e pakujdesisë. Ata pinë elikziret të cilat ishin përgatitur për disa çështje të tjera dhe që nuk duhet të ishin harxhuar. Ata pinë ato gjëra që nuk u lejohej, u dehën dhe nisën të bërtasin aq me zë të lartë saqë shkaktuan trazira dhe shqetësuan mysafirët spektatorë. Ata u treguan të pasjellshëm ndaj rregullave të Krijuesit të Gjithëlavdishëm. Kështu, ushtarët e Pronarit të pallatit i arrestuan ata dhe i futën në një burg që u përshtatej njerëzve të tillë harbutë.

O shok, që po e dëgjon këtë tregim bashkë me mua! Natyrisht ti e ke kuptuar se; Sundimtari i Gjithëlavdishëm e ndërtoi këtë pallat për qëllimet e lartëpërmendura. Arritja e këtyre qëllimeve varet nga dy gjëra:

E para: Ekzistenca e mësuesit të cilin ne e shikuam, edhe fjalimin e të cilit ne e dëgjuam. Sepse po të mos ishte ai, të gjitha këto qëllime do të ishin kot. Sepse në qoftë se një libër i pakuptueshëm nuk do të kishte mësues, atëherë ai do të përbëhej nga fletë të pakuptimta.

E dyta: Është dëgjimi i fjalëve të atij mësimi nga ana e njerëzve dhe pranimi i tyre. Domethënë, ekzistenca e mësuesit është shkaku i ekzistencës së pallatit dhe dëgjimi i tij nga ana e njerëzve është shkaku i vazhdimësisë së ekzistencës së pallatit. Atëherë mund të thuhet se, po të mos ishte ky mësues, Mbreti i Gjithëlavdishëm nuk do ta krijonte pallatin. Dhe përsëri mund të thuhet se kur njerëzit nuk i kushtojnë vëmendje këshillave dhe porosive të mësuesit, sigurisht pallati do të shndërrohej e ndryshohej.

O shok! Tregimi mbaron këtu. Në qoftë se e ke kapur kuptimin e krahasimit, eja dhe shihe realitetin ballë për ballë:

Ai pallat është kjo botë, që i është vënë si çati ky qiell i ndriçuar me yje të buzëqeshur, dhe e shtruar me këtë dysheme të zbukuruar me lule të shumëllojshme nga lindja në perëndim. Sa për mbretin, Ai është Monarku i parapërjetësisë dhe i paspërjetësisë, i Shenjtëruari i Vetëm, të Cilit i japin lavdërime e shenjtërime të gjitha gjërat në shtatë qiejt e në tokë, secila me gjuhën e saj të veçantë. Ai është një Mbret i Gjithëfuqishëm, i tillë i Cili krijoi qiejt dhe tokën në gjashtë ditë, dhe pastaj u vendos në Fron. Zoti i fuqisë dhe i madhështisë, i Cili i kthen natën e ditën si dy shirita, njëri i bardhë e tjetri i zi, njëri pas tjetrit, është Ai i Cili i shkruan shenjat në faqen e kozmosit, dhe dielli, hëna dhe yjet janë të nënshtruar ndaj urdhrit të Tij. Sa për apartamentet e atij pallati, ato janë tetëmbë-dhjetëmijë botët, ku secila nga ato është vendosur në rregull dhe është zbukuruar në një mënyrë që i shkon asaj. Sa për artet e çuditshme që ju patë në pallat, ato janë mrekullitë e Fuqisë Hyjnore që ju i shihni në këtë botë, dhe ushqimet që i patë në pallat janë shenjat e frutave të mrekullueshme të Mëshirës Hyjnore në këtë botë, veçanërisht në verë, dhe sidomos në kopshtet e Barlas (një fshat që ndodhet në vilajetin e Spartës në jugperëndim të Turqisë, ku ustadh Said Nursi u dërgua në mërgim në vitin 1926), kuzhina dhe soba e këtij pallati është sipërfaqja e tokës, dhe toka e cila ka zjarr në zemrën e saj. Ndërsa xhevahiret e thesareve të fshehura që ti i shikove në këtë krahasim, në realitet janë shembujt e manifestimeve të Emrave të shenjtë Hyjnorë. Qëndisjet dhe skalitjet dhe shenjat e qëndisjeve, që ne i pamë në këtë krahasim, janë këto krijesa të stolisura të botës dhe janë qëndisje harmonike të Penës së Fuqisë Hyjnore të cilat e zbukurojnë këtë botë dhe tregojnë Emrat e të Gjithëfuqishmit të Lavdishëm.

Sa për urdhëruesin, ai është mësuesi ynë Muhammedi a.s.m.. Ndihmësit e tij janë profetët e tjerë, paqja dhe bekimi i Zotit qofshin mbi ta, ndërsa studentët e tij janë evlijatë dhe dijetarët e pastër. Sa për shërbëtorët e Sundimtarit në pallat, ata tregojnë e aludojnë për Engjëjt në këtë botë. Ndërsa të gjithë mysafirët e ftuar në atë banket, në këtë bujtinë të dynjasë janë njerëzit, xhindet dhe kafshët të cilat i shërbejnë njeriut.

Sa për dy grupet, njëri nga ato këtu është Ehli imani –besimtarët–, të cilët janë studentët e Kur'anit të gjithurtë, i cili shpjegon vërsetet e

librit të universit. Ndërsa grupi tjetër, janë njerëzit e mosbesimit dhe të kundërshtimit, të cilët ndjekin shejtanin dhe nefsin urdhërues për të liga, që janë shurdhmemecë, si kafshë, madje më të ulët se sa kafsha; ata formojnë grupin e të çudhëzuarve të cilët njohin vetëm jetën e kësaj bote.

Grupi i Parë: këta janë fatbardhët dhe të mirët, të cilët e dëgjuan mësuesin e madh, poseduesin e dy krahëve, realiteteve, meqë ai është edhe shërbëtor, edhe i dërguar; për sa ka të bëjë me adhurimin, ai e përshkruan Furnizuesin e tij në një mënyrë të përshtatshme me cilësitë e madhështisë; atëherë ai është si një përfaqësues i komunitetit të tij tek prania Hyjnore. Dhe për sa ka të bëjë me profetësinë, ai ua përcjell dekretet e Furnizuesit të tij njerëzve dhe xhindeve nëpërmjet Kur'anit.

Ky komunitet i lumtur i kushtoi vëmendje të Dërguarit dhe i vunë vesh Kur'anit, dhe iu nënshtruan urdhrave të Kur'anit të gjithurtë. Ata e panë veten e tyre të veshur me **"faljet e detyruara"**, të cilat janë indeksi i të gjitha llojeve të adhurimit dhe e detyrave të holla të shumta brenda stacioneve të larta. Në të vërtetë, ata panë në detaje detyrën e namazit dhe u ngjitën në stacionet e saj të lartë për të cilat tregojnë përmendjet, lëvizjet e tyre të ndryshme, si më poshtë vijon:

Së pari: ata duke vëzhguar veprat Hyjnore të shpërndara në univers, e gjetën veten në stacionin e shikimit të mirësisë, të madhështisë së Hyjnisë, në formën e trajtimit të padukshëm të personit të interesuar, dhe e kryen detyrën e Tekbirit dhe të Tesbihateve (madhërimit dhe të lavdërimit të Zotit) duke thënë: **"*All-llahu ekber*"** *Zoti është më i Madhi.*

Së dyti: duke u shfaqur në stacionin e lajmëruesve dhe thirrësve për tek veprat brilante e të mrekullueshme, të cilat janë treguesit e Emrave të Shenjtë Hyjnorë, duke thënë: **"*Subhanall-llah*"** *"Lavdia i takon All-llahut"* dhe **"*El-Hamdu lil-Lah*"** *"Lavdërimi i takon All-llahut"*, ata kryen detyrën e shenjtërimit e të lavdërimit të Zotit xh.sh.

Së treti: në stacionin e të kuptuarit të mirësive të depozituara në thesaret e mëshirës Hyjnore dhe duke i perceptuar ato me shqiset e tyre të brendshme e të jashtme, ata nisën të përmbushin detyrën e falënderimit e të lavdërimit.

Së katërti: në stacionin e njohjes së xhevahireve të thesareve të Emrave Hyjnorë dhe duke i vlerësuar e i peshuar me peshat e aftësive të tyre shpirtërore, ata filluan detyrën e lavdërimit të Zotit xh.sh. Dhe të deklarimit të Tij larg çdo mangësie.

Së pesti: në stacionin e studimit të mesazheve të Krijuesit të shkruara me Penën e Fuqisë në fletën e Kaderit Hyjnor, ata filluan detyrën e shqyrtimit, admirimit dhe të vlerësimit.

Së gjashti: me shikimet e bukurive të holla, të ndjeshme, të Bukura në krijimin e gjërave dhe në artin tek qëniet, në stacionin e deklarimit të Zotit xh, larg çdo mangësie, ata hynë tek detyra e dashurisë dhe e përmallimit për bukurinë e Krijuesit të tyre të Gjithëlavdishëm dhe të Autorit Hirplotë. Domethënë; pas kryerjes së këtyre detyrave në stacionet e lartëpërmendura, dhe pas kryerjes së ibadetit të detyruar, përmes trajtimit të padukshëm të Objektit të adhurimit, duke shikuar në kozmos e në veprat, ata u ngjitën tek shkalla e shikimit të trajtimit të Krijuesit Gjithurtësi dhe e veprave të Tij. Gjithashtu, dhe në formën e trajtimit në praninë e të Adhuruarit, ata së pari iu përgjigjën Krijuesit të Gjithë-lavdishëm, bëries së njohur të Vetvetes së Tij për qëniet e vetëdijshme nëpërmjet mrekullive të artit të Tij, iu përgjigjën me njohje të mbushur me admirim e habi duke thënë:

سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ ***"Lavdia të takon Ty; ne nuk mundëm të Të njohim me të vërtetë Ty ashtu siç e meriton. Ajo çfarë të bën Ty të njohur janë mrekullitë e të gjitha veprave të artit Tënd!"***

Pastaj iu përgjigjën me dashuri e pasion bëries së Vetvetes të dashur Atij të Gjithëmëshirshmi nëpërmjet frutave të bukur të mëshirës së Tij; duke deklaruar: إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ *"Vetëm Ty të adhurojmë, dhe vetëm nga Ty ndihmë kërkojmë!"*

Pastaj ata iu përgjigjën me falënderime e lavdërime shfaqjes së mëshirës dhe dhembshurisë së Atij Mirëbërësi të vërtetë nëpërmjet mirësive të Tij të ëmbla, dhe duke thënë: سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ *Lavdia dhe falënderimi të takojnë Ty!* **"Si mund të të falënderojmë Ty ashtu siç e meriton? Ti je plotësisht i denjë për falënderime! Sepse të gjitha mirësitë e Tua të shpërndara gjatë gjithë universit ngrejnë në qiell**

dhe himnizojnë lavdërimet e Tua dhe falënderimet nëpërmjet gjuhëve të qarta të gjendjeve të tyre të natyrshme. Dhe të gjitha mirësitë e Tua të vëna rradhë-rradhë në tregun e botës dhe të shpërndara mbi sipërfaqjen e tokës shpallin lavdërimet e Tua dhe të madhërojnë Ty. Dhe nëpërmjet dëshmisë së bujarisë Tënde dhe të dorëgjërësisë, të gjithë frutat e renditura dhe të përpjesëtuara të mëshirës Tënde e të mirësisë të japin Ty falënderime përpara shikimeve të krijesave të Tua."

Pastaj ata përgjigjen, duke thënë: اَللّٰهُ اَكْبَرُ *"Zoti është më i Madhi"* përpara shfaqjes së Bukurisë Hyjnore, lavdisë, plotësimit dhe madhështisë në pasqyrat e qënieve që ndryshojnë vazhdimisht në faqen e universit; ata përulen në ruku me nderim në pafuqinë e tyre, dhe bien në sexhde të përulur me dashuri e habi.

Pastaj duke shpallur varfërinë e tyre dhe nevojat, ata iu përgjigjën me lutje e përgjërim Pronarit të pasurive absolute i Cili shfaq bollëkun e pasurisë së Tij dhe gjërësinë e mëshirës së Tij, dhe deklaruan duke thënë: وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ *"Vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë."*

Pastaj ata iu përgjigjën me vlerësim shfaqjes së Atij Krijuesi të Gjithëlavdishëm, hollësive dhe çudirave të artit të Tij antik në ekspozitën e krijesave, duke thënë مَاشَاءَ اللّٰهُ ***"Ma'sha'All-llah"*** *"çfarë çudirash ka dashur Zoti xh.sh.*" Duke vëzhguar e duke i admiruar ato, thonë, "*Sa bukur janë bërë ato!"* بَارَكَ اللّٰهُ *çfarë bekimesh ka dhënë Zoti xh.sh.!* Duke thënë *"ne kemi besuar*" "آمَنَّا", ata bëjnë shehadet, dëshmi, "Ejani Shikoni! Duke thënë me habi" حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ, "*ejani në shpëtim",* ata iu përgjigjën duke i mbajtur si dëshmitarë të gjitha ekzistencat.

Pastaj ata iu përgjigjën me nënshtrim e bindje shpalljes së sovranitetit të Hyjnisë së Monarkut të parapërjetësisë në çdo anë të universit,

dhe shfaqjes së Unitetit të Tij. Dhe duke deklaruar: سَمِعْنَا وَ اَطَعْنَا *"Ne dëgjojmë e bindemi!",* ata vërtetojnë Unitetin dhe Njësinë e Tij.

Pastaj, përpara shfaqjes së Hyjnisë së Atij Mbështetësi të të gjitha botëve, ata iu përgjigjen me adhurim e me përnderim të përulur, që përbëhet nga shpallja e varfërisë së tyre brenda nevojës, dhe nga dobësia e tyre brenda pafuqisë dhe me **"faljet e urdhëruara"**, të cilat janë përmbledhja e adhurimit.

Kështu, nëpërmjet kryerjes së detyrave të ndryshme të adhurimit në këtë xhami të madhe të njohur si banesa e dynjasë, ata zbatuan obligimet dhe detyrat e jetëve të tyre, dhe morën formën e modelit më të mirë." Ata u ngjitën në një rang mbi të gjitha krijesat, dhe u bënë kalifë të besuar të zotit në tokë duke u pajisur me fatbardhësinë e besimit dhe të amanetit. Dhe pas kësaj fushe provimi dhe pas këtij vendi testimi, Krijuesi i tyre Gjithëbujar, u bën ftesë atyre për tek lumturia e përjetshme si shpërblim për besimin e tyre, dhe për tek banesa e paqes si shpërblim për përkrahjen që ata i dhanë fesë Islame. Atje, Ai do t'u dhurojë -dhe u ka dhuruar- nga mirësitë e mëshirës së Tij aq shumë gjëra të shkëlqyera, sa që asnjë sy nuk i ka shikuar ato, as veshi nuk i ka dëgjuar, as mendja e zemra e njeriut kurrë nuk i ka imagjinuar- dhe kështu Ai ua dhuron këto atyre, dhe u dha atyre përjetësi dhe përjetshmëri. Sepse shikuesi i përmalluar për bukurinë e amshuar, dhe ashiku, dashuruesi, i cili e reflekton atë si pasqyrë, padyshim nuk do të zhduket, por do të jetë i qëndrueshëm dhe do të shkojë në përjetësi. **Kjo, pra, është gjendja përfundimtare e studentëve të Kur'anit. "Zot na bëj edhe ne prej tyre, amin!"**

Sa për grupin tjetër, mëkatarët dhe të këqinjtë, kur ata hynë në pallatin e kësaj bote në moshën e pjekurisë, ata iu përgjigjën me mosbesim të gjitha dëshmive të Unitetit Hyjnor, dhe me mosmirënjohje ndaj të gjitha mirësive, dhe duke i akuzuar si të pavlefshme të gjitha krijesat e universit i fyen e i poshtëruan ato në një mënyrë të pabesu-eshme. Dhe meqenëse ata i refuzuan dhe mohuan të gjithë shfaqjet e Emrave të bukur Hyjnorë, ata kryen një krim të pafund në një kohë të shkurtër, dhe u bënë të meritueshëm për një dënim të përhershëm. Në të vërtetë, kapitali i jetës dhe aftësitë njerëzore iu dhanë njeriut për detyrat e lartëpërmendura.

O nefsi im i pandjeshëm dhe o shoku im i pamenduar! A pandehni se detyra e jetës suaj kufizohet në përmbushjen e kërkesave të nefsit urdhërues për të liga duke vënë në përdorim mjetet e qytetërimit, që të kënaqin dëshirat fizike? Dhe a mendoni se synimi i vetëm i ndjenjave delikate e të holla shpirtërore, i aftësive dhe i gjymtyrëve të renditura bukur, i ndjenjave dhe shqiseve kureshtare të përfshira në aparatin e jetës suaj, janë kufizuar tek kënaqja e dëshirave të ulëta të nefsit të ulët në këtë jetë kalimtare? Ruajna Zot, kurrë! Në krijimin e atyre gjymtyrëve në qënien tuaj dhe të përfshira brenda natyrës suaj, janë dy qëllime themelore:

I pari: Është që t'ju bëjë ju të vetëdijshëm për t'i dhënë falënderime Mirëbërësit të vërtetë për çdo lloj mirësie që Ai ka dhënë. Domethënë t'i ndjeni ato, t'i jepni falënderime e t'i bëni adhurim Atij.

I dyti: që t'ju bëjë ju të njihni llojet e të gjitha Emrave të shenjtë Hyjnorë që shfaqen në univers, dhe t'ju bëjë ju që t'i shijoni ato një nga një. Kështu, duke i njohur ato Emra nëpërmjet shijimit të tyre, ju duhet të besoni.

Atëherë, plotësimet e njeriut zhvillohen nëpërmjet arritjes së këtyre dy qëllimeve themelore. Nëpërmjet atyre njeriu bëhet një qënie e vërtetë njerëzore. Vështro nëpërmjet kuptimit të krahasimit të mëposhtëm dhe shiko se aftësitë e humanizmit nuk i janë dhënë njeriut me qëllim që të fitojë vetëm jetën e kësaj bote, ashtu si një kafshë:

Për shembull, një pronar i dha njërit prej shërbëtorëve të tij njëzet monedha ari që të blejë me to një kostum për veten e tij nga një stof i veçantë. Ndërkohë shërbëtori shkoi, e bleu atë nga llojet më të mira të stofrave dhe e veshi.

Pastaj, pa që, po i njëjti pronar i dha një shërbëtori tjetër njëmijë monedha ari, futi në xhepin e shërbëtorit një copë letër me disa gjëra të shkruara në të dhe e dërgoi për të bërë tregti. Tani cilido njeri me mendje në kokë do ta kuptonte se kjo shumë parash nuk është vetëm për të blerë një kostum, sepse shërbëtori i parë e bleu atë kostum nga stofi më i mirë me njëzet monedha ari! Me siguri, ky kapital prej një mijë florinjsh nuk është për të blerë një kostum. Në qoftë se shërbëtori i dytë nuk do të lexonte çfarë është shkruar në xhepin e tij dhe ia jep dyqanxhiut të gjithë shumën për një kostum stofi, duke imituar

shërbëtorin e parë, dhe ndërkohë merr prej llojit më të keq të stofrave, një kostum pesëdhjetë herë më të ulët se sa ai i shokut të tij, atëherë ai do të bënte marrëzinë më të madhe, dhe padyshim duhet të kritikohet ashpër e të dënohet rëndë.

O nefsi im dhe o shoku im! Ejani në vete! Mos e harxhoni kapitalin tuaj dhe potencialet e jetës suaj në gjëra materiale dhe për këtë jetë të përkohshme si një kafshë, ose madje edhe më ulët se sa kafsha. Ndryshe, megjithëse ti je pesëdhjetë herë më lart, për sa ka të bëjë me kapitalin se sa kafsha më e lartë, ti do të bije pesëdhjetë herë më poshtë se sa kafsha më e ulët.

O nefsi im i pavëmendshëm! Në qoftë se dëshiron të kuptosh diçka nga qëllimi i jetës tënde dhe nga natyra e jetës tënde, nga forma e jetës tënde, nga kuptimi i jetës tënde dhe nga lumturia e plotë e jetës tënde, atëherë shiko! Përmbledhja e qëllimeve të jetës tënde përbëhet nga **"nëntë urdhëresa":**

E Para: Të peshosh me masat e shqiseve, të cilat janë vendosur në trupin tënd, mirësitë e depozituara në thesaret e Mëshirës Hyjnore, dhe të japësh falënderime të përgjithshme.

E Dyta: Të hapësh me çelësat e aftësive të vendosura në natyrën tënde thesaret e fshehura të Emrave Hyjnorë dhe me ato Emra të njohësh të Lartësuarin e Vetëm.

E Treta: Të shfaqësh me vetëdije e të bësh të njohur përmes jetës tënde përpara shikimit të krijesave në këtë ekspozitë të dynjasë artet e çuditshme dhe treguesit e hollë që kanë bashkangjitur tek ty Emrat Hyjnorë.

E Katërta: Përpara madhështisë së Hyjnisë së Krijuesit të shfaqësh adhurimin tënd me gojë dhe nëpërmjet gjuhës së gjendjes tënde të natyrshme.

E Pesta: Ashtu si një ushtar i cili i ka marrë të gjitha zbukurimet dhe shenjat e gradës nga mbreti; të cilat i ka vendosur në raste ceremoniale, dhe duke u shfaqur para tij, ai shfaq shenjat e komplimen-tet e mirësisë së mbretit ndaj tij, po ashtu edhe ti duhet ta zbukurosh veten me vetëdije me xhevahiret e shqiseve të holla të cilat

t'i kanë dhënë ty treguesit e Emrave Hyjnorë dhe t'i shfaqësh ato përpara shikimit dëshmues të Dëshmitarit të Parapërjetësisë.

E Gjashta: Të vëzhgosh me vetëdije përshëndetjet e qënieve të gjalla për Krijuesin e tyre, të njohura si treguesit e jetës, të shikosh lavdërimet e tyre për krijuesin e tyre, të njohura si shenjat e jetës, dhe adhurimin e tyre për Dhënësin e jetës xh.sh. , të njohura si frutat dhe qëllimet e jetës, dhe me vetëdije shikoji ato me anë të reflektimit e shqyrtimit dhe shfaqi ato nëpërmjet të dëshmuarit të tyre.

E Shtata: Duke i marrë si njësi matjeje shembujt e zvogëluar të atributeve si, njohja e pjesshme, fuqia dhe dëshira që i janë dhënë jetës tënde, me qëllim që nëpërmjet atyre njësive matëse të njohësh atributet Absolute të Krijuesit të Gjithëlavdishëm. Për shembull, meqenëse nëpërmjet fuqisë tënde të pjesshme, fuqisë së zgjedhjes, njohjes dhe dëshirës, ti e ke ngritur shtëpinë me një projekt të mirë e me një formë të rregullt, po ashtu ti duhet ta dish –me raportin e madhështisë së ndërtimit të pallatit të botës dhe të sistemit të tij perfekt– se Ndërtuesi i pallatit të dynjasë është i Gjithëfuqishëm, i Gjithëditur, i Gjithurtë dhe Rregullatori Absolut.

E Teta: Të kuptosh fjalët shpirtërore që dalin prej çdo krijese midis qënieve në botë –secila sipas gjuhës së saj të veçantë– për sa ka të bëjë me Unitetin e Krijuesit dhe me Hyjninë e Autorit Absolut.

E Nënta: Të kuptosh nëpërmjet pafuqisë tënde dhe dobësisë, dhe nëpërmjet varfërisë tënde dhe nevojave shkallët e shfaqjeve të Fuqisë Absolute dhe të Pasurisë absolute. Ashtu si shijet, shkallët dhe shumëllojshmëritë e ushqimeve që kapen me shkallët e urisë dhe me llojet e nevojave për to, po kështu, ti duhet t'i kuptosh shkallët e Fuqisë Absolute Hyjnore dhe pasuritë e Hyjnisë me pafuqinë tënde dhe me varfërinë tënde të pakufishme. Atëherë, këto nëntë urdhëresa dhe të tjera të ngjashme me to, janë përmbledhja e qëllimeve të jetës tënde.

Sa për **esencën e jetës** tënde, përmbledhja e saj është kjo:

Ajo është indeksi i çudirave, që u përket Emrave Hyjnorë dhe një njësi e zvogëluar matjeje për çështjet Hyjnore dhe për Atributet Hynore, është një balancë për botët brenda universit.. është një listë e kësaj bote madhështore.. është një hartë e këtij kozmosi të gjërë.. është

një përmbledhje e librit të madh të universit.. është një tufë me çelësa me të cilët hapen thesaret e fshehur të Fuqisë Hyjnore dhe është modeli më i shkëlqyer i plotësimeve të shpërndara në ekzistenca dhe të përhapura në periudha e kohëra. Kështu, "esenca e jetës tënde", përbëhet nga urdhëresa të tilla si këto.

Tani, **forma e jetës tënde dhe mënyra e detyrës së saj është kjo:** Jeta jote është një fjalë e urtë e shkruar me penën e Fuqisë Hyjnore; ajo është një fjalë kuptimplote që tregon Emrat e Bukur Hyjnorë të shikuar e të dëgjuar... Kështu, forma e jetës tënde përbëhet nga urdhëresa si këto.

"Kuptimi i vërtetë i jetës tënde" është ky: Ajo vepron si një pasqyrë për shfaqjen e Njësisë Hyjnore dhe për shfaqjen e të Vetmit të përjetshëm; jeta jote është si një pikë qëndrore për tërësinë e llojeve të atyre treguesve Hyjnorë të shfaqura në të gjithë botën duke qenë secila si pasqyra.

Tani **sa për plotësimin e lumturisë së jetës tënde**, ajo është kjo: Është të jesh i vetëdijshëm për sa ka të bëjë me shfaqjen e dritave të treguesve Hyjnorë në pasqyrën e jetës tënde dhe t'i duash ato; është të shfaqësh përmallimin për ato tregues si një qënie e vetëdijshme. Është të kalosh përtej vetes tënde përmes dashurisë ndaj Krijuesit, dhe ta vendosësh reflektimin e dritës së Tij në qendrën e zemrës tënde. Kështu, për shkak të këtij misteri u tha Hadithi Kudsi, i cili shprehet nga rreshtat e mëposhtëm, dhe që do të të ngrejë deri tek lartësia më e lartë,

اَزْ عَجَبْ گُنْجَمْ بَقَلْبِ مُؤْمِنِيْنْ ۞ مَنْ نَه گُنْجَمْ دَرْ سَموَات و زَمِيْنْ

"Qiejt e toka nuk më nxënë Mua; por, sa e çuditshme! Mua më nxënë zemrat e besimtarëve."

Dhe kështu, o shpirti im! Meqenëse jeta jote orientohet tek këto qëllime kaq të larta dhe i grumbullon bashkë ato thesare aq të çmueshme, atëherë a do të ishte e denjë për arsyen dhe drejtësinë që ti ta harxhoje jetën në kënaqësinë e përkohshme të nefsit urdhërues për të liga dhe në kënaqësitë kalimtare të kësaj bote, e ta humbësh! Në qoftë se nuk do ta humbasësh jetën tënde, mendo për betimet dhe përgjigjet e betimeve në suren ***"esh-Shems***", dhe mësoje duke kuptuar krahasimin

e lartëpërmendur tek parathënia, i cili aludon për atë sure dhe vepro në përputhje me të:

وَالشَّمْسِ وَضُحَيهَا ۞ وَالْقَمَرِ اِذَا تَلَيهَا ۞ وَالنَّهَارِ اِذَا جَلَّيهَا ۞ وَ الَّيْلِ اِذَا يَغْشَيهَا ۞ وَ السَّمَاءِ وَمَا بَنَيهَا ۞ وَ الْاَرْضِ وَمَا طَحَيهَا ۞ وَ نَفْسٍ وَمَا سَوَّيهَا ۞ فَاَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَ تَقْوَيهَا ۞ قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكَّيهَا ۞ وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيهَا ۞

"(Betohem) për diellin dhe shkëlqimin e tij!" "Për hënën kur e ndjek atë!' "për ditën kur shfaq ndriçimin (e diellit)!" "për natën kur e fsheh atë (diellin)!" "për qiellin dhe Atë i Cili e ndërtoi atë!" "për tokën dhe për Atë i Cili e shtriu atë!" "për nefsin (njeriun ose shpirtin) dhe për Atë i Cili e përsosi atë në përmasa!' "vërtet që do të ngadhënjejë ai i cili e pastron vetveten." "dhe vërtet që dështon ai i cili e prish vetveten."[75]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى شَمْسِ سَمَاءِ الرِّسَالَةِ وَ قَمَرِ بُرْجِ النُّبُوَّةِ وَ عَلَى آلِهِ وَ اَصْحَابِهِ نُجُومِ الْهِدَايَةِ وَ ارْحَمْنَا وَ ارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ آمِينَ آمِينَ آمِينَ

O Zot, jepi bekime e paqe diellit të qiejve të profetësisë, hënës së yjësisë së profetësisë, dhe familjes së tij dhe sahabëve, yjeve të udhëzimit dhe na mëshiro neve dhe të gjithë besimtarët e besimtaret. Amin. Amin. Amin.

* * *

[75] Kur'an, 91:1-10.

FJALA E DYMBËDHJETË

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِىَ خَيْرًا كَثِيرًا

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Dhe atij të cilit i është dhënë urtësia, vërtet që i është dhuruar mirësi e madhe."[76]

[Kjo Fjalë tregon një krahasim të përmbledhur midis urtësisë së shenjtë të Kur'anit të gjithurtë dhe urtësisë së filozofisë; kjo gjithashtu është një përmbledhje shumë e shkurtuar e udhëzimit dhe edukimit që urtësia e Kur'anit i jep jetës individuale të njeriut dhe jetës shoqërore si dhe përfshin një tregues të epërsisë së Kur'anit ndaj fjalëve të tjera Hyjnore, dhe ndaj të gjitha fjalëve. Pra, ndodhen katër parime në këtë Fjalë]

■ **PARIMI I PARË:** Shiko nëpërmjet teleskopit të tregimit vijues i cili është në formën e një krahasimi, dhe vëre ndryshimet ndërmjet urtësisë së Kur'anit dhe urtësisë së shkencës:

Njëherë, një sundimtar i shquar i cili ishte edhe fetar, edhe mjeshtër i talentuar, deshi ta shkruante Kur'anin e gjithurtë me një shkrim që t'i përshtatej shenjtërisë së kuptimeve të tij dhe mrekullisë në fjalët e tij; dhe deshi t'i vishte Kur'anit një veshje të qëndisur në mënyrë të jashtëzakonshme që t'i shkonte mrekullisë së kalibrit të tij më të lartë.

Dhe kështu, sundimtari skalitës e shkroi Kur'anin në mënyrë vërtet të mrekullueshme. Ai përdori të gjithë xhevahiret dhe gurët e tij të çmuar në shkrimin e tij. Me qëllim që të tregojë shumëllojshmërinë e të vërtetave të tij të mëdha, Ai i shkroi disa nga shkronjat e tij konkrete (të trupëzuara) me diamant e smerald, disa me rubin e margaritar, disa

[76] Kur'an, 2:269

lloje të tjera me brilante e merxhanë, ndërsa të tjerat i shkroi me ar e argjend. Ai e stolisi dhe e zbukuroi në një mënyrë të tillë saqë gjithkush që e shikoi, si ata që dinin ta lexonin dhe si ata që nuk dinin, e admironin dhe mbetën të mahnitur. Në mënyrë të veçantë, në këndvështrimin e njerëzve të së vërtetës, të cilët perceptuan se bukuria e jashtme ishte një tregues i bukurisë së ndritshme dhe i stolisë tërheqëse të kuptimeve të tij, ai u bë për ta antika më e çmueshme. Atëherë, Sundimtari ia tregoi këtë Kur'an të shkruar artistikisht e të stolisur me xhevahire një filozofi të huaj dhe një dijetari musliman.

Me qëllim që t'i provojë ata, si edhe për shpërblim, ai i urdhëroi ata të dy duke thënë: "Le të shkruajë secili prej jush një vepër rreth urtësisë së këtij Kur'ani!" Së pari, shkroi filozofi një libër, dhe pastaj dijetari musliman shkroi rreth urtësisë së atij libri. Libri i filozofit diskutonte vetëm zbukurimet e shkronjave, lidhjet e tyre me njëra tjetrën, gjendjet e disave prej tyre, veçoritë e xhevahireve dhe nga përshkrimet e tyre. Ai nuk e preku fare kuptimin e atij Kur'ani, sepse ai filozof i huaj nuk kishte njohuri për shkrimin e arabishtes. Ai, madje, nuk perceptoi se ai Kur'an i zbukuruar ishte një libër e një vepër që shpreh kuptime të mëdha. Ai e shikoi atë me një vështrim si të ishte një zbukurim antik. Por megjithëse ai nuk e dinte arabishten, ishte një inxhinier i mirë, i përshkruante gjendjet shumë mirë, ishte një kimist i aftë, dhe një bizhutier i shkathët. Dhe kështu, ky njeri e shkroi veprën e tij në përputhje me ato mjeshtëri e arte.

Ndërsa dijetari musliman, kur e shikoi atë libër, kuptoi se ai ishte i qartë dhe një Kur'an i gjithurtë. Dhe kështu ky dashurues i së vërtetës nuk i kushtoi rëndësi stolisë së tij të jashtme, as nuk e preokupoi vetveten me shkronjat e zbukuruara, por ai u preokupua me diçka që ishte një milion herë më e lartë, më e çmueshme, më e hollë, më e nderuar, më e dobishme dhe më gjithëpërfshirëse se sa çështjet me të cilat u preokupua filozofi i huaj. Sepse duke diskutuar të vërtetat e shenjta dhe dritat e mistereve poshtë perdes së zbukurimeve, ai shkroi një komentim të bukur e të vlefshëm për Kur'anin e mrekullueshëm.

Atëherë, të dy ata i morën veprat e tyre dhe ia paraqitën Sundimtarit madhështor. Së pari Sundimtari mori veprën e filozofit. Ai e shikoi atë dhe pa se ai vetëdashës dhe njeri adhurues i natyrës kishte punuar shumë, por ai nuk kishte shkruar asgjë rreth urtësisë së vërtetë. Ai nuk kishte kuptuar asgjë rreth kuptimeve të atij libri. Në të vërtetë,

ai e kishte bërë lëmsh atë dhe ishte ngatërruar në çështje, duke shfaqur mungesë respekti dhe duke u treguar i pasjellshëm ndaj atij Kur'ani, sepse duke e supozuar atë burim të vërtetash-Kur'anin- të jetë thjesht një zbukurim i pakuptim, ai e kishte fyer atë si diçka pa vlerë, për sa ka të bëjë me kuptimin e tij. Dhe kështu Sundimtari Gjithurtësi e refuzoi veprën e atij filozofi, ia përplasi atë në fytyrën e tij dhe e dëboi atë nga prezenca e Tij. Pastaj ai mori veprën e dijetarit të kujdesur e të ndërgjegjshëm musliman, dashurues i së vërtetës, dhe pa se ajo vepër ishte një koment shumë i çmuar dhe jashtëzakonisht i dobishëm. Ai e bekoi punën e tij, vlerësoi përpjekjet e tij dhe e përgëzoi atë duke i thënë: "Kjo është me të vërtetë urtësia, dhe me të vërtetë autorit të kësaj vepre i jepet titulli 'Dijetar dhe i urtë'. Ndërsa tjetri është veçse një artizan i cili ka tejkaluar limitet e tij". Atëherë, si shpërblim për veprën e dijetarit musliman, Ai urdhëroi për çdo shkronjë t'i jepen si shpërblim "dhjetë monedha floriri" nga thesari i Tij i pashtershëm.

Në qoftë se ti e ke kuptuar krahasimin, vështroje realitetin e saj dhe shikoje këtë:

Kur'ani i stolisur është ky univers i krijuar me një mjeshtëri artistike të mrekullueshme. Ai Sundimtar është Krijuesi i Gjithurtë i parapërjetësisë. Dhe dy njerëzit, njëri –i huaji– përfaqëson filozofinë dhe filozofët e saj; ndërsa tjetri është Kur'ani dhe studentët e tij. Po, Kur'ani i gjithurtë është shpjeguesi më i lartë, dhe përkthyesi më elokuent i Kur'anit të madh të universit. Po, ai është Furkani-Kur'ani-që është kriteri që instrukton njeriun dhe xhindin lidhur me shenjat e krijimit të shkruara nga Pena e Fuqisë në faqet e universit dhe në fletët e kohës. Dhe Ai i shikon krijesat, që secila prej tyre është një shkronjë kuptimplote duke mbajtur idenë e diçkaje tjetër; domethënë, ai i shikon krijesat të jenë si tregues për Krijuesin Madhështor. Kështu, ai thotë: **"Sa bukur janë krijuar ato! Sa shkëlqyeshëm e tregojnë ato bukurinë e Krijuesit të tyre!"** Dhe kështu ai zbulon para shikimeve bukurinë e vërtetë të universit.

Sa për filozofinë të cilën ata e quajnë filozofi natyrale ose shkencë, ajo është zhytur tek zbukurimet e shkronjave të qënieve dhe tek lidhjet e tyre, dhe është bërë e shushatur; ajo e ka ngatërruar rrugën e realitetit. Ndërsa shkronjat e këtij libri të madh –universit– duhet të shikohen duke mbajtur një kuptim tjetër, domethënë ato shkronja tregojnë Shkruesin e tyre, Krijuesin, kurse ajo –filozofia– nuk ka

vepruar kështu; ajo i shikon qëniet të tregojnë vetveten. Domethënë, ajo i shikon qëniet për vetë qëniet e tyre, dhe i ka diskutuar ato në këtë mënyrë. Kështu, në vend që të thotë "Sa bukur janë bërë ato!", ajo thotë "Sa të bukura janë!" dhe i ka bërë ato të shëmtuara. Duke vepruar kështu, filozofët kanë fyer universin dhe e kanë bërë atë të ankohet për ta. Në të vërtetë, filozofia pa fe është një sofistikë e divorcuar nga realiteti dhe është një fyerje ndaj universit.

■ **PARIMI I DYTË:** Një krahasim midis edukimit moral që urtësia e Kur'anit i gjithurtë i jep jetës personale dhe çfarë mësimi jep urtësia e filozofisë:

Studenti i sinqertë i filozofisë është një "faraon", por ai është një faraon i përbuzur, pasi ai adhuron gjënë më të ulët për hir të dobisë së tij; dhe ai merr si Zotin e tij çdo gjë prej të cilës ai përfiton. Pastaj ai student i pafe është 'kryeneç e i pabindur", por ai është një kryeneç i mjerë që pranon poshtërimin më të pafund për hir të një kënaqësie; dhe ai është një kokëfortë i ulur, pasi poshtërohet dhe u nënshtrohet individëve si shejt-anë, duke u puthur këmbët atyre, për hir të disa dobive të ulëta. Ai student i pa fe është "mendjemadh e despot", por meqenëse nuk mund të gjejë asnjë pikë mbështetjeje në zemrën e tij, ai është mburravec i pafuqishëm. Është "egoist e vetëdashës" që nuk sheh veçse veten e tij. Kështu, qëllimi dhe përpjekja e tij është vetëm të kënaqë dëshirat e tij shtazore; është një "egoist tinëzar" që i kërkon interesat e tij personale brenda interesave kombëtare.

Ndërsa studenti i sinqertë i urtësisë së Kur'anit është një shërbëtor, por ai nuk përulet për të adhuruar as më të madhen e krijesave; ai është një rob i vlerësuar i cili nuk e merr as parajsën, atë mirësi të madhe, si qëllimin e adhurimit të tij. Prandaj ai është një student modest, i drejtë dhe i butë, por ai nuk e ul dhe nuk e poshtëron vetveten përpara ndonjë gjëje përveç Krijuesit të tij dhe nuk vepron veçse brenda kënaqësisë së Tij. Pastaj ai është i varfër dhe i dobët dhe e njeh varfërinë dhe dobësinë e tij, por ai është i vetëmjaftueshëm për shkak të pasurisë në të cilën Zoti i tij Gjithëbujar ka depozituar për të në botën tjetër; ai është i fuqishëm sepse mbështetet tek Fuqia e pafund e Krijuesit të tij. Dhe ai vepron e lufton vetëm për hir të Zotit, për kënaqësinë e Zotit dhe për virtytet.

Kështu, edukimi që na japin dy urtësitë mund të kuptohet nga krahasimi i dy studentëve.

■ **PARIMI I TRETË:** Edukimi që urtësia e filozofisë dhe urtësia e Kur'anit i japin jetës së shoqërisë njerëzore, është ky:

Urtësia e Filozofisë; pranon "forcën" si pikë mbështetje në jetën shoqërore humane. Dhe ajo synon "përfitimin" në çdo gjë, dhe merr "konfliktin" si parim të jetës së tij. Ai e konsideron lidhjen midis komuniteteve të jetë "racizmi dhe nacionalizmi negativ", ndërsa qëllimi i saj dhe frutat, është të sigurojë disa "argëtime" për të kënaqur dëshirat e nefsit dhe nevojat në rritje të njeriut. Por dihet se treguesi i "forcës" është "agresioni." Dhe meqenëse "përfitimet" nuk janë të mjaftueshme për t'iu përgjigjur çdo nevoje, shenja e tyre është se gjithësecili grindet e shtyn me bërryla të tjerët. Treguesi i parimit të "konfliktit" është "grindja", dhe treguesi i "racizmit" është "agresioni" meqë ai ngre krye dhe ushqehet duke gllabëruar të tjerët. Kështu, për shkak të kësaj urtësie, njerëzimit i është plaçkitur dhe mohuar lumturia.

Sa për urtësinë e Kur'anit; ajo merr si pikë mbështetje "të vërtetën" në vend të "forcës"; dhe në vend të "përfitimeve" merr si synim e qëllim "kënaqësinë e Zotit xh.sh. dhe virtytet." Ai e konsideron themelore në jetë "parimin e bashkëpunimit të ndërsjelltë" në vend të parimit të "konfliktit." Ai në lidhje me "komunitetet" pranon "lidhjet e fesë, të llojit dhe të atdheut" në vend të "racizmit dhe nacionalizmit." Qëllimet e tij janë të vendosë pengesa përpara sulmeve të paligjshme të dëshirave të ulëta të nefsit dhe për të nxitur shpirtin për tek çështjet e larta, për të kënaqur ndjenjat e larta e për t'i kurajuar ato drejt plotësimeve njerëzore, dhe që ta bëjë atë një qënie të vërtetë njerëzore...

Sa për të vërtetën, treguesi i saj është "përputhja e mendimit". Treguesi i virtytit është "mbështetja e ndërsjelltë"; treguesi i bashkëpunimit reciprok është "nxitimi për të ndihmuar njëri tjetrin." Treguesi i fesë është "vëllazëria dhe mbështetja e njëri tjetrit." Rezultati i kontrollit dhe i pengimit të nefsit urdhërues për të liga është lënia e lirë e shpirtit, dhe nxitja e tij drejt plotësimit është "lumturia në këtë botë dhe në tjetrën"...

■ **PARIMI I KATËRT:** Në qoftë se dëshiron të kuptosh epërsinë e Kur'anit midis të gjitha shkrimeve të tjera Hyjnore dhe sipërinë e tij

mbi të gjitha ligjëratat dhe fjalët, atëherë shqyrtoji këto dy krahasime që pasojnë:

I pari: Një mbret ka dy mënyra bisedimi dhe dy forma adresimi. Njëra është të folurit e veçantë nëpërmjet një telefoni privat me një nga nënshtetasit e tij të thjeshtë lidhur me ndonjë çështje të pjesshme, e për ndonjë nevojë private. Tjetra, është të folurit në emrin e sovranitetit më të madh, dhe me titullin e kalifatit më të madh me madhështinë e sundimit të përgjithshëm dhe me synimin e përhapjes së urdhrave mbretërore në horizonte; atë mënyrë të foluri –ose bisedimi– ai e zhvillon me një nga të dërguarit e tij ose me ndonjë zyrtar të lartë... Të folurit me një ton urdhërues që shpjegon madhështinë e Tij.

Krahasimi i dytë: Një njeri mban një pasqyrë të drejtuar lart nga dielli. Ai merr dritë që përfshin shtatë ngjyrat sipas kapacitetit të pasqyrës. Ai njeri bëhet i lidhur me diellin nëpërmjet asaj lidhje dhe bisedon me të. Në qoftë se ai do ta kthente pasqyrën e mbushur me dritë drejt shtëpisë së tij të errët ose drejt kopshtit të tij të mbuluar me një strehë, ai do të përfitojë dritë jo sa shkalla e madhësisë së diellit, por sipas shkallës së kapacitetit të pasqyrës. Ndërsa një njeri tjetër e lë pasqyrën, ai hap dritaret e gjëra nga shtëpia e tij ose nga mbulesa sipër kopshtit të tij drejt diellit; ai hap rrugë për tek dielli në qiell. Ai zhvillon bashkëbisedim me dritën e përhershme të diellit të vërtetë, dhe flet me të dhe thotë me mirënjohje nëpërmjet gjuhës së gjendjes së tij: "O bukuria e botës, që praron e zbukuron faqen e tokës me dritën tënde dhe i bën fytyrat e luleve të buzëqeshin! O bukuria e qiejve, o dielli i bukur! Ti e ke furnizuar shtëpinë time të vogël dhe kopshtin me dritë e nxehtësi ashtu siç i dhe të gjithë botës dritë e nxehtësi". Ndërsa njeriu i mëparshëm me pasqyrë nuk mund të bisedojë me diellin në këtë mënyrë, pasi reflektimi dhe ndikimet e dritës së diellit janë të kufizuara brenda caqeve të pasqyrës dhe ngushtimit të saj. Ato janë të kufizuara në përputhje me kapacitetin e asaj pasqyre dhe sipas kapacitetit të marrjes së dritës.

Kështu, vështroje Kur'anin nëpërmjet teleskopit të këtyre dy krahasimeve, që të shikosh mrekullinë e tij dhe të kuptosh shenjtërinë e tij... Në të vërtetë, Kur'ani thotë: **"Dhe sikur të gjitha pemët në tokë të ishin pena, dhe deti (**botëror të ishte bojë për të shkruar**) me shtatë dete** (të tjerë) **pas tij për t'iu shtuar atij, prapëseprapë Fjalët e All-llahut nuk do të shteronin. Me të vërtetë All-llahu është i**

Gjithëfuqishëm, i Gjithurtë."[77] Tani, arsyeja pse i është dhënë **Kur'anit** rangu më i lartë midis fjalëve të pakufishme, është kjo:

Kur'ani ka ardhur nga Emri më i Madh Hyjnor dhe nga niveli më i lartë i çdo Emri Hyjnor... Dhe ai është Fjala e All-llahut me cilësinë e Tij Zoti i të gjitha botëve. Ai është urdhri i All-llahut me cilësinë e Tij Zoti i të gjitha qënieve. Dhe Ai është fjalimi i All-llahut me cilësinë e Tij Krijuesi i qiejve dhe i tokës; ai është një ligjeratë e lartë me cilësinë e Hyjnisë Absolute. Dhe Ai është adresimi i All-llahut të parapërjetësisë me Emrin e Sovranitetit më të madh Hyjnor. Dhe Ai është regjistri i mirësive të të Gjithëmëshirshmit të Vetëm që buron nga mëshira e Tij e gjërë dhe që rrethon gjithçka. Dhe Ai është një koleksion i mesazheve Hyjnore që shpjegon madhështinë e Hyjnisë, meqë në fillimet e disave prej tyre ndodhen shifra e simbole. Dhe Ai është libri i shenjtë që përhap urtësinë duke zbritur nga gjithëpërfshirja e Emrit më të madh, dhe shikon Arshin më të lartë në përgjithësi dhe e kontrollon. Dhe për këtë mister, i është dhënë Kur'anit të mrekullueshëm me vlerësimin më të plotë titulli, "Fjala e All-llahut."

Sa për fjalët e tjera Hyjnore, një pjesë prej tyre janë fjalë që burojnë nga një vlerësim i veçantë, me një titull të pjesshëm, nëpërmjet një manifestimi të një Emri të veçantë, nëpërmjet një treguesi të veçantë Hyjnor, një Hyjnie të veçantë e me një mbretëri të veçantë, me një mëshirë të veçantë. Shkallët e atyre fjalëve ndryshojnë për sa i përket veçantisë dhe përbotshmërisë. Pjesa më e madhe e inspirimit është nga ky lloj, por shkallët e tij ndryshojnë shumë; për shembull, më e pjesshmja dhe më e thjeshta është inspirimi i kafshëve, pastaj është inspirimi i njerëzve të zakonshëm; pastaj është inspirimi i engjëjve të zakonshëm; pastaj është inspirimi i evlijave dhe pastaj është inspirimi i melekëve të mëdhenj.

Kështu, është për këtë mister që një evlija në dua thotë:

حَدَّثَنِي قَلْبِي عَنْ رَبِّي "*Zemra ime më njoftoi, më foli për Krijuesin tim*", domethënë; me telefonin e zemrës së tij dhe pa ndërmjetësinë e ndonjë engjëlli; Ai nuk thotë: Ajo më njoftoi mua për Krijuesin e të gjitha botëve." Ose ne e shikojmë atë shenjtor të thotë: "Zemra ime është një

[77] Kur'an, Lukman 31:27

Fron dhe një pasqyrë ku reflektojnë treguesit e Zotit tim.” Ai nuk thotë: Ajo është Froni i Zotit të të gjitha botëve”; sepse ai mund të fitojë pjesë nga adresimi Hyjnor në përputhje me aftësinë e tij, sipas shkallës së kapacitetit të tij dhe me shkallën e ngritjes së afërsisht shtatëdhjetëmijë perdeve.

Kështu, ndonëse shumë më i lartë dhe shumë më i ngritur është dekreti i shpallur i një mbreti për sa ka të bëjë me sovranitetin e tij suprem se sa folja e tij e veçantë dhe e pjesshme me një nga nënshtetasit e tij të zakonshëm, dhe megjithëse është shumë më me bollëk shkëlqimi i diellit në qiell, prej të cilit mund të përfitohet, se sa shfaqja e reflektimit të tij në pasqyrë, dhe megjithëse është shumë më e madhe epërsia e tij, në këtë shkallë mund të kuptohet lartësia dhe epërsia e Kur’anit të mrekullueshëm mbi të gjitha fjalët e tjera dhe mbi të gjithë librat. Pas Kur’anit, tek niveli i dytë, janë librat e shenjtë dhe fletët, shkrimet e shpallura që kanë epërsi sipas shkallës së tyre. Ato kanë pjesën e tyre nga misteri i asaj epërsie.

Në qoftë se fjalët e bukura të njerëzve e të xhindeve, të cilat nuk burojnë nga Kur’ani, do të mblidheshin së bashku, ato përsëri nuk do ta arrinin rangun e shenjtë të Kur’anit e ta imitonin atë. Në qoftë se ti dëshiron të kuptosh diçka se si Kur’ani vjen nga Emri më i Madh dhe nga niveli më i lartë i çdo Emri, shqyrtoji pohimet me kuptime të përgjithshme e të larta të ajetit Kursi dhe të vërseteve vijuese të tilla si vërseti: وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ “*Dhe vetëm me Të janë çelësat e të padukshmes*”[78] dhe vërseti: قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ “*Thuaj: O All-llah! Zotëruesi i mbretërimit*!”[79] dhe

يُغْشِى الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ

“*Ai sjell natën si mbulesë të ditës dhe secila duke synuar tjetrën pandërprerë; dhe Ai krijoi edhe diellin, edhe hënën, edhe yjet të nënshtruar ndaj urdhërit të Tij...*”[80]

---

[78] Kur’an, 6:59

[79] Kur’an, 3:26

[80] Kur’an, 7:54

يَا اَرْضُ ابْلَعِى مَاءَ كِ وَيَا سَمَاءُ اَقْلِعِى *"O tokë! Gëlltite ujin tënd! Dhe o qiell! Përmbaje (shiun tënd)!"*[81]

تُسَبِّحُ لَهُ السَّموَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ *"E lavdërojnë dhe e ngrejnë në lavdi e madhështi Atë shtatë qiejt dhe toka dhe gjithë ç'është brenda tyre,"*[82]

مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ *"Krijimi i ju të gjithëve dhe ringjallja e ju të gjithëve janë si (krijimi dhe ringjallja) e një njeriu të vetëm."*[83]

اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَالْجِبَالِ *"Në të vërtetë Ne ua paraqitëm amanetin (besimin, përgjegjësinë) qiejve, dhe tokës, dhe maleve"*[84]

يَوْمَ نَطْوِى السَّمَاءَ كَطَىِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ *"(Kujto) Ditën kur Ne do t'i mbështjellim qiejt si letër e shkruar (e mbështjell tub për shkrime)"*[85]

وَمَا قَدَرُوا اللّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْاَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ *"Ata nuk i bënë vlerësim të drejtë All-llahut siç duhet e siç i takon Atij. Dhe ditën e kijametit gjithë toka do të jetë e mbërthyer nga Dora e Tij"*[86]

لَوْ اَنْزَلْنَا هذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَاَيْتَهُ *"Sikur ta kishim zbritur këtë Kur'an mbi një mal, sigurisht që do ta kishe parë atë të përulur e të thërrmuar nga frika e All-llahut."*[87]

---

[81] Kur'an, 11:44
[82] Kur'an, 17:44
[83] Kur'an, 31:28
[84] Kur'an, 33:72
[85] Kur'an, 21:104
[86] Kur'an, 39:67
[87] Kur'an, 59:21

Dhe studioji suret të cilat fillojnë me اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ "*El Hamdu Lil-Lahi*", ose me سَبَّحَ dhe يُسَبِّحُ *"Sebbeha dhe jusebbihu",* që të shikosh rrezet e këtij misteri të madh, dhe shiko suret që fillojnë me الم *Elif, Lam, Mim,* dhe الر "*Elif, Lam, Ra*;" dhe حم "*Ha, Mim*" dhe kupto rëndësinë e Kur'anit në shikimin e All-llahut. Në qoftë se e ke kuptuar misterin e çmueshëm të këtij parimit të katërt, ti mund të kuptosh se shpallja kryesisht u vjen profetëve nëpërmjet një engjëlli, ndërsa inspirimi vjen pa ndërmjetësues. Dhe ti gjithashtu do të kesh kuptuar misterin, se shenjtori më i madh nuk mund të arrijë nivelin e asnjë profeti. dhe gjithashtu ti do të kesh kuptuar lartësinë e Kur'anit dhe madhështinë e tij të shenjtë dhe misterin e mrekullisë së tij të lartë. Dhe gjithashtu ti duhet të kesh kuptuar misterin e domosdoshmërisë së Miëraxhit të profetit Muhammed a.s.m. domethënë që ai udhëtoi nëpër qiej, deri tek pema më e skajshme Sidretul Munteha,, deri tek largësia sa dy harqe ose edhe më afër, dhe atje i bëri lutje të Gjithëlavdishmit, اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ *i Cili është më afër tij se sa vena e qafës së tij*, dhe pastaj sa çel e mbyll sytë u kthye tek vendi i tij**... Në të vërtetë, ashtu si çarja më dysh e Hënës që ishte një mrekulli e profetësisë me anë të të cilës ai u demonstroi profetësinë e tij xhindeve dhe njerëzve... Po ashtu, Miëraxhi ishte një mrekulli e adhurimit të tij dhe e robërisë ndaj Zotit xh.sh. me anë të të cilës ai u demonstroi shpirtërave dhe engjëjve se ai ishte i dashuri i Zotit xh.sh.**

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَتِكَ وَبِحُرْمَتِهِ آمِينَ

O Zot jepi bekime e paqe atij dhe familjes së tij siç i përshtatet mëshirës Tënde, dhe në përndërim të tij. Amin.

* * *

FJALA E TREMBËDHJETË

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ۙ وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Dhe Ne kemi zbritur nga Kur'ani atë që është shërim e mëshirë për ata që besojnë."[88]

"Dhe Ne nuk i kemi mësuar atij (Muhammedit) poezi dhe as që i shkon (kjo gjë atij). [89]

Në qoftë se dëshiron të krahasosh midis rezultateve të fituara nga urtësia e Kur'anit të gjithurtë me ato të shkencave të filozofisë, dhe nëse dëshiron të njohësh se çfarë mësimesh e udhëzimesh nxirren prej secilës prej tyre, dhe nëse don të kuptosh shkallët në njohjen e tyre, atëherë dëgjoji me vëmendje fjalët e mëposhtme!

Me shpjegimet e tij të fuqishme e të mprehta, Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm e gris mbulesën e të zakonshmes dhe perden e të zakonshmes që është hedhur mbi të gjitha krijesat e universit, të cilat njihen si gjëra të zakonshme, por ama secila është e jashtëzakonshme dhe një mrekulli e fuqisë Hyjnore. Duke e grisur atë mbulesë, Kur'ani zbulon të vërteta të çuditshme për qëniet e vetëdijshme dhe i tërheq shikimet e tyre për tek ato mësime të mëdha e instruksione që duhet të nxirren, dhe hap përpara mendjeve një thesar të pashtershëm njohurie.

Sa për urtësinë e filozofisë, ajo i fsheh brenda perdeve të së zakonshmes të gjitha mrekullitë e Fuqisë Hyjnore, të cilat janë të

[88] Kur'an, 17: 82

[89] Kur'an, 36: 69

jashtëzakonshme dhe kalon sipër tyre në një mënyrë të paditur dhe ka rënë prej plotësimit të natyrës së shëndoshë duke pretenduar se ato janë modele dhe objekte urtësie për t'i hulumtuar e për të nxjerrë mësime. Për shembull, filozofia thotë se krijimi i njeriut është diçka e zakonshme, në një kohë që njeriu është mrekullia më gjithëpërfshirëse e fuqisë, dhe e shikon atë pa interesim e në mënyrë të rëndomtë. Në një kohë që ajo e shfaq me britma habie si një objekt instruksioni, një person që ka dalur nga plotësimi i krij-imit, dhe që ka tre këmbë ose dy koka.

Dhe për shembull, filozofia e shikon si gjë të zakonshme furnizimin tek të gjithë fëmijët dhe të vegjëlit nga thesari i mëshirës, atë furnizim që është mrekullia më e hollë dhe më e përgjithshme e mëshirës, dhe hedh një perde mosmirënjohje sipër tij. Ndërsa, duke shikuar një insekt nën det, që është një përjashtim nga rregulli i përgjithshëm, dhe i cili është veçuar nga shokët e species së tij dhe ka mbetur i vetmuar në fund të detit, dhe që ushqehet me algat (bimët) e gjelbra të detit; ajo do t'i bëjë peshkatarët të qajnë[90] e të dëshpërohen për të, për shkak të shfaqjes së mirësisë Hyjnore dhe të bujarisë mbi të.

Dhe kështu, shikoje pasurinë dhe begatinë e Kur'anit të mrekullueshëm lidhur me njohjen, urtësinë dhe me dijen e Krijuesit... dhe varfërinë e falimentimin e filozofisë për sa ka të bëjë me mësimin, instr-uksionin dhe njohurinë e Autorit madhështor.

Dhe për shkak të këtij sekreti, Kur'ani i gjithurtë, i cili përmban të vërteta të larta vezulluese të pafundme, është i çliruar nga fantazitë e poezisë.

Një arsye tjetër që Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm nuk është në poezi, pavarësisht plotësimit të rendit të fjalëve të tij dhe rregullshmërisë dhe shpjegimit të tij me stilet e tij të mirërenditura, si dhe rendit dhe artit të librit të universit, është se duke mos hyrë nën kufizimet e rregullit të peshës së poezisë, çdo yll nga vërsetet e tij bëhet si të ishte një lloj qendre për shumicën e vërseteve të tjera, dhe është si një vëlla për to, dhe secili mund të formojë një linjë lidhjeje shpirtërore me vërsetet brenda sferës që e përfshin atë, me qëllim që të jetë një lidhje në marrëdhëniet që ekzistojnë midis tyre. Është sikur

[90] Një ngjarje e tillë ndodhi në Amerikë.

çdo vërset i mëve-tësishëm të kishte një sy që shikon shumicën e vërseteve të tjera dhe një fytyrë të orientuar drejt tyre.

Prandaj ne gjejmë në Kur'an me mijëra Kur'ane saqë ai u dhuron nga një Kur'an ndjekësve të rrugëve të ndryshme. Ashtu siç është përshkruar në Fjalën e Njëzet e Pestë, në suren Ihlas është një thesar i njohurisë së Unitetit Hyjnor që përfshin tridhjetë e gjashtë sure Ihlasi, të formuara nga një përbërje prej gjashtë frazash të saj që kanë lidhje me njëra-tjetrën…

Po, ashtu si yjet në qiell të cilët në pamje të jashtme nuk futen nën ndonjë rregull, gjë e cila bën që çdo yll të jetë i pakufizuar dhe të jetë si një lloj qendre që shtrin një linjë lidhëse për secilin nga yjet në zonën që e rrethon, duke treguar një lidhje të fshehtë midis qënieve, dhe sikur çdo yll -ashtu si yjet e vërseteve- të kishte një sy që shikon të gjithë yjet dhe një fytyrë të orientuar drejt tyre. Dhe kështu, shikoje rregullin e përkryer në mungesën e jashtme të rregullit, dhe nxirr mësime! Dhe mëso nga kjo një mister nga misteret e vërsetit: وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ *"Dhe Ne nuk i kemi mësuar atij (Muhammedit) poezi dhe as që i shkon (kjo gjë atij)."*[91] Dhe kupto gjithashtu misterin e vërsetit: وَمَا يَنْبَغِي لَهُ *"Dhe as që i shkon kjo gjë atij"* se treguesi i poezisë është zbukurimi i të vërtetave të vogla dhe të shuara, dhe stolisja e tyre me imazhe e fantazi të ndritshme e të mëdha, dhe për t'i bërë ato tërheqëse. Kurse të vërtetat e Kur'anit janë aq të mëdha, të larta, të ndritshme e vezulluese, saqë në qoftë se më të mëdhatë dhe më të ndritshmet e fantazive do të krahasoheshin me to, ato do të mbeteshin të vogla dhe të shuara. Të vërteta të panumërta si vërstetet e mëposhtëm, dëshmojnë për këtë.

Për shembull:

يَوْمَ نَطْوِى السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ۞ يُغْشِى الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا اِنْ كَانَتْ اِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَاِذَاهُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ

[91] Kur'an, 36: 69

"(Kujto) edhe Ditën kur Ne do t'i mbështjellim qiejt si letër e shkruar (e mbështjellë tub për libra)."[92]

"Ai sjell natën si mbulesë të ditës dhe secila dukę synuar tjetrën pandërprerë."[93]

"Dhe do të jetë vetëm një klithmë e vetme (fryrja e Surit), dhe ja! Ç'të shohësh! Ata të gjithë në pritje të sjellë përpara Nesh!"[94]

Në qoftë se dëshiron të shohësh dhe të vlerësosh se si, ashtu si yjet ndriçues, secili nga vërsetet e Kur'anit i largon errësirat e mos-besimit nëpërmjet përhapjes së dritës së mrekullisë dhe të udhëzimit, përfytyroje veten tënde në periudhën e injorancës dhe në shkretëtirën e mizorisë, ku çdo gjë ishte mbuluar me perdet e pakujdesisë dhe të errësirës së injorancës, dhe ishte mbështjellë me mbulesën e pagjallërisë dhe të natyrës dhe ndërkohë, papritmas nga gjuha e lartë e Kur'anit dëgjo dhe shiko vërsete të tilla si:

يُسَبِّحُ لِلّهِ مَا فِى السَّموَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

"Gjithë ç'është në qiej dhe në tokę lavdërojnë All-llahun, Mbretëruesin e papërballueshëm, të Shenjtin, të Gjithëfuqishmin, të Gjithurtin."[95]

Shiko se si krijesat e vdekura ose të fjetura të botës vijnë në jetë në mendjet e atyre që e dëgjojnë jehonën يُسَبِّحُ *"e lavdërojnë dhe e ngrenë në lavdi e madhështi Atë."*, si ato zgjohen, ngrihen në këmbë dhe përmendin Emrat e Zotit xh.sh." dhe tek jehona e تُسَبِّحُ لَهُ السَّموَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ *"Shtatë qiejt dhe toka dhe gjithçka brenda tyre e lavdërojnë dhe e ngrenë në lavdi e madhështi Atë."*[96]

Yjet në ato qiej të zinj, secili një copë e pajetë zjarri, dhe krijesat e mjera në faqen e tokës, u paraqesin pamjen e mëposhtme atyre që

[92] Kur'an, 21: 104
[93] Kur'an, 7: 54
[94] Kur'an, 36: 53
[95] Kur'an, 62: 1
[96] Kur'an, 17: 44

dëgjojnë: qielli shfaqet si një gjuhë, dhe yjet secili si fjalë që shfaqin urtësi dhe që shprehin të vërtetën e ndritur.

Globi tokësor shfaqet si një kokë; toka e deti si një gjuhë dhe të gjitha kafshët dhe bimët si fjalët e lavdërimit. Kështu, duke kaluar me vetëdijen tënde tek ai shekull, ti do të shijosh pikat e holla të mrekullisë në atë vërset, ose përndryshe ti do të privoheshe nga këna-qësia e pikave të holla në vërset. Po, në qoftë se ti i shikon vërsetet Kur'anore nëpërmjet pozitës tënde aktuale e cila është ndriçuar me dritën e Kur'anit që nga ai shekull, pra, në qoftë se ti e shikon çdo vërset t'i ketë përhapur dritat e tij qysh nga ajo kohë, dhe duke u bërë si një njohje e pranuar gjërësisht me kalimin e kohës, dhe duke ndriçuar së bashku me dritat e tjera të islamit dhe duke e marrë ngjyrën e ditës nga Dielli i Kur'anit; ose në qoftë se ti do ta shikoje atë nëpërmjet një perdeje sipërfaqësore dhe asaj të së zakonshmes, ti padyshim nuk do ta shikoje se çfarë lloji errësire largon secili vërset, as sa i ëmbël është recitimi i mrekullisë së tij, dhe ti nuk do ta vlerësoje këtë shumëllojshmëri të mrekullisë së tij midis llojeve të shumta të tij.

Në qoftë se ti dëshiron të shikosh vetëm njërën nga shkallët më të larta të Kur'anit të shpjegimit të mahnitshëm të mrekullisë, shikoje atë nëpërmjet teleskopit të krahasimit të mëposhtëm:

Le të përfytyrojmë një pemë të çuditshme, të shtrirë gjërësisht, shumë të lartë dhe jashtë mase të shpërndarë, e cila është fshehur nën një perde të së padukshmes, e mbështjellur në një nivel të fshehtësisë. Është e qartë se duhet të jetë një lidhje, një harmoni dhe një balancim midis pemës dhe të gjithë pjesëve të saj, si degët, frutat, gjethet dhe lulet, njësoj si midis gjymtyrëve të njeriut.

Secila nga pjesët e saj merr një formë dhe i jepet një trajtë në përputhje me natyrën e pemës. Kështu, në qoftë dikush do të shfaqej dhe do të vizatonte një pikturë në maje të perdes duke u korresponduar pjesëve të pemës e cila nuk është parë asnjëherë –dhe akoma nuk shihet –, pastaj vijëzon e kufizon çdo pjesë përbërëse, dhe nga degët për tek frutat dhe nga frutat për tek gjethet vizaton një formë në mënyrë të përpjesëtuar dhe mbush me vizatimet hapësirën midis burimit të saj dhe skajeve të fundit që janë në një distancë të pafund nga njëra-tjetra duke treguar ekzaktësisht trajtën dhe formën e pjesëve

të saj, sigurisht nuk do të mbetet asnjë dyshim se artisti –piktori– e shikon pemën e fshehur me një sy që depërton e përfshin të padukshmen dhe atëherë ai e pikturon atë.

Në të njëjtën mënyrë, njoftimet dalluese të Kur'anit të shpjegimit të mrekullueshëm që lidhen me realitetin e qënieve të ndryshme të mundshme –domethënë, në lidhje me realitetin e pemës së krijimit e cila shtrihet nga fillimi i botës për tek caqet më të largëta të Ahiretit, dhe përhapet nga toka për tek Froni Hyjnor dhe nga grimcat e vockëla për tek dielli– ato shpjegime e kanë ruajtur përpjesëtimin dhe përshtatshmërinë midis anëtarëve në një shkallë të tillë dhe i kanë dhënë çdo anëtari e çdo fruti një formë aq të përshtatshme, saqë tek vizatimet e përshkrimet e Kur'anit, të gjithë dijetarët e saktë kanë deklaruar në fund të verifikimeve dhe të hetimeve të tyre, duke thënë: *"Ma shaall-llah" Çfarë çudirash ka dashur Zoti xh.sh., "Barekall-llah" Sa të mëdha janë bekimet e Zotit xh.sh.* ! Dhe: "***Je vetëm ti që e zgjidh dhe e sqaron misterin e universit dhe që zbulon enigmën e krijimit, o Kur'an i gjithurtë!"*** وَ لِلّهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَ *"Dhe për All-llahun është krahasimi më i lartë".* -Dhe nuk ka ndonjë gabim në krahasim- le t'i paraqesim e t'i përshkruajmë Emrat dhe Atributet Hyjnore, dhe aktet dhe veprat Hyjnore si Pema e shndritshme e Tubasë, sfera e madhështisë së të cilës shtrihet nga parapërjetësia për tek paspërjetësia, dhe limitet e gjërësisë së të cilës përfshijnë e rrethojnë hapësirën e pafund, dhe limitet e akteve të së cilës shtrihen nga,

يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ ۞ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى ۞ هُوَ الَّذِى يُصَوِّرُكُمْ فِى الْاَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ

"Dhe (All-llahu) ndërhyn ndërmjet njeriut dhe zemrës së tij..."[97]

"Vërtet që është All-llahu Ai i Cili bëri që të çahet dhe të rritet fara e grurit dhe e frutave."[98]

"Është Ai i Cili ju formëson ju në mitrat e nënave tuaja si të dojë vetë."[99]

---

[97] Kur'an, 8: 24

[98] Kur'an, 6: 95

"Dhe qiejt e mbështjellë në Dorën e Tij të djathtë."[100] dhe

"Zoti i Cili krijoi qiejt dhe tokën për gjashtë ditë..."[101]

" Dhe Ai ka nënshtruar Diellin dhe Hënën..."[102] etj.

Kur'ani e ka përshkruar atë realitet të ndritshëm, të vërtetat e atyre Emrave dhe Atributeve dhe aktet e veprimet së bashku me të gjitha degët e tyre, në një mënyrë të harmonizuar, aq të përshtatshme për njëra-tjetrën, pa prishur njëra-tjetrën, pa dëmtuar shkallën e njëra-tjetrës, saqë të gjithë ata që kanë depërtuar tek realiteti i gjërave dhe kanë penetruar tek të fshehtat dhe misteret, dhe të gjithë evlijatë, të urtët, të pastërtit të cilët kanë udhëtuar në botën e dimensioneve të brendshme të gjërave, kanë deklaruar me habi duke thënë: ***"Subhanall-llah"*** "Lavdi Zotit", përpara atij shpjegimi dallues, dhe e kanë konfirmuar atë duke thënë: **"Sa e drejtë është kjo! Sa e përputh-shme me realitetin, sa e hollë, e bukur dhe sa e përshtatshme!"**

Merr, për shembull, gjashtë shtyllat e besimit, që janë si një degë e vetme e atyre dy pemëve të fuqishme që shikojnë drejt të gjithë sferës së ekzistencave të ndryshme të mundshme dhe sferës së domos-doshmërisë: Kur'ani i vizaton të gjitha degët e atyre shtyllave deri tek frutat dhe lulet më të holla duke ruajtur një harmoni të tillë e në një mënyrë aq të balancuar dhe i ilustron ato në një mënyrë aq simetrike, saqë mendja njerëzore është e pafuqishme që ta kapë dhe mbetet e habitur tek bukuria e tij.

Prova që bukuria e përshtatshmërisë, e lidhjes së përkryer, dhe e balancimit të plotë, është ruajtur midis pesë shtyllave të Islamit që janë më të hollat e degëve të besimit, madje ai ka ruajtur detajet më të holla, pikat më të vogëla të etikës, qëllimet më të fundit, urtësinë më të thellë dhe frutat më të vegjël, (prova e këtyre) është plotësimi i rregullit të Sheriatit më të madh islam i cili buron nga thëniet vendimtare, nga

[99] Kur'an, 3:6

[100] Kur'an, 39: 67

[101] Kur'an, 7: 54

[102] Kur'an, 39:5

kuptimet, treguesit dhe nga aluzionet e Kur'anit gjithëpërfshirës, ato formojnë një provë të pakontestueshme e vendimtare dhe dëshmitarë të drejtë që nuk mund të dyshohen.

Kjo do të thotë se shpjegimet e Kur'anit nuk mund t'i atribuohen njohurisë së dikujt, njohuria e të cilit është e pakët, dhe sidomos njohurisë së atij që është analfabet. Por ato shpjegime mbështeten mbi një njohuri gjithëpërfshirëse dhe janë Fjalët e Një të Vetmi i Cili është i aftë t'i shikojë të gjitha gjërat njëkohësisht dhe i vëzhgon në një moment të gjitha të vërtetat ndërmjet parapërjetësisë dhe paspërjetësisë.

Vërseti, اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى اَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا

"Gjithë lavdërimet dhe falënderimet janë për All-llahun i Cili i ka zbritur robit të Tij (Muhammedit) librin (Kur'anin) dhe nuk ka sjellë e nuk ka lejuar në të asnjë shtrembërim."[103], lidhet me këtë fakt.

اَللّٰهُمَّ يَا مُنْزِلَ الْقُرْآنِ بِحَقِّ الْقُرْآنِ وَ بِحَقِّ مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ نَوِّرْ قُلُوبَنَا وَ قُبُورَنَا بِنُورِ الْاِيمَانِ وَ الْقُرْآنِ آمِينَ يَا مُسْتَعَانُ

O *All-llah! O Zbuluesi i Kur'anit, për hir të Kur'anit dhe për hir të atij që Ti ia shpalle Kur'anin, ndriçoji zemrat tona dhe varret tona me dritën e besimit dhe të Kur'anit. Amin. O Ti që të kërkohet ndihma!*

* * *

[103] Kur'an, 18: 1

Stacioni i Dytë i Fjalës së Trembëdhjetë

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

[Një bisedë e zhvilluar me disa të rinj të cilët, megjithëse ishin në mes të tundimit e joshjes, ata ende nuk e kishin humbur fuqinë e tyre të arsyes.]

Duke qenë të sulmuar nga zbavitjet mashtruese, ngashënjyese e tunduese të kohës së tanishme, një grup të rinjsh bënin pyetje: ***"Si mund ta shpëtojmë Ahiretin tonë, jetën e botës së përtejme?",*** dhe ata kërkuan ndihmë nga Risale-i Nur'i. Atëherë, unë u thashë atyre sa vijon në emrin e personalitetit kolektiv të Risale-i Nur'it:

Varri është i dukshëm para të gjithëve dhe askush nuk mund ta mohojë atë. Do apo nuk do, gjithkush do të hyjë në të. Dhe përveç këtyre "tri rrugëve" të ndryshme, nuk ka rrugë tjetër për të hyrë në të:

Rruga e parë: Për ata që besojnë, varri është dera për tek një botë shumë herë më e mirë se sa kjo dynja.

Rruga e dytë: Për ata të cilët besojnë në Ahiret, por që i afrohen asaj bote duke qenë në rrugën e shthurjes dhe të çudhëzimit, varri është dera për të hyrë tek një burg vetmie, në një birucë të përher-shme, ku ata do të jenë të ndarë nga të gjithë të dashurit e tyre. Ata do të trajtoheshin ashtu siç e besuan, e panë dhe e vërtetuan, por ama nuk e praktikuan.

Rruga e tretë: Për jobesimtarët dhe për të çudhëzuarit të cilët nuk besojnë në Botën tjetër, varri është dera për tek një zhdukje e përjetshme. Domethënë, është një trekëmbësh, dënim me varje, tek i cili si ata, po ashtu edhe të gjithë të dashurit e tyre do të ekzekutohen. Dhe ky është një dënim për mohimin e tyre të Ahiretit. Këto dy rrugët

e fundit janë të vetëkuptueshme, ato nuk kërkojnë provë, ato janë të dukshme për shikimin e të gjithëve.

Meqenëse exheli, momenti i vdekjes, është sekret, dhe vdekja mund të vijë në çdo kohë që të godasë e të presë kokën e njeriut, dhe ajo nuk bën dallime ndërmjet të riut dhe të vjetërit, dhe duke e pasur vazhdimisht një çështje të tillë të frikshme e serioze para tij, njeriu i mjerë sigurisht do të kërkonte mënyra e mjete për ta shpëtuar vetveten nga ajo zhdukje e përjetshme, nga ai burgim i pakufishëm dhe i pafund vetmie, do të kërkonte mjete për ta transfomuar derën e varrit në një derë që hapet për të hyrë tek një Botë e përjetshme, për tek një botë e përhershme dhe për tek një botë drite. Nuk ka dyshim se kjo është çështja më e madhe dhe më e shtrirë se sa e gjithë dynjaja.

Atëherë, faktit të sigurt të vdekjes mund t'i afrohesh vetëm nëpërmjet këtyre tri rrugëve. Njëqind e njëzet e katër mijë mesazhierë të vërtetë –profetët, në duart e të cilëve janë mrekullitë si shenja konfirmimi për ta– kanë njoftuar se tre rrugët janë ashtu siç u përshkruan lart. Duke u mbështetur në ndriçimet dhe në shikimet e tyre, njëqind e njëzet e katër milionë evlija, shenjtorë, e kanë vërtetuar atë që njoftuan ata profetë të nderuar, si dhe dëshmojnë për ta edhe dijetarët e saktë të panumërt duke e provuar atë çfarë njoftuan ata pejgamberë dhe ata evlija nëpërmjet argumenteve të arsyeshme dhe provave të sigurta, që arritën shkallën e "njohjes së sigurt."[104] Ata të gjithë me unanimitet e kanë njoftuar atë se është një mundësi nëntëdhjetë e nëntë përqind e sigurt, duke thënë: **"Rruga e vetme për të shpëtuar nga zhdukja dhe nga burgosja e përjetshme, dhe për t'u orientuar drejt lumturisë së amshuar, është vetëm nëpërmjet besimit në Zotin xh.sh. dhe bindjes ndaj Tij."**

Në qoftë se një person nuk do t'i kushtonte vëmendje fjalës së një lajmëtari të vetëm për të mos marrë një rrugë në të cilën ndodhet vetëm një përqind rrezik shkatërrimi, dhe ndërkohë ai e merr atë rrugë, ankthi e shqetësimi nga zhdukja që ai vuan, do t'ia shkatë-rronte madje edhe oreksin për ushqim. Atëherë, po kur njoftojnë qindra e mijëra lajmëtarë të drejtë e verifikues se ndodhet një mundësi qind për qind e sigurt se çudhëzimi dhe shthurja të çojnë tek litarët e varrit që janë gjithmonë

[103] Njëra nga këto është Risale-i Nuri dhe është i dukshëm për shikimin e të gjithëve. (Autori)

para syve, dhe tek burgu i përjetshëm i vetmisë, dhe se ndodhet një mundësi qind për qind i sigurtë se besimi dhe adhurimi i heqin litarët e varjes dhe e mbyllin derën e burgut të vetmisë, dhe e shndërrojnë varrin që është para syve tanë në një derë që hapet për tek një thesar i përjetshëm dhe për tek pallate lumturie, dhe për këtë ata kanë treguar shenjat dhe gjurmët e këtyre.

Tani unë po ju drejtoj ju këtë pyetje: Cili do të ishte qëndrimi i këtij njeriu të mjerë -dhe sidomos në qoftë se ai do të ishte musliman- përballë kësaj çështjeje të çuditshme, të madhe e të frikshme? Në qoftë se ai nuk beson dhe nuk bën ibadet, a do të ishte i aftë ta largonte dhimbjen e rëndë që buron nga ankthi që vuan, meqë ai gjatë gjithë kohës pret radhën e tij për të hyrë në varr, madje edhe sikur t'i jepej sundimi mbi të gjithë dynjanë së bashku me të gjitha kënaqësitë që ajo përmban?

Meqenëse pleqëria, sëmundja, fatkeqësia dhe vdekjet që ndodhin në të gjitha anët e lëshojnë atë dhimbje të rëndë tek nefsi i çdo njeriu dhe e paralajmërojnë atë vazhdimisht për fundin e tij, atëherë nuk ka dyshim se ata njerëz të çudhëzuar, dhe ata të shthurur të trullosur do të përjetojnë në efekt një lloj ferri në zemrat e tyre, edhe në qoftë se do të gëzojnë qindra e mijëra kënaqësi të dynjasë dhe ëndjet e saj, por një trullosje e thellë pakujdesie i bën ata përkohësisht të pandjeshëm ndaj saj.

Meqenëse për njerëzit e besimit e të bindjes, varri, i cili është gjithmonë para syve të tyre, është dera për tek një thesar i përjetshëm dhe për tek një lumturi e përjetshme, dhe meqenëse nëpërmjet dëshmisë së besimit u është dhënë atyre nga Kaderi të fitojnë një kupon që i bën ata të fitojnë thesare të pashtershëm, secili nga ata ndjen një kënaqësi të thellë të vërtetë e të rrënjosur. Gjatë gjithë kohës ata presin kur t'u bëhet thirrja duke u thënë: "Eja dhe merr biletën tënde." Kjo kënaqësi është e tillë saqë, në qoftë se do të materializohej, ajo do të bëhej si një parajsë shpirtërore private për atë besimtar, ashtu siç transformohet bërthama dhe materializohet duke u bërë një pemë.

Meqenëse çështja është kështu, atëherë ai që e braktis atë kënaqësi të madhe për hir të një kënaqësie të përkohshme, të paligj-shme, të helmuar me dhimbje e hidhërime të panumërta –ashtu si mjalti i

helmuar– nga shtytjet dhe pasionet e rinisë, padyshim ai zbret në një shkallë njëqind herë më të ulët se sa një kafshë.

Për më tepër, një person i tillë nuk do të ishte si ateistët e huaj, si jobesimtarët; sepse në qoftë se ata mohojnë të Dërguarin tonë a.s.m., por ama ata mund t'i pranojnë profetët e tjerë; Edhe në qoftë se nuk i besojnë të gjithë profetët, ata mund të besojnë në ekzistencën e Zotit xh.sh.; edhe në qoftë se ata nuk e njohin All-llahun, mirëpo mund të kenë disa cilësi të mira të cilat janë mjete për disa cilësi të bukura. Ndërsa muslimani i njeh profetët dhe Zotin e tij si dhe të gjitha plotësimet njerëzore veçse nëpërmjet Muhammedit Arab a.s.m., prandaj në qoftë se ndonjëri prej tyre heq dorë nga instruksioni i Profetit Muhammed a.s.m. dhe largohet e qëndron jashtë zinxhirit, jashtë rrugës së tij, atëherë kështu ai nuk e ka njohur asnjërin nga profetët e tjerë dhe nuk e ka njohur as Zotin xh.sh.. Dhe ai nuk do të jetë në gjendje t'i ruajë themelet e plotësimeve njerëzore, që janë në shpirtin e tij;

Dhe kjo për arsye se, meqenëse Muhammedi a.s.m. është më i fundit dhe më i madhi i profetëve dhe parimet e fesë dhe themelet e edukimit të cilat ai i solli janë për të gjithë njerëzimin, dhe meqenëse ai është më i larti mbi të gjithë, lidhur me mrekullitë dhe fenë, dhe veproi si mësues për të gjithë njerëzimin në të gjitha çështjet që lidhen me realitetin, dhe e ka provuar këtë në një mënyrë të ndritshme për katërmbëdhjetë shekuj, dhe është boshti i krenarisë për njerëzimin, atëherë një musliman që e braktis edukimin esencial që jep Muhammedi a.s.m. si dhe parimet e besimit që ai shpjegoi, sigurisht ai nuk do të mund të gjejë dritë, as të arrijë ndonjë plotësim në asnjë drejtim. Ai do të dënohet me një rënie absolute.

Dhe kështu, o ju të mjerë që jeni goditur nga dëshira për kënaqësitë e jetës së dynjasë dhe që përpiqeni të siguroni mjetet e jetesës për të ardhmen me ankthe e shqetësime! **Në qoftë se ju dëshi-roni kënaqësi, gëzim, lumturi e lehtësi në këtë dynja, atëherë jini të kënaqur vetëm me ato gjëra që janë brenda sferës së hallallit, të lejuarës; kjo është e mjaftueshme për kënaqësinë tuaj.** Sigurisht, ju duhet të keni kuptuar nga pjesët e tjera të Risale-i Nurit se në çdo kënaqësi e cila është jashtë kësaj, dhe e paligjshme, gjenden njëmijë dhimbje.

Në qoftë se, për shembull, ngjarjet që do të ndodhin në të ardhmen pas pesëdhjetë vitesh do të shfaqeshin tani, po të ishte e mundur, në ndonjë kinema, në të njëjtën mënyrë ashtu siç shfaqen në kohën e tashme ngjarjet e së shkuarës, sigurisht ata që janë zhytur në shthurje dhe në pakujdesi, do të qanin me hidhërim të madh dhe do t'u neveriteshin ato gjëra të cilat tani ata i vlerësojnë si zbavitëse.

Ata që dëshirojnë të jenë vazhdimisht dhe përjetësisht të gëzuar në këtë dynja dhe në Ahiret, duhet ta marrin si udhëzuesin e tyre edukimin e Muhammedit a.s.m. brenda sferës së besimit.

* * *

NJË PËRKUJTUES, NJË LIGJËRATË, DHE NJË KËSHILLË QË IU DHA NJË GRUPI TË RINJSH

Një ditë tek unë erdhën një grup të rinjsh të çiltër duke më kërkuar masa parandaluese e përfrikësuese të fuqishme dhe të efektshme kundra rreziqeve që burojnë nga jeta, rinia dhe nga dëshirat e nefsit. Ashtu siç u pata treguar atyre që më patën kërkuar ndihmë, më parë, nga Risale-i Nuri, unë gjithashtu u thashë edhe këtyre të rinjve:

Rinia juaj sigurisht do t'ju lë, dhe në qoftë se ju nuk qëndroni brenda sferës së hallallit, të lejuarës, ajo do t'ju sjellë ju fatkeqësi dhe vuajtje në këtë botë, në varr dhe në Ahiret. Ajo do të shkojë më kot. Por, në qoftë se me edukimin Islam ju i harxhoni mirësitë e rinisë suaj duke ruajtur nderin e dëlirësinë, duke iu bindur Zotit tuaj dhe duke përmbushur falënderimet ndaj Zotit xh.sh. për mirësinë e moshës rinore që Ai jua ka dhënë, atëherë ajo periudhë moshe do të mbetet vazhdimisht në efekt, në kuptim dhe do të jetë për ju një mjet për të fituar një rini të përjetshme në xhennetin e amshuar.

Në qoftë se jeta është pa besim ose në qoftë se për shkak të kryengritjes dhe të gjynaheve besimi është i pandikueshëm, jeta me gjithë kënaqësitë dhe ëndjet e saj të sipërfaqshme e të shkurtëra të shkakton dhimbje, hidhërime e telashe me mijëra herë më shumë se sa kënaqësitë e ëndjet, sepse, meqenëse, në kundërshtim me kafshët, njeriu ka një mendje dhe mendon, ai është i lidhur nga natyra si me kohën e tashme, po ashtu edhe me të shkuarën dhe me të ardhmen. Ai mund t'i provojë edhe kënaqësitë e atyre kohëve, gjithashtu edhe hidhërimet e tyre.

Ndërsa, meqenëse kafshët nuk mendojnë, dëshpërimet që burojnë nga e shkuara si dhe frikësimet dhe shqetësimet që burojnë nga e ardhmja, nuk i prishin kënaqësitë e tyre.

Kurse njeriu, në qoftë se ka rënë në çudhëzim e në pakujdesi, atëherë kënaqësitë e tij aktuale ia prishin e ia hidhërojnë shumë dëshpërimet e së kaluarës dhe ankthet e së ardhmes. Në mënyrë të veçantë, në qoftë se kënaqësia është e paligjshme, atëherë ajo është tamam si një mjalt helmues. Domethënë, nga këndvështrimi i të

kënaqurit me kënaqësitë e jetës, njeriu bie njëqind herë më poshtë se sa kafshët. Në fakt, jeta për njerëzit e çudhëzimit dhe të pakujdesisë, dhe në të vërtetë ekzistenca e tyre dhe madje bota e tyre, është vetëm dita në të cilën ata gjejnë vetveten. Nga këndvështrimi i çudhëzimit të tyre, e gjithë koha dhe qëniet e së shkuarës janë joekzistuese, janë të vdekura. Kështu, mendjet e tyre, të cilat i lidhin ata me të shkuarën dhe me të ardhmen, prodhojnë errësira dhe terre për ta. Dhe për shkak të mungesës së besimit të tyre, edhe e ardhmja gjithashtu është joekzistuese. Për më tepër, për shkak se ata mendojnë ndarje të përjetshme që shkaktohen nga kjo mosekzistencë, nga ky mohimi i tyre për ringjalljen, kjo prodhon errësirë për jetët e tyre në mënyrë të vazhdueshme nëpërmjet rrugës së arsyetimit të tyre.

Ndërsa, në qoftë se besimi i jep jetë jetës, atëherë nëpërmjet dritës së besimit, si e shkuara, ashtu dhe e ardhmja, ndriçohen dhe gjejnë ekzistencë. Ashtu si në të tashmen, besimi, nga këndvështrimi i imanit, prodhon kënaqësi të larta shpirtërore dhe dritat e ekzistencës për shpirtin dhe zemrën. Një shpjegim i kësaj të vërtete ndodhet tek "shpresa e shtatë" në trajtesën, "Të moshuarit." Ju mund t'i referoheni asaj.

Kështu është jeta... **Në qoftë se ju dëshironi ëndjen dhe kënaqësinë e jetës, atëherë gjallërojeni jetën tuaj me besim, zbukurojeni atë me detyrat fetare dhe ruajeni atë duke e shmangur nga gjynahet.**

Lidhur me realitetin e frikshëm të vdekjes, i cili demonstrohet nga vdekjet në çdo ditë, në çdo vend dhe në të gjitha kohët, unë do ta shpjegoj atë për ju me një krahasim, në të njëjtën mënyrë ashtu siç ua tregova të rinjve të tjerë.

Për shembull, në një trekëmbësh litarët për varje janë ngritur këtu përpara syve tuaj. Dhe pranë këtij trekëmbëshi ndodhet një zyrë lotarie, një zyrë që shpërndan çmime bujare për fatlumët, por njëra jep vërtet çmime shumë të larta. Ne njerëzit këtu jemi dhjetë veta; dhe, duam apo nuk duam, neve do të na bëhet ftesa për atje, nuk ka zgjedhje tjetër. Ata do të na thërrasin dhe meqenëse koha është sekret, në çdo minut ata ose mund të thonë: "Eja dhe merre biletën për ekzekutimin tënd me varje dhe ngjitu në litarë!" ose: "Eja dhe merr një biletë për të fituar një çmim prej miliona monedhash ari!" Ndërsa duke i pritur ata

ta thonë këtë, papritmas shfaqen dy njerëz tek dera. Njëri nga ata është një grua e bukur dhe mashtruese, poth-uajse e zhveshur fare. Në dorën e saj ndodhen disa ëmbëlsira tej mase të shijshme në dukje, por që në fakt janë ëmbëlsira helmuese, të cilat ajo i ka sjellë duke na pritur neve që t'i hamë ato.

Ndërsa tjetri është një burrë i nderuar, as nuk mashtron dhe as nuk mashtrohet. Ai vjen menjëherë pasi erdhi gruaja, dhe thotë:

Unë ju kam sjellë ju një talisman, një mësim. Në qoftë se ju e studioni atë dhe në qoftë se ju nuk e hani atë ëmbëlsirë, ju do të jeni të shpëtuar prej litarëve. Me këtë talisman, ju do të merrni biletën tuaj për një çmim shumë të lartë e të vyer. Vështroni! ju e shikoni me sytë tuaj se ata të cilët e hanë atë mjalt do të ngjiten tek ato litarë për varje, dhe deri në atë kohë, ata vuajnë dhimbje të tmerrshme sto-maku nga helmi i asaj ëmbëlsire. Sa për fituesit e biletës së çmimit të lartë, megjithëse ata nuk janë të dukshëm, por duket se edhe ata gjithashtu ngjiten tek ato litarë varje, veçse ama ndodhen me miliona dëshmitarë të cilët njoftojnë se ata mund të futen me lehtësi në arenën e çmimeve bujare duke e bërë atë trekëmbësh si shkelëz për të hyrë në atë arenë por nuk varen. Prandaj shiko nga dritaret, zyrtarët më të lartë dhe personat me pozita të larta që kanë të bëjnë me këtë shpër-ndarje të atyre çmimeve, thërrasin me zëra të lartë duke thënë: "Ashtu siç i shikuat ju me syrin e sigurisë ata të cilët u ngjitën tek ato litarë varje, po ashtu dijeni me siguri të qartë, si drita e ditës, pa dyshim e pa ngurrim, se ata me talismanin e fituan biletën e çmimit të lartë."

Kështu, si krahasimi, meqenëse kënaqësitë e shthurura të rinisë në sferën e haramit, janë si mjalti helmues, dhe meqenëse vdekja, për atë që ka humbur biletën e besimit i cili e bën të fitojë lumturinë e përjetshme dhe thesarin e përhershëm, bëhet si të ishte trekëmbësh, litar varje, dhe meqenëse xhelati i exhelit i cili mund të vijë në çdo çast është në pritje, meqenëse çasti i fundit i jetës është i panjohur që të presë kokat pa bërë dallime midis të riut dhe të vjetërit, duke e hedhur atë në gropën e varrit, e cila është dera për errësira të përher-shme, ashtu siç duket ajo në pamje të jashtme; por ama në qoftë se ju, o të rinj, do t'i braktisnit dëshirat e ulëta të paligjshme, të cilat janë si mjalti helmues, dhe në qoftë se fitoni besimin dhe i kryeni detyrat fetare, të cilat janë talismani Kur'anor, atëherë njëqind e njëzet e katër mijë pejgamberë a.s. së bashku me evlija të panumërt dhe me njerëzit e së

vërtetës kanë shpallur me unanimitet se ju do ta merrni biletën për lumturinë e përjetshme e cila vjen nga lotaria e fatit njerëzor. Dhe ata kanë treguar shenja të saj.

Shkurtazi: Rinia do të ikë... Në qoftë se ajo ka kaluar në rrugën e kënaqësive të ulëta të paligjshme dhe të pasioneve të shfrenuara, sigurisht që ajo do të shkaktojë me mijëra fatkeqësi e dhimbje si në këtë botë ashtu edhe në botën tjetër. Në qoftë se ju dëshironi ta kuptoni se si shumica si shembulli i këtyre të rinjve përfundojnë në spitale me sëmundje psikike që mendohen të jenë shkaktuar nga rinia e keqpërdorur dhe nga tepritë dhe çuarjet dëm; ose nëpër burgje e në vende përçmimi për shkak të mendjemadhësisë dhe trillave të tyre; ose nëpër mejhane e dyqane vere për shkak të dëshpërimeve që burojnë nga dhimbja e tyre dhe vuajtja shpirtërore, atëherë shkoni e pyesni në spitale, në burgje dhe në varreza.

Sigurisht, ashtu siç do të dëgjoni nga shumica e spitaleve rënkimet dhe ofshamat e atyre të sëmurëve nga shthurja dhe nga svetënimi që u shkaktuan nga keqpërdorimi i rinisë, po ashtu ju do të dëgjoni nga burgjet psherëtimat dhe rënkimet plot keqardhje dhe zëra pendimi që i lëshojnë ata të rinj fatkëqinj të cilët po ndëshkohen për akte të paligjshme që kryesisht janë shkaktuar nga tepritë e moshës rinore. Dhe ju do të kuptoni se shumica e torturave të varrit –të asaj bote të ndërmjetme, Berzahut, dyert e të cilës në mënyrë të vazhdueshme hapen për ata që hyjnë në të dhe pastaj mbyllen– janë si rezultat i rinisë së keqpërdorur, ashtu siç vërtetohet nga shikimet e njerëzve të zbulimit të varrezave dhe siç e dëshmojnë të gjithë njerëzit e realitetit, të dijes dhe të verifikimit.

Gjithashtu, pyeti të moshuarit dhe të sëmurët, të cilët përbëjnë shumicën e njerëzimit. Sigurisht, shumica absolute e tyre do të thotë me dëshpërim e keqardhje: "Ah medet! Ne i harxhuam rinitë tona në pasione e në dëshira të ulëta, vërtetë i harxhuam në dëm! Kini kujdes, mos bëni ashtu siç bëmë ne!"; sepse si pasojë e kënaqësive të paligjshme të pesë ose dhjetë viteve të moshës rinore, njeriu vuan shumë vite hidhërimi e dëshpërimi në këtë botë, vuan tortura e të këqija në botën e ndërmjetme dhe fatkeqësitë më të tmerrshme të zjarrit të Xhehennemit në Ahiret. Dhe megjithëse një njeri i tillë është në situatën më të mjeruar, ai kurrësesi nuk meriton mëshirë e

keqardhje, اَلرَّاضِى بِالضَّرَرِ لاَ يُنْظَرُ لَهُ **sepse ata të cilët me dëshirë pranojnë që të zhyten në veprime të dëmshme, nuk mund të mëshirohen.** Ata nuk meritojnë mëshirë.

Zoti na ruajtë ne dhe ju nga tundimet joshëse të kësaj kohe dhe na mbroftë prej tyre. Amin.

* * *

NGA ARSYETIMET E RISALE-I NURIT SHTOJCA E STACIONIT TË DYTË TË FJALËS SË TREMBËDHJETË

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

"Me Emrin e Tij të Cilit i përket lavdërimi"

Ata që janë në burg ndjejnë nevojën më të madhe për ngushëllimin e vërtetë të Risale-i Nurit. Në mënyrë të veçantë ata të rinj të cilët duke vuajtur goditjet e rinisë, po i kalojnë jetët e tyre të reja e të këndshme në burg, kanë aq shumë nevojë për Risale-i Nurin, aq sa kanë nevojë për bukën.

Në të vërtetë, rinia më shumë u jep rëndësi ndjenjave se sa arsyes, dhe ndjenjat, emocionet dhe dëshirat janë të verbëra; ato nuk i marrin në konsideratë pasojat. Ato preferojnë një ons[105] të kënaqësisë së çastit mbi tonet e kënaqësisë së ardhme. Ata të rinj bëjnë vrasje për hir të një minuti kënaqësie hakmarrjeje dhe atëherë vuajnë tetëdhjetë mijë orë dhimbjen e burgut. Një orë kënaqësie e shthurjes në çështjen e nderit mund të shkaktojë nga prapa dhimbjet e mijëra ditëve prej frikës së burgut dhe të armiqve, të cilat shkatë-rrojnë me shqetësime lumturinë e jetës.

Ka edhe shumë kurthe e gracka të tjera, si shembulli i këtyre, për të rinjtë e mjerë për shkak të të cilave ato i transformojnë jetët e tyre më të ëmbëla në jetë të mjeruara e të hidhura. Merre në konsi-deratë shtetin e madh të veriut; ai ka shtënë në dorë pasionet e të rinjve të tij dhe po e trondit këtë shekull me stuhitë e tij; sepse ai ka bërë të ligjshme për të rinjtë e tij bijat e këndshme dhe gratë e njerëzve të drejtë. Këta të rinj veprojnë vetëm sipas ndjenjave të tyre, të cilat janë të verbëra ndaj të gjitha pasojave. Në të vërtetë, duke i lejuar burrat dhe gratë të shkojnë bashkë në banja publike, ata po nxisin imoralitetin. Ata e konsiderojnë të ligjshme për vagabondët dhe për të

[105] 283 g.

varfërit të plaçkisin pasuritë dhe pronat e të pasurve. I gjithë njerëzimi dridhet përpara këtyre krimeve dhe katastrofave.

Dhe prandaj është gjëja më e domosdoshme në këtë shekull për të rinjtë muslimanë dhe të rinjtë Turq të veprojnë heroikisht, dhe t'i përgjigjen këtij sulmi që bëhet nga dy drejtime, me shpatat e mprehta, si: "Frutat e Besimit", dhe "Udhëzuesi për Rininë", nga Risale-i Nuri. Përndryshe, ata të rinj të mjerë do të shkatërrojnë krejtësisht edhe të ardhmen e tyre në këtë botë, edhe jetët e tyre të këndshme, si dhe lumturinë e tyre në Ahiret dhe jetët e tyre të përhershme, duke i transformuar ato në tortura e vuajtje. Dhe për shkak të abuzimeve dhe shthurjeve ata përfundojnë në spitale, dhe për shkak të mendje-madhësisë dhe teprive në jetë ata bien në burgje. Në moshën e tyre të pleqërisë ata do të qajnë me hidhërim, me mijëra dhimbje e dëshpërime.

Në qoftë se, nga ana tjetër, ata e mbrojnë vetveten me edukimin e Kur'anit dhe me të vërtetat e Risale-i Nurit, ata do të bëhen vërtetë të rinj heroikë, qënie të plota njerëzore, muslimanë të suksesshëm dhe në disa mënyra sundues mbi qëniet e gjalla dhe mbi pjesën tjetër të botës shtazore.

Po, kur një i ri në burg shpenzon një orë nga njëzet e katër orët e ditës së tij të përditshme për kryerjen e pesë kohëve të detyruara të faljes dhe meqenëse burgu bëhet një pengues për gjynahet më të shumta dhe, nëse pendohet për gabimet që ishin shkaku i fatkeqësisë së tij dhe largohet nga mëkatet e tjera të dëmshme dhe të dhimbshme, ashtu siç do të jetë kjo një dobi e madhe për jetën e tij, për të ardhmen e tij, për vendin e tij, për kombin e tij dhe për të afërmit, po ashtu ai do të fitojë me rininë e tij të përkohshme, e cila zgjat dhjetë deri në pesëmbëdhjetë vjet, një rini të ndritur të përjetshme. Këtë të vërtetë e sihariqojnë dhe e njoftojnë në mënyrë të sigurt të gjitha librat e shpalluar qiellorë, me në krye Kur'anin e shpjegimit të mrekullueshëm.

Po, në qoftë se një i ri i tillë shfaq mirënjohjen për mirësinë e këndshme e të kënaqshme të rinisë nëpërmjet maturisë, përmbajtjes, bindjes dhe duke kryer ibadetin, ajo mirësi e dhuruar shtohet dhe nuk pakësohet dhe qëndron pa zhdukje, si dhe bëhet më e këndshme dhe më e bukur. Përndryshe, ajo do të bëhej e kobshme, e dhimb-shme, e trishtueshme dhe tmerr, dhe atëherë ajo do të largohej. Ajo do t'i

shkaktonte atij të bëhej si një rrugaç dhe i dëmshëm për të afërmit e tij, për atdheun e tij dhe për kombin e tij.

Në qoftë se i burgosuri është dënuar padrejtësisht, me kusht që ai të kryejë faljet e detyruara, çdo orë do të ishte e barasvlefshme me adhurimin e një dite, dhe burgu do të ishte për të si një qeli, si një vend i veçuar e i mbyllur nga bota. Ai do të konsiderohej si një oshënar midis të drejtëve të kohëve të lashta, të cilët largoheshin për në shpellë që t'ia kushtonin vetveten e tyre adhurimit. Kështu ai mund të jetë si ata oshënarë.

Në qoftë se ai është i varfër, i moshuar, i sëmurë dhe i dëshiruar për të vërtetat e besimit, me kusht që ai të kryejë faljet e detyruara dhe të pendohet, çdo orë do të bëhej e barasvlefshme me adhurimin e njëzet orëve dhe burgu do të bëhej si një shtëpi pushimi për të, dhe për shkak të miqve të tij atje që e vlerësojnë atë me dashuri, burgu bëhet një vend dashurie, trajnimi dhe edukimi. Ai ndoshta do të jetë më i lumtur të qëndrojë në burg se sa të jetë i lirë, sepse jashtë ai ngatërrohet dhe zbulohet para sulmeve të mëkateve nga të gjitha anët. Ai mund të marrë një edukim të plotë nga burgu dhe kur të lirohet nga burgu ai nuk është më vrasës, as i etur për hakmarrje, por është si ndonjë i penduar, i provuar në jetë, që ka fituar sjellje të mirë dhe i dobishëm për kombin e tij. Në fakt, të burgosurit e qytetit të Denizlit u bënë aq me sjellje të mira, në mënyrë të jashtëzakonshme pasi studiuan Risale-i Nurin vetëm për një kohë të shkurtër, saqë disa prej atyre që panë këtë rezultat, thanë: "Të lexosh Risale-i Nurin për pesëmbëdhjetë javë është më efektive për reformimin dhe rregullimin e tyre, se sa t'i fusësh ata pesëmbëdhjetë vjet në burg."

Meqenëse vdekja nuk vdes dhe exheli është i fshehur, ai mund të vijë në çdo kohë; dhe meqenëse varri nuk mund të mbyllet, dhe grup pas grupi hyjnë në të e humbasin; dhe meqenëse është treguar nëpërmjet të vërtetave të Kur'anit se për ata që besojnë, vdekja transformohet në fletë shkarkimi duke i liruar ata nga asgjësimi i përjetshëm, ndërsa për të këqinjt e të shthururit ajo është zhdukje përgjithmonë në asgjësim të përhershëm, ashtu siç shikohet me sy nga ana e jashtme, dhe është një ndarje e pambarim nga të dashurit dhe nga të gjitha qëniet, sigurisht dhe pa asnjë dyshim, njeriu më fatlum është ai i cili me durim dhe falënderime përfiton nga koha e tij në burg dhe,

duke studiuar Risale-i Nurin, punon për t'i shërbyer Kur'anit dhe besimit të tij në rrugën e drejtë.

O njeri i sprovuar me ëndje dhe kënaqësi! Unë jam shtatëdhjetë e pesë vjeç dhe njoh me siguri të plotë nga mijëra eksperienca, prova dhe ngjarje, se kënaqësia e vërtetë, ëndja pa dhimbje, gëzimi pa hidhërim dhe lumturia e jetës gjenden vetëm në besim dhe në sferën e të vërtetave të besimit. ***Ndërsa një kënaqësi e vetme e kësaj dyjnaje shkakton dhimbje të shumta, sepse dynjaja, ndërsa të jep kënaqësinë sa një kokërr rrushi, por ama ajo të godet me dhjetë shuplaka pikëlluese duke ta plaçkitur kënaqësinë e jetës.***

O njerëz të mjerë që po vuani fatkeqësinë e burgut!.. Meqenëse bota juaj po qan dhe është e dëshpëruar dhe jeta juaj është turbulluar me dhimbje e fatkeqësi, atëherë bëni përpjekjet tuaja me qëllim që të mos qajë Ahireti juaj, dhe që jeta e juaj e përhershme të buzëqeshë e të jetë e ëmbël! Përfitoni nga burgu, sepse ashtu si ndonjëherë, nën rrethana të vështira përballë armikut, që vrojtimi i një ore mund të jetë i barasvlershëm me ibadetin e një viti, po ashtu në këto rrethana të vështira, mundimi i çdo ore i shpenzuar në adhurim bëhet i barasvlershëm me shumë orë; ai e transformon mundimin në mëshirë.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّهِ وَ بَرَكَاتُهُ

Me Emrin e Atij të Cilit i takon lavdërimi,

Paqja qoftë mbi ju si dhe mëshira e Zotit dhe bekimet e Tij.

Vëllezërit e mi të dashur besnikë!

Unë do të shpjegoj në **"Tre Pika"** një ngushëllim të dobishëm për ata që po vuajnë fatkeqësinë e burgut, dhe për ata të cilët me mirësi i ndihmojnë dhe besnikërisht përkujdesen dhe mbikëqyrin ushqimin e tyre, i cili vjen nga jashtë.

Pika e parë: Për çdo ditë nga ditët e jetës, të cilat kalojnë në burg, njeriu mund të fitojë shpërblimin e ibadetit të dhjetë ditëve dhe në efekt mund t'i kthejë orët e tij kalimtare -për sa ka të bëjë me

rezultatin- në orë të qëndrueshme të përjetshme. Madje kalimi i pesë ose dhjetë viteve në burg mund të jetë mjet shpëtimi prej një burgu të përjetshëm të miliona viteve.

Kështu, ky fitim i madh është i kushtëzuar për njerëzit e besimit me kryerjen e faljeve të detyruara, me pendimin nga gjynahet që ishin shkaku i burgosjes së tij, dhe me falënderime plot durim. Sigurisht, burgu është një pengesë për shumë gjynahe, ai nuk u jep rast atyre mëkateve.

Pika e dytë: Ashtu si zhdukja e kënaqësisë që shkakton dhimbje, po ashtu zhdukja e dhimbjes jep kënaqësi.

Po, duke menduar ditët e lumtura dhe të kënaqshme të së shkuarës, gjithkush ndjen një dhimbje dëshpërimi shpirtëror, përmallim dhe thotë: "Ah medet!" Dhe duke kujtuar ditët e kobshme e të mërzitshme të së shkuarës, përjeton një lloj kënaqësie meqenëse ato kanë kaluar dhe thotë: "Lavdërimi dhe falënderimi i takojnë Zotit xh.sh.", që fatkeqësia ka lënë shpërblimin e saj dhe është larguar. Ai psherëtin i lehtësuar. Domethënë një dhimbje e përk-ohshme që zgjat një orë, lë prapa një lloj kënaqësie shpirtërore në shpirt, ndërsa një orë e kënaqshme lë një dhimbje.

Meqenëse realiteti është ky, meqenëse orët e kobshme të kaluara së bashku me dhimbjet e tyre nuk ekzistojnë më e janë zhdukur, dhe ditët dëshpëruese të së ardhmes janë gjithashtu mosek-zistuese në kohën e tashme, dhe se nuk ka dhimbje nga asgjëja, pra nuk vjen dhimbje nga mosekzistenca, atëherë do të ishte marrëzi t'i shfaqësh ankesë tani për orët e dhimbjes së të shkuarës dhe të së ardhmes, të cilat janë mosekzistuese dhe të zhdukura. Përsëri, do të ishte marrëzi ta lësh nefsin urdhërues për të liga e neglizhent pa i kërkuar llogari dhe pastaj ta kalojë kohën me brenga e dëshpërime... A nuk është ky i tillë që vepron kështu një idiot më i madh se sa ai i cili vazhdon duke ngrënë e duke pirë gjatë gjithë ditës pa ndërprerë nga frika se mos bëhet i etur ose i uritur pas disa ditësh?

Po, sa kohë që fuqia e durimit nuk shpërndahet nga e majta e nga e djathta, domethënë, tek e shkuara dhe tek e ardhmja dhe mbahet fort në

fytyrën e orës së tanishme dhe të ditës aktuale, kjo do të ishte e mjaftueshme që dëshpërimet të bien nga dhjetë në një.

Madje mua më kujtohet -dhe nuk po ankohem- se ato fatkeqësi, goditje materiale e shpirtërore, sëmundje e vuajtje që nuk i kisha përjetuar kurrë më parë në jetën time, më ranë brenda pak ditëve ndërsa isha në shkollën e tretë Jusufie. [106] Unë po dërrmohesha në mënyrë të veçantë nga dëshpërimi dhe pikëllimi i zemrës dhe i shpirtit që u shkaktua nga privimi e pamundësia për t'i shërbyer Kur'anit dhe besimit nëpërmjet Risale-i Nurit. Befas, përkujdesja Hyjnore më tregoi të vërtetën e lartëpërmendur, ndërkohë unë u ndjeva i kënaqur me sëmundjen time dëshpëruese dhe me burgosjen, sepse, duke thënë: "Është një përfitim i madh për një njeri të mjerë si unë, i cili pret tek dera e varrit, që ta shndërrojë një orë nga orët, e cila mund të kalojë në shkujdesje, në dhjetë orë ibadet." Kështu unë e falënderova shumë All-llahun xh.sh. .

Pika e tretë: Ndodhet një fitim i madh me pak përpjekje kur i ndihmon me mëshirë të burgosurit, duke u dhënë atyre ushqimin që kanë nevojë, duke qetësuar plagët e tyre shpirtërore me ngushëllim dhe duke u dhënë furnizimet ushqimore që u vijnë nga jashtë. Këto vlerësohen si dhënie lëmoshe, sa sasia e atyre furnizimeve, dhe shkruhen në regjistrin e punëve të mira të atyre që i marrin përsipër këto shërbime, qofshin ata të cilët i sollën ato ushqime nga jashtë, apo rojet e mbikëqyrësit të cilët i ndihmuan ata, dhe sidomos në qoftë se i burgosuri është i vjetër, ose i sëmurë, ose i varfër ose i vetmuar, atëherë shpërblimi i kësaj dhënie sadekaje shpirtërore rritet shumë herë më tepër.

Kështu, kushti i këtij përfitimi të vlefshëm është të kryesh faljet e detyruara, me qëllim që një shërbim i tillë të jetë për hir të Zotit xh.sh..

Dhe një kusht tjetër është të nxitosh për t'i ndihmuar ata me sinqeritet, me mëshirë e gëzim dhe në një mënyrë të tillë që të mos i bësh ata të ndjehen borxhli dhe të detyruar kundrejt teje.

* * *

[106] Aludon për burgun e Afjonit kur hyri ustadh Said Nursi. (përkthyesi)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّهِ وَ بَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

"Me Emrin e Tij të Cilit i takon lavdërimi. Dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë Lartësinë e Tij."

Paqja qoftë mbi ju si dhe mëshira e Zotit dhe bekimet e Tij përherë e përgjithmonë.

O shokët e mi në burg dhe vëllezërit në fe!

Më erdhi në zemër që t'ju shpjegoj një të vërtetë të rëndësishme, e cila me leje të Zotit xh.sh. do t'ju shpëtojë ju nga dënimi i dynjasë dhe i Ahiretit.

Ajo është sa vijon:

Për shembull, një person ka vrarë vëllanë e një personi tjetër, ose njërin nga të afërmit e tij. Kjo vrasje që buroi nga kënaqësia e një minuti hakmarrjeje, shkaktoi miliona minuta dëshpërimi për zemrën dhe dënimin e burgut. Dhe frika e hakmarrjes nga të afërmit e njeriut të vrarë dhe shqetësimi se do ta gjejë veten ballë për ballë me armikun e tij, do t'ia dëbojë të gjitha kënaqësitë e tij dhe ëndjet në jetë. Ai vuan torturat e frikës e të zemërimit. Ka vetëm një zgjidhje për këtë dhe ajo është pajtimi të cilin e urdhëron Kur'ani, dhe për tek i cili bëjnë thirrje e nxitje e vërteta dhe realiteti, dobia, humanizmi dhe islami.

Po, në të vërtetë, realiteti dhe interesi është në paqe, sepse exheli, çasti i fundit i jetës, është caktuar, ai nuk ndryshon. Meqenëse çasti i exhelit kishte ardhur, i vrari në çdo rrethanë nuk do të mund të kishte mbetur i gjallë, ndërsa vrasësi u bë mjet për atë paracaktim Hyjnor.

Kështu në qoftë se nuk vendoset paqja, të dyja palët do të vuajnë vazhdimisht torturat e frikës dhe të hakmarrjes. Për shkak të kësaj, Islami urdhëron se: **"Një besimtar nuk duhet të mbajë mëri e të rrijë pa i folur një besimtari tjetër për më shumë se tre ditë.**! Në qoftë se ajo vrasje nuk erdhi si rezultat i një armiqësie të rrënjosur dhe të një mërie dhe, nëse ka qenë ndonjë hipokrit shkak për ndezjen e

zjarrit të ngatërresës, atëherë duhet që paqja të vendoset shpejt, pasi, në qoftë se nuk do të arrihej pajtimi, do të zmadhohej e do të vazhdonte ajo fatkeqësi e pjesshme.

Ndërsa, në qoftë se dy palët do të pajtoheshin, dhe vrasësi do të pendohej për mëkatin e tij, dhe do të vazhdonte të lutej për të vrarin, atëherë të dyja palët do të fitonin shumë dhe do të bëheshin si vëllezër. Në vend të një vëllau të larguar, ai do të fitonte disa vëllezër fetarë; që do t'i dorëzoheshin bashkë caktimit dhe Kaderit të Zotit xh.sh. dhe e fal armikun e tij. Sidomos ata që kanë dëgjuar mësimet e Risale-i Nurit, janë të ftuar që t'i shmangen çdo gjëje që shkakton prishje midis dy vetëve, sepse vëllazëria që ndodhet brenda sferës së Risale-i Nurit, interesi i përgjithshëm, mirëqenia dhe paqja indivi-duale e publike kërkojnë që ata t'i lënë mënjanë të gjitha mëritë e armiqësitë që ekzistojnë midis tyre.

Kështu ishte në burgun e Denizlit; të gjithë të burgosurit të cilët ishin armiq, u bënë vëllezër nëpërmjet mësimeve të Risale-i Nurit. Kjo ishte një arsye për dhënien e pafajsisë sonë, dhe madje u shkaktoi edhe jobesimtarëve dhe kryengritësve të thonë rreth atyre të burgosurve: **"Mashaall-llah! Barekall-llah!** *Çfarë çudirash ka dashur Zoti! Sa të mëdha janë bekimet e Zotit xh.sh. !"* dhe ishte një lehtësim i plotë për ata të burgosur..

Unë vetë kam parë këtu njëqind burra të vuajnë padrejtësi e telashe për shkak të një njeriu të vetëm, saqë ata nuk dalin së bashku me të në oborrin e burgut në kohët e pushimit. Një besimtar burrëror me një ndërgjegje të shëndoshë nuk do t'i shkaktonte kurrë dëm besi-mtarit, edhe sikur të ishte një gabim ose ndonjë interes i vogël vetjak.

Në qoftë se ai bën gabim dhe shkakton dëm, ai duhet të pendohet menjëherë.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Me Emrin e Atij të Cilit i takon gjithë lavdia!

Vëllezërit e mi të dashur të rinj dhe të burgosur të vjetër!

Unë kam formuar një bindje se, për sa ka të bëjë me përkujdesjen Hyjnore, ju jeni një shkak i rëndësishëm për hyrjen tonë këtu. Domethënë, me ngushëllimet e tij dhe me të vërtetat e besimit, Risale-i Nuri është që t'ju shpëtojë nga dëshpërimi i kësaj fatkeqësie të burgut, nga shumë dëme të kësaj dynjaje, dhe nga të kaluarit e jetës suaj padobi e në kotësi nëpërmjet dëshpërimit e brengës duke e çuar jetën kot në erërat e fantazisë, që ta shpëtojë Ahiretin tuaj që të mos jetë si dynjaja e juaj e dëshpëruar e vajtuese dhe është që t'ju japë ju një ngushëllim të vërtetë.

Meqenëse realiteti i çështjes është ky, natyrisht ju duhet të jeni vëllezër me njëri-tjetrin, si të burgosurit e Denizlit dhe si studentët e Risale-i Nurit. Ju mund të shikoni se ata po kujdesen me shumë vigjilencë për ju dhe duke u lodhur për ju, ata i kontrollojnë të gjitha gjërat tuaja, ushqimin, bukën dhe supën që vjen nga jashtë me qëllim që të mos futet ndonjë thikë midis jush dhe që të mos sulmoni njëri-tjetrin për ta vrarë sikur ju të ishit bisha të egëra, pavarësisht se ju nuk kënaqeni në kohën tuaj të lirë kur dilni për pushim nga frika se mos shpërthen konflikti midis jush. Dhe kështu, o shokët e rinj, që nga natyra jeni trima e të guximshëm! Me një kurajo të madhe morale ju duhet t'u thoni këtyre vëllezërve në këtë kohë:

"Jo thika, por në qoftë se do të na jepeshin edhe mauzerë e revolverë dhe urdhëri për të qëlluar gjithashtu, ne nuk do t'i lëndonim vëllezërit tanë që janë të mjeruar dhe që po vuajnë fatkeqësi ashtu si ne. Nëpërmjet udhëzimit dhe me urdhrin e Kur'anit, besimit, vëllazërisë Islame dhe intereseve tona, ne kemi vendosur që t'i falim ata dhe të mos përpiqemi t'i ofendojmë, madje edhe pse më parë ekzistonin njëqind arsye për mërinë dhe armiqësinë tonë." Dhe kështu transformojeni këtë burg në një vend të mirë studimi.

* * *

NATËN E KADRIT MË ERDHI NË ZEMËR KJO ÇËSHTJE E RËNDËSISHME. Ajo është siç vijon:

(Shtojca e Stacionit të Dytë e Fjalës së Trembëdhjetë)

Unë do të aludoj shkurtazi për të vërtetën më të shtrirë dhe më të gjatë, e cila më erdhi në zemër Natën e Kadrit. Ajo është siç vijon:

Për shkak të tiranisë së skajshme dhe të despotizmit të kësaj luftës së fundit, dhe të shkatërrimit të saj të pamëshirshëm, qindra të pafajshëm vuajtën fatkeqësi e u rrënuan për shkak të një armiku të vetëm... Të shpartalluarit, të mposhturit në çështjen e tyre ranë në një dëshpërim e pikëllim të madh, ndërsa fitimtarët ranë në një ndëshkim të dhimbshëm të ndërgjegjes për paaftësinë e tyre për të rregulluar e riparuar atë rrënim të tmerrshëm që bënë dhe nga frika se nuk do të ishin të aftë për të ruajtur sundimin e tyre. Për njerëzit u shfaq krejt-ësisht e qartë, se jeta e dynjasë, padyshim është e përkohshme dhe zbukurimet e qytetërimit janë mashtruese dhe narkotike, barna gjumëndjellëse, të cilat nuk sjellin ndonjë dobi. U plagos natyra njerëzore në mënyrë të përgjithshme, esenca dhe aftësitë e saj të larta... U shfaq e qartë dhe e dukshme për të gjithë copëtimi i shkujdesjes, i çudhëzimit, i natyrës së verbër të pajetë duke u thërr-muar nga goditjet e shpatës së Kur'anit prej diamanti... U turpërua forma e vërtetë e politikës së deformuar e tradhtare të Botës, e cila ishte perdja më e gjërë dhe më e dendur për t'i bërë njerëzit të shkujdesur e të çudhëzuar dhe ishte më mbytësja dhe më mashtruesja për shpirtërat e tyre.

Nuk ka dyshim se natyra njerëzore pas sqarimit të këtyre çështjeve do të kërkojë të dashurën e saj të vërtetë, e cila është jeta e qëndrueshme, dhe do të përpiqet për tek ajo me të gjithë fuqinë e saj. Shenjat e saj janë shfaqur në veri të botës, në perëndim dhe në Amerikë. Njeriu do ta mësojë mirë se jeta e dynjasë të cilën e dashuron në mënyrë metaforike është e shëmtuar, e deformuar, e përkohshme e që zhduket shpejt.

Dhe nuk ka dyshim se natyra njerëzore do ta kërkojë Kur'anin e mrekullueshëm, i cili në çdo shekull për një mijë e treqind e gjashtëdhjetë vjet ka pasur treqind e pesëdhjetë milionë studentë,

vendimet, dispozitat dhe pretendimet e tij i vërtetojnë me miliona nga dijetarët e thellë e të vërtetë të realitetit. Ai ka qenë i pranishëm në çdo minut me shenjtërinë e tij në zemrat e miliona hafizëve dhe i ka dhënë mësim njerëzimit nëpërmjet gjuhës së tyre. Nëpërmjet stilit të tij të mrekullueshëm dhe të pakrahasueshëm me ndonjë libër tjetër, i jep njerëzimit lajmet e gëzueshme për jetën e përhershme dhe për lumturinë e përjetshme, duke shëruar kështu të gjitha plagët e tyre. Ai i përcjell ato lajme të gëzueshme nga mijëra nga vërsetet e tij të fuqishme e të përsëritura, Ai mund t'i njoftojë ato në mënyrë të qartë, ose me nënkuptime e aluzione me dhjetëra e mijëra herë duke ngritur mbi këto tregues të sigurtë të panumërt, prova vendimtare dhe argumente të qëndrueshëm.

Në qoftë se njerëzimi nuk e humbet krejtësisht mendjen e tij dhe në qoftë se nuk shpërthen mbi të ndonjë Kijamet material apo shpirtëror, ai përfundimisht do të kërkojë Kur'anin e shpjegimit të mrekullueshëm, ashtu siç ndodhi në të gjitha kontinentet e botës dhe në të gjitha shtetet e mëdha, dhe në të vërtetë ndodhi në Suedi, në Norvegji dhe në Finlandë; dhe ashtu siç përpiqen që ta pranojnë atë predikues të famshëm nga Anglia. Një Komunitet i rëndësishëm i Amerikës po heton e kërkon një fe të vërtetë. Sigurisht pasi ata t'i kuptojnë të vërtetat e tij, do ta përqafojnë dhe do të kapen pas tij me të gjithë shpirtërat e tyre, sepse Kur'ani nuk ka ndonjë të përngjashëm me të, pra nuk mund të gjesh si Kur'ani lidhur me trajtimin e kësaj të vërtete, dhe nuk do të ketë si ai, dhe asgjë absolutisht nuk mund ta zërë vendin e kësaj mrekullie të madhe.

Së dyti: Meqenëse Risale-i Nuri ka kryer një shërbim si një shpatë diamanti me dorën e kësaj mrekullie të madhe dhe ka detyruar edhe armikun më kokëfortë të nënshtrohet, dhe vepron si një lajmëtar i thesareve të Kur'anit në një mënyrë që ndriçon dhe shëron krejtësisht zemrën, shpirtin dhe ndjenjat dhe nuk ka asnjë burim dhe as autoritet tjetër për të përveç se Kur'anit dhe është mrekullia e tij, në efekt, ai e kryen atë detyrë në mënyrë të përsosur.

Për më tepër, ai i ka dërrmuar plotësisht ateistët kryeneçë dhe propagandën e tyre të tmerrshme kundra tij, e ka thyer dhe e ka bërë copa-copa me **trajtesën e Natyrës**: "Natyra shkaku apo pasoja!, kalanë më të fuqishme të çudhëzimit me të cilën 'Natyra' mbrohej.

Gjithashtu, me çështjen e gjashtë në Trajtesën: "Frutat e Besimit", së bashku me provat, e para, e dyta, e treta dhe e teta, që janë përfshirë tek libri, **"Shkopi i Musait"** ka larguar pavëmendshmërinë në mënyrën më të shndritshme, dhe shfaqi dritën e Njësisë në fushat më të gjëra të shkencave moderne dhe në errësirat më të dendura e mbytëse të pakujdesisë...

* * *

ÇËSHTJA E GJASHTË NGA FRUTET E BESIMIT

[Kjo përbëhet nga një provë e vetme e shkurtër e shtyllës së besimit në All-llah, për të cilën ndodhen me mijëra argumente të përgjithshme vendimtare që janë shpjeguar në shumë vende në Risale-i Nur]

Në Kastamonu (një qytet në veri të Turqisë) një grup studentësh të shkollave të mesme erdhi tek unë, duke më thënë: ***"Na trego neve rreth Krijuesit, sepse mësuesit tonë nuk flasin për Zotin."***

Dhe unë u thashë atyre: ***"Të gjitha shkencat që ju i studioni, në mënyrë të vazhdueshme flasin për Zotin xh.sh. dhe bëjnë të njohur Krijuesin, secila me gjuhën e saj të veçantë. Mos i dëgjoni mësuesit, dëgjoni ato shkenca."***

Për shembull, një farmaci e pajisur mirë me ilaçe dhe me përgatesa jetësore në çdo kavanoz a shishe, të peshuara në masa të sakta e të çuditshme, padyshim tregon një kimist shumë të aftë dhe një farmacist të urtë e të ditur.

Në të njëjtën mënyrë, me shkallën që është më e madhe, më e plotë dhe më mirë e pajisur se sa farmacia në treg, farmacia e globit tokësor me barnat dhe ilaçet e saja të gjalla në shishet të cilat janë katërqind mijë llojet e bimëve dhe të kafshëve, tregon dhe bën të njohur –madje edhe për sytë që janë të verbër– nëpërmjet masës ose shkallës së shkencës së mjekësisë që ju studioni, të Gjithurtin e Lavdisë, i Cili është Farmacisti i farmacisë madhështore të tokës.

Për të marrë një shembull tjetër, një fabrikë e çuditshme e cila end mijëra lloje tekstilesh prej një materiali të thjeshtë, ajo padyshim bën të njohur fabrikuesin dhe mekanikun e aftë.

Në të njëjtën mënyrë, në cilëndo shkallë që është më e madhe dhe më e plotë se sa fabrika njerëzore, kjo makineri Hyjnore udhë-tuese e njohur si globi tokësor e cila ka qindra e mijëra uzina kryesore, koka, ku në secilën prej tyre ndodhen qindra e mijëra fabrika të përkryera,

tregon e bën të njohur nëpërmjet masës ose shkallës së shkencës së inxhinierisë, të cilën ju po e studioni, Fabrikuesin e saj dhe Pronarin.

Dhe, për shembull, një depo, një magazinë ose një dyqan në të cilin janë sjellë dhe rezervuar në mënyrë të rregullt e të sistemuar një mijë e një varietete ushqimesh, pa dyshim kjo bën të njohur një pronar të çuditshëm, një mbikëqyrës të furnizimeve dhe të artikujve ushqimorë.

Në të njëjtën mënyrë, në cilëndo shkallë që është më e madhe dhe më e plotë se sa një depo e tillë apo një fabrikë, kjo ushqimore, ky dyqan ushqimesh i të Gjithëmëshirshmit, i njohur si globi tokësor, kjo anije Hyjnore, kjo depo Hyjnore dhe ky dyqan duke mbajtur mallra e furnizime dhe ushqim të konservuar, i cili në një vit udhëton me rregull rreth një orbite prej njëzet e katër mijë vitesh, dhe duke transportuar grupet e qënieve, që secili grup prej tyre kërkon një lloj të veçantë ushqimi, dhe duke kaluar përmes stinëve në udhëtimin e saj dhe duke e mbushur pranverën me qindra e mijëra nga furnizimet e ndryshme, si një vagon i madh, ua sjell ato krijesave të gjalla të mjera, ushqimi i të cilave ka mbaruar në dimër. Nëpërmjet masës ose shkallës së shkencës së ekonomisë të cilën ju e studioni, kjo depo e tokës bën të njohur dhe bën të dashur administratorin dhe pronarin me shkallën e madhështisë së kësaj depoje në krahasim me atë depo të ndërtuar nga njeriu.

Dhe, për shembull, le të imagjinojmë një ushtri e cila përbëhet nga katërqind mijë lloje kombesh dhe secili lloj a komb ka ushqimin e tij të veçantë e të ndryshëm, përdor armë të ndryshme, vesh uniforma të ndryshme, kryen ushtrime të ndryshme stërvitore, dhe çmobilizimi nga detyrat e tij është i ndryshëm. Në qoftë se kjo ushtri, ky fushim, ka një komandant mrekullibërës i cili i furnizon vetë të gjithë ato kombe të ndryshme, të gjitha furnizimet e tyre të ndryshme, armët, uniformat dhe pajimet pa harruar e ngatërruar asnjërin prej tyre, atëherë sigurisht ushtria e mahnitshme dhe fushimi tregojnë komandantin e jashtëzakonshëm, dhe e bëjnë atë të dashur me vlerësim e mirënjohje.

Në të njëtën mënyrë, fushimi pranveror i faqes së tokës në të cilën, në çdo pranverë, një ushtrie Hyjnore të rekrutuar rishtazi, që përbëhet prej katërqind mijë lloje të bimëve dhe kafshëve, u jepen të gjithëve uniformat e tyre të ndryshme, racionet e ushqimit, armët, stërvitja dhe çmobilizimi në një mënyrë krejtësisht të plotë e të rregullt nga një komandant i vetëm i përgjithshëm, i cili nuk harron dhe nuk neglizhon

asnjërin prej tyre; në cilëndo shkallë, fushimi pranveror i faqes së tokës është më i gjërë dhe më i plotë se sa ushtria njerëzore -kjo nëpërmjet masës ose shkallës së shkencës ushtarake që ti studion- ua bën të njohur njerëzve të vëmendshëm e të ndjeshëm Sundimtarin e tokës, Mbështetësin, Administratorin dhe Koman-dantin më të Shenjtë duke shkaktuar habi dhe brohoritje. E bën Atë të dashur, të vlerësuar dhe të lavdëruar.

Një shembull tjetër: Me miliona drita elektrike që lëvizin e udhëtojnë në çdo anë të një qyteti të mahnitshëm, ku lënda djegëse e asaj fabrike dhe e atyre llambave elektrike nuk mbaron kurrë, në mënyrë të vetëkuptueshme kjo bën të njohur një mjeshtër çudibërës dhe një elektriçist jashtëzakonisht të talentuar i cili drejton e vë në veprim elektricitetin, i bën llambat lëvizëse, rregullon burimin e energjisë, ndërton fabrikën dhe sjell lëndën djegëse; kjo i bën të tjerët ta përshëndesin, ta duartrokasin dhe ta duan.

Në të njëjtën mënyrë, megjithëse disa nga llambat e yjeve në çatinë e pallatit të botës në qytetin e universit – në qoftë se vlerësohen në mënyrën që thotë astronomia, se ato janë njëmijëherë më të mëdha se sa toka dhe lëvizin shtatëdhjetë herë më shpejtë se sa një gjyle topi, ato nuk e prishin rregullin e tyre, as nuk përplasen me njëra-tjetrën, as nuk shuhen dhe as nuk mbaron lënda e tyre djegëse. Sipas astronomisë, të cilën ju e studioni, këto llamba tregojnë me gishtë-rinjtë e tyre prej drite fuqinë e pafundme të Krijuesit të tyre. Dielli ynë, për shembull, i cili është një milion herë më i madh se globi tokësor dhe një milion herë më i vjetër në moshë, është një llambë dhe sobë në një bujtinë të të Gjithëmëshirshmit të vetëm, me qëllim që të vazhdojë të jetë i ndezur e i ndriçuar, do t'i duhej medoemos aq shumë vaj, sa detet e tokës, aq shumë qymyr sa malet e saj, dhe aq shumë drurë e kërcunj sa njëmijë herë përmasa e tokës, që ai të mos shuhet. Por Ai i cili e ndez dhe e ndriçon atë dhe që ndriçon të gjithë yjet e tjerë të mëdha si ai pa lëndë djegëse, pa dru, pa qymyr dhe duke mos u shuar dhe që i bën ato të udhëtojnë së bashku me një shpejtësi madhështore të pakufishme dhe pa u përplasur me njëri-tjetrin, sigurisht kjo është një fuqi e pafundme dhe një sovranitet madhështor i pakufishëm. Atëherë, ky univers madhështor me llambat elektrike dhe kandilat që ai përfshin, na njoftojnë me dëshminë e yjeve të ndritshëm – sipas masës së

shkencës së elektri-citetit që ju po e studioni, Sunduesin, Ndriçuesin, Drejtuesin dhe Autorin e ekspozitës madhështore të gjithësisë; ato e bëjnë atë të Dashur, të Lavdëruar dhe të Adhuruar.

Dhe, për shembull, një libër, në një rresht të të cilit shkruhet hollë e bukur një libër i tërë dhe në çdo fjalë të të cilit shkruhet një sure Kur'ani me një penë të hollë, i cili është më kuptimploti dhe që të gjitha çështjet e të cilit mbështesin njëra-tjetrën; ky libër i mahnitshëm, pa dyshim tregon aftësinë e jashtëzakonshme të shkr-uesit të tij dhe fuqinë e plotë të Autorit të tij. Domethënë, një libër i tillë si ky, padyshim bën të njohur shkruesin dhe autorin e tij së bashku me plotësimet dhe artet e tij, në mënyrë aq të qartë si dita. Ai e bën Atë të vlerësuar me fraza të tilla si: Mashaall-llah, Barekall-llah "Çfarë çudirash ka dashur Zoti xh.sh., "I bekuar është All-llahu!" etj.

Po kështu është libri madhështor i universit. Ne shohim me sytë tonë një penë e cila shkruan në faqen e tokës, që është njëra nga faqet e tij, dhe në pranverë, e cila është një fletë e vetme, treqindmijë lloje bimësh e kafshësh, të cilët janë si treqind mijë libra të ndryshëm, të gjithë së bashku njëri brenda tjetrit, pa gabim apo defekt, pa i ngatërruar ato e pa konfuzion, në mënyrë të përkryer dhe me rregull të plotë. Ndonjëherë shkruan një poemë të shkëlqyeshme prej një fjale të tij, si një pemë, dhe një indeks të plotë të një libri nga një pikë e tij si bërthama.

Ashtu siç shihet qartë para nesh, kjo tregon me siguri se pas tij është një penë rrjedhëse që shkruan, po ashtu, ju duhet të vlerësoni shkallën e domethënies së këtij Kur'ani madhështor i cili është i mbushur pafundësisht plot me kuptime. Në çdo fjalë të tij ndodhen shembuj të shumtë urtësie, shkallën që tregon ky Kur'an madhështor i mishëruar, që është bota, për Krijuesin e tij dhe për shkruesin dhe Autorin e tij, duke e krahasuar me atë libër që u përmend në shembëlltyrë. Dhe kjo në përputhje me masën e shtrirë dhe me vizionin largpamës të shkencës natyrale që ju e studioni dhe të shkencave të leximit dhe të shkrimit që ju i keni praktikuar në shkollë.

Madje, ju kuptoni se duke deklaruar *"Zoti është më i madhi!"* kjo e bën Atë të njohur. Duke shprehur Fjalët *"Lavdia i takon Zotit xh. sh.",* ajo e përshkruan Atë, dhe duke shprehur lavdërime *"I gjithë lavdërimi i takon Zotit xh.sh."*, kjo e bën atë të dashur.

Kështu, çdo shkencë nga qindra të tilla si këto bëjnë të njohur Krijuesin e Gjithëlavdishëm të universit së bashku me Emrat e Tij, secila nëpërmjet masës ose shkallës së saj të gjërë, pasqyrës së saj të veçantë, syve të saj largpamës dhe shikimit kërkues e hulumtues; të gjitha bëjnë të njohur Atributet dhe plotësimet.

Ndërkohë unë u thashë studentëve të rinj: Urtësia në përsëritjen e vërseteve të mëposhtme të Kur'anit bëhet me qëllim që të na japë mësim në këtë çështje, e cila është një provë e ndritshme dhe madhështore e Unitetit Hyjnor, dhe që të bëjë të njohur Krijuesin tonë:

خَلَقَ السَّموَاتِ وَٱلْاَرْضَ ۞ رَبُّ السَّموَاتِ وَٱلْاَرْضِ

"Krijuesi i qiejve e i tokës" dhe "Ai i krijoi qiejt dhe tokën."

Unë ua thashë këtë studentëve dhe ata e pranuan plotësisht, duke e vërtetuar atë e duke thënë: *"Falënderime të pafundme i takojnë Zotit xh.sh., sepse ne kemi marrë një të vërtetë absolute dhe një mësim të shenjtë!"*

Dhe unë thashë: **"Njeriu është një makineri e gjallë që pikëllohet nga mijëra dëshpërime e dhimbje të ndryshme dhe merr kënaqësi në mijëra mënyra të ndryshme. Pavarësisht pafuqisë së tij, ai ka armiq të panumërt, materialë e shpirtërorë. Pavarësisht varfërisë së tij të pafundme, ai ka nevoja të pallogaritshme, të jashtme e të brendshme dhe është një krijesë e mjerë që në mënyrë të vazdueshme merr goditjet e vdekjes dhe të ndarjes. Por megjithatë, nëpërmjet besimit dhe adhurimit, ai befas bëhet i lidhur me një Monark aq të Gjithëlavdishëm saqë ai gjen një pikë mbështetje kundra të gjithë armiqëve të tij dhe një burim ndihme për të gjitha nevojat e tij. Si gjithkush, krenohet me nderin dhe rangun e Prijësit të tij tek i cili është lidhur, krenohet me pozitën që e ka tek Ai. Po kështu ju mund ta krahasoni për veten tuaj se sa i kënaqur e mirënjohës, falënderues dhe plot krenari bëhet njeriu kur lidhet nëpërmjet besimit me një të Plotfuqishëm, Fuqia e të Cilit është e pafundme, dhe me një Monark Mëshirëplotë. Duke hyrë në shërbim të Tij nëpërmjet adhurimit me bindje e mirënjohje e transformon exhelin dhe vdekjen për vetveten nga**

një ekzekutim i përjetshëm me varje në një biletë kalimi dhe në një leje për tek Bota e qëndrueshme."

Dhe ashtu siç u thashë vëllezërve të mi studentë, po ashtu u them të burgosurve të goditur nga fatkeqësia: ***"Ai që e njeh Krijuesin dhe që i bindet Atij është fatmadh edhe në qoftë se ai është në burg. Ndërsa ai që e harron Atë është i mjerë dhe i burgosur edhe në qoftë se jeton në një pallat."*** Madje, një njeri i shtypur, por fatmadh u tha tiranëve të mjerë të cilët po e ekzekutonin: *"Unë nuk po ekzekutohem, por po lirohem dhe po shkoj në lumturi. Veçse ama unë shoh se ju po dënoheni me ekzekutim të përjetshëm, dhe kështu unë po marr hak plotësisht mbi ju."*

Dhe duke thënë: لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ *"Nuk ka zot tjetër përveç All-llahut!"*, ai me lumturi dha shpirtin e tij.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[107]

* * *

[107] Kur'an, 2: 32

PIKËLA E "HUVE"
(Njësia Hyjnore)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّهِ وَ بَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

"Me Emrin e Tij, të Cilit i takon lavdërimi, dhe s'ka gjë që të mos lëvdojë lartësinë e Tij " "Paqja dhe bekimi qofshin mbi ju gjithmonë e përjetë"

Vëllezërit e mi të dashur e besnikë!

Vëllezërit e mi, unë e hodha shikimin në një pikë të hollë që lidhet me Unitetin e All-llahut xh.sh. e cila m'u bë e qartë menjëherë nga aspekti lëndor ndërsa po studioja faqen e ajrit në një udhëtim të përfytyrimit dhe të mendimit. Ajo pikë lidhet me fjalën هُوَ ***"Ai"*** tek frazat لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ *"Nuk ka Zot tjetër përveç All-llahut"* dhe قُلْ هُوَ اللّهُ *"Thuaj: Ai është Zoti"*. Aty m'u bë e qartë se rruga e besimit është shumë e lehtë, e lehtë deri në domosdoshmëri. Kurse rruga e mosbesimit, e humbjes dhe e shirkut është tej mase e vështirë dhe e pamundur. Unë do t'jua shpjegoj atë pikë të gjërë e të gjatë me një tregues të shkurtër .

Po! Ashtu si një grusht dhé që mund të jetë vend për të mbjellë qindra lule, nëse ato do të vendoseshin me rregull në një vazo, po ashtu, në qoftë se kjo çështje do t'i atribuohej apo nënshtrohej natyrës dhe shkaqeve, ajo do të bënte të domosdoshme që çdo grimcë e asaj sasie të vogël dheu të kishte me qindra makineri dhe fabrika jolëndore të zvogëluara, madje sa numri i luleve... dhe të kishte njohuri për t'i bërë të gjitha ato lloje të ndryshme lulesh së bashku me veçoritë e tyre dhe me organet e gjalla. Me fjalë të tjera, ajo grimcë do të duhej të kishte njohuri absolute dhe një fuqi të pakufishme ashtu si dituria dhe fuqia e Perëndisë.

Po kështu është edhe ajri, i cili është një vend ku shfaqet në maksimum vullneti dhe urdhri i All-llahut xh.sh.. Në çdo pjesë të tij, sa madhësia e një thoi të vogël, në erë, në fllad dhe madje në çdo frymë të vogël të njeriut që e harxhon kur shqipton fjalën هُوَ "***Hu***" ***"Ai"***, ajri kryen detyra të panumërta.

Në qoftë se këto detyra e funksione të pafundme do t'i atribuoheshin natyrës, rastësive apo shkaqeve të rëndomta materiale, atëherë do të duhej të ishin të pranishëm në çdo molekulë ajri e në shkallën më të zvogëluar, çentrale të panumërt telefonikë, qendra, aparate marrëse e dhënëse të të gjitha telefonave, telegrafeve, të radiostacioneve në botë dhe të zërave e të fjalëve të ndryshme e të pakufishme. Dhe do të duhej që ajo molekulë të kishte fuqinë për të përmbushur të gjitha ato detyra e funksione të pafundme në një kohë të vetme, përnjëherësh, ose çdo grimcë e çdo pjesë e ajrit që gjendet në fjalën هُوَ "***Huve***"***"Ai"***, duhej të kishte aftësi dhe personazhe jolëndorë sa numri i gjithë përdoruesve të ndryshëm të telefonit, të telegrafistëve dhe të atyre që transmetojnë nëpër radio. Gjithashtu, asaj grimce ajri do t'i duhej të njihte të gjitha gjuhët e dialektet e tyre të ndryshme dhe njëkohësisht t'ua bënte të njohur ato edhe molekulave të tjera. Meqenëse një situatë e tillë shikohet pjesërisht para nesh dhe meqë çdo grimcë e ajrit ka aftësi për këtë, atëherë të atribuuarit i këtyre funksioneve të ajrit natyrës nga ana e jobesi-mtarëve, natyralistëve dhe materialistëve, nuk do të ishte më një pamundësi, por një pafundësi pamundësish e vështirësish aq të shumta sa vetë numri i molekulave të ajrit, gjë e cila duket qart.

Nga ana tjetër, në qoftë se çështja do t'i atribuohej Krijuesit të Gjithëlavdishëm, atëherë ajri me të gjitha grimcat e tij, do të bëhej një ushtar i gatshëm për të marrë urdhërat dhe, me lejen e Krijuesit, me anë të fuqisë së Tij, nëpërmjet lidhjes dhe mbështetjes tek **"Ai"** dhe me anë të shfaqjes së fuqisë së Krijuesit të vet dhe me një shpejtësi si ajo e shkreptimës, me lehtësinë e shqiptimit të fjalës هُوَ ***"Hu" "Ai"*** dhe të lëvizjes së ajrit në të, detyrat e panumërta universale të asaj grimce ajri do të kryhen me aq lehtësi ashtu si një detyrë e vetme dhe e rregullt e një grimce të vogël.

Domethënë, ajri bëhet një faqe e gjërë për shkrimet e pafundme të mrekullueshme e të harmonizuara të Penës së Fuqisë Hyjnore. Grimcat e tij bëhen majat e asaj pene dhe funksionet e asaj grimce bëhen gjithashtu pikat e lapsit të Kaderit Hyjnor. Në këtë mënyrë, çështja bëhet aq e lehtë sa lëvizja e një grimce të vetme.

Unë e pashë këtë të vërtetë të përmbledhur me qartësi të plotë, me detaje dhe në mënyrë të sigurt kur unë po shikoja botën e ajrit dhe po hulumtoja faqen e tij në udhëtimin e shqyrtimit dhe të studimit tim të frazave لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ *"Nuk ka zot tjetër, veçse Ai"* dhe قُلْ هُوَ اللّهُ *"Thuaj, Ai është Zoti",* ndërkohë shikova në mënyrën më të sigurtë se në ajrin që gjendet tek fjala هُوَ "***Huve***" ***"Ai"*** ndodhet një provë brilante dhe një shkreptimë e Njësisë së Zotit, të cilën e dëshmova me qartësi të plotë e në detaje. Gjithashtu në kuptimin dhe aluzionet e tij është një tregues i shndritshëm i Njësisë Hyjnore dhe një argument shumë i fuqishëm i Unitetit të Zotit xh.sh. meqë përemri هُوَ "***Huve***" ***"Ai"*** është i papërcaktuar dhe sugjeron pyetjen: "Kujt i referohet ai?" Ndërkohë unë kuptova me njohje të sigurt pse Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm dhe ata që e recitojnë atë, e përsërisin këtë fjalë të shenjtë në stacionin e Njësisë.

Në qoftë se do të vendoseshin në një letër të bardhë, me madhësinë e një pike, dy apo tre pika, atëherë çështja do të ngatërrohej dhe në qoftë se një njeri kryen shumë punë të ndryshme për një çast, sigurisht ato do të ngatërroheshin dhe në qoftë se do të viheshin shumë pesha të rënda mbi një gjallesë të vogël, ajo do të shtypej; në të njëjtën mënyrë, në qoftë se shumë fjalë do të dilnin nga një gjuhë dhe hyjnë në vesh të gjitha së bashku në të njëjtën kohë, pa dyshim rregulli i tyre do të prishej dhe ato do të shkaktonin turbullira. Por unë pashë krejtësisht i sigurt dhe me treguesin e fjalës هُوَ ***"Ai",*** që u bë çelës e busull, me mijëra pika të ndryshme e mijëra shkronja e fjalë që ishin vendosur në çdo molekulë. Do të vazhdonte kjo gjendje madje në çdo grimcë të elementit të ajrit, duke udhëtuar në mendimin tim, dhe shikova se ato

as nuk u përzien me njëra-tjetrën as nuk prishën rregullin, duke bërë shumë detyra të ndryshme të veçuara...

Dhe këto i kryenin pa u çoroditur megjithëse asaj pjese dhe molekule ajri u janë ngarkuar shumë pesha të ndryshme të rënda, ato nuk shfaqin dobësi, nuk mbeten prapa dhe vazhdojnë në përputhje me rregullin, tamam sikur ato molekula të kishin veshë dëgjues të vegjël të të njëjtës masë me të tyren, ku ato mijëra fjalë të ndryshme të hynin në ato mënyra të ndryshme e të dilnin në ato veshë e gjuhë të vegjël, në kuptim, pa u përzier dhe pa u prishur...

Duke hyrë në ato veshë të vegjël dhe duke dalur prej atyre gjuhëve shumë të holla, të gjitha molekulat dhe çdo pjesë e vogël duke i kryer ato veprime të mahnitshme me një liri të plotë, me gjuhën e gjendjes së tyre tërheqëse e dëshmojnë këtë të vërtetë të lartëpërmendur dhe me gjuhët e tyre duke thënë : لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ *"Nuk ka Zot tjetër veçse Ai"* dhe قُلْ هُوَ اللّهُ اَحَدٌ *"Thuaj, Ai është Zoti, Një i Vetëm",* dhe molekula udhëton përmes përplasjeve të valëve në stuhitë e tërbuara të motit të keq që shkrepëtin e gjëmon, pa prishur në asnjë mënyrë rregullin e tyre apo të ngatërrojë detyrat e tyre. Tek ato, një detyrë nuk është pengesë për një detyrë tjetër... Unë e pashë këtë me siguri të plotë.

Atëherë çdo grimcë e çdo molekulë ajri, ose duhej të kishte urtësi të pakufishme, njohuri absolute, dëshirë e fuqi të pafundme dhe forcë për të qenë sunduese absolute mbi të gjitha grimcat e tjera me qëllim që ajo të mund t'i kryejë të gjitha këto funksione, por kjo është absurde dhe e pamundur aq sa numri e grimcave, madje, një gjë të tillë nuk do të mund ta imagjinonte asnjë shejtan, ose ndryshe, është e vetëku-ptueshme dhe e vërtetë që provohet në shkallën më të lartë e të sigurtë të njohjes, se faqja e ajrit funksionon me anë të urtësisë dhe të diturisë së pakufishme të Krijuesit të Gjithëlavdishëm dhe është një faqe e ndryshueshme e penës së fuqisë Hyjnore dhe e caktimit të Tij. Ajo është si një tabelë për të shkruar e për të fshirë, e njohur si tabela e vërtetimit, e cila ka funksionin e *"Leuhul Mahfudh"* -Pllakës së ruajtur- në botën e transformimit dhe të ndryshimit.

Si rrjedhim, ashtu si elementi i ajrit që shfaq çudirat e lartëpërmendura dhe manifestimin e Unitetit Hyjnor, vetëm në detyrën e transmetimit të tingujve e të zërave, po ashtu në të njëjtën kohë ai tregon pamundësitë e pakufishme të çudhëzimit. Gjithashtu ajri kryen detyra të tjera shumë të rëndësishme si, përcjellja e forcave të holla si drita, përcjellja e elektricitetit, zërave, forcave tërheqëse dhe shtytëse, duke i realizuar me një perfeksionim të plotë e pa i ngatërruar fare. Njëkohësisht, ashtu siç i përmbushte detyrat e lart-përmendura me perfeksionim, gjithashtu ai kryen edhe detyra esen-ciale për jetët e të gjitha bimëve dhe kafshëve, si frymëmarrjen dhe pjalmimin me një rregullsi të plotë. Kjo provon në mënyrën më të prerë se ajri është një fron i tillë i Urdhërave dhe i Vullnetit Hyjnor. Pastaj arrita në një përfundim të saktë se ajri provon në mënyrë vendimtare, se kurrësesi në asnjë aspekt nuk mund të ndodhet ndonjë mundësi e rastësive apo e forcës së verbër, e natyrës së shurdhër, e shkaqeve të ngatërruara të paqëllimta, e materies së pafuqishme, të pajetë dhe të paditur, që të ndërhyjnë në shkrimet dhe në detyrat e faqes së ajrit.

Ndërkohë kuptova se çdo grimcë dhe çdo pjesë e ajrit thotë me gjuhën e gjendjes së saj: لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ *"Nuk ka Zot tjetër përveç Atij".* dhe قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ *"Thuaj, Ai është Zoti, Një i Vetëm"* Dhe ashtu siç i pashë këto çudira nga aspekti lëndor i ajrit me çelësin "***Huve***" هُوَ ***"Ai"***, në të njëjtën kohë, edhe elementi i ajrit u bë çelës si fjala "***Huve***" هُوَ ***"Ai"***, për botën e shëmbëllesës dhe për botën e kuptimit.

(Pjesa e mbetur e kësaj trajtese për tani nuk m'u lejua që të shkruhej. Me mijëra përshëndetje për të gjithë.)

* * *

FJALA E KATËRMBËDHJETË

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

الر ۞ كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. Elif. Lam. Ra. (Ky është) një libër, me vërsetet bazë ose themelore (të kuptimit të qartë) dhe pastaj të shpjeguara në imtësi nga Një (All-llahu) i Cili është, i Gjithurti dhe i Mirinformuari (deri në imtësi për çdo gjë)"[108]

[Me qëllim për t'u ngjitur tek disa të vërteta sublime e të lartësuara të Kur'anit të gjithurtë, dhe të hadithit, shpjeguesit të vërtetë të Kur'anit, ne do të tregojmë një numër krahasimesh të atyre të vërtetave të cilat janë si shkallë për të ndihmuar zemrat që kanë mangësi në nënshtrim e bindje, dhe do të shpjegojmë në përfundim të fjalës një mësim tregues, model, dhe një mister që lidhet me përkujdesjen Hyjnore. Meqenëse midis atyre të vërtetave, krahasimet e Ringjalljes dhe të ditës së Gjykimit janë shpjeguar në "Fjalën e Dhjetë, dhe veçanërisht në të vërtetën e saj të nëntë", atëherë nuk është nevoja që ato të përsëriten. Këtu ne do të përmendim vetëm "Pesë Çështje" si shembuj të tjerë të atyre të vërtetave.]

E para: Me qëllim për t'u bindur, për shembull, nga vërseti, خَلَقَ السَّمواتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ *"Ai (All-llahu) i krijoi qiejt dhe tokën në gjashtë ditë..."*[109], dhe për t'u bindur nga e vërteta e tij që e tregon nëpërmjet ditëve Kur'anore, të cilat përbëhen nga një periudhë e gjatë kohe dhe ndoshta ajo është sa një mijë vite ose pesëdhjetë mijë vite, ne do të tregojmë për shikimet për t'i vëzhguar, botët udhëtuese, qëniet kalimtare, dhe dynjatë -krijesat- që kalojnë në çdo ditë, në çdo vit dhe

[108] Kur'an, 11:1

[109] Kur'an, 7:54

në çdo shekull, që i krijoi Krijuesi i Gjithëlavdishëm ku secila prej tyre është si një ditë. Po, është sikur këto botëra, të ishin secila një mysafir, ashtu si njeriu. Me urdhrin e të Gjithëlavdishmit të Vetëm, në çdo stinë bota mbushet e zbrazet.

E dyta: Për shembull, vërsetet,

وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ ۞ وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ فِى اِمَامٍ مُبِينٍ ۞ لاَ يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِى السَّموَاتِ وَلاَ فِى الْاَرْضِ وَلاَ اَصْغَرُ مِنْ ذلِكَ وَلاَ اَكْبَرُ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ ۞

"(Nuk ka) asgjë të njomë apo të thatë që të mos jetë shkruar në një regjistër të qartë."[110]

"Dhe gjithçka Ne e kemi shënuar në llogari (si dëshmi) në një libër të qartë."[111]

"As edhe një thërrmijë nuk mund t'i fshihet Atij në qiej apo në tokë; nuk ka ndonjë gjë më e vogël se ajo, dhe as më e madhe, veçse është në librin e qartë."[112]

Me qëllim për t'u bindur për këto të vërteta të larta për të cilat pohojnë këto vërsete, se **"Të gjitha gjërat së bashku me gjendjet e tyre janë regjistruar e shënuar, përpara se ato të vinin në ekzistencë, kur ato kanë ardhur në ekzistencë, dhe pasi ato të jenë larguar nga ekzistenca; dhe ato po regjistrohen"**, ne do të shtrojmë për të vëzhguar, sa vijon: Skalitësi, Krijuesi i Gjithëlavdishëm duke përfshirë e ruajtur në një formë jolëndore në farërat, në bërthamat dhe në rrënjët e krijesave të panumërta, të mirorganizuara, të cilat Ai i ndryshon në çdo stinë në fletën e fytyrës së tokës, sidomos në pranverë indekset e qënieve të tyre, historitë e jetës dhe parimet sipas të cilave ato veprojnë. Dhe kur ato vdesin, Ai i skalit e i shkruan në formë jolëndore me të njëjtën Penë të Kaderit Hyjnor këto indekse, këto

[110] Kur'an, 6:59

[111] Kur'an, 36:12

[112] Kur'an, 34:3

histori të jetës dhe parimet në farërat e thjeshta në frutat e tyre. Saqë ai, Krijuesi xh.sh., e shkruan çdo gjë të njomë apo të thatë prej krijesave të pranverës së kaluar në farërat e tyre të kufizuara e të vockëla që u ngjasojnë ashkëlave të thata të drurit dhe kockave, duke i shkruar ato në mënyrën më perfekte dhe duke i ruajtur me rregullin më të plotë. Është sikur çdo pranverë t'i bashkangjitej si një lule faqes së tokës me një harmoni e rregull të mahnitshëm dhe me një mënyrë jashtë-zakonisht të drejtëpeshuar nga Dora e Hirplotit të Vetëm dhe të Gjithëlavdishmit, dhe pastaj e këput atë prej saj; secila vendoset në të, pastaj hiqet. Ndërsa realiteti është ky, njëra nga format më të çuditshme të çudhëzimit të njeriut është se ai e quan këtë shkrim natyral, këtë skalitje plot art, këtë model pasiv të urtësisë, i cili është indeksi i Artit Hyjnor dhe vetëm një reflektim dhe shfaqje e "Leuh el-Mahfudhit" (ai e quan këtë) "natyrë", dhe e konsideron atë të jetë burimi, aktivja dhe efektivja. اَيْنَ الثَّرَا مِنَ الثُّرَيَّا A mund të ketë ndonjë krahasim midis tokës dhe plejadave? A mund të ketë ndonjë krahasim midis realitetit dhe midis hamendjeve të njerëzve të shkujdesur?

E treta: Për shembull, me qëllim për t'u ngjitur tek e vërteta të cilën e përshkroi Njoftuesi i lajmeve të Sigurta lidhur me melekët e caktuar për mbajtjen e Fronit, melekët e caktuar për tokën dhe qiejt dhe me grupet e tjera të engjëjve, që pohon se: Meleku ka dyzet mijë koka, në çdo kokë ndodhen dyzet mijë gjuhë, dhe çdo gjuhë e lavdëron Zotin xh. sh. në dyzet mijë mënyra lavdërimi e falënderimi, shqyrto me vëmendje sa vijon: Nëpërmjet vërseteve si:

تُسَبِّحُ لَهُ السَّموَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۞ وَ سَخَّرْنَا الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ مَعَهُ

"E lavdërojnë dhe e ngrenë në lavdi e madhështi atë shtatë qiejt dhe toka dhe kushdo që ndodhet në to."[113] *"Me të vërtetë që Ne i bëmë malet të lartësojnë lavditë Tona bashkë me të, gjithë pasditen dhe të gjithë paraditen"* [114]

اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَالْجِبَالِ

[113] Kur'an, 17:44

[114] Kur'an, 38:18

"Në të vërtetë Ne ua paraqitëm amanetin (besimin) qiejve, edhe tokës, edhe maleve"[115], i Gjithëlavdishmi i vetëm e shpreh qartë se madje edhe më e madhja dhe më universalja e krijesave demonstrojnë se e lavdërojnë Atë sipas përbotshmërisë së tyre dhe në një mënyrë të përshtatshme me gjërësinë e tyre. Dhe çështja është e qartë dhe shfaqet kështu. Ashtu si qiejt madhështorë që lavdërojnë Krijuesin dhe që fjalët e tyre lavdëruese janë diejt, hënat dhe yjet, po ashtu, fjalët lavdëruese të tokës fluturuese në hapësirën e qiellit, duke lavdëruar All-llahun, janë kafshët, bimët dhe pemët. Domethënë, ashtu si çdo pemë e çdo yll që secili kryen një formë të pjesshme lavdërimi, po ashtu, bën toka dhe çdo pjesë e saj, çdo mal e luginë dhe çdo pjesë toke e deti. Atëherë ashtu siç ka toka me pjesët e saj dhe me tërësinë e saj mënyrat e saja të lavdërimit, po ashtu sferat e kupës së qiellit dhe yjësia në qiej, secila kryen një formë të përgjithshme lavdërimi. Atëherë kjo tokë e cila ka me mijëra koka dhe se në secilën nga ato ka me qindra e mijëra gjuhë, sigurisht që ajo ka një melek të caktuar për të i cili përkthen dhe shfaq në botën e shëmbëllesës lulet e lavdërimit dhe frutat e lavdërimeve që ajo kryen me secilën, dhe që i përfaqëson dhe i shpall në botën e shpirtërave. Në të vërtetë, në qoftë se gjëra të shumta do të merrnin formën e një kolektivi ose të një bashkësie, një personalitet kolektiv do të vinte në ekzistencë.

Në qoftë se një kolektivitet i tillë bashkohet dhe merr formën e një uniteti, ai do të ketë një personalitet kolektiv, një lloj shpirti që do ta përfaqësojë atë dhe një melek të caktuar që do të kryejë detyrën e tij të lavdërimit. Si një shembull, merr në konsideratë Rrapin përpara dhomës sime këtu; ai përfaqëson një fjalë të madhe me të cilën flet gjuha e këtij mali që ndodhet në gojën e "Barlës": Shiko se si me qindra nga gjuhët e degëve më të vogëla ndodhen në tre kokat e tre degëve kryesore të trungut të tij. Studioje me vëmendje se sa qindra nga fjalët e frutave të mirorganizuara e të drejtpeshuara ka ai në çdo gjuhë, dhe sa qindra shkronja të mirërenditura të farërave me fletë janë në çdo frut? Ashtu siç e dëgjon dhe e shikon ti se sa me gojëtari e përlëvdon ai dhe i thur lavde Krijuesit të Gjithëlavdishëm, Pronarit të urdhrit كُنْ فَيَكُونُ *"Bëhu!-dhe ajo është bërë (në çast)",* po ashtu meleku i caktuar për të përfaqëson lavdërimin e tij me gjuhë të shumta

[115] Kur'an, 33:72

në Botën e Kuptimit. Urtësia e bën të domosdoshme që ajo të jetë kështu.

E katërta: Për shembull, shqyrtoje të vërtetën e lartësuar që është shprehur nga vërsete të tilla si:

اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۞ وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ ۞ وَ نَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ۞ تَعْرُجُ الْمَلٰئِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ

"Sigurisht që urdhri i Tij, kur Ai do një gjë, është vetëm se Ai t'i thotë asaj: "Bëhu!"-dhe ajo është e bërë (në çast)!"[116]

"...Dhe çështja e orës (çastit të fundit) është sa një hap e mbyll sytë." [117]

"Dhe Ne jemi më afër tij se sa vena e qafës së tij"[118]

"Melekët dhe Ruhu (meleku Xhebrail) ngjiten tek Ai në një ditë, përmasat e së cilës janë sa pesëdhjetë mijë vjet." [119]

"I Gjithëfuqishmi i Vetëm Absolut krijon gjëra me një lehtësi e shpejtësi të tillë, me një kollajllëk të tillë dhe pa asnjë shqetësim, saqë ajo duket dhe kuptohet se Ai krijon thjesht me një urdhër. Gjithashtu, megjithëse Krijuesi i Gjithëfuqishëm është shumë afër krijesave, ato janë pafundësisht larg prej Tij. Për më tepër, pavarësisht madhështisë së Tij të pafundme, duke u kushtuar rëndësi atyre, Ai vë në rregull gjithashtu edhe çështjet më të pjesshme e të ulëta dhe nuk i lë ato jashtë bukurisë së Artit të Tij. Kështu, rregulli i plotë brenda një lehtësie absolute i vëzhguar tek qëniet e dëshmon ekzistencën e kësaj të vërtete Kur'anore. Gjithashtu, krahasimi vijues e demonstron misterin e urtësisë së saj. Për shembull, وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى *"dhe për All-llahun është krahasimi më i lartë"*, detyrat që shfaq dielli nëpërmjet urdhrit

[116] Kur'an, 36:82

[117] Kur'an, 16:77

[118] Kur'an, 50:16

[119] Kur'an, 70:4

Hyjnor dhe nënshtrimit Hyjnor, i cili është si një pasqyrë e dendur për Emrin e **En-Nur** nga Emrat e Bukur Hyjnorë të Krijuesit të Gjithëlavdishëm, e sjell këtë realitet më afër kuptimit. Ajo është siç vijon:

Pavarësisht lartësisë e largësisë së tij, dielli është shumë afër të gjitha gjërave të tejdukshme dhe të shndritshme; madje ai është më afër me ato gjëra se sa ato me veten e tyre. Dhe pavarësisht se dielli ka efekt mbi ato në mënyra të shumta, si nëpërmjet shfaqjes së tij, imazhit të tij, dritës dhe fuqisë së dispozicionit e vendosjes së tij, ato gjëra të tejdukshme janë me mijëra vite larg tij, dhe nuk munden kurrsesi të kenë efekt mbi të, madje ato nuk mund të pretendojnë se janë afër tij.

Gjithashtu kuptohet nga shikimi i reflektimit të dritës së diellit dhe nga kjo që i ngjason imazhit të tij prej çdo grimce të tejdukshme sipas kapacitetit dhe ngjyrës së saj, dielli sikur është i pranishëm në çdo grimcë dhe shikon kudo që hyn drita e tij. Për më tepër, gjithëpërfshirja e diellit dhe depërtimi i tij rriten me madhësinë e ndriçimit të tij.

Për shkak të madhështisë së dritësisë së tij, edhe gjërat më të vockëla nuk mund t'i fshihen apo të ikin prej tij. Kjo do të thotë se madhështia e tij e paanë nuk i lë jashtë gjërat e pjesshme e të vogëla; por, përkundrazi, ai i merr ato të gjitha -nëpërmjet misterit të dritësisë- brenda sferës së gjithëpërfshirjes së tij. Për më tepër, në qoftë se do të supozonim të pamundurën dhe ta imagjinonim diellin të vepronte me vullnet të lirë, e me zgjedhje, në detyrat dhe në treguesit që ai shfaq, me lejen Hyjnore, ai do të funksiononte me lehtësinë më të madhe me një shpejtësi të madhe, me një gjërësi e gjithëpërfshirje në gjërat duke filluar nga grimcat tek pikëlat në sipërfaqen e detit dhe tek planetët, dhe do të supozohej se ai i kryen këto akte e sjellje kaq të fuqishme thjesht nëpërmjet një urdhri. Një grimcë dhe një planet do të ishin të barabartë përpara urdhrit të Tij. Shkëlqimin që ai do ta jepte në sipërfaqen e detit, do ta jepte në një rregull të plotë edhe mbi një grimcë në përputhje me kapacitetin e saj.

Kështu, ne shohim se dielli, i cili është një fluskë e shndritshme në detin e qiejve dhe një pasqyrë e vockël dhe e dendur që reflekton shfaqjen e Emrit të En-Nur të të Gjithëfuqishmit të Vetëm Absolut, në mënyrë të dukshme shfaq shembujt e tre parimeve të kësaj të vërtete

Kur'anore, **sepse nuk ka dyshim se drita e diellit dhe nxehtësia e tij janë të dendura si dendësia e dheut në krahasim me njohjen dhe fuqinë e Atij i Cili është** مُقَدِّرُ اَلنُّورِ ۞ مُنَوِّرُ اَلنُّورِ ۞ نُورُ اَلنُّورِ *Drita e dritës, Ndriçuesi i dritës dhe Paracaktuesi i dritës.*

Atëherë, Ai Hirplotë madhështor është shumë afër të gjitha gjërave me Njohurinë e Tij dhe me Fuqinë e Tij të pafundme, është i pranishëm tek ato dhe Gjithëshikues i tyre; ndërsa gjërat janë shumë larg Tij. Dhe Ai i bën gjërat me një lehtësi të tillë e kollajllëk, saqë kjo kuptohet se Ai krijon me lehtësinë dhe shpejtësinë e një urdhri të thjeshtë; dhe asgjë, kurrsesi, e madhe apo e vogël, e veçantë apo universale, nuk mund të dalë jashtë sferës së Fuqisë së Tij dhe se Madhështia e Tij i përfshin dhe i rrethon të gjitha gjërat. Ne besojmë me shkallën e shikimit të besimit të sigurt dhe ashtu duhet të besohet .

***E pesta*:** Shembujt e vërseteve që vijojnë, sqarojnë Madhështinë e Tij të Pafundme dhe Madhështinë e Tij Absolute duke filluar nga vërseti:

وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْاَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ

"Ata nuk i bënë vlerësim të drejtë All-llahut siç duhet e siç i takon Atij. Dhe Ditën e Kijametit gjithë toka do të jetë e mbërthyer nga Dora e Tij dhe qiejt të mbështjellë në Dorën e Tij të djathtë." [120] deri...

وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ *"Dhe dijeni se All-llahu ndërhyn ndërmjet njeriut dhe zemrës së tij."* [121] Dhe nga,

اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ *"All-llahu është Krijuesi i çdo gjëje dhe Ai është Vekil (Ruajtës, Kujdestar) mbi gjithçka,"*[122] për

[120] Kur'an, 39:67

[121] Kur'an, 8:24

tek, يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ *"(All-llahu) e di atë që ata e fshehin dhe atë që e shprehin hapur,"* [123] dhe nga, خَلَقَ السَّمواتِ وَالْاَرْضَ *"(All-llahu i Cili) krijoi qiejt dhe tokë,."* [124] për tek خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ *"Ndërsa All-llahu ju ka krijuar ju dhe çfarë ju bëni e veproni (veprat tuaja),"*[125] dhe nga,

مَا شَاءَ اللّهُ لاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّهِ

"Ajo që do All-llahu! Nuk ka fuqi veçse në All-llahun,"[126] për tek,

وَمَا تَشَاؤُنَ اِلاَّ اَنْ يَشَاءَ اللّهُ

"Por ju nuk mund të dëshironi, veçse po deshi All-llahu." [127]

Këto vërsete tregojnë gjithëpërfshirjen e limiteve të madhështisë së Hyjnisë dhe të lavdisë së Perëndisë në çdo gjë. Ky Monark Madh-ështor, Monarku i Parapërjetësisë dhe i Paspërjetësisë e qorton me ashpërsi dhe e kërcënon rreptë në Kur'an këtë njeri i cili është shumë i pafuqishëm, pafundësisht i dobët, krejtësisht i varfër dhe pafund-ësisht i nevojshëm dhe i cili posedon veçse një vullnet të lirë të pjes-shëm, dhe nuk ka aftësi të krijojë?

Shtrohet pyetja: Cili është themeli i urtësisë mbi të cilën ngrihen ato qortime e kërcënime të ashpra dhe ato ankesa Kur'anore që vijnë nga Madhështia e Tij xh.sh. ndaj këtij njeriu të dobët, dhe si plotë-sohet harmonia dhe suksesi midis të dyjave?

Unë them: Me qëllim që të arrihet bindja, shikoje këtë të vërtetë shumë të thellë dhe të lartësuar nga këndvështrimi i dy krahasimeve të mëposhtme:

---

[122] Kur'an, 39:62
[123] Kur'an, 2: 77
[124] Kur'an, 7:54
[125] Kur'an, 37:96
[126] Kur'an, 18:39
[127] Kur'an, 76:30

Krahasimi i parë: Për shembull, ndodhej një kopsht madhështor në të cilin kishte shumë fruta të freskëta dhe lule të bukura. Shumë punëtorë ishin ngarkuar të merreshin me shërbimet në atë kopsht të lulëzuar. Detyra e njërit prej punëtorëve ishte vetëm që të hapte kanalin me qëllim që uji të shpërndahej gjithandej kopshtit dhe të shërbente për t'u pirë. Por punëtori ishte dembel dhe nuk e hapi kapakun e kanalit të ujit, dhe kështu u dëmtua rritja dhe zhvillimi i bimëve të kopshtit, domethënë ai dëmtoi gjithçka që ndodhej në kopsht, ose u bë shkak që ai të thahet. Tani, përveç artit Hyjnor të Krijuesit dhe mbikëqyrjes madhështore të Monarkut, edhe drita, ajri e dheu si dhe të gjithë punëtorët e tjerë, kanë të drejtë të ankohen ndaj atij dembeli të ulët, sepse bëri që funksionet e bimëve të ishin pa rezultat, ose ndryshe u bëri dëm atyre.

Krahasimi i dytë: Për shembull, në qoftë se, duke braktisur detyrën e tij të pjesshme në një anije të madhe mbretërore, një njeri i zakonshëm do të shkaktonte dëm për rezultatet dhe detyrat e të gjithë punëtorëve të tjerë në anije, madje disa nga ato kanë shkuar kot, pronari i anijes do të ankohej shumë rëndë e ashpër për të në emrin e të gjithë të tjerëve, dhe ndërkohë njeriu neglizhent nuk mund të thotë: "Unë jam thjesht një person i zakonshëm, unë nuk e meritoj këtë qortim të ashpër për shkak të moskryerjes së detyrës sime të parëndësishme;" sepse një shembull i vetëm mosekzistence rezulton në shembuj të shumtë të tillë, ndërsa ekzistenca prodhon fruta dhe jep rezultate sipas llojit të tij; sepse ekzistenca e një gjëje varet nga ekzistenca e të gjitha kushteve dhe shkaqeve, ndërsa mungesa e asaj gjëjë, dhe zhdukja e saj për sa ka të bëjë me rezultatin, ndodh me zhdukjen (heqjen) e një kushti të vetëm dhe rezulton nga mosekzistenca e një pjese të veçantë të tij. Për shkak të kësaj, "*Shkatërrimi është shumë më i lehtë se ndërtimi*", është bërë një parim i pranuar në përgjithësi nga njerëzit. Meqenëse themelet e mosbesimit dhe të çudhëzimit, të kundërshtimit dhe të mosbindjes, janë mohim e refuzim, dhe braktisje e punës e mospranim, atëherë forma e tyre e jashtme sado që të duket pozitive dhe me pasje ekzistence, veçse ama në realitetin e tyre ato janë zhdukje dhe mosekzistencë, prandaj ato janë një krim infektues; ato ashtu siç u shkaktojnë dëm rezultateve të veprave të qënieve të tjera, po ashtu ato lëshojnë një perde sipër shfaqjes së bukurive të Emrave të Bukur Hyjnorë.

Dhe kështu, krijesat kanë të drejtë ankimi pa kufi dhe Monarku i tyre madhështor e kërcënon në emrin e atyre qënieve këtë njeri të pabindur dhe i jep atij qortimet më të ashpëra. Kjo është pikërisht urtësia, sepse ai kundërshtar, padyshim e meriton atë kërcënim të madh, ashtu siç meriton edhe lloje të tjera kërcënimesh.

* * *

PËRFUNDIM

[Një shuplakë për pakujdesinë dhe një mësim paralajmërues]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا اِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ

"Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Jeta e kësaj bote është vetëm një pasuri (kënaqësi) mashtruese." [128]

O nefsi im i mjerë i zhytur në pakujdesi, që e sheh këtë jetë si të ëmbël, që ke harruar botën e përtejme dhe që kërkon vetëm këtë botë! A e di ti se kujt i ngjason? Ti i ngjason një struci... Ai e sheh gjahtarin, por nuk mund të fluturojë, kështu ai e fut kokën në rërë që të mos e shohë gjahtari duke e lënë trupin e tij të madh jashtë, të zbuluar e të hapur. Duke pandehur se gjahtari nuk e shikon, por ama ai e sheh. Vetëm sytë e strucit janë mbyllur në rërë dhe ai nuk mund ta shohë gjahtarin.

O nefsi im! Shqyrtoje krahasimin e mëposhtëm dhe vështroje atë! Duke ngushtuar e kufizuar shikimin vetëm tek kjo dynja, kjo e transfor-mon kënaqësinë e madhe në dhimbje pikëlluese.

Për shembull: Ndodhen dy njerëz në këtë fshat (d.m.th. në Barla). Nëntëdhjetë e nëntë nga njëqind prej miqve dhe të dashurve të njërit prej atyre të dyve kanë shkuar në Stamboll, ku po bëjnë atje një jetë të bukur. Vetëm njëri ka mbetur këtu, edhe ai gjithashtu do të shkojë atje. Për këtë arsye ky njeri mallëngjehet shumë për Stam-bollin dhe mendon për të; ai dëshiron t'u bashkohet të dashurve të tij. Në qoftë se do t'i thuhej atij në ndonjë kohë që të shkonte atje, ai do të fluturonte nga gëzimi dhe do të shkonte me kënaqësi.

[128] Kur'an, 3:185

Sa për njeriun e dytë, nëntëdhjetë e nëntë përqind të të dashurve të tij janë larguar për atje dhe ai mendon se disa prej tyre janë zhdukur dhe disa janë vendosur në vende ku ata as nuk shohin dhe as nuk shihen; ai përfytyron se ata janë larguar e janë futur në një mjerim të plotë. Kështu, ky njeri i mjerë kërkon të gjejë ngushëllim dhe dëshiron të zërë miqësi madje edhe sikur me një mik (udhëtar) të vetëm në vend të të gjithë atyre; me anë të atij, ai dëshiron të harrojë atë dhimbje pikëlluese të ndarjes.

O nefsi im! Të gjithë të dashurit e tu, me në krye të dashurin e All-llahut xh.sh. Muhammedin a.s.m. janë matanë varrit. Dhe një apo dy që kanë mbetur këtu, edhe ata gjithashtu do të udhëtojnë për atje. Prandaj mos u frikëso nga vdekja, duke e pritur me ankth varrin dhe duke kthyer e larguar kokën tënde. Por shikoje varrin trimërisht dhe dëgjo se çfarë kërkon ai, buzëqesh në fytyrën e vdekjes si një burrë dhe shiko çfarë dëshiron ajo! Ruhu! Mos ji i pavëmendshëm që t'i ngjasosh njeriut të dytë!

O nefsi im! Mos thuaj se "Kohët kanë ndryshuar, se ky shekull ka ndryshuar dhe se njerëzit janë zhytur në këtë dynja dhe janë të dhënë e të marrosur pas kësaj jete, dhe se ata janë të dehur në luftën për mjetet e jetesës; sepse vdekja nuk ndryshon. Ndarja nuk trans-formohet në qëndrueshmëri dhe të bëhet e ndryshme. Pafuqia e njeriut dhe varfëria nuk ndryshohen por shtohen, udhëtimi i njeriut nuk ndërpritet por kalon e bëhet më i shpejtë.

Dhe mos thuaj se "Unë jam si të gjithë njerëzit", sepse çdokush të shoqëron ty veçse deri tek dera e varrit. Dhe ngushëllimi i të qënit së bashku me cilindo tjetër në fatkeqësi, nuk ka baza përtej varrit.

Dhe mos e pandeh veten tënde se je i lirë dhe i pavarur, sepse në qoftë se do ta shikoje këtë bujtinë të dynjasë me syrin e urtësisë, ti nuk do të gjeje asgjë pa rregull e pa qëllim; atëherë si mund të mbetesh ti jashtë rregullit dhe të jesh pa qëllim? Madje edhe ngjarjet kozmike dhe ndodhitë e ngjashme me tërmetet nuk janë lodrat e rastësisë.

Për shembull, ti sheh se rroba të qëndisura bukur, njëra mbi tjetrën dhe njëra brenda tjetrës, i vishen tokës prej llojeve të bimëve dhe kafshëve me rregullin më të madh. Ato janë stolisur e zbukuruar nga maja e kokës deri në fund të këmbëve me qëllime e shembuj urtësie. Ti

e di se toka rrotullohet dhe kthehet si një Mevlevi Ashik me rregull perfekt brenda qëllimeve më të larta, dhe ti e dëshmon vetë këtë. Atëherë, ashtu siç e botoi një ateist, si ata e supozojnë atë ngjarje të tokës të mbushur me vdekje, si tërmeti,[129] i cili i ngjason shkujdesjes së tokës dhe heqjes qafe prej saj peshën e disa formave të pavëmendshmërisë të cilat ajo i dënon prej njerëzimit, dhe në mënyrë të veçantë prej besimtarëve, si mund të jetë ajo ngjarje e mbushur me vdekje pa qëllim e synim, ashtu siç e shpalli një ateist duke e imagjinuar atë thjesht si rastësi, duke bërë kështu një gabim të turpshëm dhe një padrejtësi të shëmtuar? Pasi ai ateist i bëri të gjithë pasuritë dhe shpirtërat që humbën të goditurit, të jenë pa shpërblim e të kenë shkuar për kot, duke i hedhur ata në një dëshpërim të tmerrshëm të pashpresë.

Në të vërtetë, ngjarje të tilla ndodhin me urdhrin e të Gjithurtit Mëshirëplotë dhe ato gjithmonë e transformojnë pasurinë e përkohshme të besimtarëve në një barasvlerë të lëmoshave dhe e bëjnë atë të përhershme. Ato janë shlyerje për mëkatet që burojnë nga mos-mirënjohja për mirësitë.

Sigurisht do të vijë një ditë kur kjo tokë e nënshtruar do ta gjejë fytyrën e saj të shëmtuar dhe të mërzitshme për shkak se shirku, idhujtaria e veprave të njeriut e kanë njollosur e nxirë stolinë e saj dhe për shkak se mohimi e mosmirënjohja e kanë ndotur atë. Atëherë, ajo do ta fshijë faqen e saj me një tërmet të fuqishëm, nëpërmjet urdhrit të Krijuesit dhe do ta pastrojë atë, dhe po me urdhrin e All-llahut, ajo do t'i hedhë ata të cilët i përshkruan ortakë All-llahut në zjarrin e Ferrit; dhe do t'u thotë atyre që dhanë falënderime, **"Ejani dhe hyni në Parajsë!"**

* * *

[17] Kjo u shkrua në lidhje me tërmetin që ra në Izmir.

SHTOJCA E FJALËS SË KATËRMBËDHJETË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ۞ وَاَخْرَجَتِ الْاَرْضُ اَثْقَالَهَا ۞ وَ قَالَ الْاِنْسَانُ مَالَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ اَخْبَارَهَا ۞ بِاَنَّ رَبَّكَ اَوْحَى لَهَا ۞ الخ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Kur toka të dridhet me tronditjen e madhe (për të fundit herë)." "Dhe kur toka të nxjerrë jashtë barrën e saj (gjithë ç'ka brenda). "Dhe njeriu do të thërrasë: "Çfarë është ajo?" "Atë ditë ajo do të shpallë njoftimet e saj (për gjithë sa ka ndodhur mbi të nga e mira dhe e keqja). "Sepse Zoti yt e ka frymëzuar atë." [130] deri në fund

Kjo sure deklaron qartë e prerë, se lëvizjet e tokës, tronditjet, madje edhe tërmetet e saj dhe dridhjet në disa raste, ndodhin veçse me urdhrin e All-llahut dhe me frymëzimin e Tij**.**

[Më erdhën në zemër disa përgjigjje nëpërmjet ndihmës së një zgjimi shpirtëror lidhur me gjashtë-shtatë pyetje që bënin fjalë rreth tërmetit që ra aktualisht. Megjithëse në disa raste unë synova që t'i shkruaja në mënyrë të hollësishme ato pyetje që më erdhën nga një aspekt i rëndësishëm shpirtëror, leja nuk u dha; prandaj ato do të shkruhen në mënyrë të përmbledhur e shkurt.]

Pyetja e parë: Më shumë pikëlluese se sa katastrofa materiale e tërmetit të fortë të kohëve të fundit janë aspektet e tij shpirtërore; frika dhe dëshpërimi për tërmete të tjera po shkatërrojnë qetësinë e natës për shumicën e njerëzve në shumicën e zonave. Cila është arsyeja për këtë torturë të dhimbshme?

Përsëri nëpërmjet ndihmës së zgjimit shpirtëror, në përgjigje u tha: Ajo që kryhet në anët e këtyre vendeve -të cilat kanë qenë një qendër e bekuar e Islamit- prej këngëve të shthurura e të pamoralshme dhe dëfrimeve sheshazi ditën, në muajin e bekuar të Ramazanit, e gjatë

[130] Kur'an, 99:1-5

faljes së teravisë dhe duke u transmetuar njerëzve nëpërmjet radiove këngë eksituese të interpretuara nga vajza, kjo shkaktoi e përfundoi në këtë torturë të dhimbshme e të frikshme.

Pyetja e dytë: Përse këto goditje qiellore nuk bien në vendet e mosbesimit e të mohimit? Përse bien mbi këto muslimanë të mjerë e të dobët?

Përgjigjja: Ashtu siç shtyhet afati i ndëshkimit për fajet dhe për krimet e rënda në qendra të mëdha, dhe ndëshkimi për krimet e vogëla bëhet shpejt, pa vonesa në qendra të vogëla, po kështu, sipas një urtësie Hyjnore të rëndësishme, ndëshkimi për pjesën më të madhe të krimeve të jobesimtarëve dhe të ateistëve është shtyrë për tek Gjykata e lartë në ringjallje, ndërsa ndëshkimi për fajet e besimtarëve jepet pjesërisht në këtë botë.[131]

Pyetja e tretë: Cila është arsyeja për këtë katastrofë e cila vjen nga fajet që bëjnë disa individë dhe përse kjo fatkeqësi i përgjithëson të gjithë këto vende?

Përgjigjja: Fatkeqësia e përgjithshme shkaktohet nga gjynahet e shumicës: Shumica e njerëzve në efekt marrin pjesë në veprimet e atyre individëve tiranë duke i mbështetur, ose në mënyrë aktive, ose moralisht ose duke qenë të lidhur me ta, dhe si rrjedhojë vjen katastrofa.

Pyetja e katërt: Meqenëse fatkeqësia e tërmetit u shkaktua nga bërja e padrejtësive dhe është shlyerje e fajeve, përse atëherë ai godet të pafajshmit? Si e lejon drejtësia Hyjnore këtë?

Përsëri, një përgjigjje nga ana shpirtërore: Për sa ka të bëjë me kuptimin, është siç vijon: Meqenëse kjo çështje lidhet me misterin e kaderit Hyjnor, ne ju referojmë të lexoni *"Trajtesën e Kaderit"*. Dhe këtu do të mjaftohemi vetëm duke thënë këtë:

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لاَ تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً

[131] Për më tepër, në braktisjen e një feje të shfuqizuar e të modifikuar, Rusët dhe të tjerët si ata nuk e morën zemërimin Hyjnor, ashtu siç e marrin ata të cilët tradhtojnë një fe të vërtetë dhe të përjetshme e cila nuk mund të shfuqizohet. Kështu, toka i lë për më vonë ata dhe shfaq zemërimin e saj për këta. (Autori)

"*Dhe Kini frikë fitnen (sprovën, fatkeqësinë) e cila nuk prek në mënyrë të veçantë (vetëm) ata nga ju që bëjnë keq (por ndikon mbi të gjithë, të mirë e të këqinj."*[132]

Domethënë, ruhuni nga fatkeqësia apo katastrofa e cila kur bie nuk kufizohet vetëm tek keqbërësit, por godet gjithashtu edhe të pafajshmit.

Misteri i këtij vërseti është siç vijon: Kjo botë është një fushë provimi e testimi dhe një vend obligimi e përpjekje. Obligimi dhe provimi kërkojnë që realiteti të mbetet i mbuluar e i fshehur me qëllim që nëpërmjet rivalitetit, konkursit dhe luftës, njerëzit si Ebu Bekri të mund të ngjiteshin tek lartësia më e madhe, kurse ata si Ebu Xhehli të futeshin midis më të ultëve. Në qoftë se të pafajshmit nuk do të prekeshin nga fatkeqësi të tilla, atëherë njerëzit si Ebu Xhehli do të nënshtroheshin ashtu si Ebu Bekri, dhe si rrjedhojë, dera e përparimit shpirtëror e moral nëpërmjet përpjekjes e luftës do të mbyllej, dhe misteri i obligimit do të prishej.

Meqenëse urtësia Hyjnore kërkon që të shtypurit dhe shtypësit të goditen bashkërisht nga katastrofa, atëherë cila është pjesa e atyre të shtypurve të mjerë nga Drejtësia Hyjnore dhe nga Mëshira e saj e gjërë?

U tha në përgjigjje të kësaj pyetje: Për ta është një shfaqje e Mëshirës brenda zemërimit të asaj fatkeqësie, sepse pasuritë kali-mtare të atyre të pafajshmëve do të fitojnë përjetësi në Ahiret dhe do të ruhen për ta si lëmosha, si sadeka; Sa për jetën e tyre të përkohshme, ajo do të transformohet në jetë të përhershme me çfarë fiton një lloj flijimi, martirizimi, domethënë ajo fatkeqësi e torturë për ata është si një lloj mëshire Hyjnore brenda zemërimit të Tij, pasi me vështirësinë dhe ndëshkimin e përkohshëm, relativisht të vogël, tërmeti u jep atyre një mirësi e përfitim të madh e të përhershëm.

Pyetja e pestë: Përse All-llahu xh.sh. i Cili është i Drejtë, i Gjithëmëshirshëm, i Gjithëfuqishëm dhe i Gjithurtë, nuk jep ndëshkime të veçanta për gjynahe të veçanta, por jep goditje me një element të fuqishëm si toka? Si përshtatet kjo me Bukurinë e Mëshirës së Tij dhe me Fuqinë e Tij gjithëpërfshirëse?

[132] Kur'an, 8:25

Përgjigjja: I Gjithëfuqishmi i Lavdisë i ka dhënë detyra të shumta çdo elementi dhe i bën ato të prodhojnë rezultate të shumta nëpërmjet çdo detyre. Në qoftë se do të shfaqej një rezultat i vetëm i shëmtuar – domethënë një e keqe, një fatkeqësi apo sprovë – nga njëri prej elementeve në një nga detyrat e tij të shumta, atëherë rezultatet e tjera të mira do ta bënin edhe këtë rezultat gjithashtu të mirë. Në qoftë se ai element i inatosur mbi njeriun do të pengohej prej asaj detyre me qëllim që rezultati i vetëm i shëmtuar të mos ndodhte, atëherë shembuj mirësie sa numri i rezultateve të mira do të liheshin e braktiseshin, domethënë do të ndodhnin të këqija të shumta sa numri i atyre rezultateve të mira, sepse mosbërja e një të mire të domosdoshme është e keqe, ashtu siç dihet. E gjitha ajo është për të penguar ardhjen e një të keqeje të vetme! Por kjo është kundra urtësisë; ajo është një shëmti e qartë, është shmangie nga e vërteta dhë një faj i turpshëm. Ndërsa fuqia, urtësia dhe vërtetësia janë të pastërta pa asnjë mangësi e defekt. Meqenëse një pjesë e fajeve është kryengritje e gjithanshme dhe shkelje e qartë e të drejtave të shumë krijesave dhe fyerje e përbuzje për to deri në atë gradë që zemëron elementet dhe tokën, atëherë sigurisht, me qëllim që të demonstrohet shëmtia e jashtëzakonshme e atij krimi, urdhri duke iu dhënë një elementi të madh, si toka, "për t'i disiplinuar ata", midis detyrave të tjera të përgjithshme të saj, është urtësi e plotë e drejtësi, dhe për të shtypurit është mëshirë e plotë.

Pyetja e gjashtë: Të shkujdesurit e të pavëmendshmit përhapin fjalë se tërmeti shkaktohet nga një defekt në shtresën e shkëmbit brenda tokës, nga zhvendosja e masave të mëdha shkëmbore, ose nga lëvizje të tjera vullkanike, dhe e shikojnë atë si thjesht një ngjarje rasti, si një dukuri natyrore dhe pa qëllim. Ata nuk i shikojnë shkaqet jolëndore dhe rezultatet, që kështu ata të vijnë në vete. A ka ndonjë realitet "Materia" mbi të cilën ata mbështesin pikëpamjet e tyre?

Përgjigjja: Ajo nuk ka realitet përveç çudhëzimit, për arsyen e mëposhtme. Ne shohim se çdo lloj prej mijëra llojeve të specieve, që janë më shumë se pesëdhjetë milionë në faqen e tokës, vesh këmishat e tij të zbukuruara e të harmonizuara, dhe i ndryshon ato çdo vit, madje nuk mbetet as edhe një krah mize që është vetëm një organ i vetëm prej qindra organeve të mizave të panumërta. Fakti se edhe një mizë nuk është neglizhuar dhe nuk është lënë kot, por ka fituar dritën e qëllimit, të dëshirës dhe të urtësisë, tregon se aktet e rëndësishme dhe

gjendjet e globit gjigant tokësor i cili është djepi për gjallesat e panumërta, nëna, vendi i ndihmës dhe vendstrehimi i tyre, asnjë aspekt i tij, -sido që të jetë i veçantë apo universal- nuk mund të jetë jashtë vullnetit Hyjnor, jashtë zgjedhjes dhe qëllimit. Por i Gjithëfuqishmi Absolut i ka bërë shkaqet e jashtme perde për sjelljet dhe për Aktet e Tij, ashtu siç kërkohet nga urtësia e Tij. Kur Ai dëshiron të shkaktojë një tërmet, dhe ndonjëherë e shkakton atë, Ai urdhëron lëvizjen e shtresës dhe e ndez atë. Dhe kështu, edhe në qoftë se ai shkaktohet nga kjo lëvizje ose nga një defekt në shtresë, prapëseprapë ajo ndodh veçse me një urdhër Hyjnor dhe në përputhje me urtësinë e Tij; Ajo nuk mund të ndodhë ndryshe.

Për shembull: Një njeri qëlloi me pushkë një njeri tjetër. Në qoftë se njeriu i cili shkrepi armën nuk do të merrej parasysh, por do të merrej në konsideratë vetëm baruti i armës në ndezjen e plumbit, atëherë të drejtat e viktimës së mjerë do të shkeleshin krejtësisht, dhe kjo do të ishte mishërim i marrëzisë. Është e njëjta mënyrë po të harrosh urdhrin Hyjnor, për sa ka të bëjë me tokën, e cila është një nëpunëse e nënshtruar dhe e bindur ndaj Krijuesit të Gjithëfuqishëm e të Gjithëlavdishëm, ose një anije apo një aeroplan i Tij; atëherë All-llahu do ta urdhëronte që të shpërthejë një bombë brenda saj – tokës – që është përgatitur nga urtësia dhe dëshira, "me qëllim që të zgjojë të pavëmendshmit dhe kundërshtarët. Ta harrosh këtë e të shmangesh e të biesh në "Natyrë", është pikërisht kulmi i idiotizmit.

Një shtojcë dhe një shënim për Pyetjen e Gjashtë:

Me qëllim që të mbrojnë rrugën e tyre, për të kundërshtuar zgjimin e besimtarëve dhe për t'i penguar ata, njerëzit e çudhëzimit dhe ateistët shfaqin një kryeneçësi aq të çuditshme dhe një marrëzi aq tipike saqë e bën njeriun të humbasë humanizmin i tij.

Për shembull, kundërshtimi i padrejtë dhe i lig i bërë nga njerëzimi në kohët e fundit, që u përhap e përfshiu botën, saqë bëri të inatosen edhe elementet universalë; madje u shfaq Atributi Hyjnor, Krijuesi i tokës dhe i qiejve me cilësinë Mbështetësi dhe Sunduesi i të gjitha botëve – jo me cilësinë e një titulli të veçantë – Krijuesi i të gjithë universit në sferën e gjërë universale të Hyjnisë së Tij, dhe Sunduesi dhe Mbështetësi i të gjitha botëve, e goditi njerëzimin me fatkeqësi me pasoja të përgjithshme si luftërat botërore, tërmetet, stuhitë, përmbytjet

dhe ciklonet. Të gjitha ato janë për ta zgjuar këtë njeri të pavëmendshëm në pakujdesinë e tij dhe për ta nxitur që të largohet nga kryeneçësia e tij dhe nga tirania, që t'ia bëjë të njohur Krijuesin e tij, të Cilin ai nuk dëshiron ta njohë. Dhe kështu Zoti xh.sh. nëpërmjet tyre demonstroi në formën më të qartë urtësinë e Tij, fuqinë, drejtësinë, vetekzistencën, vullnetin dhe sundimin e Tij. Por pavarësisht nga kjo, djajtë idiotë prej atyre që janë në formën njerëzore, u përgjigjen këtyre shenjave universale Hyjnore dhe disipli-nimeve Hyjnore me një kryeneçësi prej budallai, duke thënë: "Është natyra". Është një shpërthim i disa shtresave nën tokë dhe thjesht rastësi. Është përplasja e nxehtësisë së diellit me elektricitetin, e cila ndodhi në Amerikë dhe të gjitha makineritë e pajisjet ndaluan për pesë orë, gjë që bëri që atmosfera në Krahinën Kastamonu të skuqej dhe të merrte pamjen e një flakërimi." Ata shprehin gjepura e gjëra të pakuptimta si këto.

Për shkak të një injorance të pafundme që rrjedh nga çudhëzimi dhe të një kryeneçësie që buron nga ateizmi agresiv, ata nuk e dinë se shkaqet janë vetëm perde e maska. Ti e shikon ndonjërin prej tyre – nga injoranca e tij t'i shfaqë shkaqet e jashtme dhe të thotë: "Këtë pemë të madhe pishe e ka prodhuar kjo farë", duke mohuar kështu mrekullinë e Krijuesit të saj madhështor. Duke ditur se në qoftë se do t'i atribuohej shkaqeve nuk do të mjaftonin as edhe njëqind fabrika për ta prodhuar atë pemë. Atëherë me shfaqjen e shkaqeve të jashtme – si shembulli i këtyre ata e zvogëlojnë në asgjë një akt të madh Hyjnor i realizuar nëpërmjet vullnetit dhe urtësisë së Krijuesit. Ti sheh dikë tjetër t'i japë një emër shkencor një të vërtete të rëndësishme për të cilën mendja është e pafuqishme që ta perceptojë sferën dhe thellësinë e saj, sikur ajo e vërtetë u njoh dhe u kuptua thjesht me vënien e një emri mbi të, dhe ndërkohë ajo bëhet e kalon si diçka e zakonshme, pa qëllim, pa urtësi e pa kuptim.

Prandaj, eja dhe shiko shkallët e panumërta të idiotizmit dhe të marrëzisë! Sepse të vërtetën të cilën nuk e nxënë as njëqind fletë për të përshkruar shembujt e urtësisë së saj, qëllimet dhe njohjen; sikur thjesht vendosja e këtij titulli sipër saj na e bëka atë të njohur e të zakonshme! Ndërsa fjala e tyre: "Kjo gjë është nga kjo", kjo ngjarje shkaktohet nga disa substanca të diellit duke u përplasur me elektricitetin, duke e bërë kështu të njohur dhe duke e bërë të kuptueshme atë ngjarje! Përveç kësaj, ata ia atribuojnë një ngjarje të veçantë e të qëllimshme Hyjnore

njërit prej ligjeve të natyrës që secila janë tituj të një vullneti universal dhe gjithëpërfshirës dhe të sovranitetit universal që njihen si "Ligje Hyjnore." Duke vepruar kështu, ata këpusin lidhjen e asaj ngjarjeje me vullnetin Hyjnor dhe me zgjedhjen; pastaj ti i sheh ata t'ia referojnë atë ngjarje rastësisë dhe natyrës. Ata shfaqin një injorancë më të thellë se sa ajo e Ebu Xhehlit. Dhe është si kryeneçi idiot i cili ua atribuon fitoren që e arriti në luftë një ushtar ose një batalion rregullave ushtarake e disiplinës, dhe duke këputur lidhjen e fitores me Komandantin, Mbretin, qeverinë dhe me aktin e qëllimshëm.

E ngjashme me këtë, në qoftë se një mjeshtër i talentuar do të prodhonte njëqind kilogramë prej artikujve ushqimorë dhe njëqind metra prej stofërave të ndryshëm nga një ashkël druri, që masa e të cilës nuk e kalon një thua gishti dhe thotë njëri prej tyre se këto akte të jashtëzakonshme i kryen ajo ashkël e vockël druri dhe deklaron se këto gjëra vijnë në ekzistencë prej saj "nga Natyra" dhe nëpërmjet "rastësisë", duke zvogëluar kështu në asgjë vlerën e atyre veprave të mrekullueshme, ky i ngjason një njeriu i cili shfaq një farë dhe mohon artin e jashtëzakonshëm të Mjeshtrit Gjithurtësi në krijimin e pemës. Sa marrëzi e madhe do të ishte kjo! E njëjta është edhe në këtë...

Pyetja e shtatë: Si do të kuptohej se kjo ngjarje e tokës ka ndodhur pikërisht për muslimanët e këtyre vendeve, domethënë ajo i ka synuar ata? Dhe përse zonat e Izmirit dhe të Erzinxhanit janë më të prekurat?

Përgjigjja: Ndodhen shumë shenja që tregojnë se kjo ngjarje synonte njerëzit e besimit, sepse ndodhja e saj gjatë dimrit të egër në errësirën e natës dhe në kohë shumë të ftohtë, dhe veçanërisht në një zonë që nuk ia jep respektin e duhur muajit të Ramazanit, dhe tërmetet duke vazhduar me të butë me qëllim që të zgjojnë të pakujdesshmit... dhe shenja të ngjashme me këto tregojnë se kjo ngjarje synoi njerëzit e besimit dhe ajo u drejtohet atyre, i trondit pikërisht ata me tërmet me qëllim që t'i paralajmërojë që të kryejnë faljet dhe t'i bëjnë lutje All-llahut xh.sh., dhe vetë toka tronditet.

Ka dy aspekte që vende si Erzinxhani lëkunden më shumë se sa vendet e tjera:

Njëri: Meqenëse gjynahet e tyre janë të vogëla, ajo u është shpejtuar atyre si shlyerje për t'i pastruar nga mëkatet.

I Dyti: Mundet që dënimi dha goditjen e tij së pari në ato vende, meqë ateistët themeluan një qendër të fuqishme për aktivitetet e tyre duke shfrytëzuar rastin se numri i mbrojtësve të Islamit dhe i ruajtësve të vërtetë të Imanit ishte i pakët, ose për shkak se këta ishin të mposhtur përpara ateistëve.

لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ

Askush nuk e di të panjohurën përveç Zotit xh. sh. .

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Gjithë lavdia të takon Ty. Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti. [133]

* * *

[133] Kur'an, 2:32

FJALA E PESËMBËDHJETË

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti!

"Dhe vërtetë që Ne e kemi zbukuruar qiellin më të afërt me drita dhe Ne i kemi bërë drita të tilla gjuajtëse për të larguar shejtanët." [134]

O Ti që ke studiuar në shkollat moderne çështje të pashpirta në astronomi dhe që mendja jote ka zbritur tek syri, nuk pranon veçse atë çfarë syri shikon dhe nuk mund ta përfshish misterin e madh të vërsetit të lartëpërmendur me mendjen tënde të ngushtë! Dije se qielli i këtij vërseti mund të arrihet nëpërmjet një shkalle që ka shtatë shkelëza. Atëherë, eja le të ngjitemi tek ato së bashku!

Shkelëza e parë:

E vërteta dhe urtësia kërkojnë që qiejt të kenë banorë që t'u përshtaten atyre, ashtu siç ka toka. Sipas gjuhës së sheriatit, ato qënie të ndryshme quhen **"Melekë dhe qënie shpirtërore"**.

Po, realiteti kërkon që ajo të jetë kështu, sepse pavarësisht masës së saj të vogël dhe të ultësisë në krahasim me qiellin, toka duke u mbushur me qënie të gjalla e të vetëdijshme, dhe pastaj duke u boshatisur nga koha në kohë, përsëri ripopullohet e gjallërohet, sugjeron ose më mirë bën të qartë, se edhe qiejt gjithashtu të cilët kanë yjësi madhështore dhe që janë si pallate të stolisur, duhet të jenë të mbushur me krijesa të vetëdijshme e perceptuese. Ashtu si njerëzit dhe xhindët, ato krijesa gjithashtu janë spektatorët e pallatit të uni-versit, vëzhguesit e librit të universit,dhe lajmëtarët e sovranitetit Hyjnor, sepse universi është i veshur e i stolisur me zbukurime të panumërta,

[134] Kur'an, 67:5

me dekorata e stolisje dhe në mënyrë të vetëkuptueshme kërkon shikimet e vëmendshme e të matura që do ta vlerësojnë atë dhe që do të mahniten prej tij. Po, në të vërtetë, bukuria kërkon një të dashur, ashtu siç i jepet ushqimi një të urituri. Por ama njeriu dhe xhindi janë në gjendje të kryejnë vetëm një të miliontën e kësaj detyre të pafundme, të këtij shikimi madhështor dhe të këtij adhurimi të gjërë. Domethënë, llojet e pafundme të engjëjve dhe të qënieve shpirtërore janë të domosdoshme për t'i kryer këto detyra të pafundme dhe këtë adhurim të paanë.

Sipas treguesve të disa rrëfenjave dhe sipas urtësisë në rregullin e universit, mund të thuhet se disa lloje të trupave udhëtues, duke filluar nga planetët udhëtuese dhe duke mbaruar me pikëlat e vogëla të ujit, janë mjete transporti për një lloj melekësh. Ato u hipin atyre trupave me lejen e Zotit xh.sh., dhe shëtisin e shikojnë Botën e dukshme. Dhe gjithashtu mund të thuhet se një lloj prej trupave të kafshëve, duke filluar nga zogjtë e Xhennetit, të cilët quhen **"Zogjtë jeshilë"** në një hadith, dhe duke përfunduar me mizat dhe mushkonjat në tokë, janë aeroplanë për një lloj të qënieve shpirtërore. Ato shpirtëra futen tek ato krijesa, me urdhërin e Zotit xh.sh., udhëtojnë rreth botës fizike dhe vëzhgojnë mrekullitë e krijimit nëpërmjet dritareve të shqisave të trupave të tyre.

Sigurisht, Krijuesi Gjithëbujar i Cili në mënyrë të vazhdueshme krijon një jetë të hollë dhe krijesa të ndritshme perceptuese nga dheu i ngjeshur e i dendur dhe nga uji i turbullt, padyshim Ai krijon gjithashtu lloje të qënieve të vetëdijshme të përshtatshëm për shpirtin dhe jetën nga ato dete drite dhe madje edhe nga ato oqeane errësire. Dhe Ai i krijon ato me një bollëk të madh. Ekzistenca e engjëjve dhe e qënieve shpirtërore është provuar me sigurinë, si dy edhe dy bëjnë katër, tek trajtesa ime e titulluar: **"Nokta"** *"Një pikë nga njohja e Zotit xh.sh."* dhe në *"Fjalën e Njëzet e Nëntë."* Në qoftë se dëshiron, mund t'u referohesh atyre.

Shkelëza e dytë:

Toka dhe qiejt kanë lidhje me njëra-tjetrën, ashtu si dy vende nën një qeveri. Midis tyre ka lidhje dhe marrëveshje të rëndësishme. Gjërat e domosdoshme për tokën si drita, nxehtësia, bekimet dhe mëshira e të tjera të ngjashme me këto vijnë nga qielli, domethënë ato dërgohen

prej andej. Dhe sipas konsensusit të feve qiellore të cilat mbështeten në shpalljen Hyjnore dhe sipas pajtimit dhe unanimitetit të të gjithë atyre të cilëve u shfaqen misteret e universit, duke u mbështetur në atë çfarë ata kanë dëshmuar, vërtetohet se melekët dhe qëniet shpirtërore vijnë duke zbritur nga qiejt në tokë. Nga kjo mund të kuptohet nëpërmjet intuitës dhe mund të merret me mend në mënyrë aq të sigurtë, sa që ajo pothuajse mund të ndjehet e përjetohet, se për banorët e tokës ka një rrugë për t'u ngjitur në qiell.

Në të vërtetë, mendja e çdokujt, imagjinata dhe shikimi drejt qiejve në mënyrë të vazhdueshme dhe gjithashtu shpirtërat e profetëve, të evlijave, shenjtorëve, të cilët janë lehtësuar duke lënë prapa të gjitha peshat e tyre, dhe shpirtërat e të vdekurve të cilët kanë hequr (zhveshur) trupat e tyre, ngjiten me leje të Zotit xh. sh. në qiell. Meqenëse janë bërë të lehtë dhe të hollë, ata ngjiten atje. Nuk ka dyshim se një lloj prej banorëve të tokës dhe të ajrit të cilëve u është veshur ajo çfarë i ngjason një trupi, të cilët janë të lehtë e të hollë si shpirtërat, mund të ngjiten në qiell.

Shkelëza e tretë:

Heshtja dhe qetësia e qiejve, organizimi dhe rregullsia e tyre, gjërësia dhe dritësia e tyre, tregojnë se banorët e tyre nuk janë si ata të tokës. Ata janë të bindur, ata bëjnë çfarëdo që urdhërohen. Nuk ndodhet asgjë që të shkaktojë mbingarkim, mbipopullim e grindje, sepse mbretëria është e gjërë, natyrat e tyre janë të pastërta, ato janë të pafajshëm dhe stacionet e pozitat e tyre janë të caktuara e të qëndrueshme.

Ndërsa në tokë, të kundërtat vijnë bashkë, të këqinjtë janë përzier me të mirët, dhe grindje e polemika fillojnë midis tyre. Për këtë arsye lindin konfliktet dhe vuajtjet. Dhe me këtë u hap provimi dhe gara dhe u shfaqën shkallët e ngjitjes dhe nivelet e zbritjes, pra ndodhi përparimi dhe prapakthimi. Urtësia në këto fakte është si më poshtë vijon:

Njeriu është fruti i pemës së krijimit, është pjesa më e e skajshme e saj. Dihet mirë se fruti është më e largëta e pjesëve të pemës, është më gjithëpërfshirësja, më e holla dhe pjesa më e rëndësishme. Prandaj, meqenëse njeriu, i cili është fruti i universit, është më gjithëpërfshirësi,

më i mrekullueshmi i krijesave të Fuqisë Hyjnore, më i pafuqishmi, më i dobëti dhe më delikati, atëherë toka e cila është djepi dhe vendbanimi i këtij njeriu.. është zemra dhe qendra e të gjithë universit për sa ka të bëjë me kuptimin dhe artin, pavarësisht qënies së saj të vogël fizike e të ulët në krahasim me qiellin. Toka është një ekspozitë dhe shpjeguese e të gjitha mrekullive të artit Hyjnor.. është një vend ekspozimi dhe një pikë fokusimi për të gjitha manifestimet e Emrave të Bukur Hyjnorë.. është vendi i grumbullimit dhe reflektim i aktivitetit të pafund Hyjnor.. është tregu i paraqitjes së krijuesh-mërisë së pafundme Hyjnore, bujaria e të Cilit është veçanërisht e dukshme në speciet e shumta të vogëla të bimëve dhe të kafshëve.. është vendi i modeleve të zvogëluara të artifakteve që do të gjenden sigurisht në botët e gjëra të Ahiretit.. është një fabrikë që punon me shumë shpejtësi për të prodhuar tekstilet e përjetshme dhe të pano-ramave të përhershme që ndryshojnë shpejt.. është fusha e ngushtë e përkohshme për të mbjellë e kultivuar që lulëzojnë shpejt për kopshte të pafundme të përjetshme. Kështu, për shkak të kësaj madhështie jolëndore të tokës[135] dhe të

[135] Në të vërtetë, pavarësisht përmasës së tij të vogël, globi tokësor mund të mendohet se është i barabartë me qiejt, sepse mund të thuhet se "një çezmë e vazhdueshme është më e madhe se sa një liqe i madh i cili nuk ka burime, që nuk i vjen ujë nga jashtë", dhe megjithëse një produkt -grumbull grurë-me madhësinë e një mali në pamje të jashtme, duket të jetë mijëra herë më e madhe se një peshore, por meqenëse ai grumbull i gjithi ka kaluar nëpër peshore dhe është transferuar në një vend tjetër, peshorja mund të duket si në ekuilibër dhe e barabartë me grurin. Dhe ekzaktësisht në të njëjtën mënyrë është çështja e globit tokësor; All-llahu i Gjithëfuqishëm e ka krijuar atë si një vend për të shfaqur artin e Tij, një vend ku është përqëndruar krijueshmëria e Tij, si një bosht i urtësisë së Tij, një vend për shfaqjen e fuqisë së Tij, një kopsht i mëshirës së Tij, një fushë për Parajsën e Tij, dhe për kozmosin e pafund, dhe si njësia matëse për botët e krijesave, dhe si një çezmë prej të cilit rrjedhin (krijesat) për tek detet e së shkuarës dhe për tek Bota e padukshme. Ai e krijoi atë (tokën), sipër së cilës Ai ndryshon në çdo vit rrobat e saj të endura e të stolisura me mrekullitë e artit të Tij, shtresa të vëna një mbi një, me qindra e mijëra të formave të ndryshme.

Tani, shqyrtoji para shikimit tënd ato botëra të ripërtërira të cilat derdhen në Botën e të Padukshmes dhe ato rroba tej mase të shumta të cilat toka i vesh dhe i heq, domethënë supozoje të gjithë të shkuarën të jetë prezent, pastaj krahasoje me qiejt që janë monotonë dhe të thjeshtë nga një këndvështrim: ti do të shohësh se, edhe në qoftë se toka nuk peshon më shumë se qiejt, veçse ama ajo gjithashtu nuk peshon as edhe më pak se ato; Kështu, ti mund ta perceptosh kuptimin e vërsetit رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ *"Mbështetësi, Krijuesi i qiejve dhe i tokës."* (Autori)

rëndësisë së saj lidhur me artin, Kur'ani i gjithurtë e bën atë të barabartë me qiejt, ndonëse ajo është një frut i vockël i një peme gjigante. Kur'ani e vendos tokën në njërën nga dy pjatat e peshores, dhe qiejt dhe pjesën tjetër të universit i vendos në pjatën tjetër. Ai në mënyrë të përsëritur thotë:

رَبُّ السَّموَاتِ وَ الْاَرْضِ

"Mbështetësi (Krijuesi) i qiejve dhe i tokës."

Për më tepër, shpejtësia, ndryshimi i vazhdueshëm dhe transformimi i tokës, të cilat shkaktohen nga shembujt e urtësisë që u përmendën më lart, kërkon që ndryshime të ngjashme me to, të ndodhin edhe tek banorët e saj.

Kështu toka, megjithëse është e kufizuar, ka fituar shfaqje të pakufizuara të Fuqisë Hyjnore, dhe kjo me moskufizimin natyral të fuqive dhe të aftësive të banorëve të saj, njerëzve dhe xhindëve, të cilët janë banorët e saj më të rëndësishëm, dhe jo si gjallesat e tjera. Si rezultat i kësaj, ata kanë shfaqur ngjitje të pafund dhe zbritje të pafund. Një fushë e madhe provimi e testimi është hapur, duke filluar nga profetët dhe evlijatë dhe duke përfunduar me Nimrudët dhe Shejtanët. Meqenëse kjo është kështu, natyrisht, me të këqijat e tyre të pafundme, Faraonët si shejtanë do të hedhin gurë tek qielli dhe tek banorët e tij.

Shkelëza e katërt:

I Gjithëlavdishmi i Vetëm, i Cili është Mbështetësi, Kontrollori dhe Krijuesi i të gjitha botëve, ka shumë parime e rregulla, ka shumë atribute, tituj dhe Emrat më të Bukur, të cilat janë që të gjithë të ndryshëm. Për shembull: Emri dhe titulli, i cili bën të domosdoshëm dërgimin e melekëve për të luftuar përkrah Sahabëve me profetin a.s.m. në luftë kundër mohuesve, është gjithashtu pikërisht ai Emër dhe vetë Ai titull i cili kërkon të ketë luftë midis engjëjve dhe djajve dhe dyluftim midis banorëve të mirë të qiejve dhe midis banorëve të këqinj të tokës. Në të vërtetë, i Gjithëfuqishmi i vetëm i Gjithëlavdishëm i Cili mban brenda kapjes së Fuqisë së Tij shpirtrat e mohuesve, frymët dhe personat e tyre dhe nuk i zhduk ata me një urdhër të Vet, madje as me një klithmë, përkundrazi, Ai hap fushën e provimit dhe të

dyluftimit me titullin e Tij të Hyjnisë universale dhe me Emrat e Tij të Bukur, I Gjithurti dhe Kontrollori. Për shembull, dhe nuk ka gabim në krahasim, ne shohim se një mbret ka shumë tituj të ndryshëm dhe Emra që lidhen me zona të ndryshme të sundimit të tij. Për shembull, në sistemin juridik ai njihet me emrin e **"Gjykatësit të Drejtë"**; në ushtri njihet si **"Komandant i Përgjithshëm"**, në zyrën e Shejhul Islamit, njihet si **"Kalif"**, dhe në administratë shtetërore njihet si **"Sulltan".** Nënshtetasit e Tij të bindur e quajnë Atë **"Mbreti Mëshirëplotë"**, ndërsa kundërshtarët e quajnë Atë **"Sundimtari Dënues".** Ti mund të sjellësh shembuj të tjerë krahasimi me këtë.

Kështu, ndonjëherë ndodh që një mbret i lartë i tillë si Ai, nënshtetasit e të Cilit janë të gjithë nën fuqinë e Tij, nuk lëshon urdhër për t'u ekzekutuar një rebel i pafuqishëm dhe i përbuzur, por e dërgon tek një gjykatë me emrin e tij Gjykatësi i drejtë. Gjithashtu, Ai e njeh një nëpunës që është i aftë dhe i ndershëm dhe që meriton të favorizohet. Megjithatë, ai nuk e favorizon atë me njohjen e tij të veçantë nëpërmjet një telefoni privat. Ai hap një fushë konkursi, organizon një pritje zyrtare, urdhëron ministrat e tij dhe i bën ftesë popullit që të shikojë konkursin, pastaj e shpërblen atë zyrtar me titujt e Tij që lidhen me madhështinë e sovranitetit dhe me administratën e qeverisë. Pastaj e bën publike shpërblimin e tij në atë fushë për qëndrueshmërinë e tij dhe për sjelljen e drejtë, domethënë, e nderon atë dhe e favorizon në prani të një asambleje të shquar tek e cila marrin pjesë njerëz të lartë, pas provimit e testimit të madh e të lartë. Atëherë Ai shpall vlerën e tij në prani të tyre. Edhe ju mund të mendoni për shembuj të tjerë në të njëtën mënyrë...

Kështu, وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى *"Dhe për All-llahun është krahasimi më i lartë"*. Monarku i Parapërjetësisë dhe i Paspërjetësisë ka shumë Emra të Bukur. Nëpërmjet manifestimit të Lavdisë së tij dhe shfaqjeve të Bukurisë së Tij, Ai ka shumë Atribute e tituj. Dhe Emri, titulli, dhe Dinjiteti, i cili kërkon ekzistencën e dritës dhe të errësirës, të verës dhe të dimrit, të Xhennetit dhe të Xhehennemit, kërkon gjithashtu shumë ligje të përgjithshme, ashtu si ligji i riprodhimit (ngjizjes), ato të konkursit dhe të ndihmës së ndërsjellë, dhe kërkon gjithashtu përgjithësimin e ligjit të dyluftimit. Gjithashtu kërkon gjithëpërfshirjen dhe përgjithësimin e ligjit të dyluftimit, duke filluar nga

dyluftimi midis frymëzimeve dhe pështpëritjeve djallëzore që zhvillohen rreth zemrës dhe duke përfunduar tek dyluftimi që ndodh midis melekëve dhe shejtanëve në horizontet e qiejve.

Shkelëza e pestë:

Meqenëse ndodhet shkuarje, ngjitje, nga toka në qiej dhe ardhje prej andej, atëherë zbritja nga qielli dhe ngjitja tek ai ekziston gjithashtu; madje gjërat më të rëndësishme e më të domosdoshme të tokës dërgohen prej andej. Dhe meqenëse shpirtërat e mirë ngrihen për në qiej nga toka, atëherë padyshim edhe shpirtërat e këqinj duke i imituar të mirët, do të përpiqen gjithashtu të shkojnë në botën e qiejve, sepse ato janë të lehtë e të hollë lidhur me qëniet e tyre. Dhe padyshim ato do të kthehen mbrapsh dhe nuk do të pranohen nga banorët e qiellit; madje ata do t'i përzënë, sepse nga natyra ato janë të këqinj dhe fatzinj.

Gjithashtu, padyshim, duhet të ekzistojë një shenjë, një tregues për këtë trajtim e këmbim të rëndësishëm dhe për këtë dyluftim jolëndor, jashtë botës së materies në Botën e dukshme, sepse urtësia e Sovranitetit të Hyjnisë kërkon që të vendosë një shenjë dhe të lërë një tregues për njeriun në veçanti, detyra më e rëndësishme e të cilit është të shikuarit, të dëshmuarit, mbikëqyrja dhe të vepruarit si lajmëtar për këto dispozita dhe akte të mëdha Hyjnore tek e Padukshmja. Ashtu siç e ka bërë Zoti xh.sh. shiun një tregues për mrekullitë e pranverës dhe i ka bërë shkaqet e jashtme një shenjë për mrekullitë e artit Hyjnor, me qëllim që t'u bëjë ftesë njerëzve të Botës së dukshme që t'i dëshmojnë ato mrekulli, nuk ka dyshim se Ai i tërheq shikimet e të gjithë banorëve të qiellit dhe banorëve të tokës për tek ajo ekspozitë e madhe e çuditshme. Domethënë, Ai e shfaq atë qiell madhështor si një kështjellë të fortë ose si një qytet të stolisur me kulla mbi të cilat janë vendosur rojtarë të zgjedhur, me qëllim që ata të mund të reflektojnë lidhur me madhështinë e Hyjnisë.

Meqenëse urtësia kërkon që të ketë një shpallje për këtë dyluftim të lartë, atëherë, sigurisht, duhet të ekzistojë një tregues i tij. Por përveç yjeve qëlluese, gjuajtëse, asnjë ngjarje e përshatshme për këtë shpallje nuk duket midis ngjarjeve të atmosferës dhe qiejve; nuk ka asgjë më të përshtatshme se kjo. Sepse mund të kuptohet qartë se sa të përshtatshme për dëbimin dhe zmbrapsjen e shejtanëve janë këto

ngjarje yjore, të cilat u ngjasojnë raketave dhe raketave sinjali-zuese që lëshohen nga yjësitë e fortifikuara të kështjellave të larta.

Ndërsa përveç këtij qëllimi, kësaj urtësie e synimi, asnjë qëllim i përshtatshëm për këto ndodhi nuk njihet. Ndodhitë e tjera nuk janë si këto. Për më tepër, ky qëllim dhe kjo urtësi, pra gjuajtja e shejta-nëve, është e famshme qysh nga koha e Ademit a.s., dhe është dësh-muar nga ata të cilët e njohin realitetin e gjërave.

Shkelëza e gjashtë:

Meqenëse njeriu dhe xhindi kanë një aftësi të pakufishme për të keqe dhe për mohim, ata të dy janë të aftë edhe për kryeneçësi e kundërshtim të pafund. Prandaj Kur'ani i Gjithurtë i ndalon ata nga kundërshtimi e mosbindja me elokuencën e tij të mrekullueshme, me stile aq të larta e të qarta, dhe me krahasime e tregime aq të çmu-eshme e sublime, saqë e bëjnë universin të dridhet.

Për shembull:

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوا لاَ تَنْفُذُونَ اِلاَّ بِسُلْطَانٍ ۞ فَبِاَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۞ يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَ نُحَاسٌ فَلاَ تَنْتَصِرَانِ ۞

"O grupimi i xhindeve dhe i njerëzve! Po patët fuqi për të kaluar përtej Hapësirës së qiejve dhe të tokës, atëherë i kaloni! Por ju kurrë nuk do të mundeni t'i kaloni përveç me fuqi (nga All-llahu)! Atëherë, pra, cilën nga mirësitë e Zotit tuaj ju (njerëz dhe xhindë) e mohoni?"

"Do të çohet kundër jush (ju xhindëve dhe njerëzve) flakë zjarri pa tym dhe tunxh (i shkrirë) dhe nuk do të mundeni të mbroni veten tuaj."[136]

Vështroje me kujdes paralajmërimin e tmerrshëm, kërcënimin e ashpër dhe ndalimin e rreptë në këto vërsete; këto shprehin kuptimin e mëposhtëm:

[136] Kur'an, 55: 33-35

"O njeri e xhind! Në qoftë se ju nuk keni ndërmend që t'iu bindeni urdhërave të Mia, ejani kaloni përtej caqeve të botëve të Mia, në qoftë se do të kishit mundësi!" Me një elokuencë të mrekullueshme, ai thyen e copëton kryeneçësinë dhe rebelimin e njeriut dhe të xhindit; shpall pafuqinë e tyre, dhe tregon se sa të pafuqishëm dhe të mjerë janë ato përpara Madhështisë së Sovranitetit dhe gjërësisë së Hyjnisë së Tij xh.sh.. Është sikur ai vërset dhe vërseti tjetër të shprehnin këtë:

وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ

"Dhe vërtetë që Ne e kemi zbukuruar qiellin më të afërt me drita dhe Ne i kemi bërë drita të tilla gjuajtëse për të larguar shejtanët."[137]

"O njerëz e xhinde, mburracakë e kryeneçë brenda ultësisë suaj dhe kokëfortë e të pabindur brenda dobësisë dhe varfërisë suaj! Si jeni ju kaq të guximshëm saqë të kundërshtoni me kryengritjen tuaj urdhërat e Një Monarku kaq të lavdishëm, saqë yjet, hënat dhe diejt u binden urdhërave të Tij si ushtarë në gatishmëri të plotë për të marrë urdhëra. Me këtë mosbindjen tuaj ju po kundërshtoni një Sundues madhështor të Gjithëlavdishëm, i Cili ka ushtarë të bindur aq të fuqishëm, saqë në qoftë se do të supozonim se shejtanët tuaj do t'u rezistonin atyre, ato do t'i gjuanin me predha që janë me përmasat e maleve. Dhe me mosmirënjohjen tuaj, ju po ngreni krye në mbretërinë e Një Zoti Madhështor të Gjithëlavdishëm, i Cili ka ushtarë e shërbëtorë të mëdhenj që kanë mundësi t'i godasin jo vetëm krijesa të vogla e të dobëta si ju, por po të supozonim të pamundurën, nëse ju do të kishit qenë armiq të pa fe edhe me madhësinë e tokës dhe të maleve – duke hedhur yje zjarri, predha flakëruese, dhe metal të shkrirë me përmasat e maleve dhe të tokës mbi ju, dhe do t'ju shpartallojnë e dërrmojnë. Dhe ju po kundërshtoni një ligj që është i tillë saqë ata të cilët janë të lidhur me të kanë mundësi dhe, nëse do të ishte nevoja, do ta hedhnin tokën në fytyrat tuaja dhe do të lëshonin mbi ju yje si predha me madhësinë e globit!"

[137] Kur'an, 67: 5

Po, në Kur'an ndodhen disa "grupime forcash" të rëndësishme të cilat nuk burojnë nga fuqia e Armikut, por nga shkaqe të tjera, si shfaqja e madhështisë së Hyjnisë dhe për të treguar poshtërimin dhe ligësinë e armiqve. Dhe ndonjëherë vërseti Kur'anor mobilizon kundra gjësë më të vogël e më të dobët shkaqet më të mëdha e më të fuqishme me qëllim që të tregojë rregullin perfekt, drejtësinë e plotë, njohjen e gjërë dhe fuqinë e urtësisë, dhe i mban ato sipër saj, por nuk i bën ato të bien mbi të apo të bëjnë agresion ndaj saj. Për shembull, shiko tek ky vërset:

وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَيهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَئِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ

"Por nëse ju e ndihmoni njëra-tjetrën kundër tij (Muhammedit a.s.m.), atëherë sigurisht që All-llahu është mbrojtësi i tij, edhe meleku Xhebrail, edhe të drejtët nga radhët e besimtarëve, dhe akoma më tej, melekët janë ndihmuesit e tij."[138]

Vërseti tregon se sa respekt i denjë tregohet, lidhur me Profetin a.s.m. dhe sa mëshirë e gjërë është ajo ndaj të drejtave të grave të tij! Ky grupim i rëdësishëm forcash është vetëm për të shprehur me mëshirë madhështinë dhe respektin për profetin a.s.m. dhe rëndësinë e ankesave të dy grave të dobëta dhe ruajtjen e të drejtave të tyre.

Shkelëza e shtatë:

Ashtu si engjëjt dhe peshqit, ka gjithashtu lloje të mdryshme yjesh. Disa janë shumë të vegjël dhe disa janë shumë të gjërë e të mëdhenj, saqë madje çdo gjë që ndriçon në qiell, quhet yll. Kështu një lloj nga yjet është për të stolisur faqen e hollë të qiellit; është sikur Krijuesi i Gjithëlavdishëm dhe Mjeshtri Hirplotë i krijoi ato si fruta të shndritshëm të asaj peme, ose si peshq lavdërues të Zotit të atyre deteve, si mijëra vendbanime për melekët, si dhe krijoi gjithashtu një lloj të vogël prej yjeve si mjete për të gjuajtur shejtanët. Kështu, këto yje gjuajtës që lëshohen për të kthyer mbrapsht e për të dëbuar shejtanët mund të kenë tri kuptime:

I pari: Ato janë një shenjë dhe një tregues se ligji i dyluftimit është gjithashtu në fuqi edhe tek sfera e gjërë e ekzistencës.

[138] Kur'an, 66: 4

I dyti: Ndodhen rojtarë vigjilentë dhe banorë të bindur në qiell. Yjet gjuajtës janë një njoftim dhe tregues se ka forca Hyjnore që gjenden atje, të cilët janë të zemëruar me kundërshtimin dhe mosbindjen e banorëve të këqinj të tokës; dhe nuk pranojnë që këta të këqinj të përzihen me ta e t'i përgjojnë.

I treti: Është refuzimi dhe dëbimi me yje gjuajtës si predha ose si raketa sinjalizuese për të llahtarisur shejtanët spiunë, të cilët janë përfaqësuesit e neveritshëm të ndyrësisë së tokës. Përzënia e tyre nga porta e qiellit bëhet që këto të mos ndotin qiellin e pastër i cili është vendbanimi i të pastërve; që t'i pengojnë ata nga përgjimi e spiunimi për llogari të shpirtërave të këqinj dhe për të trembur spiunët e pasjellshëm.

Dhe kështu, o astronom që i mbështetesh fenerit të kokës tënde të mangët e të ngushtë, që drita e të cilit nuk e kalon atë të xixëllonjës! O ti që i mbyll sytë ndaj diellit të Kur'anit! Hapi sytë e tu, hiqe mënjanë fenerin e kokës tënde dhe shikoje kuptimin e vërsetit Kur'anor në dritën e mrekullisë së tij aq të kthjellët sa qartësia e ditës, dhe merr një yll prej një të vërteteje të vetme nga qielli i atij vërseti dhe gjuaje me të shejtanin që rri tek koka jote dhe dëboje djallin tënd!..

Dhe ne gjithashtu duhet të bëjmë të njëjtën gjë. Le të themi së bashku, رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ *"O Mbështetësi im! Unë të kërkoj mbrojtje prej pështëritjeve dhe sugjerimeve të shejtanëve."*

فَلِلّٰهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ وَ الْحِكْمَةُ الْقَاطِعَةُ

All-llahut i përkasin prova elokuente dhe urtësia më vendimtare.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[139]

* * *

[139] Kur'an, 2: 32

SHTOJCA E FJALËS SË PESËMBËDHJETË

[Çështja e Parë e Letrës së Njëzet e Gjashtë]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

"Me Emrin e Tij të Cilit i takon lavdërimi."

"Dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë lartësinë e Tij." "Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Edhe nëse të vjen ndonjë pështpëritje e ligë prej shejtanit, atëherë kërko mbrojtje e mbështetje tek All-llahu. Vërtetë Ai është Gjithëdëgjues i Gjithëditur."[140]

Një provë e Kur'anit kundra Shejtanit dhe Partisë së Tij.

Kjo çështja e Parë e shpartallon me argumente shejtanin, i bën të heshtin njerëzit e kundërshtimit e të mosbindjes dhe i godet ata duke refuzuar në mënyrën më të qartë një dredhi të frikshme dhe tinëzare të shejtanit brenda një arsyetimi asnjanës, e cila duhet të neutralizohet. Kjo ka të bëjë me një ngjarje që ka ndodhur me të vërtetë: Atë ngjarje e pata shkruar para dhjetë vjetësh në mënyrë të përmbledhur në veprën time të titulluar **"Lemeat".** Ajo është si më poshtë vijon:

Njëmbëdhjetë vite para se të shkruhej kjo trajtesë në muajin e bekuar të Ramazanit, unë po dëgjoja Kur'anin duke u recituar nga Hafizët e nderuar tek xhamia e bekuar Bajazit në Stamboll. Papr-itmas, megjithëse nuk mund të shikoja askënd, unë dëgjova një zë jotokësor i cili tërhoqi të gjithë vëmendjen time. Unë e dëgjova atë me imagjinatën time dhe kuptova se ai po më thonte mua:

[140] Kur'an, 7: 200

"Ti e konsideron Kur'anin të jetë tej mase i lartë dhe jashtëzakonisht i ndritshëm. Ji i paanshëm për një minutë, dhe shqyrtoje atë përsëri. Domethënë, supozoje që ai është fjalë njeriu. Atëherë, pas këtij supozimi, shiko a do t'i gjesh më të njëjtat cilësi dhe të njëjtat bukuri tek ai?..."

Në të vërtetë, unë u mashtrova nga zëri; e supozova Kur'anin të ishte fjalë njeriu dhe e shikova nga ai këndvështrim. Dhe ashtu siç zhytet në errësira xhamia Bajazit kur ulet çelësi elektrik, po ashtu unë vështrova se me atë mendim, hamendje, dritat e ndritshme të Kur'anit u shuan. Unë në atë pikë kuptova se ishte shejtani ai që po më fliste. Ai po më tërhiqte mua drejt humnerës.

Atëherë kërkova ndihmë prej Kur'anit, kur menjëherë All-llahu xh.sh. lëshoi një dritë në zemrën time duke më dhënë një fuqi të qëndrueshme për mbrojtje. Ndërkohë fillova të diskutoja me djallin duke i thënë:

– O Shejtan! Mendimi asnjanës, neutral, është të marrësh një pozitë midis dy anëve. Ndërsa ai mendim asnjanës për të cilin bën thirrje ti dhe nxënësit e tu është të marrësh pjesë në anën kundërshtare; ajo nuk është paanësi, ajo është një pafesi e përkoh-shme, është dalje nga feja përkohësisht. Sepse ta konsiderosh Kur'anin të jetë fjalë njeriu, dhe ta supozosh atë si të tillë, është të marrësh anën kundërshtare; është të favorizosh e të mbash anën e asaj që është e pabazë dhe e pavlefshme. Kështu, ajo nuk është asnjanëse, por është njëanësi e shmangie drejt të pavërtetës dhe përkrahje e gënjeshtrës.

Shejtani tha:

– Supozoje atë si një fjalë e mesme; thuaj: Ajo nuk është as Fjala e All-llahut, as fjala e njeriut.

Atëherë unë iu përgjigja:

– Edhe kjo gjithashtu është e pamundur. Sepse në qoftë se ndodhet një pasuri e diskutueshme për të cilën ka dy pretendentë, dhe pretendentët janë afër njëri-tjetrit, si vend, dhe pranë pasurisë, atëherë pasuria ose do t'i jepej një personi përveç këtyre të dyve, ose do të vendosej diku në një vend të kapshëm me qëllim që cilido që do ta provonte pronësinë të mund ta merrte atë. Në qoftë se dy pretendentët

janë larg nga njëri-tjetri, njëri në lindje dhe njëri në perëndim, atëherë sipas rregullit, ajo do t'i mbetet "Atij që e ka në dorë", sepse është e pamundur që pasuria të lihet në mes të rrugës ndërmjet atyre të dyve.

Po, Kur'ani është një pasuri e çmueshme e All-llahut, dhe largësia midis dy palëve në çështje është e pafundme, pasi ajo largësi është ndërmjet Fjalës së All-llahut të të gjitha botëve dhe fjalës së njeriut. Për këtë arsye, nuk është e mundur të lihet pasuria –Kur'ani– midis dy palëve, anëve, të cilat janë aq larg nga njëra-tjetra si plejadat me tokën. Sepse ato të dyja janë dy të kundërta, ashtu si ekzistenca dhe mosekzistenca; nuk mund të ketë pikë të ndërmjetme midis tyre. Prandaj, për sa ka të bëjë me Kur'anin, Ai që e ka në dorë atë, ai është ana Hyjnore. Ajo do të pranohet si të qënit në pronësi, dhe provat e pronësisë do të vlerësohen në atë mënyrë. Veçse në qoftë se ana kundërshtare do t'i refuzonte të gjitha argumentet të cilat provojnë se ai është "*Kelamullah Fjala e All-llahut*", vetëm atëherë ajo mund ta pretendojë pronësinë e tij, përndryshe ajo nuk është e mundshme.

Ruajna Zot! Çfarë dore mund t'i shkulë gozhdat që kanë mbërthyer atë xhevahir të shtrenjtë tek Froni sublim i All-llahut, i cili sikur të ishte mbërthyer me mijëra prova të sigurta, dhe kush do të guxonte t'i rrëzojë treguesit e shtyllave të tij?..

Dhe kështu, ndonëse ti nuk e dëshiron, o shejtan, njerëzit e së vërtetës dhe të drejtët i gjykojnë me arsye të shëndoshë e me drejtësi çështjet, madje ata shtojnë besimin e tyre për Kur'anin edhe me dëshminë më të vogël. Ndërsa sipas rrugës së treguar nga ti dhe nga nxënësit e tu, domethënë, që të supozohet Kur'ani si fjalë njeriu, edhe sikur vetëm njëherë; domethënë të rrëzohej në tokë ai xhevahir madhështor i mbërthyer tek Froni i All-llahut, atëherë do të duhej ekzistenca e një argumenti të fuqishëm dhe madhështor që të kishte epërsi mbi të gjithë argumentet, dhe t'i përfshinte të gjithë treguesit, me qëllim që ta ngresh atë nga toka dhe ta mbërthesh edhe njëherë tjetër më shumë tek Froni shpirtëror, dhe kështu të shpëtosh nga errësira e mosbesimit dhe të arrish dritat e besimit. Por kjo është një çështje shumë e vështirë për t'u bërë dhe për shkak të dredhive të tua, shumë njerëz po humbin besimin e tyre në këtë kohë duke e imagjinuar veten e tyre se po bëjnë gjykime asnjanëse...

Shejtani u kthye dhe tha:

– Kur'ani i ngjason fjalës së njeriut. Ai është i ngjashëm me mënyrën me të cilën bisedojnë njerëzit. Atëherë ai është fjalë njeriu. Në qoftë se do të ishte fjala e All-llahut, ai duhet të ishte i jashtëzakonshëm në të gjitha aspektet e tij, që t'i përshtatej Krijuesit dhe të mos i ngjasonte fjalës së njeriut, ashtu siç nuk i ngjason Arti i Tij artit të njeriut?

Unë iu përgjigja:

– Përveç mrekullive të tij dhe cilësive të veçanta, profeti Muhammed a.s.m. ishte një qënie humane në të gjitha veprimet, sjelljet dhe gjendjet. Ai iu nënshtrua dhe iu përmbajt ligjeve Hyjnore dhe urdhëresave të shfaqura në krijim. Ai gjithashtu, ashtu si çdo njeri tjetër, vuajti nga të ftohtit, përjetoi dhimbje e kështu me radhë. Prandaj nuk iu dhanë atij gjëra të jashtëzakonshme në të gjitha gjendjet dhe periudhat, dhe kjo me qëllim që ai të ishte një shembull për ummetin e tij me të gjitha veprat e tij, dhe një udhëheqës i tyre me periudhat e tij, dhe t'i drejtonte e udhëzonte njerëzit me të gjitha lëvizjet dhe sjelljet e tij. Në qoftë se ai do të kishte pasur gjëra të jashtëzakonshme në të gjitha periudhat e tij, ai vetë nuk do të kishte mundur të ishte imami i tyre në çdo aspekt, as shembull për ta në të gjitha çështjet e tij, as udhëheqës absolut për të gjithë njerëzit dhe as *"Mëshirë për të gjitha botët"* në të gjitha gjendjet e cilësitë e tij.

Në të njëjtën mënyrë: Kur'ani i gjithurtë është imami, udhëheqësi për të vetëdijshmit dhe të ndërgjegjshmit, është udhëzuesi i xhindeve dhe i njerëzve; është mësuesi i atyre që arrijnë tek plotësimi, dhe instruktori i atyre që kërkojnë realitetin. Atëherë, është domosdoshmëria ajo e cila kërkon që të jetë në të njëjtën formë si bisedimi dhe stili i njeriut. Sepse njerëzit dhe xhindet frymëzohen dhe i marrin duatë e tyre prej tij dhe i mësojnë lutjet e tyre po nga ai; ata i shprehin kërkesat e tyre me gjuhën e tij, dhe mësojnë prej tij rregullat e sjelljes shoqërore dhe kështu me radhë... dhe kështu çdo besimtar e merr atë si imam, udhëheqës dhe si pikë referimi.

Në qoftë se Kur'ani do të kishte qenë në formën e të folurit Hyjnor të cilën e dëgjoi profeti Musa a.s. në malin Tur-i Sina, njerëzimi nuk do të kishte mundur që ta dëgjonte atë, as t'ia vinte veshin, as nuk do ta bënte atë si pikë referimi për të gjitha çështjet e tij dhe as nuk do ta përdorte. Hazreti Musa a.s., njëri nga profetët më të mëdhenj, mundi të

duronte për të dëgjuar vetëm se pak fjalë prej fjalëve të All-llahut xh.sh.; Musai a.s. tha:

اَهكَذَا كَلاَمُكَ قَالَ اللّٰهُ لِى قُوَّةُ جَمِيعِ الْاَلْسِنَةِ

"A kështu është Fjala Jote?" Zoti xh. sh. iu përgjigj: "Unë kam fuqinë e të gjitha gjuhëve."

Pastaj Shejtani u kthye përsëri dhe tha:

– Shumë njerëz flasin për çështje fetare të ngjashme me atë në Kur'an, atëherë a nuk do të ishte e mundur që njerëzimi të sillte diçka të ngjashme me Kur'anin në emrin e Fesë?

Nëpërmjet dritës së Kur'anit unë iu përgjigja si më poshtë:

– ***Së pari:*** Nga dashuria e fesë, një njeri që është fetar mund të thotë: "E vërteta është kjo, realiteti i çështjes është ky, dhe urdhëri i All-llahut është ky". Por ai nuk flet në Emër të All-llahut xh sh. sipas tekave të tij dhe nuk e tejkalon limitin që i është përcaktuar, as nuk e imiton All-llahun, si të pretendonte se ai flet në emrin e All-llahut xh.sh. si të fliste për Të, dhe ta bënte All-llahun të flasë që t'i përshtatet vetes së tij. Përkundrazi, ai dridhet përpara dekretit Hyjnor.

فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ

"Kush bën atëherë më tepër padrejtësi se sa ai i cili shpik gënjeshtër kundër All-llahut."[141]

Së dyti: Kurrë, në asnjë mënyrë nuk do të ishte e mundur për një qënie njerëzore që të jetë i suksesshëm në bërjen e një gjëje të tillë; në fakt, ajo është njëqind herë e pagjasë të ndodhë. Individët të cilët i ngjasojnë njëri-tjetrit mund ta imitojnë njëri-tjetrin; ndoshta ata që janë të të njëjtit lloj mund të marrin format e njëri-tjetrit; ata që janë të afërt me njëri-tjetrin në rang ose në status mund ta imitojnë njëri-tjetrin dhe përkohësisht të mashtrojnë njëri-tjetrin, por ata nuk mund ta bëjnë këtë në mënyrë të vazhdueshme; sepse në ndonjë ngjarje, pavërtetësia dhe

[141] Kur'an, 39: 32

artificializmi në sjelljen e tyre do ta demaskojnë mashtrimin e tyre për vëzhguesit e vëmendshëm, për njerëzit e dijes e të njohjes; kështu gënjeshtra e tyre nuk do të zgjasë.

Në qoftë se dikush, i cili po përpiqet të imitojë me mashtrim një tjetër, është jashtëzakonisht larg atij që dëshiron ta imitojë, si për shembull, në qoftë se një njeri i paedukuar dëshiron të imitojë në dije një dijetar e gjeni të shquar si Ibnu Sina, ose në qoftë se një bari do të merrte pozitën e një mbreti, natyrisht, nuk do të mundej aspak të mashtronte ndonjë njeri; ai vetëm se do të bëhej një maskara. Çdo gjendje e tij do të bërtiste: "Ky është një mashtrues."

Kështu, ta supozosh –Ruajna Zot, njëqind mijë herë Ruajna Zot!– Kur'anin të jetë fjalë njeriu është krejtësisht e pamundur, asnjë qënie e arsyeshme nuk do ta pranonte atë si të mundur; të veprosh kështu është një përçartje e tillë ashtu si të imagjinoje të jetë e mundur diçka që në mënyrë të vetëkuptueshme është e pamundur si për shembull, një xixëllonjë të ishte shikuar nga astronomët si një yll real për njëmijë vjet; ose si një mizë duke u shfaqur për shikuesit në formën e vërtetë si një pallua për një vit; ose si një ushtar i thjesht i zakonshëm duke mashtruar e duke u shtirur si një mareshall i famshëm i lartë duke marrë pozitën e tij e duke qëndruar në të për një periudhë të gjatë, pa dalur në shesh mashtrimi i tij; ose si një gënjeshtar shpifës e jobesimtar duke u shtirur e duke marrë mënyrën dhe pozitën e besimtarit më të vërtetë, më të besueshëm e më të drejtë gjatë gjithë jetës së tij dhe duke u dukur krejtësisht i qetë, pa ngurrim e shqetësim, madje edhe përpara shikimeve të vëzhguesve më të përpiktë e të saktë, dhe ndërkohë ai duke fshehur mashtrimin e tij prej tyre.

Në të njëjtën mënyrë, në qoftë se Kur'ani do të supozohej të jetë fjalë njeriu, atëherë do të duhej të supozohej –Ruajna Zot– se ai Libër i Qartë, i cili është ylli i ndritshëm i realitetit, madje dielli i plotësimeve duke përhapur vazhdimisht dritat e së vërtetës në qiejt e botës së Islamit siç dëshmohet qartë, do të kërkohej supozimi, për ta konsideruar atë dritë dritëdhënëse si një xixëllonjë të cilën e mban një shtiracak dhe e formulon nga vetja e tij me bestytni –Ruajna Zot–, në një kohë që ata të cilët janë më të afërmit e tij, që e studiojnë atë më me vëmendje, të mos e kuptonin dhe të mos e dallonin këtë; përkundrazi, ata e shikojnë atë të jetë një yll i përhershëm e i lartë dhe

një burim i së vërtetës. Kjo është një pamundësi një qind herë. Përveç kësaj, ti o Shejtan, edhe sikur të shkoje njëqind herë më larg me makinacionet dhe intrigat e tua djallëzore, ti kurrë nuk do të mundesh ta bësh këtë pamundësi mundësi, dhe asnjëherë nuk do të keshë mundësi të mashtrosh ndonjë njeri me arsye të shëndoshë! Ti vetëm ndonjëherë i mashtron njerëzit duke i bërë ata të shikojnë nga një largësi e madhe, kështu duke e bërë yllin të duket aq i vogël si një xixëllonjë.

Së treti: Gjithashtu, në qoftë se Kur'ani do të imagjinohej të ishte fjalë njeriu, kjo do të bënte të domosdoshme që realiteti i fshehur i Kur'anit të dallimit të së vërtetës nga gënjeshtra, i cili është i mrekullueshëm në shpjegimin e tij, dhe nëpërmjet dëshmisë së frutave të tij, rezultateve dhe efekteve, që është zbukuruar me cilësitë më shpirtërore, më jetëdhënëse, më të vërteta, më gëzimprurëse dhe më gjithëpërfshirëse e të larta në Botën e humanizmit ...atëherë do të duhej të supozohej se ky Kur'an i gjithurtë të ishte –Ruajna Zot– një shpikje e sajim i një njeriu i cili nuk ka as dije dhe as ndihmues, dhe do të duhej që atë të mos e shikonin gjenitë e mëdhenj dhe dijetarët e ndritshëm, të cilët i kanë vëzhguar nga afër gjendjet e tij dhe e kanë studiuar atë qënie me shumë kujdes dhe nuk kanë parë asnjëherë ndonjë shenjë shtirjeje e mashtrimi tek ai... madje gjithmonë e kanë gjetur atë serioz, të vërtetë e të sinqertë!.. Kjo është krejtësisht e pamundur është një ide aq e pakuptimtë sa që do ta turpëronte edhe vetë shejtanin. Është si të ëndërroje e të bëje plane në erë, në një situatë krejtësisht të pamundur, sepse ajo të nxitë që ta supozoje dikë i cili gjatë gjithë jetës së tij ka demonstruar e ka dhënë mësim amanetin, besimin, besnikërinë, sinqeritetin, seriozitetin dhe integ-ritetin nëpërmjet gjithë sjelljes së tij, fjalëve dhe veprimeve, që ka edukuar e rritur ndjekës shumë të vërtetë e të sinqertë dhe që është pranuar se ai kishte virtytet më të larta e të shndëritshme,...– do të duhej të ishte me atë supozim – prej atyre që nuk kanë besnikëri, as sinqeritet, dhe as besim, sepse në këtë çështje nuk ndodhet ndonjë pikë e ndërmjetme midis atyre të dyve.

Në qoftë se, për të supozuar të pamundurën, Kur'ani nuk do të ishte "*Fjala e Zotit*", ai do të binte, duke rënë poshtë, nga Froni Hyjnor në tokë, ai nuk do të mbetej diku në mes. Dhe ndërsa është pikë takimi i të vërtetave, ai do të bëhej burimi i bestytnive dhe i përrallave. Dhe në

qoftë se nuk do të ishte sqaruesi i atij dekreti të mrekullueshëm – Ruajna Zot– i Dërguari i Zotit xh.sh., do të bëhej e domosdoshme me këtë supozim që ai të binte nga më e larta e lartësive tek më e ulëta e ultësirave, dhe nga shkalla e burimit të plotësimeve dhe i virtyteve tek niveli i të qënit një mineral dredhie e intrige; ai nuk do të mund të mbetej ndërmjet të dyjave. Sepse ndonjë që gënjen e trillon në Emrin e All-llahut xh.sh. bie tek shkalla më e ulët. Sa e pamundur do të ishte që ta shikoje përherë mizën si pallua, dhe të gjithë kohën të shikoje cilësitë e një palloi në mizë, kjo çështje gjithashtu është një pamundësi e tillë. Veçse dikujt që i mungon arsyeja, mund ta imagjinonte atë të ishte e mundur!..

Së katërti: Gjithashtu, në qoftë se Kur'ani do të imagjinohej të ishte fjalë njeriu, do të bëhej e domosdoshme që të pandehej se Kur'ani, i cili ishte komandanti i shenjtë dhe drita udhëzuese e Ummetit të Muhammedit a.s.m. që përfaqëson xhematin më të madh dhe ushtrinë më të fuqishme i cili nëpërmjet ligjeve të tij të fuqishme, parimeve të shëndosha dhe urdhërave të tij depërtuese, me atë ushtri mund të pushtojë këtë botë dhe tjetrën dhe të hapë dynjanë e Ahiretin, sepse ai e ka pajisur atë ushtri të madhe materialisht, ashtu edhe moralisht e shpirtërisht dhe i ka dhënë asaj një sistem e rregull perfekt dhe i ka imponuar disiplinën. Ai ka instruktuar mendjet e njerëzimit, ka edukuar zemrat e tyre, ka pushtuar shpirtërat e tyre, ka pastruar ndërgjegjet e tyre dhe i ka vënë në përdorim gjymtyrët e tyre sipas shkallës së secilit, ashtu siç dëshmohet në mënyrë të vetë-kuptueshme...atëherë me atë supozim ta imagjinosh atë të jetë një trillim, kjo do të bënte të domosdoshme – njëqindmijë herë ruajna Zot!– pranimin e një pamun-dësie të njëqindfishtë.

Kjo pamundësi shkakton një pamundësi tjetër të madhe duke e supozuar atë i cili, nëpërmjet sjelljes së tij të matur gjatë gjithë jetës së tij i mësoi njerëzimit ligjet e Zotit të Plotëfuqishëm dhe nëpërmjet sjelljes së tij të ndershme e udhëzoi njerëzimin me parimet e së vërtetës, nëpërmjet sinqeritetit të tij dhe fjalëve të arsyeshme tregoi dhe vendosi rrugën e drejtë të moderimit –istikametit– dhe të lumturisë, dhe siç e dëshmon e gjithë jeta e tij ai ndjeu një frikë të madhe prej ndëshkimit të All-llahut, dhe e njohu All-llahun më mirë se sa çdokush tjetër dhe e bëri Atë të njohur, dhe në mënyrë të shkëlqyeshme, për njëmijë e treqind e pesëdhjetë vjet ai ka komanduar një të pestën e

njerëzimit dhe gjysmën e globit tokësor duke e tronditur gjithësinë, dhe nëpërmjet cilësive të tij të shquara, ai në të vërtetë u bë krenaria e njerëzimit, madje krenaria e të gjitha botëve... atëherë me këtë supozim, do të duhej që ai –Ruajna Zot njëqindmijë herë–, të mos e njihte All-llahun xh.sh., as të mos i frikësohej dënimit të Tij, as të mos tërhiqej nga gënjeshtra dhe të mos kishte ndonjë krenari.

Kjo, për arsye se në këtë çështje nuk ka pikë ndërmjet të dyjave, pasi në qoftë se, për të supozuar të pamundurën, Kur'ani nuk do të ishte Fjala e Zotit xh.sh., në qoftë se ai do të binte nga Froni Hyjnor në tokë, ai nuk mund të mbetej diku ndërmjet të dyjave. Atëherë ai, me siguri, duhej të pranohej si një pronë e njërit prej gënjeshtarëve në tokë. Edhe për këtë, o shejtan! Edhe sikur të ishe njëqind herë më shumë djallëzor, ti, me këtë supozim, nuk do të mund ta mashtroje atë që ka mendje të padëmtuar, as nuk do të mund ta bindje atë, zemra e të cilit nuk është prishur!

Shejtani i kthen përgjigje të prerë:

– Si të mos i mashtroj ata? Unë kam mashtruar shumicën e njerëzimit dhe mendimtarët e tyre të shquar duke i shtyrë ata të mohojnë Kur'anin dhe profetësinë e Muhammedit a.s.m.

Unë iu përgjigja:

Së pari: Kur shikohet nga një distancë e largët, gjëja më e madhe duket e njëjtë si më e vogëla. Një yll mund të duket si një qiri.

Së dyti: Gjithashtu kur shihet si dytësore dhe si sipërfaqësore, diçka që është krejtësisht e pamundur, mund të duket si gjë e mundur.

Në një kohë një burrë plak ndërsa po vështronte qiellin me qëllim që të shihte Hënën e Re të muajit të Ramazanit, një qime e bardhë floku ra mbi syrin e tij. Duke e imagjinuar atë si Hënën e Re, njoftoi duke thënë: Unë kam parë "Hënën e Re." Tani, është e pamundur që qimja e bardhë të ketë qenë Hëna, por për shkak se qëllimi i tij ishte për të kërkuar vetëm shikimin e Hënës, u shfaq ajo qime e bardhë para tij dhe ajo iu duk si dytësore; ai nuk i kushtoi vëmendje asaj, dhe e mendoi atë pamundësi të ishte e mundur.

Së treti: Gjithashtu, mospranimi është një gjë dhe mohimi është diçka tjetër. Mospranimi është indiferencë, mospërfillje, është të mbyllësh sytë përpara realiteteve dhe është përgënjeshtrim nga padija, dhe jo gjykim. Me këtë, shumë gjëra të pamundura mund të fshihen nën këtë perde, pasi ai nuk e preokupon mendjen e tij me ato gjëra.

Sa për mohimin, ai nuk është mospranim, por është pranim i mosekzistencës; ai është një gjykim. Njeriu detyrohet të vërë në punë mendjen e tij dhe të përdorë mendimin e tij. Dhe kështu, o shejtan! Ti ia merr mendjen njeriut dhe atëherë e çon atë në mohim. Dhe duke e shfaqur gënjeshtrën si të vërtetë, dhe të pamundurën si diçka të mundur nëpërmjet dredhive djallëzore të tilla si pakujdesshmëria, çudhëzimi, arsyetimi i pabazuar, kokëfortësia, argumentet e rreme, mburrja, mashtrimet dhe imitimet, ti i bën ato krijesa shtazore në formën njerëzore të gëlltisin mosbesimin dhe mohimin, ndonëse këto përmbajnë pamundësi të panumërta!

Së katërti: Gjithashtu, në qoftë se Kur'ani do të supozohej të jetë fjalë njeriu, kjo do të bënte të domosdoshme ta imagjinoje një libër i cili ka udhëhequr, siç dëshmohet në mënyrë të vetëkuptueshme të pastërtit, Evlijatë e vërtetë dhe udhërrëfyesit shpirtërorë të cilët shndërisin si yje në yjet e botës së njerëzimit. Ai në mënyrë të vazhdueshme ka udhëzuar çdo nivel të njerëzve të plotësimit tek e vërteta dhe drejtësia, tek besnikëria, sinqeriteti, besimi, mirëbesimi dhe tek mënyra e moderuar e fesë; dhe ka siguruar lumturinë e të dyja botëve nëpërmjet të vërtetave të shtyllave të besimit dhe parimeve të shtyllave të Islamit, dhe nëpërmjet dëshmisë së këtyre arritjeve; ai është libri i vërtetë, i Qartë, është e vërteta e pastër e përnjëmendshme, e drejta absolute dhe më seriozi... do të bëhej e domosdoshme me këtë supozim, –Ruajna Zot– që ky libër na përmbaka të kundërtat e këtyre cilësive, efekteve dhe dritave, dhe se, lidhur me supozimin se ai na qenka një përmbledhje trillimesh e gënjeshtrash; ky do të ishte një tërbim dhe përçartje mohimi prej të cilës do të turpëroheshin edhe sofistët edhe djajtë, madje do t'i bënte ata të dridheshin.

Dhe kjo pamundësi, me këtë supozim, do të bënte të domosdoshme pamundësinë më të shëmtuar e më të neveritshme lidhur me atë, i cili sipas dëshmisë së fesë dhe të Sheriatit Islam me të cilin u dërgua, dhe treguesit që shfaqi me unanimitet lidhur me frikën, takvanë e

jashtëzakonshme ndaj All-llahut, dhe adhurimin e pastër e të sinqertë të cilin ai e demonstroi gjatë gjithë jetës së tij, dhe siç bëhet e domosdoshme nga cilësitë e mira morale të dëshmuara tek ai, me unanimitetin e miqve të tij dhe të armiqve dhe sipas vërtetimit të atyre të cilët ai i edukoi midis njerëzve të dijes, të realitetit, të njerëzve të së vërtetës dhe të plotësimit, të cilët thonë se ai ishte Qënia me besimin më të rrënjosur, ishte më i besueshmi, më i palëkunduri dhe më i vërteti... do të bëhej e domosdoshme me atë supozim se ai na qenka pa besim, i pabesueshëm, se nuk tërhiqet nga gënjeshtra dhe se nuk e ka frikë All-llahun xh.sh... –Ruajna Zot! Dhe Ruajna Zot njëqindmijë herë–. Ta imagjinosh këtë bën të domosdoshme përfytyrimin e formës së pamundësisë më të neveritshme dhe të kryeje llojin më të lig e të çoroditur të çudhëzimit.

Shkurtazi: Ashtu siç u përmend në –*Shenjën e Tetëmbëdhjetë të Letrës së Nëntëmbëdhjetë*–, njerëzit e thjeshtë që e kuptojnë Kur'anin veçse nëpërmjet dëgjimit të tij, thonë: "Në qoftë se do të krahasohej Kur'ani me të gjithë ato libra për të cilët kemi dëgjuar, dhe me të gjithë librat në botë, ai (Kur'ani) nuk do t'i ngjasonte asnjërit prej tyre, ai nuk është i të njëjtit lloj si ato, as i të njëjtës shkallë." Atëherë Kur'ani ose është në shkallë mbi të gjithë ato libra, ose është nën to. Që të jetë poshtë tyre është e pamundur dhe madje as armiqtë dhe as shejtanët nuk do ta thonin e ta pranonin atë. Kështu, Kur'ani është mbi të gjithë librat e tjerë dhe prandaj është një mrekulli. Dhe në të njëtën mënyrë, ne themi duke u mbështetur në provën e sigurt që quhet pjesa e mbetur, të marra nga shkencat e metodës e të logjikës.

O shejtan dhe o nxënësit e shejtanit! Kur'ani ose është *Fjala e Zotit* i cili vjen nga Froni më sublim i All-llahut, dhe nga Emri i Tij më i madh, ose –Ruajna Zot, dhe përsëri Ruajna Zot njëqindmijë herë– ai na qenka një shpikje në tokë nga një njeri pa besim i cili as nuk e ka frikë All-llahun xh.sh., as nuk e njeh All-llahun; por përballë atyre provave të lartëpërmendura, o shejtan, ti as nuk ke mundur ta thuash dhe as nuk mund ta thuash tani, dhe as do të mundesh ta thuash atë në të ardhmen. Prandaj, pa dyshim dhe në mënyrë të domosdoshme, Kur'ani është *Fjala e Krijuesit* të universit, sepse nuk ka pikë ndërmjet të dyjave në çështje; ajo është e pamundur dhe nuk mund të ndodhë asnjëherë, ashtu siç e kemi vërtetuar e provuar në mënyrën më të qartë e më vendimtare; edhe ti e ke parë dhe e ke dëgjuar atë.

Në të njëjtën mënyrë, Muhamedi a.s.m.; ose është i Dërguari i Zotit xh. sh., më i larti i profetëve dhe më eprori i krijesave, ose –Ruajna Zot njëqindmijë herë–, ai duhej të imagjinohej të ishte dikush pa besim duke pas rënë në ultësirën më të ulët për shkak se ai na paska gënjyer lidhur me All-llahun xh.sh., dhe nuk e paska njohur All-llahun dhe nuk paska besuar në ndëshkimin e Tij.[142] Dhe sa për këtë, o shejtan, as ti, as filozofët e Evropës, as hipokritët e Azisë, tek të cilët ti mbështetesh, nuk mund ta thoni atë, as nuk keni mundur ta thoni në të shkuarën dhe as nuk do të mundeni ta thoni në të ardhmen, pra, nuk e keni thënë dhe nuk do ta thoni, sepse nuk gjendet kurrë ndonjë njeri në botë i cili do ta dëgjonte këtë fjalë prej teje dhe pastaj ta besonte. Për shkak të kësaj, filozofët më të zvetënuar dhe ata hipokritë më të prishur në ndërgjegje të Azisë pranojnë se **"Muhammedi Arab a.s.m. ishte shumë i zgjuar, gjeni dhe ishte më i moralshmi dhe i drejti."**

Meqenëse kjo çështje është e kufizuar vetëm tek këto dy anë, dhe e dyta është e pamundur dhe askush nuk do ta pretendojë këtë si të vërtetë, dhe meqenëse ne kemi provuar me argumente vendimtare se nuk ka pikë të ndërmjetme midis të dyjave, **sigurisht dhe nga domosdoshmëria, pavarësisht inatit tënd dhe partisë tënde, Muhammedi Arab a.s.m. është i Dërguari i Zotit xh.sh., më i ploti i profetëve dhe më i miri i të gjitha krijesave**.

عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَدِ الْمَلَكِ وَالْإِنْسِ وَالْجَانِّ

Mbi të qofshin bekimi dhe paqja sa numri i engjëjve, i xhindëve dhe i njerëzve.

* * *

[142] Duke u mbështetur mbi faktin se Kur'ani përmend blasfemitë, mallkimet, dhe kundërshtitë e mohuesve me qëllim që t'i hedhë poshtë ata, edhe unë, duke u dridhur, kam qenë i detyruar t'i përdorja këto shprehje në formën e pamundësive me qëllim që të demonstroj pamundësinë e plotë dhe të tregoj pavlefshmërinë e ideve mallkuese të njerëzve të çudhëzimit.

NJË KUNDËRSHTIM I DYTË I VOGËL NDAJ SHEJTANIT

Njëherë ndërsa duke lexuar këto vërsete nga Sure ق وَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ اِلاَّ لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ وَ نُفِخَ فِى الصُّورِ ذلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ وَ جَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَ شَهِيدٌ لَقَدْ كُنْتَ فِى غَفْلَةٍ مِنْ هذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ وَ قَالَ قَرِينُهُ هذَا مَا لَدَىَّ عَتِيدٌ اَلْقِيَا فِى جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ

"Nuk ka fjalë që ai (njeriu) të nxjerrë nga goja, veçse për të është një vëzhgues pranë tij i gatshëm (për ta shënuar atë)." "Shtangia e vdekjes do të vijë me të vërtetë: 'Kjo është ajo së cilës doje t'i shpëtoje!" "Dhe do t'i fryhet surit, ajo do të jetë Dita për të cilën (jeni) këshilluar (Dita e Ringjalljes). Dhe çdokush do të paraqitet së bashku me një (melek) drejtues dhe një melek dëshmues. "Dhe t'u thuhet mëkatarëve: 'Vërtetë që ti ishe i pavëmendshëm për këtë. Tani Ne e hoqëm vellon tënde dhe i mprehtë është shikimi yt këtë Ditë!" "Dhe (meleku) shoqërues i tij do të thotë: 'Ja ku e kam me vete gati (këtë libër të tij)!" "All-llahu do t'u thotë melekëve: 'Hidheni ju të dy në Xhehennem çdo mosbesimtar kokëfortë."

Duke lexuar ajetet e lartpërmendura shejtani më tha mua:

"Ti e konsideron rrjedhshmërinë e stilit të Kur'anit dhe qartësinë e tij si aspektin më të rëndësishëm të elokuencës së Kur'anit. Ndërsa në këtë vërset ai hidhet nga një subjekt tek tjetri; Ai kalon nga agonitë e vdekjes për tek Kijameti, nga fryrja e Surit, rënia e Borisë, për tek Gjyqi i Fundit dhe prej këtu përmend hyrjen e mohuesve në Xhehennem. Çfarë rrjedhshmërie stili mbetet me këtë ndërrim të çuditshëm të subjekteve? Në shumicën e temave në Kur'an ne shohim një grumbullim të këtyre çështjeve të largëta nga njëra-tjetra. Atëherë ku është elokuenca dhe rrjedhshmëria e tij me këtë ndërprerje e thyerje të stilit?.."

Unë iu përgjigja si më poshtë:

Pas elokuencës së tij, një nga elementet më të rëndësishëm të mrekullisë së Kur'anit të Qartë është shkurtësia, thukëtia e stilit. Thukëtia është një nga elementet më të fuqishëm e më të rëndësishëm të mrekullisë së Kur'anit. Shembujt e kësaj thukëtie të mrekullueshme të Kur'anit të gjithurtë janë aq të shumta e të bukura, saqë dijetarët e saktë mbeten të habitur tek kjo.

Për shembull:

وَ قِيلَ يَا اَرْضُ ابْلَعِى مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ اَقْلِعِى وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِىَ الْاَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِىِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

U tha: "O Tokë! Gëlltite ujin tënd" Dhe o qiell! Përmbaje (shiun tënd)!" Dhe uji u ul (u bë të qetësohet) e urdhri (i All-llahut) u përmbush (shkatërrimi i popullit të Nuhut), ndërsa ajo (barka) pushoi në (malin) Xhudi dhe u tha: 'larg nga populli keqbërës'."[143]

Ky vërset përshkruan përmbytjen e Madhe **"Tufanin"** dhe pasojat e saj në një mënyrë aq të përmbledhur dhe të mrekullueshme në pak fjali të shkurtëra sa që u ka shkaktuar shumë dijetarëve dhe ekspertëve të retorikës të përkulen përpara elokuencës së tij...

Dhe për shembull:

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَيهَا اِذِ انْبَعَثَ اَشْقَيهَا فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللّهِ نَاقَةَ اللّهِ وَسُقْيَيهَا فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوَّيهَا وَلاَ يَخَافُ عُقْبَيهَا

"(Populli) Themud e përgënjeshtroi (pejgamberin e vet) duke kaluar caqet (duke kryer krime e çdo lloj mëkati). Kur ja, më i poshtri nga ata doli (të vrasë devenë). "Por i Dërguari i All-llahut (Salihu a.s.) u tha atyre: "Kini mendjen! (kini frikë fundin shkatërrues!) Ajo është deveja e All-llahut! (mos e dëmtoni atë)

[143] Kur'an, 11: 44

dhe mos e ndaloni që të pijë hisen e saj të ujit!" "Pastaj ata e përgënjeshtruan atë (Salihun) dhe e vranë atë (devenë). Kësisoj Zoti i tyre i shkatërroi ata për shkak të mëkatit të madh të tyre dhe i bëri ata të barabartë në shkatërrim (të gjithë njerëzit e tyre, të pasur e të varfër, të fortë e të dobët e tjerë.)!" "Dhe Ai (All-llahu) nuk pati frikë për pasojat prej tij."[144]

Në këto pak fjali të shkurtëra dhe me një mrekulli brenda thukëtisë së rrjedhshmërisë dhe qartësisë, dhe në një mënyrë e cila nuk e prish kuptimin, Kur'ani tregon ngjarjet e çuditshme dhe me pasoja të mëdha lidhur me popullin e Themudit dhe me fundin e tyre të kobshëm.

Dhe për shembull:

وَذَا النُّونِ اِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ اَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِى الظُّلُمَاتِ
اَنْ لاَ اِلهَ اِلاَّ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

"(Kujto) edhe Dhunnunin (Junusin), kur ai u largua me zemërim dhe mori me mend se Ne nuk do ta ndëshkojmë atë (fatkeqësitë që i ranë)! Por ai thirri nëpër errësirë: "La ilahe il-la Ente" (nuk ka të adhuruar tjetër të merituar përveç Teje, o All-llah), i lavdishëm dhe i lartësuar je Ti përmbi çdo të keqe që të mveshin Ty. Vërtetë që kam qenë prej të gabuarve."[145]

Këtu shumë fjali janë mbledhur ndërmjet fjalëve اَنْ لَنْ نَقْدِرَعَلَيْهِ *"se ne nuk do ta ndëshkojmë atë"* dhe fjalëve, فَنَادَى فِى الظُّلُمَاتِ *"por ai thirri në errësirë",* por ato fjali të mbetura jashtë, pa u përmendur, as nuk e prishin kuptimin, as nuk e dëmtojnë rrjedhshmërinë e stilit. Ai përmend elementet më të rëndësisshme në tregimin e Hazreti Junusit a.s., dhe pjesën e mbetur ia referon arsyes.

Dhe për shembull: në suren Jusuf, prej fjalës فَاَرْسِلُونِ *"më dërgoni mua",* shtatë ose tetë fjali ndërmjet fjalëve, "(I foli): يُوسُفُ اَيُّهَا الصِّدِّيقُ *"O Jusuf, njeriu i së vërtetës!"* janë lënë jashtë, janë kapërcyer pa u lexuar në

[144] Kur'an, 91: 11-15

[145] Kur'an, 21: 87

thukëtinë e tij. Por kjo as nuk e prish kuptimin, as nuk e dëmton rrjedhshmërinë e stilit. Ndodhen shumë shembuj të këtij lloji thukëtie të mrekullueshme në Kur'an dhe në të vërtetë ato janë shumë të bukura.

Megjithatë, thukëtia e vërseteve të sures **'Kaf'** është veçanërisht e mahnitshme dhe e mrekullueshme, sepse ato tregojnë të ardhmen e tmerrshme e të pafundme të mohuesve, kur një ditë prej saj do të zgjasë pesëdhjetëmijë vjet dhe për ngjarjet e trishtueshme e të kobshme që do t'u ndodhin atyre në ndryshimet e mëdha të së ardhmes. Kjo sure e çon mendjen, me një shpejtësi si vetëtimë, mbi ato ngjarje të llahtarshme, dhe duke e paraqitur atë periudhë të gjatë kohe para syrit të mendjes sikur të ishte një faqe e vetme e pranishme para njeriut. Duke ia referuar imagjinatës ngjarjet të cilat nuk janë përmendur, ajo i përshkruan ato me elokuencën më të lartë dhe me rrjedhshmërinë e stilit.

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

"Dhe kur të lexohet, Kur'ani, dëgjojeni atë me vëmendje dhe heshtni që të mund të fitoni mëshirë e të mëshiroheni."[146]

Dhe tani në qoftë se ke ndonjë gjë për të thënë, o shejtan, thuaje atë!..

Shejtani tha:

– Unë nuk mund ta kundërshtoj atë që ti thua, as nuk mund ta mbroj veten nga ajo; por ndodhen shumë nga njerëzit e marrë të cilët më dëgjojnë mua; dhe ndodhen shumë shejtanë në formë njeriu që më ndihmojnë mua; dhe ka shumë faraonë midis filozofëve që mësojnë gjëra nga unë të cilat lajkatojnë dhe mburrin egot e tyre, dhe pengojnë botimet e veprat si të tuat. Prandaj unë nuk do t'i ul armët para teje dhe nuk dorëzohem!"

* * *

[146] Kur'an, 7: 204

FJALA E GJASHTËMBËDHJETË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۞ فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirploti.

"Sigurisht që urdhri i Tij, kur Ai do një gjë, është vetëm se Ai t'i thotë: "Bëhu!- dhe ajo është e bërë (në çast)" Kështu pra, i lavdëruar është Ai dhe i lartësuar mbi gjithçka që ata ia bashkojnë Atij, në duart e të Cilit është mbizotërimi i çdo gjëje dhe tek Ai ju të gjithë do të ktheheni.[147]"

[Kjo Fjalë u shkrua që t'i japë intuitë e kuptim nefsit tim të verbër, që të largojë errësirat rreth tij, dhe që t'i sjellë qetësi, duke i treguar atij katër Rreze nga drita e versetit të lartëpërmendur].

RREZJA E PARË

O Nefsi im injorant! Ti thua: "Njësia e Esencës Hyjnore së bashku me përbotshmërinë e akteve Hyjnore, Uniteti i Esencës së Zotit të Gjithëfuqishëm së bashku me Hyjninë e Tij të gjithanshme që s'pranon ndihmë, dhe mëvetësia e Tij me gjithëpërfshirjen e veprave të Tij të pandara me ortakë, qënia e Tij larg e përtej hapësirës dhe njëkohësisht

[147] Kur'an, 36: 82-83

i pranishëm gjithkund; lartësia e Tij e pakufishme së bashku me të qënit afër të gjitha gjërave dhe Qënia e Tij Një i Vetëm dhe megjithatë Ai vetë duke i mbajtur të gjitha veprat në Dorën e Tij, janë prej të vërtetave të Kur'anit. Ti nefs thua: Kur'ani është i gjithurtë, dhe i *Gjithurti* nuk ngarkon mbi arsyen gjëra të cilat janë të paarsyeshme. Dhe arsyeja shikon një kontradiktë të dukshme ndër-mjet këtyre gjërave. Prandaj unë do të dëshiroja një shpjegim për to që do ta shtynte mendjen për t'u nënshtruar."

Përgjigjja: Meqenëse çështja është kështu dhe ti e kërkon atë për të arritur qetësinë e sigurinë, atëherë ne themi duke u mbështetur në shkëlqimin e Kur'anit:

Emri ***"En-Nur"*** "Drita", i cili është nga Emrat e Bukur Hyjnorë, ka zgjidhur shumë nga problemet dhe vështirësitë e mia. Në dashtë Zoti, Ai do ta zgjidhë gjithashtu edhe këtë problem.

Duke zgjedhur mënyrën e krahasimit, e cila i sjell qartësi mendjes dhe dritë zemrës, ashtu siç tha Imam Rabbani r.a., edhe ne themi:

نَه شَبَمْ نَه شَبْ پَرَسْتَمْ مَنْ ۞ غُلَامِ شَمْسَمْ اَزْ شَمْسْ مِی گُوَیَمْ خَبَرْ

Unë nuk jam as nata, as një dashurues i natës; Unë jam një shërbëtor i Diellit të realitetit dhe prej atij Dielli unë flas.

Meqenëse krahasimi është një pasqyrë më e shndëritshme që refkleton mrekullinë e Kur'anit, edhe ne gjithashtu do ta shikojmë këtë mister me anë të një krahasimi, që vijon:

Një person i vetëm mund të fitojë universalitet nëpërmjet pasqyrave të ndryshme. Ndërsa duke qenë një individ i vetëm, ai bëhet si një universal duke poseduar cilësi të përgjithshme. Për shembull, ndërsa dielli është një qënie e pjesshme e personifikuar, pra një individ i vetëm, veçse ama nëpërmjet objekteve dhe gjërave të tejdukshme, ai bëhet një universal i tillë saqë ai e mbush faqen e tokës me imazhet dhe me reflektimet e tij. Ai madje ka aq shumë tregues e shfaqje, aq sa numri i piklave dhe i grimcave të shndëritshme. Megji-thëse nxehtësia e diellit, drita dhe shtatë ngjyrat në dritën e tij, secila ngërthen, rrethon dhe përfshin të gjitha gjërat që ndodhen përballë tyre, gjithashtu çdo gjë e tejdukshme mban e fsheh në beben e syrit të saj nxehtësinë e

diellit, dritën e tij dhe shtatë ngjyrat, së bashku me imazhin e tij; dhe ajo gjë bën një fron për to në zemrën e saj të pastër. Domethënë, për sa ka të bëjë me Unitetin , dielli i rrethon të gjitha gjërat që ndodhen përballë tij, ndërsa në lidhje me Njësinë, dielli është i pranishëm së bashku me shumë cilësi të tij në çdo gjë nëpërmjet një lloji shfaqjeje të esencës së tij.

Meqenëse kemi kaluar nga krahasimi për tek diskutimi i përfaqësimit, ne do të tregojmë tre nga shumë lloje përfaqësimi, të cilët do të jenë boshti për të kuptuar këtë çështje.

I pari: ***Ky është reflektimi i objekteve të dendura materiale.*** Këto reflektime janë tjetra dhe jo gjëja e reflektuar, ato nuk janë e njëjta, dhe ato janë të vdekura, pa jetë. Ato nuk posedojnë asnjë cilësi tjetër përveç identitetit të tyre të jashtëm. Për shembull, në qoftë se futesh ti, o Said, në magazinën e pasqyrave, atëherë një Said i vetëm bëhet një mijë Saida. Por me jetë je vetëm ti, ndërsa të tjerët janë të vdekur; ata nuk i kanë veçoritë e jetës.

I dyti: ***Ky është reflektimi i objekteve të ndritshme materiale.*** Ky reflektim nuk është i njëjti si gjëja e reflektuar. Por në të njëjtën kohë nuk është as tjetra, pasi ajo nuk përmban natyrën e ndritshme të objektit, por ajo posedon shumicën e veçorive të tyre dhe mund të konsiderohet si e gjallë. Për shembull, dielli kur përhap rrezet e tij sipër globit tokësor e shfaq imazhin e tij dhe reflektimin, tek të gjitha pasqyrat. Në secilën nga reflektimet është e pranishme nxehtësia, drita dhe shtatë ngjyrat në dritë, të cilat janë si cilësitë e diellit. Le ta supozojmë diellin që të kishte vetëdije, (nxehtësia e tij të ishte pikërisht fuqia e tij e pastër; drita e tij të ishte pikërisht njohuria e tij e pastër; dhe shtatë ngjyrat e tij të ishin shtatë cilësitë e tij) atëherë dielli i vetëm do të ishte i pranishëm në të gjitha pasqyrat në të njëjtin moment, dhe do të ishte i aftë ta bënte secilën një fron të tij për vetveten dhe një lloj telefoni.

Një pasqyrë nuk do të ishte pengesë për një tjetër. Ai do të mund të takohej me secilin nga ne nëpërmjet pasqyrave tona. Ndërsa ne megjithëse jemi larg prej tij, ai është më afër nesh se sa vetet tona.

I treti: ***Ky është reflektimi i shpirtërave të ndritshëm.*** Ky reflektim është i gjallë dhe njëkohësisht i njëjti si shpirtërat. Por

meqenëse ai shfaqet në përputhje me kapacitetin e pasqyrave, ai nuk e nxë plotësisht esencën e shpirtit dhe natyrën. Për shembull, në momentin që Hazreti Xhebrail a.s. ishte i pranishëm në prezencën e Profetit a.s.m. në formën e –sahabës– Dihije, ai njëkohësisht po bënte sexhde me krahët e tij madhështorë në prezencën Hyjnore para Fronit sublim. Dhe në të njëjtin moment, ai është i pranishëm në vende të panumërta dhe është duke përçuar urdhërat Hyjnorë. Një detyrë nuk është pengesë për një tjetër; kështu, nëpërmjet këtij misteri, Profeti Muhammed a.s.m., esenca e të cilit është dritë dhe natyra e tij është e ndritshme, në këtë botë i dëgjon të gjitha salevatet e kënduara për të nga i gjithë komuniteti i tij dhe në ringjallje do të takohet me të gjithë të pastërtit në të njëjtën kohë. Njëri nuk do të jetë pengesë për një tjetër. Në fakt, disa prej evlijave, të cilët kanë fituar një shkallë të lartë dritësie dhe quhen "El-Ebdal" 'zëvendësa' (përfaqësues, plotësues), janë shikuar në shumë vende në të njëjtën kohë, dhe i njëjti person ka kryer shumë akte të ndryshme në të njëjtin moment.

Po, në të vërtetë, ashtu si gjërat si qelqi dhe uji që veprojnë si pasqyra për objektet materiale, gjithashtu, ajri, eteri, dhe disa qënie të botës së shëmbëllesës janë si pasqyra për qëniet shpirtërore; ato bëhen si mjete transporti e përcjelljeje me shpejtësinë e vetëtimës dhe të imagjinatës. Ato qënie shpirtërore futen në mijëra vende për një çast. Kështu, ato ecin dhe udhëtojnë në ato vendbanime të bukura dhe elegante, në ato pasqyra të pastërta me shpejtësinë e imagjinatës.

Meqenëse, pavarësisht qënies të pjesshme e të kufizuara, nëpërmjet misterit të dritësisë, krijesat e pafuqishme e të nënshtruara si dielli dhe si qëniet gjysmëndriçuese të kufizuara nga materia, ashtu si qëniet shpirtërore, mund të jenë prezent në vende të shumta, ndërsa janë në një vend; ata bëhen si universale absolute; dhe ndonëse me një fuqi të kufizuar zgjedhjeje, ata mund të kryejnë shumë punë në të njëjtin moment...

Dhe kështu, çfarë gjëje mund ta fshehë vetveten nga adresimi i Njësisë, i cili është brenda shfaqjes së atributeve dhe shfaqjes së veprave të Tij nëpërmjet vullnetit të Tij universal, fuqisë së Tij absolute, dhe njohjes së Tij gjithëpërfshirëse?

I Shenjti i Vetëm, i Cili është shumë i lartësuar, shumë larg materies, i zhveshur nga lënda, i pastruar dhe i përjashtuar nga çdo

kufizim, limit dhe nga errësira e dendësisë; madje të gjitha këto drita dhe qënie të ndritshme janë veçse hije të dendura prej dritave të Emrave të Tij të Bukur; Gjithë ekzistenca dhe e gjithë jeta, bota e shpirtërave dhe Bota e shëmbëllesës janë veçse pasqyra gjysmë-transparente për të shfaqur Bukurinë e Atij të Shenjti Madhështor, Atributet e të Cilit janë gjithëpërfshirëse dhe cilësitë e të Cilit janë universale. Atëherë, çfarë gjëje mund të jetë e vështirë për Të? Çfarë gjëje mund të fshihet nga Ai? Çfarë individi mund t'i shmanget Atij? Dhe cili mund të qëndrojë larg Tij dhe cili personalitet mund të afrohet me Të pa fituar universalitetin?

Në të vërtetë, megjithëse nëpërmjet dritës së tij të pakufizuar dhe reflektimit jolëndor, dielli është më afër teje se sa bebja e syrit tënd, për shkak se ti je i kufizuar, je shumë larg prej tij. Meqenëse ti je i kufizuar, ti duhet të kapërcesh shumë limite dhe të tejkalosh shumë shkallë universale me qëllim që të afrohesh tek ai. Kjo do të bënte të domosdoshme që ti në efekt të kishe madhësinë e përmasës së tokës dhe do të duhet të dilje lart mbi hënën dhe pastaj ti mund të ishe i aftë të afroheshe drejtpërdrejt me shkallëm e nivelit esencial të diellit dhe të takoheshe me të pa perde.

Në të njëjtën mënyrë, Madhështori i Vetëm i bukurisë, dhe Hirploti i Plotësimit është më afër teje se çdo gjë tjetër,. ndërsa ti je pafundësisht larg prej Tij. Në qoftë se zemra jote ka forcë dhe mendja jote ka lartësi e shkëlqim, përpiqu t'i vësh në praktikë reale pikat që erdhën në krahasim...

*** * ***

RREZJA E DYTË

O nefsi im i pandjenja e i pavëmendshëm! Ti thua se vërsetet si:

إِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

"Sigurisht që urdhëri i Tij, kur Ai do një gjë, është vetëm se Ai t'i thotë asaj: 'Bëhu!' dhe ajo është e bërë (në çast),"[148] dhe

اِنْ كَانَتْ اِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَاِذَاهُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ

"Dhe do të jetë vetëm një klithmë (thirrje e fuqishme, fryrja e dytë e Surit) e vetme dhe ja! Ç'të shohësh! Ata do të jenë sjellë të gjithë para Nesh!"[149], tregojnë se ekzistenca e gjërave është e menjëhershme, e çastit dhe thjesht nëpërmjet një urdhëri, ndërsa vërsetet si:

صُنْعَ اللّهِ الَّذِى اَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ *"(E tillë) është mjeshtëria artistike e All-llahut, i Cili përsosi çdo gjë,"*[150] dhe اَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ *"I Cili e ka krijuar çdo gjë në mënyrën më të mirë."*[151], tregojnë se ekzistenca e gjërave është graduale, ka ardhur shkallë-shkallë, nëpërmjet një fuqie të madhe brenda një njohurie dhe nëpërmjet një arti të hollë brenda një urtësie. Cila është pika e pajtimit midis tyre?

Përgjigjja: Duke u mbështetur në shkëlqimin e Kur'anit, ne themi:

Së pari: Nuk ka kontradiktë midis vërseteve. Sepse disa krijesa janë të mëparshme, si Krijimi i parë, zanafilla, dhe disa të tjera janë të mëvonshme, si ripërtëritja e krijimit...

---

[148] Kur'an, 36: 82

[149] Kur'an, 36: 53

[150] Kur'an, 27: 88

[151] Kur'an, 32: 7

Së dyti: Rregulli i pafund, mjeshtëria më e skajshme, arti i hollë, krijimi i plotë së bashku me lehtësinë, shpejtësinë, shumësinë dhe shtrirjen të cilat vëzhgohen tek qëniet, dëshmojnë në mënyrë vendimtare ekzistencën e të vërtetave të këtyre dy lloje vërsetesh. Meqenëse kjo është kështu, atëherë ta provosh atë të jetë e vërtetë jashtë kësaj dhe ta bësh atë pikë të diskutueshme, është e panevojshme. Do të ishte më mirë të bëhej pyetja: "Cili është misteri i urtësisë tek ato dy lloje, zanafilla dhe përsosmëria? Cili është kuptimi dhe qëllimi i tyre?" Dhe kështu ne do ta tregojmë këtë urtësi me një analogji në formën e një krahasimi.

Një artizan, një rrobaqepës, për shembull prodhon diçka artistike me shumë vështirësi, përdor shumë aftësi e mjeshtëri dhe bën një model për të. Atëherë ai mund të prodhojë shumë gjëra të ngjashme me të shpejt dhe pa vështirësi. Ndonjëherë, madje, ajo bëhet aq e lehtë saqë sikur ajo të prodhohej me një urdhër dhe fiton një rregull të fuqishëm; si një orë, ajo funksionon dhe sikur puna plotësohet thjesht me t'iu dhënë urdhëri asaj. Në të njëjtën mënyrë, Mjeshtri i Gjithurtë dhe Skalitësi i Gjithëditur, pasi krijoi në fillim pallatin e mahnitshëm të kësaj bote dhe çfarë përmban ai, i dha çdo gjëje të veçantë dhe universale, të tërës dhe të pjesshmes, një masë të përcaktuar dhe një harmoni e përpjesëtim nëpërmjet një rregulli të Paracaktimit Hyjnor, si një model i asaj gjëje.

Atëherë shiko! Duke e bërë çdo shekull një model, Autori i parapërjetësisë ia vesh atë një bote të re të zbukuruar nëpërmjet mrekullive të Fuqisë së Tij. Dhe duke e bërë çdo vit një shkallë (vegël matje), Ai qep dhe thur nëpërmjet çudirave të Mëshirës së Tij qënie të reja të përpunuara me mjeshtëri, secilës sipas atij shtati.

Dhe duke e bërë çdo ditë një rresht, Ai shkruan qëniet e zbukuruara që ripërtërihen gjithmonë në të, nëpërmjet hollësive të urtësisë së Tij.

Për më tepër, Ai i Gjithëfuqishëm Absolut, ashtu siç e bëri çdo shekull, çdo vit dhe çdo ditë një model, gjithashtu Ai i bën faqen e tokës dhe malet e shkretëtirat, kopshtet dhe pemishtet, dhe çdo pemë një model. Ai, në mënyrë të vazhdueshme ngre e sjell në jetë qënie të reja në tokë dhe krijon botëra të reja. Ai lëviz dhe e heq një botë dhe e zëvendëson atë me një botë tjetër të mirorganizuar. Stinë pas stine, Ai shfaq mrekullitë e Fuqisë së Tij dhe dhuratat e Mëshirës së Tij në të gjitha kopshtet e pemishtet. Ai e shkruan secilën si një libër të ri duke

treguar urtësi; e përgatit secilën si një kuzhinë të Mëshirës së Tij dhe i vesh ekzistencës një mantel plot art që ripërtërihet gjithmonë. Në çdo pranverë, Ai i vesh të gjitha pemët me veshje të qëndisura me ar, dhe i stolis ato me xhevahire të freskët si perla, ashtu si yjet. Ai i mbush duart e tyre me dhurata mëshire...

Kështu, Ai që i kryen këto çështje me një art pafundësisht të hollë e me një rregull të përkryer, dhe ndryshon me një urtësi të pafundme, me përkujdesje, me fuqi e art të plotë botët udhëtuese të cilat ndjekin njëra-tjetrën dhe që i janë bashkangjitur spangos së kohës, sigurisht Ai është i Gjithëfuqishëm dhe i Gjithurtë. Ai është Gjithëshikues, i Gjithëditur në një shkallë të pafund. Rastësia nuk mund të ndërhyjë në punën e Tij. Ai është i Gjithëlavdishmi i vetëm i Cili thotë:

اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۞ وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ

"Sigurisht që urdhri i Tij, kur Ai do një gjë, është vetëm se Ai t'i thotë asaj: "Bëhu!- Dhe ajo është e bërë (në çast)!,"[152] *"Dhe çështja e orës (Çastit të fundit) është sa një 'hap e mbyll sytë', ose edhe më afër."*[153], të dy këto ajete shpallin plotësimin e fuqisë së Tij, dhe se në lidhje me Fuqinë e Tij, ringjallja dhe Tubimi i madh janë më të lehtat, pa asnjë vështirësi dhe krejtësisht të kollajshme. Meqenëse Urdhri i Tij krijues përfshin fuqinë dhe vullnetin, dhe të gjitha gjërat janë të nënshtruara e të bindura ndaj urdhrit të Tij, dhe Ai krijon pa vështirësi e pa pengesë, me qëllim që të shprehë lehtësinë absolute në krijimin e Tij, Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm dekreton se Ai e bën këtë thjesht nëpërmjet një urdhri.

Përfundim: Disa vërsete shpallin bukurinë dhe finesën më të skajshme të Artit dhe plotësimin e pafund të urtësisë në krijimin e qënieve, veçanërisht tek fillimi i krijimit të tyre. Ndërsa vërsetet e tjera përshkruajnë lehtësinë më të skajshme, shpejtësinë absolute, bindjen e pakufishme dhe mospasjen e vështirësisë në rikrijimin dhe në rikthimin e gjërave në veçanti.

---

[152] Kur'an, 36: 82

[153] Kur'an, 16: 77

RREZJA E TRETË

O nefsi im plot dyshime, me mendime të këqija dhe që ke tejkaluar limitet! Ti thua se vërsetet si:

بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞ مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلاَّ هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا ۞ وَ نَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

Në Dorën e të Cilit është mbizotërimi i çdo gjëje dhe tek Ai ju do të ktheheni." "Nuk ka asnjë krijesë të gjallë që Ai të mos e ketë mbërthyer pas ballukeve të ballit (ta ketë nën sundimin e Tij të plotë)."[154] ", dhe *"Dhe Ne jemi më afër tij se sa vena e qafës së tij."[155]*

Tregojnë se Zoti xh. sh. është pafundësisht afër nesh.

وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۞ تَعْرُجُ الْمَلئِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ

"Dhe tek Ai ju të gjithë do të ktheheni."[156]

Melekët dhe Ruhu (Meleku Xhibril) ngjiten tek Ai në një Ditë, përmasat e së cilës janë sa pesëdhjetë mijë vjet."[157]

Gjithashtu edhe Hadithi i cili thotë: **"Zoti xh.sh. është përtej shtatëdhjetë mijë perdeve",** dhe të vërteta të tilla si Mi'raxhi i Profetit a.s.m., tregojnë se ne jemi pafundësisht larg prej Tij. Unë do të doja një shpjegim i cili do ta sillte këtë mister të thellë më afër kuptimit.

---

[154] Kur'an, 11: 56

[155] Kur'an, 50: 16

[156] Kur'an, 36: 83

[157] Kur'an, 70: 4

Përgjigjja: Dëgjo sa vijon:

Së pari: Në fundin e Rrezes së parë ne thamë: Ndonëse për sa ka të bëjë me dritën e pakufizuar dhe me reflektimin jolëndor, dielli është më afër teje se sa bebja e syrit tënd, e cila është një dritare e shpirtit tënd dhe pasqyra e tij, por meqenëse je i kufizuar dhe i burgosur në materie, ti je tej mase larg prej tij. Ti mund të kesh kontakt me të vetëm nëpërmjet disa reflektimeve të tij, hijeve dhe të takohesh me të me anë të një lloji pasqyre të tij, të shfaqjeve të veçanta dhe nuk mund t'u afrohesh veçse ngjyrave të tij të cilat janë si një kategori e atributeve të tij, dhe disa rrezeve dhe shfaqjeve e tij, të cilat janë si një klasë e Emrave të tij.

Në qoftë se ti dëshiron t'i afrohesh nivelit esencial të diellit dhe të takohesh me esencën e diellit dhe drejtpërdrejtë me vetë atë, atëherë të duhet të tejkalosh shumë kufizime dhe të kapërcesh shumë nivele të përbotshmërisë. Thjesht, pasi ta nxjerrësh veten tënde nga materia, duke u bërë i zmadhuar sa shtrirja e tokës dhe duke u zgjeruar në shpirt si ajri, duke dalur mbi Hënën dhe t'i ngjasosh hënës së plotë, vetëm atëherë ti mund të pretendosh të takohesh me vetë atë (diellin) pa perde dhe t'i afroheshe atij deri diku.

Në të njëjtën mënyrë, i Gjithëlavdishmi Hirplotë, i Bukuri i pashoq, Ekzistuesi i Vetëm i domosdoshëm, Dhënësi i ekzistencës për të gjitha qëniet, Dielli i përjetshëm, Monarku i parapërjetësisë dhe i paspërjetësisë, është më afër teje se sa vetja jote. Dhe ti je pafundësisht larg prej Tij.

Në qoftë se ti ke fuqi, aplikoji në praktikë pikat e holla në krahasim...

Së dyti: Për shembull, وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى *"Dhe Zotit i takon krahasimi më i lartë."* Emri "Komandant" midis Emrave të shumtë të mbretit shfaqet në shumë sfera, njëra brenda tjetrës. Ai ka një shfaqje dhe dukje në sfera të shtrira dhe të ngushta, universale dhe të veçanta, duke filluar nga sfera e komandantit të përgjithshëm, mareshallit dhe gjeneralit, pastaj tek sfera e kapedanit dhe rreshterit. Tani në detyrat e tij ushtarake një ushtar i thjesht mban si autoritetin e tij pikën më të vogël të komandës e shfaqur në rangun e rreshterit; Ai është në kontakt dhe

lidhet me komandantin e përgjithshëm nëpërmjet manifestimit më të vogël të emrit të tij.

Në qoftë se ai dëshiron të bëjë kontakt me të nëpërmjet emrit të tij esencial dhe të takohet me të nëpërmjet atij titulli, atij do t'i duhej të ngjitej nga rangu i rreshterit për tek rangu universal i komandantit të përgjithshëm. Domethënë, mbreti është shumë afër me ushtarin nëpërmjet emrit të tij, dekretit, ligjit, njohjes, telefonit të tij dhe rregullores, dhe në qoftë se ai mbret do të ishte i ndritshëm dhe prej evlijave, El-Ebdalë, ai do të ishte afër tij me vetë pikërisht praninë e tij. Asgjë fare nuk mund të jetë një pengesë apo bllokim për të. Ndërsa ushtari është tej mase larg. Mijëra shkallë janë pengesa që e ndajnë me të, dhe mijëra perde ndërhyjnë. Por ndonjëherë mbreti është i Mëshirshëm dhe në kundërshtim me praktikën e tij, ai e merr një ushtar në praninë të tij dhe e favorizon atë me mirësinë e tij...

Në të njëjtën mënyrë, i Gjithëlavdishmi i vetëm, Zotëruesi i urdhërit كُنْ فَيَكُونُ ***"Bëhu!- dhe ajo bëhet (në çast)!*** që për Të diejt dhe yjet janë si ushtarët e Tij nën urdhër, Ai është më afër çdo gjëje se sa cilado gjë, ndonëse të gjitha gjërat janë pafundësisht larg prej Tij.

Në qoftë se ti dëshiron të hysh në praninë e Madhështisë së Tij pa perde, ti duhet të kalosh shtatëdhjetë mijë perde drite dhe errësire, domethënë perde materiale e fizike dhe perdet e Emrave dhe të Atributeve Hyjnore, pastaj të ngjitesh tek çdo Emër që ka mijëra shkallë shfaqjeje të veçanta dhe universale, të kalosh nëpërmjet niveleve më të larta të Atributeve të Tij, dhe të ngjitesh tek Arshi, Froni i Tij sublim i cili shfaq Emrin e Tij më të madh. Në qoftë se ti nuk je objekt i favorizimit dhe i tërheqjes Hyjnore, atëherë ti do të të duhej të punoje e të udhëtoje shpirtërisht për mijëra vite. Për shembull, në qoftë se ti dëshiron t'i afrohesh Atij nëpërmjet Emrit të Tij **El-Ha'lik** *"Krijuesi*", ti duhet të kesh lidhje nëpërmjet veçantive të tua së pari, pasi Ai është **"Krijuesi Yt"**, pastaj të lidhesh me Të si "**Krijuesi i të gjithë njerëzve";** atëherë nëpërmjet titullit të "**Krijuesit të të gjitha gjallesave",** dhe pastaj në emrin e **"Krijuesit të të gjitha qënieve."** Përndryshe, ti do mbeteshe në hije dhe do të gjeje një shfaqje të pjesshme.

NJË PËRKUJTUES: *Për shkak të pafuqisë së tij, mbreti në krahasim ka caktuar mareshallë e gjeneralë në shkallët e Emrit të tij komandues. Por i Gjithëfuqishmi i Vetëm Absolut,* بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ***"Në Dorën e të Cilit është zotërimi i të gjitha gjërave",*** *nuk ka nevojë për ndërmjetësues. Ndërmjetësuesit janë veçse thjesht çështje të jashtme, të dukshme; janë një perde e dinjitetit të Tij dhe e madhështisë. Ata janë lajmëtarët dhe vëzhguesit e sovranitetit të Hyjnisë së Tij brenda adhurimit, mahnitjes, pafuqisë dhe varfërisë. Ata nuk janë ndihmësit e Tij dhe nuk mund të jenë ortakë në sovranitetin e Hyjnisë së Tij.*

* * *

RREZJA E KATËRT

Dhe kështu , o nefsi im përtac! Ashtu si ushtari në krahasimin e mëparshëm i cili u mor tek prania mbretërore thjesht nga favori i tij, realiteti i pesë faljeve në çdo ditë të cilat janë si një lloj Mi'raxhi (ngjitjeje), merren tek prania e të Gjithëlavdishmit Hirplotë, të Bukurit të vetëm të lavdisë, i Cili është i Adhuruari i Vërtetë, si një shembull i një mëshire të pastër. Duke deklaruar, ***All-llahu Ekber****, Zoti është më i madhi!*, do të thotë të kapërcesh të dyja botët ose me kuptim, ose me përfytyrim ose me qëllim, derisa të zhvishesh prej kufizimeve të materies, dhe ngjitu duke fituar një shkallë të adhurimit universal, ose tek një hije nga hijet e shkallës universale, ose tek një formë e universalitetit; dhe duke u nderuar me një lloj pranie, është të shfaqësh adresimin إِيَّاكَ نَعْبُدُ ***"vetëm Ty ne të adhurojmë"*** (Gjithësecili sipas kapacitetit të vet); dhe kjo është arritja më e madhe. Duke përsëritur, *All-llahu Ekber*, *All-llahu Ekber!* në veprimet e faljeve, është një tregues i ngjitjes nëpërmjet shkallëve të përparimit shpirtëror, duke u ngjitur nga sferat e pjesshme të veçanta për tek ato universale dhe është një titull për përmbledhjen e plotësimeve të madhështisë Hyjnore të cilat janë përtej kapacitetit të njohurisë sonë.

Është sikur çdo *All-llahu Ekber!*, të ishte një tregues për të kapërcyer një shkallë prej shkallëve të Mi'raxhit (ngjitjes). Për të arritur një hije ose një rreze nga realiteti i faljeve, me kuptim ose me qëllim, ose me përfytyrim, ose me imagjinatë; është mirësia më e madhe dhe lumturia më e lartë.

Përsëritja e shpeshtë e *All-llahu Ekber* gjatë haxhit bëhet për arsyen e lartëpërmendur, sepse haxhillëku i bekuar është tek niveli universal për çdo haxhi. Ashtu si në një ditë të veçantë, si në një ditë feste, kur që një ushtar i thjeshtë shkon në praninë e mbretit, ashtu siç shkon gjenerali dhe merr favorin dhe nderimin e tij, në të njëtën mënyrë, një haxhi, s'ka rëndësi se sa i ulët mund të jetë midis njerëzve të thjeshtë, kthehet në drejtim të Krijuesit të tij të madhërishëm nëpërmjet titullit Mbështetësi i Plotfuqishëm i të gjitha botëve, ashtu si një evlija i cili ka kapërcyer të gjitha shkallët, dhe nderohet me një adhurim universal.

Sigurisht, shkallët universale të Hyjnisë të cilat hapen me çelësin e haxhit dhe horizontet e madhështisë së Hyjnisë të cilat janë të dukshme për syrin nëpërmjet teleskopit të haxhit, dhe sferat e adhurimit të cilat gradualisht zgjerohen në zemrën e haxhiut dhe në përfytyrimin e tij, sa herë që kryen ritet e haxhit, dhe nivelet e madhështisë dhe faza e fundit e shfaqjeve të cilat japin ngrohtësinë e përmallimit, admirimin, nderimin dhe frikën përpara madhështisë së Hyjnisë, mund të qetësohen veçse me اَللهُ اَكْبَرُ اَللهُ اَكْبَرُ ***All-llahu Ekber, All-llahu Ekber,*** dhe ato shkallë të vëzhguara ose të imagjinuara e të zbuluara mund të shpallen vetëm me të (me ***All-llahu Ekber***).

Pas haxhit, ky kuptim gjendet në shkallët e ndryshme të larta e universale në Faljet e Festave, në faljet për shi, në rastet e eklipseve të diellit e të hënës, dhe në faljet e kryera me xhemaat. Kështu, shfaqet rëndësia e riteve të Islamit, sikur ato të jenë edhe të kategorisë së sunnetit.

سُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ خَزَائِنُهُ بَيْنَ الْكَافِ وَ النُّونِ

فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا ۞ رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا

وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ

وَصَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى رَسُولِكَ الْاَكْرَمِ مَظْهَرِ اِسْمِكَ الْاَعْظَمِ وَ عَلَى آلِهِ وَ

اَصْحَابِهِ وَ اِخْوَانِهِ وَ اَتْبَاعِهِ آمِينَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Lavdia i takon Atij, i Cili i ka vënë thesaret ndërmjet 'Kafit' dhe 'Nunit'. Kështu pra i lavdëruar është Ai dhe i lartësuar mbi gjithçka që ata ia bashkojnë Atij, në Dorën e të Cilit është mbizotërimi i çdo gjëje dhe tek Ai ju të gjithë do të ktheheni."[158] *"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar*

[158] Kur'an, 36: 83

Ti. Vërtet që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[159] *"Zoti ynë! Mos na ndëshko në qoftë se harrojmë apo biem në gabime."*[160] *"Zoti ynë! Mos na i lër zemrat tona të shmangen nga e vërteta pasi Ti na ke udhëzuar dhe na dhuro mëshirë nga mëshira Jote, Ti je Dhuruesi më i Madh."*[161] *Dhe jepi bekime e paqe Profetit Tënd fisnik, manifestimit të Emrit Tënd më të madh, familjes së tij, shokëve, vëllezërve dhe ndjekësve. Amin. O më i Madhi i mëshiruesve.*

* * *

[159] Kur'an, 2: 32

[160] Kur'an, 2: 286

[161] Kur'an, 3: 8

NJË SHTOJCË E VOGËL

I Gjithëdituri Fuqiplotë dhe Autori i Gjithurtë, e shfaq fuqinë e Tij, urtësinë e Tij dhe mosndërhyrjen në asnjë mënyrë të rastësisë në ndonjërën prej veprave të Tij, nëpërmjet sistemit dhe harmonisë që e demonstrojnë sundimi i Tij dhe praktikat në univers në formën e ligjeve. Dhe gjithashtu, nëpërmjet përjashtimit nga ligjet, nëpërmjet çudirave të praktikave të Tij, nëpërmjet ndryshimeve sipërfaqësore, diferencave në tiparet individuale, dhe nëpërmjet ndryshimeve në kohët e shfaqjes dhe të zhdukjes, Ai tregon vullnetin e Tij, dëshirën dhe zgjedhjen; me këtë tregon se Ai është Vepruesi me përzgjedhje dhe se Ai nuk është nën asnjë lloj kufizimesh të çfarëdoshme. Kështu, duke grisur perden e monotonisë, e pandryshueshmërisë dhe duke shpallur se çdo gjë ka nevojë për të, në çdo moment, për gjithçka, dhe i bindet Hyjnisë së Tij, Ai largon pakujdesinë dhe i kthen shikimet e njeriut dhe të xhindit nga shkaqet për tek Prodhuesi apo burimi i shkaqeve. Shpjegimet e Kur'anit shikojnë te ky parim.

Për shembull, në shumicën e vendeve, disa pemë prodhojnë fruta një vit, domethënë, u jepet atyre nga thesari i Mëshirës dhe ato me rolin e tyre na i japin neve. Atëherë në vitin vijues, ndërsa të gjitha shkaqet e dukshme për fruta janë të pranishme, ato e marrin frutin, veçse ama nuk e japin; domethënë ato nuk prodhojnë fruta.

Gjithashtu, për shembull, në kundërshtim me domosdoshmëritë e tjera, kohët për rënie shiu janë aq të ndryshueshme saqë ajo është përfshirë midis "*Pesë gjërave të fshehura*!, sepse pozita më e rëndësishme në ekzistencë është ajo e jetës dhe e mëshirës. Dhe shiu është burimi i jetës dhe thjesht mëshirë e pastër. Kështu, uji i jetës dhe shiu i mëshirës nuk futet brenda një rregulli monoton të pandryshueshëm i cili është një perde dhe çon në pakujdesi, por Krijuesi i Gjithëlavdishëm i Cili është i Gjithëmëshirshëm e Mëshirëplotë, Dhuruesi i mirësive dhe Jetëdhënësi, e mban atë drejtpërdrejtë dhe vetëm në Dorën e Tij, pa perde me qëllim që dyert e lutjes dhe ato të falënderimit të jenë të hapura gjithmonë.

Dhe për shembull, ashtu si dhënia e ushqimit, edhe përcaktimi i tipareve të veçanta të fytyrës së njeriut janë secila vepra të një favori të veçantë; ndodhja e tyre në mënyra të paparashikuara tregon në mënyrën më të shkëlqyeshme vullnetin dhe përzgjedhjen Hyjnore.

Ti mund të bësh krahasime me aktet e tjera Hyjnore, si drejtimi i erërave dhe i motit dhe nënshtrimi i reve...

* * *

FJALA E SHTATËMBËDHJETË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى ٱلاَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ اَيُّهُمْ اَحْسَنُ عَمَلاً ۞ وَاِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ۞ وَمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا اِلاَّ لَعِبٌ وَلَهْوٌ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Vërtetë që Ne e kemi bërë çfarë është në tokë si stoli për të, me qëllim që Ne të mund t'i provojmë ata (njerëzit) se cilët prej tyre janë më të mirët në (drejtim e veprime). Dhe sigurisht që Ne do ta bëjmë gjithçka në të (tokë) dhé të thatë e të vdekur.[162]" "Dhe jeta e kësaj bote nuk është asgjë tjetër veçse lojë dhe zbavitje."[163]

[Kjo Fjalë përbëhet nga dy Stacione të larta, dhe një shtojcë e shndritshme.]

Krijuesi i Gjithëmëshirshëm, Furnizuesi Gjithëbujar, Autori i Gjithurtë e ka bërë këtë botë si një festival e ceremoni për botën e shpirtërave dhe për qëniet shpirtërore. Ai e zbukuron atë me mrekulli të mbishkrimeve të të gjitha Emrave të Tij. Dhe duke e veshur çdo shpirt të madh apo të vogël, të lartë apo të ulët me një trup të përshtatshëm me të e duke e pajisur me shqisa të përshtatshme për të përfituar nga mirësitë e ndryshme të panumërta dhe nga gjërat e mira në festival, i dërgon ata përnjëherësh në shfaqje.

Për më tepër, duke e ndarë në shekuj, vite, stinë e madje në ditë e në orë festivalin, i cili është tej mase i shtrirë për sa i përket kohës dhe hapësirës, Ai e bëri çdo shekull, çdo vit, çdo stinë dhe në një aspekt

[162] Kur'an, 18:7-8

[163] Kur'an, 6: 32

çdo ditë e pjesë dite, një festival të lartë në formën e një parade për secilin grup të qënieve me shpirt dhe të çdo specie të bimëve; e sidomos faqen e tokës në pranverë e në verë e cila është një mori festivalesh, njëri pas tjetrit për grupet e qënieve shumë të vogëla. Madje ai festival tërhoqi vëmendjen dhe shikimet e qënieve shpirt-ërore, të engjëjve dhe të banorëve të qiejve që janë në nivelet e larta të botës dhe formon një vend aq të ndritshëm studimi e shqyrtimi për ata që mendojnë, saqë mendja është e pafuqishme ta përshkruajë atë.

Por, atëherë në faqen e treguesve të Emrave Hyjnorë, "**Er-Rahman"** dhe "**El-Muhji**", "*i Gjithëmëshirshmi e Jetëdhënësi."* Në këtë gosti Hyjnore e në këtë festival Hyjnor, Emrat "**El-Kahhar"** dhe **"El Mu'mit**", "*Nënshtrues dhe Shkaktues i vdekjes*", shfaqen me ndarjen dhe vdekjen. Kjo ndoshta në dukje nuk i përshtatet gjithëpërfshirjes së mëshirës Hyjnore që përshkruhet në وَسِعَتْ رَحْمَتِى كُلَّ شَيْءٍ *"Dhe Mëshira ime përfshin gjithçka."*[164]

Në realitet gjenden disa aspekte në të cilat mëshira Hyjnore përshtatet. Le të përmendim një aspekt të saj:

Pasi çdo grup nga qëniet të ketë plotësuar radhën e vet në paradë dhe pasi të jenë arritur rezultatet e synuara nga parada, Krijuesi Gjithëbujar e Gjithëmëshirues i bën shumicën e atyre gru-peve të neveriten e të mërziten nga dynjaja në një mënyrë të mëshirshme dhe u jep atyre dëshirën për pushim dhe dëshirën për të emigruar në një botë tjetër. Ai i zgjon shpirtërat në kohën kur ato shkarkohen nga detyrat e jetës, duke u ngjallë dëshirën e prirjen për atdheun e tyre origjinal. Zoti xh.sh. ashtu siç i jep një ushtari të thjeshtë, i cili vritet për hir të detyrës, rangun e martirizimit, i jep deles e cila therret për kurban, një trup të përjetshëm në botën tjetër, e shpërblen atë duke e bërë një kafshë transportuese, si Buraku, për pronarin e tij në urën e Siratit...

Po ashtu, nuk është e pamundur që i Gjithëmëshirshmi t'u japë gjallesave shpirtërore dhe kafshëve një shpërblim shpirtëror në pëputhje me aftësitë e tyre dhe një pagë nga thesaret e pashtershme të Mëshirës, pasi ato u torturuan e u shkatërruan në zbatimin e detyrave të natyrshme Hyjnore duke iu bindur urdhëresave Hyjnore e që vuajtën

[164] Kur'an, 7: 156

vështirësitë më të mëdha. Dhe kjo ndodh me qëllim që të mos vuajnë shumë dhimbje kur ata të lënë dynjanë, por të jenë të kënaqur.

لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّهُ *"Askush nuk e di të panjohurën përveç All-llahut."*

Sa për njeriun, i cili është krijesa më e nderuar e gjallesave shpirtërore dhe që do të përfitojë më shumë se të tjerët në këtë festival, si nga sasia ashtu edhe nga cilësia, atij i jepet nëpërmjet mëshirës Hyjnore një gjendje dëshire shpirtërore e cila ia bën të mërzitshme këtë botë dhe kërkon të kalojë në Ahiret, ndonëse ai është shumë i lidhur e i marrosur pas dynjasë. Njeriu, humaniteti i të cilit nuk është mbytur në çudhëzim, përfiton nga kjo gjendje shpirtërore dhe largohet me qetësinë e zemrës. Ne do të shpjegojmë, si shembull, pesë nga aspektet që të çojnë në këtë gjendje shpirtërore.

Aspekti i parë. Krijuesi i Gjithëlavdishëm i shfaq njeriut me ardhjen e kohës së pleqërisë vulën e zhdukjes dhe kuptimin e hidhur të gjërave tërheqëse e të bukura kalimtare të kësaj dynjaje. Pleqëria e bën njeriun të largohet e të ftohet nga kjo botë dhe të kërkojë diçka të qëndrueshme në vend të së përkohshmes.

Aspekti i dytë: Meqenëse nëntëdhjetë e nëntë përqind e të dashurve të njeriut me të cilët është i lidhur, e kanë lënë këtë botë e janë vendosur në një tjetër, përmes nxitësit të asaj dashurie të pastër, i dhurohet njeriut një dëshirë për vendin ku kanë shkuar të dashurit e tij dhe e bën atë ta takojë vdekjen dhe exhelin me gëzim.

Aspekti i tretë: Zoti xh.sh. e bën njeriun të kuptojë me anë të disa gjërave dobësinë dhe pafuqinë e tij të pafund dhe duke e bërë atë të kuptojë se sa të rënda janë peshat e jetës dhe përgjegjësitë e të jetuarit. Si rrjedhojë, lind tek ai një dëshirë për të pushuar dhe një mallëngjim i sinqertë për të shkuar në një botë tjetër.

Aspekti i katërt: Zoti xh.sh. i tregon njeriut besimtar, nëpërmjet dritës së besimit se vdekja nuk është zhdukje, por një ndryshim banese, se varri nuk është gryka e një pusi të zi e të thellë, por një derë e botëve të mbushura me dritë, se dynjaja me të gjithë shkëlqimin e saj është si një burg në krahasim me botën e përtejme. Nuk ka dyshim se dalja nga burgu i dynjasë dhe shpëtimi nga ngush-tësia e saj për në

kopshtin e Xhenneteve të Ahiretit, kalimi nga turbullirat shqetësuese të jetës materiale për në botën e rehatisë dhe të qetësisë ku shpirtërat fluturojnë, dhe ikja nga zhurmat e mërzitshme të krijesave për të shkuar në praninë e të Gjithëmëshirshmit, sigurisht është një udhëtim për t'u dëshiruar me një mijë jetë flijuese. Në të vërtetë ajo është një lumturi.

Aspekti i pestë: Zoti xh.sh. duke bërë të njohur natyrën e kësaj bote, nëpërmjet njohjes dhe dritës së realitetit në Kur'an, Ai i bën ata që i kushtojnë vëmendje Kur'anit të kuptojnë se dashuria dhe lidhja me këtë botë është e pakuptim. Me fjalë të tjera, Ai thotë dhe provon për njeriun si më poshtë vijon:

"Dynjaja është një libër i të Vetmit të Përhershëm; shkronjat dhe fjalët e Tij nuk tregojnë vetveten, por tregojnë esencën, atributet dhe Emrat e Shpikësit të tyre. Meqenëse kjo është kështu, merr kuptimet dhe lëri mbishkrimet e largohu!..

Bota, gjithashtu, është një tokë e lërueshme për botën tjetër. Atëherë, mbill e mblidh prodhimet dhe ruaji ato! Flaki tutje mbeturinat e tyre të përkohshme, mos u jep rëndësi!..

Ajo është gjithashtu një koleksion pasqyrash që vijnë e largohen njëra pas tjetrës. Prandaj njihe atë të Vetmin, i Cili shfaqet në to, shiko dritat e Tij, kupto treguesit e Emrave të Tij në to dhe duaje atë të Vetëm që ato pasqyra tregojnë, Dhe këputi lidhjet e tua me copat e qelqit, fati i të cilave është zhdukja dhe thyerja!..

Ajo gjithashtu është një vend i lëvizshëm tregtie. Prandaj bëje tregtinë tënde dhe eja! Mos shko pas karvaneve që ikin nga ti e nuk të vlerësojnë, dhe mos e mërzit veten për asgjë dhe mos u lodh!..

Gjithashtu, ajo është një shëtitore e përkohshme. Prandaj shikoje atë me një shikim të marrjes së mësimeve prej saj dhe sdudioje me vëmendje, jo fytyrën e saj të jashtme të shëmtuar, por fytyrën e saj të bukur e të fshehur e cila orientohet tek i Vetmi Hirplot i Përjetshëm!.. Bëj një shëtitje të këndshme e të dobishme dhe pastaj kthehu. Mos qaj e mos ji i mërzitur si një fëmijë i marrë kur skenat që tregojnë ato pamje të holla dhe ato bukuri, zhduken.

Ajo gjithashtu është një bujtinë për ty. Prandaj, ha e pi brenda sferës së lejuar nga Pronari Gjithëbuar që e bëri, si dhe jep falënderime. Puno e vepro brenda sferës së ligjeve të Tij. Atëherë, lëre atë pa u kthyer prapa dhe shko. Mos ndërhyj me zell të tepruar duke mos shprehur asgjë. Mos e shqetëso veten tënde pa qenë nevoja për gjëra që do të ndahen prej teje e që nuk të sjellin dobi. Mos e mbyt veten në çështje kalimtare që të braktisin!..” Duke treguar të fshehtat e fytyrës së botës së brendshme me fakte të qarta si këto, Zoti xh.sh. ia lehtëson shumë njeriut largimin nga kjo botë, madje e bën të dëshirueshme për ata që janë të vetëdijshëm dhe tregon se ndodhet një shenjë mëshire në çdo gjë dhe në çdo aspekt të saj. Për më tepër, Kur’ani tregon edhe aspekte të tjera të veçanta, përveç këtyre **“Pesë aspekteve”**.

Ah! Medet! Për njeriun që nuk ka pjesë nga këto pesë aspekte!

*** * ***

STACIONI I DYTË I FJALËS SË SHTATËMBËDHJETË [165]

Mos bërtit në fatkeqësi, o i mjerë, eja e mbështetu tek Krijuesi! Dije se bërtitja është fatkeqësi, madje fatkeqësi brenda fatkeqësisë, dhe gabim brenda gabimit; ajo është fatkeqësi, një gabim i madh.

*** * ***

Nëse ti e gjen Dërguesin e fatkeqësisë, kthehet fatkeqësia në dhuratë brenda dhuratës dhe në kënaqësi brenda kënaqësisë.

Kështu, lëri ankesat dhe jep falënderime; ashtu si bilbili, buzëqesh nëpërmjet lotëve të tua. Lulet buzëqeshin nga bukuria e ashikut të tyre, bilbilit.

*** * ***

Në qoftë se nuk e gjen Zotin, dije se bota është e gjitha dhimbje brenda dhimbjes, përkohësi e vuajtje dhe kotësi e zbrazët.

Atëherë, pse qan nga një fatkeqësi e vogël, kur mbi ty është një Dynja plot vuajtje e fatkeqësi? Eja, mbështetu tek Zoti!

*** * ***

Me mbështetje! Buzëqesh në fytyrën e fatkeqësisë; që edhe ajo gjithashtu të buzëqesh.

Ndërsa ajo buzëqesh, ajo do të zvogëlohet; ajo do të ndryshohet e transformohet.

*** * ***

[165] Pjesët e këtij Stacioni të dytë i ngjasojnë poezisë, por ama ato nuk janë poezi. Dhe nuk u synua shprehja e tyre me vargje. Por ato e morën atë formë, deri në një shkallë, për shkak të rregullit të përkryer të të vërtetave që ato shprehin.

Dije, o arrogant! lumturia në këtë botë është në lënien e saj.

Të njohësh Zotin është e mjaftueshme. Braktise dynjanë, dhe gjithçka do të jetë për ty.

*** * ***

Të jesh arrogant është humbje e plotë; çfarëdo që të bësh, të gjitha gjërat do të jenë kundra teje. Prandaj të dyja gjendjet kërkojnë ta braktisësh dynjanë këtu.

*** * ***

Braktisja e saj do të thotë: ta vlerësosh atë si pronë të Zotit, me lejen e Tij dhe në Emrin e Tij...

Në qoftë se dëshiron të bësh tregti, ajo është ta transformosh këtë jetë të përkohshme në të përhershme.

*** * ***

Në qoftë se kërkon nefsin tënd, ai është i kalbur e pa themel. Në qoftë se kërkon horizontet, vula e përkohshmërisë është mbi to.

*** * ***

Kjo do të thotë se nuk ka vlerë në marrjen e saj; të gjitha gjërat në këtë treg janë të kalbura. Kështu kaloji... mallërat e shëndoshë janë vënë radhë-radhë përtej tij...

*** * ***

NJË FRUT NGA MANI I ZI

[Saidi i Vjetër e përmendi këtë me gjuhën e Saidit të Ri nën pemën e bekuar të manit]

Atij që po i adresohem nuk është Zija Pasha, por atyre që janë të dashururar pas Evropës.

Atij që po i flas nuk është nefsi im, është zemra ime në emrin e studentëve të Kur'anit.

*** * ***

Fjalët e mëparshme janë të gjitha të vërteta; ruhu, mos e humb rrugën, mos tejkalo limitet e tyre!

Mos u jep rëndësi ideve të të huajve, ajo është humbje e shmangie, ato të bëjnë ty të pendohesh!

*** * ***

A nuk e sheh se mendimtari më i ndritur i tyre dhe më symprehti i tyre thotë gjithmonë me habi: "Oh! Medet! Prej kujt të ankohem dhe kujt, Jam shushatur".

*** * ***

Unë them dhe nuk ngurroj, Kur'ani më bën të flas. Unë e paraqes ankesën time tek Ai. Unë nuk jam i ngatërruar si ti.

*** * ***

Unë kërkoj ndihmë nga i Vërteti me të vërtetën. Unë nuk e tejkaloj cakun tim. Unë lutem nga toka në qiell; unë nuk ik, si ti!

*** * ***

Në Kur'anin e mrekullueshëm: E gjithë thirrja është nga drita për tek drita; unë nuk tërhiqem si ti.

Në Kur'anin Kerim është e vërteta dhe urtësia; unë i provoj ato. Unë nuk i jap aspak rëndësi filozofisë kundërshtare.

*** * ***

Në Kur'anin Kerim janë xhevahiret e të vërtetave; unë i marr ato për vete, nuk i shes ato, si ti. Unë udhëtoj nga krijesat tek Krijuesi; unë nuk e humbas rrugën si ti.

*** * ***

Unë kapërcej mbi rrugën me gjemba, unë nuk shkel mbi to, si ti.

Nga toka për tek kupa e qiellit ngjiten falënderimet e mia; unë nuk kundërshtoj si ti.

*** * ***

Unë e shikoj vdekjen në kohën e Exhelit si mik; unë nuk jam i frikësuar si ti.

Unë do të hyj në varr duke buzëqeshur, unë nuk dridhem si ti.

*** * ***

Unë nuk e shoh varrin si një gojë kuçedre, si strofull e kafshëve të egra duke u katandisur në asgjë si ti.

Vdekja më bashkon me të dashurit e mi, unë nuk jam i shqetësuar për varrin, si ti.

*** * ***

Vdekja është dera e mëshirës, porta e Dritës, dera e së vërtetës; Unë nuk jam i mërzitur nga ajo; unë nuk strukem.

*Duke thënë "**Bismillah**" Me Emrin e All-llahut, unë do ta trokas*[166] *atë. Unë nuk do të shikoj prapa dhe nuk do të ndjej tmerr.*

*** * ***

[166] Unë nuk do të bërtas: "Oh! Medet! Dhe të iki.

*Duke thënë: "**Elhamdu lillah**" I gjithë lavdërimi i takon All-llahut! Unë do të shtrihem dhe do të gjej rehati! Unë nuk do të vuaj shqetësim, as nuk do të mbetem i vetmuar, fillikat.*

*Duke thënë, "**All-llahu Ekber**" Unë do ta dëgjoj thirrjen për Ringjallje dhe do të ngrihem,[167] unë nuk do të largohem prej tubimit të madh dhe nuk tërhiqem prej xhamisë së madhe.*

Nga mirësia e Zotit, nga drita e Kur'anit dhe nga shkëlqimi i besimit.. Unë nuk do të mërzitem kurrë;

Por duke mos ndaluar, unë do të shpejtoj e fluturoj për tek hija e Fronit të të Gjithëmëshirshmit.

Në dashtë Zoti, unë nuk do të humbas si ti.

*** * ***

[167] Unë do ta dëgjoj thirrjen e Israfilit në mëngjesin e Ringjalljes dhe do të ngrihem duke deklaruar "All-llahu Ekber". Unë nuk do të mbetem prapa Faljes së Madhe dhe prapa grumbullimit e Tubimit të Madh...

NJË LUTJE E CILA MË ERDHI NË MENDJE NË PERSISHT

هذِهِ الْمُنَاجَاةُ تَخَطَّرَتْ فِى الْقَلْبِ هكَذَا بِالْبَيَانِ الْفَارِسِى

[E shkrova këtë lutje ashtu siç më erdhi në zemër, në gjuhën persiane. Ajo në fillim u përfshi në veprën time të publikuar, "Hubab"]

يَارَبْ بَشَشْ جِهَتْ نَظَرْ مِيكَرْدَمْ دَرْدِ خُودْرَا دَرْمَانْ نَمِى دِيدَمْ

O Krijuesi im! Nga pakujdesia duke mos u mbështetur tek Ti, por në fuqinë time dhe në dëshirën time, unë hodha një sy mbi "gjashtë aspektet" duke kërkuar një ilaç për dertet e mia. Por sa keq! unë nuk munda të gjej ilaç për to... Atëherë m'u tha në kuptim: "**A nuk janë të mjaftueshme dertet e tua si derman për ty?"**

دَرْرَاسْتْ مِى دِيدَمْ كِه دِى رُوزْ مَزَارِ پَدَرِ مَنَسْتْ

Në të vërtetë, në pakujdesi unë e shikova kohën e shkuar në të djathtën time për të gjetur në të ngushëllim, por unë pashë se e djeshmja u shfaq në formën e varrit të babait tim, dhe koha e shkuar si një varr i madh i stërgjyshërve të mi. Kjo më mbushi me frikë në vend të ngushëllimit. [168]

وَ دَرْ چَپْ دِيدَمْ كِه فَرْدَا قَبْرِ مَنَسْتْ

Atëherë unë shikova tek e ardhmja në të majtën. Unë nuk munda të gjej ilaç as tek ajo. Por e nesërmja m'u shfaq në formën e varrit tim dhe e armdhmja si një varr i madh i bashkëkohësve të mi dhe i brezave

[168] Besimi e tregon atë varr të madh të tmerrshëm se është një takim familjar e i ndritshëm dhe një bashkim i të dashurve. (Autori)

të ardhshëm; ajo nuk më dha ndjenjën e familjaritetit e të ngushëllimit, por të frikës. [169]

وَ اِيْمْرُوزْ تَابُوتِ جِسْمِ پُرْ اِضْطِرَابِ مَنَسْتْ

Meqenëse as një e mirë nuk u shfaq as nga ana e majtë, unë shikova te dita e tanishme dhe e pashë se ajo i ngjasonte një arkivoli që po mbante xhenazen e trupit tim të sfilitur e të plagosur rëndë .[170]

بَرْ سَرِ عُمْرْ جَنَازَهءِ مَنْ اِيسْتَادَه اَسْتْ

Kështu, unë nuk munda të gjej ilaç as edhe nga ky aspekt, atëherë unë ngrita kokën time dhe shikova tek maja e pemës së jetës sime. Unë pashë se fruti i tij i veçantë ishte kufoma ime; ajo po më shikonte nga maja e pemës.[171]

دَرْ قَدَمْ آبِ خَاكِ خِلْقَتِ مَنْ وَ خَاكِسْتَرِ عِظَامِ مَنَسْتْ

I dëshpëruar edhe nga ky aspekt gjithashtu, unë e ula kokën time. Unë sodita dhe pashë se pluhuri i kockave të mia nën këmbë ishte përzier me dheun e krijimit tim të parë. Ky aspekt nuk ka asnjë ilaç, por ua shtoi më shumë dhimbjen sëmundjeve të mia. [172]

چُونْ دَرْ پَسْ مِينگَرَمْ بِينَمْ اِينْ دُنْيَاءِ بِى بُنْيَادْ هِيچْ دَرْ هِيچَسْتْ

Unë e largova shikimin tim edhe nga ai drejtim duke e kthyer fytyrën time prapa. Unë pashë se një dynja e përkohshme e pathemeltë po rrokullisej e largohej në luginat e asgjësë dhe në errësirat e

[169] Por besimi dhe qetësia që sjell ai, e treguan atë varr të madh të tmerrshëm se është një ftesë e të Gjithëmëshirshmit për tek palllatet e këndshëm të lumturisë.

[170] Por besimi e tregoi atë arkivol si një vend tregtie dhe si një bujtinë gostie të shndritshme.

[171] Por besimi e tregoi frutin e pemës jo kufomë, por një ikje e lirim i shpirtit tim të destinuar për përjetësi nga foleja e tij e vjetër me qëllim që të udhëtojë përmes yjeve.

[172] Ndërsa besimi e tregoi atë pluhur se ishte dera e mëshirës dhe një perde përpara sallonit të Parajsës.

mosekzistencës. Ai nuk ishte balsam për sëmundjet e mia, por shtoi helmin e tmerrit dhe të frikës. [173]

وَ دَرْ پِیشْ اَنْدَازَهِ نَظَرْ مِیکُنَمْ دَرِ قَبرْ کُشَادَه اَسْتْ
وَ رَاهِ اَبَدْ بَدُورِ دِرَازْ بَدِیدَارَسْتْ

Kështu, meqenëse unë nuk munda të gjej asnjë të mirë edhe nga ai aspekt, unë ktheva menjëherë shikimin tim përpara meje, nga ana ballore, Unë pashë se dera e varrit qëndronte e hapur në fund të rrugës sime, dhe matanë asaj nga larg u shfaq rruga që të çonte në përjetësi. [174]

مَرَا جُزْ جُزْءِ اِخْتِیَارِی چِیزِی نِیسْتْ دَرْ دَسْتْ

Kështu, nga këto gjashtë aspekte unë nuk gjeta asnjë ngushëllim e qetësim, por ndjeva vetëm tmerr e frikë nga ato. Dhe përveç aftësisë së pjesshme të dëshirës, unë nuk kisha asgjë në dorën time me qëllim që të përballesha me to e të veproja në fytyrën time. [175]

کِه اُو جُزْءْ هَمْ عَاجِزْ هَمْ کُوتَاه و هَمْ کَمْ عَیَارَسْتْ

Ndërsa ajo fuqi e zgjedhjes e cila është arma e njeriut, është e pafuqishme e shkurtër dhe e mangët, ajo nuk mund të krijojë, dhe përveç fitimit, ajo nuk mund të bëjë asgjë. [176]

---

[173] Por imani e tregoi atë dynja, duke u rrokullisur në errësira, se janë veçse mesazhe të Krijuesit të përjetshëm dhe faqet e skalitjeve Hyjnore, të cilat duke pas plotësuar detyrat e tyre dhe duke pas shprehur kuptimet e tyre, kanë lënë rezultatet e tyre në ekzistencë në vendin e tyre.

[174] Por besimi e bëri atë derë varri një portë për tek bota e dritës, dhe e bëri atë rrugë një rrugë për tek lumturia e përjetshme; kështu imani u bë një balsam për të gjitha sëmundjet e mia dhe një ilaç.

[175] Besimi më jep një dokument për t'u mbështetur në një fuqi të pafund absolute në vend të fuqisë së zgjedhjes, apo të vullnetit të lirë; madje imani është vetë ai dokument.

[176] Besimi e bën atë fuqi të zgjedhjes, të mjaftueshme për çdo gjë, meqë e përdor atë në rrugë të Zotit xh.sh. Si një ushtar kur e përdor fuqinë e tij të vogël në llogari të shtetit, ai mund të kryejë vepra mijëra herë më të mëdha se sa fuqia e tij.

نَه دَرْ مَاضِی مَجَالِ حُلُولْ نَه دَرْ مُسْتَقْبَلْ مَدَارِ نُفُوذْ اَسْتْ

Sepse ajo fuqi e zgjedhjes, vullneti i lirë, nuk ka fuqi të depërtojë tek e shkuara, as të penetrojë tek e ardhmja. Prandaj ajo është fare e padobishme si për shpresat e mia të së ardhmes, po ashtu edhe për dhimbjet e mia të së shkuarës. [177]

مَیْدَانِ اُو اِینْ زَمَانِ حَالْ و یَكْ آنِ سَیَّالَسْتْ

Arena e aftësisë së dëshirës (zgjedhjes) është koha e shkurtër e tanishme dhe është një çast kalimtar.

بَا اِینْ هَمَه فَقْرْهَا وَ ضَعْفْهَا قَلَمِ قُدْرَتِ تُو آشِكَارَه
نُوِشْتَه اَسْتْ دَرْ فِطْرَتِ مَا مَیْلِ اَبَدْ وَ اَمَلِ سَرْمَدْ

Kështu, pavarësisht të gjitha nevojave të mia dhe dobësisë, të varfërisë dhe pafuqisë, dhe gjendjes sime të mjeruar për shkak të anktheve dhe frikësimeve që burojnë nga këto gjashtë aspekte, sigurisht në natyrën time janë përfshirë shpresat e shtrira për në përjetësi dhe dëshirat për përjetësi janë shkruar qart në faqen e qënies sime nga Pena e Fuqisë.

بَلْكِه هَرْ چِه هَسْتْ ، هَسْتْ

Në të vërtetë, çfarëdo që ka në botë, shembuj të saj ndodhen në qënien time. Unë jam i lidhur me të gjitha ato dëshira e shpresa, madje unë punoj për tek ato dhe unë shtyhem që të punoj për to.

دَائِرَه‌ءِ اِحْتِیَاجْ مَانَنْدِ دَائِرَه‌ءِ مَدِّ نَظَرْ بُزُرْگِی دَارَسْتْ

Sfera e nevojës është aq e madhe dhe e shtrirë, aq sa shtrihet shikimi.

خَیَالْ كُدَامْ رَسَدْ اِحْتِیَاجْ نِیزْ رَسَدْ

[177] Por imani i merr frerat e asaj fuqie të zgjedhjes nga dora e trupit shtazor dhe ia dorëzon ato zemrës dhe shpirtit, prandaj mund të penetrojë tek e shkuara dhe tek e ardhmja, sepse sfera e jetës së zemrës dhe e shpirtit është e gjërë.

دَرْ دَسْتْ هَرْچِه نِيسْتْ دَرْ اِحْتِيَاجْ هَسْتْ

Në fakt, kudo që shkon imagjinata, gjer atje shtrihet edhe sfera e nevojës. Atëherë edhe atje gjithashtu është nevoja. Madje çfarëdo që nuk është në dorën e njeriut, ajo është brenda nevojës. Atë që ai nuk e ka, është në nevojë të saj. Dhe ajo që ai nuk e ka në dorë, është e pafund.

دَائِرَهءِ اِقْتِدَارْ هَمْچُو دَائِرَهءِ دَسْتِ كُوتَاهْ كُوتَاهَسْتْ

Ndërsa shtrirja e fuqisë së tij është aq e ngushtë dhe e shkurtër, aq sa arrin krahu i tij.

پَسْ فَقْر و حَاجَاتِ مَا بَقَدْرِ جِهَانَسْتْ

Kjo do të thotë se varfëria ime dhe nevoja ime janë aq të shumta sa gjithë bota.

وَ سَرْمَايَهءِ مَا هَمْ چُو جُزْءِ لَايَتَجَزَّا اَسْتْ

Ndërsa kapitali im është diçka e vogël si një grimcë e pandashme.

اِينْ جُزْءْ كُدَامْ وَ اِينْ كَائِنَاتِ حَاجَاتْ كُدَامَسْتْ

Atëherë, çfarë është aftësia e vullnetit të lirë që vlen sa dy qindarka në krahasim me nevojat që shtrihen sa bota dhe vetëm do të mund të fitoheshin me miliardat e lirave? Ato nevoja nuk mund të blihen me atë çmim fare të ulët, dhe nuk mund të fitohen nga ai. Padyshim që njeriu duhet të kërkojë një zgjidhje tjetër.

پَسْ دَرْ رَاهِ تُو اَزْ اِينْ جُزْءْ نِيزْ بَازْ مِى گُذَشْتَنْ چَارَهءِ مَنْ اَسْتْ

Dhe zgjidhja është kjo: Ai duhet t'i dalë para asaj fuqie zgjedhjeje (vullnetit të lirë) dhe t'ia lërë çështjet vullnetit Hyjnor, të heqë dorë nga fuqia e vetes së tij dhe nga forca dhe të kërkojë strehim tek forca dhe fuqia e Zotit të Gjithëfuqishëm, kështu të kapet fort pas realitetit të besimit dhe të mbështetjes tek Ai.

“O Krijuesi im! Meqenëse rruga për të shpëtuar është kjo, unë heq dorë nga ajo fuqi e zgjedhjes, dhe po e braktis egoizmin në rrugën Tënde...

تَا عِنَايَتِ تُو دَسْتْگِيرِ مَنْ شَوَدْ رَحْمَتِ بِى نِهَايَتِ تُو پَنَاهِ مَنْ اَسْتْ

Që përkujdesja jote ta marrë dorën time me mëshirë ndaj pafuqisë dhe dobësisë sime, që të jetë mëshira Jote pika e mbështetjes sime, dhembshuri ndaj varfërisë sime dhe nevojave dhe që ta hapë për mua derën e saj.”

آنْ كَسْ كِه بَحْرِ بِى نِهَايَتِ رَحْمَتْ يَافْتْ اَسْتْ

تَكْيَه نَه كُنَدْ بَرْ اِينْ جُزْءِ اِخْتِيَارِى كِه يَكْ قَطْرَه سَرَابَسْتْ

Po, kushdo që gjen detin e pafund të mëshirës, sigurisht nuk mbështetet në vullnetin e tij dhe në zgjedhjen, e cila është si një mirazh shumë i vogël. Ai nuk do ta braktiste atë Mëshirë dhe të përdorte zgjedhjen e tij.

اَيْوَاهْ اِينْ زِنْدِگَانِى هَمْ چُو خَابَسْتْ

وِينْ عُمْرِ بِى بُنَيَادْ هَمْ چُو بَادَسْتْ

Oh medet!.. Ne kemi qenë të mashtruar. Ne e supozuam jetën e kësaj bote të jetë e vazhdueshme dhe kështu kemi humbur gjithçka. Po, kjo jetë kalimtare është veçse një gjumë; ajo kalon si një ëndërr. Kjo jetë e pastabilizuar gjithashtu fluturon si era dhe largohet.

اِنْسَانْ بَزَوَالْ دُنْيَا بَفَنَا اَسْتْ آمَالْ بِى بَقَا آلاَمْ بَبَقَا اَسْتْ

Njeriu arrogant, i cili mbështetet tek vetja, dhe supozon se ai do të jetojë përgjithmonë, është i dënuar për zhdukje. Ai kalon shpejt. Bota gjithashtu, e cila është shtëpia e njeriut, bie në errësirën e mosekzistencës. Shpresat nuk zgjasin, ndërsa dhimbjet qëndrojnë në shpirt.

بِيَا اَىْ نَفْسِ نَافَرْجَامْ وُجُودِ فَانِى ىِ خُودْرَا فَدَا كُنْ

خَالِقِ خُودْرَا كِه اِينْ هَسْتِى وَدِيعَه هَسْتْ

Meqenëse realiteti është ky, eja, o nefsi im i mjerë, që mallëngjehesh, që e dëshiron jetën, qe je i dashuruar pas dynjasë dhe i sprovuar me shpresa e dhimbje të pafundme! Zgjohu dhe eja në vete! A nuk e shikon se xixëllonja, e cila mbështetet tek drita tepër e vocërr e saj, qëndron nëpër errësirat e pafundme të natës: Ndërsa meqenëse nuk mbështetet tek vetvetja, bleta mjaltëse gjen dritën e ditës, shikon të gjitha shoqet e saja, lulet, të zbukuruara me dritën e diellit. Po kështu, në qoftë se ti mbështetesh tek vetja jote, tek qënia jote dhe tek egoizmi yt, ti do të ishe si xixëllonja.

Ndërsa në qoftë se ti do ta sakrifikoje qënien tënde kalimtare në rrugën e Krijuesit i Cili ta dha ty atë, do të bëheshe si bleta dhe ti do gjeje një dritë ekzistence të pafundme. Sakrifikoje pra veten tënde, sepse qënia jote të është dhënë ty si amanet dhe si diçka në ruajtje.

وَ مُلْكِ اُو وَ اُو دَادَه فَنَا كُنْ تَا بَقَا يَابَدْ
اَزْ آنْ سِرِّی كِه ، نَفْیِ نَفْیْ اِثْبَاتْ اَسْتْ

Për më tepër, ajo është prona e Tij dhe është Ai i Cili ta dhuroi. Kështu mos e përçmo, sakrifikoje atë me qëllim që të bëhet e përjetshme, sepse mohimi i mohimit është një pohim. Domethënë, në qoftë se mosqënia nuk ekziston, atëherë ajo ekziston. Në qoftë se mosqënia mohohet, ekzistenca vjen në qënie.

خُدَایِ پُرْكَرَمْ خُودْ مُلْكِ خُودْرَا مِی خَرَدْ اَزْ تُو
بَهَایِ بِی گِرَانْ دَادَه بَرَایِ تُو نِگَاهْ دَارَسْتْ

Krijuesi Gjithëbujar e blen vetë pronën e Tij nga ti dhe të jep në shkëmbim një çmim të lartë si parajsa. Gjithashtu, Ai e ruan për ty atë pasuri dhe e ngre çmimin e saj, dhe e rrit vlerën e saj. Dhe Ai do të ta kthejë ty atë në formën më të plotë e më të përjetshme. Dhe kështu, o nefsi im! Mos prit. Bëje këtë tregti e cila është fitimprurëse në pesë drejtime, që të shpëtosh nga pesë humbje; bëj befas një përfitim të pesëfisht.

* * *

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

فَلَمَّا اَفَلَ قَالَ لاَ اُحِبُّ الْآفِلِينَ

لَقَدْ اَبْكَانِى نَعْىُ (لاَ اُحِبُّ الْآفِلِينَ) مِنْ خَلِيلِ اللّٰهِ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Por kur ylli perëndoi, ai tha: "Unë nuk i dua ata që perëndojnë."[178]

Vërseti, لاَ اُحِبُّ الْآفِلِينَ *'Unë nuk i dua ata që perëndojnë'*, i cili u shpreh nga Ibrahimi a.s. dhe që shpall kalimin e universit dhe vdekjen, më bëri mua të qajë.

فَصَبَّتْ عَيْنُ قَلْبِى قَطَرَاتٍ بَاكِيَاتٍ مِنْ شُئُونِ اللّٰهِ

"Sytë e zemrës sime qanë nga veprat e All-llahut dhe derdhën pika të hidhura loti për to."

Dhe ashtu siç qanë sytë e zemrës sime, çdo pikë loti ishte shumë e hidhur, ajo i bëri edhe të tjerët të qajnë, ashtu sikur të qante vetë. Dhe pikat e lotit janë rreshtat e mëposhtëm në persishte.

لِتَفْسِيرِ كَلاَمٍ مِنْ حَكِيمٍ اَىْ نَبِىٍّ فِى كَلاَمِ اللّٰهِ

Kështu, ato lotë janë një lloj komentimi i Fjalës së mikut të të Gjithëmëshirshmit dhe i profetit të Tij të urtë, ashtu siç e përmban vërseti Kur'anor, *"Unë nuk i dua ata që perëndojnë."*

نَمِى زِيبَاسْتْ اُفُولْدَه گُمْ شُدَنْ مَحْبُوبْ

Një i dashur që fshihet nëpërmjet perëndimit nuk është i bukur! Sepse ata që dënohen për zhdukje nuk mund të jenë vërtetë të bukur, ata nuk duhen dhe nuk duhet të duhen me zemër,

[178] Kur'an, 6: 76

pasi zemra e cila u krijua për dashuri të përjetshme dhe që është pasqyra që reflekton dritat e të Përjetshmit të vetëm, nuk e do zhdukjen.

نَمِی اَرْزَدْ غُرُوبْدَه غَیْبْ شُدَنْ مَطْلُوبْ

Një i dëshiruar i cili dënohet të humbasë me perëndime; një i tillë nuk është i denjë të lidhet zemra me të, as mendja nuk do të preokupohej për të. Ai nuk mund të jetë pikë referimi për punët dhe shpresat. Ai nuk mund të jetë objekti i denjë për të të ardhur keq e të shprehësh dëshpërim e hidhërim.

نَمِی خَواهَمْ فَنَادَه مَحْوْ شُدَنْ مَقْصُودْ

Atëherë pse zemra duhet ta dashurojë, ta vlerësojë apo ta adhurojë atë? Një i synuar i cili humbet në jetëshkurtësi, unë nuk e dua, sepse unë jam i përkohshëm, unë nuk dua dikënd që është kështu. Çfarë do të bëja?

نَمِی خَوانَمْ زَوَالْدَه دَفْنْ شُدَنْ مَعْبُودْ

Një i adhuruar i cili varroset në zhdukje! Unë nuk do t'i thërras atij, unë nuk do të kërkoj strehim tek ai, sepse unë jam pafundësisht nevojtar dhe i pafuqishëm, sepse ai që është i pafuqishëm nuk mund të gjejë ilaçe për sëmundjet e mia të mëdha. Ai nuk ka mundësi të shpërndajë balsam mbi plagët e mia të përjetshme. Si do të mundej dikush, i cili nuk mund ta shpëtojë veten e tij nga zhdukja, të jetë një objekt adhurimi?

عَقْلْ فَرْیَادْ مِی دَارَدْ نِدَاءِ (لاَ اُحِبُّ الْآفِلِینَ)مِی زَنَدْ رُوحَمْ

Po, në të vërtetë, mendja e cila është e munduar dhe e pushtuar me gjëra të jashtme, bërtet me dëshpërim të pashpresë sa herë që sheh zhdukjet e gjërave të cilat ajo i dashuron marrëzisht në këtë univers të trazuar dhe shpirti, i cili kërkon një të dashur të përjetshëm, lëshon britmën:

لاَ اُحِبُّ الْآفِلِینَ *"Unë nuk i dua ato që perëndojnë"*

نَمِی خَواهَمْ نَمِی خَوانَمْ نَمِی تَابَمْ فِرَاقِی

Jo, Unë nuk dua ndarje... Jo, unë nuk e duroj ndarjen... Takimet që ndiqen nga ndarja janë të dhimbshme.

نَمِی اَرْزَدْ مَرَاقَه اِینْ زَوَالْ دَرْ پَسْ تَلاَقِی

Këto takime të turbulluara me zhdukje të menjëhershme nuk janë të denja për t'u dashur me mall. Sepse ashtu si zhdukja e kënaqësisë që është dhimbje, po ashtu duke imagjinuar zhdukjen e kënaqësisë është gjithashtu dhimbje. Veprat e të gjithë të dashuruarve metaforikë, domethënë, veprat e poezisë mbi dashurinë, të gjitha janë të qara e dhimbje që burojnë nga të imagjinuarit e kësaj zhdukje. Në qoftë se ti do ta shtrëngoje e detyroje shpirtin e të gjitha veprave të poezisë, nga secila do të vërshonin këto britma hidhëruse.

اَزْ آنْ دَرْدِی گِرِینِ (لاَ اُحِبُّ الْآفِلِینَ) مِی زَنَدْ قَلْبَمْ

Kështu, është për shkak të dhimbjes dhe të vuajtjeve të atyre takimeve të njollosura me zhdukjet e atyre të dashurave metaforike pikëlluese, që zemra ime qan e bërtet përmes qarjes si Ibrahimi a.s.

لاَ اُحِبُّ الْآفِلِینَ *"Unë nuk i dua ata që perëndojnë."*

دَرْ اِینْ فَانِی بَقَا خَازِی بَقَا خِیزَدْ فَنَادَنْ

Në qoftë se dëshiron qëndrueshmëri në këtë botë kalimtare, mësoje se: qëndrueshmëria vjen nga përkohshmëria. Gjej përkoh-shmëri lidhur me nefsin urdhërues për të liga, që ti të mund të jesh i qëndrueshëm.

فَنَا شُدْ هَمْ فَدَا کُنْ هَمْ عَدَمْ بِینْ کِه اَزْ دُنْیَا بَقَایَه رَاهْ فَنَادَنْ

Zhvishe veten tënde nga moralet e këqia, që janë bazat e adhurimit të kësaj bote. Ji i përkohshëm! Sakrifikoji të mirat e tua dhe pasuritë në rrugën e të Dashurit të vërtetë. Shiko përfundimet e qënieve të cilat tregojnë mosekzistencë! Sepse rruga që të çon në qëndrueshmëri në këtë botë fillon nga përkohshmëritë.

فِکِرْ فِیزَارْ مِی دَارَدْ اَنِینِ (لاَ اُحِبُّ الْآفِلِینَ) مِی زَنَدْ وِجْدَانْ

Mendja njerëzore, e cila zhytet në shkaqe, habitet tek turbullirat e zhdukjes së dynjasë dhe vajton me dëshpërim të pashpresë, ndërsa ndërgjegjja, e cila dëshiron ekzistencën e vërtetë, e këput lidhjen me të dashurat metaforike dhe me qëniet e përkohshme nëpërmjet të vajtuarit si Ibrahimi a.s.

لاَ اُحِبُّ الْآفِلِینَ *Unë nuk i dua ata që perëndojnë,* dhe e lidh vetveten me Ekzistuesin e Vërtetë dhe të Dashurin e Përhershëm.

بِدَانْ اَیْ نَفْسِ نَادَانَمْ کِه دَرْ هَرْ فَرْدْ اَزْ فَانِی دُو رَاهْ هَسْتْ

بَا بَاقِی دُو سِرِّ جَانِ جَانَانِی

O nefsi im injorant! Dije se bota dhe qëniet e saj, sigurisht janë të përkohshme, por ti mund të gjesh dy rrugë, që të çojnë në qëndrueshmëri, tek çdo gjë kalimtare dhe mund të shikosh dy shkreptima e dy mistere nga dritat e Bukurisë së të Dashurit të Përjetshëm, me kusht që, nëse do të mundeshe të kaloje formën kalimtare dhe të tejkaloje limitet e nefsit tënd...

کِه دَرْ نِعْمَتْهَا اِنْعَامْ هَسْتْ وَ پَسْ آثَارْهَا اَسْمَا بِگِیرْ مَغْزِی وَ مِیزَنْ دَرْ

فَنَا آنْ قِشْرِ بِی مَعْنَا

Po, dhurata shihet brenda mirësisë dhe favori i Mëshirëplotit ndjehet e merret brenda saj. Në qoftë se kalon nga mirësia tek dhurata, ti do të gjesh Dhuruesin. Gjithashtu, çdo vepër nga veprat e të Vetmit të Përjetshëm është një mesazh që bën të njohur Emrat e Krijuesit të Gjithëlavdishëm. Në qoftë se ti mund të kalosh nga skalitjet e jashtme për tek kuptimet e brendshme, ti ke gjetur një rrugë për tek i Vetmi i njohur nëpërmjet Emrave të Bukur të Tij. Meqenëse ti mund ta gjesh thelbin, esencën e këtyre qënieve kalimtare, kapu pas kuptimit. Atëherë, ti pa keqardhje do t'i flakje tutje lëvozhgat e tyre të pakuptimta dhe anët e jashtme në rrymën e përkohshmërisë.

بَلِی آثَارْهَا گُویَنْدْ زِاَسْمَا لَفْظِ پُرْ مَعْنَا بِخَانْ مَعْنَا وَ مِیزَنْ دَرْ هَوَا آنْ لَفْظِ بِی سَوْدَا

Po, në të vërtetë, nuk ka ndonjë vepër në ekzistencë veçse është një fjalë e mishëruar që shpjegon kuptime të shumta, madje ajo kërkon të lexohen shumica e Emrave të Krijuesit të saj madhështor. Meqenëse këto krijesa janë Fjalët e fuqisë Hyjnore, dhe fjalët e tyre të mishëruara, atëherë lexoji ato, o nefsi im! Shqyrtoji kuptimet e tyre dhe ruaji ato në thellësinë e zemrës. Dhe pa frikë, flaki fjalët pa kuptim në erërat e përkohshmërisë. Mos e shqetëso veten duke shkuar pas tyre, duke e preokupuar veten tënde në mënyrë të panevojshme!

عَقْلْ فَرْیَادْ مِی دَارَدْ غِیَاثِ (لاَ اُحِبُّ الْآفِلِینَ) مِیزَنْ اَیْ نَفْسَمْ

Meqenëse zinxhiri i mendimit të mendjes për gjërat e jashtme të kësaj dynjaje, e cila adhuron anët e jashtme, dhe kapitali i së cilës përbëhet nga njohja e jashtme e gjërave, gjë e cila të çon në asgjë e në mosekzistencë, ajo qan me dëshpërim të pashpresë në habinë e saj dhe në zhgënjimin. Ajo kërkon një rrugë të vërtetë që të çon tek realiteti.

Meqenëse shpirti hoqi dorë nga ‘*ata që perëndojnë’* dhe nga të përkohshmet dhe zemra i ka braktisur të dashurat metaforike, dhe ndërgjegjja gjithashtu e ka larguar fytyrën e saj nga qëniet e përkohshme, edhe ti gjithashtu, o nefsi im i mjerë! Kërko ndihmën e لاَ اُحِبُّ الْآفِلِینَ *“Unë nuk i dua ata që perëndojnë”,* ashtu si Ibrahimi a.s. dhe shpëto!

چِه خُوشْ گُویَدْ اُو شَیْدَا جَامِی عِشْقْ خُویْ

Shiko sa mirë e shpreh atë Mevlana Xhami, natyra e të cilit ishte gatuar me dashurinë Hyjnore dhe i cili ishte dehur me kupën e dashurisë, me qëllim që t’i orientojë fytyrat nga shumësia për tek Njësia, shiko sa bukur ka thënë:[179]

[179] Vetëm ky rresht është fjala e Mevlana Xhamit. Domethënë:

يَكِى خَواهْ يَكِى خَوانْ يَكِى جُوىْ يَكِى بِينْ يَكِى دَانْ يَكِى گُوىْ

- *Dëshiro vetëm Njërin;* përveç Tij të tjerët nuk janë të denjë për t'i dëshiruar.
- *Thirr vetëm Njërin;* të tjerët nuk do të vijnë për të të ndihmuar.
- *Kërko vetëm Njërin;* të tjerët nuk janë të denjë për t'u kërkuar.
- *Shiko vetëm njërin;* të tjerët nuk shikohen gjithmonë; ata e fshehin vetveten prapa perdes së përkohshmërisë.
- *Njih vetëm Njërin;* ajo që nuk të çon tek njohja e Tij, nuk ka dobi nga prapa.
- *Fol vetëm Njërin;* fjalët që nuk lidhen me Të, mund të konsiderohen të pakuptimta.

نَعَمْ صَدَقْتَ اَىْ جَامِى ۞ هُوَ الْمَطْلُوبُ ۞ هُوَ الْمَحْبُوبُ ۞
هُوَ الْمَقْصُودُ ۞ هُوَ الْمَعْبُودُ ۞

Po, Xhami, ti fole krejtësisht të vërtetën. I Dashuri i vërtetë, i Kërkuari i vërtetë, i Dëshiruari i vërtetë dhe i Adhuruari i vërtetë është vetëm Ai...

كِه لاَ اِلهَ اِلاَّ هُو بَرَابَرْ مِيزَنَدْ عَالَمْ

Sepse duke i ngjasuar një rrethi të madh për përmendjen e Emrave Hyjnorë, kjo botë, së bashku me qëniet e saj, me gjuhët e tyre të ndryshme dhe me këngët e shumëllojshme, deklaron: لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ *"Nuk ka zot tjetër përveç Atij"*, së bashku ato dëshmojnë Unitetin Hyjnor. Dhe duke shëruar me të plagën e shkaktuar nga لاَ اُحِبُّ الْآفِلِينَ *unë nuk i dua ata që perëndojnë,* sikur thotë: Ejani tek i Dashuri i përjetshëm, dhe largoni duart tuaja nga të gjithë të dashurat metaforike të përkohshme.

* * *

[Afërsisht para njëzet e pesë vitesh unë isha në kodrën Jusha që ka pamjen nga Bosfori i Stambollit, në kohën kur kisha vendosur të lë dynjanë. Disa nga miqt e mi të rëndësishëm erdhën tek unë me qëllim që të më kthenin tek gjendja ime e parë. "Unë u thashë atyre të më linin deri në mëngjesin e ardhshëm me qëllim që të kërkoja udhëzim." Në atë mëngjes, dy tabelat e mëposhtme m'u treguan në zemrën time. Ato i ngjasojnë poezisë, por nuk janë poezi. Unë nuk i kam ndryshuar ato për hir të asaj kujtese të bekuar dhe ato janë ruajtur ashtu siç më erdhën. Ato iu shtuan Fjalës Njëzet e Tre, dhe tani janë përfshirë këtu për shkak të përshtatshmërisë së Stacionit].

TABELA E PARË

[Kjo tabelë pasqyron realitetin e dyjnasë së njerëzve të shkujdesur]

Mos më fto tek dynjaja

– *Unë erdha dhe e pashë të ishte e përkohshme.*

Sepse kur pakujdesia u bë një perde e përhershme dhe mbuloi dritën e së Vërtetës...

– *Unë i pashë se të gjitha qëniet ishin të përkohshme e të dëmshme.*

Në qoftë se ti thua: Ekzistenca!

– *Unë e kam veshur atë, ah medet, ajo ishte mosekzistencë, unë vuajta shumë!*

Në qoftë se ti thua Jeta,

– *Unë e kam shijuar atë por sa shumë dënim kam vuajtur.*

Sepse mendja u bë pikërisht ndëshkimi

– *dhe përjetësinë e pashë një fatkeqësi.*

Jeta u bë thjesht tekë;

– *dhe plotësimin, thjesht humbje e pashë.*

Punët u bënë thjesht dyftyrsi

– *shpresën thjesht dhimbje e pashë.*

Bashkimi porsi zhdukja u bë

– *ilaçin porsi sëmundje e pashë*

Këto drita errësira u bënë

– *të dashurit jetima i pashë.*

Këto zëra porsi thirrjet e vdekjes u bënë

– *të gjallët të vdekur i pashë.*

Njohja, në fantazi e iluzion u transformu

– *dhe në shkencë njëmijë sëmundje pashë.*

Kënaqësia thjesht dhimbje u bë

– *dhe e pashë ekzistencën të përbëhej nga mosekzistenca.*

Në qoftë se ti thua: I dashuri! Atë e gjeta

– *Ah medet! Në ndarje unë vuajta dhimbje pikëllu ese.*

* * *

TABELA E DYTË

[Kjo tabelë tregon realitetin e dynjasë tek njerëzit e udhëzuar e të rehatuar]

Kur u zhduk pakujdesia,

- *Unë e pashë qartë dritën e së vërtetës.*

Ekzistenca u bë prova e Zotit;

- *Dhe jeta u bëpasqyra e të Vërtetit.*

Mendja u bë çelësi i thesareve;

- *Përkohshmëria u bë dera e qëndrueshmërisë.*

Shkëndija e plotësimit u shua,

- *Por ndriçoi dielli i Bukurisë.*

Ndarja u bë bashkim i vërtetë;

- *Dhe dhimbja u bëpikërisht kënaqësi.*

Jeta u bë thjesht veprim;

- *Dhe përjetësia u bëpikërisht jeta.*

Errësira u bë mbajtësja e dritës;

- *Dhe në vdekje është një jetë e vërtetë*

Të gjitha gjërat u bënë të njohura;

- *Dhe të gjithë zërat u bënë dhikr.*

Të gjitha grimcat e qënieve në ekzistencë,

- *U bënë recitueset e lavdërimeve dhe të lartësimeve të Zotit.*

E gjeta varfërinë si një thesar pasurie;

- *Dhe e shikova fuqinë në pafuqi.*

Në qoftë se gjen All-llahun

- *Atëherë të gjitha gjërat janë të tuat.*

Po, në qoftë se ti je shërbëtori i Pronarit

- *Prona e Tij të të gjitha gjërave, është e jotja.*

Në qoftë se ti je arrogant dhe rob i nefsit tënd

- *Shiko fatkeqësi e vuajtje të pafund; përjeto torturat e pambarim dhe shiko fatkeqësinë më dërrmuese.*

Në qoftë se je një rob i vërtetë i All-llahut

- *Shiko një kënaqësi të pakufishme dhe rehati; shijo shpërblime të panumërta dhe përjeto lumturi të pakufishme...*

* * *

Para njëzet e pesë vitesh në muajin e Ramazanit pas faljes së ikindisë në pasdite, unë po lexoja kompozimin me vargje të Emrave të Bukur Hyjnorë të Shejh Gejlanit (K.S., iu shenjtëroftë sekreti). Ndjeva një dëshirë për të shkruar një dua me Emrat e Bukur; në atë kohë vetëm kjo u shkrua. Unë dëshiroja të shkruaja një lutje të ngjashme me të profesorit tim të shejntë, por për fat të keq, unë nuk pata aftësi ta shkruaja poezi dhe ajo mbeti e mangët. Megjithatë, lutja iu shtua Letrës Tridhjetë e Tre, e cila është në Fjalën e Tridhjetë e Tre që titullohet: "Trajtesa e Dritareve". Për shkak të përshtatshmërisë së Stacionit të saj, ajo u përfshi këtu].

هُوَ الْبَاقِى

حَكِيمُ الْقَضَايَا نَحْنُ فِى قَبْضِ حُكْمِهِ ۞ هُوَ الْحَكَمُ الْعَدْلُ لَهُ الْاَرْضُ وَ السَّمَاءُ

عَلِيمُ الْخَفَايَا وَ الْغُيُوبِ فِى مُلْكِهِ ۞ هُوَ الْقَادِرُ الْقَيُّومُ لَهُ الْعَرْشُ وَ الثَّرَاءُ

لَطِيفُ الْمَزَايَا وَ النُّقُوشِ فِى صُنْعِهِ ۞ هُوَ الْفَاطِرُ الْوَدُودُ لَهُ الْحُسْنُ وَ الْبَهَاءُ

جَلِيلُ الْمَرَايَا وَ الشُّؤُنِ فِى خَلْقِهِ ۞ هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ لَهُ الْعِزُّ وَ الْكِبْرِيَاءُ

بَدِيعُ الْبَرَايَا نَحْنُ مِنْ نَقْشِ صُنْعِهِ ۞ هُوَ الدَّائِمُ الْبَاقِى لَهُ الْمُلْكُ وَ الْبَقَاءُ

كَرِيمُ الْعَطَايَا نَحْنُ مِنْ رَكْبِ ضَيْفِهِ ۞ هُوَ الرَّزَّاقُ الْكَافِى لَهُ الْحَمْدُ وَ الثَّنَاءُ

جَمِيلُ الْهَدَايَا نَحْنُ مِنْ نَسْجِ عِلْمِهِ ۞ هُوَ الْخَالِقُ الْوَافِى لَهُ الْجُودُ وَ الْعَطَاءُ

سَمِيعُ الشَّكَايَا وَ الدُّعَاءِ لِخَلْقِهِ ۞ هُوَ الرَّاحِمُ الشَّافِى لَهُ الشُّكْرُ وَ الثَّنَاءُ

غَفُورُ الْخَطَايَا وَ الذُّنُوبِ لِعَبْدِهِ ۞ هُوَ الْغَفَّارُ الرَّحِيمُ لَهُ الْعَفْوُ وَ الرِّضَاءُ

Ai është i Qëndrueshmi i Vetëm!

Gjykatësi i urtë i çështjeve, ne jemi nën urdhërin e Tij;

- Ai është Gjykatësi i drejtë, qiejt dhe toka janë të Tij.

Është Njohësi i sekreteve dhe i çështjeve të fshehura në sundimin e Tij;

- Ai është i Gjithëfuqishmi dhe Vetekzistuesi; Froni dhe toka janë të Tij.

Ai është Perceptuesi i Pikave të holla dhe i qëndisjeve në Artin e Tij,

- Është Krijuesi, i Dashuri, Bukuria dhe Madhështia janë të Tij.

Ai është i Gjithëlavdishmi i Vetëm, atributet e të Cilit reflektohen në pasqyrat, në Krijesat e Tij.

- Ai është Zoti, më i shenjti; fuqia dhe madhështia janë të Tij.

Themeluesi i krijesave; ne formojmë qëndisjet e artit të Tij;

- Ai është i Përhershmi, i Përjetshmi; dominimi dhe përjetësia janë të Tij

Dhuruesi Gjithëbujar i mirësive; ne jemi karvani i mysafirëve të Tij;

- Ai është Furnizuesi, Mjaftuesi, lartësimi e lavdërimi janë të Tij.

Ai është Dhuruesi Hirplotë i dhuratave; ne jemi endjet e Njohjes së Tij;

- Ai është Krijuesi, Besëploti; Dhënia dhe Bujaria janë të Tij.

Ai është Dëgjuesi i ankesave dhe i duave në krijimin e Tij;

- Ai është Mëshirëploti, Shëruesi; falënderimet dhe lavdërimet janë të Tij.

Ai është Fajfalësi i gabimeve dhe i mëkateve për shërbëtorët e Tij;

- Ai është gjithnjë Fajfalës, i Gjithëmëshirshëm, fajfalja dhe pranimi janë të Tij.

O nefsi im! Së bashku me zemrën time, qaj e bërtit , dhe thuaj:

“Unë jam i përkohshëm; unë nuk e dua atë që është i përkohshëm.

Unë jam i pafuqishëm; unë nuk e dua atë që është i pafuqishëm.

Unë ia kam dorëzuar shpirtin tim Mëshirëplotit; Unë nuk dua tjetër!

Unë dua dikë, por unë dua një mik të përjetshëm.

Unë jam thjesht një grimcë, por unë dua një Diell të Përjetshëm.

Unë nuk jam asgjë, dhe hiç kurgjë, por unë i dua këto qënie, që të gjitha ato.”

* * *

NJË FRUT I DRURIT TË PISHËS, CEDRIT, DËLLINJËS DHE I SELVISË NË RRAFSHNALTAT E BARLËS

[Ndërsa duke qenë një pjesë e Letrës së njëmbëdhjetë, kjo është përfshirë këtu për shkak të përshtatshmërisë së Stacionit].

Një herë gjatë zënies sime rob, ndërsa po shikoja tek format madhështore e të mrekullueshme të pishës, cedrit dhe të dëllinjës në maje të malit (në Barla), një erë e lehtë po frynte. Duke e transformuar skenën në një shfaqje madhështore të mahnitshme e të bujshme vallëzimi, dhe në një shfaqje entuziaste lavdërimesh e lartësimesh, kënaqësia e të shikuarit të saj u bë një instruksion për sytë dhe një urtësi për veshët. Mua papritmas m'u kujtuan rreshtat Kurdishte të Ahmed Xhezerit, kuptimi i të cilave është:

هَرْکَسْ بِتَمَاشَاگَهِ حُسْنَاتَه زِهَرْ جَایْ تَشْبِیهِ نِگَارَانْ بِجَمَالاَتَه دِنَازِنْ

"Të gjithë kanë ardhur me nxitim për të të parë Ty dhe bukurinë Tënde; ata po veprojnë me druajtje e me turp para Bukurisë Tënde." Dhe duke shprehur kuptimet instruktive, zemra ime qau në këtë formë:

یَا رَبْ هَرْ حَیْ بِتَمَاشَاگَهِ صُنْعِ تُو زِهَرْجَایْ بَتَازِی.. زِنشِیبُ اَزْ فِرَازِی
مَانَنْدِ دَلاَّلاَنْ بِندَاءِ بِآوَازِی.. دَمْ دَمْ زِجَمَالِ نَقْشِ تُو دَرْ رَقْصْ بَازِی..
زِکَمَالِ صُنْعِ تُو خُوشْ خُوشْ بِگَازِی.. زِشِیرِینِی آوَازِ خُودْ هَیْ هَیْ
دِنَازِی. اَزْوَیْ رَقْصَ آمَدْ جَذْبَه خَازِی.. اَزِینْ آثَارِ رَحْمَتْ یَافْتْ هَرْ حَیْ
دَرْسِ تَسْبِیحُ نَمَازِی.. اِیسْتَادَسْتْ هَرْ یَکِی بَرْ سَنْگِ بَالاَ سَرْفِرَازِی..
دِرَازْ کَرْدَسْتْ دَسْتْهَارَا بَدَرْگَاهِ اِلهِی هَمْ چُو شَهْبَازِی.. بِجُنْبِیدَسْتْ
زُلْفْهَارَا بَشَوْقْ اَنْگِیزِ شَهْنَازِی.. بَبَالاَ مِیزَنَنْدْ اَزْ پَرْدَه هَای هَای هُوی
عِشْقْ بَازِی.. مِیدِهَدْ هُوشَه گِرِینْهَایِ دَرِینْهَایِ زَوَالِی اَزْ حُبِّ مَجَازِی..

بَرْ سَرِ مَحْمُودْهَا نَغْمَهَای حُزْنْ اَنْگِیز اَیَازِی.. مُرْدَهَارَا نَغْمَهَای اَزَلِی اَزْ حُزْنْ اَنْگِیز نَوَازِی.. رُوحَه مِی آیَدْ اَزُو زَمْزَمَهِء نَازُ نِیَازِی.. قَلْبْ مِیخَوانَدْ اَزِینْ آیَاتْهَا سِرِّ تَوْحِیدْ زِعُلُوِّ نَظْمِ اِعْجَازِی.. نَفْسْ مِیخَواهَدْ دَرْ اِینْ وَلْوَلَهَا زَلْزَلَهَا ذَوْقِ بَاقِی دَرْ فَنَای دُنْیَا بَازِی.. عَقْلْ مِیبِینَدْ اَزِینْ زَمْزَمَهَا دَمْدَمَهَا نَظْمِ خِلْقَتْ نَقْشِ حِکْمَتْ کَنْزِ رَازِی.. آرْزُو مِیدَارَدْ هَوَا اَزِینْ هَمْهَمَهَا هَوْهَوَهَا مَرْکِ خُودْ دَرْ تَرْکِ اَذْوَاقِ مَجَازِی.. خَیَالْ بِینَدْ اَزِینْ اَشْجَارْ مَلاَئِکْ رَا جَسَدْ آمَدْ سَمَاوِی بَاهَزَارَانْ نَیْ.. اَزِینْ نَیْهَا شُنِیدَتْ هُوشْ سِتَایِشْهَای ذَاتِ حَیْ.. وَرَقْهَارَا زَبَانْ دَارَنْدْ هَمَه هُو هُو ذِکْرْ آرَنْدْ بَدَرْ مَعْنَای حَیُّ حَیْ.. چُو لاَ اِلَهَ اِلاَّ هُو بَرَابَرْ مِیزَنَدْ هَرْ شَیْ.. دَمَادَمْ جُوِیدَنْدْ یَا حَقْ سَرَاسَرْ گُوِیدَنْدْ یَا حَیْ بَرَابَرْ مِیزَنَنْدْ اَللّٰهْ

فَیَا حَیُّ یَا قَیُّومُ بِحَقِّ اِسْمِ حَیِّ قَیُّومِ

حَیَاتِی دِهْ بَاِینْ قَلْبِ پَرِیشَانْ رَا اِسْتِقَامَتْ دِهْ بَاِینْ عَقْلِ مُشَوَّشْ رَا آمِینْ

Këto janë kuptimet e poemave që u shkruan në persisht në rrafshnaltën e Barlës në Tepelixhe, të cilat u shkruan për frutat e pishës, cedrit, dëllinjës dhe selvisë:

هَرْکَسْ بِتَمَاشَاگَهِ حُسْنَاتَه زِهَرْ جَایْ تَشْبِیهِ نِگَارَانْ بِجَمَالاَتَه دِنَازِنْ

Dhe duke shprehur kuptimet instruktive që m'u shfaqën, zemra ime qau në këtë formë:

Për shikimin e bukurisë tënde gjithësecili ka ardhur nga çdo vend në faqen e tokës, dhe bashkarisht i bëjnë ojna bukurisë Tënde dhe eglendisen me të.

يَا رَبْ هَرْ حَىْ بِتَمَاشَاگَهِ صُنْعِ تُو زِهَرْجَاىْ بَتَازِى

Çdo gjallesë sodit bukurinë tënde nga çdo anë dhe shikon artet e Tua të mrekullueshme në faqen e tokës.

زِنشِيبُ اَزْ فِرَازِى مَانَنْدِ دَلاَّلاَنْ بِنِدَاءِ بِآوَازِى

Nga lart e poshtë, ato shfaqen si lajmëtarë dhe thërrasin për tek Bukuria Jote.

دَمْ دَمْ زِجَمَالِ نَقْشِ تُو (نُسْخَه: زِهَوَاىِ شَوْقِ تُو) دَرْ رَقْص بَازِى

Ato lajmëtarë si pemët gjejnë kënaqësi tek Bukuria e qëndisjeve të Tua dhe vallëzojnë.

زِكَمَالِ صُنْعِ تُو خُوشْ خُوشْ بِگَازِى

Ato janë të mbushura me gëzim për artin Tënd të Plotë dhe shfaqin tingujt e zërat më të bukur.

زِشِيرِينِى آوَازِ خُودْ هَىْ هَىْ دِنَازِى

Është sikur ëmbëlsia e zërave dhe e jehonave të tyre t'i mbushte ato me gëzim gjithashtu, dhe t'i bënte të ekzekutojnë këtë melodi të hollë e të bukur.

اَزْوَىْ رَقْصَه آمَدْ جَذْبَه خَازِى

Dhe, si rrjedhojë, këto pemë kanë filluar të vallëzojnë dhe dëshirojnë të kalojnë në ekstazë.

اَزِينْ آثَارِ رَحْمَتْ يَافْتْ هَرْ حَىْ دَرْسِ تَسْبِيحُ نَمَازِى

Nëpërmjet këtyre veprave të Mëshirës Hyjnore, të gjitha krijesat e gjalla po marrin udhëzim në tesbihate e në falje të veçanta për secilën nga ato.

اِیستَادَسْتْ هَرْ یَکِی بَرْ سَنْگِ بَالاَ سَرْفِرَازِی

Pas marrjes së udhëzimit, në shkëmbinjtë e lartë, pemët ngrejnë kokat e tyre drejt Fronit Hyjnor.

دِرَازْ کَرْدَسْتْ دَسْتْهَارَا بَدَرْگَاهِ اِلهِی هَمْ چُو شَهْبَازِی

Secila pemë, ashtu si Shehbaz Kalender[180]*, shtrin qindra duart e saja tek prania Hyjnore dhe merr një pozitë madhështore adhurimi.*

بِجُنْبِیدَسْتْ زُلْفْهَارَا بَشَوْقْ اَنْگِیزِ شَهْنَازِی (shënim)[181]

Ato i bëjnë xhufkat e tyre të vogëla, si thuprat dhe degët, të vallëzojnë kështu si ato, edhe ata që i shikojnë, shprehin kënaqësinë e tyre të hollë dhe shijet e larta.

بَبَالاَ مِیزَنَنْدْ اَزْ پَرْدَه هَایِ هَایِ هُویِ عِشْقْ بَازِی

Sikur kjo bukuri të dridhte nivelet e dashurisë, madje të prekte fijet më të thella dhe më të ndjeshme të tyre dhe të jepte tinguj sikur të prekte damarët. (Nus'ha:[182]*)*

مِیدِهَدْ هُوشَه گِرِینْهَایِ دَرِینْهَایِ زَوَالِی اَزْ حُبِّ مَجَازِی

Përpara kësaj pamje shprehëse vjen ky kuptim në mendje: ato të kujtojnë vajtimin e shkaktuar nga dhimbja e shuarjes dhe e venitjes së të dashurave metaforike dhe nga një ankesë e thellë e hidhëruar.

---

[180] Shehbaz Kalender ishte një hero i famshëm i cili nëpërmjet udhëzimit të Shejh Gejlanit kërkoi strehim tek prania Hyjnore dhe u ngrit në shkallën e shenjtërisë.

[181] Shehnazë Çelkezi është një bukuroshe e famshme e cila ka flokë me dyzet gërsheta.

[182] Nus'ha: Kjo kopje shikon pemën e dëllinjës në varreza.

بَبَالاَ مِیزَنَنْدْ اَزْ پَرْدَه هَایِ هَایِ هُویِ چَرْخِ بَازِی ❁ مُرْدَهَارَا نَغْمَهَایِ اَزَلِی اَزْ حُزْنْ اَنْگِیزِ نَوَازِی

بَرْ سَرِ مَحْمُودْهَا نَغْمَهَایِ حُزْنْ اَنْگِیزِ اَیَازِی

Ato bëjnë të dëgjohen këngët melankolike të të gjithë të dashurve të ndarë nga të dashurit e tyre, ashtu si Sulltan Mahmudi.

مُرْدَهَارَا نَغْمَهَایِ اَزَلِی اَزْ حُزْنْ اَنْگِیزِ نَوَازِی

Këto pemë, duket se kanë detyrën që t'i bëjnë të vdekurit të dëgjojnë këngët e parapërjetësisë dhe zërat e trishtueshëm. Ato nuk dëgjojnë më zëra e fjalë dynjaje.

رُوحَه مِی آیَدْ اَزُو زَمْزَمَهءِ نَازُ نِیَازِی

Sa për shpirtin, ai kupton nga këto skena:

Qëniet dhe gjërat u përgjigjen me lavdërim manifestimeve të Emrave të Krijuesit të Gjithëlavdishëm; ato interpretojnë një himn, një këngë të bukur.

قَلْبْ مِیخَوانَدْ اَزِینْ آیَاتْهَا سِرِّ تَوْحِیدْ زِعُلُوِّ نَظْمِ اِعْجَازِی

Zemra lexon misterin e Njësisë Hyjnore nga këto pemë, secila prej tyre është si një shenjë e mishëruar, nga renditja e lartë e fjalëve të kësaj mrekullie.

Domethënë, ndodhet një rregull aq i mrekullueshëm, një art dhe urtësi në mënyrën e krijimit të tyre, saqë në qoftë se të gjitha shkaqet në ekzistencë të kishin fuqinë për të vepruar e për të zgjedhur dhe të mblidheshin të gjitha bashkë, nuk do të mund t'i imitonin.

نَفْسْ مِیخَواهَدْ دَرْ اِینْ وَلْوَلَهَا زَلْزَلَهَا ذَوْقِ بَاقِی دَرْ فَنَایِ دُنْیَا بَازِی

Nefsi sa herë e sodit këtë gjendje të pemëve, shikon sikur globi tokësor po rrotullohet në një trazirë të bujshme ndarjeje dhe kërkon kënaqësinë e qëndrueshmërisë. Ai merr këtë

kuptim: ***"Ti do ta gjesh qëndrueshmërinë duke lënë adhurimin e kësaj bote."***

عَقْلْ مِیبِینَدْ اَزِینْ زَمْزَمَهَا دَمْدَمَهَا نَظْمِ خِلْقَتْ نَقْشِ حِکْمَتْ کَنْزِ رَازِی

Mendja zbulon nga të kënduarit zërat e kafshëve, të pemëve e të bimëve zëmëdhaja dhe të ajrit, një rregull kuptimplotë të krijimit, një qëndisje urtësie dhe një thesar sekretesh. Ajo kupton se çdo gjë, nga shumë aspekte, e lavdëron Krijuesin e Gjithëlavdishëm.

آرْزُو مِیدَارَدْ هَوَا اَزِینْ هَمْهَمَهَا هَوْهَوَهَا مَرْکِ خُودْ دَرْ تَرْکِ اَذْوَاقِ مَجَازِی

Nefsi i dëshiruar merr një kënaqësi të tillë nga ajri murmuritës dhe nga gjethet pëshpëritëse, saqë ai i harron të gjitha kënaqësitë metaforike, dhe nëpërmjet braktisjes së këtyre kënaqësive metaforike, të cilat janë esenca e jetës së tij, dëshiron të vdesë në kënaqësinë e realitetit.

خَیَالْ بِینَدْ اَزِینْ اَشْجَارْ مَلاَئِکْ رَا جَسَدْ آمَدْ سَمَاوِی بَاهَزَارَانْ نَیْ

Imagjinata shikon se melekët e caktuar për këto pemë kanë hyrë në këto pemë si trupa, nga degët e të cilëve varen shumë flauta. Duket sikur Monarku i Përjetshëm u ka veshur melekëve këto trupa për një paradë të shkëlqyeshme me tingujt e mijëra flautave. Kështu pemët e tregojnë vetveten se nuk janë trupa të vdekur e të pandjeshëm, por më të ndjeshmet dhe më kuptimplotat.

اَزِینْ نَیْهَا شُنِیدَتْ هُوشْ سِتَایِشْهَایِ ذَاتِ حَیْ

Ndërsa flautat janë të pastërta e të fuqishme sikur të vinin nga një orkestër e lartë qiellore. Mendimi nuk i dëgjon ato ankesa të hidhura të ndarjes e të zhdukjes prej atyre flautave, ashtu siç i dëgjojnë ato të gjithë ashikët, me në krye Mevlana Xhelaluddin Rumiun, dhe lavdërimet që ia drejtojnë të Gjithëmëshirshmit, Mbështetësit, të Qëndrueshmit të Përjetshëm dhe Vetekzistuesit.

وَرَقْهَارَا زَبَانْ دَارَنْدْ هَمَه هُو هُو ذِكْرْ آرَنْدْ بَدَرْ مَعْنَایِ حَیُّ حَیْ

Meqenëse të gjitha këto pemë janë bërë trupa, atëherë të gjitha gjethet e tyre janë bërë gjuhë. Secila prej tyre, thjesht me prekjen e flladit, reciton në mënyrë të përsëritur nga mijëra gjuhët e tyre: ***"Hu, Hu"*** *"Është Ai! Është Ai!" Nëpërmjet përshëndetjeve e bekimeve të jetëve të tyre, ato shpallin Krijuesin e tyre që është i Qëndrueshmi i Përjetshëm, Vetekzistuesi.*

چُو لاَ اِلهَ اِلاَّ هُو بَرَابَرْ مِیزَنَدْ هَرْ شَیْ

Me gjendjen e gjuhës së natyrshme, ato vazhdimisht deklarojnë: لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ *"Nuk ka Zot tjetër përveç Atij" dhe duke kryer funksionet e tyre, ato shprehin së bashku lavdërimet në rrethin e dhikrit të kozmosit.*

دَمَادَمْ جُوِیَدَنْدْ یَا حَقْ سَرَاسَرْ گُوِیَدَنْدْ یَا حَیْ بَرَابَرْ مِیزَنَنْدْ اَللّٰهْ

"O Zot! O i Vërtet!" Dhe kërkojnë të drejtat e jetëve të tyre prej Tij, nga thesari i Mëshirës nëpërmjet gjuhës së tyre të natyrshme kohë pas kohe dhe me gjuhën e shfaqjes së jetëve të tyre ato recitojnë: ***"Ja Hajj"*** *o i Gjallë i Përjetshëm!"*

فَیَا حَیُّ یَا قَیُّومُ بِحَقِّ اِسْمِ حَیِّ قَیُّومِ

حَیَاتِی دِهْ بَایِنْ قَلْبِ پَرِیشَانْ رَا اِسْتِقَامَتْ دِهْ بَایِنْ عَقْلِ مُشَوَّشْ رَا آمِینْ

O i gjallë i Përjetshëm dhe o Vetekzistues! Nëpërmjet Emrave të të Gjallit të Përjetshëm dhe Vetekzistuesit të Përhershëm, pajise zemrën e këtij të mjeri me jetë dhe jepi drejtim të saktë mendjes së tij të ngatërruar. Amin.

* * *

[Një herë natën, në një vend të lartë në majen e malit 'Çamdag' (Mali i pishës) pranë Barlës, unë po shikoja tek fytyra e qiejve, kur papritmas m'u shfaqën rreshtat e mëposhtëm. Si me imagjinatë, unë dëgjova të folurit e yjeve nëpërmjet gjuhës së gjendjes së tyre. Unë i shkrova ato ashtu siç m'u shfaqën pa i harmonizuar me rregullat e vargëzimit dhe të poezisë, për shkak se nuk i njihja. Pjesa është marrë nga Letra e Katërt, dhe nga pjesa e fundit e Vendqëndrimit të Parë të Fjalës së Tridhjetë e Dy.]

Shprehja e yjeve

Atëherë dëgjoji yjet, dëgjoje adresimin e tyre harmonik! Që të shikosh se çfarë ka vendosur vula e ndritshme e urtësisë në ekzistencë.

Bashkarisht ato flasin me gjuhën e së vërtetës:

Ne jemi argumente të ndritshëm për madhështinë e të Gjithëfuqishmit dhe për sovranitetin e të Gjithëlavdishmit.

Ne jemi tregues të së vërtetës për ekzistencën e Krijuesit tonë.

Ne jemi dëshmitarë të Unitetit të Tij dhe të fuqisë së Tij.

Ne i shikojmë, ashtu si melekët, ato mrekulli të holla që kanë zbukuruar faqen e tokës.

Ne jemi mrekullitë e holla që shndrisin faqen e tokës, dhe jemi vende për të shëtitur melekët.

Ne jemi sytë e vëmendshëm të panumërt të qiejve që shikojnë tokën, që studiojnë Parajsën.[183]

[183] Domethënë, meqenëse mrekulli të panumërta të fuqisë janë shfaqur në faqen e tokës, secila është farishtja, burimi dhe kultivimi për Parajsën, atëherë, melekët në

Ne jemi fruta të bukur të panumërt që na ka lidhur Dora e urtësisë së Hirplotit të Gjithëlavdishëm tek pjesa qiellore e pemës së krijimit dhe tek degët e Rrugës së qumështit.

Për banorët e qiejve, secili prej nesh është një xhami udhëtuese, një shtëpi rrotulluese, një banesë e lartë, secila prej nesh është si një llambë ndriçuese, një anije e fuqishme apo një aeroplan.

Secila nga ne është një fuqi e mrekullisë së të Gjithëfuqishmit të Përjetshëm të plotësimit, të Gjithurtit të Gjithëlavdisë.

Secila një çudi e artit të Tij krijues, një rrallësi e përsosur e urtësisë së Tij, një mrekulli e aktivitetit të Tij krijues, dhe një botë drite;

Ne u kemi demonstruar njerëzve që nuk e kanë humbur humanizmin me qindra prova të panumërta dhe i kemi bërë ata të dëgjojnë me këto gjuhët tona të panumërta;

U verboftë syri i ateistit që nuk i shikon fytyrat tona, dhe që nuk dëgjon fjalët tona ! Ne jemi shenja që flasim të vërtetën!

Stampa jonë është një, vula jonë është një, ne jemi të nënshtruar ndaj Krijuesit tonë, ne e lavdërojmë dhe e lartësojmë Atë nëpërmjet nënshtrimit tonë.
Ne recitojmë Emrat e Tij, secili nga ne ka kaluar në ekstazë, dhe është anëtar i rrethit të madh të Rrugës së Qumështit.

Të gjitha këto unë i dëgjova me imagjinatë.

* * *

---

botën e qiejve i vështrojnë ato mrekullira, ato çudira. Dhe ashtu si melekët, edhe yjet gjithashtu të cilët janë si sytë e trupave qiellorë i shikojnë krijesat e holla që mbushin faqen e tokës, dhe duke vepruar kështu, ato shikojnë edhe botën e Parajsës. Në të njëjtën kohë ata shikojnë edhe tokën edhe Parajsën; ata i vëzhgojnë ato çudira të përkohshme në formën e tyre të qëndrueshme në Parajsë. Domethënë, atje ndodhen fushëpamjet e të dyja botëve. (Autori)

FJALA E TETËMBËDHJETË

[Kjo Fjalë përbëhet nga dy Stacione, prej të cilëve i Dyti nuk është shkruar akoma. Tre Pika ndodhen në Stacionin e Parë.]

PIKA E PARË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لاَ تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا اَتَوْا وَيُحِبُّونَ اَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا

فَلاَ تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Mos mendo se ata të cilët kënaqen me çfarë kanë bërë, dhe që duan të falënderohen për çfarë nuk kanë bërë, pra mos mendo se ata janë të shpëtuar nga ndëshkimi. Dhe për ta ka ndëshkim të dhimbshëm.[184]"

Një goditje disiplinuese për nefsin tim urdhërues për të liga: O Nefsi im i pamenduar, i joshur pas mburrjes, i dashuruar pas famës, i dhënë pas lavdërimit dhe që s'të gjendet shoku në egoizëm!

Në qoftë se do të ishte një pretendim i drejtë, se burimi i fikut dhe i mijëra frutave të tij, është fara e tij e vockël, dhe se të gjitha kokrrat e rushit në qindra vilet duke u varur nga një degë e thatë e hardhisë të prodhoheshin nëpërmjet mjeshtërisë së degës, dhe se ata të cilët përfitojnë prej tyre duhet të lavdëronin e vlerësonin degën dhe farën, atëherë ndoshta ti do të kishe të drejtë të krenoheshe e mburreshe për mirësitë me të cilat je ngarkuar. Por në fakt ti meriton të qortohesh vazhdimisht, sepse nuk je si bërthama dhe si dega: Meqenëse ke vullnetin e lirë, ti e zvogëlon vlerën e atyre mirësive nëpërmjet mburrjes

[184] Kur'an, 3:188

tënde, ti i shkatërron ato me mendjemadhësinë tënde; nëpërmjet mosmirënjohjes tënde, ti i shfuqizon ato; nëpërmjet pretendimeve të tyre si pronë e jotja, ti i lëshon duart sipër tyre në mënyrë të paligjshme.

Detyra jote nuk është të krenohesh për veprat e tua, por vetëm të japësh falënderime. Ajo që të përshtatet ty nuk është fama, por modestia e përulësia. E drejta jote nuk është të mburresh, por pendimi dhe të kërkuarit falje. Plotësimi yt nuk qëndron në egoizëm, por në njohjen e Zotit e në të kërkuarit udhëzim prej Tij.

Po, o nefsi im! Ti në trupin tim i ngjason 'Natyrës' në botë. Të dyja ju (nefsi, natyra) u krijuat për të marrë të mirën dhe për të qenë gjëja të cilës i referohet e keqja. Domethënë, ju të dy nuk jeni vepruesi dhe as burimi, por marrësi (vendi i veprimit) dhe pasivja. Ju keni vetëm një efekt, dhe ai është të qënit shkaku i së keqes, sepse ju nuk pranuat, siç duhet, një të mirë që buron nga mirësia absolute. Gjithashtu ju të dyja u krijuat si perde me qëllim që gjërat që janë të shëmtuara në dukje të cilave nuk u shikohet bukuria, t'ju atribuohen ju, dhe që ju të ishit si dy mjetet e Esencës më të Shenjtë Hyjnore duke u pranuar të jetë e pastruar e pa mangësi. Por, ju keni marrë një formë krejtësisht të kundërt me detyrën e natyrave tuaja.

Megjithëse nga paaftësia juaj e keni transformuar të mirën në të keqe, ju sikur po veproni si ortakë të Krijuesit tuaj. Kjo do të thotë se ai që adhuron veten dhe që adhuron natyrën është në një marrëzi të skajshme dhe po kryen një krim shumë të madh.

O nefsi im! Mos thuaj: "Unë jam një vend manifestimi, dhe dikush që manifeston bukuri, është i bukur," sepse meqenëse nuk e ke përvetësuar atë, ti nuk je një vend manifestimi, por një vendkalim për tek ai.

Dhe mos thuaj: "Midis njerëzve unë jam përzgjedhur; këto fruta dhe këto vepra të bukura tregohen nëpërmjet meje. Kjo do të thotë se unë kam disa merita." Jo! Ruajna Zot! Ato të janë dhënë ty së pari sepse ti je më i falimentuari, më i nevojshmi dhe më i dëshpëruari se gjithkush tjetër.[185] Prandaj të janë dhënë ato ty.

[185] Vërtetë, Unë isha jashtë mase i lumtur që e heshta nefsin e Saidit të Ri deri në këtë cak në këtë diskutim, dhe thashë, "Një mijë herë, të lumtë, të bekoftë Zoti"

PIKA E DYTË

Kjo pikë shpjegon një mister të vërsetit:

اَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ

"I Cili përsosi çdo gjë që Ai krijoi."[186] dhe është siç vijon:

Në çdo gjë, madje edhe në gjërat që duken më të shëmtuarat, ndodhet një aspekt i bukurisë së vërtetë. Po, çdo gjë në univers, çdo ngjarje ose është e bukur në vetvete, e cila quhet vetë bukuria, ose është e bukur nga rezultatet e saj, e cila quhet bukuri nëpërmjet të tjerave. Ndodhen disa ngjarje që në dukje janë të shëmtuara e të ngatërruara, por nën atë perde të dukshme, gjenden shembujt më të shndëritshëm të bukurisë dhe të rregullit.

Shkurtazi, poshtë perdes së shirave të stuhishëm dhe tokës janë fshehur buzëqeshjet e luleve të bukura të panumërta dhe bimët e mirorganizuara. Dhe prapa perdeve të shkatërrimit të egër dhe të ndarjeve të përvajshme e të trishtueshme të vjeshtës është shkarkimi nga detyrat e jetëve të tyre prej kafshëve të vogëla të këndshme, miqtë e luleve, në mënyrë të tillë që t'i ruajnë ato nga përplasjet e erës dhe nga torturat e mundimit të ngjarjeve të dimrit, të cilat janë shfaqjet e fuqisë Hyjnore dhe të lavdisë, nën perden e të cilave rruga përgatitet për pranverën e re të bukur. Poshtë perdes së ngjarjeve si stuhitë, tërmetet, murtajat, dhe epidemitë, është zbulimi i shumë luleve të fshehura jolëndore. Farërat e shumë potencialeve, të cilat nuk janë zhvilluar, mbijnë, mugullojnë e rriten bukur për shkak të ngjarjeve të cilat në dukje janë të shëmtuara, sikur përbysjet e përgjithshme dhe ndryshimi universal të ishin një shi jolëndor.

Por për shkak se njeriu është i dashuruar pas anës së jashtme dhe është egocentrik, ai merr në konsideratë veçse anët e jashtme të çështjeve dhe i shpall ato të shëmtuara. Meqenëse është egosit, ai arsyeton sipas rezultatit që e shikon vetë, dhe e gjykon atë të jetë e

[186] Kur'an, 32: 7

shëmtuar. Ndërsa në qoftë se, prej qëllimeve të gjërave vetëm njëra shikon tek njeriu, mijërat shikojnë tek Emrat e Krijuesit të tyre.

Për shembull, njeriu i vlerëson të jenë të dëmshme dhe të pakuptimta bimët dhe pemët me gjemba të cilat janë midis mrekullive të mëdha të fuqisë së Krijuesit. Ndërsa ato janë heronj të armatosur mirë për t'i ruajtur e mbrojtur ato bimë e pemë ndaj atyre që duan t'i dëmtojnë. Dhe për shembull, shqiponjat, skifterët duke sulmuar trumcakët është në dukje e papajtueshme me mëshirën. Por nëpërmjet këtij sulmi, zbulohen aftësitë e trumcakut. Dhe për shembull, ai e konsideron "borën" të jetë shumë e ftohtë dhe jotërheqëse, por nën atë perde të ftohtë e të pakëndshme, ndodhen qëllime aq të ngrohta dhe rezultate aq të ëmbëla saqë nuk mud t'i përshkruajë njeriu. Gjithashtu, meqenëse njeriu është egoist dhe adhuron anën e jashtme të gjërave dhe prandaj e gjykon çdo gjë sipas fytyrës që shikon tek vetja e tij, ai supozon se shumë çështje të cilat janë brenda rrethit të sjelljeve të mira e të sakta të jenë e kundërta e tyre dhe jashtë atij rrethi. Për shembull, në vështrimin e njeriut, diskutimi me të tjerët rreth organit të tij seksual është gjë e turpshme, por kjo perde e turpit është në fytyrën që shikon njeriun. Ndërsa fytyrat që shikojnë krijimin, artin, qëllimet e tij të bashkëlindura dhe synimet janë perde të cilat në qoftë se do të konsideroheshin me syrin e urtësisë, janë krejtësisht korrekte. Turpi nuk i prek fare ato.

Kështu, disa shprehje të Kur'anit të gjithurtë, i cili është burimi i mirësjelljes dhe i etikës së drejtë, janë në përputhje me këto fytyra dhe perde. Pikërisht poshtë fytyrave të dukshme të krijesave dhe ngjarjeve, të cilat na duken neve të shëmtuara, ndodhet një art shumë i bukur dhe i urtë dhe fytyra shumë të bukura duke shikuar krijimin e tyre, të cilat shikojnë tek Krijuesi i tyre; gjithashtu ndodhen shumë perde të bukura të cilat fshehin urtësinë e tyre. Dhe për më tepër, ndodhet një numër i madh çështjesh, të cilat në pamje të jashtme duken të ngatërruara e të çrregullta, por në realitet janë shkrimet më të shenjta dhe më të mirorganizuara...

PIKA E TRETË

اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّهُ

"Thuaj (o Muhammed): "Nëse vërtetë e doni All-llahun, atëherë më ndiqni mua, All-llahu do t'ju dojë ju."[187]

Meqenëse në univers ndodhet në mënyrë të dukshme një bukuri arti, dhe kjo është e sigurt, atëherë kjo bën të domosdoshme vërtetimin me një siguri aq të madhe dhe aq reale dhe me shkallën e shikimit të saj, pra vërtetimin e profetësisë së Muhammedit a.s.m., sepse bukuria e artit dhe format e stolisura bukur të këtyre krijesave të bukura tregojnë se tek Modeluesi –Krijuesi- i tyre ndodhet një vullnet domethënës për të bërë të bukurën dhe një dëshirë e fuqishme për të stolisur. Ky vullnet e kjo dëshirë tregojnë se tek Krijuesi ndodhet një dashuri e lartë dhe një prirje e shenjtë drejt plotësimeve të Artit që Ai e shfaq tek krijesat e Tij. Dhe kjo dashuri e prirje kërkojnë të jenë më të orientuara e të përqëndruara mbi njeriun, i cili është më i ndritshmi e më i ploti midis qënieve. Dhe njeriu është fruti i vetëdijshëm i pemës së krijimit dhe fruti është pjesa më gjithë-përfshirëse dhe më e skajshmja, pjesa me shikimin më të përgjithshëm dhe me vetëdijen universale. Dhe njeriu me shikimin më gjithë-përfshirës dhe me vetëdijen universale mund të jetë më i lartësuari dhe individi më i ndritshëm, i cili do të takohet dhe do të ketë adresim prej Krijuesit Hirplotë; që do ta shpenzojë vetëdijen e tij universale dhe shikimin e gjithanshëm krejtësisht në adhurimin e Krijuesit të tij, në vlerësimin e artit të Tij dhe në falënderim për mirësitë e Tij.

Tani, dy tabela dhe dy sfera shfaqen. **Njëra** nga ato është sfera më e madhe dhe më e mirorganizuar e Hyjnisë dhe tabela më e bukur dhe më e stolisur e artit... **Tjetra është:** Sfera më e ndritshme dhe më e lulëzuar e adhurimit dhe tabela më e gjërë dhe gjithëpërfshirëse e mendimit, reflektimit, admirimit, falënderimit dhe besimit. Sfera e dytë vepron me të gjithë fuqinë e saj në emrin e sferës së parë.

[187] Kur'an, 3: 31

Kështu, do të kuptohet qartë se sa i lidhur ngushtë me Krijuesin është udhëheqësi i sferës së dytë, e cila u shërben qëllimeve të Krijuesit që lidhen me shpikjet plot art të Tij dhe sa i dashur e i pranuar është Ai në shikimin e Tij.

A do të ishte e arsyeshme të pranohej që Autori Gjithëbujar i këtyre krijesave të bukura, i Cili e do artin e Tij dhe i Cili merr në konsideratë madje edhe shijet e gojës, të qëndronte indiferentë ndaj krijesës së Tij më të bukur, i cili me një thirrje admirimi e vlerësimi që bën i shkakton Fronit dhe tokës të jehojnë, dhe me një lutje falënderimi e lartësimi sjell në ekstazë tokën e detin dhe që janë kthyer drejt Tij me adhurim? A nuk do të fliste Ai me atë apo të qëndronte pasiv? A mund të mos e bënte atë të dërguar, apo të mos dëshironte që sjellja e tij e lavdërueshme t'u kalonte të tjerëve? A do të ishte e mundur që Ai të mos flasë me të dhe të mos e bënte atë profetin e Tij? Jo, kurrësesi.

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْإِسْلَامُ ۞ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ

"*Padyshim feja tek All-llahu është Islami, Muhammedi është i Dërguari i All-llahut."*

* * *

OFSHAMAT E VAJTIMIT TË NJË ZEMRE TË DËSHPËRUAR, AGIMI I DITËVE TË ROBËRIMIT TË MBUSHURA ME NDARJE E MËRGIME.

سَحَرْ حَشْرِيسْتْ دَرُو هُشْيَارْ دَرْ تَسْبِيحْ هَمَه شَىْ.. بَخَوابِ غَفْلَتْ سَرْسَمْ
نَفْسَمْ حَتَّى كَىْ.. عُمْرْ عَصْرِيسْتْ سَفَرْ بَاقَبْرْ مِى بَايَدْ زِهَرْ حَىْ.. بِبَرْخِيزْ
نَمَازِى چُو نِيَازِى گُو بِكُنْ آوَازِى چُونْ نَىْ.. بَگُو يَا رَبْ پَشِيمَانَمْ خَجِيلَمْ
شَرْمْسَارَمْ اَزْ گُنَاهْ بِى شُمَارَمْ پَرِيشَانَمْ ذَلِيلَمْ اَشْكْ بَارَمْ اَزْ حَيَاتْ بِى قَرَارَمْ
غَرِيبَمْ بِى كَسَمْ ضَعِيفَمْ نَاتُوَانَمْ عَلِيلَمْ عَاجِزَمْ اِخْتِيَارَمْ بِى اِخْتِيَارَمْ اَلْاَمَانْ
گُوَيَمْ عَفُوْ جُوَيَمْ مَدَدْ خَوَاهَمْ زِدَرْگَاهَتْ اِلهِى

Flladi i shfaqjes fryn në kohën e agimit të hershëm,

Zgjohuni, o sytë e mi, në agim;

Kërkoji Zotit përkujdesje,

Agimi i hershëm është koha e pendimit për gjynahqarët,

Zgjohu, o zemra ime, duke u penduar në agim,

Duke kërkuar falje tek dera e Krijuesit tënd.

FJALA E NËNTËMBËDHJETË

Rreth Profetësisë së Muhammedit A.S.M.

وَ مَا مَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِى ۞ وَ لكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِى بِمُحَمَّدٍ (عَلَيْهِ الصَلاَةُ وَالسَّلاَم)

"Me fjalët e mia Muhammedin s'e lavdërova,
Por fjalët e mia me Të zbukurova.".

Po, kjo Fjalë është e bukur, por veçoritë dhe cilësitë e Muhammedit a.s.m. që janë më të bukurat e gjërave, janë pikërisht ato që e stolisin këtë Fjalë. Gjithashtu, duke qenë "Shkreptima e Katërmbëdhjetë", kjo fjalë përbëhet nga **"Katërmbëdhjetë Pikla**" të vogëla.

PIKLA E PARË

Ndodhen tri gjëra të mëdha e universale të cilat na bëjnë neve të njohur Krijuesin tonë.

E para: Është libri i universit, diçka nga dëshmia e të cilit ne e kemi dëgjuar nga trembëdhjetë shkreptimat dhe nga Mësimi i Trembëdhjetë i trajtesës së Methnevi i Nurije Arabisht.

E dyta: Është Vula e Profetëve a.s.m., shenja më e madhe e librit të madh të universit.

E treta: Është Kur'ani i gjithurtë.

Tani duhet të njihemi me Vulën e Profetëve a.s.m.e cila është prova e dytë e qartë folëse dhe duhet ta dëgjojmë atë.

Po, vështroje personalitetin kolektiv të kësaj prove:

Faqja e tokës është bërë xhamia e tij; Mekka mihrabi i tij, dhe Medineja predikatorja e tij; Profeti ynë, paqja dhe bekimet e Zotit xh.sh qofshin mbi të, kjo provë e qartë, është Imami i të gjithë

besimtarëve, është predikuesi i të gjithë njerëzimit, kryetari i të gjithë profetëve, shkëlqesia i të gjithë evlijave, prijësi i rrethit të përmendjes së Zotit xh.sh. i atij rrethi që përfshin të gjithë Pejgamberët dhe Evlijatë... Ai është një pemë vezulluese, rrënjët e gjalla të së cilës janë të gjithë profetët, ndërsa frutat e freskëta janë të gjithë Evlijatë; Çdo pretendim të tij e dëshmojnë të gjithë profetët duke u mbështetur në mrekullitë e tyre; e konfirmojnë dhe e vërtetojnë të gjithë evlijatë, duke u mbështetur në kerametet (provat, çudirat) e tyre, sepse Ai deklaron dhe pretendon

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ *"Nuk ka zot tjetër përveç All-llahut"*

Dhe të gjithë ata recitues dritëdhënës të Emrave Hyjnorë, të rreshtuar në të djathtën e në të majtën, domethënë, në të shkuarën e në të ardhmen, përsërisin të njëjtat fjalë dhe nëpërmjet konsensusit të tyre, në të vërtetë deklarojnë: **"Ti Flet Të Vërtetën Dhe Ajo Që Ti Thua Është E Drejtë"**, atëherë cila ide e rreme ka fuqi të përzihet në një pretendim që vërtetohet e mbështetet kështu nga mijëra?

PIKLA E DYTË

Ashtu siç vërtetohet Kjo provë brilante e Njësisë nga unanimiteti dhe konsensusi i atyre dy krahëve, i krahut të Profetëve dhe i atij të Evlijave, gjithashtu të njëjtën gjë bëjnë qindra tregues në shkrimet e librave të shpallur qiellorë si Teurati e Inxhili –Bibla,[188] dhe me mijëra shenja që u shfaqën përpara fillimit të misionit të tij, dhe sihariqet e falltarëve dhe e zërave nga bota e padukshme, dhe dëshmia me unanimitet dhe treguesit e mijëra mrekullive të tij, si: **Çarja më dysh e hënës** dhe vërtetësia e sheriatit që e mbështet dhe e konfirmojnë atë. Gjithashtu, në personin e tij, sjelljet e lavdërueshme të cilat ishin në kulmin e plotësimit; dhe në detyrat e tij, besimi i plotë i tij dhe veçoritë e cilësitë e larta që ishin në shkëlqimin më të madh, devocioni i tij dhe frika e jashtëzakonshme ndaj Zotit, adhurimi i jashtëzakonshëm,

[188] Në **"Risale-i Hamidije"** Hysejin Xhisri nxori njëqind e katërmbëdhjetë tregues nga shkrimet qiellore. Në qoftë se këto tregues kanë mbetur edhe pas ndryshimit dhe korruptimit të atyre teksteve, pa dyshim, përmendje e tregues të qartë kanë ekzistuar para modifikimit të atyre librave... (Autori)

serioziteti i jashtëzakonshëm dhe qëndrueshmëria e jashtëzakonshme tregojnë fuqinë e besimit të tij të plotë dhe qëndresën e tij të plotë. Të gjitha këto tregojnë aq qartë si dielli, sa besëplotë dhe fetar i palëkundur ishte ai për kauzën e tij, për çështjen e tij më të madhe.

PIKLA E TRETË

Po të duash, eja! Le të shkojmë në Gadishullin Arabik, tek **Epoka e Lumturisë!** Në përfytyrimet tona ne do ta shohim atë tek detyrat e tij, kështu le t'i bëjmë një vizitë. Vështro! Ne shikojmë një person të shquar për sa i përket karakterit të tij të hollë dhe formës së tij të bukur. Në dorën e tij është një libër i mrekullueshëm dhe në gjuhën e tij është një adresim i vërtetë. Ai është duke i dhënë njerëzimit një predikim parapërjetësie. Në të vërtetë Ai ua drejton atë njerëzve, xhindëve, engjëjve dhe të gjitha qënieve. Ai zgjidh dhe shpjegon enigmën e çuditshme të misterit të krijimit të botës; Ai zbulon dhe zgjidh gjëegjëzën e ngatërruar e cila është misteri i universit. Ai jep përgjigje të kënaqshme dhe bindëse që bëhen nga të gjitha qëniet dhe që kanë çuditur e preokupuar mendjet: **Kush jeni? Nga vini? Dhe ku po shkoni?**

PIKLA E KATËRT:

Shiko! Ai përhap një dritë të tillë vërtetësie sa që në qoftë se do ta shikoje universin jashtë sferës ndriçuese të udhëzimit të Tij, do ta shihje atë si një vend zie të përgjithshme, do t'i shihje krijesat e saja si të huaja dhe madje si armiq, dhe do t'i shihje qëniet e pajeta si kufoma të lemerishme, dhe qëniet e gjalla si jetimë, duke qarë për shkak të goditjes së zhdukjes e të ndarjes. Tani sodit! Nga drita që Ai përhap, ai vend vajtimi e zie të përgjithshme u shndërrua në një vend ku recitohen Emrat dhe lëvdatat e Zotit me gëzim e dëshirë; qëniet e armiqësuara e të huaja janë bërë miq e vëllezër; kurse qëniet e pajeta e të pagoja që të gjitha kanë marrë formën e nëpunësve të njohur dhe shërbyesve të butë; dhe jetimët që vajtojnë e ankohen, shihen ose duke recituar Emrat e Zotit dhe lavdërimet e Tij, ose duke dhënë falënderime që u çliruan nga detyrimet e tyre.

PIKLA E PESTË

Gjithashtu, nëpërmjet dritës së tij, lëvizja dhe zhvendosja e universit, ndryshimet e tij dhe transformimet, pushojnë së qëni të pakuptimta, të kota e lodra të rastësisë; ato ngrihen në nivelin e qënies së tyre si mesazhe Hyjnore, faqe të skalitura me shenjat e krijimit si dhe pasqyra për Emrat Hynorë. Vetë universi u bë libri i urtësisë së të Përjetshmit të vetëm.

Ndërsa dobësia e pakufishme e njeriut, pafuqia e tij dhe nevojat e tij e bëjnë atë më të ulët se sa të gjitha kafshët, dhe mendja e tij që i transmeton dëshpërimet e hidhërimet e së shkuarës dhe ankthet e së ardhmes, e bëjnë atë më të mjerin. Mirëpo kur ndriçohet mendja me atë dritë, njeriu ngrihet mbi të gjitha kafshët e mbi të gjitha krijesat, dhe me ndriçimin e asaj mendjeje, pafuqie e varfërie, dhe me dua, bëhet një sulltan i privilegjuar, dhe me përgjërim ai u ngjit në majen e kalifatit.

Domethënë, po të mos ishte drita e personalitetit të Muhammedit a.s.m., universi, njeriu dhe të gjitha gjërat do të ishin asgjë. Po, sigurisht, një personalitet i tillë është i domosdoshëm në një univers të tillë të mrekullueshëm, përndryshe universi e krijesat nuk do të ishin në ekzistencë, pasi ato nuk do të kishin kuptim për ne.

PIKLA E GJASHTË

Kështu, ky personalitet bën të ditur e sihariqon për lumturinë e përjetshme; Ai është zbuluesi dhe njoftuesi i një mëshire të pafund; është lajmëtari dhe vështruesi i bukurive të sovranitetit të Hyjnisë dhe zbuluesi e treguesi i thesareve të Emrave Hyjnorë. Në qoftë se ti e vlerëson atë kështu, domethënë, nga aspekti i adhurimit, ti do ta shikoje Atë modelin e dashurisë, shembullin e mëshirës, lavdinë e njerëzimit dhe frutin më të shndritshëm të pemës së krijimit. Ndërsa po ta shikosh në këtë mënyrë, domethënë, -nga aspekti i profetësisë së Tij-, do ta shohësh Atë të jetë prova e Zotit, llamba e vërtetësisë, dielli i udhëzimit dhe mjeti i lumturisë.

Dhe vështro: Drita e Tij ka ndriçuar nga lindja në perëndim me shpejtësinë e vetëtimës flakëruese, dhe gjysma e tokës dhe një e

pesta e njerëzimit ka pranuar dhuratën e udhëzimit të Tij dhe e ka ruajtur atë si vetë jetën. Atëherë si është e mundur që nefsi ynë dhe shejtanët të mos e pranojnë me të gjitha shkallët bazën e të gjitha pretendimeve të atij Personaliteti!.. E cila është: لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ *"Nuk ka zot tjetër, përveç All-llahut"*

PIKLA E SHTATË

Tani shiko! Ai personalitet nëpërmjet një fuqie të shenjtë çrrënjosi menjëherë zakonet e tyre të egra e barbare dhe traditat me të cilat ata ishin lidhur me fanatizëm. Ai i pajisi ata njerëz të ndryshëm të egër e kokëfortë të atij gadishulli të gjërë me virtytet më të holla dhe i bëri ata mësuesit e botës njerëzore dhe profesorët e kombeve të qytetëruara.

Vështro! Ai nuk ishte një dominim sipërfaqësor, ai pushtoi dhe nënshtroi mendjet e tyre, shpirtërat, zemrat dhe ndjenjat e tyre. Ai u bë i dashuri i zemrave, mësuesi i mendjeve, edukatori i nefseve dhe sunduesi i shpirtërave.

PIKLA E TETË

Ju e dini se një zakon i vogël si pirja e duhanit midis një grupi të vogël mund të zhduket përgjithmonë vetëm nga një sundues i fuqishëm me përpjekje të mëdha. Por shiko! Ky personalitet zhduku shumë zakone të mëdha, të ngulitura në shumë popuj të vështirë e fanatikë, me një fuqi të lehtë në dukje dhe me një përpjekje të vogël për një periudhë të shkurtër kohe, dhe në vendin e tyre, ai rrënjosi cilësi e virtyte të larta që u bënë aq të qëndrueshme sikur ato të kishin qenë përzier me vetë gjakun e tyre dhe me damarët. Ai arriti rezultate të jashtëzakonshme si këto.

Ne ua paraqesim gadishullin Arabik si një sfidë atyre që refuzojnë të shohin dëshminë e Epokës së Bekuar të profetit. Le të marrin ata qindra nga filozofët e tyre e të shkojnë atje e të punojnë për njëqind vjet, a do të mundeshin të bënin një të qindën e asaj që arriti Profeti për një vit?

PIKLA E NËNTË

Nëse ti do të ishe njohës i natyrës së njeriut, natyrisht do të kuptoje se nuk është e lehtë për një njeri të mençur që të shfaqë një pretendim të rremë i cili do ta turpëronte kur të dilte në shesh; ai nuk do mund ta thonte atë pretendim pa ngurrim, pa turpërim e shqetësim të cilat tregojnë dredhinë e tij; ai nuk mund ta shprehë as pa shtirje, artificialitet e ngacmim, të cilat tregojnë mashtrimin e tij para shikimeve të armiqve të tij kritikë, madje edhe sikur ky të ishte një person i parëndësishëm, në një detyrë të parëndësishme, në një pozitë të vogël, në një komunitet të vogël dhe për një çështje të vogël. Atëhere, si mund të futet dredhia e të depërtojë kontradikta në pretendimet e këtij personaliteti i cili është një misionar i madh, me një mison të madh, me një pozitë të lartë, që lidhet me një kauzë të madhe, në një kohë kur ai ka nevojë për një mbrojtje të madhe në një komunitet të madh, përballë armiqve të mëdhenj, në një çështje të madhe dhe me një pretendim të madh? Dhe ja! Ai e shfaq atë pretendim dhe e thotë pa u shqetësuar fare nga ndonjë kundërshtar; e shpreh atë pa hezitim, pa frikë e pa shqetësim, me vendosmëri, me seriozitet, në një mënyrë që ngre nervat e armiqve të tij e madje duke i poshtëruar e fyer me shprehje të larta e të fuqishme qëndrimet e tyre. A është e mundur që të ketë hyrë ndonjë dredhi? Ruajna Zot!

إِنْ هُوَ إِلاَّ وَحْيٌ يُوحَى

"Kjo nuk është tjetër veçse shpallje e inspiruar"[189]

E vërteta nuk mashtron dhe ai që kap të vërtetën nuk mashtrohet. Rruga e tij që është e vërteta, është e pastër dhe larg çdo mashtrimi. Atëherë a mund të shfaqet ndonjë imagjinatë apo hamendje e ta mashtrojnë atë që e shikon të vërtetën të vërtetë?...

PIKLA E DHJETË

Shiko e dëgjo çfarë thotë Ai! Ja! Ai tregon të vërteta të mëdha mahnitëse, aq të nevojshme, aq tërheqëse dhe aq kureshtare dhe i provon çështjet e atyre të vërtetave..

[189] (Kur'an 53:4)

Ju e dini se ajo që e nxit më shumë njeriun është kureshtja. Madje, nëse do të të thuhej ty: "Në qoftë se do të japësh gjysmën e pasurisë dhe gjysmën e jetës, do të zbresë një person nga Hëna ose nga Jupiteri e do të të tregojë gjithçka rreth tyre; Ai do të të tregojë gjithashtu saktësisht rreth të ardhmes tënde dhe çfarë do të të ndodhë ty, unë mendoj se ti do të pranoje që ta jepje gjysmën e jetës e të pasurisë tënde, nëse do të ishe kureshtar. Ndërsa ai personalitet -Profeti Muhammed- tregon për Monarkun i Cili është i Tillë saqë në mbretërinë e Tij, hëna nuk është gjë tjetër veçse si një mizë që fluturon rreth një fluture dhe, kjo flutur e cila është toka që flatëron rreth një llambe, dhe llamba që është dielli, është vetëm njëra midis mijërave në një bujtinë nga mijëra bujtina të Atij Monarku.

Gjithashtu, ai personalitet njofton saktësisht për një botë aq të mrekullueshme dhe për një ndryshim e revolucion aq të çuditshëm sa që, nëse mijëra toka do të ishin bomba e të shpërthenin, ato nuk do të ishin më shumë të çuditshme se sa njoftimi që ai jep për botën tjetër. Nëse dëshiron, dëgjo nga gjuha e tij shembullin e sureve që vijojnë:

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۞ اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۞ اَلْقَارِعَةُ

"Kur dielli (me dritën e tij të shtrirë gjërësisht) të mbështjellet (errësohet)." (Kur'an 81:1) "E kur të çahet qielli"(Kur'an 82:1) "Dhe krisma e kijametit(Dita e zhurmës)"(Kur'an 101:1) të cilat ai reciton.

Ai gjithashtu, vërtetësisht, flet për një të ardhme që është e tillë saqë e ardhmja në këtë botë në krahasim me atë të ardhme është si një mirazh i vogël.

Dhe ai tregon me seriozitetin më të madh për një lumturi që është e tillë saqë të gjitha kënaqësitë e dynjasë në krahasim me atë lumturi, janë si një vetetimë kalimtare e rrufesë e krahasuar me një diell të përjetshëm.

PIKLA E NJËMBËDHJETË

Me siguri, nën perden e dukshme të këtij universi i cili është kështu i çuditshëm e i ngatërruar, neve patjetër na presin çështje që janë më të çuditshme. Prandaj, një personalitet i mrekullueshëm e i jashtëzakon-

shëm, një zbulues i mrekullive është i domosdoshëm për të treguar çudirat e ekzistencës. Dhe kjo bëhet e qartë nga sjellja e atij personaliteti -profeti- i cili i ka parë ato, i shikon dhe na e tregon atë që sheh. Ai na mëson drejt e thellë në lidhje me Zotin e qiejve e të tokës, i Cili na furnizon neve me mirësitë e Tij dhe na njofton se çfarë kërkon e çfarë dëshiron Ai nga ne.

Dhe në një kohë kur gjithësecili duhet të lërë gjithçka, të vrapojë e t'i kushtojë vëmendje këtij profeti i cili njofton shumë të vërteta të tjera të domosdoshme si këto që ngjallin kureshtje, por si shpjegohet që shumë njerëz janë shurdha, të verbër e mediokër, të cilët nuk e shohin ketë të vërtetë, nuk e dëgjojnë atë dhe nuk e kuptojnë?

PIKLA E DYMBËDHJETË

Dije se ky profet fisnik ashtu siç është një provë folëse dhe një dëshmi e vërtetë e shkallës së të vërtetës së Njësisë së Krijuesit të qënieve; gjithashtu ai është një provë vendimtare dhe dëshmi e qartë për ringjalljen e të vdekurve dhe për lumturinë e përjetshme. Vërtet, ai personalitet, ashtu si me thirrjen dhe udhëzimin e tij që është shkaku i arritjes së lumturisë së përjetshme dhe mjeti i arritjes së saj, gjithashtu, me lutjen e tij dhe me adhurimin e tij të devotshëm është shkaku i ekzistencës së asaj lumturie të amshuar dhe mjet i krijimit të saj. Ne e përsërisim këtu këtë mister i cili është përmendur në trajtesën e Ringjalljes tek fjala e dhjetë për shkak të stacionit të tij.

Shiko! Ky personalitet kryen një lutje, një falje aq të madhe saqë duket sikur Gadishulli Arabik, e madje e gjithë toka u bë të falen e të luten për shkak të lutjes së tij madhështore.

Pastaj shiko! Ai e kryen atë lutje me këtë xhemat të madh në një mënyrë të tillë sikur ai është imami në mihrabin e epokës së tij, ndërsa anëtarët më të përkryer e të ndritshëm të njerëzimit nga koha e Ademit gjer në epokën tonë dhe deri në fund të kohës janë duke e ndjekur e duke u thënë **"Amin"** lutjeve të tija.

Dhe shiko! Ai po lutet për një nevojë aq të përgjithshme saqë jo vetëm banorët e tokës, por gjithashtu edhe ato të qiejve, dhe të gjitha qëniet me gjuhët e gjendjeve të tyre bashkohen në lutjen e tij duke

deklaruar: **"Po, pranoje, o Zot, duanë e tij dhe plotësoje!"** Edhe ne gjithashtu e kërkojmë atë! Ai lutet me një dëshirë të tillë, me aq keq-ardhje, me shumë përgjërim e me një mënyrë të përshpirtshme dhe me aq nevojë, sa që e bën të gjithë kozmosin të qajë e i bën qëniet të bashkohen në lutjen e tij.

Dhe shiko! Ai lutet për një qëllim të tillë e një synim, të cilat e ngrejnë njeriun, botën, dhe të gjitha krijesat nga shkalla më e ulët, nga inferioriteti, pavlefshmëria e padobishmëria për tek shkalla më e lartë. Domethënë, tek pasja e vlerave, tek qëndrueshmëria dhe tek detyrat e larta. Vështro! Ai përgjërohet dhe lutet për ndihmë e mëshirë në një mënyrë aq të lartë e të ëmbël sikur ai t'i bënte të gjitha qëniet, qiejt e Arshin, të dëgjojnë duke i sjellë ato në dalldi e të thërrasin, **"Amin o Zoti ynë."**

Dhe shiko! Ai e kërkon plotësimin e nevojave të tij nga një Gjithëdëgjues, i Cili është i Gjithëfuqishëm e Gjithëbujar, dhe nga një Gjithëshikues, i Cili është Mëshirëplotë dhe i Gjithëditur; Nga Ai që shikon e dëgjon lutjen më sekrete, prej gjallesës më të fshehur, për nevojën më të maskuar duke iu përgjigjur e duke ia përmbushur nevojën e saj, duke i pranuar lutjen e duke treguar mëshirë për të, sepse ai i jep çfarë i kërkohet sikur edhe me gjuhën e gjendjes së saj. Ai e jep atë në një mënyrë aq të urtë, gjithëshikuese e gjithëmëshire, sa që nuk lë dyshim se ai furnizim e rregull janë të veçantë për të Vetmin Gjithëdëgjues, Gjithëshikues, Gjithëbujar e Gjithëmëshirues.

PIKLA E TREMBËDHJETË

Çfarë dëshiron kjo krenari e llojit njerëzor, i cili po merr pas vetes të gjithë elitën e njerëzimit, që qëndron në maje të botës e duke ngritur duart e tij drejt Arshit më të madh po lutet. Çfarë po kërkon nderi i njerëzimit, kjo qënie e rrallë e kohës, i cili vërtet është lavdia e kozmosit? Dëgjo! Ai po lutet për lumturi të përjetshme, për jetë të pavdekshme e për t'u takuar me Zotin xh.sh; Ai kërkon Parajsë, dhe lutet me të gjithë Emrat e Shenjtë Hyjnorë, të cilët paraqesin bukurinë dhe shkallët e tyre në pasqyrat e qënieve. Madje, në qoftë se nuk do të ishin shkaqet për përmbushjen e atyre kërkesave të panumërta, si: Mëshira, Përkujdesja, Urtësia e Drejtësia, qënia e të cilave kushtëzon mëshirë, urtësi, mirësi e drejtësi për ekzistencën e Ahiretit, si dhe të

gjithë Emrat e Shenjtë Hyjnorë të cilët janë shkaqe që i kërkojnë ato, do të mjaftonte lutja e vetme e këtij personaliteti dritëdhënës që Zoti xh.sh. t'i ndërtonte atij dhe pasuesve të tij xhennetin, pasi ndërtimi i të cilit është aq i lehtë për fuqinë Hyjnore sa krijimi dhe ndërtimi i pranverës. Po, ashtu si profetësia e tij që u bë shkak për hapjen e këtij vendi sprovimi e provash, gjithashtu, lutja e tij me robërinë e me përkushtimin e tij ndaj Zotit ishte shkak për hapjen e botës tjetër. A do të pranonte rregulli i përkryer i vëzhguar në univers, për të cilin studiues të nivelit të lartë dhe gjeni të tillë si al-Gazali u shprehën:

لَيْسَ فِى ٱلْإِمْكَانِ اَبْدَعُ مِمَّا كَانَ

"Nuk është e mundur të ekzistojë ndonjë gjë me origjinalitet më të madh në ekzistencë se sa ajo që ekziston."

A do ta pranonin Bukuria pa të meta e artit brenda mëshirës dhe bukuria e pakrahasueshme e Hyjnisë shëmtinë, mizorinë, mungesën e rregullit e të mos dëgjojnë e mos t'u përgjigjen dëshirave e zërave më të parëndësishëm apo të konsiderojnë të parëndësishmen si më të rëndë-sishme, apo të mos dëgjojnë, të mos kuptojnë e të mos përmbushin dëshirat më të domosdoshme? Ruajna Zot! Njëqind mijë herë ruajna Zot!. Një bukuri të tillë nuk do ta lejonte një shëmti të tillë; ajo nuk do të bëhej e shëmtuar.

Kështu, o shoku im i përfytyruar! Kjo është e mjaftueshme sa për tani. Ne duhet të kthehemi, sepse edhe sikur të qëndronim njëqind vjet në këtë periudhë në Gadishullin Arabik, ne do të kuptonim plotësisht vetëm një të qindën e mrekullive të detyrave dhe të çudirave që kryen ai personalitet dhe ne kurrë nuk do të ishim të ngopur duke e vështruar atë.

Tani eja! Ne do të shikojmë shekujt një nga një, mbi të cilët do të kthehemi ne. Shiko se si çdo shekull është hapur si një lule përmes shkëlqimit që ai ka marrë nga ai Diell i udhëzimit. Ato kanë prodhuar miliona nga frutat e shndritshme si: **Ebu Hanifeja, Shafiiju, Ebu Bajazid Bistami, Shejh Gejlani, Sheh Nakshibendi, Imam Gazali e Imam Rabbani**, dhe duke i lënë për më vonë detajet e vëzhgimit tonë studimor në një kohë tjetër, ne duhet të recitojmë disa bekime e lutje për atë zbulues të mrekullive dhe për atë udhërëfyes, të cilat tregojnë një numër të mrekullive të tij:

عَلَى مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ مِنَ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ مِنَ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفُ اَلْفِ صَلاَةٍ وَ اَلْفُ اَلْفِ سَلاَمٍ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ ۞
عَلَى مَنْ بَشَّرَ بِرِسَالَتِهِ التَّوْرَيةُ وَ الْاِنْجِيلُ وَ الزَّبُورُ ۞ وَ بَشَّرَ بِنُبُوَّتِهِ
الْاِرْهَاصَاتُ وَ هَوَاتِفُ الْجِنِّ وَ اَوْلِيَاءُ الْاِنْسِ وَ كَوَاهِنُ الْبَشَرِ ۞ وَ انْشَقَّ
بِاِشَارَتِهِ الْقَمَرُ ۞ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفُ اَلْفِ صَلاَةٍ وَ سَلاَمٍ بِعَدَدِ اَنْفَاسِ اُمَّتِهِ
۞ عَلَى مَنْ جَائَتْ لِدَعْوَتِهِ الشَّجَرُ وَ نَزَلَ سُرْعَةً بِدُعَائِهِ الْمَطَرُ وَ اَظَلَّتْهُ
الْغَمَامَةُ مِنَ الْحَرِّ وَ شَبَعَ مِنْ صَاعٍ مِنْ طَعَامِهِ مِأتٌ مِنَ الْبَشَرِ وَ نَبَعَ الْمَاءُ
مِنْ بَيْنِ اَصَابِعِهِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ كَالْكَوْثَرِ وَ اَنْطَقَ اللّٰهُ لَهُ الضَّبَّ وَ الظَّبْيَ وَ
الْجِذْعَ وَ الذِّرَاعَ وَ الْجَمَلَ وَ الْجَبَلَ وَ الْحَجَرَ وَ الْمَدَرَ صَاحِبِ الْمِعْرَاجِ
وَ مَازَاغَ الْبَصَرُ ۞ سَيِّدِنَا وَ شَفِيعِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفُ اَلْفِ صَلاَةٍ وَ سَلاَمٍ بِعَدَدِ
كُلِّ الْحُرُوفِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِى الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِاِذْنِ الرَّحْمنِ فِى مَرَايَا
تَمَوُّجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَائَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِءٍ مِنْ اَوَّلِ
النُّزُولِ اِلَى آخِرِ الزَّمَانِ وَ اغْفِرْلَنَا وَ ارْحَمْنَا يَا اِلٰهَنَا بِكُلِّ صَلاَةٍ مِنْهَا آمِينَ ۞

"Paqja dhe bekimet qofshin mbi profetin tonë ***Muhammedin alejhis-salatu ves-selam****, mijëra e mijëra herë sa numri i veprave të mira të komunitetit të tij, të cilit iu zbulua Kur'ani, dalluesi i të vërtetës nga gjënjeshtra, nga i Gjithëmëshirshmi e Mëshirëploti nga froni më i lartë; profetësia e të cilit u paralajmërua nga Teurati, Inxhili dhe u tregua nga shenjat e mrekullueshme, nga zërat e xhindeve dhe nga evlijatë e njerëzimit; Bekimet qofshin mbi profetin me shenjën e të cilit u ça më dysh hëna; mbi shkëlqesinë tonë Muhammedin a.s.m.. Paqja dhe bekimet qofshin mbi të mijëra e mijëra herë sa numri i frymëmarrjeve të komunitetit të tij, që me shenjën e të cilit i shkonin nga pas pemët, me lutjen e të cilit binte menjëherë shiu; të cilit i bënte hije reja nga nxehtësia, mbi atë që ngopi me ushqimin e tij njëqind vetë, kur ai ushqim mjaftonte vetëm për një person. Mbi atë që nga gishtat e të cilit vërshoi*

uji tre herë si burimi i Keutherit, që për hir të tij, Zoti bëri që atij t'i flasin zhapiku, gazela, ujku, trungu, krahu, deveja, mali shkëmbi dhe plisi i dheut; Bekimet qofshin mbi atë i cili bëri miraxhin -ngjitjen në qiell- dhe syri i të cilit nuk u dridh (lëkund), mbi shkelqësinë dhe ndërmjetësin tonë Muhammedin a.s.m..! Paqja dhe bekimet qofshin mbi të mijëra e mijëra herë sa numri i shkronjave të Kur'anit të formuara në fjalë të paraqitura me lejen e të Gjithëmëshirshmit në pasqyrat e valëve të ajrit tek recitimi i të gjitha fjalëve të Kur'anit prej të gjithë recituesve që nga fillimi i shpalljes së tij gjer në ditën e fundit. Dhe na fal dhe na mëshiro, o Zot, për secilin nga ato bekime. Amin.

[Unë i kam përshkruar dëshmitë për profetësinë e Muhammedit a.s.m., të cilat këtu i kam treguar shkurtazi, në një trajtesë në turqisht e titulluar ***"Shuaat-i Marifetu'n-nebi - Rreze nga njohja e profetit"*** dhe në Letrën e Nëntëmbëdhjetë (Mrekullitë e Profetit). Gjithashtu ndodhen mrekullitë e Kur'anit të gjithurtë që janë përmendur shkurtimisht. Përsëri në një trajtesë në Turqisht të quajtur **"Lemeat"** dhe në "Fjalën e Njëzet e Pestë" unë kam shpjeguar në mënyrë të përmbledhur dyzet mënyra në të cilat Kur'ani është një mrekulli dhe kam treguar dyzet aspekte të mrekullisë së tij. Nga ato dyzet aspekte, vetëm elokuencën e renditjes së fjalëve unë e kam shkruar në dyzet faqe në një komentim Arabisht i quajtur **"Isharatul ixhaz."** Në qoftë se keni nevojë, ju mund t'u referoheni atyre tre veprave.]

PIKLA E KATËRMBËDHJETË

Kur'ani i gjithurtë, deti i mrekullisë dhe mrekullia më e lartë, e provon Profetësinë e Muhammedit a.s.m. dhe Njësinë Hyjnore në mënyrë aq vendimtare saqë nuk lë më nevojë për provë tjetër. Dhe ne do ta japim përkufizimin e tij dhe do të tregojmë një ose dy shkreptima nga mrekullia e tij, të cilat kanë qenë shkak kritike për disa.

Kur'ani i gjithurtë i cili na bën të njohur Krijuesin tonë, është i tillë: **"Kur'ani është interpretues parapërjetësie i librit të universit; dhe interpretuesi i paspërjetësisë i gjuhëve të ndryshme që recitojnë vërsetet e krijimit; është komentuesi i librit të botëve të dukshme e të padukshme; është zbuluesi i thesareve të Emrave Hyjnorë të fshehur në faqet e tokës e të qiejve; është çelësi i të vërtetave të**

fshehura poshtë këtyre rreshtave të ngjarjeve; është thesari i mirësive të Krijuesit Mëshirëplotë dhe i adresimit Hyjnor të parapërjetësisë, që vjen nga bota e të padukshmes, matanë perdes së kësaj bote të dukshme; Është dielli, themeli dhe plani i botës shpirtërore të Islamit; Harta e botës së Ahiretit; Komentuesi i shquar, shpjeguesi i qartë, prova folëse dhe interpretuesi i saktë i Esencës Hynore, i Atributeve dhe i veprave; Është instruktori, urtësia e vërtetë, udhëzuesi i botës së humanizmit; Është libër urtësie e ligji, libër falje e adhurimi, libër urdhëri e thirrje, libër përmendjeje dhe i njohjes Hyjnore; Është libër për të gjitha nevojat shpirtërore dhe një bibliotekë e shenjtë që jep libra të përshtatshëm për rrugët dhe metodat e Evlijave, të sinqertëve dhe të dijetarëve, rrugët dhe metodat e të cilëve janë të gjitha të ndryshme.

Merr në Konsideratë shkreptimat e mrrekullisë së Kur'anit në përsëritjet e tij të cilat imagjinohen të jenë gabime në elokuencë. Meqenëse Kur'ani është një libër përmendjeje, libër lutjeje e thirrjeje, përsëritja në të është e dëshirueshme, e në të vërtetë, është esenciale dhe me elokuentja. Nuk është ashtu siç mendojnë të gabuarit, sepse shenja e përmendjes është ndriçimi nëpërmjet përsëritjes. Shenja e duasë është forcim me anë të përsëritjes. Shenja e urdhrit dhe e thirrjes është konfirmim përmes përsëritjes.

Për më tepër, jo gjithkush është i mundur, në çdo kohë ta lexojë krejt Kur'anin, i cili është ilaç e shërim për gjithësecilin në çdo kohë. Por kryesisht është i mundur të lexojë një sure të tij. Prandaj, meqenëse qëllimet më të rëndësishme të Kur'anit përfshihen në suret më të gjata, atëherë secila sure bëhet si një Kur'an i vogël. Domethënë, me qëllim që askush të mos privohet, disa nga qëllimet e tij si: Njësia Hyjnore, ringjallja e të vdekurve dhe historia e Musait a.s., janë përsëritur.

Gjithashtu, ashtu si nevojat trupore, edhe nevojat shpirtërore janë të ndryshme. Njeriu ka nevojë për disa nga ato në çdo frymë; Ashtu si trupi që ka nevojë për ajër, edhe shpirti ka nevojë për fjalën "**H**u - *All-llahu*..." Ndërsa për disa të tjera si "**Bismil-lah** -*Në Emër të Zotit*"... ai ka nevojë në çdo kohë, e kështu me radhë. Kjo do të thotë se përsëritja e vërseteve buron nga përsëritja e nevojës. Dhe ai e bën përsëritjen me qëllim që të tregojë nevojën, që ta zgjojë damarin e nevojës, që ta joshë atë dhe që të lëvizë deshirën dhe oreksin e saj.

Gjithashtu Kur'ani është themeluesi, është themeli i Fesë së Qartë dhe themeli i botës së Islamit. Ai ndryshoi jetën sociale njerëzore dhe është përgjigjja e pyetjeve të përsëritura nga klasat dhe nivelet e ndryshme të njerëzimit. Përsëritja është e domosdoshme për themeluesin me qëllim që të vërtetojë gjërat. Përsëritja është e domosdoshme për t'i mbështetur ato. Konfirmimi, përsëritja dhe përtëritja janë të domosdoshme për t'i përforcuar ato.

Gjithashtu, Kur'ani flet çështje të tilla të mëdha dhe të vërteta të holla të tilla saqë përsëritjet e shumta janë të domosdoshme në format e ndryshme me qëllim që t'i ngulisë ato në zemrat e të gjithëve. Megjithëse, në dukje, ato janë përsëritje, por në përmbajtje çdo vërset ka shumë kuptime, shumë mirësi e shumë aspekte e nivele. Në çdo vend ato përmenden për një kuptim të ndryshëm e për dobi e qëllim të ndryshëm. Gjithashtu, Kur'ani duke qenë i paspecifikuar e i papërmbledhur në disa çështje që lidhen me kozmosin, është një shkreptimë mrekullie për qëllimin e udhëzimit. Ai nuk mund të jetë shkak kritike dhe nuk është i mangët, siç e imagjinojnë disa ateistë.

Në qoftë se pyet: "Pse Kur'ani i gjithurtë nuk flet për qëniet në të njëjtën mënyrë si filozofia? Ai i lë disa çështje në formë të shkurtuara dhe disa të tjera i flet në një mënyrë të thjeshtë e sipërfaqësore me qëllim që të harmonizohet me ndjenjat e tyre, e për të mos lodhur e munduar mendjet e njerëzve të zakonshëm, duke ledhatuar shikimet e përgjithshme. Po përse kjo?"

Duke iu përgjigjur, ne themi: Filozofia është shmangur nga rruga e vërtetë. Ajo është pse'ja... Gjithashtu, natyrisht, ju keni kuptuar nga fjalët e kaluara dhe nga mësimet që ato japin se Kur'ani i gjithurtë flet për universin me qëllim që të bëjë të njohur Esencën Hyjnore, Atributet dhe Emrat Hyjnorë. Domethënë, ai shpjegon kuptimet e librit të universit për të bërë të njohur Krijuesin e Tij. Me fjalë të tjera, ai i shikon qëniet jo për vetveten, por për Krijuesin e tyre. Gjithashtu ai i drejtohet gjithkujt. Ndërsa shkenca e filozofisë i shikon qëniet për vetveten e tyre dhe u drejtohet në veçanti shkencëtarëve.

Prandaj, meqenëse Kur'ani i gjithurtë i bën qëniet dëshmi dhe prova, dëshmia duhet të jetë e dukshme me qëllim që të kuptohet shpejt nga këndvështrimi i përgjithshëm, dhe meqenëse Kur'ani

udhëzues u drejtohet të gjitha klasave të njerëzve, atëherë njerëzit e zakonshëm, të cilët formojnë klasën më të madhe në numër, dëshirojnë një udhëzim që lë jashtë ose përmbledh çfarë nuk i detyron ata mbi detyrën e tyre themelore, që nuk ndryshon pa qenë nevoja gjërat, që në pikëpamjen e tyre sipërfaqësore janë të qarta dhe që t'u afrojë gjërat e holla me anë të krahasimeve me qëllim që të mos i lejojë të bien në gabime e të hyjnë në polemika të paarsyeshme.

Për shembull, Ai flet rreth diellit: اَلشَّمْسُ تَجْرِى *"Dielli është një llambë rrotulluese ose fener"* sepse ai nuk flet për diellin për vetveten ose për natyrën e tij, por për shkak se ai është një lloj boshti i një rregulli dhe qendra e një sistemi, dhe se rregulli e sistemi janë pasqyrat e mjeshtërisë së Krijuesit. Ai thotë *"Dielli ec (noton) në sferën e tij"* [190]. Duke sjellur ndërmend sistemimet e mirëvendosura të fuqisë Hyjnore në ndryshimet e dimrit e të verës, të ditës e të natës, me frazën "*Rrotullohet"* Ai bën të kuptueshëm madhështinë e Krijuesit. Kështu si do që të jetë realiteti i këtij rrotullimi, ai nuk e prek rregullin i cili thuret e vëzhgohet dhe i cili është qëllimi. Ai gjithashtu thotë:

وَجَعَلْنَا الشَّمْسَ سِرَاجًا *"Dhe Ai e bëri diellin si një llambë"*[191] Nëpërmjet fjalës *"Llambë*" paraqitet bota në formën e një pallati, dhe se gjërat brenda tij janë zbukurime, domosdoshmëri dhe furnizime të përgatitura për njeriun e për gjallesat, dhe se dielli gjithashtu është një shandan - mbajtëse qirinjsh- i nënshtruar; dhe me përshkrimin e diellit si llambë, Kur'ani bën të ditur mëshirën dhe mirësinë e Krijuesit.

Tani, shiko se çfarë thotë filozofia kryengritëse, idiote e gurgulluese: "Dielli është një trup i madh qiellor me lëndë djegëse. Ai i bën planetët që janë shkëputur prej tij që të rrotullohen rreth tij. Madhësia e tij është aq e kaq, esenca e tij është kështu ashtu, është kjo është ajo!.." Atëherë kjo nuk i jep shpirtit plotësim njohurie, por veçse një frikë të tmerrshme dhe një çudi të trishtueshme. Ajo nuk flet për të siç flet Kur'ani. Nga kjo ju mund të krahasoni vlerën e çështjeve të filozofisë, ana e brendshme e së cilës është bosh dhe e zbrazur, ndërsa ana e jashtme e saj është

[190] Kur'an 36:38

[191] Kur'an 71:16

mburracake e bujshme. Prandaj, mos u mashtro nga shkëlqimi i saj i jashtëm dhe mos shfaq mosrespekt ndaj Kur'anit të shpjegimit të mrekullueshëm!..

اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ شِفَاءً لَنَا وَ لِكَاتِبِهِ وَ اَمْثَالِهِ مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ مُونِسًا لَنَا وَ لَهُمْ فِى حَيَاتِنَا وَ بَعْدَ مَوْتِنَا وَ فِى الدُّنْيَا قَرِينًا وَ فِى الْقَبْرِ مُونِسًا وَ فِى الْقِيَامَةِ شَفِيعًا وَ عَلَى الصِّرَاطِ نُورًا وَ مِنَ النَّارِ سِتْرًا وَ حِجَابًا وَ فِى الْجَنَّةِ رَفِيقًا وَ اِلَى الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيلاً وَ اِمَامًا بِفَضْلِكَ وَ جُودِكَ وَ كَرَمِكَ وَ رَحْمَتِكَ يَا اَكْرَمَ الْاَكْرَمِينَ وَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ آمِينَ آمِينَ

O Zot! Bëje Kur'anin shërim për ne, për shkruesin e kësaj vepre, për shokët e tij, nga të gjitha sëmundjet; Bëje atë shok për ne e për ata në jetët tona, pas vdekjes sonë, në këtë botë, në varr dhe në Gjykimin e fundit; Bëje atë ndërmjetës, dritë në urën e Siratit, mbrojtës nga zjarri, shok në parajsë dhe udhëzues e drejtues për tek të gjitha veprat e mira, nëpërmjet mëshirës Tënde, Bujarisë dhe nderimit Tënd, O Gjithëbujar Absolut dhe O Mëshirues i Plotë! Amin. O Zot! Jepi bekime e paqe atij të cilit iu zbulua Kur'ani plot urtësi, dalluesi midis të vërtetës e të shtrembërës, si dhe familjes së tij dhe sahabëve, të gjithë atyre, Amin, Amin.

KUJTESË: Gjashtë pikat e piklës së Katërmbëdhjetë në Risale-i Nurin Arabisht, veçanërisht gjashtë Pikat e Piklës së Katërt shpjegojnë Pesëmbëdhjetë nga afërsisht dyzet llojet e mrekullisë së Kur'anit të gjithurtë. Duke i gjykuar ato si të mjaftueshme, ne e kemi përkufizuar diskutimin këtu. Nëse dëshiron, mund t'u referohesh atyre, pasi do të gjesh një thesar mrekullish...

* * *

FJALA E NJËZET

[Kjo Fjalë përbëhet nga dy Stacione]

STACIONI I PARË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰئِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا اِلاَّ اِبْلِيسَ ۞ اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً ۞ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Dhe (kujto) kur Ne u thamë melekëve: 'Bini në sexhde para Ademit. ' Dhe ata ranë në sexhde përveç shejtanit (Iblisit)." [192]

"Vërtetë që All-llahu ju urdhëron të therrni një lopë." [193]

"Pas kësaj zemrat tuaja u forcuan e u bënë gur apo edhe më keq."[194]

Një ditë ndërsa po lexoja këto vërsete, tre Pika m'u inspiruan nga shkëlqimet e Kur'anit të gjithurtë kundra nxitjeve e pështpëritjeve të Djallit. Pështpëritjet e tij morën këtë formë:

Ai tha: "Ju thoni se Kur'ani është një mrekulli, se është në kulmin e elokuencës dhe se ai është udhëzim për gjithkënd në të gjitha kohët, por cili është kuptimi në përsëritjen e tij, me ngulm e në formë historike, të disa ngjarjeve të pjesshme si më poshtë: Si do të ishte e përshtatshme përmendja e një ngjarjeje të pjesshme, si therrja e një lope, me termat e diçkaje të rëndësishme, sa që madje surja më e gjatë

[192] Kur'an, 2: 24

[193] Kur'an, 2: 67

[194] Kur'an, 2: 74

u quajt me emrin **“El-Bekare” “Lopa”?** Gjithashtu ngjarja e rënies së melekëve në sexhde para Ademit, është thjesht një çështje e së padukshmes dhe nuk mund të kuptohet nga arsyeja. Mendja mund t’i nënshtrohet asaj dhe ta pranojë me siguri veçse pasi të jetë arritur një besim i fuqishëm e i ngulitur.

Ndërkohë Kur’ani i instrukton të gjithë njerëzit me mend që t’i përdorin arsyet e tyre; në shumë vende ai thotë: اَفَلاَ يَعْقِلُونَ *“Atëherë a nuk do të mendojnë, arsyetojnë? A nuk mendojnë ata?,* dhe ia referon arsyes atë çfarë thotë: Gjithashtu, cili është aspekti i udhëzimit të Kur’anit, duke treguar e duke u dhënë rëndësi disa kushteve natyrore të shkëmbinjve, të cilat janë rezultate të rastësisë?”

Forma e pikave që m’u inspiruan mua, është kjo:

Pika e parë: Në Kur’anin e gjithurtë ndodhen disa ngjarje të pjesshme që pas çdo njërës prej tyre fshihet një parim universal, veçse ato ngjarje tregohen si maja, si cepi i një ligji të përgjithshëm.

Për shembull, عَلَّمَ آدَمَ الْاَسْمَاءَ كُلَّهَا *“Dhe Ai ia mësoi Ademit emrat e të gjitha gjërave.”*[195]

Kjo është ‘Të Mësuarit e Emrave’, e cila ishte një mrekulli e Hazreti Ademit përpara melekëve për shkak të aftësisë së tij për të qenë kalifi i All-llahut. Kjo, megjithëse është një ngjarje e pjesshme, veçse ama ajo është maja e një parimi universal, që është siç vijon:

Ishte mësimi i shkencave të shumta -për shkak të aftësisë gjithëpërfshirëse të njeriut dhe i degëve të shumta të gjithanshme të Njohjes rreth universit, dhe të mësuarit rreth atributeve dhe cilësive të Krijuesit, ato të cilat i dhanë epërsi njeriut jo vetëm mbi engjëjt, por gjithashtu edhe mbi qiejt, tokën dhe malet, në çështjen e mbajtjes së Amanetit – besimit– më të madh.

Dhe ashtu siç deklaron Kur’ani se, nëpërmjet prirjes dhe aftësisë së tij të gjithanshme, njeriu është kalifi shpirtëror në tokë, gjithashtu, ngjarja e pjesshme e së padukshmes, “Rënia në sexhde e melekëve

[195] Kur’an, 2: 31

përpara Ademit dhe mosrënia në sexhde e shejtanit", është maja e një parimi më të gjërë e të vëzhguar universal; ky është një aluzion, një nënkuptim i një të vërtete më të shtrirë, sa vijon:

Nëpërmjet të përmendurit të bindjes së melekëve dhe të nënshtrimit përpara personit të Ademit, dhe nëpërmjet mendjemadhësisë dhe refuzimit të shejtanit, Kur'ani bën të kuptueshme se shumica e qënieve fizike në univers dhe përfaqësuesit e tyre shpirtërorë si dhe qëniet e përcaktuara, i binden njeriut dhe janë të parapërgatitura për t'u sjellë dobi të gjitha shqisave të njeriut dhe janë të nënshtruara ndaj tij. Dhe duke treguar se çfarë armiku i frikshëm dhe çfarë pengese serioze në rrugën e përparimit të njerëzimit janë lëndët e këqia dhe përfaqësueset e tyre si dhe banorët e këqinj, të cilët e prishin natyrën e njeriut dhe e shtyjnë atë në rrugë të gabuar, Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm, ndërsa duke folur për një ngjarje të pjesshme, pikërisht për Ademin, bisedon në një mënyrë të lartë me të gjithë universin dhe njerëzimin.

Pika e dytë: Megjithëse toka e Egjiptit është një pjesë e shkretëtirës së madhe të Saharasë, nëpërmjet bollëkut dhe begatisë së Nilit të Bekuar, ajo është bërë një fushë pjellore e kultivueshme. Prandaj, ekzistenca si kjo parajsë e bekuar e ngjitur dhe fqinje me Saharanë e skëterrshme e ka bërë bujqësinë shumë të dëshiruar për popullin e Egjiptit dhe kështu e ka rrënjosur atë në karakteret e tyre; madje ajo e ka ngritur atë tek niveli i të qënit e shenjtë, dhe lopa e kau, mjetet e bujqësisë, u ngritën aq lart sa që madje u bënë objekte adhurimi. Pra njerëzit e Egjiptit të asaj kohe i konsideruan, "lopën dhe kaun" aq të shenjta sa që i adhuruan ato. Kështu, është e kuptueshme nga ngjarja e "Viçit", se bijt e Israilit të asaj kohe, të cilët u rritën në Egjipt, kishin fituar një pjesë të atij zakoni.

Kështu, Kur'ani i gjithurtë na bën të kuptueshme nëpërmjet therrjes së një lope se me anë të profetësisë, Musai a.s. e rropi dhe e shkatërroi konceptin e adhurimit të lopës, i cili kishte hyrë tek karakteri i atij kombi dhe ishte zhvilluar në natyrat e tyre.

Kështu, nëpërmjet kësaj ngjarjeje të pjesshme, ai shpjegon me një mrekulli të lartë një parim universal, i cili është mësimi më thelbësor e i domosdoshëm në urtësi për gjithësecilin në të gjitha kohët.

Duke bërë një analogji me këtë, ju mund të kuptoni se disa ngjarje të pjesshme në Kur'anin e gjithurtë, të cilat janë përmendur në formën e ngjarjeve historike, janë majat e parimeve universale.

Madje në veprën tonë 'El-levamiu', tek Trajtesa mbi Mrekullinë e Kur'anit, duke marrë shtatë fjalitë e Tregimit të Musait i cili është përmendur e përsëritur në shumë sure, ne kemi shpjeguar se si çdo pjesë e atyre fjalive të veçanta përmban një parim të rëndësishëm universal. Nëse dëshironi, ju mund t'i referoheni asaj trajtese.

PIKA E TRETË:

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهَارُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

"Pas kësaj zemrat tuaja u forcuan e u bënë gurë apo edhe më keq. Dhe vërtetë që ka shkëmbinj prej të cilëve rrjedhin lumenj: dhe vërtetë që ka prej tyre që çahen dhe kështu prej tyre del ujë; dhe prej tyre ka që dridhen nga frika e All-llahut. Dhe All-llahu nuk është i pavetëdijshëm për çfarë ju punoni."[196]

Ndërsa duke lexuar vërsetin e lartëpërmendur, pështpëritësi tha: "Çfarë kuptimi ndodhet në diskutimin dhe në shpjegimin, sikur ato të ishin më të rëndësishmet dhe më domethënëset e çështjeve, lidhur me disa gjendje natyrore të shkëmbinjve të cilat janë të zakonshme dhe që gjithkush ka njohuri për to? Si është e përshtatshme, dhe çfarë nevoje ndodhet? "

Në fytyrën e kësaj pështpëritjeje e nxitjeje, pika e mëposhtme m'u inspirua nga shkëlqimi i Kur'anit:

Po, është me vend dhe ka një nevojë për të. Dhe është aq e përshtatshme, dhe ndodhet një kuptim aq i rëndësishëm dhe një e vërtetë aq e madhe dhe e domosdoshme, saqë veçse nëpërmjet thuk-ëtisë së mrekullueshme të Kur'anit dhe hijeshisë udhëzuese të tij, ajo

[196] Kur'an, 2: 74

thjeshtohet deri në një farë mase dhe përmblidhet duke e bërë të lehtë të kuptuarin.

Po, thukëtia, njëri themel i mrekullisë së Kur'anit, hijeshia udhëzuese, dhe instruksioni i përshtatshëm të cilat janë një dritë e udhëzimit të tij, kërkojnë që në fytyrën e njerëzve të zakonshëm, të cilët përbëjnë shumicën e atyre që u adresohet Kur'ani, të vërtetat universale dhe parimet e thella e të përgjithshme të tregohen në forma të pjesshme e të zakonshme -të njohura, të ditura-, dhe për shkak të mendjeve të tyre të thjeshta, janë treguar vetëm majat e të vërtetave të mëdha në një formë të thjeshtë.

Për më tepër, duhet që atyre t'u shpjegohen veprimet Hyjnore poshtë tokës të cilat janë mrekulli e çudira, të mbuluara me perden e të zakonshmes, në mënyrë të përmbledhur. Kështu, për shkak të këtij misteri, Kur'ani i gjithurtë me vërsetin e lartëpërmendur thotë çka vijon:

"O bijtë e Israilit dhe o bijt e Ademit! Çfarë u ka ndodhur ju që zemrat tuaja janë bërë më të forcuara e më të pajeta se sa guri? Sepse a nuk e shihni që ato shkëmbinj shumë të fortë, të pajetë e gjigantë të formuar në shtresa të mëdha poshtë tokës, janë kaq të bindur e të nënshtruar ndaj urdhërave Hyjnorë dhe kaq të butë e të shtruar ndaj akteve Hyjnore."

Ashtu siç veprojnë veprimet Hyjnore në formimin e pemëve duke u shpërndarë degët e tyre në ajër, me një lehtësi absolute, po ashtu ato veprojnë mbi ato shkëmbinj të fortë e të shurdhët nën tokë me të njëjtën lehtësi dhe me një mirorganizim të plotë. Saqë kanalet e ujit[190] dhe damarët e tyre nën tokë shpërndahen me të njëjtën lehtësi dhe me një mirorganizim të plotë, veprojnë me një rregull të përkryer dhe me një urtësi të plotë pa hasur ndonjë pengesë apo rezistencë që të përmendet prej atyre shkkëmbinjve; dhe uji rrjedh në to siç qarkullon gjaku brenda damarëve në trup pa hasur ndonjë rezistencë apo pengesë.[197]

[197] Po, vetëm Kur'anit i përshtatet që t'i shpjegojë tre detyrat e rëndësishme të shtresës së shkëmbinjve, gurin themeltar të pallatit madhështor udhëtues i njohur si toka, të cilët i janë ngarkuar asaj nga Krijuesi i Gjithëlavdishëm.

Pastaj, rrënjët e holla mbijnë dhe shpërndahen me aq lehtësi nëpër shkëmbinjtë poshtë tokës me urdhrat Hyjnorë, pa hasur asnjë pengesë apo rezistencë, ashtu si shpërndarja e degëve të pemës dhe të bimëve në ajër.

Kur'ani i gjithurtë me këtë vërset, tregon një të vërtetë shumë të shtrirë, dhe kështu me anë të aluzionit, të nënkuptimit, u thotë zemërgurëve çka vijon:

O bijtë e Israilit dhe o bijt e Ademit! Çfarë lloj zemre mbani ju brenda dobësisë suaj dhe pafuqisë saqë me ashpërsinë e saj ajo po kundërshton urdhërat e të Vetmit të Gjithëlavdishëm? Ndërkohë që sa në mënyrë perfekte e me bindje shtresat e mëdha të shkëmbinjve të fortë po zbatojnë detyrat e tyre të larta në errësira përpara urdhërave të Tij. Ato nuk shfaqin mosbindje. Në të vërtetë, ato shkëmbinj veprojnë si thesarmbajtës për ujin e jetës dhe për mjetet e tjera të jetesës për të gjitha krijesat e gjalla sipër tokës. Ato janë mjete për ndarjen dhe shpërndarjen e atyre mirësive. Ato e kryejnë këtë me aq urtësi e drejtësi saqë janë të butë si dylli ose si ajri në Dorën e fuqisë së të Gjithurtit të Gjithëlavdishëm.

Po, ata janë në sexhde të vazhdueshme përpara madhështisë së Fuqisë së Tij, sepse ashtu siç veprojnë këto krijesa të mirorganizuara e të përsosura mbi tokë të cilat ne i vëzhgojmë, po ashtu, e njëjta gjë ndodh edhe nën tokë. Në të vërtetë, urtësia Hyjnore dhe përkujdesja shfaqen nën tokë në një mënyrë më të çuditshme e të huaj për sa ka të bëjë me urtësinë dhe rregullin. **Shikoni! Si ato shkëmbinj të fortë e të pandjeshëm shfaqin butësi si dylli dhe delikatesë ndaj urdhërave Hyjnorë, dhe nuk shprehin asnjë rezistencë apo ashpërsi ndaj**

Detyra e tyre e parë: Ashtu siç vepron dheu si një nënë për bimët dhe i rrit ato nëpërmjet fuqisë Hyjnore, po ashtu, nëpërmjet fuqisë Hyjnore shkëmbinjtë veprojnë si mëndesha, si kujdestare për dheun dhe e zhvillojnë atë.

Detyra e tyre e dytë: Ato i shërbejnë qarkullimit me rregull të ujërave në trupin e tokës, ashtu si qarkullimi i gjakut në trupin e njeriut.

Detyra e tyre e tretë: Kjo është të vepruarit si thesarmbajtës për shfaqjen dhe vazhdimin me ekuilibër të mirorganizuar të burimeve dhe lumenjve, bunarëve, currilëve e rrëkeve. Në të vërtetë, dëshmitë e Unitetit Hyjnor që bëjnë shkëmbinjtë rrjedhin me të gjithë fuqinë e tyre, me gojët e tyre plot në formën e ujit të jetës dhe shkruajnë e spërkasin mbi faqen e tokës.

atyre ujërave delikatë, ndaj rrënjëve të holla dhe damarëve të hollë si mëndafshi, të cilat janë nëpunës Hyjnorë!

Ashtu si një ashik, zemra e shkëmbit tretet me prekjen e atyre gjërave delikate e të buta e bëhet dhè në rrugën e tyre.

Dhe nëpërmjet, وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ *"Dhe prej tyre ka që dridhen nga frika e All-llahut"*, Kur'ani tregon majen e një të vërtete të madhe si kjo: Ashtu si në ngjarjen e Musait a.s. duke kërkuar **të shikojë All-llahun**, dhe mali i famshëm duke u thërrmuar tek shfaqja Hyjnore, dhe shkëmbinjtë duke u shpërndarë nëpërmjet shfaqjeve të Lavdisë Hyjnore në formën e tërmeteve, dhe malet duke u tronditur, shumica e të cilave janë si struktura monolite, të pandashme, të mëdha të formuara nga një lëng i ngurtësuar dhe nga disa ndodhi të tjera gjeologjike, nëpërmjet atyre manifestimeve madhështore të Lavdisë, shkëmbinjtë bien nga majat e larta të maleve dhe copëtohen e shpërbëhen. Disa nga këto thërrmohen dhe, duke u transformuar në dhè, bëhen burimi i bimëve. Të tjerët mbeten si shkëmbinj dhe duke u rrokullisur poshtë luginave dhe fushave, shpërndahen e davariten. Ato u shërbejnë shumë qëllimeve në punët e banorëve të tokës, si për ndërtimin e shtëpive, dhe përveç urtësive, dobive dhe çështjeve të tjera të fshehura, ato janë në sexhde dhe të bindur ndaj Fuqisë Hyjnore dhe të nënshtruar plotësisht ndaj parimeve të Urtësisë Hyjnore.

Nuk ka dyshim se lënia e vendeve të tyre të larta nga frika e Zotit xh.sh. dhe zgjedhja e vendeve të ulëta në mënyrën më të përulur dhe duke qenë mjetet e atyre dobive të rëndësishme, është një çështje që nuk ndodh kot, as nuk veprojnë vetë, nuk janë as objekte të rastësisë, por brenda atij çrregullimi, nëpërmjet vendosjeve dhe akteve të urta të të Gjithurtit të vetëm dhe të Gjithëfuqishmit, ato janë brenda një rregulli të urtë, jo të dukshëm për syrin sipërfaqësor, janë qëllimet dhe dobitë që u janë bashkangjitur shkëmbinjve.

Treguesin e këtyre dobive, nga shpërndarja e shkëmbinjve, e dëshmon rregulli perfekt dhe arti i bukur i veshjeve që u dhurohen maleve prej të cilëve shkëmbinjt u rrokullisën poshtë, dhe stolisen me xhevahiret e luleve dhe frutave. Këto dëshmojnë në mënyrë vendimtare e cila nuk mund të dyshohet. Kështu, ju e keni parë se si

këto tre ajete kanë rëndësinë e tyre të madhe nga këndvështrimi i urtësisë Hyjnore.

Tani, shikojeni hollësinë e shpjegimit të Kur'anit Madhështor dhe elokuencën e tij të mrekullueshme. Shikoni se si i tregon nëpërmjet tre ngjarjeve të famshme e të vëzhguara në tre pjesët, majat e të vërtetave të gjëra e të rëndësishme që u përmendën lart dhe nëpërmjet të kujtuarit të tre ngjarjeve të tjera, të cilat janë një mësim paralajmërues, ai jep një udhëzim të hollë dhe pengon në një mënyrë që nuk mund t'i rezistohet.

Për shembull, në paragrafin e dytë të vërsetit, ai thotë:

وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ *"Dhe vërtetë që ka prej tyre që çahen dhe kështu prej tyre del ujë."*

Duke treguar nëpërmjet këtij paragrafi shkëmbin i cili u ça me dëshirë të fortë e të plotë përpara shkopit të Hazreti Musait a.s. dhe prej të cilit vërshuan dymbëdhjetë currila prej dymbëdhjetë burimeve, ai tregon kuptimin e mëposhtëm dhe thotë: O bijt e Israilit! Shkëmbinjtë e mëdhenj bëhen të butë dhe thërrmohen përpara një mrekullie të vetme të Musait a.s.. Ato derdhin lotë si currilë duke vërshuar ose nga frika e Zotit xh.sh. ose nga gëzimi. Atëherë si shpjegohet që ju jeni të padrejtë, saqë jeni kryeneçë para të gjitha mrekullive të Musait a.s. dhe, duke mos derdhur lotë, sytë tuaj janë të ashpër dhe zemrat tuaja janë të ngurtësuara?

Dhe në paragrafin e tretë, ai thotë:

وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ *"Dhe prej tyre ka që dridhen nga frika e All-llahut."*

Duke të kujtuar me këtë paragraf ngjarjen e famshme të malit të madh duke u thërrmuar dhe duke u shpërndarë nga frika e shfaqjes së Lavdisë Hyjnore, e cila ndodhi në malin Sinai gjatë lutjeve të Musait a.s. dhe shkëmbinjtë duke u rrokullisur poshtë në të gjitha anët nga frika e Zotit, jep një mësim kuptimplotë i cili është ky: O populli i Musait a.s., si është që ju nuk e kini frikë All-llahun xh.sh. në një kohë

kur malet, të cilët përbëhen nga shkëmbinj, thërrmohen, shtypen e shpërndahen nga frika e Tij?

Dhe megjithëse ju e dini se Musai a.s. me urdhrin e Zotit ngriti malin e Sinait mbi ju me qëllim që t'ju marrë besën, dhe në kërkimin e shikimit Hyjnor, mali u thërrmua, dhe ju e patë atë, si shpjegohet që ju jeni kaq të guximshëm sa të mos dridheni nga frika e Zotit xh.sh. dhe i bëni zemrat tuaja të ashpra e të pandjeshme?

Dhe në paragrafin e parë, ai thotë:

وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ "*Dhe vërtetë që ka shkëmbinj prej të cilëve rrjedhin lumenj"*; duke të kujtuar me këtë paragraf lumenj si Nili i bekuar, Dixhle dhe Eufrati, të cilët burojnë nga malet. Kur'ani bën të kuptueshëm mënyrën e çuditshme e të mrekullueshme që marrin shkëmbinjtë dhe sa të nënshtruar janë ato ndaj urdhërave krijuese. Me këtë u tregon kuptimin e mëposhtëm zemrave të zgjuara:

Sigurisht nuk do të ishte e mundur që malet të ishin burime të vërteta për lumenj të tillë të fuqishëm. Le të supozojmë që uji u ndërpre krejtësisht dhe secili nga malet të bëhej një rezervuar konik. Ato do të vazhdonin vetëm për pak muaj para se të humbisnin balancën dhe kjo për shkak të ecjes së shpejtë dhe rrjedhjes shumë të shpejtë dhe të vazhdueshme të atyre lumenjve të mëdhenj.

Përveç kësaj, shirat të cilët nuk penetrojnë në tokë më shumë se një metër, nuk do të ishin gjithashtu të ardhura të mjaftueshme për atë shpenzim të lartë. Kjo do të thotë se vërshimi i këtyre lumenjve nuk është diçka natyrore e zakonshme që buron nga rastësia, por se Krijuesi i Gjithëlavdishëm i bën ato të rrjedhin në një mënyrë vërtetë të mrekullueshme nga një thesar i të padukshmes.

Kështu, me qëllim që të aludojë për këtë mister, këtë kuptim e tregon rrëfenja e një hadithi sherif i cili thotë:

"Secili nga ato tre lumenj është një pikë nga Parajsa të cilët në mënyrë të vazhdueshme rrjedhin prej andej, dhe për shkak të kësaj, ato janë bërë të bekuar." Në një rrëfenjë tjetër hadithi, thuhet: **"Burimi i këtyre tre lumenjve është nga Parajsa."** E vërteta e këtyre rrëfenjave është kjo: Meqenëse shkaqet materiale janë të paafta për të

siguruar rrjedhjen e tyre të bollshme e me shumicë uji, atëherë padyshim burimet e tyre duhet të jenë në një botë të padukshme dhe nga një thesar i fshehur i Mëshirës, kështu që sigurohet balanca midis të ardhurave dhe shpenzimeve.

Atëherë duke nxjerrë si përfundim logjik këtë kuptim, Kur'ani i gjithurtë jep mësimin e mëposhtëm duke thënë: O bijt e Israilit dhe o bijtë e Ademit! Me ashpërsinë tuaj të zemrës, me pandjeshmërinë dhe pakujdesinë, ju tregoni mosbindje dhe i mbyllni sytë tuaj ndaj urdhërave dhe ndaj Dritës së njohjes së Diellit të Parapërjetësisë, i Cili është aq i lavdishëm, saqë Ai bën të rrjedhin e të vërshojnë nga grykat e thjeshta e të pajeta të shkëmbinjve lumenj të fuqishëm si Nili i bekuar, i cili e ka transformuar Egjiptin në një Parajsë, duke i shfaqur mrekullitë e fuqisë së Tij dhe treguesit e Unitetit të Tij të fuqishme ashtu si fuqia e atyre lumenjve madhështorë, dhe të ndritshme ashtu si fuqia e shfaqjes dhe e bollëkut të tyre. Atëherë, All-llahu i vendos ato në zemrën e universit dhe ia dorëzon ato trurit të tokës dhe i bën ato të rrjedhin në zemrat e xhindeve dhe të njerëzve dhe në mendjet e tyre.

Pastaj Krijuesi bën që ato shkëmbinj të pajetë e të pandjeshëm të shfaqin mrekullitë e fuqisë së Tij në një mënyrë të tillë të mahnitshme[198] duke treguar Krijuesin e Gjthëlavdishëm ashtu siç tregon drita e diellit Diellin. Si ju nuk e shikoni dhe i verboni sytë tuaj ndaj dritës së njohjes së Tij xh.sh.?

---

[198] Ashtu siç buron Nili i bekuar nga Mali i Hënës, dhe dega, rrjedha kryesore e lumit Tigër buron nga një shpellë në rrethin 'Mukkus' në krahinën e 'Vanit'. Dhe dega kryesore e lumit Eufrat buron nga ana e një mali në krahinën 'Dijadin'. Gjithashtu, është vërtetuar nga shkenca se origjinat e maleve janë shkëmbinj të ngurtësuar nga një lëndë e lëngshme dhe siç e përmendte profeti Muhammed a.s.m. në tesbihatet e tij: سُبْحَانَ مَنْ بَسَطَ الْاَرْضَ عَلَى مَاءٍ جَمَدْ "Lavdia i takon Atij i Cili e shtriu tokën mbi një lëndë të ngurtësuar", hadith i cili është një dëshmi vendimtare se krijimi origjinal i tokës ishte siç vijon:

Disa lëndë të lëngshme u ngurtësuan me urdhrin Hyjnor dhe u bënë shkëmbinj. Me lejen Hyjnore, shkëmbi u bë dhè, sepse fjala **erd** (tokë), e cila erdhi tek lavdërimi (në hadith), do të thotë dhé. Domethënë, materiali i lëngësht ishte shumë i butë ku nuk mund të mbështetet ndonjë gjë sipër tij, dhe shkëmbi në vetvete është shumë i ashpër e i fortë, dhe nuk mund të përfitohet prej tij. Prandaj, i Gjithurti Mëshirëplotë shpërndau dheun sipër shkëmbit, dhe e bëri atë një vendbanim për qëniet e gjalla.

Dhe kështu, shiko çfarë elokuence është veshur mbi këto tre të vërteta dhe vëreje me kujdes udhëzimin elokuent! Çfarë ashpërsie e zemrës mund t'i bëjë ballë nxehtësisë së këtij udhëzimi elokuent dhe të mos shkrihet?..

Në qoftë se ti e ke kuptuar atë qysh nga fillimi, atëherë shikoje një shkreptimë të udhëzimit të mrekullueshëm të Kur'anit të gjithurtë dhe jepi falënderime Zotit të Gjithëfuqishëm!..

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ فَهِّمْنَا اَسْرَارَ الْقُرْآنِ كَمَا تُحِبُّ وَ تَرْضَى وَ وَفِّقْنَا لِخِدْمَتِهِ آمِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ الْحَكِيمُ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëditur, i Gjithurtë."[199] *O Zot na i bëj të kuptueshme misteret e Kur'anit ashtu siç do Ti dhe siç kënaqesh Ti dhe na jep neve sukses në shërbimin e tij. Amin! Nëpërmjet mëshirës Tënde o më i Mëshirshmi i mëshiruesve! O Zot! Jepi bekime e paqe atij të cilit iu shpall Kur'ani i gjithëurtë dhe gjithë familjes së tij dhe shokëve.*

* * *

[199] Kur'an, 2: 32

STACIONI I DYTË I FJALËS SË NJËZET

Një shkreptimë e mrekullisë së Kur'anit e cila shndërit mbi mrekullitë e profetëve

Vëreji me kujdes dy pyetjet dhe dy përgjigjjet në fund.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Nuk ka asgjë të njomë ose të thatë që të mos jetë shkruar në një libër të Qartë."[200]

Katërmbëdhjetë vjet më parë[201] në komentimin tim Kur'anor të titulluar *"Isharatul Ixhaz"* -Shenjat e mrekullisë-, unë shkrova studimin në arabisht rreth një misteri të këtij vërseti. Tani dy nga vëllezërit e mi, dëshirat e të cilëve janë të rëndësishme në këndvështrimin tim, më kanë kërkuar një lloj shpjegimi të asaj pune studimore në Turqisht dhe kështu duke u mbështetur tek ndihma e Zotit të Gjithëfuqishëm dhe në shkëlqimin e Kur'anit, unë them këtë:

Sipas një interpretimi; 'Libri i Qartë' ose 'Regjistri', është Kur'ani. Ky vërset pohon se gjithçka, e njomë dhe e thatë, gjendet brenda tij, a është kështu? Po, çdo gjë gjendet në të, por gjithkush nuk mund ta shikojë gjithçkanë në të, sepse ato ndodhen në nivele të ndryshme. Ndonjëherë gjenden farërat e gjësë ose bërthamat e saj, ndonjëherë përmbledhjet, ndonjëherë parimet dhe ndonjëherë shenjat; ato gjenden ose qartë, ose në mënyrë të nënkuptuar në heshtje, ose në mënyrë simbolike, ose në mënyrë të paqartë, të fshehur, ose si një kujtues.

---

[200] Kur'an, 6: 59

[201] Synon vitin e parë të Luftës së Parë Botërore. (përkthyesi)

Atëherë, Kur'ani i Gjithurtë i shpreh qëllimet e tij brenda stileve dhe mënyrave të elokuencës së tij sipas nevojës, dhe në mënyrë të përshtatshme e në lidhje me kërkesat e pozitës. Për shembull, gjërat si aeroplanët, elektriciteti, hekurudhat, dhe telegrafi dhe gjëra të ngjashme me këto, kanë ardhur në ekzistencë dhe janë vlerësuar si çudira të shkencës dhe të teknologjisë si rezultat i përparimit të njeriut, lidhur me shkencën dhe industrinë, dhe kanë marrë një pozitë më të lartë në jetën materiale të njerëzimit.

Sigurisht, Kur'ani i gjithurtë, i cili i adresohet gjithë njerëzimit, nuk i neglizhon e nuk i lë pas dore këto. Në të vërtetë, ai nuk i ka neglizhuar ato; ai i tregon në ***"Dy aspekte".***

Aspekti i parë: Në formën e mrekullive të profetëve...

Aspekti i dytë është ky: Ai i tregon ato në formën e disa ngjarjeve historike.

Për shembull:

قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِ ۞ النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ ۞ اِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ۞ وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ۞ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلاَّ اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۞

[202] Kështu edhe: فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ .. وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ

"Të mallkuar qenë populli i Hendekut" "Të zjarrit të furnizuar (pa masë) me lëndë djegëse! "Kur ata qëndruan pranë tij (zjarrit)" "Dhe ata dëshmuan çfarë ata po bënin kundër besimtarëve (duke i djegur ata)." "Ata nuk kishin asgjë kundër tyre, veçse ata besuan në All-llahun, të Gjithëfuqishmin, Zotëruesin e denjë për të gjitha lavdërimet!"[203] Gjithashtu, në barkën (anijen) e ngarkuar rëndë të (Nuhut a. s.)." Dhe Ne kemi krijuar po si ajo për ta, të cilat i ngasin e udhëtojnë."[204]

Ashtu siç aludojnë këto vërsete për trenin e hekurudhat. Po ashtu vërsetet e mëposhtme aludojnë për elektricitetin, si dhe tregojnë shumë drita e mistere:

---

[202] Kjo fjali aludon se ajo që e lidhi botën e Islamit dhe e vendosi atë në robëri është treni, dhe me të mohuesit i mundën muslimanët (Autori).

[203] Kur'an, 85: 4-8

[204] Kur'an, 36: 41-42

اَللّٰهُ نُورُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ اَلْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ

"All-llahu është Drita e qiejve dhe e tokës. Shembulli i Dritës së Tij është si të kishim një qoshe të errët dhe në të një llambë, llamba e futur në një kupë qelqi, kupa e qelqit si të ishte yll që shkëlqen, e ndezur nga një pemë e bekuar, nga ulliri, as nga lindja, as nga perëndimi, vaji i të cilit digjet vetvetiu edhe pse nuk e ka prekur zjarri fare. Dritë përmbi dritë! [205]

لاَ شَرْقِيَّةٍ وَلاَ غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِى اللّٰهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ

All-llahu udhëzon drejt Dritës së Tij atë që do Ai. Dhe All-llahu sjell shembuj e përngjasime për njerëzimin dhe All-llahu është për çdo gjë i Gjithëditur."[206]

Meqenëse shumë njerëz e kanë preokupuar vetveten me këtë llojin e dytë, dhe kanë nevojë për shumë vëmendje e sqarim, dhe meqenëse ata janë shumë, për tani ne do të mjaftohemi me këto vërsete që aludojnë për hekurudhat dhe elektricitetin dhe nuk do ta hapim atë derë.

Sa për llojin e parë, ai i tregon ato në formën e mrekullive të profetëve. Dhe ne do të përmendim disa prej këtij lloji nëpërmjet shembullit.

* * *

[205] Shënimi i vërsetit En-Nur (Drita) Fjalia

يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ

"Vaji i të cilit digjet vetvetiu edhe pse nuk e ka prekur zjarri fare: Dritë përmbi Dritë! E ndriçon atë aluzion.

[206] Kur'an, 24: 35

PARATHËNIE

Kur'ani i gjithurtë shpjegon se profetët, paqja dhe bekimet e Zotit xh.sh. qofshin mbi ta, u dërguan në komunitetet njerëzore si udhërrëfyes e si pararojë lidhur me përparimin e tyre shpirtëror, dhe njëkohësisht Kur'ani shpjegon se Zoti xh.sh. vendosi në dorën e secilit prej tyre disa mrekulli materiale dhe i bëri ata profesorët e Mjeshtrit kryesorë lidhur me progresin material të njerëzimit. Ai i urdhëron njerëzit që t'i ndjekin ata në mënyrë absolute. Kështu, ashtu si duke folur për plotësimet shpirtërore dhe morale të profetëve, ai i inkurajon njerëzit që të përfitojnë prej tyre; gjithashtu në diskutimin e mrekullive të tyre ai është duke bërë aluzione nxitjeje për të arritur gjëra të ngjashme me to dhe për t'i imituar ato.

Madje mund të thuhet se arritjet shpirtërore e morale, gjithashtu edhe arritjet materiale dhe çudirat, iu dhanë së pari njerëzimit si dhunti nga dora e mrekullive.

Kështu, ajo që i dha njerëzimit në fillim dhuntinë e anijes, e cila ishte një mrekulli e Hazreti Nuhut a.s. dhe dhuntinë e orës, e cila ishte një mrekulli e Hazreti Jusufit a.s., ishte dora e mrekullive. Është një tregues i hollë për këtë të vërtetë që shumica e artizanëve, zejtarëve e profesionistëve të marrin njërin nga profetët si udhëhapësin dhe të parin në çdo mjeshtëri e në profesione. Për shembull, detarët të marrin Hazreti Nuhun a.s.; orëndreqësit të marrin Hazreti Jusufin a.s.; rrobaqepësit të marrin Hazreti Idrisin a.s. e kështu me radhë...

Me të vërtetë, meqenëse dijetarët e saktë dhe shkenca e retorikës kanë rënë dakord se çdo vërset i Kur'anit përmban disa aspekte udhëzimi dhe instruksioni, atëherë vërsetet e mrekullive të profetëve, të cilët janë më të ndritshmit e Kur'anit të shpjegimit të mrekullueshëm, nuk janë secili prej tyre tregime e ngjarje historike, por ato përmbajnë shumë kuptime udhëzimi. Po, duke përmendur mrekullitë e profetëve, ai gjurmon e shënon limitin përfundimtar të shkencës së njerëzimit dhe të industrisë. Ai tregon me gisht qëllimet më të skajshme që mund të arrijë njerëzimi. Ai specifikon objektivat e tij përfundimtare, dhe pastaj e nxit dhe e shtyn njerëzimin për ta arritur atë synim. Ashtu si e shkuara që është magazina e farnave të së

ardhmes dhe pasqyra e cilësive të saj, po ashtu e ardhmja është një fushë e lërueshme e së shkuarës dhe pasqyra e gjendjeve të saj. Tani ne do të shpjegojmë vetëm pak shembuj të atij burimi më të gjërë si shembull...

Për shembull, vërseti:

وَ لِسُلَيْمنَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ

"Edhe Sulejmanit (Ne ia nënshtruam atij) erën, (fluturimi) i paraditës ishte sa (udhëtimi) një muaj, dhe (fluturimi) i pasditës ishte sa (udhëtimi) një muaj."[207]

i cili duke përshkruar një nga mrekullitë e Hazreti Sulejmanit a.s., nënshtrimin e erës, thotë: **"Hazreti Sulejmani përshkoi distancën e dy muajve në një ditë duke fluturuar përmes ajrit."** Kështu, ai sugjeron me këtë, se rruga është hapur për njeriun për ta mbuluar një distancë të tillë në ajër. Është sikur Zoti xh.sh. të thonte në kuptimin e këtij ajeti:

"O njeri! Meqenëse rruga është e hapur për ty, arrije këtë nivel dhe afrohu tek ai! Dhe në kuptim, Zoti i Gjithëfuqishëm është duke thënë nëpërmjet gjuhës së këtij vërseti: "O njeri! Unë e ngjita një nga shërbëtorët e Mi në ajër meqenëse ai i braktisi dëshirat e nefsit të tij. Në qoftë se edhe ti gjithashtu do ta braktisje përtacinë e nefsit dhe të përfitoje shumë nga disa ligjet e mia në kozmos, edhe ti gjithashtu mund të ngjitesh."

Dhe vërseti:

فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا

"Dhe Ne i thamë: Bjeri gurit me shkopin tënd." Pastaj që andej u derdhën me vrull dymbëdhjetë burime."[208] deri në fund... i cili shpjegon një mrekulli të Hazreti Musait a.s.. Vërseti tregon se thesaret e Mëshirës të fshehura në tokë mund të nxirren e të përfitohen me mjete të thjeshta. Madje edhe në vende të forta si shkëmbinjtë; uji i jetës mund të nxirret me një shkop. Kështu, nëpërmjet këtij kuptimi, vërseti i thotë njeriut:

---

[207] Kur'an, 34: 12

[208] Kur'an, 2: 60

“Ti mund të gjesh shkëlqimin më të hollë të mëshirës, ujin e jetës, me një shkop. Ky ajet i flet njerëzimit me këtë kuptim: Ejani, punoni dhe gjejeni atë!”

Dhe në kuptim, All-llahu i Gjithëfuqishëm thotë nëpërmjet gjuhës aluduese të vërsetit:

“O njeri! Meqenëse Unë i dhashë dorës së njërit prej shërbëtorëve të Mi, i cili besoi tek Unë, një shkop të tillë që ai të nxirrte ujin e jetës nga ku të dëshironte, në qoftë se edhe ti gjithashtu, nëse do të mbështeteshe tek ligjet e Mëshirës sime, mund ta arish atë duke shpikur një vegël që t’i ngjasojë atij shkopi ose e përafërt me të. Prandaj, eja dhe bëj kështu!”

Kështu, një nga kontributet më të rëndësishme të përparimit të njeriut është shpikja e një mjeti që e bën ujin të vërshojë nga shumica e vendeve nëpërmjet përdorimit të tij. Ky vërset gjurmon e zbulon qëllimin përfundimtar dhe limitet e tij dhe përfundon përtej tyre. Ashtu si vërseti i mëparshëm që përcaktoi pikat më të largëta përfundimtare, dhe skajin më të largët tek i cili mund të arrijnë aeroplanët e sotëm...

Dhe për shembull:

وَأُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ وَأُحْيِى الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللّٰهِ

“Unë do të shëroj atë që ka lindur i verbër dhe atë që vuan nga lebroza, dhe do të ngjall të vdekurin me vullnetin e lejen e All-llahut.”[209], i cili lidhet me një mrekulli të Hazreti Isait a.s. (Jezusit).

Ashtu si Kur’ani që në mënyrë të qartë e nxit njeriun për të ndjekur sjelljet e larta të Isait a.s., po ashtu ai me nënkuptim e nxit atë drej Artit të lartësuar dhe drejt mjekësisë Hyjnore për të cilën ai ishte profesori i parë. Ky ajet tregon: **“Ilaçet mund të gjenden madje edhe për sëmndjet më kronike, prandaj mos u dëshpëro, o njeri! Dhe mos e këput shpresën, o ti, që je provuar me fatkeqësi, sepse çdo sëmundje, sido që të jetë, ka ilaç dhe kurimi i saj është i mundshëm, prandaj kërkoje, gjeje e zbuloje. Madje edhe vdekja mund të kurohet me një nga ngjyrat e**

[209] Kur’an, 3: 49

jetës së përkohshme!", dhe në kuptim Zoti i Gjithëfuqishëm është duke thënë nëpërmjet një gjuhe figurative të këtij vërseti:

"O njeri! Unë i dhash dy dhurata njërit prej shërbëtorëve të Mi, i cili braktisi botën për Mua. Njëra ishte ilaçi për sëmundjet shpirtërore, dhe tjetra ishte ilaçi për sëmundjet fizike. Kështu, zemrat e vdekura u ngritën dhe erdhën në jetë nëpërmjet dritës së udhëzimit. Dhe njerëzit e sëmurë të cilët ishin si të vdekurit, gjetën shëndet nëpërmjet një fryme dhe ilaçit të tij. Edhe ti gjithashtu, o njeri, mund të gjesh shërim për çdo sëmundje në farmacinë e urtësisë Sime. Puno dhe gjeje atë! Në qoftë se ti e kërkon, me siguri ti do ta gjesh."

Kështu, ky vërset gjurmon limitin më të largët dhe objektivat më të skajshme që synon të përparojë aktualisht mjekësia njerëzore.

Dhe për shembull, vërsetet:

وَاَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ ۞ وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ

"Dhe Ne ia bëmë atij edhe hekurin të butë."[210]

"Dhe Ne i dhamë atij urtësi dhe gjykim të drejtë në fjalë e vendim."[211] të cilat janë rreth Hazreti Davudit a.s., dhe وَاَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ *"Dhe Ne bëmë që të rrjedhë për të burim tunxhi."*[212] i cili është rreth Hazreti Sulejmanit a.s.**.**

Këto tregojnë se zbutja e hekurit është një nga mirësitë më të mëdha Hyjnore, nëpërmjet të cilit tregohet virtyti i njërit prej profetëve më të mëdhenj. Në të vërtetë, zbutja e hekurit, domethënë, ta bësh atë si brumë, dhe shkrirja e bakrit, zbulimi i mineraleve dhe nxjerrja e tyre, është origjina, burimi, baza dhe themelet e të gjitha industrive materiale të njerëzimit. Dhe kështu, ky vërset tregon: **"Një mirësi e madhe iu dha një profeti të madh dhe kalifit të Zotit në tokë në formën e një mrekullie të madhe, e cila ishte zbujta e hekurit. Dhe duke e bërë atë të butë si brumi dhe të hollë si një fije peri dhe**

[210] Kur'an, 34: 10

[211] Kur'an, 38: 20

[212] Kur'an, 34: 12

duke e shkrirë bakrin, këto janë mjetet për shumicën e industrive të përgjithshme." Meqenëse urtësia iu dha gjuhës së njërit i cili ishte edhe profet edhe kalif, domethënë, njërit i cili ishte edhe udhëheqës shpirtëror, edhe material, si dhe artizanati dhe industria iu dhuruan dorës së tij, ashtu siç nxit kjo në mënyrë të qartë drejt urtësisë së gjuhës së tij, po ashtu ndodhet një shenjë e cila gjithashtu inkurajon drejt artizanatit e mjeshtërisë në dorën e tij. Nëpërmjet gjuhës aluduese të këtij vërseti, në kuptim Zoti i Gjithëfuqishëm është duke thënë:

"O bijtë e Ademit! Unë i dhashë një urtësi të tillë gjuhës dhe zemrës së njërit prej shërbëtorëve të Mi, i cili iu bind urdhërave të Mia dhe detyrimeve saqë ai e shpallte vendimin për gjithçka me një qartësi të plotë dhe tregonte të vërtetën. Dhe Unë i dhashë atij një art të tillë në dorën e tij saqë ai mund ta kthente hekurin në çdo formë në dorën e tij si dyll. Ai siguroi një fuqi të fortë për kalifatin e tij dhe për mbretërinë. Meqenëse kjo çështje ishte e mundur, ajo iu dha atij. Ajo është edhe e rëndësishme, dhe ju keni shumë nevojë për të në jetën tuaj shoqërore. Atëherë në qoftë se edhe ju gjithashtu do t'u bindeni urdhërave të Mia në krijim, ajo urtësi dhe ai artizanat do t'u jepet edhe ju gjithashtu. Në rrjedhën e kohës, ju mund ta arrini atë dhe t'i afroheni asaj."

Kështu, progresi më i madh i njeriut, lidhur me industrinë, dhe arritja e fuqisë më të madhe të tij është nëpërmjet zbutjes së hekurit dhe shkrirjes së bakrit. Në vërset, fjala **"kitr"** përdoret për të përshkruar bakrin. Këto vërsete e drejtojnë shikimin e njeriut drejt kësaj të vërtete, dhe ato me rreptësi i paralajmëruan njerëzit e kohës së mëparshme të cilët nuk e vlerësuan se sa e rëndësishme ishte kjo, si dhe ata që janë përtacë në kohët moderne...

Dhe për shembull, vërseti,

قَالَ الَّذِى عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ اَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ اَنْ يَرْتَدَّ اِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ

"Njëri që kishte dije për librat (e shenjtë) tha: 'Unë do të ta sjellë atë ty sa të hapësh e të mbyllësh sytë!' Pastaj, kur (Sulejmani) e pa atë të vendosur para tij..."[213] deri në fund... i cili tregon këtë ngjarje të jashtëzakonshme, me

[213] Kur'an, 27: 40

qëllim që ta sjellë Fronin e Belkisit tek ai, njëri nga ministrat e Hazreti Sulejmanit a.s., të cilit i ishte dhënë shumë dije në shkencën e tërheqjes, nëpërmjet të cilit Zoti xh.sh. bënte keramete, tha: "**Unë do ta kem Fronin këtu para se ti të mund të pulitësh sytë e tu."** Kështu, vërseti sugjeron se është e mundur t'i bësh gjërat të jenë të pranishme nga distanca të largëta, ose vetë ato, ose format e tyre. Dhe është një fakt që Zoti i Gjithëfuqishëm ia dhuroi këtë Hazreti Sulejmanit a.s., i cili u nderua si me mbretërim, po ashtu edhe me profetësi, në formën e një mrekullie me qëllim që nëpërmjet saj ai të kishte mundësi që personalisht të informohej pa lodhje për të gjitha trevat e mbretërisë së tij të gjërë dhe të shikonte gjendjen e nënshtetasve të tij dhe të dëgjonte për dertet e tyre. Pra, kjo mrekulli iu dha Sulejmanit a.s. si një mjet për dëlirësinë e tij dhe drejtësinë. Kjo do të thotë, në qoftë se njeriu mbështetet tek Zoti i Gjithëfuqishëm, si Sulejmani a.s., i cili e kërkoi atë me gjuhën e dëlirësisë së tij, edhe ai në qoftë se kërkon nga Krijuesi me gjuhën e aftësisë së tij dhe në qoftë se ai do t'u përshtatej ligjeve të Tij në univers dhe favorit Hyjnor, është e mundur që bota të transformohej e të bëhej si një qytet për të.

Domethënë, ndërsa froni i Belkisit ishte në Jemen, në çast ai qe i pranishëm në Damask, ose forma e tij ishte prezent dhe u shikua. Dhe sigurisht pamjet e njerëzve përreth Fronit ishin të pranishëm dhe zërat e tyre u dëgjuan. Kështu, ky vërset tregon në mënyrë madhështore tërheqjen dhe sjelljen e formave e të zërave nga distanca të largëta, dhe në efekt thotë:

"O mbretër dhe sundimtarë! Në qoftë se dëshironi të sundojë drejtësia e pastër në mbretëritë tuaja, përpiquni të shikoni e të kuptoni faqen e tokës, ashtu si Sulejmani, dhe ndiqeni atë. Sepse duke u ngritur tek niveli i të qënit i informuar kurdo si të dëshironte rreth çdo ane të mbretërisë së tij, një sundimtar i drejtë dhe një mbret i cili kujdeset shumë për nënshtetasit e tij shpëton nga përgjegjësia, dhe mund të veprojë me drejtësi të plotë." Dhe Zoti i Gjithëfuqishëm në efekt thotë nëpërmjet gjuhës aluduese të vërsetit:

"O bijt e Ademit! Unë i dhashë njërit prej shërbëtorëve të Mi një mbretëri të gjërë, dhe me qëllim që të vepronte krejtësisht me drejtësi brenda saj, unë i dhashë atij të njohë personalisht për të gjitha situatat dhe ngjarjet që ndodhen atje. Dhe meqenëse Unë u kam dhënë të gjithë

njerëzve, nga natyrat e tyre, aftësinë për të qenë kalifë në tokë, unë u dhashë atyre gjithashtu kapacitetin për të shikuar, atëherë konsideroje dhe kuptoje faqen e tokës në përputhje me atë aftësi, meqë Urtësia Ime e kërkoi atë.

Në qoftë se njeriu nuk mund ta arrijë këtë pikë me personin e tij, ai mund ta arrijë atë me llojin e tij; në qoftë se nuk mund ta arrijë materialisht, ai e arrin atë në kuptim – siç ndodh me evlijatë e drejtë, (shenjtorët). Atëherë ju mund të përfitoni nga kjo mirësi e madhe që u është dhuruar ju. Prandaj, ejani t'ju shoh e përpiquni me punë serioze, dhe orvatuni shumë! Me kusht që ju të mos harroni detyrat tuaja të adhurimit, punoni që ta ktheni faqen e tokës në një kopsht, që të shikoni të gjitha anët e tij dhe të dëgjoni zërat dhe ndodhitë e tij.

I kushtoni vëmendje dekretit të të Gjithëmëshirshmit!"

هُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ ذُلُولاً فَامْشُوا فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَاِلَيْهِ النُّشُورُ

"Ai është i Cili e ka bërë tokën të dobishme dhe të përshtatshme për ju, kështu që ecni nëpër rrugë dhe hani nga rizku i Tij dhe tek Ai do të jetë ringjallja."[214]

Kështu, vërseti i lartëpërmendur aludon për limitin më të skajshëm në një përparim shumë të madh për tërheqjen e pamjeve dhe të zërave, tingujve, njëri prej arteve më të holla të njeriut, dhe aludon për nxitje.

Dhe, për shembull, vërsetet, مُقَرَّنِينَ فِى الْاَصْفَادِ *"Si dhe të tjerë të lidhur në pranga."*[215] Deri në fund...

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلاً دُونَ ذٰلِكَ

"Edhe nga shejtanët (prej xhindëve) kishte shumë që zhyteshin për të dhe bënin punë të tjera përveç kësaj..."[216] deri në fund... pohojnë se Hazreti Sulejmani a.s., nënshtroi xhindët, shejtanët dhe shpirtërat e këqinj dhe, duke penguar të keqen e tyre, ai i bëri ata të shëbejnë në

[214] Kur'an, 67: 15

[215] Kur'an, 38: 38

[216] Kur'an, 21: 82

çështje të dobishme, dhe vërsetet thonë: **"Xhindët, banorët më të rëndësishëm të tokës pas njeriut, të cilët janë të vetëdijshëm, mund t'i shërbejnë njeriut. Kontakti mund të bëhet me ta. Gjithashtu edhe shejtanët mund të detyrohen të heqin dorë nga armiqësia, dhe duan apo nuk duan, t'i shërbejnë njeriut, ashtu siç i nënshtroi All-llahu për njërin midis shërbëtorëve të Tij i cili u bindej urdhërave të Tij."** Dhe nëpërmjet gjuhës aluduese të vërsetit, në kuptim, Zoti i Gjithëfuqishëm është duke thënë: "O njeri! Unë i bëra xhindët, shejtanët, dhe të këqinjtë e tyre t'i binden njërit prej shërbëtorëve të Mi i cili m'u bind Mua. Në qoftë se edhe ti gjithashtu do t'u nënshtroheshe urdhërave të Mia, shumë qënie, madje edhe xhindët e shejtanët mund të të nënshtrohen ty."

Kështu, këto vërsete skicojnë limitin më të fundit dhe përcaktojnë format më të mira për të përfituar, madje ato hapin rrugë gjithashtu për sjelljen e shpirtërave dhe për të biseduar me xhindin, i cili filtroi nga kombinimi i artit dhe i shkencës së njeriut, dhe ka shfaqur çfarë fshihet tek ai prej fuqive dhe ndjenjave të tij të jashtëzakonshme, materiale e shpirtërore. Por, çështja nuk është si në kohën tonë aktuale në të cilën ata që merren me këto çështje janë bërë gazi i botës dhe, madje janë bërë lodra në dorën e xhindit të cilët ndonjëherë pretendojnë dhe e quajnë vetveten shpirtërat e të vdekurve. Dhe u bënë të nënshtruar ndaj shejtanëve dhe shpirtërave të këqinj. Por nënshtrimi i tyre, i xhindëve, ndodh vetëm nëpërmjet mistereve të Kur'anit, kështu duke shpëtuar nga e keqja e tyre.

Gjithashtu, vërsetet rreth Hazreti Sulejmanit a.s. duke aluduar për shpirtërat, dhe tërheqja e djajve nga ana e tij dhe nënshtrimi i tyre, dhe disa vërsete të tjerë si, فَاَرْسَلْنَا اِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا *"Pastaj Ne i dërguam asaj Ruhun Tonë (melekun Xhibril) dhe ai iu paraqit përpara saj tamam në formë njeriu."*[217], tregojnë edhe tërheqjen e shpirtërave, edhe qëniet e shpirtërave duke marrë forma. Por tërheqja e shpirtërave të pastër, e aluduar këtu në vërsete, nuk është në mënyrën që kryejnë bashkëkohësit duke i sjellur shpirtërat në vendet e tyre dhe në vendet e zbavitjeve të tyre, gjë e cila është një mungesë respekti, shpërfillje dhe që nuk u shkon atyre shpirtërave të respektuar seriozë, të cilët e

[217] Kur'an, 19: 17

mbushin një botë krejtësisht serioze dhe për një qëllim serioz. Por sjellja e shpirtërave është e mundur, ashtu siç ndodh dhe siç e kryejnë evlijatë e drejtë për një çështje serioze dhe për një qëllim të lartë të synuar si shembulli i Muhjiddin Ibn Arabi të cilët takoheshin me ato shpirtëra të mirë kur të donin, u tërhoqën pas tyre dhe formuan lidhje, duke shkuar në vendet e tyre, deri në një far mase duke u afruar tek bota e tyre dhe duke përfituar nga shpirtësia e tyre. Për këtë aludojnë vërsetet dhe, brenda këtij aluzioni, bëjnë të kuptueshme se ato po e inkurajojnë dhe po e nxisin njeriun për atë botë. Vërsetet skicojnë limitin më të skajshëm të arteve të fshehura dhe të shkencave të këtij lloji dhe i tregojnë ato në formën më të mirë.

Për shembull, vërsetet rreth mrekullive të Hazreti Dautit (Davidit) a.s.:

اِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْاِشْرَاقِ ۞ يَا جِبَالُ اَوِّبِى مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَاَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ dhe عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ

"Me të vërtetë që Ne i bëmë malet të lartësojnë lavditë Tona bashkë me të gjithë pasditën dhe gjithë paraditën."[218]

Dhe vërtet që Ne i dhuruam Davudit mirësi prej Nesh (duke i thënë): "O ju male! Lavdërojeni (All-llahun) bashkë me të! Edhe ju zogj! Dhe Ne ia bëmë atij edhe hekurin të butë."[219]

"Na është mësuar gjuha e shpendëve dhe na është dhuruar gjithçka."[220]*,*

tregojnë se Zoti i Gjithëfuqishëm u dha lavdërimeve dhe lartësimeve të Hazreti Davudit a.s. një fuqi të tillë dhe një zë aq të lartë e të këndshëm saqë ato i sollën malet në ekstazë, secili prej tyre si të ishte një gramafon i madh ose një njeri, formuan një rreth në horizont përreth recituesit kryesor dhe gjithashtu deklaruan lavdërimet e lartësimet për All-llahun. Doja ta dija, a është kjo e mundur? A është ajo e vërteta?

---

[218] Kur'an, 38: 18

[219] Kur'an, 27: 16

[220] Kur'an, 27: 16

Po, ajo është e vërteta. Çdo mal me shpella mund të flasë me çdo njeri në gjuhën e njeriut si një papagall, sepse nëpërmjet jehonës, në qoftë se ti do të thoje **"El hamdu lil-lah"** përpara një mali, edhe mali gjithashtu tamam si ti do të thonte: **"El hamdu lil-lah"** *"Lavdërimet i takojnë All-llahut"*. Meqenëse Zoti i Gjithëfuqishëm u ka dhuruar maleve këtë aftësi, atëherë është e mundur që kjo aftësi të zbulohet dhe të shtrihet më shumë dhe mund të lulëzojë.

Dhe meqenëse Zoti xh.sh. i dha Hazreti Davudit a.s. kalifatin e tokës së bashku me profetësinë e tij, me një mënyrë të veçantë e zbuloi farën e asaj aftësie tek ai, e zhvilloi atë dhe e shtriu si një mrekulli tek ai, duke iu përshtatur çështjeve të shtrira të profetësisë dhe mbretërimit të gjërë, saqë malet e mëdha e ndoqën atë si ushtarë, si studentë ose si ndjekës, dhe me urdhrin e Hazreti Davudit a.s. dhe me gjuhën e tij deklaruan lavdërimet dhe lartësimet e Krijuesit të Gjithëlavdishëm. Çfarëdo që thonte Hazreti Davudi a.s., ato e përsërisnin. Tani në kohën e sotme, për shkak se mjetet e komunikimit janë shumuar e zhvilluar, një komandant i fuqishëm mund ta bëjë ushtrinë e tij të madhe të shpërndarë në male të thotë: përnjëherësh **"All-llahu Ekber"** *"Zoti është më i madhi!"*, dhe mund t'i bëjë malet të flasin e t'i sjellë ato në trazirë e emocion shpirtëror. Meqenëse një komandant i njerëzve mund t'i bëjë malet të flasin "në formë metaforike" me gjuhën e atyre që janë të pranishëm në male, sigurisht një komandant madhështor i Zotit të Gjithëfuqishëm, mund t'i bëjë ato të flasin 'me të vërtetë', dhe mund t'i bëjë ato të recitojnë lavdërimet e Zotit xh.sh..

Përveç kësaj, unë kam shpjeguar në Fjalët e mëparshme se të gjitha malet kanë një personalitet kolektiv ose një identitet kolegjial dhe bëjnë lavdërime e adhurim në një mënyrë të përshtatshme për secilin. Domethënë, ashtu siç recitojnë të gjithë malet nëpërmjet misterit të jehonës me gjuhët e njerëzve, po ashtu ato e lavdërojnë Krijuesin e Gjithëlavdishëm me gjuhët e tyre të veçanta. Gjithashtu, vërseti:

وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً ۖ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ

"(Po kështu) edhe zogjtë mblidheshin (të gjithë bashkë me të)."[221] *"(O njerëz) Na është mësuar gjuha e shpendëve"*[222], tregojnë se Zoti i

[221] Kur'an, 38: 18

Gjithëfuqishëm u dhuroi Hazreti Davudit dhe Sulejmanit a.s. dijeninë e gjuhëve të llojeve të zogjve, dhe njohjen e gjuhëve të aftësive të tyre, domethënë çfarë gjërash e punësh u përshtaten atyre, dhe si mund të përfitohet prej tyre. Po, meqenëse ajo është e vërteta, dhe meqenëse faqja e tokës është një tryezë e mbushur e të Gjithëmëshirshmit e cila u vendos e u shtrua në nderim të njeriut, atëherë shumica e kafshëve dhe e shpendëve, të cilat përfitojnë prej kësaj tryeze, mund t'i nënshtrohen njeriut dhe t'i shërbejnë atij. Njeriu i përdor disa nga më të vogëlat e tyre, bletën e mjaltit dhe krimbin e mëndafshit, dhe nëpërmjet inspirimit Hyjnor ai ka hapur një rrugë të fuqishme përfitimi. Duke përdorur pëllumbat në detyra të ndryshme dhe duke i bërë zogjtë ashtu si shembulli i papagallëve, të flasin, ai u ka shtuar gjëra të holla e të bukura vlerave të qytetërimit njerëzor. Në të njëjtën mënyrë, në qoftë se gjuha e aftësisë së zogjve të tjerë dhe të kafshëve do të njiheshin, atëherë ndodhen shumë specie të cilat do të mund të përdoreshin në detyra të rëndësishme ashtu si vëllezërit e tyre, kafshët shtëpiake.

Për shembull, kundër flamës, murtajës së karkalecave: Në qoftë se do të njihej gjuha e shturave (zogj të vegjël shtegtarë), të cilët i hanë dhe i shkatërrojnë karkalecët, dhe nëse do të rregulloheshin lëvizjet e tyre, në çfarë shërbimi të çmueshëm do të mund të përdoreshin ato falas, pa pagesë. Kështu, ky vërset skicon limitin më të skajshëm lidhur me nënshtrimin e zogjve dhe përfitimin e tyre në këtë mënyrë që gjërat e pajeta të flasin si një telefon ose gramafon dhe lidhur me shfrytëzimin e zogjve. Vërseti skicon qëllimin më të largët. Ai tregon me gisht në mënyrën më madhështore duke na nxitur drejt saj. Kështu, nëpërmjet gjuhës aluduese të këtyre vërseteve, Zoti i Gjithëfuqishëm është duke thënë:

"O njerëz! Me qëllim që të mbrohet profetësia e tij dhe drejtësia e plotë e mbretërimit të tij dhe me qëllim që ato të ishin mjetet e nderimit të tij, Unë ia nënshtrova një shërbëtori midis llojit tuaj, i cili ishte plotësisht i bindur ndaj Meje, krijesat e mëdha në sundimet e Mia dhe i bëra ato të flasin. Unë i bëra shumicën e trupave të Mia dhe kafshët shërbëtorë për të. Prandaj, meqenëse Unë i kam besuar secilit nga ju amanetin më të lartë, për mbajtjen e të cilit ngurruan e refuzuan qiejt, toka dhe malet, dhe ju dhashë aftësinë e të qënit kalifi Im në tokë,

[222] Kur'an, 27: 16

atëherë edhe ju duhet që t'i bindeni e t'u nënshtroheni urdhërave të Atij në Dorën e të Cilit janë frerët e të gjitha këtyre krijesave dhe drejtimi i tyre, me qëllim që krijesat nën sundimin e Tij mund t'ju jepen edhe ju gjithashtu, dhe që ju të mund të fitoni në Emrin e të Vetmit i Cili i mban frerët e tyre, në qoftë se ju do të ngriheshit në një pozitë që i përshtatet aftësive dhe dhuntive tuaja..."

Meqenëse e vërteta është kështu, përpiqu, o njeri, që të mos merresh me gjëra të pakuptimta, as të luash me gjëra që s'kanë dobi, si të preokupuarit me gramafona, si loja me pëllumba dhe bërja e tyre të dërgojnë letra, dhe duke i bërë papagallët të flasin, por përpiqu në kërkim të zbavitjes më të këndshme, më të lartë e më të bukur dhe argëtohu me diçka që është më e shijshmja e argëtimeve... Atëherë bëji malet për ty gramafonë gjigantë, ashtu si të Davudit dhe kënaqi veshët me tingujt e lavdërimeve dhe të lartësimeve të pemëve dhe bimëve të cilat nxjerrin zëra të hollë e të ëmbël thjesht me prekjen e flladit tek ato dhe ato sikur të ishin tejza të zërit dhe recitime bukurtingëlluese. Me këtë dhikr të lartë, malet të tregojnë ty mijëra gjuhë përkujtuese, lavdëruese e lartësuese, dhe shfaqin para teje natyrën e vërtetë të tyre si krijesa të çuditshme të cilat recitojnë lavdërimet Hyjnore; dhe shumica e zogjve mund të vishen në formën e një miku të ngushtë ose të një shërbëtori të bindur, ashtu si pupëza e Sulejmanit a.s.. Dhe atëherë ato mund të bëhen shërbyes të bindur ndaj teje dhe mund të të zbavisin e të të shtyjnë drejt plotësimeve, arritjeve dhe dhuntive për të cilat ti je i aftë, dhe nuk të bëjnë të biesh nga pozita e kërkuar nga të qënit qënie njerëzore; atëherë mos u josh pas zbavitjeve që u përmendën më lart të cilat ishin të pakuptimta, me qëllim që mos të të zbresin ty nga rangu që i takon humanizmit..

Dhe për shembull, në vërsetin:

قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ

"Ne thamë: 'O zjarr! Bëhu i ftohtë dhe paqë e siguri për Ibrahimin!"[223], i cili është rreth një mrekullie të Hazreti Ibrahimit a.s., ndodhen tre tregues të hollë:

[223] Kur'an, 21: 69

I pari: Ashtu si shkaqet e tjera materiale, zjarri nuk vepron nga vetvetja, pra çështja e tij nuk është në dorën e vet, ai nuk vepron si të dojë sipas tekave të tij dhe natyrës, verbërisht, por ai e kryen detyrën nën një urdhër. Domethënë, ai nuk e dogji Hazreti Ibrahimin a.s., sepse ishte i urdhëruar: **"Mos e digj!"**

I dyti: Ndodhet një gradë e nxehtësisë e cila djeg nëpërmjet ftohtësisë së saj. Domethënë, ajo ka një efekt si djegia. Nëpërmjet fjalës, سَلَامًا[224] *"Bëhu i ftohtë, paqe",* Zoti i Gjithëfuqishëm është duke i thënë ftohtësisë: **"Mos e digj atë me ftohtësinë tënde, ashtu siç nuk e dogji atë nxehtësia!"**

Zjarri në atë gradë shfaq një efekt me ftohtësinë e tij si djegia. Ai është edhe zjarr, edhe i ftohtë. Në të vërtetë zjarri, në shkencën e natyrës, ka grada të ndryshme. Prej atyre është një gradë në formën e një zjarri të bardhë, gjendja e 'nxehtësisë së bardhë', e cila nuk shpërndahet përreth saj. Meqenëse ajo e tërheq nxehtësinë rreth saj për tek vetja, me këtë lloj të ftohtë, ajo i ngrin lëngjet që janë përreth tij si ujë, dhe në efekt i djeg ato nëpërmjet të ftohtit të tij. Kështu i **"Ftohti i madh"** është një kategori zjarri që djeg nëpërmjet të ftohtit të tij. Atëherë ekzistenca e tij është e domosdoshme në Xhehennemin që përfshin të gjitha gradat e zjarrit dhe të gjitha llojet.

I treti: Ashtu siç ndodhet një substancë jolëndore si imani (besimi), i cili është një pengesë për efektet e zjarrit të Xhehennemit dhe i shpëton besimtarët prej tij, dhe ashtu siç është Islami një armaturë mbrojtëse dhe një kështjellë e fortifikuar kundra zjarrit, po ashtu ndodhet një substancë lëndore e cila pengon efektet e zjarrit të kësaj bote, sepse siç kërkohet nga Emri i të Gjithurtit, meqenëse kjo botë është banesa e urtësisë, Zoti i Gjithëfuqishëm i kryen aktet e Tij nën perden e shkaqeve. Prandaj, zjarri nuk e dogji trupin e Hazreti Ibrahimit, ashtu siç nuk e dogji as mantelin dhe veshjen e tij. Ai u dha atyre një gjendje për t'i rezistuar zjarrit. Pra, ashtu siç nuk dogji Ibrahimin, nuk i dogji as rrobat e tij gjithashtu. Kështu, nëpërmjet këtij aluzioni, në kuptim vërseti është duke thënë:

---

[224] Njëri nga komentet Kur'anore përmend: Në qoftë se Ai nuk do të kishte thënë: سَلَامًا *Bëhu i ftohtë! (paqe),* ai do ta kishte djegur atë me ftohtësinë e tij.

“O populli i Ibrahimit; bëhuni si Ibrahimi! Me qëllim që veshja e juaj lëndore dhe jolëndore të jetë veshja e takvasë, fetarisë, e cila është veshja e Ibrahimit a.s., dhe që të jetë një kështjellë mbrojtëse dhe një armaturë penguese në Dynja e në Ahiret, kundra armikut tuaj më të madh, zjarrit. Visheni shpirtin tuaj me besim të pastër në Zotin xh.sh., dhe kjo do të jetë mburoja juaj kundra zjarrit të Xhehennemit. Gjithashtu ndodhen disa substanca të cilat All-llahu i ka fshehur në tokë për ju e cila do t’ju mbrojë ju nga e keqja e zjarrit. Atëherë, i kërkoni ato substanca mbrojtëse, i nxirrni dhe vishuni me to.”

Kështu, një nga zbulimet e rëndësishme të njeriut dhe një nga shkallët e përparimit të tij ishte zbulimi i një substance të cilën nuk e djeg zjarri; dhe ai e veshi vetveten me rroba që i rezistojnë zjarrit. Dhe shiko se çfarë veshje të lartë, të hollë e të bukur thur ky vërset në tezgjahun e **“Hanifen muslimen”**, e cila nuk griset kurrë, por do të mbetet përjetësisht...

Dhe për shembull, vërseti: وَعَلَّمَ آدَمَ الْاَسْمَاءَ كُلَّهَا *“Dhe Ai ia mësoi Ademit emrat e të gjitha gjërave,”*[225] thotë: ***“Mrekullia më e madhe e Hazreti Ademit a.s. në çështjen e kalifatit të lartë ishte të mësuarit e Emrave Hyjnorë.”*** Atëherë, ashtu si mrekullitë e profetëve të tjerë që secila aludon për një çudi, për një ngjarje të jashtëzakonshme njerëzore, e veçantë për secilin prej tyre, mrekullia e Hazreti Ademit a.s., i cili ishte babai i të gjithë profetëve dhe hapësi i zyrës së profetësisë, tregon pothuajse në mënyrë të qartë pikat përfundimtare të të gjithë arritjes dhe të përparimit njerëzor, si dhe të qëllimit të tyre përfundimtar. Nëpërmjet gjuhës së aluzionit, ne kuptojmë se Zoti i Gjithëfuqishëm është duke thënë me këtë vërset:

“O bijtë e Ademit! Epërsia e babait tuaj Ademit a.s. në çështjen e kalifatit mbi melekët qëndron në faktin që Unë ia mësova atij të gjitha Emrat; edhe ju bijtë e tij dhe trashëgimtarët e aftësive të tij, duhet t’i mësoni të gjitha Emrat dhe të tregoni vlefshmërinë tuaj përpara të gjitha krijesave në shkallën e amanetit më të madh, sepse rruga është e hapur për ju për t’u ngritur tek pozitat më të larta në univers, u është

[225] Kur’an, 2: 31

nënshtruar ju toka, kjo krijesë gjigante. Atëherë nisuni, dilni përpara, kapuni fort pas çdo Emri prej Emrave të bukur, që të ngriheni lartë e të përparoni!.. Por ruhuni! Shejtani e mashtroi babain tuaj një herë dhe përkohësisht ai ra nga Xhenneti në tokë. Prandaj kini kujdes! Në përparimin tuaj, mos e ndiqni Shejtanin, dhe mos e bëni atë mjetin e rënies suaj nga qiejt e urtësisë Hyjnore për në çudhëzimin e 'natyrës'. Në mënyrë të vazhdueshme duke ngritur kokën tuaj e duke studiuar me kujdes Emrat e Mi të Bukur, i bëni shkencat tuaja dhe përparimin tuaj si shkallë nëpërmjet të cilave ju të ngjiteni tek ato qiej. Atëherë ju mund të ngjiteni tek Emrat e Mi Hyjnorë, të cilët janë realitetet dhe burimet e shkencave tuaja dhe të arritjeve, dhe ju mund ta shikoni Krijuesin tuaj me zemrat tuaja nëpërmjet teleskopit të atyre Emrave..."

* * *

NJË PIKË E RËNDËSISHME DHE NJË MISTER I RËNDËSISHËM

Në shprehjen dhe përshkrimin e të gjitha arritjeve të dijes, të përparimit shkencor dhe të çudirave të teknologjisë të cilat i shfaq njeriu nëpërmjet prirjes dhe aftësive të tij gjithëpërfshirëse me titullin e **"Të Mësuarit të Emrave"**, në këtë vërset të çuditshëm ndodhet aluzioni i lartë e i hollë që vijon. Të gjitha arritjet dhe plotësimet, e gjithë dija, përparimi, dhe të gjitha shkencat, secila ka një realitet të lartësuar i cili bazohet në njërin nga Emrat Hyjnorë. Duke u mbështetur tek Emri i Cili fshihet nën perde të shumta, që ka shfaqje e manifestime të ndryshme dhe sfera të ndryshme, shkencat, artet dhe arritjet gjejnë plotësimin e tyre dhe bëhen realitet. Përndryshe, ai art ose ajo shkencë do të ishte veçse ndonjë hije e paplotë dhe e mangët...

Për shembull, inxhinieria është një shkencë, realiteti i saj dhe pika e saj përfundimtare është grada tek Emrat e Bukur të Zotit të Gjithëfuqishëm, **"El-Adil dhe El-Mukaddir"**, *"I Drejti, Projektuesi"*, dhe arrin të shikojë me të gjithë madhështinë e tyre shfaqjen e urtë të atyre Emrave në pasqyrën e inxhinierisë.

Dhe për shembull, mjekësia është një shkencë, dhe gjithashtu është një profesion, pika e saj përfundimtare dhe realiteti i saj mbështetet tek Emri **"Esh-Shafi" "***Shëruesi"***,** prej Emrave të Bukur Hyjnorë të të Gjithurtit Absolut, kështu mjekësia arrin në plotësimin e saj dhe bëhet një realitet nëpërmjet shikimit të shfaqjeve mëshirëplota të Atij Emri në ilaçet e shpërndara mbi faqen e tokës e cila përfaqëson një farmaci të madhe.

Dhe, për shembull, shkencat natyrore, të cilat diskutojnë realitetin e qënieve, nëpërmjet shikimit të shfaqjeve më të mëdha të **"Emrit El-Hakim"**, *"i Gjithurti"* –nga Emrat e All-llahut xh.sh.–, në gjërat, të cilat janë manifestime rregulli, rritjeje dhe përkujdesjeje, dhe duke i shikuar këto shfaqje në përfitimet e gjërave dhe në avantazhet e tyre, dhe nëpërmjet arritjes tek Emri dhe duke u bazuar tek Ai Emër, këto shkenca mund të përmbajnë urtësinë e vërtetë. Përndryshe, ato ose transformohen në bestytni, ose bëhen diçka pa dobi nga pas, ose hapin

rrugën e çudhëzimit, ashtu si filozofia natyraliste. Ja, këto ishin tre shembuj për ty!.. Ti mund të bësh analogji me këto për shkencat dhe arritjet e tjera.

Kështu, me këtë vërset, Kur'ani i Gjithurtë godet dorën e nxitjes prapa njeriut, e nxit atë nga pas duke e shtyrë për tek pikat më të larta, për tek limitet më të skajshme dhe tek shkallët më përfundimtare, prej të cilave në shkallën e tanishme të përparimit të tij ai është shumë prapa. Ai ia tregon me gisht ato shkallë dhe sikur i thotë: **"Ec përpara!".** Duke u mjaftuar sa për tani me këto xhevahire nga thesari më i madh i këtij vërseti, ne po e mbyllim këtë derë...

Dhe, për shembull, Kur'ani i gjithurtë, i cili është mrekullia më e madhe e prijësit të profetëve, Muhammedit a.s.m., i vulës së misionit të profetësisë, për të cilin të gjitha mrekullitë e profetëve të mëparshëm konsiderohen një mrekulli e vetme për të vërtetuar pretendimin e profetësisë së tij; ai është udhëheqësi i profetëve dhe shkaku i krenarisë së universit; ai i shfaqi në detaje me të gjitha shkallët e tyre të gjithë Emrat të cilët iu mësuan Hazreti Ademit a.s., në mënyrë të përmbledhur; ai duke ngritur lart gishtin e tij, nëpërmjet shfaqjes së Lavdisë Hyjnore, u ça më dysh Hëna, dhe duke e ulur atë, nëpërmjet shfaqjes së Bukurisë Hyjnore e bëri ujin të vërshonte si burimi i Keutherit; dhe ai u verifikua dhe u mbështet nga njëmijë mrekulli.

Nëpërmjet vërseteve të qarta të shumta si:

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هذَا الْقُرْآنِ لاَ يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا

"Thuaj, nëse njerëzimi dhe xhindët do të mblidheshin të gjithë bashkë të nxirrnin ngjasimin e këtij Kur'ani, ata nuk do ta bënin dot përngjasimin e tij, edhe sikur ta ndihmonin njëri-tjetrin."[226], të cilët shprehin pastërtinë e shpjegimit të tij, elokuencën e shprehjes së tij, gjithëpërfshirjen e kuptimeve të tij, dhe lartësinë e ëmbëlsinë e stileve të tij, lidhur me të vërte-tën dhe realitetin, të cilat janë më të ndritshmet e aspekteve të mrekullisë së Kur'anit të gjithurtë. Nëpërmjet vërseteve si këto, ai i

[226] Kur'an, 17: 88

kthen shikimet e njeriut dhe të xhindit tek aspektet më të qarta dhe më të shndëritshme të kësaj mrekullie të përjetshme. Ai i provokon të gjithë njerëzit dhe xhindet. Duke provokuar entuziazmin e miqve të tij dhe kryeneçësinë e armiqve të tij, ai i nxit ata me inkurajim të madh për ta imituar e kopjuar atë, për t'i përngjasuar atij me fjalët e tyre. Dhe Ai e vendos atë mrekulli në sytë e krijesave në një vend të lartë sikur qëllimi i vetëm i ardhjes së njeriut në këtë botë të ishte vetëm që ta marrë atë mrekulli më të madhe si synimin e tij dhe si parimin udhëzues dhe, duke e shikuar atë, me vetëdije të ecë drejt rezultatit të krijimit të njeriut.

***Shkurtazi**:* Secila nga mrekullitë e profetëve të tjerë a.s. tregon një çudi, ngjarje të jashtëzakonshme, nga çudirat e artit njerëzor ose të profesioneve. Sa për mrekullinë e profetit Adem a.s., ajo tregon indeksin e shkencave dhe degëve të dijes dhe të çudirave e plotësimeve dhe e nxit njeriun për tek ato nëpërmjet treguesve të tyre për tek bazat e atyre mjeshtërive duke aluduar për to në mënyrë të përmbledhur. Ndërsa Kur'ani i Shpjegimit të Mrekullueshëm, mrekullia më e lartë e profetit Muhammed a.s.m., duke shfaqur në detaje realitetin e të mësuarit të Emrave, tregon qartë qëllimin e vërtetë të shkencave dhe të degëve të dijes, të cilat janë të vërteta dhe realitet, dhe plotësimet, arritjet dhe lumturinë që lidhet me këtë botë dhe tjetrën. Dhe me nxitje vërtet të fuqishme, ai e shtyn njeriun drejt tyre. Dhe ai inkurajon e nxit në një mënyrë e cila thotë: **"O njeri! Në qoftë se fytyra e shfaqjeve të Hyjnisë dhe qëllimi më i lartë i krijimit të universit është adhurimi universal i njeriut dhe nënshtrimi ndaj Zotit xh. sh., ndërsa qëllimi më i lartë i krijimit të njeriut është arritja e adhurimit nëpërmjet atyre shkencave dhe plotësimeve."** Ai e shpreh këtë në një mënyrë të tillë përmes së cilës ai aludon: **"Në fundin e kohës, njerëzimi do të derdhet në shkenca e dije. Ai do ta arrijë të gjithë fuqinë nga shkenca. Fuqia dhe sundimi do të kalojnë në dorën e shkencës."**Gjithashtu, meqenëse Kur'ani i Shpjegimit të Mreku-llueshëm, në mënyrë të përsëritur, vë në krye elokuencën e tij dhe bukurinë e shprehjes, nëpërmjet aluzionit ai thotë: **"Në fundin e kohës, elokuenca dhe bukuria e shprehjes, më të shndëritshmet e shkencave dhe degëve të njohjes, do të jenë më të kërkuarat me të gjitha shumëllojshmëritë e tyre. Madje, me qëllim që ta bëjnë njëri-tjetrin që të pranojnë idetë e tyre e të nxjerrin fjalën e tyre, njerëzit do ta gjejnë armën e tyre më efektive në**

shprehjen elokuente dhe forcën e tyre më të parezistueshme në oratorinë e bukur e të hollë."

Përmbledhja: Shumica e vërseteve të Kur'anit janë një çelës për një thesar të plotësimeve dhe një udhëzues për një thesar të madh shkencor. Në qoftë se dëshiron, ti mund të ngjitesh në qiejt e Kur'anit dhe në yjet e vërseteve të tij dhe, duke i bërë njëzet Fjalët e mëparshme një shkallë me njëzet shkelëza,[227] ngjitu tek ato. Nëpërmjet tyre, shiko se çfarë dielli ndriçues është Kur'ani! Shiko se si ai përhap një dritë të pastër mbi të Vërtetat Hyjnore dhe mbi të vërtetat e krijesave dhe të qënieve! Shikoje se çfarë drite rrezatuese përhap ai!..

Përfundim: Meqenëse vërsetet që lidhen me mrekullitë e profetëve kanë një lloj aluzioni, nënkuptimi, për çudirat e përparimit shkencor dhe industrial në kohën e tanishme dhe kanë një mënyrë shprehjeje e cila sikur skicon limitet e tyre më të skajshme në të ardhmen, dhe meqenëse çdo vërset duke treguar kuptime të shumta në mënyrë të sigurtë gjë që është pranuar me unanimitet nga dijetarët, dhe meqenëse ndodhen ur-dhëra të prerë për të ndjekur e për t'iu bindur profetëve, atëherë së bashku me tregimin e kuptimeve të qarta të vërseteve të lartëpërmendura, mund të thuhet se ato tregojnë në mënyrë aluduese rëndësinë e arteve të njeriut dhe të shkencave, dhe i nxisin njerëzit drejt tyre...

* * *

[227] Në të vërtetë, tridhjetë e tre Fjalët, tridhjet e tre Letrat, tridhjet e një Shkreptimat dhe trembëdhjetë Rrezet formojnë një shkallë me një qind e njëzet shkelëza... (Autori)

DY PËRGJIGJJE TË RËNDËSISHME PËR DY PYETJE TË RËNDËSISHME

E PARA

Në qoftë se ti thua*:* "Meqenëse Kur'ani u shpall për njeriun, përse ai nuk i shpreh qartë çudirat e qytetërimit, të cilat janë më të rëndësishmet në vështrimin e Tij? Përse ai mjaftohet vetëm me një shenjë të fshehur, me një aluzion të mbuluar, me një tregues të vogël dhe me një kujtues të dobët?"

Përgjigjja: Sepse të drejtat e çudirave të qytetërimit njerëzor nuk meritojnë më shumë se kaq në diskutimet e Kur'anit, sepse detyra themelore e Kur'anit është të japë mësim rreth plotësimeve dhe akteve në sferën e Hyjnisë dhe në detyrat e gjendjet e sferës së adhurimit. Kështu të drejtat e çudirave njerëzore në ato dy sfera bien tek qënia vetëm një shenjë e dobët dhe një tregues i dobët, një gjurmë e vogël, sepse në qoftë se ato do të kërkonin të drejtat e tyre nga sfera e Hyjnisë, ato do të merrnin shumë pak.

Për shembull, në qoftë se aeroplani[228] i njeriut do t'i kërkonte Kur'anit duke i thënë: "Më jep të drejtën të flas, dhe më jep një vend në vërsetet e tua", atëherë planetët, toka dhe hëna të cilat janë aeroplanët e sferës së Hyjnisë, do të përgjigjeshin në emrin e Kur'anit: "Ti mund ta marrësh vendin tënd këtu aq sa ke madhësinë tënde dhe jo më shumë." Dhe në qoftë se nëndetëset e njeriut do të kërkonin një vend nga vërsetet e Kur'anit, atëherë nëndetëset e asaj sfere, domethënë, toka dhe yjet, –të cilat notojnë në oqeanin e madh të atmosferës dhe të eterit– do të thonin: "Vendi yt midis nesh është aq i vogël sa nuk shihet." Në qoftë se elektriciteti do të kërkonte të drejtën e fjalës dhe dëshiron të futet tek vërsetet e tij me llambat e tij të mahnitshme si yjet, atëherë dritat elektrike të asaj sfere të cilat janë diejt, yjet qëlluese, shkreptimat, yjet dhe llambat që zbukurojnë fytyrën e qiejve, do të thonin: "Ti mund të hysh me ne në diskutimet e Kur'anit dhe në shpjegimin e tij aq sa dritë

[228] Ndërsa duke e shkruar këtë çështje serioze, në mënyrë të pavullnetshme pena ima u kthye tek ky dialog i hollë, dhe unë e lashë të lirë penën time. Unë shpresoj se stili disi jo serioz të mos e prishë seriozitetin e çështjes...

ke". Në qoftë se çudirat e qytetërimit do të kërkonin të drejtat e tyre në lidhje me hollësinë e artit dhe të kërkonin një vend nga vërsetet e tij, atëherë një mizë e vetme do t'u thonte atyre: "Heshtni!" "Ju nuk keni asnjë të drejtë, madje as sa njëri prej krahëve të mi! Sepse në qoftë se të gjitha artet e bukura dhe instrumentet e holla të fituara nëpërmjet dëshirës së pjesshme të njeriut, dhe të aftësisë së tij, do të mblidheshin të gjitha bashkë, ato nuk do të ishin aq të çuditshme sa arti i bukur dhe gjymtyrët e holla të trupit tim të vockël...

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ

"Me të vërtetë që ata të cilëve ju u drejtoheni në vend të All-llahut, nuk mund të krijojnë as edhe një mizë, edhe sikur të mblidheshin të gjithë së bashku për t'ia arritur qëllimit,"[229] deri në fund... vërseti ju bën ju të heshtni!

Në qoftë se ato çudira do të shkonin tek sfera e adhurimit dhe të kërkonin të drejtat e tyre, ato do të merrnin prej asaj sfere një përgjigjje si kjo: "Lidhjet tuaja me ne janë shumë të pakëta dhe ju nuk mund të hyni me lehtësi në sferën tonë; **Sepse programi ynë është ky; bota është një bujtinë, dhe sa për njeriun, ai qëndron këtu vetëm për një kohë të shkurtër. Ai është një mysafir me shumë detyra dhe në një jetë të shkurtër ai është i detyruar të marrë masat e të përgatisë të gjitha domosdoshmëritë për jetën e tij të përhershme. Prandaj atij i duhet t'i japë përparësi asaj që është më e rëndësishme dhe më e domosdoshme.** Por shumica prej jush e shohin këtë botë kalimtare nën perden e pakujdesisë, si një banesë të përjetshme, në një formë të punuar me ndjenjat e dashurisë së kësaj bote. Kështu pjesa e juaj e adhurimit, e cila bazohet në themelet e udhëzimit të së vërtetës dhe mbi të menduarit e Ahiretit, është shumë i vogël. Megjithatë, në qoftë se ka midis jush zejtarë të respektuar dhe artista e mjeshtëra të frymëzuar, të cilët i krye-nin punët e tyre thjesht për t'u shërbyer robëve të Zotit xh.sh., ajo është një ibadet i çmueshëm, dhe nëse i bëjnë përpjekjet e tyre për interesat e përgjithshme dhe për qetësinë publike dhe për arritjet në jetën sociale, këto shenja dhe tregues të Kur'anit, sigurisht janë të mjaftueshme për ata njerëz të ndjeshëm, të cilët natyrisht përbëjnë një pakicë, me qëllim që t'i inkurajojnë përpjekjet e tyre dhe të vlerësojnë artin e tyre..."

[229] Kur'an, 22: 73

PËRGJIGJJA NDAJ PYETJES SË DYTË

Në qoftë se ti thua: *"*Asnjë nga dyshimet e mia nuk ka mbetur tani pas këtyre hetimeve e shqyrtimeve dhe unë vërtetoj se, së bashku me realitetet e tjera, në Kur'an ndodhen aluzione e tregues të çudirave të qytetërimit aktual njerëzor, madje edhe për zhvillime e përparime më të mëdha. Çdo gjë e domosdoshme për lumturinë njerëzore në këtë botë dhe në tjetrën gjendet brenda tij, secila sipas vlerës së saj. Por përse nuk i përmend Kur'ani ato në mënyrë të qartë, me qëllim që mosbesimtarët kokëfortë të detyroheshin që ta pranojnë atë, edhe zemrat tona gjithashtu do të qetësoheshin?"

Përgjigjja: Feja është një provim, një testim i rekomanduar nga Zoti xh.sh. me qëllim që, në arenën e konkursit, shpirtërat e lartë me shpirtërat e ulët të mund të dallohen. Ashtu siç provohet minerali me zjarr me qëllim që të dallohet diamanti nga qymyri dhe floriri nga dheu, po ashtu janë detyrimet fetare në këtë botë provimi, ato janë sprovim, testim dhe nxitje për konkurencë derisa të dallohen xhevahiret e çmueshëm nga skoriet në mineralin e aftësive të njeriut.

Meqenëse Kur'ani u shpall në këtë banesë provimi për njeriun që të plotësohet e të përparojë nëpërmjet provimit në arenën e konkursit, sigurisht ai vetëm do të aludojë për ngjarjet e fshehura të së ardhmes lidhur me këtë botë të cilat do të sqarohen në të ardhmen për të gjithë, duke hapur për mendjen një derë në një shkallë që provon argumentin e saj. Në qoftë se ai do t'i përmendte ato ngjarje në mënyrë të qartë, atëherë misteri i rekomandimit do të prishej. Thjesht, ai do të bëhej aq i vetëkuptueshëm si të shkruarit e لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ *"La ilahe il-lall-llah"* qartë me yjet në faqen e qiejve. Atëherë gjithkush do të detyrohej t'i besonte ato me dëshirë apo pa dëshirë. Nuk do të kishte më konkurs, dhe provimi gjithashtu do të humbiste. Një shpirt si qymyri do të qëndronte së bashku me një shpirt si diamanti. [230]

Shkurtazi: Kur'ani Madhështor është i gjithurtë. Ai i jep çdo gjëje një pozitë në lidhje me vlerën e saj. Kështu, qysh prej njëmijë e treqind vjetësh, Kur'ani e shikoi, nga frutat e së padukshmes, përparimin e

[230] Ebu Xhehli i mallkuari dhe Ebu Bekri i Vërteti, do të shfaqeshin të jenë të barabartë, dhe misteri i rekomandimit Hyjnor do të humbiste...

qyte-tërimit njerëzor, i mbuluar në errësirat e së ardhmes dhe ua tregoi atë njerëzve në një formë më të mirë se sa ajo që shohim e do ta shohim. Domethënë, Kur'ani është fjala e një të Vetmi, i Cili shikon tek të gjitha kohët dhe gjithçka brenda tyre për një moment.

Kështu, ajo është një shkreptimë e mrekullisë së Kur'anit e cila ndriçon në fytyrën e mrekullive të profetëve!..

اَللّٰهُمَّ فَهِّمْنَا اَسْرَارَ الْقُرْآنِ وَ وَفِّقْنَا لِخِدْمَتِهِ فِى كُلِّ آنٍ وَ زَمَانٍ
سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ وَ بَارِكْ وَ كَرِّمْ
عَلَى سَيِّدِنَا وَ مَوْلَينَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ
وَ نَبِيِّكَ وَ رَسُولِكَ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ وَ عَلَى آلِهِ وَ اَصْحَابِهِ وَ اَزْوَاجِهِ وَ ذُرِّيَّاتِهِ وَ عَلَى
النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ وَ الْمَلٰئِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَ الْاَوْلِيَاءِ وَ الصَّالِحِينَ اَفْضَلَ صَلاَةٍ وَ
اَزْكَى سَلاَمٍ وَ اَنْمَى بَرَكَاتٍ بِعَدَدِ سُوَرِ الْقُرْآنِ وَ آيَاتِهِ وَ حُرُوفِهِ وَ كَلِمَاتِهِ وَ
مَعَانِيهِ وَ اِشَارَاتِهِ وَ رُمُوزِهِ وَ دَلاَلَاتِهِ وَاغْفِرْلَنَا وَارْحَمْنَا وَ الْطُفْ بِنَا يَا اِلٰهَنَا يَا
خَالِقَنَا بِكُلِّ صَلاَةٍ مِنْهَا بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ آمِينَ

O Zot! Na i bëj të kuptueshme misteret e Kur'anit dhe na jep sukses në shërbimin e tij në çdo moment e kohë. "Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[231] O Zot! Jepi bekime, paqe e nderime shkëlqesisë sonë dhe prijësit tonë, Muhammedit a.s.m., shërbëtorit Tënd, profetit dhe mesazhierit Tënd, lajmëtarit analfabet, familjes së tij, shokëve, bashkëshorteve të tij dhe pasardhësve dhe të gjithë profetëve e mesazhierëve, dhe engjëjve afër Fronit Tënd, dhe evlijave dhe të drejtëve, jepu bekimet më të mira, paqen më të pastër dhe bekimet më të shumta, sa numri i sureve të Kur'anit dhe i vërseteve të tij, i kuptimeve të tij, i treguesve, i shenjave dhe aluzioneve, na jep ne falje, ki mëshirë mbi ne, dhe ji i dhembshur mbi ne, O Zot, o Krijues, sa numri i atyre bekimeve, nëpërmjet mëshirës Tënde, o Mëshiruesi më i madh! Dhe të gjitha lavdërimet i takojnë Zotit, Krijuesit të të gjitha botëve. Amin. Amin.

[231] Kur'an, 2: 32

FJALA E NJËZET E NJË

Kjo fjalë përbëhet nga dy stacione

STACIONI I PARË

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ الصَّلاَةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Vërtet namazi (falja) u është bërë detyrim besimtarëve në kohë të përcaktuar."[232]

Njëherë një njeri i madh në moshë, në trup e në rang, më tha mua: "Kryerja e faljeve është e mirë, por t'i kryesh ato pesë herë në çdo ditë është pa mbarim dhe i bën ato të jenë të lodhshme e të mërzitshme!.."

Pasi kishte kaluar një kohë e gjatë nga fjala që tha personi në fjalë, unë ia vura veshin nefsit tim, por shih! Edhe unë dëgjova pikërisht të njëjtat fjalë! Atëherë unë e hodha vështrimin tek ai dhe pashë se me veshin e përtacisë, pra nëpërmjet dembelisë, nefsi po merrte të njëjtin mësim nga shejtani. Ndërkohë unë kuptova se ai burrë sikur i kishte thënë ato fjalë në emrin dhe në gjuhën e të gjithë shpirtërave urdhërues për të liga, ose ndryshe ai u nxit të flasë nga të tjerët.

Atëherë unë thashë: "Meqenëse nefsi im është urdhërues për të liga, atëherë unë medoemos duhet të filloj që së pari ta rregulloj atë. Sepse ai që nuk rregullon e nuk reformon vetveten, shpirtin e tij, padyshim ai nuk mund t'i reformojë të tjerët".

[232] Kur'an, 4:103

Ndërkohë unë i fola nefsit tim: O nefsi im!.. Dëgjo **"Pesë Paralajmërime"** në përgjigje të atyre fjalëve që ti shprehe ndërsa je i zhytur në injorancën e përbërë, mbi divanin e përtacisë, në gjumin e pakujdesisë.

PARALAJMËRIMI I PARË

O nefsi im i mjerë! A është e përhershme jeta jote?.. A ke ndonjë dokument të pakundërshtueshëm që të tregojë se do të jetosh deri në vitin tjetër, apo madje deri nesër?.. Ajo që të ka bërë që të mërzitesh e të lodhesh, është se ti imagjinon se do të jetosh përherë. Ti po bën naze dhe ankohesh sikur do të qëndroje me kënaqësinë tënde përjetësisht në këtë dynja. Në qoftë se ti do ta kishe kuptuar se jeta jote është e shkurtër, dhe se ajo po largohet pa fryt e më kot, nuk ka dyshim se të shpenzoje një orë nga njëzet e katër orët mbi një akt shërbimi të bukur, të këndshëm, të rehatshëm dhe të mëshirshëm, i cili është mjeti për lumturinë e vërtetë të jetës së përhershme, sigurisht ai nuk do të të shkaktonte mërzi, por do të ngjallte një dëshirë të fortë, të vërtetë, një kënaqësi dhe një shije të këndshme.

PARALAJMËRIMI I DYTË

O nefsi im llupës e i pangopur! çdo ditë ti ha bukë, pi ujë, thith ajrin e mbushesh me frymë; a të shkaktojnë ato ty mërzi?.. Meqenëse ato nuk të shkaktojnë mërzi, për shkak të përsëritjes së nevojës, atëherë padyshim, ato ripërtërijnë kënaqësinë. Për këtë arsye, namazi i cili tërheq e sjell ushqim për zemrën time dhe ujin e jetës për shpirtin tim dhe flladin e erës së këndshme Hyjnore të fshehur në trupin tim, sigurisht ato nuk të shkaktojnë kurrë ty lodhje e mërzi.

Po, zemra e cila goditet nga hidhërime e dëshpërime të pafundme, që është e robëruar dhe e joshur nga kënaqësi e shpresa të pafundme, nuk mund ta fitojë forcën dhe ushqimin veçse duke trokitur nëpërmjet lutjeve e duave në derën e Mëshirëplotit Gjithëbujar dhe të Gjithëfuqishmit për gjithçka.

Po, shpirti i cili lidhet me shumicën e qënieve, të cilat ikin e vijnë shpejt në këtë dynja të përkohshme, nuk e pi ujin e jetës veçse duke u

drejtuar me namaz tek burimi i mëshirës së të Adhuruarit të Qëndrueshëm përjetësisht dhe të Dashurit të Amshuar.

Po, misteri njerëzor i vetëdijshëm, i cili është një aftësi e hollë e ndritshme Hyjnore, e cila nga natyra dëshiron jetë të përhershme, që u krijua për përjetësi, që është një pasqyrë reflektuese e Krijuesit të Vetëm të para dhe të paspërjetësisë dhe që është pafundësisht delikat dhe i hollë, padyshim ai është më i nevojshmi, për të thithur ajër që të mbushet me frymë në kushtet pikëlluese, dërrmuese, shtypëse, kalimtare, të errëta dhe mbytëse të kësaj dynjaje, dhe vetëm mund të mbushet me frymë nëpërmjet dritares së namazit.

PARALAJMËRIMI I TRETË

O nefsi im i paduruar! A do të ishte e perceptueshme të mendosh sot për vuajtjet e kaluara të adhurimit, për vështirësitë e faljeve, për shqetësimet e fatkeqësive dhe të jesh i dëshpëruar, pastaj të mendoje detyrat e ibadeteve në të ardhmen, shërbimet e kryerjes së faljeve, dëshpërimet e fatkeqësive dhe të shfaqësh padurim?

Duke qenë kështu i paduruar, ti i ngjason komandantit të çmendur, i cili, megjithëse krahu i djathtë i armikut i ishte bashkangjitur krahut të djathtë të tij dhe u bë ndihmës e forcë e freskët, ai dërgoi një forcë të madhe nga ushtria e tij për tek ai krah i djathtë i armikut dhe dobësoi qendrën. Pastaj ndonëse nuk ndodheshin ushtarët e armikut në krahun e majtë dhe para se të vinin të tjerët, ai dërgoi një forcë të madhe atje dhe u dha atyre urdhër të **hapnin zjarr**! Qendra ishte pa asnjë forcë. Armiku e kuptoi këtë dhe e sulmoi qendrën dhe e shpartalloi krejtësisht ushtrinë e tij.

Po, ti i ngjason këtij komandanti, sepse shqetësimet e së shkuarës janë transformuar në mëshirë sot; dhimbja ka ikur ndërsa kënaqësia qëndron. Vështirësitë janë shndërruar në bekime, dhe mundimet e vuajtjet janë transformuar në shpërblime, prandaj ato nuk shkaktojnë mërzi, por mallëngjim të ri, një zell të ri, një entuziazëm të freskët dhe një përpjekje serioze për të vazhduar përpara. Sa për ditët e së ardhmes, meqenëse ato akoma nuk kanë ardhur, atëherë të mendosh qysh tani për to dhe të ndjehesh i mërzitur, është një lloj marrëzie,

meqë kjo i ngjason qarjes dhe bërtitjes qysh tani se ndoshta do të ketë uri e etje në të ardhmen.

Meqenëse e vërteta është kështu, në qoftë se do të ishe me mend, ti duhet të mendosh vetëm për të sotmen lidhur me adhurimin dhe thuaj: "Unë do të shpenzoj një orë prej saj për një detyrë të rëndësishme, të këndshme e të bukur, shpërblimi i së cilës është i madh, kurse shqetësimi është i vogël." Atëherë dëshpërimi yt i hidhur do të transformohet në përpjekje të ëmbël.

Dhe kështu, o nefsi im i paduruar! Ti je i detyruar me tre lloje durimi.

I Pari: Është durimi në adhurim.

I Dyti: Është durimi për t'iu shmangur mëkatit.

I Treti: Është durimi në fatkeqësi. Në qoftë se je i zgjuar, merre si udhëzimin tënd të vërtetën e shfaqur në krahasim tek ky paralajmërimi i tretë. Thuaj në mënyrë burrërore; **"Ja Sabur"** "*O Durimtari më i Madh!* Dhe merri në sup të tria llojet e durimit. Mbështetu tek forca e durimit dhe stolisu me të. Në qoftë se ti nuk do t'i prishje më kot në rrugë të gabuar forcat e durimit të cilat t'i ka dhënë Allahu, ato do të ishin të mjaftueshme për çdo vështirësi e fatkeqësi... prandaj mbahu me ato forca.

PARALAJMËRIMI I KATËRT

O nefsi im i çmendur! A pa rezultat është kjo detyrë adhurimi, dhe a i vogël është shpërblimi i saj sa të të shkaktojë ty mërzi? Ti do të punoje deri në mbrëmje pa ulur ritmin e pa pakësuar përpjekjet nëse dikush do të të nxiste përmes dhënies së një shume të vogël paraje, ose do të të detyronte të punoje nga frika. Atëherë po namazi i cili është ushqim për zemrën tënde të pafuqishme e të varfër dhe qetësi për të në këtë bujtinë të përkohshme e cila është dynjaja; ai është ushqim e dritë për vendbanimin tënd të sigurt i cili është varri; ai është dëshmi në gjykatën tënde tek e cila padyshim ti do të gjykohesh në ringjallje; ai do të jetë dritë e burak në Urën e drejtë të Siratit, mbi të cilin padyshim ti me dashje apo pa dashje do të kalosh... Atëherë një falje që ka këto përfundime, a është pa rezultat e pa dobi? Apo mos ajo ka shpërblim të

pakët? Në qoftë se dikush do të të premtonte ty një dhuratë që ka vlerën e njëqind florive dhe të bën ty të punosh njëqind ditë dhe ndërkohë ti orvatesh e punon pa ulur ritmin e pa pakësuar përpjekjet duke i besuar premtimit të tij, megjithëse ai mund ta thyejë premtimin.

Atëherë në qoftë se Një i Vetëm, për të Cilin thyerja e premtimit është e pamundur, të premton ty një shpërblim e çmim që është Parajsa dhe një dhuratë të madhe që është lumturia e përjetshme, dhe të bën ty të punosh për një kohë shumë të shkurtër në një detyrë shumë të kënd-shme, atëherë a nuk do të mendoje se në qoftë se ti nuk do ta kryeje atë detyrë dhe atë shërbim të vogël, apo do ta kryeje atë pa dëshirë si dikush që detyrohet të punojë, duke qenë i mërzitur, ose duke e kryer në mënyrë të shkëputur e me ndërprerje, duke fyer kështu premtimin e Tij dhe duke përbuzur dhuratën e Tij! Atëherë a nuk do të meritoje një qortim të rëndë dhe një ndëshkim të ashpër? A nuk ke menduar ti për këtë? Ti shërben pa ulur ritmin në punën më të rëndë në këtë botë nga frika e burgosjes, atëherë a nuk të mbush ty me zell frika e burgut të përhershëm që është ferri, për kryerjen e atij shërbimi i cili është më i lehti dhe më i këndshmi?

PARALAJMËRIMI I PESTË

O nefsi im i dhënë pas dynjasë! A mos vallë shkrehja jote në adhurim dhe moskokëçarja e mangësia në faljet e urdhëruara shkaktohen nga shumësia e preokupimeve të tua të kësaj dynjaje, apo për shkak se ti nuk mund të gjesh kohë të përshtatshme për t'u përpjekur për të fituar mjetet e jetesës? **A mos vallë ti u krijove vetëm për këtë botë, që ti po e harxhon të gjithë kohën tënde për të?**

Ti e di se, për sa ka të bëjë me aftësitë e tua, ti je më superior se të gjitha kafshët, dhe, për sa ka të bëjë me gjetjen dhe sigurimin e gjërave të domosdoshme të jetës së dynjasë, ti madje nuk ke fuqi të arrish edhe një trumcak, atëherë përse ti nuk mund ta kuptosh se detyra jote themelore nuk është që ti të punosh si një kafshë, por është të harxhosh e të bësh përpjekjet e tua për një të vërtetë, për jetën e amshuar, ashtu si qënia e vërtetë njerëzore. Përveç kësaj, gjërat që ti i quan prokopi të kësaj bote, shumica e tyre nuk të përket ty dhe janë ato tek të cilat ti ndërhyn me zell të tepruar, janë gjëra të rëndomta të cilat të ngatërrojnë. Ti lë mënjanë gjërat thelbësore dhe e kalon kohën tënde

për të fituar informacione jothelbësore që janë gjëra të dorës së dytë, sikur ti ke për të jetuar me mijëra vite. Për shembull, ti e harxhon më kot kohën tënde të çmueshme në gjëra të pavlefshme të tilla, si: Si janë unazat rreth Saturnit dhe sa pula ka në Amerikë? Sikur ti po bëhesh një ekspert në astronomi apo në statistika!..

Në qoftë se ti thua: "Ajo që më largon mua nga faljet dhe adhurimi, dhe që më bën mua të jem i shkrehur e moskokëçarës, nuk janë gjëra të parëndësishme si ato, por janë gjëra thelbësore, si të fituarit e mjeteve të jetesës."

Atëherë përgjigjja ime për ty është kjo: Në qoftë se ti punon me një pagë ditore njëqind qindarka dhe dikush do të të thonte ty: "Eja dhe gërmo këtu në këtë vend për dhjetë minuta, sepse ti do të gjesh një gur të çmuar, një brilant e një smerald, që kanë vlerën e njëqind florive." Në qoftë se ti do ta refuzoje atë duke u përgjigjur: "Jo, nuk do të vij se paga ime ditore prej dhjetë qindarkash do të ulej dhe se ushqimi im do të jetë më i pakët", natyrisht ti do të kuptoje se sa pretekst prej budallai do të ishte ai.

Në të njëjtën mënyrë, ti punon në këtë kopsht për mjetet e tua të jetesës. Në qoftë se ti do ta braktisje namazin e detyruar, të gjithë frutat e përpjekjes dhe të punës tënde do të ngushtoheshin vetëm tek një mjet jetese dynjaje, e parëndësishme, jo prodhuese dhe pa e mbledhur përfitimin dhe bereqetin e tij. Por në qoftë se ti do t'i shpenzoje kohët e tjera ndërmjet përiudhave të punës në kryerjen e faljes e cila është mjeti i rehatisë së shpirtit dhe i frymëmarrjes së zemrës, atëherë ti do të zbuloje dy thesare shpirtërorë që janë një burim i rëndësishëm si për jetën frutdhënëse të kësaj bote, ashtu edhe për jetesën tënde dhe furnizimet për botën e përtejme:

Thesari i parë: Nëpërmjet qëllimit të shëndoshë, ti do të marrësh pjesën tënde nga "tesbihatet" -*lavdërimet dhe lartësimet*- e ofruara nga të gjitha bimët, pemët, lulet dhe frutat që rriten në pemishten tënde.[233]

Thesari i dytë: Çfarëdo që hahet prej prodhimeve të pemishtes, qoftë nga kafshët ose njerëzit, apo nga gjedhët e mizat ose nga blerësit

[233] Shënim: Ky Stacion ishte një mësim për dikë që është në një pemishte, prandaj ai u shpjegua në këtë mënyrë. Autori.

apo vjedhësit, ajo do të bëhet si një lëmoshë, -*sadeka*-, e dhënë nga ti. Por kjo me kusht që ti të punosh në Emrin e Furnizuesit të vërtetë, brenda sferës së lejes së tij, dhe ta shikosh veten tënde si një nëpunës zyrtar për t'ua shpërndarë pasurinë e All-llahut xh.sh. krijesave të Tij...

Prandaj shikoje se sa humbje e madhe do të bëhej prej atij i cili braktis faljet e detyruara. Sa pasuri të rëndësishme humbet ai, dhe ai mbetet i privuar nga ato dy rezultate dhe thesare të përhershëm të cilët e mbështesin njeriun me një fuqi shpirtërore për punë, që ngjallin tek ai një zell të fortë dhe moral për përpjekje dhe aktivitet; kështu ai bëhet i falimentuar. Madje kur të plaket, ai do të mërzitet nga marrja me kopshtari dhe humbet interesin për të, duke thënë: "Ç'më duhet kjo mua? Përse ta lodh veten time? Për kë të punoj? Unë do ta lë këtë botë nesër!" Kështu ai do ta hedhë veten e tij në dembeli. Ndërsa burri i parë thotë: "Unë madje do të përpiqem edhe më shumë në punën hallall përkrah adhurimit tim të shtuar me qëllim që të dërgoj edhe më shumë dritë tek varri im, dhe të siguroj më shumë fitime për jetën time në botën e përtejme.

***Shkurtazi*: O nefs! Dije se: E djeshmja të ka lënë ty, dhe sa për të nesërmen, ti nuk ke asnjë dokument për ta provuar se ajo do të jetë e jotja. Prandaj, dije se jeta jote e vërtetë është kjo ditë. Kështu, të paktën hidhe një nga orët e saj në arkën e kursimit për botën e përtejme si një fond rezervë, e cila është xhamia ose sexhadeja, me qëllim që të garantosh të ardhmen e vërtetë të përjetshme.**

Gjithashtu, mësoje se për ty dhe për gjithkënd çdo ditë e re është dera për një botë të re. Në qoftë se ti nuk i kryen faljet, atëherë bota e ditës tënde do të udhëtojë për tek bota e padukshme, e errët, e mjerë dhe e dëshpëruar dhe do të dëshmojë kundra teje në botën e shëmbëllesës, sepse secili nga ne në çdo ditë ka botën e tij private nga ajo botë dhe natyra e saj varet nga zemra dhe nga veprimet e çdo njeriu.

Ashtu si një pallat madhështor që reflekton në një pasqyrë i cili merr ngjyrën e pasqyrës, në qoftë se ajo është e zezë, ai duket i zi dhe, në qoftë se ajo është e kuqe, ai duket si i kuq, gjithashtu edhe ai merr cilësitë e pasqyrës; në qoftë se pasqyra është e lëmuar, ajo e tregon pallatin të jetë i bukur dhe në qoftë se nuk është, ajo e tregon pallatin e shëmtuar. Dhe ashtu si gjërat më delikate e të holla të cilat ajo i shfaq

të trasha e të papërpunuara, edhe ti gjithashtu mund ta ndryshosh formën e botës tënde me zemrën tënde, me mendjen, me veprat dhe me dëshirat. Ti mund ta bësh atë të dëshmojë për ty ose në favorin tënd, ose kundra teje.

Në qoftë se ti i kryen pesë kohët e faljes në çdo ditë dhe nëpërmjet tyre ti drejtohesh ndaj Krijuesit të Gjithëlavdishëm të asaj bote, atëherë menjëherë në çast do të ndriçohet ajo botë e orientuar drejt teje, tamam sikur ti të hapje me nijetin e faljes çelësin e dritës. E ndriçoi atë llamba e namazit tënd, i shpërndau errësirat e asaj bote, dhe atëherë, aty transformohen dhe ndryshohen të gjitha shqetësimet dhe dëshpërimet të cilat janë rreth teje në dynja, dhe i shikon ato se janë një sistem i urtë e i qëllimshëm dhe një shkrim domethënës i Fuqisë Hyjnore. Ato përhapin e lëshojnë një dritë nga vërseti اَللّٰهُ نُورُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ *"All-llahu është Drita e qiejve dhe e tokës"*[234] i mbushur me drita në zemrën tënde, dhe në atë ditë bota jote ndriçohet nëpërmjet reflektimit të asaj drite. Ajo do ta bëjë atë të dëshmojë në favorin tënd nëpërmjet ndriçimit të saj.

Ruhu, mos thuaj: "Çfarë janë faljet e mia në krahasim me realitetin e faljeve!"Sepse ashtu si bërthama e një hurmeje e cila përshkruan pemën e rritur, po ashtu falja përshkruan pemën tënde. Ndryshimi është vetëm në përmbledhje dhe detaje; ashtu si faljet e njerëzve të zakonshëm si ti e unë –madje edhe në qoftë se ata nuk janë të vetëdijshëm për të– kanë një pjesë nga ajo dritë si namazi i një shenjtori (evlijau). Ndodhet një mister në këtë të vërtetë, edhe në qoftë se nuk e kap atë vetëdija...

Por zbulimi dhe ndriçimi ndryshon sipas shkallëve të atyre që i kryejnë ato, si ndryshimi i shkallëve të shumta që ndodhen midis bërthamës së hurmës me atë të pemës së rritur. Pavarësisht se në shkallët e faljes, fazat mund të jenë më të shumta, veçse ama në të gjitha ato shkallë ndodhet një themel nga ajo e vërtetë ndriçuese...

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ قَالَ اَلصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

"OAll-llah jepi bekime e paqë atij, i cili tha: Pesë faljet në ditë janë shtyllat e fesë" dhe të gjithë familjes së tij dhe të gjithë shokëve të tij."

[234] Kur'an, 24:35

STACIONI I DYTË I FJALËS
SË NJËZET E NJË

Kjo përmban pesë ilaçe për pesë nga plagët e zemrës

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ۞ وَاَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ

"Dhe thuaj: Zoti im! Të mbështetem Ty (të më ruash) nga pështëritjet e shejtanit. Dhe të mbështetem Ty, o Zoti im! Se përndryshe ata do të më afroheshin."[235]

O ti që je goditur me sëmundjen e vesveses (pështëritje e iluzion, mashtrim nga Djalli, nga ide fikse!) A e di ti se kujt i ngjason ky iluzion e mashtrim? I ngjason një fatkeqësie. Sa më shumë rëndësi që t'u japësh atyre, aq më shumë ato zhvillohen. Në qoftë se ti nuk u jep rëndësi, ato shuhen e kapiten. Nëse ti i shikon ato si të mëdhaja, ato bëhen akoma më të mëdha. Në qoftë se ti i shikon si të vogla, ato bëhen më të vogla. Në qoftë se ti i ke frikë, ato të ënjtin dhe të bëjnë ty të sëmurë. Në qoftë se ti nuk i ke frikë, ato bëhen të lehta dhe mbeten të fshehura. Në qoftë se ti nuk e njeh natyrën e tyre të vërtetë, ato ngulmojnë dhe vazhdojnë të ngulen e të zënë vend. Ndërsa në qoftë se ti e njeh realitetin e tyre, ato zhduken e ikin. Dhe kështu, unë do të të shpjegoj vetëm **"Pesë Aspekte"** të cilat, nga shumë lloje të këtyre vesveseve të kobshme janë ato që ndodhin më shumë. Sigurisht kjo mund të jetë shëruese për ty dhe për mua, veçse këto vesvese janë të tilla, saqë injoranca i fton ato, ndërsa njohja i zmbraps e i kundërshton ato. Në qoftë se nuk i njeh, ato vijnë; në qoftë se ti i njeh, ato ikin.

ASPEKTI I PARË – PLAGA E PARË

Shejtani në fillim hedh një dyshim në zemër. Në qoftë se zemra nuk e pranon atë, atëherë ai nga një dyshim shndërrohet në sharje e

[235] Kuran, 23: 97-98

fyerje. Ai paraqet e pikturon para imagjinatës kujtesa të papastëra e të pahijshme të cilat janë kundra etikës, gjendje të shëmtuara që i ngjasojnë sharjes e fyerjes, dhe e bëjnë zemrën të thotë: "Oh medet!", dhe e bëjnë atë të bie në dëshpërim. Njeriu duke vuajtur nga këto vesvese supozon se zemra e tij është mëkatare dhe se ajo ka vepruar gjëra të padrejta e të këqija para Krijuesit të tij Gjithëbujar dhe ndjen një turbullirë të tmerrshme dhe shqetësim. Me qëllim që të shpëtojë nga ajo, ai ikën nga prania Hyjnore dhe dëshiron të zhytet në pakujdesi. Ilaçi për këtë plagë është ky:

O njeri i mjerë që po vuan nga vesveset (pështpëritjet djallëzore)! Mos u shqetëso! Sepse ajo që vjen në mendjen tënde nuk është as sharje, as fyerje, por sigurisht është diçka imagjinare e paqenë. Ashtu si të imagjinuarit e kufrit, mosbesimit, që nuk është kufr, po ashtu ta imagjinosh sharjen, nuk është sharje, sepse sipas logjikës, të imagjinuarit nuk është gjykim, ndërsa sharja është një gjykim. Për më tepër, ato fjalë të shëmtuara, nuk janë fjalët e zemrës tënde, sepse zemra jote është e dëshpëruar dhe e hidhëruar prej tyre. Por sigurisht ato vijnë nga një aftësi e brendshme e vendosur pranë zemrës e cila është mjeti për pështpëritjet e mashtrimet e djallit. Prandaj dëmi i vesveses është të imagjinuarit e dëmit. Domethënë, është kur ne vuajmë dëm në zemër nëpërmjet të imagjinuarit të tyre si të dëmshme, sepse njeriu e përfytyron një imagjinatë e cila s'ka asnjë bazë si të ishte realitet, pastaj ia atribuon zemrës veprat e shejtanit; pra të supozosh që fjalët e tij të jenë nga zemra. Një person i tillë e mendon atë imagjinatë të dëmshme, kështu ajo bëhet e dëmshme, dhe atëherë ai bie në dëm. Dhe pikërisht kjo është ajo që dëshiron shejtani.

ASPEKTI I DYTË

Është ky: Kur kuptimet lindin e shfaqen nga zemra, ato futen në imagjinatë të zhveshura nga forma, atje ato vishen në formë të caktuar. Dhe imagjinata gjithmonë, për disa shkaqe të veçanta, thur një lloj formash. Ajo i lëshon në rrugë format e gjërave të cilave ajo u jep rëndësi. Çfarëdo kuptimi që kalon përmes imagjinatës, ajo ose i vesh atij një endje, ose ia var atë, ose e ndot atë, ose e mbulon atë. Në qoftë se kuptimet janë të pastërta e të kulluara dhe format janë të ndotura e të ulëta, atëherë nuk ka veshje, por ka thjesht kontakt, prekje.

Njeriu me vesvese (iluzione djallëzore) ngatërron prekjen duke e pandehur atë të jetë veshje. Dhe thotë me vete: "Oh, medet! Sa e prishur është bërë zemra ime! Kjo ultësi dhe kjo poshtërsi do të më dëbojë mua nga mëshira e Zotit xh.sh.". Shejtani e shfrytëzon plotësisht këtë damar të tij. Ilaçi për këtë plagë është siç vijon:

Dëgjo o i mjerë! Ashtu si pastërtia e jashtme, që është mjeti për saktësinë e pastër të faljeve të tua, e cila nuk preket dhe nuk prishet nga papastërtia e brendësisë së organeve të tua të brendshme, po ashtu kuptimet e shenjta duke qenë pranë formave të papastërta nuk dëmtohen –prej atyre formave të papastërta.

Për shembull: Ti mund të jesh duke shqyrtuar një nga vërsetet, shenjat e Zotit xh.sh., dhe befas ti ndjehesh i sëmurë, ose ndjen një dëshirë të madhe, oreks, ose një nxitje e fortë të prekë ndjenjën tënde, si nevoja për të bërë ujin e hollë, natyrisht imagjinata jote do të shohë çfarëdo që është e domosdoshme për të shëruar sëmundjen ose për t'iu përgjigjur nevojës, do ta shohë atë, i vesh forma të ulta të përshtatshme me to. Dhe kuptimet e ardhura nga reflektimi yt do të kalojnë midis atyre formave të ulëta imagjinare. Por nuk ka dëm në kalimin e tyre, as ndotje, as rrezik dhe as prishje. Në qoftë se ka ndonjë gabim, ai është nëse ti u jep rëndësi atyre dhe nëse imagjinon dëm prej tyre.

ASPEKTI I TRETË

Është ky: Ndodhen disa lidhje të fshehta midis gjërave. Madje ndodhen fije lidhjesh në gjërat të cilat ne aspak nuk i parashikojmë. Këto fije, ose janë vetekzistuese, domethënë ato janë realitet, ose janë nga rezultatet e imagjinatës tënde e cila i ka bërë këto fije dhe i ka lidhur ato me njëra tjetrën sipas artit a punës me të cilën ajo është e preokupuar. Për shkak të këtij misteri lidhjesh, ndonjëherë, ndërsa je duke shikuar një gjë të shenjtë, të kujtohet një gjë e ndyrë. Ashtu siç thuhet në shkencën e retorikës, "Kundërvënia, e cila është shkaku i largësisë në botën e jashtme, është shkaku i afërsisë në imagjinatë". Domethënë, ajo që bashkon format e dy gjërave të kundërta është veçse imagjinata, sjellja ndërmend, kujtesat, mendimet, që ndodhin nëpërmjet kësaj lidhjeje që quhet, "bashkëshoqërim ideshë."

Për shembull, ndërsa ti je duke kryer faljen ose duke bërë lutje para Qabesë, në praninë Hyjnore, megjithëse je duke reflektuar mbi vërsetet kur'anore, ky bashkëshoqërim idesh të merr ty dhe të çon tek diçka shumë e largët, tek më e ulëta dhe tek më banalja e gjërave. Prandaj nëse koka jote është goditur me bashkëshoqërim idesh të tilla si ajo, kij kujdes! Mos u shqetëso e mos u tremb. Por, në momentin që të vish më vete, kthehu tek gjendja jote e natyrshme. Mos thuaj: "Oh çfarë gabimi kam bërë unë!" dhe pastaj të fillosh me ngut të hetosh shkakun, sepse nëpërmjet rëndësisë që i jep, ajo lidhje e dobët gjen forcë; sepse sa më shumë të shqetësohesh, aq më shumë rëndësi i jep ti asaj. Kujtesa jote e dobët bëhet e pandreqshme, pasi ato mendime shndërrohen në një shprehi –zakon– i ngulitur thellë që përparon gradualisht derisa transformohet në një sëmundje imagjinare. Por, mos u frikëso! Kjo nuk është sëmundje e zemrës. Kjo lloj kujtese vjen kryesisht në mënyrë të pavullnetshme; në mënyrë të veçantë, ky lloj është më i përgjithshëm e i zakonshëm tek njerëzit e ndjeshëm dhe nervozë. Shejtani depërton thellë me këto vesvese. Ilaçi për këtë plagë është sa vijon:

Bashkëshoqërimi i ideve është kryesisht i pavullnetshëm, prandaj njeriu nuk është përgjegjës për to. Në bashkëshoqërim idesh ka thjesht afërsi; nuk ka as prekje, as përzierje. Prandaj, natyra e ideve nuk kalojnë njëra-tjetrën dhe kështu nuk e dëmtojnë njëra-tjetrën. Ashtu si shejtani dhe meleku i frymëzimit duke qenë në afërsi me njëri-tjetrin rreth zemrës, dhe mëkatarët e të drejtit duke qenë afër njëri-tjetrit që nuk shkaktojnë dëm, po ashtu, në qoftë se tek nxitja dhe pëshpëritja e bashkëshoqërimit të ideve, imagjinata të këqija e të ulëta vijnë e hyjnë midis mendimeve të pastërta, ato nuk shkaktojnë dëm, veçse në qoftë se janë të qëllimshme, ose në qoftë se e preokupon veten tënde shumë me to duke i imaginuar ato të dëmshme për ty. Ndonjëherë zemra lodhet dhe mendimi preokupohet me diçka të rastësishme me qëllim që të zbavisë vetveten, atëherë shejtani e shfrytëzon këtë rast dhe paraqet e përhap gjërat e pista para këtij njeriu dhe e nxit.

ASPEKTI I KATËRT

Kjo është një vesvese –pëshpëritje– që ndodh nga kërkimi për formën më të mirë të një veprimi duke e tepruar në hetim. Sa më i rreptë të jetë njeriu në këtë –me emrin e frikës së Zotit xh.sh. dhe të takvasë– aq më e ashpër dhe e vështirë bëhet çështja për të. Ai madje

arrin në një pikë të tillë që, ndërsa po kërkon format më të mira të veprimit, ai bie në atë që është haram. Ndonjëherë duke kërkuar për një sunnet –vepër e padetyrueshme– e bën atë të braktisë diçka që është 'vaxhib' –veprim i detyrueshëm. Ai thotë me vete: "Nuk e di, a është ky veprimi im i rregullt dhe i pranueshëm?" dhe e përsërit atë. Kjo gjendje vazhdon dhe ai bie në një dëshpërim të tmerrshëm. Shejtani e shfrytëzon plotësisht këtë gjendje të tij dhe e plagos atë. Për këtë plagë ka dy ilaçe.

Ilaçi i parë: Vesvese apo pështpëritje të tilla si këto janë të përshtatshëm vetëm për Mu'tezilitët, sepse ata thonë: "Veprat dhe gjërat për të cilat një person është përgjegjës, për sa ka të bëjë me shpërblimin e Ahiretit, janë të mira ose të këqija në vetvete, pastaj vjen Sheriati dhe vendos e përcakton se kjo është e mirë dhe kjo është e keqe. Domethënë, e mira dhe e keqja në natyrën e gjërave varen nga vetë gjërat sipas shpërblimit të Ahiretit, dhe urdhëresat e ndalesat Hyjnore e ndjekin këtë." Kjo shkollë mendimi e çon njeriun në pështpëritje dhe të bëjë gjithmonë hetime në punët e tij, duke thënë: "Nuk e di nëse veprimi im është kryer në mënyrën më të mirë, ashtu siç është ai në esencë?' Ndërsa shkolla e vërtetë, Ehli Sunnet vel-xhemaat, thotë: "Zoti i Gjithëfuqishëm e urdhëron një gjë, dhe pastaj ajo është e mirë dhe e ndalon një gjë, dhe pastaj ajo bëhet e keqe."

Domethënë, e mira bëhet ekzistuese nëpërmjet urdhërit, dhe e keqja nëpërmjet urdhërit ndalues.

Domethënë, këta shikojnë tek vetëdija e atij që e kryen veprimin, dhe ato, e mira dhe e keqja, përcaktohen, vërtetohen sipas saj. Dhe kjo e mirë dhe kjo e keqe nuk janë në fytyrën e dukshme, e cila shikon tek kjo botë, por në fytyrën që shikon Ahiretin. –Pra ato të dyja lidhen me përfundimet e tyre në Ahiret, dhe jo t'i shikosh në dynja.–

Për shembull, në qoftë se ti ke marrë avdes ose ke kryer faljen dhe ndodhi një shkak që e ka prishur avdesin tënd dhe faljen, por ti ishe krejtësisht i pavetëdijshëm për të, atëherë falja jote dhe avdesi yt në këtë gjendje janë të sakta dhe të pranueshme. Ndërsa mutezilitët thonë: "Në realitet ato të dyja ishin të këqija dhe të pasakta, por ato mund të pranohen për ty për shkak të injorancës tënde, dhe meqenëse nuk e dije këtë, ti ke një arsye."

Atëherë sipas shkollës së Ehli Sunnetit vel-Xhemaah, mos thuaj për një veprim i cili është i përputhshëm me anën e jashtme të Sheriatit: "Nuk e di nëse është e saktë?" mos ki iluzione e vesvese rreth saktësisë së veprimit tënd. Por ki kujdes gjithashtu që të mos mburresh me veprimin dhe të krenohesh, sepse ti nuk e di njohjen e sigurt, "A është pranuar tek All-llahu apo jo?"

Ilaçi i dytë: Ky është: لاَ حَرَجَ فِى الدِّينِ *"Nuk ka vështirësi në fe."* Meqenëse katër medhhebet, katër shkollat e fikhut, janë të vërteta, atëherë në qoftë se njeriu me vesvese do t'i kuptonte neglizhencën dhe mangësitë e tij, ai duhet të vazhdojë istigfarin –kërkimin e faljes– këtë veprim i cili është më i rëndë në peshore se sa mburrja që buron nga pëlqimi i vetes për punët e mira të tij. Prandaj, në qoftë se dikush i goditur nga vesveset, do ta shikonte veten e tij në mangësi në kryerjen e detyrave, atëherë le t'i kërkojë falje All-llahut, sepse kjo do të ishte më e preferueshme për të se sa të krenohet duke admiruar punën e tij. Meqenëse çështja është kështu, atëherë flaki pëshpëritjet –vesveset– dhe i thuaj shejtanit: "Kjo gjendje është një vështirësi. Është e vështirë të jesh i vetëdijshëm për realitetin e gjërave. Ajo është kundra parimit të shprehur nga اَلدِّينُ يُسْرٌ لاَ حَرَجَ فِى الدِّينِ *"Nuk ka vështirësi në fe"; "Feja është lehtësi."* Sigurisht që kjo puna ime është e përputhshme me njërin nga katër medhhebet e vërteta islame dhe kjo më mjafton mua. Dhe kam pranuar pafuqinë time meqenëse unë nuk mund ta bëj adhurimin në mënyrën e vlefshme që duhet, kjo është një mënyrë që të kërkoj strehim tek mëshira Hyjnore nëpërmjet përulësisë duke i kërkuar falje dhe duke iu lutur përunjësisht që Ai t'i pranojë veprimet e mia të mangëta."

ASPEKTI I PESTË

Në çështjet e besimit, ajo çfarë futet në formën e dyshimeve janë vesveset, mashtrimet djallëzore. Njeriu fatkeq, duke vuajtur nga vesveset, ndonjëherë i ngatërron konceptet në mendjen e tij me imagjinata. Domethënë, ai e imagjinon dyshimin që ka ardhur tek imagjinata e tij të jetë një dyshim që ka hyrë në mendjen e tij, dhe supozon se besimi i tij është prishur. Ndonjëherë ai supozon se dyshimi që ai ka imagjinuar, ka dëmtuar imanin e tij. Dhe ndonjëherë

tjetër ai pandeh se dyshimi që ai ka imagjinuar, është vërtetuar nga arsyeja e tij. Dhe ndoshta ai mendon se çdo shqyrtim në çështjet e kufrit (mosbesimit) është kufr.

Domethënë, ai supozon se është në kundërshtim me besimin që të ushtrojë aftësitë e tij për të reflektuar në formën e kuptimit, shkaqet e çudhëzimit, studimin e tij dhe arsyetimin në mënyrë të paanshme. Kështu, duke u trembur tek këto supozime, të cilat rezultojnë nga pështpëritjet e shejtanit, ai thotë: "O sa keq! Më është prishur zemra dhe më është dëmtuar besimi." Meqenëse këto gjendje janë kryesisht të pavullnetshme dhe meqenëse ai nuk mund t'i rregullojë ato me dëshirën e tij të pjesshme, atëherë ai bie në dëshpërim. Ilaçi për këtë plagë është sa vijon:

Të imagjinuarit e kufrit –mosbesimit– nuk është kufr, as të përfytyruarit e mohimit nuk është mohim. Dhe ashtu si të imagjinuarit e çudhëzimit që nuk është çudhëzim, po ashtu të reflektosh mbi çudhëzimin nuk është çudhëzim, sepse imagjinata, supozimi, përfytyrimi dhe reflektimi janë të ndryshme nga vërtetimi me arsye dhe nga nënshtrimi i zemrës. "Ato -imagjinata, supozimi...- janë të lira deri në një farë mase. Ato nuk e dëgjojnë aftësinë e dëshirës. Ato nuk futen krejtësisht nën detyrimet e fesë. Ndërsa vërtetimi dhe nënshtrimi nuk janë ashtu; ato të dyja i nënshtrohen mizanit, peshores. Meqenëse imagjinata, supozimi, përfytyrimi dhe reflektimi nuk janë vërtetim e nënshtrim, atëherë ato nuk konsiderohen dyshim e ngurrim.

Por në qoftë se kjo gjendje përsëritet pa justifikim dhe arrin një gjendje stabiliteti në nefs, atëherë një lloj i dyshimit real mund të lindë prej tyre. Gjithashtu duke e quajtur atë një arsyetim të paanshëm ose të qenët i drejtë, duke marrë në mënyrë të vazhdueshme pjesën e anës kundërshtare, arrin një pikë saqë një person i tillë në mënyrë të pavullnetshme favorizon anën kundërshtare. Preferenca e tij për të vërtetën, e cila është detyrë për të, rrënohet. Dhe ai gjithashtu bie në rrezik, sepse në mendjen e tij vendoset një gjendje, që i ngjason një përfaqësuesi jozyrtar të shejtanit, ose të armikut, duke u bërë kështu me anën kundërshtare.

Më e rëndësishmja e këtij lloj vesvesi është ky: Personi duke vuajtur nga kjo, ngatërron diçka që është mundësia aktuale, me diçka tjetër që është "mundësia mendore", domethënë, ai e imagjinon me

intelektin e tij dhe dyshon me mendjen e tij atë që e sheh të mundshme në vetvete. Ndërsa njëri nga parimet e teologjisë është se "diçka që është e mundur nga vetvetja nuk e kundërshton sigurinë e dhënë nga njohja", dhe ajo nuk është në kontradiktë me kërkesat e arsyes.

Për shembull, Deti i Zi, duke u fundosur e zhytur në tokë në këtë moment është e mundur nga vetvetja, por ne gjykojmë me siguri se deti është në vendin e vet, dhe ne e dimë këtë pa asnjë dyshim, dhe se mundësia e cila është, 'mundësia aktuale' nuk na shkakton ne dyshim dhe nuk e dëmton sigurinë tonë. Dhe për shembull, nga vetvetja është e mundur që dielli të mos perëndojë sot ose që ai të mos lindë nesër. Por kjo mundësi nuk i shkakton dëm sigurisë dhe nuk lind ndonjë dyshim. Atëherë, kështu si kjo, supozimet e pabaza që burojnë nga mundësitë e këtij lloji si shembulli i perëndimit të dynjasë dhe lindja e Ahiretit, të cilat janë midis të vërtetave të besimit, nuk i shkaktojnë ndonjë defekt sigurisë së besimit.

Për më tepër, rregulli i mirënjohur,

لاَ عِبْرَةَ لِلاِحْتِمَالِ الْغَيْرِ النَّاشِئِ عَنْ دَلِيلٍ

"Një mundësi që nuk buron nga ndonjë provë apo dëshmi është e parëndësishme", është një nga parimet e vendosura në shkencat e bazave të besimit dhe të bazave të Fikhut.

Në qoftë se ti thua: "Cila është urtësia e sprovimit të besimtarëve me këto vesvese shqetësuese e të dëmshme për zemrën?"

Përgjigjja: Me kusht që ato të mos na çojnë në tepri e të mos na përmbysin, në esencë pështpëritjet janë shkak vigjilence, çojnë në kërkimin e rrugës më të mirë dhe janë mjete serioziteti. Ato e flakin tutje indiferencën dhe zmbrapsin pakujdesinë. Prandaj në botën e provimit dhe në arenën e konkursit, i Gjithurti Absolut ia dha ato dorës së shejtanit si një kërbaç nxitjeje për ne. Ai na godet me të tek kokat tona. Në qoftë se ai të vret shumë, atëherë njeriu duhet t'i ankohet të Gjithurtit të Gjithëmëshirshëm, dhe të thotë:

اَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

"I kërkoj mbrojtje All-llahut nga Djalli i mallkuar."

FJALA E NJËZET E DY

Kjo Fjalë përbëhet nga dy Stacione

STACIONI I PARË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۞ وَ تِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Kështu All-llahu sjell shembujt krahasues për njerëzit, me qëllim që ata të mund të përkujtojnë."[236]

"Të tillë janë shembujt të cilët Ne ua sjellim njerëzve, me qëllim që se mbase mund të mendojnë."[237]

Njëherë dy njerëz po laheshin në një pellg të madh uji. Nën disa ndikime të jashtëzakonshme ata humbën vetëdijen dhe kur hapën sytë, panë se ishin transportuar në një botë të çuditshme dhe krejtësisht e ndryshme nga ajo që jetonin më parë. Ishte e tillë që me rregullin e saj perfekt ajo ishte si një vend, ose si një qytet, ose si një pallat. Ata të dy shikuan përreth me habi të plotë; në qoftë se do të shikohej nga një këndvështrim, vendi dukej si një botë e madhe. Nga një këndvështrim tjetër, dukej si një vend i mirorganizuar... në qoftë se shikohej në një anë tjetër, dukej një qytet i bukur... dhe nëse do të vështrohej nga një këndvështrim tjetër, ai dukej një pallat që përfshinte një botë madhështore.

---

[236] Kur'an, 14: 25

[237] Kur'an, 59: 21

Duke udhëtuar rreth kësaj bote të çuditshme, ata të dy e soditën atë dhe shikuan se krijesat e një lloji po flisnin në një mënyrë, por ata nuk mundën ta kuptonin gjuhën e tyre. Megjithatë, kuptohej nga shenjat e tyre se ato po kryenin punë të rëndësishme dhe detyra të urta.

Njëri nga të dy personat i thotë shokut: "Kjo botë e çuditshme duhet patjetër të ketë dikë që ta rregulloje, kjo mbretëri e mirorganizuar duhet të ketë një Autor; ky qytet i bukur duhet të ketë një pronar dhe ky pallat i ndërtuar për bukuri duhet të ketë një ndërtues. Ne duhet të përpiqemi që ta njohim Atë, pasi kuptohet se është pikërisht Ai i cili na ka sjellë këtu. Në qoftë se nuk e njohim Atë, atëherë kush do të na ndihmojë? Çfarë mund të presim ne nga këto krijesa të pafuqishme, gjuhën e të cilave nuk e njohim dhe të cilat nuk na e vënë veshin? Për më tepër, sigurisht Ai i cili e bën këtë botë të gjërë në formën e një vendi, qyteti e pallati, që e mbush nga lart-poshtë me gjëra të mahnitshme, që e stolis me çdo lloj dekori, dhe që e zbukuron me mrekulli instruktive, sigurisht Ai dëshiron diçka nga ne dhe nga ata të cilët vijnë këtu. Ne duhet ta njohim mirë Atë dhe të zbulojmë se çfarë dëshiron."

Personi tjetër tha: 'Unë nuk e besoj se ndodhet një i tillë ashtu si Ai për të cilin ti flet, dhe se Ai e drejton vetë këtë botë të tërë."

Shoku i tij iu përgjigj: "Në qoftë se ne nuk do ta njihnim Atë dhe nëse do të qëndronim indiferentë ndaj Tij, ne nuk do të kishim absolutisht asnjë dobi në të, dhe në qoftë se ajo do të ishte e dëmshme, dëmi i saj do të ishte shumë i madh. Ndërsa në qoftë se ne do të përpiqeshim që ta njihnim Atë, pak mundim ndodhet në këtë dhe, në qoftë se ka dobi, ajo do të ishte shumë e madhe. Prandaj, kurrësesi nuk do të ishte e perceptueshme që të mbetemi indiferentë ndaj Tij."

Personi i marrë tha: "Unë e konsideroj të gjithë qetësinë e kënaqësinë time të mos mendoj për Të. Gjithashtu unë nuk kam ndërmend të shqetësohem me gjëra që mendja ime nuk i kap. Të gjitha këto janë objekte të ngatërruara të rastësisë, ato ndodhin nga vetvetja. Çfarë janë këto gjëra për mua!"

Shoku i tij i mençur iu përgjigj: "Kjo kryeneçësia jote, do të më shtyjë mua dhe shumë të tjerë për në katastrofë. Ndonjëherë ndodh që

një vend i tërë dhe qytete të bukura shkatërrohen për shkak të një idioti fatkeq dhe për veprimet e një të shthururi."

Përsëri njeriu i çmendur u kthye nga ai dhe i tha: "Ose më provo mua, në mënyrë vendimtare, se kjo mbretëri e madhe ka një Pronar të vetëm dhe një Autor të vetëm, ose më lër mua rehat!"

Shoku i tij iu përgjigj: "Kokëfortësia jote ka arritur shkallën e çmendurisë; dhe me atë kryeneçësi ti do të jesh shkak i ndonjë katastrofe që mund të na bie neve dhe madje edhe mbretërisë!"

Atëherë, unë do të të tregoj ty "**Dymbëdhjetë Prova"** të cilat demonstrojnë se kjo botë që është si një pallat dhe kjo mbretëri e cila është si një qytet, ka një Autor të vetëm dhe Ai është i Vetmi i Cili drejton dhe Administron gjithçka. Ai është krejtësisht i pastër dhe larg çdo mangësie. Ky Autor, i Cili nuk na shfaqet, na shikon neve dhe gjithçka si dhe i dëgjon fjalët e çdo gjëje. Të gjitha punët e Tij janë mrekulli dhe çudira. Të gjitha këto krijesa të cilat ne i shohim, por që gjuhët e të cilave ne nuk i kuptojmë, janë nëpunësit e Tij. '

PROVA E PARË

Eja shiko në çdo anë dhe shqyrto me vëmendje! Një dorë e fshehur vepron brenda të gjitha këtyre punëve, sepse diçka që nuk ka as një ons fuqi[238] mban mijëra tone peshë të rënda? Dhe ndonjë gjë tjetër e cila nuk ka as edhe një grimcë vetëdije[239] kryen vepra jashtëzakonisht të urta e të qëllimshme. Kjo do të thotë se ato nuk veprojnë nga vetvetja, porse një Zotërues i fshehur i Fuqisë i bën ato të veprojnë. Në qoftë se ato do të ishin të gjitha të pavarura, kjo do të bënte të domosdoshme që çdo punë këtu të ishte mrekulli dhe çdo gjë të ishte autorja e një mrekullie të jashtëzakonshme. Por kjo është një sofizëm që s'ka kuptim.

[238] Kjo aludon për farërat të cilat mbajnë pemë mbi kokat e tyre.

[239] Kjo tregon bimët e buta si hardhitë e rrushit, të cilat vetë nuk mund të ngjiten apo të mbajnë peshën e frutave, kështu duke hedhur krahët e tyre të buta rreth bimëve të tjera ose pemëve, dhe duke e mbështjellë vetveten rreth tyre, ato ngarkojnë vetveten mbi to.

PROVA E DYTË

Eja, shikoji me vëmendje gjërat që i stolisin të gjitha këto fusha, rrafshina e vendbanime! Ndodhen shenja mbi secilën që tregojnë për Atë Autor të fshehur. Thjesht, secili jep lajme për Atë Autor të fshehur si të ishte një vulë apo një stampë. Atëherë, shiko përpara syve të tu: Çfarë bën Ai nga një ons peshe pambuku?[240]

Shiko se sa shumë dengje stofi, pëlhura të bukura dhe materiale me lule kanë dalë nga ai: Shiko se sa shumë kënaqësi të sheqerosura dhe sa ëmbëlsira në formë sferike janë duke u bërë, saqë sikur me mijëra njerëz si ne t'i vishnim dhe t'i hanin, ato përsëri do të ishin të mjaftueshme. Dhe shiko! Ai ka marrë në dorën e Tij të padukshme hekurin, ujin, dhèun, qymyrin, bakrin, argjendin dhe floririn, dhe ka bërë një copë mish[241] prej tyre. Hidhe vështrimin dhe shihe... Dhe kështu o njeri i çmendur! Këto vepra janë të veçanta për Një të Tillë, që e gjithë kjo mbretëri së bashku me të gjitha pjesët e saja janë nën fuqinë e Tij të mrekullueshme dhe të gjitha i janë nënshtruar dëshirës së Tij.

PROVA E TRETË

Eja, shikoji këto vepra të lëvizshme arti.[242] Secila është modeluar në një mënyrë të tillë saqë ajo është thjeshtë një shembull i zvogëluar i pallatit të madh. Çfarëdo që ndodhet në pallat, gjendet në këto makineri të vogla e të lëvizshme. A do të ishte e mundur që dikush tjetër përveç Autorit të pallatit, të mund ta vendoste dhe ta përfshinte pallatin e mahnitshëm në një makineri të vockël? Gjithashtu a do të

[240] Aludon për farën. Për shembull, një farë hashashi, si një grimcë, bërthama e një kajsie dhe fara e një pjepri të vogël, prodhojnë nga thesari i Mëshirës, gjethe të endura më të bukura se sa stofi më i mirë, lule më të bardha se sa pëlhura dhe lule të verdha dhe fruta më të ëmbla se sa sheqeri dhe më të buta e më të shijshme se sa qoftet dhe konservat e frutave dhe na i japin ato neve.

[241] Kjo tregon krijimin e trupave shtazorë nga elementet, dhe krijesat e gjalla nga sperma.

[242] Kjo aludon për kafshët e për njerëzit. Sepse meqenëse kafshët janë indekset e vockëla të botës dhe natyra e njeriut është një shembull i zvogëluar i universit, çfarëdo që ndodhet në botë, një shembull i saj ndodhet tek njeriu.

ishte e mundur që, megjithëse Ai ka përfshirë një botë të tërë në një makineri me përmasën e një kutie, ndonjë gjë në të të ishte pa qëllim apo t'i atribuohej rastësisë?

Kjo do të thotë që, sado shumë makineri të modeluara me aftësi mjeshtërore që ti mund të shikosh, secila është si një vulë e Atij Autori të fshehur. Madje, secila është si një lajmëtare ose shpallje. Nëpërmjet gjuhëve të gjendjeve të prirjeve të tyre të natyrshme, ato janë duke thënë: "Ne jemi arti i Një të Vetmi të tillë i Cili e krijoi këtë botë fare lehtë dhe gjithashtu Ai na krijoi ne me një lehtësi absolute."

PROVA E KATËRT

O shoku im kokëfortë! Eja, unë do të të tregoj diçka edhe më të çuditshme. Sodit! Të gjitha këto vepra dhe gjëra në këtë mbretëri kanë ndryshuar dhe janë duke ndryshuar. Ato nuk ndalojnë në ndonjë gjendje. Vëreji me kujdes, secili nga këto trupa të pajetë, dhe secila nga këto kutia të pandjeshme ka marrë një formë të të qënit absolutisht sunduese. Mjaft thjesht, është sikur secila t'i sundonte të gjitha të tjerat. Shikoje këtë makineri që është pranë nesh[243]; duket sikur ajo urdhëron dhe, ndërkohë të gjitha domosdoshmëritë dhe substancat e nevojshme për stolinë e saj dhe funksionin vijnë duke nxituar për tek ajo nga vende të largëta. Hidhe vështrimin tek ai trup i pajetë[244], ai sikur po ua bën me shenjë dhe kështu i nënshtron e i bën trupat më të mëdhenj t'i shërbejnë atij dhe të punojnë në vendin e tij të punës. Edhe ti mund të bësh analogji të tjera në të njëjtën mënyrë.

Thjesht, çdo gjë ia nënshtron vetvetes të gjitha krijesat në këtë botë. Në qoftë se ti nuk e pranon ekzistencën e Një të Vetmi të fshehur, i Cili drejton mbretërinë, ti duhet t'ia atribuosh të gjitha aftësitë e Tij, artet dhe plotësimet krijesave edhe sikur ajo krijesë të jetë gurë, apo

[243] Makineria tregon pemët frutmbajtëse, sepse ato mbajnë në degët e tyre të holla qindra banka pune dhe fabrika, dhe endin, zbukurojnë dhe pjekin gjethe, lule e fruta të mahnitshëm dhe na i shtrijnë ato neve. Dhe pemët madhështore si pisha dhe cedri, madje i ngrenë bankat e tyre të punës në shkëmbinj të thatë dhe punojnë.

[244] Kjo aludon për kokrrat, bërthamat dhe farat e mizave. Për shembull, miza lë vezën e saj në gjethet e vidhit. Menjëherë pema e madhe i kthen gjethet e saj në një mitër nëne, një djep për vezët dhe në një depo plot ushqim si mjalti. Thjesht, pema, e cila nuk është prodhuese frutash, prodhon fruta duke lindur shpirtëra në atë mënyrë.

dhè, ose kafshë, ose njeri ose çdo krijesë tjetër e çfarëdollojshme. Në qoftë se mendja jote e gjykon si të pamundur se një Autor i vetëm Mrekullibërës është pronari i kësaj mbretërie dhe se është Ai që e drejton atë, atëherë ti do të të duhej të pranoje miliona e miliona shpikësa e krijues si Ai, madje sa numri i krijesave, të cilat e kundërshtojnë njëra-tjetrën, janë të ngjashme dhe njëra brenda tjetrës, ndonëse rregulli perfekt kërkon mosndërhyrje, sepse po të kishte ndërhyrje sado pak dhe nga cilado qoftë dhe në cilëndo çështje të kësaj mbretërie të madhe, do të shfaqeshin qartë pasojat, pasi do të përziheshin çështjet dhe do të ngatërroheshin. Në qoftë se do të kishte dy kryepleq në një fshat, dy guvernatorë në një qytet, ose dy mbretër në një mbretëri; rezultati do të ishte rrëmujë e kaos. Atëherë, si do të ishte e mundur që sundues të panumërt të ndërhynin në një mbretëri të harmonizuar të Një Sundimtari Absolut!

PROVA E PESTË

O shoku im dyshues! Eja, shikoji me kujdes mbishkrimet dhe skalitjet e këtij pallati të madh, vështroji të gjitha zbukurimet e këtij qyteti, sodite rregullin e kësaj mbretërie të tërë dhe reflekto mbi të gjitha veprat e artit në këtë botë! Shiko! Në qoftë se këto mbishkrime e skalitje nuk do të ishin punuar nga pena e një të Vetmi të fshehur i Cili zotëron mrekulli të pafundme dhe aftësi dhe, nëse do t'u atribuoheshin shkaqeve të pavetëdijshme, rastësisë së verbër dhe natyrës së shurdhër, atëherë një gurë dhe çdo bimë në këtë mbretëri duhej të ishte një skalitës aq i mrekullueshëm saqë ato të mund të shkruanin një mijë libra në çdo shkronjë dhe të përfshinin miliona vepra arti në një skalitje të veçantë. Për shkak se ti e sheh që ky mbishkrim i cili është përpara teje mbi këto gurë[245] ku në secilin janë skalitjet e të gjithë pallatit, ligjet dhe sistemet e qytetit, dhe programet për organizimin e të gjithë mbretërisë, atëherë do të thotë se t'i bësh këto skalitje e mbishkrime është aq e mrekullueshme, sa bërja e të

[245] Kjo aludon për njeriun, frutin e pemës së krijimit, dhe për frutin që përmban programin e pemës së tij dhe indeksin, sepse çfarëdo gjëje që ka shkruar pena e fuqisë në Librin e madh të universit, ajo e ka shkruar përmbledhjen e saj në natyrën e njeriut. Dhe çfarëdo që ka shkruar pena e kaderit Hyjnor në një pemë me përmasën e një mali, ajo gjithashtu e ka përfshirë atë në frutin e saj me përmasën e një thoi gishti...

gjithë mbretërisë. Kështu, çdo mbishkrim dhe çdo vepër arti, është një shpallje e Atij të Vetmi të fshehur dhe një vulë e Tij.

Meqenëse një shkronjë nuk mund të ekzistojë pa treguar atë që e shkroi, dhe një skalitje artistike nuk mund të ekzistojë pa skalitësin, atëherë, si shpjegohet që Një skalitës i Cili shkruan një libër të madh në një shkronjë të vetme dhe që skalit një mijë mbishkrime në një mbishkrim të vetëm, të mos njihet nëpërmjet librit të tij dhe nëpërmjet skalitjeve të Tij!..

PROVA E GJASHTË

Eja, le të shkojmë tek kjo fushë e gjërë.[246] Në të ndodhet një mal i lartë, tek i cili ne do të ngjitemi në maje dhe kështu mund ta shikojmë gjithë vendin rretheqark. Gjithashtu do të marrim me vete një palë dylbi të bukura të cilat do ta sjellin çdo gjë afër, sepse këto gjëra të çuditshme po ndodhin në këtë tokë të çuditshme. Në çdo orë ndodhin gjëra të cilat ne nuk mund t'i imagjinojmë. Shiko! Këto male, fusha e qytete po ndryshojnë menjëherë. Dhe si ndryshohen... në një mënyrë të tillë që me miliona gjëra janë duke ndryshuar në mënyrën më të rregullt e me organizim njëra brenda tjetrës. Transformimet më të mahnitshme janë duke u punuar e modeluar, sikur miliona nga tekstilet e ndryshme po enden së bashku njëra brenda tjetrës. Shiko! Këto gjëra të lulëzuara, të cilat ne i njohim dhe që u mësuam me to, po zhduken dhe të tjerat kanë ardhur në vendin e tyre në mënyrë të rregullt të cilat u ngjasojnë atyre në natyrë, por janë të ndryshme në formë. Mjaft thjesht, sikur kjo fushë dhe këto male të ishin secila një faqe, ku brenda tyre po shkruhen qindra e mijëra libra të ndryshëm. Dhe ato po shkruhen pa gabime e pa mangësi.

Kështu, është e pamundur njëqind herë që këto të ndodhin vetvetiu. Po, është e pamundur një mijë herë që këto vepra të cilat janë modeluar me mjeshtëri dhe kujdes në një shkallë të pafundme të kenë

[246] Kjo tregon faqen e tokës në pranverë e në verë, sepse grupet e qindra e mijëra krijesave të ndryshme krijohen njëra brenda tjetrës dhe shkruhen në sipërfaqen e tokës. Ato ndryshohen pa gabim apo defekt dhe me rregull të përsosur. Mijëra tryeza të të Gjithëmëshirshmit të Vetëm shtrohen, atëherë hiqen dhe zëvendësohen nga tryezat e freskëta. Të gjitha pemët sikur mbajnë tabakatë, të gjitha kopshtet janë si kazanë.

ndodhur vetvetiu, pasi më shumë se vetveten, ato tregojnë Artistin i cili i punoi dhe i modeloi. Për më tepër, Ai i Cili e bëri këtë, shfaq mrekulli të tilla, që asgjë fare nuk mund të jetë e vështirë për Të. Për Të është aq e lehtë për të shkruar një mijë libra, sa lehtësia për të shkruar një libër të vetëm.

Dhe shiko rretheqark teje, Ai e ka vënë çdo gjë në vendin e saj të përshtatshëm me urtësi të plotë, dhe Ai me bujari i derdh mirësitë mbi cilindo për të cilat ata janë të denjë. Ai tërheq dhe hap perde të përgjithshme dhe dyer aq të bollshme e të begata, saqë dëshirat e gjithkujt përmbushen. Dhe Ai shtron tryeza me aq bujari, saqë një gosti mirësish u jepet të gjithë njerëzve dhe kafshëve të kësaj mbretërie; në të vërtetë, ajo është e veçantë dhe e përshtatshme për çdo grup e individ. Kështu, a do të ndodhej ndonjë gjë më e pamundur në botë se sa t'i atribuohej diçka rastësisë në këto çështje të cilat ne i shohim, apo ndonjë gjë të ishte pa dobi e kot, apo shumë duar të ndërhynin tek ato, që autori i tyre të mos ishte i aftë për gjithçka dhe çdo gjë të mos i nënshtrohej Atij? Dhe kështu, o shok, gjej një pretekst përballë këtyre, nëse ti mundesh!

PROVA E SHTATË

Eja, o shoku im! Tani ne do t'i lëmë gjërat e vogëla e të pjesshme dhe të kthejmë vëmendjen tonë tek gjendjet e vëna përballë njëra tjetrës të pjesëve të kësaj bote të çuditshme në formën e një pallati. Ja, shiko! Vepra universale po kryhen dhe revolucione të përgjithshme po ndodhin në këtë botë me një rregull të tillë sa që të gjithë shkëmbinjtë, dheu, pemët dhe gjithçka në këtë pallat vëzhgojnë sistemet universale në botë dhe në harmoni me ato sisteme të përgjithshme, sikur çdo gjë po vepron me dëshirë.

Gjërat që janë më të largëta, nxitojnë për të ndihmuar njëra-tjetrën. Tani shiko, një karvan[247] i çuditshëm është shfaqur duke ardhur nga e padukshmja. Ata që kanë hipur në të u ngjasojnë pemëve, bimëve dhe maleve. Secili mban një tabaka me furnizime në kokën e vet. Dhe shiko! Ato po sjellin furnizimin për kafshët e ndryshme që po i presin

[247] Këto janë karvanet e bimëve dhe të pemëve, të cilat mbajnë ushqimin e të gjitha kafshëve.

në këtë anë. Dhe shiko, ashtu si llamba[248] e fuqishme elektrike në atë kupë e cila i furnizon ato me dritë; ajo gjithashtu pjek të gjitha ushqimet e tyre, dhe ushqimet për t'u pjekur janë secila të varura tek një spango[249] nga një dorë e së padukshmes dhe mbahen lart para saj. Dhe në këtë anë, shikoji këto kafshë të mjera, të dobëta, të pafuqishme e të vogëla: se si përpara kokave të tyre u janë bashkangjitur dy pompa [250] të vogëla plot me ushqim të butë e të hollë, si dy burime; do të ishte e mjaftueshme për ato krijesa të pafuqishme vetëm të ngjisin gojët e tyre me to.

Shkurtazi: Ashtu si të gjitha gjërat gjithandej botës që shikojnë njëra-tjetrën, po ashtu ato e ndihmojnë njëra-tjetrën. Dhe ashtu siç e shikojnë ato njëra-tjetrën, po ashtu ato bashkëpunojnë me njëra-tjerën. Dhe ashtu siç plotësojnë ato secila punët e tjetrës, po ashtu ato e mbështesin njëra-tjetrën, dhe duke qëndruar sup më sup, ato punojnë bashkë. Edhe ti bëj analogji me këtë për çdo gjë; ato kurrë nuk mbarojnë me numërim. Kështu, të gjitha këto gjëra demonstrojnë në mënyrë aq vendimtare, si dy edhe dy bëjnë katër, se çdo gjë i nënshtrohet Autorit të këtij pallati të mahnitshëm, domethënë, Pronarit të kësaj bote të çuditshme. Çdo gjë është si një ushtar nën urdhrin e Tij. Çdo gjë kthehet nëpërmjet fuqisë së Tij. Gjithçka vepron nëpërmjet urdhrit të Tij dhe për llogari të Tij. Çdo gjë vendoset në rregull nëpërmjet urtësisë së Tij. Çdo gjë i ndihmon të tjerat nëpërmjet bujarisë së Tij. Çdo gjë shpejton për t'u dhënë një asistencë të tjerave nëpërmjet mëshirës së Tij, domethënë ato janë bërë të nxitojnë drejt saj. Dhe kështu, o shoku im! Thuaj diçka përballë kësaj, nëse ti mundesh!

PROVA E TETË

Eja, o shoku im i pamend, që e pandeh nefsin tënd të arsyeshëm dhe që i ngjason nefsit tim urdhërues për të liga. Ti nuk dëshiron ta njohësh Pronarin e këtij pallati të madh! Por dëshmia e të gjitha këtyre

[248] Drita e fortë elektrike tregon diellin.

[249] Spangoja dhe ushqimi i ngjitur tek ai janë degët e holla të pemëve dhe frutat e tyre të shijshme.

[250] Me dy pompat e vogëla aludohet për kraharorët e nënave.

gjërave e tregon Atë, dhe dëshmon për Të. Si mund ta mohosh ti dëshminë e të gjitha këtyre gjërave? Atëherë, ti do të të duhej të mohoje edhe pallatin gjithashtu dhe të thonje: 'Nuk ka botë, nuk ka mbretëri dhe nuk ka gjë në ekzistencë'. Madje të mohoje edhe veten tënde gjithashtu dhe ta konsideroje të paqenë! Ose ndryshe, eja në vete dhe më dëgjo mua! Tani shiko! ka elemente të njëtrajtshme dhe minerale[251] brenda pallatit që kanë përfshirë tokën dhe që gjenden në të gjitha anët e saj. Thjesht, gjithçka që shfaqet në vend, bëhet nga ato elemente. Domethënë, kushdo që është Pronar i atyre elementeve dhe i mineraleve, gjithashtu Ai është pronari i çdo gjëje që prodhohet nga ato. Kush është pronari i një fushe a ferme, ai është pronari i të gjitha prodhimeve të saj gjithashtu. Dhe kush është pronari i detit, të gjitha gjërat brenda tij janë gjithashtu të tijat.

Pastaj shiko, o shoku im! Këto tekstile e pëlhura dhe këto materiale stofi të ngjyrosura e të zbukuruara me lule prodhohen nga një lëndë e vetme. Është e vetëkuptueshme se është vetëm një veprues Ai i Cili e sjell lëndën, e përgatit dhe e tjerr atë në fill, fije dhe ajo është një vepër e tillë që nuk e lejon pjesëmarrjen e të tjerëve. Atëherë të gjitha tekstilet e përsosura i përkasin vetëm Atij dhe janë të veçanta për Të.

Dhe shiko! Çdo lloj nga këto gjëra të endura, të përpunuara e të prodhuara gjenden në çdo anë të mbretërisë dhe janë të shpërndara gjërësisht, saqë ato prodhohen dhe enden së bashku dhe njëra brenda tjetrës, në të njëjtën kohë dhe në të njëjtin model. Kjo do të thotë se ato janë veprat e të njëjtit Autor dhe veprojnë nëpërmjet një urdhëri të vetëm. Ndryshe, bashkëpërgjigjja dhe përshtatja në të njëjtën kohë, me të njëjtin model, në të njëjtën formë, nga i njëjti lloj, në të gjitha anët, do të ishte e pamundur. Prandaj secila nga këto gjëra të punuara e të modeluara me mjeshtëri të hollë është si një shpallje për Atë të vetëm të fshehur të Cilin çdo gjë e tregon.

[251] Dhe sa për elementet dhe mineralet, këto tregojnë elementet e ajrit, ujit, dritës, dhe dheut, të cilat kanë detyra të shumta të mirorganizuara; ato nxitojnë për të ndihmuar të gjitha qëniet e nevojshme me lejen Hyjnore; futen gjithkund dhe japin ndihmë me urdhrin Hyjnor, dhe i ngrejnë të gjitha gjërat e domosdoshme për jetën, dhe mëndin (u japin gji) gjallesave, dhe janë burimi i thurjes dhe i mbishkrimit të artifakteve Hyjnore, janë paraardhësit e tyre dhe djepa për ato.

Çdo lloj stofi me lule, çdo makineri gjeniale e shkathët dhe çdo kafshatë e embël sikur të ishte një vulë e asaj mrekullie duke shfaqur Autorin; sikur të ishte një stampë e Tij, një shenjë, një zbukurim dhe sikur secila të thonte nëpërmjet gjuhës së gjendjes së saj:

"Vepra e kujtdo që jam unë, edhe arka dhe dyqanet tek të cilat unë gjendem janë prona e Tij. Çdo skalitje thotë: "Ai i cili më endi mua, gjithashtu endi edhe dengun e stofit në të cilin unë jam." Çdo kafshatë e ëmbël thotë: "Ai i cili më bëri mua dhe më poqi, kazani në të cilin unë jam, është gjithashtu i Tij." Dhe çdo makineri thotë: "Ai i cili më prodhoi mua, gjithashtu i prodhon të gjitha ato si unë që janë shpërndarë gjithandej tokës dhe që na bën të arrijmë në çdo anë të mbretërisë, është Ai. Kjo do të thotë se Pronari i mbretërisë është gjithashtu Ai. Prandaj, cilido që të jetë pronari i të gjithë kësaj mbretërie dhe pallati, vetëm Ai mund të jetë pronari ynë gjithashtu." Për shembull, me qëllim që të jesh pronari i vërtetë i një gjerdani fishekësh ose madje i një kopseje që i përket uniformës ushtarake ku janë vendosur simbolet e shtetit sipër saj, duhet padyshim që ai të jetë pronari i të gjitha fabrikave në të cilat ato prodhohen. Në qoftë se një ushtar i parregullt e mburravec do të pretendonte ndryshe, atij do t'i thuhej: "Ato janë pronë e shtetit." Dhe ato do t'i merreshin atij, dhe ai do të dënohej.

Shkurtazi: Ashtu si elementet në këtë mbretëri të cilat janë lëndë të shpërndara në të gjitha anët, ku pronari i tyre është Një i Vetëm dhe i ka në pronësi të gjitha gjërat që ndodhen në të, po ashtu artet e përhapura gjithandej asaj mbretërie, meqenëse janë të ngjashme, ato shfaqin një shenjë apo një stampë të vetme dhe kështu të gjitha ato shpikje të shpërndara mbi faqen e mbretërisë tregojnë se Ai i Vetëm Sundon mbi ato arte dhe mbi gjithçka.

Dhe kështu, o shoku im! Ndodhet një shenjë Njësie, një stampë Uniteti, në këtë vend, domethënë, në këtë pallat madhështor, sepse ndërsa duke qenë të shumta, disa shfaqin unitetin ose ngjashmërinë, meqenëse ato i ngjasojnë njëra-tjetrës dhe gjenden gjithkund. Dhe meqenëse uniteti tregon të Vetmin, ashtu siç dihet, atëherë domosdoshmërisht Autori i këtyre gjërave dhe pronari i tyre duhet të jetë Një i vetëm. Për më tepër, shikoje me vëmendje këtë: Nga prapa

perdes së të padukshmes një spango[252] e trashë është shfaqur. Vështro, tani me mijëra fije janë varur poshtë prej saj. Dhe shikoji majat e fijeve: një diamant, një dekoratë, një mirësi dhe një dhuratë i është bashkangjitur secilës. Dhurata të përshtatshme po i jepen gjithësecilës prej krijesave. A e di ti se sa veprim prej idioti do të ishte nëse nuk e njeh dhe nuk e falënderon Atë të Vetëm i Cili i shtrin nga prapa perdes së çuditshme të së padukshmes ato mirësi e dhurata të mahnitshme, sepse në qoftë se ti nuk e njeh Atë, ti do të detyroheshe të thonje: "Këto spango janë duke i bërë vetë diamantet dhe dhuratat e tjera në majat e tyre dhe i ofrojnë ato." Atëherë ti do të të duhej t'ua atribuoje secilës spangoje kuptimin e një mbreti. Ndërsa para syve tanë një Dorë e padukshme është duke i bërë fijet dhe gjithashtu duke ua bashkangjitur atyre dhuratat. Kjo do të thotë se çdo gjë në këtë pallat, tregon Autorin e saj të mrekullueshëm në mënyrë më të qartë se sa vetveten. Në qoftë se ti nuk e njeh Atë, ashtu siç duhet, atëherë ti do të bije një qind herë më poshtë se sa një kafshë, sepse ti do të detyroheshe t'i mohoje të gjitha këto gjëra.

PROVA E NËNTË

Eja o shoku im i paarsyeshëm! Ti nuk e njeh Pronarin e këtij pallati, dhe ti nuk dëshiron që ta njohësh Atë, sepse e vlerëson të pagjasë ekzistencën e Tij. Ti po shmangesh në mohim sepse nuk mund t'i perceptosh me trurin tënd të ngushtë artet dhe veprat e Tij të mrekullueshme. Ndërsa pagjasia, pamundësia e vërtetë, vështirësitë reale dhe mundimet e mëdha qëndrojnë në mosnjohjen e Tij, sepse në qoftë se ne e njohim Atë, ky pallat i tërë, dhe kjo gjithësi, bëhet aq e lehtë dhe pa shqetësim, ashtu si një gjë e vetme; Ajo do të bëhej mjet për bollëkun dhe begatinë rreth nesh. Në qoftë se ne nuk e njohim atë dhe në qoftë se Ai nuk do të ekzistonte, atëherë çdo gjë do të bëhej aq e vështirë sa i gjithë ky pallat, sepse çdo gjë është bërë aq me mjeshtëri ashtu si pallati. Atëherë as bollëku, as begatia nuk do të mbeteshin. Në të vërtetë asnjë nga këto gjëra të cilat ne i shohim nuk do të kalonte në dorën tonë dhe në asnjë dorë tjetër. Shiko vetëm kavanozin e

[252] Spangoja e trashë aludon për pemët frutdhënëse; mijërat e fijeve, aludojnë për degët e tyre; diamantet, dekoratat, mirësitë dhe dhuratat që janë tek ato fije aludojnë për shumëllojshmëritë e luleve dhe të frutave.

konservës së ëmbël, që i është bashkangjitur kësaj spangoje.[253] Në qoftë se ai nuk do të ishte shfaqur nga kuzhina e Tij e mrekullueshme e fshehur, ne nuk do të kishim mundur ta blenim atë as me njëqind dollarë, megjithëse ne e blejmë atë tani me dyzet qindarka.

Po, e gjithë pamundësia, vështirësia, shqetësimi dhe mundimi, dhe në të vërtetë, gjithë pagjasia, qëndron në mosnjohjen e Tij. Sepse një peme i jepet jetë nga një rrënjë nëpërmjet një ligji në një qendër, dhe formimi i mijëra frutave është aq i lehtë sa ai i një fruti të vetëm. Por në qoftë se frutat e asaj peme do të kishin qenë lidhur me qendra e rrënjë të ndryshme dhe me ligje të ndryshme, atëherë çdo frut do të kishte qenë aq i vështirë për t'u prodhuar, aq sa pema. Në qoftë se pajisja e një ushtrie të tërë do të ishte nga një qendër, nëpërmjet një ligji, dhe nga një fabrikë, për sa ka të bëjë me sasinë, ajo është aq e lehtë sa pajisja e një ushtari të vetëm. Ndërsa në qoftë se çdo ushtar do të pajisej nga vende të ndryshme, atëherë për të pajisur një ushtar duhet të kishte aq shumë fabrika sa për të pajisur të gjithë ushtrinë.

Ashtu si këto dy shembuj, në qoftë se në këtë pallat të mirorganizuar në këtë qytet të bukur, në këtë mbretëri të përparuar, në këtë botë madhështore, krijimi i të gjitha këtyre gjërave do t'i atribuohej një Autori të Vetëm, kjo do të bëhej aq e lehtë, aq e kollajt, saqë ajo bëhet arsyeja për bollëkun e pafund, për dobishmërinë dhe për bujarinë që ne e shohim. Përndryshe, secila gjë do të bëhej aq e shtrenjtë dhe aq e vështirë, saqë sikur e gjithë bota, nëse do t'i jepej si çmim për të, ajo nuk do të përfitohej.

PROVA E DHJETË

Eja, o shoku im, që ke ardhur pak në vete! Ne tashmë kemi qenë këtu pesëmbëdhjetë ditë.[254] Në qoftë se nuk i njohim rregullat e kësaj bote dhe nuk e njohim mbretin e saj, ne do të meritojmë ndëshkim. Ne nuk kemi më justifikim, sepse për pesëmbëdhjetë ditë, sikur ne na u

[253] Kavanozi i konservës tregon dhuratat e mëshirës Hyjnore si pjeprat, shalqitë, shegat dhe si kutia qumështi që është arra e kokosit (hindit) e të tjera nga kavanozët e fuqisë Hyjnore, dhe të gjitha ato janë dhurata të Mëshirës Hyjnore.

[254] Pesëmbëdhjetë ditët tregojnë moshën e të pesëmbëdhjetave, moshën e përgjegjësisë.

dha një afat lirie dhe u pezullua përkohësisht vendimi; këta nuk na prekin neve. Natyrisht ne nuk jemi lënë të vetëm në dëshirat tona. Ne nuk mund të bredhim si një kafshë midis këtyre krijesave delikate, të mirëbalancuara, të holla, të punuara me mjeshtëri dhe instruktuese, e t'i prishim; ato nuk do të na lejojnë neve t'i dëmtojmë. Gjithashtu ndëshkimet e mbretit madhështor të kësaj mbretërie janë shumë të rrepta gjithashtu. Ti mund ta kuptosh nga kjo se sa i fuqishëm dhe sa madhështor është mbreti. Ai e organizon këtë botë të madhe sikur të ishte një pallat dhe e bën atë të rrotullohet si një makineri. Ai e administron këtë mbretëri të madhe si një shtëpi, duke mos humbur asgjë. Shiko se si mbushet ena dhe si zbrazet; Ai, në mënyrë të vazhdueshme, e mbush këtë pallat, këtë mbretëri, këtë qytet, me rregullin më të plotë dhe e boshatis atë me urtësinë më të plotë. Ashtu si duke i shtruar tryezat dhe pastaj duke i hequr, shumëllojshmëritë e ushqimeve sillen me radhë dhe u jepen për t'i ngrënë në formën e një shumëllojshmërie të madhe tryezash[255] duke u shtruar nëpërmjet një Dore nga e padukshmja në çdo anë të mbretërisë së Tij të gjërë dhe pastaj duke u ngritur, Dora e së padukshmes e ngre atë, pastaj sjell një tjetër në vend të saj. Ti e shikon këtë gjithashtu, dhe në qoftë se e përdor arsyen tënde, ti do të kuptoje se brenda asaj madhështie të lartë ndodhet një bujari dhe një zemërgjërësi e pafundme.

Dhe shiko, ashtu si të gjitha gjërat që dëshmojnë sovranitetin dhe unitetin e Atij të Padukshmi, po ashtu, këto revolucione dhe ndryshime të cilat kalojnë një pas një, si karvane, dhe hapen prapa perdes së vërtetë, dëshmojnë vazhdimësinë dhe qëndrueshmërinë e Tij, sepse shkaqet e gjërave zhduken së bashku me gjërat. Kështu gjërat dhe shkaqet zhduken së bashku, ndërsa ato të cilat vijnë pas tyre vijnë të reja dhe kanë shenja si paraardhëset e tyre. Atëherë ato nuk janë nga veprimi i atyre shkaqeve, por nga veprimi i Atij që nuk zhduket kurrë. Ashtu siç mbetet shkëlqimi –pas zhdukjes së fluskave të lumit që rrjedh– në ato fluska që i ndjekin ato, gjë kjo që na bën të kuptojmë se ky shkëlqim nuk është nga fluskat që u zhdukën, por nga një burim i përhershëm drite që i bën ato të shkëlqejnë, po kështu ndryshimi i shpejtë i gjërave dhe gjërat që vijnë pas tyre duke marrë të njëjtat

[255] Tryezat tregojnë faqen e tokës në verë, gjatë të cilës qindra tryeza të të Gjithëmëshirshmit shfaqen të freskëta e të ndryshme nga kuzhinat e mëshirës. Çdo kopsht është një kazan, çdo pemë është një mbajtëse tabakeje.

ngjyra, tregon se ato janë shfaqje, mbishkrime, pasqyra dhe vepra arti të Atij që është i përjetshëm, i pavdekshëm dhe i vetëm.

PROVA E NJËMBËDHJETË

Eja, o shoku im! Tani unë do të të tregoj ty një provë vendimtare aq të fuqishme sa dhjetë të mëparshmet. Ne do të hipim në një anije[256] dhe të lundrojmë për në një gadishull shumë të largët, sepse çelësi i enigmave të kësaj bote do të jetë atje. Për më tepër, gjithkush është duke e shikuar atë gadishull dhe është duke pritur diçka prej tij, ata po marrin urdhëra prej atje. Shiko, ne po shkojmë atje. Tani ne arritëm, zbarkuam në breg dhe vumë këmbët tona në gadishull. Ne tani jemi para një grumbullimi të madh njerëzish, aty janë mbledhur elita dhe njerëzit më të rëndësishëm të mbretërisë. Shiko me vëmendje, ky komunitet i madh ka një udhëheqës. Eja të afrohemi edhe më shumë; ne duhet të njihemi me të. Shiko! Çfarë dekorimesh të shndritshme ka ai, më shumë se njëmijë prej tyre. [257] Sa fuqishëm flet ai! Sa i këndshëm është bisedimi i tij! Në këto dy javë unë kam mësuar vetëm pak rreth asaj që ai flet. Edhe ti mësoji ato prej meje. Shiko! Ai personalitet flet për Mbretin Autor të mrekullive të kësaj mbretërie dhe thotë se Ai e ka dërguar atë për tek ne. Shiko! Ai është duke shfaqur mrekulli të tilla, saqë ato nuk lënë asnjë dyshim, se ai është një i dërguar i posaçëm i mbretit.

Shiko me vëmendje, jo vetëm krijesat e këtij gadishulli e dëgjojnë atë që ai thotë, por ai është duke e bërë të gjithë mbretërinë ta dëgjojë në mënyrë të mahnitshme, sepse gjithkush po përpiqet ta dëgjojë ligjëratën këtu. Jo vetëm njerëzit e dëgjojnë; por edhe kafshët e dëgjojnë atë gjithashtu. Dhe shiko, madje edhe malet janë duke i dëgjuar urdhëresat që ai solli dhe po dridhen në vendet e tyre; edhe

[256] Anija tregon historinë, dhe gadishulli tregon epokën e lumturisë ose shekullin e Profetit a.s.m.. Duke hequr rrobat e këtij civilizimi të ulët në bregun e tij të errët, duke hyrë në detet e kohës, duke i hipur anijes së historisë, duke e ndriçuar tek Gadishulli arabik dhe tek Era e lumturisë dhe duke vizituar lavdinë e Botës a.s.m. tek detyrat e tij, ne mësojmë se Ai personalitet është prova e Njësisë Hyjnore aq e ndritshme saqë ai ka ndriçuar të gjithë globin dhe dy fytyrat e së shkuarës dhe të së ardhmes si dhe largon errësirën e mosbesimit e të çudhëzimit.

[257] Një mijë dekorimet janë mrekullitë e profetit Muhammed a.s.m. të cilat sipas atyre që i kanë hetuar, arrijnë afërsisht njëmijë.

pemët gjithashtu lëvizin për tek ato vende që ai ua bën me shenjë. Ai e bën ujin të vërshojë prej çdo vendi që ai dëshiron; ai madje i bën gishtërinjtë e tij si Burimi i Keutherit, dhe ua jep njerëzve ta pinë. Dhe shiko, me shenjën e tij, një llambë e rëndësishme[258] çahet më dysh. Kjo do të thotë se sikur mbretëria së bashku me të gjitha qëniet e saj e njohin se ai është një zyrtar dhe i dërguar me mision nga ana e Mbretit; se ai është përçuesi më i sinqertë dhe i vërtetë i urdhëresave të tij të mëdha, dhe lajmëtari i mbretërisë dhe zbuluesi i enigmës së krijimit. Ti i sheh ata t'i kushtojnë vëmendje e t'i binden atij, si ushtarë të bindur. Të gjithë ata njerëz me mend rreth tij deklarojnë: "Po, po, ajo është e vërtetë", duke vërtetuar gjithçka që ai thotë. Në të vërtetë, duke iu nënshtruar shenjave dhe urdhëresave të tij, malet dhe pemët në këtë mbretëri si dhe Drita e madhe[259] që e ndriçon atë, thonë: "Po, po, gjithçka që ti thua është e vërtetë."

Dhe kështu, o shoku im i pavëmendshëm! A do të mund të kishte ndonjë kontradiktë apo mashtrim në fjalët e këtij fisniku? Ruajna Zot! Kurrë nuk mund të gjenden gjëra të tilla në fjalët e tij. Ky është ai të cilin e nderon mbreti me njëmijë dekorata të veçanta prej vetë thesarit të Vet; ato janë shenja vërtetimi për të dhe të gjithë njerëzit e shquar të mbretërisë i vërtetojnë ato. E gjithë fjala e tij është besim e qetësi. Ai përmend Atributet e mrekullueshme, dhe urdhërat e Tij të thella e serioze. Në qoftë se ti do të gjeje në veten tënde ndonjë gjë në kundërshtim me të vërtetën në këto gjëra, atëherë do të bëhej e domosdoshme që t'i mohoje: këtë pallat, këto llamba, këtë komunitet dhe të mohoje ekzistencën dhe realitetin e tyre. Nëse ti mundesh, shtrije gishtin e kundërshtimit kundra këtyre! Dhe shiko se si gishti yt do të thyhet nga fuqia e provave dhe do të ngulet në syrin tënd...

[258] Llamba e rëndësishme është hëna, e cila u ça në dy gjysma thjesht me shenjën e tij. Domethënë, ashtu siç tha Mevlana Xhami: "Me penën e Gishtit të Tij, ai analfabet i cili nuk dinte as të shkruante, shkroi një Elif në faqen e qiejve dhe me të u ça hëna më dysh...

[259] Drita e madhe është Dielli; kur ai u shfaq me kthimin prapa të tokës, Imam Aliu r.a. i cili kishte qenë i pamundur për të kryer faljen e iqendisë meqenëse Profeti a.s.m. po flente në krahët e tij, për shkak të kësaj mrekullie ai mundi ta kryejë faljen në kohë.

PROVA E DYMBËDHJETË

Eja vëllai im, që ke ardhur pak në vete! Unë do të të tregoj një provë tjetër me fuqinë e të gjitha njëmbëdhjetë provave të mëparshme. Shikoje këtë dekret të ndritshëm[260], i cili zbret nga lart dhe të cilin gjithkush e vështron me vëmendje të plotë ose nga habia ose nga nderimi. Ai personalitet i nderuar me një mijë dekorata, përveç atyre urdhëresave dritëdhënëse, qëndron pranë Kur'anit dhe ia shpjegon gjithkujt kuptimet e tij. Stilet e dekretit ndriçojnë në një mënyrë të tillë saqë ato tërheqin shikimet vlerësuese të gjithkujt, dhe ai dekret flet për çështje aq të rëndësishme dhe serioze, saqë gjithkush detyrohet t'u vërë veshin atyre pasi ato u përkasin të gjithëve, sepse ai i përshkruan të gjitha cilësitë, aktet, urdhrat dhe atributet e të Vetmit i Cili qeveris të gjithë mbretërinë, Ai e bëri këtë pallat dhe i shfaqi këto çudira. Ashtu siç ndodhet një stampë e fuqishme në dekret si një i tërë, po ashtu, shiko, ndodhet një vulë e paimitueshme në çdo rresht dhe në çdo fjali, dhe për më tepër, kuptimet, të vërtetat, urdhërat dhe shembujt e urtësisë që ai pohon shikohen të jenë në një stil të veçantë për të, i cili mban kuptimin e vulës shpirtërore.

Shkurtazi: Ky dekret i lartë e tregon Atë mbret madhështor ashtu si dielli, sa që ai i cili nuk është i verbër, do ta shikonte atë...

Dhe kështu, o shoku im! Në qoftë se ti ke ardhur në vete, kjo është e mjaftueshme sa për tani... Në qoftë se ti ke diçka për të thënë, thuaje!

Në përgjigjje, njeriu kokëfortë tha: "Unë vetëm mund të them këtë përballë këtyre provave të tua: I gjithë lavdërimi i takon Zotit xh.sh. që unë besova. Dhe unë besova në një mënyrë aq të ndritur si dielli dhe aq të qartë si dita se kjo mbretëri ka një Krijues, Zotërues të Plotësimit; kjo botë ka një Pronar të Vetëm të Gjithëlavdishëm dhe ky pallat ka një Autor të Vetëm Hirplot. Zoti qoftë i kënaqur me ty, sepse ti më ke shpëtuar nga kryeneçësia e mëparshme dhe nga marrëzia. Secila nga provat që ti i tregove ishte në vetvete e mjaftueshme për të demonstruar të vërtetën, por ama unë të dëgjoja ty sepse çdo provë prej tyre hapi horizonte më të gjëra dhe dritare më të ndritshme, më të

[260] Dekreti i ndritshëm i referohet Kur'anit, ndërsa vula në të i referohet mrekullisë së tij.

ëmbëla, më të këndshme, më vezulluese dhe më të hijshme për nivelet e njohjes së Zotit xh.sh. dhe për dashurinë e Tij të siqnertë."

Kështu tregimi në formën e krahasimit duke shprehur të vërtetën e fuqishme të *"Uniteit Hyjnor dhe besimin në Zotin xh.sh."* u plotësua. Nëpërmjet mirësisë së të Gjithëmëshirshmit, shkëlqimit të Kur'anit dhe dritës së besimit, ne tani do të tregojmë *"Dymbëdhjetë shkreptima"* dhe një *"Parathënie"*, nga Dielli i Unitetit të vërtetë Hyjnor duke u korresponduar dymbëdhjetë provave në tregim.

وَ مِنَ اللّهِ التَّوْفِيقُ وَ الْهِدَايَةُ

Suksesi dhe udhëzimi janë vetëm nga Zoti xh.sh.

* * *

STACIONI I DYTË I FJALËS SË NJËZET E DYTË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۞ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ ۞ فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۞ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ۞ مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلاَّ هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا اِنَّ رَبِّى عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"All-llahu është Krijuesi i çdo gjëje dhe Ai është vekil (Kujdestar, Ruajtës, Rregullues) mbi gjithçka. Të Tij janë çelësat e qiejve dhe të tokës."[261]

"Kështu pra, i lavdëruar është Ai dhe i lartësuar mbi gjithçka që ata ia bashkojnë Atij, në Duart e të Cilit është mbizotërimi i çdo gjëje dhe tek Ai ju të gjithë do të ktheheni."[262]

"Dhe s'ka asgjë që ne të mos i kemi për të thesaret e pashtershëm, dhe Ne nuk e dërgojmë atë veçse në masë të drejtë e të ditur."[263]

"Nuk ka asnjë krijesë të gjallë që Ai të mos e ketë mbërthyer pas balukeve të ballit (ta ketë nën sundimin e Tij të plotë). Nuk ka dyshim që Zoti im është në udhën më të drejtë (në të vërtetën)."[264]

* * *

[261] Kur'an, 39: 62-63

[262] Kur'an, 36: 83

[263] Kur'an, 15: 21

[264] Kur'an, 11: 56

PARATHËNIE

Në trajtesën time të titulluar "**Katreh***", Një pikë nga deti i Njësisë,* e cila është rreth besimit në Zotin xh.sh., unë kam shpjeguar shkurtazi prova e dëshmi për ekzistencën e Zotit xh.sh. dhe për Unitetin, të bëra nga të gjitha qëniet, secila nëpërmjet pesëdhjetë e pesë gjuhëve. Gjithashtu, në trajtesën *"***NOKTA***", Një pikë nga drita e njohjes së Zotit xh.sh*., unë kam përmendur katër prova universale nga dëshmitë e ekzistencës së Zotit të Gjithëfuqishëm dhe të Unitetit, çdonjëra prej të cilave ka fuqinë e njëmijë provave. Për më tepër, meqenëse ne i kemi diskutuar në afërsisht dymbëdhjetë trajtesa të mia në arabisht me qindra prej provave vendimtare duke treguar ekzistencën e domosdoshme të Zotit të Gjithëfuqishëm dhe Unitetin, unë do të mjaftohem me ato dhe nuk do të ndërmarr ndonjë hetim të thellë. Ne vetëm do të përpiqemi të tregojmë në këtë *"Fjalën e Njëzet e Dytë" "Dymbëdhjetë shkreptima"* nga dielli i besimit në Zotin xh.sh., të cilat unë i kam shkruar shkurtazi në vendet e tjera të Risale-i Nurit.

SHKREPTIMA E PARË

Vërtetimi i Unitetit Hyjnor është dy llojesh. Për shembull, në qoftë se mallrat e ndryshëm të një njeriu të pasur arrijnë në një treg ose në një qytet, ka dy mënyra me të cilat njihen se ato janë të tijat.

E para: Është mënyra e përmbledhur, e thjeshtë dhe e përgjithshme, -domethënë, si për njerëzit e zakonshëm- e cila është: "Askush përveç atij nuk mund ta pronësojë këtë sasi të madhe mallrash." Por ama brenda këtij shikimi të njeriut të zakonshëm mund të ndodhin shumë vjedhje, dhe shumë të tjerë mund të pretendojnë pronësinë e disa pjesëve të atyre mallrave.

Mënyra e dytë është kjo: Duke lexuar shkrimin e tij në çdo pako, duke njohur firmën e tij në çdo deng dhe duke shikuar vulën e tij në çdo parti malli, njeriu deklaron: "Çdo gjë i përket atij personi." Në këtë mënyrë, në kuptim, çdo gjë tregon atë njeri të pasur. Ashtu si mallrat

që e njohin pronarin e tyre në dy mënyra, pikërisht në të njëjtën mënyrë, vërtetimi i Unitetit Hyjnor është dy llojesh:

I pari: është vërtetimi sipërfaqësor dhe i përgjithshëm i Unitetit Hyjnor i cili thotë: "Zoti i Gjithëfuqishëm është Një, Ai nuk ka shok, as të ngjashëm, ky univers i përket Atij."

I dyti: është vërtetimi i vërtetë i Unitetit Hyjnor, i cili, duke shikuar stampën e fuqisë së Tij, vulën e Hyjnisë së Tij dhe mbishkrimet e penës së Tij mbi gjithçka, është si të hapësh një dritare prej çdo gjëje drejtpërdrejt për tek Drita e Tij dhe të vërtetosh e të besosh afërsisht me sigurinë e të shikuarit të Njësisë së Tij se çdo gjë buron nga Dora e fuqisë së Tij dhe se në asnjë mënyrë Ai nuk ka shok apo ndihmës në Qënien e Tij Perëndi, as në Hyjninë e Tij, as në sovranitetin e Tij, dhe kështu të arrish një lloj të vetëdijes së përjetshme të pranisë Hyjnore, besim ky që i jep njeriut një qetësi të vazhdueshme të zemrës. Ne gjithashtu në këtë Fjalë do të përmendim Rreze duke treguar këtë vërtetim të pastër, të lartësuar e të vërtetë të Unitetit Hyjnor.

Një kujtesë brenda shkreptimës së parë: O adhurues i pavëmendshëm i shkaqeve! Shkaqet janë një perde; sepse dinjiteti Hyjnor dhe madhështia kërkojnë perde. Por ajo e cila vepron dhe që i kryen çështjet është fuqia e Krijuesit të përjetshëm; sepse Uniteti Hyjnor dhe lavdia e kërkojnë këtë të jetë kështu, dhe bëjnë të domosdoshme pavarësinë e tyre. Nëpunësit e Monarkut të parapërjetësisë nuk janë ekzekutuesit e vërtetë të ndonjë çështjeje të Sovranitetit të Hyjnisë, por ato janë lajmëtarë për atë madhështi e sovranitet, janë thirrës për tek Ato dhe vëzhguesit e tyre të admiruar. Ato nëpunës dhe mjete janë vetëm për të bërë të njohur dinjitetin e fuqisë dhe madhështinë e Hyjnisë, me qëllim që të mos shfaqet drejtëpërdrejtë Dora e fuqisë në çështje të pjesshme e të ulëta, pra me qëllim që fuqia të mos shikohet të jetë e shoqëruar në gjërat e ulëta e të paçmueshme. Jo ashtu si një mbret njerëzor, i cili i cakton në mbretërinë e tij nëpunësit e zyrtarët veçse si ortakë për arsye të pafuqisë së tij dhe të nevojës.

Domëthënë shkaqet janë vendosur me qëllim që dinjiteti dhe fuqia të mund të ruhen nga aspekti i shikimit sipërfaqësor të mendjes, sepse, ashtu si dy fytyrat e pasqyrës, çdo gjë ka një fytyrë që shikon tek kjo **"Botë e dukshme"**, e cila i ngjason fytyrës së ngjyrosur të pasqyrës,

dhe mund të jetë mjet për ngjyra dhe gjendje të ndryshme. Dhe çdo gjë gjithashtu ka një fytyrë e cila shikon **"Krijuesin"** e saj, e cila i ngjason fytyrës së ndritshme të pasqyrës. Në fytyrën e dukshme, e cila shikon tek kjo botë e dukshme, mund të ndodhen gjendje të papajtueshme me dinjitetin dhe plotësimin e fuqisë së të Adhuruarit të Përjetshëm. Shkaqet janë vendosur që të jenë edhe burimi i atyre gjendjeve edhe mjete për to. Ndërsa lidhur me realitetin e brendshëm dhe fytyrën të cilat shikojnë Krijuesin e tyre, çdo gjë në të është e tejdukshme, e bukur dhe e përshtatshme që vetë fuqia të shoqërohet me të. Ajo nuk është e papajtueshme me dinjitetin e saj; prandaj, shkaqet janë thjesht të jashtme, të dukshme dhe në realitet nuk kanë ndonjë efekt të vërtetë në dimensionet e brendshme të gjërave.

Një urtësi tjetër e shkaqeve të dukshme është kjo: shkaqet janë vendosur si një qëllim që ankesat e padrejta dhe kundërshtimet e pabaza të mos i drejtohen të Drejtit absolut. Sepse të metat burojnë prej tyre, prej mungesës së aftësisë. Për ta ilustruar këtë mister po rrëfejmë një krahasim i cili është në formën e një shembulli të hollë. Meleku Azrail, paqja qoftë mbi të, i tha Zotit të Gjithëfuqishëm: "Robët e Tu do të ankohen rreth meje dhe do të zemërohen me mua ndërsa unë jam duke kryer detyrën time të marrjes së shpirtërave në kohën e vdekjes.

Ndërkohë All-llahu xh. sh. i tha atij me gjuhën e urtësisë: "Unë do t'i lë perdet e fatkeqësive e të sëmundjeve midis tyre dhe shërbëtorëve të Mi, me qëllim që ankesat t'u drejtohen atyre shkaqeve që ata të mos jenë të zemëruar me ty. Atëherë, shiko! Ashtu si sëmundjet që janë perde të cilave u atribuohen ato që imagjinohen si gjëra të këqia tek vdekja dhe ashtu si bukuria e urtësia që gjenden në marrjen e shpirtërave e cila është realiteti që i atribuohet detyrës së Azrailit a.s.; po ashtu Hazreti Azraili është një perde. Ai është një zbatues i asaj detyre dhe perde për fuqinë Hyjnore, me qëllim që disa gjendje në marrjen e shpirtërave, të cilat janë në dukje të këqija, të pamëshirshme dhe të cilat janë të papërshtatshme me plotësimin e mëshirës, të mos i atribuohen All-llahut të Gjithëfuqishëm.

Po, dinjiteti dhe madhështia kërkojnë që shkaqet të jenë një perde e dorës së fuqisë përpara shikimit të mendjes, ndërsa Uniteti Hyjnor dhe lavdia kërkojnë që shkaqet t'i tërheqin duart e tyre nga efekti i vërtetë.

SHKREPTIMA E DYTË

Shikoje këtë kopsht të universit, këtë pemishte të tokës, shikoje me vëmendje fytyrën e bukur të qiejve të stolisur me yje!.. Ti do të shohësh se në secilin nga artifaktet e përhapura e të shpërndara sipër tyre është një vulë e veçantë për Krijuesin e të gjitha gjërave, dhe në nivelet e qënieve të shkruara në faqet e natës e të ditës, të verës e të dimrit, secila e botuar nga pena e fuqisë, janë nënshkrime të paimitueshme dhe ilustruese të Autorit të Gjithëlavdishëm, Krijuesit Hirplot. Ne tani do të përmendim disa nga ato stampa, nga ato vula dhe nënshkrime përmes këtij shembulli.

Për shembull: prej stampave të panumërta, midis shumë të tillave të vendosura mbi jetën, merr në konsideratë këtë: **"Ai bën gjithçka prej një gjëje dhe bën një gjë prej gjithçkaje,"** sepse Ai i bën organet dhe gjymtyrët e panumërta të kafshëve nga lëngu, sperma, dhe gjithashtu nga një ujë i thjeshtë, nga uji i pijes. Kështu të bësh një gjë të vetme gjithçka, sigurisht është vepra e Një të Vetmi që zotëron një Fuqi Absolute. Pastaj transformimi i ushqimeve të shumëllojshme qofshin shtazore ose bimore në një trup të veçantë me një sistem të plotë e të hollë dhe endja e një lëkure të veçantë për çdo gjallesë dhe e gjymtyrëve të veçanta prej atyre lëndëve të shumta, nuk ka dyshim se ajo është vepra e Një të Gjithëfuqishmi mbi gjithçka dhe e Një të Gjithëdituri me njohje absolute. Po, krijuesi i vdekjes dhe i jetës e administron jetën nëpërmjet urtësisë së Tij në këtë dynja me anë të një ligji të mrekullueshëm urdhërues të tillë, saqë për t'u zbatuar ai ligj e për t'u vënë në fuqi është mundësi e veçantë për një të vetëm i Cili ka në zotërimin e fuqisë së Tij të gjithë universin. Kështu, në qoftë se mendja jote nuk është shuar dhe zemra jote nuk është verbuar, ti do të kuptosh se, të bësh gjënë e vetme gjithçka me një lehtësi absolute dhe me një rregull të plotë dhe të bësh gjithçkanë një gjë të vetme me një drejtëpeshim të hollë, me një sistem të shkëlqyer dhe me një mjeshtëri e përsosmëri, sigurisht kjo është një stampë e veçantë e Autorit të gjithçkaje dhe një vulë e veçantë e Krijuesit të të gjitha gjërave.

Për shembull, në qoftë se ti shikon se dikush që posedon veprime të jashtëzakonshme së bashku me thurjen e njëqind dengjeve stofrash dhe materialesh të tjera të ndryshme përlhurash si mëndafshi ose kambriku (pëlhurë pambuku) prej një onsi peshe pambuku, dhe përveç kësaj nga ai pambuk bëhen shumë ushqime si hallva e ëmbëlsira; pastaj ti e

shikon se si Ai merr një grusht hekur e gur, mjalt e gjalp, ujë e dhé, dhe prej tyre prodhon arin e kulluar; ti do të gjykoje në fund me siguri se i përket vetëm Atij arti i mrekullueshëm dhe fuqia mbizotëruese mbi krijesat, saqë të gjitha elementet e tokës i nënshtrohen Atij dhe të gjitha substancat e dheut shikojnë tek Fjala e Tij. Në të vërtetë, shfaqja e fuqisë dhe e urtësisë në "jetën" është njëmijë herë më e çuditshme se sa ky shembull.

Atëherë, merre pra një vulë të vetme prej vulave të shumta të vendosura në jetën...

SHKREPTIMA E TRETË

Hidhe vështrimin tek gjallesat që lëvizin në këtë univers të rrjedhshëm, në këto qënie udhëtuese! Ti do të shohësh se mbi secilën prej gjallesave ndodhen shumë vula të vëna nga i Gjalli i Përhershëm. Një nga ato është kjo: Një qënie e gjallë, për shembull, le të jetë ajo qënia njerëzore, ajo është thjeshtë një shembull i zvogëluar i universit, një frut i pemës së krijimit dhe një bërthamë e botës, sepse ajo përfshin shembujt e shumicës së botëve të qënieve në Botë; sikur një qënie e gjallë e tillë të ishte një pikë e distiluar e universit me një drejtpeshim shumë të hollë. Kjo do të thotë, ta krijosh atë qënie të gjallë, dhe ta zhvillosh e të kujdesesh për të, është e domosdoshme të kesh fuqinë e cila mban dhe drejton të gjithë universin.

Kështu, në qoftë se mendja jote nuk është zhytur në iluzione e mashtrime, ti do të kuptosh se ta bësh një fjalë fuqie, për shembull, një bletë mjalti, një lloj të një indeksi të vogël për të gjitha gjërat; dhe të shkruash në një faqe, për shembull tek njeriu, shumicën e çështjeve në këtë libër të universit; dhe në një pikë, për shembull, në një farë të vockël fiku, të përfshish programin e pemës së fuqishme të fikut; dhe të shfaqësh një shkronjë të vetme, për shembull në zemrën e njeriut, veprat e të gjithë Emrave të Bukur Hyjnorë të cilët janë të dukshëm në faqet e gjithësisë dhe që e rrethojnë atë, dhe të bësh të shkruhen në aftësinë e memories së njeriut, e cila është vendosur në një vend me përmasën e një thjerrëze, shkrime të mjaftueshme për të mbushur një librari, dhe të përfshish në atë aftësi të vockël një indeks të detajuar të të gjitha ngjarjeve në kozmos, sigurisht kjo me të vërtetë është një

stampë e veçantë për Krijuesin e të gjitha gjërave dhe e posaçme për Krijuesin e Gjithëlavdishëm të universit.

Kështu, në qoftë se vetëm një vulë prej shumë vulave Hyjnore mbi qëniet e gjalla e shfaq dritën e saj dhe i bën kështu të lexohen shenjat e kësaj, në qoftë se ti do të ishe i aftë t'i vështroje të gjitha ato vula përnjëherësh dhe t'i shihje ato, a nuk do të deklaroje:

سُبْحَانَ مَنِ اخْتَفَى بِشِدَّةِ الظُّهُورِ

"Lavdia i takon Atij i Cili fshihet në intensitetin e shfaqjeve të Tij."

SHKREPTIMA E KATËRT

Shiko me vëmendje tek qëniet shumëngjyrëshe dhe tek artifaktet e shumëllojshme duke notuar në detin e qiejve dhe të shpërndara mbi faqen e tokës! Ti do të shohësh se mbi secilën ndodhen nënshkrime të paimitueshme të Diellit të parapërjetësisë. Ashtu si stampat mbi jetën dhe vulat mbi qëniet e gjalla që janë të dukshme dhe ne i shohim një ose dy nga ato, po ashtu ndodhen nënshkrime të tilla mbi dhënien e jetës. Meqenëse krahasimet sjellin kuptime të thella më afër perceptimit e kuptimit, ne do ta demonstrojmë këtë të vërtetë me një krahasim.

Për shembull, nga planetët për tek pikëlat e ujit, copat e xhamit, flokët rrezëllitëse të borës, një vulë nga shfaqja e imazhit të diellit dhe nga reflektimi, një vepër e ndritshme e veçantë për diellin është e dukshme. Në qoftë se ti nuk do t'i pranoje diejt e vegjël që duken në ato gjëra të panumërta të jenë manifestimi i reflektimit të diellit, atëherë do të bëhej e domosdoshme të zbrisje në një marrëzi të pafundme si të pranoje ekzistencën aktuale të një dielli të vërtetë natyral në çdo pikël e copë qelqi me pamje nga drita dhe në çdo çikël përballë saj.

Në të njëjtën mënyrë, për sa ka të bëjë me "dhënien e jetës" midis shfaqjeve të ndritshme të Diellit të Parapërjetësisë, ndodhet një vulë mbi çdo qënie të gjallë, saqë sikur të supozonim të bashkoheshin të gjitha shkaqet dhe secila të kishte fuqinë për të vepruar dhe të kishte aftësinë e zgjedhjes, ato përsëri nuk do të mundeshin ta imitonin atë vulë, sepse qëniet e gjalla, të cilat janë mrekulli të fuqisë Hyjnore, janë

secila në formën e një pike përqëndrimi të Emrave Hyjnorë, të cilat janë si rrezet e Diellit të Parapërjetësisë. Në qoftë se ai mbishkrim i çuditshëm e i mahnitshëm urtësie dhe ajo shfaqje e misterit të Njësisë mbi qëniet e gjalla, nuk do t'i atribuoheshin të Vetmit dhe Vetekzistuesit të Përhershëm, kjo do të bënte të domosdoshme rënien në shkallën më qesharake të çudhëzimit dhe në llojin më të çmendur të bestytnisë si të pranoje se, e fshehur brenda çdo krijese të gjallë dhe madje brenda një mize ose një luleje, të ekzistoka një fuqi e pafundme krijuese, një njohuri që t'i përfshinte të gjitha gjërat dhe madje një Vullnet Absolut me të cilin të drejtohej universi, ose t'ia jepje atributet Hyjnore çdo grimce prej grimcave të çdo gjallese, Atribute të cilat janë të veçanta vetëm për Zotin, Ekzistuesin e vetëm të domosdoshëm xh.sh.. Mjaft thjesht, kjo do të bënte të domosdoshme t'ia atribuosh Hyjninë çdo grimce luleje ose mize.

Sepse Krijuesi xh.sh. u ka dhënë grimcave të çdo gjëje –sidomos në qoftë se ato janë farëra dhe bërthama– një gjendje të tillë të veçantë, sikur ajo grimcë shikon tek ajo Qënie e gjallë, ndonëse ajo është një pjesë prej saj dhe merr një pozitë të caktuar në përputhje me sistemin dhe rregullin e saj.

Në të vërtetë, një grimcë e tillë merr cilësitë e të shikuarit të të gjitha specieve të cilave u përket qënia e saj, gjë e cila tregon vazhdimësinë e asaj specieje dhe, duke fluturuar me krahë me qëllim që të vendoset e të ngulet në një vend të përshtatshëm me vazhdimësinë e specieve të saj duke ngritur flamurin e asaj specie. Në të vërtetë, ajo mban një pozitë të tillë e cila do të vazhdojë marrëveshjet dhe lidhjet që kanë të bëjnë me ushqimin dhe furnizimin me të gjitha qëniet e tjera, me të cilat ajo qënie e gjallë është e lidhur dhe prej të cilave ajo ka nevojë.

Kështu, në qoftë se një grimcë e tillë nuk do të ishte një nëpunëse e Zotëruesit të fuqisë absolute dhe në qoftë se lidhja e saj me Të do të këputej, atëherë do të bëhej e domosdoshme t'ia atribuoje asaj grimce një sy i cili t'i shikonte të gjitha gjërat dhe një vetëdije që të përfshinte gjithçka.

Shkurtazi: Në qoftë se diejt e zvogëluar dhe ngjyrat e ndryshme në pikëlat e ujit dhe në copat e qelqit nuk do t'i atribuoheshin reflektimit të diellit dhe shfaqjes së reflektimit të tij, atëherë do të

bëhej e domosdoshme të pranoje ekzistencën e diejve të panumërt në vend të një dielli; do të bënte të domosdoshme të pranoje një bestytni krejtësisht të pamundur.

Në të njëjtën mënyrë, në qoftë se gjithçka nuk do t'i atribuohej të Gjithëfuqishmit të Vetëm Absolut, ajo do të bënte të domosdoshme të biesh në shkallën e pranimit të një pamundësie të njëqindfishtë ashtu si të pranoje zotëra të pafundmë në vend të All-llahut një i Vetëm; aq shumë sa numri i grimcave në univers.

Për ta përmbledhur:

Nga çdo grimcë hapen tre dritare për tek Drita e Unitetit dhe për tek Ekzistenca e domosdoshme e Diellit të parapërjetësisë.

Dritarja e parë: Ashtu si një ushtar i cili ka një lidhje me secilën nga sferat e ushtrisë, domethënë, me skuadrën e tij, kompaninë e tij, batalionin, regjimentin, divizionin dhe me ushtrinë; dhe ai ka detyra sipas atyre lidhjeve dhe veprime në përputhje me detyrat dhe rregullat ushtarake, po ashtu edhe grimcat kanë lidhje të ngjashme. Për shembull, një grimcë e tillë e pajetë në beben e syrit tënd ka lidhje me syrin tënd, me kokën, me trupin, me fuqitë e tua të riprodhimit, me forcën tërheqëse dhe shtytëse, me venat e tua dhe arteriet, me mekanizmin, me forcat ndijore dhe me nervat, madje ajo ka lidhje edhe me vetë llojin njerëzor e të tjera...

Atëherë, ekzistenca e këtyre lidhjeve dhe detyrave tek një grimcë tregon në mënyrë të vetëkuptueshme për sytë që nuk janë të verbër se ajo është një vepër arti dhe një nëpunëse e ngarkuar e të Gjithëfuqishmit të Parapërjetësisë dhe ajo është e urdhëruar dhe vepron nën rregullin e Tij xh.sh..

Dritarja e dytë: Të gjitha molekulat e ajrit mund t'i vizitojnë të gjitha lulet dhe frutat. Ato gjithashtu mund të futen tek ato dhe të punojnë brenda tyre. Në qoftë se ato nuk janë nëpunëse të nënshtruara të Një të Gjithëfuqishmi absolut i Cili i shikon dhe i njeh të gjitha gjërat, atëherë ato molekula endacake, bredharake, do të duhej t'i njihnin të gjitha sistemet dhe strukturat e të gjitha frutave dhe luleve, artin e tyre, prerjen e formave të rrobave që i veshin ato dhe mjeshtërinë e tyre perfekte dhe gjithëpërfshirëse të cilat janë të gjitha të ndryshme. Ja pra,

kjo grimcë shfaq rrezet e një drite të Unitetit Hyjnor, ashtu si dielli. Ti mund ta krahasosh dritën me ajrin, dhe ujin me dheun.

Atëherë, burimet origjinale të këtyre gjërave janë këto katër substanca. Sipas shkencës moderne ato janë hidrogjeni, oksigjeni, karboni dhe azoti, këto janë pjesët përbërëse të elementeve të mëparshëm.

Dritarja e tretë: Në qoftë se ti e mbush një vazo lulesh me pak dhè, i cili përbëhet nga grimcat, ajo mund të jetë mjet për rritjen dhe zhvilimin e çdo bime të lulëzuar dhe frutdhënëse që gjendet në të gjithë tokën, pastaj ti vendos ca farëra të holla në të, ato farëra të ngjashme – si sperma– dhe të përbëra nga karboni, azoti, hidrogjeni dhe oksigjeni; ato janë të ngjashme nga natyra pavarësisht se janë të ndryshme, pasi është vendosur tek ato me penën e Kaderit programi i paraardhësve të tyre, i cili është thjesht shkrim i pastër jolëndor.

Kështu, në qoftë se ne do t'i vendosnim këto farëra me radhë në saksi, ti e beson, ashtu siç ka ndodhur, se secila bimë do të shfaqet bashkë me format e saj të mrekullueshme dhe me trajtat dhe anëtarët e saj. Në qoftë se ato grimca nuk do të ishin nëpunëse të ngarkuara të Një të Vetmi i Cili i njeh të gjitha gjendjet dhe rrethanat e çdo gjëje, i Cili është i aftë që t'i japë çdo gjëje një ekzistencë të përshtatshme për të dhe gjithçka që është e domosdoshme për të dhe fuqisë së të Cilit i nënshtrohet gjithçka me lehtësi të plotë, atëherë çdo grimcë dheu duhej të kishte aq shumë fabrika jolëndore dhe presa tipografike, aq sa numri i të gjitha bimëve të lulëzuara e frutdhënëse, me qëllim që secila të bëhej burim i të gjitha atyre qënieve të gjithëfarshme e të ndryshme, pjesët e të cilave, anëtarët dhe format janë të gjitha të largëta dhe të ndryshme nga njëra-tjetra; ose ndryshe do të ishte e domosdoshme që t'u atribuoje atyre qënieve një njohuri gjithëpërfshirëse dhe një fuqi të aftë për t'i formuar ato, që të jenë burim për të gjitha ato.

Kjo do të thotë, në qoftë se këputet lidhja me Zotin e Gjithëfuqishëm, do të bëhej e domosdoshme të pranoje zotra sa numri i grimcave të dheut, dhe kjo është një bestytni një mijë herë e pamundur. Ndërsa çështja do të bëhej tej mase e lehtë dhe e asryeshme, nëse secila grimcë bëhet nëpunëse e urdhëruar; sepse ashtu si në Emrin e mbretit dhe nëpërmjet fuqisë së tij, një ushtar i thjeshtë i një mbreti të fuqishëm mund ta bëjë një qytet të populluar të shpërngulet, ose të

bashkojë dy dete, ose të kapë rob një mbret tjetër, po ashtu nëpërmjet urdhrit të Monarkut të parapërjetësisë dhe të paspërjetësisë; një mizë hoqi qafe një Nemrud dhe një milingonë shkatërroi Pallatin e Faraonit dhe e rrënoi duke e bërë rrafsh me tokën, dhe një farë e vockël fiku mban mbi shpinë peshën e pemës së fikut.

Për më tepër, në çdo grimcë ndodhen dy dëshmitarë të tjerë të vërtetë për ekzistencën e domosdoshme të Krijuesit dhe për Unitetin. Njëri është se, me pafuqinë e saj absolute, çdo grimcë kryen detyrat më të rëndësishme e më të shumëllojshme. Dhe tjetri është se, së bashku me qënien e saj të pajetë, çdo grimcë i përshtatet rregullit universal dhe sistemeve, gjë e cila shfaq një vetëdije universale. Domethënë, nëpërmjet gjuhës së pafuqisë së saj, çdo grimcë dëshmon ekzistencën e domosdoshme të të Gjithëfuqishmit të Vetëm Absolut, dhe nëpërmjet përshtatshmërisë së saj me rregullin në botë, secila grimcë dëshmon Unitetin e Tij.

كَمَا اَنَّ فِى كُلِّ ذَرَّةٍ شَاهِدَانِ عَلَى اَنَّهُ وَاجِبٌ وَاحِدٌ كَذلِكَ فِى كُلِّ حَىٍّ لَهُ آيَتَانِ عَلَى اَنَّهُ اَحَدٌ صَمَدٌ

Ashtu si në çdo grimcë që ndodhen dy dëshmitarë që tregojnë se Ai është Ekzistuesi i Vetëm i Domosdoshëm i Unitetit, po ashtu në çdo qënie të gjallë ndodhen dy shenja që tregojnë se Ai është i Vetëm dhe Vetekzistuesi i Përhershëm.

Po, në çdo qënie të gjallë ndodhet një **Vulë e Njësisë Hyjnore** dhe një **Stampë e Vetekzistuesit të Përhershëm**, sepse një qënie e gjallë shfaq së bashku në pasqyrën e saj shumicën e Emrave Hyjnorë, shfaqjet e të cilëve janë të dukshëm në univers. Mjaft thjesht, ashtu si një pikë përqëndrimi, çdo qënie e gjallë shfaq manifestimin e Emrit më të Madh të *El-Hajj, El Kajjum,* **i Gjalli i Përjetshëm, Vetekzistuesi i Përhershëm**. Kështu, meqenëse ajo tregon një lloj hije të Njësisë së Esencës Hyjnore nën perden e Emrit *El Muhji,* **Jetëdhënësi,** ajo mban një stampë të Njësisë Hyjnore. Dhe meqenëse qënia e gjallë është si një shembull i zvogëluar i universit dhe një frut i pemës së krijimit, ajo tregon një vulë të Vetekzistuesit të Përhershëm, e cila i sjell sferës së vogël të jetës së saj nevojat e saj të cilat janë aq të shumta sa universi, me një lehtësi dhe në një mënyrë të paparashikuar.

Domethënë, kjo situatë tregon se **ajo ka një Krijues Mbështetës, i Cili është i Tillë që shikimi dhe vlerësimi i Tij për të merr vendin e të gjitha gjërave, pra shikimi i Krijuesit për të është i mjaftueshëm për të gjitha gjërat; të gjitha gjërat nuk mund ta marrin vendin e këtij shikimi.**

نَعَمْ يَكْفِى لِكُلِّ شَيْءٍ شَيْءٌ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ وَ لاَ يَكْفِى عَنْهُ كُلُّ شَيْءٍ وَ لَوْ لِشَيْءٍ وَاحِدٍ

Për më tepër, kjo situatë tregon se ashtu si Mbështetësi i saj që nuk ka nevojë për asgjë, po ashtu asgjë nuk e pakëson thesarin e Tij dhe asgjë fare nuk është e vështirë për fuqinë e Tij. Kjo, atëherë është një lloj i vulës që tregon hijen e Vetekzistuesit të Përhershëm...

Domethënë, në çdo qënie të gjallë është një vulë e Njësisë Hyjnore dhe një stampë e Vetekzistuesit të Përhershëm. Po, nëpërmjet gjuhës së jetës së saj çdo qënie e gjallë reciton:

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ اَللّٰهُ الصَّمَدُ

"Thuaj: 'Ai është All-llahu, Një dhe i Vetëm."[265]

Përveç këtyre dy vulave ndodhen disa 'dritare' më të rëndësishme, por meqenëse ato janë shpjeguar në detaje në vende të tjera, këtu diskutimi ka qenë i shkurtër.

Meqenëse çdo grimcë nga grimcat e këtij universi hap tre dritare, dhe dy 'hapje' për Unitetin e Ekzistuesit të domosdoshëm, edhe jeta gjithashtu hap menjëherë dy dyer. Tani ti mund të krahasosh se si nivelet e qënieve nga grimcat për tek dielli përhapin dritën e njohjes së të Vetmit të Gjithëlavdishëm.

Kështu, ti kupto dhe krahaso nga kjo, shkallët e përparimit shpirtëror në njohjen e Zotit xh.sh. dhe nivelet e vetëdijes për praninë e Tij dhe qetësinë e zemrës!..

[265] Kur'an, 112: 1-2

SHKREPTIMA E PESTË

Në qoftë se një libër shkruhet me dorë dhe në formën e një letre, një laps do të ishe i mjaftueshëm për ta shkruar atë, ndërsa në qoftë se shtypet, nëse shkruhet me shkronja shtypi, atëherë do të duheshin lapsa të shumtë, aq sa numri i shkronjave të librit, domethënë shkronja metalike të shumta, me qëllim që ai të shtypet. Dhe në qoftë se pjesa më e madhe e librit shkruhet me një shkrim tej mase të hollë brenda disave prej shkronjave të tij, -ashtu si sureja Ja'sin e zvogëluar tek shkronjat Ja'sin- atëherë të gjitha metalet e vogëla të shtypit janë të domosdoshëm për ato shkronja të veçanta, me qëllim që të mund të shtypet.

Në të njëjtën mënyrë, në qoftë se ti thua se libri i Universit është shkrimi i Penës së fuqisë së Vetekzistuesit të Përhershëm dhe letra e të Vetmit të pashoq, atëherë ti ecën në një rrugë të arsyeshme aq të lehtë, sa që ajo bëhet e domosdoshme. Por, në qoftë se ia atribuon atë Natyrës dhe shkaqeve, ti ecën në një rrugë aq të vështirë, sa që ajo bëhet e pamundur, dhe aq e mbushur me bestytni sa që asnjë ide fikse apo iluzion nuk do ta pranonte atë, sepse do të bëhej e domosdoshme që natyra të ishte e pranishme në çdo pjesë dheu, dhe në çdo pikë uji, dhe në çdo pjesë ajri të ishin miliarda presa tipografike metali dhe fabrika të panumërta jolëndore, me qëllim që ato të ishin mjetet e formimit të numrave të pallogaritshëm të bimëve të lulëzuara dhe frutdhënëse. Ose ndryshe do të ishte e domosdoshme të pranoje se në to ndodhet njohja që përfshin gjithçka dhe fuqia e mjaftueshme për të gjitha gjërat, me qëllim që ato të mund të jenë burimi i vërtetë i atyre krijesave; dhe kjo, për arsye se çdo pjesë dheu, uji dhe ajri mund të jenë burimi i shumicës së bimëve. Ndërsa formimi i të gjitha bimëve, -qofshin të lulëzuara apo frutdhënëse- është aq i mirorganizuar, aq i drejtpeshuar dhe aq të dallueshme e të ndryshme nga njëra-tjetra, saqë një fabrikë e ndryshme jolëndore ose presa tipografike të ndryshme do të ishin të domosdoshme për secilën dhe të veçanta për çdonjërën. Kjo do të thotë se, në qoftë se Natyra do të dilte prej qënies së saj si njësi matëse e krahasuese -model, silogjizëm- për krijesat dhe të bëhej burimi për ekzistencën e tyre, kjo do të bënte të domosdoshme që të ndodheshin prezent në çdo gjë makineritë e të gjitha gjërave! Kështu, bazat e idesë së adhurimit të natyrës janë një bestytni e tillë sa që do të turpëroheshin prej saj edhe vetë bestytnorët. Shiko se çfarë

paarsyeshmërie të pafundme e qesharake vlerësojnë njerëzit e çudhëzuar, të cilët pandehin se janë të mençur. Nxirr mësime!..

Shkurtazi: Ashtu si çdo shkronjë e një libri që e tregon vetveten me masën e saj, dhe e tregon ekzistencën e saj në një mënyrë si dhe e përshkruan dhe e bën të njohur shkruesin e saj me dhjetë fjalë dhe e tregon atë në shumë mënyra, si për shembull: "Ai që më shkroi mua ka shkrim të bukur dore. Pena e tij, ngjyra e bojës së tij, është e kuqe dhe kështu me radhë ."

Në të njëjtën mënyrë, çdo shkronjë e librit të fuqishëm të universit e tregon vetveten aq sa ka masën dhe e shfaq vetveten aq sa ka formën, por ajo i shfaq Emrat e Skalitësit të parapërjetësisë dhe i tregon ato aq shumë, aq sa një poemë dhe sa numri i cilësive të saj duke e dëshmuar Atë të cilin ajo shpreh dhe aludon. Prandaj, duhet të mos bie në mohimin e Krijuesit madhështor, as edhe ai sofisti idiot i cili mohon edhe veten e tij, edhe universin!..

SHKREPTIMA E GJASHTË

Ashtu siç ka vendosur Krijuesi i Gjithëlavdishëm mbi kokën e të gjitha qënieve dhe në ballin e krijesave vulat e Njësisë së Tij; (disa prej të cilave ti i ke parë në *Shkreptimat* e mëparshme), po ashtu Ai ka vendosur në mënyrën më brilante shumë stampa të Njësisë mbi të gjitha speciet dhe shumë vula Uniteti mbi të gjitha universalet; madje Ai ka vendosur në tërësinë e botës stampa të ndryshme të Unitetit. Kështu, prej atyre vulave dhe stampave të shumta, ne do të tregojmë njërën të vendosur në faqen e fytyrës së tokës në kohën e pranverës. Ajo është si vijon:

Skalitësi i Parapërjetësisë duke sjellë në jetë në pranverë e në verë të paktën treqind mijë specie bimësh dhe kafshësh me dallim dhe specifikim të plotë dhe me një rregull e ndarje të plotë midis një përzierje dhe ngatërrese të pafundme, kjo është një stampë e Unitetit Hyjnor aq e qartë dhe e ndritshme, aq sa vetë pranvera. Po, gjithkush që ka një thërrime vetëdije do ta kapë e perceptojë se, të krijosh me rregull të plotë në ngjalljen e tokës së vdekur në pranverë treqind mijë shembuj ringjalljeje prej së vdekuri dhe të shkruash pa gabim, pa defekt ose mangësi, në mënyrën më të mirëbalancuar, me përmasa të

harmonizuara, të mirërregulluara dhe në mënyrën më të plotë anëtarët individualë të treqind mijë specieve njëri brenda tjetrit në faqen e tokës, kjo është një vulë e veçantë për të Vetmin e Gjithëlavdisë, për të Gjithëfuqishmin e Plotësimit, për të Gjithurtin e Bukurisë, i Cili zotëron një fuqi të pafundme, një njohje gjithëpërfshirëse dhe një vullnet të aftë për të administruar të gjithë universin.

Kur'ani i gjithurtë urdhëron:

فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Shihni pra te pasojat e Mëshirës së All-llahut, se si Ai ringjall tokën pas vdekjes së saj. Sigurisht që (All-llahu, i Cili siç ringjalli tokën pas vdekjes së saj) do të ngrejë me siguri të vdekurit (Ditën e Ringjalljes) dhe Ai është i zoti për të bërë çdo gjë."[266]

Po, sigurisht fuqia e Krijuesit të Gjithurtë e cila shfaqi treqindmijë lloje nga shembujt e Ringjalljes në ringjalljen e tokës brenda pak ditëve, atëherë padyshim Ringjallja e njeriut për fuqinë e Tij krijuese është shumë e lehtë. Për shembull, a mund t'i thuhet një Autori i cili shfaq mrekulli si dhe zhduk male shumë të mëdha thjesht me një shenjë prej tij: a mund ta heqësh nga kjo luginë këtë shkëmb gjigant i cili po bllokon rrugën tonë?". Në të njëjtën mënyrë, nuk guxon një qënie me mend të thotë me një mënyrë që e vlerëson si të pamundur për të Gjithurtin Gjithëbujar e Mëshirëplotë i Cili krijoi qiejt, malet dhe tokën për gjashtë ditë dhe i Cili i mbush ato të dyja dhe i zbraz çast pas çasti: "Si mundet Ai ta zhdukë këtë shtresë dheu e cila është mbi ne dhe e cila ka bllokuar rrugën tonë të shtruar për tek gostia e Tij e përjetshme?"

Ti e shikove një vulë të Unitetit Hyjnor në faqen e tokës në kohën e verës. Tani shiko! Një stampë uniteti që shfaqet me qartësi në administrimin e çështjeve në pranverën madhështore në faqen e tokës është me urtësinë më të madhe dhe me mendjemprehtësinë më të fuqishme, sepse ai aktivitet është brenda një shtrirje absolute, shtrirja

[266] Kur'an, 30: 50

është së bashku me një shpejtësi absolute, ajo shpejtësi është së bashku me një bujari absolute, dhe së bashku me këto, një rregull absolut, një bukuri e plotë arti, një hijeshi dhe një shije e hollë krijimi janë të dukshme.

Këto formojnë një vulë që i përket vetëm Një të Vetmi i Cili zotëron njohje të pafundme dhe fuqi të pakufishme. Po, ne shohim se në tokë brenda një shtrirje absolute ndodhet një krijim, një administrim dhe një aktivitet. Dhe brenda asaj shtrirje këto po ndodhin me shpejtësi absolute.

Dhe së bashku me atë shpejtësi dhe atë shtrirje ato bëhen me një lehtësi absolute. Dhe së bashku me shpejtësinë, shtrirjen dhe me atë lehtësi, një bujari absolute është e dukshme në shumëzimin e qënieve individuale; dhe së bashku me atë bujari, me atë shtrirje e shpejtësi, një lehtësi absolute është e dukshme.

Dhe së bashku me atë bujari, lehtësi, shpejtësi dhe shtrirje, të krijosh një rregull absolut dhe një bukuri të jashtëzakonshme arti që shikohet tek të gjitha speciet dhe individët, dhe dallimi i plotë brenda të pafundmes dhe veprat më të çmueshme brenda një bollëku të jashtëzakonshëm dhe bashkëpërgjigjja e plotë brenda një sfere më të gjërë; dhe mrekullitë më artistike brenda lehtësisë më të madhe; dhe të demonstrosh një art të çuditshëm dhe një aktivitet të mrekullueshëm për një moment, gjithandej, në të njëjtën mënyrë, në çdo individ, është sigurisht dhe padyshim stampa e Një të Vetmi të Cilin ndonëse nuk e përkufizon asnjë vend, është prezent dhe Gjithëshikues gjithkund.

Ashtu siç nuk mund t'i fshihet asgjë Atij, gjithashtu asgjë nuk është e vështirë për Të. Grimcat dhe yjet janë të barabarta në lidhje me fuqinë e Tij.

Për shembull, në një kopsht të bujarisë së Atij të Gjithëlavdishmi të Gjithëmëshirshmëm, unë numërova vilet e rrushit të varura nga një hardhi me trashësinë e dy gishtave të cilat unë i pashë të ishin si një pipëz e vogël midis vileve të mrekullisë së Tij: Ndodheshin njëqind e pesëdhjetë e pesë vile rrushi. Unë i numërova kokrrat e rrushit në një vile, ato ishin afërsisht njëqind e njëzet. Unë mendova dhe thashë: Në qoftë se kjo hardhi do të ishte një rubinet prej të cilit të rridhte ujë i përmjaltur dhe ai të jepte ujë në mënyrë të vazhdueshme, ai vetëm do

të ishte i mjaftueshëm për vilet e rrushit, që përballë përcëllimit të nxehtësisë, të mund t'u japë gji atyre qindra pompave të vogëla nga sherbeti i mëshirës. Në të vërtetë, ajo vetëm rrallë merr një lagështirë të pakët. Dhe kështu Ai i Cili e bën këtë duhet medoemos të jetë i Gjithëfuqishëm mbi të gjitha gjërat.

سُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِى صُنْعِهِ الْعُقُولُ

"Lavdia i takon Atij, tek Arti i të Cilit habiten mendjet."

SHKREPTIMA E SHTATË

Shiko! Ashtu si me pak vëmendje që ti mund t'i shohësh vulat e të Vetmit, Vetekzistuesit të Përhershëm në faqen e tokës, ngrije kokën, hapi sytë dhe hidhe vështrimin tek libri i madh i universit. Ti do të shohësh se mbi të gjithë universin lexohet stampa e Unitetit me një qartësi të plotë dhe me masën e madhësisë dhe të shtrirjes së universit, sepse këto qënie janë si pjesët përbërëse të një fabrike të mirërregulluar, ose si kolonat e një pallati ose të një qyteti, ku çdo pjesë mbështet tjetrën, i shtrin duart e saj për të ndihmuar njëra-tjetrën dhe thotë: **"Ja ku jam, në shërbimin tënd!"** për të përmbushur nevojat dhe kërkesat e njëra-tjetrës. Duke ndihmuar njëra-tjetrën ato punojnë së bashku me një rregullsi.

Me përpjekje të përbashkëta ato u shërbejnë qënieve të gjalla. Duke bashkëpunuar e duke shikuar drejt një qëllimi, ato i binden Një Administruesi të Vetëm të Gjithurtë. Duke vepruar në përputhje me një rregull të ndihmës së ndërsjellë i cili është në fuqi, duke filluar nga dielli e hëna, nata e dita, dhe dimri e vera...deri tek bimët duke u ardhur në ndihmë kafshëve të uritura dhe të nevojshme, dhe kafshët duke nxituar për të ndihmuar njeriun e dobët e të nderuar, madje deri tek arritja e lëndëve ushqyese dhe e frutave të buta, duke fluturuar për të ndihmuar të vegjëlit delikatë e të dobët, madje për t'u shërbyer grimcave të ushqimit duke kaluar për të ndihmuar qelizat e trupit... Të gjitha këto lëvizje që veprojnë në përputhje me Rregullin e 'bashkëpunimit' i tregojnë atij që nuk e ka humbur krejtësisht shikimin se ato veprojnë nëpërmjet fuqisë së një të Vetmi, një Ushqyesi Gjithëbujar dhe me urdhrin e një Administruesi të vetëm e të Gjithurtë Absolut.

Kështu, së bashku me të dëshmuarit në mënyrë vendimtare se kjo mbështetje e ndërsjellë në gjithësi, kjo ndihmë reciproke, kjo përgjigje ndaj nevojave të njëri-tjetrit, ky përqafim me njëri-tjetrin, ky nënshtrim dhe ky rregull administrohet nëpërmjet organizimit të një Administratori të vetëm dhe se ato po detyrohen nëpërmjet drejtimit të Një ushqyesi të vetëm; kjo përkujdesje universale dhe kjo mirësi brenda urtësisë universale duhet të shihet qartë në artin e gjërave dhe Mëshira Gjithëpërfshirëse e cila shkëlqen brenda përkujdesjes dhe ushqimi i shpërndarë mbi atë mëshirë dhe i përhapur me qëllim që t'u përgjigjen nevojave të të gjitha qënieve të gjalla të nevojshme për furnizim e ushqim, formon një stampë të Unitetit Hyjnor aq të ndritshme, sa që gjithkush, mendja e të cilit nuk është e shuar krejtësisht, do ta kuptonte këtë, dhe ai që nuk është krejtësisht i verbër do ta shikonte atë.

Po, një perde urtësie duke demonstruar qëllim, vetëdije dhe vullnet e ka mbuluar të gjithë universin. Mbi atë perde urtësie është shpërndarë një perde mirësie dhe përkujdesjeje duke shfaqur mirëbërësi, stolisje, zbukurim dhe dashamirësi dhe mbi atë perde të zbukuruar mirësie, një mantel mëshire duke reflektuar shkreptimat e bërjes së njohur e të dashur, të mirëbërjes dhe të dhënies së dhuratave ka mbuluar dhe e ka përfshirë universin. E shpërndarë sipër asaj perdeje të ndritshme të mëshirës universale është një tryezë me furnizime e ushqime të përgjithshme duke treguar mirësi, mirëbërësi, dashamirësi, dhembshuri të plotë, të ushqyer të hollë dhe mirësi Hyjnore.

Në të vërtetë, këtyre qënieve duke filluar nga grimcat për tek diejt, qofshin individë apo specie, të vogëla apo të mëdha, u është veshur një këmishë madhështore prej një stofi urtësie të zbukuruar me frutat dhe qëllimet, dhe me dobitë dhe synimet.

Dhe mbi atë këmishë duke treguar urtësi, një mantel mirësie i stolisur me lulet e mirëbërësisë dhe të dashamirësisë është prerë në përputhje me shtatin e çdo gjëje; dhe mbi atë mantel të dekoruar favori, një tryezë e një ushqimi të përgjithshëm është vendosur, e ndriçuar me shkreptimat e dashurisë, të dhuratave dhe të mirëbërësisë, të cilave u janë bashkangjitur dekoratat e mëshirës, të cilat, së bashku me dhënien e atyre dekoratave të ndritshme të veshura me xhevahire, janë të gjitha

grupet e qënieve të gjalla në faqen e tokës që përmbushin të gjitha nevojat e tyre.

Dhe kështu, kjo tregon dhe shfaq aq qartë si dielli, Furnizuesin Hirplotë, i Cili është i Gjithurtë, Gjithëbujar dhe i Gjithëmëshirshëm.

A është kështu? A me të vërtetë, çdo gjë është në nevojë të rizkut, ushqimit? Po, ashtu siç shikojmë se çdo individ është në nevojë të ushqimit dhe të domosdoshmërive për vazhdimësinë e jetës, po ashtu shohim se të gjitha qëniet në botë, në mënyrë të veçantë gjallesat, qofshin ato universale ose të pjesshme, të tëra ose pjesë, kanë shumë dëshira e nevoja lëndore dhe jolëndore për ekzistencën e tyre, për jetët e tyre dhe për vazhdimësinë e jetëve të tyre. Por kërkesat dhe nevojat e tyre janë për gjëra të tilla saqë duart e tyre nuk mund ta arrijnë më të voglën e tyre, dhe fuqia e tyre është e pamjaftueshme për më të voglën e atyre kërkesave. Megjithatë, ne shohim se të gjitha dëshirat e tyre dhe furnizimet e tyre lëndore dhe jolëndore, u jepen duarve të tyre nga ku ato nuk mund ta përfytyrojnë e parashikojnë.” مِنْ حَيْثُ لاَ يَحْتَسِبُ [267], me një regull të plotë dhe në kohën e duhur, në mënyrë të përshtatshme dhe me urtësi të plotë.

Atëherë, a nuk tregon kjo nevojë e kërkesë e krijesave, kjo ndihmë e padukshme dhe kjo asistencë, në këtë mënyrë, të Gjithurtin, Ushqyesin e Gjithëlavdishëm dhe Administratorin Mëshirëplotë e Hirplotë?

SHREPTIMA E TETË

Çdo lloj fare e mbjellë në fushë tregon se fusha duhet të jetë në administrimin e pronarit të farishtes dhe se fara gjithashtu është nën drejtimin e Atij që e ka nën kontroll fushën. Në të njëjtën mënyrë, fusha e lërueshme e qënieve, e njohur si elementet, universaliteti i tyre dhe gjithëpërfshirja, pavarësisht njëjtësisë dhe natyrës së pandërlikuar, bimët dhe kafshët, këto fruta të mëshirës, këto mrekulli të fuqisë dhe fjalët e urtësisë të njohura si krijesa, shpërndarja e tyre në shumicën e vendeve dhe vendosja e tyre gjithandej, pavarësisht ngjashmërisë dhe shembëllimit të tyre me njëra-tjetrën, tregojnë se ato janë nën drejtimin e

[267] Kur’an, 65: 3

një Krijuesi të vetëm e të pashoq dhe të një Autori Mrekullibërës, saqë është sikur çdo lule, çdo frut e çdo kafshë të ishte një vulë, stampë dhe nënshkrimi i Atij Krijuesi Gjithëbujar. Kudo që ato gjenden, secila thotë nëpërmjet gjuhës së gjendjes së saj të natyrshme; "Vula e Cilitdo që të jem, edhe kjo tokë tek e cila gjendem është gjithashtu shpikja e Tij. Stampa e cilitdo që të jem, ky vend është një mesazh i Tij gjithashtu. Nënshkrimi i cilitdo që të jem, ky atdhe gjithashtu është thurja e Tij." Kjo do të thotë se të jesh Krijuesi i krijesës më të vogël është e veçantë vetëm për Atë i Cili i mban të gjitha elementet brenda kapjes së fuqisë së Tij. Dhe kushdo që nuk është i verbër, mund ta shohë se të rregullosh dhe të zhvillosh kafshën më të thjeshtë është e veçantë për Atë që i ka të gjitha qëniet, kafshët dhe bimët në kapjen e Hyjnisë së Tij.

Në të vërtetë, nëpërmjet gjuhës së ngjashmërisë dhe të shëmbëllimit me individët e tjerë, çdo qënie individuale thotë: "Vetëm Ai i Cili ka në pronësi specien time mund të jetë pronari im; Kjo nuk mund të jetë ndryshe." Dhe çdo lloj me gjuhën e përhapjes së tij me llojet e tjera në sipërfaqen e tokës thotë: Kush është pronari i të gjithë botës, vetëm Ai mund të jetë pronari im dhe nuk mund të jetë ndryshe. Po kështu, toka me gjuhën e lidhjes së saj me planetët e tjerë dhe me diellin dhe me mbështetjen e saj të ndërsjellë me qiejt, thotë: "Vetëm Ai i Cili është pronari i gjithë universit mund të jetë pronari im. Kjo nuk mund të jetë ndryshe." Po, duke supozuar dikënd duke i thënë një molle të vetëdijshme: "Ti je vepra ime e artit." Nëpërmjet gjuhës së gjendjes së saj të natyrshme, molla do t'i përgjigjej atij: "Hesht! Në qoftë se ti do të ishe në gjendje të formoje të gjitha mollat e tjera në tokë, në qoftë se ti do t'i drejtoje e t'i bëje të gjitha shoqet e mia, pemët e tjera frutdhënëse të shpërndara gjithandej tokës, si dhe të gjitha dhuratat e të Gjithëmëshirshmit që burojnë nga thesari i mëshirës, që vjen me anijen e pranverës, vetëm atëherë ti mund të pretendosh të jesh krijuesi im." Molla do ta thonte këtë dhe do t'i jepte një shuplakë atij personi idiot...

SHKREPTIMA E NËNTË

Ne kemi shpjeguar disa nga vulat, stampat dhe nënshkrimet të cilat janë të veçanta dhe të pjesshme, universale dhe të tëra, mbi 'jetën', mbi 'gjallesat' dhe mbi 'ardhjen në jetë'. Tani ne do të tregojmë njërën nga vulat e panumërta mbi speciet.

Në të vërtetë, meqenëse frutat e panumërta të një peme frutdhënëse administrohen nga një qendër, në përputhje me një ligj dhe me një mënyrë të vetme ngritjeje, atëherë vështirësia, mundimi dhe shpenzimet transformohen në lehtësi. Dhe është aq e lehtë saqë fruta të shumta që janë rritur bëhen njëlloj me një frut të vetëm. Kjo do të thotë se shumësia dhe qendrat e shumta kërkojnë që të jenë për çdo frut shpenzime, vështirësi dhe pajisje, për nga sasia, aq shumë sa kërkohen për një pemë të plotë. Ndryshimi është vetëm për sa ka të bëjë me cilësinë. Shembulli i kësaj është: Ashtu si për prodhimin e të gjitha pajisjeve të domosdoshme ushtarake për një ushtar të vetëm, që do të kërkoheshin aq shumë fabrika, aq sa ka nevojë gjithë ushtria..

Domethënë, në qoftë se çështja kalon nga uniteti tek shumësia, vështirësitë rriten për sa ka të bëjë me sasinë aq sa numri i individëve. Kështu, lehtësia e jashtëzakonshme që shihet tek të gjitha speciet, është rezultati i një lehtësie dhe kollajllëku që buron nga Uniteti dhe Njësia.

Shkurtazi: Ashtu si përshtatshmëria dhe ngjashmëria tek anëtarët bazë midis të gjithë individëve të një specieje dhe i të gjitha specieve të një lloji qënieje që provojnë se ato janë veprat e Një Autori të vetëm, sepse Uniteti i penës dhe i Njësisë së vulës e kërkojnë atë, po ashtu kjo lehtësi absolute që e vëzhgon dhe kjo mungesë vështirësie kërkojnë në shkallën e të qënit e domosdoshme se ato janë veprat e një Krijuesi të Vetëm. Përndryshe, vështirësitë që kanë arritur në shkallën e pamundësisë, do ta dënonin atë lloj qënieje dhe atë specie me mosekzistencë.

Për të përfunduar:

Në qoftë se të gjitha gjërat i atribuohen Zotit të Gjithëfuqishëm, ato bëhen aq të lehta sa një gjë e vetme; ndërsa në qoftë se një gjë i atribuohet shkaqeve, ajo bëhet aq e vështirë sa krijimi i të gjitha gjërave. Meqenëse çështja është kështu, atëherë kjo shumicë e jashtëzakonshme e vëzhguar në univers dhe ky bollëk i pakufishëm përpara syve tonë, tregojnë një stampë Uniteti, si Dielli.

Në qoftë se këto fruta të punuara me mjeshtëri të hollë të cilat ne i marrim me një bollëk e shumicë të tillë, nuk do të ishin prona e Një të Vetmi të Unitetit, ne nuk do të hanim edhe një shegë të vetme, madje edhe nëse do të jepnim të gjithë botën si çmim për punimin e saj.

SHKREPTIMA E DHJETË

Ashtu si jeta, e cila shfaq manifestimin e Bukurisë Hyjnore, që është një provë e Njësisë Hyjnore, edhe vdekja gjithashtu, e cila shfaq manifestimin e lavdisë Hyjnore, është një provë e Unitetit Hyjnor.

Po, për shembull, وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى *"Dhe All-llahut i takon krahasimi, shembulli më i lartë",* ashtu si duke treguar dritën e diellit dhe reflektimin, fluskat në një lum të madh rrjedhës duke lëshuar xixa kur janë me pamje nga dielli, dhe objektet e tejdukshme që shkëlqejnë në faqen e tokës të cilat janë dëshmues për atë Diell, po ashtu vazhdimi i shfaqjes së diellit me shkëlqim me perëndimin e atyre pikave dhe me zhdukjen e shkëlqimit të lëndëve, dhe vazhdimi i asaj shfaqje pa mangësi mbi pikat, mbi fluskat dhe mbi objektet e tejdukshme të tjera që vijnë pas tyre me radhë duke ndjekur njëra-tjetrën, kjo dëshmon në mënyrë vendimtare se ato imazhe të vockëla të diellit, ato drita reflektuese, dhe ato shkreptima të cilat shfaqen dhe shkëndijojnë, që ndizen menjëherë dhe shuhen dhe që ndryshohen e ripërtërihen, sigurisht ato janë shfaqjet e një dielli të qëndrueshëm, të lartë, të vetëm dhe të pavdekshëm. Domethënë, ashtu si nëpërmjet shfaqjes së tyre dhe bërjes së tyre të dukshme, ato pikëla të ndritshme demonstrojnë ekzistencën e diellit, po ashtu me zhdukjen dhe shuarjen e tyre, ato demonstrojnë vazhdimësinë e tij, qëndrueshmërinë dhe unitetin. Në të njëjtën mënyrë, ashtu si nëpërmjet ekzistencës dhe jetës së tyre, këto qënie rrjedhëse me vdekjen dhe me zhdukjen e tyre dëshmojnë Parapërjetësinë e Ekzistuesit të domosdoshëm, përhershmërinë e Tij dhe Unitetin e Tij.

Po, krijesat e bukura dhe qëniet e holla që ripërtërihen dhe kthehen përsëri brenda tatëpjetës dhe zhdukjes, lindjeve dhe perëndimeve, që ndodhin nëpërmjet ndryshimit të natës dhe ditës, të dimrit dhe verës, dhe të shekujve e periudhave, sigurisht tregojnë ekzistencën, vazhdimësinë dhe Unitetin e një Zotëruesi të lartësuar e të përjetshëm, të një bukurie të shfaqur vazhdimisht. Dhe ashtu si vdekjet dhe zhdukja e atyre qënieve së bashku me shkaqet e tyre të dukshme e të ulëta që tregojnë se shkaqet nuk janë asgjë, por vetëm se thjesht perde, atëhere kjo situatë provon në mënyrë vendimtare se këto arte, këto skalitje dhe këto shfaqje janë arte të ripërtërira në mënyrë të vazhdueshme, janë skalitje të ndryshueshme dhe pasqyra lëvizëse të

Hirplotit të Gjithëlavdishëm, të gjithë Emrat e të Cilit janë të shenjtë dhe të bukur; ato janë vulat e Tij të cilat vijojnë njëra pas tjetrës dhe stampat e Tij që ndryshojnë me urtësi...

Shkurtazi: Ashtu si libri madhështor i universit që na mëson neve shenjat krijuese lidhur me ekzistencën e Hyjnisë dhe Unitetin, po ashtu ai dëshmon për të gjitha atributet e plotësimit, të bukurisë dhe të lavdisë së Atij të Gjithëlavdishmi. Gjithashtu ai provon plotësimin e esencës Hyjnore që është pa të meta dhe pa defekt; sepse duket qartë se plotësimi në një punë tregon plotësimin e aktit i cili është burimi dhe origjina e punës; dhe plotësimi i punës tregon plotësimin e Emrit; dhe plotësimi i Emrit tregon plotësimin e Atributit; dhe plotësimi i Atributit tregon plotësimin e cilësive esenciale, dhe plotësimi i cilësive tregon në mënyrë të domosdoshme e të vetëkuptueshme plotësimin e esencës që i posedon ato cilësi.

Për shembull, skalitjet dhe zbukurimet e një pallati të plotë të shkëlqyer, tregojnë prapa tyre nivelin e lartë të veprimeve të plota të një Ndërtuesi mjeshtër dhe me përvojë. Dhe plotësimi i akteve tregon plotësimin e titujve dhe Emrave efektivë të Atij mjeshtri, të cilat demonstrojnë rangun e Tij. Dhe plotësimi i Emrave dhe titujve tregon plotësimin e atributeve të tjera duke cilësuar artin e Ndërtuesit Mjeshtër. Dhe plotësimi i artit dhe i Atributeve tregon plotësimin e aftësive dhe kapacitetin esencial të Atij mjeshtri, të cilat quhen cilësitë esenciale. Dhe plotësimi i atyre cilësive esenciale dhe ai i aftësive tregon plotësimin e natyrës esenciale të Mjeshtrit.

Pikërisht në të njëjtën mënyrë, këto vepra të patëmeta të vëzhguara në botë, shfaqin kuptimin e vërsetit: هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ *"A mund të shohësh ndonjë të çarë?"*[268], ky art në qëniet e mirorganizuara të universit, tregon në mënyrë të dukshme aktet plotësuese të Zotëruesit efektiv të fuqisë. Dhe ato akte të plota tregojnë në mënyrë të qartë Emrat e plotë të Autorit të Gjithëlavdishëm. Dhe Ai plotësim, domosdoshmërisht, tregon e dëshmon atributet e plota të Hirplotit të vetëm i Cili tregohet nga ato Emra. Dhe ato Atribute të plota sigurisht tregojnë e dëshmojnë përkryerjen e të Plotësuarit të vetëm i Cili cilësohet nga ato atribute. Dhe ato cilësi të plota tregojnë me një siguri të tillë absolute Esencën e

[268] Kur'an, 67: 3

plotë të të Vetmit Krijues i Cili i zotëron ato cilësi, dhe ato tregojnë se të gjitha llojet e plotësimit që shihen në të gjithë universin janë veçse shenjat e plotësimeve të Tij, janë gjurmët e lavdisë së Tij, aluzionet e bukurisë së Tij dhe hijet e zbehura e të dobëta në lidhje me Plotësimin e Tij.

SHKREPTIMA E NJËMBËDHJETË

E Cila Ka Fuqinë E Diejve:

Siç është treguar tek *Fjala e Nëntëmbëdhjetë*, Prijësi ynë, Muhammedi, i besuari, paqja dhe bekimet e Zotit xh.sh. qofshin mbi të, është shenja më e lartë e Librit madhështor të Universit dhe Emri më i madh i atij Kur'ani madhështor; është bërthama e pemës së universit dhe fruti i tij më i ndritshëm, dielli i pallatit të botës dhe hëna vezulluese e botës së Islamit, lajmëtari i sovranitetit të Hynisë dhe zbuluesi i urtë i enigmës së Universit, i cili fluturon në nivelet e realitetit me krahët e profetësisë, i cili merr të gjithë pejgamberët nën krahun e profetësisë, i cili mbrojti botën islame nën krahun e Islamit; i cili mori pas tij të gjithë profetët dhe mesazhierët, të gjithë evlijatë-shenjtorët, e të drejtët, të gjithë të pastërtit dhe dijetarët, demonstroi Unitetin Hyjnor me të gjithë fuqinë e Tij dhe hapi rrugën drejt Arshit të Njësisë Hyjnore duke treguar rrugën e besimit në Zotin xh.sh. dhe duke provuar Unitetin Hyjnor.

Atëherë, a mund të ketë ndonjë dyshim apo iluzion që të ketë fuqi të mbyllë apo të jenë perde për besimin në Zot që ai e demonstroi? Meqenëse *Fjalën e Nëntëmbëdhjetë* dhe *Letrën e Nëntëmbëdhjetë me* **Katërmbëdhjetë pikëlat** dhe **Nëntëmbëdhjetë shenjat** nga uji i jetës së njohjes së asaj prove të qartë ne e kemi përcaktuar dhe përshkruar shkurt së bashku me shpjegimin e llojeve të mrekullive të tij, ne do të mjaftohemi këtu me këtë tregues dhe do të përfundojmë me salavate për të që tregon provat vendimtare të Unitetit dhe dëshmon për vërtetësinë e atyre themeleve...

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنْ دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِكَ وَ وَحْدَانِيَّتِكَ وَ شَهِدَ عَلَى جَلاَلِكَ وَ جَمَالِكَ وَ كَمَالِكَ الشَّاهِدُ الصَّادِقُ الْمُصَدَّقُ وَ الْبُرْهَانُ النَّاطِقُ

الْمُحَقَّقُ سَيِّدُ الْاَنْبِيَاءِ وَ الْمُرْسَلِينَ الْحَامِلُ سِرَّ اِجْمَاعِهِمْ وَ تَصْدِيقِهِمْ وَ مُعْجِزَاتِهِمْ وَ اِمَامُ الْاَوْلِيَاءِ وَ الصِّدِّيقِينَ الْحَاوِى سِرَّ اِتِّفَاقِهِمْ وَ تَحْقِيقِهِمْ وَ كَرَامَاتِهِمْ ذُو الْمُعْجِزَاتِ الْبَاهِرَةِ وَ الْخَوَارِقِ الظَّاهِرَةِ وَ الدَّلَائِلِ الْقَاطِعَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ لَهُ ذُو الْخِصَالِ الْغَالِيَةِ فِى ذَاتِهِ وَ الْاَخْلَاقِ الْعَالِيَةِ فِى وَظِيفَتِهِ وَ السَّجَايَا السَّامِيَةِ فِى شَرِيعَتِهِ الْمُكَمَّلَةِ الْمُنَزَّهَةِ لَهُ عَنِ الْخِلَافِ مَهْبِطُ الْوَحْيِ الرَّبَّانِيِّ بِاِجْمَاعِ الْمُنْزِلِ وَ الْمُنْزَلِ وَ الْمُنْزَلِ عَلَيْهِ سَيَّارُ عَالَمِ الْغَيْبِ وَ الْمَلَكُوتِ مُشَاهِدُ الْاَرْوَاحِ وَ مُصَاحِبُ الْمَلَئِكَةِ اَنْمُوذَجُ كَمَالِ الْكَائِنَاتِ شَخْصًا وَ نَوْعًا وَ جِنْسًا (اَنْوَرُ ثَمَرَاتِ شَجَرَةِ الْخِلْقَةِ) سِرَاجُ الْحَقِّ بُرْهَانُ الْحَقِيقَةِ تِمْثَالُ الرَّحْمَةِ مِثَالُ الْمَحَبَّةِ كَشَّافُ طِلْسِمِ الْكَائِنَاتِ دَلَّالُ سَلْطَنَةِ الرُّبُوبِيَّةِ الْمُرْمِزُ بِعُلْوِيَّةِ شَخْصِيَّتِهِ الْمَعْنَوِيَّةِ اِلَى اَنَّهُ نُصْبُ عَيْنِ فَاطِرِ الْعَالَمِ فِى خَلْقِ الْكَائِنَاتِ ذُو الشَّرِيعَةِ الَّتِى هِىَ بِوُسْعَةِ دَسَاتِيرِهَا وَ قُوَّتِهَا تُشِيرُ اِلَى اَنَّهَا نِظَامُ نَاظِمِ الْكَوْنِ وَ وَضْعُ خَالِقِ الْكَائِنَاتِ نَعَمْ اِنَّ نَاظِمَ الْكَائِنَاتِ بِهذَا النِّظَامِ الْاَتَمِّ الْاَكْمَلِ هُوَ نَاظِمُ هذَا الدِّينِ بِهذَا النِّظَامِ الْاَحْسَنِ الْاَجْمَلِ سَيِّدُنَا نَحْنُ مَعَاشِرَ بَنِى آدَمَ وَ مُهْدِينَا اِلَى الْاِيمَانِ نَحْنُ مَعَاشِرَ الْمُؤْمِنِينَ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلَوَاتِ وَ اَتَمُّ التَّسْلِيمَاتِ مَا دَامَتِ الْاَرْضُ وَ السَّمَوَاتُ فَاِنَّ ذلِكَ الشَّاهِدَ الصَّادِقَ الْمُصَدَّقَ يَشْهَدُ عَلَى رُؤُسِ الْاَشْهَادِ مُنَادِيًا وَ مُعَلِّمًا لِاَجْيَالِ الْبَشَرِ خَلْفَ الْاَعْصَارِ وَ الْاَقْطَارِ نِدَاءً عُلْوِيًّا بِجَمِيعِ قُوَّتِهِ وَ بِغَايَةِ جِدِّيَّتِهِ وَ بِنِهَايَةِ وُثُوقِهِ وَ بِقُوَّةِ اِطْمِئْنَانِهِ وَ بِكَمَالِ اِيمَانِهِ بِاَشْهَدُ اَنْ لَا اِلهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ

O Zot! Jepi bekime atij i cili demonstroi ekzistencën Tënde të domosdoshme dhe Unitetin, dhe që dëshmoi lavdinë Tënde, Bukurinë dhe Plotësimin; Dëshmuesit të vërtetuar e të drejtë, provës folëse të verifikuar; prijësit të profetëve dhe të mesazhierëve, mbajtësit të misterit të konsensusit të tyre, i vërtetimit të tyre dhe i mrekullive të tyre; udhëheqësit të evlijave dhe i të drejtëve, mbajtësit të misterit të pajtueshmërisë së tyre, i verifikimeve të tyre dhe i kerameteve të tyre; mbi personalitetin e mrekullive të dukshme, të kerameteve të qarta dhe të dëshmive të prera të cilat e mbështesin dhe e vërtetojnë atë, i Cili shfaqi pastërtinë e lartë në veten e tij, shfaqi morale të lartësuara në detyrën e tij dhe cilësi të larta në Sheriatin e tij të plotë e të pastruar prej kontradiktave, të cilit sipas konsensusit të të Shpallurit, Shpallësit dhe që zbulesa Hyjnore i zbriti atij, udhëtuesit përmes botëve të së padukshmes dhe të dimensioneve të brendshme të gjërave; shikuesit të shpirtërave, biseduesit me melekët, modelit të plotësimit të qënieve, si individ, si lloj, dhe si botëra në gjithësi; mbi më të ndritshmin e frutave të pemës së Krijimit; mbi llambën e së vërtetës, provën e realitetit, mishërimin e mëshirës; shembullin e dashurisë; zbuluesin e talismanit të universit; lajmëtarin e sovranitetit të Hyjnisë; shenjën që lartësia e personalitetit të tij kolektiv ishte përpara syve të Krijuesit të botës tek krijimi i Universit; personin e Sheriatit që e tregoi nëpërmjet gjërësisë së parimeve të tij dhe fuqisë që tregon se ai është rregulli i Rregullatorit të botës, i vendosur nga Krijuesi i Universit.

Po, ai i Cili e organizoi Universin me këtë rregull perfekt e të plotë, është Ai i Cili e organizoi këtë fe me rregullin më të hollë e më të bukur; prijësi ynë, ne jemi komuniteti i bijve të Ademit; drejtuesi ynë për në besim, ne jemi komuniteti i besimtarëve; mbi Muhammed Abdullah ibn Abdel Muttalibin, qofshin salevatet më të mira dhe bekimet më të plota sa të ekzistojnë toka dhe qiejt, sepse ai është dëshmitari i drejtë dhe i verifikuar i cili dëshmon mbi kokat e besimtarëve duke i thirrur, duke i mësuar brezat e njerëzimit gjatë shekujve dhe të gjitha vendet e botës në mënyrën më të lartë me të gjithë fuqinë e tij, me seriozitet të plotë, me qëndrueshmëri të plotë, me fuqinë e sigurisë së tij dhe me besimin e tij të plotë, duke dëshmuar: "Unë dëshmoj se nuk ka Zot tjetër përveç All-llahut, të Vetmit; Ai nuk ka ortakë."

SHKREPTIMA E DYMBËDHJETË

E Cila Ka Fuqinë E Diejve:

Kjo Shkreptima e Dymbëdhjetë e *Fjalës së Njëzet e Dytë*, është një oqean i tillë të vërtetash, saqë të gjitha Njëzet e Dy Fjalët e mëparshme

janë vetëm njëzet e dy pika nga ai oqean dhe është një burim i tillë dritash, saqë ato janë vetëm njëzet e dy shkreptima prej atij dielli.

Po, secila Fjalë nga ato Njëzet e Dy Fjalët e mëparshme është vetëm një shkreptimë e yjeve të vërseteve që shkëlqejnë në qiejt e Kur'anit; secila është një pikël e vetme nga lumi i vërsetit duke rrjedhur nga ai oqean i dallimit midis të vërtetës dhe gënjeshtrës; secila është një perlë nga arka e xhevahireve të një vërseti prej vërseteve të vetëm prej Librit të Zotit, i Cili është thesari më i madh. Kështu, Fjala e Zotit xh.sh., e cila është përkufizuar në pjesë të vogëla tek katërmbëdhjetë pikëlat e Fjalës së Nëntëmbëdhjetë, është shpallur nga Emri më i Madh, nga Froni Sublim dhe nga shfaqja më e madhe e Hyjnisë. Ai në mënyrë të përsëritur deklaron me të gjithë fuqinë e tij brenda një gjërësie dhe lartësie që lidh parapërjetësinë me paspërjetësinë, lidh tokën me Fronin Hyjnor dhe me të gjithë sigurinë e vërseteve të tij. لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ *"Nuk ka Zot tjetër përveç Atij"* ai i bën thirrje të gjithë universit të dëshmojë dhe e bën atë të dëshmohet. Po, me të vërtetë e gjithë bota deklaron së bashku:

لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ بَرَابَرْ مِيزَنَدْ عَالَمْ

"Nuk ka zot tjetër përveç All-llahut!"

Në të vërtetë, në qoftë se do ta shikoje Kur'anin me sytë e zemrës së shëndoshë, ti do të shohësh se gjashtë aspektet e tij janë aq të ndritshme e të tejdukshme, saqë asnjë errësirë, asnjë dyshim, apo iluzion dhe asnjë mashtrim nuk mund të hyjnë në të, apo të gjejnë ndonjë plasaritje e çarje përmes të cilave të futen tek sfera e pastërtisë së tij, **sepse sipër tij është stampa e mrekullisë, poshtë tij është prova dhe dëshmia; prapa tij është pika e tij e mbështetjes, shpallja e pastër Hyjnore; para tij është lumturia e kësaj bote dhe e tjetrës; në të djathtën e tij është dorëzimi dhe vërtetimi i mendjes nëpërmjet të pyeturit të saj; në të majtën e tij është vërtetimi i ndërgjegjjes duke dëshmuar; ana e brendshme e tij në mënyrë të vetëkuptueshme është udhëzim i pastër i të Gjithëmëshirshmit dhe nga ana e tij e jashtme, në mënyrë të dukshme, janë dritat e besimit. Frutat e tij me të gjithë sigurinë janë dijetarët të cilët janë stolisur me të gjitha plotësimet njerëzore dhe arritjet. Në qoftë se ti do ta ngjisje veshin tënd tek kraharori i asaj gjuhe të fshehur, ti**

do të dëgjoje nga larg një jehonë qiellore shumë të këndshme e të njohur, tej mase serioze dhe jashtëzakonisht të lartë e të zbukuruar me prova, e cila përsërit: لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ *"Nuk ka zot tjetër përveç Atij."* **Ajo e pohon këtë me një siguri të tillë saqë e thotë atë me shkallën e "sigurisë absolute", dhe të ndriçon ty me 'sigurinë e shkallës së njohjes' e cila është 'siguria e shkallës së të shikuarit'...**

Shkurtazi: Profeti fisnik a.s.m. dhe Kur'ani Gjithurtësi, secili prej tyre është diell rrezatues, ata të dy shfaqin një të vërtetë të vetme; ajo është e vërteta e Njësisë.

Atëherë njëri nga të dy është; Gjuha e botës së dukshme, ajo e tregoi atë realitet me gishtat e Islamit dhe me profetësinë, e shpjegoi me qartësi dhe me të gjithë fuqinë nëpërmjet një mijë mrekullive të tij dhe me mbështetjen e të gjithë pejgamberëve dhe të të zgjedhurve.

Dhe tjetri është; gjuha e botës së padukshme, duke treguar me gishtat e të drejtës dhe të udhëzimit nën vërtetimin e të gjitha shenjave krijuese në univers brenda dyzet aspekteve të mrekullisë, e tregon të njëjtin realitet me të gjithë seriozitetin. Atëherë, a nuk është ajo e vërtetë më e ndritshme se sa dielli dhe më e qartë se sa dita?

Oh, o njeri kokëfortë i zhytur në çudhëzim![269] Si mundesh t'i kundërshtosh këto diej me llambën e kokës tënde që është më e dobët se sa një xixëllonjë? Si mund të tregosh shpërfillje për ato? A po përpiqesh që t'i shuash ato me frymë? Uf, mendja jote mohuese!.. Si mund t'i mohosh fjalët dhe pretendimet, ato dy gjuhë të botëve të dukshme dhe të padukshme, që flasin në Emrin e Zotit të të gjitha botëve dhe të Pronarit të universit, të cilat flasin në Emrin e Tij: Oh, o fatkeq, o i ulët dhe o më i pafuqishëm se sa një mizë! Kush je ti që po përpiqesh të përgënjeshtrosh Pronarin e Gjithëlavdishëm të Universit?

* * *

[269] (Shënim): Ky adresim I drejtohet atij që përpiqet ta largojë Kur'anin dhe ta zhduke.

PËRFUNDIM

O shoku im, me mendje të shkathët e zemër të zgjuar! Në qoftë se ti e ke kuptuar këtë *Fjalën e Njëzet e Dytë* nga fillimi gjer këtu, merri përnjëherësh *Dymbëdhjetë shkreptimat* në dorën tënde dhe fito nëpërmjet tyre një llambë vërtetësie aq të fuqishme sa mijëra llamba elektrike, kapu fort pas ajeteve Kur'anore të shtrira nga Froni më i Madh, hipi kalit të Ndihmës Hyjnore, ngjitu tek qiejt e së vërtetës, ngjitu lart tek Froni i Njohjes Hyjnore, dhe thuaj:

اَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلهَ اِلاَّ اَنْتَ وَحْدَكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ

"Dëshmoj se nuk ka Zot tjetër përveç Teje, Ti je Një, Ti nuk ke shok."

Dhe duke thënë:

لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِى وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Unë dëshmoj se nuk ka Zot tjetër përveç All-llahut. Ai është Një, Ai nuk ka shok, sundimi i takon Atij, i Gjithë lavdërimi i përket Atij; Ai jep jetë, Ai shkakton vdekje, Ai është i Gjallë e nuk vdes; e gjithë e mira është në Dorën e Tij; dhe Ai mbi çdo gjë është Fuqiplotë,"

shpalle unitetin e tij mbi kokat e të gjitha qënieve në univers në këtë xhami të fuqishme të botës!..

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا رَبَّنَا وَلاَ تَحْمِلْ عَلَيْنَا اِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلاَ تُحَمِّلْنَا مَا لاَ طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْلَنَا وَارْحَمْنَا اَنْتَ مَوْلَيْنَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ ۞ رَبَّنَا اِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لاَ رَيْبَ فِيهِ اِنَّ اللّهَ لاَ يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

اَللّهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ وَارْحَمْنَا وَ ارْحَمْ اُمَّتَهُ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ

وَ آخِرُ دَعْوَيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[270]

"O Zoti ynë! Mos na ndëshko në qoftë se harrojmë, apo biem në gabime; Zoti ynë, mos na ngarko me barrën e atyre të cilët i detyrove para nesh; Mos na ngarko me barrë më të rëndë se sa kemi mundësi për të (që të mbajmë). Na fal ne, na liro nga gjynahet dhe kij mëshirë për ne. Ti je Zoti ynë; pra na ndihmo dhe na jep fitore përmbi popullin mohues."[271]

"Zoti ynë! Mos na i lër zemrat tona të shmangen nga e Vërteta pasi Ti na ke udhëzuar dhe na dhuro mëshirë nga Mëshira Jote; Vërtetë, Ti je Dhurues më i madh. Zoti ynë! Vërtetë je Ti Ai që do t'i grumbullosh të gjithë njerëzit bashkë në Ditën për të cilën nuk ka pikë dyshimi. Vërtet All-llahu kurrë nuk e thyen premtimin e Tij!"[272] *"O Zot! Jepi bekime e paqë Atij të cilin Ti e dërgove si Mëshirë për të gjitha botët, të gjithë familjes së tij dhe sahabëve. Dhe kij mëshirë mbi ne, mëshiroje Komunitetin e tij, nëpërmjet mëshirës Tënde, o Mëshiruesi më i Madh! Amin. Ndërsa duaja e fundit do të jetë: Të gjitha lavdërimet janë për Zotin e të gjitha botëve."*[273]

* * *

[270] Kur'an, 2: 32

[271] Kur'an, 2: 286

[272] Kur'an, 3: 8-9

[273] Kur'an, 10: 10

FJALA E NJËZET E TRETË

KJO FJALË PËRBËHET NGA DY KAPITUJ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنْسَانَ فِى اَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۞ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلِينَ ۞ اِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ....

Me Emrin e Allahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti

"Vërtet që Ne e krijuam njeriun në ndërtimin, modelin më të bukur. Pastaj ne e ulëm atë mu në fund të fundit. Përveç atyre të cilët besojnë dhe punojnë mirësi e drejtësi".[274]

KAPITULLI I PARË

Do të sqarojmë në pesë pika, vetëm pesë nga mijëra vlerat e virtyteve të besimit.

PIKA E PARË

Njeriu nëpërmjet dritës së besimit ngjitet në shkallën më të lartë dhe fiton një vlerë të denjë për parajsë. Kurse nëpërmjet errësirës së mosbesimit ai zbret në shkallën më të ulët duke rënë në një pozitë që i shkon për shtat vetëm ferrit; kjo, për arsye se besimi është lidhje me Krijuesin e Gjithëlavdishëm. Kështu njeriu fiton një vlerë shumë të madhe në sajë të Mjeshtërisë Hyjnore dhe të skalitjeve të Emrave

[274] Kur'an, 95:4-6

Hyjnorë që shfaqen tek ai përmes besimit. Mosbesimi e këput këtë lidhje dhe, si rrjedhojë, arti Hyjnor fshihet. Atëherë vlera e njeriut do të gjente shprehje vetëm në botën materiale dhe meqenëse në materie rrjedh një jetë e shkurtër, kalimtare e shtazore, domethënia dhe brendia e këtyre vlerave do të degjenerohej në pothuajse asgjë. Këtë mister do ta sqarojmë nëpërmjet një krahasimi.

Për shembull: Nëse do të marrim parasysh artet e njeriut, vlera e materialeve të përdorura dhe vlera e artit në punimin e tyre janë krejtësisht të ndryshme. Ndonjëherë ato janë të barabarta; në disa raste materiali është më i çmueshëm; nganjëherë ndodh që një vlerë arti prej pesë monedhash ari të gjendet në materiale si hekuri i cili vlen pesë qindarka dhe në raste të tjera ndonjë vepër antike arti mund të vlejë miliona, ndërkohë që materiali prej të cilit përbëhet nuk kap vlerën e pesë qindarkave.

Atëherë, në qoftë se një vepër antike e tillë arti, një punë e një mjeshtri të përkryer e virtuoz i kohëve të lashta, do të ekspozohej në një treg antikash dhe të bëhej e njohur duke përmendur piktorin dhe artin e tij, pa dyshim ajo mund të shitej me miliona dollarë. Ndërsa po të dërgohej ajo vepër arti për t'u ekspozuar tek një tregtar hedhurinash industriale apo kovaçhane, ndoshta askush nuk do të shkonte për ta blerë, ose çmimi me të cilin do të vlerësohej, do të ishte i barabartë me vlerën e saj materiale, pra jo më tepër se pesë qindarkat e metalit në të cilin vepra do të ishte punuar.

Kështu pra, njeriu është një vepër antike e përkryer arti, i punuar nga Krijuesi i Gjithëditur. Ai është mrekullia më e hijshme dhe e hollë e të Gjithëfuqishmit, i Cili e krijoi që t'i shfaqë tek ai të gjithë Emrat e Tij së bashku me mbishkrimet dhe skalitjet e tyre në formën e një modeli të zvogëluar të universit.

Në qoftë se drita e besimit do të futej në qënien e njeriut, atëherë të gjitha skalitjet kuptimplote tek ai do të mund të lexoheshin me atë dritë. Pasi ai që e ndien pulsin e besimit nëpërmjet kësaj lidhje, i lexon me vetëdije ato duke i bërë edhe të tjerët që t'i lexojnë. Kjo do të thotë se arti Hyjnor tek njeriu bëhet i dukshëm nëpërmjet kuptimit të të vërtetave si: "Unë jam krijesa dhe produkti i Krijuesit të Gjithëlavdishëm. Shikoni se si shfaqet tek unë mëshira dhe bujaria e Tij." Me fjalë të tjera, besimi i cili përbëhet nga të qënit i lidhur me

Krijuesin, bën të qartë të gjithë artin Hyjnor tek njeriu dhe me këtë përcaktohet vlera e njeriut e cila është në harmoni me atë art dhe me shkëlqimin e asaj pasqyre të Krijuesit Absolut. Nga ky këndvështrim, ky njeri i parëndësishëm shndërrohet duke zënë vendin më të lartë midis krijesave; duke u bërë i denjë për të marrë mesazhet Hyjnore dhe të arrijë nderin e të qënit mysafir i parajsës.

Ndërsa në qoftë se hyn mosbesimi tek qënia e njeriut, që do të thotë prishje e marrëdhënieve me Krijuesin, atëherë të gjitha mbishkrimet kuptimplote të Emrave Hyjnorë do të zhyteshin në errësirë dhe nuk do të mund të lexoheshin, sepse po të harrohet Krijuesi, atëherë aftësitë shpirtërore që e perceptojnë Atë dhe që janë të orientuara drejt Tij, nuk do të kuptoheshin, madje ato do të përmbyseshin. Shumica e atyre arteve sublime dhe skalitjeve të bukura kuptimplote do të fshiheshin dhe pjesa tjetër, domethënë ato që mund të kapen me sy, do t'u atribuoheshin shkaqeve të rëndomta, natyrës dhe rastësisë duke u zhvlerësuar kështu krejtësisht. Në një kohë kur secila nga ato është një diamant brilant, ajo do të bëhej si një copë e zezë dhe e errët qelqi dhe që i ka humbur shkëlqimi. Kështu, rëndësia e tij do të kufizohej vetëm tek qënia fizike e shtazore. Ashtu siç thamë, qëllimi dhe rezultati i qënies së tij fizike apo materiale është vetëm kalimi i një jete të shkurtër e të pjesshme, të cilën njeriu e jeton si më i pafuqishmi, më nevojtari dhe më i dëshpëruari nga të gjitha krijesat. Pastaj ai kalbet e mbaron. Shiko pra se si mosbesimi e shkatërron natyrën njerëzore dhe si e transformon atë nga diamanti në qymyr.

PIKA E DYTË

Besimi është drita që e ndriçon njeriun dhe që ia bën të lexueshme e të qarta të gjitha mesazhet e Krijuesit të cilat janë skalitur tek ai; në të njëjtën kohë besimi ndriçon universin si dhe shpëton të kaluarën dhe të ardhmen nga errësira. Këtë mister do ta sqarojmë me një krahasim që lidhet me një mister të vërsetit Kur'anor:

اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ

"Zoti është Mbrojtësi i atyre që besojnë; Ai i nxjerr ata nga errësira në dritë"[275].

[275] Kur'an:2:257

Krahasimi është si më poshtë: Unë pashë në atë vizion një urë madhështore të ngritur në dy male të lartë e të vendosur përballë njëri tjetrit... Nën urë ndodhej një luginë shumë e thellë... Unë ndodhesha përmbi urë. Një errësirë e dendur kishte mbuluar të gjitha anët e dynjasë. Hodha vështrimin nga ana e djathtë, por ç'të shohësh, një varr i madh gjendej në atë terr të pafund. Kështu m'u përfytyrua. Më vonë kur ktheva shikimin nga ana e majtë, sikur pashë se po përgatiteshin stuhi të tërbuara dhe fatkeqësi të grumbulluara midis dallgëve të lemerishme të asaj errësire. Kur vështrova poshtë urës përfytyrova se pashë një humnerë të thellë. Me vete kisha një elektrik dore, drita e të cilit u zbeh përballë atij terri të tmerrshëm.

Megjithatë unë e përdora dhe munda të shoh paksa me dritën e tij të zbehët. Por një situatë më e llahtarshme u shfaq për mua. U dukën aq shumë kuçedra e kafshë grabitqare rreth e rrotull dhe mbi urë, saqë unë bërtita me të madhe: "Ah sikur mos ta kisha këtë fener dore dhe mos t'i kisha parë këto gjëra të çuditshme!" Nga cilado anë që e ktheja atë fener, merrja të njëjtat frikësime. Ndërkohë thashë: "ah, medet! Ky fener më solli shumë telashe." Atëherë, me zemërim e flaka përtokë. Ndërsa po e copëtoja, errësira befas u largua, në një mënyrë sikur unë të kisha ngritur çelësin e një llambe gjigante të tillë sa rrezet e saj ndriçonin të gjithë botën! Tashmë çdo anë ishte mbushur me dritën e llampës e cila tregonte gjithçka ashtu siç ishte në realitet.

Atëherë pashë se ura që më ishte shfaqur, ishte një rrugë që kalonte përmes një fushe të sistemuar; kuptova qartë se varret e mëdha që kisha parë në anën e djathtë, nga maja gjer në fund, ishin vetëm kopshte të blerta e të bukura që ngjallnin qetësi e kënaqësi shpirtërore; se ato ishin vende shërbimi e kuvendimi, për të përmendur e për ta adhuruar Zotin xh.sh., dhe të gjitha këto realizoheshin nën drejtimin e njerëzve dritëdhënës. Sa për humnerat dhe trazirat në të majtën time të cilat i kisha përfytyruar të tërbuara e të stuhishme, tani i shoh se ato ishin vende gostie, argëtimi, vende shëtitje dhe kënaqësie përtej maleve dhe ishin të këndshme e të zbukuruara; ndërsa krijesat që i përfytyroja të llahtarshme, tani i pashë se ishin kafshë të buta si deve, buaj, dele e dhi. Atëherë duke deklaruar:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى نُورِ الْايمَانِ

"I lavdëruar eshtë All-llahu për dritën e besimit"

Unë recitova ajetin Kur'anor:

اَللّٰهُ وَلِیُّ الَّذِینَ آمَنُوا یُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَی النُّورِ

"Zoti është Mbrojtësi i atyre që besojnë; Ai i nxjerr ata nga errësira në dritë."

Dhe u zgjova nga ajo gjendje. Malet ishin fillimi dhe mbarimi i jetës: Domethënë kjo botë dhe bota e ndërmjetme (Berzah). Ura ishte rruga e jetës; ana e djathtë ishte koha e shkuar, ndërsa ana e majtë ishte e ardhmja. Feneri i dorës ishte krenaria egoiste njerëzore e cila nuk u bindet urdhëresave Hyjnore, por veçse njohurisë apo diturisë vetiake; është ajo njohuri e mangët që të çon drejt humbjes, që i ngjason varrit të madh në terrin e pafund. Kjo ego e cila krijimin e gjithësisë ia atribuon rastësisë, duke qenë vetëdashëse, ajo mbështetet në atë që njeh, që arrin të perceptojë me pesë shqisat dhe nuk i kushton vëmendje shpalljes qiellore. Gjërat që m'u përfytyruan si përbindësha e kuçedra ishin ngjarjet dhe krijesat e habitshme të botës.

Prandaj ai që mbështetet tek egoja e tij, ai që bie në errësirën e shkujdesjes dhe provohet me terrin e rrugës së shtrembër, i ngjason gjendjes sime të parë në vizion, njeriut me fenerin e dobët që, për shkak të rrugës së gabuar dhe të njohurive të mangëta, e shikoi të shkuarën në formën e një varri të madh në mes të errësirës së mosekzistencës, dhe të ardhmen si një vend të frikshëm vetmie plot furtuna duke ia atribuuar rastësisë së verbër. Ajo ego i përfytyroi përbindësha e kuçedra ndodhitë dhe qëniet në një kohë kur secila prej tyre ishte nëpunës i nënshtruar i Zotit të Gjithëditur e të Gjithëmëshirshëm. Një njeri i tillë sikur vërteton kuptimin e vërsetit:

وَالَّذِینَ کَفَرُوا اَوْلِیَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ یُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَی الظُّلُمَاتِ

"Ata që mohojnë besimin, mbrojtësit e tyre janë të ligët; ata i nxjerrin nga drita në errësirë" [276].

Mirëpo, në qoftë se një njeriu të tillë i vjen udhëzimi Hyjnor, në qoftë se besimi hyn në zemrën e tij, në rast se tirania e egos mbi shpirtin e tij copëtohet dhe i kushton vëmendje librit të Zotit, ai do t'i

[276] Kur'an:2:257

ngjasonte gjendjes sime të dytë të vizionit. Atëherë gjithësia, papritmas, do të merrte formën dhe ngjyrën e dritës dhe do të mbushet me dritën Hyjnore. Dhe bota do të recitojë vërsetin:

اَللّٰهُ نُورُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ

All-llahu është drita e qiejve dhe e tokës"[277]

Atëherë ai do të shikojë me sytë e zemrës se e shkuara nuk është varr i madh, por një vend paqe e prehje për shpirtërat e pastër që kanë jetuar në çdo shekull,të cilët duke mbushur detyrat e tyre të adhurimit nën udhëheqjen e profetit ose të evlijave, thërrasin اَللّٰهُ اَكْبَرُ *"Zoti është më i madhi",* dhe kalojnë në të ardhmen duke fluturuar lart për tek vendbanimet e larta.

Kur kthen shikimin nga e majta, nëpërmjet dritës së besimit, dallon nga një largësi e madhe vende argëtimi e pallate lumturie në kopshtet e parajsës që qëndrojnë përtej përmbysjeve dhe revolu-cioneve të mëdha të së tashmes dhe të së ardhmes. Ai e di se stuhitë, tërmetet dhe sëmundjet ngjitëse që të gjitha janë nëpunës të bindur që i nënshtrohen vullnetit të Zotit. Gjithashtu ngjarje të tilla si shiu dhe stuhitë pranverore, në dukje të ashpra, i sheh, në kuptim, si shkaqe të shumë dhuratave të bukura. Ai madje do ta shikojë vdekjen si një fillim për jetën e përhershme dhe varrin do ta shohë si derën e lumturisë së përhershme. Ju mund të bëni krahasime në më shumë aspekte për veten tuaj. Përdoreni realitetin për krahasimin.

PIKA E TRETË

Besimi është edhe dritë edhe forcë. Po, njeriu që arrin një besim të vërtetë mund të sfidojë gjithë universin dhe është i shpëtuar nga të gjitha trysnitë e ndodhive duke qenë i mbështetur në forcën e besimit. Duke thënë: *"Unë e kam mbështetur besimin tim tek Zoti",* ai me siguri të plotë, udhëton në anijen e jetës përmes dallgëve të trazuara të ngjarjeve. Ai të gjitha peshat e tij i lë në dorën e Fuqisë së vetme Absolute. Udhëton përmes botës me qetësi mendore dhe shpirtërore.

[277] Kur'an 24:35

Pastaj bën pushim në botën e ndërmjetme (Berzah) dhe më vonë mund të fluturojë më lart në parajsë me qëllim që të hyjë në lumturinë e përhershme. Nga ana tjetër, në qoftë se ai nuk mbështetet tek Zoti, jo vetëm që nuk mund të fluturojë për në parajsë, por përkundrazi, peshat e botës do ta tërhiqnin poshtë duke e zbritur në nivelin më të ulët.

Prandaj, besimi bën të domosdoshëm vërtetimin e Njësisë së Zotit; Njësia të çon në nënshtrim dhe në përulësi ndaj Tij; përulësia dhe nënshtrimi i sjellin mbështetje tek Ai dhe mbështja tek Zoti domosdoshmërisht të siguron lumturinë në këtë botë dhe në tjetrën.

Por nuk duhet keqkuptuar; natyrisht mbështetja tek Zoti nuk i mohon krejtësisht shkaqet materiale që sjellin pasojat. Do të ishte më mirë të dihej se shkaqet janë perde apo maska në dorën e fuqisë Hyjnore që i përdor ato. Duke pranuar se respektimi i shkaqeve është një lloj lutje aktuale, ndërsa kërkimi i rezultateve është vetëm nga Zoti xh.sh. dhe vetëm Ai duhet të falënderohet, Atij i duhet ditur për nder rezultati.

Ata që mbështesin besimin e tyre tek Zoti xh.sh. dhe ata që nuk mbështeten tek Ai, krahasohen me dy burrat në këtë tregim:

Njëherë dy burra u ngarkuan me pesha të rënda në shpina e në bel. Pasi prenë biletat, hipën në një anije të madhe. Me të hipur në të, njëri nga ata e uli barrën e tij në kuvertën e anijes dhe, ndërsa rrinte ulur, e shikonte për ta ruajtur. Kurse tjetri, meqenëse ishte i marrë dhe arrogant, nuk e uli peshën e tij por e mbante në kurriz.

Kur iu tha atij: "Lëshoje atë barrë të rëndë që të rehatohesh,"

Ai u përgjigj: "Jo, unë nuk do ta ulë, se mbase humbet." Dhe shtoi: "Unë jam i fortë dhe do e ruaj pronën time në kurriz e në kokë."

Atij përsëri iu tha: "Kjo anije madhështore dhe e sigurt e cila po të mban ty është më e fortë, sigurisht ajo do ta mbrojë mallin më mirë se ti, se kushedi, ndoshta të merren mendtë dhe bie në det së bashku me barrën tënde dhe gradualisht do të humbasësh fuqinë dhe pak nga pak ato pesha do të bëhen më të rënda.

Si rrjedhim, kurrizi yt i dalë dhe koka jote pa tru nuk do të kenë më fuqi t'i mbajnë ato. Përveç kësaj, në qoftë se të shikon kapiteni në këtë

gjendje, ai, ose do të të thotë që ti je i marrë e do të dëbojë nga anija, ose do të mendonte që ti je mosmirënjohës, ose do të lëshonte urdhër arresti e të të fuste në burg duke thënë: "Ky tradhtar akuzon anijen tonë dhe tallet me ne". Për më tepër, ti tregohesh si keqdashës përpara çdo njeriu, sepse ti duke treguar mendjemadhësinë, e cila fsheh në vetvete dobësi ashtu siç e shohin mendjehollët, dëshmon mungesë fuqie nëpërmjet mburrjes, poshtërsi e hipokrizi me anë të shtirjes, dhe e bën veten tënde objekt talljeje në sytë e të gjithëve që po qeshin me ty. Pasi i dëgjoi të gjitha këto fjalë, ai njeri fatkeq erdhi në vete dhe në çast lëshoi peshën e tij mbi kuvertën e anijes dhe u ul mbi të. Atëherë i tha tjetrit: "Ah! Zoti qoftë i kënaqur me ty, shpëtova nga ajo peshë, shpëtova nga burgu dhe nga të vepruarit si budalla."

Dhe kështu, o njeri që nuk e mbështet besimin tek Zoti! Ti gjithashtu eja në vete si ai në anije dhe mbështetu tek Krijuesi me qëllim që të shpëtosh nga shtrirja e dorës para gjithësisë, të shpëtosh nga mundimi, nga mburrja, nga të vepruarit si budalla, nga mjerimi në botën tjetër si dhe nga burgu i trysnive të kësaj bote.

PIKA E KATËRT

Besimi e bën njeriun njeri të vërtetë. Madje ai e bën atë mbret. Meqë është kështu, detyra themelore e njeriut është besimi dhe lutja drejtuar Zotit xh. sh.. Ndërsa mosbesimi e bën njeriun një egërsirë, jashtë mase të pafuqishme.

Këtu do të paraqesim një tregues të qartë dhe një provë vendimtare nga mijëra argumente që lidhen me këtë çështje. Është ajo e ndryshueshmërisë. Këto ndryshime midis ardhjes së kafshës dhe të njeriut në këtë dynja, tregojnë se njeriu merr tipare njerëzore nëpërmjet besimit, domethënë integriteti njerëzor arrihet me besim, sepse kur shfaqen kafshët në dynja, ato vijnë të plotësuara në të gjitha anët në përputhje me nevojat e tyre sikur ato të kishin qenë plotësuar në një botë tjetër dhe të tilla të dërgoheshin që andej. Ato i mësojnë të gjitha domosdoshmëritë e jetës së tyre, marrëdhëniet me krijesat e tjera dhe ligjet e jetës, ose për dy orë, ose për dy ditë, ose për dy muaj, duke u bërë të afta brenda këtij limiti kohor. Kafshët, si trumcakët dhe bletët, brenda njëzet ditëve fitojnë fuqinë për të mbijetuar dhe aftësinë e eksperiencën në punët që ato kryejnë, ndërkohë që njeriut i duhen

njëzet vjet. Kjo vjen se ato inspirohen kështu nga ana e Zotit xh.sh., që do të thotë se detyra kryesore e tyre nuk është që ato të plotësohen nëpërmjet mësimit duke fituar njohuri, as duke kërkuar ndihmë apo me anë të lutjeve duke zbuluar pafuqinë e tyre, por ndoshta, duke punuar e vepruar në përputhje me aftësitë që u janë dhënë. Detyra e tyre është adhurim aktiv.

Ndërsa njeriu ka nevojë të mësojë çdo gjë kur vjen në botë; ai është i paditur, madje ai nuk mund t'i mësojë plotësisht kushtet e jetës për një hark kohor njëzet vjeçar. Në të vërtetë atij i kërkohet të vazhdojë të mësojë deri në përfundimin e jetës së tij. Gjithashtu ai dërgohet në këtë botë në formën më të dobët e të pafuqishme. Ai mund të ngrihet në këmbët e tij vetëm pasi të ketë mbushur dy vjeç; vetëm kur mbush të pesëmbëdhjetat ai mund të dallojë midis të mirës dhe të keqes dhe në sajë të eksperiencës njerëzore, ai mund të tërheqë pranë vetes gjërat e dobishme dhe të largojë të tjerat që janë të dëmshme. Ai duhet të pyesë! Me mëshirën e kujt po drejtohem në jetë? Me dëshirën dhe dashurinë e kujt po përsosem unë? Kush është Ai, që me përkëdhelitë e të Cilit unë po ushqehem dhe udhëzohem me kaq delikatesë? Të njohësh, të duash dhe t'i lutesh me gjuhën e të pafuqishmit Atij që na i përmbush mijërat e nevojave tona, është detyra e natyrshme e njeriut me qëllim që ai të përsoset me anë të dijes duke shprehur lutjet dhe adhurimin e tij ndaj Zotit xh.sh. duke qenë rob i devotshëm ndaj Tij dhe duke fluturuar me fletët (krahët) e pafuqisë e të varfërisë në rangun më të lartë të adhurimit.

Kjo do të thotë se njeriu erdhi në këtë botë për t'u plotësuar nëpërmjet njohurive dhe lutjeve. Për sa i përket natyrës së tij dhe aftësive, gjithçka lidhet me njohurinë. Baza, burimi, drita dhe shpirti i gjithë dijes së vërtetë është njohja e Zotit xh. Sh., kurse esenca ose themeli i saj është besimi i sinqertë në Zotin xh.sh..

Përveç kësaj, meqenëse njeriu përballet me prova e mundime të pafundme dhe meqë sulmohet nga armiq të shumtë dhe është nevojtar për kërkesa të pafundme, pasi ai është shumë i dobët dhe i pafuqishëm, atëherë pas besimit të sinqertë, detyra e tij themelore e natyrshme është lutja që i drejtohet Krijuesit. Dhe për sa i përket lutjes, ajo është esenca e adhurimit.

Për të realizuar një dëshirë apo kërkesë që nuk mund ta arrijë, fëmija, ose do të qajë ose do ta kërkojë. Domethënë, ai ose do të lutet nëpërmjet gjuhës së pafuqisë, ose aktivisht, ose gojarisht duke u bërë kështu i suksesshëm në përmbushjen e tyre. Në këtë mënyrë, njeriu është i ngjashëm me një fëmijë të dobët, delikat e të përkëdhelur në botën e gjallesave. Ai ose duhet të qajë në praninë e të Gjithëmëshirshmit duke shprehur dobësinë dhe paaftësinë e tij, ose t'i drejtohet me lutje duke shprehur nevojën dhe varfërinë që ka, me qëllim që t'i përmbushen kërkesat dhe t'i realizohen dëshirat. Duke vepruar kështu, ai shpreh falënderim e mirënjohje për realizimin e tyre. Përndryshe, në qoftë se ai thotë me arrogancë ashtu si një fëmijë i marrë i cili qan madje edhe për shkak të një mize, "Me fuqinë time unë i nënshtroj e i mposht gjërat", në një kohë që ai është i pamundur t'i nënshtrojë gjërat që janë një mijë herë më të fuqishme se ai, ose thotë: Unë i bëj ato të më binden sipas ideve të mia dhe që marr masat." Në këtë mënyrë ai zhytet në mosmirënjohje ndaj mirësive të Zotit xh.sh.; dhe pikërisht kjo është kundër natyrës së njeriut. Kështu ai e bën veten të meritojë një dënim të rreptë.

PIKA E PESTË

Besimi bën të domosdoshëm lutjen si mjetin më të sigurt për plotësimin e nevojave. Dhe ashtu si natyra njerëzore që ka një dëshirë të zjarrtë për lutjen, njëkohësisht edhe Zoti i Gjithëfuqishëm dekreton:

قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّى لَوْلاَ دُعَاؤُكُمْ

"Thuaj; Zoti im kujdeset për ju vetëm nga duaja juaj drejtuar Atij."[278] ...e cila ka kuptimin: *"Ç'rëndësi do të kishit ju në qoftë se nuk do të më drejtonit lutje?."* Gjithashtu All-llahu urdhëron: اُدْعُونِى اَسْتَجِبْ لَكُمْ *"Më drejtoni Mua lutje që Unë t'ju përgjigjem"*[279]

Në qoftë se ti do të thoje: Ne shpesh bëjmë lutje, por ato nuk pranohen, megjithëse vërseti Kur'anor në përgjithësi deklaron se; "Për çdo lutje ka përgjigje."

[278] Kur'an 25:77

[279] Kur'an 40:60

Përgjigjja do të ishte: Përgjigjja e lutjes është një gjë, ndërsa pranimi i saj është krejtësisht gjë tjetër. Çdo lutje gjen përgjigjje, veçse pranimi dhe realizmi i saj varen vetëm nga urtësia e Krijuesit.

Për shembull, në qoftë se një fëmijë i sëmurë do t'i thërriste mjekut duke i thënë: "Doktor! Më vizito!" dhe ndërkohë ai t'i përgjigjej: "Ja ku jam, çfarë dëshiron?" dhe fëmija t'i thoshte: "Më jep atë ilaç!." Mjeku ose do t'ia jepte pikërisht atë që kërkon, ose diçka më të mirë e më të dobishme për të, ose duke e ditur se ajo është e dëmshme për sëmundjen e tij, s'do t'ia jepte fare.

Në të njëjtën mënyrë, Krijuesi i Gjithëfuqishëm duke qenë i Gjithurti Absolut, Kontrollues e Vëzhgues, në çdo çast u përgjigjet lutjeve të robërve të Tij me anë të prezencës e të pranimit. Ai ia transformon dëshpërimin, shkretimin dhe vetminë në shpresë, miqësi e qetësi. Por sigurisht Zoti nuk e bën këtë që të jetë në përputhje me kërkesat kapriçoze e të pavend të njeriut, por në harmoni me kërkesat e urtësisë Hyjnore; kështu Ai ose i plotëson njeriut pikërisht kërkesat sipas lutjeve që i ka drejtuar, ose çfarë është më e mirë se ajo, ose nuk i jep asgjë.

Gjithashtu lutja është formë adhurimi. Rezultatet e lutjes lidhen me botën tjetër. Për sa i përket qëllimeve të kësaj bote, ajo lloj duaje janë kohët e lutjes dhe të adhurimit, dhe jo synimi dhe përfundimi i tyre. Për shembull, duatë ose lutjet për shi janë një formë adhurimi. Kohët e atij adhurimi janë mosrënia e shiut. Adhurimi dhe lutjet e këtij lloji nuk bëhen vetëm me qëllimin që të sjellin shi. Në rast se ajo dua dhe ai ibadet bëhen vetëm me atë qëllim, atëherë nuk do të ishin të denja për pranim, pasi ato nuk janë lutje të bëra vetëm për hir të Zotit xh.sh.. Dhe ashtu si koha e perëndimit të diellit që është njoftim për kohën e namazit të akshamit dhe koha e eklipseve të diellit e të hënës është koha e dy ibadeteve të veçantë të njohur si "***Salat-i Kusuf***" dhe "***Salat-i Husuf,***" domethënë, Zoti xh.sh. u bën thirrje robërve të Tij në atë kohë për një lloj falje për shkak të mbulimit të dy shenjave ndriçuese të natës e të ditës të cilat shpallin madhështinë e Tij. Kjo falje nuk bëhet vetëm me qëllim që dielli dhe hëna të shfaqen, shfaqja e të cilave si dhe kohëzgjatja e eklipsit llogariten edhe nga astronomët. Dihet se errësira është e kufizuar e do të vazhdojë derisa të lindë dita e re.

Në këtë mënyrë duhet të kuptohet edhe thatësira që është koha e namazit për shi. Dhe sundimi i fatkeqësive dhe vuajtja e sprovimi me të këqija është koha e disa lutjeve të veçanta, kur njeriu në ato kohë kupton pafuqinë e vet dhe me anë të lutjeve e përgjërimeve kërkon mbrojtje tek dera e të Gjithëfuqishmit Absolut.

Edhe po të mos i largohen ato vuajtje, pavarësisht nga lutjet e shumta që ai bën, nuk mund të thuhet se "ato nuk janë pranuar", por më mirë duhet të thuhet se "koha e lutjes akoma nuk ka mbaruar." Në qoftë se Krijuesi i Vërtetë xh.sh., me mirësinë dhe bujarinë e Tij ia largon ato fatkeqësi dhe ia lehtëson dhimbjet, në këtë moment koha e lutjes ka mbaruar, pasi halli u zgjidh. Atëherë me këtë, lutja është një mister i adhurimit. Sa për faljen dhe adhurimin ndaj Zotit xh.sh, ato duhet të jenë të sinqerta dhe të mirëfillta për hir të Krijuesit. Njeriu duhet të kërkojë mbrojtje dhe të shfaqë pafuqinë e tij nëpërmjet faljeve e lutjeve. Ai nuk duhet të ndërhyjë në kompetencat e Krijuesit, por duhet t'ia lërë vetëm Atij marrjen e masave si dhe të mbështetet në urtësinë e Tij dhe të mos e akuzojë mëshirën e Zotit duke prerë shpresat nga kjo mëshirë.

Po, në vërsetet Kur'anore vërtetohet se të gjitha qëniet bëjnë adhurim dhe lavdërim me mënyrat e tyre të veçanta ndaj Krijuesit Absolut, ajo është një dua që ngjitet tek porta Hyjnore nga i gjithë universi.

Kjo, ose realizohet me anë ***të gjuhës së aftësisë së natyrshme*** siç është lutja e bimeve ku çdonjëra prej tyre kërkon një formë me gjuhën e aftësisë së saj të veçantë nga Dhuruesi absolut në të cilën shfaqen Emrat e bukur të Krijuesit;

Ose ***nëpërmjet gjuhës së nevojës së natyrshme,*** të cilat janë lutje për nevojat e tyre esenciale jashtë mundësisë së tyre për t'i arritur dhe që paraqiten nga të gjitha qëniet nëpërmjet kësaj gjuhe. Pra, çdo qënie e gjallë kërkon nga Mirëbërësi Absolut disa gjëra për vazhdimësinë e jetës së saj si një lloj ushqimi;

Ose ***është lutje me anë të gjuhës së ngushticës*** nëpërmjet të cilës të gjitha qëniet me shpirtëra kur gjenden në halle apo telashe, bëjnë lutje dhe kërkojnë ndihmë urgjente nga një Mbrojtës i panjohur. Në të vërtetë, ato kthehen tek Furnizuesi i Gjithëmëshirshëm që ua përmbush

nevojat dhe u jep strehimin. ***Këto tre lloje lutjesh*** gjithmonë pranohen nëse nuk ka ndonjë pengesë.

Lloji i katërt i lutjes është lutja jonë më e mirënjohur. Kjo gjithashtu është dy llojesh:

Njëra është aktive duke marrë masat e duhura, ndërsa tjetra është me fjalë dhe me zemër.

Për shembull: duke përdorur shkaqet ne bëjmë dua aktive, duke qenë të vetëdijshëm se thjesht grumbullimi i shkaqeve nuk do të thotë se ato do të japin rezultatin, por tregon që kemi marrë një pozitë të përshtatshme gjë e cila e kënaq Zotin xh.sh.. Kjo sigurisht bëhet me qëllim që të kërkosh rezultatin prej Krijuesit të vërtetë nëpërmjet gjuhës së marrjes së masave apo të përgatitjes. Të plugosh një fushë do të thotë të trokasësh në derën e Thesarit të Mëshirës Hyjnore. Meqenëse kjo lloj lutje aktive drejtohet për tek Emri dhe tek Titulli i Gjithëbujarit Absolut, ajo është e pranueshme në shumicën e rasteve.

Lloji i dytë është të paraqesësh lutje me gjuhë dhe zemër, domethënë, të kërkosh realizimin e disa dëshirave të cilat nuk mund t'i arrijë dora. Aspekti më i rëndësishëm i kësaj lutje, përfundimi i saj më i bukur dhe fruti i saj më i shijshëm është se ai që lutet kupton se gjendet dikush që dëgjon dëshirat e zemrës së tij, dora e të Cilit arrin gjithçka. Ai është i Gjithëfuqishëm që t'u përgjigjet të gjitha dëshirave dhe shpresave, i mëshirshëm ndaj pafuqisë së tij dhe që i përgjigjet mjerimit të tij.

Prandaj, o njeri i pafuqishëm dhe nevojtar! Mos neglizho lutjen e cila është çelësi i thesarit të mëshirës së fuqisë së pafund; Kapu fort pas saj! Ngjitu në shkallët më të larta të humanizmit! Përfshi në lutjet e tua edhe krijesat e tjera duke e bërë këtë si pjesë të lutjes tënde, ashtu si një mbret! dhe si një shërbëtor universal dhe si përfaqësues i përgjithshëm, thuaj إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ***"dhe vetëm Ty të mbështetemi e të kërkojmë ndihmë";*** **dhe bëhu modeli më i bukur i universit!**

* * *

KAPITULLI I DYTË

Përfshin Pesë Pika Në Lidhje Me Lumturinë Dhe Mjerimin E Njeriut

[Meqenëse njeriu u krijua në modelin më të bukur dhe iu dhanë aftësitë e gjithanshme, ai u lëshua në arenën e sprovave ku mund të ngjitet ose mund të bjerë nga pozita, nivele dhe grada, duke filluar nga shkalla më e ulët për tek ajo më e lartë, nga toka për tek Froni Hyjnor dhe nga grimca më e vogël për tek dielli. Ai është dërguar në këtë botë si një mrekulli e fuqisë Hyjnore, si rezultat i krijimit dhe çudi e artit Hyjnor përpara të cilit janë hapur të dyja rrugët që të nxjerrin ose tek ngjitja e pakufishme ose tek zbritja e pafund. Ne do ta shpjegojmë në pesë pika misterin e këtij përparimi madhështor ose të rënies së njeriut.]

PIKA E PARË:

Njeriu ka nevojë për shumicën e qënieve të larmishme të universit dhe është i lidhur ngushtë me to. Nevojat e tij përhapen në të gjitha anët e botës dhe dëshirat e shpresat e tij shtrihen deri në përjetësi. Njeriu ashtu siç dëshiron një lule, ashtu dëshiron pranverën madhështore; ashtu siç dëshiron një kopsht, po ashtu aspiron parajsën e përhershme; ashtu siç i qan zemra të shikojë një mik, po kështu digjet nga malli për të parë Krijuesin Hirplotë; ashtu siç e merr malli për të parë një të dashur në një vend tjetër dhe aspiron që dera e të dashurit të tij të jetë e hapur për të, në të njëjtën mënyrë ai ka nevojë të vizitojë botën e ndërmjetme, me qëllim që të vizitojë nëntëdhjetë e nëntë për qind të të dashurve të tij të cilët kanë udhëtuar atje dhe kështu të shpëtojë nga ankthi i ndarjes prej tyre. Ai ka nevojë të kërkojë mbrojtje tek dera e të Gjithëfuqishmit Absolut, i Cili do ta mbyllë derën e kësaj dynjaje të gjerë dhe do të hap derën e botës tjetër, e cila është një ekspozitë mrekullirash e çudirash dhe është Ai i Cili do ta heqë këtë botë e në vendin e saj do të vendosë botën tjetër duke e shpëtuar këtë njeri nga dhimbja e ndarjes së përhershme.

Prandaj, për njeriun në këtë pozitë, i Adhuruari i Vetëm do të jetë vetëm Ai, në dorën e të Cilit janë drejtimi dhe kontrolli i gjithçkaje; është Ai që zotëron thesaret e çdo gjëje; që vëzhgon gjithçka, që është i pranishëm kudo, që është jashtë nocionit të hapësirës e të kohës, nuk kufizohet në hapësirë a kohë; që është i përjashtuar nga pafuqia dhe që është pa të meta dhe larg çdo defekti; është i Gjithëlavdishëm, i Gjithëfuqishëm, i Gjithëmëshirshëm, Hirplotë, i Gjithurtë, Zotëruesi i Plotësimit Absolut. Sepse nuk mundet askush t'u përgjigjet nevojave të pafundme të njeriut përveç Atij i Cili ka fuqi të pafundme dhe i Cili është Zotëruesi i një njohurie gjithëpërfshirëse. Atëherë, askush tjetër nuk meriton adhurim përveç Atij.

Kështu, o njeri, në qoftë se do të ishe vetëm rob i Atij, do të fitoje një vend i cili do të të jepte epërsi ndaj të gjitha krijesave. Mirëpo nëse ti do të refuzoje për të qenë robi i Zotit xh.sh., madje do ta shpërfillje robërinë ndaj tij, atëherë ti do të bëheshe një skllav i fyer e i poshtëruar përpara krijesave të pafuqishme. Në qoftë se ti do të mbështeteshe tek egoja dhe forca jote duke hequr dorë nga lutja dhe mbështetja tek Ai, natyrisht kjo do të përbënte arrogancë dhe shmangie nga e drejta. Si pasojë, do të zbrisje më ulët se sa milingona dhe bleta në lidhje me mirësinë dhe mjeshtërinë dhe do të bëheshe më i dobët se sa merimanga apo miza; dhe ti do të bëheshe më i rëndë se sa mali dhe më i dëmshëm se sa murtaja, për sa i përket të keqes dhe shkatërrimit.

Po, o njeri! Ti ke dy aspekte:

Njëri aspekt: është ai i aftësisë mjeshtërore i të mirës, ekzistencës, veprimit dhe pozitivizmit. Ndërsa **aspekti tjetër:** është ai i shkatërrimit, i mosekzistencës, i së keqes, negativizmit dhe i pasivitetit. Në lidhje me aspektin e parë, ti je më i ulët se sa një bletë apo një harabel dhe më i dobët se sa një merimangë apo një mizë; kurse në lidhje me aspektin e dytë, ti mund të kalosh malet, tokën dhe qiejt pasi more përsipër një barrë, një amanet, para së cilës ato shprehën pafuqinë e tyre për ta mbajtur atë barrë nga e cila u tërhoqën. Ti zë një sferë më të shtrirë dhe më të gjerë se sa ato, sepse kur ti ndërmerr një vepër të mirë ose prodhon diçka të dobishme, je në gjendje ta bësh këtë vetëm sipas shkallës së aftësisë tënde, sipas shkallës së përpjekjes dhe fuqisë tënde, aq sa mund të arrijë dora jote. Ndërsa kur ti kryen një akt të shëmtuar ose bën shkatërrim, atëherë e keqja jote përmbyt, dhe shkatërrimi yt përhapet e përgjithësohet.

Për shembull: Mosbesimi, në vetvete është e keqe, është shkatërrim dhe përgënjeshtrim. Por kjo e keqe e vetme përfshin fyerje për të gjithë universin dhe përmban përçmim e shpërfillje ndaj të gjithë Emrave Hyjnorë, gjithashtu fyen dhe përçmon të gjithë njerëzimin. Kjo ndodh për faktin se këto krijesa kanë pozita të larta dhe kryejnë funksione shumë të rëndësishme. Me fjalë të tjera, ato janë komunikata Hyjnore, janë pasqyra Hyjnore dhe nëpunës Hyjnorë. Mirëpo, mosbesimi i heq ose i shkarkon ato nga pozita e të qënit pasqyrë dhe nëpunës të nënshtruar që kryejnë funksione me shumë domethënie.

Gjithashtu mosbesimi i zbret ato në nivelin e kotësisë duke i konsideruar si lodra të rastësisë dhe nëpërmjet shkatërrimit të ndarjes dhe të zhdukjes ai i zbret ato në një shkallë ku konsiderohen kalimtare e që do të kalben shpejt, i quan pa rëndësi e pa vlerë deri tek qënia e tyre si hiç asgjë. Kështu, nëpërmjet përgënjeshtrimit, mosbesimi fyen Emrat Hyjnore, injoron skalitjet dhe shfaqjet e tyre, bukuritë e të cilave shihen anembanë universit në pasqyrën e qënieve saqë ajo që quhet 'humanizëm', e cila është një poemë e urtë e vargëzuar, shpall në mënyrë të bukur të gjitha shfaqjet e Emrave të Shenjtë Hyjnorë dhe është një mrekulli brilante gjithëpërfshirëse e Fuqisë, ashtu si bërthama për elementet dhe për anëtarët e një peme të vazhdueshme. Ky mosbesim e ul shumë poshtë atë njeri i cili mban pozitën e kalifit – përfaqësuesit të Zotit në tokë– duke e marrë pra amanetin më të madh me të cilin u bë më i lartë se toka, se qielli dhe se malet, si dhe fitoi epërsi ndaj engjëjve. Këtë njeri, mosbesimi e zbret në një nivel më të ulët e më të dobët, më të pafuqishëm dhe më të varfër se sa kafsha më e ulët e përkohshme.

Përmbledhje: Nefsi i njeriut që urdhëron për të kryer vepra të këqia, në lidhje me shkatërrimin e të keqen, mund të kryejë krime të panumërta, por për sa i përket mjeshtërisë dhe bërjes së të mirës, fuqia e tij është jashtëzakonisht e pakët dhe e pjesshme. Po, njeriu mund ta shkatërrojë shtëpinë për një ditë, ndërsa për ta ndërtuar kërkon njëqind ditë.

Megjithatë, në qoftë se shpirti heq dorë nga egoizmi dhe kërkon të mirën dhe ekzistencën nga ndihma Hyjnore duke i dalë para së keqes dhe shkatërrimit dhe mbështetet tek Zoti si një rob i vërtetë duke i kërkuar Atij falje, atëherë do të shfaqet misteri i vërsetit Kur'anor:

يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ *"Zoti xh.sh. do t'ua ndryshojë të keqen e tyre me të mira."*[280] Aftësia e tij e pakufishme për të keqen do të transformohet në aftësi të pakufishme për të mirën. Ai do të fitojë vlerën e ***"Modelit më të bukur"*** dhe do të ngjitet në shkallën më të lartë.

Kështu pra o njeri i pavëmendshëm! Shikoje bujarinë e zemër-gjërësinë e Krijuesit. Megjithëse do të ishte drejtësi që një vepër e keqe të regjistrohet sa njëmijë vepra të tilla dhe një vepër e mirë sa një e tillë ose të mos regjistrohet fare, All-llahu e regjistron një vepër të keqe si një vepër e tillë, kurse një vepër të mirë me dhjetë të tilla, nganjëherë një vepër e mirë regjistrohet sa për shtatëdhjetë ose shtatëqind dhe në disa raste madje shtatë mijë. Ti gjithashtu do të kuptosh nga kjo pikë se të dërgohesh në atë Xhehennem të tmerrshëm është dënimi për veprën e keqe që ke bërë dhe është pikërisht drejtësi. Ndërsa të futesh në xhennet -parajsë- është vetëm mëshira dhe bujaria e All-llahut xh.sh..

PIKA E DYTË

Njeriu ka dy fytyra:

E para lidhet me egon, që shikon nga jeta e kësaj bote. **Ndërsa tjetra** lidhet me adhurimin dhe devocionin ndaj Zotit xh.sh. dhe shikon për tek jeta e amshuar.

Për sa i përket fytyrës së parë, ai është një krijesë e mjerë e tillë, kapitali i të cilit përbëhet si më poshtë: Nga dëshira; Ai ka një fuqi të pjesshme zgjedhjeje aq të vogël sa një fije floku; nga një aftësi e vogël për të fituar; nga jeta ka një shkëlqim që shuhet shpejt; nga një jetëgjatësi që kalon gjatë një intervali shumë të shkurtër kohor dhe nga një trup i vogël në ekzistencë që kalbet shpejt. Por megjithatë, njeriu është delikat e i dobët midis individëve të panumërt të gjallesave që janë të shpërndara në nivelet e gjithësisë.

Në lidhje me fytyrën e dytë dhe veçanërisht për sa i përket pafuqisë dhe varfërisë të cilat drejtohen tek adhurimi, njeriu ka vërtet një hapësirë të gjërë dhe një rëndësi shumë të madhe, sepse Krijuesi i

[280] Kur'an:25:70

Gjithurtë ka përfshirë në natyrën shpirtërore të njeriut një dobësi të pafund dhe një skamje të pakufishme, me qëllim që ai të mund të jetë një pasqyrë me shtrirje shumë të gjërë që nxë shfaqje të panumërta të të Gjithëfuqishmit dhe të të Gjithëmëshirshmit, fuqia e të Cilit është Absolute, dhe manifestime të Dhuruesit të Pashembullt, pasuria dhe bujaria e të Cilit janë të pashtershme.

Po, vërtet njeriu i ngjason një fare. Kësaj fare i janë dhënë shumë aparatura jolëndore të rëndësishme nga ana e Zotit xh.sh. si dhe i është dhënë një program pune i hollë e i vlefshëm me qëllim që ajo të mund të punojë brenda tokës dhe duke dalë nga bota e ngushtë për në botën e gjërë të ajrit. Së fundi, ajo duke i kërkuar Krijuesit me gjuhën e mobilizimit të vet që të jetë një pemë, gjen një përkryerje të përshtatshme për të. Në qoftë se për shkak të natyrës së keqe, ajo farë do t'i përdorte ato aparatura jolëndore për të tërhequr lëndë të dëmshme nën dhé, atëherë në një kohë të shkurtër ajo do të kalbej e prishej në atë vend të ngushtë pa asnjë dobi e përfitim.

Nga ana tjetër, në qoftë se ajo farë do të vepronte konform urdhërit: فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى *Zoti xh.sh. është çarësi (zbërthyesi) i farës, i kores së saj dhe bërthamës (së pemës)"*[281], si dhe do t'i përdorte mirë ato aparatura jolëndore, ajo do të dilte nga ajo botë e ngushtë që të plotësohej duke u bërë një pemë frutdhënëse, ku realiteti i saj i vogël e i pjesshëm dhe shpirti i saj jolëndor do të merrnin formën e një realiteti të madh universal.

Në të njëjtën mënyrë, ashtu si tek fara, tek materia njerëzore janë vendosur aparatura të rëndësishme dhe programe të çmueshme nga Fuqia Absolute dhe nga kaderi i Tij.

Në rast se njeriu i përdor ato aparatura jolëndore për të plotësuar dëshirat e nefsit dhe i përdor për gjëra të dorës së dytë në kufijtë e ngushtë të botës tokësore, nën dheun e jetës së dynjasë, ai do të kalbej dhe dekompozohej midis vështirësive në një jetë të shkurtër e në një vend të ngushtë, ashtu si një farë e kalbur dhe pastaj do të mbante përgjegjësi shpirti i tij i mjerë, duke u larguar nga kjo botë i humbur e fatkeq.

[281] Kur'an 6: 95

Por në qoftë se ai e vadit farën e aftësive të tij me ujin e Islamit dhe e zhvillon atë me dritën e besimit, nën dheun e adhurimit e të devocionit dhe vepron konform urdhërave të Kur anit dhe orienton aftësitë e tij mendore e fizike në drejtim të qëllimeve të vërteta, pa dyshim ato do të prodhojnë degë e sythe në botën e ndërmjetme dhe në botën e shëmbëllesës. Ai do të jetë një farë e një vlere të madhe dhe një aparat ndriçues që përmban elementet dhe pjesëtarët e një peme të përjetshme, e një të vërtete të përhershme të cilat do të jenë mjetet e mirësive dhe të përsosmërisë së pafund në Parajsë dhe në botën e Ahiretit. Kështu, ai do të jetë një frut i bekuar e i ndritshëm nga pema e universit.

Po, progresi i vërtetë është që të orientosh fytyrën tënde të zemrës, shpirtin, mendjen si dhe përfytyrimin dhe aftësitë e tjera të holla që i janë dhënë njeriut, në drejtim të jetës së përhershme dhe për secilën nga ato të jesh i preokupuar me një detyrë të veçantë adhurimi të denjë për to. Progresi nuk është ashtu siç e imagjinojnë njerëzit e rrugës së çudhëzimit, që zhyten në jetën e kësaj bote në të gjitha hollësitë me qëllim që të shijojnë çdo lloj kënaqësie, madje dhe ato më të ulëtat duke ia nënshtruar nefsit të gjitha gjymtyrët e tij, midis tyre edhe zemrën dhe mendjen; duke i vënë të gjitha në shërbim të tij. Ky nuk do të ishte përparim, por është theqafje e rrëzim.

Unë e pashë këtë realitet në një vizion, dhe do ta shpjegoj me këtë krahasim:

Njëherë po futesha në një qytet të madh. Kur hodha vështrimin, pashë se ai kishte plot pallate të mëdhenj. Tek dyert e disa prej këtyre pallateve ndodheshin vende argëtimi të ngjashme me kinoteatro të ndritshëm. Ato tërheqnin vëmendjen e çdo njeriu dhe e zbavisnin atë. Duke soditur me kujdes, pashë se pronari i këtyre pallateve kishte ardhur tek dera. Ai luante me një qen dhe po ndihmonte dëfrimet dhe zbavitjet. Gratë po dëfreheshin me biseda ngashënjyese me të rinj të shthurur; vajza të rritura po organizonin lojra fëmijësh. Portieri kishte marrë rolin e drejtimit të të tjerëve. Në këtë moment, kuptova se ana e brendshme e atij pallati të madh ishte krejt bosh, pra e zbrazur nga banorët e tij. Të gjitha detyrat dhe funksionet që ishin përcaktuar të kryheshin nuk vepronin, pasi ishin paralizuar; morali dhe etika e banorëve të tij kishin rënë, ndërgjegjja u kishte vdekur, prandaj ato kishin marrë këtë rol para derës.

Vazhdova të eci derisa arrita tek një pallat tjetër po aq i madh. Tek ky pashë se para derës gjendej një qen besnik dhe një portier i rreptë e i pafjalë. Përpara pallatit nuk kishte asgjë që të tërhiqte vëmendjen. Kjo qetësi e heshtje më habiti! Isha shumë kureshtar të dija rreth shkakut, pasi nuk ngjasonte fare me gjendjen që pashë tek pallati tjetër. Hyra brenda dhe pashë se ai ishte shumë i këndshëm e i hareshëm në të gjitha katet. Njerëzit e pallatit ishin të zënë sipas kateve me detyrat e tyre të ndryshme që u ishin ngakuar t'i zbatonin. Burrat në katin e parë vëzhgonin administrimin dhe drejtimin e pallatit. Në katin sipër tij vajzat dhe fëmijët merrnin mësim; tek kati i tretë gratë bënin zbukurime e qëndisje të mahnitshme nëpër modele të ndryshme veshjesh, kurse tek kati i fundit ndodhej pronari i cili shkëmbente informacione telefonike me mbretin dhe ishte i preokupuar me detyra të larta të denja për të, që të siguronte paqen dhe qetësinë e njerëzve si dhe për të arritur qëllimin dhe përparimin e tij. Gjithësecili prej tyre kryente detyrën sipas specialitetit dhe vendit të përshtatshëm. Pata mundësi të endesha nëpër anët e pallatit duke soditur me qetësi meqë për ato isha i padukshëm; më vonë e lashë pallatin dhe shëtita nëpër qytet.

Gjithandej gjendeshin vetëm këto dy lloje pallatesh. Kur pyeta për këtë, mua m'u tha: "Pallatet që ishin pa njerëz brenda por që ishin të stolisur e argëtues nga jashtë derës, u përkasin drejtuesve të mohuesve, jobesimtarëve të përparuar dhe njerëzve të çudhëzuar nga e drejta, ndërsa pallatet e tjera u përkasin muslimanëve të mëdhenj, të nderuar e të shquar."

Pastaj në një qoshe unë kalova tek një pallat mbi të cilin ishte shkruar Emri im **"Said".** Isha kurioz për të. Shikova më nga afër dhe sikur pashë imazhin tim në të. Dhe duke bërtitur me habi, erdha në vete dhe u zgjova. Tani do ta interpretoj këtë vizion për ju, do Zoti të përfitoni prej tij.

Qyteti është jeta shoqërore humane dhe qyteti i njerëzve të qytetëruar. Secili nga ato pallate ishte një qënie njerëzore. Njerëzit e pallatit ishin gjymtyrët e njeriut si sytë, veshët, zemra, misteri, gjërat e këndshme të zemrës, shpirti, mendja si dhe anët negative, si: epshi kapriçoz, tekat si dhe forcat e lakmisë, të zemërimit, urrejtjes etj. Secila nga këto aftësi të çdo njeriu ka detyra të veçanta adhurimi si dhe kënaqësi e dhimbje të ndryshme. Nefsi, kapriçoja, lakmia, epshi, zemërimi e urrejtja etj.. janë si portieri dhe qeni në tregimin e

mësipërm. Kështu t'ia nënshtrosh ato aftësi të holla e të larta nefsit kapriçoz duke shkaktuar harrimin e detyrave themelore, sigurisht ajo është theqafje e jo përparim. Ti mund t'i interpretosh aspektet e tjerë.

PIKA E TRETË

Në lidhje me punët e veprat si dhe me mundimin e tij, njeriu është një kafshë e dobët dhe një krijesë e pafuqishme. Shtrirja e fuqisë që ai ka në dispozicion dhe pronësia që lidhet me këtë, është shumë e kufizuar dhe e ngushtë. Është e ngushtë, aq sa mund të arrijë krahu i tij, madje edhe kafshët e buta shtëpiake, frerët e të cilave i ka në dorë njeriu, janë të influencuara dhe secila prej tyre kanë marë pjesë nga dobësia e tij, nga pafuqia dhe nga dembelizmi. Kështu, në qoftë se ato krahasohen me formën e tyre natyrore të egër, do të dukej një ndryshim i madh midis tyre (si dhitë, delet dhe lopët shtëpiake me lopët e dhitë e egra).

Ndërsa në lidhje me pasivitetin, me pranimin dhe lutjet, njeriu është një mysafir i nderuar në këtë bujtinë të botës. Ai është mysafir i Krijuesit të Gjithëmëshirshëm e Gjithëbujar, thesaret e pasosura të mëshirës i janë hapur atij si dhe shpikje të veçanta të panumërta janë shërbëtore të nënshtruara të tij. Një rreth shumë i madh është përgatitur për argëtimin e zbavitjen e këtij mysafiri, ku vetëm gjysma e diametrit të atij rrethi është aq e gjatë dhe e gjërë, aq sa mund të shtrihet imagjinata.

Kështu, në qoftë se njeriu do të mbështetej tek egoizmi i tij duke pasur botën materiale si synimin e vet, dhe përpiqet për të plotësuar disa kënaqësi të përkohshme brenda luftës për mbijetesë, ai kështu do të zhytej në një rreth shumë të ngushtë. Atëherë, përpjekja e tij do të zhdukej pa lënë asnjë vlerë. Të gjitha gjymtyrët dhe aparaturat e holla që iu dhanë, do të dëshmojnë kundër tij ditën e kijametit.

Ndërsa po qe se ai do ta dinte se është një mysafir e do ta shpenzonte kapitalin e jetës së tij brenda rrethit të hallallait -të lejimit dhe të ligjshmes- të Krijuesit Gjithëbujar tek i Cili ai ka shkuar mysafir, atëherë puna dhe aktiviteti i tij do të zhvilloheshin brenda një sfere shumë të gjerë ku do të shtrihen deri tek jeta e amshuar. Atëherë ai do të jetojë në paqe e qetësi dhe më vonë mund të ngjitet në sferat e larta.

Për më tepër, të gjitha gjymtyrët dhe sistemet që iu dhanë njeriut, do të ishin të kënaqura me të dhe do të dëshmonin në favor të tij në botën tjetër.

Pa dyshim, këto aparatura të mrekullueshme nuk iu dhanë njeriut për jetën e parëndësishme tokësore, por për një jetë të përhershme e kuptimplote, sepse në rast se do të krahasonim njeriun me kafshët, do të vërenim se njeriu është njëqind herë më i pasur për sa u përket gjymtyrëve dhe organeve. Kurse në kënaqësitë e jetës materiale ai zbret njëqind shkallë më poshtë se kafshët.

Kjo ndodh sepse njeriu në çdo kënaqësi që arrin, gjen shenjat e mijëra dhimbjeve e plagëve, dhimbjet e së kaluarës, frikësimet e së ardhmes si dhe hidhërimet e kohës së zbrazur. Gjithashtu, ndodhen dhimbje edhe si rezultat i frikës për zhdukjen e kënaqësisë së pranishme. Të gjitha këto prishin shijet dhe kënaqësitë, pasi çdo kënaqësi lë nga pas shenja dhimbjeje.

Kurse kafshët janë ndryshe. Ato i marrin kënaqësitë pa dhimbje dhe gjejnë argëtim pa brengosje. As hidhërimet e së shkuarës nuk u shkaktojnë vuajtje atyre, dhe as frikësimet e së ardhmes nuk u japin ankth. Ato jetojnë në rehati dhe shprehin falënderime ndaj Krijuesit me gjuhën e tyre të veçantë.

Kjo do të thotë: Në qoftë se njeriu, i cili u krijua në modelin më të bukur, e ngushton ose e kufizon mendimin e tij vetëm për jetën e kësaj bote, atëherë ai do të binte njëqind herë më poshtë se sa një krijesë si trumcaku, pavarësisht se qëndron më lart se kafshët. Këtë fakt e kam sqaruar në një vend tjetër nëpërmjet një krahasimi, por meqenëse lidhet me këtë, do ta përsëris.

Një person i dha njërit prej shërbëtorëve të tij dhjetë monedha ari dhe e porositi "që të qepte një kostum nga lloji më i mirë i stofrave." Ndërsa një shërbëtori tjetër i dha njëmijë monedha ari dhe së bashku me këtë shumë i dha një listë të vogël, në të cilën kishte shënuar gjërat që kërkonte, dhe pasi e futi në xhepin e shërbëtorit shumën e monedhave të arit dhe listën, i nisi ata për në treg. Shërbëtori i parë bleu një kostum të shkëlqyer nga stofi më i bukur me dhjetë monedha ari. Kurse tjetri nuk e përdori fare arsyen dhe nga budallallëku i tij dhe pa e lexuar fare listën e shkruar në xhep, imitoi shërbëtorin e parë dhe i

dha tregtarit të gjithë shumën prej një mijë monedhash ari dhe kërkoi prej tij një kostum burrash prej stofrave që gjendeshin aty. Mirëpo shitësi i pandershëm e hileqar i dha atij një kostum nga një stof me cilësi shumë të dobët. Pastaj shërbëtori fatkeq u kthye tek pronari dhe mori një qortim të ashpër e ndëshkim të rëndë. Natyrisht edhe njeriu më mendjetrashë do ta kuptonte se një mijë monedha ari që iu dhanë shërbëtorit të dytë nuk ishin të destinuara për blerjen e një kostumi, por për të zhvilluar një tregti me rëndësi.

Në të njëjtën mënyrë, njeriut të cilit iu dhuruan këto aparatura shpirtërore e këto gjymtyrë të holla që secila nga ato po të krahasoheshin me gjymtyrët e kafshës, do të dukej qartë se ato të njeriut janë njëqind herë më të larta në grada e më të mëdha se ato të kafshëve. Për shembull: merr në konsideratë organe të tilla si sytë e njeriut, të cilët mund të dallojnë të gjitha shkallët e bukurisë; shqisa e shijes e cila mund të dallojë shumëllojshmëritë e shijeve të veçanta të të gjitha ushqimeve; mendja e tij e cila depërton në thelbin e realiteteve dhe në detajet e tyre; zemra e tij e cila dëshiron e digjet për çdo lloj përsosmërie e plotësimi, ku janë këto me gjymtyrët e thjeshta të kafshëve, të cilat kanë të zhvilluara vetëm një ose dy grada!.. Bëjnë përjashtim disa veprime të veçanta që varen nga aparate të veçantë në një specie të veçantë, ku ky aparat e kryen detyrën e tij në një mënyrë që ka epërsi ndaj njeriut, i cili nuk i ka për mision këto detyra!

Sekreti i epërsisë së njeriut në lidhje me gjymtyrët e holla dhe me aparaturat shpirtërore është ky: Shqisat e njeriut dhe ndjenjat e tij kanë fituar shumë zhvillim dhe shtrirje, pasi ai ka mendjen dhe mendimin. Shumë emocione dhe ndjeshmëri të holla kanë ardhur në ekzistencë për shkak të shumëllojshmërisë së nevojave të tij. Shqisat e tij janë shfaqur të shumëllojshme.

Dhe për shkak se posedon një natyrë gjithëpërfshirëse, ai është bërë një bosht për dëshira e shpresa të shumta të cilat drejtohen për tek synime të pafundme. Duke parë detyrat e tij të shumta për shkak të natyrës, gjymtyrët dhe aparatet e tij janë shtrirë shumë. Dhe meqë ai është krijuar me një natyrë të aftë për të bërë çdo lloj adhurimi, atij i janë dhënë aftësitë që të përqafojë farërat e gjithë përsosmërisë.

Prandaj kjo pasuri e madhe në aparaturat dhe në kapitalin e shumtë, sigurisht nuk i është dhënë njeriut për të siguruar vetëm jetën e

përkohshme të kësaj bote, por detyra themelore e tij është të zbatojë obligimet e tij të cilat drejtohen për tek synime të panumërta; të shpallë pafuqinë, varfërinë dhe të metat e tij në formën e adhurimit dhe duke i vëzhguar tesbihatet e krijesave me shikim universal, të dëshmojë për to, duke parë shembujt e ndihmës së të Gjithëmëshirshmit e ta falënderojë; të shikojë me vëmendje të gjitha mrekullitë e fuqisë Hyjnore në qëniet duke i soditur ato me qëllim që të nxjerrë përfundime të logjikshme.

O njeri, që adhuron këtë botë dhe që do botën kalimtare, që je i pavëmendshëm ndaj kuptimit se je **"modeli më i bukur"**! Saidi i Vjetër e shikoi realitetin e jetës tokësore në një vizion. Ai vizion e transformoi atë në Said të Ri. Gjithashtu edhe ti dëgjoje tregimin e tij në formën e krahasimit të komentuar nga ai vetë.

Unë pashë se isha një udhëtar e vazhdoja një udhëtim të gjatë; domethënë po dërgohesha në një vend të largët. Pronari im kishte caktuar për mua një shumë prej gjashtëdhjetë monedhash ari dhe më jepte që të harxhoja çdo ditë nga pak prej asaj vlere. Unë i harxhova ato dhe erdha tek një hotel ku kishte zbavitje e dëfrime të të gjitha llojeve. Në një natë tek ai hotel unë harxhova dhjetë monedha ari duke luajtur kumar, duke dëfryer si dhe për qejf e famë. Në mëngjesin e së nesërmes nuk më kishin mbetur më para. Përveç kësaj unë nuk kisha bërë fare tregti e nuk kisha blerë ndonjë gjë që do të më nevojitej për vendin ku do të shkoja. E gjitha ajo që kishte mbetur tek unë nga paratë, ishin dhimbjet dhe mëkatet; dhe ajo që më kishte mbetur nga dëfrimet, ishin plagët dhe pikëllimet. Ndërsa isha në atë gjendje të dëshpëruar, papritur u shfaq një burrë para meje dhe më tha:

"Ti e ke prishur të gjithë kapitalin tënd dhe meriton të dënohesh. Ti po shkon në destinacionin tënd i falimentuar e me duar bosh. Por nëse ke sadopak mend, dera e pendesës është e hapur. Kur të marrësh pesëmbëdhjetë monedhat e fundit që të kanë mbetur, rezervoje gjysmën e tyre. Domethënë mos i ço dëm ato me qëllim që të marrësh gjërat më të domosdoshme në vendin ku do të shkosh." E pashë nefsin, por ai nuk ra dakort me të. Atëherë ai tha: "Të paktën një të tretën e asaj vlere." Akoma nefsi im nuk u bind. Pastaj ai tha: "Po për çerekun?" Mirëpo shpirti i lig nuk mund të hiqte dorë nga zakonet dhe veset me të cilat ishte mësuar. Në fund, me zemërim burri më ktheu shpinën dhe u largua.

Papritmas, skena ndryshoi. Isha në një tunel në një tren, i cili ecte shumë shpejt dhe sikur shkonte poshtë pingul. Më kapi frika, por çfarë mund të bëja, s'kisha rrugë shpëtimi ndokund. Çuditërisht, u shfaqën lule joshëse dhe fruta të këndshme në të dyja anët e trenit. Ndërkohë unë si një i çmendur i papërvojë, pasi i vështrova, zgjata dorën time duke u orvatur t'i këpus lulet e frutat, por ato ishin mbushur me gjemba dhe i bëra duart gjak kur i preka. Me lëvizjen e trenit duart e mia u çorrën kur po ndaheshin nga lulet.

Ndërkaq, papritmas rojtari i trenit tha: "Më jep mua pesë qindarka dhe unë do të të jap sa të duash prej atyre luleve e frutave. Dëmi që i ke shkaktuar vetes duke u përgjakur me përpjekjet e tua, është më tepër se njëqind monedha në vend të pesë qindarkave. Përveç kësaj, ti do të dënohesh pasi nuk mund t'i këpusësh ato pa leje."

Në gjendje të dëshpëruar unë nxora kokën tek dritarja e trenit dhe hodha vështrimin përpara me qëllim që të mund të shihja fundin e tunelit. Ndërkohë pashë se në vendin e hyrjes së tunelit kishte shumë gropa. Njerëzit flakeshin në to nga një tren i gjatë. Në këtë moment pashë një gropë përballë meje. Në çdo anë të saj ndodhej nga një gur varri. Shikova me habi dhe vërejta se në atë gur varri ishte emri **"Said",** i shkruar me shkronja të mëdha. Atëherë me habi e frikë, thirra: **O bo bo**! **Sa keq!** Ndërkohë, befas dëgjova zërin e burrit i cili më pat dhënë këshilla tek dera e hotelit.

Ai tha: "A erdhe në vete?" Unë iu përgjigja: "Po, por është shumë vonë tani, dhe nuk më ka mbetur më fuqi..." Atëherë ai tha: "Pendohu dhe mbështetu tek Zoti." Unë iu përgjigja pozitivisht! Në këtë moment u zgjova dhe e pashë veten time si Saidin e Ri, kurse Saidi i Vjetër tashmë ishte zhdukur.

Ky ishte vizioni i Saidit të Vjetër, shpresoj që Zoti xh.sh. ta bëjë të dobishëm këtë vizion. Unë do të interpretoj një ose dy pjesë prej tij, ndërsa aspektet e tjera mund t'i interpretoni vetë.

Ai udhëtim, është rruga që kalon nga bota e shpirtërave, nga periudhat e mitrave të nënave, nga rinia, pleqëria, nga varri, nga bota e ndërmjetme, nga ringjallja, nga Ura e Siratit për në jetën e amshuar.

Gjashtëdhjetë monedhat e arit ishin gjashtëdhjetë vitet e jetës. Kur e pashë atë vizion unë e mendoja veten përafërsisht dyzet e pesë vjeç. Nuk kisha asnjë garanci për të jetuar deri tek të gjashtëdhjetat, por një student i sinqertë i Kur'anit më këshilloi që ta shpenzoja gjysmën e të pesëmbëdhjetave që më kishin mbetur për botën tjetër. Hoteli për mua ishte Stambolli... Treni ishte koha, çdo vagon ishte një vit. Tuneli është jeta e kësaj bote, lulet me gjemba dhe frutet ishin kënaqësitë e paligjshme dhe dëfrimet e ndaluara të cilat shkaktojnë dhimbje kur je në to. Përfytyrimi i ikjes së tyre dhe parashikimi i ndarjes i shkakton njeriut dhimbje të thellë në zemër dhe ia copëton atë, duke e bërë të vuajë dënim.

Portieri në tren i tha atij që t'i jepte pesë qindarka me qëllim që ai t'i jepte sa të donte nga lulet. Kuptimi i kësaj është siç vijon: **Dëfrimet dhe kënaqësitë që i fiton njeriu nëpërmjet përpjekjes hallall që janë brenda caqeve të të lejuarës, janë të mjaftueshme për lumturinë dhe qetësinë e tij. Kështu, s'ka arsye për të hyrë tek harami, tek e ndaluara**. Pjesën tjetër mund ta interpretosh vetë.

PIKA E KATËRT

Njeriu në këtë botë i ngjason një fëmije delikat e të përkëdhelur. Gjendet një forcë e madhe në dobësinë e tij dhe një fuqi e madhe në pafuqinë e tij, sepse atij me fuqinë e kësaj dobësie dhe me forcën e kësaj pafuqie i janë nënshtruar këto qënie.

Në qoftë se njeriu do ta kuptonte dobësinë e tij dhe do të bënte lutje me gojë, me gjendje e sjellje, do të pranonte pafuqinë dhe do të kërkonte ndihmë dhe njëkohësisht do të falënderonte për nënshtrimin e atyre qënieve ndaj tij, ai do të arrinte qëllimet, do t'i plotësoheshin dëshirat në një mënyrë që ai nuk do të arrinte as një të dhjetën e tyre me fuqinë e tij. Ai nganjëherë, gabimisht ia atribuon fuqisë së tij, atë çka arriti me anë të një lutjeje drejtuar Krijuesit nëpërmjet gjuhës së gjendjes së tij.

Për shembull, forca e fshehur në dobësinë e një zogu pule e bën nënën pulë të sulmojë madje edhe një luan! Kështu, forca e fshehur në dobësinë e drangut -këlyshit- të luanit nënshtron për vete atë nënë të egër luaneshë duke e lënë atë të uritur për të qenë vetë i ngopur,

megjithëse është i vogël dhe i dobët. Shikoje pra këtë fuqi të madhe në dobësinë dhe në shfaqjen e Mëshirës Hyjnore, e cila vlen të përmendet...

Ashtu edhe një fëmijë i përkëdhelur, megjithëse delikat, arrin të nënshtrojë të fortët nëpërmjet qarjes ose kërkesave dhe me gjendjen e dëshpëruar në një kohë që as një të një mijëtën e atyre kërkesave nuk mund ta realizonte me fuqinë e vet. Pra, dobësia dhe pafuqia e tij është mëshirë dhe një shtysë mbrotjeje ndaj tij në atë shkallë, saqë fëmija me gishtin e tij të vockël mund të nënshtrojë trimat e mëdhenj, madje edhe mbretërit dhe emirët. Në rast se fëmija do ta mohonte atë mëshirë dhe do ta akuzonte atë mbrojtje duke thënë me marrëzi e mburrje: "Unë me fuqinë time i nënshtrova këto." natyrisht, ai meriton të marrë një shuplakë.

Në të njëjtën mënyrë, kur njeriu mohon mëshirën e Krijuesit të tij dhe akuzon Urtësinë e tij dhe thotë ashtu siç tha Karuni duke mohuar mirësitë e Zotit xh.sh.

إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ

"Ajo më është dhënë vetëm për llogari të dijes që kam"[282].

Me fjalë të tjera, duke thënë: "Unë e fitova këtë nëpërmjet dijes dhe fuqisë sime." Duke treguar mosmirënjohje e duke mohuar mëshirën e Krijuesit të tij dhe duke akuzuar Urtësinë e tij, ai padyshim meriton një goditje ndëshkuese.

Kjo do të thotë se sundimi i njeriut, përparimi njerëzor dhe arritjet e qytetërimit të cilat duhet të respektohen, nuk i janë nënshtruar njeriut me tërheqjen, mposhtjen, ose pushtimin që u bëri, po për shkak të dobësisë së tij: Ai u ndihmua për shkak të pafuqisë ; ato iu dhanë për shkak të varfërisë; u inspirua me to për shkak të injorancës, ato iu dhuruan atij për shkak të nevojave, dhe arsyeja e sundimit ndaj tyre nuk është forca dhe fuqia e njohjes, por mëshira dhe dhembshuria e Krijuesit dhe mëshira e urtësia Hyjnore që ia nënshtruan ato gjëra. Po, njeriu që mposhtet para një akrepi të pasy dhe para një gjarpri të pakëmbë, natyrisht nuk është fuqia e tij që e bëri atë të veshë

[282] Kur'an 28:78

mëndafshin nga një krimb i vogël, e ta ushqejë veten me mjaltë nga një insekt helmues. Por e gjitha kjo është frut i dobësisë së tij që sjell nënshtrimin e tyre nga Furnizuesi dhe i Gjithëmëshirshmi.

O njeri! Meqenëse e vërteta është kështu, hiq dorë nga mendjemadhësia dhe egoizmi! Nëpërmjet gjuhës së të kërkuarit ndihmë, deklaro pafuqinë tënde para derës së madhështisë Hyjnore dhe me anë të gjuhës së lutjeve e të devocionit, njofto varfërinë dhe nevojat e tua dhe deklaro që ti je rob i sinqertë i All-llahut duke thënë:

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

"All-llahu vetëm na mjafton ne, dhe për ne Ai është Rregulluesi më i mirë i punëve." Thuaje këtë dhe lartësohu.

Gjithashtu mos thuaj: "Çfarë jam unë dhe çfarë rëndësie kam që të nënshtrohet ky univers në mënyrë të qëllimshme nga ana e Zotit të Gjithëditur derisa kërkohet prej meje lutje e përgjithshme universale, sepse ti sigurisht nuk je asgjë për sa i përket formës dhe nefsit tënd, por nga këndvështrimi i detyrës dhe i pozitës, ti je një spektator vëzhgues e i vëmendshëm i këtij universi madhështor; ti je gjuha folëse me elokuencë që flet në emër të këtyre krijesave me urtësi... Ti je lexuesi i kuptueshëm dhe studiuesi i vëmendshëm i këtij libri të universit; ti je shikuesi admirues në këto krijesa që bëjnë tesbihate. Ti je si një profesor i nderuar me përvojë, dhe mjeshtëri kryesor i këtyre qënieve që bëjnë adhurim.

Po, o njeri! Në lidhje me trupin tënd bimor dhe me nefsin tënd shtazor, ti je një pjesë e shurdhët dhe një grimcë e vockël, je krijesë e varfër, je një kafshë e dobët që përkundet në valët e frikshme të lumnajës së qënieve. Por ti me plotësimin nëpërmjet dritës së besimit e cila përfshin rrezatimin e dashurisë Hyjnore, dhe duke përparuar me edukimin e islamit ndriçues që është ndriçuar me dritën e imanit në këndvështrimin njerëzor, ti je mbret në këtë gjendje robërie, je i tëri brenda të pjesshmes tënde, je një botë e gjërë në vogëlsinë tënde; ti gëzon një pozitë dinjitoze me gjithë uljen tënde, dhe je drejtues i atij rangu të lartë dhe i asaj sfere të gjerë, sa mund të thuash: "Krijuesi im i Gjithëmëshirshëm e ka bërë botën një shtëpi për mua; diellin dhe hënën i ka bërë drita për atë shtëpi; e ka bërë për mua pranverën një

tufë lulesh, e ka bërë për mua verën tryezë mirësish, i ka bërë për mua kafshët shërbëtore të bindura dhe së fundi i ka bërë për mua bimët orendi të stolisura për shtëpinë time.”

Për ta mbyllur: Në qoftë se i kushton vëmendje djallit dhe nefsit, ti do të biesh në shkallën më të ulët, por nëse i kushton vëmendje të vërtetës dhe Kur’anit, ti do të ngjitesh në shkallën më të lartë duke u bërë kështu **“modeli më i bukur”** i universit.

PIKA E PESTË

Njeriu është dërguar në këtë botë si një mik dhe si një nëpunës i urdhëruar dhe i janë dhuruar shumë aftësi e talente tepër të rëndësishme, dhe mbi këto aftësi mbështeten detyrat e tij të rëndësishme. Me qëllim që të aktivizohet njeriu për përmbushjen e atyre qëllimeve e detyrave, janë bërë nxitje të fuqishme dhe kërcënime të rrepta. Këtu do të përmbledhim themelet e adhurimit dhe detyrat e njeriut të cilat i kemi shpjeguar me hollësi gjetkë me qëllim që misteri i **“Modelit më të bukur”** të mund të kuptohet.

Me ardhjen në këtë botë, njeriu ka **“dy aspekte”** të adhurimit. **Njëri aspekt** është adhurimi, shqyrtimi e reflektimi në mungesë të të Adhuruarit. **Ndërsa aspekti i dytë** është adhurimi dhe lutja në praninë e Atij të Adhuruari duke u orientuar për tek Ai drejtpërdrejt.

Aspekti i parë*:* Është vërtetimi, nënshtrimi dhe përulja ndaj sovranitetit Hyjnor të shfaqura në univers, vështrimi i përsosmërisë së Tij dhe i mirësisë së Tij me admirim e nderim.

Pastaj duhet të deklarosh e të përhapësh mrekullitë e Tij, mësimet dhe artet e holla të skalitura nga Emrat e Shejntë Hyjnorë si dhe t’ua prezantosh ato të tjerëve.

Pastaj vlerëso me peshoren e perceptimit diamantet e Emrave Hyjnorë ku çdo diamant është si një thesar shpirtëror i fshehur.Pastaj me mirënjohje poho vlerat dhe virtytet e tyre me dritat e vlerësimit, të madhështisë e të mëshirës, të cilat burojnë nga zemra.

Pastaj studio dhe mendo me admirim mbi mrekullitë e çudirat e faqeve të qënieve dhe të fletëve të tokës e të qiellit, të cilat ngjasojnë me komunikata e mesazhe nga Pena e Fuqisë Absolute.

Pastaj nëpërmjet soditjes me admirim të zbukurimeve dhe të arteve të holla në qëniet, duhet të ndjesh dashuri për njohjen e Krijuesit, Autorit të bukur të tyre e të dëshirohesh për t'u ngritur tek prania e Shpikësit të tyre Absolut, me qëllim që të marrësh mirësi prej Tij.

Aspekti i dytë*:* Kjo është pozita e pranisë dhe e adresimit ku njeriu kalon nga '*i ndikuar në Ndikues'* dhe shikon se Shpikësi Hirplotë dëshiron ta bëjë të njohur Veten nëpërmjet mrekullive të artit të Tij dhe ndërkohë, ai -besimtari- i përgjigjet me njohje e besim.

Pastaj ai sheh se: Krijuesi Mëshirëplotë dëshiron ta bëje Veten të dashur nëpërmjet fruteve të këndshme e të shijshme të mëshirës së Tij. Ndërkohë me anë të dashurisë së pastër dhe të adhurimit të sinqertë, besimtari e bën veten të dashur tek Ai.

Pastaj shikon se: Dhuruesi Gjithëbujar e ushqen atë me kënaqësitë e mirësive qofshin materiale apo shpirtërore dhe si reagim ndaj këtyre, besimtari i paraqet Krijuesit falënderime, lavdërime, vepra të mira, sjellje, fjalë, madje nëse do të mundej me të gjitha gjymtyrët dhe shqisat e tij.

Pastaj ai shikon se: Krijuesi Hirplotë bën të njohur madhështinë e vet, përsosmërinë, lavdinë dhe bukurinë në pasqyrat e këtyre qënieve dhe tërheq shikime ngulmuese tek ato. Ndërkohë robi i drejtë si përgjigje ndaj këtyre, deklaron: **"All-llahu ekber***" Allahu është më i madhi.* **"Subhanall-llah"** *Lavdia i takon Zotit,* dhe me përulësi bie për tokë duke i bërë sexhde me admirim e dashuri.

Pastaj ai shikon se: Ai Pronar i pasurisë Absolute po ekspozon pasurinë e Tij të pashtershme dhe thesaret e pasosura midis një bujarie absolute, ndërkohë adhuruesi i sinqertë si përgjigjje ndaj saj, duke e lavdëruar e madhëruar Atë i lutet dhe i kërkon që t'ia plotësojë nevojat e mëdha që ka.

Pastaj ai shikon se: Një Krijues i Gjithëlavdishëm e ka bërë faqen e tokës si një ekspozitë ku shfaq të gjitha veprat antike të Tij, ndërkohë besimtari i devotshëm si përgjigjje thërret me vlerësim: **"Mashaall-**

llah.” *Çfarë çudirash ka dashur Zoti! Ç’mrekulli ka bërë Zoti*!, duke shprehur admirim, thotë **“Barekall-llah”** “*Çfarë bekimesh ka dhuruar Zoti!”*, duke shprehur habi thotë: **“Subhanall-llah”** “*Lavdi Zotit*” dhe duke u mahnitur, thotë: **“All-llahu Ekber”** “*Zoti është më i madhi*!

Pastaj ai sheh se në pallatin e tij të universit, vetëm Një i Vetëm Unik i ka vënë ato vula, pasi ato janë të posaçme për Të dhe janë të paimitueshme në nënshkrimin e tyre, pra janë vula personale dhe kode të veçanta për Të; sheh se Ai skalit mbi të shenjat e Njësisë së Tij, ka ngritur flamujt e Njësisë së Tij në çdo rajon të botës duke shpallur Hyjninë e Tij, ndërkohë robi i përkushtuar i përgjigjet me vërtetim, besim, njësim, nënshtrim, adhurim dhe me dëshmim ndaj Hyjnisë së Tij.

Kështu, nëpërmjet adhurimit dhe reflektimit të këtij lloji ai bëhet një njeri i vërtetë dhe e paraqet veten e tij se është në modelin më të bukur. Ndërkaq me anë të besimit ai bëhet kalif i besuar i Zotit në tokë dhe i denjë për të mbajtur amanetin.

O njeri i pavëmendshëm që je krijuar në modelin më të bukur, e që zbret në shkallën më të ulët nëpërmjet keqpërdorimit të vullnetit tënd të lirë! Dëgjomë! Në pakujdesinë që shkaktohet nga dehja dhe jeta rinore, edhe unë ashtu si ti mendova se bota ishte e bukur dhe e dashur. Atëherë në momentin që u zgjova në mëngjesin e pleqërisë, unë pashë se sa e shëmtuar është fytyra e dynjasë që nuk është orientuar drejt Ahiretit, të cilën më parë unë e kisha imagjinuar të bukur. Ndërsa fytyra e vërtetë e dynjasë që orientohet drejt Ahiretit, sa e bukur dhe e këndshme është! Shiko dhe vërè dy tabelat e vërteta të shkruara në Stacionin e Dytë të Fjalës së Shtatëmbëdhjetë.

Tabela e parë: Përshkruan realitetin e botës së njerëzve të shkujdesur, të cilët në të shkuarën, ashtu si njerëzit e rrugës së çudhëzimit, i pashë nëpërmjet perdes së shkujdesjes por duke mos qenë i dehur.

Tabela e dytë: Tregon realitetin e botës së njerëzve të udhëzuar dhe të zemrave të qeta. Unë s’kam ndryshuar asgjë nga ato dy tabela por i kam lënë ashtu siç ishin më parë. Ato i ngjasojnë poezisë, veçse nuk janë poezi...

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي اَمْرِي وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي

اَللّهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى الذَّاتِ الْمُحَمَّدِيَّةِ اللَّطِيفَةِ الْاَحَدِيَّةِ شَمْسِ سَمَاءِ الْاَسْرَارِ وَ مَظْهَرِ الْاَنْوَارِ وَ مَرْكَزِ مَدَارِ الْجَلاَلِ وَ قُطْبِ فَلَكِ الْجَمَالِ اَللّهُمَّ بِسِرِّهِ لَدَيْكَ وَ بِسَيْرِهِ اِلَيْكَ آمِنْ خَوْفِي وَ اَقِلْ عُثْرَتِي وَ اَذْهِبْ حُزْنِي وَ حِرْصِي وَ كُنْ لِي وَ خُذْنِي اِلَيْكَ مِنِّي وَ ارْزُقْنِي الْفَنَاءَ عَنِّي وَ لاَ تَجْعَلْنِي مَفْتُونًا بِنَفْسِي مَحْجُوبًا بِحِسِّي وَاكْشِفْ لِي عَنْ كُلِّ سِرٍّ مَكْتُومٍ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ ۞ وَ ارْحَمْنِي وَارْحَمْ رُفَقَائِي وَ ارْحَمْ اَهْلِ الْاِيمَانِ ۞ وَ الْقُرْآنِ آمِينَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَ يَا اَكْرَمَ الْاَكْرَمِينَ ۞

وَ آخِرُ دَعْوَيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti: Vërtet që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[283]

O Furnizuesi im! Zgjeroma kraharorin tim dhe m'i bëj të lehta punët e mia; zgjidhe nyjën nga gjuha ime që ata të mund të kuptojnë fjalët e mia."[284]

O Zot! Jepi bekimet e tua profetit Muhammed (paqja dhe bekimi qofshin mbit të), Diellit në qiejt e mistereve dhe shfaqjes së dritave; qendrës së orbitës së Lavdisë dhe polit të sferës së Bukurisë.

O Zot! Për hir të misterit të tij në prezencën Tënde dhe të udhëtimit të tij për tek Ti më siguro nga frika ime, drejto gabimet dhe shkarjen time, largoma hidhërimin dhe lakminë time; Ji i imi.

---

[283] Kur'an 2:32

[284] Kur'an 20: 25-8

O Zot, më merr për tek Ti, më bëj ta asgjësoj nefsin. Mos më bëj t'i robërohem nefsit tim të mbuluar nga shqisat e mia. Më zbulo sekretet e fshehura.

O i Gjalli i Përjetshëm dhe o Vetekzistues i Përhershëm!

O i Gjalli i Përjetshëm dhe o Vetekzistues i Përhershëm!

O i Gjalli i Përjetshëm dhe o Vetekzistues i Përhershëm!

Dhuro mëshirë mbi mua dhe mbi shokët e mi dhe mbi njerëzit e besimit të sinqertë të Kur'anit. Amin.

O i Gjithëmëshirshëm! O Mëshirëplotë! O Furnizues e Gjithëbujar i pashok! Dhe lutja e fundit e tyre do të jetë: Gjithë lavdia i takon All-llahut, Zhvilluesit të të gjitha Botëve!

* * *

FJALA E NJËZET E KATËRT

[Kjo Fjalë përbëhet nga "Pesë degë", studioje me kujdes Degën e Katërt dhe kapu fort e ngjitu pas Degës së Pestë, atëherë këputi frutat e saj.]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
اَللّٰهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ لَهُ اْلاَسْمَاءُ الْحُسْنَى

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Zoti, nuk ka zot tjetër përveç Atij; Atij i takojnë Emrat më të Bukur dhe më të lartë."[285]

Ne do të tregojmë **"Pesë Degët"** e njërës prej shumë të vërtetave nga pema ndriçuese e këtij vërseti të lavdishëm.

DEGA E PARË

Një mbret ka tituj të ndryshëm në sferat e sundimit e të qeverisjes së tij, ka cilësi të ndryshme midis klasave të Tij dhe ka Emra e shenja të ndryshme në nivelet e sundimit të tij... për shembull: Ai ka Emrin ***Gjykatësi i Drejtë*** në sistemin e drejtësisë, ***Mbret*** në administratën shtetërore, ***Komandant i përgjithshëm*** në ushtri, dhe ***Kalif*** në sferat ligjore të Sheriatit... Në qoftë se duke bërë një analogji me këto, i njeh Emrat dhe titujt e tjerë të Tij, ti do të kuptoje se një mbret i vetëm mund të ketë një mijë emra e tituj në sferat e sundimit të Tij dhe në nivelet e Qeverisë së tij. Është sikur, nëpërmjet personalitetit të Tij kolegjial dhe të telefonit, sundimtari është i pranishëm në çdo sferë të qeverisë së tij, është në dijeni të gjithçkaje që ndodh në të dhe

[285] Kur'an, 20:8

nëpërmjet ligjeve të tij, rregullave e përfaqësimeve, ai shikon e shikohet; dhe prapa perdes në çdo shkallë ai rregullon e shikon, qeveris e vëzhgon nëpërmjet urdhrit të tij, njohjes dhe fuqisë.

Dhe është ekzaktësisht e njëjta gjë për Krijuesin, Mbështetësin e të gjitha botëve, i Cili është Sunduesi i parapërjetësisë dhe i paspërjetësisë; në shkallët e Hyjnisë së Tij Ai ka Atribute, Emra e tituj të cilat janë të gjitha të ndryshme, por që shikojnë njëra-tjetrën; në sferat e Hynisë së Tij Ai ka shenja e Emra të ndryshëm, të cilët janë njëri brenda tjetrit; në veprat e Tij madhështore Ai ka përfaqësues e Emërtime të ndryshme, të cilët i ngjasojnë njëri-tjetrit; në dispozitat e fuqisë së Tij, Ai ka tituj të cilët janë të gjithë të ndryshëm, por që aludojnë për njëri-tjetrin; në manifestimet e Atributeve të Tij Ai ka shfaqje të shenjta të cilat janë të gjitha të ndryshme por që tregojnë njëra-tjetrën; në shfaqjet e akteve të Tij Ai ka vendime e dispozita të urta të cilat janë prej llojeve të shumta por që plotësojnë njëra-tjerën; në artin e Tij shumëngjyrësh dhe në shumëllojshmërinë e krijesave Ai ka aspekte madhështore të Hyjnisë të cilat janë të gjitha të ndryshme por që shikojnë njëra-tjetrën. Dhe së bashku me këtë, në çdo botë dhe në çdo lloj të qënieve shfaqet titulli i njërit prej Emrave të bukur. Në çdo sferë një emër është dominant, kryesori, dhe emrat e tjerë janë të varur tek Ai, madje ato janë të përfshirë brenda tij. Për më tepër, në çdo nivel të krijesave, shumë a pak, e madhe apo e vogël, e veçantë apo e përgjithshme, Ai ka një shfaqje nëpërmjet një manifestimi të veçantë, një Hyjnie të veçantë dhe një Emri të veçantë. Domethënë, megjithëse Emri në çështje është i përgjithshëm dhe përfshin gjithçka, veçse ama Ai është kthyer drejt një gjëje me një qëllim dhe një rëndësi, sikur të ishte i posaçëm vetëm për atë gjë.

Dhe përveç kësaj, Krijuesi i Gjithëlavdishëm është afër çdo gjëje, megjithëse ndodhen larg afërsisht shtatëdhjetë mijë perde të ndritshme që e fshehin Atë. Ti mund të krahasosh se sa shumë perde ndodhen nga shkallët e Emrit "Krijues", duke filluar nga shfaqja e Emrit "Krijuesi i yt" ajo shkallë e pjesshme që lidhet me krijueshmërinë e Emrit të Krijuesit dhe duke përfunduar tek shkalla më e madhe e "Krijuesit të të gjitha botëve", tek ai titull më i lartë.

Kjo do të thotë se ti mund të arrish limitet e shfaqjeve të Emrit "Krijues" dhe të futesh tek ato nëpërmjet perdes së krijueshmërisë, me kusht që ta lësh universin prapa teje, dhe atëherë ti afrohesh tek sfera e

Atributeve. Meqenëse perdet kanë dritare të cilat shikojnë tek njëra-tjetra, Emrat shfaqen njëri brenda tjetrit, aktet shikojnë tek njëri-tjetri, shëmbëlltyrat futen njëra brenda tjetrës, titujt aludojnë për njëri-tjetrin, shfaqjet i ngjasojnë njëra-tjetrës, rregullimet e ndihmojnë dhe plotësojnë njëra-tjetrën dhe disa plane të Hyjnisë i japin ndihmesë njëra-tjetrës, sigurisht kjo bën të domosdoshme për atë që e njohu All-llahun xh. sh. nëpërmjet njërit prej Emrave të Tij, titujve, ose shkallëve të Hyjnisë, e kështu me radhë që të mos mohojë Emrat e tjerë, titujt dhe aktet, por sigurisht duhet të kuptojë se Ai -Emri- është Ai -Krijuesi-, dhe të mos dëmtohet në qoftë se mbetet i fshehur nga shfaqjet e Emrave të tjerë dhe që nuk kaloi nga shfaqja e një Emri për tek tjetri.

Për shembull, në qoftë se ai shikon veprat e Emrit "Krijues i Gjithëfuqishëm" dhe nuk shikon veprat e Emrit "I Gjithëdituri", ai person mund të bie në çudhëzimin e natyrës. Prandaj ai gjithmonë duhet të kalojë me shikimin e tij përreth tij dhe të lexojë se All-llahu është هُوَ هُوَ اللّٰهُ *"Ai", "Ai"! dhe Ai është Zoti!,* dhe të shikojë shfaqjen e Tij në çdo gjë. Dhe veshi i tij të dëgjojë nga çdo gjë shprehjen: قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ "*Thuaj, All-llahu është Një"* dhe t'i vërë veshin kësaj. Dhe gjuha e tij duhet të recitojë gjithmonë: لاَ اِلهَ اِلاَّ هُو بَرَابَرْ مِيزَنَدْ عَالَمْ "*Nuk ka zot tjetër, përveç Atij"*, dhe ta shpallë atë.

Kur'ani i qartë, me dekretin اَللّٰهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ لَهُ اْلاَسْمَاءُ الْحُسْنَى **"***Nuk ka zot tjetër, përveç Atij,! Atij i takojnë Emrat më të Bukur"* tregon këto të vërteta që ne i kemi përmendur.

Në qoftë se dëshiron t'i shikosh ato të vërteta të larta nga afër, shko e pyet një det të ashpër që buçet nga dallgët, dhe një tokë të lëkundur nga tërmetet duke u thënë atyre: "Çfarë thoni ju të dyja? Ti do të dëgjosh se ato të dyja janë duke thënë: "**Ja Xhelil! Ja Xhelil! Ja Aziz! Ja Xhebbar!"** *O i Gjithëlavdishëm! O i Gjithëlavdishëm! O i Gjithëfuqishëm! O Detyrues!*

Pastaj, shiko tek kafshët e vogëla dhe tek të vegjëlit e tyre që po ngrihen e zhvillohen me mirësi e mëshirë në det dhe në tokë dhe pyeti:

Çfarë jeni duke thënë? Sigurisht ato do të thonë: ***"Ja Xhemilu! Ja Xhemilu! Ja Rahimu! Ja Rahimu!"*** *O Hirplotë! O Hirplotë! O Mëshirëplotë! O Mëshirëplotë!*[286]

[286] Madje, një ditë unë shikova macet; e gjithë ajo që ato po bënin ishte se pasi hëngrën dhe luajtën, ato fjetën. Ndërkohë në mendjen time më erdhi një pyetje: përse këto kafshë të pa preokupuara të ngjashme me kafshët grabitqare, quhen kafshë të bekuara e të mira? Pastaj më vonë natën, unë u shtriva për të fjetur, kur pashë, njëra nga ato mace kishte ardhur dhe ishte shtrirë tek jastëku im dhe kishte afruar gojën e saj tek veshi im dhe e përmendi All-llahun në mënyrën më të qartë me Emrin: **"Ja Rahimu! Ja Rahimu! Ja Rahimu! Ja Rahimu!"** *O Mëshirëplotë! O Mëshirëplotë! O Mëshirëplotë! O Mëshirëplotë!* Sikur ajo refuzoi në emrin e species së saj kundërshtimin dhe fyerjen që më kishin ardhur në mendje dhe më goditi në fytyrë.

Ndërkaq më vjen në mendjen time: Nuk e di nëse ky recitim ishte i veçantë për këtë mace, apo ai është i përgjithshëm midis maceve? Dhe dëgjimi i recitimit të saj, a është i veçantë për mua dhe i kufizuar për një kundërshtues të padrejtë si shembulli im, apo çdo njeri mund ta dëgjojë deri diku në qoftë se do ta dëgjonte me vëmendje?

Dhe në mëngjes fillova të dëgjoja edhe macet e tjera, ato përsërisnin të njëjtin recitim në shkallë të ndryshme, ndonëse nuk ishte aq i qartë sa recitimi i parë, sepse në fillim të kerrmëzës së saj nuk dallohet ky recitim, pastaj mund të dallohet: **"Ja Rahimu!"** *O Mëshirëplotë!,* pastaj transformohet e gjithë kerrmëza e maces në: **"Ja Rahimu!"***O Mëshirëplotë!* Ai u bë një recitim i panyjëtuar, elokuent dhe i brengosur. Ato mbyllin gojët e tyre dhe e përmendin All-llahun në një mënyrë të hollë me Emrin: **"Ja Rahimu!"** *O Mëshirëplotë!*

Unë ua tregova ngjarjen vëllezërve të cilët erdhën për vizitë tek unë, ata e dëgjuan me vëmendje gjithashtu, pastaj thanë, "edhe ne e dëgjojmë recitimin e tyre deri diku."

Më vonë, më erdhi në zemër: Unë u bëra kureshtar dhe doja të dija se cila ishte karakteristika e veçantë e këtij Emri: Ja Rahim! O Mëshirëplotë! Dhe përse macet e recituan atë në mënyrën e njerëzve dhe jo me gjuhën e kafshëve?

Atëherë më erdhi në zemrën time se, meqenëse këto kafshë janë shumë delikate e të përkëdhelura ashtu si fëmijët e vegjël dhe meqenëse përzihen e rrinë bashkë me njeriun në çdo qoshe të shtëpisë së tij, ato sikur janë miqtë e njeriut, dhe kështu ato kanë shumë nevojë për mirësi e mëshirë.

Kur atyre u kushtohet vëmendje dhe kur përkëdhelen në mënyrën që pëlqejnë, ato falënderojnë Zotin xh.sh. duke i lënë shkaqet –në kundërshtim me qenin– duke shpallur në botën e tyre të veçantë mëshirën e Krijuesit Mëshirëplotë. Me këtë recitim ato paralajmërojnë njerëzit që kanë rënë në gjumin e pakujdesisë, dhe me thirrjen: **"Ja Rahimu!** *O Mëshirëplotë!"* ato u kujtojnë atyre që adhurojnë shkaqet duke u thënë: "Prej kujt vjen ndihma e përkrahja dhe prej kujt pritet Mëshira?" (Autori)

Pastaj dëgjoji qiejt se si thërrasin: **"Ja Xhelilu Dhul Xhemali!"** *O I Gjithëlavdishmi i Bukurisë!* Pastaj jepia dëgjimin tënd tokës e cila thotë: **"Ja Xhemilu Dhul Xhelali!"** *O Hirploti i Gjithëlavdisë!* Pastaj dëgjoji me vëmendje kafshët; ato janë duke thënë: **"Ja Rahmanu, Ja Rezzak!** *O i Gjithëmëshirshëm, o Furnizues!"* dhe pyete pranverën, që ti të dëgjosh shumë Emra si: **"Ja Hannanu! Ja Rahmanu! Ja Rahimu! Ja Kerimu! Ja Letifu! Ja Atufu! Ja Musavviru! Ja Munevviru! Ja Muhsinu! Ja Muzejjinu!** *O i Dhembshur, O i Gjithëmëshirshëm, O Mëshirëplotë! O Gjithëbujar, O Zemërbutë, O Zemërdhembshur, O Dhënësi i Formave, O Dritëdhënës, O Mirëbërës, O Zbukurues!*

Pyete një njeri i cili është vërtetë njeri, shiko se si ai i reciton Emrat e bukur të All-llahut dhe si ato janë të shkruara në Ballin e Tij. Në qoftë se do t'i shikoje me vëmendje, edhe ti gjithashtu mund t'i lexosh ato. Është sikur Universi të ishte një orkestër e madhe duke kënduar e përkujtuar Emrat e Bukur Hyjnorë. Duke kombinuar këngën më të vogël me refrenet më të fuqishme ajo prodhon një harmoni sublime e shumë të hollë. Ju mund të bëni analogji të tjera në të njëjtën mënyrë.

Sigurisht, njeriu është vendi, mishërimi i shfaqjes së të gjitha Emrave Hyjnorë, por Emrat duke qenë të ndryshëm, kanë shkaktuar shumëllojshmëritë në univers dhe ndryshimet në adhurimin e engjëjve; gjithashtu kanë shkaktuar shumëllojshmëri deri në një farë shkalle edhe midis njerëzve; madje ligjet e ndryshme të profetëve, rrugët e ndryshme të Evlijave dhe tarikatet e ndryshme të dijetarëve të pastër kanë buruar nga ky mister. Për shembull, së bashku me Emrat e tjerë, Emri *El Kadiru!*, **I Gjithëfuqishmi**, ishte mbizotërues tek Isai a.s. (Jezusi); tek ata të cilët ndjekin rrugën e dashurisë së vërtetë, mbisundon Emri "*El Vedud"* **I Dashuri;** ndërsa tek ata që ndjekin rrugën e shqyrtimit dhe të reflektimit dominon Emri "*El Hakim",* **I Gjithurti.**

Kështu, në qoftë se dikush është edhe mësues, edhe oficer, edhe sekretar gjyqi, edhe inspektor në administratën shtetërore, në secilën zyrë ai ka lidhje, detyra, obligime, paga, përgjegjësi, ngritje në përgjegjësi, si dhe armiq e rivalë të cilët janë shkaku i dështimeve të tij. Ai shfaqet para mbretit dhe shikon mbretin me shumë tituj të ndryshëm. Kërkon ndihmë prej tij me gjuhë të shumta. Ai u drejtohet

shumë titujve të Sundimtarit dhe kërkon ndihmën e tij në shumë forma me qëllim që të shpëtojë nga sherri i armiqve të tij.

Në të njëjtën mënyrë, njeriu, i cili është privilegjuar me shfaqjen e Emrave të shumtë Hyjnorë dhe që është ngarkuar me detyra të shumta dhe që është i sprovuar me armiq të shumtë, ai përmend për mbrojtje shumë nga Emrat e Bukur të All-llahut në lutjet e tij, në duatë e tij. Ashtu si Muhammedi Arab a.s.m., i cili është shkaku i krenarisë së njerëzimit dhe me të vërtetë ishte njeriu më i plotë, lutej dhe kërkonte mbrojtje nga zjarri me njëmijë e një Emra në Duanë e tij të titulluar, **Xheushen el Kebir.** Dhe kështu, për shkak të këtij misteri, sureja, **En-Nas:**

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۞ مَلِكِ النَّاسِ ۞ اِلٰهِ النَّاسِ۞ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۞

"Thuaj: 'I mbështetem Zotit të njerëzve, Mbisunduesit të njerëzve, të Adhuruarit të njerëzve, që të më ruajë nga e keqja e vesvesit, e pështëritjes së djallit."[287]

urdhëron që ne t'i kërkojmë mbrojtje All-llahut nëpërmjet tre titujve dhe tek: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ *Bismil-Lahir-Rrahmanirr-Rrahim*, "*Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti",* tregon kërkimin e ndihmës nëpërmjet tre Emrave.

DEGA E DYTË

Kjo shpjegon dy mistere, të cilët përmbajnë çelësat e shumë mistereve të tjerë.

*Misteri i parë: "*Përse evlijatë -shenjtorët- ndryshojnë shumë në vizionet e tyre dhe në ndriçimet e zbulimet, ndonëse ata kanë unanimitet mbi parimet e besimit? Përse zbulimet e tyre të cilat janë në shkallën e të dëshmuarit e kundërshtojnë ndonjëherë realitetin dhe janë kundra të vërtetës?

Dhe përse e shikojnë dhe e shpjegojnë mendimtarët dhe dijetarët realitetin të jetë në një mënyrë që kundërshtojnë njëri-tjetrin në idetë e

[287] Kur'an, 114: 1-4

tyre, pavarësisht se është provuar nëpërmjet provave vendimtare tek secili prej tyre? Përse një e vërtetë merr ngjyra të shumta?"

*Misteri i dytë: "*Përse profetët e mëparshëm i lanë disa nga shtyllat e besimit, si ringjalljen trupore, deri diku në formë të shkurtuar dhe nuk i shpjeguan ato ashtu si Kur'ani, pasi një grup nga komunitetet e tyre, në të ardhmen, shkuan aq larg sa t'i mohonin disa prej atyre shtyllave të përmbledhura?

Gjithashtu, përse disa nga evlijatë Arifinë -shenjtorët e vërtetë- përparuan vetëm në vërtetimin e Njësisë Hyjnore, saqë ata madje përparuan aq shumë sa arritën tek shkalla e 'sigurisë absolute', në Unitetin Hyjnor, mirëpo disa prej shtyllave të besimit shfaqen shumë pak dhe në formë të përmbledhur në rrugët dhe në tarikatet e tyre? Dhe si rrjedhojë, ata që i ndoqën në të ardhmen nuk u dhanë rëndësinë e duhur shtyllave të besimit, dhe madje disa ranë në çudhëzim e gabim? Meqenëse plotësimi i vërtetë gjendet nëpërmjet zbulimit të të gjitha shtyllave të besimit, përse atëherë disa nga njerëzit e së vërtetës përparuan shumë në disa prej tyre, ndërsa mbetën shumë prapa tek disa të tjera; duke ditur se i Dërguari i Zotit; i cili u privilegjua me shfaqjen e shkallëve më të mëdha të të gjithë Emrave të Bukur Hyjnorë dhe ishte udhëheqësi i të gjithë profetëve, po kështu Kur'ani i gjithurtë, i cili është udhëheqësi i të gjitha shkrimeve të shenjta, i përshkruajnë me detaje të gjitha shtyllat e besimit, në mënyrën më të qartë, më serioze dhe më të paramenduar e të qëllimshme?"

Në realitet, plotësimi më i vërtetë e i plotë është kështu. Po, urtësia e këtyre mistereve është si më poshtë: Sigurisht njeriu është vendi i shfaqjes së të gjithë Emrave dhe ka aftësi për t'i arritur të gjitha plotësimet, por meqenëse fuqia e tij është e pjesshme, aftësitë e tij janë të ndryshme dhe dëshirat e tij janë të ndryshme, ai e kërkon realitetin nëpërmjet mijëra perdeve dhe pengesave. Dhe kështu, në realitetin dhe në zbulimin e së vërtetës, pengesat ndërhyjnë. Disa njerëz nuk mund t'i kalojnë pengesat e t'i lënë mënjanë. Aftësitë e tyre janë të gjitha të ndryshme. Aftësitë e disave nuk mund ta mbështesin zbulimin e disave prej të vërtetave të shtyllave të besimit. Për më tepër, ngjyrat e shfaqjeve të Emrave ndryshojnë sipas vendit ku ato shfaqen; ato bëhen të gjitha të ndryshme. Disa njerëz të cilët nderohen me shfaqjen e njërit nga Emrat, nuk mund të jenë mjet për manifestimin e plotë të Atij Emri. Gjithashtu shfaqja e Emrave merr forma të ndryshme në lidhje

me përbotshmërinë, veçantinë, hijen ose origjinalitetin. Disa aftësi nuk mund ta kapërcejnë veçantinë dhe nuk mund të dalin nga hija. Dhe sipas disa aftësive, ndonjëherë një Emër është mbisundues dhe e zbaton gjykimin e tij dhe sundon në atë aftësi. Dhe kështu, tani ne do të tregojmë disa tregues për këtë mister të thellë dhe për këtë urtësi të shtrirë me një krahasim enigmatik, gjithëpërfshirës, të vërtetë, por deri diku të ndërlikuar.

Për shembull, le të supozojmë një Lule të zbukuruar, një Pikël të gjallë të dashuruar pas Hënës dhe një Atom të tejndritshëm, të tejdukshëm, i cili shikon tek Dielli, ku secila nga këto të kishte vetëdije, të kishte ndonjë plotësim dhe secila të kishte një përmallim për atë plotësim.

Së bashku me tregimin e shumë të vërtetave, këto tre gjëra gjithashtu aludojnë për një udhëtim shpirtëror të shpirtit, të mendjes dhe të zemrës. Dhe ato gjithashtu u korrespondojnë të tre niveleve të atyre që hetojnë realitetin. [288]

I pari tregon ata që ndjekin rrugën e reflektimit; ata që ndjekin rrugën e shenjtërisë; dhe ata që ndjekin rrugën e profetësisë, pra këto gjëra aludojnë për këta.

I dyti u korrespondon atyre të cilët i afrohen realitetit duke u përpjekur për plotësim nëpërmjet sistemeve trupore, -domethënë nëpërmjet shqisave-, atyre që i afrohen realitetit duke vënë në punë mendjen dhe duke pastruar nefsin, dhe atyre që i afrohen atij nëpërmjet besimit, nënshtrimit dhe pastrimit të zemrës.

I treti është krahasimi i atyre që nuk e braktisin egoizmin, që janë zhytur në veprat dhe që i afrohen realitetit vetëm nëpërmjet deduksionit dhe arsyetimit; është për ata të cilët e kërkojnë realitetin nëpërmjet njohjes, shkencës, arsyes dhe të mësuarit, edhe për ata të cilët i afrohen realitetit shpejt nëpërmjet besimit, Kur'anit, varfërisë dhe adhurimit. Këto krahasime tregojnë urtësinë në ndryshimet midis tre grupeve, aftësitë e të cilëve janë të ndryshme gjithashtu.

[288] Gjithashtu ndodhen tre grupe në çdo nivel. Të tre gjërat e dhëna si shembull në krahasim shikojnë tek këto tre grupe të cilët janë në secilin nivel. Madje ato shikojnë tek ato nëntë grupe, dhe jo vetëm tre nivelet. Autori

Kështu, nën titujt e **'lules'**, **'piklës'** dhe **'atomit'**, ne do të tregojmë, nëpërmjet një krahasimi, misterin dhe urtësinë e madhe në përparimin e tre grupeve.

Për shembull, nëpërmjet lejes së Krijuesit të tij dhe me urdhrin e Tij, dielli ka tre lloje shfaqjeje, reflektimi dhe rrezatimi:

Njëri është reflektimi i tij mbi lulet, tjetri është reflektimi i tij mbi Hënën dhe planetët, dhe tjetri është refkletimi i tij mbi objektet e shndëritshme si qelqi dhe uji.

I pari është në tre mënyra: Njëra është një shfaqje universale dhe një reflektim i përgjithshëm, ai është rrezatimi i tij mbi të gjitha lulet përnjëherësh. E dyta është një shfaqje e veçantë, ai është reflektimi i veçantë sipas çdo lloji. E treta është një shfaqje e pjesshme; ai është rrezatimi i tij sipas individualitetit të çdo luleje.

Ky krahasimi ynë është në përputhje me një pohim i cili është ky: ngjyrat e zbukuruara të luleve burojnë nga reflektimet e ndryshme të shtatë ngjyrave të dritës së diellit, dhe sipas këtij pohimi, edhe lulet gjithashtu janë llojet e pasqyrave të Diellit.

E dyta: Është drita dhe rrezatimi, të cilat, me lejen e Krijuesit të Gjithurtë, Dielli ua jep Hënës dhe planetëve. Pas kësaj drite dhe rrezëllimi universal dhe të shtrirë, Hëna, drita e të cilës është si një hije e dritës së Diellit, përfiton nga Dielli në një mënyrë universale. Pastaj është rrezatimi i Hënës dhe shkëlqimi në një mënyrë të veçantë mbi botët, ajrin dhe tokën e shndëritshme dhe në një formë të veçantë mbi grimcat e tejndritshme të tokës dhe mbi molekulat e ajrit.

E treta: Duke i bërë ajrin dhe sipërfaqen e deteve pasqyra, nëpërmjet urdhrit Hyjnor arrihet një reflektim i diellit i cili është i pastër, universal dhe pa hije. Kështu, dielli i jep secilës prej fluskave mbi det, pikëlave të ujit, molekulave të ajrit dhe flokëve të borës, një reflektim të veçantë dhe një imazh të vockël të tij.

Kështu, tek faqja e çdo luleje, te Hëna dhe tek të gjitha pikëlat dhe atomet, Dielli ka një rrezëllimë duke i favorizuar ato në tre format e lartëpërmendura. Dhe këto, me radhë, janë secila në dy mënyra.

Mënyra e parë është direkte dhe pa pengesë apo perde. Kjo mënyrë përfaqëson rrugën e profetësisë.

Mënyra e dytë: Në këtë ndërhyjnë pengesat. Aftësitë e pasqyrave dhe vendet e shfaqjes u japin një ngjyrë shfaqjeve të diellit. Kjo mënyrë përfaqëson rrugën e shenjtërisë.

Kështu, në mënyrën e Parë, **'Lulja', 'Pikëla'** dhe **'Atomi'**, secili mund të thotë: "Unë jam një pasqyrë për Diellin e të gjitha botëve." Por në mënyrën e dytë secila prej tyre nuk mund të thotë ashtu. Por thotë: "Unë jam pasqyra e diellit tim, ose "pasqyra e diellit i cili shfaqet në specien time," sepse ajo është mënyra në të cilën ato e njohin diellin. Ato nuk mund ta shohin diellin i cili shikon tërësinë e botës. Ndërsa dielli i atij individi, specieje ose lloji, shfaqet për të brenda limiteve kufizuese. Dhe ajo nuk mund t'ia atribuojë e t'ia ngjisë atij dielli të kufizuar veprat e pakufizuara dhe të paana të Diellit absolut.

Sepse ajo nuk mund t'ia atribuojë diellit brenda atyre caqeve të ngushta dhe atyre limiteve kufizuese, me ndonjë dëshmi të zemrës, veprat e tij madhështore si furnizimin e të gjithë faqes së tokës me dritë e nxehtësi, duke lëvizur e gjallëruar jetët e të gjitha bimëve dhe kafshëve, dhe duke i bërë planetët të rrotullohen rreth tij.

Madje, edhe në qoftë se ato tre gjëra -të cilat ne i supozuam të kishin vetëdije- do t'ia atribuonin ato vepra të çuditshme diellit të cilin ato e shikojnë nën kufizime, ato do të mund ta bënin këtë vetëm me mendje, nëpërmjet besimit dhe nëpërmjet një nënshtrimi të plotë -duke iu nënshtruar faktit- se ajo gjë e kufizuar është pikërisht absolutja... Ndërsa këto gjykime të **'Lules'**, të **'Piklës'** dhe të **'Atomit'**- të cilat ne i supozuam të kishin arsye ashtu si një qënie njerëzore- të atribuarit e këtyre gjykimeve- domethënë, ato vepra madhështore të Diellit-, diejve të tyre, bëhet nëpërmjet arsyes dhe jo nëpërmjet dëshmimit. Në të vërtetë, ndonjëherë gjykimet e tyre lidhur me besimin mund të përplasen me dëshmimet e tyre lidhur me Kozmosin. Ato vetëm mund t'i besojnë me vështirësi të madhe.

Tani, të tre nga ne duhet të hyjmë në këtë krahasim, i cili është i ngushtë për realitetin, dhe në disa nga qoshet e të cilit shihen anëtarët e realitetit dhe i cili është përzier me realitetin. Të tre nga ne do ta

supozojmë veten tonë të jemi **'Lulja'**, **'Pikëla**' dhe **'Atomi'**, sepse vetëdija që ne e supozuam të jetë tek ato, nuk është e mjaftueshme. Ne gjithashtu duhet t'ua bashkangjisim atyre arsyet tona. Domethënë, ashtu siç marrin ato rrezëllime nga dielli i tyre lëndor, po ashtu edhe ne do të marrim rrezëllim nga dielli ynë jolëndor dhe duhet ta kuptojmë atë.

Dhe kështu, o miku im, që nuk e ke harruar dynjanë, që je preokupuar me materien dhe që nefsi yt është i dendur. Bëhu ti *'Lulja'*. **"Lulja"** merr një ngjyrë që përhapet nga Drita e Diellit, ajo e përzien imazhin e diellit brenda asaj ngjyre dhe e vesh vetveten me një formë të zbukuruar, sepse aftësia jote i ngjason asaj.

Atëherë ky filozof i cili ka studiuar shkencat moderne dhe që është i zhytur në shkaqe, le të jetë si Saidi i Vjetër, **"Atomi"** i cili është dashuruar pas Hënës, sepse Hëna i jep atij hijen e dritës që ai e ka marrë nga dielli dhe i jep një dritë bebes së syrit të tij. Dhe "Atomi" gjithashtu, shkëlqen me atë dritë, por me të ai mund të shohë veçse Hënën, ai nuk mund ta shohë diellin, por ai mund ta shohë diellin veçse me besim.

Atëherë ky njeri i varfër që di se çdo gjë vjen direkt nga All-llahu i Gjithëfuqishëm dhe që i konsideron shkaqet si një perde, le të jetë ai **"Pikëla"** edhe ai është një "Pikël" i varfër në vetvete. Ai nuk ka asgjë tek e cila të mbështetet apo të varet, ashtu si "Lulja", dhe nuk ka asnjë ngjyrë që të mund të shikohet nëpërmjet tij. Dhe ai nuk njeh gjëra të tjera me qëllim që të kthehet drejt tyre. Ai ka një pastërti të papërzier nëpërmjet së cilës ai e mban direkt imazhin e diellit në beben e syrit të tij. Tani, meqenëse ne kemi marrë vendin e këtyre tre gjërave, ne duhet të marrim në konsideratë vetet tona dhe të shikojmë se çfarë kemi ne? Dhe çfarë duhet të bëjmë?

Kështu, ne shikojmë se nëpërmjet mirësisë së Tij, Një i Vetëm Gjithëbujar po na zbukuron ne, po na ndriçon dhe po na ushqen. Dhe sa për njeriun, ai e do deri në shkallën e adhurimit mirëbërësin e tij. Dhe ai dëshiron të jetë afër Atij i Cili është i denjë për t'u adhuruar e për t'u dashur dhe dëshiron ta shohë Atë. Atëherë, në përputhje me kapacitetet dhe aftësitë tona, secili nga ne do të udhëtojë nëpërmjet tërheqjes së asaj dashurie.

O ti që i ngjason "**Lules**", ti je duke kaluar në rrugën tënde, por shko si një 'lule'. Dhe ja! Shiko, ti ke shkuar. Ti ke përparuar e avancuar derisa ke arritur në një shkallë universale, sikur ti je bërë si të gjitha lulet. Por 'Lulja' është një pasqyrë e dendur. Ajo shkrin e përthyen shtatë ngjyrat e dritës; ajo fsheh reflektimin e diellit. Ti nuk do të jesh i suksesshëm në shikimin e fytyrës së diellit të cilën ti e do, sepse ngjyrat dhe veçoritë të cilat janë të kufizuara, e shpërndajnë dritën e diellit, vendosin një perde sipër saj dhe ia zënë pamjen. Në këtë situatë, ti nuk mund të shpëtosh nga ndarja, e cila shkaktohet nga hyrja e pengesave në mes.

Megjithatë ti mund të shpëtosh me një kusht të vetëm: Të ngresh kokën tënde e cila është zhytur në dashurinë e nefsit tënd, të tërheqësh shikimin tënd i cili vlerëson e gjen kënaqësi tek meritat e vetë nefsit dhe ta flakësh atë tek fytyra e diellit në qiell. Pastaj ktheje fytyrën tënde lartë për tek Dielli, e cila po shikon vetëm poshtë në tokë për të fituar mjetet e jetesës, sepse ti je pasqyra e tij. Detyra jote është të veprosh si një pasqyrë për të. Nëse ti e di apo nuk e di, ushqimi yt do të vijë nga toka, që është dera e thesarit të mëshirës.

Po, ashtu siç është lulja një pasqyrë e vockël e Diellit, po ashtu edhe ky Diell madhështor është një pasqyrë si një dritë në pikën e qiellit që reflekton një shkreptimë të shfaqur nga Emri Hyjnor *En-Nur, Drita* e Diellit të Parapërjetësisë.

O zemra e Njeriut! Kupto nga kjo se sa madhështor është Dielli për të cilin ti je pasqyra e Tij!

Pasi ta përmbushësh këtë kusht, ti do të gjesh plotësimin tënd. Por ti nuk mund ta shohësh diellin në natyrën e tij të vërtetë, madje ti nuk mund ta kuptosh atë të vërtetë lakuriq, sepse ngjyrat e cilësive të tua i japin asaj një ngjyrë, teleskopi yt i errët e i dendur i bashkangjit asaj një formë dhe aftësia jote e kufizuar e ngushton atë dhe e vë nën kufizime.

Dhe tani, o filozof i urtë që ke hyrë në Atom! Ti ke përparuar aq shumë, sa që ke arritur Hënën me teleskopin e mendimit tënd që është sa Atomi dhe nëpërmjet shkallëve të filozofisë, ti ke hyrë në Hënë. Shiko! Hëna në vetvete është e dendur dhe e errët; ajo nuk ka as dritë, as jetë. E gjithë përpjekja jote ka qenë më kot, dhe njohja jote është

provuar të jetë e padobishme. Ti mund të shpëtosh nga errësira e dëshpërimit, nga mjerimi i vetmisë, nga kërdisja e shpirtërave të këqinj dhe nga tmerri i asaj shkretie nëpërmjet këtyre kushteve: që ti ta braktisësh natën e Natyrës dhe të kthehesh tek Dielli i realitetit dhe të besosh me siguri të plotë se dritat e kësaj nate janë hijet e dritës së Diellit të ditës... Pasi t'i kesh përmbushur këto kushte, ti do ta gjesh plotësimin tënd. Ti do të gjesh diellin madhështor në vend të hënës së mjerë e të errët. Por, ashtu si miku yt i mëparshëm, ti nuk do të kesh mundësi ta shohësh diellin në mënyrë të qartë. Ti do ta shohësh atë matanë perdeve me të cilat arsyeja jote dhe filozofia janë mësuar, nga prapa perdeve të endura nga shkenca dhe urtësia jote dhe brenda një ngjyre që i është dhënë asaj nga aftësia jote.

Dhe tani Pikla jonë si miku i tretë në krahasim i cili është i varfër dhe i pangjyrë; ai shpejt avullon në nxehtësinë e Diellit, e braktis egoizmin e tij, hip në avull dhe ngjitet në atmosferë. Materia e dendur brenda tij e merr zjarrin me flakën e dashurisë, transformohet në dritë e rrezatim, kapet pas një rrezeje që buron nga shfaqjet e asaj drite dhe afrohet pranë saj.

O Ti që i ngjason Piklës! Meqenëse ti vepron si një pasqyrë direkte e diellit, tek cilado shkallë që të jesh, ti do të gjesh një hapje, një dritare duke e shikuar krejtësisht vetë Diellin në një mënyrë që të jep siguri absolute. Dhe ti nuk do të përjetosh vështirësi duke ia atribuar Diellit veprat e tij të çuditshme. Ti, pa ngurrim, do të jesh i aftë t'ia atribuosh atij cilësitë madhështore për të cilat ai është i denjë. Asgjë nuk mund të të kapë për dore dhe të të bëjë t'i dalësh para apo të të pengojë për t'ia atribuuar atij veprat madhështore të sovranitetit të tij esencial.

As e ngushta e pengesave, as limitet e aftësive të tua, as vogëlsia e pasqyrave nuk do të të ngatërrojnë ty dhe as nuk të detyrojnë ty ta kundërshtosh të vërtetën, sepse, meqenëse ti e shikon në mënyrë të pastër, të sinqertë dhe direkt, ti e ke kuptuar se ajo që shikohet në vendet e shfaqjes dhe që vështrohet në pasqyra, nuk është Dielli. Sigurisht ato reflektime janë një lloj manifestimi i tij, një lloj reflektimi i ngjyrshëm, dhe ato reflektime janë, në të vërtetë, titujt e tij, por ama ato nuk mund t'i shfaqin plotësisht të gjitha veprat e madhështisë së tij.

Kështu, në këtë krahasim i cili është i përzier me realitetin, plotësimi arrihet nëpërmjet tre mënyrave të cilat të gjitha janë të

ndryshme, ato ndryshojnë në veçoritë e atyre plotësimeve dhe në detajet e shkallëve të dëshmisë, por ama ato bien dakord dhe janë të pajtueshme në rezultat, në nënshtrimin ndaj të vërtetës dhe në vërtetimin e realitetit. Dhe, ashtu si një njeri nate i cili nuk e ka parë kurrë Diellin por vetëm ka parë hijet e tij në pasqyrën e hënës, i cili nuk mundet ta shtyjë e rrasë në mendjen e tij madhështinë e dritës së veçantë të Diellit dhe gravitetin madhështor të tij, por ai u nështrohet atyre që i kanë parë ato, dhe i imiton, po ashtu, ai që nuk mund të arrijë shkallën më të lartë të Emrave si **El-Kadiru**, *i Gjithëfuqishmi*, **El-Muhji**, *Jetëdhënësi***,** si dhe Emra të tjerë nëpërmjet trashëgimisë së profetësisë së Muhammedit a.s.m., ai e beson Ringjalljen e madje dhe Kijametin e Madh dhe i pranon ato me imitim, duke thënë: "Ato nuk janë çështje që mund të kuptohen nëpërmjet arsyes, sepse realiteti i Ringjalljes dhe i Ditës së Gjyqit është një shfaqje e Emrit më të Madh dhe e shkallës më të lartë e disa Emrave të tjerë. Atëherë, ai që shikimi i të cilit nuk është ngjitur tek ajo shkallë, është i detyruar t'i besojë ato nëpërmjet imitimit. Ndërsa ai që mendja e të cilit ka depërtuar atje, e shikon Ringjalljen dhe Kijametin aq lehtë si ditën dhe natën, dhe si pranverën e dimrin, dhe e pranon atë me lehtësinë e mendjes.

Kështu, për shkak të këtij misteri, Kur'ani e përmend Ringjalljen dhe Kijametin në nivelin më të lartë dhe në mënyrën më të plotë të detajuar, po kështu edhe profeti Muhammed a.s.m. i cili u nderua me dritat e Emrit më të madh, udhëzon për tek ato të dyja. Dhe siç kërkohet nga urtësia e udhëzimit, profetët e mëparshëm nuk e shpjeguan ringjalljen në shkallën më të lartë dhe me detajet më të mëdha, por në mënyrë të përmbledhur, meqenëse popujt e tyre ishin në fazat e thjeshta fillestare dhe në një nivel primitiv.

Dhe gjithashtu për shkak të këtij misteri, disa nga ata të cilët ndjekin rrugën e shenjtërisë nuk i panë, ose nuk mundën t'i demonstronin disa nga të vërtetat e besimit tek shkalla më e lartë. Gjithashtu për shkak të këtij misteri, ndodhen shumë ndryshime në shkallët e atyre të cilët kanë njohuri për All-llahun. Kështu, mistere të shumta si këto, zbulohen nga kjo e vërtetë. Tani meqenëse edhe ky krahasim aludon për të vërtetën deri diku, sepse e vërteta është tej mase e shtrirë dhe e thellë, ne gjithashtu do të mjaftohemi me krahasimin dhe nuk do të ndërhyjmë në ato mistere të tjera të cilët janë përtej limitit dhe aftësisë sonë.

DEGA E TRETË

Meqenëse hadithet që bëjnë fjalë për Ditën e Fundit, për ngjarjet tek fundi i kohës, për shenjat e Kijametit dhe për vlerat dhe shpërblimet e disa veprimeve, nuk janë kuptuar mirë, disa dijetarë të cilët mbështeten në arsyet e tyre, i kanë shpallur disa prej atyre haditheve ose të "Dobëta" ose "Meuduë" -të rreme. Disa nga studiuesit, besimi i të cilëve ishte i dobët por që egoizmi i tyre ishte i fortë, kanë shkuar aq larg sa t'i mohojnë ato hadithe.

Tani ne këtu nuk dëshirojmë të bëjmë një diskutim të detajuar, por vetëm do të shpjegojmë **"Dymbëdhjetë parime."**

Parimi i parë: Kjo është një çështje të cilën ne e kemi shpjeguar në përgjigjen rreth pyetjes që erdhi tek fundi i Fjalës së Njëzet, përmbledhja e së cilës është:

Feja është një provim, është një testim që dallon shpirtërat e lartësuar nga shpirtërat e ulët. Prandaj ajo flet për çështje, të cilat gjithkush do t'i shohë me sytë e tij në të ardhmen, në një mënyrë që ato çështje, as nuk mbeten krejtësisht të panjohura, as nuk janë të vetëkuptueshme që gjithësecili të detyrohej t'i pranonte dhe t'i mbështeste ato; por ajo i shfaq ato në një mënyrë që hap derën për tek arsyeja, por nuk e merr nga dora dhe nuk e mohon fuqinë e zgjedhjes -vullnetin e lirë- sepse në qoftë se një shenjë e Ditës së Fundit do të shfaqej krejtësisht në mënyrë të vetëkuptueshme dhe gjithkushi të detyrohej ta mbështeste e ta besonte, atëherë një natyrë si qymyri do të mbetej e barabartë me një natyrë si diamanti. Misteri i obligimit e i detyrimit dhe rezultatet e provimit do të humbisnin. Kështu, për shkak të kësaj ka pasur shumë diskutime e polemika mbi shumë çështje, si ajo e Mehdiut dhe e Sufjanit. Gjithashtu, ka shumë rrëfenja të ndryshme; ato u bënë njoftime që kundërshtojnë njëra-tjetrën.

Parimi i dytë: Në çështjet e Islamit ka nivele të ndryshme. Ndërsa njëra prej tyre kërkon prova të sigurta; për një tjetër është i mjaftueshëm mendimi dominues. Kurse të tjerat kërkojnë thjesht pranim me nënshtrim dhe mosrefuzim.

Për këtë arsye, në çështje dytësore ose në çdo ngjarje të kohës, të cilat nuk janë midis themeleve të besimit, nuk kërkohet një bindje e sigurtë dhe provë e prerë, por do të ishte e mjaftueshme nënshtrimi dhe mosrefuzimi.

Parimi i tretë: Në kohën e sahabëve të Profetit Muhammed a.s.m., shumë dijetarë çifutë dhe të krishterë u futën në Islam, dhe së bashku me këta, edhe njohuritë e tyre të mëparshme, u bënë Muslimanë. Disa nga këto njohuri që ishin në kundërshtim me të vërtetën, u imagjinuan se i përkisnin Islamit.

Parimi i katërt: Disa nga fjalët e transmetuesve të haditheve ose nga kuptimet që ata nxorën si përfundim e deduksion, u konsideruan të ishin pjesë e citateve të haditheve. Megjithatë, meqenëse njeriu nuk mund të jetë pa gabime, disa nga deduksionet ose fjalët, të cilat ishin në kundërshtim me të vërtetën, u supozuan të ishin hadithe dhe u shpallën të dobët.

Parimi i pestë: Sipas kuptimit të hadithit: إِنَّ فِي أُمَّتِي مُحَدَّثُونَ *"Midis Ummetit tim ka njerëz të inspiruar"*, domethënë مُلْهَمُونَ *"njerëz që frymëzohen"*, disa nga kuptimet që u fituan nëpërmjet inspirimit të evlijave që i përkisnin haditheve dhe të cilët ndoqën rrugën e zbulimeve, u supozuan të ishin hadithe. Ndërsa për shkak të disa pengesave, inspirimi i Evlijave mund të jetë gabim. Kështu, disa që janë në kundërshtim me të vërtetën, mund të burojnë nga ky lloj.

Parimi i gjashtë: Ndodhen disa thënie të cilat duke u bërë të njohura botërisht, janë bërë si proverba. Kuptimet e tyre të vërteta nuk merren në konsideratë, pra, proverbat nuk shikohen tek kuptimi i tyre i mirëfilltë, por shikohen tek qëllimi për tek i cili ato nxisin, domethënë për çfarë qëllimi u përhapën ato. Prandaj, disa tregime dhe fabula që janë bërë të mirënjohura midis njerëzve në këtë mënyrë, Profeti i Nderuar a.s.m. i ka treguar në formën e krahasimeve dhe të metaforave për qëllim udhëzimi. Në qoftë se ka ndonjë gabim në kuptimet e vërteta të këtij lloji të çështjeve, ai u përket zakoneve dhe traditave të njerëzve dhe mënyrës që u ka kaluar atyre.

Parimi i shtatë: Ndodhen shumë shëmbëllesa e krahasime që me kalimin e kohës, ose duke kaluar nga dora e dijes për tek dora e mosdijes, janë supozuar të jenë fakte fizike dhe njerëzit ranë në gabim.

Për shembull, dy melekë të Zotit në Botën e shëmbëllesës u quajtën: **"Demi"** dhe **"Peshku"**, të cilët janë midis mbikëqyrësve të kafshëve të tokës dhe të detit dhe që janë përfaqësuar e simbolizuar si ***Demi*** dhe ***Peshku***, u imagjinuan të jenë një ***Dem*** gjigant dhe një ***Peshk*** fizik, dhe hadithi u interpretua në mënyrë të gabuar. Për shembull, Një herë, në prani të Profetit të Nderuar a.s.m. u dëgjua një shungulimë e thellë. Atëherë Profeti i Nderuar a.s.m. tha: "Ky është zëri i një shkëmbi që ka qenë duke u rrokullisur për shtatëdhjetë vjet dhe vetëm në këtë moment ai ka prekur fundin e Ferrit." Dikush i cili e ka dëgjuar këtë hadith por nuk e di të vërtetën e ngjarjes, zhytet në mohim. Por, atëherë, pas njëzet minutash që u fol hadithi, u vërtetua në mënyrë të sigurt, pasi një person erdhi tek Profeti i Nderuar a.s.m. dhe i tha se "hipokriti i famshëm, filani, vdiq para njëzet minutash." Atëherë, u vërtetua në mënyrë të sigurt se Profeti i Nderuar a.s.m. e kishte përshkruar në mënyrën më elokuente, se e gjithë jeta e hipokritit, i cili ishte shtatëdhjetë vjeç, kishte qenë si një gurë i Ferrit duke u rrokullisur poshtë për në fund të Ferrit në mënyrë të vazhdueshme e duke rënë në nivelin më të ulët të mosbesimit. Dhe Zoti i Gjithëfuqishëm e bëri atë shumgullimë -zhurmë- të dëgjohej në çastin e vdekjes së tij dhe e bëri si shenjë për të.

Parimi i tetë: Në këtë arenë provimi dhe në këtë botë testimi, All-llahu i Gjithurtë e i Gjithëditur i fsheh gjërat më të rëndësishme në mes të shumë gjërave të tjera. Kjo fshehje lidhet me shumë qëllime, dobi e shembuj urtësie. Për shembull, Zoti xh.sh. e ka fshehur Natën e Kadrit në muajin e Ramazanit, Orën e pranimit të duave në ditën e premte, evlijatë e Tij të drejtë midis njerëzve në përgjithësi, exhelin brenda jetës dhe kijametin brenda jetës së dynjasë, sepse në qoftë se koha e vdekjes së njeriut do të ishte e përcaktuar dhe e njohur, ky njeri i mjerë do ta kalonte gjysmën e jetës së tij në pakujdesi të plotë dhe gjysmën e dytë të jetës do ta kalonte në frikë e panik, si dikush që shkon hap pas hapi tek litarët e dënimit me vdekje. Ndërsa ruajtja e ekuilibrit të kërkuar midis dynjasë dhe Ahiretit dhe dobia e qëndrimit të njeriut duke qenë zemra e tij e lidhur midis shpresës dhe frikës, kërkojnë që mundësia e ndodhjes së vdekjes ose e vazhdimësisë së jetës për

njeriun, të jetë e mundshme në çdo moment. Në këtë rast, njëzet vite jetë që është i papërcaktuar exheli, do të ishte më e preferueshme se sa një mijë vite jetë që është i përcaktuar dhe i njohur exheli.

Kështu, Kijameti është exheli i kësaj dynjaje, e cila është si një njeri i madh; në qoftë se koha e tij do të kishte qenë përcaktuar dhe e shpallur, të gjithë shekujt e parë dhe të mesit do të ishin zhytur në një pakujdesi absolute, ndërsa shekujt e fundit do të mbeteshin në panik e frikë të tmerrshme. Ashtu si në jetën individuale që njeriu është i lidhur me vazhdimësinë e shtëpisë së tij dhe të fshatit të tij, po ashtu në jetën e tij shoqërore dhe si një anëtar i njerëzimit, ai është i lidhur me ekzistencën e vazhdueshme të tokës dhe të dynjasë. Kur'ani thotë: اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ *Kijameti është afër",* domethënë, Dita e Kijametit është e afërt.

Dhe këtë afërsi të përmendur në ajet, nuk e kundërshton kalimi i një mijë viteve për mosndodhjen e Kijametit, sepse Dita e Kijametit është exheli i dynjasë dhe në lidhje me jetën e dynjasë, një mijë apo dy mijë vite janë si një ose dy minuta kur krahasohet me një vit të jetës. Dita e Kijametit nuk është vetëm exheli i njerëzimit ku afërsia e tij dhe largësia të maten me masën e jetës së tij dhe të shikohet se është larg.

Prandaj, për shkak të kësaj, i Gjithurti Absolut e ka fshehur Ditën e Kijametit në njohjen e Tij midis **"Pesë gjërave të fshehura."** Kështu, është për shkak të urtësisë së kësaj paqartësie dhe fshehje që njerëzit në të gjithë shekujt duke përfshirë edhe epokën e lumturisë, epokën e sahabëve, kanë qenë më të frikësuarit se mos Dita e Kijametit do të ndodhte në kohën e tyre, madje disa nga ata kanë thënë se **"të gjitha kushtet -shenjat- e Kijametit janë shfaqur e bërë realitet."**

Ata që nuk e njohin urtësinë e fshehjes dhe realitetin e saj në kohën aktuale, thonë: "Si sahabët e Profetit a.s.m. të cilët me zemrat e tyre të pastra e me shikimet e tyre të mprehta, dhe të cilët ishin më të aftët midis muslimanëve për të kapur kuptimet e Ahiretit, si e supozuan një fakt, i cili do të ndodhte pas një mijë e katërqind viteve, të ishte afër shekullit të tyre; është sikur idetë e tyre janë shmangur një mijë vjet nga e vërteta? "

Përgjigjja: Sepse, nëpërmjet shkëlqimit të bisedimit me Profetin a.s.m., sahabët menduan për Ahiretin më shumë se çdokush tjetër, duke njohur përkohshmërinë e dynjasë dhe duke kuptuar urtësinë Hyjnore lidhur me fshehjen e kohës së Kijametit, ata morën një pozitë e cila ishte pritja e exhelit të dynjasë si exhelin e tyre duke u bërë gati për vdekjen e saj dhe punuan me seriozitetin më të madh për Ahiretin. Pastaj përsëritja e Profetit a.s.m. duke thënë: *"Prisni Kijametin!"*, buron nga kjo urtësi, urtësia e fshehjes dhe e paqartësisë; në të ka një udhëzim profetik dhe jo një përcaktim të kohës së ndodhjes nëpërmjet shpalljes, që ata e supozuan largimin e tij nga e vërteta; urtësia është një gjë që ndryshon nga shkaku. Kështu, ky lloj nga hadithet e Profetit Muhammed a.s.m. buron nga urtësia e fshehjes dhe e papërcaktueshmërisë.

Gjithashtu, për shkak të këtij misteri, njerëzit kanë pritur që prej shumë kohësh, madje qysh nga brezi i tabiinëve -gjeneratës vijuese të sahabëve- shfaqjen e Mehdiut dhe të Sufjanit (Dexhalit) dhe shpresuan të jetonin gjatë me qëllim që t'i shihnin ata. Madje disa nga evlijatë -shenjtorët- thanë se "koha e tyre kishte kaluar." Ashtu siç nuk është përcaktuar koha e kijametit, po ashtu urtësia Hyjnore kërkon mospërcaktimin e kijametit të tyre.

Sepse çdo kohë e çdo shekull ka nevojë për kuptimin e "Mehdiut" i cili do të forconte moralin e tyre dhe do t'i shpëtonte ata nga këputja e shpresës. Atëherë, duhet që çdo shekull të ketë një pjesë nga ky kuptim. Kështu duhet që njerëzit në çdo shekull të jenë të vëmendshëm e të kujdesshëm dhe të ruhen nga individë të këqinj të cilët qëndrojnë në krye të hipokrizisë dhe që udhëheqin një rrymë të madhe tek e keqja, që njerëzit të mos u përshtaten gjërave të këqija nga pakujdesia dhe që frerët e nefsit të mos lihen të lira në indiferentizëm. Atëherë në qoftë se kohët e shfaqjes së Mehdiut dhe të Dexhalit dhe si shembulli i tyre, do të kishin qenë të përcaktuara në kohë, sigurisht do të kishin humbur dobitë e udhëzimit të përgjithshëm.

Tani, ndryshimi në rrëfenjat rreth individëve si Mehdiu, dhe kuptimi i tyre është ky: Ata të cilët i shpjeguan hadithet, i përfshinë dhe i shkrinë deduksionet e tyre, përfundimet dhe komentet e tyre, tek citatet e haditheve. Për shembull, meqenëse qendra e kalifatit në atë kohë ishte Damasku dhe Medineja, ata i përfytyruan ngjarjet që lidhen me Mehdiun dhe Sufjanin në vendet të cilat ishin rreth atyre qendrave si

Basra, Kuffe dhe Sham (Damask) dhe i shpjeguan ato sipas imagjinatës së tyre. Për më tepër, i imagjinuan veprat e mëdha, personalitetin kolektiv ose komunitetin të cilin ata individë përfaqësuan, se ishin në personat e tyre dhe i shpjeguan në atë mënyrë, saqë u përshkruan atyre një formë që kur të shfaqen ata individë të jashtëzakonshëm, gjithkush do t'i njihte.

Por, siç kemi thënë, kjo botë është një arenë provimi; dera hapet për arsyen, por zgjedhja nuk i merret e nuk i plaçkitet njeriut nga dora. Meqenëse është kështu, kur të shfaqet ai individ, madje edhe Dexhali i tmerrshëm, ata nuk do të njihen nga shumë njerëz, madje në fillim edhe ai Dexhal i tmerrshëm nuk e njeh veten e tij, por ai individ i kohës së fundit mund të njihet vetëm nëpërmjet shikimit të dritës së besimit.

Në një hadith rreth Dexhalit, i cili është një nga shenjat e fundit të kohës Profeti a.s.m. thotë: ***"Dita e parë e tij do të jetë si një vit, dita e dytë një muaj, dita e tretë një javë, dita e katërt është si ditët e tjera. Kur ai të shfaqet, bota do ta dëgjojë atë, dhe ai do ta shëtisë botën për dyzet ditë."*** **(Muslim)**

Disa njerëz të padrejtë kanë thënë rreth kësaj rrëfenje se ajo është e pamundur, ruajna Zot!, dhe kanë shkuar aq larg sa ta mohojnë atë dhe ta shpallin të pavlefshme.

وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللّهِ

"*Dhe njohja e saj është me Zotin xh.sh*." Por realiteti i saj është si më poshtë:

Hadithi sherif tregon shfaqjen e një individi nga ana e veriut, i cili do të kalojë në krye të një rryme të madhe që buron nga idetë ateiste të natyralizmit në veri, ku bota e mosbesimit është më e dendur, i cili do të jetë ateist dhe do të bëjë thirrje për mohimin e Krijuesit. Atëherë, brenda kuptimit të hadithit, ndodhet një tregues për shfaqjen e këtij individi nga veriu i botës dhe ky tregues përmban një shenjë urtësie, e cila është kjo:

Në gjërësitë -në viset- afër polit të veriut, i gjithë viti në të është një ditë e një natë, ku ndodhen gjashtë muaj natë dhe gjashtë muajt e tjerë

ditë. *"Një ditë e Dexhalit është një vit* (siç erdhi në hadith)"; dhe ky është një aluzion, një nënkuptim, për shfaqjen e tij në ato vise. Sa për kuptimin e *"Dita e tij e dytë është si një muaj"*, ajo është se duke kaluar për tek drejtimi ynë nga veriu, ndonjëherë dita është një muaj i plotë ku dielli nuk perëndon veçse një herë në muaj në verë. Dhe kjo tregon se Dexhali do të shfaqet në veri dhe do të pushtojë drejt jugut në botën e qytetëruar. Duke ia atribuar ditën Dexhalit, ajo e tregon këtë.

Kështu, sa herë që ai na afrohet neve duke ardhur nga veriu për në jug, ne e shohim diellin që nuk perëndon veçse një herë në javë dhe kështu ai vazhdon derisa ndodhen tre orë midis lindjes së tij dhe perëndimit. Ndërsa po mbahesha si rob lufte në Rusi, unë isha në një vend të tillë. Afër nesh ishte një vend ku dielli nuk perëndonte veçse një herë në javë. Njerëzit shkonin atje për të shikuar pamjen e çuditshme të perëndimit të diellit. Ndërsa lidhur me pjesën, "*Kur të shfaqet Dexhali, e gjithë bota do ta dëgjojë atë"*, telegrafi dhe aparatet e radios e kanë zgjidhur këtë. Dhe sa për udhëtimin e tij në dyzet ditë, trenat, aeroplanët dhe mjetet e tanishme të transportit e kanë zgjidhur këtë.

Mohuesit të cilët më parë i konsideronin këto dy pohime të pamundura, tani i shohin ato si gjëra të zakonshme! Sa për Je'xhuxh dhe Me'xhuxh (Gog dhe Magog) dhe Pengesën (Seddi), të cilat janë midis shenjave të fundit të Botës, të Kijametit, unë për të dyja kam shkruar në mënyrë të detajuar në një trajtesë tjetër rreth kësaj çështjeje dhe i referoj lexuesit tek ajo, ndërsa këtu, unë vetëm do të them këtë: Ashtu siç shkatërruan dy fiset e njohura Mançurianë e Mongolë shoqërinë njerëzore dhe ishin shkaku i ndërtimit të Murit të madh kinez, gjithashtu ndodhen rrëfenja që tregojnë se afër Kijametit gjithashtu do të rrëzohet qytetërimi i ri dhe do të bie nën goditjet e këmbëve të ideve të tyre shkatërruese e kaosi.

Disa ateistë thonë: "Ku janë ato fise të cilët kryen dhe do t'i kryejnë këto akte të jashtëzakonshme?"

Përgjigjja: Ashtu si karkalecët që janë të dëmshëm për bujqësinë, të cilët shfaqen në një sezon të caktuar në numër shumë të madh dhe pastaj fshihen duke ndjekur ndryshimin e stinës, po ashtu fise të shumtë, të cilët shkatërrojnë mbretërinë, e fshehin realitetin e tyre në disa individë të kufizuar. Dhe përsëri, kur vjen koha, me një urdhër

Hyjnor, shumë nga ata individë të kufizuar do të nisin të njëjtin shkatërrim. Sikur realiteti i identitetit të tyre kombëtar hollohet por nuk këputet dhe, kur vjen stina e tij, ai rishfaqet. Në të njëjtën mënyrë, të njëjtat fise të cilët përmbysën botën në një kohë me lejen e Krijuesit, do ta përmbysin përsëri qytetërimin njerëzor kur të vijë koha. Por ajo që do t'i shtyjë, do të shfaqet në formë të ndryshme.

لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ

"Askush nuk e njeh të padukshmen përveç All-llahut."

Parimi i nëntë: rezultatet e disa prej çështjeve të besimit orientohen e shikojnë tek çështje që lidhen me këtë botë të ngushtë e të kufizuar, ndërsa disa hadithe profetike që kanë ardhur, lidhur me meritat dhe shpërblimin e punëve, për to Profeti a.s.m. është shprehur me një stil elokuent që i përshtatet edhe nxitjes e kurajimit, edhe frikësimit e largimit. Disa njerëz mendjelehtë i kanë supozuar ato hadithe të jenë të ekzagjeruara! Jo, përkundrazi, të gjitha ato janë pikërisht e vërteta e pastër dhe realiteti dhe nuk ka në to as ekzagjerim dhe as zmadhin e fryrje të gjërave.

Shkurtazi, ky hadith i ka shqetësuar kokat e të padrejtëve më shumë se çdo tjetër. Kuptimi i tij është:

لَوْ وُزِنَتِ الدُّنْيَا عِنْدَ اللّٰهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ مَا شَرِبَ الْكَافِرُ مِنْهَا جُرْعَةَ مَاءٍ

"Në qoftë se dynjaja do të ishte aq me vlerë sa krahu i një mize për Zotin e Gjithëfuqishëm, jobesimtarët nuk do të kishin pirë prej saj as edhe një pikë uje."

Realiteti i tij është ky: Fraza عِنْدَ اللّٰهِ *"Për Zotin e Gjithëfuqishëm"(tek Zoti i Gjithëfuqishëm)*, i referohet dhe shpreh Botën e përjetshme. Atëherë një dritë nga bota e përjetshme, sikur të ishte sa krahu i një mize, ajo (dritë) do të ishte më e shtrirë dhe më përgjithësuese meqë është e përjetshme; ajo është më e madhe se sa një dritë e përkohshme e cila mbush faqen e tokës.

Hadithi shpreh kuptimin se nuk duhet të thuash që e gjithë dynjaja e madhe është e barabartë me krahun e një mize, por krahasimi është se bota private e çdo individi e cila është vendosur brenda jetës së tij të

shkurtër, nuk është e barabartë me një dritë të përjetshme Hyjnore dhe me mirësinë e Tij të përgjithshme nga bota e amshuar, sikur këto të ishin sa krahu i një mize.

Për më tepër, dynjaja ka dy fytyra, në të vërtetë tre fytyra.

E para: Është një fytyrë si pasqyra që reflekton manifestimet e Emrave Hyjnorë.

E dyta: Është një fytyrë që shikon Ahiretin, domethënë, dynjaja është një tokë e lërueshme e Ahiretit, ndërsa

E treta: Është fytyra e cila shikon tek përkohshmëria dhe mosekzistenca.

Fytyra e fundit është dynjaja e njerëzve të çudhëzuar e cila nuk është në përputhje me gjërat që kënaqin Zotin xh.sh..

Domethënë, dynjaja e përmendur në hadith nuk është bota e madhe e cila është pasqyrë për Emrat e Bukur të All-llahut, as mesazhet e Krijuesit të Përjetshëm dhe as tokë e punueshme për Ahiretin, por ajo është dynjaja e atyre që adhurojnë botën, e cila është e kundërta e Ahiretit dhe burimi i të gjitha gabimeve dhe origjina e fatkeqësive, pra ajo është dynjaja e adhuruesve të dynjasë e cila nuk është e barabartë me një grimcë të vetme të botës së përjetshme që do t'u jepet besimtarëve në botën e përtejme në Ahiret. Atëherë, si mundet që kuptimi i perceptuar nga ateistët e padrejtë të krahasohet me këtë të vërtetë që është më e sigurta dhe më seriozja? Çfarë ka të bëjë me këtë kuptim të cilin ata ateistë e supozojnë të ekzagjeruar dhe të fryrë!..

Dhe, për shembull, të tjerat që ateistët e padrejtë i supozojnë ekzagjerime dhe fryrje janë rrëfenjat rreth shpërblimit për veprime dhe meritat e disa prej sureve të Kur'anit. Për shembull: Ka rrëfenja që "**Sureja El-fatiha** ka shpërblim sa ai i të gjithë Kur'anit", ndërsa "**Sureja Ihlas** sa një e treta e Kur'nit", "**Sureja Ez-Zilzal** është sa një e katërta"; "**Sureja El-Kafirun** është sa një e katërta", dhe "**Sureja Jasin** ka shpërblimin sa dhjetë herë Kur'ani.." Njerëzit e padrejtë e mendjelehtë kanë thënë se: "Këto rrëfenja janë të pamundura, sepse si mund të ketë këtë vlerë sureja "**Jasin**" dhe suret e tjera me meritë, në një kohë kur këto janë sure prej Kur'anit? Ata thonë se meqenëse ato sure janë brenda Kur'anit, atëherë kjo do të ishte pa kuptim?

Përgjigjja: E vërteta e kësaj është kjo: Për secilën nga shkronjat e Kur'anit të gjithurtë ka një meritë, sevap dhe secila është një vepër e mirë. Por nga mirësia Hyjnore, sevapi dhe merita e këtyre shkronjave shumëfishohen e lulëzohen, dhe ndonjëherë fitojnë dhjetë, ndonjëherë shtatëdhjetë dhe ndonjëherë shtatëqind merita ***si shkronjat e Ajeti Kursisë*** **;** ndonjëherë ato fitojnë një mijë e pesëqind merita ***si shkronjat e sures Ihlas***; ndonjëherë dhjetë mijë si vërsetet e recituara në ***Lejle el Beraet*** në natën e Beraetit, dhe si ato që përkojnë me kohë të tjera të pranueshme e të vlefshme.

Ndonjëherë ato fitojnë tridhjetë mijë merita si vërsetet e recituara në ***Natën e Kadrit***, të cilat janë si fara hashashi në shumësinë e tyre. Dhe ajo kuptohet nga treguesi se shpërblimi në *"Atë natë është i barasvlershëm sa për një mijë muaj"*, ku në atë natë një shkronjë ka tridhjetë mijë sevabe.

Kështu Kur'ani i gjithurtë së bashku me shumëfishimin e sevabeve kurrësesi nuk mund të vihet në peshore dhe nuk do të vihet. Por kjo mund të barazohet me bazën e sevabit të disa sureve. Për shembull, le të supozojmë se në fushë janë mbjellë një mijë kokrra misri; në qoftë se disa nga kokrrat do të prodhonin shtatë kallinj, dhe secili kalli njëqind kokrra, atëherë një farë e vetme do të bëhej e barabartë me dy të tretat e të gjithë fushës. Për shembull, në qoftë se një farë prodhon dhjetë kallinj, dhe në çdo kalli të ketë dyqind kokrra, atëherë një farë e vetme do të ishte e barabartë me dyfishin e farërave të mbjella në fushën origjinale. Ju mund të bëni krahasime të tjera në të njëjtën mënyrë.

Tani le ta përfytyrojmë Kur'anin e gjithurtë të jetë një fushë qiellore ndriçuese e shenjtë. Secila nga shkronjat e tij bashkë me meritat e saj origjinale, me shpërblimin e saj origjinal, është si një farë. Kallinjtë e tyre nuk do të merren në konsideratë. Ato mund të krahasohen me suret dhe vërsetet rreth të cilave ka rrëfenja me suret si ***Jasin, Ihlas, Fatiha, Kafirun, Zilzal,*** dhe me sevabet e tyre.

Për shembull, meqenëse Kur'ani ka treqind mijë e gjashtëqind e njëzet shkronja, sureja ***Ihlas*** bashkë me ***Bismil-lah,*** janë gjashtëdhjetë e nëntë shkronja. Atëherë, tre shumëzim për gjashtëdhjetë e nëntë e barabartë me dyqind e shtatë shkronja. Domethënë, meritat e çdo

shkronje nga shkronjat e sures *Ihlas* janë afërsisht njëmijë e pesëqind merita. Po kështu, në qoftë se do të llogariteshin e të krahasoheshin me shkronjat e tjera të Kur'anit të gjithurtë dhe atëherë të shumëzoheshin me dhjetë herë, ajo do të jepte rezultatin e mëposhtëm: Çdo shkronjë e sures *Jasin* ka afërsisht pesëqind merita. Domethënë, shumë vepra të mira mund të llogariten. Dhe kështu, në qoftë se do t'i krahasoje edhe të tjerat me këtë, ti do të kuptoje se çfarë e vërtete e hollë, e mirë, e saktë dhe e paekzagjeruar është kjo.

Parimi i dhjetë: Ashtu si në shumicën e llojeve të tjera të krijesave edhe tek njerëzit, mund të shfaqen disa individë tek të cilët manifestohen gjëra të jashtëzakonshme në akte e veprime. Në qoftë se ata individë kanë përparuar në vepra të mira, ata kanë qenë shkaku i krenarisë për njerëzimin, ose ndryshe ata kanë qenë shkak i turpit të tyre. Gjithashtu, ata janë të fshehur; sikur secili nga individët të bëhej një personalitet kolektiv, një synim i përfytyruar. Individët e tjerë përpiqen të jenë si ata duke i ndjekur veprimet e tyre dhe kjo është e mundur. Kjo do të thotë se një individ i jashtëzakonshëm si ata duke qenë i plotë, i papërcaktuar dhe i pranishëm gjithandej, është diçka e mundur. Në lidhje me këtë papërcaktueshmëri, sipas logjikës, përbotshmëria e tij mund të vendoset në formën e një shprehje të mundshme...

Domethënë, çdo akt që shkakton një rezultat si ky është i mundshëm: Për shembull: **"Kushdo që kryen dy rekate falje në filan e filan kohë, kjo është e barasvlershme me Haxhin."** Domethënë, sevabi i dy rekateve në kohë të veçanta është i barasvlershëm me Haxhillëkun, kjo është një e vërtetë e qëndrueshme. Atëherë nëpërmjet përbotshmërisë e përgjithësisë, ky kuptim është i mundur në të gjitha faljet me dy rekatë, por ndodhja reale e këtyre rrëfenjave nuk është e përhershme dhe as e përbotshme, sepse meqenëse ndodhen kushte për pranim, ajo nuk e pranon atë të jetë e vazhdueshme edhe universale.

Ajo në fakt ose është përkohshmëri absolute, ose është një çështje e mundshme dhe universale. Domethënë, përbotshmëria e këtij lloj hadithi është në lidhje me mundësinë. Për shembull: **"Përgojosja është si vrasja."** Ajo do të thotë se në përgojim ekziston një individ si një vrasës që është më i dëmshëm se sa helmi vdekjeprurës. Dhe për shembull, **"Një fjalë e bukur merr vendin e një lëmoshe të mirë të**

një përpjesëtimi të madh si dhënia e lirisë një skllavi”. Urtësia për ardhjen e këtyre hadithe ve në këtë mënyrë, është shfaqja e mundësisë së ndodhjes së kësaj cilësie të plotë shpirtërore në çdo vend dhe në formën e saj absolute, sepse ai e tregon më së miri qëllimin e inkurajimit dhe të frikësimit, i cili do t’i nxisë më shumë se çdo kush tjetër njerëzit tek vepra e mirë dhe do të jetë nga më të fortit për t’i shmangur njerëzit nga e keqja.

Pastaj, gjërat e botës së përjetshme nuk mund të maten me shkallën e kësaj bote. Gjëja më e madhe këtu nuk mund të jetë e barabartë me gjënë më të vogël atje, sepse meritat -shpërblimet- e veprimeve shikojnë tek ajo botë e përjetshme, dhe shikimi ynë i ngushtë i kësaj bote është i mangët për to. Ne nuk mund t’i përfshijmë ato me mendjet tona të kufizuara.

Për shembull,

مَنْ قَرَاَ هذَا اُعْطِيَ لَهُ مِثْلُ ثَوَابِ مُوسَى وَ هَارُونَ

“Kushdo që e lexon këtë i jepet shpërblimi i Musait dhe i Harunit”

Domethënë:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ السَّموَاتِ وَ رَبِّ الْاَرَضِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ السَّموَاتِ وَ رَبِّ الْاَرَضِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلَهُ الْعَظَمَةُ فِي السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ وَلَهُ الْمُلْكُ رَبُّ السَّموَاتِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“I gjithë lavdërimi i takon Zotit, Krijuesit, Mbështetësit të qiejve dhe Mbështetësit të tokës, dhe Mbështetësit të të gjitha botëve, Atij i takon fuqia në qiej e në tokë, dhe Ai është i Gjithëfuqishmi, i Gjithurti. I gjithë lavdërimi i përket All-llahut xh. sh., Mbështetësit të qiejve dhe Mbështetësit të tokës, krijuesit të të gjitha botëve, dhe Atij i takon lartësia në qiejt dhe në tokën, dhe Ai është i Gjithëfuqishmi, i Gjithurti. Dhe i Tij është sundimi, Mbështetësi i qiejve dhe Ai është i Gjithëfuqishmi, i Gjithurti.”

Ajo që ka tërhequr më shumë vëmendjen e mendjelehtëve dhe të padrejtëve janë rrëfenjat si këto. Realiteti i çështjes është ky:

Me shikimet tona të mangëta dhe me mendjet tona të ngushta në dynja ne njohim aq sa mund t'i imagjinojmë të jenë shpërblimet e Musait dhe të Harunit a.s.. Realiteti i shpërblimit të cilin e merr një shërbëtor me një nevojë të pafund, duke lexuar këtë *vird*, nga Krijuesi Mëshirëplotë Absolut në jetën e amshuar, mund të jetë i barabartë me shpërblimin që ne e përfytyruam me mendjet tona të ngushta për dy profetët e mëdhenj, dhe kjo sipas sferës së njohjes sonë dhe horizontit të mendimit tonë.

Shembulli ynë në këtë është si shembulli i një njeriu primitiv e i trashë i cili kurrë nuk e ka parë mbretin dhe as nuk e njeh madhështinë e sundimit të tij. Ai me idetë e tij të kufizuara e imagjinon një mbret të jetë si një kryeplak fshati, ose më i madh se kryeplaku. Madje ka pasur rreth nesh, në lindje të Anadollit, disa njerëz torollakë të një fisi të cilët thonin: *"Kryeplaku ynë e di se çfarë bën mbreti, ndërsa ai gatuan supën e tij me bullgur në sobën e tij në një tenxhere."*

Domethënë, ata beduinë e imagjinuan mbretin në një situatë të tillë të ngushtë dhe në një formë kaq të rëndomtë sa që ai po gatuante supën e tij; ata e supozuan atë të kishte madhështinë e një komandanti në ushtri. Tani në qoftë se do t'i thuhej njërit prej atyre njerëzve: *"Në qoftë se ti do ta bëje këtë punë për mua sot, unë do të të jap ty një rang aq sa ti ke njohuri për rangun e mbretit, domethënë, unë do të të jap ty një pozitë aq të lartë sa ajo e komandantit",* kjo fjalë do të ishte e vërtetë dhe e drejtë, sepse madhështia e mbretit në mendjen e dëgjuesit dhe në sferën e ngushtë të ideve të tij është sa madhështia e një komandanti dhe jo tjetër.

Kështu, me shikimet tona të kësaj bote dhe me mendjet tona të ngushta, ne nuk mund të mendojmë më shumë se sa ai njeri primitiv lidhur me realitetet e ardhura për shpërblimin e punëve të orientuara drejt Ahiretit. Dhe nuk është barasvlera e shpërblimeve të vërteta të Hazreti Musait a.s. dhe të Harunit a.s. e cila për ne është e panjohur, sepse sipas rregullit të shëmbëllesës dhe të krahasimit, e panjohura krahasohet me të njohurën -domethënë, të perceptosh të panjohurën nga e njohura- por shpërblimi i vërtetë, i cili është i panjohur tek ne për

virdin e një shërbëtori besimtar të Zotit, krahasohet me shpërblimet që ne i njohim me hamendjet tona.

Pastaj, imazhi i diellit që reflektohet nga sipërfaqja e detit dhe nga bebja e një pike uji është i njëjti imazh. Ndryshimi është për sa ka të bëjë me cilësinë, pasi të dyja reflektojnë imazhin e diellit dhe dritën e tij. Prandaj shpirtërat e Musait a.s. dhe të Harunit a.s. të cilët janë si një pasqyrë e pastër si deti, reflektohet tek ajo nga natyra e shpërblimit ajo çfarë reflektohet nga vërseti tek shpirti i shërbëtorit besimtar i cili është si një pikë uji. Ata të dy janë të njëjtë për sa ka të bëjë me natyrën dhe sasinë, ndërsa cilësia e tyre ndryshon pasi ajo varet tek kapaciteti.

Gjithashtu, ndonjëherë ndodh se një fjalë e vetme, dhe një *tesbih*, lavdërim i vetëm hap një thesar të tillë lumturie të cilën nuk e ka hapur dot ibadeti i gjashtëdhjetë viteve. Domethënë, ndonjëherë ndodh që një vërset i vetëm mund të japë aq shumë avantazh sa i gjithë Kur'ani. Gjithashtu shkëlqimet Hyjnore që shfaqeshin tek profeti a.s.m., me leximin e një vërseti të vetëm mund të ishte i barabartë me të gjithë shkëlqimin Hyjnor të përgjithshëm që kishte marrë një profet tjetër, sepse Profetit a.s.m. iu shfaq Emri më i Madh Hyjnor. Dhe në qoftë se do të thuhej se shërbëtorit besimtar, të cilit nëpërmjet trashëgimisë së profetësisë i shfaqet diçka nga hija e Emrit më të madh dhe merr me të shpërblim sipas kapacitetit të tij dhe me sasinë e shkëlqimit Hyjnor aq të madh sa të një profeti tjetër, fjala e tij nuk do të binte kurrë në kundërshtim me të vërtetën.

Pastaj sevapi dhe shpërblimi janë nga bota e dritës, dhe një botë nga ajo mund të përfshihet në një grimcë të vetme. Ashtu si qiejt me të gjithë yjet e tyre që mund të shfaqen në një copë të vogël xhami e mund të shihen në të, po ashtu shpërblimi ndriçues dhe merita si qiejt mund të vendosen në leximin e një ajeti të vetëm ose të një *dhikri* -përmendje- të veçantë e cila fiton tejdukshmëri nëpërmjet qëllimit të pastër.

Përfundim: O njeri i padrejtë, mendjelehtë, kritik dhe o ti që je nazemadh dhe o ti që ke besim të dobët ndërsa mendimin e ke të mbushur me filozofi materialiste! Merri në konsideratë këto **"Dhjetë parime"** dhe atëherë mos e bëj pretekst atë rrëfenjë që ti e mendove të jetë kundra të vërtetës, dhe që në mënyrë të sigurt ajo kundërshtoka realitetin, dhe të tregosh gishtin e kundërshtimit tek hadithet, dhe kështu në mënyrë të tërthortë, fyen shkallën e pastërtisë së Profetit

Muhammed a.s.m.!, sepse, së pari, "Dhjetë sferat" e këtyre dhjetë parimeve do të të bëjnë ty t'i paraprish e t'i shmangesh mohimit, këto të ndalojnë nga refuzimi; ato të thonë; "Nëse ndodhet ndonjë gabim real, ai është gabimi ynë" dhe nuk mund t'i atribuohet hadithit. Ato gjithashtu thonë: "Në qoftë se nuk ndodhet ndonjë gabim real, atëherë ajo i atribuohet keqkuptimit tënd."

Shkurtazi: Për të shkuar në mohim e refuzim, atëherë së pari duhet të mohohen dhe të përgënjeshtrohen këto "Dhjetë parime." Tani, në qoftë se ti je i paanshëm, pas shqyrtimit me vëmendje të plotë të këtyre "Dhjetë Parimeve", mos u përpiq të mohosh një hadith të cilin arsyeja jote e shikon të jetë kundra së vërtetës! Por thuaj: **Ndoshta ka ndonjë koment për të, ose ndonjë interpretim ose ndonjë shpjegim të tij", dhe mos e kritiko e mos e kundërshto!**

Parimi i njëmbëdhjetë: Ashtu si Kur'ani i gjithurtë që ka vërsete me kuptim të paqartë të cilët kanë nevojë të interpretohen ose kërkojnë nënshtrim absolut, gjithashtu edhe hadithet kanë vështirësi, si ato vërstete me kuptim të paqartë të Kur'anit. Ato ndonjëherë kanë nevojë shumë të madhe për t'iu bërë një shpjegim i kujdesshëm dhe për t'u interpretuar. Shembujt që u përmendën lart janë të mjaftueshëm për ty.

Në të vërtetë, ashtu si një i zgjuar që interpreton ëndrrën e një tjetri që është në gjumë, gjithashtu dikush që është në gjumë dëgjon fjalët e folura nga ata që janë pranë tij të zgjuar, por u jep atyre një kuptim dhe i interpreton fjalët e tyre në një mënyrë që i përshtatet botës së tij në gjumë.

Dhe kështu, o njeri i padrejtë i trullosur në gjumin e pakujdesisë dhe të filozofisë! Mos moho në ëndrrën tënde atë që pa Ai personalitet, për të cilin Zoti xh. sh. shfaqi kuptimin... مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى *"Shikimi i tij (Muhammedit a.s.m.) nuk u lëkund dhe as nuk e kaloi kufirin (e përcaktuar për të)."*[289] dhe i cili thotë për veten e tij: تَنَامُ عَيْنِي وَلاَ يَنَامُ قَلْبِي *"Sytë e mi flejnë, por zemra ime nuk fle"*, dhe i cili ishte vërtetë i zgjuar dhe i vetëdijshëm, mos e moho atë që Ai shikoi, por interpretoje.

[289] En Nexhm, 17

Po, në qoftë se një mushkonjë pickon dikë që është në gjumë, pasojat e saj i shfaqen atij sikur të kishte marrë plagë të rënda në luftë. Ndonjëherë ai e pranon atë si një realitet të gjumit. Në qoftë se do të pyetej, ai do të thonte: "Me të vërtetë jam plagosur, pushkët dhe artileritë hapën zjarr drejt meje." Ata të zgjuarit që janë të ulur pranë tij, qeshin nga ankthi i tij në gjumë. Kështu shikimi i trullosur nga gjumi i pakujdesisë dhe nga mendimi i filozofisë, sigurisht nuk mund të jetë kriter -matës- për të vërtetat e Profetësisë.

E vërteta e dymbëdhjetë: Meqenëse shikimi i profetësisë, Njësia dhe imani shikojnë tek Uniteti, tek Ahireti dhe Hyjnia, ato e shikojnë të vërtetën dhe realitetin në përputhje me ato. Ndërsa shikimi i filozofëve dhe i shkencëtarëve shikon tek shumësia, tek shkaqet dhe tek natyra, dhe shikojnë në përputhje me to. Këndvështrimet e tyre janë shumë të largëta nga njëri-tjetri. Qëllimi më i lartë i njerëzve të filozofisë është aq i vogël e i parëndësishëm sa që ai është i paperceptueshëm tek qëllimet e dijetarëve të fesë dhe të shkencave Islame.

Kështu, për shkak të kësaj, shkencëtarët kanë përparuar shumë në shpjegimin e detajuar të natyrës së qënieve dhe në përshkrimin e cilësive të tyre më të holla, por ato janë shumë prapa shkencave të larta Hyjnore dhe njohurive që lidhen me Ahiretin, të cilat janë urtësia e vërtetë dhe njohja, domethënë, ata janë më prapa se sa një besimtar i thjeshtë. Ata që nuk e kuptojnë këtë mister supozojnë se dijetarët e Islamit janë prapa shkencëtarëve dhe filozofëve. Por si munden ata, mendjet e të cilëve kanë zbritur tek sytë e tyre dhe që janë zhytur në shumësinë e krijesave, t'i arrijnë ata të cilët kapin qëllimet e larta e të shenjta nëpërmjet trashëgimisë së Profetit a.s.m..

Për më tepër, në qoftë se diçka shikohet nga dy këndvështrime të ndryshme, padyshim ato të dyja do të tregojnë dy të vërteta të ndryshme. Dhe të dyja ato mund të jenë e vërteta. Asnjë fakt i sigurt shkencor nuk mund t'i prekë të vërtetat e shenjta të Kur'anit. Dora e shkurtër e shkencës nuk mund ta arrijë lartësinë e tij të pastër!. Ne do të përmendim një shembull për ta ilustruar këtë:

Për shembull, në qoftë se globi tokësor vlerësohet me këndvësh-trimin e njerëzve të shkencës, realiteti i tij është ky: si një planet mesatar, ai rrotullohet rreth diellit midis yjeve të panumërt, ai është një krijesë e vogël në krahasim me yjet. Por në qoftë se do të konsiderohej

me këndvështrimin e njerëzve të Kur'anit, ashtu siç është shpjeguar në Fjalën e Pesëmbëdhjetë, realiteti është ky: meqenëse njeriu, që është fruti i botës, është mrekullia më e hollë e më gjithëpërfshirëse nga mrekullitë e të Gjithëfuqishmit të Gjithurtë, më i mahnitshmi midis krijesave, ndonëse ai është më i pafuqishmi, më i dobëti dhe më i dashuri, ky njeri jeton në këtë botë, atëherë toka, pavarësisht nga vogëlsia dhe ultësia kur krahasohet me qiejt, është djepi i njeriut dhe vendbanimi i tij, dhe në lidhje me kuptimin dhe artin, ajo është zemra dhe qendra e universit, është ekspozita dhe shfaqja e të gjitha mrekullive të artit Hyjnor; është vendi i reflektimit dhe i përqëndrimit të të gjitha shfaqjeve të Emrave Hyjnorë, vendi i shfaqjes dhe i reflektimit të aktivitetit të pafund Hyjnor, është një treg i madh dhe një bosht për të shfaqur krijueshmërinë e pafund të veçantë në krijimin e gjërë të specieve të panumërta të bimëve dhe të kafshëve të vogëla; është model i zvogëluar i krijesave të botës së gjërë dhe madhështore të Ahiretit; është tezgjahu i shpejtë që punon e thur tekstilet e përjetshme; është një vend imitimi ku shfaqen modelet e pamjeve dhe të panoramave të përjetshme që ndryshojnë me shumë shpejtësi; është një fushë e punueshme e ngushtë dhe e përkohshme dhe farishte për të mbjellur me shpejtësi farërat për kopshtet e përjetshme, që lulëzojnë shpejt.

Kështu, për shkak të kësaj gjërësie të kuptimit dhe të rëndësisë së artit në tokë, Kur'ani i gjithurtë e ka bërë atë si një frut të vogël të një peme të madhe të qiejve, sikur ajo të ishte një zemër e vogël e një trupi të madh. Prandaj Kur'ani e përmend atë të shoqëruar me qiejt dhe Ai e vendos tokën në një pjatë peshoreje dhe vendos të gjithë qiejt në pjatën tjetër dhe, në mënyrë të përsëritur, Ai thotë: رَبُّ السَّموَاتِ وَ ٱلاَرْضِ *"Krijuesi i qiejve dhe i tokës."* Dhe kështu, krahasoji çështjet e tjera me këtë dhe kupto se të vërtetat e vdekura e të errëta të filozofisë nuk mund të përplasen me të vërtetat e gjalla e dritëdhënëse të Kur'anit. Meqenëse këndvështrimi është i ndryshëm, ato duken të ndryshme.

DEGA E KATËRT

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِى السَّموَاتِ وَمَنْ فِى ٱلاَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ

وَمَنْ يُهِنِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

"A nuk sheh se All-llahut i bie me fytyrë në tokë në sexhde kushdo që është në qiej dhe kushdo që është në tokë, edhe dielli, edhe hëna, edhe yjet, edhe malet, edhe pemët, edhe të gjitha gjallesat, dhe shumë nga njerëzit? Por ka shumë njerëz mbi të cilët është i merituar e i përligjur ndëshkimi dhe këdo që e turpëron All-llahu, askush nuk mund ta nderojë atë. Sigurisht që All-llahu bën çfarë Ai do."[290]

Ne do të tregojmë vetëm një xhevahir nga thesari i këtij vërseti të shtrirë e madhështor. Ai është siç vijon:

Kur'ani i gjithurtë deklaron qartë se çdo gjë nga qiejt deri tek toka, nga yjet deri tek mizat, nga melekët për tek peshqit, dhe nga planetët për tek grimcat, secila bie me krye në sexhde, adhuron, lavdëron dhe lartëson All-llahun e Gjithëfuqishëm. Por adhurimi i tyre ndryshon sipas aftësive dhe kapaciteteve të tyre dhe sa kanë fituar ato prej shfaqjeve të Emrave Hyjnorë. Ne do ta shpjegojmë njërën nga shumëllojshmëritë e adhurimit të tyre me një krahasim.

Për shembull, وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى *"Dhe All-llahut i takon krahasimi më i lartë"*, kur një mbret i fuqishëm ndërton një qytet ose një pallat madhështor, ai vë në punë katër kategori punonjësish.

Kategoria e parë: Janë robërit e Tij dhe shërbëtorët. Ky lloj nuk merr pagë apo shpërblim, por në çdo çështje e punë që ata kryejnë nëpërmjet urdhërit të Prijësit të tyre, ata përjetojnë një kënaqësi shumë të hollë dhe një mallëngjim të këndshëm. Çfarëdo që ato shprehin nëpërmjet lavdërimit dhe përshkrimit për Prijësin e tyre, shton kënaqësinë dhe përmallimin e tyre. Duke e ditur lidhjen e tyre me Pronarin e tyre të shenjtë të jetë si një nder i madh, ata e kënaqin vetveten me të. Gjithashtu ata gjejnë një kënaqësi shpirtërore në shikimin e punës së tyre me Emrin e Atij Pronari, për hir të tij dhe duke qenë nën shikimin e tij. Ata nuk kanë nevojë për pagë, as për rang, as për shpërblim.

Kategoria e dytë: Janë shërbëtorët e zakonshëm. Ata nuk dinë se përse po punojnë; në të vërtetë ata i vë në shërbim e i nxit për punë

[290] Kur'an, 22: 18

Pronari i Gjithëlavdishëm. Ai i bën ata të punojnë nëpërmjet ideve të Tij dhe njohjes, si dhe u jep një pagë të vogël që u përshtatet atyre. Këta shërbëtorë janë të pavetëdijshëm për ato qëllime të ndryshme e gjithëpërfshirëse dhe për përfitimet e larta që vijnë si rrjedhojë e punës së tyre. Madje disa nga njerëzit imagjinojnë se puna e tyre ka të bëjë vetëm me veten e tyre dhe nuk ka asnjë qëllim tjetër përveç asaj page dhe shpërblimi.

Kategoria e tretë: Pronari i të gjithë Sundimit ka disa kafshë që i ka vënë në punë të ndryshme në ndërtimin e qytetit dhe të pallatit. Ai u jep atyre vetëm një ushqim. Dhe, të punuarit e tyre në detyrat që janë të përshtatshme me aftësitë e tyre u jep atyre kënaqësi, sepse potenciali ose mundësia e shfaqur në fazën e veprimit e të punës, që deri atëherë rrinin të fshehura e të pazbuluara, shtrihen e marrin frymë dhe kjo shkakton kënaqësi.

Dhe kënaqësia që gjendet tek të gjitha aktivitetet, buron nga ky mister. Atëherë, paga dhe shpërblimi i këtij lloji shërbëtorësh është vetëm ushqimi dhe ajo kënaqësi shpirtërore. Ato mjaftohen me këtë.

Kategoria e katërt: Këta janë punëtorë të tillë që e dinë se çfarë janë duke bërë dhe përse e për kë ata po punojnë, përse po punojnë punëtorët e tjerë, cili është qëllimi i pronarit të të gjithë sundimit dhe përse ai i bën ata të punojnë? Kështu, punëtorët e këtij lloji janë kryetarët dhe mbikëqyrësit për punëtorët e tjerë. Ata marrin paga sipas gradave dhe rangjeve të tyre.

Në të njëjtën mënyrë, Sunduesi i të gjitha botëve, i Cili është Krijuesi i qiejve e i tokës dhe Ndërtuesi Hirplot i dynjasë dhe i Ahiretit, ka vënë në punë melekët, kafshët, qëniet e pajeta, bimët dhe qëniet njerëzore në pallatin e kësaj bote brenda sferës së shkaqeve dhe i bën ato që ta adhurojnë. Ai i vë ato në shërbim e punë jo për ndonjë nevojë, sepse Ai është Krijuesi i gjithçkaje, por për hir të shfaqjes së Fuqisë, madhështisë, lartësisë dhe Hyjnisë, si dhe për disa shembuj të tjerë urtësie. Ai i bën ata të punojnë dhe i ka ngarkuar këto katër kategori me detyra të ndryshme adhurimi.

Kategoria e parë: Janë ***"Melekët"*** të cilët u përfaqësuan në krahasim si robërit, shërbëtorët. Melekët nuk përparojnë me përpjekje, por secili nga ato ka një stacion të fiksuar dhe një rang të përcaktuar; veçse

ama ato marrin një kënaqësi të veçantë nga vetë puna, dhe një rrezatim nga adhurimi i tyre. Domethënë, shpërblimi i këtyre shërbëtorëve gjendet brenda detyrave të tyre. Ashtu siç kënaqet e ushqehet njeriu nga uji, ajri, drita dhe nga ushqimi, po ashtu melekët kënaqen e ushqehen nga dritat e *dhikrit* (përmendjes), *tesbihateve* (lartësimeve), *hamdit* (lavdërimet), nga adhurimi, nga njohja dhe nga dashuria e Zotit xh.sh., sepse meqenëse ato janë krijuar nga drita, drita është e mjaftueshme si ushqim për to.

Madje edhe parfumet erëmira të cilat janë afër dritës, janë një lloj ushqimi për ato dhe me të cilat ato kënaqen. Në të vërtetë, shpirtërat e mirë gjejnë kënaqësi tek erërat e ëmbëla e të këndshme. Për më tepër, ka detyra që i kryejnë melekët me urdhrin e të Vetmit Krijues të Cilin ata e adhurojnë në punën që përmbushin për hir të Tij, në shërbimin që ndërmarrin në Emrin e Tij, në mbikëqyrjen që ekzekutojnë nëpërmjet favorit të Tij, në nderin që fitojnë nëpërmjet lidhjes së tyre me Atë, në pastërtinë -panjollësinë- që ata arrijnë nëpërmjet studimit të sundimit të Tij, si në pamjen e jashtme ashtu edhe në pamjen e brendshme të cilat shikojnë tek Ai, dhe në qetësinë që ata gjejnë duke shikuar shfaqjet e bukurisë dhe të lavdisë së Tij; ata kanë një lumturi të tillë të lartë saqë mendja njerëzore nuk mund ta perceptojë dot atë, të cilën mund ta kapë vetëm meleku.

Një lloj prej melekëve janë adhurues dhe të tjerët e ushtrojnë adhurimin në punët. Prej melekëve të tokës, lloji që janë punëtorë i ngjasojnë llojit të preokupimit njerëzor, nëse do të lejohej shprehja. Kështu, ka prej tyre që kryejnë misionin e përkujdesjes ndaj kafshëve dhe ato janë si barinjtë; një lloj tjetër mbikëqyrin bimët e tokës, dhe ata janë si fermerët. Domethënë, faqja e tokës është si një fermë e përgjithshme dhe një melek i caktuar i mbikëqyr të gjitha speciet e kafshëve brenda saj nëpërmjet urdhrit të Krijuesit të Gjithëlavdishëm dhe me lejen e Tij, për hir të Tij dhe nëpërmjet forcës dhe fuqisë së Tij. Për çdo specie kafshësh ndodhet një melek më i vogël i cili është caktuar për të vepruar si një bari i veçantë.

Fytyra e tokës është gjithashtu një vend kultivimi, të gjitha bimët mbjellen në të. Një melek është i ngarkuar me mbikëqyrjen e të gjithë atyre në Emrin e Zotit të Gjithëfuqishëm dhe nëpërmjet fuqisë së Tij, dhe ndodhen melekë më të vegjël se ai të cilët adhurojnë e lavdërojnë Zotin xh.sh., secili duke mbikëqyrur një specie të veçantë. Kryeengjëlli

Hazreti Mikail a.s. i cili është njëri nga mbajtësit e Fronit të Furnizimit, është mbikëqyrësi më i rëndësishëm i këtyre.

Melekët të cilët janë në pozitën e bariut dhe të fermerit janë të ndryshëm nga qëniet njerëzore, sepse mbikëqyrja e tyre është thjesht për hir të Zotit të Gjithëfuqishëm dhe me Emrin e Tij dhe nëpërmjet Fuqisë dhe urdhrit të Tij. Madje mbikëqyrja e tyre është shikimi i shfaqjeve Hyjnore në speciet që ata janë ngarkuar për t'i kontrolluar, duke studiuar shfaqjet e Fuqisë dhe të mëshirës në të; duke i bërë të njohur asaj specie urdhërat Hyjnore nëpërmjet llojit të inspirimit; dhe në një mënyrë duke kryer atë çfarë i ngjason organizimit të akteve të vullnetshme të specieve.

Mbikëqyrja e tyre mbi bimët në fushën e tokës në mënyrë të veçantë përbëhet nga përfaqësimi i tesbihateve shpirtërore të bimëve në gjuhën engjëllore, duke shpallur me këtë gjuhë përshëndetjet shpirtërore që bimët i japin Krijuesit të Gjithëlavdishëm nëpërmjet jetëve të tyre; duke i përdorur korrekt aftësitë e potencialet që u janë dhënë bimëve, duke i drejtuar ato drejt disa qëllimeve dhe duke i organizuar në një lloj shkalle. Këto detyra e shërbime që kryejnë engjëjt janë një lloj prej veprave të lavdërueshme të fituara nga 'vullneti i lirë'. Në të vërtetë, ato janë një lloj adhurimi e ibadeti. Por, melekët nuk kanë fuqi reale të vendosjes, sepse mbi çdo gjë është një vulë e veçantë për Krijuesin e të gjitha gjërave. Dora e dikujt tjetër nuk mund të ndërhyjë në Krijim. Domethënë, ky lloj pune i melekëve përbën adhurimin e tyre. Ato nuk janë zakone ashtu si tek njeriu.

Kategoria e dytë e punëtorëve në këtë pallat të universit janë: *"Kafshët"*. Meqenëse kafshët gjithashtu kanë një nefs oreksmadh dhe një zgjedhje të pjesshme, puna e tyre nuk është thjesht për hir të Zotit xh.sh., deri diku ato e marrin një pjesë për nefset e tyre. Prandaj, meqenëse Zoti i Gjithëlavdishëm i Gjithësundimit është Gjithëbujar, Ai u dhuron një shpërblim, pagë atyre gjatë punës me qëllim që t'u japë një pjesë nefseve të tyre. Për shembull, Krijuesi i Gjithurtë e përdor 'bilbilin',[291] i cili shquhet për dashurinë e tij për trëndafilat, për pesë qëllime.

[291] Meqenëse bilbili flet poetikisht, edhe diskutimi ynë gjithashtu bëhet pak poetik, por ai nuk është imagjinatë, është realitet.

I pari: Ai është një nëpunës i urdhëruar për të shpallur në Emrin e të gjitha specieve të kafshëve lidhjen e fortë që ekziston ndërmjet tyre dhe llojeve të bimëve.

Qëllimi i dytë: Ai është një orator Hyjnor midis kafshëve, të cilët janë miqt e të Gjithëmëshirshmit të vetëm, të nevojshëm për ushqim, i ngarkuar për të shpallur gëzimin dhe kënaqësinë e tyre dhe për të mirëpritur dhuratat e dërguara nga Furnizuesi Gjithëbujar.

Qëllimi i tretë: Është t'i shpallë gjithësecilit mirëseardhjen e dhënë për bimët, të cilat janë dërguar si ndihmë e përforcime për shokët e species së tij prej zogjve dhe për kafshët.

Qëllimi i katërt: Është të shpallë mbi kokat e bekuara dhe mbi fytyrat e bukura të bimëve, nevojën e madhe që kanë për to (për bimët) llojet e kafshëve, saqë arrin shkallën e dashurisë e të pasionit.

Qëllimi i pestë: Është të paraqesë tesbihatin më të hollë tek Divani i Pronarit të gjithësisë së Zotit të Gjithëlavdishëm, Hirplotë e Gjithëbujar me mallëngjimin më të hollë, me dashurinë, me fytyrën më delikate si një trëndafil.

Ka edhe kuptime të tjera të ngjashme me këto pesë qëllime. Këto kuptime e qëllime janë qëllimet e veprave që bilbili kryen **"për hir të së vërtetës së të Gjithëlavdishmit të Vetëm e të Pashok"**. Bilbili flet me gjuhën e vet. Dhe ne i kapim këto kuptime nga fjalët e tij të përvajshme, ankimtare. Në qoftë se ai vetë nuk e di plotësisht kuptimin e këngës së vet, ashtu siç e dinë melekët dhe shpirtërorët, kjo nuk e dëmton kuptimin tonë. Thënia, **"Ai që dëgjon, kupton më mirë se ai që flet"** është e mirënjohur. Gjithashtu, bilbili nuk tregon se ai nuk i njeh këto qëllime në detaje, por kjo nuk do të thotë se këto qëllime nuk ekzistojnë. Të paktën ai të njofton ty për këto qëllime ashtu si një orë e cila të njofton ty për kohën; edhe ajo nuk di gjë se për çfarë punon. Mosnjohja e saj nuk e dëmton njohjen tënde, pra kjo nuk të pengon për njohjen.

Megjithatë, paga e vogël e bilbilit është kënaqësia që ai përjeton duke shikuar buzëqeshjen e trëndafilave të bukur, kënaqësinë që ai merr duke biseduar me to dhe duke zbrazur ankesat e tij. Domethënë, kënga e tij e trishtueshme nuk është një ankesë që buron nga brenga shtazore,

por është falënderim që buron nga dhuratat e të Gjithëmëshirshmit. Krahasoji me bilbilin, bletën, merimangën, milingonën, insektet zvarritëse dhe kafshët mashkullore që janë mjetet e riprodhimit dhe bilbilat e të gjitha krijesave të vogëla; veprat e secilit prej tyre kanë shumë qëllime. Dhe për ta gjithashtu një kënaqësi e veçantë, si një pagë e veçantë, është përfshirë në detyrat e tyre. Nëpërmjet kënaqësisë, ato u shërbejnë qëllimeve të rëndësishme të përfshira në Artin Hyjnor.

Ashtu siç ka një individ i thjeshtë që drejton anijen mbretërore një pagë të vogël, po ashtu këto kafshë, të cilat janë vënë në shërbim në detyrat e falënderimit e të lartësimit, secila marrin një shpërblim të vogël.

Një shtojcë e diskutimit mbi bilbilin: Megjithatë, mos supozo se kjo shpallje, ky lajmërim dhe këto këngë lavdërimi e falënderimi janë të veçanta për bilbilin. Në të vërtetë, në të gjitha speciet ndodhet një klasë që i ngjason bilbilit, e cila përbëhet nga një individ i hollë ose nga individë që përfaqësojnë ndjenjat më të holla të asaj specie dhe që këndojnë me lavdërimin më të hollë dhe me poezinë më të bukur. Bilbilat e mizave dhe të insekteve, në mënyrë të veçantë, janë edhe të shumtë edhe të ndryshëm. Ato i bëjnë të gjitha kafshët që kanë veshë, duke filluar nga kafsha e vogël e duke përfunduar tek kafsha më e madhe, të dëgjojnë tesbihatet, lavdërimet e tyre nëpërmjet poezisë së tyre zukatëse, zhurmuese, dhe u japin atyre kënaqësi.

Disa nga këto bilbila janë nate. Këta miq recitues të poezisë prej kafshëve të vogëla janë oratorët e tyre me zë të ëmbël kur të gjithë qëniet janë zhytur në heshtje në qetësinë e natës. Secili është qendra e një rrethi dhikri, një tubim i vetmuar, të cilin e dëgjojnë të gjithë të tjerët dhe në një mënyrë, kujtojnë dhe lavdërojnë Krijuesin e Gjithëlavdishëm në zemrat e tyre. Një lloj tjetër nga këto bilbilë janë të ditës. Ditën, në pranverë dhe në verë, ato ua shpallin mëshirën e të Gjithëmëshirshmit dhe të Mëshirëplotit të gjitha qënieve të gjalla nga predikatoret e pemëve me zërat e tyre tingëllues, me këngët e holla dhe me lavdërimet poetike. Ashtu si udhëheqësi i një tubimi për recitimin e Emrave të Zotit xh. sh. që i bën të bien në ekstazë ata që marrin pjesë, po ashtu të gjitha krijesat duke dëgjuar fillojnë të lavdërojnë Krijuesin e gjithëlavdishëm secila në gjuhën e saj të veçantë dhe me një zë të veçantë.

Domethënë, çdo lloj nga qëniet, madje edhe yjet, kanë një kryerecitues dhikri të veçantë për ta, dhe bilbilin e tij të veçantë duke

kënduar e duke recituar me dritat e tij. **Por, më i shkëlqyeshmi i këtyre bilbilave, më i nderuari, më i ndritshmi, më mahnitësi, më i madhi dhe më i përnderuari, zëri i të cilit ishte më tingëlluesi, cilësitë e të cilit ishin më të shndëritshmet, recitimi i të cilit ishte më i ploti, falënderimet e të cilit ishin më universalet, esenca e të cilit ishte më e përkryera dhe forma e të cilit ishte më e bukura, i cili i solli qëniet e qiejve e të tokës në ekstazë e në dalldi, nëpërmjet poezisë së tij të hollë, këngës së tij të ëmbël, lavdërimit të tij të lartë, ishte bilbili i lavdishëm i llojit njerëzor, në kopshtin e universit, bilbili i Kur'anit, Muhammedi Arab a.s.m..**

عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ وَ اَمْثَالِهِ اَفْضَلُ الصَّلاَةِ وَ اَجْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ

Paqja dhe bekimet e Zotit qofshin mbi të, si dhe mbi familjen e tij dhe mbi ata që i ngjasojnë atij, qofshin bekimet më të mira dhe paqja.

Përfundim: Kafshët të cilat i shërbejnë pallatit të universit, u përshtaten me një bindje të plotë urdhërave që i sjellin ato në ekzistencë dhe në mënyrë perfekte shfaqin në Emrin e Zotit të Gjithëlavdishëm qëllimet e përfshira në natyrat e tyre. Lavdërimi dhe adhurimi që ato kryejnë duke zbatuar detyrat që u përkasin jetëve të tyre në këtë mënyrë të mrekullueshme nëpërmjet fuqisë së Zotit të Gjithëfuqishëm, janë dhurata e përshëndetje që ato ia paraqesin Divanit të Krijuesit të Gjithëlavdishëm, Dhuruesit të jetës.

Kategoria e tretë e punëtorëve janë **"Bimët"** dhe **"Krijesat e pajeta."** Meqenëse nuk kanë zgjedhje -vullnet të lirë- ato nuk marrin pagë. Puna e tyre është thjesht për hir të Zotit xh.sh., në Emrin e Tij, për llogari të Tij, nëpërmjet vullnetit të Tij, forcës dhe Fuqisë. Megjithatë nga rritja dhe zhvillimi i tyre mund të kuptohet se ato marrin një lloj kënaqësie tek detyrat e tyre të pjalmimit dhe të prodhimit të farërave dhe frutave. Por ato nuk përjetojnë dhimbje fare. Për shkak të zgjedhjes së tyre, kafshët përjetojnë dhimbje dhe kënaqësi. Meqenëse zgjedhja nuk hyn tek puna e bimëve dhe e qënieve të pajeta, puna e tyre është më e plotë se sa ajo e kafshëve, të cilat kanë zgjedhje. Midis atyre që kanë zgjedhje, puna e krijesave, si bleta, të cilat ndriçohen nga shpallja dhe inspirimi, është më e plotë se sa puna e atyre kafshëve të cilat mbështeten në aftësinë e zgjedhjes së tyre.

Çdo specie nga bimët në fushën e fytyrës së tokës lutet dhe i kërkon Krijuesit të Gjithurtë nëpërmjet gjuhës së gjendjes së saj dhe të mundësisë, duke thënë: "O Krijuesi ynë! Na jep fuqi me qëllim që duke ngritur flamurin e species sonë në çdo anë të tokës, ne të mund ta shpallim madhështinë e Hyjnisë Tënde me gjuhën tonë; na jep begati me qëllim që ne të mund të të adhurojmë Ty në çdo qoshe të xhamisë së tokës dhe na jep ne fuqi që të udhëtojmë në çdo anë të ekspozitës së tokës me qëllim që të përhapim nëpërmjet gjuhës sonë qëndisjet e Emrave të Tu të bukur, artet e Tua më të mahnitshme dhe çudirat e tyre!" Krijuesi i Gjithurtë u përgjigjet lutjeve të tyre shpirtërore dhe u dhuron farërave të njërës specie prej tyre krahë të vockëla të bëra prej qimeve. Ato fluturojnë duke u shpërndarë gjithandej. Kjo bën që Emrat Hyjnorë të lexohen në Emrin e specieve të tyre –ashtu si farërat e bimëve me gjemba dhe e disa luleve të verdha. Dhe Ai u jep disa specieve një mish të shijshëm e të bukur i cili është edhe i domosdoshëm dhe i këndshëm për qëniet njerëzore. Ai e bën njeriun që t'u shërbejë atyre dhe t'i mbjellë ato gjithkund. Disa specieve të tjera, Ai u jep, duke mbuluar një kockë të ashpër e të patretshme, mishin që e gëlltisin kafshët me qëllim që ato të shpërndajnë farërat nëpër anët e tokës. Disave Ai u jep kthetra të vogëla që të kapen e të ngjiten me gjërat nëpërmjet prekjes më të vogël; dhe kështu ato kalojnë nga një vend për tek tjetri duke ngritur flamurin e specieve dhe duke shfaqur artet e mahnitshme të Krijuesit të Gjithëlavdishëm. Disa specieve midis bimëve, krijuesi u jep kutia të mbushura me fara si pjepri; Ai u jep një forcë si atë të saçmes së madhe të një pushke, me qëllim që në kohën e pjekjes, pjeprat e vegjël të cilët janë frutat e tij, të bien, të qëllojnë e të hapin zjarr me farërat e tyre si predha në largësinë e disa metrave, që t'i mbjellë ato. Ato veprojnë kështu me qëllim që me shumë gjuhë ta lavdërojnë Krijuesin e Gjithëditur dhe të recitojnë Emrat e Tij të bukur. Dhe ju mund të mendoni për shembuj të tjerë në këtë mënyrë.

Krijuesi i Gjithurtë, i Cili është i Gjithëfuqishëm dhe i Gjithëditur, e ka krijuar gjithçka bukur dhe me rregull perfekt. Ai i ka përshtatur ato bukur, ka kthyer fytyrat e tyre drejt qëllimeve të bukura, i ka punësuar ato në detyra të bukura, i ka bërë të bëjnë lavdërime të jashtme të bukura dhe të adhurojnë bukur. O njeri!.. Në qoftë se je me të vërtetë njeri, mos e ngatërro Natyrën, rastësinë, kotësinë dhe çudhëzimin me këto çështje të bukura. Mos i bëj ato të shëmtuara, mos vepro në mënyrë të shëmtuar. Dhe mos ji i shëmtuar!

Kategoria e katërt: Janë **"Qëniet njerëzore,"** të cilët janë një lloj shërbëtorësh në pallatin e universit; ku njeriu u ngjason melekëve nga njëri aspekt, dhe u ngjason kafshëve nga një aspekt tjetër. Njeriu u ngjason melekëve për sa ka të bëjë me universalitetin e adhurimit, shtrirjen e mbikëqyrjes, dhe me gjithëpërfshirjen e njohurisë, dhe me qënien e tij thirrës për tek Hyjnia, madje ai është më gjithëpërfshirës se sa melekët. Por meqenëse njeriu ka një nefs oreksmadh që është i prirur drejt së keqes, në kundërshtim me melekët, ai i nënshtrohet përparimit të rëndësishëm dhe tatëpjetës e rënies. Gjithashtu, meqenëse në punën e tij njeriu kërkon kënaqësi për nefsin e tij dhe një pjesë për vetveten, ai i ngjason një kafshe. Meqenëse kjo është kështu, njeriu ka dy rroga: E para është e pjesshme, shtazore, dhe e menjëhershme; ndërsa e dyta është engjëllore, universale, e shtyrë dhe më e vonë.

Tani detyra e njeriut dhe rrogat e tij, përparimi dhe tatëpjeta e tij, janë diskutuar pjesërisht tek *Njëzet e Tre Fjalët e kaluara. D*he janë shpjeguar në mënyrë më të detajuar tek *Fjala e Njëmbëdhjetë* dhe *Fjala e Njëzet e Tretë,* në mënyrë të veçantë. Këtu ne do ta ndërpresim diskutimin dhe do ta mbyllim derën. Dhe duke i kërkuar të Gjithëmëshirshmit të hapë për ne dyert e mëshirës së Tij e të suksesit, dhe duke i kërkuar falje për të metat e gabimet tona, ne e përfundojmë këtë Fjalë.

DEGA E PESTË

Dega e pestë ka **"Pesë fruta"**

Fruti i parë

O nefsi im që e do vetveten!.. O shoku im që dashuron dynjanë! Mësoje! Dashuria është shkaku i ekzistencës së universit, ajo që e lidh atë; ajo është edhe drita e universit, edhe jeta e tij. Meqenëse njeriu është fruti më gjithëpërfshirës i universit, atëherë një dashuri që do ta pushtojë universin është përfshirë në zemrën e tij e cila është bërthama e atij fruti. Prandaj nuk i përshtatet një dashuri e tillë e pafund veçse Atij që ka një plotësim të pafund.

O nefsi dhe o shoku im! Zoti xh.sh. ka vendosur dy aftësi në natyrën e njeriut, me qëllim që ato të dyja të jenë dy mjete për frikën dhe dashurinë. Dhe ajo dashuri e frikë ose do të kthehen tek krijesa ose

tek Krijuesi. Duke ditur se frika nga krijesa është një sprovë e dhimbshme, edhe dashuria e orientuar drejt krijesës gjithashtu është një fatkeqësi e kobshme, sepse ti o njeri ke frikë prej atyre që nuk të mëshirojnë, ose që nuk e pranojnë lutjen tënde për mëshirë. Kështu, frika është një fatkeqësi e dhimbshme. Dhe sa për dashurinë, ajo të cilën ti e do, ajo ose nuk të njeh ty, ose ikën prej teje pa të thënë "lamtumirë" ashtu si rinia e pasuria, ose përndryshe ajo do të të përbuzë ty për shkak të dashurisë tënde. A nuk e ke parë ti se nëntëdhjetë e nëntë nga njëqind nga të dashurit metaforikë ankohen për të dashurat e tyre, sepse të dashurosh të dashurat e dynjasë, që u ngjasojnë idhujve, me brendësinë e zemrës, e cila është pasqyra e të Adhuruarit të përjetshëm, është shtypëse e mbytëse në shikimin e atyre që janë dashuruar, sepse natyra i gjen të pakëndshme, i refuzon dhe i hedh ato gjëra që nuk janë të natyrshme dhe të përshtatshme për të. (Dashuritë epshore janë jashtë diskutimit tonë).

Domethënë, gjërat që ti i do, ose nuk të njohin ty, ose do të të përçmojnë, ose ato nuk do të të shoqërojnë ty. Madje ato do të ndahen nga ti pavarësisht inatit tënd. Meqenëse kjo është kështu, drejtoje frikën dhe dashurinë tek Ai i Vetmi nëpërmjet të Cilit frika jote të bëhet një përulje e këndshme dhe dashuria jote të bëhet një lumturi pa poshtërim. Po, ta kesh frikë Krijuesin e Gjithëlavdishëm, do të thotë të gjesh një rrugë për tek mëshira e dhembshuria e Tij dhe të strehohesh tek Ai. Frika është një kërbaç, ai të shtyn ty të përqafosh mëshirën e Tij. Është i mirënjohur shembulli se nëna e frikëson pak foshnjën e saj me qëllim që ta marrë atë në kraharorin e saj. Ajo frikë është më e këndshmja gjë për atë fëmijë, sepse e çon për tek kraharori i mëshirshëm i nënës. Ndërsa butësia, zemërdhembshuria e të gjitha nënave është vetëm një shkreptimë e mëshirës Hyjnore. Domethënë, ndodhet një kënaqësi e lartë në frikën ndaj All-llahut xh.sh.. Në qoftë se është një kënaqësi e tillë në frikën ndaj All-llahut xh.sh., atëherë është e qartë se çfarë kënaqësie e pafundme do të gjendej në dashurinë e All-llahut xh.sh.. Për më tepër, ai që ka frikë All-llahun xh.sh., shpëton nga frika e kobshme dhe pikëlluese e të tjerëve. Gjithashtu, për shkak se është për hir të All-llahut xh.sh., dashuria që ai ka për krijesat nuk bëhet e dhimbshme dhe e ndashme.

Në të vërtetë, njeriu së pari do vetveten, pastaj do të afërmit e tij, pastaj kombin e tij, pastaj të gjallët nga krijesat, pastaj universin dhe

pastaj dynjanë. Ai është i lidhur me të gjitha këto sfera. Ai mund të gjejë kënaqësi tek kënaqësia e tyre dhe dhimbje tek dhimbja e tyre, Megjithatë, meqenëse asgjë në këtë botë nga ndryshimet dhe nga revolucionet e shpejta, si era, nuk është e qëndrueshme, zemra e njeriut të mjerë plagoset përherë. Gjërat pas së cilave ai kapet janë pikërisht ato që e plagosin duke u larguar prej tij, madje ato ia presin dorën e tij, prandaj njeriu mbetet në dëshpërim të përkohshëm, ose ndryshe bëhet i dehur nëpërmjet pakujdesisë. Meqenëse është kështu, o nefsi im, në qoftë se ti ke mend, atëherë grumbulloji së bashku të gjitha dashuritë, dorëzoja ato Pronarit të saj të vërtetë dhe shpëto nga këto fatkeqësi. Këto lloje prej dashurisë së pafundme janë të posaçme për Pronarin e një plotësimi dhe të një bukurie të pafundme. Dhe kur ti t'ia dorëzosh ato Pronarit të tyre të vërtetë, atëherë ti do të kesh mundësi të duash gjithçka në Emrin e Tij pa dëshpërim meqë ato janë pasqyrat e Tij. Kjo do të thotë se kjo dashuri nuk duhet të shpenzohet direkt për universin. Ndryshe, ndërsa duke qenë një mirësi e shijshme, dashuria bëhet një vuajtje e dhimbshme.

Është edhe një aspekt tjetër, i cili është më i rëndësishëm se sa ajo që është përmendur: Ti o nefs! E shpenzon të gjithë dashurinë tënde për veten tënde. Ti e bën veten tënde objektin tënd të adhurimit dhe të dashurin tënd. Ti sakrifikon gjithçka për hir të vetes tënde. Thjesht, ti po i atribuon atij një lloj Hyjnie. Ndërsa shkaku i dashurisë është ose plotësimi, dhe plotësimi është i dashur për vetveten, ose dobia, ose kënaqësia, ose mirësia, ose shkaqe të ngjashme me këto.

Tani, o nefs! Në disa nga *Fjalët* ne kemi provuar në mënyrë vendimtare se natyra jote bazë është një brumë i përbërë nga gabimi, mangësia, varfëria dhe nga pafuqia. Ti, sipas të kundërtave, e kryen detyrën e pasqyrës, pra vepron si pasqyrë. Kështu, nëpërmjet mangësisë, të metave, varfërisë dhe pafuqisë që gjenden në natyrën tënde bazë, ti shfaq plotësimin e Krijuesit madhështor, bukurinë e Tij, fuqinë e Tij dhe mëshirën e Tij, ashtu siç tregon shkalla e madhe e errësirës shkëlqimin e dritës.

O nefs! Kjo do të thotë që të mos e duash nefsin tënd, por më e mirë për ty është ta kundërshtosh atë, ose të ndjesh dhimbje për gjendjen e tij, ose të të vijë keq për të, ose pasi ai të jetë i qetë, atëherë mund të kesh dhembshuri për të.

Në qoftë se ti e do nefsin tënd sepse ai është burimi i kënaqësisë dhe i dobisë dhe se ti je i robëruar pas ëndjeve të kënaqësisë dhe të përfitimit, mos e prefero kënaqësinë e nefsit, i cili është si një thërrime, mbi kënaqësinë dhe përfitimet e pafundme. Mos u bëj si xixëllonja e cila i mbyt të gjitha gjërat dhe të gjithë të dashurit e saj në errësirën e vetmisë dhe mjaftohet me një vagëllim (drite të dobët) të vockël në veten e saj, sepse kënaqësitë dhe përfitimet e nefsit tënd së bashku me dobitë dhe mirësitë e krijesave të universit, me të cilat je i lidhur, prej të cilave ti përfiton dhe nëpërmjet lumturisë së të cilave ti je i lumtur, ato janë të gjitha nga mirësia dhe favori i të Dashurit të Përjetshëm të Parapërjetësisë të Cilit i përket gjithë lavdia.

Kështu, atëherë ti duhet ta duash atë të Dashur të Parapërjetësisë me qëllim që ti të gjesh kënaqësi me lumturinë e atyre dhe kështu ti mund të marrësh një kënaqësi të pafundme nga dashuria e të Plotit Absolut.

Në të vërtetë, dashuria jote e fortë për nefsin tënd, dhe e ngulitur tek ti, është vetëm dashuria që i përket Esencës Hyjnore, të cilën ti e keqpërdor dhe e shpenzon për veten tënde. Atëherë, o nefsi im, grise **"Unin"** në qënien tënde dhe shfaqe **"Huven",** '*Atë'* në qënien tënde, sepse të gjitha llojet e dashurisë tënde të shpërndara nëpër univers janë një dashuri që të është dhënë për Emrat dhe Atributet e bukura të Krijuesit madhështor. Ti e ke keqpërdorur atë dhe po vuan dënimin, sepse dënimi i një dashurie të paligjshme dhe të shpenzuar pa vend është një torturë e pamëshirshme.

Sigurisht, i dashuri i parapërjetësisë ka përgatitur me Emrat e tij Er-*Rahman, Er-Rahim,* **i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti,** një banesë që përfshin të gjitha dëshirat e tua trupore dhe të gjitha kënaqësitë; e cila është Parajsa e zbukuruar me Huritë; dhe me Emrat e Tij të tjerë ka përgatitur për ty në Parajsë mirësi të përhershme që do t'i kënaqin dëshirat e shpirtit tënd, të zemrës, mendjes, misteret dhe të aftësive të tjera të holla të brendshme, i Cili në të gjithë Emrat e Tij ka shumë thesare mirësie dhe bujarie të pafundme. Nuk ka dyshim se një grimcë nga dashuria e Atij të Dashuri të parapërjetësisë mjafton për të marrë vendin e të gjithë universit. Por universi nuk mund të marrë vendin madje as të një shfaqjeje të dashurisë së Tij.

Kështu, o nefsi im, kushtoji vëmendje këtij dekreti parapërjetësie të cilin Ai i Dashur i Parapërjetshëm e ka bërë të Dashurin e Tij të flasë. Ndiqe atë:

إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّهُ

"Thuaj (o Muhammed) 'Nëse vërtetë e doni All-llahun, atëherë më ndiqni mua, All-llahu do t'ju dojë ju."[292]

Fruti i dytë

O nefs! Detyrat e adhurimit dhe obligimet e tij nuk janë një parathënie për shpërblim të shtuar, por ato janë rezultatet e një mirësie të mëparshme. Po, ne e kemi marrë shpërblimin tonë dhe në përputhje me atë shpërblim të mëparshëm ne jemi ngarkuar me detyrat e shërbimit e të adhurimit; sepse o nefs! Meqenëse Krijuesi i Gjithëlavdishëm i Cili të veshi ty ekzistencën, e cila është thjesht mirësi e pastër, të ka dhënë ty një stomak me oreks nëpërmjet Emrit të Tij *Er-Rezak*, **Furnizuesi**, dhe ka vënë përpara teje të gjitha ushqimet në tryezën e mirësive, atëherë meqenëse Ai të ka dhënë ty një jetë të zbukuruar me shqisa, edhe jeta gjithashtu kërkon ushqim si stomaku; të gjitha shqisat e tua, si sytë dhe veshët, janë si duart para të cilave Ai ka vendosur një tavolinë mirësish aq të gjërë sa toka.

Atëherë, meqenëse Ai të ka dhënë ty humanizëm, i cili kërkon shumë ushqime jolëndore e mirësi, Ai ka shtruar para atij stomaku të humanizmit, aq sa mund të arrijë dora e mendjes, një tryezë të shtrirë mirësish aq të gjërë sa botët e dimensioneve të jashtme e të brendshme të gjërave. Atëherë meqenëse Ai ka dhënë islamin dhe imanin, të cilët kërkojnë mirësi të pafundme dhe që ushqehen nëpërmjet frutave të panumërt të mëshirës dhe të cilat janë 'humanizmi më i madh', Ai ka hapur përpara teje një tryezë mirësish kënaqësie dhe lumturie, e cila përfshin sferën e mundësive bashkë me sferën e Emrave të Tij të shenjtë dhe të Atributeve. Atëherë, duke të të dhënë ty dashuri, e cila është një dritë e besimit, Ai të ka dhënë një tryezë të pafundme mirësish, lumturie e kënaqësie. Domethënë, për sa ka të bëjë me trupësinë tënde, fizikun, ti je i vogël, i dobët, i pafuqishëm, i ulët, i kufizuar, i ngushtuar dhe i pjesshëm. Nëpërmjet mirësisë së Tij, ti sikur je shndërruar një tërësi universale dhe e ndritshme, sepse duke të të dhënë jetë, Ai të ka ngritur ty nga veçantia për tek një lloj përbotshmërie; dhe duke të të dhënë ty humanizëm, të çoi ty tek një

[292] Kur'an, 3: 31

përbotshmëri e vërtetë; duke të të dhënë ty Islamin të çoi tek një universalitet i lartësuar e i ndritshëm; duke të të dhënë ty 'njohje dhe dashurinë e Tij', Ai të ka ngritur ty tek një dritë gjithëpërfshirëse.

Dhe kështu, o nefs! Ti e ke marrë këtë shpërblim, dhe ti je ngarkuar me adhurimin i cili është një shërbim i këndshëm, një bindje dashamirëse e shijshme, madje rehatuese, e kollajt dhe e lehtë, por ti je përtac edhe për këtë gjithashtu. Në qoftë se ti e kryen atë me gjysmë zemre, me pahir, është sikur shpërblimet e tua të mëparshme të ishin të pamjaftueshme për ty dhe ti me arrogancë po kërkon gjëra më të mëdha. Gjithashtu ti po bën naze, ankohesh duke thënë: "Përse duaja ime nuk pranohet?" Por ti nuk ke të drejtë të ankohesh, detyra jote është vetëm të bësh lutje e dua. Thjesht, nëpërmjet mirësisë dhe bujarisë së Tij, Zoti i Gjithëfuqishëm të jep ty Parajsën dhe lumturinë e përjetshme. Prandaj kërko gjithmonë strehim tek mëshira dhe Bujaria e Tij. Beso tek Ai dhe kushtoji vëmendje dekretit të Tij:

قُلْ بِفَضْلِ اللّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

"Thuaj: 'Në begatinë e All-llahut dhe në mëshirën e Tij, le të gëzohen;' kjo është më e mirë se ajo (pasuri) që ata grumbullojnë."[293].

Në qoftë se ti thua: "Si mund t'u përgjigjem unë këtyre mirësive të pafundme universale me falënderimet e mia të kufizuara e të pjesshme?"

Përgjigjja: Me një qëllim të përgjithshëm dhe me një besim të pakufishëm... Për shembull një njeri mund të hyjë në praninë e mbretit me një dhuratë shumë modeste e cila ka vlerën e pesë qindarkave, dhe atje shikon se dhuratat e tjera që kanë vlerën e milionave i janë dërguar mbretit nga njerëz të pranueshëm dhe janë rreshtuar atje. Në këtë situatë ai thotë me vete: "Çfarë të bëj? Dhurata ime nuk është asgjë." Veçse ai papritmas thotë: "O Prijësi im! Unë t'i ofroj ty të gjitha këto dhurata në Emrin tim, sepse Ti je i denjë për to. Në qoftë se unë do të kisha pasur fuqi, unë do të të kisha dhënë ty dhurata njëlloj si ato të të tjerëve." Kështu, mbreti i Cili nuk ka nevojë për asgjë, i pranon dhuratat e nënshtetasve të tij si një shenjë e besnikërisë së tyre dhe të respektit, e pranon atë dhuratë shumë modeste prej atij njeriu të varfër

[293] Kur'an, 10: 58

duke e vlerësuar si dhuratën më të madhe, kjo për shkak të atij qëllimi të pastër, të asaj dëshire të sinqertë, dhe të atij besimi të bukur e të lartë. Në të njëjtën mënyrë, ndërsa duke kryer pesë faljet në çdo ditë, një shërbëtor i pafuqishëm i Zotit xh.sh., deklaron: **"Përshëndetjet janë për Zotin xh.sh."** Domethënë: **Unë të jap Ty me emrin tim të gjitha dhuratat e adhurimit që të bëjnë krijesat nëpërmjet jetës së tyre. Në qoftë se do të kisha mundësi, unë do të të kisha dhënë Ty aq shumë përshëndetje aq sa janë krijesa. Dhe Ti je i denjë për to dhe meriton më shumë se ato.** Kështu, ky qëllim dhe ky besim i fortë janë falënderimi i gjërë universal. Bërthamat dhe farërat e bimëve janë qëlllimet e tyre.

Dhe për shembull, pjepri shpreh njëmijë qëllime në zemrën e tij në formën e bërthamave apo të farave të tij: **"O Krijuesi im! Unë dëshiroj të shpall qëndisjet e Emrave të Tu të bukur në të gjitha anët e tokës."** Meqenëse Zoti i Gjithëfuqishëm e di se si do të ndodhin gjërat në të ardhmen, Ai e pranon qëllimin e tyre si një adhurim i vërtetë. Rregulli, **"Qëllimi i besimtarit është më i mirë se sa veprimet e tij,"** aludon për këtë mister. Dhe urtësia në dhënien e falënderimeve në numër të pakufizuar kuptohet nga ky mister, si

سُبْحَانَكَ وَ بِحَمْدِكَ عَدَدَ خَلْقِكَ وَ رِضَاءَ نَفْسِكَ وَ زِنَةَ عَرْشِكَ وَ مِدَادِ كَلِمَاتِكَ وَ نُسَبِّحُكَ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ اَنْبِيَائِكَ وَ اَوْلِيَائِكَ وَ مَلٰئِكَتِكَ

"Lavdia e lavdërimi të takojnë Ty sa numri i krijesave të Tua, që mund të jenë aq të kënaqshme për Ty sa shtrirja e Fronit Tënd dhe sa boja e Fjalëve të Tua, dhe ne të lavdërojmë Ty me të gjitha lavdërimet e profetëve të Tu, të Evlijave dhe të melekëve."

Dhe ashtu si një oficer përgjegjës i cili ia paraqet të gjitha detyrat dhe arritjet e ushtarëve mbretit në emrin e Tij, po ashtu njeriu, i cili vepron si një oficer për krijesat e tjera dhe si komandant për kafshët e bimët, i cili ka aftësinë e të qënit Kalifi i Zotit për krijesat në tokë, që e konsideron veten e tij përgjegjës dhe vekil për çfarë ndodh në botën e tij të veçantë... ai thotë me gjuhën e të gjithëve:

اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

"Vetëm Ty ne të adhurojmë dhe vetëm Ty të mbështetemi e të kërkojmë ndihmë."[294]

Ai ia paraqet adhurimin dhe kërkimin e ndihmës së të gjitha krijesave të Adhuruarit të Gjithëlavdishëm në emrin e tij. dhe thotë;

سُبْحَانَكَ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ جَمِيعِ مَخْلُوقَاتِكَ وَ بِاَلْسِنَةِ جَمِيعِ مَصْنُوعَاتِكَ

"Lavdia të takon Ty me të gjitha tesbihatet e krijesave të Tua dhe me të gjitha gjuhët e artifakteve të Tua."

Ai gjithashtu thotë:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ وَ مُرَكَّبَاتِهَا

O Zot! Jepi bekime Muhammedit a.s.m. sa numri i grimcave në ekzistencë dhe sa numri i të gjitha përbërjeve të tyre.

Ai jep bekime për profetin Muhammed a.s.m. në Emrin e çdo gjëje. Sepse çdo gjë lidhet me Dritën Muhammedane. Dhe kështu, ti mund të kuptosh urtësinë e pafundësinë e numrave të tesbihateve dhe të salevateve për profetin Muhammed a.s.m..

Fruti i tretë

O nefs! Në qoftë se me të vërtetë dëshiron që të realizosh një vepër të përjetshme të Ahiretit në një jetë të shkurtër, në qoftë se dëshiron që çdo minut i jetës tënde të jetë i dobishëm ashtu si gjithë jeta, në qoftë se dëshiron të transformohen zakonet e tua në adhurim, dhe pakujdesia jote në vetëdije për praninë Hyjnore, ndiqi praktikat e ndritura të profetit Muhammed a.s.m.; sepse kur ti i zbaton veprat e tua në përputhje me sunnetin dhe sheriatin, ato të japin një lloj qetësie dhe një vetëdije për praninë Hyjnore, bëhen një lloj adhurimi dhe japin shumë fruta për Ahiretin. Për shembull, ti bleve diçka dhe, në momentin që ti vë në zbatim çfarë është e pranueshme dhe e kërkuar nga sheriati, ai veprim i zakonshëm blerje fitoi vlerën e adhurimit, pasi kjo të kujton ty Urdhëruesin e Sheriatit, gjë e cila jep një përfytyrim shpirtëror. Ky përfytyrim të kujton ty shpalljen, dhe përfytyrimi i shpalljes të bën ty të orientohesh drejt All-llahut, duke menduar për Ligjvënësin. Dhe kjo

[294] Kur'an, 1: 5

është ajo e cila e bën njeriun të fitojë qetësinë dhe rehatinë e zemrës. Me fjalë të tjera, realizimi i punëve në përputhje me sunnetin e ndritur profetik e bën jetën kalimtare të jetë mjeti dhe boshti për dobitë e jetës së përhershme duke prodhuar fruta të përjetshëm.

Kushtoji vëmendje dekretit Kur'anor:

فَآمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

"Kështu pra, besoni në All-llahun dhe në të Dërguarin e Tij, pejgamberin që nuk di shkrim, as këndim, i cili beson në All-llahun dhe në Fjalët e Tij, dhe ndiqeni pra atë që të jeni të udhëzuar."[295]

Përpiqu që të jesh një objekt gjithëpërfshirës reflektimi për shkëlqimin dhe shfaqjen e secilit prej Emrave të bukur brenda urdhëresave të sheriatit dhe të sunnetit të ndritur të profetit Muhammed a.s.m.

Fruti i katërt

O nefs! Mos imito njerëzit e dhënë pas dynjasë, dhe në mënyrë të veçantë të shthururit dhe jobesimtarët, dhe mos u mashtro nga shkëlqimi i tyre sipërfaqësor dhe nga kënaqësitë e paligjshme mashtruese; mos i imito ata! Ti me imitim kurrë nuk do të jesh si ata, madje ti do të biesh shumë më poshtë. Ti nuk mund të jesh gjithashtu as kafshë, sepse mendja në kokën tënde bëhet një instrument fatzi i cili në mënyrë të vazhdueshme të godet ty në kokë. Për shembull, ndodhet një pallat; në njërin nga apartamentet e tij të gjërë është një llambë e madhe elektrike. Dritat e vogëla elektrike të cilat degëzohen prej saj të gjitha janë të lidhura me llambën kryesore dhe janë të lidhura e të shpërndara nëpër apartamente të vogla. Në qoftë se ndonjëri do ta fikte llambën e madhe elektrike dhe të gjitha apartamentet do të zhyteshin në errësirë të thellë dhe do të sundonte vetmia në to, por ama meqenëse ndodhen llamba të vogëla në një pallat tjetër, në çdo apartament të palidhura me llambën e madhe në pallatin gjigant, në qoftë se Pronari i këtij pallati do ta fikte llambën e madhe elektrike, llambat e vogëla punojnë për të ndriçuar në apartamente të tjera dhe mund të kryejnë punën e tij, kështu hajdutët nuk mund të vjedhin gjë prej tij.

[295] Kur'an, 7: 158

Dhe kështu o nefs! Pallati i parë është një musliman dhe profeti Muhammed a.s.m. është drita e madhe elektrike në zemrën e atij muslimani. Në qoftë se ai e harron atë, ose ruajna Zot nga djalli i mallkuar, në qoftë se ai e nxjerr atë prej zemrës së tij, ai nuk do të pranonte asnjë nga profetët e tjerë, dhe në të vërtetë, nuk do të mbetej asnjë vend për ndonjë plotësim në shpirtin e tij.

Ai madje nuk do ta njihte as Krijuesin e tij. Të gjitha apartamentet dhe aftësitë e holla në natyrën e tij do të zhyteshin në errësirë dhe do të ishte një shkatërrim e një vetmi e tmerrshme në zemrën e tij. Atëherë çfarë do të mund të fitonte ai përballë këtij shkatërrimi e shkretimi? Dhe çfarë përfitimi do të mund të gjejë për t'i riparuar dëmet e shkatërrimit? Sa për të huajt, ata i ngjasojnë pallatit të dytë. Edhe në qoftë se ata do ta nxirrnin dritën e Hazreti Muhammedit a.s.m. prej zemrave të tyre, përsëri tek ata, sipas tyre, mund të mbeten disa drita, ose ata supozojnë se ato mbeten! Ata mund të vazhdojnë të kenë një lloj besimi në Krijuesin e tyre dhe në Hazreti Musain e Isain a.s. i cili është boshti i plotësimit të moralit të tyre.

O nefs urdhërues për të liga! Në qoftë se thua: "Unë nuk dua të jem i huaj, por dua të jem një kafshë". Sa shumë herë të kam thënë unë ty, se ti nuk mund të jesh si kafshë!, sepse është mendja në kokën tënde, ajo të qëllon me shuplakë në fytyrën, sytë dhe në kokë me dhimbjet e së shkuarës dhe me frikësimet ndaj së ardhmes. Kështu të jep goditje. Ajo shton njëmijë dhimbje brenda një kënaqësie të vetme. Ndërsa kafsha, merr kënaqësi pa dhimbje dhe gjen kënaqësi. Kështu në qoftë se dëshiron të jesh një kafshë, hiqe mendjen dhe flake, dhe merre goditjen ndëshkuese të vërsetit Kuranor!:

كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ *"Ata janë si kafshë, por madje akoma më keq."*[296]

Fruti i pestë

O nefs! Ashtu siç e kemi thënë në mënyrë të përsëritur, meqenëse njeriu është fruti i pemës së krijimit, ai është një krijesë i cili, ashtu si një frut, është më i skajshmi dhe më gjithëpërfshirësi, shikon gjithçka dhe mban bërthamën e zemrës e cila mban brenda saj aspektet e unitetit të gjithçkaje dhe fytyrën e saj që shikon tek shumësia,

[296] Kur'an, 7: 179

përkohshmëria dhe tek dynjaja. Adhurimi, është një litar bashkimi i cili e kthen fytyrën e tij nga përkoshmëria tek përhershmëria, nga krijesa tek Krijuesi, nga shumësia tek uniteti dhe nga skajshmëria për tek origjina, ose është një pikë bashkimi midis origjinës dhe skajshmërisë.

Në qoftë se një frut i çmueshëm me vetëdije, i cili gati formon farën, krenohet me bukurinë e tij, i shikon poshtë pemës gjallesat, dhe e lëshon veten e tij në duart e tyre, ose duke qenë i pakujdesshëm ai bie, atëherë, nuk ka dyshim, se ai do të bie në duart e tyre, do të copëtohet dhe do të humbasë ashtu si çdo frut i zakonshëm. Mirëpo ai frut i vetëdijshëm në qoftë se do të gjente një pikë mbështetjeje dhe nëse do të ishte i mundur të mendonte se nëpërmjet farës brenda tij ai po mban aspektet e unitetit të të gjithë pemës, ai do të jetë mjeti për vazhdimësinë e pemës dhe për ekzistencën e vazhdueshme të realitetit të pemës, atëherë një farë e vetme brenda atij fruti të vetëm do të shfaqë një të vërtetë të përjetshme universale brenda një jete të përhershme. Në të njëjtën mënyrë, në qoftë se njeriu zhytet në shumësi, mbytet në univers, dehet nga dashuria e dynjasë, mashtrohet nga buzëqeshjet e qënieve të përkohshme dhe e flak vetveten në krahët e tyre, ai sigurisht bie në humbje të pafundme.

Ai bie në përkohshmëri, në jetëshkurtësi dhe në mosekzistencë. Dhe në kuptim, ai i jep vetes dënim me vdekje. Në qoftë se ai i dëgjon me veshin e zemrës së tij mësimet e imanit nga gjuha e Kur'anit, dhe ngre kokën e tij dhe orientohet drejt unitetit, ai mund të ngrihet nëpërmjet ngjitjes së adhurimit tek froni i plotësimeve. Ai bëhet një njeri i përjetshëm.

O nefsi im! Meqenëse realiteti është ky dhe meqenëse ti je një anëtar i popullit të Ibrahimit a.s. thuaj edhe ti ashtu si Ibrahimi

لَآ أُحِبُّ ٱلْآفِلِينَ

"Unë nuk i dua ata që perëndojnë!"[297] Ktheje fytyrën tënde drejt të dashurit të përjetshëm dhe vajto ashtu si unë duke thënë...

(Vargjet në Persisht nuk janë përfshirë këtu meqenëse ato u përfshinë tek Staconi i Dytë i Fjalës së Shtatëmbëdhjetë dhe nuk janë përsëritur këtu.)

[297] Kur'an, 6: 76

FJALA E NJËZET E PESTË

TRAJTESA E MREKULLISË SË KUR'ANIT

Kur ke në dorë një mrekulli të përjetshme, si Kur'ani, të kërkosh provë të mëtejshme, për mendjen time, duket si e tepërt.

Ndërsa kur ke në dorë një provë realiteti si Kur'ani, t'i bësh të heshtur ata që e mohojnë, nuk do të më jepte siklet në zemrën time.

KUJTESË

[Në fillim të kësaj Fjale, ne synuam ta shkruanim këtë fjalë si pesë drita, por në fund të dritës së parë, ne u detyruam ta shkruanim shumë shpejt me qëllim që ta shtypnim atë me alfabetin e vjetër Osman. Në disa ditë, madje ne shkruam njëzet deri në tridhjetë faqe në dy ose tre orë. Prandaj duke i shkruar këto tri drita, në mënyrë të shkurtuar e të përmbledhur, ne tani i kemi lënë dy të fundit. Unë shpresoj se vëllezërit e mi do t'i shikojnë me drejtësi e me tolerancë të metat, mangësitë, vështirësitë e gabimet të cilat mund të më atribuohen.]

Shumica e vërseteve në këtë trajtesë të mrekullisë së Kur'anit, ose kanë qenë shkak kritike nga ateistët, ose janë kundërshtuar nga shkencëtarët, ose kanë qenë subjekt dyshimi e mosbesimi nga shejtanët midis xhindeve e njerëzve.

Kështu, **"Fjala e Njëzet e Pestë"** ka shpjeguar të vërtetat dhe pikat e holla të atyre vërseteve në një mënyrë të tillë, saqë çështjet të cilat ateistët e shkencëtarët i imagjinojnë të jenë gabime, janë provuar sipas parimeve shkencore të jenë shkreptimat e mrekullisë dhe burimet e plotësimeve të elokuencës së Kur'anit. Me qëllim që të mos shkaktohet neveri, janë dhënë përgjigje vendimtare pa përmendur dyshimet e tyre.

Vetëm në *"Stacionin e Parë të Fjalës së Njëzetë,"* dyshimet e tyre janë pohuar në lidhje me tre ose katër vërsete si:

وَ الشَّمْسُ تَجْرِى ۞ وَ الْجِبَالَ اَوْتَادًا

"Edhe dielli rend në rrugën e tij."[298] *"Dhe malet (i bëmë) si shtylla mbështetëse?"*[299]

Gjithashtu, ndonëse kjo **"Trajtesë e Mrekullisë së Kur'anit"** u shkrua në mënyrë shumë të përmbledhur e me shpejtësi shumë të madhe, në lidhje me shkencën e retorikës dhe shkencat e Arabishtes, ajo është shpjeguar në një mënyrë aq shkencore të thellë e të fuqishme, saqë i ka habitur edhe dijetarët. Megjithëse jo gjithkush që e studion atë do t'i kuptojë të gjitha çështjet e diskutuara, ndodhet një pjesë kuptimplote për gjithësecilin në kopshtin e saj. Pavarësisht të gjitha mangësive në frazeologji dhe në mënyrën e të shprehurit, për shkak se u shkrua shumë shpejt e në rrethana të ngatërruara, ajo shpjegon të vërtetën dhe realitetin e çështjeve më të rëndësishme, nga këndvështrimi i njohjes.

Said Nursi

* * *

[298] Kur'an, 36; 38
[299] Kur'an, 78: 7

TRAJTESA E MREKULLISË SË KUR'ANIT

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هذَا الْقُرْآنِ لاَ يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Thuaj: Nëse njerëzimi dhe xhindet do të mblidheshin të gjithë bashkë të nxirrnin ngjasimin e këtij Kur'ani, ata nuk do ta bënin dot përngjasimin e tij, edhe sikur ta ndihmonin njëri-tjetrin."[300]

[Njërin nga afërsisht dyzet aspektet e shpjegimit të mrekullueshëm të Kur'anit të gjithurtë, thesarin e mrekullive dhe mrekullinë më të madhe të Muhammedit a.s.m., unë e kam treguar në trajtesat e mia të arabishtes, në Risale-i Nur arabisht, tek komenti im Kur'anor, i quajtur* "Isharatul-Ixhaz - *Shenjat e mrekullisë", dhe tek "Njëzet e Katër Fjalët"e kaluara, të cilat e paraprinë këtë. Tani, unë do të shpjegoj deri diku vetëm pesë nga ato aspekte, dhe brenda tyre, në mënyrë të shkurtuar, do t'i përfshij aspektet e tjerë. Ndërsa tek parathënia do të jap një përkufizim të Kur'anit të mrekullueshëm e të natyrës së tij.]

[300] Kur'an :17:88

PARATHËNIE

Parathënia përbëhet nga **"Tri pjesë"**

PJESA E PARË: Ç'është kur'ani? Si përkufizohet ai?

Përgjigjja: Siç është shpjeguar në *Fjalën e Nëntëmbëdhjetë,* dhe siç provohet tek Fjalët e tjera, **KUR'ANI:**

• Është interpretues parapërjetësie i librit të madh të universit...

• Dhe interpretuesi i paspërjetësisë i gjuhëve të ndryshme që recitojnë vërsetet e krijimit...

• Është komentuesi i librit të botëve të dukshme e të padukshme...

• Është zbuluesi i thesareve jolëndorë të Emrave Hyjnorë të fshehura në faqet e tokës e të qiejve...

• Është çelësi i të vërtetave të fshehura poshtë këtyre rreshtave të ngjarjeve...

• Është gjuha e botës së padukshme në botën e dukshme...

• Është thesari i mirësive të Krijuesit Mëshirëplotë dhe i adresimit Hyjnor të parapërjetësisë, i cili vjen nga bota e padukshme matanë perdes së kësaj bote të dukshme...

• Është dielli, themeli dhe plani i botës shpirtërore të Islamit...

• Është harta e shenjtë e botëve të Ahiretit...

• Është komentuesi i shquar, shpjeguesi i qartë, prova përcaktuese dhe interpretuesi i saktë i Esencës Hyjnore, i Atributeve, i Emrave dhe i Veprave...

• Është Edukatori i kësaj bote të humanizmit...

• Dhe drita e humanizmit më të madh i cili është Islami...

• Dhe është urtësia e vërtetë e llojit njerëzor...

• Dhe është udhëzuesi dhe drejtuesi i vërtetë që e çon njerëzimin në lumturi...

• Dhe ai për njeriun është: **Një libër urtësie, libër ligji, libër duaje, libër adhurimi, libër urdhëri e thirrjeje, libër përmendjeje dhe libër mendimi...**

• Është **një libër i vetëm gjithëpërfshirës i shenjtë** dhe burim për të gjithë librat që përmbushin të gjitha nevojat shpirtërore të njerëzimit.

• Dhe **është një libër qiellor**, si një bibliotekë e shenjtë, që jep libra të përshtatshëm për metodat e evlijave, të sinqertëve dhe të dijetarëve, rrugët dhe metodat e të cilëve janë të gjitha të ndryshme dhe, është i përshtatshëm të ndriçojë çdo rrugë e metodë.

PJESA E DYTË Dhe Plotësimi i Përkufizimit

Siç është shpjeguar e provuar tek ***"Fjala e Dymbëdhjetë",*** meqenëse ka ardhur nga Froni Sublim, nga Emri më i Madh dhe nga shkalla më e lartë e çdo Emri, **Kur'ani** është fjala e All-llahut, me cilësinë e Tij, Krijuesi i të gjitha botëve;

• Është Urdhri i All-llahut. xh.sh., me cilësinë Zoti i të gjitha qënieve;

• Është fjalimi i Tij me cilësinë e Tij, Krijuesi i qiejve e i tokës;

• Është një ligjëratë e lartë nga këndvështrimi i Hyjnisë Absolute;

• Është një fjalim parapërjetësie në Emrin e Sovranitetit universal Hyjnor.

• Ai gjithashtu është një regjistër i mirësive të të Gjithëmëshirshmit të Vetëm, nga këndvështrimi i Mëshirës së Tij gjithëpërfshirëse e që rrethon gjithçka.

• Ai është një koleksion i mesazheve Hyjnore që shpjegojnë Madhështinë e Hyjnisë meqë në fillimet e disave ndodhen simbole e shifra.

• Dhe **ai është libri i shenjtë** plot urtësi dhe duke zbritur nga gjithëpërfshirja e *"Emrit më të Madh"* shikon e inspekton të gjitha anët e Fronit Sublim.

Për shkak të këtij misteri, me përshtatshmërinë më të plotë, i është dhënë Kur'anit titulli **"Kelamull-llah"** *Fjala e All-llahut,* dhe ky emër i jepet vazhdimisht.

Pas Kur'anit vjen niveli i librave dhe i fletëve të shenjta të profetëve të tjerë. Sa për Fjalët e tjera Hyjnore të cilat janë të pafund, disa prej tyre janë biseda në formë inspirimi, që burojnë e bëhen të dukshme nëpërmjet një nderimi e vlerësimi të veçantë, një titulli të pjesshëm, nëpërmjet një manifestimi të veçantë, të një Emri të veçantë, me një akt të veçantë Hyjnor e një sovraniteti të veçantë Hyjnor dhe përmes një Mëshireje të veçantë. Inspirimet -frymëzimet- e engjëjve, e njerëzve dhe inspirimet e kafshëve ndryshojnë shumë për sa i përket tërësisë dhe veçantisë.

PJESA E TRETË

Kur'ani i shenjtë, është një libër qiellor, i cili përfshin në mënyrë të përmbledhur librat e të gjithë profetëve, që kohët e të cilëve ishin të gjitha të ndryshme, si dhe veprat e të gjithë Evlijave dhe të dijetarëve të pastër që rrugët dhe metodat e të cilëve janë të gjitha të ndryshme. Gjashtë aspektet e Kur'anit janë të gjitha të shndritshme e të pastruara prej errësirës së dyshimeve dhe të skepticizmit; pika e tij e mbështetjes është shpallje e vërtetë qiellore dhe fjalë parapërjetësie; synimi e qëllimi i tij, në mënyrë të vetëkuptueshme, është lumturia e përjetshme; aspekti i tij i brendshëm, në mënyrë të qartë, është udhëzim i pastër; aspekti i tij i sipërm, domosdoshmërisht, janë dritat e besimit; aspekti i poshtëm është dëshmi e pamohueshme dhe provë me shkallën e njohjes së sigurisë; aspekti i tij i djathtë, në mënyrë të provuar, është dorëzimi i zemrës dhe i ndërgjegjjes; aspekti i tij i majtë, me shkallën e shikimit të sigurisë, është nënshtrimi i arsyes dhe i mendjes me bindje të plotë; fruti i tij, me shkallën e sigurisë absolute, është Mëshira e të Gjithëmëshirshmit të Vetëm, dhe bota e Parajsës;rangu dhe këndshmëria e tij, sigurisht, pranohen nga engjëjt, njerëzit dhe xhindet.

Secili nga atributet, në këto tre pjesë që lidhen me përkufizimin e Kur'anit, janë provuar në mënyrë vendimtare në pjesët e tjera, ose do të provohen. Pretendimet tona nuk janë thjesht pretendime pa argumente, por secili mund të provohet me argumente të qarta.

* * *

DRITA E PARË

Kjo Dritë përbëhet nga "Tri Rreze"

RREZJA E PARË

Kjo është elokuenca e Kur'anit, e cila është në shkallën e mrekullisë. Elokuenca e tij është një elokuencë e mrekullueshme që buron nga bukuria e mirërenditjes së fjalës së tij, nga bukuria e plotësimit të thukëtisë së tij, mahnitja e stilit, veçantia e këndshmëria e tij, epërsia e qartësia e shpjegimit të tij, fuqia dhe vërtetësia e kuptimeve të tij dhe nga pastërtia e rrjedhshmëria e gjuhës së tij. Ai për njëmijë e treqind vjet ka sfiduar letrarët e oratorët më të shquar, shkollarët e dijetarët më të mëdhenj dhe gjenitë më të ndritur të njerëzimit, dhe u bëri ftesë ta kundërshtojnë atë. Ai i ka provokuar shumë ata. Dhe megjithëse u ka bërë ftesë për ta kundërshtuar, ata gjeni, kokat e të cilëve preknin qiejt me krenarinë e mendjemadhësinë e tyre, nuk kanë qenë në gjendje as edhe të hapnin gojët e tyre për ta kundërshtuar dhe kanë ulur krejtësisht kokën e tyre.

Kështu, ne do ta tregojmë mrekullinë në elokuencën e tij në dy aspekte.

Aspekti i parë: Ai posedon mrekulli dhe mrekullia e tij ekziston për arsyet e mëposhtme: Shumica e banorëve të Gadishullit Arabik në atë kohë ishin analfabetë. Për shkak të saj, në vend të shkrimit, ata i ruajtën burimet e krenarisë së tyre, ngjarjet e tyre historike, proverbat e tyre dhe urtësitë që do t'i ndihmonin ata për moralet e bukura të tyre, nëpërmjet poezisë dhe elokuencës. Përmes joshjes së poezisë dhe elokuencës, thëniet kuptimplote do të mbeteshin në kujtesën e njerëzve e do t'u përcilleshin brezave vijues. Kjo nevojë e bashkëlindur tek ata, i shtyu që elokuenca dhe oratoria të ishin artikujt më të dëshirueshëm në tregjet e tyre shpirtërore. Madje një person letrar elokuent i një fisi ishte si heroi më i madh kombëtar dhe simboli i lavdisë së tij, dhe për shkak të tij ata fituan krenarinë e tyre më të madhe. Kështu, ai popull inteligjent, i cili sundoi botën me anë të inteligjencës së tij pas ardhjes

së Islamit të tyre, ishte midis popujve të botës në shkallën më të avancuar e më të lartë të elokuencës. Elokuenca ishte gjëja më e kërkuar midis tyre, ishte shkaku i krenarisë së tyre dhe gjëja për të cilën ata kishin nevojën më të madhe. Elokuenca kishte një vlerë të tillë të lartë, saqë dy fise do të bënin luftë për fjalën e një personi letrar, dhe do të bënin paqe po prej fjalës së tij. Ata, madje, shkruan me flori në murin e Qabesë shtatë kasidet (poemat) e shtatë poetëve të cilat u quajtën *"el-Mual'leka es-Seb'a"* dhe ishin simbol i krenarisë së tyre.

Kështu, në një kohë të tillë, kur elokuenca ishte gjëja më e kërkuar, u shpall Kur'ani, ashtu si në kohën e Musait a.s. kur magjia ishte gjëja më e kërkuar dhe, ashtu si në kohën e Isait a.s. -Jezusit- që ishte mjekësia ajo që kërkohej më tepër.Prandaj më të rëndësishmet e mrekullive ishin në ato fusha. Dhe pikërisht atëherë, Kur'ani i ftoi oratorët arabë ta kundërshtonin, edhe sikur me më të shkurtrën e sureve. Ai i sfidoi ata me dekretin e:

وَاِنْ كُنْتُمْ فِى رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ

Dhe nëse ju dyshoni për atë (Kur'anin) që Ne i kemi zbritur robit Tonë, atëherë bëni edhe ju një sure të ngjashme si ajo."[301]

Kur'ani gjithashtu thotë: "Por nëse nuk e besoni atë, do të mallkoheni! Do të hyni në Xhehennem!" Ai e theu krenarinë e tyre në mënyrën më të frikshme dhe përbuzi mendjemadhësinë e tyre. Ai i dënoi ata së pari me zhdukje të përhershme, dhe pastaj me zhdukje të përjetshme në Xhehennem bashkë me zhdukjen e kësaj bote. Ai thotë: "Ose më kundërshtoni mua, ose ju dhe pronat tuaja do të zhdukeni për shkak se po insistoni në mohim!"

Atëherë, po të kishte qenë i mundur kundërshtimi, a do të ishte e mundur të zgjidhej lufta dhe shkatërrimi kur kjo ishte rruga më e rrezikshme e më e vështira; ndërsa para tyre ishte një zgjidhje e lehtë, si kundërshtimi i Kur'anit me një ose dy rreshta duke shfuqizuar pretendimin e tij e duke e sfiduar atë? Po, a do të ishte e mundur për atë popull të zgjuar, atë komb të mençur politikisht, të cilët në një kohë qeverisën botën me politikat e tyre, të linin rrugën më të gjatë e më të shkurtër, të kollajtë e më të lehtë, e të zgjidhnin rrugën më të vështirë e

[301] Kur'an, 2:23

cila do t'ua flakte jetën dhe pasuritë e tyre në rrezik? Sepse, në qoftë se letrarët e tyre do të mundnin ta kundërshtonin me pak fjalë, Kur'ani do të kishte hequr dorë nga pretendimi i tij dhe kështu, do të kishin shpëtuar nga katastrofa materiale e morale. Ndërsa ata zgjodhën një rrugë të frikshme e të gjatë, si lufta. Kjo do të thotë se ishte e pamundur të kundërshtohej Kur'ani me fjalë; vërtet, kjo ishte e pamundur. Prandaj ata u detyruan ta luftonin atë me shpatë.

Për më tepër, ka dy motive shumë të fuqishëm për ta kundërshtuar Kur'anin dhe për të prodhuar si ai.

I Pari: Ambicia e armiqve të tij për ta kundërshtuar.

I Dyti : Kënaqësia e miqve të tij për ta imituar.

Për shkak të këtyre dy motiveve detyruese, janë shkruar me miliona libra në arabisht, por asnjëri nga ato nuk i ngjason Kur'anit, sepse cilido që i shikon ato libra dhe Kur'anin –qoftë i ditur apo i paditur– sigurisht thotë: "Kur'ani nuk u ngjason këtyre." Askush nga ata nuk ka qenë në gjendje ta imitojë atë." Atëherë Kur'ani ose është më i ulët se ato të gjithë, por kjo është e padenjë dhe krejtësisht e pamundur sipas konsensusit të miqve e të armiqve njëlloj, ose Kur'ani është sipër të gjithë atyre librave të shkruar.

Në qoftë se ti thua: "Si ta dimë se askush nuk ka bërë përpjekje për ta kundërshtuar dhe se askush nuk ka patur besim të mjaftueshëm tek vetja e tij për ta sfiduar Kur'anin, dhe se ndihma e ndonjërit për dikë tjetër ka qenë pa dobi?"

Përgjigjja: Në qoftë se kundërshtimi do të kishte qenë i mundur, padyshim përpjekja do të kishte qenë bërë, sepse ajo ishte çështje nderi e krenarie dhe jeta e pasuria ishin në rrezik. Dhe në qoftë se do të kishte patur vërtet përpjekje, sigurisht do ta kishin mbështetur shumë një përpjekje të tillë, sepse ata që e kundërshtojnë të vërtetën me kryeneçësi kanë qenë gjithmonë shumë. Në qoftë se ajo do të kishte pasur shumë mbështetës, ata sigurisht do të ishin bërë të famshëm me të, sepse madje edhe diskutimet e parëndësishme tërheqin çudinë e njerëzve dhe gjejnë famë në histori e tregime. Kështu, një diskutim a kundërshtim i jashtëzakonshëm dhe një ngjarje e tillë si ajo, nuk do të kishte mbetur sekret. Gjërat më të shëmtuara e të ulëta kundra Islamit

janë treguar e janë bërë të famshme. Ndërsa përveç një ose dy tregimeve rreth Musejleme Gënjeshtarit, asgjë tjetër nuk është njoftuar. Musejleme ishte shumë elokuent, por kur krahasohet me komentimin e Kur'anit i cili ka një bukuri të pafund, fjalët e atij gënjeshtari kalonin në faqet e historisë si fjalë boshe e absurditete.

Kështu, mrekullia e elokuencës së Kur'anit është aq e sigurtë sa, dy edhe dy bëjnë katër. Dhe kështu është çështja.

Aspekti i dytë: Ne tani do të shpjegojmë në **"Pesë pika"** urtësinë e mrekullisë së Kur'anit që përfshihet në elokuencën e tij.

Pika e parë*: Në renditjen e fjalëve të Kur'anit ka një elokuencë të mrekullueshme dhe një pastërti stili.* Nga fillimi gjer në fund, **Isharatul I'xhaz** *"Shenjat e mrekullisë"* e demonstrojnë këtë elokuencë e thukëti në renditjen e fjalëve.

Ashtu si akrepat e një sahati që tregojnë sekondat, minutat dhe orët ku secili prej tyre plotëson rregullin e të tjerëve, po kështu veprojnë strukturat në format e çdo fjalie të Kur'anit të Gjithurtë, rregulli që është në fjalët e tij dhe rendi në marrëdhënie midis fjalive. Dhe kjo u shpjegua me qartësi të plotë tek **"Isharatu-l I'xhaz".** Cilido që dëshiron le ta hedhë vështrimin e ta shohë këtë elokuencë të mrekullueshme në renditjen e fjalëve. Këtu ne do të përmendim një ose dy shembuj, me qëllim që të demonstrojmë rendin e fjalëve në pjesët e një fjalie si një e tërë.

Shembulli i parë:

وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ

"Dhe në qoftë se vetëm një frymë e ndëshkimit të Mbështetësit (Zotit) tënd do t'i prekte ata..."[302]

Në këtë fjali dëshiron të tregojë dënimin si të tmerrshëm përmes shfaqjes së rreptësisë në sasinë më të vogël. Domethënë, ajo shpreh *pakicë* ose *zvogëlim* dhe të gjitha pjesët e fjalisë, gjithashtu, e shikojnë këtë pakicë dhe e përforcojnë atë.

[302] Kur'an, 21:46

Kështu fjalët, لَئِنْ *"Dhe në qoftë se"* tregojnë *dyshim* dhe dyshimi shikon pakicën.

Fjala مَسَّ *"Do t'i prekte"* do të thotë, *me prek lehtë, me të lehtë*, dhe shpreh një sasi të vogël. Fjala نَفْحَةٌ *"frymë"*, lënda e saj është një erë e lehtë dhe tregon pakicë. Ashtu siç tregon forma e saj numrin njëjës *"një frymë"*, i cili tregon pakicë, gjithashtu *tenvini* duke treguar trajtë të pashquar tek fjala نَفْحَةٌ *"një frymë"* shpreh pakicë ose zvogëlim dhe do të thotë se është aq i vogël saqë zor se mund të njihet. Fjala مِنْ *"...prej (prej, i dënimit)..."* tregon *ndarje* ose *pjesë*; ajo do të thotë, *pak, një thërrime*, gjë që tregon pakicë. Fjala عَذَابِ *"...dënim"* tregon një lloj të lehtë dënimi në lidhje me ndëshkimin (*nekal*) ose dënimin (*ikab*), dhe sugjeron një sasi të vogël. Fjala رَبِّكَ *"e Mbështetësit (Zotit) tënd"* që aludon *mëshirë* e *dhembshuri* dhe duke u përdorur në vend të Atributeve Hyjnore: **El-Kahhar, El-Xhebbar, El-Muntekim**, *Nënshtrues, Detyrues ose Hakmarrës*, tregon gjithashtu pakicë.

Kështu fjalia tregon: ***"Në qoftë se dënimi është i rreptë e me efekt të tillë përmes më të voglës (më të paktës pjesë të tij), atëherë mund ta krahasosh se sa i tmerrshëm do të ishte dënimi Hyjnor."*** Kështu, sa shumë e shikojnë dhe e ndihmojnë njëra-tjetrën këto pjesë të vogla të kësaj fjalie, dhe si e përforcon secila pjesë me gjuhën e saj qëllimin e të tërës. Ky shembull që dhamë i shikon fjalët dhe qëllimin në një shkallë.

Shembulli i dytë:

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

"...Dhe shpenzojnë (japin në rrugë të Zotit) nga ajo që (çfarë) Ne u kemi dhuruar atyre si ushqim."[303]

[303] Kur'an, 2: 3

Pjesët e kësaj fjalie tregojnë pesë kushte që e bëjnë të pranueshme dhënien e sadekasë, lëmoshës.

Kushti i parë: Është të jepet aq lëmoshë sa që dhënësi të mos bëhet vetë i nevojshëm për të marrë lëmoshë. Ajo e shpreh këtë kusht nëpërmjet ndarjes ose pjesëve të nënkuptuara me anë të وَمِمَّا *"nga ajo"* tek fjalët e vërsetit مِنْ *"nga ajo që"*.

Kushti i dytë: Është jo t'ia marrë Aliut e t'ia japë Veliut, por të japë nga pasuria e vet. Fjalët, رَزَقْنَاهُمْ *"Që Ne u kemi dhuruar atyre si ushqim"* e shprehin këtë kusht. Ajo do të thotë: *"Jep nga ushqimi që është i yti."*

Kushti i tretë: Është të mos vendosë detyrim për marrësin; të mos e bëjë marrësin borxhli ndaj tij. Fjala نَا *"Ne"* tek fraza رَزَقْنَا *"Që Ne u kemi dhënë atyre si ushqim"* e pohon këtë kusht. Domethënë: "***Unë ua jap juve ushqimin; kur ju u jepni shërbëtorëve të Mi diçka nga pasuria Ime, ju nuk mund t'i vendosni ata nën ndonjë obligim."***

Kushti i katërt: Ju duhet t'ia jepni lëmoshën një njeriu, i cili do ta shpenzonte atë për nevojat më të domosdoshme të jetesës së tij, sepse lëmoshat që u jepen atyre që i prishin kot, janë të papranueshme. Fjala يُنْفِقُونَ *"Dhe shpenzojnë"* e tregon këtë kusht.

Kushti i pestë: Është të japë në Emrin e Zotit xh.sh. Fjalët رَزَقْنَاهُمْ *"Që Ne u kemi dhënë atyre si ushqim"* e shprehin këtë. Domethënë. ***"Pasuria është e Imja." "Ju duhet ta jepni atë në Emrin Tim."*** Këto kushte mund të zgjaten. Domethënë, çfarë forme duhet të marrë dhënia e lëmoshës dhe me çfarë pasurish; ajo mund të jepet në formë mësimi e njohurie, mund të jepet me fjalë ose nëpërmjet të vepruarit, ose si këshillë. Fjala, مَا *"Ajo që (çfarë)"* tek fraza مِمَّا *"nga ajo që"* i tregon këto lloje të ndryshme nëpërmjet përgjithësisë së sajë; dhe

për më tepër, ajo vetë i tregon ato në këtë fjali, sepse ajo është absolute dhe shpreh përgjithësimin.

Kështu, në këtë fjali të shkurtër, duke përshkruar dhënien e lëmoshës, ajo i hap mendjes një sferë të gjërë me këto pesë kushte, dhe ia dhuron atë asaj përmes pjesëve të saj. Dhe kështu, në fjalinë si një e tërë, renditja e fjalëve ka shumë aspekte. Në të njëjtën mënyrë, midis fjalëve, renditja e fjalëve është brenda një sfere të gjërë dhe ka shumë pamje.

Edhe midis frazave, për shembull tek, قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ *"Thuaj: Ai është All-llahu, Një i Vetëm"*[304], ndodhen gjashtë fjali, tre nga ato janë pohore, dhe tre janë mohore. Ajo provon gjashtë shkallët e Njësisë Hyjnore, dhe në të njëjtën kohë mohon gjashtë mënyrat e të përshkruarit ortakë me Zotin xh.sh.**.** Secila fjali është edhe provë e fjalive të tjera, edhe rezultat, sepse çdo fjali ka dy kuptime. Përmes një kuptimi ajo bëhet rezultati, dhe përmes tjetrit bëhet prova. Domethënë, brenda sures *Ihlas* përfshihen tridhjetë sure të përbëra nga prova, që demonstrojnë njëra-tjetrën aq të mirërenditura si sureja *Ihlas*. Për shembull:

قُلْ هُوَ اللّٰهُ لِاَنَّهُ اَحَدٌ لِاَنَّهُ صَمَدٌ لِاَنَّهُ لَمْ يَلِدْ لِاَنَّهُ لَمْ يُولَدْ لِاَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ

"Thuaj: Ai është Zoti" sepse Ai është Një, sepse Ai është i Përjetshmi, sepse Ai nuk lindi, sepse Ai nuk është i lindur, sepse Atij nuk i ngjason asgjë."

Kështu:

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ لِاَنَّهُ لَمْ يُولَدْ لِاَنَّهُ لَم يَلِدْ لِاَنَّهُ صَمَدٌ لِاَنَّهُ اَحَدٌ لِاَنَّهُ هُوَ اللّٰهُ

"Dhe asgjë nuk është e ngjashme me Të, sepse Ai nuk është i lindur, sepse Ai nuk ka lindur askënd, sepse Ai është i Përjetshëm, sepse Ai është Një, sepse Ai është Zoti."

Po kështu:

هُوَ اللّٰهُ فَهُوَ اَحَدٌ فَهُوَ صَمَدٌ فَاِذَا لَمْ يَلِدْ فَاِذَا لَمْ يُولَدْ فَاِذَا لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ

[304] Kur'an : 112: 1

"Ai është Zoti, kështu Ai është Një, kështu Ai është i Përjetshëm, kështu Ai nuk ka lindur, kështu Ai nuk është i lindur, kështu asgjë nuk është e ngjashme me Të."

Ju mund të vazhdoni në të njëjtën mënyrë...

Një shembull tjetër:

الم ۞ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لاَ رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ

"Elif. Lam. Mîm. Ky është libri rreth të cilit nuk ka dyshim, një udhëzim për ata që kanë frikë Zotin xh.sh.."[305]

Secila nga këto katër fraza ka dy kuptime: Me një kuptim ajo është një provë e frazave të tjera, me tjetrin ajo është rezultati i tyre. Nga gjashtëmbëdhjetë fijet e lidhjeve të tyre prodhohet një qëndisje e mrekullueshme renditje fjalësh. Kjo është përshkruar në atë mënyrë tek **Isharatul Ixhaz** "S*henjat e mrekullisë."*

Gjithashtu siç shpjegohet në "*Fjalën e Trembëdhjetë",* sikur secili nga vërsetet e Kur'anit të kishte një sy që shikon shumicën e vërseteve të tjera dhe një fytyrë të orientuar drejt tyre, në një mënyrë, që secili u shtrin të tjerëve fijet jolëndore të lidhjes. Secili thur një qëndisje të mrekullueshme. **Isharatul Ixhaz** "Shenjat e mrekullisë" e shpjegojnë këtë bukuri dhe elokuencë të renditjes së fjalëve nga fillimi gjer në fund.

Pika e dytë*: Kjo është elokuenca e mrekullueshme në kuptimin e saj.* Shqyrtoje këtë shembull, që është shpjeguar në *"Fjalën e Trembëdhjetë."*

Për shembull, në qoftë se ti dëshiron të shijosh elokuencën e vërsetit,

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Gjithçka që është në qiej e në tokë madhërojnë e lëvdojnë Zotin, sepse Ai është i Gjithëfuqishmi, i Gjithurti"[306]*,*

përfytyroje veten tënde para ardhjes së Dritës së Kur'anit, në atë periudhë të injorancës në shkretëtirën e mizorive. Atëherë, në atë

[305] Kur'an: 2, 1-2
[306] Kur'an. 57: 1; 59: 1; 61: 1

moment kur çdo gjë ishte mbështjellur me errësirën e injorancës e të shkujdesjes dhe ishte e mbuluar me perdet e pajeta të natyrës, dëgjo vërsetet nga gjuha qiellore e Kur'anit si:

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ

"Gjithcka që është në qiej dhe në tokë madhërojnë e lëvdojnë Zotin", ose;

تُسَبِّحُ لَهُ السَّموَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ

"Shtatë qiejt dhe toka, dhe gjithcka që ndodhet brenda tyre e madhërojnë dhe e lëvdojnë Atë."[307]

Tani sodit! Shiko se si krijesat e shtrira, ose të pajeta në botë ngjallen në mendjet e dëgjuesve tek jehona e سَبَّحَ تُسَبِّحُ *"... e madhëruan dhe e lëvdojnë Atë"*; si bëhen ato të vetëdijshme dhe ngrihen e recitojnë Emrat e Zotit xh.sh. dhe si tek jehona dhe drita e تُسَبِّحُ *"...e madhëruan dhe e lëvdojnë Atë"*, yjet që patën qenë të pajeta e blloqe zjarri në qiejt e zinj, secili u shfaq në shikimin e atyre që e dëgjojnë atë, si një urtësi duke shfaqur fjalën në gojën e qiellit dhe secili prej tyre duke përhapur nga një dritë të vërtetë, dhe në vend të shkretimit, globi transformohet me atë jehonë qiellore e me dritën e tij si një kokë e madhe; toka e deti si gjuhë, dhe të gjitha kafshët e bimët si fjalët e lavdërimit e të madhërimit duke shfaqur në këtë mënyrë Bukurinë.

Dhe tani shqyrtoje këtë shembull, i cili është provuar në "Fjalën e Pesëmbëdhjetë." Dëgjoji këto vërsete. Çfarë thonë ato?

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوا لاَ تَنْفُذُونَ اِلاَّ بِسُلْطَانٍ ۞ فَبَاَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۞ يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَ نُحَاسٌ فَلاَ تَنْتَصِرَانِ ۞ فَبَاَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۞ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ

[307] Kur'an : 17; 44

"O grupimi i xhindeve dhe i njerëzve! Po patët fuqi për të kaluar përtej hapësirës së qiejve e të tokës, atëherë i kaloni! Por ju kurrë nuk do të mundeni t'i kaloni, përveç me fuqi (nga All-llahu)!""Atëherë pra, cilën nga Mirësitë e Zotit tuaj ju (njerëz dhe xhinde) e mohoni?""Do të çohet kundër jush flakë zjarri pa tym dhe tunxh (i shkrirë) dhe nuk do të mundeni të mbroni veten tuaj."[308] *"Atëherë pra, cilën nga Mirësitë e Zotit tuaj ju (njerëz dhe xhinde) e mohoni?""Dhe vërtet që Ne e kemi zbukuruar qiellin më të afërt me drita dhe Ne i kemi bërë drita të tilla gjuajtëse për të larguar shejtanët."*[309]

Dhe shiko çfarë thonë këto vërsete? ato thonë: "O njerëz e xhinde të pabindur e kryeneçë në pafuqinë e në poshtërsinë tuaj, rebelë e kokëfortë në dobësinë e varfërinë tuaj! Në qoftë se ju nuk u bindeni urdhërave të Mia, kaloni përtej kufijve të pushteteve të Mia –nëse keni fuqi për të vepruar! Si mund të guxoni të kundërshtoni urdhrat e Atij Sulltani të Tillë të Vetëm, urdhërave të të Cilit u binden yjet, hënat e diejt sikur të ishin ushtarë të gatshëm për të zbatuar detyrat? Në kryengritjen tuaj ju po kundërshtoni Sunduesin e Gjithurtë e të Gjithëlavdishëm, i Cili ka ushtarë të bindur që janë kaq madhështorë. Supozoni nëse demonët tuaj do të ishin të fuqishëm të duronin, atëherë këta ushtarë do të lëshonin mbi ta predha si male. Dhe në pafesinë tuaj ju rebeloheni në mbretëritë e Pronarit të Gjithëlavdishëm Absolut, i Cili është i Tillë, saqë ai ka forca që nuk janë krijesa të pafuqishme e të dobëta si ju, por, duke supozuar të pamundurën, në qoftë se secili nga ju do të ishte armik i pafe me madhësinë e malit ose të globit tokësor, ato do të hidhnin yjet dhe raketat flakëruese me hekur të skuqur po me ato madhësi mbi ju dhe do t'ju dërrmonin. Dhe ju shkelni një ligj tek i cili janë lidhur qënie të tilla si ato, dhe po të ishte e nevojshme ato do ta hidhnin globin tokësor në fytyrën tuaj dhe do të lëshonin mbi ju yjet dhe trupat qiellorë sikur të ishin raketa, me lejen e Zotit xh.sh.". Ju mund t'i krahasoni me këto, fuqinë, elokuencën dhe mënyrën e lartë të shprehjes së kuptimeve të vërseteve të tjera...

Pika e tretë: ***Kjo është veçantia e mrekullueshme e stilit të tij.*** Po, në të vërtetë, stili i Kur'anit është i çuditshëm e origjinal, i mrekullueshëm dhe bindës. Ai nuk ka imituar asgjë dhe askënd, dhe askush nuk ka qenë dhe nuk është i mundur ta imitojë atë. Stili i tij ka ruajtur gjithmonë freskinë, rininë dhe veçantinë që ai ka poseduar qysh

[308] Kur'an, 55:33-36
[309] Kur'an, 67:5

kur u shpall, dhe vazhdon ta ruajë atë; si për shembull, stili i veçantë i shifrave **"*Mukata-at"*** (shkronjat e shkëputura), si:

(Elif. Lam. Mim.) (Elif. Lam. Ra.) (Ta. Ha.) (Ja. Sin.)
(Ha. Mim.) (Ajn. Sin. Kaf.)

الم ۞ الر ۞ طه ۞ يس ۞ حم ۞ عسق

në fillimet e disa sureve. Ne kemi përmendur pesë ose gjashtë nga shkreptimat e mrekullisë që ato përfshijnë në trajtesën **"Isharatul-Ixhaz."**

Për shembull: Këto shkronja në krye të disa sureve kanë marrë gjysmën e çdo kategorie prej shumë kategorive të mirënjohura të shkronjave emfatike, bashtingëlloreve fishkëllore, shkronjave të theksuara, shkronjave ose tingujve të butë, bashkëtingëlloreve buzohundore dhe shkronjave "*kalkale"* (*Kaf, dal, ta, xhim, ba*). Duke marrë më shumë se gjysmën nga shkronjat e lehta dhe më pak se gjysmën nga shkronjat e rënda, ku asnjëra prej të dyjave nuk janë të ndashme, ai ka ndarë përgjysmë çdo kategori. Megjithëse mendja njerëzore nuk do ta kapte atë, përgjysmimi i atyre kategorive, duke qenë të mbuluara njëra brenda tjetrës, ngurruese midis dyqind mundësive a probabiliteteve, në të vetmen mënyrë të mundur, e cila i ishte fshehur mendjes njerëzore dhe ishte e panjohur për të, dhe duke organizuar të gjitha shkronjat në atë mënyrë, mbi atë distancë të gjërë, natyrisht ajo nuk ishte puna e mendjes njerëzore, dhe rastësia nuk mund të kishte ndërhyrë në të.

Kështu, përveç këtyre shkronjave në fillimet e sureve –Shifrat Hyjnore– duke shfaqur pesë ose gjashtë shkreptima të tjera të mrekullisë si kjo, dijetarët e mirëfilltë në misteret e shkencës së shkronjave dhe autoritetet midis evlijave kanë nxjerrë shumë sekrete nga këto*"mukata-at,"* dhe kanë zbuluar të vërteta të tilla, saqë sipas tyre, këto shkronja në vetvete formojnë mrekullinë më brilante. Meqenëse ne nuk jemi pjesë a grup i sekreteve të tyre dhe, gjithashtu ne nuk mund të japim prova që t'i shikojnë të gjithë sytë, ne nuk mund ta hapim atë derë.

Kështu, ne do të mjaftohemi duke i referuar lexuesit tek pesë ose gjashtë shkreptimat e shpjeguara të mrekullisë, që lidhen me "*Mukata-at"* në trajtesën **"Isharatu-l I'xhaz."**

Tani ne do të tregojmë stilet Kur'anore në lidhje me suren, qëllimin, vërsetin, frazën dhe fjalën: Për shembull, në qoftë se sureja عَمَّ *(Nebe'ë)* do të studiohej me vëmendje, do të vërehej se ajo i tregon kushtet e Ahiretit, ringjalljen e të vdekurve, dhe Parajsën dhe Ferrin me një stil të tillë të mrekullueshëm e të veçantë, saqë ajo i provon aktet e Hyjnisë dhe veprat Hyjnore në këtë botë sikur t'i shikonte secilin nga ato gjendje të Ahiretit dhe, me këtë e bind zemrën. Për të shpjeguar plotësisht stilin e kësaj sureje do të zgjateshim shumë, prandaj ne do të tregojmë vetëm një ose dy pika, siç vijon:

Në fillimin e sures, për të provuar Ditën e Kijametit, ajo thotë: ***"Ne e kemi bërë tokën si një djep të stolisur bukur për ju, dhe malet si shtylla mbështetëse të mbushura plot thesare për shtëpitë tuaja e për jetët tuaja. Dhe Ne ju bëmë ju në çifte, duke e dashur e duke iu afruar njëri-tjetrit. Ne e kemi bërë natën një mbulesë për gjumin e për lehtësimin tuaj, e kemi bërë ditën arenën, prej të cilës për të fituar mjetet tuaja të jetesës, e kemi bërë diellin si një llambë dritëdhënëse e për të sjellë nxehtësi, dhe nga retë Ne lëshojmë ujë, sikur ato të ishin burime që prodhojnë ujin e jetës. Ne krijojmë lehtë e shpejt nga uji i thjeshtë gjëra të ndryshme që mbajnë lule e fruta, të cilat transportojnë të gjithë ushqimin tuaj. Dhe këto i bëjmë kollaj, dhe me një kohëzgjatje të shkurtër. Meqenëse është kështu, Dita e ringjalljes, Dita e ndarjes së të mirës nga e keqja, ju pret ju. Prandaj nuk është e vështirë për Ne që ta shkaktojmë atë Ditë."*** Kështu, ajo sure tregon në mënyrë të mbuluar e me nënkuptim provat se, pas kësaj, në Ditën e Kijametit, malet do të thërrmohen, qiejt do të shkallmohen, Ferri do të jetë i bërë gati dhe njerëzve të Parajsës do t'u jepen kopshte e lulishte. Ajo, në kuptim, sikur thotë! **"Meqenëse Ai i bën këto gjëra në lidhje me malet dhe tokën përpara syve tuaj, Ai gjithashtu do të bëjë gjëra të ngjashme me këto në Ahiret."** Domethënë, "Malet" në fillimin e sures shohim gjendjen e maleve në Kijamet, dhe "kopshtet" në fillimin e sures tregojnë kopshtet e Parajsës në botën tjetër. Kështu, ju mund t'i krahasoni pikat e tjera me këtë dhe shihni se çfarë stili të bukur e të lartë ka kjo.

Dhe për shembull:

قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِى الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ

"Thuaj: O All-llah! Zotëruesi i mbretërimit! Ti ia jep mbretërimin atij që Ti do, dhe ia merr mbretërimin atij që Ti do..."[310] Deri në fund...

Këto vërsete përshkruajnë aktet Hyjnore në llojin njerëzor, përshkruajnë treguesit Hyjnorë në ndryshimet e natës e të ditës, aktivitetet Hyjnore të sistemimit në stinët e vitit, aktet Hyjnore në jetën dhe vdekjen në sipërfaqen e tokës dhe në ringjalljet në këtë botë në një stil kaq të lartë, saqë nënshtron mendjet e njerëzve të vëmendshëm. Meqenëse stili i tij brilant, i lartë e i gjërë është i qartë edhe me pak studim, ne nuk do ta hapim tani atë thesar. Për shembull:

اِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ۞ وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۞ وَاِذَا الْاَرْضُ مُدَّتْ ۞ وَاَلْقَتْ مَا فِيهَا وَ تَخَلَّتْ ۞ وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۞

"Kur qielli të çahet. Dhe dëgjon e i bindet Zotit të tij, dhe duhet të bëjë kështu. Dhe kur toka të shtrihet në gjërësinë e saj. Dhe të ketë nxjerrë gjithçka që ka pasur dhe të mbetet bosh. Dhe dëgjon e i bindet Zotit të tij, dhe duhet të bëjë kështu.."[311]

Kjo shpjegon shkallën e nënshtrimit dhe të bindjes së qiejve dhe të tokës ndaj urdhrit të Zotit të Gjithëfuqishëm në stilin më të lartë siç vijon:

Ashtu si një komandant madhështor, i cili formon e hap dy zyra për të përshtatur e koordinuar kërkesat e domosdoshme për luftim, njëra prej të cilave shërben për strategji dhe tjetra për të rekrutuar ushtarët. Kur ato kërkesa dhe luftimi të kenë përfunduar, ai vetë u drejtohet atyre dy zyrave, me qëllim që t'i transformojë ato në diçka tjetër dhe i përdor për disa çështje të tjera. Secila nga ato dy zyra do të shprehej, ose përmes gjuhës së atyre që janë punësuar në të, ose përmes gjendjes së saj, nëse do të bëhej të flasë: "O Komandant! Na jep një shtyrje afati, me qëllim që të pastrojmë copat e thërrimet e punëve tona të mëparshme e t'i flakim ato jashtë, dhe atëherë Ti na ndero me praninë Tënde! Dhe pastaj thotë: Ja! Ne i hodhëm ato e tani ne po presim urdhrin Tënd! Urdhëro, bëj çfarë të duash! Sepse ne i bindemi

[310] Kur'an, 3 : 27
[311] Kur'an, 84 :1-5

komandës Tënde! Gjithçka që Ti bën është e vërtetë, e bukur dhe e dobishme.

Në të njëjtën mënyrë, qiejt dhe toka u hapën si dy arena obligimi, provimi e testimi. Pasi të ketë mbaruar afati i caktuar, ato do t'i lënë mënjanë gjërat që lidhen me arenën e provimit, dhe thonë: O Krijuesi ynë! Urdhri është i Yti, na përdor për çfarëdo që Ti dëshiron. E drejta jonë është që të të bindemi Ty. Gjithçka që Ti bën është e drejtë.

Shqyrtoje me shumë vëmendje madhështinë e stilit në ato fjali!

Dhe për shembull:

يَا اَرْضُ ابْلَعِى مَاءَ كِ وَيَا سَمَاءُ اَقْلِعِى وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِىَ الْاَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِىِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

"U tha: O tokë! gëlltite ujin tënd! dhe o qiell përmbaje (shiun tënd)" dhe uji u ul (u bë që të qetësohet) e urdhri (i All-llahut) u përmbush, ndërsa ajo (barka) pushoi në (malin) Xhudi dhe u tha:larg nga populli mizor!"[312]

Me qëllim që të tregojmë vetëm një pikë nga deti i elokuencës së këtij vërseti, ne do të shfaqim një aspekt të stilit të tij në pasqyrën e krahasimit. Gjatë fitores në një luftë të përgjithshme, komandanti i thotë: "Ndërpriteni zjarrin!" një ushtrie që është duke hapur zjarr, ndërsa e urdhëron ushtrinë tjetër të tij duke u thënë: "Ndaloni sulmin!" Ai me të dhënë komandën, zjarri pushon dhe sulmi ndërpritet. Ndërkohë ai u drejtohet ushtarëve duke u thënë: "Gjithçka mbaroi, ne i shpartalluam ata. Flamuri ynë është ngritur në majën më të lartë të kështjellës, mu në qendrën e armikut." Ata tiranë të paedukuar e morën shpërblimin e tyre dhe kanë rënë në ultësirën më të ulët.

Në të njëjtën mënyrë, Mbreti i Pashoq u dha urdhër qiejve e tokës që të asgjësonin popullin e Nuhut a.s.**.** Dhe kur ato kishin zbatuar detyrat e tyre, Ai lëshoi dekretin: "Gëlltite ujin tënd o tokë! Ndaloni nga puna juaj o qiej! Misioni juaj mbaroi. Tani ujërat po tërhiqen. Arka -anija- e cila është një nëpunëse e urdhëruar Hyjnore, duke kryer detyrën e saj si një çadër, u vendos në një majë të malit. Keqbërësit e

[312] Kur'an ; 11 : 44

morën shpërblimin e tyre.” Ja, shikoje lartësinë e Këtij stili! Kështu, stili këtu aludon për faktin se universi zemërohet nga kundërshtimi i njeriut. Qiejt dhe toka bëhen të zemëruara. Dhe permes këtij nënkuptimi ai u thotë: **“Ai i Vetëm, urdhrave të të Cilit u binden qiejt e toka, si dy ushtarë të bindur, nuk duhet të kundërshtohet...”**, dhe shpreh një ndalesë në një mënyrë madhështore. Kështu, vërseti përshkruan një ngjarje universale, “përmbytjen e gjithësisë” me të gjitha pasojat e të vërtetat në pak fjali, në një mënyrë të përmbledhur, të mrekullueshme, të bukur e me stil të njohur. Ju mund ta krahasoni këtë pikë me pikat e tjera nga ky oqean. Tani shqyrtoje stilin që tregon Kur’ani nga dritarja e fjalëve.

Për shembull, shqyrtoje fjalinë كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ *“Si një kërcell i vjetër i tharë hurme”* tek vërseti Kur’anor:

وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

“Edhe hënës Ne i kemi përcaktuar asaj vendbanime (faza që t’i përshkojë) derisa ajo të kthehet si (të ishte) një kërcell i vjetër i tharë hurme (hëna e re).”[313]

Shiko se çfarë stili të hollë tregon ai, stili është si ky: Një nga pozicionet e Hënës është në sferën e plejadave. Kur’ani e krahason hënën kur ajo është e re me degën e vjetër e të bardhë e të harkuar të hurmës. Ai, përmes këtij krahasimi, i tregon syrit të përfytyrimit se ajo është sikur të ishte një pemë prapa perdes jeshile të qiejve dhe njëra nga degët e saja, e bardhë, e harkuar dhe ndriçuese të kishte grisur perden dhe të kishte nxjerrë kokën, ndërsa plejadat janë si një bistak në degë dhe se secili nga yjet e tjerë janë fruta të ndritshëm të asaj peme të fshehur të krijimit. Në qoftë se je dallues, ti do të kuptosh se sa stil i përshtatshëm, i hijshëm, i hollë, i lartë dhe çfarë mënyre shprehjeje është kjo në pikëpamjen e banorëve të shkretëtirës, për të cilët hurmat ishin mjetet më të rëndësishme të jetesës.

Dhe për shembull, siç provohet tek fundi i *“Fjalës së Nëntëmbëdhjetë”*, fjalia تَجْرِى *“…rend në rrugën e tij”* tek vërseti, وَ الشَّمْسُ تَجْرِى لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا

[313] Kur’an ; 36: 39

"Edhe dielli rend në rrugën e tij për një kohë të përcaktuar për të"[314], hap një dritare për një stil të lartë, siç vijon: Përmes fjalëve: تَجْرِى *"Rend në rrugën e tij"*, domethënë, ***"Dielli rrotullohet",*** ai bën të ditur Madhështinë e Krijuesit nëpërmjet sjelljes ndërmend të vendosjeve të mirorganizuara të Fuqisë Hyjnore në ndryshimet e dimrit e të verës, të ditës e të natës dhe tërheq shikimet për tek letrat e të Përjetshmit të Vetëm të shkruara nga Pena e Fuqisë në faqet e stinëve, si dhe bën të ditur urtësinë e Krijuesit të Gjithëlavdishëm.

Përmes fjalës *"llambë"* te vërseti, وَ جَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا *"Dhe e bëri diellin si një llambë"*[315], ai hap me fjalën "llambë" një dritare për stilin si ky: Duke bërë të njohur Madhështinë e Shpikësit Absolut dhe Mirësinë e Krijuesit nëpërmjet të sjellurit ndërmend se bota është një pallat dhe gjërat brenda saj janë stolitë, ushqimi dhe gjërat më të domosdoshme të përgatitura për njeriun dhe për krijesat e gjalla; dielli, gjithashtu është një llambë e nënshtruar, ai tregon se dielli është një dëshmi e Njësisë së Zotit xh..sh.. Pra dielli, të cilin idhujtarët e imagjinojnë objektin më të rëndësishëm e të shndritshëm të adhurimit të tyre, është vetëm se një fanar i dobishëm, i nënshtruar dhe një krijesë e pashpirt. Domethënë, fjala سِرَاجًا *"llambë"* i kujton mendjes mëshirën e Krijuesit brenda Madhështisë së Hyjnisë së Tij. Ai bën të njohur mirësinë Hyjnore brenda gjërësisë së mëshirës dhe, duke bërë kështu, njofton për bujarinë e dorëgjërësinë brenda Madhështisë së Sovranitetit të Tij. Prandaj duke njoftuar Njësinë Hyjnore, dhe në kuptim thotë: ***"Një llambë e pashpirt dhe e dobishme, kurrësesi nuk është e denjë për t'u adhuruar."*** Pastaj lëvizja e diellit me fjalën تَجْرِى *"Rend"* i kujton mendjes sistemimet e çuditshme të mirëvendosura të Fuqisë Hyjnore në ndryshimet e natës e të ditës, të dimrit e të verës dhe duke bërë kështu, njofton madhështinë e Fuqisë së Krijuesit të Vetëm në Hyjninë e Tij.

Domethënë, ajo e kthen mendjen e njeriut nga dielli e hëna për tek fletët e natës dhe të ditës dhe të dimrit e të verës si dhe tërheq

[314] Kur'an ; 36:38
[315] Kur'an; 15:94

vëmendjen tek rreshtat e ngjarjeve të shkruara në ato fletë. **Po, në të vërtetë, Kur'ani nuk bën fjalë për diellin apo për hir të diellit, por për Atë të Vetmin, i Cili e ndriçon atë. Gjithashtu ai nuk flet për natyrën e diellit për të cilën njeriu nuk ka nevojë, por për detyrën e diellit që është ajo e burimit për rregullsinë e artit Hyjnor, qendra për rregullin e krijueshmërisë Hyjnore, një sovajkë për harmoninë dhe rregullin e artit Hyjnor në gjërat, të cilat Skalitësi i parapërjetësisë i thur me fijet e ditës e të natës.** Ju mund t'i krahasoni fjalët e tjera të Kur'anit me këto. Ndërsa secila fjalë e Kur'anit duket e thjeshtë dhe e zakonshme, por ajo kryen detyrën e çelësit të thesareve të kuptimeve të holla.

Dhe kështu, për shkak të lartësisë së stilit të Kur'anit, –ashtu si në mënyrat brilante për pjesën më të madhe që u përshkruan–, në një rast një nomad Arab u robërua nga një frazë e vetme, dhe pa qenë musliman do të binte në sexhde. Një nomad ra në sexhde vetëm me dëgjimin e frazës: فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ *"Atëherë shpalle hapur atë që je urdhëruar,"*[316] dhe kur ai u pyet: A je bërë musliman? Ai u përgjigj: "Jo, unë po bëj sexhde për elokuencën e këtyre fjalëve."

Pika e katërt: ***Kjo është elokuenca e mrekullueshme në përpilimin e tij, domethënë përmes fjalëve të përdorura.*** Në të vërtetë, ashtu si Kur'ani që në mënyrë të jashtëzakonshme është elokuent për sa i përket stilit të tij dhe mënyrës së shpjegimit, po ashtu ka një elokuencë shumë të rrjedhshme në formulimin e tij. Dëshmi e qartë për ekzistencën e kësaj elokuence është se Kur'ani nuk na shkakton lodhje e mërzi. Dëshmia e dijetarëve brilantë të shkencës së retorikës formon një provë vendimtare të urtësisë së elokuencës. Po, në të vërtetë, Kur'ani madje nuk të mërzit edhe sikur të përsëritet me mijëra herë; përkundrazi, ai të jep kënaqësi. Ai nuk është i rëndë as për kujtesën e vogël e të thjeshtë të një fëmije; fëmijët mund ta mësojnë përmendësh lehtë Kur'anin. Ai nuk është i mërzitshëm as për veshin e një njeriu të goditur nga një sëmundje e rëndë, i cili do të shqetësohej dhe nga fjala më e vogël; përkundrazi ai do të kënaqej e ndjehej i lehtësuar prej tij. Ai është si një sherbet për shijen e hollë të dikujt në grahmë të vdekjes. Recitimi i Kur'anit i jep kënaqësi të ëmbël veshit dhe mendjes së

[316] Kur'an; 15:94

njeriut si kënaqësia e shijes së ujit të *Zemzemit* për gojën. Arsyeja e mosshkaktimit mërzi dhe urtësia e saj është kjo: **Kur'ani është ushqim e furnizim për zemrën, fuqi e pasuri për mendjen, ujë e dritë për shpirtin dhe shërim e ilaç për nefsin.** Shembulli i i tij është si buka të cilën ne e hamë çdo ditë dhe nuk na jep mërzi, ndërsa në qoftë se do të hanim çdo ditë frutin më të shijshëm, ai do të na jepte mërzi. Kjo do të thotë: **Për shkak se Kur'ani është i vërtetë, është realiteti, vërtetësia, udhëzimi dhe elokuenti i mrekullueshëm, ai nuk shkakton lodhje e mërzi dhe e ruan freskinë e këndshmërinë sikur të ruante rininë e përjetshme.** Madje një nga udhëheqësit e Kurejshit –një orator me përvojë– u dërgua nga idhujtarët për ta dëgjuar Kur'anin. Ai shkoi dhe e dëgjoi atë dhe kur u kthye, u tha atyre: "Këto fjalë kanë një ëmbëlsi e freski të tillë, saqë ato nuk u ngjasojnë atyre të njerëzve." Unë i njoh poetët e falltarët; këto fjalë nuk u ngjasojnë aspak fjalëve të tyre. Dhe më e mira që ne mund të bëjmë për t'i mashtruar njerëzit tanë është të themi se ai është magji." Kështu pra, edhe armiqtë më zemërgurë kundra Kur'anit të gjithurtë habiteshin nga elokuenca e tij.

Do të zgjatej shumë në qoftë se ne do të shpjegonim burimet e elokuencës së Kur'anit të gjithurtë në vërsetet, në fjalët e në fjalitë e tij, prandaj ne do të bëjmë një shpjegim të shkurtër dhe do të shfaqim një shkreptimë të vetme të mrekullisë që ndriçohet nga vendosja e shkronjave të alfabetit, dhe mënyrën e tyre në një vërset të vetëm, me anë të shembullit. Ai vërset është:

ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُعَاسًا يَغْشَى طَائِفَةً مِنْكُمْ

"Mandej, pas asaj tronditjeje të rëndë, Ai u lëshoi sa për qetësim, një kotje (gjumi të lehtë) që i kaploi një grup prej jush…"[317] deri në fund.

Në këtë vërset, të gjitha shkronjat e alfabetit arab janë të pranishme. Por, shiko! Megjithëse të gjitha kategoritë e shkronjave emfatike janë së bashku, kjo nuk e ka prishur apo humbur rrjedhshmërinë e ëmbëlsinë e stilit. Në të vërtetë, kjo i ka shtuar një shkëlqim dhe melodi harmonike e të pajtueshme elokuence që buron nga fije të ndryshme.

[317] Kur'an, 3: 154

Gjithashtu, shikoje me kujdes shkreptimën e mëposhtme të mrekullisë: Nga shkronjat e alfabetit**,** ***Elifi*** dhe ***Jeja,*** meqenëse janë më të lehtat e shkronjave dhe janë transpozuar, ndërkëmbyer me njëra-tjetrën si motra, secila nga ato të dyja është përsëritur njëzet e një here. Meqenëse م *(mim)* dhe ن *(nun)*[318] janë motra e mund të këmbehen e të zënë vendet e njëra-tjetrës, secila nga ato është përsëritur tridhjetë e tre herë. Meqenëse ش *(shin),* س *(sin)* dhe ص *(sad),* janë motra, për sa i pëket nyjëtimit, cilësisë dhe tingullit, secila është përmendur tre herë; Meqenëse غ *(gajn)* dhe ع *(ajn)* janë motra, por meqenëse ع *(ajn)* është më i lehtë, është përmendur gjashtë herë; ndërsa për shkak se غ *(gajn)* është më i rëndë përmendet tre herë; domethënë sa gjysma e tij.

Meqenëse ز *(Ze)* ذ *(Dhe)* ظ *(Dha), dhe* ط *(Ta)* janë motra në lidhje me artikulimin, cilësinë dhe tingullin, secila nga ato përmendet dy herë, ndërsa ل *(Lam)* dhe ا *Elif* në formën e لا (***La***-së) janë bashkuar dhe pjesa e Elifit në formën e لا ***La***-së është gjysma e ل ***(Lamit),*** prandaj lami është përmendur dyzet e dy herë, kurse gjysma e saj ا *(Elif)* njëzet e një herë. Meqenëse ء ***(Hemzeja)*** *me* هـــ *(He)* janë motra, për sa i përket nyjëtimit, ***Hemzeja***[319] është përmendur trembëdhjetë herë, ndërsa هـــ ***Heja*** është përmendur katërmbëdhjetë herë, pasi është një shkallë më e lehtë**.** ق *(Kaf)* ف *(Fe)* dhe ك *(Kef)* janë motra; ق *(Kaf)* është përmendur dhjetë herë meqë ka një pikë shtesë, ndërsa ف *(Fe)* është përmendur nëntë herë, ك *(Kef)* gjithashtu nëntë herë. ب *(Be)* është

[318] Tenvini gjithashtu është Nuni.

[319] Hemzeja e shqiptuar dhe e pashqiptuar është njëzet e pesë; dhe ajo është tre shkallë më e lartë se sa motra e saj elifi sakineh, sepse zanoret janë tre.

përmendur nëntë herë dhe ت*(Te)* meqë vjen e treta është përmendur dymbëdhjetë herë**.** ر *(Ra)* është motra e ل *(Lam)*, por sipas vlerës së tyre numerike të Ebxhedit, ر *(Ra)* është dyqind, ndërsa ل *(Lam)* tridhjetë, dhe meqenëse ر *(Ra)* është gjashtë shkallë mbi ل *(Lam)*, ka rënë poshtë tij gjashtë shkallë. Gjithashtu, meqenëse ر *(Ra)* përsëritet shumë në shqiptim, ajo bëhet emfatike dhe është përmendur vetëm gjashtë herë. Dhe për shkak seض *(dad,)* ث *(The)*, ح *(Ha)*, خ *(Kha)* janë emfatike (të rënda) dhe posedojnë disa cilësi, në lidhje me shkronjat e tjera, secila nga ato është përmendur vetëm një herë. Meqenëse و *(vav)* është më i lehtë se ح *(Ha)* dhe se ***Hemzeja,*** dhe më i rëndë se ى *(Je)* dhe ا *(Elif)*, është përmendur shtatëmbëdhjetë herë, katër herë më shumë se ء ***Hemzeja*** e rëndë, dhe katër herë më pak se ا *(Elif)* i lehtë.

Kështu, vendosja e jashtëzakonshme e shkronjave tek pjesa e përmendur këtu, dhe lidhjet e tyre të fshehura, renditja e bukur, rregullsia dhe harmonia e hollë tregojnë aq qartë, sa dy edhe dy bëjnë katër, se nuk është brenda limiteve të mendimit njerëzor për ta përpiluar Kur'anin. Sa për rastësinë, është krejtësisht e pamundur që ajo të ketë ndërhyrë. Atëherë, ashtu si rregulli i çuditshëm e i mrekullueshëm dhe rregullsia në vendosjen e këtyre shkronjave që janë mjete për rrjedhshmërinë dhe elokuencën në fjalët, po ashtu mund të ndodhen shumë shembuj të fshehtë të urtësisë. Meqenëse një renditje e tillë si kjo është vëzhguar tek shkronjat, sigurisht tek fjalët, fjalitë dhe kuptimet është vëzhguar një renditje e tillë misterioze dhe një harmoni e tillë brilante, saqë syri që do ta shikonte do të deklaronte: **"*Mashaall-llah*"!** Dhe arsyeja që do ta perceptonte, do të thonte me çudi: **"*Barekall-llah*"!**

Pika e pestë: ***Kjo është përsosmëria në mënyrën e shpjegimit***. Domethënë, epërsia, thukëtia dhe madhështia. Ashtu siç ka elokuencë

në renditjen e fjalëve, në përpilim e në kuptim dhe një veçanti në stilin e tij, po ashtu në mënyrën e tij të shpjegimit ka një epërsi e përsosmëri. Në të vërtetë, të gjitha kategoritë dhe nivelet e fjalimit dhe të fjalës si: Inkurajimi e frikësimi, vlerësimi e kritika, demonstrimi e udhëzimi, إفحام و إفهام **shpjegimi dhe bërja të heshtur përmes argumentave**, janë në shkallën më të lartë tek komentimi i Kur'anit.

Një nga shembuj të shumtë të mënyrës së shpjegimit[320] të tij tek kategoria e **"kurajimit dhe nxitjes"** është në suren *Insan:*

هَلْ اَتَى عَلَى الْاِنْسَانِ *"A nuk ka qenë mbi njeriun një periudhë e gjatë kohe, kur ai nuk ishte asgjë për t'u përmendur?"*[321]. Kjo është e ëmbël si uji i *Keutherit* dhe ka rrjedhshmërinë e burimit të *Selsebilit*, është i shijshëm si frutat e Xhennetit dhe është aq e bukur sa veshja e *Hurive*.

Një nga shembujt e shumtë në kategorinë e "frikësimit e të kërcënimit" është fillimi i sures *Gashijeh:*

هَلْ اَتيكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ

"A të ka mbërritur ty lajmi i ngjarjes përmbytëse (trishtimi i ditës së kijametit)?"[322].

Këtu, komentimi i Kur'anit ka një efekt si plumb duke zier në veshët e njerëzve të çudhëzimit, si zjarri duke u djegur në trutë e tyre, dhe si *Zekkumi* duke përvëluar qiellzat -shijet- e tyre, si Ferri duke sulmuar fytyrat e tyre dhe si një pemë e ashpër me gjemba në stomakët e tyre. Sigurisht një nëpunës si Ferri i urdhëruar nga Një i Vetëm për të dhënë mundim e torturim me qëllim që të demonstrojë kërcënimet e tij duke pëlcitur nga mllefi e zemërimi i madh i tij, thotë:

تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ

"Ai (Ferri) pothuaj shpërthen me vrull e zemërim."[323] Kjo tregon se sa i tmerrshëm është torturimi i Atij të Vetmi.

---

[320] Stili këtu ka veshur rrobat e kuptimeve të kësaj sureje.
[321] Kur'an; 76:1
[322] Kur'an; 88:1

Nga mijëra shembuj të kategorisë së "vlerësimit" është mënyra e shpjegimit të Kur'anit në pesë suret që fillojnë me **"*El hamdu lil-lah*",** një shpjegim që është i shndritshëm si Dielli [324], i zbukuruar si yjet, madhështor si qiejt e toka, i dashur si engjëjt, i dhembshur e i mëshirshëm si butësia e dashamirësia ndaj të voglit në këtë botë dhe i bukur si Parajsa në botën tjetër. Nga mijëra shembuj në kategorinë e "kritikës e të ndalimit" është vërseti:

أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا

"A do të pëlqente ndonjëri prej jush të hante mishin e vëllait të tij të vdekur?"[325]

Ky vërset e kritikon dhe e ndalon përgojosjen gjashtë herë në mënyrë të rreptë. Është siç vijon:

Siç dihet *hemzeja* në fillim të vërsetit është pjesëz pyetëse. Kjo i përshkon si ujë të gjitha fjalët e vërsetit.

Kështu me hemzen e parë ai thotë: "A nuk keni ju arsye, e cila është vendi i pyetjes e i përgjigjjes, që të mos kuptoni se sa gjë e shëmtuar është kjo?"

Me fjalën e dytë: يُحِبُّ *"...A do të pëlqente...",* hemzeja pyet: "A është zemra juaj, vendi i dashurisë dhe i urrejtjes, kaq e prishur saqë të dëshirojë gjënë më të urryer?"

Me togfjalëshin e tretë: أَحَدُكُمْ *"...ndonjëri prej jush...",* hemzeja pyet: "Çfarë i ka ndodhur jetës suaj sociale dhe qytetërimit, e cila e merr jetën e saj nga komuniteti, që të gjejë të pranueshme një veprim që helmon kështu jetën tuaj?"

Me togfjalëshin e katërt: أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ *"...të hajë mishin...",* pyet: "Çfarë i ka ndodhur humanizmit tuaj që ju po e shqyeni shokun tuaj si bishë e egër?"

---

[323] Kur'an; 67:8
[324] Në këto shprehje aludohet për temat e atyre sureve.
[325] Kur'an; 49:12

Me togfjalëshin e pestë: أَخِيهِ *"…e vëllait të tij…",* hemzeja pyet: "A nuk keni dhembshuri e ndjenjë fisnikërie që ju zhytni dhëmbët tek karakteri i njeriut të lënduar, i cili është vëllai juaj në kaq shumë aspekte? A ka logjikë një njeri i cili kafshon çmendurisht gjymtyrët e trupit të tjetrit?"

Dhe me togfjalëshin e gjashtë: مَيْتًا *"…të vdekur…",* hemzeja pyet: "Ku është ndërgjegjja juaj? A është kaq e prishur dhe e zhytur në vese natyra juaj, saqë të shpërfillë e të mohojë me kaq babëzi, sa të hajë edhe mishin e vëllait të vdekur, kur ai duhet respektuar?"

Pra, sipas kuptimit të përgjithshëm të vërsetit Kur'anor dhe sipas interpretimit të fjalëve të tij, shpifja dhe përgojimi janë të dënueshme e të urryera nga mendja, zemra, humanizmi, ndërgjegjja, natyra, patriotizmi dhe nga shoqëria. Atëherë, shikojeni se si ky vërset e ndalon këtë krim në gjashtë shkallë të përmbledhura e në gjashtë nivele të mrekullueshme...

Nga mijëra shembuj të kategorisë së *"provës dhe demonstrimit"* është vërseti që vijon:

فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Atëherë shikoji shenjat e mëshirës së Zotit; se si Ai i jep jetë tokës pas vdekjes së saj. Në të vërtetë është Ai i Cili i ngjall të vdekurit, sepse Ai është i Gjithëfuqishëm mbi gjithçka."[326]

Shpjegimi i tij, me qëllim që të provojë ringjalljen e të heqë dyshimet, është i tillë saqë nuk do të mund të demonstrohej më qartë. Është si më poshtë:

Kështu siç është demonstruar e shpjeguar tek "e Vërteta e Nëntë e Fjalës së Dhjetë" dhe në "Shkreptimën e Gjashtë të Fjalës së Njëzet e Dytë", meqenëse në çdo pranverë jepen shembujt e ringjalljes së tokës

[326] Kur'an; 30:50

me treqindmijë llojet, me rregullsinë më të madhe dhe veç e veç duke dalluar secilën gjallesë, pavarësisht atyre specieve të panumërta duke qenë të gjitha të përziera së bashku në një konfuzion total, kjo është e qartë për vëzhgimin njerëzor se kijameti dhe ringjallja e të vdekurve nuk do të ishte aspak e vështirë për Atë të Vetëm që e bën këtë ringjallje të tokës e të llojeve të saj. Gjithashtu, të shkruash pa gabim e defekt me Penën e Fuqisë qindra e mijëra specie në faqen e tokës, të gjitha së bashku dhe njëra brenda tjetrës, padyshim ajo është vula e të Vetmit në Njësi; kështu së bashku me demonstrimin e Njësisë Hyjnore, në mënyrë aq të qartë si dielli, ajo me vërsetin provon Kijametin dhe ringjalljen e të vdekurve, aq lehtë dhe në mënyrë vendimtare, si lindja e perëndimi i diellit. Kështu, Kur'ani e demonstron këtë të vërtetë nga këndvështrimi i "mënyrës" siç përshkruhet nga fjala كَيْفَ *"si"*, ashtu siç ajo e përmend në detaje në shumë sure.

Dhe për shembull: Në suren *Kaf* ق وَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ *"(Betohem) për Kur'anin e lavdishëm!"*[327]

Ajo e provon ringjalljen me një shpjegim të tillë brilant, të bukur, të ëmbël e të lartë, saqë ajo bind në një mënyrë aq të sigurtë, sa ardhja e pranverës. Shqyrtoje: Në përgjigjjen e Kur'anit ndaj jobesimtarëve, të cilët mohojnë ringjalljen e kockave të kalbura dhe duke thënë: "Kjo është e çuditshme, ajo nuk mund të ndodhë!" Kur'ani dekreton:

اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَ زَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ

"A nuk e kanë parë ata qiellin sipër tyre: si Ne e kemi ndërtuar atë dhe stolisur dhe s'ka asnjë të çarë në të? deri në fund... Dhe vazhdon të sqarojë deri tek كَذٰلِكَ الْخُرُوجُ *"Kësisoj do të jetë ringjallja."*[328] Mënyra e shpjegimit të tij rrjedh si ujë dhe shndrit si yjet. Ajo i jep zemrës gëzim e kënaqësi, dhe i jep një ushqim të ëmbël e të mirë si hurma. Kështu që është njëherësh edhe si ushqim dhe si kënaqësi.

---

[327] Kur'an; 50:1
[328] Kur'an; 50:6-11

Dhe në njërin nga shembujt më të hollë tek kategoria e "demonstrimit dhe e vërtetimit" ai thotë:

يس ۞ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ۞ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۞

"Jâ-sîn. "(Betohem) në Kur'anin e gjithurtë. Vërtet ti (Muhammed) je njëri prej të dërguarve." [329]

Domethënë, ***"Unë betohem në Kur'anin e gjithurtë që ti je një nga profetët."*** Ky betim tregon se prova e profetësisë është aq e sigurtë dhe e vërtetë, dhe në drejtësi është ngritur në rangun e respektit dhe të nderimit, saqë betohet në të. Kështu, duke e treguar këtë, ai thotë: **"Ti je profet, sepse në dorën tënde është Kur'ani. Sa për Kur'anin, ai është e verteta dhe ai është Fjala e të Vërtetit; sepse në të është urtësia e vërtetë dhe mbi të është vula e mrekullisë."**

Një nga shembujt e përmbledhur e të mrekullueshëm të kategorisë së **"provës dhe demonstrimit"** është ky,

قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

"(Njeriu mohues)"thotë: Kush do t'u japë jetë këtyre kockave kur të jenë kalbur e të jenë bërë pluhur? "Thuaj: Do t'i ringjallë ato Ai i Cili i krijoi ato për herë të parë, sepse Ai ka njohuri të plotë për çdo llojë krijimi."[330]

Domethënë, ***"Njeriu thotë: Kush do t'i ringjallë kockat e kalbura? Ti thuaj: Ai që i bëri ato për herë të parë e që u dha jetë, Ai do t'i ringjallë ato."*** Siç u përshkrua në Krahasimin e Tretë tek e Vërteta e Nëntë në Fjalën e Dhjetë, në qoftë se dikush riformon apo rindërton një ushtri të madhe në një ditë përpara syve tanë, dhe dikush tjetër thotë: "Ky njeri mund të grumbullojë me rënien e borisë anëtarët e një batalioni që ishin shpërndarë për të pushuar; Ai është i mundur ta sjellë batalionin nën komandë". Ndërsa ti thua: "O njeri! unë nuk e besoj atë", ti do ta shikoje se sa mohim prej budallai do të ishte ai. Në të njëjtën mënyrë, i Gjithëfuqishmi e i Gjithëdituri i Vetëm rekruton e bashkon

[329] Kur'an; 36:1-3
[330] Kur'an; 36:78-79

rishtas me komandën e **"Kun fe jekun",** *"bëhu! dhe ajo bëhet në çast",* dhe me një rregull perfekt e me balancën e urtësisë, grimcat dhe gjymtyrët e holla të batalionit –si trupat e të gjitha kafshëve– të cilat janë si një ushtri –dhe krijesat e tjera të gjalla dhe krijon në çdo shekull, e madje në çdo pranverë të gjitha qindrat e mijërat e ushtrisë– si speciet dhe llojet e gjallesave në faqen e tokës. Atëherë, a mund të diskutohet se si Ai mund t'i grumbullojë me një të rënë borisë së *Israfilit* grimcat themelore dhe pjesët kryesore të batalionit– si trupi, të cilat tashmë janë njohur me njëri-tjetrin nëpërmjet marrjes së tyre nën urdhër? A mund të konsiderohet e pamundur? Në qoftë se do të konsiderohej e pamundur, ajo do të ishte krejtësisht marrëzi.

Në kategorinë e "*udhëzimit*" mënyra e shpjegimit të Kur'anit është aq prekës, i butë, i këndshëm e i hollë saqë mbush shpirtin me ashk, zemrën me kënaqësi, mendjen me interesim dhe sytë me lotë. Një nga mijëra shembuj është ky vërset:

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً

"Edhe pas (fakteve të qarta) zemrat tuaja u bënë gurë madje edhe më të fortë..."[331] Deri në fund...

Siç është provuar e shpjeguar në diskutimin e vërsetit të tretë në stacionin e parë të Fjalës së Njëzetë, ai u thotë bijve të Israilit**: "*Çfarë u ka ndodhur ju, që edhe shkëmbi i fortë derdh lotë nga dymbëdhjetë kroje përpara një mrekullie si Shkopi i Musait a.s., ndërsa ju qëndroni indiferentë përballë të gjitha mrekullive të tij, me sytë tuaj të thatë e të palotë dhe me zemrat tuaja të ngurta e pa nxehtësi e pasion?*"** Meqenëse ky kuptim i udhëzimit është shpjeguar atje, ne ju referojmë tek ajo "Fjalë" dhe këtu mjaftohemi me kaq.

Nga mijëra shembuj në kategorinë e *"shpjegimit dhe të heshtjes me argumente"*, shqyrto vetëm dy shembujt e mëposhtëm:

Shembulli i parë:

وَاِنْ كُنْتُمْ فِى رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَاْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

[331] Kur'an; 2:74

"Dhe në qoftë se ju jeni në dyshim në lidhje me atë që Ne ia kemi zbritur (shpallur gradualisht) shërbëtorit Tonë, atëherë prodhoni edhe ju një sure si ai (Kur'ani), dhe thirrni dëshmitarët tuaj ose ndihmësat (zotërat nëse ka ndonjë) përveç All-llahut, në qoftë se jeni të vërtetë." [332]

Domethënë, ***në qoftë se ju keni ndonjë dyshim, thirrni të gjithë të parët dhe përkrahësit që t'ju ndihmojnë ju e të dëshmojnë për ju, atëherë prodhoni si shembulli i një sureje të vetme.*** Meqenëse kjo është shpjeguar e provuar në ***"Isharatu-l I'xhaz",*** ne këtu do të japim vetëm një përmbledhje të shkurtër të saj. Ajo është si më poshtë. Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm thotë: **"O ju grupi i njerëzve e i xhindeve! Në qoftë se ju keni ndonjë dyshim që Kur'ani është Fjala e Zotit xh., dhe e imagjinoni atë të jetë fjala e njeriut, atëherë dilni në mejdan, ja ku është, le të shohim! Ju sillni një libër si ky Kur'an nga ndonjë analfabet, i cili nuk di të lexojë as të shkruajë ashtu si personi i Muhammedit "i besuari", dhe bëjeni atë të prodhojë si Kur'ani! Në qoftë se ju nuk mund ta bëni këtë, atëherë ai nuk duhet të jetë i pashkolluar; le të jetë ai më i shquari i letërsisë, apo dijetar. Në qoftë se nuk mund ta bëni edhe këtë, atëherë sillni të gjitha veprat e holla të të gjithë oratorëve tuaj dhe burrave të elokuencës, madje veprat e të gjithë gjenive letrarë të së shkuarës, dhe të gjitha ato të së ardhmes, dhe kërkoni ndihmën e të gjithë zotrave tuaj. Punoni me të gjithë fuqinë tuaj dhe prodhoni si Kur'ani. Dhe në qoftë se nuk mund ta bëni edhe këtë, i lini mënjanë të vërtetat e Kur'anit dhe aspektet e shumta të tij të mrekullisë, të cilat janë të pamundura të imitohen dhe prodhoni një vepër që të jetë e barabartë me Kur'anin vetëm në elokuencë e në renditjen e fjalëve."**

Nëpërmjet fjalëve sfiduese,

فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ

"Atëherë sillni ju dhjetë sure si ai (Kur'ani), ashtu të trilluara (nga ana juaj)"[333], ai thotë: **"Ejani! Unë nuk dua kuptimin e tij të vërtetë nga ju; le të jenë ato trillime, gënjeshtra e gjëra të sajuara. Dhe ju nuk do të jeni në gjendje ta bëni as këtë; nuk është nevoja të jetë aq i**

[332] Kur'an; 2:23
[333] Kur'an; 11:13

madh sa i gjithë Kur'ani, por sillni بِعَشْرِ سُوَرٍ *dhjetë sure si të tij.* **Por ju nuk do të jeni në gjendje as edhe për këtë; atëherë hajdeni sillni vetëm një sure. Kjo gjithashtu do të jetë shumë e vështirë për ju; atëherë hajdeni e shfaqni një sure të shkurtër... madje ju nuk e bëni dhe nuk do të mund ta bëni, megjithëse nevoja e juaj për ta bërë është shumë e madhe, pasi nderi e sedra juaj, feja, nderi fisnor e krenaria, jeta juaj, pasuria, jetët tuaja në këtë botë dhe në tjetrën do të ishin të gjitha të shpëtuara po të prodhohej një vepër si shembulli i Kur'anit. Përndryshe, në këtë botë ju do të mbeteni të poshtëruar, pa nder, pa dinjitet, pa sedër, pa fe, pa krenari, dhe jetët e pasuritë tuaja do të shkatërrohen e do të zhduken dhe, në Ahiret,** siç tregohet nga vërseti:

فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِى وَقُودُهَا النَّاسُ وَ الْحِجَارَةُ

"Atëherë kini frikë zjarrin (Xhehennemin), lënda djegëse e të cilit janë njerëz e gurë."[334]

Ju do të dënoheni me burgosje të përjetshme në Ferr; së bashku me idhujt tuaj ju do të jeni lënda djegëse për zjarret e tij. Meqenëse nevoja juaj është kaq e madhe, dhe meqenëse ju tani e keni kuptuar pafuqinë tuaj në tetë shkallë, sigurisht ju duhet ta dini tetë herë më shumë se Kur'ani është një mrekulli; prandaj, ose ejani në iman, ose jini të heshtur e shkoni në Ferr! Atëherë shikojeni mënyrën e shpjegimit të mrekullueshëm të Kur'anit që i detyron ata të pranojnë argumentin në këtë kategori të "heshtjes me argumenta"**,** e cila është brenda kategorisë së shpjegimit, dhe thotë: Nuk ka mënyrë më të mirë shpjegimi se sa ajo e Kur'anit."

لَيْسَ بَعْدَ بَيَانِ الْقُرْآنِ بَيَانٌ

"Po, në të vërtetë, nuk mbetet më nevojë për shpjegim të mëtejshëm pas atij të Kur'anit."

Shpjegimi i dytë:

[334] Kur'an; 2:24

فَذَكِّرْ فَمَا اَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلاَ مَجْنُونٍ ۞ اَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ
نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمَنُونِ ۞ قُلْ تَرَبَّصُوا فَاِنِّى مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ ۞ اَمْ
تَاْمُرُهُمْ اَحْلاَمُهُمْ بِهذَا اَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ۞ اَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لاَ يُؤْمِنُونَ
۞ فَلْيَاْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ اِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ۞ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمُ
الْخَالِقُونَ ۞ اَمْ خَلَقُوا السَّموَاتِ وَالْاَرْضَ بَلْ لاَ يُوقِنُونَ ۞ اَمْ عِنْدَهُمْ
خَزَائِنُ رَبِّكَ اَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ ۞ اَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلْيَاْتِ
مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۞ اَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ۞ اَمْ تَسْئَلُهُمْ اَجْرًا فَهُمْ
مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ۞ اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ۞ اَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا
فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ ۞ اَمْ لَهُمْ اِلهٌ غَيْرُ اللّهِ سُبْحَانَ اللّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Kështu pra, kujtoji (njerëzimit). Për mëshirën e Zotit tënd, ti nuk je as falltor as i marrë."

"Ose thonë: "(Muhammedi a.s.m. është) vjershëtor! Presim kur t'i bjerë ndonjë fatkeqësi ndërkohë!"

"Thuaju (o Muhammed a.s.m.); "Prisni! Se edhe unë jam nga ata që presin!"

"A mendja e tyre ua udhëzon atyre këtë, apo ata janë njerëz që kalojnë çdo kufi?"

"Apo mos thonë: Ai (Muhammedi a.s.m.) e ka shpikur atë (Kur'anin)? "Përkundrazi, ata nuk kanë fare besim."

"Le të bëjnë ata atëherë një rrëfim që t'i përngjasë atij (Kur'ani), nëse janë që flasin të vërtetën."

"A nuk u krijuan ata nga asgjë, apo ata vetë qenë krijuesit?"

"Apo mos i krijuan ata qiejt dhe tokën? Por ata nuk kanë aspak besim të qëndrueshëm."

"Apo mos kanë ata thesaret e Zotit tënd? Apo janë ata tiranët me të drejtë e forcë për të bërë si të duan?"

"Apo mos kanë shkallë për t'u ngjitur (në qiell) me anë të të cilave ata dëgjojnë? Atëherë le të nxjerrin dëgjuesit e tyre ndonjë provë të qartë."

"Apo mos Ai (All-llahu) ka vetëm bija e ju keni bijtë?"

"Apo mos është se ti (Muhammed a.s.m.) kërkon ndonjë shpërblim (prej tyre), kështu që ata janë ngarkuar me barrë të rëndë borxhi?"

"Apo mos është me ta gajbi (e fshehta) dhe ata e shkruajnë."

"Apo mos kanë qëllim ndonjë kurth (kundër teje, o Muhammed a.s.m.)? por, në të vërtetë ata që nuk besojnë, ata janë vetë në kurth."

"Apo mos kanë ndonjë zot tjetër veç All-llahut? Lavdi i qoftë All-llahut nga gjithçka që ata ia mveshin Atij si shokë e të barabartë (me Të!)."[335]

Këtu ne do të shpjegojmë vetëm një nga mijëra të vërteta të këtyre vërseteve si një shembull i mëtejshëm i kategorisë së "heshtjes përmes argumentit"; ai është si më poshtë: Me fjalën, أَمْ – أَمْ *(Apo mos…, apo...),* ai i hesht çdo grup të popullit të çudhëzimit me një pyetje retorike në pesëmbëdhjetë nivele duke shprehur habi dhe i mbyll të gjitha burimet e dyshimeve të tyre. Ai nuk lë plasa djallëzore permes të cilave mund të hyjnë dyshimet e të fshehin vetveten; ai i mbyll ato të gjitha. Ai nuk lë perde çudhëzimi poshtë të cilave ato mund të fshihen; ai i gris të gjitha ato. Ai nuk lë asgjë nga gënjeshtrat e tyre; ai i dërrmon ato. Ai në çdo fjali ose shkatërron esencën e ideve blasfemuese e mallkuese të një grupi permes një fraze të shkurtër, ose meqenëse ajo refuzohet në detaje tek vërsetet e tjera, ai aludon këtu për të shkurtazi.

Për shembull, fjalia e parë aludon për vërsetin:

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ

"Dhe Ne nuk i kemi mësuar atij (Muhammedit a.s.m) poezi dhe as që i shkon (kjo gjë atij)." [336]

Ndërsa fjalia e pësëmbëdhjetë tregon këtë vërset:

---

[335] Et-Tur: 29-43

[336] Kur'an; 36:69

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا

"Po të kishte pasur në to (në qiej e në tokë) perëndi të tjera përveç All-llahut, atëherë padyshim që të dyja, toka dhe qiejt, do të ishin shkatërruar..." [337]

Ju mund të sillni shembuj të tjerë nga fjalitë e tjera si këto: Si më poshtë: Ajo thotë në fillim: "Shpalli urdhëresat Hyjnore. Ti nuk je një falltar, sepse fjalët e falltarit janë të ngatërruara e të supozuara. Ndërsa fjalët e tua janë të vërteta e të sigurta. Dhe ti nuk je i çmendur; madje edhe armiqtë e tu e vërtetojnë dhe e dëshmojnë gjendjen tënde të përsosur mendore."

اَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمَنُونِ

"Ose ata thonë: Ai (Muhammedi a.s.m.) është vjershëtor! Ne po presim kur t'i bjerë ndonjë fatkeqësi ndërkohë!" [338]

"A të thërrasin ty poet, ashtu si mohuesit e paarsyeshëm ordinerë? A presin ata shkatërrimin tënd? Thuaju ti atyre: 'Pritni! Edhe unë do të pres me ju!' Sepse të vërtetat e tua të mëdha e të shndritshme janë pa imagjinatat e poezisë dhe të pavarura nga zbukurimet me fantazi të tyre."

اَمْ تَاْمُرُهُمْ اَحْلاَمُهُمْ بِهذَا

"A mendjet e tyre ua udhëzojnë atyre këtë?"[339]

"Apo si filozofët e paarsyeshëm të cilët mbështeten në mendjet e tyre, që ngurrojnë të të ndjekin ty duke thënë: 'Aftësitë tona të arsyes janë të mjaftueshme', ndonëse vetë arsyeja urdhëron që ti të ndiqesh, pasi çdo gjë që ti thua është e arsyeshme? Por megjithatë, përsëri arsyeja nuk mund ta arrijë vetë atë."

اَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ

"Apo ata janë njerëz që kalojnë çdo kufi?"[340]

---

[337] Kur'an; 21:22
[338] Kur'an; 52:30
[339] Kur'an; 52:32

Apo arsyeja e mohimit të tyre është mosnënshtrimi i tyre ndaj Zotit të Gjithëfuqishëm si tiranët e këqinj? Por fundi i Faraonit e i Nimrudit, të cilët ishin udhëheqësit e shtypësve arrogantë, është i njohur."

اَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لاَ يُؤْمِنُونَ

"Apo mos thonë: Ai (Muhammedi a.s.m.) e ka shpikur atë (Kur'anin)? Përkundrazi, ata nuk kanë fare qëllim të besojnë."[341]

"Apo si hipokritët gënjeshtarë pa ndërgjegje, të cilët të akuzojnë ty duke thënë: Ti e ke shpikur Kur'anin! Por deri tani në këtë kohë ata të kanë njohur ty që je më i vërteti midis tyre e të kanë quajtur ty **'Muhammedi i besuari.'** Por kjo do të thotë se ata nuk kanë qëllim të besojnë. Përndryshe, le të gjejnë ata si shembulli i Kur'anit midis veprave të njerëzve."

اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ

"A u krijuan ata nga asgjë?"[342]

"Apo si filozofët absurdë që e besuan universin të ishte kot e i pa qëllim, dhe a e pandehin ata vetveten të jenë pa qëllim, pa urtësi, pa objektiv e detyrë, apo pa Krijues? A janë verbuar ata saqë nuk shikojnë se universi, nga njëri skaj tek tjetri, është zbukuruar me shembuj urtësie dhe mban rezultatin e qëllimeve, dhe se qëniet nga grimcat gjer tek diejt janë të ngarkuara me detyra dhe u janë nënshtruar urdhëresave Hyjnore?"

اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ

"…Apo ata vetë qenë Krijuesit?"[343]

"Ose, a imagjinojnë ata, si Faraonët e si materialistët, se gjërat erdhën vetvetiu në ekzistencë, zhvillojnë vetveten, ushqejnë vetveten dhe krijojnë vetë gjithçka që u nevojitet, dhe nuk besojnë e nuk e adhurojnë All-llahun? Kjo do të thotë, se gjithësecili nga ata ta

[340] Kur'an; 52:32
[341] Kur'an; 52:33
[342] Kur'an; 52:34
[343] Kur'an; 52:35

pandehë vetveten të jetë krijues, në një kohë që krijuesi i një gjëje duhet të jetë krijuesi i gjithçkaje. Me fjalë të tjera, mendjemadhësia dhe kryelartësia e tyre i kanë bërë aq shumë të çmendur, saqë ta përfytyrojnë atë -njeriun- i cili është shumë i pafuqishëm dhe që mund të shpartallohet nga një mizë apo mikrob, të jetë i Plotfuqishmi Absolut. Meqenëse ata e kanë braktisur arsyen dhe humanizmin e tyre gjer në këtë shkallë dhe kanë zbritur më poshtë se kafshët, madje më poshtë se sa gjërat e pajeta, mos u brengos për mohimin e tyre. Konsideroji ata si një specie e dëmshme kafshësh dhe një lëndë e ndyrë! Injoroji ata e mos u jep rëndësi!

أَمْ خَلَقُوا السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لاَ يُوقِنُونَ

"Apo mos i krijuan ata qiejt dhe tokën? Por ata nuk kanë aspak besim të qëndrueshëm!"[344]

"Apo si *Muattilet* e pamend e konfuzë, të cilët mohuan Zotin xh.sh. , të gjitha atributet e Tij, dhe mohuan Krijuesin, a e mohojnë ata All-llahun xh.sh. e nuk i kushtojnë vëmendje Kur'anit? Në çdo rast, le ta mohojnë ata ekzistencën e qiejve e të tokës, ose le të thonë: 'Ne i krijuam ato!' Le ta humbasin krejtësisht mendjen e tyre, e le të fillojnë të shprehin fjalë të përçarta e të tërbuara çmendurie; sepse provat e Njësisë në qiell janë aq të qarta, që lexohen, e aq të shumta sa yjet, dhe në tokë janë aq të shumta sa lulet. Kjo do të thotë se ata nuk kanë qëllim të marrin dije të sigurtë e të gjejnë të vërtetën. Përndryshe, si pandehin ata se mos libri i universit është pa shkrues, në një fjalë të të cilit është shkruar një libër i tërë, në një kohë që ata e dinë se 'një shkronjë nuk mund të ekzistojë pa atë që e shkroi atë shkronjë?"

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ

"Apo mos kanë ata thesaret e Zotit tënd?" [345]

"Apo si një grup nga filozofët e çudhëzuar të cilët mohuan Dëshirën Hyjnore, apo si *Brahmanët*; a e mohojnë origjinën e Profetësisë që nuk të besojnë ty? Atëherë, le t'i mohojnë të gjitha shenjat e urtësisë e të qëllimit, të gjithë rregullin dhe frutat që janë të dukshëm tek të gjitha

[344] Kur'an; 52:36
[345] Kur'an; 52:37

qëniet dhe që demonstrojnë vullnet e përzgjedhje; le t'i mohojnë ata të gjitha veprat e mëshirës e të mirësisë dhe të gjitha mrekullitë e të gjithë profetëve! Ose le të thonë: 'Të gjithë thesaret e mirësive që u jepen krijesave janë me ne e nën kontrollin tonë', le të provojnë se ata nuk janë të përshtatshëm për t'iu drejtuar adresimi! Atëherë, mos u dëshpëro për mohimin e tyre; thuaj: Kafshët e paarsyeshme të Zotit janë shumë! "

أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ

"Apo ata janë tiranët me të drejtë e forcë për të bërë si të duan?"[346]

Apo si *Muëtezilitët* arrogantë, të cilët e bënë sunduese arsyen, a e imagjinojnë veten si rivalë dhe inspektorë për punët e Krijuesit, dhe duan ta bëjnë përgjegjës Krijuesin e Gjithëlavdishëm? Ruhu, mos u ligështo! Asgjë nuk mund të vijë nga mohimet e njerëzve egoistë dhe të tjerëve si ata! As mos u mashtro."

أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

"Apo mos kanë shkallë për t'u ngjitur (në qiell) me anë të të cilave ata të dëgjojnë (të fshehtat e tij)? Atëherë le të nxjerrin dëgjuesit e tyre ndonjë provë të qartë!" [347]

"Apo si spiritualistët e falltarët shtiracakë e mashtrues, a shkojnë ata pas shejtanëve e xhindeve dhe supozojnë se kanë gjetur një rrugë tjetër për botën e padukshme? Në çdo rast, a kanë ata një shkallë nëpërmjet të cilës të ngjiten në qiejt që janë të mbyllur për shejtanët? A imagjinojnë se ata e përgënjeshtrojnë atë që ti merr nga lajmi i qiellit? Mohimet e sharlatanëve të tillë nuk vlejnë fare."

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ

"Apo mos Ai (All-llahu) ka vetëm bija e ju keni bijtë?"[348]

"Apo si filozofët politeistë, të cilët i përshkruajnë ortakë Zotit xh.sh. në emrin e "dhjetë mendjeve" dhe "dhjetë zotrave të llojeve", dhe si

[346] Kur'an; 52:37
[347] Kur'an; 52:38
[348] Kur'an; 52:39

Sabeanët të cilët u atribuojnë një llojë hyjnie yjeve dhe engjëjve? A fëmijë i përshkruajnë ata Zotit xh.sh.? Dhe si heretikët e të çudhëzuarit, a djalë i përshkruajnë Atij, gjë që është kundra domosdoshmërisë së ekzistencës së Njësisë, përjetshmërisë dhe vetëmjaftueshmërisë Absolute të Krijuesit të Vetëm? A femëri u përshkruajnë ata engjëjve që është në kundërshtim me adhurimin e engjëjve, me pastërtinë dhe me llojin e natyrës së tyre? A supozojnë ata se ka ndërmjetës për ta, që ata nuk të ndjekin ty? Riprodhimi është mjet shumimi, i ndihmës reciproke, i përjetësimit dhe i jetës për krijesat si njeriu i cili është kalimtar e i përkohshëm, që ka nevojë për përjetësimin e species, që është trupor e i ndashëm, i aftë për t'u shumuar, i pafuqishëm dhe nevojtar për një trashëgimtar për ta ndihmuar atë. Atëherë, t'i përshkruash fëmijë –e sidomos ato që janë të dobëta e të paafta, domethënë vajzat me të cilat nuk kënaqej krenaria e tyre– Krijuesit të Gjithëlavdishëm që ekzistenca e të Cilit është e domosdoshme dhe e përjetshme, i Cili qëndron nga parapërjetësia e paspërjetësia përjetësisht, që esenca e të Cilit është krejtësisht e largët nga trupësia dhe është shumë lart prej nevojave fizike, Qënia e të Cilit është e përjashtuar nga ndarja e shumimi dhe Fuqia e të Cilit është shumë e lartë e nuk mund ta prekë atë pafuqia, do të ishte në të vërtetë një kllapi, një përçartje çmendurie e një marrëzi e tillë, saqë gënjeshtrat dhe mohimet e atyre fatkëqinjve që pajtohen me një ide të tillë nuk vlejnë fare. Ti nuk duhet të mashtrohesh. Gjepurave të mendjelehtëve dhe përçartjeve e kllapive të çdo të çmenduri nuk duhet t'u kushtohet vëmendje."

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ

"Apo mos është se ti kërkon ndonjë shpërblim, kështu që ata janë ngarkuar me barrë të rëndë borxhi?"[349]

"Apo ata i shohin detyrimet e adhurimit të cilat ti ua kërkon si barrë e rëndë mbi ta? Ashtu siç i shohin adhuruesit rebelë e kryelartë të kësaj bote, të cilët e kanë bërë zakon lakminë e kopracinë! A nuk e dinë ata se ti nuk e kërkon shpërblimin tënd veçse nga All-llahu xh.sh.? A është barrë e rëndë për ta që t'u japin të varfërve një të dyzetën nga pasuria ose një të dhjetën, të cilën ua dhuroi atë Zoti i Plotfuqishëm, që t'u shtohej bereqeti i pasurisë dhe të shpëtonin nga

[349] Kur'an; 52:40

smira e mallkimi i të varfërve? A e konsiderojnë të rëndë urdhrin e dhënies së *zeqatit* dhe prandaj ata ikin nga Islami? përgënjeshtrimet e tyre nuk kanë rëndësi, dhe ajo që ata meritojnë është një goditje dhe jo një përgjigje..."

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ

"Apo mos është me ta bota e padukshme dhe ata e shkruajnë?"[350]

"Apo si Budistët[351] që pretendojnë se e njohin të padukshmen, apo si të patrutë që imagjinojnë se hamendjet e tyre në çështje të së padukshmes janë të sakta? A nuk u pëlqejnë atyre ajo që ti merr nga njoftimet e sigurta të së padukshmes? A kanë ata ndonjë libër nga e padukshmja, që nuk pranojnë librin tënd rreth të padukshmes?

Atëherë, bota e padukshme u zbulohet veçse profetëve të cilët marrin shpallje, dhe askush tjetër nuk mundet kurrë të hyjë vetë te ajo. Ata e imagjinojnë botën e padukshme si të ishte e hapur dhe pranë tyre dhe të merrnin njoftime e t'i shkruanin. Prandaj, mos lejo që gënjeshtrat e këtyre mburravecëve arrogantë të cilët kaluan e braktisën orientimin e tyre dhe që tejkaluan limitet, të të shkurajojnë, sepse në një kohë të shkurtër, të vërtetat e tua do t'i dërrmojnë imagjinatat e tyre!

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ

"Apo mos kanë qëllim ndonjë kurth (kundër teje)? Por ata që nuk besojnë bien vetë në kurth!"[352]

"Ose a dëshirojnë ata të jenë si hipokritët sharlatanë dhe si ateistët dredharakë, natyrat e të cilëve janë të prishura dhe që ndërgjegjet e tyre janë të kalbura, a duan ata t'i mashtrojnë e t'i largojnë njerëzit nga udhëzimi të cilin ata nuk mund ta fitojnë? I mashtrojnë ata duke i bërë që të të thërrasin ty falltar, i çmendur apo magjistar? A duan ata t'i bëjnë të tjerët të besojnë atë çfarë ata vetë nuk besojnë? Mos mendo për këta sharlatanë tinzarë, mos i konsidero ata si qënie humane, mos u brengos për dredhitë e mohimet e tyre dhe mos u ligështo! Përkundrazi, shtoji

[350] Kur'an; 52:41
[351] Si ata që ndjekin fenë e Budës në Kinë dhe në Indi
[352] Kur'an; 52:42

përpjekjet e tua, sepse ata mashtrojnë vetëm shpirtërat dhe vetveten e tyre. Sukseset e tyre në të keqen janë të përkohshme; ajo është një taktikë Hyjnore duke i tërhequr gradualisht ata tek humbja.”

اَمْ لَهُمْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

“Apo mos ka ndonjë zot tjetër përveç All-llahut? I Lartësuar është All-llahu dhe shumë larg gjërave që ata i përshkruajnë Atij ortakë!”[353]

“Apo si *Mexhusët*, të cilët imagjinuan dy zotra të ndarë të quajtur, krijuesi i të mirës dhe krijuesi i së keqes; apo si idhujtarët dhe si adhuruesit e shkaqeve, të cilët u atribuojnë një llojë hyjnie shkaqeve të ndryshme, dhe secilin nga ato shkaqe e imagjinojnë të jetë burim mbështetjeje për ta? A mbështeten ata në zotra të tjerë e të kundërshtojnë ty? A e konsiderojnë ata vetveten se nuk kanë nevojë për ty?

Kjo do të thotë se ata janë verbuar dhe nuk e shikojnë rregullin aq perfekt dhe harmoninë pa mangësi kudo në univers, që është kaq i dukshëm sa dita. Sepse në përputhje me dekretin Hyjnor

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا

“Po të kishte pasur në to (në qiej dhe në tokë) perëndi të tjera përveç All-llahut, atëherë padyshim që të dyja (qiejt dhe toka) do të ishin shkatërruar.”[354]

Në qoftë se do të ishin dy drejtues në një fshat, ose dy guvernatorë në një qytet, ose dy mbretër në një vend, padyshim rregulli do të përmbysej dhe harmonia do të shkatërrohej. Por, që nga krahu i një mize gjer tek llambat në qiej, një rregull i tillë i hollë është i qartë. Atëherë nuk ka vend as sa krahu i mizës për t’i përshkruar ortakë Zotit xh.sh., por meqenëse këta veprojnë në një mënyrë për të kundërshtuar arsyen, urtësinë, ndjenjat dhe atë që është e qartë, atëherë mos i lër gënjeshtrat e tyre që të të largojnë nga shpallja dhe mesazhi.”

Kështu, nga qindra xhevahire të këtyre vërseteve, të cilët formojnë një varg të vërtetash, ne kemi shpjeguar shkurtazi një xhevahir të vetëm të mënyrës së komentimit të Kur’anit në kategorinë e “shpjegimit dhe të

[353] Kur’an; 52:43
[354] Kur’an; 27:22

heshtjes me argumenta." Në qoftë se do të kisha pasur fuqi të tregoja pak më shumë xhevahire, edhe ti gjithashtu do të thoje se "këto vërsete janë mrekulli në vetvete", por mënyra e komentit të Kur'anit në "shpjegimin e në instruktimin" është aq e mrekullueshme, aq e hollë dhe aq e rrjedhshme, saqë edhe njeriu më i thjeshtë e i zakonshëm do ta kuptonte, nëpërmjet atyre shpjegimeve, të vërtetën më të madhe e më të thellë me shumë lehtësi.

Po, Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm, thjeshtë e qartë, shpreh e instrukton të vërtetat më të pakapshme në një mënyrë të tillë pa e lënduar ndjenjën e përgjithshme, saqë ledhaton pikëpamjen e përgjithshme të njerëzve dhe as nuk i acaron mendjet e tyre e as nuk i lodh ato. Ashtu sikur flitet me një fëmijë që përdoret fjalë fëmije, po ashtu stilet Kur'anore zbresin tek niveli i atyre që u adresohet dhe quhen

تَنَزُّلَاتٌ اِلٰهِيَّةٌ اِلَى عُقُولِ الْبَشَرِ

'*Të folurit e All-llahut sipas shkallës së të kuptuarit të njerëzve*'.

Me anë të krahasimeve në formën e alegorive, ai i shpjegon një njeriu të zakonshëm e krejtësisht analfabet të vërtetat më të pakapshme Hyjnore dhe misteret Hyjnore, të cilat nuk mund t'i kapë as edhe mendimi i filozofëve më të shquar.

Për shembull, nëpërmjet krahasimit, vërseti:

اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

"I Gjithëmëshirshmi i Vetëm u vendos në Fron,"[355] tregon Autoritetin Hyjnor sikur të ishte një mbretëri, dhe shkallën e Hyjnisë së Tij në drejtimin e botës dhe sikur të ishte një Mbret i ulur në fronin e sovranitetit të Tij duke udhëhequr qeverinë.

Po, në të vërtetë, si fjala e Krijuesit të Gjithëlavdishëm të universit, Kur'ani ka zbritur nga shkalla më e madhe e Hyjnisë së Tij dhe kalon mbi të gjitha shkallët e tjera, duke i drejtuar ata që të mbërrijnë tek ato shkallë duke kaluar përmes shtatëdhjetë mijë perdeve. Ai e shikon secilin dhe e ndriçon atë. Ai përhap rrezatimin

[355] Kur'an; 20:5

e tij dhe shpërndan dritën e tij për mijëra nivele të atyre që u adresohet, të kuptuarit dhe inteligjenca e të cilëve janë të gjitha të ndryshme. Dhe megjithëse ai ka jetuar midis epokave dhe shekujve, që në lidhje me kapacitetin janë të gjithë të ndryshëm dhe ka përhapur kuptimet e tij me këtë bollëk të madh, ai nuk ka humbur asnjë thërrime nga rinia e tij perfekte, ka ruajtur freskinë e tij të skajshme dhe delikatesën; ai e mëson çdo njeri të zakonshëm në mënyrën më të lehtë, të shkathët e të kuptueshme.

Çdo aspekt i këtij libri të mrekullueshëm, i cili instrukton kështu, bind e kënaq me të njëjtin mësim e me të njëjtat fjalë nivele të shumta të njerëzve, kuptimet dhe gradat e të cilëve janë të gjitha të ndryshme; cilido aspekt të studiohet nga ky libër, padyshim një shkreptimë mrekullie do të shfaqet prej tij.

Shkurtazi: Ashtu si një fjalë e Kur'anit si: ***El'hamdu lil'lah***, *i gjithë falënderimi i takon All-llahut,* e cila kur recitohet mbush një shpellë që i ngjason veshit të malit e në të njëjtën mënyrë ajo mbush veshët e vegjël të një mize, po kështu është çështja në kuptimet e Kur'anit. Ai ashtu siç kënaq mendje të mëdha si mali, po ashtu mëson mendje të vogla si miza, mendje shumë të thjeshta duke i qetësuar ato me të njëjtat fjalë. Kjo ndodh se Kur'ani u bën thirrje për besim të gjitha niveleve të xhindeve e të njerëzve dhe u mëson të gjithëve shkencat e besimit duke ua vërtetuar. Prandaj i kushtojnë vëmendje mësimit dhe instruktimit të Kur'anit më i ulëti midis njerëzve të zakonshëm duke qëndruar krah për krah me më të lartin e elitës dhe, gju më gju së bashku ata i dëgjojnë mësimet e Kur'anit dhe përfitojnë prej tij. Me fjalë të tjera, Kur'ani i shenjtë është një tryezë e tillë qiellore në të cilën me mijëra nivele të ndryshme mendjesh, arsyesh, zemrash e shpirtërash gjejnë ushqimin e tyre tek ajo tavolinë; secili sipas asaj që dëshiron dhe përmbush dëshirat e tij. Madje shumë prej dyerve të tij qëndrojnë të mbyllura, me qëllim që t'u hapen atyre që do të vijnë në të ardhmen. Në qoftë se do të donit një shembull të kësaj kategorie, Kur'ani nga fillimet e tij deri në fund formon shembuj të kësaj kategorie. Në të vërtetë, të gjithë studentët e Kur'anit dhe ata që i dëgjojnë mësimet e tij si, interpretuesit e sheriatit, të vërtetët, filozofët Islamë, të urtit, studiuesit e jurisprudencës, teologët, evlijatë, udhëheqësit shpirtërorë, ashikët e Zotit xh.sh., studiuesit e mirëfilltë

dhe masat e muslimanëve.., të gjithë me unanimitet deklarojnë: *"Ne e marrim udhëzimin nga Kur'ani në formën më të mirë."*

Përmbledhja: Shkreptimat e mrekullisë së Kur'anit vezullojnë në kategorinë e "shpjegimit e të instruktimit" ashtu siç bëjnë ato në kategoritë e tjera.

RREZJA E DYTË

Kjo rreze është gjithëpërfshirja e jashtëzakonshme e Kur'anit. Ajo përbëhet nga **"Pesë shkreptima".**

Shkreptima e parë:

Kjo është gjithëpërfshirja në fjalët e tij. Kjo gjithëpërfshirje është krejtësisht e qartë nga vërsetet e përmendura tek "Fjalët e mëparshme" dhe tek "Kjo Fjalë."

Po, në të vërtetë, ashtu siç tregon hadithi:

لِكُلِّ آيَةٍ ظَهْرٌ وَبَطْنٌ وَحَدٌّ وَمُطَّلَعٌ وَ لِكُلٍّ شُجُونٌ وَغُصُونٌ وَ فُنُونٌ

"Çdo vërset ka një kuptim të jashtëm e një kuptim të brendshëm, ka një limit, një qëllim dhe secila ka rrënjë, degë e degëzime", fjalët e Kur'anit janë vendosur në një mënyrë të tillë, saqë çdo frazë, çdo fjali, madje çdo shkronjë, e ndonjëherë edhe një *sukun* -boshllëk- ka shumë aspekte. Ai u jep çdonjërit, prej atyre të cilëve ai u adresohet, pjesën e tij nga një derë e ndryshme.

Për shembull: وَ الْجِبَالَ اَوْتَادًا *"Dhe (Ne i kemi bërë) malet si shtylla mbështetëse?*

Kjo është një frazë që nënkupton: *"***Unë i bëra malet si shtylla mbështetëse për tokën tuaj."**

Pjesa e një njeriu të zakonshëm nga kjo frazë do të ishte: Ai i shikon malet që duken si shtylla të ngulura në tokë, mendon për dobitë e mirësitë në to dhe i jep falënderime Krijuesit të tij.

Pjesa e një poeti nga kjo frazë do të ishte: Ai e përfytyron tokën si një fushë mbi të cilën është ngrehur një hark i gjërë, kupa e qiellit, si një çadër e madhe jeshile e zbukuruar me llamba elektrike; i shikon majat e maleve si bazat e qiejve e sikur të ishin kunjat e çadrës, ai e adhuron Krijuesin e Gjithëlavdishëm me një çudi të mahnitshme.

Pjesa e një nomadi elokuent (e një banori çadre) nga kjo frazë do të ishte: Ai e përfytyron sipërfaqen e tokës të jetë një shkretëtirë e gjërë; i përfytyron vargmalet si çadra nomadësh të shumta e të shumëllojshme; dhe sikur shtresa e dheut -tokës- të ishte hedhur mbi shtyllat e larta, dhe majat e mprehta të shtyllave të kishin ngritur lart mbulesën e dheut, të cilin ai e shikon si banor i krijesave të ndryshme duke parë njëri-tjetrin. Kështu ai bie në sexhde i mahnitur para Krijuesit të Gjithëlavdishëm, i Cili i vendosi e i nguli kaq lehtë këto qënie madhështore e të fuqishme sikur ato të ishin çadra në faqen e tokës.

Pjesa e një gjeografi me dhunti letrare nga kjo frazë do të ishte: Ai e mendon globin tokësor si një anije duke lundruar në oqeanin e ajrit ose të eterit, ndërsa malet si direkë e pajorë të ngulur në anijen për ekuilibrin dhe qëndrueshmërinë e saj. Ai kështu mendon e pohon përpara madhështisë së të Gjithëfuqishmit Absolut, i Cili e bëri globin e madh tokësor si një anije të mirorganizuar, na vendosi ne në të, dhe e bën atë të udhëtojë në largësitë më të skajshme të universit, duke thënë:

سُبْحَانَكَ مَا اَعْظَمَ شَانُكَ

"Lavdia të takon Ty o Zot. Sa i lartë është Dinjiteti Yt"

Pjesa e një sociologu e filozofi të shoqërisë njerëzore do të ishte: Toka është një shtëpi, dhe shtyllat madhështore të jetës së asaj shtëpie janë jetët e gjallesave, ndërsa shtyllat mbështetëse të jetës së gjallesave janë uji, ajri dhe toka të cilat janë kushtet e jetës. Dhe shtyllat e direkët mbështetëse të ujit, ajrit dhe të tokës janë malet, sepse malet janë rezervuarët për ujë, krëhërit për ajrin –ato shtyjnë e hedhin gazin e dëmshëm dhe e pastrojnë atë;– dhe janë mbrojtësit për tokën nga transformimi në një moçalishte si dhe nga cënimi e shkelja e detit. Për më tepër, ato janë thesaret për domosdoshmëri të jetës njerëzore. Kështu, ai e kupton dhe me nderim e me respekt të plotë i jep lavdërime e falënderime Krijuesit të Gjithëlavdisë e të Mirësisë, i Cili i

bëri këto male të larta si shtylla për tokën –shtëpinë e jetës sonë– në këtë mënyrë dhe i caktoi ato si ruajtësit e thesareve të jetës sonë.

Pjesa e një studiuesi të filozofisë natyrale nga kjo frazë do të ishte kjo: Ai do të mendonte për tërmetet e lëkundjet që ndodhin si rezultat i ngritjeve të shtresave dhe i bashkimit në brendësinë e tokës se ato qetësohen me shfaqjen e maleve, dhe se shkaku i qëndrueshmërisë së tokës në boshtet e saja dhe në orbitën e saj, dhe mosdevijimi në rrotullimin e saj vjetor si rezultat i tronditjes së tërmeteve, është shfaqja e maleve. Është sikur toka të merrte frymë me daljen e maleve, të ulte zemërimin e të qetësohej. Kështu, ai kupton, qetësohet dhe futet plotësisht në besim duke thënë: اَلْحِكْمَةُ لِلّٰهِ *"E gjithë urtësia është e All-llahut xh.sh."*

Një shembull tjetër:

اَنَّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنٰاهُمَا

"...Se qiejt dhe toka ishin të bashkuara së bashku, si një njësi e vetme krijimi, pastaj Ne i ndamë ato...?"[356]

Një studiues i panjollosur nga studimi i filozofisë do t'i shpjegonte fjalët, رَتْقًا *"të bashkuar së bashku"*, si më poshtë: Ndërsa qiejt shndrisnin dhe ishin pa re dhe toka e thatë, e pajetë dhe e paaftë për të dhënë jetë, atëherë Ai i Cili i hapi dyert e qiellit me shi dhe shtroi tokën me bimësi, është pikërisht Ai që i krijoi të gjitha gjallesat prej atij uji; është sikur qëniet u krijuan përmes një lloji martese dhe një çiftëzimi midis të dyjave. Për t'u realizuar kjo, duhet vepra e një Krijuesi të Vetëm kaq të Fuqishëm e të Githëlavdishëm, saqë faqja e tokës është si një kopsht për Të dhe retë janë si mbulesë e fytyrës së qiellit dhe janë si sfungjerë të atij kopshti. Studiuesi do ta kuptonte kështu e do të binte në sexhde para Madhështisë së Fuqisë së Tij.

Një filozof kozmik do t'i shpjegonte të njëjtat fjalë në këtë mënyrë: Ndërsa në fillim të krijimit qiejt dhe toka ishin masa të paformuara, ku secila përbëhej nga lënda si një brumë i lagësht pa

[356] Kur'an; 21:30

dobi, pa gjallesa e krijesa, Krijuesi i Gjithurtë i shpalosi e i shtriu ato të dyja në një formë të bukur e të dobishme dhe i bëri ato burimin e krijesave të shumta të stolisura. Kështu, filozofi do të qëndronte i habitur përpara gjërësisë së urtësisë së Tij.

Një filozof modern do t'i shpjegonte fjalët kështu: Në fillim, globi ynë dhe planetët e tjerë që formojnë sistemin diellor ishin të bashkuar së bashku me diellin në formën e një brumi të padiferencuar. Atëherë, i Gjithëfuqishmi dhe Vetekzistuesi i Vetëm e shtriu brumin dhe vendosi secilin nga planetët në vendin e vet, duke e lënë diellin atje ku është, lëshoi dritë mbi të dhe duke e sjellë tokën këtu Ai e shtriu dheun mbi globin tokësor, e spërkati me shi nga qiejt dhe e bëri të banueshëm duke na vendosur mbi të. Kështu, filozofi do ta nxirrte kokën prej moçalit të natyrës dhe do të deklaronte:

آمَنْتُ بِاللَّهِ الْوَاحِدِ الْاَحَدِ

"*Unë besova në Zotin, të Vetmin, të Pashoq."*

Një shembull tjetër:

وَ الشَّمْسُ تَجْرِى لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا

"Edhe dielli rend në rrugën e tij deri në një kohë (të përcaktuar)."[357]

Atëherë, "Lami" i لِمُسْتَقَرٍّ i përkthyer si, *"deri në, gjer",* shpreh gjithashtu kuptimin e ***"në".*** E kështu besimtarët e zakonshëm e shohin atë si të shprehte kuptimin e ***"gjer në"*** dhe e kuptojnë se dielli, i cili është si një llambë e lëvizshme duke dhënë dritë e nxehtësi për ta, sigurisht do ta përfundojë një ditë udhëtimin e tij dhe do të arrijë vendin e tij të pushimit, atëherë ai merr një formë që s'do të jetë më i dobishëm. Kështu, duke shqyrtuar mirësitë e mëdha që Krijuesi i Gjithëlavdishëm i ka lidhur me diellin, ata deklarojnë: **Subhanall-llah, El-Hamdu lil-lah** *"Lavdia i takon Krijuesit! Gjithë lavdërimet e falënderimet i përkasin Zotit xh.sh. !*

[357] Kur'an; 36:38

Një studiues i shquar gjithashtu do ta shfaqte "*Lamin"* me kuptimin e "*deri në, gjer"*, por ai do të mendonte për të jo vetëm si një llambë drite, por gjithashtu si një sovajkë duke thurur endje dekorative të Krijuesit në tezgjahun e pranverës e të verës, si një shishe boje, që boja e së cilës është dritë për Letrat e të Përjetshmit të Vetëm të cilat shkruhen në fletën e natës e të ditës. Dhe duke menduar për sistemin dhe rregullsinë e botës, nga e cila lëvizja e jashtme dhe e dukshme e diellit është një shenjë dhe për të cilën ajo tregon, ai do të binte në sexhde përpara urtësisë së Tij duke thënë: **Mashall-llah!** *Çfarë çudirash ka dashur Zoti xh.sh.*!, dhe përpara artit të Krijuesit të Gjithurtë thotë: **Barekall-llah!,** *Sa të mëdha janë bekimet e Tij*!

Një gjeograf e astronom do ta shpjegonin "*Lamin"* me kuptimin **"*në"*** si më poshtë: Nëpërmjet urdhrit Hyjnor, me një sustë e hedhje si një lëvizje në boshtet e tij, dielli rregullon, organizon e vë në lëvizje sistemin diellor. Dhe me habi e çudi përpara Krijuesit të Gjithëlavdishëm, i Cili krijon e vendos kështu në rregull këtë orë të madhe, ai thotë: **"E gjithë madhështia e fuqia janë të Zotit!"** Ai do ta flakte tutje filozofinë e do të përqafonte urtësinë e Kur'anit.

Një dijetar i përpiktë do ta konsideronte këtë "*Lam"* si ***shkakor*** dhe ***ndajfoljor,*** dhe do ta shpjegonte atë si më poshtë: Meqenëse Krijuesi i Gjithurtë i ka bërë shkaqet e jashtme si perde për aktet e Tij, nëpërmjet një ligji të përgjithshëm Hyjnor i quajtur "gravitet", Ai i ka lidhur planetët tek dielli si gurët në një bahe dhe i bën ato nëpërmjet atij graviteti të rrotullohen me lëvizje të ndryshme por të rregullta e të organizuara brenda sferës së urtësisë së Tij; dhe me qëllim që t'i japë lindje gravitetit, Ai e ka bërë lëvizjen e diellit rreth boshtit të tij një shkak të jashtëm. Domethënë, kuptimi i لِمُسْتَقَرٍّ është:

فِي مُسْتَقَرٍّ لَهَا لِاسْتِقْرَارِ مَنْظُومَتِهَا

"Deri në një kohë -vend- të përcaktuar" është një lëvizje në vendin e kohën e përcaktuar për qëndrueshmërinë e sistemit diellor", sepse lëvizja lind nxehtësi, nxehtësia lind fuqi dhe fuqia lind gravitet të jashtëm. Ai është një kanun Hyjnor e një ligj Hyjnor.

Kështu, duke e kuptuar këtë nga një shkronjë e vetme e Kur'anit, ky filozof do të deklaronte: **I gjithë lavdërimi e falënderimi i takojnë**

Zotit. Sigurisht urtësia e vërtetë gjendet në Kur'an, kurse filozofinë pothuajse e konsideroj asgjë."

Ideja e mëposhtme do t'i ndodhte **një mendimtari me dhunti poetike** nga ky *"Lam"* dhe nga qëndrueshmëria e përmendur lart: "Dielli është një pemë dritëdhënëse, ndërsa planetët janë frutat e saja të lëvizshme... Por në kundërshtim me pemët, dielli lëkund vetveten që të mos bien frutat. Në qoftë se ai nuk do ta lëkundte vetveten, ato do të binin e do të shpërndaheshin." Atëherë ai do të mendonte me vete: "Dielli është si një udhëheqës shpirtëror i një rrethi *dhikri* -përmendje e Zotit- që po recitojnë Emrat e Zotit xh.sh.. Kështu, ai e përmend Zotin në qendrën e rrethit me një dashuri tepër të zjarrtë dhe i bën të tjerët të recitojnë". Në një trajtesë tjetër, unë e përshkrova këtë kuptim si më poshtë:

"Po, dielli është një pemë që mban fruta; ai tund vetveten që të mos bien planetët, që janë frutat e tij...

Në qoftë se ai do të qëndronte në heshtje, forca tërheqëse do të pushonte.. dhe ata ashikë të mirorganizuar do të bërtisnin nëpër hapësirë në ekstazë."

Një shembull tjetër:

أُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"...Dhe janë ata që do të jenë më të suksesshmit, të shpëtuarit."[358]

Ky vërset është i përgjithshëm e i papërcaktuar. Ai nuk specifikon se në çfarë mënyre do të jenë ata të suksesshëm, të shpëtuar; kështu çdo person mund të gjejë në të çfarë ai dëshiron. Vërseti e shkurton fjalën me qëllim që të zgjerohet kuptimi, sepse qëllimi i disave prej atyre të cilëve ai u adresohet është të jenë të shpëtuar nga zjarri. Të tjerët mendojnë vetëm për parajsë, disa dëshirojnë lumturi të përjetshme. Një grup kërkon vetëm kënaqësinë e Zotit xh.sh., kurse një grup tjetër kanë synimin më të lartë dhe shpresojnë e dëshirojnë shikimin e Krijuesit Hirplotë, e kështu me radhë.. Në shumë vende Kur'ani i lë fjalët të hapura kështu si kjo, pra që ato mund të jenë të përgjithshme. Ai i lë

[358] Kur'an; 2:5

gjërat të pathëna, lë në heshtje diçka me qëllim që ato të mund të shprehin shumë kuptime. Ai i shkurton e i përmbledh me qëllim që gjithësecili të gjejë pjesën e tij. Kështu, kur thotë: اَلْمُفْلِحُونَ *"...që do të jenë të suksesshmit*, të shpëtuarit,*"* ai nuk përcakton se si ata do të kenë sukses; është sikur vërseti me heshtjen e tij të thonte:

"O Muslimanë!.. Merrni lajme të gëzueshme. O ju që keni frikë Zotin xh.sh.!.. Ju do të gjeni mbarësi duke shpëtuar nga Ferri. O njerëzit e drejtë!.. Ju do të gjeni shpëtim e begati në Parajsë. O ju që kërkoni njohjen e Zotit xh.sh.!.. Ju do të arrini kënaqësinë e Zotit xh.sh.! O dashuruesit e Bukurisë së Zotit xh.sh.!.. Ju do të përjetoni shikimin e Zotit Hirplotë, e kështu me radhë."

Kështu, nga mijëra shembuj, ne kemi dhënë vetëm një shembull ku secila nga frazat, fjalët, shkronjat, heshtjet dhe përjashtimet, demonstrojnë gjithëpërfshirjen e fjalëve të Kur'anit. Ju mund t'i krahasoni vërsetet dhe tregimet e tij me këto nëpërmjet analogjisë.

Një shembull tjetër, vërseti,

فَاعْلَمْ اَنَّهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ

"...Dije, pra, se padyshim nuk ka zot tjetër përveç All-llahut, dhe kërko falje për gjynahin tënd..."[359]

Ky vërset përmban aq shumë aspekte e shkallë, saqë të gjithë nivelet e Evlijave kanë parë prej tij nevojat e tyre tek të gjitha shkallët e tyre dhe kanë gjetur prej tij ushqim shpirtëror, kuptim të freskët e të përshtatshëm për nivelet e tyre, sepse, meqenëse Emri **"All-llah"** është Emër Gjithëpërfshirës, ndodhen brenda tij aspekte të Njësisë Hyjnore sa numri i Emrave të Bukur:

اَىْ: لاَ رَزَّاقَ اِلاَّ هُوَ ۞ لاَ خَالِقَ اِلاَّ هُوَ ۞ لاَ رَحْمنَ اِلاَّ هُوَ

"Nuk ka furnizues tjetër përveç Atij! Nuk ka krijues tjetër përveç Atij! Nuk ka të Gjithëmëshirshëm përveç Atij!" Dhe kështu me radhë.

[359] Kur'an; 47:19

Dhe për shembull, nga tregimet e Kur'anit, historia e Musait a.s. përmban me mijëra dobi e mësime, ashtu si Shkopi i Musait a.s.. Në tregim ka shumë qëllime e aspekte si:

Ngushëllimi, lehtësimi e qetësimi i profetit Muhammed a.s.m. dhe si kërcënimi ndaj jobesimtarëve, poshtërimi ndaj hipokritëve dhe qortimi ndaj çifutëve. Për këtë arsye, ajo përsëritet në shumë sure. Megjithëse ajo i shpreh të gjitha qëllimet në secilin vend, vetëm njëri është qëllimi kryesor, ndërsa të tjerët janë dytësorë.

Në qoftë se ti thua: "Si t'i njohim të gjitha kuptimet në shembujt që ti dhe, për të cilat Kur'ani synon e tregon?"

Ne do të përgjigjeshim: Meqenëse Kur'ani është një fjalim parapërjetësie me të cilin Zoti xh.sh. u flet niveleve të ndryshme të njerëzimit të vënë në radhë, mbi e përtej shekujve dhe i mëson ata të gjithë, padyshim ai do të përfshijë e synojë kuptime të shumta sipas atyre aftësive të ndryshme të të kuptuarit dhe do të bëjë aluzione për çfarë ai synon.

Po, kuptimet e shumta në fjalët e Kur'anit të ngjashme me ato të përmendura këtu janë provuar tek **Isharatul-Ixhaz** sipas rregullave të gramatikës arabe, shkencave të retorikës, semantikës –kuptimor–, dhe sipas elokuencës e rregullave të tyre. Sipas konsensusit të atyre që u cilësuan për të interpretuar ligjin e shenjtë, komentatorëve dhe studiuesve të teologjisë e të sheriatit, sipas dëshmisë së ndryshimeve të tyre me kushtet që ato u konsideruan të sakta nga shkencat e arabishtes dhe u vlerësuan të drejta nga parimet e fesë, të gjitha aspektet dhe kuptimet që gjenden të pranueshme nga shkenca e semantikës, të përshtatshme nga shkenca e retorikës dhe të dëshirueshme nga shkenca e elokuencës janë midis kuptimeve të Kur'anit. Kur'ani ka vënë aluzione e nënkuptime për secilin nga ato kuptime sipas shkallës së tij. Ato, ose janë të fjalëpërfjalshme -të mirëfillta- ose domethënëse –kuptimplota. Në qoftë se janë domethënëse, tregohet një aluzion për secilën nga ato ose nga konteksti i mëparshëm, ose pas kontekstit, ose nga një vërset tjetër. Disa nga ato janë shpjeguar në qindra mijëra komente të Kur'anit me njëzet, tridhjetë, dyzet, gjashtëdhjetë e madje me tetëdhjetë vëllime të shkruara nga dijetarë të saktë, të cilët janë të qartë e prova vendimtare për gjithëpërfshirjen e jashtëzakonshme të fjalëve të Kur'anit. Megjithatë, në qoftë se ne do të duhej të

demonstronim në këtë Fjalë çdo aluzion që tregon çdo kuptim së bashku me rregullat e tij, Fjala do të bëhej tej mase e zgjatur... Prandaj ne po e shkurtojmë këtu dhe për pjesë të tij ju referojmë ju tek ***Isharatul-Ixhaz*** *"Shenjat e mrekullisë."*

Shkreptima e dytë*:* *Është gjithëpërfshirja e jashtëzakonshme në kuptimin e tij.* Në të vërtetë, Kur'ani ka derdhur –dhuruar– nga thesaret e kuptimeve të tij burimet për të gjithë interpretuesit e ligjit Hyjnor, ndriçimet –shijet, eksperiencat– e të gjithë atyre që kërkojnë njohjen e Zotit xh.sh., rrugët e të gjithë atyre që kërkojnë lidhje me Zotin xh.sh., metodat e të gjithë të përkryerve midis njerëzimit, dhe medhhebet e të gjithë dijetarëve të përpiktë; Kur'ani në të gjitha kohët ka qenë udhëzuesi i të gjithë atyre, i ka orientuar ata në përparimin e tyre dhe është vërtetuar me unanimitet nga të gjithë ata se Kur'ani ka ndriçuar rrugët e tyre nga thesaret e tij të pashtershme.

Shkreptima e tretë: ***Kjo është gjithëpërfshirja e tij e jashtëzakonshme në njohurinë e tij.*** Në të vërtetë, Kur'ani ka bërë që, nga oqeani i njohurisë së tij të derdhen shkenca të shumta e të ndryshme të sheriatit, shkenca të shumëllojshme të hakikatit dhe shkenca të ndryshme të shumta të tarikatit. Gjithashtu, Kur'ani ka bërë që nga ai oqean të derdhen me bollëk e rregullsi urtësia e vërtetë e sferës së mundësive për të ndodhur, shkencat e vërteta të sferës së domosdoshmërisë dhe e njohurive të fshehura të sferës së Ahiretit. Do të ishte e nevojshme të shkruhej një vëllim i tërë për të sjellë shembuj të kësaj shkreptime, por si shembull, ne po ju tregojmë Njëzet e pesë Fjalët e shkruara deri tani. Po, të vërtetat e sakta të të gjitha Njëzet e pesë Fjalëve janë vetëm njëzet e pesë pika nga oqeani i njohurisë së Kur'anit. Në qoftë se ka mangësi në ato Fjalë, ato burojnë nga kuptimi im i mangët.

Shkreptima e katërt: ***Kjo është gjithëpërfshirja e jashtëzakonshme e temave që ai paraqet.*** Po, në të vërtetë, Kur'ani ka grumbulluar subjekte e gjëra që i përkasin njeriut dhe detyrave të tij, universit dhe Krijuesit të universit, dynjasë dhe Ahiretit, qiejve dhe tokës, të shkuarës e të ardhmes dhe parapërjetësisë e paspërjetësisë; ai i shpjegon të gjitha esencat dhe çështjet e rëndësishme nga krijimi i njeriut prej lëngut të farës deri kur ai futet në varr; nga etika e saktë e të ngrënit dhe e gjumit deri tek çështjet e kaderit Hyjnor dhe të parapërcaktimit; nga krijimi i botës në gjashtë ditë deri tek detyrat e fryrjes së erërave që tregohen nga

betimet në Kur'an si: وَالْمُرْسَلَاتِ ۞ وَالذَّارِيَاتِ *"(Betohem) për erërat që shpërndajnë pluhur!"*[360]*;* dhe *"(Betohem) për erërat e çuara një pas një!"*[361]*,* nga ndërhyrja e Tij (e Zotit) në zemrën e njeriut dhe në dëshirën e tij të treguara nga vërsetet:

وَمَا تَشَاؤُنَ اِلاَّ اَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ ۞ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ

"Dijeni se All-llahu ndërhyn ndërmjet njeriut dhe zemrës së tij"[362]*,* Dhe *"Por ju nuk mund të dëshironi veçse po deshi All-llahu"*[363]*,*

për tek, وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ *"Dhe qiejt do të jenë të mbështjellë në Dorën e Tij të Djathtë."*[364]

Domethënë, është Ai që i përfshin të gjithë qiejt brenda kapjes së Tij, nga lulet, vreshtat dhe hurmat e tokës të përshkruara në:

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَاَعْنَابٍ

"Dhe Ne kemi bërë në të kopshte hurmash dhe vreshta"[365]*,* deri tek e vërteta e çuditshme e shprehur nga:

اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا

"Kur toka të dridhet me tronditjen e madhe;"[366]*,* nga gjendja e qiejve te vërseti:

ثُمَّ اسْتَوَى اِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ

"Atëherë Ai drejtoi (vullnetin e Tij) drejt qiellit kur ai ishte tym."[367]

---

[360] Kur'an; 51:1
[361] Kur'an; 77:1
[362] Kur'an; 8:24
[363] Kur'an; 76:36
[364] Kur'an; 76:30
[365] Kur'an; 36:34
[366] Kur'an; 99:1
[367] Kur'an; 41:11

deri tek çarja e tyre me tym dhe yjet duke rënë e duke u shpërndarë në hapësirën e pafund; nga hapja e Dynjasë për provim e testim gjer tek fundi i provimit; varri i cili është banesa e parë prej banesave të Ahiretit, pastaj nga Berzah (bota e ndërmjetme), ringjallja e Ura e Siratit deri tek Xhenneti, deri tek lumturia e përjetshme; nga ngjarjet e së shkuarës, që nga krijimi i trupit të Hazreti Ademit e konflikti i djemve të tij deri tek Përmbytja e Gjithësisë, e deri tek mbytja e popullit të Faraonit, ngjarjet e mëdha të shumicës së profetëve, nga kushti –ngjarja– e parapërjetësisë që nënkuptohet nga vërseti:

اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ *"...(duke u thënë atyre): A nuk jam Unë Zoti juaj?"*[368] deri tek ndodhja e paspërjetësisë e shprehur nga vërseti:

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ اِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ

"Disa fytyra atë ditë do të jenë që shkëlqejnë (Nadirah). Duke parë Zotin e tyre;"[369]

Të gjitha këto subjekte themelore e të rëndësishme janë shpjeguar në një mënyrë që i përshtatet të Gjithëlavdishmit të Vetëm, i Cili administron të gjithë universin sikur të ishte një pallat, e hap dhe e mbyll Dynjanë e Ahiretin si dy dhoma, e rregullon tokën sikur të ishte një kopsht dhe qiejt sikur të ishin një tavan i stolisur me llamba, e shikon të shkuarën e të ardhmen sikur të ishin dy fletë të pranishme përpara shikimit të Tij si nata e dita, e vështron parapërjetësinë e paspërjetësinë sikur të ishin e djeshmja dhe e nesërmja dhe i shikon ato të dyja si kohën e tashme në të cilën janë lidhur dy anët e zinxhirit të akteve Hyjnore.

Ashtu si një mjeshtër, i cili flet për dy shtëpi që i ka ndërtuar e administruar dhe për programet që lidhen me ato të dyja, bën një fletë pune e një indeks organizimi, po kështu Kur'ani në një formë që i përshtatet Krijuesit të Vetëm i Cili e bëri universin dhe e drejton atë, ka shkruar fletën e punëve të Tij, indekset e programeve të Tij –në qoftë se do të lejohej shprehja– dhe i shfaqi ato. Nuk shikohet në të ndonjë shenjë artificializmi apo ndonjë shfaqje e rreme. Ashtu siç nuk

[368] Kur'an; 7:172
[369] Kur'an; 75:22-23

ka ndonjë shenjë imitimi apo ndonjë aluzion dredhie, sikur të flisje në emrin e dikujt tjetër apo të supozonte vetveten të jetë në vendin e dikujt tjetër e duke folur mashtrime të tilla si këto, po ashtu me të gjithë seriozitetin e tij, me të gjithë pastërtinë e tij dhe me të gjithë sinqeritetin e tij, komentimi i pastër, i ndritshëm e brilant i Kur'anit, deklaron: "Unë jam fjala dhe shpjegimi i Krijuesit të botëve", ashtu siç deklaron drita e ditës duke thënë: "Unë vij nga dielli."

Po, në të vërtetë, kush përveç Krijuesit, i Cili e stolisi këtë botë me arte antike dhe e mbush atë me mirësi të shijshme dhe ka shpërndarë për bukuri mbi faqen e tokës së bashku me këto çudira të artit të Tij kaq shumë dhurata të çmueshme e duke i renditur ato në rreshta të sistemuara e duke i spërkatur ato mbi faqen e tokës, atëherë përveç Këtij Dhuruesi mirësish kush tjetër është i përshtatshëm për të qenë autori i këtij shpjegimi të mrekullueshëm të Kur'anit që ka mbushur Dynjanë me vlerësim e madhërim, me lavdërime e falënderime e me admirim, saqë e ka transformuar tokën në një vend për të recituar Emrat e Zotit, në një xhami dhe në një vend për të ekspozuar veprat e artit Hyjnor, kush mund të ishte tjetër përveç Autorit të kësaj fjale? Dhe kush tjetër mund të pretendojë të jetë pronari i tij? A do të ishte e përshtatshme për dritën e cila e mbush Dynjanë me dritë që t'i atribuohej diçkaje tjetër përveç diellit!.. Shpjegimi i Kur'anit i cili zgjidhi enigmën e universit dhe ndriçoi botën, atëherë drita e kujt tjetër do të ishte përveç dritës së Diellit të Përjetësisë i Cili krijoi qiejt e tokën? Dhe kush do të guxonte ta imitojë atë dhe të prodhojë si shembulli i tij!.. Po, në të vërtetë, Ky Krijues, i Cili e stolisi këtë botë me artet e Tij, do të ishte e pamundur të mos flasë me njeriun i cili vlerëson artet e Tij. Dhe meqenëse Ai vepron e njeh, padyshim Ai flet; meqenëse Ai flet, sigurisht është Kur'ani i përshtatshëm për të qenë Fjala e Tij. Atëherë Pronari i Mbretërimit, i Cili nuk tregon indiferentizëm edhe për organizimin e një luleje të vogël, si mund të mbetej indiferent ndaj një fjale, e cila e ka transformuar mbretërinë e Tij në një bujë falënderimesh e lavdërimesh? A do të lejonte Ai që kjo Fjalë t'u atribuohej të tjerëve e të bëhej si asgjë?

Shkreptima e pestë: ***Kjo është gjithëpërfshirja e mreku-llueshme e stilit të Kur'anit dhe e thukëtisë së tij.***

Ajo përbëhet nga **"*Pesë flakërima.*"**

Flakërima e parë: Stili i Kur'anit ka një gjithëpërfshirje kaq të mrekullueshme, saqë një sure e vetme përmban oqeanin e Kur'anit i cili përfshin universin. Një vërset i vetëm përmban thesarin e asaj sureje. Shumica e vërseteve, çdo ajet prej tyre, janë si një sure e vogël, dhe shumica e sureve, secila prej tyre, janë si një Kur'an i vogël. Kështu kjo është një mirësi e madhe, një udhëzim e lehtësim që burojnë nga thukëtia e stilit të tij të mrekullueshëm, sepse çdo njeriu, pavarësisht nga nevoja e tij për të lexuar Kur'anin në të gjithë kohën, nuk i jepet rasti ta lexojë atë ose për shkak të budallallëkut të tij, ose për ndonjë arsye tjetër dhe, me qëllim që të mos privohet askush nga Kur'ani, çdo sure është si një Kur'an i vogël, madje çdo vërset i gjatë ka rangun e një sureje të shkurtër. Madje ata Evlija që depërtojnë në kuptimin e brendshëm të gjërave, janë të një mendimi se Kur'ani përfshihet në suren "**El-Fatiha**", ndërsa sureja "**El-Fatiha**" përfshihet në "***Bis mil-lah***." Prova e këtij fakti është konsensusi i dijetarëve të saktë që e kanë verifikuar.

Flakërima e dytë: Vërsetet e Kur'anit janë gjithëpërfshirës përmes tregimit e shprehjes së të gjitha kategorive të të folurit, të njohurive të vërteta dhe nevojave njerëzore, si: Urdhëresa e ndalesa, premtimi e kërcënimi, nxitja e frikësimi, përmbajtja e udhëzimi, tregimet e krahasimet, dekretet Hyjnore dhe mësimet, shkencat që lidhen me universin, ligjet e kushtet e jetës njerëzore, individuale, jetës shoqërore, jetës së zemrës, jetës shpirtërore dhe e jetës së Ahiretit.

Kështu e vërteta e thënies: خُذْ مَا شِئْتَ لِمَا شِئْتَ "*Merr çfarëdo që ti dëshiron nga Kur'ani për çfarëdo që dëshiron*", është bërë e pranueshme në një shkallë të tillë nga njerëzit e së vërtetës, saqë midis tyre ajo është bërë proverbiale. Ndodhet një gjithëpërfshirje e tillë në vërsetet e Kur'anit saqë ato mund të jenë shërim për çdo sëmundje dhe ushqim për çdo nevojë. Po, ato duhet të jenë si kjo: Për shkak se është esenciale që ai është udhëzuesi absolut i të gjitha niveleve të njerëzve të plotësimit, të cilët vazhdimisht ngjiten në shkallët e progresit –ai Kur'an– duhet të jetë pronari i kësaj veçorie.

Flakërima e tretë: Kjo është thukëtia e mrekullueshme e Kur'anit. Ndonjëherë ndodh që Kur'ani përmend dy anët e një zinxhiri të gjatë në një mënyrë që e tregon qartë të gjithë zinxhirin. Ndonjëherë ndodh se ai përfshin qartë, në mënyrë të nënkuptuar (në heshtje), në mënyrë

të figurshme (metaforike) dhe me aluzione, shumë prova të një pohimi në një fjalë. Për shembull, në vërsetin:

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلاَفُ اَلْسِنَتِكُمْ وَ اَلْوَانِكُمْ

"Dhe nga treguesit e Tij është krijimi i qiejve e i tokës dhe dallimi i gjuhëve dhe i ngjyrave tuaja..."[370]

Duke përmendur fillimin dhe fundin e zinxhirit të krijimit të universit, i cili formon zinxhirin e shenjave dhe treguesve të Njësisë Hyjnore dhe pastaj duke treguar zinxhirin e dytë, ai e bën lexuesin të lexojë zinxhirin e parë. Në të vërtetë, shkalla e parë e fletëve të botës të cilat dëshmojnë për Krijuesin e Gjithurtë është krijimi në fillim i qiejve e i tokës, pastaj stolisja e qiejve me yje, pastaj toka u bë të gëzohej me qënie të gjalla; pastaj është ndryshimi e ndërkëmbimi i stinëve nëpërmjet nënshtrimit të diellit e të hënës; pastaj ndryshimi e ndërkëmbimi i ditës e i natës dhe zinxhiri i ngjarjeve brenda këtyre.

Dhe kështu ai vazhdon deri tek tiparet karakteristike dalluese individuale në shprehjet e fytyrës e në zërat, të cilat janë vende të shtrira më gjërësisht në shumësi e shumëllojshmëri... Kështu, meqenëse ndodhet një rregullsi e çuditshme dhe e urtë në tiparet e shprehjeve të fytyrës së njeriut, të cilat janë më të largëtat prej rregullit, dhe duken më të nënshtruarat ndaj ndërhyrjes së rastësisë, në qoftë se shfaqet që Pena e Mjeshtrit të Gjithurtë vepron tek ato, atëherë padyshim, fletët e tjera, rregulli i të cilave është i qartë, do të kuptohen në vetvete e do të tregojnë Skalitësin e tyre. Dhe meqenëse veprat e artit e të urtësisë së Krijuesit të Vetëm janë të dukshme në krijimin origjinal të qiejve madhështorë e të tokës, i Cili i vendos ato me urtësi si gurët themeltarë të pallatit të universit, veprat e Artit të Tij dhe skalitja e urtësisë së Tij, sigurisht do të jenë më të qartat në qëniet e tjera të Tij. Kështu, duke ekspozuar të fshehurën dhe duke fshehur të dukshmen, ky vërset shpreh ngjeshjen më të bukur të stilit.

Dhe gjithashtu në vërsetet: فَسُبْحَانَ اللّهِ حِينَ تُمْسُونَ *"Lavdërojeni lart pra All-llahun kur ju mbërrini në mbrëmje..."* Deri tek,

[370] Kur'an; 30:22

وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلَى فِى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"...Atij i takon krahasimi më i lartë në qiej dhe në tokë. Dhe Ai është i Gjithëfuqishmi, i Gjithurti."[371]

Zinxhiri i provave që gjashtë herë fillon me fjalët: وَمِنْ آيَاتِهِ وَمِنْ آيَاتِهِ *"Dhe midis shenjave të Tij..., dhe midis treguesve të Tij...,"* është një zinxhir xhevahiresh, një zinxhir drite, një zinxhir mrekullie dhe një zinxhir i mrekullueshëm i ngjeshjes së stilit. Unë do të dëshiroja nga zemra t'i tregoja diamantet e fshehur në këto thesare, por çfarë mund të bëj, diskutimi këtu nuk e mbështet atë. Prandaj, duke e shtyrë për një kohë tjetër, në dashtë Zoti, unë nuk po e hap tani atë derë.

Dhe për shembull:

فَاَرْسِلُونِ يُوسُفُ اَيُّهَا الصِّدِّيقُ

"...Prandaj më dërgoni mua." (i foli):"O Jusuf, njeriu i së vërtetës!"[372], kështu ndërmjet فَاَرْسِلُونِ *"...prandaj më dërgoni mua",* dhe يُوسُفُ *"O Jusuf!"* janë këto fjalë:

اِلَى يُوسُفَ لِاَسْتَعْبُرَ مِنْهُ الرُّؤْيَا فَاَرْسَلُوهُ فَذَهَبَ اِلَى السِّجْنِ وَ قَالَ يُوسُفُ

"...Tek Jusufi që të mund ta pyes atë për të interpretuar ëndrrën. Atëherë ata e dërguan atë, dhe ai shkoi tek burgu dhe tha Jusufi..."

Domethënë, megjithëse pesë fjali janë shkurtuar e përmbledhur në një fjali, ajo nuk e prish qartësinë dhe as nuk e pengon kuptimin e saj.

Dhe për shembull:

اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَارًا

" (Ai) i Cili nxjerr për ju zjarrin nga pema e gjelbër."[373]

---

[371] Kur'an; 30:17-27
[372] Kur'an; 12:46

Këtu Kur'ani përballë mohimeve të njeriut kundërshtar, i cili sikur po sfidon Krijuesin me thënien e tij: *"Kush do t'u japë jetë këtyre kockave kur të jenë kalbur e të jenë bërë pluhur?"* ***Kur'ani thotë: "****Thuaj: Ai do t'u japë jetë, i Cili i krijoi për herë të parë! Dhe Ai është për çdo krijesë i Gjithëditur!****" Për më tepër, ai thotë:* اَلشَّجَرِ ٱلْاَخْضَرِ *"...nga pema e gjelbër"* [374]***, Ai pra është i aftë t'u japë jetë kockave të kalbura".*** Kështu, kjo fjali drejtohet tek pretendimi i ringjalljes përmes disa mënyrave dhe e vërteton atë.

Së pari, me këto fjalë Kur'ani fillon zinxhirin e mirësive të cilat Zoti ia dhuroi njeriut duke ia kujtuar e duke e prekur në ndjenja. Dhe meqenëse e përshkruan me hollësi në vërsete të tjera, ai e shkurton përshkrimin këtu, dhe ia referon arsyes. Me fjalë të tjera, ai thotë: "***Ju nuk mund të ikni nga Ai i Vetmi, i Cili ju jep ju fruta e zjarr nga pemët, ushqim e kokrra nga bimët, drithëra e grurë nga toka dhe gjithashtu e bën tokën një djep të mirë për ju të mbushur me të gjithë ushqimin tuaj dhe e bëri botën një pallat të bukur në të cilin gjenden e përmbushen të gjitha nevojat tuaja, ju nuk mund të jeni të pavarur nga Ai, as të shkoni në mosekzistencë e të fshiheni atje. Ju nuk mund të jeni pa detyra e të hyni në varr për të fjetur në rehati pa u marrë në pyetje e pa u zgjuar."***

Pastaj tregon një dëshmi të këtij pohimi. Me fjalët اَلشَّجَرِ ٱلْاَخْضَرِ *"pema e gjelbër"* ajo nënkupton: **"O ti që mohon ringjalljen!.. Shikoji pemët!.. Ai që sjell në jetë në pranverë pemë të panumërta pasi ato kishin vdekur në dimër dhe që u ngjasonin kockave dhe madje në secilën pemë Ai tregon tre shembuj të ringjalljes nëpërmjet gjetheve, luleve dhe frutave –Fuqia e Këtij të Gjithëfuqishmi të Vetëm nuk mund të sfidohet me mohimin apo duke e konsideruar të pagjasë ringjalljen."**

Pastaj, ai tregon një dëshmi tjetër duke thënë: **"Ai i Vetmi i Cili nxori për ju zjarrin, atë lëndë të lehtë, të hollë e ndriçuese, nga një pemë e dendur, e rëndë dhe e errët, si e vlerësoni ju të pagjasë për**

[373] Kur'an: 36:38
[374] Kur'an; 36:80

Të që t'u japë një jetë të hollë si zjarri dhe një vetëdije si drita kockave që janë si druri!"

Atëherë ai deklaron qartë një dëshmi tjetër; ajo thotë: **"Ai i Cili krijon pemën e famshme që, ndërsa është e gjelbër prodhon zjarr për nomadët në vend të shkrepseve kur dy nga degët e saja fërkohen së bashku dhe kombinojnë dy të kundërtat, si të gjelbrën e lagështirën dhe të thatën e nxehtësinë, duke i bërë ato burimin e zjarrit – na tregon ne se çdo gjë, madje elementet bazë shikojnë tek urdhri i Tij dhe lëvizin me anë të Fuqisë së Tij. Atëherë nuk mund të jetë e pagjasë për Atë të Vetmin, i Cili demonstron se asnjëra nga këto dukuri nuk është e pavarur apo të veprojë nga vetvetja, që Ai ta ringjallë përsëri njeriun nga toka, të cilin nga toka e krijoi e që më vonë në tokë e rikthen. Ai nuk mund të sfidohet me mosbindje e kundërshtim."**

Pastaj me fjalën *"pema e gjelbër"*, duke sjellë ndërmend Pemën e famshme të Musait a.s., ajo tregon se ky pretendimi i Muhammedit a.s.m. gjithashtu është ai i Musait a.s., e duke aluduar hollë për konsensusin e profetësisë, ajo i shton një pikë të hollë e një bukuri tjetër frazës.

Flakërima e katërt: Thukëtia e Kur'anit është aq gjithëpërfshirëse dhe e mrekullueshme, saqë kur studiohet me kujdes, ajo bëhet e dukshme përmes ndonjë ngjarjeje të hollësishme apo të veçantë. Ai me dhembshuri u tregon mendjeve të thjeshta e të zakonshme rregullat e shtrira e të zgjatura universale dhe ligjet e përgjithshme si duke treguar një oqean në një kanë uji. Ne do të tregojmë vetëm dy shembuj të kësaj nga mijëra të tillë:

Shembulli i parë: Janë tre vërsetet e shpjeguara në detaje në stacionin e parë të *"Fjalës së Njëzet"* të cilët përshkruajnë nën emrin e **"*të mësuarit të emrave*"** për personin e Ademit a.s.; vërseti tregon të mësuarit e të gjitha shkencave dhe degëve të njohjes me të cilat janë frymëzuar bijtë e Ademit**. N**ëpërmjet rënies në sexhde të engjëjve për Ademin dhe mosrënies në sexhde të shejtanit, vërseti tregon se shumica e krijesave nga peshqit gjer tek engjëjt i janë nënshtruar llojit njerëzor, ndërsa krijesat e dëmshme nga gjarpërinjtë gjer tek djajtë nuk i binden njeriut e janë armiqësorë ndaj tij. Nëpërmjet ngjarjes së "therrjes së një lope" nga populli i Musait a.s. vërseti sugjeron: Koncepti i adhurimit të

lopës u therr me thikën e Musait a.s.; ai koncept u mor nga adhurimi i lopëve në Egjipt dhe dha efektin e vet te ngjarja e viçit. Nëpërmjet shpërthimit të ujit nga shkëmbi, dhe nëpërmjet burimeve duke vërshuar e duke u shpërndarë, vërseti tregon se shtresa e shkëmbit, e cila është nën shtresën e dheut, vepron si burim e si depozita e ujit, që pajis dheun me çfarë i jepë jetë.

Shembulli i dytë: Kjo është e tëra dhe pjesët e tregimit të Musait a.s. i cili përsëritet shpesh në Kur'an, dhe secila nga përsëritjet shfaqet si cep i një rregulli universal, secila përsëritje duke shprehur rregullin në çështje.

Për shembull:

يَا هَامَانُ ابْنِ لِى صَرْحًا

"O Haman! Ndërto për mua një kullë..."[375]

Faraoni po urdhëron ministrin e tij: "Ndërto për mua një kullë të lartë me qëllim që të mund të shikoj qiejt e të vështroj nëse ndodhet atje ndonjë zot i cili sundon e vepron, ashtu siç pretendon Musai a.s.." Kështu nëpërmjet fjalës صَرْحًا *"Kullë"* vërseti tregon një ngjarjeje të pjesshme e një rregull të çuditshëm dominant në traditat e faraonëve të Egjiptit, të cilët pretenduan hyjninë për shkak të mohimit të Krijuesit dhe për shkak të besimit të tyre tek natyra. Duke adhuruar famën, nëpërmjet shfaqjes së veprave të sundimit të tyre, ata përjetësuan emrin e tyre dhe ndërtuan piramidat e famshme -sikur të ishin male- në mes të shkretëtirës ku nuk ka male, që të bëheshin të famshëm me to dhe ruajtën kufomat e tyre me balsamosje duke i vënë në ato varreza të larta, për shkak të besimit të tyre në ritrupëzimin e shpirtërave e në magjinë.

Dhe për shembull:

فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ

"Kështu këtë ditë Ne do ta nxjerrim trupin tënd (të vdekur nga deti)."[376]

---

[375] Kur'an; 40:36
[376] Kur'an; 10:92

Kjo thënie i drejtohet Faraonit i cili u mbyt: "Sot Unë do ta shpëtoj trupin tënd, që është mbytur." Vërseti tregon se çfarë rregulli kishin jetët e faraonëve duke u kujtuar vdekjen që ishte mbushur plot mësime, e cila është kalimi i kufomave të të vdekurve të tyre me balsamosje duke i marrë ato nga e shkuara e duke i dërguar për t'u parë nga brezat e së ardhmes, sipas besimit të tyre në ritrupëzimin e shpirtërave; gjithashtu kjo pjesë fjalie e vërsetit tregon një shkreptimë mrekullie të së padukshmes, se trupi që u zbulua në shekullin aktual është pikërisht trupi i Faraonit që u mbyt; dhe ashtu siç u hodh ai në bregdet në vendin tek i cili u mbyt, po ashtu do të hidhej nga deti i kohës mbi valët e shekujve për tek bregu i këtij shekulli.

Dhe për shembull:

يُذَبِّحُونَ اَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ

"...Ata therrën (vranë) djemtë tuaj e lanë të gjalla gratë tuaja."[377]

Nëpërmjet një ngjarjeje në kohën e Faraonit, therrjes së bijve të Israilit dhe lënies gjallë të grave dhe vajzave të tyre, vërseti tregon masakrat e shumta që populli çifut ka pësuar në shumicën e vendeve në çdo shekull, dhe rolin që kanë luajtur gratë dhe vajzat e tyre në jetën e shthurur njerëzore,

وَلَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَوةٍ ۞ وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِى الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۞ وَيَسْعَوْنَ فِى الْاَرْضِ فَسَادًا وَاللّٰهُ لاَ يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ۞ وَقَضَيْنَا اِلَى بَنِى اِسْرَائِيلَ فِى الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِى الْاَرْضِ مَرَّتَيْنِ ۞ وَلاَ تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ

"Dhe në të vërtetë ju do t'i gjeni ata (çifutët) të jenë më të eturit nga të gjithë njerëzit në këtë jetë,"[378] *"Dhe sheh shumë prej tyre (çifutëve) të nxitojnë drejt gjynaheve dhe shkeljes së ligjeve (të All-llahut) dhe të hanë prej gjërave të palejuara, me të vërtetë e poshtër është ajo çfarë ata punojnë."*[379] *"...ndërsa ata*

[377] Kur'an; 2:49; 14:6
[378] Kur'an; 2:96
[379] Kur'an; 5:62

gjithnjë përpiqen të bëjnë djallëzi në tokë. Dhe All-llahu nuk i do ata që punojnë djallëzi e prapësi në tokë."[380] *"Dhe Ne shkruam për bijtë e Israilit në libër (Teurat) se vërtet që ju (bijtë e Israilit) do të bëni dy herë padrejtësi në tokë..."*[381] *"Dhe mos punoni të këqia duke bërë ligësi në tokë."*[382]

Këto dy pohime të Kur'anit të drejtuara ndaj çifutëve përfshijnë dy rregulla të rëndësishëm të përgjithshëm se, ai popull kurdis kurthe e intriga në jetën shoqërore njerëzore me mashtrimet e dredhitë e tyre që trondisin shoqërinë njerëzore. Ato pohojnë se ai komb ashtu siç qe shkaku për ndezjen e luftës midis të varfërve e të pasurve duke nxitur punëtorët kundër pronarëve, po ai popull ishte shkak për ngritjen e bankave dhe përdorën kamatën dhe interese të përbëra, si dhe grumbulluan pasuri përmes dredhive e hileve; gjithashtu ishte po ai komb, i cili me qëllim për t'u hakmarrë kundra fitimtarëve dhe qeverive nga të cilët gjithnjë kanë vuajtur shtypjen e mundimin, u ndërlikuan në çdo llojë organizate të korruptuar duke pasur gisht në çdo lloj revolucioni.

Dhe për shembull:

فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ

"...Atëherë dëshirojeni vdekjen nëse jeni të vërtetë. Por ata kurrë nuk do ta dëshirojnë atë..."[383]

Domethënë, ***"Në qoftë se çfarë ju thoni është e vërtetë, kërkojeni vdekjen. Por ju kurrë nuk do ta kërkoni atë!*** Kështu, nëpërmjet një ngjarjeje të pjesshme në një tubim të vogël në prani të Profetit a.s.m., vërseti pohon se ai komb çifut, i cili është më i shquari midis popujve të njerëzimit për lakminë për jetën dhe frikën nga vdekja, ai nuk do ta kërkojë vdekjen gjer Ditën e Kijametit, sipas gjuhës së gjendjes së tij dhe nuk do ta braktisë lakminë e tij për jetën.

Dhe për shembull:

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ

[380] Kur'an; 6:64
[381] Kur'an; 17:4
[382] Kur'an; 2:60
[383] Kur'an; 2:94-95

"Dhe kështu ata u mbuluan me poshtërim dhe mjerim..."[384]

Përmes kësaj, vërseti përshkruan fatin e ardhshëm të atij kombi në një mënyrë të përgjithshme. Atëherë, meqenëse lakmia dhe korrupsioni depërtuan thellë në karakteret dhe natyrat e atij populli, Kur'ani vepron me shumë rreptësi kundër tyre. Dhe u jep atyre goditje të rënda ndëshkuese. Kështu, në dritën e këtyre shembujve, bëj analogji me ngjarjet e tjera që u ndodhën bijve të Israilit dhe me tregimin e Musait a.s..

Tani ndodhen shumë shkreptima të mrekullisë pas fjalëve të thjeshta dhe subjekteve të veçanta të Kur'anit, ashtu si shkreptima e mrekullisë në këtë flakërimën e katërt. Një njeriu mendjemprehtë e me intuitë do t'i mjaftonte vetëm një shenjë.

❍ ***Flakërima e pestë:*** Kjo është gjithëpërfshirja e jashtëzakonshme e Kur'anit në lidhje me qëllimet e tij, çështjet, temat, kuptimet, stilet dhe me cilësitë e tij të holla e me virtytet e larta. ***Po, në të vërtetë, në qoftë se suret e Kur'anit të shpjegimit të mrekullueshëm do të studioheshin me kujdes dhe, veçanërisht hapjet e sureve dhe fillimi e mbarimi i vërseteve, do të shihej se, ndonëse ai grumbullon së bashku të gjitha kategoritë e retorikës, të gjitha pjesët e ligjëratës së hollë, të gjitha klasat e stileve të larta, të gjitha llojet e moralit të lartë, të gjitha përmbledhjet e shkencave që lidhen me universin, të gjitha indekset e njohurisë Hyjnore, të gjitha rregullat e dobishme për jetën njerëzore individuale e shoqërore dhe të gjitha ligjet e ndritshme të shkencave të larta kozmike pavarësisht grumbullimit të këtyre, nuk shfaqet ndonjë shenjë ngatërrimi. Në të vërtetë, të grumbullosh së bashku në një vend kaq shumë kategori të ndryshme të njohjes dhe të mos shkaktosh defekte në sistem apo ngatërrim e vështirësi, padyshim kjo është vepra e një sistemi të mrekullueshëm i të Gjithëfuqishmit.*** Dhe së bashku me këtë rregull brenda kësaj gjithëpërfshirjeje, ashtu siç është shpjeguar e provuar në Njëzet e Katër Fjalët e mëparshme, të grisësh perdet e së zakonshmes, me shpjegime të mprehta –të cilat janë burimi i injorancës së përbërë– dhe të nxjerrësh çudirat e fshehura brenda tyre e t'i shfaqësh ato me qartësi; të thyesh me shpatën prej diamanti të provës idhullin e natyrës, i cili është burimi i çudhëzimit; të shpërndash me gjëmime borie si një rrufe shtresat e dendura të gjumit të pakujdesisë, të zbulosh e të

[384] Kur'an; 2:61

zgjidhësh enigmën e ekzistencës dhe problemin e vështirë e të çuditshëm të krijimit të botës para të cilave filozofia njerëzore e shkenca kanë mbetur të pafuqishme..., sigurisht është vetëm vepra e këtij Kur'ani të mrekullueshëm i cili shikon realitetin, vështron të padukshmen, jep udhëzimin dhe shfaq të vërtetën.

Po, në të vërtetë, në qoftë se vërsetet e Kur'anit do të shqyrtoheshin me vëmendje e me drejtësi, do të shihej se ato nuk i ngjasojnë një zinxhiri gradual mendimi duke ndjekur një ose dy qëllime, siç është rasti me librat e tjerë, por mënyra e Kur'anit është e befasishme dhe e çastit; ai inspirohet në çast; ai ka shenjën, që të gjitha aspektet e tij që vijnë së bashku, vijnë në mënyrë të pavarur, më vete, nga një vend i largët brenda një ligjërate tej mase serioze dhe e rëndësishme e cila vjen vetë e në mënyrë të përmbledhur.

Po, kush është atëherë përveç Krijuesit të universit që mund ta bëjë këtë fjalë të lidhet në këtë shkallë serioziteti me universin dhe me Krijuesin e universit? Kush përveç Krijuesit të Gjithëlavdishëm do të mund të kalonte limitin e tij në një shkallë të pafund e të fliste sipas trillës së tij, në Emrin e Krijuesit të Gjithëlavdishëm e në emër të universit, një fjalë të vërtetë si kjo? Po, në Kur'an, Krijuesi i universit shihet të flasë e të bëjë të flasë me seriozitetin e vërtetësinë më të madhe e në një mënyrë të lartë e të vërtetë. Nuk ka fare ndonjë shenjë që sugjeron imitim. Ai flet e bën të flasë. Për të supozuar të pamundurën, në qoftë se dikush, si Musejleme Gënjeshtari, do të kalonte përtej shenjës së tij e të imitonte fjalët e Krijuesit të tij, të Gjithëfuqishmit Absolut, të fliste sipas ideve të tija, gjithashtu edhe për universin, natyrisht do të ishin mijëra shenja imitimi e tregues gënjeshtre, sepse kur më i ulëti të marrë përsipër mënyrën e më të lartit, atëherë çdo veprim i tij tregon shtirje e imitim. Prandaj, shqyrtoji me kujdes këto vërsete të cilët e shpallin këtë fakt me një betim:

وَالنَّجْمِ اِذَا هَوَى مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَى وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى اِنْ هُوَ اِلاَّ وَحْىٌ يُوحَى

"(Betohem) për yllin kur ai bie (shuhet)! Shoku juaj Muhammedi a.s.m. as nuk ka humbur rrugën e drejtë, as nuk ka gabuar. As nuk flet ai nga dëshira (e vetë atij). Është vetëm shpallje që i frymëzohet."[385]

[385] Kur'an; 53: 1-4

RREZJA E TRETË

Kjo është mrekullia e Kur'anit të Shpjegimit të Mrekullueshëm, e cila është njoftimi i tij për të padukshmen, duke ruajtur rininë e tij në çdo shekull dhe duke qenë i përshtatshëm për çdo nivel të njerëzve. Kjo rreze ka **"Tre rrezëllima".**

Rrezëllima e parë*: Janë njoftimet e tij për të padukshmen.*

Kjo përbëhet nga **"*Tre Shkëlqime".***

Shkëlqimi i parë: *Janë njoftimet e tij për të shkuarën, që lidhen me të padukshmen.* Në të vërtetë, Kur'ani i gjithurtë përmend nëpërmjet gjuhës së Personit, për të cilin çdo njeri ka pranuar se ai ishte "analfabet dhe i besuari", ngjarjet e rëndësishme dhe faktet kuptimplote në lidhje me profetët nga koha e Ademit a.s. deri tek shekulli i lumturisë, më i miri i shekujve, në një mënyrë që, të vërtetuara edhe nga shkrimet e shenjta si Teurati e Ungjilli, i njofton ato ngjarje me fuqinë më të madhe e me seriozitet. Ai përkon me pikat mbi të cilat librat e mëparshëm si Teurati e Ungjilli kishin rënë dakord, dhe vendos midis tyre e saktëson të vërtetën mbi çështjet rreth të cilave ato kishin mospërputhje duke u treguar atyre të vërtetën e çështjes.

Domethënë; **Pikëpamja e Kur'anit e cila depërton tek e padukshmja, i shikon ngjarjet e së shkuarës më mirë se ato libra, është më lart se të gjithë, i shpreh drejt, i vërteton në çështjet mbi të cilat pajtohen dhe i korrigjon në çështjet në të cilat ato nuk pajtohen**. Megjithatë, faktet që tregon Kur'ani rreth ngjarjeve dhe ndodhive të së shkuarës nuk janë gjëra që mund të kapen duke përdorur logjikën e që mund të komunikohen nga arsyeja, por ato janë njohuri të përcjella, të varura nga qiejt, nga shpallja. Dhe sa për njoftimin e transmetuar, ajo është një sferë e atyre që dinë si të lexojnë e të shkruajnë. Ndërsa Kur'ani iu shpall atij, i cili njihej nga miqtë edhe nga armiqtë e tij njëlloj, se ai nuk dinte as të shkruante e as të lexonte, që njihej si i besuari dhe që përshkruhej si analfabet. Gjithashtu, Kur'ani i tregon ato ngjarje të së shkuarës sikur t'i kishte parë të gjitha, sepse ai merr shpirtin dhe burimin e jetës së një ngjarje dhe i bën ato parathënien e qëllimit të tij. Domethënë, përmbledhjet dhe ekstraktet -esencat- që janë në Kur'an tregojnë se ai që i tregon këto përmbledhje dhe esenca, e shikon të gjithë të shkuarën me të

gjitha ngjarjet e saja, sepse, ashtu si dikush që është ekspert në ndonjë shkencë apo profesion, i cili e tregon aftësinë e përvojën nëpërmjet disa fjalëve të ngjeshura, ose nëpërmjet një thënie të shkurtër, po kështu përmbledhjet dhe esencat e ngjarjeve të përmendura në Kur'an tregojnë se ai i cili i tha ato, i përfshin të gjitha ngjarjet dhe i shikon ato, dhe, në qoftë se dikush do të mund të thonte kështu, i tregon ato me aftësi të jashtëzakonshme.

Shkëlqimi i dytë: ***Është dhënia e njoftimeve të tij në lidhje me të ardhmen, e cila është një pjesë tjetër e së padukshmes.*** Ka shumë lloje të kësaj. Lloji i parë është i veçantë e i posaçëm për evlijatë -shenjtorët- dhe për ata që zbulojnë të fshehtat e krijimit. Për shembull: Muhjidin Ibn el-Arabi zbuloi shumë njoftime të së padukshmes në suren *er-Rum* الم غُلِبَتِ الرُّومُ *"Elif, Lam, Mim. Romakët u thyen."*[386]

Dhe Imam Rabbani shikoi shumë shenja të ngjarjeve të së padukshmes dhe njoftimin e tyre përmes ***Muka-taat*** –shkronjave të shkëputura– në fillimin e disa sureve, e kështu me radhë... Për dijetarët e shkollës *Batini* –e dijeve të fshehta–, Kur'ani, nga fillimi gjer në fund, përbëhet nga dhënia e njoftimeve prej të padukshmes. Por ne do të tregojmë pjesë që janë të përgjithshme. Ai gjithashtu ka shumë nivele, njërin prej të cilëve ne do ta diskutojmë. Kështu, Kur'ani i gjithurtë i thotë Profetit të Nderuar a.s.m.,[387]

فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ ۞ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ آمِنِينَ
مُحَلِّقِينَ رُؤُسَكُمْ وَ مُقَصِّرِينَ لاَ تَخَافُونَ ۞ هُوَ الَّذِى اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى
وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ فِى بِضْعِ
سِنِينَ لِلّٰهِ الْاَمْرُ * فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ بِاَيِّكُمُ الْمَفْتُونُ ۞ اَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ
نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمَنُونِ قُلْ تَرَبَّصُوا فَاِنِّى مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ ۞ وَاللّٰهُ

[386] Kur'an; 30:1-2

[387] Këto ajete që japin njoftime për të padukshmen janë sqaruar në libra të shumtë të komentimit. Ato nuk janë shkruar këtu tani sepse qëllimi për ta botuar librin me shkronjat e vjetra (arabe) e shtyu autorin në gabimin e nxitimit, prandaj ato thesare të çmueshëm mbetën të mbyllura. Autori.

يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۞ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَ لَنْ تَفْعَلُوا ۞ وَ لَنْ يَتَمَنَّوْهُ اَبَدًا
سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِى الْآفَاقِ وَفِى اَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُ الْحَقُّ ۞ قُلْ لَئِنِ
اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هذَا الْقُرْآنِ لاَ يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ
كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا يَأْتِى اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ اَذِلَّةٍ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ اَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَلاَ يَخَافُونَ لَوْمَةَ
لاَئِمٍ ۞ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا قُلْ هُوَ الرَّحْمنُ آمَنَّا بِهِ
وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِى ضَلاَلٍ مُبِينٍ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا
مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِى الْاَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِى ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ اَمْنًا

"Bëj durim pra (o Muhammed), vërtet që premtimi i All-llahut është i vërtetë."[388] *"...Padyshim që ju do të hyni në xhaminë e shenjtë (Mekë), në dashtë All-llahu, të sigurtë, disa me kokën të rruar e disa me flokë të shkurtuar pa pasur aspak frikë." "Ai është i Cili e ka çuar të dërguarin e Tij (Muhammedin a.s.m.) me udhëzim dhe fenë e vërtetë, që Ai ta shpallë e ta bëjë atë përmbi të gjitha fetë."*[389] *"...Por ata, pas kësaj humbjes së tyre do të jenë fitimtarë; brenda pak vitesh." "Vendosja e çështjes, para dhe pas (këtyre ngjarjeve) është vetëm nga All-llahu."*[390] *"Shpejt ti do ta shohësh dhe ata do ta shohin."*[391] *"Cili prej jush është i çmendur."*[392] *"Apo thonë:" (Muhammedi a.s.m. është) vjershëtor! Ne presim kur t'i bjerë ndonjë fatkeqësi ndërkohë!"*[393] *"Thuaju (o Muhammed a.s.m.): Prisni! Se edhe unë jam nga ata që presin!"*[394] *"Dhe All-llahu do të të mbrojë ty nga njerëzit."*[395] *"Por nëse nuk e bëni dot atë dhe ju kurrë nuk mund ta bëni atë..."*[396]

---

[388] Kur'an; 30:60
[389] Kur'an; 48:27-28
[390] Kur'an; 68:6
[391] Kur'an; 68:5
[392] Kur'an; 30:3-4
[393] Kur'an; 52:30
[394] Kur'an; 52:31
[395] Kur'an; 5:67
[396] Kur'an; 2:24

"Por ata kurrë nuk do ta dëshirojnë atë (vdekjen)."[397] *"Ne do t'u shfaqim atyre shenjat Tona në gjithësi dhe në vetë veten e tyre derisa t'u bëhet e qartë se ky (Kur'ani) është e vërteta."* [398] *"Thuaj: Nëse njerëzimi dhe xhindet do të mblidheshin të gjithë bashkë të nxirrnin ngjasimin e këtij Kur'ani, ata nuk do ta bënin dot përngjasimin e tij, edhe sikur ta ndihmonin njëri-tjetrin."*[399] *"...Atëherë All-llahu do të sjellë një popull të cilin Ai do ta dojë dhe ata do ta duan Atë; të përulur ndaj besimtarëve, të rreptë ndaj jobesimtarëve, që luftojnë në rrugë të All-llahut dhe gjithnjë të pafrikësuar ndaj fajësimeve të fajësuesve."*[400] *"Dhe thuaju: Gjithë lavdërimet dhe falënderimet i takojnë All-llahut, Ai do t'ju tregojë juve shenjat e Tij, dhe ju do t'i dalloni ato."*[401] *"Thuaj: Ai është i Gjithëmëshirshmi, ne Atij i besojmë dhe tek Ai ne mbështetemi, dhe shpejt ju do ta merrni vesh se kush është në gabim e në humbje të qartë."*[402] *"All-llahu u ka premtuar atyre nga mesi juaj që besojnë dhe që punojnë mirësi e drejtësi, se Ai patjetër do t'u sigurojë atyre vazhdimësinë (e fuqisë) në tokë, ashtu siç ua siguroi Ai këtë atyre përpara tyre dhe se Ai do t'u sigurojë fuqinë për të zbatuar e përmbushur fenë e tyre, atë të cilën Ai e ka zgjedhur për ta; dhe padyshim që Ai do t'u japë atyre në shkëmbim pas frikës së tyre siguri e paqe."*[403]

Njoftimet rreth të padukshmes, që japin shumë vërsete si këto, janë bërë plotësisht realitet. Dhe kështu për shkak se ai njoftim u dha nga gjuha e Atij që ishte subjekt kritikash e kundërshtimesh, i cili mund të kishte humbur kauzën e tij edhe për shkak të gabimit më të vogël, dhe ai njoftim u fol pa ngurrim, me seriozitetin më të madh e me mirëbesim, në një mënyrë që vërtetoi saktësinë e tij. Këto njoftime rreth të padukshmes demonstrojnë me siguri se Ai që i dha ato njoftime mori mësim nga Mësuesi i tij i Parapërjetësisë dhe atëherë ai foli.

Shkëlqimi i tretë: ***Është dhënia e lajmeve të së padukshmes rreth të vërtetave Hyjnore, të vërtetave kozmike dhe çështjeve të Ahiretit.*** Në të vërtetë, komenti i Kur'anit rreth të vërtetave Hyjnore dhe shpjegimet e tij rreth kozmosit, të cilat zgjidhin enigmën e universit dhe zbulojnë misterin e krijimit, janë më të rëndësishmet e njoftimeve që lidhen me të padukshmen, sepse nuk do të ishte e arsyeshme të

[397] Kur'an; 2:95
[398] Kur'an; 41:53
[399] Kur'an; 17:88
[400] Kur'an; 5:54
[401] Kur'an; 27:93
[402] Kur'an; 67:29
[403] Kur'an; 24:55

presësh që mendja njerëzore t'i zbulonte ato të vërteta rreth të padukshmes e t'i ndiqte ato pa u shmangur midis rrugëve të panumërta të çudhëzimit. Është e njohur se filozofët më brilantë të njerëzimit nuk kanë qenë të mundur të kapin edhe më të voglën e atyre çështjeve nëpërmjet arsyes. Për më tepër, pasi Kur'ani i ka shpjeguar ato të vërteta Hyjnore dhe të vërtetat kozmike, të cilat i ka shfaqur, dhe pasi zemra të jetë pastruar, nefsi të jetë dëlirësuar, pasi shpirti të ketë përparuar e mendja të jetë plotësuar derisa mendja njerëzore **t'i vërtetojë** e t'i pranojë ato të vërteta, atëherë do të thonte për Kur'anin: **"Barekall-llah,** *Sa të mëdha janë bekimet e Zotit*! Meqenëse kjo është shpjeguar e provuar pjesërisht tek *"Fjala e Njëmbëdhjetë",* atëherë nuk është nevoja që të përsëritet. Sa për faktet që lidhen me botën tjetër dhe me botën e ndërmjetme, mendja njerëzore, sigurisht që, nuk mund t'i kapë e nuk mund t'i shohë; ajo mund t'i pranojë ato në atë shkallë sikur t'i shikonte nëpërmjet mënyrave të treguara nga Kur'ani. Kjo është shpjeguar e provuar te *"Fjala e Dhjetë"* se sa të drejta e të vërteta janë pohimet e Kur'anit në lidhje me të padukshmen. Referojuni asaj fjale.

Rrezëllima e dytë: ***Kjo është rinia e Kur'anit.*** Ai ruan freskinë e rininë e tij në çdo shekull sikur ai të shpallej rishtas. Në të vërtetë, është e domosdoshme për Kur'anin të ketë një rini të përjetshme meqenëse ai është një fjalim parapërjetësie dhe i drejtohet përnjëherësh të gjithë niveleve të njerëzimit në çdo shekull. Ai u shfaq i ri dhe është siç ishte. Madje edhe pse të gjithë shekujt janë të ndryshëm për sa i përket mendimeve dhe aftësive, ai është sikur ta shihte secilin nga ato shekuj në mënyrë të veçantë, bën të shihet dhe i jep mësim atij. Veprat e njeriut dhe ligjet vjetërohen ashtu si njeriu; ato zëvendësohen e ndryshohen. Por rregullat dhe ligjet e Kur'anit janë kaq të qëndrueshme e të forta, saqë ato rrisin fuqinë ndërsa shekujt kalojnë. Në të vërtetë, ky shekull aktual i cili krenohet me veten e është i mbështetur tek vetvetja dhe që i ka mbyllur veshët ndaj dëgjimit të fjalëve të Kur'anit më shumë se çdo shekull i kaluar, sidomos pasuesit e shkrimeve të shenjta, janë më të nevojshmit për udhëzimin e Kur'anit, i cili u adresohet atyre me fjalët: يَا اَهْلَ الْكِتَابِ يَا اَهْلَ الْكِتَابِ *"O njerëzit e librit! O njerëzit e librit të shenjtë!"* Domethënë është sikur ai t'i adresohej drejtpërdrejtë këtij shekulli, pasi fraza: يَا اَهْلَ الْكِتَابِ *"O*

njerëzit e librit!”, gjithashtu përfshin edhe kuptimin يَا اَهْلَ الْكِتَابِ *“O njerëzit e shkollave të shkencës moderne!”* Ai lëshon thirrjen e tij në të gjitha vendet e botës:

يَا اَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا اِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمْ

“Thuaj (o Muhammed):”O ithtarë të librave të parë! Ejani tek një fjalë që është e drejtë dhe e përbashkët mes nesh dhe jush...”[404]*,...*

gjer në fund të vërsetit, me të gjithë fuqinë e tij, me të gjithë freskinë e të gjithë rininë. Për shembull, qytetërimi modern që është produkt i mendimit të të gjithë njerëzimit dhe ndoshta edhe i xhindeve, gjithashtu ka marrë një qëndrim që kundërshton Kur’anin, gjë që për të cilën kanë dështuar individë e komunitete për ta kundërshtuar. Ky qytetërim kundërshton Kur’anin me magjinë e tij. Tani, me qëllim që të provojmë pretendimin e mrekullisë së Kur’anit tek vërseti:

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ

“Thuaj: Nëse njerëzimi dhe xhindet do të mblidheshin të gjithë bashkë...”[405]*,*

ne do të krahasojmë themelet dhe parimet, të cilat qytetërimi i ka vendosur në formën e kundërshtimit të ri të tmerrshëm, me parimet e Kur’anit.

Në shkallën e parë: Krahasimet dhe balancat të cilat formojnë të gjitha fjalët, nga e para gjer tek e njëzet e pesta dhe vërsetet në fillimet e tyre që formojnë të vërtetat e atyre fjalëve, të gjitha provojnë me siguri, si dy edhe dy bëjnë katër, mrekullinë e Kur’anit dhe epërsinë e tij përballë qytetërimit.

Në shkallën e dytë: Ashtu si provat në *“Fjalën e Dymbëdhjetë”*, duhet të përmbledhim një numër parimesh. Për shkak të filozofisë, qytetërimi i sotëm pranon *“forcën”* si pikë mbështetje në jetën shoqërore humane. Dhe ai synon *“përfitimin”* në çdo gjë dhe merr *“konfliktin”* si parim të jetës së tij. Ai e konsideron lidhjen midis

[404] Kur’an; 3:64.

[405] Kur’an; 17:88

popujve të jetë *"racizmi dhe nacionalizmi negativ"*, ndërsa qëllimi i tij është të sigurojë disa *"argëtime"* për të kënaqur dëshirat e nefsit dhe nevojat në rritje të njeriut. Por dihet se shenja e *"forcës"* është *"agresioni."* Dhe meqenëse *"përfitimet"* nuk janë të mjaftueshme për t'iu përgjigjur çdo nevoje, shenja e tyre është se, gjithësecili grindet e shtyn me bërryla të tjerët. Shenja e parimit të *"konfliktit"* është *"grindja"* dhe shenja e *"racizmit"* është *"agresioni"* meqë ai ngre krye për të gllabëruar të tjerët. Kështu, për shkak të këtyre parimeve të këtij qytetërimi, pavarësisht të gjitha virtyteve të tij, ai ka siguruar një lloj lumturie sipërfaqësore vetëm për njëzet përqind të njerëzve, ndërsa tetëdhjetë përqind i ka flakur në mjerim e varfëri.

Kurse urtësia e Kur'anit merr si pikë mbështetje *"të vërtetën"* në vend të *"forcës",* dhe në vend të *"përfitimeve"* merr si synim e qëllim *"kënaqësinë e Zotit xh.sh. dhe virtytet."* Ai e konsideron themelore në jetë *"parimin e bashkëpunimit të ndërsjellë"* në vend të parimit të *"konfliktit"*. Ai në lidhje me *"komunitetet"* pranon *"lidhjet e fesë, të llojit dhe atdheut"* në vend të *"racizmit dhe nacionalizmit."* Qëllimet e tij janë të vendosë pengesa përpara sulmeve të paligjshme të dëshirave të ulëta të nefsit dhe për të nxitur shpirtin për tek çështjet sublime, për të kënaqur ndjenjat e larta e për t'i shtyrë drejt plotësimeve njerëzore dhe për ta bërë njeriun një qënie të vërtetë humane. Sa për të *"vërtetën",* shenja e saj është *"përputhja e mendimit";* shenja e *"virtytit"* është *"mbështetja e ndërsjellë";* shenja e *"bashkëpunimit reciprok"* është *"nxitimi për të ndihmuar njëri-tjetrin";* shenja e *"fesë"* është *"vëllazëria dhe mbështetja e njëri-tjetrit";* rezultati i kontrollit dhe i pengimit të nefsit urdhërues për të liga është lënia të lirë shpirtin, dhe nxitja e tij drejt plotësimit është lumturia në këtë botë dhe në tjetrën. Kështu, pavarësisht virtyteve që qytetërimi i sotëm ka fituar nga udhëzimi i Kur'anit në veçanti dhe nga fetë e shpallura të mëparshme qiellore, nga këndvështrimi i të vërtetës, qytetërimi aktual është thyer përballë Kur'anit.

***Në shkallën e tretë*:** Nga mijëra çështje, ne do të tregojmë vetëm katër përmes shembullit:

Çështja e parë: Meqenëse principet e Kur'anit dhe ligjet e tij kanë ardhur nga parapërjetësia, ato do të jenë të qëndrueshme e do të kalojnë për tek paspërjetësia. Ato nuk dënohen me plakje e vdekje ashtu si ligjet e qytetërimit. Ato janë gjithmonë të reja e të fuqishme.

Për shembull, pavarësisht të gjitha shoqatave për vepra bamirësie, të gjitha bazave e sistemeve për mësimin e etikës dhe të gjitha disiplinave të tyre të rrepta dhe rregullave, qytetërimi nuk ka qenë në gjendje të kundërshtojë Kur'anin e Gjithurtë në dy nga çështjet e tij, madje ai – qytetërimi– është shpartalluar prej tyre.

Këto dy çështje janë:

وَاَقِيمُوا الصَّلَوةَ وَآتُوا الزَّكَوةَ ۞ وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَوا

"Jini të qëndrueshëm në kryerjen e faljeve dhe jepni zekatin..."[406]*;* dhe *"...All-llahu ka lejuar tregtinë dhe ka ndaluar kamatën."*[407]

Ne do ta përshkruajmë këtë fitore mrekullie të Kur'anit nëpërmjet një parathënie, ajo është siç vijon:

Siç është provuar në "**Isharatu'l I'xhaz**", ashtu si themeli i tronditjeve dhe i revolucioneve njerëzore që është një frazë, po ashtu një frazë është origjina e shthurjes morale.

Fraza e parë: "Sa kohë që unë jam i ngopur e plot, unë nuk shqetësohem nëse të tjerët vdesin nga uria!"

Fraza e dytë: "Ti puno që unë të ha; ti lodhu që unë të pushoj!"

Po, klasat e larta e të ulëta në shoqërinë njerëzore, domethënë të pasurit e të varfërit, nuk mund të jetojnë në paqe veçse duke ruajtur ekuilibrin. Themeli i këtij ekuilibri është mëshira e mirësia e klasave të larta ndaj atyre të ulëta, dhe respekti e bindja e klasave të ulëta ndaj të lartave. Tani fraza e parë i ka shtyrë klasat e larta te shtypja, imoraliteti dhe te mungesa e mëshirës, ndërsa fraza e dytë i ka shtyrë klasat e ulëta tek urrejtja, smira e lufta kundër klasave të larta. Si rrjedhojë, është plaçkitur qetësia e siguria njerëzore për disa shekuj që kaluan, gjithashtu edhe për këtë shekull, ku në Evropë u shfaqën ngjarje me pasoja shumë të mëdha nga konflikti midis punëtorëve dhe kapitalistëve siç dihet nga të gjithë. Kështu, qytetërimi me të gjitha shoqatat e tij bamirëse, me

[406] Kur'an; 2: 43

[407] Kur'an; 2: 275

institucionet e tij morale, me të gjitha masat disiplinuese dhe me rregullat e sistemit, nuk ka mundur t'i pajtojë këto dy klasa të njerëzimit si dhe nuk ka mundur t'i shërojë dy plagët e rënda në jetën njerëzore. Ndërsa Kur'ani e ka shkulur nga rrënjët frazën e parë, me urdhëresat e tij për të ***"dhënë zekatin"*** dhe e kuron atë; dhe e zhduk nga themeli frazën e dytë me ***"ndalesat e tij për kamatën dhe interesat"*** dhe e kuron atë. ***Në të vërtetë, vërsetet Kur'anore qëndrojnë në këmbë te dyert e botës duke u thënë se kamata dhe interesat janë të ndaluara. Ai e urdhëron njerëzimin duke i thënë: "Me qëllim që të mbyllni derën e konfliktit, mbylleni derën e Bankës (kamatës) e të interesit!" Ai i ndalon studentët e tij për të hyrë tek ajo.***

Parimi i dytë: Qytetërimi nuk e pranon poligaminë. Ai e konsideron këtë dekret Kur'anor të jetë kundra urtësisë dhe në kundërshtim me interesin e njeriut. Në të vërtetë, në qoftë se urtësia e martesës do të ishte vetëm për të kënaqur epshin, atëherë do të bëhej e domosdoshme që çështja të ishte e kundërta. Por siç dëshmohet nga të gjitha kafshët dhe siç vërtetohet nga të gjitha bimët që çiftëzohen, urtësia dhe qëllimi i martesës është riprodhimi e shumimi. Kënaqësia e epshit është një shpërblim i vogël i dhënë nga Mëshira Hyjnore me qëllim që të shkaktojë të kryhet ajo detyrë. Meqenëse, në të vërtetë dhe sipas urtësisë, martesa është për riprodhimin dhe përjetësimin e species; meqenëse gratë mund të lindin veçse një herë në vit e mund të mbeten me barrë vetëm në gjysmën e dytë të muajit dhe pasi të kenë mbushur të pesëdhjetat bien në dëshpërim; ndërsa burrat kanë aftësi të lënë me barrë –në të shumtën e rasteve– deri kur të arrijnë moshën njëqind vjeç, atëherë një grua është e pamjaftueshme për një burrë. Prandaj qytetërimi detyrohet të hapë shtëpi të shumta publike për prostitucion.

Parimi i tretë: Qytetërimi i paarsyeshëm e kritikon vërsetin Kur'anor i cili përpjesëton për gratë një të tretën në trashëgimi. Është e vetëkuptueshme se shumica e rregullave në jetën shoqërore veprojnë sipas shumicës së njerëzve. Atëherë, shumica e grave gjejnë burra të cilët i mbështesin e i mbrojnë ato, kurse shumica e burrave detyrohen të mbështesin gratë e tyre e të marrin përsipër shpenzimet e tyre. Kështu, në qoftë se gruaja merr një të tretën e trashëgimisë nga babai i saj, domethënë, gjysmën e asaj që mori burri nga babai i tij, atëherë burri i saj do ta plotësonte pamjaftueshmërinë e saj. Por në qoftë se burri merr dy pjesë nga babai i tij, një pjesë ai do ta japë për të

mbështetur gruan me të cilën është martuar, e kështu realizohet barazia, dhe burri bëhet i barabartë me motrën e tij (në trashëgimi). Drejtësia e Kur'anit e kërkon të jetë kështu. Ai e ka urdhëruar atë në këtë mënyrë. [408]

Parimi i katërt: Ashtu si Kur'ani që ndalon në mënyrë të rreptë adhurimin e idhujve, gjithashtu ai ndalon adhurimin e formave të cilat janë një lloj imitimi i adhurimit të idhujve, ndërsa qytetërimi aktual i konsideron format, fotografitë si një nga veçoritë e virtytet e tij dhe përpiqet të kundërshtojë Kur'anin në këtë çështje. Por format, qofshin imazhe apo konkrete, janë ose tirani e mishëruar, ose hipokrizi e mishëruar, ose një epsh i mishëruar; ato e nxisin epshin dhe e kurajojnë njeriun për tek shtypja, hipokrizia dhe në shthurje morale. Për më tepër, Kur'ani me dhembshuri i urdhëron gratë të veshin një mbulesë modestie, me qëllim që ato të trajtohen me respekt e të mbrojnë dinjitetin, që ato thesare të mëshirës të mos poshtërohen nën këmbët e dëshirave të ulëta dhe të mos bëhen artikuj të pavlefshëm për ngacmimin e epshit.[409] Megjithatë, qytetërimi i ka nxjerrë gratë prej shtëpive të tyre, ka grisur mbulesën e tyre dhe ka prishur njerëzimin. Dihet se jeta familjare vazhdon me dashuri e me respekt të ndërsjellë midis burrit dhe gruas.

Ndërsa zbulimi dhe veshjet eksituese e shkatërrojnë atë dashuri të pastër, respektin e sinqertë dhe helmojnë jetën familjare. Adhurimi i formave në veçanti ka tronditur ndershmërinë në mënyrë të lemerishme dhe ka shkaktuar poshtërimin e shpirtit të njeriut. Kjo mund të kuptohet si më poshtë: Ashtu si të shikuarit me epsh e dëshirë

[408] Kjo është një pjesë nga mbrojtja ime në gjykatë, e cila ishte shtojca e gjykatës së apelit dhe e cila e heshti gjykatën. Kjo ishte e përshtatshme si një shënim në fund të kësaj pjese. "Une i thashë gjykatës së Ministrisë së Drejtësisë: Sigurisht, nëse do të gjendej ndonjë drejtësi në faqen e tokës, ajo do ta mohonte e shfuqizonte një vendim të padrejtë, i cili dënon dikë që shpjegon një rregull më të shenjtë e më të drejtë Hyjnor që sundon në jetën shoqërore për treqind e pesëdhjetë milion njerëz në çdo shekull gjatë një mijë e treqind e pesëdhjetë viteve. Ky komentator në komentimin e tij është mbështetur në konfirmimin dhe konsensusin e treqind e pesëdhjetë mijë komentatorëve, dhe duke ndjekur besimet e të parëve tonë prej një mijë e treqind e pesëdhjetë vjetësh." (Autori)

[409] Shkreptima e Njëzet e Katërt e Letrës së Tridhjetë e Një rreth mbulimit të grave ka provuar në mënyrë vendimtare se: **"Veshja islame është e natyrshme për gratë, dhe heqja e asaj mbulese është në kundërshtim me natyrën e gruas."**

tek kufoma e një gruaje të bukur të vdekur, e cila ka nevojë për mëshirë e keqardhje, që shkatërron moralshmërinë, po ashtu të shikosh me epsh format e grave të vdekura, fotot apo format e grave të gjalla – të cilat janë si kufoma të zvogëluara për to– lëkund pikërisht bazën e ndjenjave njerëzore dhe i shkatërron ato.

Kështu si këto tre shembuj, çdo çështje nga mijëra çështjet e Kur'anit përmban lumturinë njerëzore në këtë botë, si dhe arrin lumturinë e përjetshme në Ahiret. Ju mund t'i krahasoni çështjet e tjera me këto.

Ashtu si qytetërimi i sotëm i cili qëndron i thyer përpara parimeve të Kur'anit që lidhen me jetën shoqërore njerëzore, dhe që nga këndvështrimi i realitetit është një falimentim i tij përpara mrekullisë së Kur'anit, po ashtu filozofia evropiane dhe shkenca njerëzore –të cilat janë shpirti i qytetërimit– kur bëhet balancimi midis tyre dhe midis urtësisë së Kur'anit me peshat e njëzet e pesë fjalëve të kaluara, filozofia shfaqet e pafuqishme, kurse urtësia e Kur'anit shfaqet e provohet prerazi se ajo është mrekulli. Pafuqia dhe falimentimi i filozofisë, dhe mrekullia dhe pasuria e urtësisë së Kur'anit janë provuar në *Fjalët e Njëmbëdhjetë dhe Dymbëdhjetë;* ju mund t'u referoheni atyre.

Për më tepër, ashtu si qytetërimi i sotëm që është i thyer përpara mrekullisë së urtësisë së Kur'anit në lidhje me të mësuarit e të vepruarit, po ashtu letërsia e qytetërimit dhe retorika e tij janë të mposhtura përpara letërsisë e retorikës së Kur'anit. Krahasimi i letërsisë dhe i retorikës së qytetërimit aktual me ato të Kur'anit është si "Ai i brengosjes së zymtë dhe i vajtimit të pashpresë së një jetimi i cili ka humbur prindërit, me këngën e një ashiku të pastër e të dëshpëruar nga një ndarje e përkohshme i cili duke kënduar mbushet me mallëngjim e shpresë...", ose si "krahasimi i këngës së zhurmshme dhe të ulët të një pijaneci, me këngët patriotike të cilat nxisin për fitore, për luftë e vetësakrificë të lartë," sepse në lidhje me efektet e stilit të tij, letërsia dhe retorika prodhojnë ose dëshpërim ose gëzim.

Dëshpërimi është dy llojësh: Ose është dëshpërim që buron nga humbja e të dashurve, domethënë nga mungesa e ekzistencës së miqve dhe të dashurve, i cili është një dëshpërim i errët i prodhuar nga letërsia e qytetërimit që është njollosur nga çudhëzimi, që është e

përzier me shkujdesjen dhe me besimin tek natyra, ose është dëshpërimi i dytë. Ky buron nga ndarja e të dashurve, domethënë, të dashurit ekzistojnë, por mungesa e tyre shkakton një dëshpërim që tregon një dëshirë të fortë e të zjarrtë. Dhe këtë dëshpërim e shkakton Kur'ani udhëzues e dritëdhënës.

Gëzimi gjithashtu është dy llojësh: Njëri nxit dëshirat e nefsit. Kjo është shenja e letërsisë së qytetërimit në fushat e teatrit, kinemasë dhe romanit. Ndërsa gëzimi i dytë e hesht nefsin dhe është i hollë, i pastër, i pafajshëm dhe nxit shpirtin, zemrën, mendjen dhe të gjitha aftësitë e holla për të arritur çështjet sublime, për tek atdheu i tyre origjinal, për tek vendqëndrimi i tyre i përjetshëm dhe për tek të dashurit e tyre të Ahiretit; dhe ky është gëzimi të cilin e shkakton Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm. Ai e mbush njeriun me dëshirë të papërmbajtur për Parajsën, për jetën e përhershme dhe për shikimin e Bukurisë së Zotit xh.sh.**.** Kështu, kuptimi i gjërë dhe e vërteta madhështore që shpreh vërseti,

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هذَا الْقُرْآنِ لاَ يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا

"Thuaj: Nëse njerëzimi dhe xhindet do të mblidheshin të gjithë bashkë të nxirrnin ngjasimin e këtij Kur'ani, ata nuk do ta bënin dot përngjasimin e tij, edhe sikur ta ndihmonin njëri-tjetrin."[410], është imagjinuar prej disave me inteligjencë të pakët se është një supozim për qëllimet e një pjese të ekzagjeruar të elokuencës. Ruajna Zot! Ajo nuk është ekzagjerim, as nuk është një supozim i pamundur; është një pjesë absolutisht e vërtetë e retorikës dhe një supozim i mundur dhe aktual.

Njëri aspekt i supozimit është ky, ai do të thotë: Në qoftë se të gjitha fjalët më të bukura që thotë njeriu e xhindi, të cilat nuk burojnë nga Kur'ani e nuk i përkasin Kur'anit, do të mblidheshin bashkë, ato nuk do mund ta imitonin Kur'anin dhe as nuk kanë qenë në gjendje për ta imituar, pasi nuk kanë qenë të mundur ta tregojnë.

Aspekti i dytë i këtij qytetërimi, urtësia e filozofisë dhe letërsitë e huaja të cilat janë rezultatet e mendimeve dhe të përpjekjeve të

[410] Kur'an; 17:88

njerëzimit dhe xhindit dhe madje të djajve, janë mu tek nivelet e ulëta të pafuqisë përpara rregullave, urtësisë dhe elokuencës së Kur'anit, ashtu siç dhamë shembuj prej tyre.

Rrezëllima e tretë: Kur'ani i gjithurtë sikur i drejtohet çdo klase në mënyrë të veçantë. Në të vërtetë, është esenciale se në çdo shekull Kur'ani i cili fton të gjithë njerëzimin me të gjitha klasat e tij dhe i mëson ata në besim që është dija më e lartë e më e hollë, në njohjen e Zotit xh.sh. që është dega më e shtrirë e më ndriçuese e të mësuarit dhe në ligjet e Islamit të cilat janë më të rëndësishmet dhe më të larmishmet e shkencave, sigurisht Kur'ani do ta instruktonte çdo klasë e çdo grup në mënyrën e duhur. Megjithatë, mësimi që ai jep është i njëjtë, ai nuk ndryshon. Atëherë duhet të gjenden nivele të ndryshme në të njëjtin mësim. Sipas shkallës së vet, çdo klasë merr pjesën e saj nga skena e Kur'anit. Ne kemi dhënë shumë shembuj nga ky fakt dhe mund t'u referohesh atyre. Ne këtu do t'ju tregojmë një ose dy pjesë të vogla dhe pjesën e të kuptuarit të një ose dy klasave.

Për shembull:

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ

"Ai as nuk lind, as nuk është i lindur. Dhe s'ka asnjë të barabartë apo të krahasueshëm me Të."[411]

Pjesa e të kuptuarit, nga kjo, e njerëzve të zakonshëm të cilët përbëjnë klasën e shumicës absolute, është: **"**Zoti i Gjithëfuqishëm është shumë larg që të ketë baba, fëmi, të ngjashëm apo grua." Ndërsa pjesa e një klase të mesme është: "Mohimi i Hyjnisë së Hazreti Isait a.s.(Jezusit), i engjëjve dhe i gjërave që janë të lindura." Sepse ndonëse mohimi i diçkaje të pamundur është në dukje i pakuptim, por sipas retorikës, një pohim i domosdoshëm është i synuar i cili i jep asaj qëllimin. Kështu, qëllimi i mohimit të birit dhe lindësit (atij që shkakton lindjen), të cilat janë të veçanta për trupësinë, është të mohojë Hyjninë e atyre që kanë fëmijë e prindër dhe që janë të barabartë. Dhe ajo është të tregojë se ato nuk janë të denjë për t'u adhuruar. Për këtë shkak, sureja *Ihlas* është e dobishme për gjithësecilin në çdo kohë.

[411] Kur'an; 112:3-4

Pjesa e një klase pak më të avancuar është: "Zoti i Gjithëfuqishëm është larg të gjitha lidhjeve të cilat sugjerojnë Mundësinë e lindjes dhe qënien i lindur. Ai është i përjashtuar nga të gjithë ortakët (nga pasja ortakë), nga ndihmësit e partnerët. Por lidhjet e Tij me të gjitha qëniet janë vetëm lidhje si Krijues. Ai krijon me anë të Vullnetit të Tij të parapërjetësisë me urdhërin e **"Kun fe jekun** *Bëhu!-dhe ajo është bërë (në çast)***".** Ai është përtej çdo lidhje që kundërshton plotësimin si, detyrimi, domosdoshmëria dhe fillimet në mënyrë të pavullnetshme.

Pjesa e të kuptuarit e një klase më të lartë është: "Zoti i Gjithëfuqishëm është i Parapërjetshëm dhe i Paspërjetshëm; Ai është i Pari dhe i Fundit. As në esencën e Tij, as në atributet e Tij dhe as në veprat, Ai nuk ka në asnjë aspekt ndonjë të barabartë, ndonjë shok, të njëjtë apo ndonjë gjë të ngjashme, që t'i përngjasojë Atij. Vetëm në veprimet e Tij ka krahasime që shprehin ngjashmëri: وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى *"Dhe për All-llahun është krahasimi më i lartë."*[412] "

Ju mund të bëni analogji me këto klasa për klasat e tjera, të cilat që të gjitha marrin pjesë të ndryshme, si ata që kanë arritur njohjen e Zotit xh.sh. , të dashurit e Zotit xh.sh. dhe të sinqertët e vërtetë.

Shembulli i dytë:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ اَبَا اَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ

"Muhammedi nuk është babai i ndonjërit prej burrave tuaj."[413]

Pjesa e të kuptuarit nga kjo e klasës së parë është: Zejdi, shërbyesi i Profetit a.s.m. të cilit ai i drejtohej duke i thënë si "biri im" divorcoi gruan e tij të shkëlqyer e fisnike për shkak se ai nuk e gjeti vetveten të barabartë me të. Me urdhrin e Zotit xh.sh., Profeti a.s.m. e mori atë. Vërseti thotë: Në qoftë se profeti të thërret ty "bir", ajo është në lidhje me profetësinë e tij, kurse në lidhje me personin e tij, ai nuk është babai juaj; saqë të jenë të papërshtatshme për të, gratë që Ai merr."

[412] Kur'an; 16:60
[413] Kur'an; 33:40

Pjesa e klasës së dytë është kjo: Një sundimtar i madh i shikon nënshtetasit e tij me dhembshuri atërore, në qoftë se ai është një monark shpirtëror i cili sundon si në anë të jashtme ashtu edhe në anë të brendshme. Atëherë meqenëse dashuria e tij kalon njëqind herë më shumë përtej asaj të babait, nënshtetasit e tij e shikojnë atë si baba dhe e shikojnë vetveten si djemtë e tij të vërtetë. Shikimi i babait nuk mund të transformohet në atë të një bashkëshorti, dhe shikimi i vajzës nuk mund të transformohet lehtë në shikimin e një bashkëshorteje, kështu në këndvështrimin e përgjithshëm martesa e Profetit a.s.m. me vajzat e besimtarëve do të dukej e papërshtatshme. Kur'ani thotë: "Profeti a.s.m. sillet me mirësi ndaj jush me syrin e mëshirës Hyjnore, dhe ju trajton ju në mënyrë atërore. Në emrin e profetësisë së tij, ju jeni si fëmijët e tij, por në lidhje me personin e tij human, ai nuk është babai i juaj, saqë martesa e tij me vajzat tuaja të jetë e papërshtatshme."

Grupi i tretë do ta kuptonte këtë si më poshtë: Duhet që ju të mos bëni gjynahe e të mos abuzoni duke u mbështetur në plotësimin e Profetit a.s.m. e duke besuar në dhembshurinë e tij atërore dhe tek lidhja e juaj me të, sepse ka shumë që mbështeten tek të parët e tyre dhe tek udhëzuesit dhe shfaqin dembeli në ibadet e në punë. Madje ata thonë ndonjëherë: Faljet tona janë kryer (siç është rasti me disa *shiitë*).

Pika e katërt: Një grup tjetër do të kuptonte nga ky vërset një shenjë nga e padukshmja siç vijon: Fëmijët meshkuj të Profetit a.s.m. nuk do ta arrinin shkallën e burrave (*rixhal*); si pasojë e ndonjë qëllimi të urtë, pasardhësit e tij nuk do të vazhdonin si burra. Meqenëse përdorimi i termit *rixhal* tregon se ai ishte babai i grave, linja e tij do të vazhdonte përmes grave, dhe lavdi Zotit, pasardhësit e bekuar të hazreti Fatimes *Ez-zehra* si Hasani e Hysejni, hënat dritëdhënëse të të dyja linjave ndriçuese, vazhdojnë linjën materiale e shpirtërore të Diellit të Profetësisë.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ

O Zot jepi bekime atij dhe familjes së tij!

[Drita e parë përfundon këtu me Tre Rrezet]

DRITA E DYTË

Drita e dytë përfshin **"Tre Rrezatime."**

Rrezatimi i parë

Sipas dëshmisë së mijëra dijetarëve të ndritur të retorikës dhe shkencës së stilit retorik si: **Zamahsheri, Sakkaki dhe Abdulkahir Xhurxhani,** ndodhet në Kur'anin e shpjegimit të mrekullueshëm, si një e tërë, një rrjedhshmëri e këndshme, një saktësi eprore, një solidaritet i qëndrueshëm i ndërsjellë, një përpjesëtim e përshtatshmëri e përmbledhur, një kooperim i fuqishëm midis fjalive dhe pjesëve dhe një harmoni e lartë midis vërseteve dhe qëllimeve të tyre. Dhe megjithatë, ndërsa ndodhen tetë apo nëntë shkaqe të rëndësishme të cilat mund ta prishin e shkatërrojnë harmoninë, kooperimin, mbështetjen e ndërsjellë, rrjedhshmërinë e saktësinë, por ato nuk i dëmtojnë, përkundrazi, ato u japin fuqi rrjedhshmërisë, saktësisë dhe mbështetjes së ndërsjellë. Këto shkaqe vetëm kanë ushtruar ndikim në një farë mase dhe kanë nxjerrë kokën e tyre nga pas perdes së rregullit dhe rrjedhshmërisë së stilit. Por, ashtu si numri i gungave dhe i jashtërritjeve (dalëzat, të tepërtat) që shfaqen në një pemë, jo për të prishur harmoninë e pemës, por për të prodhuar fruta me të cilat plotësohet bukuria e pemës dhe përplotësia e stolisë së saj, në të njëjtën mënyrë, këto shkaqe gjithashtu nxjerrin kokat (gungat, dalëzat) e tyre me qëllim që të shprehin kuptime të vlefshme për rrjedhshmërinë e stilit në renditjen e fjalëve të Kur'anit.

Kështu, megjithëse Kur'ani i Qartë u zbulua pjesë pjesë, si yjet, për njëzet e tre vjet në përgjigje të rrethanave dhe nevojave, ai posedon një harmoni të tillë të përkryer dhe shfaq një përshtatshmëri të plotë, sikur ai të ishte shpallur i tëri përnjëherësh. Për më tepër, megjithëse rrethanat të cilat tregojnë shpalljen e Kur'anit për njëzet e tre vjet ishin të gjitha të ndryshme e të gjithfarshme, pjesët e tij e mbështesin njëra-tjetrën në mënyrë të ndërsjellë aq plotësisht sikur ato të ishin shpallur në përgjigje të një shkaku të vetëm. Gjithashtu ai Kur'an erdhi si përgjigje për pyetje të ndryshme e të përsëritura, edhe pse shfaq përzierjen më të skajshme dhe unitetin më të madh, sikur të ishte përgjigja e një pyetje të vetme. Megjithëse Kur'ani erdhi për të

shpjeguar kërkesat e ngjarjeve të shumta e të ndryshme, ai shfaq një rregull të tillë të plotë, sikur t'i përgjigjej një ngjarjeje të vetme. Megjithëse Kur'ani u shpall nëpërmjet begenisë (zbritjes, mirësjelljes) Hyjnore në stile të përshtatshme për shkallën e të kuptuarit për shumë njerëz që ai u drejtohet, rrethanat e të cilëve ishin të ndryshme, ai shfaq një korrespondencë të tillë të hollë dhe një limim të bukur të stilit, sikur rrethanat të ishin një, dhe niveli i të kuptuarit të ishte i njëjti, saqë rrjedhshmëria e tij rrjedh si uji.

Megjithëse Kur'ani u adresohet klasave të shumta të largëta prej njëra-tjetrës, ai posedon një lehtësi të shpjegimit, një elokuencë në renditjen e fjalëve dhe një qartësi të tillë në mënyrën e tij të të shprehurit, sikur t'i drejtohej një klase të vetme, madje çdo klasë mendon se është pikërisht ajo të cilës Kur'ani po i adresohet. Dhe megjithëse Kur'ani u shpall me qëllim që të drejtojë e të udhëheqë për tek qëllime të ndryshme, ai posedon një integritet të tillë të plotë, një balancë të tillë të kujdesshme dhe një rregull të tillë të bukur sikur qëllimi të ishte një. Kështu, megjithëse këto janë shkaqet e konfuzionit, mirëpo ato janë përdorur në shfaqjen e mrekullisë së shpjegimit të Kur'anit, të rrjedhshmërisë së tij dhe të përshtatshmërisë së tij.

Po, kushdo zemra e të cilit është pa sëmundje, mendja e të cilit është e shëndoshë, ndërgjegjja e të cilit nuk është e sëmurë dhe që shija e të cilit është e padëmtuar, do të shihte në shpjegimin e Kur'anit një lëmim të bukur të stilit, një harmoni të hijshme, një përshtatshmëri të këndshme dhe një elokuencë të rrallë (në llojin e vet). Dhe ai i cili ka një shikim të qartë, padyshim do të shikonte se në Kur'an ekziston një sy i cili vështron me qartësi të plotë të gjithë universin me aspektet e tij të jashtëm e të brendshëm, sikur ai të ishte një fletë e vetme para syve dhe e kthen si të dëshirojë, si dhe i tregon kuptimet e fletës me çfarëdo stili që dëshiron. Disa vëllime do të ishin të domosdoshëm në qoftë se do të duhej të shpjegonim kuptimin e këtij Rrezatimit të Parë së bashku me shembujt; prandaj duke u mjaftuar me shpjegimet që lidhen me provat e këtij fakti në trajtesën time në arabisht, në **"Isharatul ixhaz",** dhe në këto Njëzet e pesë Fjalët deri këtu; madje unë ua paraqes Kur'anin Kerim në tërësinë e tij si shembullin e këtij realiteti.

Rrezatimi i dytë

Ky rrezatim lidhet me cilësitë e mrekullueshme në stilin e veçantë të Kur'anit të Gjithurtë për sa i përket përmbledhjeve dhe Emrave më të Bukur Hyjnorë me të cilët mbarojnë vërsetet e Kur'anit të Gjithurtë.

KUJTESË: Ka shumë vërsete në këtë Rrezatimin e Dytë. Këto nuk janë vetëm shembuj për rrezatimin e dytë, por gjithashtu, për të gjithë shembujt dhe Rrezet e mëparshme. Do të bëhej tej mase e zgjatur po t'i shpjegonim ato të gjitha duke u dhënë tamam hakun që u takon, kështu për tani unë detyrohem që ta shkurtoj e ta përmbledh. Prandaj ne i kemi treguar në mënyrë të përmbledhur vërsetet të cilët janë shembujt e këtij misteri të madh të mrekullisë dhe i kemi lënë për një kohë tjetër shpjegimet e tyre të hollësishme.

Kështu, Kur'ani i Shpjegimit të Mrekullueshëm, në të shumtën e rasteve, përmend disa përmbledhje tek përfundimet e vërseteve të tij, të cilat ose përmbajnë Emra Hyjnorë, ose kuptimet e tyre, ose ia referojnë çështjet e tyre mendjes dhe e nxisin atë të reflektojë e të meditojë rreth tyre, ose ato përfshijnë një rregull tërësor prej synimeve të Kur'anit me qëllim që të mbështesë e të përforcojë vërsetin. Kështu, në ato përmbledhje ndodhen disa tregues nga Kur'ani i urtësisë së lartë, disa pikla nga uji i jetës së udhëzimit Hyjnor dhe disa shkëndija nga vetëtima e mrekullisë së Kur'anit. Ne tani do të përmendim, në mënyrë të shkurtuar, vetëm dhjetë nga ato tregues të panumërt dhe do të tregojmë në mënyrë të përmbledhur kuptimin e një të vërtete prej të vërtetave të shumta të çdo shembulli. Shumica e këtyre dhjetë treguesve gjenden së bashku në formë të ngjeshur tek shumica e vërseteve dhe formojnë një qëndisje të vërtetë të mrekullisë. Për më tepër, shumica e vërseteve që ne po japim si shembuj janë shembujt e shumicës së treguesve. Ne do të shpjegojmë vetëm një tregues për çdo vërset. Dhe ne vetëm do të tregojmë lehtë kuptimet e atyre vërseteve të dhëna si shembuj, të cilët janë diskutuar te Fjalët e mëparshme.

Cilësia e parë e elokuencës: Me shpjegimin e tij të mrekullueshëm, Kur'ani i gjithurtë shtron e vendos para syve aktet dhe veprat e Krijuesit të Gjithëlavdishëm. Pastaj ai nxjerr Emrat Hyjnorë në ato vepra e akte, ose ai provon qëllimet themelore të Kur'anit, si ringjalljen e të vdekurve dhe Njësinë Hyjnorë.

Një shembull i kuptimit të parë është ky:

هُوَ الَّذِى خَلَقَ لَكُمْ مَا فِى ٱلاَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَى اِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّيهُنَّ سَبْعَ سَموَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

"Ai është i Cili krijoi për ju gjithçka që është në tokë, pastaj Ai drejtoi Vullnetin e Tij drejt qiejve dhe i rregulloi ato duke i bërë shtatë qiej. Dhe Ai është i Gjithëdituri për çdo gjë."[414]

Dhe një shembull i kuptimit të dytë:

اَلَمْ نَجْعَلِ ٱلاَرْضَ مِهَادًا وَ الْجِبَالَ اَوْتَادًا وَخَلَقْنَاكُمْ اَزْوَاجًا

"A nuk e kemi bërë Ne tokën si shtrojë dhe (Ne i kemi bërë) malet si shtylla mbështetëse?" "Dhe (a nuk ju kemi) krijuar ju në çifte?" .... deri tek...

اِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا

"Me të vërtetë Dita e Vendimit (ndarjes së banorëve të Xhenetit dhe të Xhehenemit) është kohë e përcaktuar që më parë."[415]

Në vërsetin e parë ai përshkruan në detaje veprat Hyjnore dhe paraqet aktet më të mëdha të tyre të cilat dëshmojnë, nëpërmjet rregullit dhe qëllimeve të tyre, Njohurinë dhe Fuqinë e Krijuesit; ai i përmend ato si parathënie të një rezultati të rëndësishëm dhe të një qëllimi të madh, pastaj nxjerr Emrin e **El-Alimu**, *i Gjithëdituri*.

Dhe në vërsetin e dytë përmend veprat e mëdha dhe aktet madhështore të All-llahut dhe nxjerr si përfundim prej tyre ringjalljen, e cila është Dita e Ndarjes (së banorëve të parajsës e të ferrit), ashtu siç është shpjeguar në Pikën e Tretë të Rrezes së Parë të Dritës së Parë.

Pika e dytë e elokuencës: Kur'ani hap pëlhurat e endura të Artit Hyjnor dhe ia shfaq ato shikimit njerëzor. Atëherë ai i përmbledh shkurtimisht dhe i mbulon ato endje brenda Emrave Hyjnorë, ose ndryshe ia referon ato arsyes.

---

[414] Kur'an; 2:29
[415] Kur'an; 78:6-17

Shembulli i parë i këtyre:

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ اَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللّٰهُ فَقُلْ اَفَلاَ تَتَّقُونَ فَذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ

"Thuaju (o Muhammed): Kush ju sjell furnizimin nga qielli dhe nga toka dhe kush është Zotëruesi i të dëgjuarit dhe i të shikuarit? Dhe kush e nxjerr të gjallën nga e vdekura dhe të vdekurën nga e gjalla? Dhe kush është rregulluesi dhe sunduesi i të gjitha çështjeve? Do të thonë të gjithë, "All-llahu." "Thuaju: A nuk do të keni atëherë frikë (duke treguar devocion për Të) "Ky është All-llahu, Zoti i juaj, i Vërteti.[416]

Kështu, në fillim ai pyet: "Kush është Ai i Cili përgatiti qiejt e tokën sikur ato të ishin dy depo e magazina për furnizimin tuaj, dhe bëri që njëri të sjellë shi dhe tjetri të prodhojë farërat? A ka ndonjë tjetër përveç All-llahut që mund t'i bëjë qiejt madhështorë dhe tokën si dy magazinierë të nënshtruar e të dobishëm? Atëherë falënderimet dhe lavdërimet duhet t'i jepen vetëm Atij."

Në frazën e dytë ai pyet: "Kush është pronari i syve dhe i veshëve tuaj të cilët janë më të çmueshmit midis gjymtyrëve tuaja? Nga cila fabrikë apo dyqan i keni blerë ju ato? Kështu, Ai i Cili ua ka dhënë ju këto sy e veshë të hollë e të çmueshëm është pikërisht Furnizuesi juaj. Është Ai i Cili ju krijoi, ju zhvilloi dhe jua dha ato juve. Atëherë vetëm Krijuesi është Ai që është i përshtatshëm për t'u adhuruar."

Në frazën e tretë ai thotë: "Kush është Ai i Cili sjell në jetë qindra e mijëra lloje nga qëniet e vdekura, ashtu siç ngjall tokën e vdekur? Kush tjetër përveç Zotit të vërtetë, Krijuesit të universit mund ta bëjë këtë? Sigurisht është Ai që e bën këtë, Ai i sjell ato në jetë. Meqenëse Ai është i Vërteti, Ai nuk do t'i shkelë të drejtat; Ai do t'ju dërgojë ju tek Gjykata më e Lartë. Ai do t'ju sjell në jetë, ashtu siç Ai sjell në jetë tokën."

Në frazën e katërt ai pyet: "Kush tjetër përveç All-llahut mund ta administrojë e rregullojë këtë univers të madh dhe të gjithë trupat e tij

[416] Kur'an, 10:31-32

qiellorë, sikur ai të ishte një pallat apo një qytet? Meqenëse nuk mund të jetë askush tjetër përveç Zotit, atëherë fuqia që administron me lehtësinë më të madhe universin e madh dhe të gjitha trupat e tij qiellorë është aq e pafund dhe e pa të metë, saqë ajo nuk ka nevojë për asnjë partner e shoqërues, apo për asistencë e ndihmë. Ai i Cili administron universin e madh, nuk do t'ua lërë të tjerëve administrimin e krijesave të vogëla. Kjo do të thotë se ju detyroheni të thoni, **"All-llah**".

Kështu, fraza e parë dhe e katërt thonë, **'All-llah'**; fraza e dytë thotë, **Er-Rab** *Krijuesi Zhvillues*; dhe e treta thotë, **El-Hak** *i Vërteti*. Atëherë, kupto se sa mrekullueshëm e me vend janë fjalët:

فَذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ *"Ky është All-llahu, Furnizuesi juaj, i Vërteti."*

Kështu Kur'ani përmend administrimet e sistemimet e mëdha të Krijuesit të Gjithëfuqishëm, dhe endjet domethënëse të Fuqisë së Tij, dhe thotë: فَذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ *"Ky është All-llahu, Furnizuesi juaj, i Vërteti."*

Domethënë, nëpërmjet përmendjes së Emrave Hyjnorë, ***Krijuesi Zhvillues, i Vërteti*** dhe **All-llah** ai tregon burimin e atyre administrimeve madhështore të Fuqisë Hyjnore.

Një shembull i së dytës:

اِنَّ فِى خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِى تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Padyshim se në krijimin e qiejve dhe të tokës, në këmbimin me radhë të ditës dhe të natës, në anijet që lundrojnë përmes detit me çfarë është e vlefshme për njerëzimin, në ujin që All-llahu derdhi nga qielli duke e bërë tokën pas tij të gjallë pas vdekjes së saj, në lëvizjen (dhe gjallërinë) e të gjitha krijesave të cilat Ai i ka shpërndarë gjithandej, në ndryshimin e drejtimit të erërave dhe të reve që mbahen mes qiellit dhe tokës, të gjitha këto janë me të vërtetë prova për popullin që mendon."[417]

[417] Kur'an, 2:146

Kur'ani në këtë vërset përmend treguesin e Sovranitetit Hyjnor në Krijimin e qiejve dhe tokës. Ky tregues demonstron fuqinë e plotë të Krijuesit të Gjithëfuqishëm dhe gjërësinë e Hyjnisë së Tij; dëshmon Njësinë e Tij; treguesin e Hyjnisë së Tij në ndryshimin e natës e të ditës; treguesin e mëshirës Hyjnore përmes nënshtrimit të anijeve në det, mjeteve më të rëndësishme të transportit në jetën sociale njerëzore; treguesin e madhështisë së Fuqisë Hyjnore i cili ia dërgon ujin e jetës tokës së vdekur nga qiejt dhe sjell në jetë qindra e mijëra specie dhe e bëri atë si një ekspozitë çudirash; treguesin e mëshirës dhe të fuqisë në krijimin e numrit të pafund të kafshëve të ndryshme nga një dhè i thjeshtë; treguesin e urtësisë dhe të mëshirës në përdorimin e erërave në detyra e funksione të ndryshme, si: ndihmesa në pjalmimin dhe frymëmarrjen e bimëve dhe kafshëve dhe në shtytjen dhe drejtimin e tyre, duke i bërë ato të përshtatshme për t'i kryer ato funksione; manifestimin e Hyjnisë në nënshtrimin e grumbullimin së bashku të reve, mjeteve të mëshirës, që mbahen të varura ndërmjet qiellit e tokës në masa të mëdha të çuditshme dhe, duke i shpërndarë ato sikur të shpërndahej një ushtri për të pushuar dhe pastaj grumbullohen për të marrë urdhëra për detyrat e tyre. Atëherë, pasi i numëron qëndisjet e shfaqjeve të Atributeve Hyjnore me qëllim që të nxisë mendjen që të hulumtojë mbi detajet e tyre dhe mbi të vërtetat esenciale, ai thotë: لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ *"...Në të vërtetë këto janë prova për popullin që mendon",* dhe me qëllim që ta zgjojë mendjen për shqyrtim, ia referon atë arsyes.

Cilësia e tretë e elokuencës: Ndonjëherë Kur'ani shpjegon veprat e Zotit të Gjithëfuqishëm në detaje dhe pastaj i përmbledh me një përmbledhje. Ai me detajet e tij sjell bindje e qetësi dhe i lidh e ia dorëzon memories nëpërmjet përmbledhjes.

Për shembull:

وَكَذٰلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْاَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ يَعْقُوبَ كَمَا اَتَمَّهَا عَلَى اَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ اِبْرَاهِيمَ وَاِسْحٰقَ اِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

"Kështu Zoti yt do të të zgjedhë ty dhe do të të mësojë shpjegimin e ëndrrave (dhe gjëra të tjera) dhe do ta përsosë mëshirën e Tij mbi ty dhe pasardhësit e

Jakubit, ashtu siç Ai e përsosi atë tek baballarët e tu, te Ibrahimi dhe Is'haku kohë më parë. Padyshim që Zoti është i Gjithëdituri, i Gjithurti."[418]

Me këtë vërset ai tregon mirësitë e dhuruara për Hazreti Jusufin a.s. dhe paraardhësit e tij. Ai thotë: "Duke ju fisnikëruar e lartësuar mes gjithë njerëzimit me rangun e profetësisë e duke e bërë atë dominanten e të gjitha prejardhjeve mes njerëzimit; duke e bërë familjen tuaj një vend edukimi dhe udhëzimi në shkencat Hyjnore dhe në urtësi dhe, duke bashkuar tek ju dominimin e mbarë e të vlefshëm të kësaj bote dhe lumturinë e përjetshme të botës tjetër; dhe të bëri ty me diturinë e urtësinë edhe sundimtar të fuqishëm të Egjiptit, edhe një profet të lartë si dhe një udhëzues të urtë... Mirësia Hyjnore të ka dalluar ty dhe paraardhësit e tu me njohuri e urtësi. Kështu, ai i përmend e i numëron këto Mirësi Hyjnore dhe atëherë ai thotë: *"Padyshim që Zoti yt është i Gjithëdituri, i Gjithurti."* "*Hyjnia e Tij dhe Urtësia kërkuan që Ai të shfaqte te ty dhe tek paraardhësit e tu Atributet Hyjnore, El-Alimu, El-hakimu, i Gjithëdituri, i Gjithurti."* Kështu, ai i përmbledh ato mirësi të detajuara me këtë përmbledhje.

Dhe për shembull:

قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِى الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ

"Thuaj (o Muhammed): "O All-llah! Zotëruesi i mbretërimit! Ti ia jep mbretërimin atij që Ti do..."[419]

Ky vërset tregon aktet e Krijuesit të Gjithëfuqishëm në jetën shoqërore njerëzore në një mënyrë të tillë, saqë krenaria e poshtërimi, varfëria e pasuria janë të lidhura drejtpërdrejt me Vullnetin e me Dëshirën e Zotit xh.sh.. Kjo do të thotë: "Rregullimet e vendimet tek pjesa më e madhe e niveleve të shumicës është vetëm nëpërmjet Dëshirës së Zotit xh. dhe Paracaktimit të Tij; rastësia nuk mund të ndërhyjë." Pasi e bën këtë pohim, ai përmend çështjen më të rëndësishme në jetën njerëzore, furnizimin me ushqim të njeriut. Ky vërset provon me një apo dy fraza parapërgatitore se furnizimi, rizku i njeriut dërgohet direkt prej thesareve të mëshirës nga ana e Furnizuesit të Vërtetë. Ajo është kështu: ***"Ushqimi juaj lidhet me jetën e tokës;***

[418] Kur'an, 12:6
[419] Kur'an, 3:26

ringjallja e tokës lidhet me pranverën; dhe pranvera është në duart e Atij i Cili ka nënshtruar diellin e hënën dhe ndryshon natën e ditën. Kështu vetëm Ai i Cili e mbush të gjithë faqen e tokës me të gjitha frutat, mund t'i japë dikujt një mollë si furnizim të vërtetë, dhe Ai bëhet Furnizuesi i Vërtetë i Atij."

Pastaj ai thotë: وَ تَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ *"...Dhe Ti i jep begati e mirësi atij që Ti do pa masë e pa kufi"*[420]

Ai i përmbledh dhe i provon ato akte të detajuara në këtë fjali. "Domethënë, Ai i Cili ju jep furnizim të pakufishëm është pikërisht Ai që i kryen këto akte."

Pika e katërt e elokuencës: Ndonjëherë ndodh që Kur'ani i përmend krijesat Hyjnore përmes një renditjeje të veçantë të fjalisë. Atëherë me anë të shfaqjes, se krijesat janë brenda një rregulli e një balance dhe se ato janë frutat e tyre, ai paraqet një lloj tejdukshmërie e një shndritje. Atëherë, kjo tejdukshmëri e shndritje tregojnë Emrat Hyjnorë shfaqja e të cilëve është nga ajo pasqyrë si renditja. Është sikur krijesat e lartëpërmendura të ishin fjalë, dhe Atributet Hyjnore janë kuptimet e tyre, ose bërthamat e frutave, ose esencat e tyre.

Për shembull:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِى قَرَارٍ مَكِينٍ
ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا
فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ اَنْشَاْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

"Dhe sigurisht që Ne e krijuam njeriun (Ademin) nga një copë baltë (ujë me dhè). Pas kësaj Ne e bëmë atë (njeriun) si nutfah (lëngu i ngjizur i bashkimit të vezëve mashkullore me ato femërore) duke e strehuar atë në një banesë të sigurtë (mitra e nënës). Dhe pastaj Ne e bëmë nutfan në një copë gjaku të mpiksur, pastaj Ne e bëmë gjakun e mpiksur në një xhungë mishi, pas kësaj Ne bëmë prej asaj xhunge mishi eshtrat, pastaj i veshëm eshtrat me mish, dhe pastaj Ne e nxorrëm

[420] Kur'an, 3:27

jashtë si një krijim të ri (ky është riprodhimi i njeriut). I Lartësuar me Madhështi është pra All-llahu, më i Miri i Krijuesve."[421]

Kështu, Kur'ani i përmbledh dhe i rendit ato faza të mrekullueshme, të çuditshme, të mahnitshme, të mirorganizuara e të mirëbalancuara të krijimit të njeriut duke i shpjeguar në një mënyrë të tillë si pasqyra e فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ *"I Lartësuar me Madhështi është pra All-llahu, më i Miri i krijuesve",* saqë sikur çdo etapë shpjegon vetveten dhe e bën vetveten të shfaqet. Madje një shkrues i shpalljes, ndërsa po shkruante këtë vërset, i tha fjalët para se të vinte te ato dhe i mahnitur me vete, tha: "*A edhe mua më erdhi shpallja*?" Ishte plotësimi i rregullit, tejdukshmëria paraprirëse dhe koherenca e tyre, të cilat i kishin shfaqur fjalët e fundit para se të vinte tek ato.

Për shembull:

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

"Padyshim që Zoti juaj është All-llahu, i Cili krijoi qiejt dhe tokën në gjashtë ditë dhe pastaj Ai u vendos në Fronin (e Autoritetit); Ai sjell natën si mbulesë të ditës dhe secila duke synuar tjetrën pandërprerë; dhe Ai krijoi edhe diellin, edhe hënën, edhe yjet të nënshtruar ndaj urdhrit të Tij. Padyshim që i Tij është krijimi dhe komandimi. I Lartësuar me Madhështi është All-llahu, Zoti i të gjitha botëve!"[422]

Në këtë vërset, Kur'ani shfaq madhështinë e Fuqisë Hyjnore dhe Sovranitetin e Hyjnisë në një mënyrë që tregon se i Gjithëfuqishmi Absolut u vendos në Fronin e Sovranitetit të Tij, i Cili i sundon shenjat e krijimit; ndryshon natën e ditën njëra pas tjetrës si dy shirita, njëri i bardhë dhe tjetri i zi; dhe dielli, hëna dhe yjet janë të gatshme për të marrë urdhërat si ushtarë të bindur. Prandaj çdo shpirt, sapo ta dëgjojë këtë vërset, nxitet të thotë:

---

[421] Kur'an, 23:12-14
[422] Kur'an, 7:54

بَارَكَ اللّٰهُ مَاشَاءَ اللّٰهُ فَتَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

Barekall-llah, i bekuar është All-llahu! Mashall-llah, Çfarë çudirash ka dashur Zoti! I lartësuar është All-llahu, Zoti i të gjitha botëve"!

Domethënë, fjalia تَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ *"I Lartësuar me Madhështi është All-llahu, Zoti i të gjitha botëve!"* është si përmbledhja, bërthama, fruti dhe uji i jetës së asaj që e parapriu.

Cilësia e pestë e elokuencës: Kur'ani, ndonjëherë përmend çështje të veçanta materiale të cilat i nënshtrohen ndryshimit dhe janë mjete të cilësive të ndryshme, atëherë me qëllim që t'i transformojë ato në formën e të vërtetave të qëndrueshme, i përmbledh ato dhe i lidh me Emrat Hyjnorë, të cilët janë dritëdhënës, universalë dhe të qëndrueshëm, ose ai i përfundon me një përmbledhje, e cila nxit mendimin dhe nxjerrjen e mësimeve.

Një shembull i kuptimit të parë:

وَعَلَّمَ آدَمَ الْاَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰئِكَةِ فَقَالَ اَنْبِئُونِى بِاَسْمَاءِ هٰؤُلَاءِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ قَالُوا سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيم

"Dhe Ai ia mësoi Ademit emrat e të gjitha gjërave, pastaj ua paraqiti ato melekëve dhe u tha: Më thoni Mua emrat e tyre nëse jeni të drejtë. (Melekët) thanë: Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti!"[423]

Para së gjithash, ky vërset përmend një çështje të veçantë lidhur me qënien e Hazreti Ademit a.s. *Kalif* (zëvendës) dhe, se ishte *njohja*, dija, ajo që e bëri Hazreti Ademin a.s. të kishte epërsi mbi melekët. Atëherë brenda kësaj ngjarjeje ai përmend ngjarjen e mposhtjes së melekëve para Hazreti Ademit a.s. për sa i përket *njohjes*. Pastaj ai i përmbledh këto dy ngjarje me dy Emra universalë, prej Emrave Hyjnorë:

اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ *"Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti!."*

[423] Kur'an, 2:31-32

Domethënë, meqenëse Ti je *"i Gjithëdituri dhe i Gjithurti,* Ti na trajtove sipas aftësive tona dhe i dhurove Ademit dije me të cilën ai na mundi dhe e preferove mbi ne në përputhje me aftësitë e tij."

Një shembull i kuptimit të dytë:

وَاِنَّ لَكُمْ فِى ٱلْاَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِى بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ

deri në fund... فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"Me të vërtetë që edhe te bagëtitë ka mësim për ju. Ne ju japim juve të pini nga ajo që është në barkun e tyre, nga bashkimi i sekrecioneve të gjëndrrave dhe të gjakut, qumësht të pastër, të shijshëm e të përshtatshëm për ata që e pinë."[424]

"Dhe nga frutat e hurmave dhe nga rrushi ju merrni lëng të ushqyeshëm dhe bar të mirë. Padyshim që këtu ka shenjë të qartë për njerëzit që mendojnë."[425]

Kështu, pasi tregon se Zoti i Gjithëfuqishëm i bën krijesat e Tij, si delet, dhitë, lopët, bullicat dhe devetë si burime për qumësht të pastër e të shijshëm për njeriun; i bëri rrushin e hurmat si kazana e tabaka të mbushura me mirësi të holla, të ëmbla e të shijshme për të, dhe e bën mrekullinë e hollë të Fuqisë së Tij, mjaltin e bletës së vogël, ilaç e shërim për njerëzit, përveç shijes dhe ëmbëlsisë së tij; këto vërsete përfundojnë me fjalët: اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ *"Me të vërtetë që këtu ka tregues të qartë për popullin që mendon"*, me qëllim që të nxisë njeriun për të menduar, për të nxjerrë mësime e për t'i krahasuar këto me gjërat e tjera.

Cilësia e gjashtë e elokuencës: Ndonjëherë ndodh që një vërset i shpërndan dekretet Hyjnore mbi një shumësi gjërash, dhe atëherë ai i bashkon ato me një lidhje uniteti e cila është si një pikë bashkimi, ose i vendos brenda një rregulli universal.

Për shembull:

---

[424] Kur'an, 16: 66
[425] Kur'an, 16: 69

وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضَ وَلاَ يَؤُدُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِىُّ الْعَظِيمُ

"...Kursia (Froni) i Tij shtrihet mbi qiej dhe tokë, dhe Ai nuk ndjen aspak lodhje në ruajtjen dhe mbrojtjen e tyre. Dhe Ai është më i Larti, më Madhështori."[426]

Kështu ky vërset (d.m.th. *ajeti Kursi*) sjell dhjetë fjali që përfaqësojnë dhjetë nivele të Njësisë në forma të ndryshme dhe i vërteton ato, dhe pastaj me frazën:

مَنْ ذَا الَّذِى يَشْفَعُ عِنْدَهُ اِلاَّ بِاِذْنِهِ

"E kush është ai që mund të ndërhyjë tek Ai përveç se me lejen e Tij?"

ai hedh poshtë plotësisht e furishëm përshkrimin e ortakëve për Zotin xh.sh. dhe ndërhyrjen e të tjerëve duke i flakur tutje ato. Gjithashtu, meqenëse ky vërset shfaq "Emrin më të Madh", kuptimet e tij që lidhen me të vërtetat Hyjnore, janë në shkallën më të lartë, saqë ai i demonstron aktet Hyjnore të vendimeve tek shkalla më e lartë. Për më tepër, pas përmendjes së administrimit Hyjnor i orientuar përnjëherësh tek të gjithë qiejt dhe toka, ai përmend ruajtjen gjithëpërfshirëse absolute në shkallën më të lartë me të gjitha kuptimet e tyre, pastaj i përmbledh burimet e atyre manifestimeve më të larta me një lidhje Njësie e një pikë bashkimi përmes frazës, وَهُوَ الْعَلِىُّ الْعَظِيمُ *"Dhe Ai është më i Larti, më Madhështori."*

Dhe për shembull:

اَللّهُ الَّذِى خَلَقَ السَّموَاتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِىَ فِى الْبَحْرِ بِاَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهَارَ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَآتيكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَاَلْتُمُوهُ وَاِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّهِ لاَ تُحْصُوهَا

[426] Kur'an, 2:255

"All-llahu është Ai i Cili ka krijuar qiejt dhe tokën dhe që dërgon ujin nga qielli duke nxjerrë prej andej fruta si ushqim për ju; është Ai i Cili i ka bërë anijet të nënshtruara ndaj jush që të mund të lundrojnë nëpër det me lejen dhe Vullnetin e Tij; po kështu Ai i ka bërë edhe lumenjtë të jenë të nënshtruar e në shërbimin tuaj. Dhe Ai ka bërë diellin dhe hënën të dy të ndjekin vazhdimisht drejtimin e tyre (për t'ju shërbyer juve), po kështu ka bërë edhe natën, edhe ditën të nënshtruara për ju. Dhe Ai ju dha gjithçka që ju kërkuat dhe po të numëroni mirësitë e All-llahut, ju kurrë nuk do të ishit në gjendje t'i numëroni ato."[427]

Së pari, këto vërsete tregojnë se Zoti i Gjithëfuqishëm e krijoi universin e madh si një pallat për njeriun dhe, duke dërguar ujin e jetës nga qiejt në tokë, i bëri qiejt e tokën dy shërbëtorë duke prodhuar ushqim për të. Ai gjithashtu i bëri anijet të nënshtruara për njeriun me qëllim që të gjithë njerëzit të mund të përfitojnë nga frutat e tokës që gjenden në çdo pjesë të saj dhe, gjithashtu, individët shkëmbejnë midis tyre frutat e përpjekjes e të punëve të tyre, dhe Ai e siguroi jetën e tyre në çdo drejtim. Domethënë, Ai u dha detit, erës dhe pemës një formë të tillë saqë i bëri erërat si kamxhikë, anijet si kuaj dhe detet si shkretëtira poshtë thundrave të tyre. Dhe përveç lidhjes së njeriut me shumë krahina të tokës nëpërmjet anijeve, Ai gjithashtu, sikur ia ka nënshtruar njeriut lumenjtë, të mëdhenj e të vegjël, duke i bërë ato si mjete të natyrshme transporti. Dhe duke i bërë Diellin dhe Hënën të udhëtojnë, Dhuruesi i Vërtetë i Mirësive ndryshon stinët dhe i bën diellin dhe hënën dy shërbëtorë me qëllim që t'i ofrojnë njeriut mirësitë e Tij shumëngjyrëshe të cilat ndryshojnë me ndryshimin e stinëve; Ai i bëri ato të dyja –diellin dhe hënën– si dy timonierë që ta kthejnë atë rrotë të fuqishme. I bëri natën dhe ditën të nënshtruara ndaj njeriut; Ai e bëri natën si një mbulesë për gjumin e tij e si pushim, ndërsa ditën si një vend tregtie për mjetet e tij të jetesës.

Kështu, pas renditjes së këtyre mirësive Hyjnore me përmbledhjen e:

وَآتَيكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّهِ لاَ تُحْصُوهَا

"Dhe Ai ju dha gjithçka që ju kërkuat dhe po të numëroni mirësitë e All-llahut ju kurrë nuk do të ishi në gjendje t'i numëroni ato...", ai tregon shtrirjen e sferës së pafund të mirësive të All-llahut që ia ka dhuruar njeriut dhe,

[427] Kur'an, 14:32-34

se ajo sferë është mbushur me mirësi shumëngjyrëshe. "Domethënë, çfarëdo që kërkon njeriu nëpërmjet gjuhës së nevojave të tij të bashkëlindura dhe aftësive të tij, ato të gjitha i janë dhënë atij. Kështu atyre mirësive nuk mund t'u arrihet fundi me të numëruar, as nuk shterojnë kurrë ato mirësi që i janë dhuruar njeriut. Sigurisht, meqenëse qiejt dhe toka janë një tryezë mirësish për njeriun, dhe gjërat si dielli e hëna dhe nata e dita janë disa nga mirësitë në tryezë, atëherë padyshim mirësitë e drejtuara për te njeriu janë të panumërueshme."

Misteri i shtatë i elokuencës: Ndonjëherë ndodh që, me qëllim që të hedhë poshtë e të shkarkojë shkaqet e jashtme nga aftësia për të krijuar dhe që të tregojë largësinë e tyre nga kjo, një vërset tregon qëllimet dhe frutat e efekteve që të kuptohet se shkaqet janë vetëm një perde e jashtme, sepse dëshira e qëllimeve më të urta dhe arritja e rezultateve më të rëndësishme bën të domosdoshme veprën e Atij që është i Gjithëdituri dhe i Gjithurti; shkaqet janë të pajeta e të pavetëdijshme. Kështu, duke përmendur qëllimet dhe rezultatet, vërsete të tilla tregojnë se, ndonëse shkaqet duken në pamje të jashtme e në ekzistencë se janë të lidhura me pasojat e tyre, por në realitet është një distancë e madhe midis tyre. Distanca nga shkaku për te krijimi i pasojës është kaq e madhe, saqë dora më e madhe e shkaqeve nuk mund ta arrijë krijimin e pasojës më të vogël. Kështu, brenda kësaj distance të gjatë midis shkakut dhe pasojës secili nga Emrat Hyjnorë shfaqet e ndriçon si yjet. Vendi i shfaqjes së tyre është kjo distancë jolëndore. Ashtu si në një shikim sipërfaqësor, që malet në horizont duken sikur janë të bashkuar e të puqur me fundet –cepat– e qiellit, ndonëse nga malet për tek qiejt është një distancë shumë e largët në të cilën yjet shfaqen dhe gjëra të tjera vendosen, po kështu distanca jolëndore midis shkaqeve dhe pasojave është e tillë, saqë ajo mund të shikohet vetëm me dritën e Kur'anit përmes teleskopit të besimit.

Për shembull:

فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلَى طَعَامِهِ اَنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّا فَاَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا وَ عِنَبًا وَ قَضْبًا وَ زَيْتُونًا وَ نَخْلاً وَ حَدَائِقَ غُلْبًا وَ فَاكِهَةً وَ اَبًّا مَتَاعًا لَكُمْ وَ لِاَنْعَامِكُمْ

"Atëherë le të shohë njeriu tek ushqimi i tij." "Ne derdhim ujë me bollëk", "Dhe Ne e çajmë tokën në plasa", "Dhe Ne e bëjmë drithin (grurin) të rritet në të", "Dhe rrushtë dhe tërfilin (bimët e gjelbra si ushqim për bagë-titë)", "Dhe kopshtet

me pemë të dendura, dhe fruta, dhe Ab-ba (barishte e kullotë), (për të qenë) furnizim dhe përfitim për ju dhe për bagëtitë tuaja."[428]

Duke përmendur mrekullitë e Fuqisë Hyjnore në një sekuencë të urtë me një varg kuptimplot, ky vërset i lidh shkaqet me pasojat dhe tregon një qëllim dhe përfundimin e tij me fjalët: مَتَاعًا لَكُمْ *"Një furnizim për ju."* Ky qëllim provon se brenda sekuencës së të gjitha shkaqeve dhe pasojave është një Rregullator i Fshehur i Cili shikon e ndjek qëllimin, dhe se shkaqet janë një perde për Të. Po, në të vërtetë, me frazën, مَتَاعًا لَكُمْ وَ لِاَنْعَامِكُمْ *"Një furnizim e përfitim për ju e për bagëtitë tuaja"*, ajo i mohon e i shkarkon të gjitha shkaqet nga aftësia për të krijuar. Në efekt ajo thotë: Shiu vjen nga qielli me qëllim që të prodhojë ushqim për ju e për kafshët tuaja. Meqenëse në atë ujë nuk ekziston dhembshuri ndaj jush dhe ndaj kafshëve tuaja që t'ju mëshirojë dhe nuk ka aftësi për të prodhuar ushqim, kjo do të thotë se shiu nuk vjen vetë, por dërgohet. Dhe toka prodhon bimë dhe ushqimi juaj vjen prej andej, por duke qenë pa vetëdije e pa mend, është përtej aftësisë së tokës të mendojë për ushqimin tuaj e të ketë mëshirë për ju. Prandaj ajo nuk hapet vetë, por është njëri që e hap atë derë dhe ua jep në duart tuaja mirësitë. Për më tepër, meqenëse bimët e pemët nuk janë të afta të mendojnë për ushqimin tuaj e të prodhojnë me dhembshuri fruta e drithëra për ju, vërseti demonstron se ato janë spango e litarë të cilët Krijuesi i Gjithurtë e i Gjithëmëshirshëm i shtrin nga prapa perdes, tek të cilët Ai i var mirësitë e Tij dhe ua dërgoi gjallesave. Kështu, nga ky shpjegim shfaqen shumë Emra Hyjnorë si, "***Er-Rrahimu, Er-Rrezzaku, El-Mun'imu*** dhe ***El-Kerimu*****"**, "*I Gjithë-mëshirshmi, Furnizuesi, Mirëbërësi* dhe *Gjithëbujari*."

Dhe për shembull:

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُزْجِى سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلٰلِهِ وَ يُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَ يَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِ ۞ يُقَلِّبُ

[428] Kur'an, 86: 24-32

اللّٰهُ الَّيْلَ وَ النَّهَارَ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِاُولِى الْاَبْصَارِ ۞ وَاللّٰهُ خَلَقَ كُلَّ دَآبَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِى عَلَى بَطْنِهِ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَمْشِى عَلَى رِجْلَيْنِ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَمْشِى عَلَى اَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ اِنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"A nuk e shikon se All-llahu i drejton retë me qetësi, pastaj i mbledh ato bashkë, pastaj i kthen ato në stivë shtresa-shtresa dhe veç sheh shiun të dalë nga brendësia e tyre. Ai dërgon nga qielli edhe male me breshër dhe godet me të atë që do Ai ose e largon atë prej kujt të dojë Ai. Drita e shpejtë e shkrepjes së tyre (e reve) sa s'të merr sytë. "All-llahu bën që nata dhe dita të ndjekin njëra tjetrën. Vërtet që në të ka mësim për ata që janë të pajisur me mprehtësi. Dhe All-llahu krijoi çdo lloj gjallese nga uji. Prej tyre ka disa që zvarriten me barkun e tyre, disa ecin mbi dy këmbë dhe disa mbi katër. All-llahu krijon çfarë do Ai. Vërtetë që All-llahu është i Zoti të bëjë çdo gjë."[429]

Ky vërset shpjegon vendimet e mrekullueshme në formimin e reve dhe shkaktimin e rënies së shiut që është nga mrekullitë më të rëndësishme të Hyjnisë dhe perdja më e çuditshme e thesarit të mëshirës. Ashtu si ushtarët e shpërndarë për të pushuar që grumbullohen me rënien e borisë, po kështu retë grumbullohen e formohen me urdhrin e Zotit xh. kur pjesët e tyre ishin shpërndarë e fshehur në atmosferë. Atëherë, ashtu si një ushtri e formuar prej grupeve të vogla, copat e reve bashkohen e formojnë masa që janë të mëdha, të ngritura lart, të lagështa e të bardha, dhe përmbajnë borë e breshër si malet lëvizës në Kijamet prej të cilëve dërgohet uji i jetës për të gjitha gjallesat. Por, në atë dërgesë shikohet një dëshirë e një qëllim, sepse ajo vjen sipas nevojës. Kjo do të thotë se shiu dërgohet. Ndërsa qiejt janë të pastër e bosh, copa të mëdha reshë sikur të ishin male. Në të vërtetë, retë nuk grumbullohen vetë me atë grumbullim të mrekullueshëm, por ato dërgohen nga Ai i Vetmi i Cili i njeh qëniet e gjalla dhe që di gjendjen e tyre. Atëherë në këtë distancë jolëndore shfaqen Emrat Hyjnorë si, **"*El-Kadiru, El-Alimu, El-Mutesar-rifu, El-mudeb-biru, El-Mureb-bi, El-Mugithu* dhe *El-Muhjii*"**, "*I Gjithëfuqishmi, i Gjithëdituri, Rregullatori, Projektuesi, Ushqyesi, Ndihmuesi* dhe *Dhënësi i jetës*."

[429] Kur'an, 24: 43-45

Cilësia e tetë e elokuencës: Ndonjëherë me qëllim që ta bëjë zemrën t'i pranojë veprat e çuditshme që do të ndodhin në të ardhmen e në Ahiret, e që ta bëjë mendjen t'i vërtetojë ato, Kur'ani përmend veprat e Tij të çuditshme në këtë botë si parapërgatitje, ose ai përmend aktet e çuditshme Hyjnore të së ardhmes dhe të Ahiretit në një mënyrë të tillë, saqë ne fitojmë bindje të qëndrueshme nëpërmjet gjërave të ngjashme të cilat i shikojmë këtu.

Për shembull:

اَوَ لَمْ يَرَ الْاِنْسَانُ اَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ

"A nuk e sheh njeriu se Ne e kemi krijuar atë nga sperma? Prapëseprapë, kur shih! Ai paraqitet kundërshtar i hapur..."[430] deri në fund të vërsetit...

Në këtë diskutimin e çështjes së ringjalljes së të vdekurve Kur'ani i Gjithurtë e provon ringjalljen në shtatë apo tetë mënyra të ndryshme.

Së pari, ai tërheq vëmendjen për tek krijimi i parë, duke thënë: "Ju e shihni krijimin tuaj, nga sperma në një copë gjaku të mpiksur, nga copa e gjakut të mpiksur në një xhungë mishi, dhe nga ajo në krijimin e njeriut. Atëherë, si e mohoni krijimin tjetër i cili është si ky e madje më i lehtë."

Pastaj me fjalët:

اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَارًا

"(Ai) i Cili nxjerr për ju zjarrin nga pema e gjelbër."[431]

Krijuesi i Gjithëfuqishëm tregon mirësitë e mëdha që Ai i ka dhënë njeriut, duke thënë: "Ai i Cili u ka dhuruar ju mirësi të tilla nuk do t'ju lërë ju në liri të hyni në varr e të flini pa u ngritur përsëri." Dhe me nënkuptim, ai thotë: "Ju i shihni pemët e vdekura duke ardhur në jetë e duke u bërë të gjelbra, por ju nuk nxirrni përfundimin se kockat e tyre, që u ngjasojnë drurëve të thatë të zjarrit, do të vijnë përsëri në jetë, dhe kështu e quani ringjalljen e njeriut të pagjasë. Pastaj, a do të ishte i paaftë Ai i Cili krijoi qiejt e tokën që ta ngjallë e ta vdesë njeriun që

[430] Kur'an, 36:77
[431] Kur'an, 36:80

është fruti i qiejve e i tokës? A do ishte e mundur për Atë i Cili administron çështjen e një peme dhe që kujdeset për të, që të neglizhojë e të mos i japë rëndësi frutit të saj e t'i lejojë të tjerët ta pretendojnë atë? A supozoni ju se lihet kot *"pema e krijimit"* që të gjitha pjesët e së cilës janë gatuar me urtësi dhe a mund të neglizhohet fruti dhe rezultati i saj?" Ai thotë: "Ai i Cili do t'ju risjellë në jetë te Ringjallja është i Tillë, saqë i gjithë universi është si një ushtar i bindur nën urdhërat e Tij ***"Kun fe jekun"*** *Bëhu! - dhe ajo bëhet në çast.* Krijimi i pranverës për Të është aq i lehtë sa krijimi i një luleje. Ai është i Vetmi që për fuqinë e të Cilit krijimi i të gjitha kafshëve është aq i lehtë sa krijimi i një mize. Një Fuqi e tillë nuk mund të sfidohet me fjalët!... مَنْ يُحْيِى الْعِظَامَ *"Kush do t'u japë jetë këtyre kockave kur të jenë kalbur e të jenë bërë pluhur?"*[432]

Atëherë me frazën:

فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ

"Kështu pra i Lartësuar është Ai, në Dorën e të Cilit është mbizotërimi i çdo gjëje dhe tek Ai ju të gjithë do të ktheheni."[433]

Ai thotë: "Ai është i Gjithëfuqishmi e i Gjithëlavdishmi i Vetëm, që në Duart e të Cilit janë frerët e të gjitha gjërave, me të Cilin janë çelësat për të gjitha gjërat; i Cili ndryshon natën e ditën, dimrin e verën me aq lehtësi sikur të kthente fletët e një libri, dhe e hap dhe e mbyll këtë botë dhe botën tjetër sikur ato të ishin dy shtëpi." Si rrjedhojë, konkluzioni i të gjitha këtyre dëshmive, është: وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ *"...Dhe tek Ai ju të gjithë do të ktheheni."*[434] Domethënë, "Ai do t'ju sjellë ju në jetë nga varri e do t'ju sjellë ju në ringjallje, ku juve do t'ju bëhet thirrja për të dhënë llogari në prani të të Gjithëfuqishmit." Kështu, të gjitha këto vërsete e kanë përgatitur mendjen për të pranuar ringjalljen, po kështu ato e kanë përgatitur edhe zemrën, sepse ato kanë treguar akte të ngjashme në këtë botë.

[432] Kur'an, 36:78
[433] Kur'an, 36:83
[434] Kur'ani, 36:83

Ndonjëherë ndodh që Kur'ani i përmend veprat Hyjnore lidhur me botën tjetër në një mënyrë të tillë, saqë i bën të kuptueshme përmes gjërave të ngjashme me to në këtë botë, ku asnjë mundësi nuk mbetet për t'i mohuar ato, apo t'i quash të pagjasa.

Për shembull: إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ *"Kur qielli të çahet."*[435] deri në fund... edhe إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ *"Kur qielli të plasë."*[436]; deri në fund... dhe إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ *"Kur dielli të mbështillet dhe të humbë dritën dhe të përmbyset."*[437];

Në këto sure, ndryshimet shumë të mëdha dhe aktet Hyjnore të vendimeve në ringjalljen e në tubimin e madh, ai i përmend në një mënyrë të tillë, që meqenëse njeriu shikon gjëra të ngjashme me to në këtë botë, si për shembull në vjeshtë e në pranverë, ai i pranon me lehtësi ato ndryshime e revolucione të cilat i shkaktojnë frikë zemrës dhe nuk mund të kapen nga mendja. Për të dhënë edhe një përmbledhje të këtyre sureve do të zgjatej shumë, kështu për tani, ne do të tregojmë një frazë të vetme përmes shembullit.

Për shembull, fraza: إِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ *"Dhe kur fletët e shkruara të veprave të çdo njeriu të hapen."*[438] shpreh çka vijon: Tek ringjallja, të gjitha veprat e secilit do të shpallen të shkruara në një fletë. Kjo çështje është shumë e çuditshme, prandaj mendja nuk mund ta kapë. Por siç tregon sureja, në të njëjtën mënyrë, ashtu si ringjallja pranverore dhe ashtu si çështjet e tjera që janë gjëra të ngjashme me to, po kështu hapja e fletëve dhe e gjërave të ngjashme me to janë mjaft të qarta, sepse të gjitha pemët frutore apo bimët lulëzuese kanë vepra, akte, detyra dhe në çdo mënyrë ato shfaqin Emrat Hyjnorë, lavdërojnë Zotin dhe kryejnë adhurimin. Të gjitha këto vepra janë të shkruara në farërat e në bërthamat e tyre së bashku me historitë e jetës së tyre dhe shfaqen në një pranverë në një vend tjetër. Ashtu siç përmendin ato në mënyrën

[435] Kur'an, 84:1
[436] Kur'an, 82: 1
[437] Kur'an, 81: 1
[438] Kur'an, 81:10

më elokuente veprat e nënave të tyre dhe trungun përmes gjuhëve të trajtave dhe formave që ato shfaqin, po ashtu shpallin e nxjerrin fletët e veprave të tyre nëpërmjet degëve, sythave, gjetheve, luleve e frutave. Kështu, Ai i Cili e realizon këtë vepër Gjithurtësi, Gjithëruajtje, Planifikuese, Ushqyese e Dobiprurëse, është pikërisht Ai i Cili thotë: وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ *"Dhe kur fletët e shkruara të veprave të çdo njeriu të hapen."*

Ju mund të bëni analogji me pikat e tjera nga kjo dhe nxirrni përfundime prej tyre nëse mundeni.

Për t'ju ndihmuar, unë do të them ç'ka vijon:

Ashtu siç tregon fraza me fjalën *"Tekvir"*: وَإِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ *"Kur dielli të mbështillet dhe të humbë dritën dhe të përmbyset" një metaforë brilante që do të thotë: "Mbështjellje dhe mbledhje",* gjithashtu ajo aludon edhe për gjëra të ngjashme me të.

Së pari: Zoti i Gjithëfuqishëm ngriti perdet e mosekzistencës, të eterit dhe të qiejve dhe duke marrë nga thesari i mëshirës së Tij një llambë vezulluese të ndritshme si dielli për të ndriçuar botën, e shfaqi atë në dynja. Kur bota të mbyllet, Ai përsëri do ta mështjellë atë me mbulesat e tij e do ta heqë.

Së dyti: Dielli është një nëpunës i ngarkuar për të përhapur artikujt e dritës së tij dhe duke mbështjellur kokën e tokës në mbrëmje ai mbledh artikujt e tij e i fsheh; ndonjëherë ai bën pak biznes për shkak të mbulesës së resë; ndonjëherë hëna i lëshon një mbulesë në fytyrë dhe pengon në një far mase veprimin e tij, atëherë ai rregullon librat e llogarisë së prodhimeve dhe veprimeve të tij. Gjithashtu, do të vijë një kohë kur ky nëpunës do të japë dorëheqje nga posti i tij. Madje edhe sikur të mos ketë ndonjë arsye për shkarkimin e tij, ndoshta -kjo do të ndodhë- për shkak të të dy njollave të zeza tani të vogla por që janë duke u rritur e zmadhuar në fytyrën e tij, pasi kanë filluar të bëjnë kështu, -siç e shikojnë astronomët- me lejen e Zotit, dielli do ta marrë prapa dritën që ai shpërndau me një urdhër Hyjnor dhe do ta mbështjellë atë rreth kokës së vet. Atëherë, Zoti i Gjithëlavdishëm do t'i thotë: "Asnjë punë nuk mbetet më për ty në tokë. Shko tek Ferri dhe

digji ata që të adhuruan ty dhe fyen një nëpunës të bindur si ti!" Si rrjedhojë, ju ishit tradhtarë e të pabesë. Me këtë, dielli lexon urdhrin Hyjnor: اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ *"Kur dielli të mbështillet e të humbë dritën dhe të përmbyset"*, nëpërmjet fytyrës së tij të njollosur me të zezë.

Pika e nëntë e elokuencës: Ndonjëherë ndodh që Kur'ani i Gjithurtë përmend disa qëllime të pjesshme, pastaj me qëllim që ta shtyjë mendjen nëpërmjet tyre, e konfirmon, e vërteton, e verifikon dhe e provon atë qëllim të pjesshëm përmes Emrave Hyjnorë, të cilët janë si rregulla universalë.

Për shembull:

قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِی تُجَادِلُكَ فِی زَوْجِهَا وَتَشْتَكِی اِلَی اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

"Vërtet që tashmë All-llahu e dëgjoi fjalën e gruas e cila fjaloset me ty (Muhammed a.s.m.) në lidhje me bashkëshortin e saj dhe ia çon ankimet All-llahut; dhe All-llahu (gjithmonë) i dëgjon argumentet mes ju të dyve. Vërtet që All-llahu është Gjithëdëgjues, Gjithëshikues."[439]

Këtu Kur'ani thotë: "Zoti i Gjithëfuqishëm është Gjithëdëgjues Absolut, Ai dëgjon gjithçka. Ai madje dëgjon nëpërmjet Emrit Hyjnor ***El-Hak***, *i Vërteti*, një grua duke biseduar me ty e duke u ankuar për bashkëshortin e saj, gjë e cila është një çështje e veçantë dhe e pjesshme. Dhe meqenëse gratë shfaqin treguesit më të hollë të mëshirës dhe janë thesaret më të mëdha të realitetit të mëshirës e të dhembshurisë, Ai dëgjon përmes Emrit ***Er-Rahim***, *Mëshirëploti*, pretendimin e ligjshëm të një gruaje dhe ankesën e saj te Zoti, e dëgjon atë me shumë vëmendje si një çështje të rëndësisë më të madhe dhe nëpërmjet Emrit ***El-Hak***, *i Vërteti*, e konsideron atë me seriozitet të madh." Kështu, me qëllim që ta bëjë universal këtë qëllim të pjesshëm, vërseti tregon se Ai që dëgjon e shikon ngjarjen më të vogël të krijesave, duhet medoemos të jetë Ai i Cili dëgjon e sheh gjithçka; dhe Ai që është Furnizuesi i gjithësisë, domosdoshmërisht shikon brenda universit vuajtjen e krijesave më të vogla, të cilave u është bërë padrejtësi dhe dëgjon ankesat e tyre. Ai që

[439] Kur'an, 58:1

nuk e shikon vuajtjen e tyre dhe që nuk dëgjon ankesat e tyre për ndihmë, nuk mund të jetë Zoti i tyre.

Kështu, fjalia, إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ *"Vërtet që All-llahu është Gjithëdëgjues, Gjithëshikues"* shpjegon dy të vërteta të mëdha, si dhe qëllimin e pjesshëm e bën universal.

Një shembull i dytë:

سُبْحَانَ الَّذِى اَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَى الَّذِى بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

"Lavdia dhe Madhështia janë për Atë (All-llahun) i Cili mori robin e Tij (Muhammedin) për udhëtimin nga Xhamia e Shenjtë (Qabeja në Mekë) për te Xhamia më e largët (në Jeruzalem), rrethinat e të cilës Ne i bekuam me qëllim që t'i tregojmë atij (Muhammedit a.s.m.) shenjat Tona. Me të vërtetë që Ai është Gjithëdëgjuesi, Gjithëvëzhguesi."[440]

Këtu, pas përmendjes së udhëtimit të profetit Muhammed a.s.m. nga Xhamia e Shenjtë në Mekë për te Mesxhidil Aksa -Xhamia më e largët në Jeruzalem, që ishte fillimi i Mi'ëraxhit -ngjitjes- së tij, Kur'ani thotë: هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ *"Me të vërtetë që Ai është Gjithëdëgjuesi, Gjithëvëzhguesi."*

Përemri اِنَّهُ *"Ai"* ose i referohet Zotit të Gjithëfuqishëm, ose profetit a.s.m.. Në qoftë se ai i referohet profetit a.s.m., është siç vijon: "Ndodhej brenda këtij udhëtimi të pjesshëm një udhëtim universal dhe një Mi'ëraxh universal, gjatë të cilit shkoi aq larg, saqë arriti tek *Sidreti el Munteha, dhe ishte në largësi sa dy harqe ose edhe më afër*, ai dëgjoi e shikoi shenjat Hyjnore dhe çudirat e artit Hyjnor që u shfaqën të qarta për sytë e veshët e tij në shkallët universale të Emrave Hyjnorë." Ai tregon se ai udhëtim i veçantë e i pjesshëm ishte çelësi për një udhëtim të përgjithshëm, i cili ishte një grumbullim i çudirave.

[440] Kur'an, 17:1

Në qoftë se përemri i referohet Krijuesit të Gjithëfuqishëm është si më poshtë: "Ai ftoi një prej shërbëtorëve të Vet të udhëtojë për te Prania e Tij, dhe me qëllim që t'i besojë atij amanetin e misionit e dërgoi atë nga Mesxhidi Harami në Mekë për tek Mesxhidi Aksa -xhamia më e largët në Kuds,- ku e bëri të takohet me profetët që u grumbulluan atje. Atëherë pasi tregoi se ai ishte trashëgimtari absolut i parimeve të feve të të gjithë profetëve, e bëri atë të udhëtojë përmes botëve të Tij me aspektet e tyre të brendshme e të jashtme deri te *largësia sa dy harqe ose edhe më afër.* Ai sigurisht ishte një shërbëtor dhe udhëtoi në Mi'ëraxh, që ishte i veçantë, por së bashku me të ishte besimi dhe amaneti që lidhen me të gjithë universin, dhe drita që do të ndryshonte ngjyrën e universit. Dhe meqenëse së bashku me të ishte çelësi për të hapur derën e lumturisë së përjetshme, Zoti i Gjithëfuqishëm e përshkroi këtë qënie me atributet **"e dëgjimit dhe të shikimit të të gjitha gjërave."** Kështu që Ai mund t'ju shfaqte qëllimet gjithëpërfshirëse të botës, shembujt e urtësisë së amanetit, dritën dhe çelësin.

Një shembull tjetër:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ جَاعِلِ الْمَلٰئِكَةِ رُسُلاً اُولِى اَجْنِحَةٍ مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبٰاعَ يَزِيدُ فِى الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Gjithë lavdërimet dhe falënderimet janë për All-llahun, i Vetmi Krijues i qiejve dhe i tokës, i Cili i bëri meleqët (engjëjt) lajmëtarë me fletë- dy, tri a katër. Ai shton në krijim çfarë Ai do. Sepse Zoti xh.sh. është i Gjithëfuqishëm mbi gjithçka."[441]

Në këtë sure Kur'ani thotë: "Duke zbukuruar qiejt dhe tokën në një mënyrë të tillë, e duke treguar veprat e plotësimit të Tij, Krijuesi i Gjithëlavdishëm i bën spektatorët e panumërt ta lavdërojnë e ta madhërojnë Atë. Dhe Ai i stolis ato me mirësi të pafund, saqë qiejt e toka e lavdërojnë dhe e madhërojnë pafundësisht Krijuesin Mëshirëplotë nëpërmjet gjuhëve të të gjitha mirësive dhe të atyre që i marrin ato." Pas kësaj ai tregon se, meqenëse Krijuesi u ka dhënë njerëzve, kafshëve dhe zogjve gjymtyrë e fletë me të cilat ato të udhëtojnë përmes qyteteve dhe mbretërive të tokës dhe meqenëse Ai i Gjithëlavdishëm i Vetëm u ka

[441] Kur'an, 35:1

dhënë fletë engjëjve, banorëve të botës së qiejve, me qëllim që të fluturojnë e të udhëtojnë përmes pallateve qiellore të yjeve dhe përmes mbretërive të larta të yjësive, Ai sigurisht është i Gjithëfuqishëm mbi të gjitha gjërat. Atëherë, Ai i Cili i jep një mize krahë për të fluturuar nga fruti në frut, dhe që i jep krahë një trumcaku për të fluturuar nga pema në pemë, është pikërisht Ai i Cili u jep engjëjve fletë për të fluturuar nga Venusi për te Jupiteri dhe nga Jupiteri në Saturn. Për më tepër, engjëjt nuk përkufizohen për tek e veçanta, ashtu siç ngjet me banorët e tokës; ato nuk kufizohen në një vend të veçantë. Me fjalën: مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ *"Dy, tri a katër (fletë)",* ai sugjeron se ata mund të jenë të pranishëm në të njëjtën kohë në katër yje apo më shumë; ai jep detaje. Kështu nëpërmjet përshkrimit të "pajisjes së engjëjve me fletë" që është një ngjarje e pjesshme, ai tregon madhështinë e fuqisë absolute Hyjnore universale dhe të përgjithshme, si dhe verifikon dhe e vërteton atë me përmbledhjen:

اِنَّ اللّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Sepse All-llahu është i Gjithëfuqishëm mbi gjithçka."

Pika e dhjetë e elokuencës: Ndonjëherë ndodh që një vërset përmend aktet e mosbindjes dhe gjynahet e njeriut dhe atëherë e ndalon atë me kërcënime të ashpra. Pastaj, me qëllim që të mos e çojë rreptësia e kërcënimeve në dëshpërim të thellë e këputje shprese, vërseti përfundon me disa Emra Hyjnorë të cilët tregojnë mëshirën e Tij dhe e ngushëllojnë atë.

Për shembull:

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ اِذًا لاَبْتَغَوْا اِلَى ذِى الْعَرْشِ سَبِيلاً سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ۞ تُسَبِّحُ لَهُ السَّمواَتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَ لكِنْ لاَ تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ اِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

"Thuaju: Po të kishte patur zota e perëndi të tjerë bashkë me Të, siç thonë ata, atëherë ata sigurisht do të kishin kërkuar të gjenin një rrugë drejt Zotit të Fronit më të lartë (për të kërkuar kënaqësinë e Tij, për t'iu afruar Atij). Lavdi, Madhështia dhe Lavdia i takojnë Atij! Larg nga të gjitha trillimet e shpifjet që i

ngjisin e thonë për Të (më i Larti pa kufi)"! "E lavdërojnë dhe e ngrenë në lavdi e madhështi Atë shtatë qiejt dhe toka dhe gjithë ç'është në to dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë lartësinë e Tij, por ju nuk e kuptoni lavdërimin e tyre. Me të vërtetë që Ai është gjithnjë tepër i Durueshëm, vazhdimisht Falës i Madh."[442]

Ky vërset thotë: "Thuaj, në qoftë se Zoti, siç thoni ju, do të kishte pasur ortakë në Mbretërinë e Tij, pa dyshim do të shtriheshin duart e tyre tek Froni i Hyjnisë dhe do të shfaqeshin shenjat e ndërhyrjes në prishjen e rregullit e të sistemit, por çdo krijesë, qoftë tërësore apo e pjesshme, e madhe apo e vogël, nga shtatë nivelet e qiejve gjer te organizmat mikroskopikë, lavdërojnë përmes gjuhës së shfaqjeve të treguesve dhe të skalitjeve të të gjithë Emrave Hyjnorë, të cilët demonstrohen nga çdo krijesë; ato lavdërojnë e madhërojnë të Gjithëlavdishmin e Vetëm i Cili tregohet përmes atyre Emrave të bukur dhe deklarojnë se Ai është Një i Vetëm, pa ortakë e i pangjashëm. Po, qielli e shenjtëron Atë dhe dëshmon për Njësinë e Tij me fjalët e tij prej dritash nga diejt e yjet dhe me urtësinë e rregullin që ato shfaqin; gjithashtu atmosfera e lavdëron dhe e shenjtëron Atë përmes zërit të reve, fjalëve të rrufesë, vetëtimës dhe pikave të shiut; toka e lavdëron dhe e deklaron se Ai është Krijuesi i Vetëm i Gjithëlavdishëm përmes fjalëve të saj të gjalla të njohura si: kafshët, bimët dhe qëniet; gjithashtu ajo e lavdëron Atë dhe dëshmon Njësinë e Tij përmes fjalëve të të gjitha pemëve të saj, gjetheve, luleve dhe frutave të saj. Në të njëjtën mënyrë, së bashku me vogëlsinë dhe pjesshmërinë e tyre, krijesat më të vogla dhe qëniet më të pjesshme lavdërojnë të Gjithëlavdishmin e Vetëm i Cili tregohet nga Emra të shumtë të përgjithshëm që ato shfaqin dhe dëshmojnë Njësinë e Tij përmes skalitjeve që ato mbajnë."

Kështu, ky vërset pohon se i gjithë kozmosi e madhëron përnjëherësh e me një gjuhë dhe i nënshtrohet Krijuesit të Gjithëlavdishëm dhe i bindet plotësisht Atij nëpërmjet detyrës së adhurimit; ndërsa njeriu i cili është esenca e universit dhe rezultati i tij, kalifi (zëvendësi) i Zotit xh.sh. në tokë dhe fruti i butë i kozmosit bën të kundërtën e të gjithë kozmosit, mohon Zotin xh.sh. dhe i përshkruan ortakë Atij. Sa e shëmtuar është kjo punë e tij? Dhe sa ndëshkim të rreptë meriton ai për këtë shkelje të rëndë! Por me qëllim që të mos bie njeriu në dëshpërim të thellë e të humbë shpresën, ky vërset tregon urtësinë e mosshkatërrimit të universit dhe mosrënien e tij mbi kokën e

[442] Kur'an, 17:42-44

njerëzimit nga ana e *Krijuesit Nënshtrues*, për shkak të mosbindjes së shëmtuar, si kjo shkelje e rëndë, dhe thotë: إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا *"Me të vërtetë që Ai është gjithnjë tepër i Durueshëm, vazhdimisht Falës i Madh"*. Ai tregon me këtë përmbledhje urtësinë e shtyrjes për më vonë të dënimit dhe lë të hapur derën e shpresës.

Kështu, ju mund të kuptoni nga këto dhjetë tregues të mrekullisë, se në përmbledhjet tek përfundimet e vërseteve janë spërkatjet e shumta të udhëzimit dhe shkreptimat e mrekullisë.

Gjenitë më të mëdhenj midis studiuesve të retorikës kanë kafshuar gishtërinjtë e tyre me çudi e admirim absolut për këto stile të veçanta dhe kanë deklaruar se: مَا هذَا كَلاَمُ الْبَشَرِ Kjo nuk ***është fjalë njeriu*** dhe kanë besuar me siguri të plotë se, إِنْ هُوَ إِلاَّ وَحْىٌ يُوحَى *"Është vetëm shpallje që i frymëzohet."*[443] Kjo do të thotë se së bashku me treguesit e lartëpërmendur, shumë cilësi të mëtejshme që nuk janë përfshirë në diskutimin tonë, janë përfshirë në disa vërsete të tjera, në renditjen e të cilëve një shenjë mrekullie është e qartë, saqë edhe të verbërit mund ta shikojnë atë...

Rrezatimi i Tretë i Dritës së Dytë:

Kur'ani nuk mund të krahasohet me ndonjë fjalë apo ligjeratë tjetër. Është sepse fjala është e kategorive të ndryshme dhe në lidhje me epërsinë, fuqinë, bukurinë dhe hollësinë ajo ka katër burime: I pari është **folësi**, i dyti është **personi të cilit i adresohet**, i treti është **qëllimi** dhe i katërti është **forma (stili).** Burimi i tij nuk është vetëm forma të cilën e kanë treguar gabimisht letrarët. Kështu, merr në konsideratë se **"kush e tha atë? Kujt ia tha? Përse e tha? Dhe në çfarë forme e tha?"** Mos merr në konsideratë vetëm fjalët e të ndalosh aty. Meqenëse fjala e merr fuqinë e saj nga këto katër burime dhe në qoftë se burimet e Kur'anit do të studiohen me kujdes, atëherë shkalla e elokuencës së tij, epërsisë dhe bukurisë do të kuptohen. Po, meqenëse fjala shikon dhe merr fuqi nga folësi, nëse është urdhëresë e ndalesë, ajo përfshin gjithashtu dëshirën dhe fuqinë e folësit në

[443] Kur'an, 53: 4

përputhje me shkallën e tij. Atëherë ajo zhduk rezistencën, ka një efekt elektriciteti dhe rritet në përpjesëtim me epërsinë dhe fuqinë e fjalës.

Merr, për shembull, vërsetin:

يَا اَرْضُ ابْلَعِى مَاءَ كِ وَيَا سَمَاءُ اَقْلِعِى

"O tokë! Gëlltite ujin tënd! Dhe o qiell! Përmbaje (shiun tënd)!"[444]

Domethënë, "O tokë! Detyra jote është përmbushur, gëlltite ujin tënd. O qiell! Tani s'mbetet më nevojë, ndalo së dhëni shi!"

Dhe për shembull:

فَقَالَ لَهَا وَ لِلْاَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا قَالَتَا اَتَيْنَا طَائِعِينَ

"Dhe Ai i tha atij dhe tokës: Ejani të dyja ju me dëshirë a pa dëshirë." Ato të dyja (toka dhe qielli) thanë: Ne vijmë me dëshirë e të nënshtruara."[445]

Domethënë, "O tokë! O qiej! Ju doni apo s'doni, ju në çdo mënyrë jeni të nënshtruara ndaj urtësisë dhe Fuqisë Sime. Ju shfaqeni nga mosqënia dhe vini në vendin e ekspozitës së artit Tim në ekzistencë." Dhe ato u përgjigjën: "Ne vijmë me nënshtrim e bindje të plotë; nëpërmjet Fuqisë Tënde ne kryejmë çdo detyrë që Ti na ke treguar." Atëherë, merre me mend fuqinë dhe lartësinë e këtyre urdhrave të vërtetë dhe efektivë të cilët përmbajnë fuqi e dëshirë, pastaj shikoji fjalët e njerëzve si urdhri i pakuptim vijues me qëniet e pajeta:

اُسْكُنِى يَا اَرْضُ وَانْشَقِّى يَا سَمَاءُ وَقُومِى اَيَّتُهَا الْقِيَامَةُ

"Ji e palëvizur o tokë, çohuni o qiej, bëhu o Kijamet!"

A mund të krahasohet kjo fjali me dy urdhrat e mëparshëm!.. A ka ndonjë krahasim midis urimeve që burojnë nga dëshirat me zell të tepruar të njeriut dhe urdhresave që burojnë nga ato dëshira dhe urdhërit të urdhëruesit të një autoriteti real! A mund të ketë ndonjë krahasim midis fjalëve të tilla dhe midis komandës efektive "Përpara

[444] Kur'an, 11:44
[445] Kur'an, 41:11

marsh!.. të një komandanti të plotfuqishëm të një ushtrie të madhe! Sepse në qoftë se një urdhër i tillë do të dëgjohej nga një ushtar i thjeshtë, atij s'do t'i jepej rëndësi. Këta dy urdhëra ndonëse janë të njëjtë në formë, por në kuptim ata janë aq të ndryshëm, si komanda e një ushtari të thjeshtë me atë të komandantit të një ushtrie.

Dhe, për shembull vërsetet:

اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

"Sigurisht që urdhri i Tij, kur Ai do një gjë, është vetëm se Ai t'i thotë asaj"bëhu! Dhe ajo është e bërë (në çast)."[446]Dhe:

وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰئِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ

"Dhe (kujto) kur Ne u thamë melekëve"Bini në sexhde para Ademit."[447]

Shikoje fuqinë dhe lartësinë e dy urdhërave në këto dy vërsete, dhe pastaj shiko foljen e njeriut nga ky lloj urdhri. A nuk është raporti i krahasimit midis atyre të dyve si xixa e një xixëllonje me dritën e diellit?

Ashtu si me qëllim që të përshkruajë aktin e tij për syrin e veshin, një pronar i vërtetë e përshkruan veprimin e tij ndërsa është duke e kryer atë; dhe një artist i vërtetë e shpjegon artin e tij ndërsa ai e punon atë; dhe një dhurues i vërtetë i shpjegon mirësitë e tij ndërsa ai i dhuron ato. Domethënë, me qëllim që t'i përgjigjet veprimi i tij fjalës së tij, pra të kombinohen fjala e puna, secili thotë: "Shiko! Unë e kam bërë këtë dhe po e bëj këtë në këtë mënyrë. Unë e bëra atë për këtë arsye dhe kjo do të jetë kështu dhe jam duke bërë kështu..." Në këtë mënyrë shpjegon njëherësh veprimin e tij për syrin dhe veshin.

Për shembull:

اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَ زَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ
وَالْاَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَ اَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَ اَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

[446] Kur'an, 36:82
[447] Kur'an, 2:34

تَبْصِرَةً وَ ذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ وَ نَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَ حَبَّ الْحَصِيدِ وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَ أَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ

"A nuk e kanë parë qiellin mbi ta, si Ne e kemi ndërtuar atë dhe zbukuruar, dhe s'ka asnjë të çarë në të? Edhe tokën! Ne e kemi shtrirë atë dhe kemi vendosur në të male që qëndrojnë fort, si dhe kemi sjellë në të çdo lloj bime të mrekullueshme në çift. Një ndriçim dhe përkujtues për çdo rob që i kthehet All-llahut me pendim. Dhe Ne zbresim ujë të bekuar nga qielli, pastaj Ne rrisim në të kopshte dhe drithë që rritet e korret. Edhe hurma të larta me vile të renditura palë. Rizk (furnizim e mirësi) për robët (e All-llahut); dhe Ne i japim jetë me të (shiun) tokës që është e vdekur: Kësisoj do të jetë ringjallja (e të vdekurve)"[448]

A mund të ketë ndonjë krahasim midis këtyre përshkrimeve, këtyre akteve, të cilat shndrisin si yje, si frutat e Parajsës në yjësinë e kësaj sureje në qiejt e Kur'anit, dhe kjo duke përmendur nivelet e provave brenda tyre nëpërmjet retorikës, dhe kështu duke provuar ringjalljen e të vdekurve, dhe që është përfundimi i saj me frazën: كَذَلِكَ الْخُرُوجُ *"Kësisoj do të jetë ringjallja e të vdekurve"* duke i heshtur kështu ata që mohojnë ringjalljen te fillimi i sures; a mund të ketë ndonjë krahasim midis kësaj dhe midis diskutimeve të njerëzve rreth akteve të ngatërruara që kanë pak lidhje me to? Madje nuk është as krahasimi i pikturave të luleve nëpërmjet kopjimit, dhe i luleve të gjalla reale. Për të shpjeguar plotësisht kuptimin e këtyre vërseteve Kur'anore, أَفَلَمْ يَنْظُرُوا *"A nuk e kanë parë ata"?* deri tek كَذَلِكَ الْخُرُوجُ *"Kësisoj do të jetë ringjallja (e të vdekurve)"* do të zgjatej tej mase, kështu ne do të mjaftohemi këtu vetëm me një tregues të shkurtër e do të kalojmë në çështjen tonë.

Meqenëse në fillim të sures, jobesimtarët e mohojnë ringjalljen, Kur'ani ka një pjesë të gjatë parapërgatitore me qëllim që t'i detyrojë ata ta pranojnë atë: "A nuk i shikoni qiejt mbi ju, që Ne i kemi ngritur në një mënyrë kaq madhështore e të mirorganizuar? Dhe a nuk e shihni si Ne e

[448] Kur'an, 50: 6-11

kemi zbukuruar atë me yje, me diellin dhe hënën, dhe si Ne nuk kemi lejuar asnjë të çarë apo defekt në të? Dhe a nuk e shihni se si Ne e kemi shtrirë tokën për ju dhe me çfarë urtësie e kemi pajisur e mobiluar atë? Ne kemi ngulur malet në të dhe e kemi mbrojtur atë nga vërshimi e shkelja e detit. Dhe a nuk e shihni se si Ne e kemi krijuar çdo lloj bime e çdo gjë të kultivuar në tokë, të bukur e të çdo ngjyre, dhe si Ne e kemi zbukuruar çdo pjesë të saj me to? Dhe a nuk shihni ju si Ne zbresim shi me bollëk nga qiejt dhe me të Ne krijojmë kopshte e pemishte, drithëra, pemë të larta e frutdhënëse, si hurmat e shijshme dhe si Unë i bëj ato të rriten dhe me ato u dërgoj rizk, furnizim e mirësi, robërve të Mi? A nuk e shihni se Unë me shi sjell në jetë tokën e vdekur? Unë krijoj me mijëra ringjallje nga gjërat e kësaj bote. Ashtu siç i nxjerr Unë me fuqinë Time këto bimë nga toka e vdekur, kështu do të jetë dalja juaj në ditën e ringjalljes; në ditën e kijametit, toka do të vdes ndërsa ju do të ringjalleni." Atëherë a mund të ketë ndonjë krahasim midis shpjegimeve elokuente që shtjellojnë këto vërsete për të provuar ringjalljen që vetëm një të mijtën e të cilave ne mundëm të tregojmë, dhe midis fjalëve që paraqet njeriu për të mbështetur një pretendim?

Nga fillimi i kësaj trajtese gjer këtu, në përpjekje për ta bërë armikun kryeneç të pranojë mrekullinë e Kur'anit përmes një arsyetimi e gjykimi të drejtë, e njohur si "vërtetësia e sigurtë", ne kemi lënë të fshehura shumë nga të drejtat e Kur'anit. Ne e kemi sjellë atë diell midis qirinjve dhe kemi nxjerrë krahasime. Ne e kemi përmbushur detyrën e sigurimit të së vërtetës, dhe e kemi provuar mrekullinë e tij në formën më brilante. Tani në një ose në dy fjalë, në emrin e 'realitetit' dhe jo në emrin e "verifikimit shkencor" ne do të tregojmë pozitën e vërtetë të Kur'anit e cila është përtej krahasimit.

Në të vërtetë, krahasimi i fjalëve të tjera me ato të Kur'anit është ai i reflektimit të yjeve shumë të vegjël që shihen nëpër copa qelqi, me atë të vetë yjeve. Si munden fjalët e Kur'anit që secila pasqyron e tregon një të vërtetë të qëndrueshme, të krahasohen me kuptimet që pikturon njeriu me fjalët e tij në pasqyrat e vockëla të mendimeve dhe të ndjenjave të tij? Si munden që fjalët e gjalla, si jeta e engjëjve të pastër, fjalët e Kur'anit që inspirojnë e sjellin dritat e udhëzimit dhe që janë fjalët e Krijuesit të Gjithëlavdishëm të diellit e të hënës, të krahasohen me fjalët thumbuese të njeriut me substancat e tyre prej magjie e me finokëri të sajuara, të cilat burojnë nga dëshirat e ulëta?

Krahasimi i parazitëve dhe i insekteve helmues me engjëjt e bekuar dhe me qëniet shpirtërore të ndritshme është ai i fjalëve të njeriut dhe i atyre të Kur'anit. Fjala e Njëzet e Pestë së bashku me njëzet e katër Fjalët e mëparshme i kanë provuar këto të vërteta. Ky pretendimi ynë nuk është i paprovuar. Prova e tij është përfundimi i lartpërmendur.

Po, si munden fjalët e Kur'anit, që secila prej tyre është si një arkë e xhevahireve të udhëzimit, që secila është si një burim i të vërtetave të besimit, dhe minerali i themeleve të Islamit, të ardhura nga Froni i të Gjithëmëshirshmit të Vetëm, të zbritura nga sipër e matanë gjithësisë për tek njeriu, dhe që përmbajnë njohuri Hyjnore, fuqi e dëshirë dhe që janë fjalime parapërjetësie, si munden fjalët e tij të krahasohen me fjalët e kota të njeriut, të trilluara, të padobishme, eksituese dhe ushqyese të dëshirave të ulëta? Vërtet, si mundet Kur'ani i cili është si *Pema e Tubas*, që ka shpërndarë degët e saja në të gjitha anët e botës së Islamit me të gjitha cilësitë e saj, shenjat, plotësimet, të gjitha urdhëresat e principet në formën e gjetheve, dhe i shfaq me aq freski e bukur, nëpërmjet ujit të jetës së asaj peme, dijetarët dhe shenjtorët e tij të pastër, secili si një lule, dhe prodhon të gjitha plotësimet e të vërtetave kozmike e Hyjnore si frutat; përsëri si një pemë frutmbajtëse prodhon farëra të shumta brenda fruteve të saj, secili si një parim e program për veprimet dhe shfaq të vërteta në vijim të pandërprerë, si mundet kjo të krahasohet me fjalët e njeriut rreth të cilave ne dimë!..

اَيْنَ الثَّرَا مِنَ الثُّرَيَّا *"Ku është toka dhe ku janë plejadat?"*

Megjithëse për njëmijë e treqind e pesëdhjetë vjet, Kur'ani i Gjithurtë ka përhapur e shfaqur të gjitha të vërtetat e tij në tregun e universit, dhe gjithësecili, të gjithë kombet, të gjitha vendet kanë marrë disa prej xhevahireve dhe të vërtetave të tij dhe vazhdojnë të marrin, pavarësisht nga kjo, as ai familjaritet, të mësuarit me të, as ai bollëk, as kalimi i kohës dhe as ato ndryshime të mëdha, nuk i kanë dëmtuar të vërtetat e Tij të vlefshme dhe stilet e Tij të holla; as nuk i kanë shkaktuar Atij të vjetërohet e të thahet, as ta bëjnë që të humbasë vlerën e Tij dhe as nuk e kanë shuar bukurinë e Tij. Kjo situatë, në vetvete, është një aspekt mrekullie.

Në qoftë se dikush do të paraqitej tani e të vendoste disa nga të vërtetat e Kur'anit në një renditje fëmijërore sipas tekave të veta, dhe

në qoftë se ai do t'i krahasonte këto me disa nga vërsetet e Kur'anit me qëllim që t'i kundërshtojë ato, duke thënë: "Unë kam thënë fjalë të ngjashme e të përafërta me ato të Kur'anit," ai do të ishte krejtësisht idiot... si në shembullin e mëposhtëm:

Në qoftë se një njeri i zakonshëm, një ndërtues i një shtëpie të zakonshme, i paaftë për të kuptuar skalitjet e larta të Mjeshtrit që ka ndërtuar një pallat të shkëlqyer, gurët e të cilit janë xhevahire të larmishëm dhe që e ka zbukuruar atë me skalitje harmonike, që shikojnë tek skalitjet e larta të të gjithë pallatit dhe tek lidhja e tyre me gurët, në qoftë se ai njeri i thjeshtë, i cili nuk kishte fare pjesë tek të gjitha ato xhevahire dhe tek zbukurimi i pallatit, do të hynte në pallat e të shkatërronte skalitjet e larta të gurëve të çmuar dhe t'i jepte atij një formë, një rregull të ngjashëm me atë të një shtëpie të zakonshme në përputhje me dëshirat e tij foshnjarake, dhe t'i bashkangjiste ca rruaza për të kënaqur shikimin e tij fëmijëror, duke thënë: Shikoni! Unë kam aftësi më të madhe, më shumë pasuri dhe më shumë xhevahire të çmueshëm se sa ndërtuesi i pallatit, krahasimi do të ishte ai i artit të një farkëtari, i cili është duke folur përçart e që ka kaluar në çmenduri.

* * *

DRITA E TRETË

Drita e tretë përbëhet nga tre Rreze.

Rrezja e parë:

Një aspekt i rëndësishëm i mrekullisë së Kur'anit u shpjegua në *Fjalën e Trembëdhjetë.* Ai është përfshirë këtu me qëllim që të marrë vendin e tij midis aspekteve të tjera të mrekullisë, midis vëllezërve të tij. Ai është siç vijon: Në qoftë se ti dëshiron të shikosh e të vlerësosh se si secili nga vërsetet e Kur'anit, ashtu si yjet ndriçues që përhapin dritën e mrekullisë e të udhëzimit, zhdukin e largojnë errësirën e mosbesimit, përfytyroje veten tënde në periudhën e injorancës para se të shpallej Kurani dhe në shkretëtirën e egërsisë e të barbarizmit, ku gjithçka ishte e mbuluar me perdet e pajeta të natyrës nën errësirën e injorancës e të pakujdesisë. Atëherë, papritmas, nga gjuha e lartë e Kur'anit, ti dëgjon vërsete si:

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّموَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

"Gjithë ç'është në qiej dhe gjithë ç'është në tokë lavdërojnë All-llahun, Mbretëruesi i papërballueshëm (i gjithçkaje), i Shenjti, i Gjithëfuqishmi, i Gjithurti."[449] *"Gjithë ç'është në qiej dhe në tokë lavdërojnë All-llahun dhe Ai është i Gjithëfuqishmi, i Gjithurti."*[450]

dhe vërsete të ngjashëm me këto. Pastaj shiko se si krijesat e pajeta apo të fjetura të botës vijnë në jetë në mendjet e atyre që dëgjojnë tingullin e سَبَّحَ يُسَبِّحُ *"...e lavdërojnë dhe e ngrejnë në lavdi e madhështi..."*, shiko si zgjohen, ngrihen dhe përmendin Emrat e Zotit!

Dhe tek tingulli i:

[449] Kur'an, 62:1
[450] Kur'an, 57:1

تُسَبِّحُ لَهُ السَّموَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ السَّموَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ الْمَلِكِ
الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

"Shtatë qiejt dhe toka dhe gjithçka brenda tyre e lavdërojnë dhe e ngrejnë në lavdi e madhështi Atë..."[451] Yjet në ato qiej të zinj, secili një copë e pajetë zjarri, dhe krijesat e shkreta në faqen e tokës paraqesin shikimin e mëposhtëm për ata që dëgjojnë:

Qielli shfaqet si një gojë dhe të gjitha yjet secili si një urtësi duke shprehur fjalët e duke përhapur dritat e së vërtetës. Globi tokësor, me atë jehonë qiellore, shfaqet si një kokë e madhe; toka e deti si dy gjuhë, të gjitha kafshët e bimët si fjalët e lavdërimit dhe të madhërimit. Kështu, duke kaluar me përfytyrimin tënd tek ai shekull, ti do të vlerësosh pikat e holla të mrekullisë në ato vërsete Kur'anore. Ndryshe ti do të privoheshe nga kënaqësia e pikave të holla në vërset. Po, në qoftë se ti do t'i shikoje vërsetet Kuranore të cilët i kanë përhapur dritat e tyre që nga ajo periudhë kohe, dhe se shekulli ynë është ndriçuar qysh prej asaj epoke nga dritat e Kur'anit dhe se ato u bënë të njohura e të pranuara botërisht me kalimin e kohës, dhe se ai shekull u ndriçua edhe me dritat e tjera të Islamit dhe e mori ngjyrën e ditës nga dielli i Kur'anit, përndryshe në qoftë se ti do t'i shikoje vërsetet nëpërmjet perdes së familjaritetit, të mësuarit me të, dhe me vështrim të përciptë, padyshim që ti nuk do të shihje se çfarë lloj errësire zhduk e largon secili vërset dhe sa i ëmbël është recitimi i mrekullisë së tij. Ti nuk do ta vlerësoje këtë lloj të mrekullisë midis llojeve të shumtë të tij.

Në qoftë se ti dëshiron të shikosh një nga shkallët më të larta të shpjegimit të mrekullueshëm të Kur'anit, vështro përmes teleskopit të këtij krahasimi, siç vijon:

Le të përfytyrojmë një pemë të çuditshme, të shtrirë gjërësisht, shumë të lartë dhe jashtë mase të shpërndarë e cila është fshehur nën një perde të së padukshmes dhe e fshehur në një nivel të fshehtësisë. Është e qartë se duhet të jetë një lidhje, një harmoni dhe një balancim midis pemës dhe të gjitha pjesëve të saj, si degët, frutat, gjethet dhe lulet, njëlloj si midis gjymtyrëve të njeriut. Secila nga pjesët e saja

[451] Kur'an, 17; 44

merr një formë dhe i jepet një trajtë në përputhje me natyrën e pemës. Kështu, në qoftë se dikush do të shfaqej e do të vizatonte një pikturë në maje të perdes duke u korresponduar anëtarëve të pemës e cila nuk është parë asnjëherë (dhe akoma nuk shikohet), pastaj vijëzon e kufizon çdo anëtar, dhe nga degët për tek frutat, dhe nga frutat për tek gjethet vizaton një formë në mënyrë të përpjesëtuar dhe mbush me vizatimet hapësirën midis burimit të saj dhe skajeve të fundit që janë në një distancë të pafundme nga njëra-tjetra duke treguar ekzaktësisht trajtën dhe formën e anëtarëve të saj, sigurisht nuk do të mbetet asnjë dyshim, se artisti e shikon pemën e fshehur me një sy që depërton e përfshin të padukshmen, dhe atëherë ai e pikturon atë.

Në të njëjtën mënyrë, njoftimet dalluese të Kur'anit të shpjegimit të mrekullueshëm që lidhen me realitetin e qënieve të ndryshme të mundshme (domethënë, në lidhje me realitetin e pemës së krijimit e cila shtrihet nga fillimi i botës për tek limitet më të largëta të Ahiretit, përhapet nga toka për tek Froni Hyjnor dhe nga grimcat e vockëla për tek dielli) –ato shpjegime– e kanë ruajtur përpjesëtimin dhe përshtatshmërinë midis anëtarëve në një shkallë të tillë që i kanë dhënë çdo anëtari e çdo fruti një formë aq të përshtatshme, saqë për vizatimet e Kur'anit, të gjithë dijetarët e saktë kanë deklaruar nga përfundimi i verifikimeve dhe hetimeve të tyre duke thënë **Mashaall-llah**, *çfarë çudirash ka dashur Zoti*! **BarekAll-llah**, *sa të mëdha janë bekimet e Zotit*! Dhe kanë thënë: **"*Je vetëm ti që e zgjidh dhe e sqaron misterin e universit dhe që zbulon enigmën e krijimit, o Kur'an i gjithurtë!*"**

وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى *"..Dhe për All-llahun është krahasimi më i lartë .."*[452]

Dhe nuk ka ndonjë gabim në krahasim - le t'i paraqesim e përshkruajmë Emrat Hyjnorë, Atributet, aktet dhe veprat Hyjnore si *Pema e ndritshme e Tubasë*, sfera e madhështisë së të cilës shtrihet nga parapërjetësia për tek paspërjetësia dhe limitet e gjërësisë së të cilës përfshijnë e rrethojnë hapësirën e pafundme. Limitet e akteve të saj shtrihen nga, يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ ۞ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى

"...Dhe (All-llahu) ndërhyn ndërmjet njeriut dhe zemrës së tij..."[453],

[452] Kur'an, 16:66

"Vërtet që është All-llahu Ai i Cili bëri që të çahet dhe të rritet fara e grurit dhe e frutave.."[454] deri tek

وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۞ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ

"Dhe qiejt të mbështjellë në Dorën e Tij të Djathtë"[455]*, "(Zoti) i Cili krijoi qiejt dhe tokën për gjashtë ditë..."*[456]

Kur'ani e ka përshkruar atë realitet të ndritshëm, të vërtetat e atyre Emrave dhe Atributeve, aktet e veprimet së bashku me të gjitha degët e tyre, sythat dhe frutat, në një mënyrë aq të harmonizuar, aq të përshtatshme për njëra-tjetrën, pa prishur njëra-tjetrën, pa dëmtuar shkallën e njëra-tjetrës apo largësinë mes njëra-tjetrës, saqë të gjithë ata që kanë depërtuar tek realiteti i gjërave dhe kanë penetruar tek të fshehtat e misteret, dhe të gjithë Evlijatë, të urtit, të pastërtit të cilët kanë udhëtuar në botën e dimensioneve të brendshme të gjërave kanë deklaruar, duke thënë me habi **Subhanall-llah** *Lavdi Zotit,* përpara atij shpjegimi dallues dhe e kanë konfirmuar atë duke thënë: ***"Sa e drejtë është kjo! Sa e përputhshme me realitetin, sa e bukur dhe sa e denjë!"***

Merr, për shembull, gjashtë shtyllat e besimit, që janë si një degë e vetme e atyre dy pemëve të fuqishme që shikojnë drejt të gjithë sferës së ekzistencave të ndryshme të mundshme dhe sferës së domosdoshmërisë: Kur'ani e vizaton atë me të gjitha degët dhe sythet e atyre shtyllave, deri tek frutat dhe lulet duke ruajtur harmoninë, përshtatshmërinë dhe përpjesëtimin ndërmjet tyre. I përshkruan ato në një mënyrë aq të balancuar dhe i ilustron ato në një mënyrë aq simetrike, saqë mendja njerëzore është e pafuqishme që ta kapë atë dhe mbetet e habitur tek bukuria e tij. Prova që bukuria e përshtatshmërisë, e lidhjes perfekte, e balancimit të plotë është ruajtur midis pesë shtyllave të Islamit që janë më të hollat e sythave të degëve të besimit; madje ai ka ruajtur detajet më të holla, pikat më të vogëla të etikës, qëllimet më përfundimtare, urtësinë më të thellë dhe frutat më të vegjël, -prova e këtyre- është plotësimi i rregullit të sheriatit më të madh, Islami, i cili buron nga thëniet vendimtare, nga kuptimet, treguesit, dhe nga aluzionet e Kur'anit

[453] Kur'an, 8:24
[454] Kur'an, 6:95
[455] Kur'an, 39:67
[456] Kur'an, 7:54

gjithëpërfshirës; ato formojnë një provë të pakundërshtueshme e vendimtare dhe dëshmitarë të drejtë që nuk mund të dyshohen. Kjo do të thotë se shpjegimet e Kur'anit nuk mund t'i atribuohen njohurisë së pjesshme të njeriut dhe sidomos dikujt që është analfabet. Por ato shpjegime mbështeten mbi një njohuri gjithëpërfshirëse dhe janë fjalët e Një të Vetmi i Cili është i aftë t'i shikojë të gjitha gjërat njëkohësisht, dhe i vëzhgon në një moment të gjitha të vërtetat ndërmjet parapërjetësisë dhe paspërjetësisë. *Në këtë ne besojmë...*

Rrezja e dytë:

Filozofia njerëzore që u përpoq të sfidojë urtësinë e Kur'anit e ta kundërshtojë atë, ka rënë shumë poshtë para urtësisë së lartë të Kur'anit, siç është shpjeguar e ilustruar me krahasime në *Fjalën e Dymbëdhjetë* dhe siç është provuar edhe në *Fjalët e tjera.* Kështu ne ia referojmë lexuesit ato, dhe tani po japim një krahasim tjetër nga një këndvështrim tjetër, siç vijon:

Filozofia dhe shkenca njerëzore e shikojnë botën si të qëndrueshme e të vazhdueshme. Ato i diskutojnë natyrën e qënieve dhe veçoritë e tyre në detaje; mirëpo në qoftë se ato flasin për detyrat e tyre para Krijuesit të tyre, flasin për to shkurtazi. Mjaft thjesht, ato flasin vetëm për skalitjen dhe zbukurimin e shkronjave të librit të universit dhe nuk i japin rëndësi kuptimit të tij. Ndërsa Kur'ani e shikon botën si rrjedhëse, të përkohshme, mashtruese, udhëtuese, të paqëndrueshme dhe që pëson ndryshime. Ai flet shkurtazi për natyrën e qënieve dhe për veçoritë e tyre sipërfaqësore e materiale, por ai përmend në detaje detyrat e përndritura të adhurimit me të cilat ato janë ngarkuar nga Krijuesi. Ai tregon, si e në çfarë aspektesh i tregojnë krijesat Emrat e Tij dhe bindjen e tyre para urdhrit krijues Hyjnor. Kështu, ne do të shikojmë ndryshimet midis filozofisë njerëzore dhe urtësisë së Kur'anit në lidhje me këtë çështje të shikimit të gjërave në mënyrë të shkurtuar, ose në detaje dhe do të shikojmë se cila është e vërteta e pastër dhe realiteti.

Ashtu si ora e dorës në dorën tonë e cila duket si të ishte e qëndrueshme, por brendësia e saj është në ndryshim të përhershëm përmes lëvizjes së funksioneve dhe tronditjes së vazhdueshme të rrotave të dhëmbëzuara dhe të veglave të holla... në të njëjtën mënyrë së bashku me stabilitetin e saj të dukshëm, kjo dynja e cila i ngjason

një ore gjigante të Fuqisë Hyjnore është në rrotullim të përhershëm brenda lëvizjes, ndryshimit, përkohshmërisë dhe zhdukjes. Në të vërtetë, meqenëse "Koha" ka hyrë në dynja, nata e dita janë si akrep me dy koka që numëron sekondat e asaj ore gjigante; vitet janë si një akrep që numëron minutat e saj, ndërsa shekujt numërojnë orët e saj. Kështu, koha e hedh dynjanë në valët e zhdukjes dhe të tatëpjetës. Ajo ia dorëzon të gjithë të shkuarën e të ardhmen mosekzistencës dhe lë në ekzistencë vetëm kohën e tashme. Së bashku me këtë formë që koha i jep dynjasë, në lidhje me hapësirën ajo është gjithashtu si një orë e paqëndrueshme dhe që pëson ndryshim, sepse atmosfera –si hapësirë– është në ndryshim të shpejtë dhe kalon shpejt nga një gjendje për tek një tjetër, saqë ndonjëherë ndodh që në një ditë të vetme atmosfera mbushet e zbrazet me re. Atmosfera, me ndryshimet e saja të shpejta, jep një ndryshim si ai i akrepit që numëron sekondat.

Toka që është si një dysheme e shtëpisë së dynjasë, meqenëse me jetën e vdekjen dhe me kafshët e bimët, fytyra e saj ndryshon shumë shpejt si një akrep minutash, ajo tregon se ky aspekt i botës është gjithashtu kalimtar e i përkohshëm. Ashtu si toka që në lidhje me fytyrën e saj është në ndryshim të përhershëm, po ashtu brendësia e saj është në ndryshim e lëkundje që përfundojnë me shfaqjen dhe zhdukjen e maleve; ky aspekt i botës gjithashtu po kalon avash drejt zhdukjes, ashtu si një akrep që numëron orët. Sa për qiellin i cili është si një tavan i shtëpisë së botës, ndryshimet që ndodhin në të –si hapësirë– qoftë përmes lëvizjes së trupave qiellorë, shfaqjes së kometave, ndodhjes së eklipseve të diellit e të hënës, apo rënies së yjeve, e të tjera, tregojnë se qiejt gjithashtu nuk janë të qëndrueshëm e të përhershëm, por ato po shkojnë drejt plakjes dhe shkatërrimit. Ndryshimi i tij është i avashtë e i ngadalshëm si akrepi që numëron ditët e një jave, por në çdo aspekt ai demonstron se është kalimtar, i përkohshëm dhe i orientuar drejt shkatërrimit.

Kështu, dynjaja në lidhje me veten është ngritur mbi këto shtatë shtylla. Këto shtatë shtylla e trondisin vazhdimisht atë. Por kur dynjaja, e cila është në lëvizje e duke u tronditur, shikon tek Krijuesi i saj, lëvizja e ndryshimi është veprimi dhe funksioni i Penës së Fuqisë me qëllim që të shkruajë mesazhet e të Përjetshmit të Vetëm. Dhe ato gjendje të ndryshueshme janë pasqyrat e Emrave Hyjnorë që duke u ripërtërirë e rifreskuar vazhdimisht, shfaqin me piktura e vizatime

gjithnjë të ndryshme treguesin e cilësive të Emrave. Dhe gjithashtu, në lidhje me veten, dynjaja është edhe brenda lëkundjeve, shpejton drejt vdekjes dhe shkon drejt shkatërrimit. Megjithëse në realitet ajo është duke u larguar si uji që rrjedh, por për shikimin e pavëmendshëm ajo shfaqet të jetë e ngrirë. Nëpërmjet konceptit të "natyrës", ajo është bërë e dendur dhe e turbullt, si dhe është bërë një perde duke fshehur Ahiretin, botën tjetër. Kështu, përmes shqyrtimit dhe hetimit filozofik, shkencës natyrore, argëtimeve eksituese të qytetërimit të shthurur dhe pasioneve të tij dehëse, filozofia e sëmurë e ka shtuar gjendjen e ngrirë të botës dhe plogështinë, si dhe ka bërë një pakujdesi më të dendur, ka shtuar patejdukshmërinë dhe turbullirën. Kjo ka shkaktuar që Krijuesi dhe bota tjetër të harrohen.

Ndërsa Kur'ani i gjithurtë me vërsetet e tij,

اَلْقَارِعَةُ مَا الْقَارِعَةُ ۞ اِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۞ وَ الطّوْرِ وَ كِتَابٍ مَسْطُوْرٍ

"E ç'është (Dita) e zhurmës dhe e klithmës"?[457]*; "Kur të bjerë ndodhia e madhe (Dita e Kijametit)"*[458]*; "Betohem për Turin (malin Sinai)"!; "Për librin e skalitur (libri i All-llahut ku Ai ka shkruar gjithçka)"*[459] e shprish dhe e gërhanon këtë botë si pambuk në lidhje me qënien e saj dynja, dhe e flak atë tutje. Dhe përmes shpjegimeve të tij si,

اَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِى مَلَكُوتِ السَّموَاتِ وَ الْاَرْضِ ۞ اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا ۞ اَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنَّ السَّموَاتِ وَالْاَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا

"A nuk shohin në sundimin e qiejve e të tokës"?[460]*; "A nuk e kanë parë qiellin mbi ta, si Ne e kemi ndërtuar atë..."*[461]*; "A nuk e kanë ditur ata që mohojnë se qiejt dhe toka ishin të bashkuar së bashku si një njësi e vetme krijimi, para se Ne i ndamë?"*[462] ai i jep botës tejdukshmëri dhe heq e zhduk turbullirën e saj.

---

[457] Kur'an, 101:1-2
[458] Kur'an, 56:1
[459] Kur'an, 52:1-2
[460] Kur'an, 7:185
[461] Kur'an, 50: 6
[462] Kur'an, 21:30

Dhe përmes shprehjeve të tij ndriçuese si,

اَللّٰهُ نُورُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ ۞ وَمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا اِلاَّ لَعِبٌ وَ لَهْوٌ

"All-llahu është Drita e qiejve dhe e tokës",[463] *"Dhe jeta e kësaj bote nuk është asgjë tjetër veçse lojë dhe zbavitje"*[464], ai e shkrin atë dynja të ngrirë e të plogët.

Me shprehjet e ashpra të tij për vdekjen si,

اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ *"Kur qielli të çahet"*[465],

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ *"Kur dielli të mbështillet e të humbë dritën dhe të përmbyset",*[466]

اِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ۞ وَنُفِخَ فِى الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِى السَّموَاتِ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ اِلاَّ مَنْ شَاءَ اللّٰهُ

"Kur qielli të plasë"[467]*; "Dhe do t'i fryhet Surit (borisë) dhe gjithkush që është në qiej e gjithkush që është në tokë do të shuhen, përveç atij që do All-llahu (ta përjashtojë)"*[468], ai copëton mashtrimin dhe iluzionin se dynjaja është e përhershme. Përmes goditjeve gjëmimtare si rrufeja të tilla si,

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۞ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۞

"Ai di çfarë hyn në tokë, dhe çfarë del prej saj dhe çfarë zbret nga qielli, edhe çfarë ngjitet në të. Dhe Ai është me ju kudo që të jeni. Dhe All-llahu është

[463] Kur'an, 24:35
[464] Kur'an, 6:32
[465] Kur'an, 82:1
[466] Kur'an, 81:1
[467] Kur'an, 84:1
[468] Kur'an, 39: 68

Gjithëvëzhgues për gjithçka që ju punoni"[469]*; "Dhe thuaju: Gjithë lavdërimet dhe falënderimet i takojnë All-llahut! Ai do t'ju tregojë juve shenjat e Tij dhe ju do t'i dalloni ato. Dhe Zoti yt nuk është i pavetëdijshëm për çfarë ju veproni."*[470] ai shpërndan e zhduk pakujdesinë e lindur nga koncepti i "natyrës."

Kështu, nga fillimi gjer në fund, vërsetet e Kur'anit të cilët kthehen në drejtim të universit veprojnë sipas këtij parimi. Ato zbulojnë dhe e tregojnë realitetin e dynjasë ashtu siç është. Duke treguar se sa e shëmtuar është dynjaja e shëmtuar ai e largon fytyrën e njeriut prej saj dhe nxjerr në pah fytyrën e bukur të botës së bukur, e cila shikon tek Krijuesi. Ai e lidh syrin e njeriut me të. Ai udhëzon për tek urtësia e vërtetë dhe për tek njohuria duke dhënë mësim kuptimet e librit të universit, dhe duke shikuar pak tek shkronjat dhe skalitjet. Ai nuk lejon që të harrohet kuptimi, ashtu siç bën filozofia e dehur, as nuk e bën njeriun të dashurohet pas të shëmtuarës, e të harxhojë kohën e tij në gjëra të pakuptimta për shkak të zbukurimit të shkronjave.

Rrezja e tretë:

Në rrezen e dytë ne treguam rënien e filozofisë njerëzore para urtësisë së Kur'anit dhe mrekullinë e urtësisë së tij. Tani në këtë rreze, ne do të tregojmë shkallën e urtësisë dhe të shkencës para urtësisë Kur'anore të dijetarëve të pastër, evlijave –shenjtorëve- dhe të ndriçuarve midis filozofëve dhe *Ishrakijunëve* të cilët që të gjithë janë studentët e Kur'anit, dhe do të japim tregues të shkurtër për mrekullinë në këtë aspekt. Treguesi më i vërtetë për lartësinë e Kur'anit të gjithurtë dhe prova më e qartë e së vërtetës së tij dhe e drejtësisë, dhe shenja më e fuqishme e mrekullisë së tij është kjo: Duke ruajtur të gjitha shkallët e të gjitha hapësirave të Njësisë Hyjnore së bashku me domosdoshmëritë e tyre e duke i shpjeguar ato, Kur'ani ka ruajtur dhe nuk e ka prishur balancën e tyre; ka ruajtur balancën e të gjitha të vërtetave të larta Hyjnore, ka grumbulluar të gjitha dekretet e diktuara e të kërkuara nga Emrat e Bukur Hyjnorë dhe ka ruajtur përshtatshmërinë dhe përpjesëtimin e ndërsjellë midis atyre dekreteve. Ai ka sjellë së bashku me një balancim perfekt Aktet Hyjnore. Kështu, kjo ruajtje, ky balancim dhe grumbullim është një veçori e cila sigurisht nuk është e pranishme

[469] Kur'an, 57:4
[470] Kur'an, 27: 93

në veprat e njeriut, as në rezultatet e mendimit të mendimtarëve më të mëdhenj të njerëzimit. Kjo nuk gjendet askund në veprat e Evlijave të cilët kanë depërtuar tek fytyra e qënieve që shikojnë Krijuesin e tyre, as në librat e *Ishrakijjunëve* të cilët kanë kaluar në kuptimin e brendshëm e të fshehur të gjërave, as në njohurinë e shpirtërorëve të cilët kanë penetruar në botën e së padukshmes. Por ata sikur kanë praktikuar një ndarje të punës dhe është sikur çdo grup të aderonte e të përkrahte vetëm një ose dy degë të Pemës së madhe të realitetit; secili e preokupon vetveten vetëm me frutat e saj ose me gjethet e saj. Ata ose nuk dinë asgjë për degët e tjera, ose ndryshe nuk shqetësohen e nuk tregojnë interes për to. Në të vërtetë, realiteti absolut nuk mund të kapet nga shikime e pikëpamje të kufizuara e të ngushta. Një shikim universal si Kur'ani është i domosdoshëm me qëllim që ta kapë atë. Sigurisht ata instruktohen nga Kur'ani, por me një mendje të pjesshme e të kufizuar ata nuk mund të shohin plotësisht veçse një ose dy anë të realitetit të përgjithshëm, dhe merren me ato anë dhe kufizohen me to. Ata prishin balancën e realitetit ose përmes teprisë dhe ekstremit, ose përmes neglizhencës dhe si rrjedhojë, prishin raportin dhe harmoninë e tij. Kjo e vërtetë u shpjegua me një krahasim të çuditshëm në Degën e Dytë të Fjalës së Njëzet e Katër, dhe tani ne do ta tregojmë çështjen me një krahasim tjetër:

Për shembull, le të supozojmë se një thesar i madh, plot me xhevahire të ndryshëm është në fund të detit. Palombarët u zhytën në thellësitë për të kërkuar xhevahiret e thesarit. Meqenëse sytë e tyre janë të mbyllur, ata nuk kuptojnë çfarë ndodhet atje veçse përmes përdorimit të shkathët të duarve të tyre. Një diamant relativisht i gjatë vjen në dorën e njërit prej tyre. Palombari kujton se i gjithë thesari përbëhet nga diamantë të gjatë si shtylla. Kur ai dëgjon për xhevahire të tjerë nga shokët e tij, ai imagjinon se ato janë plotësues e dytësorë për diamantët që ai gjeti dhe janë faqet e gurëve të çmuar dhe zbukurimet e tij. Në dorën e një tjetri kalon një rubin sferik, ndërsa një tjetër gjen një copë katrore prej qelibari, e kështu me radhë. Secili nga ata beson se xhevahiri që ai shikon me dorën e tij –jo me sy– është origjinal dhe esencial në atë thesar si dhe pjesa më e madhe e tij. Dhe supozon se gjërat për të cilat ai dëgjon janë pjesë shtesë e detaje të tij. Kështu, balanca e të vërtetave prishet dhe raporti i ndërsjellë dhe harmonia gjithashtu prishen. Ngjyra e shumë të vërtetave ndryshon dhe, me qëllim që të shikojnë ngjyrën e vërtetë të realitetit, ata detyrohen të përdorin

interpretime të detyrueshme dhe shpjegime të ndërlikuara. Disa herë ata shkojnë aq larg deri në mohim e mospranim. Kushdo që lexon librat e filozofisë *Ishrakijjune* dhe veprat e sufive të cilat mbështeten në ndriçimet dhe vizionet pa i peshuar ato me peshat e Sunnetit të pastër, padyshim do ta konfirmojë këtë pohimin tonë. Me fjalë të tjera, megjithëse veprat e tyre u përkasin të vërtetave të ngjashme me ato të Kur'anit dhe merren nga mësimet e Kur'anit, mirëpo për shkak se nuk janë Kur'an, ato janë kështu difektoze e të mangëta.

Kur'ani Gjithurtësi i cili është deti i të vërtetave, vërsetet e tij gjithashtu janë palombarë për të zbuluar atë thesar nën det, mirëpo sytë e tyre janë të hapur dhe rrethojnë e përfshijnë të gjithë thesarin. Ato shikojnë çfarë ndodhet në thesar dhe çfarë nuk ndodhet.

Ato përshkruajnë dhe e shpjegojnë atë me një harmoni të tillë, me një rregull dhe me një përshtatshmëri e përpjesëtim, saqë ato tregojnë bukurinë e vërtetë dhe përkryerjen. Për shembull, Kur'ani ashtu siç sheh madhështinë e Hyjnisë e shprehur nga këto vërsete,

وَالْاَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۞ يَوْمَ نَطْوِى السَّمَاءَ كَطَىِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ

"...Dhe e gjithë toka do të jetë e mbërthyer nga Dora e Tij dhe qiejt të mbështjellë në Dorën e Tij të Djathtë."[471] *"Edhe Ditën kur Ne do t'i mbështjellim qiejt si letër e shkruar (e mbështjellë tub për shkrime)."*[472]

gjithashtu, ato e shikojnë Mëshirën Gjithëpërfshirëse të shprehur nga këto vërsete:

اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِى الْاَرْضِ وَلاَ فِى السَّمَاءِ ۞ هُوَ الَّذِى يُصَوِّرُكُمْ فِى الْاَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ۞ مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلاَّ هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا ۞ وَكَاَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لاَ تَحْمِلُ رِزْقَهَا اَللّٰهُ يَرْزُقُهَا وَاِيَّاكُمْ

"Vërtet, asgjë nuk i fshihet All-llahut, as në tokë dhe as në qiej[473]*"; "Ai është i Cili ju formëson në mitra ashtu siç Ai dëshiron"*[474]*; "Nuk ka asnjë krijesë të*

[471] Kur'an, 39:67
[472] Kur'an, 21:104

gjallë që Ai të mos e ketë mbërthyer pas balukeve të ballit (ta ketë nën sundimin e Tij të plotë)"[475]; "Dhe sa shumë krijesa të gjalla nuk mbartin dot ushqimin e tyre! All-llahu është i Cili i ushqen ata dhe ju"[476];

dhe ashtu siç shikojnë ato dhe tregojnë shtrirjen e gjërë të krijueshmërisë së shpehur nga,

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ *"I Cili krijoi qiejt dhe tokën, solli errësirën dhe dritën..."[477],*

po ashtu ato shikojnë dhe tregojnë mendimet gjithëpërfshirëse Hyjnore të shprehura nga,

خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ *"Ndërsa All-llahu ju ka krijuar ju dhe çfarë ju bëni e veproni (veprat tuaja)"![478]*

Pastaj ashtu siç ato shikojnë të vërtetën e madhe të shprehur nga,

يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِ *"...Si Ai e ringjall tokën pas vdekjes së saj"[479],*

shikojnë të vërtetën madhështore të shprehur nga,

وَ اَوْحَى رَبُّكَ اِلَى النَّحْلِ *"Dhe Zoti yt frymëzoi edhe bletën"[480]*

në të njëjtën kohë, tregon të vërtetën e gjërë të mbretërimit e të komandimit nga,

وَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِاَمْرِهِ *"Dielli, hëna dhe yjet i janë nënshtruar urdhrit të Tij."[481]*

---

[473] Kur'an, 3:5
[474] Kur'an, 3:6
[475] Kur'an, 11:56
[476] Kur'an, 29:60
[477] Kur'an, 6:1
[478] Kur'an, 37:96
[479] Kur'an, 30: 19
[480] Kur'an, 16:68
[481] Kur'an, 7:54

Ato shikojnë e tregojnë mëshirën, të vërtetën rregulluese, të shprehur nga,

اَوَ لَمْ يَرَوْا اِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمْسِكُهُنَّ اِلاَّ الرَّحْمنُ اِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ

"A nuk i shohin ata zogjtë sipër tyre duke hapur krahët e tyre e duke i palosur ato? Askush nuk i mban ato përveç të Gjithëmëshirshmit (All-llah). Vërtet që Ai është Gjithëshikues i çdo gjëje."[482]

dhe të vërtetën e gjërë të shprehur nga,

وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضَ وَلاَ يَؤُدُهُ حِفْظُهُمَا *"Froni i Tij shtrihet mbi qiej dhe tokë dhe Ai nuk ndjen aspak lodhje në ruajtjen dhe mbrojtjen e tyre."*[483]

dhe të vërtetën ruajtëse të shprehur nga,

وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ *"Dhe Ai është me ju kudo që të jeni"*[484],

dhe të vërtetën gjithëpërfshirëse të shprehur nga,

هُوَ الْاَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ *"Ai është i Pari dhe i Fundit i Jashtmi dhe i Brendshmi dhe Ai është i Gjithëditur për çdo gjë"*[485] ,

dhe afërsia e shprehur nga,

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَ نَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

"Dhe sigurisht që Ne e kemi krijuar njeriun dhe Ne e dimë se çfarë i pëshpërit atij vetvetja (epshi i vet). Dhe Ne jemi më afër tij se sa vena e qafës së tij"[486]

dhe e vërteta e lartë e treguar nga,

---

[482] Kur'an, 67:19
[483] Kur'an, 2:255
[484] Kur'an, 57:4
[485] Kur'an, 57:3
[486] Kur'an, 50:16

تَعْرُجُ الْمَلٰئِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ

"Melekët dhe Ruhu (meleku Xhebrail) ngjiten tek Ai në një ditë, përmasat e së cilës janë pesëdhjetëmijë vjet."[487]*,*

dhe e vërteta gjithëpërfshirëse e shprehur nga,

اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَاِيتَائِ ذِى الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ

"Vërtet që All-llahu urdhëron drejtësi, të bërit mirë, zemërgjërësi e bujari ndaj gjakut e farefisit dhe Ai ndalon të gjitha veprat e turpshme, padrejtësinë e mosbindjen."[488]

Vërsetet e Kur'anit shikojnë e tregojnë në detaje secilën nga gjashtë shtyllat e besimit në lidhje me këtë botë dhe botën tjetër, me veprimin dhe njohjen. Ato shikojnë e tregojnë qëllimisht e seriozisht secilën nga pesë shtyllat e Islamit dhe të gjitha parimet të cilat sigurojnë lumturi në këtë botë dhe në tjetrën. Ato ruajnë balancën e tyre, përjetësojnë përshtatshmërinë e tyre, dhe një formë e mrekullisë së Kur'anit vjen në ekzistencë nga burimi i bukurisë dhe i hijeshisë e cila vjen nga përshtatshmëria dhe përpjesëtimi i ndërsjellë i tërësisë së atyre të vërtetave.

Për shkak të këtij misteri të madh, megjithëse studiuesit e teologjisë janë studentët e Kur'anit, dhe një pjesë nga ata kanë shkruar me mijëra vepra –disa prej tyre me dhjetë vëllime– secili mbi shtyllat e besimit, mirëpo për shkak se, si *Muë'tezilitet,* ata preferuan arsyen mbi njohurinë e transmetuar e të përcjellur, ata nuk kanë qenë të mundur të shprehin me qartësi atë çfarë tregojnë dhjetë vërsete Kur'anore, t'i provojnë ato në mënyrë vendimtare, apo të binden seriozisht në lidhje me to. Është tamam sikur ato kanë hapur një tunel nën male shumë të largëta që prej tyre të sjellin ujë për te skajet më të largëta të botës nëpërmjet tubave, domethënë nëpërmjet zinxhirit të shkaqeve, pastaj e këpusim zinxhirin atje, dhe atëherë vërtetuan njohjen e Zotit dhe ekzistencën e Ekzistuesit të Vetëm të domosdoshëm, që janë të

[487] Kur'an, 70: 4
[488]

domosdoshme si uji i jetës! Ndërsa vërsetet e Kur'anit, secili mund të nxjerrë ujë nga çdo vend ashtu si Shkopi i Musait a.s. dhe hapin një dritare nga çdo gjë dhe bëjnë të njohur Krijuesin e Gjithëlavdishëm. Ne tashmë e kemi provuar këtë realitet në trajtesën arabisht **"Katreh"** dhe në Fjalët e tjera të cilat rrjedhin nga oqeani i Kur'anit. Gjithashtu, për shkak të këtij misteri se meqenëse të gjithë udhëheqësit e grupeve heretike e të humbura të cilët kanë kaluar tek natyra e brendshme e gjërave (batin) pa ndjekur Sunnetin e profetit Muhammed a.s.m. dhe duke u mbështetur në vizionet e tyre, janë kthyer duke pas bërë gjysmën e rrugës dhe, duke u bërë udhëheqës të komunitetit kanë formuar sekte, dhe kanë qenë të pamundur të ruajnë harmoninë dhe balancën e të vërtetave Kur'anore, kanë rënë në risi (bidat) e çudhëzim dhe kanë shtyrë një komunitet njerëzish në këto rrugë të gabuara. Kështu, pafuqia e plotë e të gjithë këtyre demonstron mrekullinë e vërseteve të Kur'anit.

* * *

PËRFUNDIM

Dy shkreptima nga mrekullitë e Kur'anit të përmendura në piklën e katërmbëdhjetë të *"Fjalës së nëntëmbëdhjetë"* janë urtësia e përsëritjes në Kur'an, të cilat imagjinohen prej disave si gabim, si dhe urtësia e përmbledhjes së tij në lidhje me shkencat fizike, dhe atje u shpjegua se të dyja ishin burime për shkreptimat e mrekullisë. Gjithashtu, një shkreptimë nga mrekullia e Kur'anit, e cila shndrit mbi mrekullitë e profetëve në Kur'an, është demonstruar qartë në Stacionin e Dytë të Fjalës së Njëzet. Dhe si në këto, shumë shkreptima të mrekullisë janë përmendur në Fjalët e tjera dhe në trajtesat e mia arabisht.

Dhe kështu, duke i vlerësuar ato si të mjaftueshme, këtu ne do të themi vetëm këtë, që një mrekulli tjetër e Kur'anit është se, ashtu si të gjitha mrekullitë e profetëve që demonstrojnë një shenjë të mrekullisë së Kur'anit, gjithashtu në të gjitha mrekullitë e tij, Kur'ani është një mrekulli e Profetit Muhammed a.s.m., dhe të gjitha mrekullitë e profetit Muhammed a.s.m. janë një mrekulli e Kur'anit, të cilat demonstrojnë lidhjen e Kur'anit me All-llahun e Gjithëfuqishëm. Dhe me shfaqjen e asaj lidhje, secila nga fjalët e tij bëhet një mrekulli, sepse, atëherë, një fjalë nga fjalët e tij mund të përmbajë kuptimin e Pemës së të vërtetave, si një farë; dhe mund të lidhet me të gjithë anëtarët e një të vërtete të madhe, si qendra e zemrës; dhe meqenëse ajo mbështetet në njohurinë gjithëpërfshirëse dhe në dëshirën e pafund, ajo mund të shikojë gjëra të panumërta së bashku me shkronjat e tyre, tërësitë, situatat dhe pozitat. Kështu, për shkak të këtij misteri, studiuesit e shkencës së shkronjave pretendojnë se kanë nxjerrë plot një faqe me sekrete vetëm nga një shkronjë e vetme e Kur'anit, dhe e provojnë çfarë ata pretendojnë për ekspertët e asaj shkence.

Tani, kujtoji të gjitha dritat, rrezet, shkreptimat, rrezatimet e flakërimat nga fillimi i kësaj trajtese gjer këtu dhe konsideroji ato së bashku! Si një përfundim vendimtar, ato recitojnë e shpallin me një zë të lartë pretendimin e bërë tek fillimi, i cili është:

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هذَا الْقُرْآنِ لاَ يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا ۞ رَبِّ اشْرَحْ لِى صَدْرِى وَيَسِّرْلِى اَمْرِى وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِى يَفْقَهُوا قَوْلِى

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ اَفْضَلَ وَ اَجْمَلَ وَ اَنْبَلَ وَ اَظْهَرَ وَ اَطْهَرَ وَ اَحْسَنَ وَاَبَرَّ وَ اَكْرَمَ وَ اَعَزَّ وَ اَعْظَمَ وَ اَشْرَفَ وَ اَعْلَى وَ اَزْكَى وَ اَبْرَكَ وَ اَلْطَفَ صَلَوَاتِكَ وَ اَوْفَى وَ اَكْثَرَ وَ اَزْيَدَ وَ اَرْقَى وَ اَرْفَعَ وَ اَدْوَمَ سَلاَمِكَ صَلاَةً وَ سَلاَمًا وَ رَحْمَةً وَ رِضْوَانًا وَ عَفْوًا وَ غُفْرَانًا تَمْتَدُّ وَ تَزِيدُ بِوَابِلِ سَحَائِبِ مَوَاهِبِ جُودِكَ وَ كَرَمِكَ وَ تَنْمُوا وَ تَزْكُوا بِنَفَائِسِ شَرَائِفِ لَطَائِفِ جُودِكَ وَ مِنَنِكَ اَزَلِيَّةً بِاَزَلِيَّتِكَ لاَ تَزُولُ اَبَدِيَّةً بِاَبَدِيَّتِكَ لاَ تَحُولُ عَلَى عَبْدِكَ وَ حَبِيبِكَ وَ رَسُولِكَ مُحَمَّدٍ خَيْرِ خَلْقِكَ النُّورِ الْبَاهِرِ اللاَّمِعِ وَ الْبُرْهَانِ الظَّاهِرِ الْقَاطِعِ وَ الْبَحْرِ الذَّاخِرِ وَ النُّورِ الْغَامِرِ وَ الْجَمَالِ الزَّاهِرِ وَ الْجَلاَلِ الْقَاهِرِ وَ الْكَمَالِ الْفَاخِرِ صَلاَتَكَ الَّتِى صَلَّيْتَ بِعَظَمَةِ ذَاتِكَ عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ كَذلِكَ صَلاَةً تَغْفِرُ بِهَا ذُنُوبَنَا وَ تَشْرَحُ بِهَا صُدُورَنَا وَ تُطَهِّرُ بِهَا قُلُوبَنَا وَ تُرَوِّحُ بِهَا اَرْوَاحَنَا وَ تُقَدِّسُ بِهَا اَسْرَارَنَا وَ تُنَزِّهُ بِهَا خَوَاطِرَنَا وَ اَفْكَارَنَا وَ تُصَفِّى بِهَا كُدُورَاتِ مَا فِى اَسْرَارِنَا وَ تَشْفِى بِهَا اَمْرَاضَنَا وَ تَفْتَحُ بِهَا اَقْفَالَ قُلُوبِنَا رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ

وَ آخِرُ دَعْوَيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ آمِينَ آمِينَ آمِينَ

"Thuaj: Nëse njerëzimi dhe xhindet do të mblidheshin të gjithë bashkë që të nxirrnin ngjasimin e këtij Kur'ani, ata nuk do ta bënin dot përngjasimin e tij edhe sikur ta ndihmonin njëri-tjetrin."[489] *"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtet që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."*[490] *"Zoti ynë! Mos na ndëshko në qoftë se harrojmë, apo biem në gabime."*[491] *"O Zoti im! Ma hap mua gjoksin tim! Dhe lehtësoma detyrën time; dhe zgjidhma nyjen nga gjuha, që ata të kuptojnë fjalën time."*[492] *O Zot! Jepi bekime shkëlqesisë sonë Muhammedit a.s.m., si dhe familjes së tij, shokëve të tij dhe vëllezërve të tij. Dhe jepu atyre paqe."Zoti ynë mos na i lër zemrat tona të shmangen nga e vërteta pasi Ti na ke udhëzuar dhe na dhuro mëshirë nga Mëshira Jote. Vërtet Ti je Dhuruesi më i Madh."*[493] *"Dhe duaja e fundit e tyre do të jetë: e Gjithë lavdia i takon Zotit të të gjitha botëve."Amin, Amin, Amin.*[494]

* * *

[489] Kur'an, 17:88
[490] Kur'an, 2:32
[491] Kur'an, 2:286
[492] Kur'an, 20:25-28
[493] Kur'an, 3:8
[494] Kur'an, 10:10

SHTOJCA E PARË

[Kjo shtojcë është përfshirë në Fjalën e Njëzet e pestë për shkak të pozitës, ajo është shkalla e Shtatëmbëdhjetë e vendqëndrimit të Parë të Rrezes së Shtatë]

Udhëtari i palodhshëm e i pangopur, i cili mësoi qëllimin e jetës në këtë dynja dhe esencën e jetës që është imani dhe kërkon të gjejë Krijuesin nëpërmjet universit, tani i drejtohet zemrës së tij dhe i thotë: le të shqyrtojmë librin e njohur, Kur'anin e shpjegimit të mrekullueshëm, i cili është fjala e Atij që ne po kërkojmë, është fjala më e vyer, më e ndritshme dhe është libri më i vërtetë e Sundues në ekzistencë, e që ka sfiduar në çdo shekull këdo që nuk ka pranuar t'i nënshtrohet. Le të shikojmë çfarë thotë ai, por së pari ai filloi të hulumtojë duke thënë se na duhet të vërtetojmë se ky libër është nga Krijuesi ynë.

Meqenëse ky udhëtar jeton në periudhën aktuale, ai së pari shikon **Risale-i Nurin**, Shkreptimat shpirtërore të mrekullisë së Kur'anit. Ai pa se njëqind e tridhjetë pjesët e **Risale-i Nurit** janë në vetvete drita dhe komentimi bazë i çmuar i vërseteve Kur'anore pasi ato zbulojnë pikat e tyre të holla dhe dritat e tyre ndriçuese, ose japin shpjegime të thella të përmbajtjes së atij libri. **Risale-i Nuri** lufton trimërisht për të shpërndarë të vërtetat e Kur'anit në të gjitha drejtimet. Në këtë shekull ateist e kryeneç askush nuk mund ta godasë atë ç'ka vërteton se Kur'ani është udhërrëfyes i **Risale-i Nurit**, burimi i tij, autoriteti dhe dielli i tij. **Risale-i Nuri** vërteton se Kur'ani është Fjala qiellore nga Zoti i Madhëruar dhe jo fjalë njeriu. Midis qindra provash në pjesët e ndryshme të **Risale-i Nurit**, prova e vetme e përfshirë në Fjalën e Njëzet e Pestë dhe tek fundi i *Letrës së Nëntëmbëdhjetë*, vërteton dyzet aspekte të mrekullisë së Kur'anit në një mënyrë të tillë që kushdo që e sheh atë, duke mos shfaqur aspak kritikë e kundërshtim, admiron argumentet e tij dhe shpreh habi e lëvdata vlerësuese. Udhëtari e la këtë aspekt për **Risale-i Nurin** ta provojë se Kur'ani është i mrekullueshëm, pra është Fjala e vërtetë e All-llahut, duke u kthyer

vetëm te një tregues i shkurtër i përbërë nga pak pika, të cilat tregojnë madhështinë e Kur'anit.

Pika e parë: Kur'ani, siç dihet, është mrekullia e pejgamberit tonë Muhammedit *a.s.m.* me të gjitha mrekullitë dhe të vërtetat treguese të vërtetësisë së tij, po ashtu edhe Muhammedi *a.s.m.* është mrekullia e Kur'anit me të gjitha mrekullitë e tij, me provat e profetësisë, me plotësimin e njohurive të tij dhe është provë vendimtare për qënien e Kur'anit si fjalë e Zotit të Lartësuar.

Pika e dytë: Kur'ani e transformoi krejtësisht jetën shoqërore, ndriçoi horizontet dhe i mbushi ato me lumturi e vërtetësi; ai shkaktoi një revolucion të madh në nefset, në zemrat e njerëzve, në shpirtërat, në mendjet, në individët, në jetën sociale e politike dhe bëri që këtë revolucion ta përjetësonte në një mënyrë të tillë saqë për katërmbëdhjetë shekuj, në çdo minut, gjashtë mijë e gjashtëqind e gjashtë dhjetë e gjashtë vërsetet e tij të lexohen me ndjenjën e respektit më të thellë, nga gjuhët e më shumë se njëqind milionë njerëzve, duke i edukuar ata dhe duke ua pastruar shpirtërat dhe zemrat. Për shpirtërat, ai ka qenë mjeti i zhvillimit dhe i përparimit; për mendjet ka qenë një orientim e dritë; për jetën vetë jeta dhe lumturia. Sigurisht një libër i tillë është i pakrahasueshëm e i pashoq, është një çudi, një mahnitje e një mrekulli.

Pika e tretë: Kur'ani që nga ajo kohë e deri në ditët tona, ka treguar një elokuencë të tillë saqë shkaktoi zhvlerësimin dhe rënien poshtë të poemave të njohura si *"**Shtatë poemat e varura**"*, të cilat ishin poemat e poetëve më elokuentë. Ato qenë shkruar me ar dhe u varën në muret e Qabes. Por, zhvlerësimi i tyre arriti deri në atë pikë saqë e bija e Lebidit, kur po zbriste poemën e babait të saj nga muri i Qabes, tha: ***"E krahasuar me vërsetet e Kur'anit, kjo nuk ka më vlerë!"***

Një poet nomad kur dëgjoi vërsetin Kur'anor: فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ *"Atëherë shpalle hapur atë që je urdhëruar."*[495] menjëherë ra në sexhde. Njerëzit e pyetën: "A u bëre Musliman?" Ai tha: "Jo, Unë u përkula në sexhde përpara elokuencës së këtij vërseti."

[495] Kur'an, 15: 94

Me mijëra studiues e letrarë të tillë, gjenitë e shkencës së retorikës, si Abdulkahir Xhurxhani, Sekkaki dhe Zemahsheriu, kanë konstatuar me unanimitet se ***"Elokuenca e Kur'anit është përtej kapacitetit njerëzor dhe është e paarritshme."***

Kur'ani, gjithashtu qysh nga koha që zbriti vazhdon të sfidojë duke i ftuar në fushë të betejës të gjithë letrarët egoistë dhe oratorët arrogantë. Ai u tha atyre në një mënyrë të llogaritur për të thyer arrogancën e tyre. "*Ejani, prodhoni një sure të vetme si Kur'ani, ose përndryshe pranoni humbjen dhe poshtërimin në këtë botë dhe në tjetrën."* Pavarësisht nga kjo sfidë, oratorët kryeneçë të asaj periudhe e braktisën rrugën e shkurtër të bërjes së një sureje të vetme si Kur'ani, dhe në vend të saj zgjodhën rrugën e gjatë të luftës duke vënë në rrezik vetveten dhe pronat e tyre. Kjo provon se rruga e shkurtër nuk mund të merret.

Me miliona libra në gjuhën arabe janë në qarkullim, disa të shkruara nga miqtë e Kur'anit, me qëllim që t'i ngjasojnë dhe ta imitojnë atë, të tjerët të shkruara nga armiqtë e tij, me qëllim që të konfrontohen e ta kritikojnë atë. Sikur njeriu i zakonshëm ta dëgjonte kur këndohet e recitohet Kur'ani, do të detyrohej të thonte se asnjë nga ato libra nuk është në gjendje ta arrijë nivelin e Kur'anit, dhe natyrisht do të shprehej: Kur'ani nuk u ngjason këtyre librave të tjerë, as nuk është i të njëjtës shkallë si ato. Atëherë, Ai duhet të jetë ose poshtë tyre në elokuencë ose lartë tyre. "Askush, asnjë jobesimtar, dhe madje asnjë idiot në botë nuk mund të thotë se ai është poshtë tyre. Domethënë, shkalla e tij e elokuencës është mbi të gjithë." Njëherë një njeri lexoi ajetin:

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ

"All-llahut i jep lavdërim gjithçka është në qiejt e në tokë",

pastaj tha: "Unë nuk shoh ndonjë elokuencë të mrekullueshme në këtë vërset." Atij iu tha: "Kthehu prapa tek ajo periudhë, ashtu si udhëtari, dhe dëgjo vërsetin siç u recitua atje." Atëherë, ai duke e përfytyruar veten e tij të jetë atje para shpalljes së Kur'anit, shikoi se të gjitha qëniet në botë jetonin në një hapësirë boshe, të pafund e të pakufizuar, në një botë të paqëndrueshme e kalimtare, në konfuzion, në

errësirë, në mungesë vetëdije e qëllimi. Papritmas, ai dëgjoi këtë vërset të shpallur nga gjuha e Kur'anit. Ky vërset hoqi perden nga ana ballore e Kozmosit dhe ndriçoi faqen e globit; kjo folje e parapërjetësisë, ky urdhër i përjetshëm dhe ky instruksion iu dha të gjitha qënieve të vetëdijshme sipas shekujve duke iu shfaqur atyre në një mënyrë të tillë, që Kozmosi u bë si një xhami e madhe. I gjithë krijimi, me në krye qiejt e tokën, është futur në përmendjen dhe kujtimin e All-llahut dhe shpall lavdinë e Tij me vitalitet, me gëzim e kënaqësi duke përmbushur funksionin e vet. Të gjithë këtë udhëtari ynë e shikoi. Kështu, duke provuar e shijuar shkallën e elokuencës së këtij vërseti dhe duke krahasuar vërsetet e tjera të tij, me analogji, ai kuptoi një nga mijëra arsyet e shëndosha për pushtimin e gjysmës së globit dhe të një të pestës së njerëzimit nga elokuenca e pashoqe e Kur'anit për vazhdimësinë e pandërprerë të sovranitetit të tij të respektuar e madhështor për katërmbëdhjetë shekuj.

Pika e katërt: Kur'ani ka demonstruar një ëmbëlsi të vërtetë të tillë saqë kur edhe përsëritja e sendit më të ëmbël ngjall mërzitje, Ai, Kur'ani, nuk shkakton mërzitje tek ai që nuk i është prishur zemra dhe shija. Por leximi i shpeshtë i tij e shton ëmbëlsinë dhe kënaqësinë. Kjo çështje është e vetëkuptueshme tek të gjithë njerëzit që nga koha e shpalljes së tij. Madje është bërë proverbiale se recitimi i përsëritur i Kur'anit, shton ëmbëlsinë; Kur'ani, për më tepër, tregon një freski të tillë, rinim dhe origjinalitet saqë edhe pse ka jetuar për katërmbëdhjetë shekuj dhe ka kaluar nëpërmjet shumë duarve, ai ruan freskinë e tij në një mënyrë sikur të ishte zbuluar pikërisht në atë moment. Çdo shekull e shikon Kur'anin të urdhërojë një brez të ri tamam sikur t'i drejtohet atij shekulli në veçanti. E ngjashme me këtë, çdo degë e të mësuarit, edhe pse e mban Kur'anin vazhdimisht në anën e saj me qëllim që të përfitojë nga Ai, dhe përjetësisht ndjek të njëjtën metodë apo referencë, shikon se Kur'ani mban e ruan origjinalitetin e stilit të Tij dhe metodën e komentimit.

Pika e pestë: Kur'ani ka njërin krah në të shkuarën dhe njërin në të ardhmen. Rrënjët e tij dhe njëri krah janë të vërteta të pranuara me unanimitet e të shpallura nga pejgamberë të mëparshëm të cilët e vërtetojnë dhe e përforcojnë atë edhe me gjuhën e gjendjes së koinçidencës. Po kështu evlijatë, shenjtorët dhe të drejtët janë frutet që kanë fituar përparimin jetik nga pema e Kur'anit. Të gjithë sufitë e

vërtetë dhe shkencat e vërteta të Islamit tregojnë vitalitetin, begatinë dhe vërtetësinë e asaj peme të bekuar me evolucionin e tyre vital dhe me jetën nën mbrojtjen e krahut të dytë të Islamit, të gjitha këto dëshmojnë se Kur'ani është vërtetësi, përmbledhje e vërtetësive dhe është një mrekulli e pakrahasueshme.

Pika e gjashtë: Gjashtë drejtimet e Kur'anit janë të gjitha dritëdhënëse; ato të gjitha demonstrojnë vërtetësinë dhe saktësinë. Poshtë tij janë shtyllat e argumentit e të provës; sipër tij shkëlqejnë shenjat e mrekullisë; përpara tij dhe qëllimi i tij është lumturia e të dyja botëve; prapa është pika e mbështetjes së tij, të vërtetat e shpalljes qiellore; në të djathtën është vërtetimi nëpërmjet dëshmive të nxjerra nga mendje të shëndosha të panumërta; në të majtën është qetësia, siguria serioze dhe nënshtrimi i sinqertë i zemrave të shëndosha dhe ndërgjegjjeve të pastërta. Të gjashta këto, duke u marrë së bashku, provojnë se, Kur'ani është kështjella e fortë qiellore e tokësore e mrekullueshme, që nuk mund të sulmohet. Atëherë, gjithashtu, Kontrollori i këtij kozmosi, që rregulli i vazhdueshëm i sjelljes së të Cilit është të tregojë bukurinë në krijim, të mbrojë mirësinë e drejtësinë dhe të shkatërrojë e të zhdukë mashtruesit dhe shpifësit, ka nënshkruar faktin se Kur'ani është e vërteta dhe e drejta, se ai nuk është fjala e njeriut dhe nuk ka të meta. Zoti e ka mbështetur Kur'anin dhe e ka vërtetuar me çfarë i dha pozitën me dominim më të lartë, më të respektuar dhe shkallën më të lartë të nderimit në botë.

Pastaj Pejgamberi i nderuar, Muhammedi a.s.m. burimi i Islamit dhe interpretuesi i Kur'anit, besoi në të dhe e respektoi më shumë se çdo njeri tjetër.

Ndonjëherë shpallja i vinte atij ndërsa ishte në një gjendje midis gjumit dhe zgjimit dhe i pandikueshëm nga fjalë të tjera, dhe fjalët e tjera nuk mund të arrijnë asnjë shkallë të tij dhe nuk i ngjasojnë. Por pavarësisht nga natyra e tij analfabete, ai shtjellonte pa ngurrim dhe me besimin më të madh shpalljet e vërteta, lidhur me të shkuarën dhe të ardhmen nëpërmjet Kur'anit. Këtë ai e bën nën shqyrtimin e syve të vëmendshëm dhe asnjë gabim e dredhi nuk u vërejt tek ai. Ai besoi dhe me të gjithë fuqinë pranoi çdo urdhëresë të Kur'anit dhe asgjë nuk mundi ta lëkundte atë; kjo gjithashtu përbën një provë për natyrën e vërtetë e qiellore të Kur'anit, për faktin se ajo është fjala e bekuar e Krijuesit të Gjithëmëshirshëm.

Lidhja e përshpirtshme e një të pestës së njerëzimit ose madje e pjesës më të madhe të tyre me atë Kur'an që është para nesh, përkushtimi i zellshëm dhe vëmendja e madhe që ata kanë për urdhërat e tij dhe dashuria e pastër për të. Fakti se me dëshminë e shumë treguesve, vizioneve, zbulesave, që edhe xhindet, engjëjt dhe qëniet shpirtërore mblidhen si fluturat dashuruese të dritës kudo që Kur'ani recitohet, ky është një tregues që Kur'ani është libri më i pranuar gjërësisht në Kozmos dhe zë vendin më të lartë të respektit.

Fakti që të gjitha klasat e njerëzve, nga më e ulta e më e paditura gjer te më e larta dhe e shkolluara marrin shumë përfitime nga mësimi i Kur'anit dhe kapin të vërtetat e tij më të thella, vetë fakti që çdo klasë shkollarësh, në lidhje me qindra nga degët e ndryshme të shkencës islame dhe veçanërisht interpretuesit e sheriatit më të madh, studiuesit e përpiktë të parimeve të fesë dhe të teologjisë, i nxjerrin të gjitha përgjigjet dhe nevojat nga Kur'ani sipas shkencës që ata studiojnë, kjo është një provë se Kur'ani është burimi i të vërtetës dhe minerali i realitetit.

Midis letrarëve arabë, njerëz të shquar në retorikë, ata që nuk kanë përqafuar Islamin kanë dështuar në përpjekjen që të prodhojnë një sure apo një pjesë si elokuenca e atyre të Kur'anit, vetëm si elokuenca e qënies së Kur'anit një nga shtatë aspektet e mrekullisë së tij, pavarësisht dëshirës së tyre të madhe për ta sfiduar Kur'anin. Përveç kësaj, retoricienë të shquar dhe studiuesit e talentuar që kanë dëshiruar të fitojnë famë duke ngritur kundërshtime, nuk kanë qenë në gjendje të përballen me asnjë aspekt të mrekullisë së Kur'anit, dhe heshtja e tyre nga paaftësia dëshmon se Kur'ani është një mrekulli përtej kapacitetit njerëzor.

Vlera, lartësia dhe elokuenca e fjalëve matet duke ditur se ***nga kush erdhën, kujt i erdhën dhe për çfarë qëllimi erdhën.*** Nga kjo pikëpamje, ***Kur'ani është i paarritshëm dhe i pakrahasueshëm, sepse Kur'ani është një mesazh dhe fjalë nga Zoti, Krijuesi i të gjitha botëve, është një fjalim që nuk mund të imitohet në asnjë mënyrë, nuk ka shenjë që të mund të tregojë mundësinë e mashtrimit e të shtirjes. Ai iu drejtua atij, i cili u dërgua për të përfaqësuar të gjithë njerëzimin ose madje të gjitha krijesat; më të dëgjuarit dhe më të famshmit të llojit njerëzor, fuqia dhe gjërësia e besimit të të cilit i dha ngritje Islamit madhështor dhe e ngriti atë te rangu i Kâb-i Kavsejnit,***

sa largësia e dy harqeve ose edhe më afër. Kur'ani shpjegon e qartëson besimin më të lartë e të gjërë, sqaron të gjitha çështjet që lidhen me lumturinë në këtë botë dhe në tjetrën, përfundimin e Kozmosit, qëllimet Hyjnore dhe të gjitha të vërtetat e Islamit; ai tregon çdo anë të universit duke e kthyer ashtu si dikush që kthen hartën apo orën para tij, duke i mësuar njeriut Shpikësin e tij, Krijuesin Fuqiplotë, nëpërmjet periudhave dhe transformimeve të tij. Atëherë, natyrisht është e pamundur të prodhosh si Kur'anin e shpjegimit të mrekullueshëm e të arrish shkallën e tij të mahnitshme.

Atëherë, gjithashtu, karakteristikat e larta të Kur'anit, pikat e tija të holla, veçoritë e tij të larta, misteret dhe kuptimet e tij të thella si dhe parashikimet e tij të shumta për sa i përket të panjohurës me llojet e tyre të ndryshme të pranuara dhe të vërtetuara me prova e dëshmi nga mijëra studiues ekspertë të nivelit të lartë intelektual dhe të mendjemprehtësisë të cilët kanë shkruar komente për Kur'anin në tridhjetë, dyzet ose shtatëdhjetë vëllime; sidomos hollësitë e Kur'anit të vërtetuara secila me argumente në njërën nga njëqind e tridhjetë pjesët e **Risale-i Nurit**, në mënyrë të veçantë *"Trajtesa e mrekullive të Kur'anit*", "Stacioni i Dytë i Fjalës së Njëzetë" e cila nxjerr shumë nga mrekullitë e qytetërimit prej tekstit të Kur'anit, si shembulli i trenave dhe avionit. Rrezja e parë (treguesit e Kur'anit) që shfaq treguesit e **Risale-i Nurit** dhe elektricitetin që gjendet në Kur'an, tetë trajtesat e shkurtëra (të quajtura tetë misteret) që tregojnë shkallën e sistemit të hollë - tek shkronjat e Kur'anit dhe sa shumë sekrete e kuptime kanë ato, dhe trajtesat e shkurtëra që tregojnë pesë aspektet e mrekullisë së vërsetit të fundit të sures *el-Fet'h*. Shfaqja e çdo pjese nga pjesët e **Risale-i Nurit** është një e vërtetë nga të vërtetat e Kur'anit dhe është dritë nga dritat e tij. E gjithë kjo që u tha është një tregues i veçantisë së Kur'anit, i faktit se ai është mrekulli e mahnitje, se ai është gjuha e botës së padukshme, e ardhur në botën e dukshme; Fjala e Krijuesit, Njohësit të së panjohurës. Për shkak të këtyre karakteristikave dhe veçorive të lartëpërmendura të Kur'anit të treguara në gjashtë pika, gjashtë drejtime e gjashtë stacione, madhështia e tij, pushteti i Tij ndriçues dhe shkëlqimi e autoriteti i shenjtë i tij, kanë ndriçuar vazhdimisht faqen e tokës për një mijë e treqind vjet dhe kanë marrë respektin më të madh. Është pikërisht për shkak të këtyre veçorive që çdo shkronjë e Kur'anit ka fituar dallimin e dhënies, të paktën dhjetë shpërblime, dhjetë të mira e dhjetë frute të përjetshme. Madje çdo

shkronjë e disa vërseteve dhe sureve bën të fitosh njëqind, njëmijë ose më shumë nga frutat e përjetshme të Ahiretit dhe në disa kohë të bekuara drita, shpërblimi dhe vlera e secilës shkronjë rritet nga dhjetë deri në qindra.

Udhëtari e perceptoi këtë dhe iu drejtua zemrës së tij. Kur'ani që është kështu mrekulli në çdo aspekt përmes konsensusit të sureve të tij, përmes harmonisë dhe pajtimit të vërseteve, përputhjes së dritave, mistereve të tij dhe korrespondencës së frutave dhe efekteve të tij, dëshmon ekzistencën, Njësinë, atributet dhe Emrat e Ekzistuesit të domosdoshëm në një mënyrë të tillë e të qartë saqë dëshmi e prova të pakufishme nga të gjithë njerëzit e besimit të vërtetë mund të thuhet të kenë ardhur nga ajo dëshmi.

Një aluzion i shkurtër për mësimin në lidhje me Njësinë Hyjnore dhe me besimin, të cilin udhëtari e nxori nga Kur'ani, u tha në **Shkallën e Shtatëmbëdhjetë të Vendqëndrimit të Parë.**

لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ الْقُرْآنُ الْمُعْجِزُ الْبَيَانِ اَلْمَقْبُولُ الْمَرْغُوبُ لاَجْنَاسِ الْمَلَكِ وَ الْاِنْسِ وَ الْجَانِّ اَلْمَقْرُوءُ كُلُّ آيَاتِهِ فِى كُلِّ دَقِيقَةٍ بِكَمَالِ الْاِحْتِرَامِ بِالْسِنَةِ مِأتِ مِلْيُونٍ مِنْ نَوْعِ الْاِنْسَانِ.. الدَّائِمُ سَلْطَنَتُهُ الْقُدْسِيَّةُ عَلَى اَقْطَارِ الْاَرْضِ وَ الْاَكْوَانِ وَ عَلَى وُجوهِ الْاَعْصَارِ وَ الزَّمَانِ وَ الْجَارِى حَاكِمِيَّتُهُ الْمَعْنَوِيَّةُ النُّورَانِيَّةُ عَلَى نِصْفِ الْاَرْضِ وَ خُمْسِ الْبَشَرِ فِى اَرْبَعَةَ عَشَرَ عَصْرٍ بِكَمَالِ الْاِحْتِشَامِ .. وَ كَذَا شَهِدَ وَ بَرْهَنَ بِاِجْمَاعِ سُوَرِهِ الْقُدْسِيَّةِ السَّمَاوِيَّةِ وَ بِاِتِّفَاقِ آيَاتِهِ النُّورَانِيَّةِ الْاِلهِيَّةِ وَ بِتَوَافُقِ اَسْرَارِهِ وَ اَنْوَارِهِ وَ بِتَطَابُقِ حَقَائِقِهِ وَ ثَمَرَاتِهِ وَ آثَارِهِ بِالْمُشَاهَدَةِ وَ الْعَيَانِ

* * *

ÇËSHTJA E DHJETË E TRAJTESËS SË FRUTEVE TË BESIMIT QË ËSHTË RREZJA E NJËMBËDHJETË

NJË LULE E EMIRDAGUT

Një përgjigje shumë e fuqishme për kundërshtimet që ngrihen kundra përsëritjes në Kur'an.

Vëllezërit e mi të dashur e besnikë!

Për shkak të gjendjes sime të mjerueshme, kjo çështje është disi e ngatërruar dhe e pagjashme. Por unë kuptova se nën këto shprehje të ngatërruara, sigurisht ndodhej një lloj shumë i vlefshëm i mrekullisë, por fatkeqësisht unë nuk isha i aftë për ta shprehur atë. Megjithatë, sado të pangjyra të jenë shprehjet, meqenëse lidhen me Kur'anin, ato janë edhe "Adhurim në formë reflektimi" edhe "sedef" për një xhevahir të shenjtë, të lartë e të ndritshëm. Diamanti në dorë është ai që duhet të shikohet dhe jo sedefi a mbulesa e tij e grisur. Gjithashtu, unë shkrova në një a dy ditë gjatë muajit të Ramazanit ndërsa isha shumë i sëmurë dhe në gjendje të mjerueshme e pa ushqim, nga domosdoshmëria, në mënyrë të përmbledhur e shkurt, dhe duke përfshirë të vërteta e prova të shumta në një fjali të vetme. Prandaj, të mos merren në konsideratë mangësitë e saja. [496]

Vëllezërit e mi të dashur e besnikë!

Ndërsa po lexoja Kur'anin e shpjegimit të mrekullueshëm në muajin e Bekuar të Ramazanit, po reflektoja thellë në kuptimet e tridhjetë e tre vërseteve që aludojnë për Risale-in Nurin në Rrezen e parë, ku cilido vërset prej atyre që më dilte para, unë shikoja se faqja, fleta dhe tregimi i vërsetit gjithashtu shikonin tek Risale-i Nuri dhe tek studentët e tij, nga këndvështrimi i marrjes së tyre një pjesë prej

[496] Ashtu si Çështja e Dhjetë e frutit të burgut të Denizlit, ajo është një lule e vogël e shndritshme e Emirdagut dhe e këtij muaji të Ramazanit të Bekuar. Duke shpjeguar një shembull urtësie për përsëritjen në Kur'an, ajo i largon iluzionet helmuese të njerëzve të çudhëzimit.(Autori)

tregimit dhe kuptimit, e sidomos prej vërsetit të *Dritës* tek sureja *En-Nur*; ato vërsete tregojnë e aludojnë me dhjetë gishtërinjtë për Risale-in Nurin; gjithashtu edhe vërsetet e errësirës që vijnë pas atij vërseti, tregojnë e aludojnë drejtpërdrejt për ata që e luftojnë dhe e kundërshtojnë Risale-in Nurin; këto madje, u japin atyre një pjesë më të madhe. Unë kuptova mjaft qartë se ky "stacion" ngrihet nga veçantia për tek përbotshmëria, dhe se një pjesë e asaj përbotshmërie është Risale-i Nuri dhe studentët e tij në këtë shekull.

Vërtet, në lidhje me gjërësinë, lartësinë dhe gjithëpërfshirjen që merr Fjalimi i Kur'anit nga stacioni i gjërë Absolut i Hyjnisë universale, i Folësit të parapërjetësisë, dhe nga stacioni i madh i atij të cilit iu adresua ky libër në emër të të gjitha qënieve nga stacioni i gjërë i udhëzimit të të gjithë njerëzimit në të gjithë shekujt, dhe nga stacioni i shpjegimit më të lartë e gjithëpërfshirës të ligjeve Hyjnore që lidhen me Dynjanë e Ahiretin, me qiejt e tokën, dhe me parapërjetësinë e paspërjetësinë, ato ligje që i përkasin Hyjnisë së Tij si Krijues i universit dhe që përfshijnë të gjitha qëniet; ky fjalim shfaq një mrekulli të tillë të lartë e një gjithëpërfshirje, saqë si niveli i tij i thjeshtë e i dukshëm, që u bën qejfin e i bën të ndihen të nderuar mendjet e thjeshta të njerëzve të zakonshëm –të cilët janë pjesa më e madhe që Kur'ani u adresohet –po ashtu edhe niveli i tij më i lartë– shtresa më e kulturuar dhe e arsimuar–, marrin pjesë prej tij.

Ai sikur i adresohet çdo shekulli e çdo klase të njerëzimit, jo si një pjesë e historisë apo si një mësim nga një tregim historik, por si një pjesë e një parimi universal, sikur ai të shpallej rishtas. Dhe në mënyrë të veçantë kërcënimet e tij të përsëritura shpesh: اَلظَّالِمِينَ اَلظَّالِمِينَ *"për keqbërësit... për keqbërësit"* dhe paralajmërimet e tij të ashpra për ardhjen e fatkeqësive qiellore e tokësore për shkak të gjynaheve të tyre dhe padrejtësive –përmes këtyre dhe ndëshkimit që u ra popujve të Adit, Themudit dhe Faraonit, ai– me këtë përsëritje- u tërheq vëmendjen për padrejtësitë e pakrahasueshme të këtij shekulli, dhe nëpërmjet përmendjes së shpëtimit të profetëve, si shpëtimi i Ibrahimit a.s. dhe i Musait a.s., ai u jep ngushëllim e qetësi besimtarëve të cilëve u bëhet padrejtësi.

Vërtet, për të gjitha kohët e shkuara dhe epokat e shekujt e kaluar që, nga pikëpamja e pakujdesisë dhe e çudhëzimit, formojnë një vend të lemerishëm e të tmerrshëm të mosekzistencës dhe një varrezë të dhimbshme e të rrënuar, ***Kur'ani i Shpjegimit të Mrekullueshëm*** i tregon çdo shekulli dhe çdo klaseje njerëzore, në formën e faqeve të gjalla instruktive, botët e çuditshme që jetojnë e që janë të pajisura me shpirtëra, dhe botët ekzistuese të Krijuesit Furnizues të cilat lidhen me ne; me një mrekulli të lartë ai ndonjëherë na përcjell neve tek ato kohë dhe disa herë i sjell ato kohë tek ne. Duke gjallëruar e duke i dhënë jetë universit, që nga pikëpamja e çudhëzimit është i pajetë, i mjerë, i vdekur dhe një zonë e shkretë e pafund duke u rrotulluar përmes ndarjes e tatëpjetës, me të njëjtën mrekulli, ky i njëjti **Kur'an i kalibrit të fuqishëm**, i sjell në jetë ato qënie të vdekura, i bën ato të bisedojnë me njëra-tjetrën si nëpunës të ngarkuar me detyra dhe të shpejtojnë për të ndihmuar njëri-tjetrin; ai i instrukton njerëzimin, xhindet dhe engjëjt me urtësinë e vërtetë, të shndritshme e të kënaqshme. Atëherë, ai me siguri fiton shquarsi, dallueshmëri të shenjta Hyjnore e tituj të lartë nderi, si ndodhja e dhjetë të mirave dhe meritave në secilën nga shkronjat e tij dhe ndonjëherë njëqind, njëmijë apo mijëra merita; dhe sikur xhindet e njerëzit të mblidheshin bashkë, qënia e tyre të paaftë për të nxjerrë si shembulli i tij; dhe fjala e tij krejtësisht e përshtatshme me të gjithë njerëzimin e me të gjitha qëniet; dhe qënia e tij i skalitur gjithmonë me entuziazëm e dëshirë të fortë në zemrat e miliona *hafizëve*; mosdhënia e tij mërzitje nga përsëritjet e tij të shpeshta e të shumta; dhe pavarësisht shumë vendeve e fjalive të tij të mbuluara e të fshehura, vendosja e tij në mënyrë të plotë në mendjet e fëmijëve delikatë; dhe qënia e tij i këndshëm si uji i Z*emzemit* në veshët e të sëmurëve dhe të atyre që janë në grahmat e vdekjes, të cilët shqetësohen edhe nga fjala më e vogël; dhe dhënia e tij lumturi për studentët e tij në këtë botë dhe në tjetrën.

Dhe rrjedhshmëria e stilit të tij, i cili, duke iu përmbajtur e respektuar plotësisht qënien analfabet të përçuesit të tij, nuk lejon fjalë të fryra, artificializëm apo shtirësi, dhe zbritja e tij direkt nga qiejt e demonstron një mrekulli të tillë. Gjithashtu ai tregon një mrekulli të hollë në hijeshinë dhe udhëzimin e mendjeve të thjeshta të njerëzve të zakonshëm duke u bërë qejfin atyre –të cilët përbëjnë shumicën e klasave të njerëzimit– përmes zbritjes e begenisë në shprehjet e tij me qëllim që t'u afrohet shkallëve të tyre të të kuptuarit, e duke hapur

përpara tyre fletët e qarta, që shfaqen në mënyrë të vetëkuptueshme si qiejt e toka... dhe duke dhënë mësim mrekullitë e çuditshme të fuqisë dhe rreshtat kuptimplotë të urtësisë nën ato gjëra të zakonshme.

Dhe me qëllim që të bëjë të ditur se ai është gjithashtu një libër lutjeje e faljeje, libër thirrjeje, përmendjeje dhe libër i Njësisë Hyjnore të cilat kërkojnë përsëritje, ai demonstron një llojë mrekullie duke bërë të kuptueshme në një fjali të vetme dhe në një tregim të vetëm, përmes përsëritjeve të tij të këndshme, kuptime të shumta të ndryshme për klasa të shumta të ndryshme të njerëzimit. Gjithashtu, me qëllim që të bëjë të njohur se gjërat më të vogla e më të holla në ngjarjet e zakonshme janë brenda shikimit të Mëshirës së të Gjithëmëshirshmit, brenda sferës së rregullimit të Tij dhe Dëshirës së Tij, ai demonstron një lloj mrekullie duke u dhënë rëndësi edhe ngjarjeve më të vogla që u ndodhën sahabëve, shokëve të profetit Muhammed a.s.m. në themelimin e Islamit dhe në kodifikimin e sheriatit dhe me to ai shfaq rregulla Hyjnore që veprojnë në univers si dhe ligje gjithëpërfshirëse. Përveç kësaj, ai shfaq se ato ngjarje të pjesshme të cilat janë si farëra në themelimin e Islamit e të sheriatit në përgjithësi, do të prodhonin në vijim të kohërave frutat më të rëndësishëm.

Në lidhje me përsëritjen, duke qenë e domosdoshme për shkak të përsëritjes së nevojës, përsëritja e disa vërseteve që, si përgjigje e pyetjeve të shumta të përsëritura gjatë një periudhe njëzet vjeçare dhe që instruktoi nivele të ndryshëm dhe të shumtë njerëzish, nuk është gabim. Ai përsërit fjali që kanë mijëra rezultate dhe përsërit udhëzime që janë përfundime të dëshmive të pafund, të cilat përshkruajnë një revolucion e ndryshim të madh, të tmerrshëm e gjithëpërfshirës që duke shkatërruar plotësisht universin e madh dhe duke ndryshuar formën e tij tek Dita e Gjyqit të madh, do të zhdukë Dynjanë dhe do të themelojë Ahiretin madhështor në vend të tij dhe do të provojë se të gjitha të pjesshmet e të tërat duke filluar nga atomet gjer tek yjet janë në Dorën e Qënies së Vetme, Krijuesit, dhe nën drejtimin e Tij. Ai gjithashtu i përsërit tek shpjegimi i inatosjes Hyjnore dhe i zemërimit Hyjnor ndaj gjynaheve, padrejtësive të njeriut, te shkelja dhe kundërshtimi i qëllimit të krijimit për shkak të rezultatit të krijimit të universit, ato padrejtësi e gjynahe shkaktojnë trazirën e qënieve dhe bëjnë të zemërohen toka, qiejt dhe elementet; të përsërisësh vërsete të tilla nuk është gabim, por mrekullia më e fuqishme dhe elokuenca më e

lartë; është një elokuencë e një stil i ndritur e i qartë që i korrespondon ekzaktësisht kërkesave të rrethanave.

Për shembull, siç është shpjeguar në Shkreptimën e Katërmbëdhjetë të Risale-i Nur, fjalia بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

"Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti",

duke qenë një vërset i vetëm dhe duke u përsëritur njëqind e katërmbëdhjetë herë në Kur'an, është një e vërtetë e madhe e cila lidh Fronin Hyjnor me tokën dhe ndriçon kozmosin dhe i nevojitet gjithkujt në çdo kohë; ajo sikur të përsëritej me miliona herë, akoma do të kishte nevojë për të. Për të lind nevoja e dëshira jo vetëm çdo ditë si buka, por çdo minut si ajri e drita.

Dhe për shembull, vërseti, اِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

"Dhe sigurisht Furnizuesi yt është i Lartë në Fuqi, i Gjithëmëshirshmi",

që përsëritet tetë herë në Suren, طسم (sure el-Shuara). Duke e përsëritur këtë të vërtetë që ka fuqinë e mijëra të vërtetave për shkak të rezultatit të krijimit të universit dhe në Emrin e Hyjnisë universale Absolute, duke përmendur shpëtimin e profetëve, historitë e të cilëve tregohen në sure dhe ndëshkimet e popujve të tyre, kjo përsëritje bëhet me qëllim që të sqarojë se Dinjiteti Hyjnor kërkon torturimin e atyre popujve zullumqarë e tiranë dhe se Mëshira Hyjnore, gjithashtu, kërkon shpëtimin e profetëve, paqja dhe bekimet e Zotit qofshin mbi ta. Atëherë, ky vërset sikur të përsëritej me mijëra herë, akoma do të shfaqej nevoja e malli për të. Përsëritja këtu është një elokuencë e hollë dhe një mrekulli e lartë e mahnitshme.

Dhe për shembull, vërseti, فَبِاَىِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

"Atëherë pra, cilën nga mirësitë e Zotit tuaj ju (njerëz dhe xhinde) e mohoni!"[497] i cili përsëritet në suren *Er-Rrahman*,

[497] Kur'an 55:13

po ashtu edhe vërseti, وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

"Mjerë ajo Ditë për mohuesit (e Ditës së ringjalljes)"[498],

në suren *El-Murselat*, bërtasin në fytyrën e të gjithë shekujve duke kërcënuar njerëzimin dhe xhindet dhe shpallin qartë në zonat e qiejve e të tokës se mohimi i mirësive të Zotit nga xhindet e njerëzit, mosbesimi, mosmirënjohja dhe padrejtësitë e tyre shkaktojnë zemërimin e universit dhe e bëjnë tokën e qiejt të inatosen kundër atyre që prishin rezultatet e Krijimit të botës, që mohojnë e i përgjigjen me mospërfillje Madhështisë së rregullit Hyjnor dhe që shkelin në mënyrë agresive të drejtat e të gjitha krijesave. Atëherë, në qoftë se një mësim kaq i përgjithshëm, që lidhet me mijëra të vërteta dhe që ka fuqinë e rëndësinë e mijëra çështjeve, do të përsëritej me mijëra herë, akoma do të ndihej nevoja për të, për përmbledhjen e tij madhështore dhe për elokuencën e bukur e të mrekullueshme.

Dhe për shembul, përsëritja e frazës,

سُبْحَانَكَ يَا لاَ اِلهَ اِلاَّ اَنْتَ اَلاَمَانُ اَلاَمَانُ خَلِّصْنَا وَ اَجِرْنَا وَ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ

Lavdia të takon Ty, nuk ka zot tjetër përveç Teje! Mëshirë! Mëshirë! Na ruaj, na mbro e na shpëto nga zjarri i Xhehenemit!

te duatë e profetit Muhammed a.s.m. të quajtura ***Xhevshen el-Kebir***, të cilat i përshtaten të vërtetës së Kur'anit dhe është një lloj i përmbledhjes që buron prej tij. Meqenëse ai përmban të vërtetën më të madhe si Njësia dhe më të rëndësishmen e tre detyrave më të mëdha të krijesave përpara Hyjnisë, përmendjet e Zotit, lavdërimet, dhe shenjtërimin e Tij; dhe meqenëse çështja më e madhe e njerëzimit është shpëtimi i tij nga Ferri e mjerimi, dhe synimi më i domosdoshëm i adhurimit dhe i pafuqisë njerëzore është duaja, atëherë edhe sikur ajo të përsëritej me mijëra herë, do të ishte akoma pak.

Kështu, përsëritja në Kur'an shikon e synon parime të fuqishme si këto: Ndonjëherë, madje në një faqe, në lidhje me kërkesat e pozitës dhe nevojës për shpjegim dhe në lidhje me kërkesat e elokuencës, ai

[498] Kur'an, 77:15

shpreh të vërtetën e Unitetit Hyjnor ndoshta njëzet herë, në mënyrë të qartë e të nënkuptuar. Përsëritja nuk shkakton mërzi, por ajo ngjall një fuqi mallëngjimi dhe një ëmbëlsi për përsëritjen e leximit. Përmes përsëritjes elokuenca shton fuqi e lartësi pa shkaktuar mërzi e lodhje. Është shpjeguar në Risale-in Nur me prova vendimtare se sa me vend, të përshtatshme dhe të pranueshme, për sa i përket retorikës, janë përsëritjet në Kur'an.

Urtësia dhe kuptimi i sureve të Kur'anit të Shpjegimit të Mrekullueshëm që u shpallën në Mekë nga ato që u shpallën në Medine, në lidhje me elokuencën, mrekullinë e thukëtinë e stilit, është siç vijon: Në Mekë rreshti i parë i atyre të cilëve Kur'ani u adresohej dhe i atyre që e kundërshtonin atë ishin idhujtarët e kurejshit që ishin analfabetë e të paditur, kështu një stil kaq i fuqishëm e i lartë në lidhje me retorikën ishte i domosdoshëm. Atëherë në shumicën e sureve që u shpallën në Mekë, duke i përsëritur e duke i shprehur shtyllat e besimit dhe shkallët e Njësisë Hyjnore me përmbledhjen më të fuqishme, më të lartë e të mrekullueshme, ai provon aq fuqishëm krijimin e parë, ringjalljen, All-llahun dhe Ahiretin, jo vetëm në një faqe të vetme, në një vërset, fjali apo fjalë, por ndonjëherë në një shkronjë përmes mjeteve gramatikore, si duke ndryshuar vendet e fjalëve apo të fjalive, duke bërë një fjalë të pashquar, si dhe përmes heqjes e përfshirjes, saqë gjenitë dhe udhë-heqësit e shkencës së retorikës e takuan dhe e shikuan atë me habi. Risale-i Nuri, "Fjala e Njëzet e Pestë" dhe veçanërisht shtojcat e saj, të cilat provojnë shkurtimisht dyzet aspektet e mrekullisë së Kur'anit; gjithashtu komenti i Kur'anit *Isharatul-ixhaz* nga Risale-i Nuri arabisht në mënyrë të mrekullueshme provon aspektin e mrekullisë së Kur'anit në lidhje me renditjen e fjalëve të tij. Në fakt, ato dy trajtesa kanë provuar se në suret që u shpallën në Mekë dhe në vërsetet e tyre janë stilet më të larta të elokuencës dhe mrekullia më e lartë dhe e përmbledhur.

Sa për suret që u shpallën në Medine dhe vërsetet, meqenëse rreshti i parë i atyre të cilëve ato iu adresuan dhe i atyre të cilët i kundërshtuan ato ishin *njerëzit e librit* –çifutët dhe krishterët– të cilët e pranojnë ekzistencën e Zotit, atëherë rregullat e elokuencës, stilet e udhëzimit dhe bazat e thirrjes për te e drejta kërkonin që fjalimi, i cili u adresohej *njerëzve të librit* –çifutëve dhe krishterëve– t'i përgjigjej realitetit të situatës së tyre; kështu, çfarë kërkohej nga ato rregulla nuk ishte

shpjegimi i parimeve të larta dhe i shtyllave të besimit në një stil të thjeshtë, të qartë e të hollësishëm, por shpjegimi i çështjeve të veçanta të sheriatit dhe i urdhëresave të tij, të cilat ishin shkak kundërshtie dhe origjinat e shkaqeve të çështjeve dytësore dhe të ligjeve të përgjithshme. Kështu, në suret që u shpallën në Medine dhe në vërsetet, përmes shpjegimeve në stil të detajuar, të qartë e të thjeshtë dhe në mënyrë të pakrahasueshme shpjegimi tipik për Kur'anin, ai në pjesën më të madhe përmend brenda atyre çështjeve të veçanta dytësore një përmbledhje të fuqishme e të lartë, një konkluzion e provë, një fjali që lidhet me Njësinë Hyjnore, me Emrat Hyjnore ose me Ahiretin; e bën çështjen e veçantë të sheriatit të përgjithshme dhe siguron se ajo përputhet me besimin tek Zoti xh.sh.**.** Ajo pozitë e qartë e ndriçon atë pjesë, e lartëson dhe e përgjithëson. Risale-i Nuri i ka provuar cilësitë, pikat e holla dhe elokuencën e lartë në përmbledhjet e përfundimet, të cilat shprehin Njësinë Hyjnore dhe që vijnë kryesisht te fundet e vërseteve, si,

اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۞ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۞ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Në të vërtetë Zoti është i Gjithëfuqishmi mbi gjithçka." "Sigurisht Zoti ka njohuri për gjithçka", "Dhe Ai është i Gjithëfuqishmi, i Gjithurti", "Ai është i Larti në Fuqi i Gjithëmëshirshmi."

Në shpjegimin e Rrezatimit të Dytë në Dritën e Dytë tek Fjala e Njëzet e Pestë, dhjetë prej shumë pikave të holla e prej cilësive të atyre përmbledhjeve e përfundimeve, ai ka provuar për kryeneçët se tek ato ndodhet një mrekulli më e lartë. Po, në shpjegimin e atyre çështjeve dytësore të sheriatit dhe të ligjeve të jetës sociale, ai i ngre shikimet e atyre të cilëve u adresohet për tek çështjet e larta e të përgjithshme, dhe e transformon stilin e thjeshtë në stil të lartë, tamam sikur ai e kalon lexuesin nga mësimi i sheriatit për tek mësimi i Njësisë Hyjnore, kjo vërteton se Kur'ani është një libër sheriati, rregullash dhe urtësie; gjithashtu ai është libër i parimeve të fesë dhe i besimit, libër lutje, mendimi e thirrje. Dhe përmes mësimit të shumë qëllimeve të udhëzimit Kur'anor në çdo pjesë, ai shfaq një elokuencë brilante e të mrekullueshme, të ndryshme nga ajo e sureve që u shpallën në Mekë.

Ndonjëherë në dy fjalë, për shembull, te رَبُّ الْعَالَمِينَ *"Zoti i të gjitha botëve"* dhe رَبُّكَ *"Zoti yt"*, ku përmes frazës رَبُّكَ *"Zoti yt"* ai shpreh Njësinë Hyjnore dhe përmes رَبُّ الْعَالَمِينَ *"Zoti i të gjitha botëve"* shpreh Unitetin Hyjnor. Duke ditur se Njësia përmban Unitetin. Madje ai stil elokuence mund të shikojë tek një fjali e vetme dhe të tregojë, si shembull, depërtimin e Njohurisë së Tij tek vendosja e grimcës në beben e syrit dhe vendosja e diellit në mes të qiellit, dhe tek gjithëpërfshirja e Fuqisë së Tij e Cila vendos me një vegël të vetme çdo gjë në vendin e vet, duke e bërë diellin sikur të ishte një sy për qiellin.

Dhe për shembull, pas vërsetit, خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضَ *"I Cili krijoi qiejt e tokën"*,

duke ndjekur vërsetin, يُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَ يُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ

"Ai ndërfut natën te dita, dhe Ai ndërfut ditën te nata."[499]

Ai thotë: وَ هُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

"Sigurisht që Ai është i Gjithëdituri i asaj që është në gjokse (në zemrat e njerëzve)."[500]

Ai thotë: ***"Brenda madhështisë së krijimit të tokës e të qiejve, Ai njeh e rregullon gjithashtu mendimet e zemrës."*** Dhe përmes shpjegimit të këtij lloji e transformon atë nivel të thjeshtë e të paditur dhe veçanërisht diskutimin që marrin parasysh mendjet e njerëzve të zakonshëm, në një bisedim të lartë, tërheqës e të përgjithshëm për qëllimin e udhëzimit.

***Një pyetje*:** "Meqenëse për arsye se një e vërtetë e rëndësishme ndonjëherë nuk është e dukshme për shikimet sipërfaqësore dhe,

[499] Kur'an, 35:13
[500] Kur'an, 35:38

meqenëse në disa pozita lidhja nuk njihet në shprehjen e përmbledhjes së lartë që i përket Njësisë Hyjnore apo një parimi të përgjithshëm midis një ngjarjeje të pjesshme e të zakonshme, disa e imagjinojnë se ka mangësi në elokuencë. Për shembull, duke përmendur parimin shumë të lartë, وَفَوْقَ كُلِّ ذِى عِلْمٍ عَلِيمٌ

"Por përmbi të gjithë ata që janë të pajisur me dije, është Një i Gjithëdituri (All-llahu)."[501]

te Hazreti Jusufi a.s., duke strehuar vëllanë e tij me marifet, kjo nuk shfaqet të jetë në ruajtje me elokuencën. Cili është kuptimi i tij dhe urtësia në të?"

***Përgjigjja*:** Në shumicën e sureve të gjata dhe në ato me gjatësi mesatare që secila është si një Kur'an i vogël, dhe në shumë faqe e pjesë nuk ndiqen vetëm dy apo tre qëllime prej katër qëllimeve të Kur'anit, që janë: *Njësia Hyjnore, profetësia, ringjallja dhe drejtësia me ibadetin*, por secila përmban natyrën e Kur'anit dhe katër qëllimet përnjëherësh. Domethënë, secila prej tyre është libër përmendjeje, besimi, reflektimi, libër sheriati, urtësie dhe libër udhëzimi. Dhe kështu, meqenëse secila përshkruan treguesit madhështorë të Hyjnisë dhe gjithëpërfshirjen e të gjitha gjërave, duke qenë një lloj recitimi i librit madhështor të universit, në çdo diskutim dhe ndonjëherë në një faqe të vetme, Kur'ani ndjek shumë qëllime; ndërsa duke dhënë mësim në njohjen e Zotit, në shkallët e Njësisë Hyjnore dhe në të vërtetat e besimit, edhe në qoftë se me një lidhje të dobët në dukje, ai hap një subjekt tjetër udhëzuesi në pjesën vijuese dhe i bashkangjit lidhje të fuqishme të dobtës. Kështu, stili i korrespondon plotësisht diskutimit që kërkon ajo pozitë dhe rrit nivelin e elokuencës.

***Një pyetje e dytë*:** "Cilat janë urtësia dhe qëllimi i Kur'anit që i provon me mijëra herë Ahiretin, Njësinë Hyjnore dhe shpërblimet e dënimet e njeriut, që tërheq vëmendje për tek ato në mënyrë të qartë, të nënkuptuar e me aluzione dhe i jep ato mësim në çdo sure, në çdo faqe dhe në çdo diskutim?"

[501] Kur'an, 12:76

Përgjigjja*:** Kur'ani i jep mësim njeriut dhe i tërheq vëmendjen për tek çështjet më të rëndësishme, më domethënëse e më të mëdha që ndodhin midis krijesave e mundësive, dhe për ndryshimet e historisë së universit që lidhet me detyrën e njeriut dhe me mjetet e mjerimit të tij apo të lumturisë – njeriu i cili mori përsipër detyrën e amanetit, si ***kalif, zëvendës i Zotit në tokë–, dhe në të njëjtën kohë Kur'ani zhduk dyshimet e shumta që i vijnë njeriut pa ndërprerje, dhe dërrmon mohimet e llojeve të tërbuara dhe kokëfortësinë. Kështu, Kur'ani e bën njeriun t'i mbështesë e t'i besojë ato revolucione të mëdha dhe që t'u parashtrojë atyre çështjet thelbësore më të domosdoshme të cilat janë aq të mëdha sa revolucionet e ndryshimet, atëherë në qoftë se Kur'ani tërheq vëmendjen e tij për tek ato me mijëra herë dhe me miliona herë, kjo nuk do të quhej kurrë tepri në elokuencë, dhe ato diskutime duhet të lexohen pasi nuk ka më të rëndësishme e më të mëdha se sa ato. Ato nuk shkaktojnë mërzi, dhe nevoja nuk mbaron për t'i përsëritur e lexuar me miliona herë.

Për shembull, meqenëse vërseti,

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ...

"Vërtet se ata të cilët besojnë dhe punojnë mirësi e drejtësi, për ta do të jenë kopshtet e begatë nën të cilët rrjedhin lumenj (në Xhnenet). "Ata do të banojnë aty përherë."[502]

ia tregon të vërtetën e njoftimeve të lumturisë së përgjithshme njeriut të mjerë, i cili në çdo minut takon realitetin e vdekjes dhe ky sihariq e shpëton njeriun nga përfytyrimi për vdekjen si një ekzekutim i përjetshëm. Kështu e shpëton atë –botën e tij dhe të gjithë ata që ai i do– nga asgjësimi, madje ai u jep atyre një sovranitet të përhershëm dhe i bën të përfytyrojnë një lumturi të përjetshme. Kështu, në qoftë se ky vërset do të përsëritej me miliarda herë, përsëritja e tij nuk do të konsiderohej kurrë tepri, edhe sikur të vlerësohej sa universi, përsëri elokuenca nuk e humbet vlerën e saj. Kështu, ti shikon se Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm i cili i trajton shembujt e këtyre çështjeve të vlefshme dhe orvatet të bindë ata të cilëve ai u adresohet, duke vërtetuar me prova vendimtare ndodhjen e revolucioneve dhe

[502] Kur'an, 5:85

ndryshimet e mëdha që do ta shkatërrojnë formën aktuale të universit dhe i bën ato para tyre të lehta e të qarta sikur të ishte ndryshimi i një shtëpie dhe trasnformimi i formës së saj; Kur'ani i mrekullueshëm sigurisht tërheq vëmendjen me mijëra herë për tek këto çështje –në mënyrë të qartë, të nënkuptuar e me aluzione–, dhe kjo nuk është e tepërt, por përtërin mirësinë, ashtu siç përtërihen nevojat esenciale të bukës, ilaçit, ajrit dhe dritës.

Dhe për shembull, siç është provuar në mënyrë vendimtare në **Risale-in Nur**, urtësia e përsëritjes në Kur'an:

[اِنَّ الْكَافِرِينَ] [فِى نَارِ جَهَنَّمَ] [وَ اَلظَّالِمِينَ] [لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ]

"Vërtet që për këqbërësit është një ndëshkim i dhimbshëm"[503]*, "Për ata që mohuan (All-llahun) për ta do të jetë zjarri i Xhehennemit."*[504]

dhe vërsete të tjera, kërcënimi e paralajmërimi si këto të cilët përsëriten me ashpërsi, egërsi e dhunshëm është se mosbesimi i njeriut është një tejkalim e një shkelje e tillë kundër të drejtave të universit e të shumicës së krijesave, dhe ai shkakton zemërimin e qiejve e të tokës dhe bën të inatosen elementet, saqë ato japin goditje me stuhi, shtrëngata e tufane mbi mohuesit e mbi keqbërësit. Dhe sipas deklarimit të qartë të vërseteve,

اِذَا اُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِىَ تَفُورُ ۞ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ

"Kur ata të flaken në të (Zjarr), ata do të dëgjojnë të marrë frymë (tmerrësisht) duke u djegur në flakë", "Ai pothuaj shpërthen me vrull..."[505]

Xhehennemi zemërohet keq me ata mohues të padrejtë e të ligj, saqë arrin shkallën e shpërthimit me furi e tërbim. Kështu, në qoftë se Monarku i universit do ta përsëriste në urdhërat e Tij, me zemërim të madh e me ashpërsi, atë krim (mohimin) dhe ndëshkimin e tij me mijëra, miliona apo miliarda herë, akoma ajo nuk do të ishte aspak tepri dhe as mangësi në elokuencë. Duke parë atë krim të përgjithshëm

[503] Kur'an, 14:22
[504] Kur'an, 35:36
[505] Kur'an, 67:7-8

dhe atë shkelje e agresion ndaj të drejtave të pakufishme, dhe sipas urtësisë së shfaqjes së rëndësisë së të drejtave dhe përkujdesjes Hyjnore dhe duke nxjerrë në pah shëmtinë e pafund në mosbesim dhe në ligësinë e atyre mohuesve, ajo nuk përsëritet për humbjen e njeriut dhe vogëlsinë e tij, por për madhësinë e mëkatit të mohuesit dhe madhësinë e krimit të tij të padrejtë.

Pastaj ne shikojmë se me qindra miliona njerëz që prej njëmijë vjetësh, i kanë lexuar çdo ditë ato vërsete të Kur'anit, jo me mërzi, por me dëshirë të madhe, me mall e nevojë. Vërtet, çdo ditë, gjithë kohën, për gjithkënd, një botë zhduket dhe dera e një bote të re hapet për ta. Në përsëritjen e لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ *"Nuk ka Zot tjetër përveç All-llahut"* me mallin e nevojës për të, me mijëra herë, me qëllim që të ndriçohet secila nga ato botëra kalimtare dhe të shkëlqejnë me dritën e besimit, ajo e bën atë fjali Njësie لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ sikur të ishte një llambë ndriçuese në qiellin e atyre botëve, ditëve dhe e atyre perdeve të ndryshueshme... Në të njëjtën mënyrë, sipas urtësisë së vlerësimit nëpërmjet leximit të Kur'anit, dënimet e atyre krimeve dhe kërcënimet e rrepta të Monarkut të Parapërjetësisë, të cilat dërrmojnë kokëfortësinë e tyre dhe përmes veprimit për të shpëtuar nga kryengritja e shpirtit, që të mos i zhysë në errësirrë ato perde të shumëfishta kalimtare dhe botët e përkohshme shtegtuese, që të mos i bëjnë të shëmtuara imazhet e tyre që reflektohen në pasqyrat e jetëve të tyre dhe që të mos kthejnë kundra tyre ato shikime shoqëruese miqësore të cilat mund të dëshmojnë në favor të tyre, e jo kundra, Kur'ani i përsërit ato në mënyrën më domethënëse. Madje edhe djajtë mposhten e ikin nga imagjinata që të jenë pa vend këto kërcënime kaq të fuqishme, të ashpra e të përsëritura të Kur'anit. Ai tregon se torturat e Xhehennemit janë thjesht drejtësi për mohuesit të cilët nuk u kushtojnë vëmendje atyre.

Dhe për shembull, duke përsëritur shumë herë tregimet e Musait a.s. të cilat përmbajnë shumë shembuj urtësie dhe dobi si Shkopi i Musait, dhe gjithashtu urtësia në përsëritjen e tregimeve të profetëve, paqja dhe bekimet e Zotit xh.sh. qofshin mbi ta, është që të demonstrojë se profetësitë e të gjithë profetëve të tyre janë një provë e profetësisë së Muhammedit a.s.m.. Në përputhje me urtësinë e

pamohueshme të pikëpamjes së realitetit të profetësisë së këtij Personaliteti, dhe meqenëse jo gjithkush ka gjithmonë kohë apo aftësi për të lexuar gjithë Kur'anin, ashtu si shtyllat e rëndësishme të besimit, ai i përsërit ato tregime me qëllim që t'i bëjë të gjitha suret e gjata dhe ato me gjatësi mesatare, secilën si një Kur'an të vogël. T'i përsërisësh ato nuk është tepri, por në të vërtetë, ajo kërkohet nga elokuenca, dhe jep mësim se ngjarja e shfaqjes së Muhammedit a.s.m. është ngjarja më e madhe e njerëzimit dhe çështja më e rëndësishme e universit.

Është treguar në mënyrë vendimtare në Risale-i Nur e me prova e tregues të shumtë se përmes dhënies së pozitës më të lartë Personit të profetit Muhammed a.s.m. në Kur'an, dhe duke e bërë مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ "*Muhammedun resulull-llah," Muhammedi është i dërguari i Tij*- i cili përmban katër nga shtyllat e besimit të shoqëruara me لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ *"Nuk ka Zot tjetër përveç All-llahut*," se profetësia e Muhammedit a.s.m. është e vërteta më e madhe në univers, se Personi i Muhammedit a.s.m. është më i nderuari i krijesave dhe personaliteti i tij universal kolektiv dhe rangu i tij i shenjtë i njohur si e vërteta Muhammedane është dielli më rrezatues i dy botëve, dhe vlera e tij për këtë pozitë të jashtëzakonshme është provuar gjithashtu. Njëra nga mijëra provat është kjo. Sipas parimit, اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ *"Shkaku është si vepruesi"* me barasvlerën e të gjitha veprave të mira të kryera nga i gjithë komuniteti i tij në të gjitha kohët duke hyrë në librin e tij të punëve të mira, drita që ai solli duke ndriçuar të gjitha të vërtetat e kozmosit; kënaqësia që ai u jep jo vetëm xhindeve, njerëzve, melekëve dhe gjallesave, por gjithashtu edhe universit, qiejve e tokës; dhe lutjet e bimëve të ofruara nga gjuha e prirjes dhe e gatishmërisë së gjendjeve të tyre, dhe lutjet e kafshëve të ofruara nëpërmjet gjuhës së nevojës së tyre të natyrshme; dhe komuniteti i drejtë i atij personaliteti duke i çuar atij *salavate* e duke bërë prej lutjeve të mëshirës me salat e selam, dhe përfitime shpirtërore të milionave –dhe së bashku me qëniet shpirtërore e madje miliardat– nga lutjet e pamohueshme janë pranuar, siç dëshmojmë aktualisht me sytë tonë; dhe meqenëse secila nga shkronjat e Kur'anit –që i kalojnë të treqindmijët– fitojnë nga dhjetë, njëqind deri në njëmijë mirësi e fruta prej dritave të pafundme, duke hyrë në librin e veprave të tij vetëm me recitimin e Kur'anit nga i

gjithë komuniteti i tij, Dituria e të Gjithëditurit të Vetëm i së Padukshmes parapriu dhe shikoi se realiteti Muhammedan i cili është një personalitet shpirtëror kolektiv, në të ardhmen do të ishte si Pema Tuba e Parajsës. Ishte në përputhje me pozitën që Ai i dha atij një rëndësi të tillë të madhe në Kur'an, dhe në dekretet e Tij tregoi se arritja e ndërmjetësimit të tij –*shefa'atit*– do të jetë vetëm duke ndjekur e aderuar tek Sunneti i tij i nderuar që është çështja më e rëndësishme që lidhet me njeriun. Dhe nga koha në kohë ai mori në konsideratë personalitetin e tij njerëzor dhe gjendjen njerëzore në jetën e tij të hershme, e cila ishte si bërthama e Pemës madhështore të Tubasë.

Kështu, meqenëse të vërtetat e përsëritura në Kur'an janë të kësaj vlere, të gjitha natyrat e shëndosha do ta dëshmonin se, në përsëritjet në Kur'an, është një mrekulli shpirtërore e fuqishme dhe e gjërë; veçse në qoftë se një person është goditur nga një sëmundje e zemrës dhe nga një sëmundje e ndërgjegjjes për shkak të plagëve të materializmit dhe që përfshihet nën rregullin:

قَدْ يُنْكِرُ الْمَرْءُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ ۞ وَ يُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمٍ

Kur syri është sëmurë dritën s'e duron,

As goja me plagë ujin s'e shijon.

* * *

DY SHTOJCA, TË CILAT FORMOJNË NJË PËRFUNDIM TË KËSAJ ÇËSHTJES SË DHJETË

E para: Dymbëdhjetë vjet më parë unë dëgjova se një ateist i tmershëm e kryeneç kishte nxitur një komplot kundër Kur'anit nëpërmjet pasjes së tij të përkthyer. Ai tha: "Kur'ani duhet të përkthehet që të njihet se çfarë malli është." Me fjalë të tjera, duke thënë, le të shohë gjithkush përsëritjet e tij të panevojshme dhe le të lexohet përkthimi në vend të tij, ai kurdisi një komplot të tmerrshëm. Megjithatë provat e pamohueshme të Risale-i Nurit provuan në mënyrë vendimtare se *një përkthim i vërtetë i Kur'anit është i pamundur dhe gjuhët e tjera,* përveçse gjuhës së pasur Arabe *nuk mund t'i ruajnë veçoritë e Kur'anit dhe pikat e holla të elokuencës së tij*. Përkthimet e rëndomta e të pjesshme të njeriut kurrë nuk mund të zënë vendin e fjalëve të mrekullueshme të Kur'anit, që çdo shkronjë e të cilit fiton nga dhjetë deri në njëmijë merita; prandaj, leximi i përkthimit nuk mund të bëhet në vend të tij nëpër xhami. Duke u shpërndarë gjithandej Risale-i Nuri e asgjësoi atë komplot të tmershëm. Unë e mora me mend se ai ishte për shkak të përpjekjeve prej idioti e të çmenduri të hipokritëve për të shuar diellin e Kur'anit, për llogari të djallit, duke i fryrë atij si fëmijët idiotë, pasi morën mësim prej atij ateisti; unë u inspirova që ta shkruaj këtë *"çështjen e dhjetë"* ndërsa isha në një ngushticë të madhe dhe në situatën më të dëshpëruar. Por unë nuk e di realitetin e situatës meqë kam qenë i pamundur të takohem me të tjerët.

Shtojca e dytë: Pas lirimit tonë nga burgu i Denizlit, po rrija një ditë në katin e sipërm të hotelit të famshëm "Shehir." Vallëzimi shumë i hollë, i hijshëm e joshës i gjetheve, i degëve, dhe i rrënjëve të shumë plepave në kopshtet e bukur përballë meje, secili në lëvizje të dalldisur e në ekstazë, si një rreth dervishësh, me prekjen e flladit, më lëndoi zemrën time të dëshpëruar e të zymtë për shkak të ndarjes nga vëllezërit e mi dhe që kisha mbetur i vetmuar. Papritmas, më erdhën ndërmend stinët e vjeshtës e të dimrit dhe një pakujdesi më mposhti. Kështu më erdhi aq keq për ato plepa të bukur e për ato krijesa të gjalla që përkundeshin me gaz e hare, saqë m'u mbushën sytë me lot. Me këtë kujtues të ndarjeve dhe të mosqënies nën perden e zbukuruar të universit, dëshpërimi i botës –i mbushur plot me vdekje e ndarje rëndoi

mbi mua. Atëherë, papritmas, Drita të cilën e solli e Vërteta Muhammedane a.s.m. më erdhi në ndihmë dhe i transformoi atë dëshpërim e dhimbje të pafundme në gëzim. Vërtet që i jam përjetësisht mirënjohës Qënies së Muhammedit a.s.m. për ndihmën e ngushëllimin që prekën atë gjendje në atë kohë. Një shembull i vetëm i shkëlqimeve të pafund të asaj Drite ishte shpëtim për mua, për të gjithë besimtarët dhe për gjithkënd. Ajo ishte kështu:

Ai shikim i pavëmendshëm i shfaqi ato krijesa të bekuara e të bukura në atë periudhe kohe të ishin pa funksion e qëllim dhe lëvizjen e tyre të ishte jo nga gëzimi, por sikur ato dridheshin nga mosekzistenca dhe ndarja duke u shkallmuar për tek shuajtja. Ai shikim i shkujdesur më preku aq shumë ndjenjat e dëshirës për qëndrueshmëri të përhershme, për përmallimin ndaj gjërave të mira, për dashurinë e ekzistencës, për dhembshurinë ndaj llojit njerëzor dhe për dashurinë e jetës, saqë ai e transformoi dynjanë në një llojë Ferri shpirtëror dhe mendjen në një instrument torture. Atëherë, mu në atë pikë, Drita që Muhammedi a.s.m. kishte sjellë si dhuratë për njerëzimin, ngriti perden; ajo shfaqi në vend të shuajtjes, mosqënies, asgjësimit, mungesës së qëllimit, kotësisë, përkohshmërisë dhe ndarjes kuptime e shembuj urtësie sa numri i gjetheve të atyre plepave.

Risale-i Nuri ka provuar se rezultatet e detyrat mund të ndahen në tri lloje:

Lloji i parë është i orientuar e shikon tek Emrat e Krijuesit të Gjithëlavdishëm. Ashtu si një mjeshtër i aftë, i cili në qoftë se prodhon një makineri të çuditshme do të duartrokitej e vlerësohej nga të gjithë për shpikjen e tij dhe do të thonin për të ***Masha'All-llah, Barekall-llah,*** po ashtu ajo makineri me rolin e saj e përshëndet mjeshtrin e saj dhe e lavdëron atë nëpërmjet gjuhës së gjendjes së saj, e duke shfaqur në mënyrë perfekte rezultatet e synuara prej saj. Të gjitha qëniet e gjalla dhe të gjitha gjërat janë makineri të tilla si ajo; ato duartrokasin Mjeshtrin e tyre përmes lavdërimeve të tyre.

Lloji i dytë i shembujve të urtësisë orientohet për tek shikimet e gjallesave dhe të qënieve të vetëdijshme. Secila nga qëniet bëhet një objekt i këndshëm studimi e libër njohurie. Ato i kanë kuptimet e tyre në sferën e ekzistencës në mendjet e qënieve të vetëdijshme, format e tyre i kanë në memoriet e tyre, tek tablotë në Botën e Shëmbëllesës

dhe në regjistrat e Botës së Padukshme. Atëherë, ato lënë botën e dukshme e tërhiqen për te bota e padukshme. Domethënë ato lënë ekzistencën e dukshme dhe fitojnë shumë ekzistenca që i përkasin kuptimit të së padukshmes dhe njohurisë.

Po, meqenëse All-llahu xh.sh. ekziston dhe dituria e Tij përfshin e rrethon gjithçka, atëherë në pikëpamjen e realitetit, në botën e besimtarëve, sigurisht nuk ndodhen mosqënie, shuarje, asgjë, asgjësim dhe përkohshmëri. Ndërsa bota e jobesimtarëve është plotë mos-ekzistencë, ndarje, asgjësim e përkohshmëri. Thënia në gjuhën e gjithësecilit:

"Për ata të cilët Allahu ekziston, gjithçka ekziston, ndërsa për ata që Allahu nuk ekziston, për ta nuk ekziston asgjë**,"** e sqaron këtë fakt.

Përmbledhja: Besimi ashtu siç e shpëton njeriun nga asgjësimi i përhershëm në kohën e vdekjes, gjithashtu ai shpëton botën private të gjithësecilit nga errësira e asgjësimit dhe e asgjësë. Ndërsa mosbesimi, dhe sidomos në qoftë se ai është mosbesim absolut, me vdekjen e çon njeriun dhe botën e tij private në mosekzistencë, dhe e flak atë në Ferr – si errësirë. Ai i transformon kënaqësitë e jetës në dhimbje e helme të ashpra.

Le të kumbojnë veshët e atyre që preferojnë jetën e kësaj bote mbi atë të Ahiretit! Le të vijnë ata e të gjejnë një zgjidhje për këtë, ose le të hyjnë në besim e të shpëtojnë veten e tyre nga kjo humbje e tmerrshme!...

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. vërtet që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti"[506]

Nga vëllai juaj që ka shumë nevojë për duatë tuaja dhe që ju do juve jashtë mase

Said Nursi

[506] Kur'an, 2:32

FJALA E NJËZET E GJASHTË

Trajtesa mbi kaderin Hyjnor

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ۞ وَ كُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ فِى اِمَامٍ مُبِينٍ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Dhe nuk ka ndonjë gjë veçse (burimet dhe) thesaret e saj (të pashtershme) janë me Ne dhe Ne nuk e dërgojmë atë veçse në masë të drejtë e të ditur."[507] *"Dhe çdo gjë Ne e kemi llogaritur në një Libër të Qartë."*[508]

[Paracaktimi Hyjnor dhe fuqia e zgjedhjes janë dy çështje të rëndësishme. Ne do të përpiqemi të zgjidhim disa nga misteret e tyre në "Katër Çështje"]

[507] Kur'an, 15: 21

[508] Kur'an, 36: 12

ÇËSHTJA E PARË

Paracaktimi Hyjnor[509] dhe fuqia e zgjedhjes[510] janë aspektet e një besimi që i përkasin gjendjes dhe ndërgjegjes të cilat tregojnë limitet përfundimtare të Islamit dhe imanit; ato nuk janë çështje shkencore e teorike. Domethënë, një besimtar ia atribuon çdo gjë Zotit të Gjithëfuqishëm, madje edhe veprat, edhe vetveten e tij.

Dhe, më në fund, me qëllim që ai të mos shpëtojë nga detyrimet dhe nga përgjegjësia, del përpara tij 'fuqia e zgjedhjes' dhe i thotë: *"Ti je përgjegjës dhe ke detyrime",* dhe me qëllim që ai të mos bëhet krenar për shkak të gjërave të mira dhe të plotësimeve që burojnë prej tij, shfaqet përballë tij Kaderi Hyjnor, duke i thënë *"Njihi limitet e tua; nuk je ti bërësi i tyre."* Po, Kaderi dhe fuqia e zgjedhjes janë në shkallët më të larta të Imanit dhe të Islamit.. ato kanë hyrë brenda çështjeve të besimit, me qëllim që ta shpëtojnë nefsin njerëzor: Kaderi e shpëton nefsin nga mburrja, ndërsa fuqia e zgjedhjes -vullneti i lirë- e shpëton atë nga ndjenja e mungesës së përgjegjësisë. Të kapurit pas Kaderit për t'u shfajësuar nga përgjegjësitë e veprave të këqia që i kanë kryer nefset e tyre kryeneçë dhe urdhërues për të liga, dhe për t'u ndier krenarë e kryelartë për virtytet që u janë dhuruar atyre duke ia atribuar ato fuqisë së zgjedhjes, ky do të ishte një veprim krejtësisht në kundërshtim me misterin e kaderit dhe me urtësinë e fuqisë së zgjedhjes; ato të dyja nuk janë çështje që i përkasin njohjes të cilat u japin shkas veprimeve të tilla.

Në të vërtetë, njerëzit e zakonshëm, të cilët nuk kanë përparuar shpirtërisht dhe që nuk kanë arritur ta kapin misterin e Kaderit, kanë raste të përdorimit të tij. Por ato raste janë fatkeqësi e bela ku ai është ilaç për dëshpërimet dhe për brengat; ai nuk duhet të përdoret për mosbindje dhe në çështjet e së ardhmes, me qëllim që ai të mos bëhet një shkak për shthurje e dembeli. Domethënë, çështja e kaderit, midis çështeve të besimit, ka hyrë me qëllim që t'i shpëtojë ata nga krenaria e nga mendjemadhësia, dhe jo për t'i shpëtuar nga detyrimet dhe nga

[509] Paracaktimi Hyjnor (Kaderi) ndonjëherë njihet si fati (përkthyesi).

[510] Fuqia e zgjedhjes ose forca e vullnetit, njihen gjithashtu si "vullneti i lirë". (përkthyesi)

përgjegjësitë. Kurse fuqia e zgjedhjes -vullneti i lirë- ka hyrë midis çështjeve të imanit, që të jetë burimi i të këqiave, dhe jo që të jetë burim virtytesh, të cilat i bëjnë njerëzit të bëhen faraonë.

Po, ashtu siç shprehet Kur'ani, njeriu është krejtësisht përgjegjës për të këqiat e tij, sepse njeriu është ai që i deshi të këqiat. Meqenëse të këqiat janë një lloj shkatërrimi, njeriu mund të bëjë shumë shkatërrime me një akt të vetëm të keq, si djegia e një shtëpie me një fije shkrepëse, dhe me të ai bëhet i merituesshëm për një dënim të madh. Megjithatë, ai nuk ka të drejtë të krenohet në veprat e mira; e drejta e tij në to është shumë e vogël, sepse është Mëshira Hyjnore ajo e cila i deshi veprat e mira dhe i kërkoi ato, dhe është fuqia Hyjore ajo e cila i krijoi ato. Atëherë, kërkesa e përgjigjja, arsyeja dhe shkaku për të dyja janë nga Zoti xh.sh.. Njeriu mund të bëhet pronari i tyre vetëm nëpërmjet lutjes, besimit, ndërgjegjjes dhe ndjenjës së kënaqësisë për to. Ndërsa ai i cili i deshi veprat e këqia, është nefsi njerëzor, ose nëpërmjet prirjes dhe aftësisë ose nëpërmjet zgjedhjes. Ashtu si në dritën e bardhë e të bukur të diellit ku disa lëndë bëhen të zeza e me erë të keqe, dhe ajo ngjyrë e zezë i atribuohet prirjes dhe aftësisë së asaj lënde. Por, Ai që i krijon të këqijat nëpërmjet një ligji Hyjnor, i cili përmban shumë dobi, është përsëri Zoti i Gjithëfuqishëm. Domethënë, shkaku dhe kërkesa janë nga nefsi i njeriut i cili mban përgjegjësi për to. Dhe sa për krijimin dhe sjelljen në ekzistencë, të cilat i përkasin Zotit të Gjithëfuqishëm, meqenëse ato kanë rezultate dhe fruta të tjera që janë të mira, ato janë të mira.

Është për arsyen e lartëpërmendur se: **Të bësh ose ta dëshirosh të keqen, është e keqe; por krijimi i të keqes, nuk është e keqe.** Një njeri përtac i cili pëson dëm nga shiu, që përmban shumë shembuj mirësie, nuk mund të thotë se shiu nuk është mëshirë. Po, bashkë me ndonjë të keqe të vogël, në krijimin e në sjelljen në ekzistencë ndodhen shumë shembuj mirësie. Të braktisësh një mirësi të madhe për një të keqe të vogël, bëhet një e keqe më e madhe. Prandaj, ajo e keqe e vogël mendohet si e mirë. Nuk ka të keqe dhe shëmti në krijimin Hyjnor, por e keqja lidhet me dëshirën e robit dhe me prirjen e aftësinë e tij.

Për më tepër, ashtu si Kaderi Hyjnor, i cili është i përjashtuar nga e keqja dhe shëmtia për sa ka të bëjë me rezultatet dhe frutat, gjithashtu ai është i pastruar nga tirania dhe shëmtia, për sa i përket asryes dhe

shkakut. Sepse Kaderi Hyjnor shikon tek arsyet e vërteta dhe vepron me drejtësi. Ndërsa njerëzit i ndërtojnë gjykimet e tyre mbi arsyet të cilat ata i shikojnë përciptas dhe bëjnë padrejtësi brenda vetë drejtësisë së pastër të Kaderit Hyjnor. Për shembull, një gjykatës ka shpallur vendim burgosjeje për ty me akuzën e vjedhjes, ndërsa ti nuk je vjedhës, Mirëpo, ti ke kryer një vrasje të fshehtë të cilën nuk e di askush përveç Zotit. Atëherë, Kaderi Hyjnor, gjithashtu, ka vendosur për ty dënim me burgim, por ai të ka gjykuar ty për vrasje të fshehtë dhe ka vepruar me drejtësi. Ndërsa gjykatësi të bëri ty padrejtësi meqë ai shpalli vendim burgimi për ty me akuzën e vjedhjes, kur ti je i pafajshëm. Kështu, në një gjë të vetme shfaqen dy anë, ana e drejtësisë së Kaderit dhe e krijimit Hyjnor, dhe ana e padrejtësisë së njeriut dhe fitimi i tij. Ti mund të bësh analogji me të për gjërat e tjera. Domethënë, për sa ka të bëjë me origjinën dhe fundin, me rrënjët dhe degët dhe me shkaqet e rezultatet, Kaderi dhe Krijimi Hyjnor janë të përjashtuar nga e keqja, nga shëmtia dhe nga tirania.

Në qoftë se thuhet: "Meqenëse fuqia e zgjedhjes nuk ka aftësi të krijojë dhe njeriu nuk ka asgjë përveç prirjes ose dëshirës, të cilat sikur janë teorike, atëherë si ngjet që në Kur'anin e shpjegimit të mrekullueshëm njeriu cilësohet të jetë i pabindur dhe armiqësor përpara Krijuesit të qiejve dhe të tokës, sa që Krijuesi i tokës dhe i qiejve ankohet shumë për të: Ai mobilizon Vetveten dhe të gjithë engjëjt e Tij për të ndihmuar shërbëtorin e Tij besimtar kundra njeriut të pabindur dhe i jep atij rëndësinë më të madhe?"

Përgjigjja: Sepse mosbesimi, kundërshtimi dhe e keqja janë shkatërruese dhe mosekzistuese. Megjithatë, një shkatërrim i madh dhe shembuj të panumërt mosekzistence mund të shkaktohen në një çështje të vetme teorike dhe në një shembull mosekzistence. Ashtu si, për shkak të timonierit të një anieje të madhe që, duke braktisur detyrën e tij, anija mund të mbytet dhe puna e të gjithë atyre të punësuarve në të shkon kot, dhe të gjithë ato shembuj shkatërrimi vijnë nga një shembull i vetëm mosekzistence, po ashtu, meqenëse mosbesimi dhe kundërshtimi janë prej llojit të mosekzistencës dhe të shkatërrimit, fuqia e zgjedhjes mund t'i provokojë ato nëpërmjet një çështje teorike dhe ato të dyja shkaktojnë pasoja shumë të rënda; sepse mosbesimi, megjithëse është një e keqe e vetme, por meqenëse ai i fyen të gjitha krijesat e universit duke i cilësuar ato si të pavlefshme e të kota, dhe

mohon të gjitha qëniet të cilat shfaqin provat e Unitetit Hyjnor dhe, meqenëse është përbuzës ndaj të gjitha shfaqjeve të Emrave Hyjnorë, atëherë shprehja e ankesave të Zotit të Gjithëfuqishëm dhe e kërcënimeve të ashpra kundër jobesimtarëve në emrin e universit, në emrin e të gjitha qënieve dhe të Emrave të bukur Hyjnorë, është thjesht urtësi, dhe dhënia e dënimit të përjetshëm është drejtësi e pastër.

Meqenëse nëpërmjet mosbesimit dhe kundërshtimit, njeriu kalon drejt shkatërrimit dhe akteve të shumta të ndryshme me një veprim të vogël, atëherë besimtarëve u nevojitet kundrejt këtyre shkatërruesve një kujdes i madh Hyjnor, sepse në qoftë se dhjetë burra të fuqishëm marrin përsipër mbrojtjen dhe mirëmbajtjen e një shtëpie nga një fëmijë ngatërrestar i cili përpiqet ta djegë e shkrubmojë atë, ata mund të detyrohen të shkojnë tek prindërit e tij, dhe të kërkojnë ndërmjetësim për këtë madje edhe tek vetë mbreti. Prandaj besimtarët kanë shumë nevojë për përkujdesjen dhe mbrojtjen e Zotit xh.sh. me qëllim që të jenë të qëndrueshëm ndaj njerëzve të pasjellshëm të mosdijes.

Shkurtazi: Ai i cili flet për 'Kaderin Hyjnor' dhe për 'fuqinë e zgjedhjes,' në qoftë se është me zemër të qetë dhe ka besim të plotë, ia atribuon universin dhe vetveten Krijuesit të Gjithëfuqishëm dhe beson se ato veprojnë nën drejtimin dhe vendimin e All-llahut. Atëherë ky njeri ka të drejtë të flasë për Kaderin dhe për fuqinë e zgjedhjes, pasi ai e di se vetja e tij dhe çdo gjë tjetër janë nga Krijuesi xh.sh.. Kështu, ai merr përsipër përgjegjësinë duke u mbështetur tek fuqia e zgjedhjes, të cilën e konsideron si burimin e të këqijave dhe e shenjtëron dhe e shpall Krijuesin e tij të pastruar nga mangësitë. Ai mbetet brenda sferës së adhurimit dhe merr përsipër detyrimet me të cilat është ngarkuar nga Zoti i Gjithëfuqishëm. Për më tepër, me qëllim që të mos bëhet krenar për plotësimet dhe për veprat e mira, të cilat burojnë prej tij, ai shikon tek Kaderi Hyjnor dhe jep falënderime në vend të krenarisë. Ai e shikon Kaderin Hyjnor në fatkeqësitë që i bien dhe qëndron i durueshëm përballë tyre.

Por, në qoftë se ai që flet për Kaderin Hyjnor, për fuqinë e zgjedhjes -vullnetin e lirë- është një i pakujdesshëm e moskokëçarës, atëherë nuk ka të drejtë të flasë për ato të dyja, sepse nefsi i tij urdhërues për të liga, i nxitur nga pakujdesia apo nga çudhëzimi, ia atribuon universin shkaqeve, e copëton dhe e ndan pronën e Krijuesit

midis qënieve; ai ia atribuon pronësinë e vetvetes vetvetes, dhe ia përshkruan veprimet e tij vetvetes dhe shkaqeve. Përgjegjësinë dhe fajet e tij, ai ia kalon Kaderit Hyjnor. Atëherë, diskutimi për Kaderin dhe për fuqinë e zgjedhjes me këtë koncept do të ishte krejtësisht i pakuptimtë e i pabazë, dhe do të shprehte veçse një dredhi të nefsit, i cili është krejtësisht kundra urtësisë së Kaderit dhe kundra misterit të fuqisë së zgjedhjes me qëllim që të shpëtojë nga përgjegjësia.

* * *

ÇËSHTJA E DYTË

Ky është një studim shumë i hollësishëm akademik i veçantë për dijetarët. [511] Në qoftë se ti pyet: "Si mund të jetë Kaderi i pajtueshëm me fuqinë e zgjedhjes?"

Përgjigjja: Është në shtatë mënyra...

E para: I Drejti i Vetëm dhe i Gjithurtë, urtësinë dhe drejtësinë e të Cilit e dëshmon universi me gjuhën e rregullit dhe të ekuilibrit, i dha njeriut një fuqi zgjedhjeje të një natyre të panjohur me qëllim që ajo të jetë mjet shpërblimi dhe dënimi për të. Ashtu siç nuk njohim shumë nga aspektet e mëdha në numër të urtësisë së të Drejtit të vetëm dhe të të Gjithurtit, gjithashtu, mosnjohja jonë se si pajtohet Fuqia e zgjedhjes me Kaderin Hyjnor nuk tregon mosekzistencën e asaj pajtueshmërie.

E dyta: Nga domosdoshmëria, çdonjëri ndijon në vetvete një dëshirë e një zgjedhje; Ai e njeh atë me anë të ndërgjegjjes së tij. Të njohësh natyrën e qënieve është një gjë, dhe të njohësh se ato ekzistojnë është diçka e ndryshme. Ka shumë gjëra që megjithëse ekzistenca e tyre është e vetëkuptueshme për ne, mirëpo natyra e vërtetë e tyre është e panjohur nga ne... Kështu, fuqia e zgjedhjes mund të përfshihet brenda sferës së njohurive dhe jo çdo gjë përkufizohet brenda sferës së njohurive tona, dhe mosnjohja jonë nuk e provon mosekzistencën e tyre.

E treta: Fuqia e zgjedhjes nuk e kundërshton Kaderin Hyjnor, përkundrazi, Kaderi e mbështet fuqinë e zgjedhjes, sepse Kaderi është një lloj i Njohjes Hyjnore. Njohuria Hyjnore është lidhur me dëshirën dhe me zgjedhjen tonë, prandaj ajo e mbështet zgjedhjen dhe nuk e shfuqizon atë.

E katërta: Kaderi është një lloj njohje. Njohja është e varur nga gjëja e njohur. Domethënë, ajo është e lidhur me, si dhe në ç'mënyrë do të jetë ajo. Gjëja e njohur nuk është e varur nga njohja. Domethënë,

[511] Kjo çështja e dytë është më e thella dhe më e vështira e çështjeve të misterit të Kaderit. Ajo mbahet nga të gjithë dijetarët e mëdhenj si një nga çështjet më të rëndësishme e më të diskutueshme të teologjisë dhe të besimit. Risale-i Nuri e ka zgjidhur atë plotësisht.

parimet e njohjes nuk janë themelore për të drejtuar gjënë e njohur nga këndvështrimi i ekzistencës së jashtme. Sepse esenca e gjësë së njohur dhe ekzistenca e saj e jashtme shikon tek dëshira dhe mbështetet tek fuqia. Pastaj, parapërjetësia nuk është maja e një zinxhiri të së shkuarës që të merret si bazë në ekzistencën e gjërave dhe si një detyrim i imagjinuar në përputhje me të. Por, parapërjetësia rrethon e përfshin të shkuarën, të tashmen dhe të ardhmen, duke i shikuar ato nga lart si një pasqyrë. Atëherë, nuk do të ishte e vërtetë të imagjinosh majën a fillimin e kohës së shkuar e cila shtrihet brenda sferës së mundësive, dhe ta quash atë parapërjetësi, dhe të supozosh se gjërat futen me radhë në atë njohje parapërjetësie, dhe se njeriu e pandeh vetveten jashtë saj, dhe pastaj të arsyetonte sipas saj.

Shqyrtoje shembullin e mëposhtëm me qëllim që të zbulohet ky mister: Në qoftë se do të ndodhej një pasqyrë në dorën tënde dhe ta supozoje hapësirën në të djathtën tënde si të shkuarën, kurse hapësirën në të majtën si të adhmen, ajo pasqyrë reflekton veçse atë që është përballë saj. Atëherë me një lëvizje, duke e vendosur në një pozicion të caktuar, ajo i përfshin të dyja anët, por nuk mund të përfshijë pjesën më të madhe të tyre. Sa më ulët të mbahet pasqyra, aq më pak do të reflektohet sipërfaqja në të, por sa më lartë të ngrihet ajo, aq më shumë zgjerohet sipërfaqja që është përballë saj, derisa ajo duke u ngritur gradualisht mund t'i përfshijë të dyja anët plotësisht në të njëjtën kohë. Kështu, çfarëdo që të ndodhë në dy hapësirat e shfaqura në pasqyrë në këtë pozicion, nuk mund të thuhet se gjendjet që ndodhin tek njëra, paraprijnë dhe ndjekin njëra-tjetrën, apo i përshtaten ose kundërshtojnë njëra-tjetrën.

Dhe kështu, Kaderi Hyjnor është nga njohja e parapërjetësisë. Në fjalët e hadithit, **"Njohja e parapërjetësisë është në një stacion të lartë i cili nga një pikë e lartë vështrimi rrethon gjithçka që ka qenë dhe që do të jetë nga parapërjetësia për tek paspërjetësia."** Ne dhe arsyetimi ynë nuk mund të jenë jashtë kësaj njohje, që ne ta përfytyrojmë atë si një pasqyrë që ndodh në hapësirën e së shkuarës.

E pesta: Kaderi ka një lidhje me shkakun dhe pasojën. Domethënë, kjo pasojë do të ndodhë nëpërmjet këtij shkaku. Kështu, nuk mund të thuhet se "Meqenëse vdekja e filan njeriut është paracaktuar të ndodhë në filan kohë, atëherë çfarë faji ka personi i cili e qëlloi atë me pushkë

nëpërmjet fuqisë së tij të zgjedhjes, pasi edhe në qoftë se nuk do ta kishte qëlluar, ai përsëri do të kishte vdekur?"

Pyetje: Pse ajo mund të mos thuhet?

Përgjigjja: Sepse Kaderi përcaktoi se vdekja e tij do të ndodhte nëpërmjet pushkës së atij personi. Në qoftë se ti supozon se ai nuk qëlloi me pushkë, atëherë ti je duke supozuar se kaderi Hyjnor nuk ka lidhje me të. Atëherë me çfarë do ta dekretoje vdekjen e tij! Në qoftë se ti i imagjinon të ndara shkakun dhe pasojën, ashtu si grupi heretik Xheberijjeh, të cilët përfytyrojnë një Kader për shkakun dhe një Kader për pasojën, ose në qoftë se ti do ta mohoje Kaderin ashtu si grupi heretik Mu'tezilitët, ti do të braktisje shkollën sunnite dhe do të futeshe te grupet e humbura. Ndërsa ne, njerëzit e së vërtetës, themi: "Në qoftë se ai nuk do ta kishte qëlluar me pushkë, vdekja e tij është e panjohur tek ne." Xheberijtë thonë: "Në qoftë se ai nuk do ta kishte qëlluar, ai përsëri do të kishte vdekur." Ndërsa Mu'tezilitët thonë: "Në qoftë se ai nuk do ta kishte qëlluar atë, ai nuk do të kishte vdekur."

E gjashta:[512] Sipas Maturidive, prirja, esenca dhe themeli i fuqisë së zgjedhjes, është një çështje teorike dhe mund t'i atribuohet shërbëtorëve të Zotit xh.sh., por prirja është një çështje ekzistuese tek Esh'aritë, ajo nuk është në dorën e robit. Megjithatë, sipas Esh'arive, fuqia e vendosjes në prirje është një çështje teorike, ku në çdo rast, prirja dhe vendosja janë një çështje relative. Ato nuk kanë një ekzistencë të jashtme të përcaktuar. Sa për çështjet teorike, ato nuk kërkojnë shkaqe të plota nëpërmjet të cilave, për ekzistencën e tyre, të ndërhynte domosdoshmëria e të hiqte dëshirën dhe fuqinë e zgjedhjes.. Por, në qoftë se shkaku i çështjeve teorike do të kërkonte peshën e preferencës, atëherë çështja teorike mund të bëhet e vërtetë dhe ekzistuese, dhe mund të braktiset në atë çast kritik. Kur'ani mund të thonte për një person në atë pikë: "Kjo është e keqe! Mos e bëj!"

Po, në qoftë se njeriu do të ishte krijuesi i veprimeve të tij dhe do të kishte pasur fuqinë për të krijuar, atëherë dëshira do të hiqej, sepse rregulli i vendosur në shkencat e fesë e të filozofisë është:

[512] Kjo është një e vërtetë e posaçme për dijetarët e saktë e të përpiktë.

مَا لَمْ يَجِبْ لَمْ يُوجَدْ *"Në qoftë se një gjë nuk është e domosdoshme, ajo nuk vjen në ekzistencë (nga vetvetja)."* Domethënë: duhet të jetë një shkak, dhe atëherë ajo mund të vijë në ekzistencë. Shkaku domosdoshmërisht kërkon pasojën. Atëherë fuqia e zgjedhjes nuk do të mbetej.

Në qoftë se ti thua: "Preferenca pa një shkak ose pa një atribut për ta shkaktuar atë, do të ishte e pamundur. Ndërsa çështja teorike të cilën ne e quajmë fitim njerëzor, ndonjëherë bën një gjë dhe ndonjëherë nuk e bën; në qoftë se nuk ka asgjë që ta shkaktojë preferencën, atëherë do të bëhej e domosdoshme preferenca pa diçka që do ta shkaktonte atë. Sa për këtë, kjo shkatërron njërën nga bazat më të rëndësishme të teologjisë?.."

Përgjigjja: Preferenca pa një shkak ose pa një atribut që ta shkaktojë atë është e pamundur. Domethënë, të qënit i preferuar ose më i mirë pa një shkak ose pa një atribut për ta bërë atë, është e pamundur. Mirëpo, preferenca pa diçka që ta shkaktojë atë, është e lejueshme dhe ndodh. Dëshira Hyjnore është një nga Atributet e All-llahut xh.sh., dhe shenja e saj është mundësia për ta kryer një veprim të tillë.

Në qoftë se ti thua: "Meqenëse Ai i Cili krijoi vrasjen është Zoti i Gjithëfuqishëm, atëherë përse më quani mua vrasës?"

Përgjigjja: Sepse sipas rregullave të gramatikës, pjesorja aktive – Emri veprues- rrjedh nga paskajorja, forma e thjeshtë, e cila është një çështje relative, por ajo nuk mund të ndahet nga forma e thjeshtë, që është një çështje e vërtetë apo ekzistuese. Paskajorja, -forma e thjeshtë- është fitimi ynë; dhe ne e marrim titullin e vrasësit. Forma e thjeshtë është Krijesa e Zotit të Gjithëfuqishëm. Ndonjëherë ajo që jep një aluzion përgjegjësie nuk mund ta ketë prejardhjen nga forma e thjeshtë.

E shtata: Sigurisht, dëshira e pjesshme e njeriut dhe fuqia e tij e zgjedhjes janë të dobëta dhe një çështje teorike, por Zoti i Gjithëfuqishëm, i Gjithurti Absolut, e bëri atë dëshirë të dobët e të pjesshme një kusht të thjeshtë për t'u lidhur me Dëshirën e Tij të përgjithshme. Domethënë, Ai në kuptim thotë: "O shërbëtori Im! Çfarëdo rruge që dëshiron të ndjekësh me zgjedhjen tënde, Unë do të

të çoj tek ajo rrugë. Prandaj, përgjegjësia është e jotja!" Për shembull (natyrisht krahasimet janë të pakundërshtueshme), në qoftë se ti merr mbi supet e tua një fëmijë të pafuqishëm e të dobët dhe ia lë zgjedhjen atij duke i thënë: "Kudo që dëshiron të shkosh, unë do të të çoj atje. Ndërkohë fëmija dëshiron të ngjitet në një mal të lartë dhe ti e çon atje, mirëpo ai ose sëmuret ose bie. Atëherë, natyrisht ti do ta kritikoje ashpër duke i thënë, "Ti deshe të shkoje atje", dhe i jep atij një shuplakë. Kështu, Zoti i Gjithëfuqishëm, më i Urti i Gjykatësve, e bën dëshirën e robit të Tij, i cili është pafundësisht i dobët, një kusht të thjeshtë për Dëshirën e Tij universale.

Shkurtazi: O njeri! Ti ke një dëshirë të njohur si 'fuqia e zgjedhjes' e cila është shumë e dobët, por dora e saj në veprat e këqija dhe në shkatërrim është shumë e gjatë, kurse në veprat e mira është shumë e shkurtër. Atëherë, jepia njërës nga dy duart e asaj dëshirës tënde lutjen, me qëllim që ajo të arrijë parajsën e cila është një nga frutat e zinxhirit të veprave të mira, dhe të shtrihet për tek lumturia e përjetshme që është një lule nga lulet e saj...dhe jepia dorës tjetër të saj istigfarin -kërkimin e faljes- me qëllim që të shkurtohet dora e saj për veprat e këqija dhe të mos e arrijë frutin e pemës së mallkuar të zekkumit të Ferrit. Domethënë, **ashtu si duaja dhe mbështetja tek Zoti xh.sh. që e forcojnë shumë prirjen për te e mira, po ashtu pendimi dhe kërkimi i faljes e ndërpresin prirjen për tek e keqja dhe copëtojnë shkeljet e tejkalimet e saj.**

* * *

ÇËSHTJA E TRETË

Besimi në Kaderin Hyjnor është njëra nga shtyllat e imanit. Domethënë "Çdo gjë është e përcaktuar nga Zoti i Gjithëfuqishëm". Provat e sigurta për Kaderin Hyjnor janë aq të shumta saqë nuk llogariten. Ne do të tregojmë në një **"Parathënie"** në një mënyrë të thjeshtë e të qartë, se sa e fuqishme dhe e gjërë është kjo shtyllë e besimit.

PARATHËNIE

Shumë vërsete Kur'anore, si:

وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

"Nuk ka asgjë të njomë ose të thatë që të mos jetë shkruar në një libër të Qartë,"[513]

shprehin shkoqur se çdo gjë, para se të vijë në ekzistencë dhe pasi ajo të kalojë nga ekzistenca, është e shkruar. Dhe nëpërmjet shenjave krijuese si rendi, organizimi, ekuilibri, rregullsia, zbukurimi dhe dhënia e formave të cilat janë: Kur'ani madhështor i Fuqisë Hyjnore, i quajtur universi', mbështesin dhe vërtetojnë këto dekrete të Kur'anit.

Po, mesazhet e mirërenditura dhe vërsetet e drejtpeshuara bukur të librit të universit, dëshmojnë se gjithçka është e shkruar. Dhe treguesi se çdo gjë është paracaktuar e shkruar përpara se ajo të vinte në ekzistencë janë të gjitha origjinat; secila nga këto e dëshmon këtë. Sepse farërat dhe kokrrat janë si konteinerë (enë) të holla që shfaqen nga punishtja e "*Kaf-Nun*" "*Bëhu*! *-dhe ajo është bërë (në çast)*", ku në secilën nga ato është depozituar një indeks i vockël i skicuar nga Kaderi Hyjnor. Fuqia Hyjnore ka vënë në përdorim grimcat e vockëla sipas atij plani të Kaderit Hyjnor, dhe ndërton mrekullitë madhështore mbi ato farëra. Domethënë, gjithçka që do t'i ndodhë pemës sikur është

[513] Kur'an, 6: 59

shkruar në farën e saj. Sepse për sa i përket substancës së tyre, farërat janë të thjeshta dhe të njëjta si njëra-tjetra; ndërsa për sa i përket lëndës ato nuk kanë ndryshim.

Pastaj, raportet sasiore të drejtpeshuara të çdo gjëje tregojnë qartë Kaderin Hyjnor. Po, çfarëdo llojë gjallese po të merrej në shqyrtim, do të dukej qartë se secila ka një formë dhe një masë sikur ajo të ishte shfaqur nga një kallëp i cili modelon me shumë urtësi e me shumë mjeshtëri. Të marrësh një masë të tillë, një formë dhe një trajtë, ose duhej të ekzistonte një kallëp fizik i jashtëzakonshëm dhe tej mase i ndërlikuar e i ngatërruar, ose ndryshe Fuqia e parapërjetësisë pret formën dhe modelon sipas një kallëpi jolëndor të përpjesëtuar i cili ekziston në njohjen dhe vjen nga Kaderi Hyjnor, dhe ia vesh asaj atë formë. Për shembull, vështro me kujdes një pemë ose një kafshë, ti do të shohësh se grimcat, të cilat janë të pajeta, shurdhe, të verbëra, të pavetëdijshme dhe të ngjashme me njëra-tjetrën, lëvizin në rritjen dhe në zhvillimin e gjërave, pastaj grimcat ndalojnë tek disa limite të caktuara e të ndërlikuara sikur ato ta shikonin e ta njihnin vendin e frutave dhe të përfitimeve. Atëherë, në një vend tjetër, duke ndryshuar drejtimin e tyre, ato sikur po ndjekin ndonjë objektiv të rëndësishëm. Kjo do të thotë se grimcat lëvizin sipas urdhërave jolëndorë të asaj mase të caktuar nga Kaderi dhe në përpjesëtim të drejtpeshuar sipas urdhrit të asaj mase jolëndore. Meqenëse shfaqjet e Kaderit Hyjnor gjenden deri në këtë shkallë tek gjërat lëndore të shikuara, sigurisht, format me të cilat vishen gjërat me kalimin e kohës dhe gjendjet e fituara nëpërmjet lëvizjes që ato bëjnë, gjithashtu varen nga rregulli i Kaderit Hyjnor.

Në të vërtetë, në një bërthamë ndodhen dy shfaqje të Kaderit Hyjnor; i pari është i vetëkuptueshëm dhe tregon e njofton **"Librin e Qartë",** i cili është titulli i dëshirës dhe i urdhërave krijuese; i dyti është teorik, dhe aludon e tregon **"Regjistrin e Qartë"** i cili është titulli i Njohjes Hyjnore dhe i urdhrit Hyjnor.

Kaderi Hyjnor i vetëkuptuar është natyra fizike, gjendjet dhe pjesët që përmban bërthama, situatat dhe format lëndore të pemës, të cilat do të shihen me sy më vonë. Ndërsa Kaderi Hyjnor teorik, janë fazat, gjendjet, format, lëvizjet dhe lavdërimet të cilat pema do t'i ndërmarrë e kryejë në periudhën e jetës së saj dhe të cilat janë në bërthamë dhe që do të krijohen prej saj; këto faza, gjendje, forma dhe akte të cilat

shprehin historinë e jetës së pemës dhe të cilat ndryshojnë kohë pas kohe, kanë një masë të rregullt në përputhje me Kaderin Hyjnor, siç shfaqet qartë në degët e në gjethet e pemës.

Meqenëse ndodhet një manifestim i tillë i Kaderit Hyjnor në gjërat e zakonshme e të thjeshta, padyshim, kjo tregon se të gjitha gjërat janë shkruar para se ato të vinin në ekzistencë. Kjo mund të kuptohet me pak vëmendje. Tani, prova se historia e jetës së çdo gjëje, pas ekzistencës së saj, është e shkruar, janë të gjitha frutat të cilat tregojnë për **"Librin e Qartë"** dhe për **"Regjistrin e Qartë",** dhe të gjitha fuqitë e kujtesave të njeriut të cilat tregojnë e njoftojnë **"Levhul mahfudhin" -Pllakën e Ruajtur-;** secila nga këto aludon e dëshmon për ato. Çdo frut dhe ngjarjet e paracaktuara të jetës së të gjithë pemës shkruhen në bërthamën e tyre, e cila është si zemra e tyre. Dhe historia e jetës së njeriut së bashku me disa nga ngjarjet e kaluara të botës janë të shkruara në aftësinë e tij të kujtesës në një mënyrë të tillë, sikur po shkruan dora e fuqisë me penën e Kaderit Hyjnor në atë kujtesë e cila është aq e vockël sa një farë sinapi, sikur ajo të ishte një shënim i vogël nga fleta e punëve të tij. Kujtesa ia jep shënimin dorës së njeriut dhe e fut atë në xhepin e mendjes së tij, me qëllim që në kohën e llogarisë të kujtohet për të. Dhe, gjithashtu, që ai të qetësohet se brenda kësaj përkohshmërie e vdekjeje dhe brenda këtyre ndryshimeve e turbullirave ndodhen shumë pasqyra që i përkasin përjetësisë në të cilat i Gjithëfuqishmi dhe i Gjithurti vizaton dhe bën të përhershme identitetet e qënieve kalimtare. Dhe me të vërtetë ndodhen shumë pllaka që i përkasin përjetësisë në të cilat Ruajtësi i Gjithëditur shkruan kuptimet e qënieve të përkohshme...

Shkurtazi: Meqenëse jeta e bimëve, niveli më i thjeshtë e më i ulët i jetës, është e varur deri në këtë shkallë tek sistemi i Kaderit Hyjnor, atëherë sigurisht jeta njerëzore, që është niveli më i lartë i jetës, është skicuar me të gjitha detajet e saj sipas masës së Kaderit Hyjnor dhe është shkruar me penën e tij. Ashtu si pikat e shiut që njoftojnë retë, ashtu si pikat e ujit që lajmërojnë ekzistencën e burimit të ujit, dhe letrat e shënimeve dhe dokumentat që tregojnë ekzistencën e një regjistri të madh... po ashtu edhe Kaderi Hyjnor i vetëkuptueshëm të cilin ne e vëzh-gojmë dhe që është rregulli fizik tek qëniet e gjalla, tregon në mënyrë të vetëkuptueshme regjistrin e dëshirës dhe të urdhërave Hyjnore, i njohur si "El-Kitabu El-Mubin" "**Libri i Qartë**";

dhe frutat, spermat, farërat e bërthamat, format, dhe modelet, që janë si piklat, shënimet dhe si dokumentet e Kaderit Hyjnor teorik, i cili është rregulli jolëndor dhe që lidhet me jetën, tregon "**El-levhul mahfudhin**" '**Pllakën e Ruajtur**', që është koleksioni i njohjes Hyjnore, që quhet "El-Ima-mul Mubin" "**Regjistri i Qartë**".

Rezultati i synuar: Ne e shohim qartë se në kohën e rritjes e të zhvillimit të tyre, grimcat e të gjitha qënieve të gjalla shkojnë në limitet e fundit të ndërlikimit dhe aty ndalojnë, atëherë ato ndryshojnë rrugën e tyre. Në secilin nga limitet më të fundit ato prodhojnë frutat e përfitimeve, të dobive dhe shembujt e urtësisë. Në mënyrë të vetëkuptueshme, masat e dukshme të atyre gjërave janë skicuar me Penën e Kaderit. Kështu, Kaderi i dukshëm dhe i qartë Hyjnor tregon se në gjendjet jolëndore të qënieve të gjalla gjithashtu janë caqet e fundit të renditura mirë e të frutshme dhe limitet e skicuara me penën e Kaderit Hyjnor. Fuqia Hyjnore është burimi, Kaderi Hyjnor është skica. Fuqia shkruan librin kuptimplotë mbi atë skicë. Meqenëse ne e kuptojmë qartë se limitet e frutshme dhe caqet e fundit të urta janë skicuar me penën e Kaderit lëndor e jolëndor, sigurisht, gjendjet dhe fazat në të cilat kalojnë të gjitha qëniet e gjalla gjatë jetës së tyre, gjithashtu janë skicuar me atë penë të kaderit. Sepse historitë e jetës së tyre ndjekin një rrugë në përputhje me rregullin dhe ekuilibrin. Ato ndryshojnë format dhe marrin modelet. Atëherë, meqenëse pena e Kaderit Hyjnor sundon kështu mbi të gjitha qëniet e gjalla, sigurisht, historia e jetës së njeriut -fruti më i plotë, kalifi në tokë dhe mbajtësi i amanetit më të madh- është e varur më shumë se çdo gjë tjetër tek ligji i Kaderit Hyjnor.

Në qoftë se ti thua: "Kaderi Hyjnor na ka lidhur kështu; ai na ka mohuar lirinë tonë. A nuk është besimi në të një peshë e rëndë dhe diçka e mërzitshme për zemrën dhe shpirtin, të cilët digjen për hapje që të bredhin të lirë?"

Përgjigjja: Absolutisht jo!.. Kaderi ashtu siç nuk jep mërzitje, po ashtu ai jep një dritë e një gëzim që ngjallin një lehtësi të pafundme, rehati, shpirt e ushqim dhe që sigurojnë besim e siguri, sepse në qoftë se njeriu nuk beson në Kaderin Hyjnor, ai do të detyrohej të mbajë një peshë aq të madhe sa të dynjasë në shpatullat e shpirtit të tij të mjerë brenda një sfere të ngushtë, një pavarësie të përkohshme dhe një lirie të pjesshme, sepse njeriu është i lidhur me të gjithë universin. Ai ka

qëllime e dëshira të pakufishme. Dhe meqenëse, fuqia e tij, dëshira dhe liria janë të pamjaftueshme për një të miliontën e këtyre kërkesave e qëllimeve, mund të kuptohet se sa e frikshme dhe e tmerrshme është pesha e dëshpërimit që ai vuan kur nuk beson në Kaderin Hyjnor. Kështu, besimi në Kaderin e hedh plotësisht atë peshë në anijen e kaderit Hyjnor dhe e lejon atë të shëtisë i lirë brenda plotësimeve të tij me një qetësi të plotë dhe me liri të plotë të shpirtit dhe të zemrës. Ky besim mohon vetëm lirinë e pjesshme të nefsit urdhërues për të liga dhe shkatërron tiraninë e tij si të Faraonit, e thyen hyjninë e tij dhe vendos kufinj për lëvizjet e tij që kërkon të bredhë si të dojë. Besimi në Kaderin Hyjnor është aq i kënaqshëm e i këndshëm saqë nuk mund të përshkruhet . Ne do ta tregojmë këtë kënaqësi e lumturi me krahasimin e mëposhtëm.

Dy njerëz udhëtuan për tek selia e pushtetit të një mbreti, dhe atje hynë në pallatin e tij privat, një vend i mbushur plotë gjëra të mahnitshme e të çuditshme. Njëri nga ata nuk e njohu mbretin dhe duke vënë duart mbi gjithçka e duke i vjedhur ato, deshi të banonte në pallat. Por, administrimi dhe drejtimi i atij kopshti dhe i atij pallati, organizimi, menaxhimi dhe vënia në punë e makinerive të tij, dhënia e ushqimit për kafshë të çuditshme dhe marrja me punë të tjera të ngjashme si këto, i shkaktuan atij shqetësim të vazhdueshëm dhe e bënë atë të vuajë vështirësi e mundime, saqë ai kopsht si Parajsa u bë si Ferr për të. Ai ndiente dhimbje për gjithçka që nuk mund ta drejtonte. Ai e kaloi kohën e tij me ndjenja keqardhjeje e pikëllimi. Dhe, më në fund, si dënim, ky njeri i pasjellshëm e hajdut u flak në burg. Ndërsa personi i dytë e njohu mbretin dhe e konsideroi vetveten si mysafir të tij. Ai besoi se të gjitha punët në kopsht dhe në pallat ndodhën nëpërmjet rregullit të ligjit, dhe se gjithçka funksionon me lehtësi të plotë në përputhje me programin. Duke ia lënë vështirësitë dhe mundimet ligjit të mbretit, ai përfitoi një kënaqësi të plotë nga kënaqësitë e atij kopshti të lulëzuar si Parajsa, dhe duke u mbështetur në mëshirën e mbretit dhe në bukurinë e ligjeve të tij administrative, ai gjithçka e shikoi të ishte vërtetë e bukur, dhe jeta e tij kaloi me kënaqësi e lumturi të plotë. Atëhetë kuptoje misterin e thënies:

مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ اَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ

“Ai që beson në kaderin Hyjnor, shpëton nga brenga.”

ÇËSHTJA E KATËRT

Në qoftë se ti thua: "Në Çështjen e Parë ti provove se çdo gjë rreth Kaderit Hyjnor është e mirë dhe e bukur. Madje edhe e keqja që vjen nga ai, është e mirë dhe shëmtia që del prej tij, është e bukur. Por, fatkeqësitë dhe vuajtjet në këtë botë e refuzojnë këtë pohim?"

Përgjigjja: O shpirti im dhe o shoku im që ndjen dhimbje të forta nga dhembshuria e madhe! Fakti se të gjitha virtytet dhe plotësimet kthehen tek ekzistenca, dhe qënia e mosekzistencës, themeli i të gjitha mosbindjeve, i fatkeqësive dhe i mangësive, është një provë se ekzistenca është thjesht e mirë e pastër, ndërsa mosekzistenca është thjesht e keqe. Dhe meqenëse mosekzistenca është thjesht e keqe, atëherë rastet që, ose përfundojnë në mosekzistencë ose japin një aluzion të saj, gjithashtu e përmbajnë të keqen. Prandaj, jeta, drita më brilante e ekzistencës, duke u rrotulluar e duke u sjellë e përsjellë në rrethana të ndryshme, gjen forcë. Ajo futet në situata të ndryshme dhe pastrohet, ajo merr cilësi të shumta dhe prodhon rezultatet e dëshiruara, futet në shumë faza dhe shfaq në mënyrë të kuptueshme gjurmët dhe shenjat e Emrave të Dhuruesit të jetës. Kështu, për shkak të këtij fakti ndodhin situata të ndryshme për krijesat e gjalla në formën e brengave, të fatkeqësive, vështirësive dhe të vuajtjeve me anë të të cilave përtërihen dritat e ekzistencës për jetën e tyre, largohen prej tyre errësirat e mosekzistencës, dhe jetët e tyre pastrohen, sepse ndalimi, pushimi, heshtja, dembelia, palëvizshmëria dhe pandryshueshmëria, që të gjitha, në cilësi dhe si rrethana, janë mosekzistencë. Madje edhe kënaqësia më e madhe pakësohet e bëhet asgjë nga pandryshueshmëria -monotonia.

Shkurtazi: Meqenëse jeta tregon gjurmët dhe shenjat e Emrave më të Bukur Hyjnorë, atëherë gjithçka që i ndodh jetës është e mirë. Për shembull, një person shumë i pasur dhe shumë i talentuar i cili është mjeshtër në shumë zanate, për një orë dhe kundrejt një shpërblimi, i vesh një njeriu të mjerë një mantel të modeluar artistikisht të cilin e kishte bërë. Këtë mantel ai e kishte bërë me qëllim që ta bënte njeriun e mjerë të vepronte si një model ku të shfaqen veprat e artit të tij dhe pasuria e tij e vlefshme. Ai e punon mantelin që i është veshur njeriut, i jep atij forma të ndryshme dhe i bën modifikime. Dhe me qëllim që të shfaqë çdo larmi të artit të tij, ai e pret mantelin, e modifikon, e zgjat

dhe e shkurton. Në qoftë se njeriu i mjerë që merr shpërblimin, do t'i thonte mjeshtrit të talentuar: "Ti po më jep shqetësim, duke më bërë mua njëherë të përkulem dhe njëherë tjetër të qëndroj drejt, duke e prerë e shkurtuar këtë mantel i cili më bën mua më të bukur, ti po më prish bukurinë time", a do mund të justifikohej ai? A ka të drejë t'i thotë: "Ti po vepron mizorisht e padrejtësisht?" Kështu si Ai, Mjeshtri i Gjithëlavdishëm, Krijuesi i pashoq, e ndryshon brenda rrethanave të shumta mantelin e ekzistencës të cilin Ai ua vesh gjallesave, që është zbukuruar me shqisat dhe aftësitë e holla si sytë, veshët, mendja, zemra e të tjera, me qëllim që të tregojë kuptimet e Emrave të Bukur të Tij. Ndodhen situata në formën e vuajtjes dhe të fatkeqësisë, rreze të mëshirës brenda shkreptimave të urtësisë dhe shembuj të hollë të bukurisë brenda atyre rrezeve të mëshirës, me qëllim që të shfaqë vendimet e disa Emrave të Bukur Hyjnore.

* * *

P Ë R F U N D I M

[Këto janë pesë paragrafe të cilat e heshtën nefsin urdhërues për të liga të Saidit të vjetër, atë nefs kryengritës, krenar, mburravec, mendjemadh dhe hipokrit dhe e detyruan të nënshtrohet.]

Paragrafi i parë: Meqenëse gjërat ekzistojnë dhe janë plot art, sigurisht ato kanë një Autor krijues. Ashtu siç është provuar në mënyrë vendimtare në *Fjalën e Njëzet e Dytë* se, në qoftë se gjërat nuk i atribuohen të Vetmit të pashoq, atëherë secila gjë do të bëhej aq e vështirë e problematike aq sa të gjitha gjërat. Ndërsa po qe se çdo gjë do t'i atribuohej Autorit të vetëm, atëherë të gjitha gjërat do të bëheshin aq të lehta sa lehtësia e një gjëje të vetme. Meqenëse Ai që krijoi tokën e qiejt është i Vetmi i pashoq, padyshim Ai Krijues i Gjithurtë dhe Ai Mjeshtër Absolut nuk do t'ua linte të tjerëve frutat e tokës e të qiejve dhe rezultatet e qëllimet e tyre, të cilat janë gjallesat, dhe të prishte punët e Tij. Dhe Ai nuk do t'ua dorëzonte duarve të të tjerëve të gjitha veprat e Tij të urta e t'i zhdukte duke i bërë ato të kota e të paqëllimta; Ai nuk do t'ua jepte falënderimet dhe adhurimin e tyre të tjerëve.

Paragrafi i dytë: O nefsi im mburravec! Ti i ngjason një hardhie rrushi. Mos u bëj krenar! Hardhia nuk i bashkangjit vetë bistakët e rrushit tek vetja, por dikush tjetër ia bashkangjiti asaj.

Paragrafi i tretë: O nefsi im hipokrit! Mos u mburr kot duke thënë: "Unë i kam shërbyer fesë", sepse sipas kuptimit të hadithit:

إِنَّ اللّٰهَ لَيُؤَيِّدُ هٰذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ

"Zoti xh.sh. do ta forcojë këtë fe edhe nëpërmjet njerëzve mëkatarë."[514]

Kjo ishte për shkak se nefsi yt ishte i papastër. Në të vërtetë, ti duhet ta njohësh nefsin tënd se është një person i tillë gjynahqar dhe se shërbimi yt për fenë dhe adhurimi janë veçse falënderime për mirësitë që të ka dhënë Zoti xh.sh.; ato janë funksioni i natyrës tënde, obligimi

[514] (transmeton Buhariu).

i krijimit tënd dhe rezultati i artit Hyjnor. Njihe këtë dhe shpëto nga kotësia e hipokrizia!

Paragrafi i katërt: Në qoftë se ti dëshiron njohjen e realitetit dhe urtësinë e vërtetë, fito njohjen e Zotit të Gjithëfuqishëm, sepse realitetet e vërteta të të gjitha qënieve janë rrezet e Emrit të Zotit **El Hakk** *"i Vërteti",* manifestimet e Emrave të Tij të Bukur dhe shfaqjet e Atributeve të Tij madhështore. Dije se realiteti i çdo gjëje, qoftë materiale ose shpirtërore, esenciale apo joesenciale, dhe realiteti i të gjitha qënieve njerëzore bazohet tek një dritë prej dritave të Emrave Hyjnorë dhe mbështetet mbi realitetin e saj. Ato nuk janë forma të parëndësishme pa realitet. Ne e përmendëm një diskutim të shkurtër, lidhur me këtë mister, tek fundi i *Fjalës së Njëzetë.*

O nefs! Në qoftë se digjesh nga malli për këtë botë dhe ikën nga vdekja, dije me siguri se ajo që ti e pandeh jetë, është vetëm se minuti në të cilin ti je. E gjithë koha para këtij minuti të tanishëm dhe gjërat e botës brenda asaj kohe janë të vdekura në minutin aktual. Dhe e gjithë koha e ardhshme pas minutit të tanishëm dhe gjithçka që ai përmban, është mosekzistuese në të dhe asgjë. Domethënë, jeta fizike mbi të cilën ti mbështetesh, është vetëm një minutë. Disa nga të diturit, thanë: Jeta është një e dhjeta e një minuti, ose më saktë, një çast kalimtar. Kështu, për shkak të këtij misteri, disa Evlija pohuan se, lidhur me dynjanë, kjo botë është mosekzistuese. Atëherë, meqenëse ajo është kështu, braktise jetën fizike të nefsit. Ngrihu tek niveli i jetës së zemrës, të shpirtit dhe të aftësive të brendshme; shiko se çfarë sfere të gjërë jete kanë ato. Për ato, e shkuara dhe e ardhmja, të cilat për ty janë të vdekura, janë të gjalla; ato janë ekzistuese e plotë jetë.

O nefsi im!.. Ashtu si zemra ime, edhe ti gjithashtu vajto e kërko me të qara dhe thuaj:

"Unë jam kalimtar, unë nuk dua dikë tjetër që është kalimtar.

Unë jam i pafuqishëm; unë nuk dua dikë tjetër që është kështu.

Unë ia kam nënshtruar shpirtin tim të Gjithëmëshirshmit;

Unë nuk dua tjetërkënd.

Unë dua dikë tjetër, por Ai duhet të jetë një mik i përjetshëm.

Unë jam thjesht një grimcë, por unë dua një Diell të përhershëm.

Unë nuk jam asgjë, megjithatë unë i dua të gjitha këto gjëra!"

Paragrafi i pestë: Meqenëse ky paragraf më erdhi në mendje në arabisht, ai u shkrua kështu. Gjithashtu ky paragraf arabisht tregon një nga tridhjetë e tre shkallët e reflektimit në dhikrin "**All-llahu Ekber"** **"***Zoti është më i Madhi"*

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اِذْ هُوَ الْقَدِيرُ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ الْكَرِيمُ الرَّحِيمُ الْجَمِيلُ النَّقَّاشُ الْاَزَلِيُّ الَّذِى مَا حَقِيقَةُ هذِهِ الْكَائِنَاتِ كُلاًّ وَ جُزْءً وَ صَحَائِفَ وَ طَبَقَاتٍ وَ مَا حَقَائِقُ هذِهِ الْمَوْجُودَاتِ كُلِّيًّا وَ جُزْئِيًّا وَ وُجُودًا وَ بَقَاءً اِلاَّ خُطُوطُ قَلَمِ قَضَائِهِ وَ قَدَرِهِ وَ تَنْظِيمِهِ وَ تَقْدِيرِهِ بِعِلْمٍ وَ حِكْمَةٍ وَ نُقُوشُ بَرْكَارِ عِلْمِهِ وَ حِكْمَتِهِ وَ تَصْوِيرِهِ وَ تَدْبِيرِهِ بِصُنْعٍ وَ عِنَايَةٍ وَ تَزْيِينَاتُ يَدِ بَيْضَاءِ صُنْعِهِ وَ عِنَايَتِهِ وَ تَزْيِينِهِ وَ تَنْوِيرِهِ بِلُطْفٍ وَ كَرَمٍ وَ اَزَاهِيرُ لَطَائِفِ لُطْفِهِ وَ كَرَمِهِ وَ تَوَدُّدِهِ وَ تَعَرُّفِهِ بِرَحْمَةٍ وَ نِعْمَةٍ وَ ثَمَرَاتُ فَيَّاضِ رَحْمَتِهِ وَ نِعْمَتِهِ وَ تَرَحُّمِهِ وَ تَحَنُّنِهِ بِجَمَالٍ وَ كَمَالٍ وَ لَمَعَاتِ تَجَلِّيَاتِ جَمَالِهِ وَ كَمَالِهِ بِشَهَادَةِ تَفَانِيَةِ الْمَرَايَا وَ سَيَّالِيَّةِ الْمَظَاهِرِ مَعَ بَقَاءِ الْجَمَالِ الْمُجَرَّدِ السَّرْمَدِيِّ الدَّائِمِ التَّجَلِّى وَ الظُّهُورِ عَلَى مَرِّ الْفُصُولِ وَ الْعُصُورِ وَ الدُّهُورِ وَ الدَّائِمِ الْاِنْعَامِ عَلَى مَرِّ الْاَنَامِ وَ الْاَيَّامِ وَ الْاَعْوَامِ نَعَمْ فَالْاَثَرُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ لِذِى عَقْلٍ عَلَى الْفِعْلِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ الْفِعْلُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ لِذِى فَهْمٍ عَلَى الْاِسْمِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ الْاِسْمُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالْبَدَاهَةِ عَلَى الْوَصْفِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ الْوَصْفُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالضَّرُورَةِ عَلَى الشَّانِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ الشَّانُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالْيَقِينِ عَلَى كَمَالِ الذَّاتِ بِمَا يَلِيقُ

بِالذَّاتِ وَ هُوَ الْحَقُّ الْيَقِينُ. نَعَمْ تَفَانِى الْمِرْآةِ زَوَالُ الْمَوْجُودَاتِ مَعَ التَّجَلِّى الدَّائِمِ مَعَ الْفَيْضِ الْمُلَازِمِ مِنْ اَظْهَرِ الظَّوَاهِرِ اَنَّ الْجَمَالَ الظَّاهِرَ لَيْسَ مُلْكَ الْمَظَاهِرِ مِنْ اَفْصَحِ تِبْيَانٍ مِنْ اَوْضَحِ بُرْهَانٍ لِلْجَمَالِ الْمُجَرَّدِ لِلْاِحْسَانِ الْمُجَدَّدِ لِلْوَاجِبِ الْوُجُودِ لِلْبَاقِى الْوَدُودِ.. اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ عَدَدَ مَا فِى عِلْمِ اللّٰهِ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ

Zoti është më i Madhi! I Përjetshmi, i Gjithëdituri, i Gjithurti, Gjithëbujari, i Gjithmëshirshmi, Hirploti, Skalitësi i parapërjetësisë! Realiteti i universit në tërësinë e tij, në pjesët e tij, në faqet e tij dhe në nivelet; dhe realiteti i këtyre qënieve, së bashku ose më vete, në ekzistencën e tyre dhe në vazhdimësinë janë veçse rreshtat e Penës së paracaktimit dhe të dekretit Hyjnor dhe organizimi e paracaktimi i Tij me njohje e urtësi; dhe skalitjet mjeshtërore të njohjes së Tij dhe të urtësisë, të rregullimit dhe të formimit, me art e mirësi, dhe zbukurimet e Dorës ndriçuese të artit të Tij, të favorit, të stolisjes dhe të ndriçimit me mirësi e bujari; dhe lulet e hollësive të mirësisë së Tij dhe dorëgjërësisë, të bërjes të njohur e të dashur me mëshirë e mirësi, dhe frutat e vërshimeve të mëshirës së Tij dhe të mirësisë, të keqardhjes e dhembshurisë me bukuri e plotësim; dhe shkreptimat e treguesve të bukurisë së Tij dhe të plotësimit nëpërmjet dëshmisë së përkohshmërisë së pasqyrave dhe jetëshkurtësisë së vendeve të shfaqjes dhe përhershmërisë së asaj Bukurie të jashtëzakonshme e të përjetshme, që shfaqet e duket vazhdimisht me kalimin e stinëve, të shekujve dhe të epokave; dhe mirëbërësia e përhershme me kalimin e krijesave, të ditëve dhe të njerëzve. Po, një vepër e plotë tregon dikë që posedon një mendje që kryen një akt të plotë, dhe akti i plotë tregon dikë me një kuptim që posedon Emra të plotë, dhe emrat e plotë, në mënyrë të vetëkuptueshme, tregojnë atribute të plota, dhe atributet e plota domosdoshmërisht tregojnë cilësi të plota, dhe cilësitë e plota sigurisht tregojnë plotësimin e esencës nga e cila ato burojnë, dhe kjo është absolutisht e sigurt. Po, jetëshkurtësia e pasqyrave dhe e vdekjes së krijesave bashkë me shfaqjen e përjetshme me shkëlqimin e përhershëm është më e qarta e provave se bukuria e dukshme nuk u përket vendeve të shfaqjes; ai është pohimi më elokuent dhe argumenti më i qartë për një bukuri të jashtëzakonshme, për një mirëbërësi të përtërirë, për Ekzistuesin e domosdoshëm, për të Qëndrueshmin e të Përjetshmin, dhe për të Dashurin e vetëm... O Zot! Jepi bekime shkëlqesisë sonë Muhammedit a.s.m. nga parapërjetësia për tek paspërjetësia sa numri i gjërave që përfshihen nga Njohuria Hyjnore, për familjen, dhe shokët e tij dhe jepu atyre paqë.

* * *

S H T O J C A

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

[Kjo shtojcë e shkurtër ka rëndësi të madhe; ajo është e dobishme për gjithkënd.]

Rrugët që të çojnë tek Zoti i Gjithëfuqishëm janë vërtetë të shumta. Ndërsa të gjitha rrugët e vërteta merren nga Kur'ani, disa janë më të shkurtëra, më të sigurta dhe më të përgjithshme se sa të tjerat. Nga këto rrugë që merren nga Kur'ani, është ajo e "***pafuqisë, e varfërisë, e mëshirës dhe e reflektimit (mendimit)"***, prej të cilave unë kam përfituar, pavarësisht nga mangësia e të kuptuarit tim.

Në të vërtetë, ashtu si dashuria, edhe pafuqia gjithashtu është një rrugë që të çon tek Zoti xh.sh., madje është më e sigurtë, pasi të çon tek dashuria e All-llahut nëpërmjet rrugës së adhurimit. Gjithashtu varfëria të çon tek Emri i Bukur Hyjnor **Er-Rahman** *"I Gjithëmëshirshmi"*. Dhe, ashtu si dashuria, edhe dhembshuria gjithashtu të çon tek Emri **Er-Rahim** *"Mëshirëploti",* por ajo është një rrugë më e mprehtë e më e gjërë. Ashtu si dashuria, edhe mendimi të çon tek Emri Hyjnor **El-Hakimu** *"I Gjithurti"*, por është rruga më e pasur, më e gjërë dhe më e ndritur.

Kjo rrugë nuk përbëhet as nga dhjetë hapa si ***"Dhjetë aftësitë e holla"*** të disa tarikateve që përdorin të përmendurit e All-llahut në heshtje, as nga shtatë hapa si –***Shtatë shpirtërat***– e atyre që e praktikojnë dhikrin haptas, por kjo rrugë përbëhet nga ***"Katër hapa"***. Ajo është një **hakikat** - realitet- më shumë se sa një tarikat. Ajo është Sheriati. Megjithatë, nuk duhet të keqkuptohet. Kjo do të thotë që njeriu të shfaqë pafuqinë e tij, varfërinë dhe gabimet përpara Zotit të Gjithëfuqishëm dhe jo t'i shfaqë përpara njerëzve. ***Metoda e kësaj rruge të shkurtër është ndjekja e sunnetit të Profetit a.s.m., është kryerja e Farzeve -detyrimeve- fetare dhe heqja dorë nga***

gjynahet e mëdha. Ajo, në mënyrë të veçantë, është kryerja e faljeve të urdhëruara me korrektësi e me vëmendje dhe dukę bërë pas namazeve recitimin e tesbihateve.

Vërseti, فَلاَ تُزَكُّوا اَنْفُسَكُمْ *"Prandaj, mos e shfajësoni nefsin tuaj,"*[515] **tregon Hapin e parë**.

Vërseti, وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّهَ فَاَنْسَيهُمْ اَنْفُسَهُمْ *"Dhe mos jini si ata që harruan All-llahun, dhe Ai atëherë i bëri ata të harrojnë vetveten (nefsin) e tyre"*[516], **tregon Hapin e dytë**.

Vërseti, مَا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّهِ وَمَا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ

"Çfarëdo e mirë që të vjen, ajo është prej All-llahut, kurse çfarëdo e keqe që të bie ty, ajo është nga nefsi yt"[517], **tregon Hapin e tretë.**

Dhe vërseti, كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ *"Çdo gjë do të shuhet e shkatërrohet përveç Fytyrës së Tij."*[518], **tregon Hapin e katërt**.

Një shpjegim i përmbledhur i këtyre katër hapave është siç vijon:

Në hapin e parë: Ashtu siç tregon vërseti, فَلاَ تُزَكُّوا اَنْفُسَكُمْ *"Atëherë, mos e shfajësoni nefsin tuaj,* kjo lë të kuptohet mospastrimin e nefsit", sepse për shkak të natyrës së tij dhe prirjes së tij të bashkëlindur, njeriu e do vetveten. Në të vërtetë, ai e do vetveten para çdo gjëje tjetër dhe vetëm vetveten. Ai sakrifikon gjithçka për hir të vetes së tij. Ai e lavdëron vetveten në një mënyrë e cila i përshtatet veçse të Adhuruarit të Vetëm. Ai e nxjerr të larë dhe e shfajëson vetveten nga të metat në të njëjtën mënyrë që i përshtatet të Adhuruarit të Vetëm. Madje ai nuk pranon mangësi e gabime për nefsin e tij. Ai e mbron nefsin e tij me aq pasion sikur ta adhuronte atë. Ai duke i

---

[515] Kur'an, 53: 32

[516] Kur'an, 59: 19

[517] Kur'an, 4: 79

[518] Kur'an, 28: 88

përdorur për nefsin e tij gjymtyrët dhe aftësitë që iu dhanë si pjesë e natyrës së tij me qëllim që të bëjë lavdërime e tesbihate, ai shfaq kuptimin e vërsetit, مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهُ هَوَيهُ *"Ai që ka zgjedhur si zot të tij dëshirën e vet."*[519]

Ai vlerëson vetveten, mbështetet tek vetvetja dhe i pëlqen vetvetja. Prandaj pastrimi i tij dhe dëlirësimi në këtë fazë, në këtë hap, është mospastrimi i nefsit; është mosshfajësimi i tij.

Në hapin e dytë: Ashtu siç jep mësim vërseti,

وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّهَ فَاَنْسَيهُمْ اَنْفُسَهُمْ

"Dhe mos jini si ata që harruan All-llahun dhe Ai atëherë i bëri ata të harrojnë veten (nefsin) e tyre", njeriu e harron vetveten dhe është i pavëmendshëm ndaj saj.. Në qoftë se ai mendon për vdekjen, e largon prej vetes për tek të tjerët. Në qoftë se shikon përkohshmërinë dhe zhdukjen , ai i shtynë ato për tek të tjerët, sikur ai të mos lidhej fare me to. Dhe nefsi urdhërues për të liga kur vjen tek shërbimi, tek puna dhe tek detyrimi ndaj të tjerëve kërkon ta harrojë vetveten, por kur vjen tek marrja e shpërblimit të tij, tek përfitimet dhe kënaqësitë, ai mendon për vetveten, dhe e merr pjesën e tij me pasion.

Pastrimi i tij, dëlirësimi dhe edukimi në këtë hap është e kundërta e kësaj gjendjeje. Domethënë, mos'harresa brenda vetë harresës. Domethënë të harruarit e vetvetes kur ajo vjen te kënaqësia, tek pretendimi e tek lakmia, dhe të menduarit për vetveten kur ajo vjen tek vdekja dhe shërbimi ndaj të tjerëve...

Në hapin e tretë: Ashtu siç udhëzon vërseti,

مَا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّهِ وَمَا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ

"Çfarëdo e mirë që të vjen, ajo është prej All-llahut, kurse çfarëdo e keqe që të bie ty, ajo është nga vetja jote", natyra e nefsit urdhërues për të liga kërkon që ai gjithmonë t'ia atribuojë mirësinë vetvetes, gjë që e çon në mburrje

[519] Kur'an, 25:43; 45:23

e në pëlqimin e vetes. Kështu, në këtë hap njeriu duhet të shohë vetëm gabimet, mangësitë, pafuqinë dhe varfërinë në vetveten dhe të kuptojë se të gjitha cilësitë e tij të mira dhe plotësimet janë mirësi që i janë dhuruar nga Krijuesi i Gjithëlavdishëm. Atëherë ai jep falënderime në vend të krenarisë dhe lavdëron Zotin në vend të mburrjes.

Sipas misterit të vërsetit, قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكَّيهَا *"Vërtetë që do të ngadhënjejë, ai i cili e pastron vetveten (nefsin)"*[520], pastrimi i tij në këtë hap është: të njohësh se plotësimi i nefsit qëndron në mosplotësim; fuqia e tij qëndron në pafuqi (para Zotit), dhe pasuria e tij qëndron në varfëri.

Në hapin e katërt: Ashtu siç jep mësim vërseti,

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ *"Çdo gjë do të shuhet e shkatërrohet përveç Fytyrës së Tij"*, nefsi urdhërues për të liga e konsideron vetveten të lirë e të pavarur dhe se ekziston nga vetvetja. Për shkak të kësaj, njeriu pretendon të ketë një lloj Hyjnie. Ai ushqen një kryengritje armiqësore ndaj të Adhuruarit të Vetëm.

Atëherë, nëpërmjet të kuptuarit të faktit të mëposhtëm, ai do të shpëtojë nga kjo gjendje. Fakti është ky: Sipas kuptimit të jashtëm të gjërave, i cili shikon tek vetë gjëja, çdo gjë është kalimtare, e mangët, aksidentale dhe mosekzistuese. Por sipas kuptimit që çdo gjë tregon diçka tjetër përveç vetvetes, dhe në lidhje me atë që çdo gjë duke qenë një pasqyrë për Emrat e Autorit të Gjithëlavdishëm, dhe në lidhje me detyrat e saj, secila është një dëshmitare, është e dëshmuar, ajo jep ekzistencë dhe është ekzistuese. Pastrimi dhe dëlirësimi tek ky hap është njohja se; mosekzistenca është në ekzistencë, dhe ekzistenca është në mosekzistencë.

Domethënë, në qoftë se ai e vlerëson dhe ia atribuon ekzistencën vetvetes, ai është në errësirë mosekzistence aq të madhe sa universi. Domethënë, në qoftë se ai mbështetet mbi ekzistencën e tij individuale dhe është i shkujdesur ndaj Dhuruesit të vërtetë të ekzistencës, ai ka një dritë individuale ekzistenceje si ajo e një xixëllonje dhe mbytet në një errësirë të pafund mosekzistence dhe ndarjeje. Por në qoftë se ai e

[520] Kur'an, 91: 9

braktis egoizmin, duke e ditur se nefsi nuk është asgjë, dhe në kohën që shikon se ai është një pasqyrë e shfaqjeve të Dhënësit të Vërtetë të ekzistencës, atëherë ai fiton një ekzistencë të pafundme dhe të gjitha krijesat, sepse ai që gjen Zotin, ka gjetë çdo gjë, meqë të gjitha krijesat janë vetëm shfaqje të manifestimeve të Emrave të Tij të Bukur.

* * *

P Ë R F U N D I M

Katër hapat në këtë rrugë të pafuqisë, të varfërisë, të mëshirës dhe të mendimit janë shpjeguar në Njëzet e Gjashtë Fjalët e shkruara deri tani, të cilat lidhen me njohjen e Realitetit, realitetit të sheriatit dhe me urtësinë e Kur'anit. Atëherë këtu, ne do të aludojmë shkurtazi vetëm për një ose dy pika, si vijon:

Në të vërtetë, kjo rrugë është më e shkurtër, sepse ajo përbëhet nga katër hapa.

Kur pafuqia heq dorën nga nefsi, ajo ia dorëzon atë direkt të Gjithëfuqishmit të Gjithëlavdishëm. Ndërsa, kur rruga e dashurisë, rruga më e pjerrët, heq dorën nga nefsi, ajo ia bashkangjit atë të dashurit metaforik dhe kur shikon zhdukjen e tij, ajo arrin të Dashurin e Vërtetë.

Gjithashtu, kjo rrugë është më e sigurtë, sepse nefsi në të nuk ka rënie apo pretendime mbi fuqinë e tij, pasi nefsi nuk gjen në veten e tij përveç pafuqisë, varfërisë dhe mangësisë; nefsi nuk posedon më asgjë që të tejkalojë kufirin e tij.

Gjithashtu, kjo rrugë është shumë më e gjërë dhe më e përgjithshme, sepse me qëllim që të arrijë vetëdijen e vazhdueshme të pranisë Hyjnore, njeriu nuk detyrohet ta përfytyrojë universin të dënuar me mosekzistencë e të thotë: **"Nuk ka ekzistues veçse Ai",** si ata që besojnë në unitetin e ekzistencës, as ta supozojë universin të dënuar me burgosje në një harresë absolute e të thotë: **"Nuk ka asgjë të dëshmuar veçse Ai",** si ata që besojnë në unitetin e dëshmisë; por meqenëse Kur'ani i fal krijesat në mënyrë shumë të qartë nga dënimi dhe u jep atyre lirinë nga burgu, atëherë sigurisht kjo rrugë në metodën e Kur'anit i shikon krijesat të jenë të nënshtruara ndaj Krijuesit të tyre të Gjithëfuqishëm dhe si shërbëtorë në rrugën e Tij; i shikon ato si tregues të shfaqjeve të Emrave të Bukur, se ato janë pasqyra që i reflektojnë ato tregues. Domethënë, ai i përdor ato nga këndvështrimi se ato tregojnë diçka tjetër përveç vetvetes; dhe duke shpëtuar nga

shkujdesja e plotë, ai futet përgjithmonë në praninë Hyjnore; ai gjen një rrugë prej çdo gjëje që të çon tek Zoti i Gjithëfuqishëm.

Shkurtazi ; Kjo rrugë nuk i shikon krijesat të jenë të nënshtruara për vetveten dhe për vetë qënien e tyre, por i shkarkon nga kjo, dhe i tregon se ato janë të nënshtruara ndaj Zotit xh.sh..

* * *

FJALA E NJËZET E SHTATË

Trajtesa e ixhtihadit

[Pesë ose gjashtë vjet më parë në një shtjellim Arabisht, unë shkrova lidhur me çështjen që ka të bëjë me ixhtihadin. Tani me kërkesën e dy prej vëllezërve të mi, kjo Fjalë u shkrua me qëllim që të udhëzojë atë që nuk e njeh limitin në këto çështje dhe që të perceptojë atë tek e cila ai duhet të qëndrojë]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَلَوْ رَدُّوهُ اِلَى الرَّسُولِ وَ اِلَى اُولِى الْاَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Sikur t'ia kishin paraqitur atë (çështje për shqyrtim) të Dërguarit apo njerëzve të tjerë drejtues të tyre, shqyrtuesit përkatës do ta kishin kuptuar atë prej tyre (menjëherë)."[521]

Dera e Ixhtihadit[522] në Sheriat është e hapur, por në kohën aktuale ndodhen **"Gjashtë Pengesa"** që e bllokojnë hyrjen tek ajo.

E para: Në dimër kur stuhitë janë të forta, edhe vrimat e vogla bllokohen; në asnjë mënyrë nuk do të ishte e arsyeshme të hapësh dyer të reja. Në sulmet e rrepta të përmbytjeve të fuqishme, të bësh hapje në mur me qëllim që ta riparosh atë, të çon në mbytje e shkatërrim.. Në të njëjtën mënyrë, në këtë kohë mohimi e sulmesh prej zakoneve të huaja,

[521] Kur'an, 4:83

[522] Ixhtihadi: Gjykimet e pavarura në sheriat; interpretimi i sheriatit, i ligjit të shenjtë

të sundimit të tyre, në kohën kur shumohen bidatet, risitë, dhe prej shkatërrimit të çudhëzimit, të hapësh dyer të reja në kështjellën e Islamit në emrin e Ixhtihadit, dhe të bësh hapje të tilla në murë që do të shtronin rrugën për tinëzarët dhe për shkatërruesit në emrin e Ixhtihadit, ky është një krim kundra Islamit.

E dyta: Mësimet themelore të fesë kërkojnë që Ixhtihadi të mos ndërhyjë në to, sepse ato janë të përcaktuara, të qarta e të sigurta. Për më tepër, ato mësime themelore janë si ushqimi bazë dhe si furnizimi. Ndërsa në këtë kohë, të gjitha përpjekjet dhe orvatjet duhet të bëhen për t'i gjallëruar ato mësime themelore e për t'i mbështetur, ato po braktisen e po zvetënohen. Kështu t'i braktisësh ato, pavarësisht të qënit e tyre midis çështjeve teorike të Islamit dhe pavarësisht se ato interpretime të pastërta e të sinqerta të gjeneratave të para të Islamit nuk konsiderohen të ngushta për kërkesat e të gjitha kohëve, të bësh interpretime të reja të Sheriatit në mënyrë arbitrare, kjo do të ishte një bidat dhe një tradhti ndaj Islamit.

E treta: Ashtu si artikujt e ndryshëm në treg që kërkohen sipas stinës dhe që qarkullojnë kohë pas kohe dhe që janë në kërkim të njëra-tjetrës, po ashtu, në ekspozitën e botës dhe të qytetërimit njerëzor, në çdo shekull mallrat e ndryshme kërkohen e janë shumë në kërkim; ato shfaqen në treg, kërkesat për to bëhen tërheqëse dhe kërkojnë tërheqjen e tyre, shikimet janë orientuar tek ato, dhe mendjet janë tërhequr pas tyre, ashtu siç kërkohen, për shembull, në kohën aktuale marrja me çështje politike dhe me ngjarjet e saj dhe të siguruarit e mjeteve të jetesës së kësaj bote. Ndërsa ne shohim se artikujt më të shtrenjtë e më të çmueshëm dhe mallrat më të kërkuara e të pranuara në epokën e njerëzve të drejtë të gjeneratave të para të Islamit, dhe ajo që kërkohej më shumë në tregjet e kohës së tyre ishte të kënaqnin All-llahun xh.sh., Krijuesin e qiejve dhe të tokës, të qëndronin tek limitet e përcaktuara prej Tij, të nxirrnin si përfundime të deduktueshme urdhëresat dhe ndalesat prej Fjalës së Tij madhështore dhe të përpiqeshin të fitonin mjetet që të çonin tek lumturia e përjetshme, dyert e së cilës i hapi përjetësisht Kur'ani dhe drita vezulluese e profetësisë.

Në atë kohë, meqenëse mendjet, zemrat dhe shpirtërat ishin orientuar me të gjithë fuqinë për të kuptuar dëshirat e Krijuesit të qiejve e të tokës, diskutimet, bisedimet, ngjarjet dhe rrethanat e jetës shoqërore të njeriut, që të gjitha shikonin tek njohja e kënaqësisë së

Zotit xh. sh.. Meqenëse jeta e tyre me të gjitha aspektet e saj vepronte në përputhje me kënaqësinë e Zotit të të gjitha botëve, cilido që kishte aftësi të lartë, zemra e tij dhe natyra, në mënyrë të pavetëdijshme, mori prej çdo gjëje udhëzim për njohjen e Zotit xh.sh..

Ai merrte mësim nga rrethanat, nga ngjarjet dhe nga diskutimet që ndodhën në atë kohë. Sikur çdo gjë u bë një mësues për një person të tillë, dhe në natyrën e tij dhe në prirjen u ngulitën njohuritë paraprake për Ixhtihadin. Ai mësim dhe ai instruksion natyral e ndriçuan atë deri në një shkallë të tillë sigurie, saqë ai pothuajse ishte i aftë ta interpretonte Sheriatin edhe pa pasë fituar njohje. Ai ndriçohej pa zjarr... Kështu kur dikush si ky person i gatshëm, i cili mori një instruksion të tillë natyral në këtë mënyrë, filloi të punonte për të interpretuar Sheriatin, aftësia e tij, që ishte bërë si një shkrepëse, shfaqi misterin e 'Dritës mbi Dritë'. Ai u aftësua për ta interpretuar atë duke u bërë muxhtehid në një mënyrë të shpejt dhe në një kohë të shkurtër.

Megjithatë në këtë kohë, për shkak të sundimit të qytetërimit evropian, të epërsisë së filozofisë materialiste dhe të ndërlikimit të kushteve të jetës së kësaj bote, mendjet dhe zemrat janë shpërndarë dhe përpjekja e interesimet janë ndarë. Mendjet janë bërë të egra e të huaja për çështjet shpirtërore. Kështu, për shkak të kësaj, në qoftë se tani do të gjendej dikush me zgjuarsinë e Sufjan Ibnu Ujejne, i cili e mësoi përmendësh Kur'anin kur ishte katër vjeç dhe mbante diskutime me dijetarët, ai do të kishte nevojë për kohë dhjetë herë më shumë se sa ajo e Sufjanit që të bëhej i aftë për të arritur shkallën e Ixhtihadit.

Domethënë, në qoftë se Sufjani e fitoi dijen për dhjetë vjet, këtij personit tjetër në këtë kohë, do t'i nevojitej njëqind vjet, sepse periudha e studimit natyral e Sufjanit filloi në kohën e maturisë, përgjegjësisë. Prirja dhe aftësitë e tij u përgatitën dalngadalë dhe u ndriçuan; ato morën mësim prej çdo gjëje dhe u bënë si një shkrepëse për ta ndezur. Ndërsa personi tjetër në epokën e tanishme, meqenëse mendimi i tij është zhytur në filozofi, mendja e tij është kredhur në politikë, zemra e tij është trullosur tek jeta e kësaj bote, prirja dhe aftësitë e tij janë larguar nga Ixhtihadi... Padyshim prirja dhe gatishmëria e tij janë larguar nga fuqia e Ixhtihadit deri në atë shkallë, aq sa janë ato të preokupuara me shkencat moderne, dhe kanë mbetur aq prapa tij, aq sa janë bërë ata të ditur në shkencat fizike. Prandaj ai nuk mund të thotë: "Unë jam aq i zgjuar sa ai, përse të mos e arrij

nivelin e tij?" Ai nuk ka të drejtë ta thotë këtë, dhe nuk mund të jetë i të njëjtit nivel me të.

E katërta: Prirja e trupit për t'u zgjeruar për hir të rritjes dhe të zhvillimit, në qoftë se është e brendshme, është tregues i plotësimit. Ndërsa në qoftë se prirja vjen nga jashtë, është shkaku i çarjes së lëkurës së atij trupi, domethënë, të rrënojë e shkatërrojë dhe jo të zgjerojë e zhvillojë.

Dhe kështu, ekzistenca e dëshirës së Ixhtihadit dhe dëshira për t'u zgjeruar në fe ishin të pranishme tek ata brenda sferës së Islamit nëpërmjet derës së takvasë, të përkushtimit të plotë, dhe nëpërmjet bindjes e nënshtrimit ndaj mësimeve themelore të Islamit, ashtu si gjeneratat e hershme të devotshëm e të drejtë, dhe ky është tregues i plotësimit dhe i të qënit i plotësuar. Por në qoftë se një prirje e tillë dhe një dëshirë për Ixhtihad vijnë nga ata që i braktisin mësimet esenciale të fesë, të cilët preferojnë jetën e kësaj bote mbi atë të botës tjetër, dhe që janë njollosur e ndotur me filozofinë materialiste, atëherë ky është një mjet për të shkatërruar trupin e Islamit dhe është heqje e zinxhirit të Sheriatit nga qafa.

E pesta: Ndodhen tri pikëpamje që e bëjnë tokësor Ixhtihadin në këtë kohë dhe e largojnë atë nga të qënit qiellor. Mirëpo, Sheriati është qiellor, i shpallur, dhe meqenëse Ixhtihadet i bëjnë të njohura urdhëresat e fshehura të sheriatit, atëherë edhe ato janë qiellorë.

E para: Urtësia e një urdhërese është një gjë, ndërsa asryeja për të është diçka e ndryshme. Urtësia e dobia janë shkaku i zgjedhjes dhe i preferencës së saj, dhe jo mjete për qënien e saj e domosdoshme dhe e krijuar. Ndërsa arsyeja është mjeti i ekzistencës së asaj urdhërese. Për shembull, faljet e detyruara shkurtohen kur je në udhëtim; dy rekatë kryhen. Arsyeja për këtë lejim të Sheriatit është udhëtimi, ndërsa urtësia e saj është vështirësia. Në qoftë se do të ekzistonte udhëtimi dhe nuk do të kishte vështirësi, përsëri namazet shkurtohen, sepse ekziston arsyeja e cila është udhëtimi. Por në qoftë se nuk do të kishte udhëtim, mirëpo edhe sikur të ndodheshin njëqind vështirësi, atëherë ato vështirësi nuk mund të jenë arsye për shkurtimin e faljeve. Kështu në kundërshtim me këtë fakt, pikëpamja e Ixhtihadit në këtë kohë shikon tek interesi dhe tek urtësia në vend të arsyes dhe e bën gjykimin

e tij sipas kësaj. Atëherë, padyshim një Ixhtihad i tillë është tokësor dhe jo qiellor.

E dyta: Pikëpamja e këtij shekulli aktual shikon së pari dhe pikërisht tek lumturia e kësaj bote dhe i orienton vendimet drejt tij, kurse pikëpamja e sheriatit shikon së pari dhe pikërisht lumturinë e botës tjetër, e shikon lumturinë e kësaj bote në vend të dytë dhe e merr këtë botë si mjet për Ahiretin. Domethënë, pikëpamja e kësaj kohe është e huaj nga shpirti i Sheriatit dhe nga qëllimet e tij; prandaj nuk mund të bëjë ixhtihad në emër të sheriatit.

E treta: Ndodhet një rregull Sheriati:

اِنَّ الضَّرُورَاتِ تُبِيحُ الْمَحْظُورَاتِ

"Domosdoshmëria bën të lejueshme atë që është e ndaluar", ky rregull nuk është i përgjithshëm, sepse domosdoshmëria në qoftë se nuk buron nga harami -e ndaluara- mund të jetë shkak për lejimin e haramit. Ose ndryshe, domosdoshmëria e cila buron nga zgjedhja e keqe e individit, ose nga mënyra e rrugëve të paligjshme, ajo nuk mund të jetë arsye ose shkak për të lejuar të ndaluarat, as bosht për rregullat e lejimit.

Për shembull, në qoftë se dikush e bën vetveten të dehur në një mënyrë të paligjshme nëpërmjet zgjedhjes së tij të keqe, sipas dijetarëve të Sheriatit aktet e tij veprojnë kundra tij dhe nuk mund të konsiderohen të justifikuara. Në qoftë se ai divorcon gruan e tij, divorci hyn në fuqi dhe në qoftë se kryen një krim, ai merr ndëshkim. Por në qoftë se është pa zgjedhjen e tij, divorci nuk hyn në fuqi, as nuk merr ai ndëshkim. Dhe për shembull, edhe sikur një alkoolist të jetë lëshuar pas alkoolit dhe është i sprovuar me të deri në shkallën e domosdoshmërisë, ai nuk mund të thotë se "Alkooli është një domosdoshmëri për mua, dhe se është hallall -e lejuar- për mua."

Kështu, në këtë kohë ndodhen shumë çështje që kanë arritur shkallën e domosdoshmërisë dhe kanë marrë formën e një fatkeqësie të përgjithshme duke goditur njerëzit. Këto, meqenëse kanë buruar nga zgjedhja e keqe, nga dëshirat e paligjshme dhe nga aktet e ndaluara, atëherë, këto ndonëse quhen domosdoshmëri nuk mund të jenë arsye

për rregullat e lejimit dhe nuk mund të lejohen për hir të tyre të ndaluarat. Meqenëse njerëzit e Ixhtihadit në këtë kohë i kanë bërë ato domosdoshmëri si bosht për rregullat e Sheriatit, atëherë Ixhtihadet e tyre janë bërë tokësore, janë bërë rezultatet e tekave të tyre dhe të njollosura e të ndotura nga filozofia materialiste; prandaj ato nuk mund të jenë qiellore dhe aspak në përputhje me Sheriatin, sepse çdo sjellje lidhur me urdhëresat dhe dispozitat e Krijuesit të qiejve dhe të tokës dhe çdo ndërhyrje në ibadetin e shërbëtorëve të Tij pa lejen e Krijuesit është e refuzueshme.

Për shembull, disa njerëz të pakujdesshëm e miratojnë mbajtjen e hutbes së ditës së xhuma dhe të disa shenjave të Islamit në gjuhën e atij vendi, duke e përdorur në vend të arabishtes, për dy arsye:

E para: "Që njerëzit e zakonshëm nga masat e muslimanëve të mund të kuptojnë ngjarjet politike." Por politikat e kohës aktuale janë bërë aq të ngatërruara e të përziera me gënjeshtra, me dredhi e ligësi saqë janë bërë tamam si pëshpëritjet e djallit. Dhe predikatorja – hutbeja– është vendi për të dhënë shpalljen Hyjnore; kështu pëshpëritjet e politikës nuk kanë të drejtë të ngjiten në atë pozitë të lartë.

Arsyeja e dytë: "Predikimi i xhumasë është për të kuptuar paralajmërimet e disa sureve të Kur'anit." Po, në qoftë se shumica e muslimanëve do t'iu bindeshin mësimeve thelbësore të Islamit, çështjeve të pakundërshtueshme të Islamit dhe urdhëresave të njohura të domosdoshme dhe t'i zbatonin ato, atëherë të lexuarit e predikimit në gjuhën e njohur dhe përkthimi i Kur'anit[523], nëse do të ishte e mundur, mund të jetë e dëshirueshme, me qëllim që të kuptohen çështjet teorike të Sheriatit, temat e tij të holla dhe këshillat e pakuptueshme. Por në këtë kohën tonë, urdhëresat e njohura e të qarta janë neglizhuar, si domosdoshmëria e namazit dhe e zekatit, agjërimi, paligjshmëria e vrasjes, kurvërimi dhe pija alkoolike. Njerëzit e zakonshëm muslimanë nuk kanë aq nevojë për mësime rreth njohjes së kësaj domosdoshmërie dhe asaj paligjshmërie, sa kanë nevojë për nënshtrimin ndaj atyre dispozitave dhe urdhërave dhe për t'i ndjekur ato në jetët e tyre. Dhe kjo nuk plotësohet veçse nëpërmjet përsëritjes

[523] Fjala e Njëzet e Pestë, rreth mrekullisë së Kur'anit, ka treguar se një përkthim i vërtetë i Kur'anit nuk është i mundur. (Autori)

së tyre dhe nxitjes e paralajmërimit për t'ua kujtuar ato dekrete të shenjta duke ngjallur entuziazmin e Islamit në damarët e tyre dhe duke ndezur ndjenjat e besimit tek ata me qëllim që të zgjohen e t'u binden atyre dispozitave të pastërta. Ndërsa muslimani i zakonshëm sado i paditur të jetë e kap këtë kuptim të përgjithshëm nga Kur'ani Kerim dhe nga hutbeja në gjuhën arabe, kupton nga thellësitë e zemrës së tij dhe thotë: "Predikuesi dhe hafizi i Kur'anit po i kujton vetes së tij dhe po u kujton edhe të tjerëve shtyllat e imanit dhe themelet e Islamit të cilat janë të njohura nga unë dhe nga të tjerët, dhe po na i mëson ne dhe është duke i recituar ato" dhe këtu atij i mbushet zemra me dëshirë të zjarrtë për t'i zbatuar ato dispozita.

Çfarë fjalësh ka në univers që mund të krahasohen me atë të Kur'anit të gjithurtë, me mësimet e tij të mrekullueshme, me kujtueset instruktive dhe me paralajmërimet e nxitjet e tij të cilat vijnë nga Froni më i lartë!

E gjashta: Meqenëse muxhtehidët -interpretuesit e mëdhenj të Sheriatit- midis të drejtëve të gjeneratave të hershme të Islamit ishin të afërt me kohën e sahabëve të Profetit a.s.m., me epokën e dritës dhe epokën e së vërtetës, patën mundësi të merrnin një dritë të pastër dhe kështu bënë ixhtihade. Por, muxhtehidët e kësaj kohe e shikojnë librin e realitetit nga prapa aq shumë perdesh dhe nga një distancë e largët e tillë, sa që ata edhe shkronjën më të qartë të tij do ta shikonin me shumë vështirësi.

Në qoftë se ti thua: "Sahabët gjithashtu ishin qënie njerëzore dhe nuk janë pa gabime e kontradikta, ndërsa boshti i ixhtihadeve dhe burimi i dispozitave të Sheriatit është drejtësia dhe vërtetësia e sahabëve, saqë i gjithë ummeti është me mendim unanim, se: ***"Të gjithë sahabët janë të drejtë dhe flasin të vërtetën."***

Përgjigjja: Po, shumica absolute e sahabëve të Profetit a.s.m. ishin dashuruesit e së vërtetës, përmalluesit dhe admiruesit e drejtësisë, sepse në atë epokë, shëmtia e gënjeshtrës dhe e shtirësisë tregoheshin me të gjithë shëmtinë, ndërsa bukuria e së drejtës dhe vërtetësia tregoheshin me të gjithë bukurinë në një mënyrë të tillë, saqë distanca midis tyre ishte aq e largët sa nga toka për tek Froni më i lartë. Distanca midis tyre ishte aq e dukshme sa ajo nga thellësirat e Musejleme Gënjeshtarit në ultësirën më të ulët për tek shkalla e

vërtetësisë së Profetit Muhammed a.s.m. në lartësinë më të lartë. Në të vërtetë, ashtu siç ishte gënjeshtra ajo që e solli Musejlemen tek ultësia më e ulët, po ashtu ishte vërtetësia e drejtësia të cilat e ngritën Muhammedin a.s.m., të besuarin e të drejtin, tek lartësia më e lartë.

Kështu, sahabët të cilët kishin ndjenja të larta dhe morale të mira dhe që u ndriçuan me dritën e bisedimit të Diellit të Profetësisë, nuk i shtrinë duart e tyre tek maskarallëqet dhe ndyrësitë e gënjeshtrës në dyqanin e Musejlemes i cili ishte aq i shëmtuar dhe shkaku i tatëpjetës, dhe kështu ata iu shmangën mosbesimit. Gjithashtu ata iu shmangën edhe gënjeshtrës, shoqes së mosbesimit dhe u përpoqën aq sa ishte e mundur, -në mënyrë të veçantë lidhur me urdhëresat e Sheriatit dhe përhapjen dhe transmetimin e tyre- në kërkimin e së vërtetës e të drejtësisë, të cilat janë aq të holla dhe mjetet e krenarisë e të lavdisë, të ngjitjes e të përparimit dhe ishin më të kërkuarat nga thesari i lartë i Lavdisë së Profetësisë, të cilat ndriçojnë jetën shoqërore të njeriut me madhështinë e tyre të bukur, dhe ata ishin në përputhje me to dhe të dëshirueshëm për to. Kjo është e sigurt dhe e vërtetuar.

Ndërsa në këtë kohë, distanca midis të vërtetës dhe gënjeshtrës është bërë aq e ngushtë dhe janë aq afër me njëra-tjetrën, sa distanca sup më sup. Është krejtësisht e lehtë të kalosh nga vërtetësia për tek gënjeshtra. Madje gënjeshtra preferohet mbi vërtetësinë për shkak të propagandës politike. Dhe kështu, në qoftë se gjërat më të shëmtuara dhe gjërat më të holla e të bukura shiten së bashku në të njëjtin dyqan për të njëjtin çmim, atëherë me siguri xhevahiri i vërtetësisë dhe i drejtësisë, i cili është më i lartë dhe kalon tek esenca e realitetit, nuk do të sigurohej verbërisht duke u mbështetur tek fjala dhe njohja e dyqanxhiut.

* * *

PËRFUNDIM

Ligjet e sheriatit ndryshojnë sipas shekujve. Në të vërtetë, në një shekull mund të vijnë sheriate e profetë të ndryshëm sipas popujve. Dhe ata kanë ardhur. Ndërsa meqenëse pas Vulës së Pejgamberëve dhe pas misionit të vulës së profetëve a.s.m., Sheriati i tij më i madh është i mjaftueshëm për të gjithë popujt në çdo epokë, asnjë nevojë nuk mbetet më për ligje të ndryshme sheriati. Megjithatë, në çështjet dytësore, nevoja për medh'hebe të ndryshme ka mbetur deri në një far mase. Po, ashtu siç ndryshojnë rrobat me ndryshimin e stinëve dhe ilaçet ndryshojnë sipas gjendjeve, po ashtu ndryshojnë ligjet e sheriatit sipas shekujve dhe urdhërat sipas kapaciteteve të popujve, sepse çështjet dytësore të urdhëresave të Sheriatit shikojnë rrethanat njerëzore; ato vijnë sipas atyre dhe janë si ilaçe.

Në kohën e profetëve të hershëm, meqenëse klasat e njerëzve ishin shumë të largëta nga njëra-tjetra, karakteret e tyre ishin disi të ashpëra e të rënda dhe mendjet e tyre ishin primitive, ligjet e asaj kohe erdhën që të gjitha në forma të ndryshme në mënyra të përshtatshme me kushtet dhe rrethanat e tyre. Madje ndodheshin profetë të ndryshëm dhe ligje sheriati në të njëjtin kontinent dhe në të njëjtin shekull.

Atëherë meqenëse me ardhjen e Profetit të kohës së fundit, njeriu sikur kaloi nga faza fillestare për tek faza dytësore, më e lartë, nga shkolla fillore për tek shkolla e mesme dhe u ngjit për tek shkolla e lartë dhe nëpërmjet ndryshimeve dhe revolucioneve të shumta arriti një pozitë tek e cila të gjithë njerëzit mund të merrnin një mësim të vetëm, të dëgjonin një mësues të vetëm dhe të vepronin në përputhje me një Sheriat të vetëm, nuk mbetet më nevoja për sheriate të ndryshme, as nuk ishte e domosdoshme për të pasur mësues të ndryshëm. Por, për shak se ata nuk ishin të gjithë krejtësisht të të njëjtit nivel dhe nuk vazhduan në të njëjtin lloj të jetës sociale, atëherë shkollat e Sheriatit -medhhebet e fikhut- u bënë të shumta. Në qoftë se, ashtu si studentët e një shkolle të lartë, shumica absolute e njerëzimit do të mund të jetonte me të njëjtin lloj të jetës shoqërore dhe të mund të arrinte të njëjtin nivel, atëherë të gjitha medhhebet -shkollat- do të mund të bashkoheshin. Por ashtu siç nuk e lejojnë këtë gjendjet e botës dhe

natyrat e njerëzve që kanë mbërritur në ato gjendje, po ashtu shkollat e Sheriatit –medh'hebet– nuk mund të jenë një.

Në qoftë se ti thua: E vërteta është një. Si mund të jenë rregullat dhe dispozitat e ndryshme të katër medh'hebeve, dhe ato të dymbëdhjetë shkollave, të vërteta?

Përgjigjja: I njëjti ujë sundon në pesë mënyra të ndryshme sipas shijeve të ndryshme të të sëmurëve dhe gjendjeve të tyre. Kështu që, për njërin uji është ilaç për sëmundjen e tij, dhe sipas mjekësisë përdorimi i tij është "vaxhib", i domosdoshëm. Për një tjetër, është si helm për sëmundjen e tij dhe i dëmshëm, domethënë është "haram" -e ndaluar- nga mjekësia. Për një të sëmurë tjetër ai shkakton një dëm më të vogël dhe është "mekruh" -e papëlqyeshme- nga mjekësia. Për një tjetër uji është i dobishëm dhe pa dëm, dhe sipas mjekësisë ai është "sunnet", -i pëlqyeshëm- për të. Dhe për një tjetër ai nuk është as i dëmshëm, as i dobishëm; ai mund ta pijë atë me shëndet të mirë, dhe për të është "mubah" -i lejueshëm- nga mjekësia.

Kështu, këtu e vërteta u bë e madhe në numër. Të gjitha ato të pesta janë të vërteta. A mund të thuash ti: "Uji është vetëm një ilaç dhe jo tjetër, ose vetëm "vaxhib", dhe se ai nuk sundon në ndonjë mënyrë tjetër e nuk ka ndonjë dispozitë tjetër."

Dhe kështu, rregullat dhe dispozitat Hyjnore, medh'hebet, ndryshojnë me një shtytje nga urtësia Hyjnore; dhe sipas ndjekësve të tyre ato ndryshojnë me të drejtë, qëndrojnë me të drejtë dhe bëhen të dobishme. Për shembull, meqenëse në përputhje me urtësinë Hyjnore dhe me përcaktimin, shumica e atyre që ndjekin imam Shafiun janë më të afërt me jetën e fshatit dhe të nomadizmit se sa Hanefitë dhe janë në mungesë të jetës sociale, gjë e cila e bën komunitetin si një trup i vetëm, secili e reciton suren Fatiha prapa imamit të faljes ndonëse e ndjek atë, në një mënyrë të tillë që shpreh vetë dhimbjet e tij para pranisë së Plotësuesit të nevojave dhe shfaq dëshirat e tij të veçanta. Dhe kjo është absolutisht e drejtë dhe njëkohësisht vetë urtësia e pastër. Sa për ata që ndjekin imam A'dhamin, Ebu Hanife Nuëmanin, ata me shumicën e tyre absolute janë më afër qytetërimit dhe jetës së qytetit dhe janë më të përshtatshëm për jetën sociale, dhe kjo për arsye se shumica e qeverive Islame kanë preferuar e favorizuar këtë medh'heb. Kështu, xhemati i vetëm në namaz bëhet si një indvid i

veçantë, dhe individi i veçantë flet në emrin e të gjithëve, dhe meqenëse të gjithë e vërtetojnë dhe i lidhin zemrat e tyre me të, atëherë fjala e tij bëhet fjala e të gjithëve. Mosleximi i Fatihasë pas imamit në faljen me xhemat, sipas medh'hebit Hanefi, është pikërisht urtësia e pastër dhe pikërisht e drejta e pastër.

Dhe për shembull, meqenëse Sheriati ka vendosur disa pengesa që të ndalojnë natyrat e njerëzve nga tejkalimi i caqeve të tyre, që t'i drejtojë ata me to, që t'i edukojë dhe që të disiplinojë nefsin urdhërues për të liga, sipas medhhebit Shafii, shumica e ndjekësve të të cilit janë fshatarë, gjysmëendacakë dhe të zënë me punë krahu, sipas kësaj shkolle: "Avdesi prishet duke prekur një grua; papastërtia më e vogël është e dëmshme." Ndërsa sipas medhhebit Hanefi, meqenëse shumica e tyre absolute janë përfshirë në jetën shoqërore dhe janë bërë gjysmë të qytetëruar: "Të prekësh një grua –t'ia japësh dorën– nuk e prish avdesin; dhe ka një lejim për një sasi të vogël papastërie."

Dhe kështu, ne do të marrim në konsideratë një punëtor krahu dhe një zyrtar. Punëtori i krahut, për shkak të punës së tij dhe mënyrës së të jetuarit në fshat, zbulohet para përzierjes dhe të qënit në kontakt me gra të huaja dhe rrinë të ulur bashkë rreth një vatre, dhe duke qenë përfshirë në gjëra të papastërta, natyra e nefsit urdhërues për të liga gjen fushë të lirë dhe mund ta sulmojë atë duke tejkaluar kështu limitet e tij. Prandaj, me qëllim që të formojë një pengesë kundra sulmeve të tilla, Sheriati urdhëron lidhur me ta: "Avdeset tuaja do të prishen, mos i prekni gratë (mos ua jepni dorën)!, pasi faljet tuaja do të bëheshin të pavlefshme; dhe mos prekni asgjë që prish avdesin, mos u ndotni!" Dhe një zë qiellor tingëllon në veshët e tij shpirtëror. Ndërsa në përputhje me zakonin e tij social, sipas etikës së përbashkët dhe duke mos u zbuluar, zyrtari me kusht që të jetë i ndershëm e fisnik, nuk e ndot veten e tij me gjëra të papastërta, pasi merr shkaqet e pastërtisë së qytetit.

Prandaj në shkollën Hanefite, sheriati nuk ka shfaqur ashpërsinë e tij dhe qortimin; ai ka treguar anën e tij fakultative, lejuese dhe e lehtëson atë duke i thënë: "Në qoftë se dora jote ka prekur (i ka dhënë dorën) një gruaje të huaj, kjo nuk e prish avdesin tënd", dhe në qoftë se të vjen turp dhe nuk e kryen "istinxhanë" në publik (domethënë, nuk pastrohesh me ujë), nuk ka dëm në të. Një sasi e vogël papastërtie është e lejueshme." Dhe kështu e shpëton atë nga kjo vesvese si dhe e

shpëton atë nga ngurrimi... Kështu, këto dy pika nga oqeani ne i dhamë për ty si shembull.

Edhe ti bëj analogji me ato. Në qoftë se ti do të mundesh, peshoji ato në peshat e Sheriatit në këtë mënyrë, me peshoren e "Sha'raniut."

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ تَمَثَّلَ فِيهِ اَنْوَارُ مَحَبَّتِكَ لِجَمَالِ صِفَاتِكَ وَ اَسْمَائِكَ بِكَوْنِهِ مِرْآةً جَامِعَةً لِتَجَلِّيَاتِ اَسْمَائِكَ الْحُسْنَى وَ مَنْ تَمَرْكَزَ فِيهِ شُعَاعَاتُ مَحَبَّتِكَ لِصَنْعَتِكَ فِى مَصْنُوعَاتِكَ بِكَوْنِهِ اَكْمَلَ وَ اَبْدَعَ مَصْنُوعَاتِكَ وَ صَيْرُورَتِهِ اَنْمُوذَجَ كَمَالاَتِ صَنْعَتِكَ وَ فِهْرِسْتَةَ مَحَاسِنِ نُقُوشِكَ وَ مَنْ تَظَاهَرَ فِيهِ لَطَائِفُ مَحَبَّتِكَ وَ رَغْبَتِكَ لِاِسْتِحْسَانِ صَنْعَتِكَ بِكَوْنِهِ اَعْلَى دَلاَّلِى مَحَاسِنِ صَنْعَتِكَ وَ اَرْفَعَ الْمُسْتَحْسِنِينَ صَوْتًا فِى اِعْلاَنِ حُسْنِ نُقُوشِكَ وَ اَبْدَعِهِمْ نَعْتًا لِكَمَالاَتِ صَنْعَتِكَ وَ مَنْ تَجَمَّعَ فِيهِ اَقْسَامُ مَحَبَّتِكَ وَ اِسْتِحْسَانِكَ لِمَحَاسِنِ اَخْلاَقِ مَخْلُوقَاتِكَ وَ لَطَائِفِ اَوْصَافِ مَصْنُوعَاتِكَ بِكَوْنِهِ جَامِعًا لِمَحَاسِنِ الْاَخْلاَقِ كَافَّةً بِاِحْسَانِكَ وَ لِلَطَائِفِ الْاَوْصَافِ قَاطِبَةً بِفَضْلِكَ وَ مَنْ صَارَ مِصْدَاقًا صَادِقًا وَ مِقْيَاسًا فَائِقًا لِجَمِيعِ مَنْ ذَكَرْتَ فِى فُرْقَانِكَ اِنَّكَ تُحِبُّهُمْ مِنَ الْمُحْسِنِينَ وَ الصَّابِرِينَ وَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُتَّقِينَ وَ التَّوَّابِينَ وَ الْاَوَّابِينَ وَ جَمِيعِ الْاَصْنَافِ الَّذِينَ اَحْبَبْتَهُمْ وَ شَرَّفْتَهُمْ لِمَحَبَّتِكَ فِى فُرْقَانِكَ حَتَّى صَارَ اِمَامَ الْحَبِيبِينَ لَكَ وَ سَيِّدَ الْمَحْبُوبِينَ لَكَ وَ رَئِيسَ اَوِدَّائِكَ وَ عَلَى آلِهِ وَ اَصْحَابِهِ وَ اِخْوَانِهِ اَجْمَعِينَ

آمِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[524]

O Zot! Jepi bekime e paqe atij i cili mishëronte në qënien e vet dritat e dashurisë Tënde, nëpërmjet bukurisë së atributeve dhe Emrave të Tua. I cili ishte një pasqyrë gjithëpërfshirëse për shfaqjen e Emrave të Tu të bukur; në qënien e të cilit ishin fokusuar rrezet e dashurisë Tënde drejt artit në krijesat e Tua, më të plotit dhe më të mrekullueshmit të artifakteve të Tua, i cili ishte një shembull i plotësimeve të artit Tënd dhe një indeks i bukurive të skalitjeve të Tua; i cili shfaqi dhe dëshirën Tënde që arti yt të vlerësohet; lajmëtarit më të lartësuar të bukurisë së artit Tënd, i cili shpalli zërin më të lartë, admirimin për bukurinë e skalitjeve të Tua; vlerësuesit më të mahnitshëm i artit Tënd, i cili grumbulloi bashkë në qënien e tij shumëllojshmërinë e dashurisë Tënde dhe vlerësimin Tënd për moralet e mira të krijesave të Tua dhe për hollësitë e atributeve të Tua.

Duke përfshirë të gjithë moralin e mirë nëpërmjet favorit Tënd dhe të gjitha hollësitë e atributeve të bukura nëpërmjet mirësisë Tënde, i cili ishte kriteri më i lartë dhe peshorja e çdo gjëje që Ti e përmend në kriterin Tënd të dallimit të së vërtetës dhe të shtrembërës, Kur'anin, Ti i do ata që janë të drejtë, të duruar, besimtarë, ata që të kanë frikë Ty, që kthehen tek Ti, dhe të cilët pendohen, dhe të gjithë klasat e atyre të cilët Ti i deshe dhe i nderove me dashurinë Tënde në kriterin Tënd të dallimit të së vërtetës nga e shtrembëra, deri sa ata u bënë si udhëheqës të atyre të cilët Ti i do, dhe prijësit të të dashurve të Tu dhe kryetarit të atyre që duhen prej Teje, dhe jepu bekime e paqe të gjithë familjes së tij dhe sahabëve dhe vëllezërve, Amin. Nëpërmjet mëshirës Tënde, o Mëshiruesi më i madh!

* * *

[524] Kur'an, 2: 32

SHTOJCA E FJALËS SË NJËZET E SHTATË

LIDHUR ME SAHABËT E NDERUAR

يَا رَسُولَ اللّٰهِ چه بَاشَدْ چُونْ سَگِ اَصْحَابِ كَهْفْ
دَاخِلِ جَنَّتْ شَوَمْ دَرْ زُمْرَهِ اَصْحَابِ تُو

اُو رَوَدْ دَرْ جَنَّتْ مَنْ دَرْ جَهَنَّمْ كَیْ رَوَاسْتْ
اُو سَگِ اَصْحَابِ كَهْفْ مَنْ سَگِ اَصْحَابِ تُو

Ashtu si Mevlana Xhami edhe unë gjithashtu them:

"O i dërguar i All-llahut! Nuk do të ishte e dëmshme në qoftë se do të hyja në Xhennet me ata që hyjnë në të, ashtu si qeni i shokëve të shpellës në grupin e shokëve të tu të hershëm."

A është e drejtë që qeni i tyre të jetë në Parajsë ndërsa unë të jem në Ferr? Ai ishte qeni i shokëve të shpellës, unë jam qeni i sahabëve të Tu."

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ اَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ

Me Emrin e Tij, të Cilit i takon lartësimi e lavdërimi. Dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë lartësinë e Tij."

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Muhammedi a.s.m. është i dërguari i All-llahut dhe ata që janë me të janë më të ashpër ndaj mohuesve (të All-llahut) dhe të mëshirshëm ndërmjet tyre.[525] deri në fund...

[525] Kur'an 48:29

Ju pyesni: Ndodhen disa rrëfenja të cilat thonë: "Në kohën kur përhapen bidatet, risitë, disa nga njerëzit e drejtë midis besimtarëve dhe ata të cilët e kanë frikë Zotin xh.sh. do të jenë në një shkallë me sahabët, ose madje do t'i kalojnë ata." A janë të shëndosha këto rrëfenja? Dhe në qoftë se janë kështu, cili është kuptimi i vërtetë i tyre?

Përgjigjja: Konsensusi i Sunitëve, Ehli-Sunneh vel xhemaah, është provë e sigurt se sahabët e nderuar janë më të virtytshmit e njerëzimit pas pejgamberëve, paqja dhe bekimet e Zotit xh.sh. qofshin mbi ta.

E vërteta prej atyre rrëfenjave ka të bëjë me virtytet e vogëla e të pjesshme dhe jo me virtytet e përgjithshme, sepse në virtytet e vogëla dhe në plotësimet e veçanta një cilësi mund të vlerësohet e preferueshme mbi atë që është më e lartë dhe në fakt më e preferueshme. Por nga këndvështrimi i virtytit të përgjithshëm, sahabët nuk mund të arrihen. Ata janë subjekt i vlerësimit Hyjnor në fund të sures El-Fet'h, dhe janë vlerësuar e lavëdruar në Teurat, Inxhil e në Kur'an. Për tani, ne do të shpjegojmë tre pika urtësie lidhur me këtë të vërtetë, të cilat përmbajnë tre arsye, prej shumë arsyesh e shembujsh urtësie.

Shembulli i parë i urtësisë: Të jesh në shoqërimin e profetit a.s.m. është një elikzir i tillë që, ai i cili e përjeton atë për një minut, merr dritat e realitetit që ka barazpeshën e një udhëtimi shpirtëror që zgjat për shumë vite, sepse në bisedim me profetin a.s.m. ndodhet reflektimi dhe të qënit i ngjyrosur me ngjyrën e realitetit. Është e njohur mirë se nëpërmjet reflektimit, ndjekjes dhe imitimit dhe nëpërmjet Dritës së Lartë të Profetësisë mund të arrihet në nivele e në shkallë të larta dhe në pozitën më të lartë ashtu si një shërbëtor i mbretit, i cili nëpërmjet besnikërisë së sovranit të tij dhe duke e ndjekur atë, ngjitet në një pozitë që është e tillë saqë nuk mund ta arrijnë atë as komandantët e mbretit dhe as emirët e tij. Për shkak të këtij misteri, Evlijatë më të mëdhenj nuk mund ta arrijnë nivelin e sahabëve. Madje edhe sikur të nderoheshin disa herë evlijatë e drejtë me shoqërimin e profetit a.s.m. në gjendje zgjimi, ashtu si Xhelalud-din Sujuti, për shembull, dhe të nderoheshin me takimin e tij në gjendje zgjimi në këtë botë, ata përsëri nuk do të mund t'i arrinin sahabët, sepse bisedimi i sahabëve, nëpërmjet dritës së profetësisë së Muhammedit a.s.m. është brenda tij si **"Profet"**, por sahabët e Profetit bashkëbisedonin me të në gjendjen e qënies së tij profet dhe i dërguar. Sa për shikimin e evlijave Të Dërguarin Fisnik

a.s.m. pas vdekjes së tij, ai është një bisedim nëpërmjet dritës së shenjtërisë së Muhammedit a.s.m.; domethënë, përfaqësimi dhe shfaqja e profetit a.s.m. tek shikimi i tyre është vetëm për sa ka të bëjë me shenjtërinë e Muhammedit a.s.m. dhe jo në lidhje me "Profetësinë". Meqenëse çështja është kështu, ndonëse shumë më i lartë është niveli i profetësisë mbi atë të shenjtërisë, do të ishte e domosdoshme të bëhej një dallim ndërmjet atyre dy bisedimeve në atë shkallë.

Me qëllim që të sqarohet se çfarë elikziri i ndritshëm e i jashtëzakonshëm dhe çfarë drite të madhe ka bisedimi i profetit a.s.m., do të mjaftonte vërejtja e mëposhtme: Një njeri primitiv aq zemërgur e i egër i cili varrosi vajzën e tij të gjallë me dorën e tij, erdhi dhe u nderua me bisedimin e profetit për një orë, dhe fitoi një mirësi dhe mëshirë të tillë, saqë ai kishte frikë të vriste edhe një milingonë. Edhe një njeri injorant e i paqyterëruar, bisedonte me profetin për një ditë, dhe atëherë, ai do të shkonte nëpër vende si Kina e India dhe u jepte mësim për realitetet popujve të qytetëruar dhe i udhëzonte ata në plotësimet.

Arsyeja e dytë: Siç është provuar dhe shpjeguar në diskutimin e shtjellimit të Ixhtihadit në Fjalën e Njëzet e Shtatë, shumica absolute e sahabëve ishin në nivelin më të lartë të plotësimeve njerëzore, sepse në atë kohë në Revolucionin e fuqishëm të Islamit, e mira dhe e vërteta u shfaqën me të gjithë bukurinë e tyre, ndërsa e keqja dhe gënjeshtra u shfaqën me të gjithë shëmtinë e tyre, sa që njeriu gati i prekte me dorë dhe ato ndjeheshin fizikisht. Një ndryshim i tillë ishte i dukshëm midis të mirës dhe të keqes dhe një distancë e tillë u hap midis të vërtetës dhe gënjeshtrës aq sa distanca ndërmjet imanit dhe mohimit, madje sa ajo ndërmjet Xhennetit dhe Xhehennemit.

Sigurisht, sahabët të cilët nga natyra poseduan ndjenja të larta, që u robëruan e u joshën nga morali më i lartë, dhe që u prirën e anuan drejt dinjitetit dhe virtytit, nuk do t'i shtrinin me dëshirë duart e tyre tek e keqja dhe tek gënjeshtra dhe të binin tek niveli i Musejleme Gënjeshtarit dhe tek shprehjet e tij të ulëta, i cili ishte lajmëtari i gënjeshtrës, i së keqes, i të pavërtetave dhe mishëruesi i tyre.

Karakteret e sahabëve kërkonin e synonin të shikonin rangun tek i cili ishin plotësimet e të Dashurit të All-llahut a.s.m. i cili ishte lajmëtari dhe mishërimi i vërtetësisë, i të mirës dhe i të drejtës, ata nxituan në këtë rrugë me të gjithë fuqinë dhe me përpjekjen e tyre.

Për shembull, ndonjëherë ndodh që në tregun e qytetërimit njerëzor dhe në dyqanin e jetës sociale njerëzore, pa menduar blerjen e tyre, gjithkush ikën me neveri nga rezultatet e tmerrshme dhe nga pasojat e shëmtuara të disa gjërave, ashtu si të ikurit nga helmi vdekjeprurës. Ndërsa rezultatet e bukura dhe pasojat e vlefshme të disa gjërave të tjera të mira dhe të mallrave jolëndore në të njëjtin treg tërheqin shikimin e përgjithshëm, sikur ato të ishin ilaçe të dobishme për sëmundjet e shoqërisë dhe si një brilant, prandaj përpiqen drejt tyre për t'i blerë aq sa kanë mundësi ata që kanë prirje të natyrshme për të mirën dhe drejtësinë.

Po kështu, në Epokën e Lumturisë dhe në më të mirin e shekujve u shfaqën në tregun e jetës sociale njerëzore disa çështje. Atëherë është e vetëkuptueshme se Sahabët e nderuar do të përpiqeshin për të shkuar drejt vërtetësisë, të mirës dhe të drejtës meqenëse ata posedonin natyra të pastërta dhe veçori të lavdërueshme; gjithashtu është e vetëkuptueshme se Sahabët do të iknin me neveri dhe do t'u shmangeshin të gjithë atyre gjërave të cilat shfaqnin rezultate të rënda dhe mjerimin në dynja dhe në Ahiret të tilla, si: gënjeshtra, e keqja, mosbesimi dhe mjerimi i përjetshëm; Ata u kthyen drejt Profetit më të nderuar a.s.m. dhe iu shmangën loleve të poshtëruar të Musejleme Gënjeshtarit i cili përfaqëson gënjeshtrën, të keqen dhe të kotën.

Por, megjithatë, me kalimin e kohës, distanca ndërmjet të vërtetës dhe gënjeshtrës gradualisht dhe shkallë-shkallë është zvogëluar derisa ka arritur të bëhet e ngushtë sa supi me supin duke u shitur së bashku në të njëjtin dyqan dhe moralet shoqërore u prishën. Propaganda politike e ka shtuar fshehjen e shëmtisë së gënjeshtrës së tmerrshme dhe mbulimin e bukurisë së ndritshme të vërtetësisë. Kush mund ta arrijë fuqinë, qëndrueshmërinë e karakterit dhe takvanë e sahabëve në çështjet e drejtësisë, vërtetësisë, lartësisë dhe të sigurisë së besimit, apo të kalojnë nivelin e tyre? Unë do të shpjegoj diçka që m'u shfaq e cila do të sqarojë e ndriçojë një anë të kësaj çështje.

Ajo është kështu:

Në një kohë, në zemrën time m'u shfaq një pyetje, ajo është: Përse individë të çuditshëm, si Muhjiddin Ibn Arabi, nuk mund ta arrijnë nivelin e sahabëve? Atëherë, ndërsa duke thënë: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلَى

"Subhane Rabbijel A'la" -lavdia i takon Zotit tim të lartë- gjatë faljes në sexhde, kuptimi i frazës m'u shfaq, jo në kuptimin e saj të plotë, por realiteti i saj pjesërisht u bë i dukshëm për mua. Unë thashë me zemër:

"Ah sikur ta kryeja njërën nga pesë faljet e përditshme në të njëtën mënyrë, ajo do të ishte më e mirë se sa adhurimi i një viti të plotë prej nafileve." Pastaj menjëherë pas faljes kuptova se ai mendim dhe ajo gjendje ishin përgjigjje për pyetjen time dhe udhëzim duke treguar se shkalla e sahabëve në adhurim nuk mund të arrihet. Kjo, për arsye se ndryshimin e madh shoqëror të cilin e shkaktoi Kur'ani i gjithurtë me dritat e tij vezulluese, i bëri të kundërtat të dalloheshin nga njëra-tjetra; kështu të këqiat me të gjitha llojet e errësirave të tyre u vunë përballë të mirës dhe plotësimeve dhe përballë të gjitha dritave dhe rezultateve të tyre. Në një kohë të tillë emocionuese e tronditëse, të gjitha tesbihatet për Zotin dhe recitimet e Emrave të Tij shprehën të gjitha nivelet e kuptimeve të tyre në mënyrë të freskët e të re. Gjithashtu nën përplasjen e atij revolucioni të madh të gjitha shqisat dhe aftësitë e holla të njerëzve, madje edhe aftësitë si ato të përfytyrimit dhe të imagjinatës, në një gjendje të zgjuar e të vetëdijshme morën kuptime të shumta prej atyre recitimeve dhe lavdërimeve në përputhje me vetë perceptimet e tyre, i përthithën ato e i bënë për vete.

Kështu, për shkak të kësaj urtësie, kur sahabët e nderuar, shqisat e të cilëve u zgjuan dhe aftësitë e tyre të holla u ngjallën, i shprehën ato fjalë të bekuara duke përfshirë dritat e besimit dhe të lavdërimeve, vepruan kështu me të gjithë kuptimin e tyre dhe morën pjesë në to me të gjitha shqisat e tyre. Megjithatë, pas atij revolucioni e ndryshimi rrënjësor, aftësitë e holla u mbytën gradualisht në gjumë dhe shqisat ranë nga realitetet për në pakujdesi; ashtu si frutat, nën perden e të zakonshmes, ato fjalë të bekuara kanë humbur gradualisht butësinë dhe freskinë e tyre; ato sikur u bënë të thata nëpërmjet ajrit të cektësisë dhe veçse një njomësi e vogël ka mbetur, dhe kjo do të mund t'i kthehej gjendjes së saj të mëparshme vetëm se nëpërmjet një kirurgjije të shpejtë të një lloji reflektimi dhe arsyetimi. Kështu, për shkak të kësaj, një tjetër mund ta arijë për dyzet ditë, madje për dyzet vjet, virtytin dhe nivelin që arriti sahabeja për dyzet minuta. Kjo ndodh për hir të bisedimit me Profetin a.s.m..

Arsyeja e tretë: Siç është provuar në Fjalët e Dymbëdhjetë, Njëzet e Katër dhe Njëzet e Pesë, krahasimi i profetësisë me shenjtërinë është ai i vetë diellit me imazhin e diellit, ashtu siç shfaqet në pasqyra. Dhe kështu, lartësia e rangut të shërbëtorëve në sferën e profetësisë, të cilët janë sahabët që ishin yjet më të afërm të atij Dielli rrezatues, dhe lartësia e nivelit të tyre është më e lartë se sa ajo e evlijave të drejtë. Krahasimi është si lartësia e shkallës së pofetësisë me atë të shenjtërisë. Madje edhe në qoftë se ndonjëri nga evlijatë do të fitonte shkallën e shenjtërisë më të madhe, e cila është shkalla e trashëgimisë së profetësisë dhe e të vërtetave dhe e shenjtërisë së sahabëve, përsëri ai nuk mund të arrijë rangun e sahabëve të parë. Ne do të tregojmë tre aspekte midis aspekteve të shumta të kësaj Arsyes së tretë.

Aspekti i parë: Sahabët nuk mund të arrihen në ixhtihad, domethënë në nxjerrjen e përfundimeve, rregullave dhe të urdhëresave, domethënë për të kuptuar se çfarë e kënaq Zotin xh. sh. nga Fjala e Tij, sepse ai ndryshim apo revolucion i madh Hyjnor i cili ndodhi në atë kohë, vërtitej rreth kënaqësisë së Zotit xh.sh., nëpërmjet kuptimit të rregullave dhe urdhëresave të Tij Hyjnore. Të gjitha mendjet ishin të hapura dhe të orientuara për të kuptuar dispozitat e fshehura të sheriatit. Të gjitha zemrat ishin të etura për të ditur se ***"Çfarë dëshiron Krijuesi ynë nga ne?"***

Kështu të gjitha bisedimet dhe diskutimet që ndodhën në atë kohë përmbanin këto kuptime dhe rrethanat e ngjarjet u zhvilluan në dritën e këtyre. Dhe kështu, meqenëse çdo gjë dhe të gjitha situatat, diskutimet, bisedimet dhe historitë ndodhën në një mënyrë të tillë që të udhëzonin tek ato kuptime dhe tregonin për to dhe, meqenëse kjo plotësoi aftësitë e sahabëve dhe ndriçoi mendjet e tyre dhe, meqenëse aftësia e tyre për ixhtihad ishte e gatshme për t'u ndezur ashtu si një shkrepëse, atëherë dikush në këtë kohë me zgjuarsinë dhe aftësinë e sahabëve nuk mund të arrijë për dhjetë vjet, ose ndoshta për njëqind vjet, nivelin e ixhtihadit që sahabët e arritën për një ditë ose për një muaj, sepse shikimet në kohën aktuale janë drejtuar tek lumturia e kësaj bote në vend të lumturisë së përjetshme të Ahiretit. Vëmendja dhe shikimi i njerëzimit është kthyer tek qëllime të ndryshme. Meqenëse lufta për mjetet e jetesës bashkë me mungesën e mbështetjes tek Zoti e kanë çoroditur shpirtin, filozofia natyraliste dhe materialiste e kanë verbuar mendjen, dhe ashtu si ambienti shoqëror e njerëzimi që nuk e forcojnë

mendjen e një individi dhe kapacitetin në çështjen e interpretimit të Sheriatit në ixhtihad, po ashtu ai ambient e ngatërron më keq atë dhe e shpërndan.

Ne sollëm një krahasim lidhur me shtjellimin e ixhtihadit tek fjala e Njëzet e Shtatë midis Sufjan Ibn Ujejne dhe një tjetri që është në nivelin e zgjuarsisë së tij në këtë kohë, dhe e përmblodhëm krahasimin duke thënë se ajo fuqi ixhtihadi, të cilën e fitoi Sufjani për dhjetë vjet, nuk mund ta fitojë një tjetër, në këtë kohë me nivelin e zgjuarsisë së tij, për njëqind vjet.

Aspekti i dytë: Niveli i sahabëve për sa ka të bëjë me afërsinë e tyre ndaj Zotit xh.sh. nuk mund të arrihet me këmbët e shenjtërisë, sepse All-llahu xh.sh. është pafundësisht afër nesh; më afër nesh se sa çdo gjë, por ne jemi pafundësisht larg prej Tij. Afrimiteti Hyjnor mund të fitohet në dy mënyra:

E para: është nëpërmjet zbulimit të afërsisë Hyjnore ndaj robit. Atëhere afërsia e profetësisë për tek Ai xh.sh. rrjedh nga ky zbulim. Sahabët e nderuar meqenëse janë trashëgimtarët e profetësisë dhe të bisedimit me Profetin a.s.m. e arrijnë këtë mister dhe nderohen me këtë zbulim.

E dyta: është të kalosh shkallët e largësisë sonë prej All-llahut dhe të nderohesh deri në një far mase me afërsinë Hyjnore, shumica e udhëtimit shpirtëror të shenjtërisë buron prej kësaj, dhe ndriçimi nëpërmjet vetes dhe nëpërmjet botës së jashtme vepron në këtë mënyrë.

Kështu, **mënyra e parë** e cila është zbulim i afërsisë Hyjnore domethënë afrimi i Zotit me robin është thjesht dhuratë prej Tij xh.sh. dhe jo fitim, është tërheqje Hyjnore, dhe tërheqja e të Gjithëmëshirshmit të Vetëm, dhe është të qënit i dashur prej Tij. Rruga është e shkurtër, por shumë e qëndrueshme, shumë e lartë, shumë e pastër dhe pa hije. Ndërsa **mënyr**a **tjetër** e afrimitetit me Zotin xh.sh. fitohet, është e gjatë dhe me hije. Dhe pavarësisht se çudirat e saj të jashtëzakonshme janë të shumta, ajo nuk mund ta arrijë mënyrën e parë për sa i përket vlerës dhe afërsisë Hyjnore.

Për shembull, ndodhen dy rrugë për ta arritur të djeshmen:

E para: *ë*shtë mosnënshtrimi ndaj rrjedhës së kohës dhe zhveshja nga ngjarjet e kohës nëpërmjet një fuqie të shenjtë, është ngjitja mbi kohën, dhe shikimi i të djeshmes të pranishme si e sotmja.

E dyta: është të kalosh distancën e një viti, të udhëtosh e të kthehesh dhe ta takosh të djeshmen përsëri. Por, megjithatë, e djeshmja nuk mund të mbahet në dorë; ajo e lë njeriun dhe largohet... Në të njëjtën mënyrë, ndodhen dy mënyra kalimi nga e jashtmja për tek realiteti.

E para, është tërheqja dhe të çuarit drejtpërdrejt tek realiteti pa hyrë në botën e ndërmjetme (Berzah) të tarikatit Sufi, për të gjetur realitetin pikërisht brenda të jashtmes së shikuar.

E dyta, është të kalosh përmes shumë shkallëve nëpërmjet udhëtimit shpirtëror.

Në të vërtetë, evlijatë janë të suksesshëm në asgjësimin dhe për vrasjen e nefsit urdhërues për të liga; por ata përsëri nuk mund t'i arrijnë sahabët, sepse meqenëse shpirtërat e sahabëve qenë pastruar e dëlirësuar nëpërmjet shumë aftësive brenda nefsit, ata shfaqën në një shkallë të lartë llojet e adhurimit, të falënderimit dhe të lavdërimit. Ndërsa adhurimi i evlijave pasi të jetë asgjësuar nefsi, bëhet i lehtë e i kollajshëm.

Aspekti i tretë: Sahabët nuk mund të arrihen lidhur me veprat e virtytshme, me punët e mira dhe me virtytin që i përket botës tjetër, sepse ashtu si në disa rrethana në një pozicion të frikshëm e të rëndësishëm, një ushtar mund të fitojë për vrojtimin në një orë shpërblimin e adhurimit të një viti, dhe në qoftë se goditet nga një plumb në një minut të vetëm, ai ngjitet në një shkallë që nuk mund të arrihet në shkallët e shenjtërisë të paktën për dyzet ditë ose dyzet vjet. Po kështu është çështja me xhihadin e sahabëve në themelimin e shtyllave të Islamit, në përhapjen e dekreteve të Kur'anit dhe në shpalljen e luftës nga ana e tyre ndaj të gjithë botës për Islamin ishte një shkallë aq e lartë dhe një shërbim aq i madh saqë të tjerët nuk mund ta arrijnë një minutë të vetëm të saj për një vit.

Madje mund të thuhet se në atë shërbim të shenjtë të gjithë minutat e tyre ishin si minuti në të cilin ra dëshmor ushtari. Të gjitha orët e tyre

ishin si vrojtimi për një orë i një ushtari besnik në një pozicion të frikshëm në të cilin puna është e pakët, veçse ama shpërblimi është i madh dhe vlera është e lartë. Po! Meqenëse sahabët përfaqësojnë gurin e parë dhe formuan rreshtin e parë në themelimin e Islamit dhe në përhapjen e dritave të Kur'anit, në përputhje me misterin, اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ *'shkaku është si vepruesi'*, një pjesë e të gjitha veprave të mira prej të gjithë ummetit Islam u kalon atyre. Ummeti Islam thotë në mënyrë të përsëritur:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَاَصْحَابِهِ

"O Zot! Jepi bekime shkëlqesisë sonë Muhammedit a.s.m. dhe familjes së tij dhe sahabëve", kjo tregon se sahabët marrin një pjesë të veprave të mira të të gjithë Ummetit.

Për më tepër, ashtu si një veçori e vogël e rëndësishme në rrënjën e një peme e cila merr një formë të madhe në degët e pemës, atëherë ajo veçori në rrënjë është më e madhe se sa më e madhja e degëve, dhe ashtu si një dalëz -gungë, xhungë- e vogël në fillim e cila gradualisht formon një masë të madhe në fund; dhe ashtu si shtimi i pakët në pikën e qendrës, sikur edhe sa maja e gjilpërës, mund të bëhet më shumë se një metër tek perimetri i rrethit, po ashtu, si këto katër shembuj; ***meqenëse sahabët ishin nga rrënjët dhe nga themelet e pemës së ndritshme të Islamit, ishin në fillimin e rreshtave ndriçues të strukturës së Islamit, ishin midis udhëheqësve të ummetit Islam, ishin të parët e numrit të tyre dhe, meqenëse ata ishin afër qendrës së Diellit të Profetësisë dhe Llambës së Realitetit, atëherë një punë e pakët prej tyre është e madhe dhe një shërbim i vogël që ata bëjnë, është i shumtë dhe madhështor. Atëherë për t'i arritur ata, njeriu duhet të jetë një sahabe i vërtetë.***

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِى قَالَ اَصْحَابِى كَالنُّجُومِ بِاَيِّهِمْ اِقْتَدَيْتُمْ اِهْتَدَيْتُمْ وَ خَيْرُ الْقُرُونِ قَرْنِى وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

O Zot! Jepi bekime shkëlqesisë sonë Muhammedit a.s.m. i cili tha: "Sahabët e mi janë si yjet, cilindo që mund të ndiqni prej tyre, ju jeni të drejtuar", dhe 'më i miri i shekujve është shekulli im' dhe jepi bekime edhe familjes dhe sahabëve, dhe jepu atyre paqe.

"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[526]

* * *

Pyetje: *Thuhet se:* ***"Sahabët e shikuan Profetin Muhammed*** *a.s.m.* ***me sy dhe pastaj ata e besuan dhe e vërtetuan. Ndërsa ne e kemi besuar pa e pasë shikuar me sy, atëherë besimi ynë është më i fuqishëm se sa besimi i tyre. Gjithashtu ndodhen rrëfenja që e mbështesin këtë që mendojmë ne, forcën e besimit tonë?"***

Përgjigjja: Në atë kohë, kur të gjitha idetë ishin kundërshtare dhe armiqësore ndaj të vërtetave të Islamit, sahabët formuan një besim të tillë –ndonjëherë vetëm duke shikuar formën njerëzore të Profetit a.s.m. dhe pa parë prej tij mrekulli– sa që atë besim nuk mund ta lëkundnin të gjitha ato ide të përgjithshme kundërshtuese ndaj Islamit, madje ato nuk shkaktuan as edhe dyshimin më të vogël apo pështpëritjen tek sahabët. Kurse ju tani e krahasoni besimin tuaj me besimin e sahabëve.

Ndërsa ju, ndonëse nuk e keni parë formën e tij të jashtme dhe personalitetin e tij njerëzor i cili është si bërthama e pemës Tuba e profetësisë së Tij, mendimet e botës së Islamit e mbështesin imanin tuaj dhe e përfocojnë, pavarësisht se ju e shikoni me syrin e mendjes personalitetin kolektiv të Profetit Muhammed a.s.m. i ndriçuar me dritat e Islamit dhe me të vërtetat e Kur'anit, atë personalitet të rrethuar nga një mijë mrekullitë e tij të vërtetuara... Ku është besimi juaj, i cili bie në dritaren e dyshimeve thjesht me fjalën e një filozofi materialist evropian!.. Dhe ku është besimi i sahabëve i cili ishte si një mal i lartë dhe që nuk lëkundej përballë sulmeve të të gjithë botës së mosbesimit, të krishterëve, çifutëve dhe filozofëve... Dhe o ti që ke një pretendim të tillë! Ku është besimi yt i dobët i cili nuk ka fuqi madje të kryejë

[526] Kur'an, 2: 32

plotësisht detyrimet -farzet- i krahasuar me forcën dhe me fuqinë e besimit të tyre, me devocionin e tyre të madh dhe me drejtësinë e tyre të plotë që arriti në shkallën e Ihsanit -përsosmërisë së besimit!..

Ndërsa hadithi, kuptimi i të cilit është: *"Ata të cilët, në fundin e kohës, nuk më kanë parë mua dhe më kanë besuar, janë më të mirë se ju"*, i referohet virtyteve të veçanta; ai u përket disa individëve të veçantë. Ndërsa diskutimi ynë është lidhur me virtytet e përgjithshme dhe i referohet shumicës absolute.

Pyetja e dytë: Ata thonë se Evlijatë e drejtë dhe njerëzit e plotësimit e braktisën botën, hoqën dorë nga dynjaja dhe iu shmangën asaj duke iu referuar hadithit i cili thotë: ***'Dashuria e kësaj bote është burimi i të gjitha të këqiave'***. Ndërsa sahabët ishin shumë të përfshirë në çështjet e dynjasë, iu afruan atyre dhe nuk i lanë, madje një grup prej tyre parakaloi edhe njerëzit e qytetërimit lidhur me marrjen e kërkesave të kësaj bote; Atëherë si thua ti që edhe më i vogëli prej sahabëve të tillë kishte vlerë më të madhe se sa shenjtori më i madh?

Përgjigjja: Ne e kemi provuar në mënyrën më vendimtare në Vendqëndrimin e Dytë dhe të Tretë të Fjalës së Tridhjetë e Dytë se dynjaja ka tri fytyra, dhe të duash fytyrën e dynjasë e cila shikon tek Ahireti dhe fytyrën që shikon tek Emrat e bukur, nuk është shkaku i mangësisë por boshti i plotësimit dhe i arritjes, dhe sa më larg të shkojë njeriu në ato dy fytyra, aq më larg e thellë futet ai në adhurim dhe në njohjen e Zotit xh.sh.. Kështu dynjaja e sahabëve ishte orientuar tek ato dy fytyra. Ata e shikuan dynjanë si një fushë e lërueshme e ahiretit, ku mbollën dhe korrën. Ata e konsideruan dynjanë dhe qëniet brenda saj si pasqyra që reflektojnë shfaqjet e Emrave Hyjnorë, dhe i shikuan ato me dëshirë e përmallim të madh. Sa për përkohshmërinë e dynjasë, ajo është fytyra e saj e përkohshme; është fytyra e tretë e cila shikon tek dëshirat e ulëta të njeriut.

Pyetja e tretë: Tarikatet Sufi janë rrugët që të çojnë tek realiteti. Disa heronj dhe udhëheqës të tarikatit Nakshibendi, i cili pretendohet të jetë rruga më e famshme, më e larta dhe më e gjëra midis rrugëve të sufizmit, kanë përcaktuar e përkufizuar bazat e saj, siç vijon: Ata thonë:

دَرْ طَرِيقِ نَقْشِبَنْدِى لاَزِمْ آمَدْ چَارْ تَرْكْ
تَرْكِ دُنْيَا تَرْكِ عُقْبَى تَرْكِ هَسْتِى تَرْكِ تَرْكْ

"Në tarikatin Nakshibendi duhet të braktisen katër gjëra: të braktisësh dynjanë që të mos e bësh atë pikërisht qëllimin; të braktisësh Ahiretin për llogari të nefsit; të braktisësh nefsin, domethënë ta harrosh atë, pastaj braktisja. Domethënë, të mos mendosh me këtë braktisje, me qëllim që të mos biesh në pëlqimin e vetes dhe në krenari. Kjo do të thotë se njohja e vërtetë e Zotit xh.sh. dhe plotësimet njerëzore arrihen duke braktisur çfarë është, përveç Zotit xh.sh.?

Përgjigjja: Në qoftë se njeriu do të ishte thjesht dhe vetëm zemër, atëherë do të ishte e domosdoshme që të braktisje gjithçka përveç Zotit të Gjithëfuqishëm dhe madje t'i braktisje edhe Emrat dhe Atributet Hyjnorë dhe ta lidhje zemrën vetëm me Esencën Hyjnore, por njeriu ka shumë shqise dhe aftësi të holla të ngarkuara me detyra, si mendjen, shpirtin, nefsin, misterin edhe shumë të tjera. Njeri i plotë është ai i cili, ashtu si sahabët e nderuar, i shtyn ato shqisa të holla drejtë realitetit në mënyra të ndryshme adhurimi të veçanta për to, që marshon heroikisht, **si sahabët**, në një arenë të gjërë dhe në mënyrë të pasur e të fortë drejt qëllimit, me zemrën si një komandant dhe me ushtarët e aftësive të holla. Përndryshe, zemra po të braktiste ushtarët e saj me qëllim që të shpëtonte vetëm vetveten dhe të vazhdonte me të, kjo nuk do të ishte krenari, por shkaku i dëshpërimit.

Pyetja e katërt: Prej nga buron pretendimi i epërsisë ndaj sahabëve të nderuar? Dhe kush janë ata që e shkaktojnë këtë pretendim dhe përse bëhet kjo çështje subjekt debati në këtë kohë si dhe nga buron pretendimi për qënien të barabartë me interpretuesit e mëdhenj të Sheriatit, pra me muxhtehidët?

Përgjigjja: Ka dy grupe që i diskutojnë këto çështje. Disa janë dijetarët e pastër e të sinqertë fetarë, dhe burrat e fesë, të cilët duke parë disa hadithe, hapin diskutime të thella me qëllim që të nxisin e t'u japin zemër njerëzve të devotshëm dhe të drejtë në këtë kohë. Ne nuk kemi ndonjë gjë për t'u thënë atyre. Ata janë pak, bëhen të vetëdijshëm dhe zgjohen shpejt.

Grupi tjetër përbëhet nga njerëz jashtë mase mendjemëdhenj, që u pëlqen shumë vetja të cilët dëshirojnë të përhapin mohimin e tyre ndaj medhhebeve të fikhut, shkollave të Sheriatit, duke pretenduar se janë në nivelin e Muxhtehidëve të Mëdhenj, madje e kalojnë mëtej pafesinë e tyre duke pretenduar se ata janë në nivelin e sahabëve të nderuar.

Sepse, **së pari,** ata njerëz çudhëzimi janë bërë të shthurur dhe janë bërë të lëshuar e të mësuar pas shthurjes e prishjes dhe nuk mund t'i lënë ato gjëra me të cilat ata janë mësuar dhe nuk mund t'i kryejnë detyrat e Sheriatit, të cilat janë një pengesë për atë shthurje e zvetënim. Me qëllim që të gjejnë një pretekst për veten e tyre, ata thonë: "Këto çështje mund të interpretohen. Këto janë çështje ixhtihadi dhe medhhebet -shkollat e fikhut- kanë pikëpamje të kundërta në këto çështje; muxhtehidët, interpretuesit e sheriatit janë njerëz si ne, dhe mund të bëjnë gabime. Atëherë, ashtu si ata, edhe ne gjithashtu mund të bëjmë ixhtihad dhe të kryejmë adhurimin ashtu si të dëshirojmë. Përse ne duhet të jemi të detyruar që t'i ndjekim ata?" Kështu, për shkak të pështpëritjeve djallëzore, këta njerëz fatkëqinj i nxjerrin kokat e tyre nga zinxhiri i shkollave të Sheriatit, i medhhebeve të fikhut. Meqenëse kjo është demonstruar qartë në Fjalën e Njëzet e Shtatë se sa pretendime të ulëta e të kalbura janë këto, ne ju referojmë ju tek ajo Fjalë.

Së dyti, Ai grup i njerëzve të çudhëzimit e shikuan se çështja nuk mbaron tek muxhtehidët. Mbi shpatullat e tyre janë vetëm çështjet teorike të fesë, ndërsa ky grup i çudhëzuar dëshiron që të braktisin e të ndryshojnë mësimet themelore të fesë. Në qoftë se ata thonë: "Ne jemi më të mirë se sa Muxhtehidët", çështja e tyre nuk mbaron aty, sepse muxhtehidët e sheriatit mund të ndërhyjnë në çështjet teorike dhe në çështjet dytësore të cilat nuk janë të prera në mënyrë kategorike, por këta njerëz të çudhëzimit, të cilët nuk ndjekin asnjë medhheb, dëshirojnë gjithashtu t'i përziejnë idetë e tyre me esencat e fesë dhe duan të ndryshojnë çështjet që nuk janë të mundshme të ndryshohen dhe për të kundërshtuar shtyllat e përcaktuara të Islamit. Dhe kështu ata patjetër do të prekin sahabët e nderuar të cilët janë mbajtësit dhe shtyllat e esencave të domosdoshme të fesë. Ah, medet! Është vërtetuar në mënyrën më vendimtare në Fjalën e Njëzet e Shtatë se jo kafshët në formë njeriu si këta, por edhe qëniet e vërteta njerëzore, dhe madje edhe evlijatë më të mëdhenj, të cilët janë më të plotësuarit e

qënieve njerëzore, nuk mund ta fitojnë pretendimin e barazisë edhe me më të vogëlin e sahabëve.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى رَسُولِكَ الَّذِى قَالَ لاَتَسُبُّوا اَصْحَابِى لَوْ اَنْفَقَ اَحَدُكُمْ مِثْلَ اُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ نصْفَ مُدٍّ مِنْ اَصْحَابِى صَدَقَ رَسُولُ اللّٰهِ سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

O Zot! Jepi bekime e paqe profetit Tënd i cili tha: "Mos i fyeni sahabët e mi! Mos i fyeni sahabët e mi! Betohem në Atë në dorën e të Cilit është vetja ime, se në qoftë se ndonjëri prej jush do të shpenzonte flori sa mali i Uhudit, ai nuk do ta arrinte barazvlerën e dy grushtave të njërit prej tyre ose madje gjysmën e saj."

* * *

FJALA E NJËZET E TETË

TRAJTESA RRETH XHENNETIT

Kjo Fjalë ka të bëjë me Parajsën dhe përbëhet nga dy Stacione. I Pari tregon disa nga çudirat e holla të Parajsës. Megjithatë ajo nuk e provon ekzistencën e sajë, meqenëse kjo është provuar në mënyrën më të ndritshme me dymbëdhjetë prova vendimtare tek Fjala e Dhjetë dhe me argumentet më të qëndrueshme e më të qarta të njëpasnjëshme në arabisht të cilat formojnë bazat dhe përmbledhjen e Fjalës së Dhjetë dhe përbëjnë Stacionin e Dytë të kësaj Fjale. Por ky Stacion diskuton disa prej situatave të Parajsës të cilat kanë qenë shkak kritike, si dhe përbëhet nga pyetje e përgjigje. Në dashtë Zoti xh.sh. do të shkruhet një Fjalë e madhe rreth asaj të vërtete më të madhe, me ndihmën e All-llahut.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هذَا الَّذِى رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَ اُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَ لَهُمْ فِيهَا اَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Dhe përgëzoji ata që besojnë dhe punojnë mirësi, se për ta do të ketë kopshte të begata nën të cilat rrjedhin lumenj. Çdo herë që t'u shërbehet me frutat të tij, ata do të thonë: "Këta janë nga ç'na është shërbyer më parë", e atyre do t'u jepen gjëra të ngjashme; atje do të kenë bashkëshorte të pastërta dhe atje do të qëndrojnë përgjithmonë."[527]

[527] Kur'an, 2: 35

Përgjigje të shkurtëra për një numër pyetjesh rreth Parajsës së përjetshme.

Përshkrimet e vërseteve të Kur'anit rreth Parajsës, të cilat janë më të bukura se Parajsa, më të këndshme se Huritë dhe më të ëmbëla se sa uji i Selsebilit, nuk lënë më asgjë për t'u thënë rreth saj që mund të thotë dikush. Megjithatë me qëllim që ta sjellim më afër kuptimin e atyre vërseteve të ndritshme parapërjetësie e paspërjetësie, të larta dhe të bukura, ne do të përmendim një numër shkallësh, dhe si shembuj të asaj Parajse kur'anore, një numër nga pikat e holla të cilat janë si shembujt e luleve të saj. Ne do t'i tregojmë këto nëpërmjet pesë pyetjve aluduese dhe përgjigjjeve.

Në të vërtetë, Parajsa është boshti dhe përmbledhësja e të gjitha kënaqësive shpirtërore; gjithashtu ajo është boshti i të gjitha kënaqësive trupore.

Pyetje: Çfarë lidhje me përjetësinë dhe Parajsën ka trupësia, ekzistenca fizike e metë, e mangët, e ndryshueshme, e paqëndrueshme, e dhimbshme dhe e mundueshme? Meqenëse shpirti ka kënaqësi të larta, kjo do të ishte e mjaftueshme. Atëherë përse ringjallja trupore është e domosdoshme për kënaqësitë trupore?

Përgjigjja: Sepse, ashtu si në lidhje me ujin, ajrin dhe dritën, toka është e dendur dhe e errët, por meqenëse ajo është burimi dhe origjina e të gjitha llojeve të artifakteve Hyjnore, në kuptim ajo ngrihet mbi elementet e tjerë; po kështu është nefsi njerëzor, pavarësisht dendësisë së tij, ai ngrihet dhe del sipër të gjitha aftësive të holla të njeriut me misterin e gjithëpërfshirjes së tij, me kusht që ai të pastrohet. Edhe trupësia gjithashtu është pasqyra më e pasur, më gjithëpërfshirëse dhe më e gjithanshme për shfaqjen e Emrave Hyjnorë. Të gjitha veglat dhe instrumentet për të peshuar kapacitetet dhe përmbajtjet e thesareve të mëshirës dhe vlerësimi i tyre janë në trupësi. Për shembull, në qoftë se shqisa e të shijuarit në gjuhë nuk do të ishte burimi për peshoret sa numri i llojeve të ushqimit dhe të kënaqësive të tyre, ajo nuk do ta ndjente e përjetonte secilën nga ato dhe nuk do ta njihte ndryshimin midis tyre, si dhe nuk do të mundej t'i shijonte e t'i peshonte ato. Gjithashtu instrumentet për t'i përjetuar e për t'i njohur shfaqjet e

shumicës së Emrave Hyjnorë dhe për t'i shijuar e perceptuar ato, janë përsëri në trupësi. Dhe aftësitë për të përjetuar kënaqësitë e ndryshme të pafundme janë gjithashtu në trupësi.

Meqenëse, siç është provuar në Fjalën e Njëmbëdhjetë, kuptohet qartë nga gjendja e universit dhe nga gjithëpërfshirja e njeriut, se Krijuesi i universit dëshiron të bëjë të njohur të gjitha thesaret e mëshirës së Tij, dhe të gjitha shfaqjet e Emrave të Tij, dhe t'i bëjë të përjetshme të gjitha llojet e mirësive të Tij, atëherë sigurisht, banesa e lumturisë e cila është një rezervuar i madh i universit rrjedhës, dhe është një ekspozitë e madhe për prodhimet e punuara në tezgjahun e këtij universi dhe një depo e përjetshme për fushën e lërueshme të kësaj dynjaje, padyshim është e domosdoshme që një banesë e tillë lumturie t'i ngjasojë këtij universi deri diku, dhe do të ruajë të gjitha bazat e tij trupor e shpirtëror. Dhe padyshim që Ai Krijues i Gjithurtë dhe Ai Mëshirëplotë i Drejtë, ka posaçëruar kënaqësi që u përshtaten atyre veglave dhe instrumenteve trupore si shpërblim për detyrat e tyre dhe si mëditje për adhurimet e tyre të veçanta. Përndryshe, do të ndodhte një situatë që do të ishte në kundërshtim të plotë me urtësinë, me drejtësinë dhe me mëshirën e Tij xh.sh., që në asnjë mënyrë nuk harmonizohet dhe nuk i përshtatet bukurisë së mëshirës së Tij dhe drejtësisë së plotë të Tij. Ajo nuk është e pajtueshme me të.

Pyetje: Në qoftë se një trup është i gjallë, pjesët e tij në mënyrë të vazhdueshme përbëhen e treten; ai është i dënuar për zhdukje dhe nuk mund të jetë i përjetshëm. E ngrëna dhe pirja janë për qëndrueshmërinë e vetë njeriut dhe marrëdhëniet seksuale janë për përjetësimin e llojit, kështu këto çështje, u bënë themelore në këtë botë, por nuk janë të nevojshme në botën e përjetësisë dhe të Ahiretit. Atëherë përse ato kanë marrë vendin e tyre dhe vlerësohen si kënaqësitë më të mëdha të Parajsës?

Përgjigjja: Së pari, trupat e krijesave të gjalla duke qenë të dënuar për zhdukje e vdekje në këtë botë, buron nga një çekuilibrim midis të ardhurave dhe shpenzimeve. Nga fëmijëria deri në moshën e pjekurisë të ardhurat janë të shumta, ndërsa pas kësaj moshe shtohen shpenzimet; Kështu balanca prishet, dhe trupi vdes. Sa për botën e përjetësisë, grimcat e trupit mbeten të qëndrueshme dhe nuk i nënshtrohen përbërjes dhe shkrirjes, ose ndryshe, balanca është e

qëndrueshme[528], e plotë dhe e vazhdueshme midis të ardhurave dhe shpenzimeve.

Trupi bëhet i përjetshëm bashkë me funksionimin e makinerisë së jetës trupore për vazhdimësinë e të përjetuarit të kënaqësive. Megjithëse në këtë botë, e ngrëna, e pira dhe marrëdhëniet seksuale burojnë nga nevoja dhe kryejnë një funksion, kënaqësi e shije të ndryshme, janë lënë brenda tyre si një shpërblim i menjëhershëm për detyrën e kryer, të cilat janë më të larta se sa kënaqësitë e tjera. Meqenëse në këtë botë të dhimbjeve e ngrëna dhe marrëdhëniet seksuale janë mjete për kënaqësi të çuditshme të ndryshme deri në këtë shkallë, atëherë padyshim ato kënaqësi do të marrin format më të larta në banesën e kënaqësisë dhe të lumturisë, e cila është Parajsa, dhe duke u shtuar atyre si kënaqësi shpërblimin e detyrave që i përkasin Ahiretit të kryera në dynja, dhe duke u shtuar gjithashtu vetë oreksin e hollë të Ahiretit, në vend të nevojës së dynjasë e cila i shton një kënaqësi tjetër.

Ato kënaqësi do të bëhen një burim i gjallë dhe gjithëpërfshirës kënaqësie të denja për Parajsën dhe të përshtatshme për përjetësinë. Në të vërtetë, sipas kuptimit të vërsetit:

وَمَا هذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا اِلاَّ لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَاِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ

"Dhe nuk është gjë tjetër jeta e kësaj bote, vetëm se zbavitje e lojë! Vërtet që banesa e jetës së Pastajme, ajo është jeta e vërtetë, veç sikur ta dinin."[529]

Substancat, lëndët, të cilat janë të pajeta dhe pa vetëdije e jetë në banesën e kësaj bote, atje bëhen me vetëdije dhe jetë. Ashtu si qëniet njerëzore dhe si kafshët këtu, pemët dhe gurët atje do të kuptojnë

[528] Në këtë botë trupat e njerëzve dhe të kafshëve janë si bujtina, si kazerma dhe si shkolla për grimcat. Grimcat e pajeta futen tek ato dhe fitojnë vlefshmëri për të qenë grimca për botën e përjetshme e cila është e gjallë, dhe pastaj ato dalin prej tij. Ndërsa në botën tjetër, sipas misterit të vërsetit اِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ *"Banesa e Ahiretit, ajo është jeta në të vërtetë",* drita e jetës është e përgjithshme. Për këtë nuk është nevoja të ecësh, të udhëtosh, të ushtrohesh dhe për instruksione me qëllim që të ndriçohet. Grimcat do të mbeten të qëndrueshme e të stabilizuara. (Autori).

[529] Kur'an, 29: 64

urdhërat dhe do t'i zbatojnë. Në qoftë se ti do t'i thuash një peme që të të sjellë filan frut, ajo do ta sjellë. Dhe në qoftë se ti i thua filan gurit që të vijë, ai do të vijë. Meqenëse gurët dhe pemët do të marrin një formë të lartësuar deri në këtë shkallë, kjo do të bënte të domosdoshme se, bashkë me ruajtjen e realiteteve të tyre trupore, e ngrëna, pirja dhe marrëdhëniet seksuale gjithashtu do të marrin një formë më të lartë se sa forma e tyre në dynja, një formë aq të lartë sa lartësia e shkallës së Xhennetit e krahasuar me atë të dynjasë.

Pyetje: Sipas kuptimit të: اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ ***"Secili do të jetë bashkë me ata që i do"***, në Parajsë, miku do të jetë bashkë me mikun. Kështu një dashuri për hir të Zotit xh.sh. lindet, del në dritë, tek një nomad i thjeshtë për një minut bisedimi me Profetin Muhammed a.s.m. nëpërmjet të cilës ai do të jetë pranë Profetit Muhammed a.s.m. në Parajsë, ashtu siç erdhi në Hadith. Por si mund të bashkohet shkëlqimi i pafund që mori Profeti a.s.m. me atë të nomadit të thjeshtë?

Përgjigjja: Ne do ta tregojmë këtë të vërtetë të lartë me një krahasim. Për shembull, një personalitet i madh ka përgatitur një gosti të madhe dhe një shfaqje të stolisur bukur, dhe ai e ka përgatitur atë në një mënyrë të tillë që në të janë përfshirë të gjitha ushqimet e shijshme që shqisa e të shijuarit mund të përjetojë, të gjitha gjërat e bukura që kënaqin shqisën e të shikuarit dhe të gjitha çudirat që argëtojnë aftësinë e imagjinatës, e kështu me radhë, Ai ka përfshirë në të gjithçka që do të përmbushte dëshirat dhe që do t'u jepte kënaqësi të gjitha shqisave të jashtme e të brendshme.

Tani, ndodheshin dy miq dhe ato të dy shkuan së bashku në gosti. Ata u ulën tek një tavolinë në një pavijon. Por, shqisa e të shijuarit e njërit prej tyre ishte shumë e kufizuar, kështu ai mori vetëm një kënaqësi të vogël. Sytë e tij mund të shikonin vetëm pak dhe ai nuk mund t'i kuptonte artet e çuditshme dhe nuk mund t'i merrte vesh mrekullirat.

Domethënë, ai nuk mund të përfitonte nga ai kopsht i bukur, dhe nuk do të shijonte nga ajo gosti e mrekullueshme veçse një të mijtën ose madje një të miliontën e asaj që përfshihej në të, dhe kjo në pëputhje me aftësinë e tij të dobët. Ndërsa tjetri, meqenëse i kishte zhvilluar shqisat e tij të jashtme e të brendshme, mendjen e tij, zemrën,

ndjenjat dhe aftësitë e holla në mënyrë aq të plotë dhe deri në një shkallë të tillë të plotë, ndonëse ishte pranë burrit të parë, ai do t'i shijonte e përjetonte të gjitha hollësitë, bukuritë e shfaqjet, dhe mori kënaqësitë e tyre të ndryshme.

Meqenëse kjo botë e ngjashme, e trishtueshme dhe e ngushtë është kështu, dhe megjithëse më e madhja dhe më e vogla janë së bashku, ndryshimi midis tyre është aq i madh sa nga toka për tek plejadat, atëherë sigurisht në parajsë, në botën e lumturisë dhe të përjetësisë, ndërsa miku është bashkë me mikun, secili do të marrë pjesën e tij nga tryeza e të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit në përputhje me kapacitetin e tij dhe me shkallën e aftësive të tij. Edhe në qoftë se xhennetet në të cilët ata gjenden janë të ndryshëm, kjo nuk do të jetë një pengesë për qënien e tyre bashkë. Sepse, ndonëse tetë nivelet e parajsës janë njëri mbi tjetrin, mbulesa, çatia e të gjitha atyre është Froni sublim. Dhe në qoftë se janë ndërtuar shtëpi të ndërfutura njëra brenda tjetrës rreth një mali në trajtë konike, secila më e lartë se tjetra, si rrethet që rrethojnë malin, ato janë njëra mbi tjetrën, dhe shikojnë njëra-tjetrën, por asnjëra nuk e pengon tjetrën për të shikuar diellin. Gjithashtu ndodhen rrëfenja hadithesh që i tregojnë xhennetet në një mënyrë të afërt me këtë krahasim.

Pyetje: Thuhet në hadithe: ***"Megjithëse Huritë janë veshur me shtatëdhjetë veshje elegante, palca e kërcinjve të këmbëve të tyre mund të shihet."*** Çfarë do të thotë kjo? Çfarë kuptimi mund të ketë kjo? Çfarë llojë bukurie është kjo?

Përgjigjja: Kuptimi i tij është më i bukuri dhe bukuria e tij është më e këndshmja. Është si më poshtë:

Në këtë dynja, e cila është e shëmtuar dhe e pajetë, dhe pjesa më e madhe e saj është lëvore, bukuria dhe hijeshia shfaqen të bukura vetëm për syrin, dhe për sa kohë që familjariteti, e zakonshmja, nuk është një pengesë, ajo është e mjaftueshme; domethënë mjafton që bukuria e hijeshia të duket se është e bukur, e gjallë, e ndritshme dhe krejtësisht esencë pa lëvore, dhe bërthamë pa lëvozhgë, të gjitha shqisat e njeriut dhe aftësitë e tij të holla, si syri, do të kërkojnë të marrin kënaqësitë e tyre të ndryshme dhe ëndjet e shumëllojshme nga seksi i butë të cilat janë Huritë dhe nga gratë e dynjasë së banorëve të Xhennetit, të cilat do të jenë si Huritë ose edhe më të bukura. Domethënë Hadithi tregon

se duke filluar nga maja e bukurisë së veshjeve elegante e deri tek palca e kërcinjve, secila do të jetë një mjet kënaqësie për një shqisë të veçantë dhe për një aftësi të hollë të veçantë.

Po, me shprehjen: "Huritë veshin shtatëdhjetë veshje elegante dhe palca e kërcinjve të këmbëve të tyre mund të shihet'' tregon se Huritë përfshijnë çdo lloj të stolisë, të hijeshisë dhe të bukurisë fizike, shpirtërore e jolëndore, të cilat kënaqin dhe përmbushin dëshirën e çdo gjëje që është tek njeriu prej ndjenjave, shqisave, fuqive dhe aftësive të holla të cilat janë të dashuruara pas bukurisë, të joshura pas shijes, të ngashënjyera pas stolisë dhe të robëruara pas hijeshisë.

Domethënë, Huritë veshin shtatëdhjetë lloje nga llojet e stolisë së xhennetit, të cilat nuk e fshehin njëra-tjetrën, ato shfaqin nga qëniet e tyre, nga vetet e tyre dhe nga trupat, ndoshta më shumë se shtatëdhjetë lloje të ndryshme të bukurisë dhe të hijeshisë. Ato demonstrojnë të vërtetën e treguar nga vërseti:

وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ

"Dhe në të do të ketë çfarë t'ju dojë shpirti dhe gjithçka që mund të kënaqë sytë."[530]

Për më tepër, hadithi tregon se meqenëse në Xhennet nuk ka mbeturina e lëndë të panevojshme, njerëzit e Parajsës nuk do të bëjnë jashtëqitje pas të ngrënit dhe pirjes. Meqenëse në këtë dynja të ulët, pemët të cilat janë në shkallën më të ulët midis gjallesave, nuk bëjnë jashtëqitje, pavarësisht se marrin shumë ushqim, përse atëherë të mos jenë njerëzit e Parajsës, pa jashtëqitje?

Pyetje: Në disa hadithe thuhet: ***"Disa njerëzve në Xhennet u jepet një vend aq i madh sa dynjaja dhe mijëra pallate e qindra e mijëra Huri u jepen atyre."*** Çfarë nevoje ka një person për të gjitha këto gjëra, çfarë domosdoshmërie është për to? Si mund të jetë kjo dhe çfarë do të thotë?

Përgjigjja: Në qoftë se njeriu do të ishte vetëm një krijesë vegjetale që përbëhet nga një stomak, ose përbëhet nga një trup

[530] Kur'an, 43: 71

shtazor, nga një trupësi e kufizuar, e rëndë dhe e thjeshtë, ai nuk do t'i kishte ato pallate të shumta e Huri, as nuk do të ishte i përshtatshëm për to. Por njeriu është një mrekulli e tillë gjithëpërfshirëse e Fuqisë, saqë madje në këtë dynja të përkohshme dhe në këtë jetë të shkurtër, në qoftë se do t'i jepej atij sundimi i të gjithë botës si dhe pasuria dhe kënaqësitë e saja, nuk do ta ngopnin lamkinë e tij, meqenëse ka disa nevoja për një pjesë të aftësive të tij të holla të cilat nuk janë zbuluar këtu, kurse njeriu në banesën e lumturisë së përjetshme është poseduesi i aftësive të pafundme; ai troket derën e një mëshire absolute me gjuhën e nevojave të pafundme dhe me dorën e dëshirave të pafundme; atëherë padyshim marrja e atyre mirësive Hyjnore nga ana e tij të përshkruara në hadithe, është e arsyeshme, e drejtë dhe e vërtetë. Ne do ta vëzhgojmë këtë të vërtetë të lartë nëpërmjet teleskopit të krahasimit që vijon:

Secili nga këto kopshte që gjenden në Barla, ka pronarin e tij ashtu siç është gjendja me këtë kopsht në luginë[531], veçse ama çdo bletë, çdo zog e çdo trumcak në Barla mund të thotë: "Të gjitha kopshtet dhe pemishtet e Barlas janë vendet e mia të këndshme për shëtitje e zbavitje, pavarësisht se atyre u mjafton si ushqim vetëm një grusht kokrra drithi." Domethënë, secili mund ta përfshijë të gjithë Barlan në pronën e tij. Dhe pjesëmarrja e të tjerëve me të nuk e shkel këtë rregull.

Po kështu njeriu, i cili është me të vërtetë njeri, mund të thotë: **"Krijuesi im e bëri këtë botë një shtëpi për mua. Dielli është llamba ime, yjet janë dritat e mia elektrike, faqja e tokës është vendpushimi im i shtruar me qilima të zbukuruara me lule; e thotë këtë dhe e falënderon Krijuesin e tij**." Dhe pjesëmarrja e krijesave të tjera bashkë me të në dynja nuk do ta thyenin këtë rregullin e tij, përkundrazi, krijesat e zbukurojnë dhe e stolisin dynjanë, shtëpinë e tij.

Dhe kështu, në qoftë se do të pretendonte njeriu ose zogu një lloj të fuqisë së vendosjes mbi këto sfera të mëdha dhe merr mirësi të mëdha në këtë dynja shumë të ngushtë, atëherë si mund të vlerësohet e pagjasë që atij t'i jepet prona e një pasurie që shtrihet në një largësi prej pesëqind vjetësh në një banesë të gjërë e të përjetshme lumturie?

[531] Domethënë, kopshti i Sulejmanit, i cili i shërben këtij të varfëri me të gjithë besnikërinë për tetë vjet, ku kjo Fjalë u shkrua për një ose dy orë.

Për më tepër, ashtu siç shohim në këtë dynja të dendur, të errët e të ngushtë ekzistencën e vetë diellit në pasqyra të panumërta në të njëjtin moment, ekzistencën e një qënieje dritëdhënëse në vende të shumta në të njëjtin moment, prezencën e Hazreti Xhebrailit a.s. në njëmijë e një yje, edhe para Fronit të madh dhe në praninë e Hazreti Profetit a.s.m., edhe në prezencën Hyjnore në të njëjtin moment; takimin e Profetit a.s.m.. me të zgjedhurit e Ummetit të tij tek tubimi i madh në ringjallje për një moment, shikimin e Ebdalëve –këta janë një lloj i çuditshëm shenjtorësh– në vende të shumta në të njëtën kohë, arritjen e njerëzve të zakonshëm në ëndërr dhe duke i shikuar që ndonjëherë kryejnë punën e një viti për një minut, ekzistencën e çdo njeriu me zemër, me shpirt dhe me imagjinatë në vende të shumta, dhe vendosja e kontakteve me të për një moment... Të gjitha këto janë të njohura e të dëshmuara tek njerëzit.

Dhe kështu, me sigurinë më të madhe, në Parajsë, e cila është e ndritshme, e pakufizuar, e gjërë dhe e përjetshme, njerëzit e Parajsës, trupat e të cilëve janë me fuqinë e lehtësinë e shpirtit dhe me shpejtësinë e imagjinatës, janë në qindra e mijëra vende në të njëjtin moment dhe, duke biseduar me qindra e mijëra mënyra në të njëjtën kohë, është e përshtatshme për atë Parajsë të përjetshme, dhe në harmoni të plotë me mëshirën absolute Hyjnore, dhe e përputhshme plotësisht me atë që njoftoi i Dërguari i Zotit xh.sh. a.s.m., është realiteti dhe e vërteta. Megjithatë, këto të vërteta të mëdha nuk mund të peshohen e vlerësohen me peshoret e mendjeve tona të vockëla.

Kjo mendje e vockël nuk mund t'i kapë ato kuptime të vërteta, sepse një peshore e tillë nuk mund të mbajë një peshë të tillë.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى حَبِيبِكَ الَّذِى فَتَحَ اَبْوَابَ الْجَنَّةِ بِحَبِيبِيَّتِهِ وَ بِصَلاَتِهِ وَ اَيَّدَتْهُ اُمَّتُهُ عَلَى فَتْحِهَا بِصَلَوَاتِهِمْ عَلَيْهِ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَ السَّلاَمُ اَللّٰهُمَّ اَدْخِلْنَا الْجَنَّةَ مَعَ الْاَبْرَارِ بِشَفَاعَةِ حَبِيبِكَ الْمُخْتَارِ آمِينَ

"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[532]

"Zoti ynë! Mos na ndëshko në qoftë se harrojmë, apo biem në gabime."[533] *O Zot! Jepi bekime të dashurit Tënd, i cili hapi dyert e Parajsës nëpërmjet të qënit i Dashhuri Yt dhe nëpërmjet faljeve të tij; Ti e mbështete hapjen e saj për Ummetin e tij për shkak të salevateve, bekimeve mbi të; mbi të qofshin bekimet dhe paqja. O Zot! Na fut ne në Parajsë me të drejtët, nëpërmjet shefaatit të të dashurit Tënd, të zgjedhurit. Amin!*

* * *

[532] Kur'an, 2: 32

[533] Kur'an, 2: 286

NJË SHTOJCË E SHKURTËR E FJALËS PËR XHENNETIN

QË LIDHET ME XHEHENNEMIN

Siç është provuar në Fjalën e Dytë dhe të Tetë, besimi përmban bërthamën e një lloji xhenneti, ndërsa mosbesimi fsheh bërthamën e një lloji Ferri, Zekkumi. Ashtu siç është mosbesimi një farë e Ferrit, po ashtu Ferri është një nga frutat e Tij. Dhe ashtu siç është mosbesimi shkak për hyrjen në Ferr, po ashtu ai është shkaku për ekzistencën e Ferrit dhe për krijimin e tij, sepse në qoftë se do të ndodhej një sundimtar i vogël me dinjitet të vogël, me një përjekje të vogël, me një autoritet të vogël dhe, do t'i thonte atij një njeri me moral të keq duke e sfiduar: "Ti nuk mund të më ndëshkosh mua, dhe nuk mundesh!" Sigurisht, në qoftë se nuk do të kishte burg në atë vend, sundimtari do ta ndërtonte burgun enkas për të dhe do ta flakte brenda tij.

Ndërsa mohuesi duke mohuar ekzistencën e Ferrit, po përgënjeshtron Atë që ka dinjitetin absolut, krenarinë dhe lavdinë e pafundme, i Cili është i Gjithëfuqishmi absolut, dhe po e akuzon Atë për paaftësi, gënjeshtër e për pafuqi; po e cënon rëndë dinjitetin e Tij dhe po fyen krenarinë e Tij në mënyrën më të tmerrshme.

Ai me qëndrim të pabindur po bën fyerje ndaj lavdisë së Tij. Sigurisht, për të supozuar të pamundurën, në qoftë se nuk do të kishte ndonjë shkak për ekzistencën e Ferrit, ai do të krijohej për mosbesimin, i cili përmban mohim dhe përshkrim pafuqie deri në këtë shkallë, ku një mohues i tillë do të flakej në të.

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Zoti ynë! Ti nuk e ke krijuar gjithë këtë kot (pa qëllim), lavdia të takon Ty! Na ruaj ne prej ndëshkimit të zjarrit!"[534]

* * *

[534] Kur'an, 3: 191

FJALA E NJËZET E NËNTË

Kjo Fjala e Njëzet e Nëntë është rreth pavdekshmërisë së Shpirtit të Njeriut, rreth Melekëve dhe Ringjalljes.

اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

تَنَزَّلُ الْمَلٰئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ ۞ قُلِ الرُّوحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّى

Me Emrin e All-llahut,i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Gjatë saj zbresin meleqët dhe Er-Ruhu (Xhibrili) me lejen e All-llahut."[535] *"Thuaj: Shpirti (vjen) me urdhrin e Zotit, Mbështetësit tim."*[536]

Kjo Trajtesë përbëhet nga një Parathënie dhe Dy Qëllime kryesore

PARATHËNIE

Mund të thuhet se ekzistenca e melekëve dhe e qënieve shpirtërore është aq e sigurt sa ajo e qënieve njerëzore dhe e kafshëve. Në të vërtetë, ashtu siç është shpjeguar në Shkelëzën e Parë të Fjalës së Pesëmbëdhjetë, padyshim, realiteti e kërkon medoemos dhe urtësia e thërret me siguri se, ashtu si toka, edhe qiejt gjithashtu kanë banorë dhe se banorët e tyre janë të vetëdijshëm, me mend dhe se ato janë të përshtatshëm plotësisht për qiejt.

Në gjuhën e Sheriatit, ato banorë prej llojeve të shumta quhen melekë dhe qënie shpirtërore.

---

[535] Kur'an, 97 4

[536] Kur'an, 17: 88

Në të vërtetë, realiteti e kërkon që të jetë kështu, sepse pavarësisht vogëlsisë së tokës dhe papërfillshmërisë në krahasim me qiejt, të qënies së saj e mbushur me krijesa të vetëdijshme, me mend, nga koha në kohë, boshatiset dhe pastaj rimbushet me krijesa të reja, tregon, madje deklaron qartë se qiejt gjithashtu me yjësitë e tyre madhështore si pallate të zbukuruara, mbushen me krijesa të vetëdijshme, të cilat janë drita e dritës së ekzistencës dhe me qënie të përgjegjshme, me mend, të cilat janë drita e gjallesave.

Ashtu si njeriu dhe xhindi, edhe ato krijesa gjithashtu janë spektatorë të pallatit të botës, janë shqyrtuesit e librit të universit, dhe lajmëtarët e kësaj mbretërie të Hyjnisë. Me adhurimin e tyre universal e gjithëpërfshirës, ato përfaqësojnë lavdërimet e fuqishme dhe universale të universit.

Po, natyra e universit sigurisht tregon ekzistencën e tyre, sepse meqenëse universi është zbukuruar dhe stolisur me një numër të pallogaritshëm të veprave të holla e të stolisura artistikisht, me dekore të qëllimshme e kuptimplota, dhe me qëndisje plot urtësi, kjo në mënyrë të vetëkuptueshme kërkon shikimet e admiruesve mendjethellë, të matur, të shqyrtuesve, si dhe dashuruesit vlerësues; kjo kërkon ekzistencën e tyre. Po, ashtu si bukuria që kërkon një dashurues, dhe ashtu siç i jepet ushqimi të uriturit, atëherë pa dyshim, të ushqyerit e shpirtërave dhe ushqimi i zemrave në këtë bukuri të pakufishme të artit tregon ekzistencën e melekëve dhe të qënieve shpirtërore dhe i shikon ato. Sepse ndërsa kjo stolisje e pafundme kërkon një detyrë të pafundme shqyrtimi dhe adhurimi, njeriu e xhindi mund të kryejnë vetëm një të miliontën e asaj detyre të pafundme, të asaj mbikëqyrje të urtë dhe të atij adhurimi të shtrirë. Kjo do të thotë se shumëllojshmëria e pafundme e melekëve dhe e qënieve shpirtërore janë të domosdoshëm për t'i kryer ato detyra, dhe për ta mbushur e populluar këtë xhami të madhe – këtë botë, këtë univers, me radhët e tyre.

Po, një grup i qënieve shpirtërore dhe i melekëve është i pranishëm në çdo aspekt, në çdo sferë të universit, secili i ngarkuar me detyrën e adhurimit. Mund të thuhet, duke u mbështetur në një numër rrëfenjash të haditheve profetike dhe në përputhje me urtësinë në rregullin e botës se, duke filluar nga disa trupa të pajetë, nga planetët e yjet dhe duke përfunduar me pikat e shiut, secila është si një anije ose bartëse -mjet transporti- për një lloj melekësh. Ata melekë ngjiten në këto mjete, me

lejen Hyjnore, dhe udhëtojnë duke vëzhguar Botën e Dukshme; Ato përfaqësojnë tesbihatet dhe lavdërimet e atyre bartësve.

Gjithashtu mund të thuhet se disa lloje të trupave të gjallë veprojnë si aeroplanë për lloje të ndryshme shpirtërash. Duke filluar nga zogjt e Parajsës, të quajtur طُيُورٌ خُضْرٌ **'Zogjtë jeshilë'** në një hadith i cili tregon se: **"Shpirtërat e banorëve të Parajsës futen tek zogjtë jeshilë në Botën e ndërmjetme dhe udhëtojnë përreth Parajsës në to",** dhe duke përfunduar tek bletët e mizat tek trupat e gjallë, secili është një bartës, një mjet transporti, për një lloj shpirti, me një urdhër Hyjnor, dhe nëpërmjet aftësive dhe shqisave të atyre trupave të gjallë si sytë dhe veshët, vështrojnë mrekullitë e krijimit në botën fizike; me këtë ato kryejnë tesbihatin e veçantë të secilit.

Atëherë, ashtu siç e kërkon medoemos realiteti ekzistencën e melekëve dhe atë të qënieve shpirtërore, po ashtu atë e kërkon edhe urtësia, sepse me një aktivitet të fortë, krijuesi i Gjithurtë në mënyrë të vazhdueshme krijon jetë të holla dhe qënie të ndritshme, të vetëdijshme e me mend nga dheu i dendur i cili ka pak lidhje me shpirtin dhe nga uji i turbullt, i cili ka një lidhje të pjesshme me dritën e jetës. Ai atëherë, sigurisht krijon disa lloje të qënieve të vetëdijshme nga detërat e dritës dhe madje nga oqeanet e errësirës, nga ajri, elektriciteti dhe nga lëndë të tjera të holla, të cilat janë më të përshtatshmet për shpirtin dhe më me vend e më të përshtatshme për jetën. Dhe sigurisht këto krijesa janë të shumta në numër.

* * *

QËLLIMI I PARË

Të besuarit në melekë është njëra nga shtyllat e imanit. Ndodhen katër Pika themelore në këtë qëllim.

PIKA E PARË THEMELORE

Plotësimi i ekzistencës është nëpërmjet jetës. Madje, ekzistenca e vërtetë e ekzistencës është nëpërmjet jetës. Jeta është drita e ekzistencës, dhe vetëdija është drita e jetës. Jeta është kulmi dhe themeli i çdo gjëje. Jeta është ajo që e bën çdo gjë pronë për çdo qënie të gjallë; është sikur ajo e bën gjënë e vetme të gjallë pronaren e gjithçkaje. Nëpërmjet jetës, një gjë e gjallë mund të thotë: "Të gjitha këto gjëra më përkasin mua. Bota është shtëpia ime. Universi është prona ime, që më është dhënë nga Pronari im."

Ashtu si drita që është shkaku për shikimin e trupave -dhe sipas një rrëfenje- shkaku i shfaqjes së ngjyrave, po ashtu jeta është zbuluesja e qënieve, ajo është shkaku i realizimit të cilësive. Për më tepër, ajo e bën të papërfillshmen dhe të pjesshmen, të përgjithshme dhe universale. Ajo është shkaku që gjërat universale të përqëndrohen e të ngushtohen tek e pjesshmja. Ajo është shkaku për të gjitha plotësimet e ekzistencës, si për shembull, duke i bërë gjërat e panumërta të bashkëpunojnë e të bashkohen dhe i bën ato mjetet e unitetit, duke i pajisur ato me një shpirt. Madje jeta është një lloj i shfaqjes së Unitetit Hyjnor në nivelet e shumësisë dhe një pasqyrë duke shfaqur Njësinë Hyjnore. Le ta sqarojmë këtë:

Një objekt i pajetë, madje edhe sikur të ishte një mal i madh, është një jetim, një i huaj dhe një i vetmuar. Lidhjet e tij të vetme janë me vendin në të cilin ai është vendosur, dhe me gjërat që e rrethojnë atë. Çfarëdo gjëje tjetër që ndodhet në kozmos, nuk ekziston për malin, sepse mali nuk ka as jetë nëpërmjet të cilës ai mund të lidhet -me jetën, - as vetëdije me anë të të cilës ai mund të vendosë lidhje. Tani vështro një objekt të vockël, për shembull bletën mjaltëse. Sapo të hyjë jeta tek ajo, ajo vendos një lidhje të tillë me të gjithë universin, sikur ajo të realizonte një marrëveshje tregtare me të, në mënyrë të veçantë me

lulet dhe bimët e tokës. Ajo mund të thotë: "Toka është kopshti im, ajo është vendi im i tregtisë."

Kështu, nëpërmjet shqisave të pavetëdijshme instinktive të cilat e shtyjnë atë dhe e nxisin, përveç pesë shqisave të jashtme të njohura dhe shqisave të jashtme të gjallesave, bleta ka një ndjeshmëri, një familjaritet -njohje- dhe një lidhje të ndërsjellë me shumicën e specieve në botë, dhe ato janë në dispozicion të saj.

Atëherë, në qoftë se jeta e shfaq efektin e saj kështu tek më e vogla mes qënieve të gjalla, sigurisht jeta kur ngrihet tek niveli më i lartë, e cila është ajo e njeriut, ajo do të shfaqet, do të shtrihet e ndriçohet në një shkallë të tillë, saqë, ashtu si një njeri që është i aftë të lëvizë nëpër dhomat e shtëpisë së tij me vetëdijen dhe mendjen e tij të cilat janë drita e jetës, po ashtu ai mund të udhëtojë me to në botëra më të larta shpirtërore e fizike. Domethënë, ashtu si ajo qënie e gjallë e vetëdijshme që mund të udhëtojë në ato botëra shpirtërisht si mysafir, po ashtu ato botëra vijnë dhe janë si miq për pasqyrën e shpirtit të tij duke u reflektuar dhe duke u shfaqur e duke u pasqyruar në të.

Jeta, është prova më e ndritshme e Unitetit të të Gjithëlavdishmit të Vetëm dhe njëra nga burimet më të mëdha të mirësisë së Tij; ajo është shfaqja më e hollë e dhembshurisë së Tij dhe qëndisja më e fshehur, më e panjohur e Artit të Tij. Në të vërtetë, jeta është e fshehtë dhe e hollë, sepse madje edhe jeta e bimëve, që është më e ulëta e niveleve të jetës, dhe zgjimi i forcës jetike tek farërat, domethënë lëvizja e tyre, hapja dhe rritja, të cilat janë fazat e para tek jeta e bimëve, ka mbetur e pakuptuar dhe e mistershme nga shkenca njerëzore qysh nga koha e Ademit a.s., pavarësisht qënies së saj aq të dukshme, aq të zakonshme, të njohur dhe aq të kudondodhshme brenda asaj që njihet. Mendja e njeriut nuk ka mundur ta zbulojë realitetin e vërtetë të saj.

Për më tepër, jeta është aq e pastër dhe e panjollosur sa që në të dyja aspektet e saja, domethënë në fytyrat e saj të brendshme e të jashtme, ajo është e pastër, e tejndritshme dhe e tejdukshme, sepse duke mos e mbuluar atë me shkaqe, Dora e Fuqisë e prek atë drejtpërdrejt. Ndërsa në çështjet e tjera, Ajo i ka bërë shkaqet e jashtme një perde me qëllim që të jetë burimi i aspekteve të papërfillshme të gjërave dhe i cilësive të tyre të ulëta të jashtme, të cilat janë të papërshtatshme për Dinjitetin e Fuqisë.

Shkurtazi: Mund të thuhet se në qoftë se nuk do të kishte pasur jetë; ekzistenca, nuk do të ishte ekzistencë; ajo nuk do të ishte e ndryshme nga mosekzistenca. Jeta, është drita e shpirtit. Vetëdija, është drita e jetës. Meqenëse jeta dhe vetëdija janë të rëndësishme deri në këtë shkallë, dhe meqenëse, në mënyrë të vetëkuptueshme ndodhet një rregull absolut i përkryer në univers, një saktësi mjeshtërore dhe një harmoni plot urtësi; dhe meqenëse globi ynë i ulët e i mjerë , toka jonë endacake, është mbushur në numër të pallogaritshëm me qënie të gjalla, me qënie të vetëdijshme, me mend dhe me qënie me shpirt... atëherë mund të dilet në përfundim me siguri të plotë e të prerë se edhe ato pallate qiellorë dhe ato yjësi të larta kanë gjithashtu gjallesa dhe banorë të vetëdijshëm të përshtatshëm për to. Ashtu siç jeton peshku në ujë, po ashtu ata banorë të ndritshëm janë të pranishëm në zjarrin e diellit. "Zjarri nuk e djeg dritën", përkundrazi, "Zjarri shton dritën".

Për më tepër, siç kuptohet qartë, meqenëse Fuqia e Parapërjetësisë krijon qënie të gjalla të panumërta dhe qënie me shpirtëra nga substancat më të thjeshta e më të zakonshme dhe nga elementet më të dendura, dhe duke i dhënë rëndësi të madhe, e shndërron lëndën e dendur e të trashë nëpërmjet jetës në një substancë të hollë; dhe meqenëse Ajo fuqi e shpërndan dritën e jetës gjithandej me një bollëk të madh, dhe i praron dhe i zbukuron shumicën e gjërave me dritën e vetëdijes, me një fuqi të tillë të patëmetë dhe me një urtësi të pagabim, i Gjithurti dhe i Gjithëfuqishmi i vetëm, sigurisht nuk do t'i neglizhonte rrymat e tjera të lëndës së hollë si drita dhe eteri, të cilat janë të afërta, madje të përshtatshme për shpirtin; Ai nuk do t'i linte ato pa jetë, pa vetëdije dhe pa gjallëri.

Në të vërtetë, qëniet e gjalla e të vetëdijshme në numër të madh, Ai i krijon nga drita, e cila është gjithashtu një lëndë, madje nga errësira, nga lënda e eterit, nga ajri, nga kuptimet dhe madje edhe nga fjalët. Ashtu siç krijon Ai specie të ndryshme të shumta kafshësh, po ashtu nga këto lumenj të lëndës së hollë Ai krijon krijesa shpirtërore të shumta e të ndryshme. Një lloj i tyre janë melekët, të tjerët janë shumëllojshmëritë e qënieve shpirtërore dhe xhindet.

Në qoftë se ti dëshiron të shikosh se sa e vërtetë, sa e vetëkuptueshme, dhe sa e arsyeshme është të pranosh ekzistencën e numrit të madh të engjëjve dhe të qënieve shpirtërore, ashtu siç e tregon Kur'ani, dhe sa në kundërshtim me të vërtetën dhe urtësinë, dhe çfarë bestytnie,

çfarë shmangie nga e vërteta, çfarë përçartje e çmendurie është të mos i pranosh ato, merre në konsideratë krahasimin e mëposhtëm:

Ishin dy burra... njëri fshatarak, beduin dhe i trashë, ndërsa tjetri i qytetëruar, i kulturuar dhe i zgjuar, të cilët zunë miqësi dhe shkuan së bashku tek një qytet madhështor, si Stambolli. Në një qoshe të largët të atij qyteti të civilizuar e madhështor ata hasën një ndërtesë të vogël dhe një fabrikë të ndyrë e të ndotur. Ata soditën e shikuan se fabrika të çuditshme plot me njerëz të mjeruar e të varfër po punonin. Dhe ngado përreth ndërtesës ndodheshin qënie me shpirtëra dhe qënie të gjalla, por mjetet e tyre të jetesës dhe rrethanat e jetës ishin të tilla, saqë disa ishin barngrënëse, të tjerat jetonin vetëm duke ngrënë bimët, ndërsa të tjerat ishin peshkngrënëse; ato nuk hanin asgjë tjetër përveç peshkut.

Të dy burrat e panë skenën. Pastaj ata vështruan në largësi mijëra pallate të stolisur dhe kështjella të larta. Midis pallateve ndodheshin punishte madhështore dhe parqe e lulishte të gjëra. Për shkak ose të largësisë, të defektit të shikimit të të dy burrave, ose për shkak se ato pallate e kishin fshehur vetveten e tyre, banorët e pallateve nuk dukeshin e nuk dalloheshin nga dy burrat. Përveç kësaj, kushtet nuk shiheshin në ato pallate të larta. Si rrjedhojë e kësaj, njeriu fshatarak, trashaman, i cili nuk kishte parë kurrë më parë një qytet, deklaroi:

"Ato pallate nuk kanë banorë, ato janë të zbrazur, nuk ka qënie me shpirt brenda tyre", duke shprehur kështu gjepurat dhe përçartjet më të hutuara.

Shoku i tij i mençur iu përgjigj: O ti njeri i mjerë! Kjo ndërtesë e vogël dhe e papërfillshme që ti shikon këtu ka qenë e mbushur me qënie të pajisura me shpirt, me punëtorë... dhe dikush i vë në punë ato, i zëvendëson e i ripërtërin. Shiko! Nuk ka ndonjë hapësirë boshe askund përreth kësaj fabrike, ajo është e mbushur me qënie të gjalla dhe me qënie me shpirt. A mendon ti se do të ishte e mundur që të mos ketë banorë të lartë e të përshtatshëm në atë qytet të mirorganizuar, në ato pallate të stolisura me urtësi aq të plotë arti të cilën ne mund ta shohim nga largësia? Natyrisht ato janë të zënë me punë dhe kushtet e ndryshme të jetës janë të përshtatshme për ato që jetojnë atje. Ndoshta në vend të barit ato hanë byrek dhe në vend të peshkut mund të hanë bakllava. Mosshikimi i tyre, për shkak të largësisë tënde ose për shkak

të shikimit tënd të dobët, ose për shkak të fshehjes së vetvetes, kurrësesi nuk mund të tregojë mosqënien e tyre atje. ***"Fakti është se një gjë që nuk shihet, nuk tregon mosekzistencën e saj, dhe mosdukja nuk është absolutisht argument për mosekzistencën."***

Atëherë, ashtu siç tregon krahasimi i lartëpërmendur, **globi tokësor duke qenë shtëpi për këto qënie të pafundme të pajisura me vetëdije dhe me shpirt, pavarësisht vogëlsisë së tij dhe dendësisë midis trupave të lartë qiellorë, madje edhe pjesët e tij më të ndotura e më të prishura duke u bërë masa mikroorganizmash kur ato pushojnë së qëni si burime për jetën, kjo në mënyrë të domosdoshme, demonstrative dhe në mënyrë vendimtare tregon, dëshmon dhe shpall se: Hapësira e pafundme, dhe qiejt madhështorë; me yjësinë e tyre dhe yjet janë plot me qënie të gjalla, me qënie të vetëdijshme, dhe me qënie me shpirtëra. Sheriati i shquar i Muhammedit a.s.m. dhe Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm i quajnë këto qënie dhe i emërtojnë "Melekë, xhinde dhe qënie shpirtërore", të cilat janë krijuar nga drita, zjarri, errësira, ajri, era, fjalët, eteri, madje edhe nga elektriciteti, dhe nga lënda tjetër e hollë rrjedhëse.**

Ka lloje të ndryshme melekësh, ashtu siç ndodhen lloje të ndryshme të qënieve fizike, trupore. Në të vërtetë, meleku i cili është caktuar për pikën e shiut nuk është i të njëjtit lloj si meleku i caktuar për Diellin. Gjithashtu ndodhen shumë lloje të ndryshme xhindesh dhe qëniesh shpirtërore.

Përfundimi i kësaj Pike Themelore:

Ashtu siç mund të vërtetohet me empirizëm -me eksperimente, materia nuk është esenciale që ekzistenca të mbetet e nënshtruar për hir të saj dhe të jetë e varur nga ajo. Përkundrazi, materia ekziston nëpërmjet një 'kuptimi' dhe ai kuptim është jeta, ai është shpirti. Gjithashtu mund të vërtetohet nëpërmjet vëzhgimit se materia nuk është gjëja që i shërbehet, që gjithçka të mund t'i atribuohet asaj. Përkundrazi, ajo është shërbyese; ajo i bën shërbim procesit të plotësimit të së vërtetës. Dhe ajo e vërtetë është jeta. Dhe themeli i asaj të vërtete është shpirti. Gjithashtu, siç është e vetëkuptueshme, materia nuk është dominante që t'i drejtohesh asaj për ndihmë, ose të kërkosh apo të presësh plotësimet prej saj. Përkundrazi, ajo dominohet; është e

dominuar dhe ecën në pëputhje me një themel të caktuar dhe lëviz në rrugët që ai ia dikton dhe me shenjat e tij. Dhe ai themel është jeta, është shpirti, është vetëdija. Gjithashtu, siç është e domosdoshme, materia nuk është thelbi, ajo nuk është themeli dhe as një vend i qëndrueshëm me qëllim që ngjarjet dhe plotësimet t'i ngjiten asaj ose të ndërtohen mbi të, përkundrazi, ajo është një guaskë, lëvozhgë e përgatitur për t'u çarë, për t'u grisur e për t'u shkrirë; ajo është një lëvore, është një shkumë, është një formë. Merr në konsideratë çka vijon:

Një krijesë aq e vockël e cila mund të shihet veçse me mikroskop ka shqisa të tilla të mprehta saqë ajo mund të dëgjojë zërin e shoqes së saj, dhe të shikojë ushqimin e saj; ajo ka shqisa shumë të ndjeshme e të mprehta. Kjo demonstron se efektet e jetës rriten dhe drita e shpirtit intensifikohet e forcohet në përpjesëtim me zvogëlimin dhe hollimin e materies. Është sikur, sa më shumë të rafinohet dhe të hollohet materia dhe sa më shumë që ne të largohemi nga ekzistenca jonë materiale, aq më afër ne afrohemi me botën e shpirtit, me botën e jetës dhe me botën e vetëdijes; drita e jetës dhe nxehtësia e shpirtit shfaqen me një intensitet më të lartë dhe më të fuqishëm.

Atëherë a do të ishte e mundur që të ndodheshin këto distilime të shumta të jetës, të vetëdijes dhe të shpirtit brenda kësaj mbulese të materies, dhe se bota e brendshme e cila është matanë kësaj mbulese të mos jetë plot me qënie të vetëdijshme dhe me qënie me shpirtëra? A do të ishte e mundur që burimet e këtyre distilimeve të panumërta, e këtyre shkreptimave, e këtyre frutave të kuptimit, shpirtit, jetës dhe të së vërtetës së dukshme në këtë ekzistencë materiale në botën e dukshme, t'i atribuoheshin vetëm materies, lëvizjes së materies dhe të shpjegoheshin nga ajo? Ruajna Zot! Absolutisht, jo! ***Këto distilime të panumërta dhe shkreptima demonstrojnë se kjo botë materiale dhe e dukshme është vetëm se një perde e endur dhe e zbukuruar e hedhur sipër botëve të brendshme dhe të shpirtërave.***

PIKA E DYTË THEMELORE

Mund të thuhet se të gjithë dijetarët e shkencave hipotetike teorike dhe të shkrimeve të shenjta, me dijeni ose pa dijeni, janë bashkuar dhe kanë bërë një konsensus për vërtetimin -pavarësisht

dallimit të shprehjes- të ekzistencës dhe realitetit të melekëve dhe të qënieve shpirtërore. Një grup prej filozofëve peripatetikë -aristotelianë- të shkollës iluministe, të cilët bënë shumë përparime në studimin e materies, pa mohuar kuptimin e melekëve, deklaruan se "çdo botë në krijim ka një esencë shpirtërore dhe të patrupëzuar, të palëndët."

Ata i përshkruan melekët kështu. Gjithashtu, një grup i filozofëve të hershëm të cilët ishin iluministë duke qenë të detyruar të pranojnë kuptimin e melekëve, gabuan vetëm në emërtimin e tyre si "Ukulu ashere ve Erbabul Enva" -*Dhjetë mendjet dhe zotërat e botëve të krijmit"*. Nëpërmjet frymëzimit dhe udhëzimit të shpalljes, dijetarët e të gjitha feve të shpallura kanë pranuar se çdo botë krijimi ka një melek të caktuar për të dhe i kanë quajtur ato: "Meleku i malit, meleku i detit, dhe meleku i shiut." Madje edhe materialistët dhe natyralistët arsyetimi i të cilëve është i kufizuar dhe i ngushtuar vetëm me atë që është drejtpëdrejt e dukshme për ta të cilët në efekt kanë rënë nga niveli i humanizmit për tek ai i materies së pajetë, duke mos qenë të mundur të mohojnë kuptimin e melekëve[537], kanë qenë të detyruar t'i pranojnë ato në një aspekt, duke i quajtur "Forcat Rrjedhëse".

O ti njeri i mjerë që ngurron për të pranuar ekzistencën e melekëve dhe të qënieve shpirtërore, mbi çfarë e bazon këtë pikëpamje? Mbi çfarë faktesh mbështetesh që kundërshton njerëzit e mendjes -qofshin me dije apo pa dije- ose ndryshe unanimitetin e të gjithë dijetarëve për sa ka të bëjë me ekzistencën dhe realitetin e kuptimit të melekëve dhe ekzistencën reale të qënieve shpirtërore? Dhe meqenëse, ashtu siç është provuar në Pikën e Parë Themelore, jeta është zbuluesja e qënieve, madje rezultati i tyre dhe thelbi i tyre; meqenëse të gjithë dijetarët, në efekt, janë unanim në pranimin e kuptimit të melekëve, dhe kjo bota e jonë është e mbushur deri në një shkallë të tillë me krijesa të gjalla dhe me qënie me shpirtëra, a do të ishte e mundur që gjërësia e hapësirës dhe qiejt e lartë të mbeteshin bosh, pa banorë, dhe pa qënie që të banonin në to? Ti kurrë nuk duhet të mendosh se ligjet

[537] Ata nuk kanë mundur të mohojnë realitetin dhe kuptimin e melekëve dhe të qënieve shpirtërore. Në të vërtetë, ata kanë qenë të detyruar që t'i vërtetojnë ato në një aspekt duke pretenduar se janë njëri nga ligjet e natyrës, megjithëse i përshkruan gabimisht duke i quajtur **"Forcat rrjedhëse".** O ju, që e konsideroni veten të jeni kaq të zgjuar!..

në fuqi në këtë krijim janë të mjaftueshme për universin që të jetë i gjallë, sepse ato ligje qeverisëse janë urdhëra jorealë; ato janë parime imagjinarë; ato mund të konsiderohen si mosekzistente.

Në qoftë se nuk do të kishte pasur absolutisht shërbëtorë të bindur të quajtur melekë, për t'i përfaqësuar ato lidhje, për t'i shfaqur ato dhe për t'i marrë frerët e tyre në duart e tyre, ato ligje nuk do të mund të përcaktoheshin si ekzistuese, as nuk mund të paraqiteshin me një identitet të veçantë, dhe as nuk do të kishin ndonjë realitet të jashtëm. Ndërsa: "Jeta është një realitet i jashtëm, atëhere një urdhër imagjinar nuk mund të mbajë mbi supe një realitet të jashtëm."

Shkurtazi: Meqenëse dijetarët e fesë e të filozofisë, të shkencave hipotetike dhe të shkrimeve të shenjta pajtohen duke rënë dakord se qëniet nuk përkufizohen vetëm tek kjo botë e dukshme dhe meqenëse, pavarësisht të qënit e pajetë dhe e papërshtatshme për formimin e shpirtërave, bota e dukshme është stolisur deri në këtë shkallë me qënie e shpirtëra, atëherë sigurisht ekzistenca nuk mund të përkufizohet tek ajo. Përkundrazi, ndodhen shumë nivele të tjerë ekzistence në krahasim me të cilat Bota e dukshme është një perde e qëndisur.

Për më tepër, meqenëse ashtu si deti që është i përshtatshëm për peshkun, po ashtu janë të përshtatshme bota e padukshme dhe bota e kuptimit për shpirtërat; kjo bën të domosdoshme qënien e atyre dy botëve të mbushura me shpirtëra. Meqenëse të gjitha çështjet dëshmojnë ekzistencën e kuptimit të engjëjve, atëherë sigurisht dhe pa ndonjë hije dyshimi, forma më e bukur e ekzistencës së melekëve, e realitetit të qënieve shpirtërore, dhe pikëpamja më e arsyeshme e natyrës së tyre që mendjet e shëndosha do ta pranonin dhe do ta miratonin, është ajo të cilën e ka shpjeguar e sqaruar Kur'ani.

Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm deklaron se: ***"Melekët janë robër, të nënshtruar e të nderuar"[538], "(Melekët) nuk i kundërshtojnë kurrë urdhëresat që marrin prej All-llahut, por zbatojnë atë që u është urdhëruar."[539] Melekët janë të hollë, qënie të ndritshme dhe ndahen në lloje të ndryshme."***

[538] Kur'an, 21: 26

[539] Kur'an, 66: 6

Po, në të vërtetë ashtu si njerëzimi që janë një ***ummet,* të cilët *mbajnë, përfaqësojnë dhe zbatojnë sheriatin ose kodin e ligjeve Hyjnore që vjen nga "Atributi i të Folurit", po ashtu melekët janë një ummet shumë i madh, një pjesë prej punëtorëve të tyre janë mbajtësit, përfaqësuesit dhe zbatuesit e kodit të ligjeve lidhur me krijimin, i cili vjen nga Atributi i "Dëshirës".** Ata janë një lloj i shërbëtorëve të Zotit xh.sh. të cilët janë të bindur ndaj urdhërave të Fuqisë krijuese dhe të Vullnetit të Parapërjetësisë, që është vepruesi i vërtetë efektiv. Për melekët të gjithë trupat qiellorë janë si vende adhurimi, si xhamia.

PIKA E TRETË THEMELORE

Çështja e melekëve dhe e qënieve shpirtërore është njëra nga ato çështje në të cilën realiteti i universales -të përgjithshmes- mund të nënkuptohet e të arrihet si përfundim nga ekzistenca e një të pjesshmeje të vetme. Domethënë, nëpërmjet shikimit të një individi të vetëm prej melekëve njihet ekzistenca e llojit në përgjithësi, sepse kushdo që e mohon atë individ të vetëm, ai mohon të gjithë llojin të cilit ai i përket. Ndërsa cilido që pranon një individ të vetëm, ai detyrohet të pranojë të gjithë specien, llojin e tij. Atëherë, meqenëse çështja është kështu, shqyrto çka vijon:

A nuk ke parë dhe a nuk ke dëgjuar se të gjithë dijetarët e feve të shpallura qiellore gjatë gjithë periudhave qysh nga koha e Ademit a.s. gjer tani kanë pranuar ekzistencën e melekëve dhe realitetin e qënieve shpirtërore? Grupet e ndryshme të njerëzimit pajtohen me mendimin për mundësinë e bisedimit me engjëj dhe shikimin e tyre, ashtu siç bisedojnë, shikojnë dhe rrëfejnë ngjarjet rreth njëri-tjetrit. A do të ishte e mundur që të ndodhte ky pajtim mendimi dhe të vazhdonte kjo përputhshmëri e ky konsensus në një mënyrë të tillë vërtetuese e pozitive dhe e mbështetur në shikim, në qoftë se nuk do të kishte qenë parë ndonjë melek me sy, dhe në qoftë se ekzistenca e një individi të tyre ose e disave nuk do të ishte vërtetuar nëpërmjet shikimit, dhe ekzistenca e tyre nuk do të kishte qenë kapur qartas e në mënyrë të vetëkuptueshme?

Gjithashtu, a do të ishte e mundur që burimi i këtij besimi të përgjithshëm të mos jetë parim i domosdoshëm dhe çështje e vetëkuptueshme?

Dhe a do të ishte e mundur që të vazhdonte një iluzion e mashtrim i pathemeltë e të bëhej i qëndrueshëm tek të gjitha besimet e njerëzimit gjatë gjithë ndryshimeve të mëdha që ka kaluar? Dhe a do të ishte e mundur që baza e vërtetimit të këtyre dijetarëve të feve dhe e këtij konsensusi madhështor të mos ishte një intuitë e sigurt dhe një siguri empirike të cilat burojnë nga shenja të panumërta? Dhe se këto shenja të mos mbështeteshin mbi shikime reale në raste të shumta? Dhe se këto shikime reale të mos mbështeteshin mbi parime të domosdoshme, pa asnjë dyshim dhe pa asnjë ngurrim?

Meqenëse çështja është kështu, atëherë, themelet dhe bazat e besimeve të përgjithshme tek dijetarët e këtyre besimeve janë parime të domosdoshme që rezultojnë nga numri i madh i herëve që janë parë e vëzhguar melekët dhe qëniet shpirtërore, gjë e cila demonstron fuqinë shpirtërore të konsensusit.

Për më tepër, a do të ishte e mundur, e arsyeshme dhe e gjashme që të futej dyshimi lidhur me ekzistencën e melekëve, të qënieve shpirtërore dhe lidhur me shikimin e tyre, për të cilën kanë njoftuar dhe kanë dëshmuar profetët dhe evlijatë, duke bërë dëshmi me unanimitet, të cilët janë si diejt, hënat dhe yjet në jetën shoqërore të njerëzimit, dhe në mënyrë të veçantë, meqenëse ata janë të kualifikuar dhe të autorizuar për të folur në këtë çështje. Është e qartë se dy njerëz që janë të specializuar e të autorizuar për të folur mbi një çështje, janë më të preferueshëm se sa mijëra të tjerë pa përvojë. Ata gjithashtu, janë 'njerëzit e vërtetimit' në këtë çështje dhe dihet se dy nga njerëzit e vërtetimit janë më të preferueshëm gjithashtu mbi mijëra të tjerë që e mohojnë apo e refuzojnë atë. A do të ishte e mundur të futej ndonjë dyshim dhe në mënyrë të veçantë lidhur me deklarimet e Kur'anit të gjithurtë, Diellit të Diejve në botën e të vërtetave, i cili asnjëherë nuk perëndon, që shkëlqen në mënyrë të vazhdueshme në qiejt e universit? Dhe a mund të ketë dyshim lidhur me dëshminë dhe shikimet e qënies së Muhammedit a.s.m. i cili është dielli i profetësisë?

Meqenëse, vërtetimi i ekzistencës së një qënieje të vetme shpirtërore në një kohë të vetme shfaq realitetin e ekzistencës së të

gjithë llojit të saj, dhe meqenëse ekzistenca e këtij lloji është e vërtetuar, atëherë, sigurisht, forma më e mirë, më e arsyeshme dhe më e pranueshme e ekzistencës së tyre reale do të jetë ashtu siç e ka shpjeguar Sheriati, siç e ka përshkruar Kur'ani dhe siç e ka shikuar Ai që u nderua me Mi'raxhin.

PIKA E KATËRT THEMELORE

Në qoftë se krijesat e universit do të vëzhgoheshin me vëmendje, do të mund të shihej se ashtu si të pjesshmet, edhe universalet gjithashtu kanë një identitet kolektiv, ku në atë identitet kolektiv shikohet një shërbim universal dhe një detyrë e pëgjithshme.

Për shembull, ashtu si një lule, ndërsa vetë shfaq një qëndisje plot art dhe brenda gjuhës së gjendjes së saj reciton Emrat e Krijuesit, po ashtu është kopshti i globit tokësor ashtu si një lule; ai kryen detyrën më të mirorganizuar dhe më universale të lavdërimit. Dhe ashtu si fruti i cili shpreh dhe shpall lavdërimet e tij për Zotin xh.sh. brenda një rregulli dhe sistemi të mahnitshëm, po ashtu pema madhështore në tërësinë e saj ka një detyrë natyrale dhe një adhurim në sistemin më të plotë. Dhe ashtu si pema e cila lavdëron Zotin xh.sh. nëpërmjet Fjalëve të frutave të saj, luleve dhe gjetheve, po ashtu oqeanet e gjërë të qiejve falënderojnë Krijuesin e Gjithëlavdishëm dhe bëjnë tesbihate për Autorin Madhështor nëpërmjet diejve të tyre, hënave dhe yjeve, të cilat janë si fjalë, e kështu me radhë... Të gjitha qëniet e jashtme, megjithëse janë të pajeta dhe pa vetëdije në dukje, secila prej këtyre kryen detyra dhe tesbihate, lavdërime, duke lartësuar Zotin me gjallërinë më të madhe dhe me vetëdijen më të lartë. Atëherë, sigurisht, ashtu si melekët që janë përfaqësuesit e atyre krijesave duke shprehur lavdërimin e tyre në botën e dimensioneve të brendshme të gjërave, po ashtu ato krijesa me rolin e tyre janë vendbanime dhe xhami për melekët në botën e jashtme e të dukshme.

Ashtu siç u shpjegua në Degën e Katërt të Fjalës së Njëzet e Katërt, e para prej katër kategorive të punëtorëve të punësuar nga Krijuesi i Gjithëlavdishëm i pallatit të kësaj bote është ajo e melekëve dhe e qënieve shpirtërore. Meqenëse, pa e ditur qëllimin e Krijuesit, bimët dhe qëniet e pajeta kryejnë detyra tej mase të rëndësishme, ndonëse pa rrogë, me urdhrin e të Vetmit i Cili është në dijeni të Qëllimit; dhe

gjithashtu, duke mos e ditur qëllimin, kafshët u shërbejnë tej mase qëllimeve universalë në shkëmbim të një shpërblimi të pjesshëm; dhe meqenëse duket qartë se si shpërblim për dy rroga, njëra e menjëhershme dhe tjetra e shtyrë, qëniet njerëzore, duke i njohur qëllimet e Krijuesit të Gjithëlavdishëm, vihen në shërbim duke iu përshtatur atyre qëllimeve, duke marrë një pjesë të çdo gjëje për vetveten e tyre, dhe duke mbikëqyrur shërbëtorët e tjerë, bimët dhe kafshët. Atëherë meqenëse vënia në shërbim e punë e këtyre kategorive shihet qartë me sy, sigurisht duhet të jetë një kategori tjetër, madje në pararojë të radhëve të shërbëtorëve dhe të punëtorëve, ata janë të ngjashëm me njeriun nga një aspekt, në atë të njohjes së qëllimeve universale të Krijuesit të Gjithëlavdishëm, ato u përshtaten; por ato janë të ndryshëm nga njeriu në një aspekt tjetër, sepse duke qenë përtej kënaqësisë sensuale, epshore, dhe përtej një shpërblimi të pjesshëm, ato e konsiderojnë të mjaftueshme kënaqësinë, plotësimin, gëzimin dhe lumturinë që përjetojnë thjesht duke u shikuar nga Krijuesi i tyre i Gjithëlavdishëm, nëpërmjet urdhërave të Tij për ta, nëpërmjet favorit, konsideratave dhe për llogari të lidhjes me Të dhe të afrimitetit me Të. Ata punojnë me sinqeritetin më të pastër në detyrat e tyre të ndryshme sipas llojeve të tyre të ndryshme dhe në përputhje me shumëllojshmëritë e krijesave në univers.

Ashtu si në një qeveri ku ndodhen nëpunës të ndryshëm në zyra të ndryshme, po ashtu detyrat e adhurimit dhe të tesbihateve, të lavdërimeve, ndryshojnë në sferat e Botës së Hyjnisë. Për shembull, nëpërmjet Fuqisë, forcës dhe urdhrit të Zotit të Gjithëfuqishëm, Hazreti Mikaili bëhet inspektori i përgjithshëm i krijesave, artifakteve Hyjnore, të mbjella në fushën e tokës. Në qoftë se do të lejohej shprehja, Ai është kryetari i të gjithë engjëjve që u ngjasojnë bujqve. Dhe nëpërmet lejes, urdhrit, fuqisë dhe urtësisë së Krijuesit të Gjithëlavdishëm, barinjtë e patrupëzuar, jolëndorë, të të gjitha kafshëve kanë një kryetar, një melek të madh të caktuar për detyrën.

Kështu, meqenëse është e domosdoshme për të qenë një melek i caktuar mbi secilën nga këto krijesa të jashtme me qëllim që të përfaqësohen në botën e dimensioneve të brendshme të gjërave detyrat e adhurimit dhe shërbimi i tesbihateve që secila shfaq dhe që ta paraqesë me dije, tek prania e shenjtë Hyjnore, mënyra që përshkruhen melekët në rrëfenjat e Njoftuesit të lajmeve të sigurta a.s.m. sigurisht

është më e përshtatshmja dhe më e arsyeshmja. Për shembull, Ai deklaroi: **"Ndodhen disa melekë të cilët kanë dyzet ose dyzet mijë koka. Në secilën kokë ndodhen dyzet mijë gojë, dhe në secilën gojë janë dyzet mijë gjuhë, dhe me secilën nga ato gojë ata lavdërojnë Zotin xh.sh. në dyzet mijë lavdërime"**. E vërteta e këtij hadithi përmban një kuptim dhe ka një formë, ose një mënyrë përshkrimi.

Kuptimi i tij është si më poshtë:

Adhurimi i melekëve është jashtëzakonisht i mirorganizuar e i fortë dhe më universali dhe gjithëpërfshirësi. Dhe sa për formën e së vërtetës, ajo është kështu: Janë disa qënie të fuqishme trupore që i kryejnë detyrat e tyre të adhurimit me dyzet mijë koka, me dyzet mijë mënyra. Për shembull, qiejt e lavdërojnë Zotin xh.sh. me diejt dhe yjet. Ndërsa toka, e cila është një qënie e vetme, e kryen detyrën e saj të adhurimit, tesbihatin e saj për Krijuesin, me njëqind mijë koka, ku në çdo kokë janë qindra e mijëra gojë dhe në çdo gojë janë qindra e mijëra gjuhë.

Kështu, meleku i caktuar për globin tokësor duhet të shihet në këtë mënyrë me qëllim që të shfaqë këtë kuptim në Botën e dimensioneve të brendshme të gjërave. Unë vetë pashë afërsisht dyzet degë që u ngjasojnë kokave të një druri bajameje me përmasa mesatare. Kur unë e hodha vështrimin tek një degë, pashë se ajo kishte dyzet dega më të vogëla si gjuhë. Atëherë unë shikova njërën gjuhë prej atyre degëve të vogëla; dyzet lule ishin çelur tek ajo. Unë i studiova lulet duke shikuar urtësinë në to; dhe tek secila shikova afërsisht dyzet theka luleje me ngjyra, dhe arte shumë të bukura e të mirërregulluara, ku secila prej tyre shpallte një nga Emrat e Krijuesit të Gjithëlavdishëm dhe tregonte nga një manifestim prej shfaqjeve të Emrave të Bukur Hyjnorë.

A do të ishte e mundur që i Gjithurti dhe Hirploti i vetëm, i Cili është Krijuesi i Gjithëlavdishëm i pemës së Bajames, dhe që i ngarkoi asaj peme të pagjallë të gjitha ato detyra dhe pastaj të mos ngjiste tek ajo një melek të caktuar që t'i përshtatej asaj, si të ishte shpirti i saj – për të kuptuar e për të shprehur kuptimin e saj, për t'ua shpallur atë qënieve në univers dhe për ta përgatitur atë tek prezenca e Shenjtë Hyjnore?

O shoku im! Deri tani shpjegimi ynë ka qenë një parathënie që ta sjellë zemrën për të pranuar, arsyen për t'u bindur e nënshtruar dhe që ta detyrojë nefsin të dorëzohet e nënshtrohet. Në qoftë se ti e ke kuptuar këtë parathënie deri diku, dhe nëse dëshiron të takohesh me melekët, përgatite veten tënde. Dhe për më tepër, pastroje veten tënde nga paragjykimet e gabuara.

Tani shiko, dyert e botës së Kur'anit janë të hapura! Shiko, kopshti i Kur'anit është مُفَتَّحَةُ الْأَبْوَابُ *gjithmonë me dyer të hapura*, hyr dhe shiko! Shikoji melekët në formë të bukur në Xhennetin e Kur'anit! Secili nga vërsetet e tij të shpallura është një vend për të zbarkuar, atëherë shiko nga ato dhe kënaqu:

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ۞ فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا ۞ وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا ۞ فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا ۞ فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا ۞ وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ۞ وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا ۞ وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا ۞ فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا * فَالْمُدَبِّرَاتِ اَمْرًا ۞ تَنَزَّلُ الْمَلٰئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ ۞ عَلَيْهَا مَلٰئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللّٰهَ مَا اَمَرَهُمْ وَ يَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ۞

"(Betohem) për të dërguarit (erërat ose melekët) e çuar një pas një (për dobinë e njeriut). Dhe për erërat që fryjnë fort! Dhe për erërat që shpërndajnë retë dhe shiun. Dhe për vargjet (e Kur'anit) që ndajnë të drejtën nga e gabuara. Dhe për melekët që u bien shpalljet Hyjnore të dërguarëve."[540] *"(Betohem) për ata (melekë) që ua nxjerrin me ashpërsi (shpirtin mosbesimtarëve dhe të ligëve)! Për ata (melekë) që ua nxjerrin me butësi (shpirtin besimtarëve)." Për ata që notojnë përgjatë (melekë ose planetët). Për ata që shtyhen përpara si në garë (melekët, ose yjet, ose kuajt"). Për ata melekë që renditen të kryejnë urdhërat e Zotit të tyre."*[541] *"Gjatë saj zbresin melekët dhe Er-Ruhu (Xhibrili) me lejen e All-llahut me të gjitha vendimet."*[542] *"...mbi të cilin janë (caktuar) melekë të vrazhdë e të ashpër*

[540] Kur'an, 17: 1-5

[541] Kur'an, 79: 1-5

[542] Kur'an, 97: 4

të cilët nuk kundërshtojnë urdhëresat që marrin prej All-llahut, por zbatojnë atë që u është urdhëruar."[543]

Gjithashtu dëgjo:

سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ۞ لاَ يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ

"Lavdia i takon Atij. Ata janë vetëm robër dhe të nënshtruar të nderuar. Ata nuk flasin deri sa të këtë folur Ai dhe ata punojnë nën komandën e Tij"[544], dëgjo lavdërimin për ta. Dhe në qoftë se ti dëshiron të takohesh me xhinde, hyr në kalanë e sures:

قُلْ اُوحِيَ اِلَيَّ اَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ

"Thuaj (o Muhammed): 'Më është shpallur mua se një grup xhidësh dëgjuan (këtë Kur'an)."[545]

Shikoji ato dhe dëgjoji se çfarë thonë, dhe merr mësime paralajmërues prej tyre. Shiko! ata thonë se:

اِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا ۞ يَهْدِي اِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا اَحَدًا ۞

"Me të vërtetë që kemi dëgjuar këndim (të Kur'anit) të mrekullueshëm! Ai udhëzon në rrugën e drejtë dhe ne kemi besuar në të dhe ne kurrë nuk do t'i vëmë shok (në adhurim) Zotit tonë."[546]

* * *

[543] Kur'an, 66: 6

[544] Kur'an, 21: 26-27

[545] Kur'an, 72: 1

[546] Kur'an, 72: 1-2

QËLLIMI I DYTË

Qëllimi i Dytë është rreth Kijametit, vdekjes së Dynjasë dhe jetës së Ahiretit.

Ky qëllim përbëhet nga katër Pika Themelore dhe një Parathënie e cila është në formën e një krahasimi.

PARATHËNIE

Në qoftë se dikush do të pretendonte se ky qytet ose ky pallat do të shkatërrohet, do të ndreqet e do të rindërtohet përsëri me qëllim që të jetë i përsosur e të mos preket më, sigurisht, **gjashtë pyetje** do të ngriheshin përballë këtij pretendimi.

E para: "Përse të shkatërrohet? A ka ndonjë arsye ose diçka që e bën atë të domosdoshme?" Në qoftë se përgjigjja është "Po", ai e provoi atë.

E dyta: Një pyetje e tillë siç vijon do të lindte. "A ka fuqi për të vepruar kështu ndërtuesi i cili do ta shkatërrojë dhe pastaj ta rindërtojë atë? A do të jetë Ai i aftë për të?" Në qoftë se përgjigjja është "Po", ai e provoi edhe këtë.

Pyetja e tretë: Pyetja e tillë e mëposhtme do të lindte: "A do të ishte i mundur shkatërrimi i tij?" Në qoftë se ai provon se ai mund ta shkatërrojë dhe se do ta shkatërrojë me të vërtetë në të ardhmen, atëherë dy pyetje të tjera do të lindnin:

"A do të ishte e mundur që ky pallat ose ky qytet i çuditshëm të rindërtohej nga e para? Në qoftë se do të ishte e mundur, a do të rindërtohet ai?" Në qoftë se përgjigjja është "Po", Ai e provon edhe këtë gjithashtu, atëherë në asnjë aspekt apo qoshe të kësaj çështje nuk mbetet ndonjë vrimë apo plasë nëpërmjet të cilave të mund të hyjë ndonjë dyshim, mosbesim apo ndonjë iluzion.

Atëherë, ashtu si tek ky krahasim, ka fakte që bëjnë të do-mosdoshme shkatërrimin dhe rindërtimin e Pallatit të tokës dhe të

qytetit të universit.. Autori dhe ndërtuesi i tij është mjaft i fuqishëm, shkatërrimi i atij pallati është i mundshëm, dhe do të ndodhë. Rindërtimi i tij është i mundshëm dhe do të ndodhë. Këto çështje do të provohen pas Pikës së Parë Themelore.

PIKA E PARË THEMELORE

Shpirti i njeriut sigurisht është i pavdekshëm. Pothuajse të gjithë treguesit në Qëllimin e Parë, të cilët tregojnë ekzistencën e melekëve dhe të qënieve shpirtërore, gjithashtu tregojnë pavdekshmërinë e shpirtit të njeriut. Kjo është çështja jonë këtu. Për mendimin tim, çështja është aq e sigurt sa që shpjegime të mëtejshme do të ishin të padobishme. Në të vërtetë distanca midis nesh dhe karvanëve të shpirtërave të përjetshëm të cilët nuk numërohen në botën e ndërmjetme dhe në botën e shpirtërave dhe që janë në pritje për të shkuar në Ahiret, është aq e shkurtër dhe e hollë saqë nuk është nevoja për ta demonstruar me prova. Evlija të panumërt dhe njerëzit e ndriçimit e të zbulesave duke qenë në kontakt me to, ata që dallojnë sekretet e varrit duke i parë, dhe madje një numër i njerëzve të zakonshëm duke komunikuar me to dhe masat e njerëzve duke formuar lidhje me to në ëndërra të vërteta, kanë formuar një numër të madh njoftimesh me unanimitet e, majft thjesht, janë bërë pjesë e njohjes së njerëzimit, e cila pranohet gjërësisht.

Mirëpo, për shkak se mendimi material ka shushatur dhe narkotizuar gjithkënd në këtë shekull, ai ka ngulur dyshime në mendjet e tyre lidhur edhe me çështjet më të thjeshta, më të dukshme e të vetëkuptueshme. Atëherë me qëllim që t'i largojmë këto dyshime, ne do të tregojmë një parathënie dhe katër prej burimeve të shumta që rrjedhin nga intuita e zemrës dhe nga bindja e mendjes.

PARATHËNIE

Ashtu siç është provuar tek e Vërteta e Katërt e Fjalës së Dhjetë; **një bukuri e përjetshme, e përhershme dhe e pashoqe kërkon përjetësinë dhe qëndrueshmërinë e admiruesve të saj të cilët janë si pasqyra reflektuese të asaj bukurie. Dhe se një art i patëmeta, i përjetshëm dhe i plotë kërkon vazhdimësinë e përjetësinë e lajmë-**

tarëve të tij mendjethellë. Dhe një mëshirë e pakufishme dhe një mirëbërësi kërkojnë vazhdimësinë e mirënjohësve të tyre nevojtarë. Atëherë, ai admirues i cili është si pasqyra e shkëlqyer, ai lajmëtar mendjethellë, dhe ai falënderues nevojtar para se gjithash është shpirti i njeriut. Kështu, shpirti është i qëndrueshëm me shoqërimin e asaj bukurie, të atij plotësimi dhe të asaj mëshire në rrugën e pafundme të përjetësisë; ai do të jetë i pavdekshëm.

Gjithashtu, siç është provuar në Fjalën e Dhjetë, tek e Vërteta e Gjashtë, jo vetëm shpirti njerëzor, por gjithashtu edhe nivelet më të thjeshta të ekzistencës nuk janë krijuar për zhdukje; ato shfaqin një formë pavdekshmërie. Madje edhe një lule e parëndësishme e vogël, e cila nuk ka shpirt, kur largohet e mbaron nga ekzistenca e jashtme, ajo shfaq një lloj pavdekshmërie në njëmijë mënyra, sepse forma e saj do të bëhet e qëndrueshme në kujtesa të panumërta. Dhe duke gjetur përjetësi në secilën nga qindrat e farërave të saj, ligji sipas të cilit ajo u formua, do të vazhdojë.

Meqenëse ligji i formimit të lules, modeli i formës së saj, i cili i ngjason pjesërisht shpirtit, bëhet i përhershëm nga Ruajtësi i Gjithurtë; dhe meqenëse ajo ruhet gjatë transformimeve të stuhishme me rregull të plotë në farërat e saj të vockëla si grimca dhe bëhet e qëndrueshme, atëherë nuk ka dyshim se shpirti i njeriut, i cili ka një natyrë shumë gjithëpërfshirëse dhe të lartë, që është veshur me një trup të jashtëm, që është i vetëdijshëm, i gjallë dhe është një ligj i ndritshëm urdhërues, që manifeston pavdekshmëri, dhe është i lidhur me përjetësinë, dhe sa lidhje ka ai me përhershmërinë. Si mund të pretendosh të jesh një qënie e vetëdijshme njerëzore në qoftë se nuk e kupton këtë?

A mund të thuhet për Një të Gjithurtë të Gjithëlavdishëm, për një Ruajtës të pavdekshëm, i Cili përfshin dhe ruan në një bërthamë shumë të vockël programin e një peme madhështore dhe ligjin e formimit të saj, të cilat deri diku i ngjasojnë një shpirti: "Si mund t'i ruajë Ai shpirtërat e njerëzve pas vdekjes së tyre?"

BURIMI I PARË

Kjo është subjektive. Domethënë, në qoftë se dikush do ta studionte jetën dhe nefsin e tij, ai do të kuptonte e perceptonte se ndodhet një shpirt i pavdekshëm.

Po, është e vetëkuptueshme se çdo shpirt, pavarësisht ndryshimeve dhe transformimeve që ndodhin mbi trupin gjatë viteve të jetës, ai vetë mbetet i qëndrueshëm dhe i pandryshueshëm. Prandaj, meqenëse trupi është i përkohshëm, ai nuk e prek përhershmërinë e shpirtit, as nuk e prish natyrën e tij, megjithëse shpirti është krejtësisht i zhveshur tek vdekja. Vetëm gjatë jetës, ai gradualisht ndryshon rrobat e trupit të tij dhe në kohën e vdekjes, befas zhvishet. Është vërtetuar me një intuitë të sigurtë, në të vërtetë nëpërmjet shikimit, se trupi ekziston nëpërmjet shpirtit, ndërsa shpirti nuk ekziston nëpërmjet trupit. Përkundrazi, meqenëse shpirti ekziston dhe është dominant nga vetvetja, trupi mund të shpërndahet e të mblidhet përsëri si të dojë; ai nuk e shkel dhe nuk e dëmton pavarësinë e shpirtit.

Në fakt, trupi është shtëpia e shpirtit, është banesa e tij dhe jo veshja e tij. Ajo çfarë e vesh shpirtin është një mbulesë e hollë dhe e bukur, është diçka që mund t'i ngjasojë një trupi, një trupi ideal, i cili deri diku është i qëndrueshëm, është i paprekshëm, jolëndor, dhe i përshtatshëm për shpirtin. Atëherë në kohën e vdekjes, shpirti nuk është krejtësisht i zhveshur, ai del nga shtëpia dhe vishet me trupin e tij ideal të veçantë për të.

BURIMI I DYTË

Kjo është objektive. Domethënë, është një lloj gjykimi empirik, eksperimental- i cili është formuar nëpërmjet shikimeve të përsëritura, ngjarjeve dhe rasteve të shumta.

Në të vërtetë, kur kuptohet se një shpirt i vetëm vazhdon pas vdekjes, kjo bën të domosdoshme përjetësinë e të gjithë shpirtërave të këtij lloji tërësisht, sepse sipas shkencës së logjikës është e sigurt se në qoftë se një cilësi e brendshme vetjake vëzhgohet tek një individ i veçantë, ekzistenca e asaj cilësie mund të pranohet e mendohet tek të gjithë individët, sepse ajo është vetjake. Në qoftë se ajo është e brendshme vetjake, duhet të jetë e pranishme tek çdo individ. Ndërsa treguesit e bazuar jo mbi një shikim të vetëm por mbi shikime të panumërta përtej llogaritjes e numërimit, dhe shenjat duke treguar përhershmërinë e shpirtërave janë aq të sigurta, sa që ashtu siç ndodhet për ne një vend i quajtur Bota e re, domethënë Amerika dhe se atje gjenden qënie njerëzore, që asnjë dyshim nuk mund të hyjë në mendje lidhur me ekzistencën e atyre njerëzve; në të njëjtën mënyrë,

është e papranueshme të dyshosh për shpirtërat e atyre që kanë vdekur që janë tani të pranishëm në numëra të mëdhenj në botën e dimensioneve të brendshme të gjërave dhe në botën e shpirtit, dhe se ato kanë lidhje me ne. Dhuratat tona shpirtërore u shkojnë atyre, dhe rrezatimet e tyre të ndritshme na vijnë ne.

Për më tepër, me intuitë të sigurtë, mund të kapet me vetëdije se një aspekt themeltar i njeriut vazhdon pas vdekjes së tij. Dhe ai aspekt themeltar është shpirti. Dhe sa për shpirtin, ai nuk zbulohet para shkatërrimit dhe shkrirjes -vdekjes. Kjo ndodh sepse ai është i thjeshtë dhe jo i përbërë, ai ka unitet. Sa për shkatërrimin, shkrirjen dhe shpërbërjen, ato janë funksioni i substancave të shumta të ndërlikuara e të përbëra. Ashtu siç e kemi shpjeguar më lart, jeta siguron një formë uniteti në shumësi dhe bëhet një lloj shkaku për përjetshmëri. Domethënë, uniteti dhe përjetshmëria janë themelore për shpirtin, nëpërmjet të cilave ai shpërndahet tek shumësia.

Asgjësimi i shpirtit, do të ndodhte ose nëpërmjet shkatërrimit ose shkrirjes; ndërsa uniteti nuk i hap shteg shkatërrimit dhe shkrirjes për të hyrë, dhe natyra e tij e thjeshtë nuk e pranon shpërbërjen; ose mund të asgjësohet me ekzekutimin; sa për asgjësimin, atë nuk e lejon mëshira e pafundme e Gjithëbujarit Absolut, dhe e refuzon bujaria e tij e pakufishme që t'ia marrë prapa atë mirësi të ekzistencës që ia dha shpirtit të njeriut i cili është i denjë dhe shumë i mallëngjyer për atë ekzistencë -trup.

BURIMI I TRETË

Shpirti, të cilit i është veshur një ekzistencë e jashtme, e gjallë, e vetëdijshme dhe e ndritshme, është një ligj urdhërues i vërtetë dhe gjithëpërfshirës, i gatshëm për të fituar -universalitet- natyrë gjithëpërfshirëse; pasi dihet se edhe urdhërat më të dobëta ligjore shfaqin stabilitet e qëndrueshmëri, sepse në qoftë se do të shqyrtohej e shihej me vëmendje, do të shikohej se në të gjitha speciet të cilat i nënshtrohen ndryshimit, është e pranishme një 'e vërtetë e qëndrueshme' që, duke u rrotulluar brenda ndryshimeve, transformimeve dhe fazave të jetës, u shkakton formave të jashtme të gjërave të ndryshojnë, por ajo mbetet e qëndrueshme, e gjallë dhe nuk vdes kurrë.

Kështu, pavarësisht se çdo qënie njerëzore është një individ, për shkak të gjithëpërfshirjes së natyrës së tij, vetëdijes së tij universale

dhe imagjinatës gjithëpërfshirëse, ai është si një specie, si një ligj që sundon, që është në fuqi në një specie, dhe është gjithashtu në fuqi tek individi njerëzor. Meqenëse Krijuesi i Gjithëlavdishëm e ka krijuar njeriun si një pasqyrë gjithëpërfshirëse, për adhurim universal dhe me një natyrë të lartësuar, atëherë e vërteta e tij shpirtërore tek çdo individ nuk vdes kurrë – me leje të Zotit xh.sh.– edhe në qoftë se ndryshohet mijëra herë nga format, dhe shpirti i tij do të vazhdojë i gjallë ashtu siç filloi i gjallë.

Prandaj me urdhrin e All-llahut, me lejen e Tij duke e bërë atë të përjetshëm, shpirti i individit njerëzor, i cili është realiteti i vetëdijshëm dhe elementi i gjallë i tij, është gjithmonë i përjetshëm.

BURIMI I KATËRT

Merri në konsideratë ligjet që sundojnë tek speciet, të cilat deri diku i ngjasojnë shpirtit, sepse ato të dyja vijnë nga Bota e Urdhrit dhe e Dëshirës Hyjnore. Ato i përshtaten deri diku shpirtit, në një shkallë të pjesshme të caktuar, për shkak se ato të dyja burojnë nga i njëjti burim; atyre u mungon vetëm ekzistenca e jashtme e perceptueshme. Studioji ato, dhe do të shihet se, në qoftë se atyre ligjeve urdhëruese do t'u vishej një ekzistencë e jashtme, secili nga ato do të bëhej shpirti i specieve, meqë këto ligje janë gjithmonë të qëndrueshme, të përjetshme e të vazhdueshme. Asnjë ndryshim apo transformim nuk e prek unitetin e ligjeve, as nuk i prish ato.

Për shembull, në qoftë një pemë fiku vdes dhe shpërndahet, ligji i formimit të saj, i cili është si shpirti i saj, do të vazhdojë përjetësisht në farërat e saj të vockëla; ai nuk vdes. Dhe kështu, meqenëse dhe më të thjeshtat e urdhërave ligjore që veprojnë dhe më të dobëtat e tyre janë të lidhura kështu me përhershmërinë dhe vazhdimësinë, atëherë do të duhej që shpirti i njeriut të lidhej jo vetëm me qëndrueshmërinë dhe pavdekshmërinë, por me të gjithë përjetësinë, sepse, sipas dekretit të lavdishëm të Kur'anit:

قُلِ الرُّوحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّی

"Thuaj: Shpirti është vetëm prej urdhrit të Zotit tim."[547]

[547] Kur'an, 17: 85

Shpirti, gjithashtu, është një ligj i vetëdijshëm dhe i gjallë i cili ka ardhur nga Bota e urdhrit Hyjnor, dhe Fuqia e parapërjetësisë i ka veshur një ekzistencë të jashtme. Domethënë, ashtu si ligjet e pavetëdijshme të cilat burojnë nga Atributi Hyjnor i "Dëshirës" dhe nga Bota e "urdhërit Hyjnor" që janë gjithmonë, ose kryesisht të qëndrueshëm, po ashtu, madje, është më e sigurt se shpirti i cili është një lloj vëllai me to, dhe ashtu si ato është një shfaqje e Atributit të "Dëshirës dhe vjen nga Bota e "Urdhrit", manifeston përjetshmëri. Ai është më i përshtatshëm për qëndrueshmërinë, sepse ai është ekzistues, ai ka një realitet të jashtëm. Ai është më i fuqishëm e më i lartësuar se ato, sepse ai ka vetëdije. Dhe është më i qëndrueshëm se sa ato, dhe më i vlefshëm, sepse është i gjallë.

PIKA E DYTË THEMELORE

Ka çështje që bëjnë të domosdoshme lumturinë e përjetshme. Autori i Gjithëlavdishëm është i aftë dhe i mundshëm për ta dhuruar atë lumturi. Gjithashtu, shkatërrimi i universit dhe vdekja e botës janë të mundshme dhe do të ndodhin. Përsëri Ringjallja e Botës dhe gjyqi i Fundit janë të mundshme dhe do të ndodhin. Kështu, ne do ta shpjegojmë secilën nga këto gjashtë çështje shkurt dhe në një mënyrë që do ta bindë arsyen. Në fakt, në Fjalën e Dhjetë, ne sollëm argumenta të cilat i bënë zemrat të ngjiten tek niveli i besimit të plotë, ndërsa këtu ne do t'i diskutojmë ato në mënyrën e shpjegimeve të Saidit të Vjetër në Trajtesën e tij të titulluar: **"Nokta"**, të cilat vetëm bindin dhe bëjnë të heshtin mendjen.

Në të vërtetë, ka çështje që bëjnë të domosdoshme lumturinë e përjetshme. Dhe argumenti i prerë që e tregon këtë domosdoshmëri filtrohet e del nga **"Dhjetë Burime Dhe Boshte".**

BOSHTI I PARË

Në qoftë se do të vëzhgohej me vëmendje, do të shihej se një rregull i plotë dhe i qëllimshëm përfshin tërësinë e universit. Spërkatjet e dëshirës dhe të përzgjedhjes dhe shkreptimat e qëllimit shihen në çdo aspekt të tij. Ajo që tërheq shikimet dhe vëmendjen nëpërmjet dëshmisë së frutave të tyre është se në çdo gjë është një dritë qëllimi;

në çdo funksion është një shkreptimë dëshire; në çdo lëvizje është një rreze përzgjedhjeje dhe në çdo tërësi a trup të përbërë është një flakërimë e urtësisë. Kështu, në qoftë se nuk do të kishte lumturi të përjetshme, atëherë ky rregull origjinal i ligjësuar do të mbetej thjesht një formë e dobët dhe e kotë; ai do të ishte një rregull i rremë pa themel. Gjërat jolëndore dhe lidhjet e marrëdhëniet, të cilat janë shpirti i sistemit dhe i rregullshmërisë do të humbisnin e do të dilnin bosh. Domethënë, ajo që e bën rregullin "Rregull", është lumturia e përjetshme. Kështu, Rregulli në univers tregon lumturinë e përjetshme.

BOSHTI I DYTË

Një Urtësi e Përkryer është e dukshme në krijimin e universit. Në të vërtetë, urtësia Hyjnore, e cila është përfaqë-suesja e përkujdesjes së parapërjetësisë, shpall lumturi të përjetshme nëpërmjet gjuhës së vëzhgimit të dobive dhe të preferencës për urtësi të demonstruara nëpërmjet universit në tërësinë e tij, sepse në qoftë se nuk do të kishte lumturi të përjetshme, atëherë do të ishte e domosdoshme të mohonim-nëpërmjet krenarisë e kokëfortësisë-urtësinë e përfitimet të cilat janë në mënyrë të qëndrueshme në univers. Meqenëse e Vërteta e Dhjetë e Fjalës së Dhjetë e demonstron këtë të vërtetë si dielli, ne do të mjaftohemi me të dhe do ta presim shkurt diskutimin këtu.

BOSHTI I TRETË

Nëpërmjet dëshmisë së arsyes, urtësisë, deduksionit, përvojës dhe eksperiencës, mungesa e kotësisë dhe mun-gesa e çuarjes dëm në krijimin e qënieve, që është i vazhdueshëm, tregon një lumturi të përjetshme. Dëshmia se asgjë nuk shkon dëm dhe se nuk ka asgjë të kotë në krijim, është se Krijuesi i Gjithëlavdishëm zgjodhi për krijimin e çdo gjëje rrugën më të shkurtër, pikën më të afërt, formën më të lehtë dhe cilësinë më të bukur. Ai ndonjëherë i vë njëqind detyra një gjëje dhe i bashkangjit një mijë fruta e qëllime një gjëje të hollë. Meqenëse nuk ka prishje, çuarje dëm, dhe asgjë të kotë, sigurisht do të ketë lumturi të përjetshme, sepse mosekzistenca dhe moskthimi do ta bënin çdo gjë të kotë; çdo gjë do të ishte një çuarje dëm. Por mungesa e çuarjes dëm e vërtetuar nga dëshmia e shkencës së funksioneve të gjymtyrëve të natyrës në të gjithë krijimin dhe tek njeriu për shembull,

demonstron se prirja dhe aftësia e pakufishme shpirtërore e njeriut, shpresat e pafundme, idetë dhe dëshirat, nuk do të shkojnë kot dhe nuk do të jenë çuarje dëm. Sepse prirja themelore për t'u plotësuar e ngulitur tek njeriu tregon ekzistencën e një plotësimi, dhe dëshira për lumturi shpall në mënyrë të sigurt se ai është i caktuar për lumturi të përjetshme. Në qoftë se çështja nuk do të ishte kështu, atëherë ato cilësi shpirtërore origjinale dhe ato shpresa të larta që themelojnë natyrën e vërtetë të njeriut, do të ishin të gjitha – ruajna Zot!- çuarje dëm, diçka që thahet dhe më kot, duke qenë kështu në kundërshtim me urtësinë që gjendet në të gjithë krijimin. Meqenëse kjo e vërtetë është provuar tek e Vërteta e Njëmbëdhjetë e Fjalës së Dhjetë , ne po e presim shkurt diskutimin këtu.

BOSHTI I KATËRT

Ndryshimet dhe transformimet që ndodhin në gjëra të shumta të ndryshme, në natën e ditën, në dimër e pranverë, në qiejt dhe madje edhe tek trupat e njeriut gjatë jetës së tij, tek gjumi i cili i ngjason vdekjes dhe u ngjasojnë Ringjalljes së të vdekurve, që janë si një lloj kijameti për secilën prej tyre, dhe të gjitha njoftojnë e aludojnë realitetin e Kijametit të madh.

Po, për shembull, dita, viti, jeta e njeriut, dhe ndryshimi i Orës së madhe të Krijuesit e njohur si toka u ngjasojnë fushës së një ore tonë javore që tregon sekondat, minutat, orët dhe ditët; secila paraprirëse e asaj që vijon, ato njoftojnë për njëra-tjetrën; ato rrotullohen e funksionojnë. Dhe ashtu siç tregojnë ato mëngjesin pas natës, dhe pranverën pas dimrit, po ashtu ato njoftojnë simbolikisht se pas vdekjes do të shfaqet mëngjesi i ringjalljes nga ai instrument, nga ajo orë e madhe.

Ka larmi të shumta ringjalljeje që i ndodhin një njeriu gjatë jetës së tij. Ashtu siç i shikon ai shenjat e Ringjalljes nëpërmjet një lloji vdekjeje çdo natë dhe një lloj ringjalljeje çdo mëngjes, po ashtu, është një mendim unanim, se ai i nënshtrohet asaj që i ngjason një ringjalljeje çdo pesë gjashtë vite nëpërmjet ndryshimit të të gjitha grimcave në trupin e tij, dhe madje i nënshtrohet një ringjalljeje graduale dy herë në vit. Gjithashtu në çdo pranverë ai shikon në botën shtazore e bimore më shumë se treqind mijë lloje ringjalljeje dhe ngritje në jetë.

Kështu, kjo shumicë shenjash, treguesish dhe aluzionesh për ringjalljen tregojnë me sigurinë më të madhe Ringjalljen e madhe të të vdekurve, sikur ato të ishin pikëlat e asaj ringjalljeje.

Krijuesi i Gjithurtë, duke shkaktuar një lloj ringjallje në atë mënyrë tek botët e kafshëve dhe të bimëve, domethënë, duke i ngritur në jetë të njëjtat bimë dhe një pjesë të kafshëve në pranverë dhe duke ua kthyer prapë, duke ua ridhënë pjesët e tjera të tyre, si gjethet, lulet, dhe frutat, jo krejtësisht të njëjtat, por të ngjashme, ky mund të jetë një tregues i një ringjalljeje personale në individin njerëzor brenda ringjalljes së përgjithshme. Sepse individi human është si një specie në krahasim me speciet e tjera, dhe drita e mendjes u ka dhënë një gjërësi të tillë akteve njerëzore dhe mendimit, saqë ai mund të rrethojë të shkuarën dhe të ardhmen, madje edhe në qoftë se do ta gëlltiste të gjithë botën, ai nuk do të ngopej. Në speciet e tjera, natyra e individëve është e pjesshme, vlera e tij është personale, shikimi i tij është i kufizuar; cilësitë e tij janë të ngushtuara e të kufizuara, dhimbja e tij është e çastit dhe kënaqësia e tij është e atypëratyshme. Ndërsa natyra e njeriut është e lartë; vlera e tij është më e lartësuara, shikimi i tij është universal, i gjithanshëm; cilësitë e tij janë të pakufishme, dhe një pjesë e dhimbjeve dhe e kënaqësive të tij jolëndore janë të vazhdueshme; prandaj ajo që shikohet nga përsëritjet e formave të kijametit dhe të ringjalljes tek speciet e tjera, në mënyrë të vetëkuptueshme, tregojnë dhe aludojnë se çdo individ njerëzor do të ringjallet dhe do të rikthehet pikërisht i njëjti në jetë, në Ringjalljen e madhe të të vdekurve. Meqenëse kjo është provuar me sigurinë si dy edhe dy bëjnë katër, tek e Vërteta e Nëntë e Fjalës së Dhjetë, ne po e shkurtojmë diskutimin këtu.

BOSHTI I PESTË

Ata të cilët i kanë vështruar nga afër realitetet e krijimit, shikojnë se mundësitë e pakufishme të përfshira në esencën e shpirtit të njeriut, aftësitë e pakufishme të përfshira në ato potenciale e mundësi, dëshirat e pafundme që burojnë nga ato aftësi, shpresat e pafundme që rezultojnë nga ato dëshira të pafundme, përfytyrimet e pakufishme dhe idetë e lindura nga ato shpresa të pafundme, të gjitha ato, janë duar që shtrihen drejt lumturisë së përjetshme, e cila është matanë kësaj bote të dukshme; janë sy që e vësh-trojnë me ngulm, dhe janë kthyer drejt saj.

Kështu natyra e njeriut, e cila nuk mund të gënjejë dhe dëshira e sigurt, e fortë dhe këmbëngulëse për lumturi të përjetshme në natyrën e tij, me siguri e frymëzon dhe e ngjall vetëdijen lidhur me realizimin e lumturisë së përjetshme.

Meqenëse e Vërteta e Njëmbëdhjetë e Fjalës së Dhjetë e demonstron këtë fakt aq qartë si dita, ne e presim shkurt këtu.

BOSHTI I GJASHTË

Mëshira e Krijuesit Hirplotë i këtyre qënieve, i Cili është *"Rahman Rahim"* i Gjithëmëshirshëm e Mëshirë-plotë, tregon lumturinë e përjetshme. Në të vërtetë, është natyra e Asaj Mëshire e Cila e bëri mirësinë mirësi, e ruajti nga zemërimi e shpagimi dhe i shpëtoi qëniet nga ankthi e dhimbja e ndarjes së përjetshme. Është lumturia e përjetshme dhe banesa e lumturisë, dhe është prestigji i asaj mëshire që nuk e privon njeriun nga ajo lumturi e përjetshme, sepse, në qoftë se lumturia e përjetshme, e cila është koka e çdo mirësie, maja e saj, qëllimi dhe rezultati i saj, nuk do të ishte dhënë, dhe në qoftë se pas vdekjes nuk do të ringjallej bota në formën e Ahiretit, të gjitha mirësitë do të transformoheshin e shndërroheshin në dëshirë për revansh e shpagim. Dhe një transformim i tillë do të bënte të domosdoshëm mohimin e ekzistencës së mëshirës Hyjnore, e cila është e vetëkuptueshme dhe e domosdoshme në univers, e vërtetuar me dëshminë e të gjitha qënieve dhe e cila është një e vërtetë e qëndrueshme e qartë dhe më e ndritshme se sa dielli.

Shiko dhe vëreji mirësitë e dashurisë, të mëshirës dhe të arsyes, të cilat janë disa nga shfaqjet e shenjave të holla të Mëshirës. Në qoftë se do të supozoje se fundi i jetës njerëzore do ishte ndarje e përjetshme dhe asgjësim, ti do të shikoje se ajo dashuri e butë do të bëhej një fatkeqësi e madhe; ajo mëshirë e ëmbël do të bëhej një gjëmë e madhe; dhe ajo mendje e ndritur bëhet një vuajtje e heqje e madhe. Domethënë mëshira për shkak se është mëshirë nuk mund të ndeshet ballas e ta takojë dashurinë e vërtetë me atë ndarje të përjetshme. Meqenëse e Vërteta e Dytë e Fjalës së Dhjetë e ka demonstruar këtë fakt me të gjithë bukurinë e qartësinë, ne po e presim shkurt këtu.

BOSHTI I SHTATË

Të gjitha bukuritë, të gjitha virtytet, të gjitha plotësimet, të gjitha ngashënjimet e tërheqjet, të gjitha shijet e holla dhe të gjitha mëshirat e njohura e të shikuara në univers janë secila një kuptim, një domethënie dhe secila një fjalë jolëndore. Ato në mënyrë të domosdoshme e të kuptueshme i tregojnë zemrës dhe ngulin në syrin e mendjes shfaqjet e bujarisë së Krijuesit të Gjithëlavdishëm dhe të mirësisë së Tij; ato janë shfaqjet e mëshirës së Tij të përjetshme dhe të mirësisë së Tij të vazdueshme. Meqenëse ndodhet një e 'vërtetë' e qëndrueshme në botën tonë dhe një mëshirë e vërtetë dhe e qartë në mënyrë të vetëkuptueshme, atëherë padyshim duhet të jetë lumturia e përjetshme. E vërteta e Katërt e Fjalës së Dhjetë dhe gjithashtu e Vërteta e Dytë e kanë ndriçuar këtë fakt aq qartë si drita e ditës.

BOSHTI I TETË

Vetëdija e njeriut, e cila është natyra e tij e vetëdijshme, shikon dhe tregon lumturinë e përjetshme. Po, në qoftë se ndonjë do ta dëgjonte ndërgjegjen e tij të zgjuar, ai do të dëgjonte një zë duke thirrur: "Përjetësi!.. Përjetësi!.." Madje, edhe sikur t'i jepej asaj vetëdijeje gjithçka që gjendet në univers, kjo nuk do t'ia plotësonte nevojën e saj për përjetësi. Domethënë, ajo vetëdije është krijuar për atë përjetësi dhe kjo tërheqje, dhe qënia e tërhequr e kësaj vetëdijeje janë të mundshme vetëm nëpërmjet të qënit e tërhequr nga një qëllim i vërtetë dhe me një të vërtetë tërheqëse. Përfundimi i të Vërtetës së Njëmbëdhjetë i Fjalës së Dhjetë e ka demonstruar këtë fakt.

BOSHTI I NËNTË

Ky është mesazhi i Muhammedit Arab a.s.m., i cili ishte i vërtetë, i drejtë, i besuar. Po, në të vërtetë, Fjalët e tij i hapën dyert e lumturisë së përjetshme; secila nga fjalët e tij është një dritare e hapur me pamje nga ajo lumturi e përjetshme. Në fakt, ai mban në dorën e tij konsensusin e të gjithë profetëve dhe pajtimin me unanim të të gjithë evlijave, sepse pas Njësisë Hyjnore, të gjitha thirrjet e tyre dhe përpjekjet u përqëndruan rreth ringjalljes së të vdekurve dhe lumturisë së përjetshme. A ka ndonjë gjë që mund ta lëkundë një fuqi të tillë?! E

Vërteta e Dymbëdhjetë e Fjalës së Dhjetë e ka demosntruar këtë të vërtetë në mënyrën më të qartë.

BOSHTI I DHJETË

Kjo është dhënia e njoftimeve të sigurta të Kur'anit të shpjegimit të mrekullueshëm, i cili ka ruajtur mrekullinë e tij në shtatë drejtime për trembëdhjetë shekuj, dhe ashtu siç është provuar në Fjalën e Njëzet e Pestë, ai është një mrekulli nëpërmjet dyzet llojeve të mrekullisë. Po, në të vërtetë, njoftimi i vetë Kur'anit për ringjalljen trupore është një ndriçim i mjaftueshëm dhe një zbulim i qartë i saj; ai është çelësi i talismanit enigmatik të botës, dhe kodi i urtësisë në univers. Gjithashtu, provat e arsyeshme e të sigurta që i përmban Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm, duke i vendosur ato përpara syve dhe që urdhëron që ato të shqyrtohen, janë me mijëra në numër.

Shkurtazi: Kur'ani paraqet shumë vërsete dhe shumë teleskopë që shfaqin lumturinë e përjetshme për njeriun me ringjalljen trupore për t'i studiuar ato, si për shembull:

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِى اَنْشَاَهَا اَوَّلَ مَرَّةٍ

"Thuaj (o Muhammed): 'Ai do t'u japë jetë atyre, i cili i krijoi ato për herë të parë."[548]

وَ قَدْ خَلَقَكُمْ اَطْوَارًا *"Dhe ndërkohë është Ai që ju ka krijuar ju në faza të njëpasnjëshme."*[549] i cili përfshin një krahasim ose një analogji, dhe

وَ مَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ *"Dhe Zoti yt nuk është aspak i padrejtë ndaj robërve të Tij."*[550] i cili tregon dëshminë e drejtësisë, të cilat Kur'ani i bën të qarta nëpërmjet vërseteve të tjera, në **Trajtesën** e titulluar **"Nokta"**. Ajo është siç vijon:

---

[548] Kur'an, 36: 79

[549] Kur'an, 71: 14

[550] Kur'an, 41: 46

Duke kaluar nga faza në fazë, trupi i njeriut u nënshtrohet rregullisht transformimeve të çuditshme. Nga sperma në copë gjaku; nga trombë gjaku në mish e kockë; dhe nga mishi e kocka në krijim të ri, domethënë, transformimi në llojin njerëzor; ajo ndjek rregulla jashtëzakonisht të sakta . Secila nga këto faza ka ligje të tilla të veçanta, një sistem të tillë të regullt, saqë ajo shfaq dritat e qëllimit, të dëshirës, të përzgjedhjes, dhe të urtësisë, ashtu si nëpërmjet xhamit. Kështu, Krijuesi i Gjithurtë, i Cili e krijon trupin në këtë mënyrë, e ndryshon atë çdo vit, siç ndryshohen rrobat. Sepse për ndryshimin e trupit dhe për vazhdimësinë e tij, një përbërje është e domosdoshme me qëllim që të shfaqen grimca të reja të cilat do të veprojnë dhe do të mbushin vendin e pjesëve që janë shkrirë e shpërbërë. Dhe kështu, meqenëse qelizat e trupit shkatërrohen nëpërmjet një ligji të rregullt Hyjnor, atëherë kjo kërkon një lëndë të hollë, e njohur si "*rizk*" (ushqimi, furnizimi) i cili do ta riparojë atë, përsëri nëpërmjet një ligji të rregullt Hyjnor. Furnizuesi i Vërtetë e ndan dhe e shpërndan këtë ushqim nëpërmjet një ligji të veçantë në raport me nevojat e ndryshme të gjymtyrëve të trupit.

Tani shikoji fazat e asaj lënde të hollë të cilën e dërgon Furnizuesi i Urtë: ti do të shikosh se, ndërsa grimcat e asaj lënde janë të shpërndara nëpër ajër, dhé dhe ujë si një karvan, ato befas mblidhen në një mënyrë që sugjeron një veprim të paramenduar, të bërë me qëllim, sikur ato të kishin marrë befas urdhrin për të lëvizur. Ato mblidhen së bashku në mënyrën më të rregullt, sikur çdo grimcë prej tyre të ishte përgjegjëse për një detyrë dhe të dërgohej për tek një vend i caktuar me një detyrë zyrtare. Dhe gjithashtu është e dukshme nga sjellja e tyre se ato po shtyhen e vihen në lëvizje me anë të një ligji të veçantë të Një të Vetmi Veprues me Përzgjedhje, dhe nga bota e qënieve të pajeta, ato futen tek bota e gjallesave. Pastaj ato futen në trup si furnizim, si vlera ushqyese, nëpërmjet një rregulli të veçantë dhe me një rregull të vendosur, në një proces të rregullt, dhe pasi janë pjekur në katër kuzhina të trupit, duke iu nënshtruar katër transformimeve të çuditshme dhe duke u kulluar nëpërmjet katër filtrave, ato shpërndahen në mënyrë të përpjesëtuar nëpërmjet ligjeve të rregullta të mirëbërësisë së Furnizuesit të Vërtetë në përputhje me të gjitha nevojat e ndryshme të gjymtyrëve dhe qarkullojnë në çdo pjesë të trupit.

Kështu, cilëndo prej këtyre grimcave që ti e shikon me syrin e urtësisë, ti do të shohësh se rastësia e verbër, koinçidenca e paligjshme,

natyra e shurdhët dhe shkaqet e pavetëdijshme, në asnjë mënyrë nuk mund të ndërhyjnë; sepse çdo grimcë shtyhet në një mënyrë të dallueshme, të rregullt, të dëgjueshme dhe njohëse, sepse në cilëndo fazë, secila nga ato futet nga elementi rrethues në qelizën e trupit, sikur ajo të vepronte me dëshirë dhe zgjedhje nëpërmjet ligjeve të caktuara të asaj faze. Ajo hyn në të në një mënyrë të rregullt. Tek cilido nivel që udhëton, ajo ecën me hapa të rregullta të tilla, saqë në mënyrë të vetëkuptueshme shfaqet qartë se ajo vepron me urdhrin e Një Shtytësi të Gjithurtë të Vetëm. Në këtë mënyrë ajo gradualisht përparon nga faza në fazë dhe nga niveli për në nivel derisa arrin pozitën e saj të përcaktuar për të nga urdhri Hyjnor pa iu shmangur qëllimit dhe objektivit të saj; si për shembull, ajo hyn tek bebja e syrit të Teufikut (një student i Ustadh Said Nursit) tek e cila ajo qëndron dhe punon për të realizuar detyrat e saj të veçanta.

Dhe kështu, kjo situatë, domethënë, shfaqja e Hyjnisë në furnizimin me ushqim, demonstron se ato grimca qysh në fillim ishin të caktuara e të urdhëruara dhe ishin përgjegjëse për detyrën; ato ishin caktuar për ato pozita. Është sikur në ballin e çdo grimce të ishte shkruar se ku do të arrijë ajo përfundimisht – domethënë, "Ajo do të jetë ushqim për filan qelizë". Ky rregull i mahnitshëm na tregon neve se emri i çdo njeriu është shkruar në rizkun e tij, ashtu siç është shkruar rizku i tij në ballin e tij me penën e fuqisë.

A do të ishte e mundur që: Krijuesi Mëshirëplotë, Zotëruesi i Fuqisë Absolute dhe i Urtësisë gjithëpërfshirëse, i Cili ushqen e mbështet me një fuqi të pakufishme dhe me një urtësi gjithëpërfshirëse, i Cili ka një sundim absolut mbi të gjitha qëniet duke filluar nga grimcat e vockëla për tek planetët dhe që i sjell e i drejton ato të gjitha brenda një rregulli e drejtpeshimi të hollë, të mos shkaktojë 'krijimin e fundit', apo të jetë i pamundur për ta bërë atë?

Kështu, shumë vërsete të Kur'anit i paraqesin shikimit të njeriut këtë 'krijim të urtë të parë si shembull krahasues për krijimin e fundit', i cili do të ndodhë tek ringjallja e të vdekurve dhe tek tubimi i madh dhe këtë e bën me qëllim që të largojë dyshimet dhe pasigurinë nga mendja e njeriut. Ai thotë:

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِى اَنْشَاَهَا اَوَّلَ مَرَّةٍ

"Thuaj: 'Ai do t'u japë jetë atyre, i Cili i krijoi për herë të parë."[551]

Domethënë, Ai i Cili ju krijoi ju nga asgjëja, në një formë kaq të urtë, është Ai i Cili do t'ju sjellë në jetë përsëri në Ahiret.

Dhe Ai thotë:

وَهُوَ الَّذِى يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ اَهْوَنُ عَلَيْهِ

"Është Ai i Cili e fillon krijimin, pastaj do ta përsërisë atë (pasi të jetë shuar) dhe kjo është shumë e lehtë për Të."[552]

"Domethënë, *rikthimi juaj dhe ardhja në jetë në ringjallje është më e lehtë dhe më pa shqetësime se sa krijimi juaj në këtë botë."*

Ashtu siç është më e lehtë dhe më pa shqetësime për ushtarët e një regjimenti, të cilët janë shpërndarë për të pushuar, për t'u rimbledhur nën flamurin e regjimentit përsëri me rënien e borisë, po ashtu, sipas arsyes, është më e lehtë dhe më e mundur se sa krijimi i parë për grimcat themelore të trupit, të cilat janë të bashkëshkrira, të njohura e të lidhura me njëra-tjetrën, që të rimblidhen me rënien e Borisë së melekut Hazreti Israfil a.s. dhe t'i përgjigjen urdhrit të Krijuesit të Gjithëlavdishëm me fjalët: "Urdhëro, o Zoti ynë!". Dhe gjithashtu, ndoshta nuk do të ishte e domosdoshme për të gjitha grimcat që të rimblidhen. Pjesët themelore dhe grimcat esenciale, të cilat janë si bërthamat dhe farërat për trupat dhe që në një hadith quhen: عَجْبُ الذَّنَبْ *"Rrënja e bishtit"*, mund të jenë të mjaftueshme si një bazë dhe themel për krijimin e dytë. Krijuesi i Gjithurtë mund të ndërtojë trupin njerëzor mbi to.

Kjo që vijon është krahasimi i drejtë për të cilin tregon vërseti i tretë:

وَ مَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

"Dhe Zoti yt nuk është aspak i padrejtë ndaj robërve të Tij." [553]

---

[551] Kur'an, 36: 79

[552] Kur'an, 30: 27

[553] Kur'an, 41: 46

Ne shpesh shikojmë në këtë botë se njerëzit tiranë, mëkatarë dhe mizorë i kalojnë jetët e tyre në qetësi e mirëqenie të madhe, ndërsa të shtypurit, të drejtit dhe fetarët jetojnë në vështirësi të mëdha dhe në zvetënim. Pastaj vjen vdekja dhe i bën të dy të barabartë. Në qoftë se kjo barazi nuk do të kishte një fund të qëllimshëm dhe nuk do të ishte e kufishme, atëherë një padrejtësi do të shfaqej qartë në çështje. Por, meqenëse urtësia Hyjnore dhe drejtësia janë të pastruara nga padrejtësia, po ashtu siç vërtetohet nga dëshmia e universit, ato, në mënyrë të vetëkuptueshme, kërkojnë një grumbullim përfundimtar ku të parët të ndëshkohen dhe të fundit të marrin shpërblimin e tyre. Kështu, njerëzit e mbrapshtë, dhe të mjerët mund të marrin ndëshkim e shpërblim në përputhje me mundësitë e potencialet e tyre. E bën këtë si simbol i drejtësisë së pastër dhe bosht për të, si një manifestim të urtësisë Hyjnore dhe duke u harmonizuar me të gjitha qëniet që janë bërë me urtësi në univers dhe duke qenë një vëlla i madh për to.

Po, sigurisht, banesa e kësaj dynjaje nuk e lejon lulëzimin e potencialeve të pakufishme të njeriut, të cilat përfshihen brenda shpirtit të tij. Kjo do të thotë se ai do të dërgohet tek një botë tjetër. Po, esenca e njeriut, në të vërtetë është e fuqishme, kështu ai është i caktuar për përjetësi. Natyra e tij është e lartë, prandaj krimet e tij janë të mëdha. Ai nuk u ngjason qënieve të tjera. Rregulli i tij është i rëndësishëm, gjithashtu. Ai nuk mund të jetojë pa rregull; ai nuk mund të jetojë pa kuptim. Ai nuk mund të lihet e të shkojë kot; ai nuk mund të dënohet me një asgjësim absolut; ai nuk mund të ikë për tek mosekzistenca e pastër. Xhehennemi e ka hapur gojën e tij dhe e pret atë. Dhe Xhenneti i ka hapur krahët e tij të hijshëm të përqafimit dhe po e shikon atë. Meqenëse e Vërteta e Tretë e Fjalës së Dhjetë i ka demonstruar këto dy shembuj me të gjithë bukurinë, ne do ta presim diskutimin këtu.

Nëpërmjet shembullit, ti mund të bësh analogji dhe studioji vërsetet e tjera nga Kur'ani të ngjashme me dy vërsetet e lartëpërmendura, të cilët përfshijnë shumë prova të holla e të arsyeshme. Kështu këto Dhjetë Burime e Boshte qëndrorë formojnë një provë vendimtare dhe një intuitë të sigurt. Dhe ashtu si intuita e shëndoshë dhe prova e fuqishme që për ringjalljen trupore janë dëshmi vendimtare për shkakun dhe domosdosh-mërinë e Kijametit dhe të Ringjalljes trupore, po ashtu Emrat e Bukur Hyjnorë: *El-Hakimu, Er-Rahimu, El-Hafidhu, El A'dilu***, i Gjithurti, Mëshirëploti, Ruajtësi**

dhe i Drejti, e kërkojnë ekzistencën e Ditës së Kijametit dhe lumturinë e përjetshme dhe tregojnë realizimin dhe ndodhjen e tyre në mënyrë të prerë, nga Autori i Gjithëlavdishëm ashtu siç e vërtetuam në Fjalën e Dhjetë.

Domethënë, çështjet që e bëjnë të domosdoshme ringjalljen e të vdekurve dhe Ditën e Kijametit janë aq të fuqishme saqë ato nuk lënë vend fare për ndonjë dyshim apo pasiguri.

PIKA E TRETË THEMELORE

Vepruesi i Vetëm xh.sh. zotëron një fuqi absolute. Po, padyshim, çështjet që e bëjnë të domosdoshme ringjalljen e të vdekurve ekzistojnë. Gjithashtu, Ai i Cili do ta shkaktojë atë, është i Gjithëfuqishëm në shkallën më të skajshme. Nuk ka asnjë mangësi në Fuqinë e Tij. Gjërat më të mëdha dhe ato më të vogëlat janë të barabarta në lidhje me fuqinë e Tij. Për Të është aq e lehtë ta krijojë pranverën, aq sa krijimi i një luleje. Po, është Një i Vetëm i Gjithëfuqishëm, madhështinë e të Cilit dhe fuqinë e Tij e dëshmon kjo gjithësi, bashkë me të gjithë diejt e saj, yjet, botët, grimcat dhe substancat me gjuhë të pafundme. Atëherë a ka të drejtë ndonjë dyshim, iluzion apo mosbesim që ta vlerësojnë si të pamundur për atë Fuqi absolute ringjalljen e trupave? Në të vërtetë, duket e qartë për shikimin se në çdo shekull brenda kësaj bote, i Gjithëfuqishmi i vetëm i lavdisë krijon qënie të reja, të mirorganizuara e udhëtuese, Ai krijon në çdo vit, dhe madje në çdo ditë një botë të re e të mirorganizuar. Ai, në mënyrë të vazhdueshme, krijon e ndryshon me urtësi të plotë botët dhe qëniet kalimtare njëra pas tjetrës në faqen e qiejve dhe të tokës. Ai var në spangon e kohës botëra të mirorganizuara aq sa numri i shekujve, i viteve dhe madje sa numri i ditëve dhe nëpërmjet tyre demonstron madhështinë e Fuqisë së Tij. Ai ia bashkangjit kokës së globit tokësor lulen e madhe të pranverës të cilën Ai e zbukuron me njëqind mijë qëndisje ringjalljeje sikur ajo të ishte një lule dhe nëpërmjet saj, Ai shfaq plotësimin e urtësisë së Tij dhe bukurinë e artit të Tij.

A mund të thuhet për Një të Tillë, "Si mundet Ai të shkaktojë ringjalljen e të vdekurve dhe si mundet Ai ta transformojë këtë dynja në Ahiret". Vërseti vijues shpall fuqinë e plotë të të Gjithëfuqishmit, dhe tregon se asgjë nuk është aspak e vështirë për Të, se për fuqinë e

Tij nuk paraqet asnjë vështirësi si më e vogëla e gjërave, po ashtu dhe më e madhja. Për fuqinë e Tij krijimi i individëve të panumërt është aq i lehtë sa krijimi i një individi të vetëm.

مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ

"Krijimi i ju të gjithëve dhe ringjallja e ju të gjithëve janë si (krijimi dhe ringjallja) e një njeriu të vetëm."[554]

Ne e kemi shpjeguar kuptimin thelbësor të këtij vërseti, në mënyrë të përmbledhur, tek Përfundimi i Fjalës së Dhjetë, në mënyrë të hollësishme, tek Trajtesa e titulluar ***"Nokta"*** *Një pikë nga Drita e njohjes së Zotit xh.sh."*, dhe në Letrën e Njëzet. Në lidhje me diskutimin këtu, ne do të sqarojmë një pjesë të saj, në formën e **"Tre çështjeve",** si vijon:

Fuqia Hyjnore është esenciale, prandaj pafuqia nuk mund të ndërhyjë në të. Gjithashtu, ajo lidhet me dimensionet e brendshme të gjërave, kështu pengesat nuk mund të ndërfuten e të depërtojnë absolutisht në to. Gjithashtu, lidhja e saj është në përputhje me ligjet, kështu të pjesshmet janë të barabarta me universalet dhe gjërat e vogëla janë si ato gjithëpërfshirëset. Ne do t'i provojmë këto **tre çështje**:

ÇËSHTJA E PARË

Fuqia e parapërjetësisë është një cilësi e domosdoshme e natyrshme e Esencës madhështore e të shenjtë Hyjnore. Domethënë, ajo është nga domosdoshmëria thelbësore për Esencën e shenjtë; ajo kurrësesi nuk mund të ndahet prej saj. Meqenëse çështja është kështu, është e vetëkuptueshme se pafuqia, e cila është e kundërta e fuqisë, nuk mund të depërtojë absolutisht tek Esenca që e bën të domosdoshme atë Fuqi, sepse po të ishte kështu, kjo do të shkaktonte bashkimin e të kundërtave. Meqenëse pafuqia nuk mund të futet tek Esenca, atëherë ajo, në mënyrë të vetëkuptueshme, nuk mund të ndërhyjë tek Fuqia e cila është cilësia e natyrshme vetjake e asaj Esence. Meqenëse pafuqia nuk mund të ndërhyjë tek ajo Fuqi Esenciale, atëherë në mënyrë të qartë nuk mund të ndodhen shkallë në

[554] Kur'an, 31: 28

të, sepse ekzistenca e shkallëve në çdo gjë është nëpërmjet të kundërtave me të.

Për shembull, shkallët në nxehtësi janë nëpërmjet ndërhyrjes së të ftohtit, dhe shkallët e bukurisë janë nëpërmjet ndërhyrjes së shëmtisë; Edhe ti bëj shembuj të tjerë në të njëjtën mënyrë... Ndërsa meqenëse tek qëniet e mundshme, këto nuk janë të vërteta dhe cilësi të domosdoshme të bashkëlindura natyrale, të kundërtat e tyre mund të futen tek ato. Me ndodhjen e shkallëve lindin në botë larmia, mospërputhja, dhe ndryshimi. Meqenëse nuk mund të ndodhen shkallë tek Fuqia e Parapërjetësisë, atëherë nga domosdoshmëria, ato gjëra të dekretuara prej saj janë në lidhje me atë Fuqi. Kështu barazohet më e madhja me më të vogëlën dhe grimcat janë të njëjta me yjet. Ringjallja e të gjithë njerëzve do të jetë aq e lehtë për atë fuqi si ringjallja e një individi të vetëm; krijimi i pranverës është aq i lehtë si formimi i një luleje të vetme. Ndërsa në qoftë se do t'u atribuohej shkaqeve, një lule e vetme do të ishte aq e vështirë aq sa pranvera.

Është provuar tek shënimi i paragrafit të fundit të shkallës së katërt te ***"Zoti është më i madhi***", në Stacionin e Dytë të kësaj Fjale, dhe në Fjalën e Njëzet e Dytë dhe në Letrën e Njëzet dhe në shtojcën e saj, se kur krijimi i qënieve i atribuohet Një të Vetmi të Unitetit, të gjitha gjërat bëhen aq të lehta sa një gjë e vetme. Ndërsa në qoftë se ato do t'u atribuoheshin shkaqeve, krijimi i një gjëje të vetme bëhet aq e vështirë dhe problematik sa ai i të gjitha gjërave.

ÇËSHTJA E DYTË

Fuqia Hyjnore lidhet me dimensionet e brendshme të gjërave. Po, në të vërtetë, universi ka dy fytyra si një pasqyrë. Njëra është fytyra e saj e jashtme, e cila i ngjason anës së ngjyrosur të pasqyrës, ndërsa tjetra është fytyra që shikon Krijuesin e saj. Kjo i ngjason anës së ndritshme të pasqyrës. Fytyra e saj e jashtme është arena e të kundërtave. Është ajo ku shfaqen çështjet si, e bukura dhe e shëmtuara; e mira dhe e keqja; e madhja dhe e vogëla; e vështira dhe e lehta. Për shkak të kësaj, Autori i Gjithëlavdishëm i ka bërë shkaqet e dukshme një perde për drejtimin dhe dispozitat e fuqisë së Tij, me qëllim që Dora e Fuqisë të mos shfaqet vetë drejtpërdrejt në çështje të pjesshme që shfaqen për mendjet e mangëta të cilat e shohin të dukshmen sikur

ato janë të parëndësishme ose të padenja, sepse madhështia dhe dinjiteti e kërkojnë atë të jetë kështu. Por Ai nuk ua dha efektin e vërtetë shkaqeve dhe ndërmjetësive, sepse Uniteti i Njësisë kërkon gjithashtu që të jetë kështu.

Sa për fytyrën e qënieve e cila shikon tek Krijuesi i saj, në çdo gjë ajo është e ndritshme, ajo është e pastër, Ngjyrat dhe shformimet e individualitetit nuk ndërhyjnë në të. Ky aspekt sheh nga Krijuesi i tij pa ndërmjetës. Nuk ka zinxhirë e vendosje shkaqesh në të. Shkaku dhe pasoja nuk mund të ndërhyjnë në të. Ai aspekt nuk përmban asgjë të shtrembëruar, të prishur apo të përdredhur. Pengesat nuk mund të ndër-hyjnë në të. Një grimcë në të, bëhet vëlla me diellin.

Shkurtazi: Ajo -Fuqia Hyjnore- është edhe e thjeshtë, edhe e pafun-dme, edhe esenciale. Vendi i lidhjes së gjërave me Fuqinë Hyjnore nuk ka as ndërmjetësi, as njollë, as shfaqje kryengritjeje. Prandaj brenda sferës së fuqisë Hyjnore, e madhja nuk i mburret të voglës, xhemati -komuniteti- nuk preferohet mbi individin. Universalet nuk mund të bëjnë naze e të mburren përpara të pjesshmeve brenda asaj Fuqie Hyjnore.

ÇËSHTJA E TRETË

Lidhja e fuqisë Hyjnore është në përputhje me ligjet. Domethënë, ajo e shikon të paktën, të shumtën, të voglën dhe të madhen me një shikim të vetëm të barabartë, pra i vlerëson ato njëlloj. Këtë çështje të pakuptueshme e të errët, ne do ta bëjmë më të lehtë për ta kuptuar me një numër krahasimesh.

Në univers, *"**Tejdukshmëria", "Reciprokja" "Drejtpeshimi", "Rregullsia", "Zbërthimi (shkëputja, çlirimi)"*** dhe ***"Bindja"***, secila prej tyre e bën të shumtën të barabartë me të paktën, dhe të madhen, të barabartë me të vogëlën.

Krahasimi i parë: Ky shpjegon **"*Misterin e tejdukshmërisë*."**

Për shembull, imazhi i diellit dhe reflektimi, të cilat janë rrezatimi i tij dhe manifestimi, shfaqin të njëjtin identitet në sipërfaqen e detit dhe në çdo pikë të detit. Në qoftë se globi tokësor do të përbëhej nga copa të vogëla e të ndryshme qelqi dhe t'i zbulohej diellit pa perde,

reflektimi i diellit do të ishte i njëjti në çdo copë dhe në të gjithë faqen e tokës, pa pengesë e bllokim, pa ndarje në copa dhe pa mangësi.

Në qoftë se ne do të supozonim që Dielli të ishte një veprues me dëshirë dhe nëpërmjet dëshirës së tij të jepte rrezatimin e dritës së tij dhe imazhin e reflektimit të tij, atëherë dhënia e rrezatimit të dritës së tij mbi të gjithë sipërfaqen e tokës nuk do të ishte më e vështirë për të se sa dëshmia e atij rrezatimi mbi një grimcë të vetme.

Krahasimi i dytë: Ky lidhet me misterin e **"Reciprokërisë - ndërsjellësisë."**

Për shembull, le të supozojmë se ndodhet një rreth i gjërë, i përbërë nga qënie të gjalla, domethënë, nga qënie njerëzore, secili duke mbajtur një pasqyrë. Në qendrën e tij është një individ duke mbajtur një qiri. Rrezatimi dhe manifestimi i reflektuar në të gjitha pasqyrat që rrethojnë pikën qendrore do të jetë e njëjta, dhe lidhja e tij do të jetë pa pengesë, pa copëzim dhe pa mangësi e pakësim.

Krahasimi i tretë: Ky lidhet me misterin e **"Drejtpeshimit (ekuilibrit.")**

Për shembull, në qoftë se do të kishim një peshore shumë të madhe, shumë të saktë dhe të ndjeshme dhe çfarëdo që të vendosej në dy pjatat e saj, dy diej, ose dy yje, ose dy male, ose dy vezë, ose dy grimca, ajo do të kërkonte të njëjtën forcë për ta ngritur njërën pjatë të atyre pjatave gjigante të ndjeshme në qiell dhe për ta ulur tjetrën në tokë.

Krahasimi i katërt: Ky lidhet me misterin e **"Rregullsisë."**

Për shembull, një anije e madhe mund të kthehet aq lehtë sa një varkë e vockël lodër -kukull.

Krahasimi i pestë: Ky lidhet me misterin e **"Zbërthimit."**

Për shembull, një natyrë e zbërthyer -e zhveshur- nga individualiteti i shikon të gjitha të pjesshmet, nga më të voglat për tek më të mëdhatë, si të barabarta e të njëjta dhe futet tek ato pa mangësi dhe pa copëzim. Cilësitë që janë të pranishme në aspektin e individualitetit të jashtëm nuk ndërhyjnë dhe nuk shkaktojnë ngatërresë; ato nuk e ndryshojnë shikimin e natyrës së zhveshur e të zbërthyer të tillë si ajo. Për shembull,

një peshk shumë i vockël si një gjilpërë posedon një natyrë të tillë të zbërthyer të njëjtë si ajo e një balene. Ose një mikrob ka një natyrë shtazore të njëjtë me atë të një hundëbriri.

Krahasimi i gjashtë: Ky demonstron misterin **e "Nënshtrimit - bindjes."** Për shembull, një komandant bën që një ushtar i vetëm të ecë përpara me komandën "Para marsh", po me të njëjtën komandë ai bën që një ushtri të marshojë përpara. E vërteta e misterit të këtij krahasimi rreth bindjes është si më poshtë:

Siç është provuar nga eksperienca, çdo gjë në univers ka një pikë plotësimi, dhe çdo gjë ka një prirje drejt asaj pike. Prirja ose tendenca e rritur bëhet nevojë. Nevoja e rritur bëhet dëshirë. Dëshira e rritur bëhet tërheqje, dhe tërheqja, dëshira, nevoja dhe prirja, janë secila farëra dhe bërthama të cilat së bashku me esencat e gjërave u përshtaten urdhërave krijuese të Zotit të Gjithëfuqishëm. Plotësimi absolut i natyrës së vërtetë të qënieve të mundshme është ekzistencë absolute. Plotësimet e veçanta janë një ekzistencë e veçantë për çdo gjë e cila i ngre aftësitë e saja nga potencialja për tek aktualja. Kështu bindja e të gjithë universit ndaj urdhrit Hyjnor "***Bëhu***!" është e njëjtë si bindja e një grimce të vetme, e cila është si një ushtar i vetëm. Të përfshira të gjitha së bashku në bindjen dhe në përshtatshmërinë e qënieve të mundshme ndaj urdhërit të parapërjetësisë **"*Kun! (bëhu*)",** që buron nga dëshira e parapërjetësisë, janë prirje, nevoja, dëshira dhe tërheqje të cilat janë shfaqjet e Dëshirës Hyjnore. Fakti se kur uji i hollë merr urdhrin, ai me një prirje të hollë mund të thyejë një copë hekuri, dhe demonstron fuqinë e misterit të nënshtrimit.

Në qoftë se këto gjashtë krahasime do të vëzhgoheshin në potencialet dhe në veprimet e qënieve të mundshme, të cilat janë të mangëta, të kufishme, të dobëta dhe nuk kanë ndonjë efekt të vërtetë, pa dyshim do të shikohej se çdo gjë është e barabartë në lidhje me Fuqinë e parapërjetësisë, e cila është edhe e parapërjetshme edhe e paspërjetshme, dhe e krijoi universin nga thjesht mosekzistenca dhe duke u shfaqur nëpërmjet veprave të madhështisë së saj, i lë të gjitha mendjet në habi. Asgjë fare nuk mund të jetë e vështirë për Të dhe Atë nuk e kap pavëmendshmëria. Një fuqi e Tillë nuk mund të peshohet me peshat e vogëla të këtyre mistereve dhe ato as nuk përshtaten me të. Por ato u përmendën për ta kuptuar më mirë subjektin dhe për të larguar dyshimet.

REZULTATI DHE PËRMBLEDHJA E PIKËS SË TRETË THEMELORE:

Meqenëse Fuqia e Parapërjetësisë është e pakufishme dhe Absolute, dhe ajo është cilësia e domosdoshme dhe e natyrshme e Esencës së Shenjtë madhështore; dhe meqenëse aspekti i brendshëm i panjollosur dhe i pa perde i çdo gjëje kthehet drejt Saj dhe shikon nga Ajo, dhe është në drejtpeshim me aspektin e mundësisë, i cili përbëhet nga mundësia e barabartë e qënies dhe e mosqënies; dhe meqenëse kjo fytyrë e brendshme është e bindur ndaj rregullit të krijimit dhe ndaj ligjeve Hyjnore të universit të cilat përbëjnë sheriatin më të madh, sheriatin e krijimit, dhe janë të zbërthyera, të pastëra dhe pa pengesa e veçori të ndryshme, atëherë sigurisht ashtu si gjëja më e vogël, edhe më e madhja nuk mund t'i bëjë naze e ballë asaj Fuqie.

Prandaj, risjellja në jetë e të gjitha qënieve me shpirtëra në ringjallje nuk është më e vështirë për fuqinë Hyjnore se sa ringjallja e një mize në pranverë. Kështu dekreti Kur'anor:

مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ

"Krijimi i ju të gjithëve dhe ringjallja e ju të gjithëve janë si (krijimi dhe ringjallja) e një njeriu të vetëm."[555], nuk është një ekzagjerim; është e vërtetë dhe korrekt.

Dhe pretendimi ynë se **"Vepruesi posedon fuqi"** është provuar e vërtetë në mënyrë të prerë; **"nuk ka asgjë që ta ndalojë atë nga ky aspekt."**

PIKA E KATËRT THEMELORE

Ashtu siç ka gjëra që bëjnë të domosdoshme ringjalljen e të vdekurve dhe tubimin e madh, dhe Vepruesi i Cili do ta shkaktojë ringjalljen e zotëron fuqinë për ta realizuar atë, po ashtu edhe kjo dynja ka potencialin -mudësinë- për ringjalljen e të vdekurve dhe për tubimin e madh. Ndodhen ***Katër çështje*** në këtë pohimin tonë se "dynjaja ka potencialin."

[555] Kur'an, 31: 28

E para: Është mundësia e vdekjes së kësaj bote.

E dyta: Është vdekja e saj e vërtetë.

E treta: Është mundësia e ringjalljes së dynjasë së shkatërruar e të vdekur dhe rindërtimi i saj në formën e Ahiretit.

E katërta: Është rindërtimi dhe ringjallja e vërtetë e saj të cilat janë të mundshme.

Çështja e parë:

Vdekja e universit është e mundshme, sepse në qoftë se diçka është përfshirë në ligjin e procesit të plotësimit, atëherë në çdo rast ka rritje dhe zhvillim në të. Dhe në qoftë se ndodhet rritje dhe zhvillim, kjo do të thotë se ajo gjë ka jetë të natyrshme në çdo situatë. Dhe në qoftë se ajo ka një jetë të natyrshme, atëherë duhet të ketë një exhel -kohë- për vdekjen e saj natyrale.

Është vërtetuar nëpërmjet një arsyetimi të deduktueshëm bindës dhe nëpërmjet një hetimi të gjërë se gjërat nuk mund ta shpëtojnë veten nga kthetrat e vdekjes. Po, në të vërtetë, ashtu si njeriu që është si një botë e vogël dhe nuk mund të shpëtojë nga shkatërrimi; po ashtu bota e cila është një njeri i madh, gjithashtu, nuk mund të shpëtojë nga kthetrat e vdekjes. Ajo gjithashtu do të vdesë dhe pastaj do të ringjallet, ose ajo do të shtrihet për pushim dhe pastaj do t'i hapë sytë e saj në mëgjesin e ringjalljes. Dhe, gjithashtu, ashtu si një pemë e gjallë, e cila është një kopje e zvogëluar e universit që nuk mund ta shpëtojë jetën e saj nga shkatërrimi dhe kalbja, po ashtu zinxhiri i krijesave, i cili është degëzuar nga pema e krijimit, nuk mund ta shpëtojë veten nga shkatërrimi dhe shkrirja me qëllim që të rindërtohet e ripërtërihet. Në qoftë se me lejen e Vullnetit të Parapërjetësisë, ndonjë sëmundje e jashtme ose ngjarje shkatërruese nuk do t'i binte dynjasë para vdekjes së saj natyrale, dhe Autori i saj i Gjithurtë nuk do ta shkatërronte atë para asaj kohe, sigurisht sipas një llogaritje shkencore, një ditë do të vijë kur kuptimet dhe misteret e këtij vërseti,

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۞ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۞ وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ۞
إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۞ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ ۞ وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ۞

"Kur dielli të mbështillet dhe të humbë dritën dhe të përmbyset. Dhe kur yjet të bien dhe kur malet të jenë shkulur e të zhduken. Kur qielli të plasë. Kur yjet të kenë rënë dhe të jenë derdhur. Dhe kur detet të shpërthehen (ose të thahen). El-infiktar 1-3."[556]

do të bëhen të dukshme me lejen e të Gjithëfuqishmit të vetëm të Parapërjetësisë. Dhe se kjo dynja e cila është si një njeri i madh, do të fillojë grahmat e fundit dhe agonitë e vdekjes; ajo do ta mbushë hapësirën dhe do ta bëjë atë të jehonojë me një regëtimë të fundit, me valë të shpirtit, në mënyrë të tmerrshme dhe me një zë shkatërrimtar dhe, duke buçitur e shungulluar, ajo do të vdesë. Pastaj, me një urdhër Hyjnor, ajo do të ringjallet përsëri.

NJË ÇËSHTJE E HOLLË ALUDUESE

Ashtu siç ngrin uji për dëmin e tij, dhe akulli shkrin për dëmin e vet, dhe thelbi -bërthama- merr fuqi për dëmin e lëvozhgës dhe, një fjalë bëhet e rëndë -e trashë- për dëmin e kuptimit, dhe shpirti dobësohet për llogari të trupit, dhe trupi bëhet më i dobët dhe më i hollë për llogari të shpirtit, po kështu kjo botë e dendur, bëhet e tejdukshme dhe e holluar me funksionimin e makinerisë së jetës për llogari të Ahiretit, që është bota e hollë dhe e shkëlqyer. Fuqia Krijuese duke e përhapur dritën e jetës mbi objektet e trasha e të dendura, të pajeta, të shfarosshme dhe të vdekura me një aktivitet të çuditshëm, është një shenjë se Ajo e shkrin, e zbut, e djeg dhe e ndriçon këtë botë të dendur me dritën e jetës për llogari të botës së hollë.

Po, në të vërtetë, nuk ka rëndësi se sa i dobët është realiteti; ai nuk vdes; ai nuk asgjësohet si formë, përkundrazi ai ecën e udhëton nëpër individë e në forma. Realiteti rritet, zhvillohet dhe gradualisht shtrihet, ndërsa guaska, lëvozhga, dhe forma hollohen, vjetërohen dhe copëtohen; ato ripërtërihen në formë më të bukur me qëllim që t'i përshtaten realitetit të shtatit i cili është i qëndrueshëm dhe i zmadhuar. Në lidhje me zmadhimin dhe zvogëlimin, realiteti dhe forma janë në raport të kundërt. Domethënë, sa më shumë të rritet forma e ngurtë (lëndore), aq më i dobët bëhet realiteti. Sa më e vogël të bëhet forma e ngurtë, po në atë shkallë realiteti bëhet më i fortë.

[556] Kur'an, 81: 1-6

Kështu, ky ligj i rrethon të gjitha gjërat e përfshira në procesin e plotësimit. Kjo do të thotë se është e sigurt që një kohë do të vijë kur bota e dukshme, e cila është lëvozhga dhe forma e realitetit të fuqishëm të universit, do të copëtohet në të, me lejen e Krijuesit të Gjithëfuqishëm. Pastaj ajo do të ripërtërihet në një formë më të bukur.

Misteri i vërsetit:

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ

"Ditën kur toka do të zëvendësohet me tjetër tokë"[557] do të realizohet.

Shkurtazi: Vdekja e botës është e mundshme, dhe për të nuk ka absolutisht dyshim.

Çështja e dytë:

Kjo është vdekja e vërtetë e dynjasë. Prova e kësaj çështjeje është konsensusi i të gjitha feve të shpallura, dëshmia e natyrave të shëndosha dhe treguesi i të gjitha ndryshimeve, transformimeve dhe tjetërimeve në univers dhe dëshmia, aq sa numri i shekujve dhe i viteve nëpërmjet vdekjeve të tyre në këtë bujtinë të kësaj dynjaje të të gjitha botëve të gjalla dhe botëve të lëvizshme, për vdekjen e vetë kësaj dynjasë sonë.

Në qoftë se dëshiron të imagjinosh agonitë e vdekjes së dynjasë ashtu siç i tregon Kur'ani, mendo se si pjesët e universit janë lidhur me njëra-tjetrën me një rregull të saktë e të lartë. Ato mbahen me një lidhje të tillë të fshehtë, me një lidhje delikate e të hollë dhe janë aq të lidhura brenda një rregulli, saqë një trup i vetëm qiellor në qoftë se do të merrte urdhrin: "Bëhu!" ose "Dil nga orbita!", atëherë e gjithë bota do të vuante agonitë e vdekjes së saj, yjet do të përplaseshin, trupat qiellorë do të ndesheshin e mbështjelleshin, dhe një zhurmëri e madhe e gjëmim do të fillonte në hapësirën e pafundme si zëri shkatërrimtar i miliona gjyleve të topave dhe i predhave të artilerive të mëdha me përmasën e globit tonë, madje edhe më e madhe, duke u përplasur e ndeshur me njëra-tjetrën, duke lëshuar breshëri shkëndijash, malet

[557] Kur'an, 14: 48

duke fluturuar e duke marrë arratinë, detet duke u djegur, dhe sipërfaqja e tokës duke u rrafshuar e duke u bërë shesh -pa kodrina.

Kështu, nëpërmjet kësaj vdekjeje dhe atyre agonive, Fuqia e të Vetmit të parapërjetësisë do ta tund universin; Ai xh.sh. do ta pastrojë universin, dhe Xhehennemi dhe lëndët e tij do të tërhiqen e veçohen në një anë, dhe Xhenneti dhe lëndët e përshtatshme për të do të shfaqen e dalin tek ana tjetër, dhe bota e Ahiretit do të duket qartë.

Çështja e tretë:

Rikthimi i jetës së botës, e cila do të vdesë, është i mundshëm, sepse, ashtu siç është provuar në 'Pikën e Dytë themelore'; nuk ka mangësi në Fuqinë Hyjnore. Dhe gjërat që e bëjnë atë të domosdoshme janë tej mase të fuqishme. Çështja është brenda botës së mundësisë. Në qoftë se një çështje e mundshme ka diçka tej mase të fuqishme duke e bërë të domosdoshme atë dhe nuk ka mangësi në fuqinë e vepruesit, atëherë ajo nuk mund të shikohet si e mundshme, por si një çështje aktuale e vërtetë.

NJË PIKË ALUDUESE

Në qoftë se universi do të studiohej me vëmendje, do të shihej se brenda tij ndodhen dy elemente që janë shpërndarë gjithandej dhe janë bërë të rënjëzuar; me gjurmët e tyre dhe me frutat si: e mira dhe e keqja, bukuria dhe shëmtia, dobia dhe dëmi, plotësimi dhe mangësia, drita dhe errësira, udhëzimi dhe çudhëzimi, drita dhe zjari, besimi dhe mosbesimi, bindja dhe mosbindja, dhe frika dhe dashuria; këto të kundërta përplasen me njëra-tjetrën në univers. Ato në mënyrë të vazhdueshme shfaqen nëpërmjet ndryshimit dhe transformimit, sikur ato mobilizohen e bëhen gati për një botë tjetër.

Sigurisht, degët dhe rezultatet e atyre dy elementeve, të cilët janë të kundërt, do të vazhdojnë në përjetësi; ato do të dallohen e ndahen nga njëri-tjetri atje. Atëherë, ato do të shfaqen atje në formën e Xhennetit dhe të Xhehennemit. Meqenëse ajo botë e qëndrueshme do të shndërrohet e do të bëhet nga kjo botë e përkohshme, atëherë elementet themelore të botës sonë, sigurisht, do të shkojnë në përjetësi e qëndrueshmëri. Po, në të vërtetë, Xhenneti dhe Xhehennemi janë dy

degët e pemës së krijimit, e cila shtrihet, anon dhe shkon drejt përjetësisë; ato janë dy rezultatet e zinxhirit të universit, dhe dy depot e kësaj rrjedhe të aktivitetit Hyjnor; dhe ato të dyja janë vendi i shfaqjes, njëri për mirësinë Hyjnore, ndërsa tjetri për zemërimin Hyjnor. Kur Dora e Fuqisë e tund universin me një lëvizje shumë të fortë, ato dy pellgje do të mbushen me lëndë të përshtatshme për secilën.

Sekreti I Kësaj Pike Aluduese Është Siç Vijon: I Gjithurti i Parapërjetësisë, ashtu siç e kërkon medoemos urtësia e Tij e parapërjetësisë dhe mirëbërësia e Tij e përjetshme, e krijoi këtë botë që të jetë një vend prove, një arenë testimi; një pasqyrë e Emrave të Tij të Bukur, një faqe për penën e Paracaktimit Hyjnor dhe të fuqisë së Tij. Tani prova dhe testimi janë shkaku i rritjes dhe i zhvillimit; dhe rritja e zhvillimi janë shkak për t'u zbuluar potencialet e bashkëlindura, dhe zbulimi i potencialeve është shkak për shfaqjen e prirjeve dhe të aftësive, dhe kjo shfaqje e aftësive u shkakton të vërtetave relative të bëhen të dukshme. Dhe të vërtetat relative duke u bërë të dukshme shkakton shfaqjen e qëndisjeve të manifestimeve të Emrave të Bukur të Krijuesit të Gjithëlavdishëm dhe transformimin e qënieve të universit në formën e mesazheve të përjetshme Hyjnore. Nëpërmjet këtij misteri të testimit dhe misterit të ngarkimit të njeriut me disa detyra që çojnë në pastrimin e esencave të shpirtërave të lartësuar të cilët janë si diamanti nga lëndët e shpirtërave të ulët që janë si qymyri, dhe të dy ndahen nga njëri-tjetri.

Kështu, meqenëse është për mistere të tilla si këto, dhe për shem-buj të tjerë të hollë e të lartë urtësie, që ne akoma nuk i njohim, i Gjithëdituri i Gjithëfuqishëm e krijoi botën me këtë formë, dhe gjithashtu, Ai e deshi ndryshimin dhe transformimin e kësaj bote për ato shembuj të lartë urtësie. Ai i përziu bashkë të kundërtat me urtësi për ndryshimin dhe transformimin e saj, dhe i solli ato ballë për ballë. Duke bashkuar të dëmshmen me të dobishmen, duke përfshirë të keqen me të mirën , dhe duke përzier shëmtinë me bukurinë, Ai i gatoi të kundërtat së bashku si brumë, dhe e bëri universin t'i nënshtrohet ligjit të ndryshimit dhe shndërrimit, parimit të transformimit dhe të plotësimit.

Do të vijë një ditë kur ky vend testimi të jetë mbyllur, kur periudha e provimit të ketë përfunduar, kur Emrat Hyjnorë t'i kenë përmbushur dispozitat e tyre, kur Pena e Kaderit Hyjnor të ketë përfunduar shkrimin e mesazheve të saj, kur Fuqia Hyjnore të ketë plotësuar

qëndisjet e artit të saj, kur qëniet të kenë përmbushur detyrat e tyre, kur krijesat të kenë kryer aktet e tyre të shërbimit, kur çdo gjë të ketë shprehur kuptimin e vet, kur kjo botë kalimtare të ketë prodhuar fidanet e Ahiretit, kur toka të ketë shfaqur dhe ekspozuar të gjitha mrekulitë e Fuqisë së Autorit të Gjithëfuqishëm dhe të gjitha çudirat e artit të Tij, dhe kur kjo botë e përkohshme t'i ketë bashkëngjitur spangos së kohës tablotë që formojnë panoramat dhe pamjet e përjetësisë. Atëherë urtësia e përjetshme dhe mirëbërësia e Krijuesit të Gjithëlavdishëm bëjnë të domosdoshme që të shfaqen të vërtetat e rezultateve të atij testimi dhe rezultatet e shfaqjeve të Emrave të Bukur Hyjnorë, të vërtetat e atyre mesazheve të penës së Kaderit Hyjnor, origjinalet e atyre modeleve të qëndisjeve të Artit të Tij, qëllimet dhe dobitë e detyrave të qënieve, shpërblimet e akteve, të vërtetat e kuptimeve të atyre Fjalëve që shpreh libri i universit, mugullimi i farërave të përgatitjeve të bashkëlindura, hapja e dyerve të gjykatës më të lartë, shfaqja e pamjeve të marra nga kjo botë, grisja e perdeve të shkaqeve të jashtme të dukshme dhe nënshtrimi i çdo gjëje drejpërdejt ndaj urdhërit të Krijuesit të Gjithëlavdishëm.

Dhe meqenëse urtësia e parapërjetësisë dhe mirëbërësia e përjetshme e Krijuesit të Gjithëlavdishëm i bëjnë të domosdoshme këto të vërteta, ato kërkojnë pastrimin e atyre të kundërtave me qëllim që të shpëtojnë botën nga ndryshimi dhe përkohshmëria, nga transformimi dhe zhdukja, dhe të ndajnë shkaqet e ndryshimit nga lëndët e konfliktit. Dhe sigurisht Krijuesi do të shkaktojë ringjalljen dhe do t'i pastrojë të kundërtat me qëllim që t'i shfaqë ato rezultate.

Kështu, si rezultat i këtij pastrimi , Xhehennemi do të marrë formën e tij të përjetshme e të tmerrshme dhe banorët e tij do të manifestojnë kërcënimin:

وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ

"Ndahuni këtë ditë (nga besimtarët), o kriminelë (mëkatarë)."[558]

Dhe Xhenneti do të marrë formën e tij madhështore e të përjetshme, ku njerëzit e tij dhe ata që janë të denjë për xhennet do të manifestojnë adresimin:

[558] Kur'an, 36: 59

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

"(Dhe Ruajtësit e tij do të thonë): Paqja qoftë mbi ju! Punuat mirë, hyni pra, këtu për të banuar në të përgjithmonë."[559]

Siç është provuar në pyejten e dytë të Stacionit të Parë të Fjalës së Njëzet e Tetë, nëpërmjet Fuqisë së tij të plotë, i Gjithurti i Parapërjetësisë do t'u japë banorëve të këtyre dy banesave trupa të përjetshëm e të qëndrueshëm të cilët nuk do t'i nënshtrohen shpërbërjes e ndryshimit, pleqërisë apo zhdukjes, sepse nuk do të ketë atje shkaqe ndryshimi të cilat çojnë në zhdukje.

Çështja e katërt:

Kjo është e mundshme, ajo do të ndodhë. Në të vërtetë, pas vdekjes, dynjaja do të ringjallet. Pasi ajo të jetë shkatërruar, Krijuesi i Gjithëfuqishëm, i Cili e ndërtoi për herë të parë, do ta rindërtojë, madje në një forme më të mirë, dhe do ta ndryshojë atë duke e bërë njërën nga vendbanimet e Ahiretit. Ashtu siç është prova më e fortë për këtë, së pari Kur'ani i gjithurtë me të gjitha vërsetet e tij duke përfshirë mijëra nga provat e arsyeshme dhe të gjitha shkrimet e shpallura qiellore, po ashtu bëjnë atributet e të Gjithëlavdishmit të Vetëm lidhur me fuqinë e Tij dhe ato që i përkasin bukurisë së Tij dhe të gjithë Emrat e Tij të Bukur, duke treguar në një mënyrë të qartë për ndodhjen e kësaj ringjalljeje.

Gjithashtu të gjitha urdhëresat e Tij xh.sh., të shpallura tek të gjithë profetët dhe të dërguarit që nëpërmjet të gjitha atyre dekreteve qiellore Ai ka premtuar se Ringjallja dhe kijameti do të ndodhin. Dhe meqenëse ka premtuar, Ai sigurisht do ta shkaktojë atë. Ju mund t'i referoheni të Vërtetës së Tetë të Fjalës së Dhjetë lidhur me këtë çështje. Gjithashtu, ashtu si me në krye Muhammedin Arab a.s.m. bashkë me fuqinë e një mijë mrekullive të Tij, dhe të gjithë profetët dhe mesazhierët, evlijatë dhe të drejtët të cilët të gjithë pajtohen në mendimin duke rënë dakord lidhur me ndodhjen e ringjalljes dhe kanë njoftuar për të, po ashtu bën universi bashkë me të gjitha shenjat e tij krijuese që njoftojnë për ndodhjen e kësaj ringjalljeje.

[559] Kur'an, 39: 73

Shkurtazi: "Fjala e Dhjetë" me të gjitha të vërtetat e saja, dhe Fjala e Njëzet e Tetë me të gjitha provat e saj, në mënyrë të veçantë në Stacionin e Dytë të ***Lasijjemat*** -sidomosve, meqenësve-, kanë demonstruar me të gjithë sigurinë si shfaqja e diellit në mëngjes pas perëndimit të tij, se dielli i së vërtetës do të shfaqet përsëri në formën e jetës së Ahiretit pas perëndimit të jetës së dyjnasë.

Kështu, duke kërkuar ndihmë nga Emri Hyjnor ***El-Hakim*** -*i Gjithurti*- dhe duke përfituar nga shkëlqimi i Kur'anit, qysh nga fillimi e gjer këtu, shpjegimet tona kanë marrë formën e **"Katër Pikave themelore"** me qëllim që ta përgatisin zemrën për pranim, nefsin për nënshtrim dhe që ta bindin menden. Po kush jemi ne që flasin për një çështje si kjo? Fjala e vërtetë dhe gjykimi i drejtë është ajo që thotë Pronari i kësaj dynjaje, Krijuesi dhe Zoti i këtyre qënieve... Ndërsa ne, vetëm duhet t'i nënshtrohemi dhe ta dëgjojmë Atë. A mund të guxojnë të tjerët të ndërhyjnë jozyrtarisht kur flet Pronari i kësaj prone!...

Ne duhet ta dëgjojmë Fjalimin e parapërjetësisë së Autorit të Gjithurtë të cilin Ai ua adreson të gjitha rangjeve dhe radhëve të grupeve të qënieve të çdo shekulli që vijon në xhaminë e dynjasë, në mësonjëtoren e cila është toka, me mijëra dekrete dhe i Cili e lëkund të gjithë universin:

اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ۞ وَاَخْرَجَتِ الْاَرْضُ اَثْقَالَهَا ۞ وَ قَالَ الْاِنْسَانُ مَالَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ اَخْبَارَهَا ۞ بِاَنَّ رَبَّكَ اَوْحَى لَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ اَشْتَاتًا لِيُرَوْا اَعْمَالَهُمْ ۞ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۞ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۞

"Kur toka të dridhet me tronditjen e madhe (për të fundit herë). Dhe kur toka të nxjerrë jashtë barrën e saj (gjithë ç'ka brenda). Atë Ditë ajo do të shpallë njoftimet e saj (për të gjithë sa ka ndodhur mbi të nga e mira dhe e keqja), sepse Zoti yt e ka frymëzuar atë. Atë Ditë njerëzimi do të paraqiten të veçuar në grupe që t'u tregohen veprat e tyre; "kësisoj, kushdo që bën mirësi sa një thërrmijë qoftë, do ta shohë atë, dhe kushdo që bën keq sa një thërrmijë qoftë, do ta shohë atë."[560] Dhe:

[560] Kur'an, 99: 1-8

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هذَا الَّذِى رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ
وَاُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا اَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"Dhe përgëzoji ata që besojnë dhe punojnë mirësi e drejtësi se për ta do të ketë kopshte të begatë (të Xhennetit) nën të cilët rrjedhin lumenj. Çdo herë që do t'u shërbehet me fruta të tij, ata do të thonë: "Këta janë nga ç'na është shërbyer më parë", e atyre do t'u jepen gjëra të ngjashme me ato të kësaj bote; atje do të kenë bashkëshorte të pastërta, dhe atje do të qëndrojnë për-gjithmonë."[561]

Ky dekret i mbush të gjitha krijesat me gëzim dhe sihariqe. Ne duhet t'u kushtojmë vëmendje këtyre mijëra dekreteve të Zotëruesit të të gjithë sundimit, Pronarit të kësaj bote dhe të ahiretit, dhe Ne duhet të themi: **"Ne besojmë në të dhe e vërtetojmë!"**

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا
اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ
عَلَى سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيمَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[562]

"Zoti ynë! Mos na ndëshko në qoftë se harrojmë apo biem në gabime."[563] *O Zot, jepi bekime shkëlqesisë sonë Muhammedit a.s.m dhe familjes së shkëlqesisë sonë Muhammedit a.s.m, siç i dhe bekime shkëlqesisë sonë Ibrahimit dhe familjes së shkëlqesisë sonë Ibrahimit; Në të vërtetë i gjithë lavdërimi dhe madhështia të përkasin Ty.*

* * *

[561] Kur'an, 2: 25
[562] Kur'an, 2: 32
[563] Kur'an, 2: 286

FJALA E TRIDHJETË

Ky është një "Elif"dhe një "Nokta", -Pikë- të përëra nga "ene" (uni) dhe "dher-reja" (grimca).

Kjo Fjalë përbëhet nga dy Qëllime. Qëllimi i parë lidhet me natyrën dhe rezultatin e "Unit"; dhe Qëllimi i dytë lidhet me lëvizjen e 'Dher-res', -grimcës- së vogël, dhe me detyrat e saj.

QËLLIMI I PARË

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اِنَّا عَرَضْنَا ٱلاَمَانَةَ عَلَى السَّموَاتِ وَٱلاَرْضِ وَالْجبَالِ فَاَبَيْنَ اَنْ يَحْمِلْنَهَا
وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا ٱلاِنْسَانُ اِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولاً

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

Në të vërtetë, ne ua paraqitëm amanetin (përgjegjësinë, besimin) qiejve, edhe tokës edhe maleve, por ato nuk pranuan ta mbajnë atë dhe kishin frikë prej tij. Por njeriu e mori përsipër atë. Vërtet që ai i bëri keq vetvetes dhe qe i paditur."[564]

Nga thesari i madh i këtij ajeti, ne do të tregojmë një xhevahir të vetëm prej xhevahireve të tij siç vijon:

"Uni" është një përbërës, një prej aspekteve të shumta të Amanetit, nga mbajtja e të cilit, qielli toka dhe malet u zmbrapsën dhe u frikësuan. Në të vërtetë, qysh nga koha e Ademit gjer tani,

[564] Kur'an, 33: 72

'Uni' ka qenë bërthama e një peme të tmerrshme Zekkumi dhe në të njëjtën kohë, e një peme të ndritshme Tuba, e cila ka lëshuar degët rreth e qark botës së njerëzimit. Përpara se të përpiqemi të shpjegojmë këtë të vërtetë të gjërë, ne do të japim një shpjegim me anë të një parathënieje e cila do ta lehtësojë kuptimin e saj të vërtetë, dhe ajo është sa vijon:

Uni, ashtu siç është çelësi për Emrat Hyjnorë të cilët janë thesaret e fshehur, po ashtu ai -uni- është çelësi për misterin e mbyllur të universit, ai është një problem i vështirë për t'u zgjidhur, është një enigmë e çuditshme. Por me njohjen e natyrës së 'Unit', zgjidhet ajo enigmë e çuditshme, dhe zbulohet ai mister i çuditshëm; me rolin e tij tregohet enigma e universit dhe shfaqen thesaret e botës së domosdoshme. Ne e kemi diskutuar këtë problem në një trajtesë Arabisht e titulluar: **"Shemme" '***Një nuhatje prej erës së udhëzimit të Kur'anit',* siç vijon:

Çelësi i botës është në dorën e njeriut dhe i është bashkangjitur nefsit të tij, sepse ndërsa duke qenë në dukje të hapura, dyert e universit në fakt janë të mbyllura. Zoti i Gjithëfuqishëm i ka dhënë njeriut, nëpërmjet një Amaneti -besimi-, një çelës, i quajtur 'Uni', i cili është i tillë që ai i hap të gjitha dyert e botës; Ai i ka dhënë atij 'Unin' enigmatik me të cilin ai mund të zbulojë thesaret e fshehura të Krijuesit të Universit.

Por uni, gjithashtu është një enigmë jashtëzakonisht e ngatërruar dhe një mister që është shumë i vështirë për t'u zgjidhur. Në qoftë se natyra e tij e vërtetë dhe qëllimi i krijimit të tij njihen, ashtu siç zgjidhet e zbulohet ai vetë, po ashtu do të zbulohet për ty enigma e universit.

Atëherë, Autori i Gjithurtë i dha njeriut si një amanet, një ego - "Unin"- i cili përfshin tregues dhe shembuj që tregojnë dhe bëjnë të njihen të vërtetat e Atributeve dhe çështjet e shenjta të Hyjnisë së Tij. Domethënë, 'Uni' është një njësi matëse nëpërmjet të cilit mund të njihen Atributet Hyjnore dhe çështjet e Hyjnisë. Por, nuk do të ishte e domosdoshme për një njësi matëse të ketë një ekzistencë reale. Por, ashtu si drejtëzat hipotetike, të supozuara, në gjeometri, një njësi matëse mund të formohet nga hipotezat dhe supozimet. Domethënë

nuk është e domosdoshme për 'Unin' që të ketë një ekzistencë reale të vërtetuar nga njohja konkrete dhe nga provat.

Pyetje: Përse është lidhur njohja e Atributeve të Zotit xh.sh. dhe e Emrave të Tij të Bukur me **'Uni'n'** e njeriut?

Përgjigjja: Meqenëse një gjë absolute dhe gjithëpërfshirëse nuk ka limit apo fund, asaj nuk mund t'i jepet formë, as nuk mund t'i jepet ndonjë masë, as nuk mund të përcaktohet, dhe kjo për mungesë të një ane të përcaktuar dhe të një forme të saj; prandaj nuk mund të kuptohet e vërteta e esencës së saj.

Për shembull, një dritë e pafundme pa errësirë nuk mund të njihet apo të kapet ekzistenca e saj, veçse në qoftë se ajo do të kufizohej me një errësirë reale ose të imagjinuar. Kështu, meqenëse Atributet e Zotit të Gjithëfuqishëm, Fuqia dhe Emrat e Tij të Bukur si **'El Hakimu', 'Er Rahimu'**, *i Gjithurti, Mëshirëploti,* janë gjithëpërfshirës, të pakufishëm, absolutë dhe të pangjashëm, ato nuk mund të përcaktohen çfarë janë ato, nuk mund të njihen dhe nuk mund të perceptohen; prandaj, meqenëse ato nuk kanë limite dhe një fund real, atëherë është e domosdoshme të vendosësh një limit hipotetik e imagjinar për ato Atribute dhe Emra absolutë me qëllim që të jenë një mjet për kuptimin e tyre; dhe këtë e bën 'Uni'. Ai imagjinon në veten e tij një Hyjni të sajuar, një pronësi të supozuar, një fuqi dhe njohje dhe e kufizon me limite të caktuara. Duke bërë kështu, ai vendos një limit imagjinar mbi ato Atribute gjithëpërfshirëse dhe mbi ato Emra Absolutë, dhe thotë, për shembull: "Prej këtu e gjer atje është e imja, dhe pas asaj i takon Atij." Domethënë, ai bën një lloj ndarje të çështjeve. Me njësitë e thjeshta matëse dhe me peshoret e vockëla në veten e tij, ai dalngadalë kupton natyrën e vërtetë të Atributeve. Për shembull, me hyjninë e imagjinuar të cilën e përfytyron në rrethin e pronës së tij, 'Uni' mund të kuptojë Hyjninë e Krijuesit të tij në sferën e mundësive në krijim. Dhe me pronësinë e tij të jashtme të dukshme, ai mund të kuptojë pronësinë e vërtetë të Krijuesit të tij, duke thënë: "Ashtu siç jam unë pronari i kësaj shtëpie, po ashtu Krijuesi është Pronari i këtij universi." Dhe me njohjen e tij të pjesshme ai mund të kuptoje njohjen absolute të Zotit xh.sh., dhe me sasinë e tij të vogël të artit të fituar, ai mund të kuptojë artin origjinal të Krijuesit të Gjithëlavdishëm.

Për shembull, "Uni" thotë**: "Ashtu siç e ndërtova dhe e organizova unë këtë shtëpi, po ashtu dikush medoemos e ka ndërtuar universin dhe e ka administruar atë"**, dhe kështu me radhë... Me mijëra gjendje të mistershme, atribute dhe aftësi perceptuese, të cilat deri diku bëjnë të njohur dhe tregojnë të gjitha Atributet Hyjnore dhe çështjet e tyre, janë përfshirë tek "Uni".

Domethënë, "Uni është si një pasqyrë, si një njësi matëse, si një instrument zbulimi dhe si një kuptim tregues; duke mos patur kuptim në vetvete, ai tregon kuptimin e të tjerëve. Ai është një fije e vetëdijshme prej litarit të trashë të qënies njerëzore, është një pe i hollë nga thurja e veshjes së esencës së humanizmit, ai është shkronja '*Elif*' nga libri i personazhit të njerëzimit. Ajo shkronjë ka **"dy fytyra"**:

E para e këtyre fytyrave shikon drejt të mirës dhe ekzistencës. Me këtë fytyrë ai është i aftë vetëm për të marrë shkëlqim; ajo pranon çfarë i jepet vetë; ajo nuk mund të krijojë. Kjo fytyrë nuk është aktive, ajo nuk ka aftësi të krijojë. **Fytyra tjetër** e tij shikon drejtë së keqes dhe shkon për tek mosekzistenca. Ajo fytyrë është aktive, ajo ka fuqinë për të vepruar. Për më tepër, natyra reale e "Unit" është treguese; ajo tregon kuptimin e gjërave përveç vetes. Hyjnia e tij është imagjinare. Ekzistenca e tij është aq e dobët dhe aq e hollë, saqë ajo vetë nuk mund të mbajë apo mbështesë asgjë fare. Përkundrazi, ajo është veçse një lloj peshoreje ose matëse, si një termometër ose barometër, që tregon shkallët dhe sasitë e gjërave, ajo është si një masë që bën të njohur Atributet Absolute gjithëpërfshirëse dhe të pakufishme të Ekzistuesit të Domosdoshëm.

Kështu, ai i cili e njeh natyrën e "Unit, të vetvetes në këtë mënyrë dhe kupton e vepron në përputhje me të, ai përfshihet brenda sihariqeve të Fjalës së Zotit xh.sh.:

قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكَّيهَا

"Vërtet që do të ngadhënjejë ai i cili e pastron vetveten."[565]

Ai vërtetë e ka përmbushur amanetin dhe nëpërmjet teleskopit të unit të tij, ai njeh se cili është realiteti i universit dhe çfarë detyrash po

[565] Kur'an, 91: 9

kryen ai. Dhe kur ai fiton njohuri rreth universit, shikon se uni i tij e vërteton. Kjo njohuri do të mbetet si dritë e urtësi për të dhe nuk do të transformohet në errësirë e kotësi. Kur "Uni e përmbush detyrën e tij në këtë mënyrë, ai e braktis hyjninë e tij imagjinare dhe pronësinë e supozuar të cilat janë thjesht njësi matëse dhe jo tjetër, dhe ia autorizon pronësinë vetëm All-llahut duke thënë:

لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ لَهُ الْحُكْمُ وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"I Tij është sovraniteti dhe Atij i përket lavdërimi, i Tij është gjykimi dhe tek Ai ju të gjithë do të ktheheni." Ai arrin adhurimin e vërtetë dhe ngjitet tek *"Rangu i Modelit më të bukur".*

Por në qoftë se uni e harron urtësinë e krijimit të tij dhe nuk ngjitet tek rangu i Modelit më të bukur, dhe braktis detyrën e tij të natyrshme, e shikon vetveten vetëm në dritën e kuptimit të tij emëror, formal dhe të dukshëm; në qoftë se beson se ai e ka në pronësi vetveten, atëherë ai e ka tradhëtuar amanetin dhe përfshihet brenda paralajmërimit Hyjnor:

وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيهَا

"Dhe vërtetë që dështon ai i cili e prish vetveten."[566]

Kështu frika e qiejve, e tokës dhe e maleve nga mbajtja e Amanetit -besimit- dhe frikësimi i tyre nga shirku hipotetik i supozuar është vetëm nga ky aspekt i Unit, i cili shkakton të gjitha llojet e shirkut (të përshkruarit ortakë me All-llahun xh.sh.) dhe të gjitha të këqijat dhe çudhëzimet.

Po, Uni, megjithëse është një elif i hollë, një pe dhe një vizë hipotetike e supozuar, ama në qoftë se nuk njihet natyra e tij, ai mugullon në fshehtësi, ashtu siç mugullon fara në tokë dhe gradualisht zmadhohet, derisa depërton e futet tek të gjitha pjesët e qënies njerëzore dhe e gëlltit atë ashtu si një kuçedër me përmasa vigane, atëherë ai njeri i tëri me të gjitha aftësitë e tij të holla do të bëhej thjesht "Uni". Pastaj 'Uni' i llojit njerëzor i jep forcë 'Unit' të individit, nëpërmjet racializmit njerëzor dhe racializmit kombëtar.

[566] Kur'an, 91: 10

'Uni' duke fituar mbështetje nga 'Uni' i llojit njerëzor bëhet si shejtan dhe kundërshton urdhërat e Krijuesit të Gjithëlavdishëm. Pastaj, duke e përdorur vetveten si një masë jardi, ai e krahason gjithkënd, madje gjithçka me vetveten; ai e ndan mbretërinë e Zotit të Gjithëfuqishëm ndërmjet tyre dhe shkaqeve të tjera. Ai bie në shirk -në të përshkruarit ortakë All-llahut- në një shkallë të gjërë, duke treguar kuptimin e vërsetit Kur'anor:

إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

"T'i përshkruash ortakë All-llahut është me të vërtetë padrejtësia dhe krimi më i madh,"[567] sepse ashtu si një njeri i cili vjedh dyzet dinarë nga dinari i shtetit që patjetër duhet t'i kënaqë shokët e tij që janë të pranishëm me të, duke i dhënë secilit prej tyre një monedhë me qëllim që të justifikojë vjedhjen... po kështu njeriu i cili thotë: "Unë jam Pronari i vetes sime", duhet patjetër të thotë e të besojë se, "çdo gjë është pronare e vetvetes."

Kështu, në këtë pozitë tradhtare ndaj Amanetit, 'Uni' është në një injorancë absolute. Madje edhe sikur ai të njihte me mijëra degë të shkencës, me injorancën e tij të përbërë ai është më injoranti, sepse kur shqisat e tij dhe mendimet fitojnë dritat e njohjes së universit, ato drita shuhen për shkak se një 'Uni' i tillë nuk gjen ndonjë material brenda vetvetes me të cilin t'i vërtetojë, t'i ndriçojë dhe t'i përjetësojë ato. Prandaj shuhen të gjitha ato njohje, dhe bëhen errësirë e dendur, pasi gjithçka që erdhi tek ai ngjyroset me ngjyrën e errët e të zymtë të vetes së tij; saqë madje sikur t'i vinte atij urtësi e pastër, urtësia do të merrte formën e një kotësie absolute brenda 'Unit', sepse ngjyra e 'Unit' që është në këtë gjendje, është shirku, është ateizmi dhe mohimi i Zotit të Gjithëfuqishëm.

Në qoftë se i gjithë universi do të ishte plotë shenja të ndritshme, një pikë e errët që gjendet tek 'Uni' i fsheh ato nga shikimi, dhe do t'i eklipsonte të gjitha ato drita sikur të ishin të shuara. Natyra e njeriut dhe e 'Unit' brenda natyrës së tij është shpjeguar qartë dhe me hollësi tek Fjala e Njëmbëdhjetë, të cilat tregojnë diçka tjetër matanë vetvetes. Ato janë treguar të jenë shkalla më e ndjeshme dhe masa më e saktë,

[567] Kur'an, 31: 13

një indeks dhe një hartë e plotë, një pasqyrë gjithëpërfshirëse dhe një kalendar e ditar i përshtatshëm për universin. Meqenëse ne e konsiderojmë si të mjaftueshëm shpjegimin në atë Fjalë, atëherë kush dëshiron le t'i referohet asaj, dhe kështu ne e presim shkurt dhe i japim fund parathënies këtu.

Në qoftë se ti e ke kuptuar parathënien, eja të hyjmë së bashku pikërisht tek e vërteta.

Merre në konsideratë këtë: Në botën e njerëzimit, nga koha e Ademit gjer tani, dy rryma të mëdha, dy linja mendimi, kanë qenë gjithmonë dhe kështu do të vazhdojnë. Si dy pemë të mëdha, ato kanë shpërndarë degët e tyre në të gjitha drejtimet dhe në çdo klasë të njerëzimit. Njëra nga ato është linja e profetësisë dhe e fesë dhe tjetra është ajo e filozofisë dhe e formave të ndryshme të saj. Sa herë që ato dy linja kanë qenë në përputhje mendimesh me njëra-tjetrën, në harmoni e të bashkuara, domethënë, në qoftë se linja e filozofisë, duke iu bashkuar linjës së fesë ka qenë e bindur dhe në shërbim të saj, bota e humanizmit ka përjetuar lumturi dhe një jetë të ndritshme shoqërore. Ndërsa, kur ato kanë qenë të ndara, e gjithë drita dhe e mira është grumbulluar tek linja e profetësisë dhe e fesë, dhe të këqijat dhe çudhëzimet u grumbulluan rreth linjës së filozofisë.

Tani, le të gjejmë origjinën dhe themelet e atyre dy linjave.

Linja e filozofisë që nuk i bindet linjës së fesë, duke marrë formën e një peme Zekkumi, i përhap errësirat e shirkut, të idhujtarisë dhe përhap çudhëzimet në të gjitha anët. Madje edhe në degën e fuqisë së mendjes, ajo prodhon frutin e Ateizmit, Materializmit dhe të Natyralizmit për shkatërrimin e intelektit njerëzor. Dhe në degën e fuqisë së pasionit ajo derdh mbi kokën e njerëzimit frutat e tiranive të Nimrudit, Faraonit dhe Sheddadit. [568] Dhe në degën e fuqisë së

[568] Po, në të vërtetë, ishte moçali i filozofisë Natyraliste që bëri të lindin idhujt dhe vendosi hyjnitë në kokat e grekëve të lashtë, që ushqyen dhe rritën Nimrudët dhe Faraonët. Dhe ishte përsëri e njëjta folozofi Natyraliste që prodhoi filozofitë e Egjiptit të lashtë dhe të Babilonisë, të cilat ose arritën shkallën e magjisë, ose meqenëse ato u përfaqësuan nga elita, u konsideruan të jenë magji nga njerëzit në përgjithësi. Po, sigurisht, në qoftë se njeriu nuk do ta perceptonte dritën e Zotit të Gjithëfuqishëm për shkak të perdes së natyrës, ai do t'ia atribuonte Hyjninë çdo gjëje, dhe kështu do t'i shkaktonte vetes së tij veçse shqetësim.

orekseve e dëshirave shtazore, ajo rrit dhe mban frutat e hyjnive, idhujve dhe të atyre që pretendojnë hyjni. Dhe përbri kësaj peme të ndyrë, pemës së Zekkumit, e ka origjinën edhe pema Tuba e Adhurimit, ajo e linjës së profetësisë, këto janë në dy fytyrat e 'Unit'. Degët e bekuara të linjës së profetësisë në kopshtin e globit tokësor janë si më poshtë vijon:

Në degën e intelektit ajo ka rritur frutet e profetëve, të mesazhierëve, evlijave dhe të vërtetëve. Në degën e fuqisë së shtytjes, ajo ka prodhuar mbretër engjëllorë dhe sundimtarë të drejtë. Dhe në degët e Fuqisë së tërheqjes, ajo ka prodhuar njerëz me karakter të mirë, modestë, me sjellje të mira, bujarë dhe zemërbutë. Kështu, linja e profetësisë ka treguar se si njerëzimi është fruti më i përkryer i universit. Dhe kështu origjina e kësaj peme të bekuar dhe origjina e asaj peme të ndyrë janë dy anët e unit. Ne do t'i shpjegojmë të dy fytyrat e 'Unit' si rrënja dhe boshti dhe si bërthama kryesore e atyre dy pemëve:

Domethënë, Profetësia kalon duke marrë njërën anë të '*Unit'*, dhe filozofia afrohet duke marrë anën tjetër të '*Unit'*, duke bërë që ata të ndahen në mendime.

Fytyra e parë, e cila është fytyra e Profetësisë: Ajo është origjina e adhurimit të pastër dhe të vërtetë. Domethënë, 'Uni' e di vetveten se është një rob i bindur ndaj Krijuesit të tij. Ai e kupton se ai i shërben dikujt tjetër, dhe jo vetes. Esenca e tij ka vetëm një kuptim tregues. Domethënë, kupton se ai mban dhe përcjell kuptimin e një tjetri. Ekzistenca e tij është e varur, domethënë, ai beson se ekzistenca e tij është vetëm për shkak të Ekzistencës së një tjetri, dhe se vazhdimësia e ekzistencës së tij, është vetëm për shkak të krijueshmërisë së tij nga Ai tjetri.

Pronësia e tij është e rreme, domethënë ai e di se me lejen e pronarit të tij, ai ka një pronësi të jashtme e të përkohshme. Realiteti i tij është si një hije; domethënë, një hije e mundshme dhe e dobët që shfaq manifestimin e një realiteti të vërtetë e të domosdoshëm. Sa për funksionin e tij, duke qenë një masë dhe një peshore për Atributet dhe çështjet e Krijuesit të tij, ai është një shërbim i vetëdijshëm.

Dhe kështu, në këtë anë e shikuan Unin profetët, të pastërtit dhe evlijatë, të cilët ishin nga linja e profetësisë. Ata e panë atë me këtë vështrim dhe e kuptuan të vërtetën. Ata ia dorëzuan të gjithë pronën, Pronarit të Vetëm të gjithësisë dhe dolën me përfundimin se Pronari i Gjithëlavdishëm nuk ka as ortakë e as të ngjashëm, as në sovranitetin e Tij, as në Hyjninë e Tij, as në qënien e Tij Perëndi. Ai nuk ka nevojë për ndihmës apo asistent. Çelësi i të gjitha gjërave është në Dorën e Tij. Ai është i Gjithëfuqishëm Absolut mbi gjithçka. Ata gjithashtu përfunduan se shkaqet janë veçse një perde e jashtme në dukje, të cilat tregojnë Fuqinë e Tij dhe madhështinë e Tij. Sa për Natyrën, ajo është vetëm se

Sheriati i natyrshëm i Tij, një koleksion i ligjeve të Tij që veprojnë në univers dhe mënyra me të cilën Ai demonstron Fuqinë e Tij.

Kështu, kjo fytyrë e ndritshme, dritëdhënëse dhe e bukur është si një bërthamë e gjallë dhe kuptimplote nga e cila Krijuesi i Gjithëlavdishëm ka krijuar pemën Tuba të adhurimit, degët e bekuara të së Cilës kanë zbukuruar me fruta të ndritshëm të gjitha pjesët e botës së humanizmit. Duke larguar errësirën e të gjithë të shkuarës, ajo tregon se ajo kohë e gjatë e shkuar nuk është një vend moekzistence, dhe as një varrezë e madhe, ashtu siç e shikon filozofia, por ajo është një kopsht rrezatues dhe një vend drite për shpirtërat e ndritshëm të cilët e kanë lënë këtë botë, duke i hequr peshat e tyre të rënda dhe qëndrojnë të lirë. Është një ngjitje e ndritur me shumë shkelëza dhe një orbitë dritash për shpërnguljen e shpirtërave me qëllim që ato të kapërcejnë e të kalojnë tek Ahireti, tek e ardhmja e lulëzuar dhe tek lumturia e përjetshme.

Fytyra e dytë, ajo përfaqësohet nga filozofia. Dhe sa për filozofinë, ajo e shikon 'Unin' që nuk ka kuptim tjetër përveç vetvetes së tij. Domethënë, ajo deklaron se 'Uni' tregon vetëm veten e tij, se kuptimi i tij është në veten e tij. Ajo mendon se 'Uni' punon thjesht për llogari të vetes së tij. Ajo e shikon ekzistencën e tij si të domosdoshme dhe esenciale, domethënë, ajo thotë se Ai ekziston në vetvete nga vetvetja. Ajo gabimisht pretendon se 'Uni' e ka vetë në pronësi jetën e vet dhe se ai është Pronari i vërtetë në sferën e tij të vendosjes e të drejtimit. Ajo e supozon atë si një të vërtetë të qëndrueshme. Dhe ajo e konsideron detyrën e 'Unit' të jetë plotësimi i vetes, gjë e cila buron nga dashuria për vetveten, e kështu me radhë...

Po ashtu, filozofitë i kanë ndërtuar metodat e tyre të mendimit mbi themele të tilla të prishura. Ne kemi dhënë prova të sigurta në trajtesat tona të tjera, dhe veçanërisht tek **"Fjalët"**, dhe sidomos tek Fjalët e Dymbëdhjeta dhe e Njëzet e Pesta, se sa të pabaza dhe sa të kalbura janë këto themele.

Madje edhe njerëzit si **Platoni**, **Aristoteli**, **Ibn es-Sina** dhe **Farabiu**, të cilët ishin përfaqësuesit më të shquar dhe autoritetet e linjës së filozofisë, thanë se "Qëllimi përfundimtar i plotësimit të humanizmit është përngjasimi me Qënien e Domosdoshme!, domethënë, me Krijue-sin xh.sh.." Ata kështu dhanë një gjykim në mënyrën e Faraonit, duke e kamxhikuar egoizmin dhe duke e lejuar politeizmin të vrapojë i lirë nëpër luginat e shirkut e të çudhëzimit; ata shtruan rrugën për mënyra të ndryshme të shirkut, të adhurimit të shkaqeve, të idhujtarisë, të natyrës dhe të yjeve. Ata i mbyllën dyert e pafuqisë, dobësisë, varfërisë, nevojës, mangësisë dhe të paplotësisë, të cilat janë vetjake të brendshme -thelbësore- për qëniet njerëzore, dhe kështu bllokuan rrugën për adhurimin e Zotit xh.sh... Duke qenë të zhytur në Natyralizëm dhe duke qenë krejtësisht të paaftë të dalin nga shirku, ata qenë të pamundur të gjejnë derën e gjërë të falënderimeve...

Nga ana tjetër, Linja e Profetësisë konsideroi, në mënyrën e një adhuruesi, se qëllimi i Humanizmit dhe detyra e qënieve njerëzore është të brumosen me moralet e dhëna nga Zoti xh.sh. dhe me sjelljet e mira dhe, duke njohur pafuqinë e tyre, të kërkojnë strehim tek Fuqia Hyjnore.. dhe duke parë dobësinë e tyre të mbështeten tek Fuqia Hyjnore.. duke kuptuar varfërinë e tyre të besojnë tek mëshira Hyjnore.. duke shikuar nevojën e tyre të kërkojnë ndihmë nga pasuria Hyjnore.. duke parë gabimet e tyre të kërkojnë falje nëpërmjet faljes Hyjnore.. dhe duke kuptuar mangësinë e tyre të jenë lavdërues të Plotësimit Hyjnor..

Kështu, meqenëse filozofia nuk i bindet linjës së fesë, ajo ka humbur rrugën e saj, dhe 'Uni' ka marrë frerët në duart e tij dhe nxiton e rend në të gjitha llojet e çudhëzimit. Dhe kështu mbiu pema e Zekkumit në majën e kësaj ane të fytyrës së 'Unit' e cila gllabëroi më shumë se gjysmën e njerëzmit.

Kështu, në degën e fuqisë së dëshirave shtazore të asaj peme, frutat që ajo i ka paraqitur njerëzimit, janë idhujt dhe perënditë, sepse sipas

parimeve të filozofisë, forca është miratuar si parim themelor, si: "Forca është e drejta" -arsyeja është me të fortin. Madje filozofia thotë: "E gjithë fuqia është për më të fortin," 'fituesi i merr të gjitha', dhe "në forcë është e drejta", [569] ajo i ka dhënë mbështetje morale tiranisë, ka brohoritur shtypjen në kuptim, ka inkurajuar despotët dhe i ka nxitur shtypësit për të pretenduar hyjninë.

Gjithashtu, duke e uzurpuar bukurinë në veprat e artit dhe hijeshinë në finesë, në dekorim e zbukurim, dhe duke ua atribuar ato vetë veprave të artit dhe dekorimit të tyre, dhe duke mos i lidhur ato me shfaqjen e Bukurisë së shenjtë e të pastër të Krijuesit dhe Skalitësit Madhështor, ajo thotë: "Sa e bukur është kjo", në vend të "Sa bukur është bërë kjo", duke e bërë kështu secilën nga ato bukuri një idhull të denjë për adhurim. Për më tepër, ajo admiron shfaqjet e famës dhe bukurinë e jashtme prej hipokrizie dhe namin e mburrjen, ajo mund t'i shitet cilitdo, ajo u ka brohoritur hipokritëve dhe i ka shtyrë ata që të vazhdojnë në padrejtësinë e tyre duke bërë nga shembujt e idhujve, monumente njerëzish, për adhuruesit e tyre. [570]

Në degën e fuqisë së pasionit të asaj peme, ajo ka rritur frutat e Nimrudëve, Faraonëve dhe Sheddadëve, të mëdhenj e të vegjël, duke sunduar mbi njerëzimin e mjerë. Në degën e fuqisë së intelektit, ajo ka prodhuar fruta si Ateizmin, Materializmin dhe Natyralizmin në mendjen e humanizmit, dhe e ka ngatërruar, shpërndarë dhe e ka bërë atë një mijë copash..

Tani, me qëllim që të ndriçohet kjo e vërtetë, ne do të krahasojmë rezultatet të cilat kanë lindur nga themelet e shëndosha të linjës së profetësisë me ato që burojnë nga themelet e kalbura të rrugës së filozofisë, dhe do të përmendim tre ose katër shembuj prej mijëra krahasimesh.

Shembulli i parë: Sipas rregullit të: تَخَلَّقُوا بِأَخْلاَقِ اللّهِ *"Brumosuni me moralet e dhëna nga Zoti xh.sh.",* i cili është njëri nga parimet e linjës së

[569] Ndërsa parimi i profetësisë thotë: 'Forca është me të drejtën', 'e drejta nuk është në forcë'. Ajo kështu ndalon tiraninë dhe siguron drejtësinë.

[570] Domethënë, me qëllim që të shfaqen të dëshirueshëm për adhuruesit e tyre dhe të tërheqin vëmendjen e tyre, ata njerëz që u ngjasojnë idhujve, shfaqin nëpërmjet mburrjes së tyre prej hipokrizie, pozita që i ngjasojnë adhurimit.

profetësisë lidhur me jetën individuale, ndodhet instruksioni: **"Dallohuni nga etika me etikën dhe me moralet e dhëna nga Zoti xh.sh. dhe kthehuni drejt Zotit të Gjithëfuqishëm me për-ulësi duke pranuar pafuqinë tuaj, varfërinë dhe mangësinë, dhe kështu jini robër të sinqertë në prezencën e Tij."** Atëherë ku është ky parim në krahasimin me rregullin egoist të filozofisë i cili është: "Përpiqu të imitosh Ekzistuesin e Vetëm të domosdoshëm!" që u bë synimi i njerëzimit për plotësim, dhe ku është esenca e humanizmit e cila është brumosur me pafuqi të pafundme, me dobësi, me varfëri dhe nevojë, dhe ku është Esenca e Ekzistuesit të vetëm të domosdoshëm i cili është i Gjithëfuqishëm pafundësisht, i gjithëpushtetshëm, i vetëmjaftueshëm, dhe absolutisht pa asnjë nevojë!...

Shembulli i dytë: Midis parimeve të linjës së profetësisë lidhur me jetën shoqërore janë ato të ndihmës së ndërsjellë -reciproke-, shpirtëmadhësia dhe bujaria.

Ky parim sundon në të gjithë universin, duke filluar nga Dielli dhe Hëna dhe duke përfunduar tek bimët dhe kafshët, sepse ti, për shembull, i shikon bimët t'u japin ndihmë kafshëve, dhe kafshët u japin ndihmë qënieve njerëzore, madje edhe grimcat e ushqimit mbështesin qelizat e trupit. Ndërsa midis parimeve të linjës së filozofisë lidhur me jetën sociale është parimi i "konfliktit", i cili buron nga keqpërdorimi i naty-rave dhe i prirjeve të tyre të bashkëlindura nga një numër tiranësh, nga njerëz brutalë e mizorë dhe nga njerëz të egër e barbarë, madje aq shumë është zhytur filozofia në humbjen e saj, saqë ajo e ka marrë këtë parimin e "konfliktit" si themelor dhe të përgjithshëm, dhe si e çmendur ka deklaruar: "Jeta është një konflikt."

Shembulli i tretë: Një nga rezultatet e vlefshme dhe nga parimet e lartësuara të linjës së profetësisë lidhur me Unitetin Hyjnor është:

اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ اِلاَّ عَنِ الْوَاحِدِ *"Në qoftë se një gjë ka unitet, ajo duhet të burojë vetëm nga Një i vetëm."* **Domethënë, meqenëse çdo gjë në vetvete dhe tek të gjitha gjërat kolektivisht ka unitet, duhet patjetër që ato të jenë nga krijimi i një Qënieje të Vetme."**

Ndërsa njëri nga parimet e filozofisë së lashtë dhe nga besimi i saj është: اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ عَنْهُ اِلاَّ الْوَاحِدُ *"Nga njëri del (buron) vetëm një."*

Domethënë, "Nga një person, vetëm një gjë e vetme mund të burojë, pastaj çdo gjë tjetër buron prej tij nëpërmjet ndërmjetësve." Ky parim i gabuar e mashtrues i filozofisë i cili është i njollosur nga shirku – politeizmi- e paraqet edhe të Vetëmjaftueshmin Absolut dhe të Gjithë-fuqishmin Absolut sikur është në nevojë për ndërmjetësuesit e pafuqishëm, si dhe u jep të gjitha shkaqeve dhe ndërmjetësuesve një lloj ortakërie në Hyjninë e Tij. Ajo i atribuon Krijuesit të Gjithëlavdishëm titullin e "Motorit parësor" **-Mendjes së parë-,** titull ky që në fakt tregon statusin e krijesës. Dhe, për më tepër, ajo ua ndan pjesën tjetër të sovranitetit të Tij shkaqeve dhe ndërmjetësve, dhe kështu ajo hap rrugën e shirkut në mënyrën më gjithëpërfshirëse. Në qoftë se iluministët -ishrakijunët-, të cilët ishin filozofë të shquar, do të thonin absurditete e fjalë boshe si kjo, ju mund ta imagjinoni se sa shumë absurde do të ishte ajo çfarë thonë filozofët më të ulët, si materialistët dhe natyralistët.

Shembulli i katërt: Sipas kuptimit të:

وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

"Dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë lartësinë e Tij"[571], i cili është njëri nga parimet e urta të profetësisë, **"Në qoftë se qëllimi dhe urtësia e çdo gjëje, dhe sidomos e çdo gjëje të gjallë, ka një aspekt i cili shikon tek vetë qënia, atëherë qëllimet që kanë të bëjnë me Autorin dhe shembujt e urtësisë të cilët shikojnë Krijuesin e tyre duhet të jenë me mijëra. Çdo gjë, e madje një frut i vetëm, për shembull, ka aq shumë urtësi dhe aq shumë qëllime, aq sa të gjithë frutat e një peme**."

Ky parim, i cili është një e vërtetë e pastër, rrjedh nga bashkimi i njërës prej formave të filozofisë me linjën e profetësisë. Ndërsa parimet absurde të një filozofie mashtruese që nuk i janë bashkuar kësaj linje, thonë: "Urtësia e krijimit të çdo qënie të gjallë dhe dobia e saj shikojnë tek vetvetja, ose lidhen me dobitë për njerëzimin" . Kështu duke konsi-deruar në të një kotësi shumë të pakuptimtë, filozofia ia bashkangjit një qëllim, një frut të vockël, një pemeje aq të madhe sa një mal.

[571] Kur'an, 17: 44

Për shkak se kjo e vërtetë është shpjeguar deri diku tek e Vërteta e Dhjetë e Fjalës së Dhjetë, dhe disa pjesë janë përmendur deri diku në një trajtesë të titulluar **"El-levamiu"-Rrezëllimat-**[572]**,** ne e kemi prerë shkurt atë këtu. Megjithatë, ju mund t'i zgjeroni në mijëra këto katër shembuj.

Për shkak të këtyre themeleve të kalbura dhe rezultateve shkatërrimtare të filozofisë, njerëzit gjenialë midis filozofëve muslimanë si Ibnu Sina dhe Farabiu u joshën nga shkëlqimi i saj i jashtëm dhe u mashtruan në zgjedhjen e kësaj rruge, kështu ata mezi fituan vetëm rangun e një besimtari të zakonshëm. Madje Imam Gazali, Huxhxhetul Islam -*Prova e Islamit*- nuk ua dha atyre as këtë rang të ulët.

Gjithashtu, me në krye mu'tezilitët, të cilët ishin midis dijetarëve më të shquar të shkencave Islame, duke u ngashënjyer e tërhqeur nga shkëlqimi i jashtëm i filozofisë, dhe duke u lidhur shumë ngushtë me të, e pretenduan mendjen të ishte e vetëmjaftueshme. Për shkak të kësaj ata mundën të arrinin vetëm rangun e një besimtari të devijuar e novator. Për më tepër, për shkak se ato figura të shquara të letërsisë së Islamit, si Abu al Ala el Maariu, i cili ishte me famë për pesimizmin e tij, dhe Umer Hajjami, i cili u karakterizua nga vajtimi i tij i mjerueshëm, morën kënaqësinë tek filozofia ledhatuese për nefset e tyre urdhërues për të liga, dhe kështu ata morën kundërshtimet dhe qëndrimet dënuese, qortuese e përbuzëse si dhe goditjet frenuese e ndëshkuese prej njerëzve të së vërtetës e të plotësimit, të cilët u thanë atyre: "Ju jeni të pafytyrë, ju po hyni në pafesi, ju po përgatisni mosbesitarë."

Një rezultat tjetër i themeleve të kalbura të linjës së filozofisë është se, megjithëse 'Uni' ka në vetvete vetëm një esencë të dobët, sikur të ishte ajër ose avull, mirëpo për shkak se qëndrimi fatzi i filozofisë e shikon atë si të lidhur vetëm me vetveten, ai lëngëzohet, pra ai 'Uni' si avull sikur bëhet lëng; dhe atëherë, për shkak të familjaritetit, zakonit

[572] Kjo trajtesa e El-levamiu, "Lemeat" është përfshirë në fund të koleksionit të "Fjalëve" me sugjerimin e Hazreti ustadhit tonë .

Studentët e tij në shërbim.

të tij dhe preokupimit me materializmin, ai ngurtësohet e fortësohet; pastaj, nëpërmjet neglizhencës dhe mohimit, ai egoizëm -*Uni*- ngrin.

Pastaj, nëpërmjet kryengritjes e mosbindjes ndaj urdhërave të Zotit xh.sh., ai bëhet, opak -i errët, i patejdukshëm- duke humbur tejdukshmërinë e tij; pastaj gradualisht bëhet më i dendur e më i trashë derisa mbështjell e gëlltit pronarin e tij. Më vonë ai bëhet i fryrë dhe i zgjeruar me mendimet e njerëzimit. Pastaj duke supozuar pjesën tjetër të huma-nizmit, dhe madje edhe shkaqet, të jenë si vetja e tij, ndonëse ato nuk e pranojnë këtë dhe e mohojnë, ai u jep secilës prej tyre statusin e një Faraoni. Atëherë tek kjo pikë ai merr pozitën e tij duke kundërshtuar urdhërat e Zotit të Gjithëlavdishëm, dhe thotë:

مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَ هِيَ رَمِيمٌ

"Kush do t'u japë jetë këtyre kockave kur të jenë kalbur e të jenë bërë pluhur?"[573]

Dhe si një sfidë, e akuzon të Gjithëfuqishmin Absolut për pafuqi. Ai madje ul e zhvleftëson Aributet e Krijuesit të Gjithëlavdishëm. Ai ose i mohon, ose i ndryshon ose i shtrembëron ato që nuk u përshtaten interesave të tij dhe çfarë nuk e kënaq nefsin e tij si Faraoni.

Për ta përmbledhur: Një grup filozofësh duke e quajtur Zotin e Gjithëfuqishëm: "i Vetëdomosdoshmi", i mohuan Atij zgjedhjen dhe dëshirën. Ata mohuan dëshminë e pafundme të të gjithë universit, e cila provon se Ai ka zgjedhje. ***Subhanall-llah****! Sa çudi*! Megjithëse të gjitha qëniet në univers duke filluar nga grimca më e vogël deri tek dielli, tregojnë se Krijuesi ka zgjedhje, secila me individualitetin e saj të caktuar, rregullin, urtësinë dhe masën, kjo filozofi e verbër refuzoi për ta shikuar Atë.

Për më tepër, një grup tjetër filozofësh tha: Njohuria Hyjnore nuk është lidhur me çështjet e pjesshme të parëndësishme dhe mohuan njohurinë Hyjnore gjithëpërfshirëse dhe madhështore. Duke folur kështu ata hodhën poshtë dëshminë e vërtetë të të gjitha qënieve. Përveç kësaj, duke ia atribuuar pasojat shkaqeve, filozofia i jep dorës së Natyrës

[573] Kur'an, 36: 78

aftësinë krijuese. Ashtu siç është provuar në mënyrë të sigurt në Fjalën e Njëzet e Dytë, meqenëse filozofia nuk e shikon vulën e ndritshme mbi gjithçka që tregon Krijuesin e të gjitha gjërave, dhe e pretendon natyrën të jetë Krijuesi, e cila është e pafuqishme, e pajetë, e pavetëdijshme dhe e verbër, dhe fuqia e jashtme e së cilës është në të dyja duart e rastësisë dhe të forcës, të cilat gjithashtu janë të verbëra; ajo ia atribuon Natyrës disa qënie, kur çdonjëra prej të cilave shpreh mijëra shembuj të urtësisë së lartë dhe është si një mesazh i Krijuesit Madhështor.

Përveç kësaj, filozofët nuk e gjetën derën, nuk u drejtuan për tek Ringjallja dhe Bota tjetër, të cilat, siç është provuar në Fjalën e Dhjetë, Zoti i Gjithëfuqishëm, me të gjithë Emrat e Tij, dhe Universi me të gjitha të vërtetat e tij, dhe linja e profetësisë me të gjitha verifikimet e saj, dhe librat e shpallur me të gjitha vërsetet e tyre, i demonstrojnë. Prandaj filozofia e mohoi ringjalljen dhe pretendoi përjetësinë e shpirtërave.

Ju mund të nxirrni si përfundim të deduktueshëm prej këtyre bestytnive se cilat do të ishin pikëpamjet e tyre mbi çështje të tjera. Po, sikur shejtanët i kanë rrëmbyer me forcë mendjet e filozofëve ateistë dhe sikur i kanë marrë me sqepin e 'Unit' dhe me kthetrat e tij, dhe i kanë hedhur në luginat e çudhëzimit.

Kështu 'Uni' në botën e vogël –që është njeriu-, është si Natyra në Botën e madhe. Që të dyja ato janë idhuj.

فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لاَ انْفِصَامَ لَهَا وَاللّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

"Kushdo që mohon Tagutin dhe beson në All-llahun, atëherë ai ka rrokur mbajtësin më të sigurt që nuk thyhet kurrë. Dhe All-llahu është Gjithëdëgjuesi, i Gjithëdijuri"[574]

Është e përshtatshme të përmendim këtu kuptimin e një ngjarjeje të sajuar, të cilën e përshkrova, çka i ngjason një hartimi në Trajtesën **"El-levamiu-Rrezëllimat-"** si një udhëtim imagjinar i cili do të ndriçojë të vërtetën e lartëpërmendur.

[574] Kur'an, 2: 256

Tetë vjet përpara shkrimit të kësaj trajtese, në Stamboll gjatë muajit të Ramazanit, kur Saidi i Vjetër gati po shndërrohej në Said të Ri, po interesohej me studimin e filozofisë, ndërsa po shqyrtoja tre rrugët që tregohen në fundin e Sures el-Fatiha.

صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لاَ الضَّالِّينَ

"Në rrugën e atyre të cilëve Ti u ke dhuruar mirësinë Tënde, jo në rrugën e atyre që merituan zemërimin Tënd mbi vete, dhe as në (rrugën e) atyre të cilët u humbën."[575]

Unë shikova diçka që i ngjasonte një ëndrre ose vizioni, ose një ngjarjeje imagjinare, si më poshtë vijon:

Unë e pashë veten në një shkretëtirë të madhe. Një shtresë e errët, dëshpëruese dhe mbytëse reje kishte mbuluar gjithë sipërfaqen e tokës. Nuk kishte as fllad, as dritë dhe as ujë... dhe nuk gjendej asnjëra prej tyre. Unë imagjinova se gjithandej kishte plot kuçedra, përbindësha dhe krijesa të tmerrshme e të rrezikshme. Në zemrën time m'u shfaq se në anën tjetër të kësaj toke duhet të kishte dritë, fllad dhe ujë. Ishte e domosdoshme për të shkuar atje. Ndërkohë kuptova se po shtyhesha për atje në mënyrë të pavullnetshme. U futa në një shpellë nën tokë, e cila i ngjasonte një tuneli nën male dhe dalëngadalë eca në brendësi të tokës. Unë shikova se shumë njerëz kishin kaluar në këtë rrugë nëntokësore para meje, por pa e plotësuar udhëtimin, pasi mbetën në vendet e tyre të mbytur. Unë shikova gjurmët e këmbëve të tyre, një herë unë dëgjova disa nga zërat e tyre dhe pastaj ato zëra u ndërprenë.

O shoku im, që po më shoqëron mua në udhëtimin tim imagjinar! Ajo tokë është natyra dhe filozofia Natyraliste. Tuneli është rruga që kanë hapur filozofët me mendimin e tyre me qëllim që ta arrijnë të vërtetën. Gjurmët e këmbëve të tyre që unë pashë ishin ato filozofë të famshëm si Platoni dhe Aristoteli. [576] Zërat që dëgjova, ishin zërat e

---

[575] Kur'an, 1: 7

[576] Në qoftë se ti thua: "Po kush je ti që po i sfidon këta filozofë të famshëm? Ti je thjesht si një mizë dhe megjithatë ti ndërhyn në fluturimin e shqiponjave"?

Atëherë unë do t'i përgjigjesha: **"Ndërsa duke pasur një mësues parapërjetësie si Kur'anin në çështjet lidhur me të vërtetën dhe njohjen e Zotit xh.sh. , unë nuk duhet t'u jap vlerë as sa krahu i një mize atyre shqiponjave, të**

gjenive si Ibnu Sina dhe Farabiu. Po, në të vërtetë, unë shikoja disa fjalë dhe parime në disa vende të ndryshëm që i pati thënë Ibnu Sina, por ai kishte ngecur krejtësisht, ai nuk mundi të shkonte më tutje, domethënë ai u mbyt para se të arrinte të vërtetën. Sidoqoftë, me qëllim që të të shpëtojë ty nga kureshtja, unë të tregova ty një pjesë të vogël të së vërtetës. Tani unë po i kthehem udhëtimit tim.

Dalëngadalë unë kuptova se mua më ishin dhënë në dorë dy gjëra për t'i përdorur. Njëra ishte një elektrik dore, ai do të largonte errësirat e dendura të Natyrës nëntokësore. Gjëja tjetër ishte një mjet i madh i cili, duke thyer shkrepa të fuqishëm dhe shkëmbinj të mëdhenj si male, do të hapte një rrugë për mua. Atëherë, një zë më tha tek veshi im: "Ky elektrik dore dhe ky mjet të janë dhënë ty nga thesari i Kur'anit." Kështu, udhëtova për një kohë të gjatë në këtë rrugë. Atëherë, papritmas, dola në anën tjetër. Unë pashë një botë ku gjithçka ishte gazmore, drita e diellit shndëriste në një qiell të pastër e të bukur pa re, frynte një fllad gjallërues dhe rrjedhte një ujë i shijshëm jetëdhënës. Ndërkohë thashë: "**El hamdu lil-lah!"** *I gjithë falënderimi i takon Zotit xh.sh.!* Atëherë kuptova se Unë nuk e kisha në pronësi veten time, dikush po më testonte e po më provonte mua.

Ndërsa në pjesën e parë të udhëtimit, e gjeta veten në atë shkretëtirë të madhe nën renë mbytëse, dhe megjithëse tani në një rrugë tjetër, përsëri dikush po më shtynte mua, këtë herë nuk ishte nën tokë, përkundrazi, unë po e bëja këtë udhëtim të gjatë mbi faqen e tokës me qëllim që të arrija anën tjetër. Unë pashë në këtë udhëtim gjëra aq të çuditshme e plot kureshtje saqë ato nuk mund të përshkruhen: deti ishte në fortunë e i zemëruar me mua. Stuhitë më kërcënonin dhe gjithçka më shkaktonte problem. Por përsëri me mjetet e udhëtimit që më ishin dhënë nga Kur'ani, i mposhta ato dhe i kalova. Gjatë rrugës unë pashë se gjithandej ndodheshin kufomat e udhëtarëve. Ata që kishin plotësuar udhëtimin e tyre ishin një në një mijë.

---

cilët janë studentët e filozofisë së ndotur me çudhëzim dhe të intelektit të mashtruar. Sado më i ulët të isha në shkallë se sa ata, mësuesi i tyre është një mijë herë më i ulët se sa mësuesi im. Me ndihmën e Mësuesit tim, materia e cila i mbyti ata, nuk mundi as edhe të lagë këmbën time. Po, një ushtar i thjeshtë i cili vepron në përputhje me ligjet dhe komandat e një mbreti të madh është në gjendje të arrijë më shumë rezultate të mëdha se sa një mareshallë i një mbreti të vogël..."

Sidoqoftë.. duke pas shpëtuar nga errësirat e asaj reje mbytëse unë kisha arritur anën tjetër të tokës dhe kisha dalë në shikimin e plotë të diellit të shkëlqyer të realitetit. Duke marrë frymë në flladin gjallërues, unë thashë:***"El hamdu lil-lah."*** *I gjithë falënderimi i takon Zotit xh.sh..* Ndërkaq, fillova të sodis përreth asaj bote të bukur si Parajsa.

Pastaj unë pashë se ndodhej dikush që nuk do të më linte mua të qëndroja këtu. Menjëherë ai më mori nga ajo shkretëtirë e madhe sikur donte të më tregonte një rrugë tjetër. Atje pashë lloje të ndryshme gjërash, disa si aeroplanë, disa si makina, disa si çikrikë -vinça- të cilët sikur kishin zbritur nga lartë me ashensorë.

Kështu, cilido njeri mund të lidhej me njërën nga ato gjëra, sipas aftësisë dhe fuqisë së tij dhe me të, të ngjitej lart. Edhe unë gjithashtu hipa në njërën prej tyre dhe për një minut ajo më ngjiti sipër reve dhe sipër majeve të bukura, të blerta e të mahnitshme të maleve; madje retë nuk arritën më shumë se gjysmën e rrugës lart maleve. Gjithandej frynin erërat dhe flladet më të buta, gjithkund gjendej uji më i shijshëm dhe dritat më të buta. Unë pashë se gjithandej ndodheshin këto mjete të ndritshme ngjitjeje që u ngjasonin ashensorëve. Megjithëse unë i kisha parë ato në të parën e dy pjesëve të udhëtimit tim dhe mbi anën tjetër të tokës, nuk i kisha kuptuar se çfarë ishin ato. Tani kuptova se ato ishin shfaqjet e vërseteve të Kur'anit të gjithurtë.

Kështu, **rruga e parë**, e cila tregohet nga وَلاَ الضَّالِّينَ *"Jo në rrugën e atyre të cilët humbën"*, është ajo e atyre që janë të mbytur në Natyrë dhe të cilët janë ndjekësit e filozofisë së Natyralizmit. Ju keni parë në këtë Rrugën e parë se sa shumë vështirësi ndodhen në kalimin për tek e vërteta dhe drita.

Rruga e dytë, e cila tregohet nga, غَيْرِ الْمَغْضُوبِ *"Jo në rrugën e atyre që merituan zemërimin Tënd mbi vete"* është ajo e atyre që adhurojnë shkaqet dhe e atyre të cilët u japin fuqi për të krijuar dhe efekt ndërmjetësve ashtu si filozofët peripatetikë-aristotelianë. Këta u përpoqën të arrinin realitetin e të vërtetave dhe njohjen e Ekzistuesit të Vetëm të Domosdoshëm, vetëm nëpërmjet arsyes dhe intelektit.

Sa për **rrugën e tretë**, e cila tregohet nga اَلَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ *"Në rrugën e atyre të cilëve Ti u ke dhuruar mirësinë Tënde"*, ajo është rruga e ndritshme e njerëzve të Kur'anit, të cilët janë njerëzit e rrugës së drejtë. Rruga e ndritshme është një rrugë brilante e shpallur dhe e dhuruar nga i Gjithëmëshirshmi i vetëm. Ajo është rruga më e shkurtër, më e lehtë dhe më e sigurta dhe, ajo është e hapur për gjithkënd.

* * *

QËLLIMI I DYTË

Lidhet me Transformimin e grimcave të vogla

Qëllimi i dytë tregon një xhevahir të vetëm nga thesari i vërsetit të mëposhtëm.

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لاَ تَاْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَى وَ رَبِّى لَتَاْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ
لاَ يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِى السَّموَاتِ وَلاَ فِى ٱلاَرْضِ وَلاَ اَصْغَرُ مِنْ
ذلِكَ وَلاَ اَكْبَرُ اِلاَّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Dhe ata që nuk besojnë, thonë: 'Ora nuk do të vijë tek ne'. Thuaju (o Muhammed): 'Po, për Zotin tim! Ajo do të vijë mbi ju (për All-llahun!) i Gjithëdituri i së fshehtës. As edhe një atom, ose më i vogël se ai, ose më i madh nuk shpëton nga Dijenia e Tij në qiej ose në tokë, veçse është në Librin e Qartë."[577]

[Ky qëllimi i Dytë tregon vetëm sa një peshë atomi, prej thesarit të madh të këtij vërseti; domethënë, ai tregon vetëm disa xhevahire nga arkat që janë grimcat. Ky diskuton në një shkallë të vogël lëvizjen dhe detyrat e grimcave. Ky qëllim përbëhet nga një "Parathënie" dhe "Tre Pika".]

[577] Kur'an, 34: 3

PARATHËNIE

Transformimet e grimcave janë: Dridhjet, lëkundjet, dhe bredhjet që ndodhin gjatë kohës që janë duke u shkruar shenjat e krijimit në librin e universit nga pena e fuqisë së Skalitësit të Parapërjetësisë. Ato nuk janë lojëra të rastësisë apo një lëvizje kuturu, të parregullt, dhe të paqëllimtë ashtu siç e pandehin materialistët dhe natyralistët, sepse: Ashtu si të gjitha qëniet, çdo grimcë thotë në fillimin e lëvizjes së saj **"Bismil-lah"** -*me Emrin e All-llahut*-, sepse: ajo, e cila është sa një kokërr gruri, mban pesha që kalojnë pafundësisht fuqinë e saj, ashtu si fara e pishës që mban mbi shpatulla pemën e saj gjigante...

Pastaj kur plotëson detyrën e saj, ajo thotë: **"El hamdu lil-lah"** *Lavdia i takon All-llahut*, sepse duke shfaqur një art që është i bukur dhe plot qëllim dhe një dekorim që është i hijshëm dhe plot dobi sa habisin mendjet, ajo shfaq një vepër arti ashtu si një poemë, në lavdërimin e Krijuesit të Gjithëlavdishëm; për shembull: shikoji me vëmendje shegat dhe misrin.

Në të vërtetë, **Transformimet e grimcave**[578] janë lëvizja dhe dridhjet kuptimplote që veprojnë në përputhje me urdhrin dhe parimet

[578] Ky shënim është një shpjegim i një fjalie të gjatë [këtu, një paragraf] duke përcaktuar transformimet e grimcave të vockëla, i cili është subjekti i Qëllimit të Dytë.

"Imamun Mubin", **"Regjistruesi i Qartë"** dhe **"Kitabun Mubin","Libri i Qartë",** përsëriten në disa vende në Kur'anin e gjithurtë. Një grup i komentatorëve të Kur'anit mendojnë se ato janë të "Njëjtët", ndërsa të tjerët deklaruan se ato janë "të Ndryshëm nga njëri-tjetri" dhe i shpjeguan realitetet e atyre të dyve në mënyrë kontradiktore, dhe përmbledhja e asaj që thanë është se, të dyja ato janë "Tituj që përshkruajnë 'Njohjen Hyjnore.' Por, nëpërmjet shkëlqimit të Kur'anit, unë arrita në përfundimin se:

"Regjistruesi i Qartë", i cili shikon më shumë tek Bota e Padukshme se sa tek Bota e Dukshme, ishte një titull për njërin aspekt të njohjes së Zotit xh.sh. dhe të urdhrit të Tij. Domethënë, ai shikon më shumë tek e shkuara dhe e ardhmja se sa tek koha e tashme. Ai shikon më shumë tek origjina e çdo gjëje dhe prejardhjet e saj dhe tek rrënjët dhe farërat e çdo gjëje, se sa i shikon ato tek ekzistenca e tyre e jashtme dhe e dukshme. Ai është një Regjistër shënimi për Kaderin Hyjnor. Ekzistenca e

këtij Regjistri është provuar në Fjalën e Njëzet e Gjashtë dhe gjithashtu në Shënimin e Fjalës së Dhjetë. Po, në të vërtetë, **Regjistruesi i Qartë**, është një lloj titulli për njohjen dhe urdhërat e Zotit xh.sh. Domethënë, origjinat, burimet dhe rrënjët prej të cilave vijnë gjërat në ekzistencë me rregull të plotë dhe me art, tregojnë se ato duhet të administrohen e menaxhohen në përputhje me një Regjistër shënimi të parimeve të Njohjes Hyjnore.

Dhe për shkak se rezultatet, pasardhjet dhe farërat e gjërave përmbajnë indekset dhe programet e qënieve të cilat do të vijnë në ekzistencë më vonë, në vijim, tregojnë se ato duhet të jenë një Regjistër i vogël i urdhërave Hyjnorë. Për shembull: Një farë mund të shikohet si programi dhe indeksi që do t'i japë formë strukturës së të gjithë pemës; dhe për më tepër, si një trupëzim i vogël i urdhërave që e bëjnë pemën të vijë në ekzistencë dhe përcaktojnë programet dhe indekset e saj. Shkurtazi: **"Regjistruesi i Qartë"** është si një indeks dhe program i pemës së krijimit, e cila i ka shpërndarë degët e saja në çdo pjesë të së shkuarës, të ardhmes dhe të Botës së padukshme. Në këtë sens, **"Regjistruesi i Qartë"** është një Fletore shënimesh dhe Regjistër i parimeve të Kaderit Hyjnor. Nëpërmjet urdhërit dhe kërkesës së atyre parimeve, grimcat vihen në punë në detyrat e tyre dhe lëvizin në gjëra.

Sa për **"Librin e Qartë"**, ai shikon më shumë tek Bota e Dukshme se sa tek Bota e Padukshme. Domethënë, ai shikon më shumë tek koha e tashme se sa tek e shkuara dhe e ardhmja. Ai është një titull, një regjistër shënimi, një libër i dëshirës dhe i fuqisë së Zotit xh.sh., më shumë se sa i njohjes dhe i urdhërave të Tij. Në qoftë se **"Regjistruesi i Qartë"** është një regjistër shënimi për Kaderin Hyjnor, **"Libri i Qartë"** është një regjistër për Fuqinë Hyjnore. Domethënë, fakti se çdo gjë në ekzistencën e saj, në esencën, atributet dhe në funksionet shfaq një art të plotë dhe një rregull, provon se asaj i është dhënë ekzistencë nëpërmjet ligjeve të një 'Vullneti efektiv dhe të parimeve të një Fuqie të padefekt. Dhe ashtu si formën e saj të specifikuar dhe individuale, çdo gjëje i është dhënë një masë e përcaktuar dhe një trajtë e veçantë. Prandaj, fuqia dhe dëshira kanë një Regjistër universal e gjithëpërfshirës, një regjistër të madh, sipas të cilit forma e veçantë dhe substanca e çdo gjëje pritet, qepet dhe vishet.

Ekzistenca e këtij Regjistri, si **Regjistruesi i Qartë**, është provuar midis çështjeve të kaderit Hyjnor dhe dëshirës së pjesshme të Njeriut. Vetëm shihe budallallëkun e njerëzve të neglizhencës, të çudhëzimit dhe të filozofisë, ata kanë perceptuar se **"El-Leul Mahfudh" "Pllaka e Ruajtur"** e Fuqisë Krijuese dhe shfaqja, refkletimi dhe demonstrimi në gjërat e atij libri të shkruara qartë të urtësisë Hyjnore dhe të dëshirës, dhe përsëri, ruajna Zot, duke e quajtur atë **"Natyrë"**, ata e kanë bërë atë krejtësisht të verbër e të pakuptimtë, ndërsa nëpërmjet urdhrit të **Regjistruesit të Qartë**, domethënë, nëpërmjet dekretit dhe instruksionit të Kaderit Hyjnor, Fuqia Hyjnore krijon zinxhirin e qënieve, ku çdo hallkë a lidhje e të cilit është një shenjë në krijimin e gjërave.

Ai shkakton lëvizjen e grimcave, ai shkruan dhe krijon në fletën metaforike të kohës, e cila quhet **"Tabela e zhdukjes dhe e Ripohimit". Kështu, lëvizja e grimcave është dridhje dhe lëvizje nga ai shkrim dhe tejshkrim, e cila ndodh**

e **'Librit të Qartë'**, i cili është titulli i Njohjes Hyjnore dhe i Urdhrit, është vendosja dhe dispozita ligjore e origjinës së shkuar dhe i pasardhësve të së ardhmes së çdo gjëje në Botën e të Padukshmes.

Ato veprojnë nëpërmjet tejshkrimit -transkriptimit, kopjimit- nga **'Libri i Qartë'**, i cili është një titull për Fuqinë Hyjnore dhe Dëshirën. Ai formohet nga e tashmja dhe nga bota e dukshme, si dhe përbëhet nga ushtrimi i lirë i pushtetit të asaj fuqie dhe dëshire në krijimin e gjërave.

Kështu, kjo lëvizje dhe këto dridhje kuptimplote burojnë nga shkrimi dhe nga skicimi i fjalëve të Fuqisë në **"Pllakën e shkrimit të zhdukjes dhe të ripohimit"**, e cila është një fletë metaforike, dhe realiteti i rrjedhës së kohës.

PIKA E PARË: Pika e parë diskuton dy çështje:

Çështja e parë: Në çdo lëvizje dhe në çdo qetësi të çdo grimce, shndrisin Dy dritat e Unitetit Hyjnor si dy Diej, sepse siç është provuar shkurtazi në Treguesin e Parë të **Fjalës së Dhjetë** dhe me hollësi tek **Fjala e Njëzet e Dytë**, në qoftë se çdo grimcë nuk do të ishte një nëpunëse e ngarkuar nga Zoti xh.sh. duke vepruar me lejen e Tij dhe nën autoritetin e Tij, dhe në qoftë se ajo nuk do të transformohej me Njohurinë dhe me Fuqinë e Tij, atëherë çdo grimcë duhej të kishte njohje të pafundme dhe Fuqi të pakufishme; ajo duhej të kishte sy që të shikonte gjithçka, një fytyrë që të orientohej drejt të gjitha gjërave dhe të kishte autoritet mbi të gjitha gjërat, sepse çdo grimcë prej

---

kur qëniet kalojnë nga bota e Padukshme për në botën e Dukshme, ashtu siç kalojnë ato nga njohuria për tek Fuqia.

Sa për **"Tabelën e zhdukjes dhe të ripohimit",** ajo është një pllakë për të shkruar e për të fshirë një regjistër gjithmonë të ndryshueshëm të **"El-Leul El Mahfudhu El A'dham",'Tabelës më të madhe të Ruajtur'**, e cila është e palëvizshme dhe e qëndrueshme. Ai është regjistri i **'shkrimit dhe i fshirjes'** në sferën e mundësisë, ku të gjitha gjërat janë manifestime të pareshtura, të pandërprera të jetës dhe vdekjes, të ekzistencës dhe të përkohshmërisë. Dhe ky është **realiteti i kohës**. Në të vërtetë, ajo që ne e quajmë kohë, e cila është një lum i fuqishëm duke rrjedhur në krijim, ka një realitet si çdo gjë tjetër. Realiteti i saj është si boja dhe fleta e shkrimit të Fuqisë në **'Tabelën e zhdukjes dhe të ripohimit**".لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّهُ

Askush nuk e di të panjohurën përveç All-llahut xh.sh.!

elementeve vepron ose mund të veprojë në një mënyrë të rregullt tek të gjitha qëniet e gjalla. Por, rregulli brenda gjërave dhe ligjeve në përputhje me të cilat ato formohen, ndryshojnë nga njëra gjë tek tjetra.

Në qoftë se rregulli nuk do të ishte i njohur për grimcat, ato nuk do të mund të vepronin, madje edhe në qoftë se do të mund të vepronin, ato nuk do të mund të vepronin pa gabim. Mirëpo ato funksionojnë pa gabim. Atëherë, grimcat të cilat po kryejnë detyrat e tyre në qëniet, ose veprojnë me lejen dhe në përputhje me urdhërat e të Vetmit i Cili zotëron njohuri gjithëpërfshirëse për gjithçka dhe brenda dijes dhe dëshirës së Tij, ose do të duhej që ato grimca të kishin Njohuri Gjithëpërfshirëse dhe Fuqi Absolute.

Po, në të vërtetë, të gjitha grimcat e ajrit mund të futen në të gjitha trupat e qënieve të gjalla, në frutat e të gjitha luleve dhe në strukturat e të gjitha gjetheve. Ato mund të veprojnë brenda tyre, ndonëse mënyra në të cilën ato formohen janë të gjitha të ndryshme dhe rregulli e sistemet e tyre janë krejtësisht të dallueshëm. Në qoftë se, për shembull, fabrika e një fruti fiku do të ishte e ngjashme me një vegjë -tezgjah- për thurje, fabrika e frutit të shegës do të ishte e ngjashme me fabrikën e prodhimit të sheqerit dhe kështu me radhë... dhe programet e strukturave të tyre dhe trupat, që të gjithë ndryshojnë nga njëri-tjetri. Atëherë, një grimcë e ajrit futet ose mund të hyjë tek të gjitha ato. Ajo merr pozitën e saj dhe vepron në një mënyrë të urtë, mjeshtërisht e pa gabime. Dhe sapo të përfundojë detyrën e saj, ajo largohet.

Kështu, grimca e lëvizshme në ajrin e lëvizshëm ose duhet t'i njihte format, trajtat, masat dhe trajtëzimet me të cilat vishen bimët e kafshët, dhe madje edhe frutat dhe lulet, ose ajo grimcë duhet të jetë një nëpunëse duke vepruar me urdhrin dhe vullnetin e Një të vetmi që njeh gjithçka. Po ashtu, çdo grimcë e palëvizshme në dheun e qetë të palëvizshëm, meqenëse ka aftësi për të qenë mjeti dhe vendi i mbjelljes për të gjitha farërat e të gjitha bimëve të lulëzuara dhe e pemëve frutdhënëse, sepse në qoftë se ajo farë do të hidhej në një grusht dhé, që përbëhet nga grimca të ngjashme, si të ishin një grimcë e vetme, dhe do të takonte cilëndo farë që gjendet në të; atëherë ajo do të gjente një fabrikë të veçantë për të dhe të gjitha pajisjet dhe makineritë e domosdoshme për drejtimin e asaj fabrike; domethënë do të gjendeshin në atë grusht dhé, e cila është shtëpiza e grimcës, fabrika

dhe makineri jolëndore të holla të panumërta aq sa numri i llojeve të bimëve, të pemëve, të luleve dhe të fruteve! Ose ndryshe do të duhej të ishte një njohje e gjërë e mrekullueshme dhe një fuqi gjithëpërfshirëse për gjithçka nga asgjëja, ose ato detyra kryhen me urdhrin dhe me lejen e Një të Vetmi i Cili është i Gjithëditur mbi gjithçka, dhe përmes forcës dhe fuqisë së Një të Vetmi i Cili është i Gjithëfuqishëm Absolut mbi të gjitha gjërat.

Po, në të vërtetë, në qoftë se një njeri i paushtruar, i papërvojë, i thjeshtë, i zakonshëm dhe i verbër do të shkonte në Evropë dhe, në qoftë se do të hynte atje tek të gjitha fabrikat dhe tezgjahet, dhe do të shfaqte një mjeshtëri e urtësi artistike në një shkallë të tillë, saqë gjithkush do të mbetej shtang pa gojë nga habia, padyshim, ai që do të kishte sa një grimcë vetëdije, do ta dinte me siguri se personi në fjalë nuk po vepronte me iniciativën e vet, porse një profesor mjeshtër e ka instruktuar atë dhe e ka bërë atë të punojë.

Dhe në qoftë se, gjithashtu, do të ndodhej një njeri i verbër dhe i pafuqishëm i cili ka jetuar në një shtëpi të thjeshtë të vogël dhe është i paaftë madje të ngrihet edhe nga vendi i tij, dhe në qoftë se copëza të vogëla guri dhe copa e thërrime prej materialeve, si kockat ose pambuku, do të hynin në shtëpizën e tij, dhe pastaj do të dilnin prej asaj shtëpize thasë sheqeri, dengje pëlhurash, me mijëra xhevahire, rroba të punuara për bukuri të veshura me gurë të çmuar, dhe ushqime të shijshme, atëherë a nuk do të thonte ai që do të kishte mend sa një grimcë se:

"Ai njeri i verbër fatkeq që nuk mund të ngrihej as nga vendi i tij, është vetëm një derëtar i dobët ose thjesht një shërbëtor ose një shul tek dera e fabrikës së një Pronari Mrekullibërës, e cila është burim i mrekullive të Tij."

Pikërisht në të njëjtën mënyrë, lëvizja dhe detyrat e grimcave të ajrit në bimët, pemët dhe në lulet e frutat, secila prej tyre është një mesazh i Krijuesit të vetëm të përjetshëm, është një vepër antike Hyjnore arti, një mrekulli e Fuqisë Hyjnore, një çudi e urtësisë Hyjnore; ato tregojnë se grimcat po veprojnë nën urdhrin dhe dëshirën e një Autori të Gjithurtë e të Gjithëlavdishëm dhe të Një Krijuesi Gjithëbujar e Hirplotë.

Të gjitha grimcat e dheut gjithashtu, meqenëse janë burimi dhe mjetet për filizat dhe bimët e prodhuara nga farërat, secila prej tyre është një fabrikë e ndryshme dhe bankë pune, një presë tipografike e ndryshme, një thesar, një antikë, një afishe, një manifest i ndryshëm duke shpallur Emrat e Krijuesit të Gjithëlavdishëm, ajo është një poemë duke u thurur lavde plotësimeve të Tij, dhe është aq e sigurt sa dy dhe dy bëjnë katër, se ato po veprojnë me urdhrin, me lejen dhe nëpërmjet vullnetit dhe fuqisë së Një Krijuesi të Gjithëlavdishëm i Cili është Pronari i urdhrit **"Bëhu!- dhe ajo është bërë (në çast)!",** urdhrit të të Cilit i nënshtrohet çdo gjë. **Në këtë ne besojmë...**

Çështja e dytë: Çështja e dytë është një tregues i shkurtër për detyrat dhe shembujt e urtësisë në lëvizjen e grimcave.

Materialistët, përdorimi i arsyeve të të cilëve është kufizuar drejtëpërdrejtë me atë çfarë është e dukshme për sytë e tyre, në filozofitë e tyre absurde të cilat mbështeten mbi themelet e kotësisë, i kanë marrë transformimet e grimcave, të cilat ata i vlerësojnë si rezultatet e rastësisë, si bazat themeltare të të gjitha parimeve të tyre dhe kanë treguar se artifaktet Hyjnore dhe krijesat shkaktohen nga ato transformime.

Ai i cili do të kishte një grimcë vetëdije do ta dinte me siguri se sa në kundërshtim me arsyen është të atribuarit e këtyre krijesave të stolisura me shembuj të pafundmë urtësie diçkaje që bazohet mbi rastësinë e paqëllimtë e të pakuptimtë, e cila është krejtësisht pa rregull.

Ndërsa nga kënvështrimi i urtësisë së Kur'anit të gjithurtë, transformimet e grimcave kanë shumë qëllime e detyra dhe demonstrojnë shumë shembuj urtësie. Kur'ani i tregon këto detyra dhe shembuj urtësie nëpërmjet shumë vërseteve të tij, si:

وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

"Dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë lartësinë e Tij." [579]

Ne do të përmendim disa nga këto nëpërmjet shembujve.

[579] Kur'an, 17: 44

I pari: Duke ripërtërirë e rifreskuar shfaqjet e aktit të Tij të krijimit, Ekzistuesi i Domosdoshëm dhe Krijuesi i Gjithëlavdishëm i bën grimcat të lëvizin dhe i vë ato në shërbim nëpërmjet fuqisë së Tij, duke e marrë çdo shpirt si një model me qëllim që në çdo vit t'i veshë atij një trup të freskët nëpërmjet mrekullive të fuqisë së Tij, të transkriptojë, tejshkruajë, me urtësinë e Tij prej çdo libri individi mijëra e mijëra libra të ndryshëm dhe, për të demonstruar një të vërtetë të vetme në forma gjithmonë të ndryshme, dhe gjithashtu me qëllim që të përgatisë terrenin për ardhjen e qënieve të reja, botëve të reja dhe ekzistencave të reja, grup pas grupi.

I dyti: Pronari i Gjithëlavdishëm i të gjithë sundimit e krijoi këtë dynja dhe veçanërisht fushën e faqes së tokës, në formën e pasurisë së kultivuar. Domethënë, Ai e përgatiti atë në një mënyrë që ajo do të lulëzonte e prodhonte të korra gjithmonë të freskëta me qëllim që Ai të mund të mbjellë e të korrë mrekulli të panumërta të fuqisë së Tij.

Kështu, duke shkaktuar lëvizjen e grimcave me urtësi dhe duke i vënë ato në shërbim në një mënyrë të rregullt në fushën e Tij të faqes së tokës, Ai shfaq në çdo shekull, në çdo stinë, në çdo muaj dhe madje në çdo ditë e në çdo orë qënie të pafundme të ripërtërira nëpërmjet mrekullive të fuqisë së Tij, secila prej tyre është si një botë, dhe e bën fushën e Tij të prodhojë të korra gjithmonë të ndryshme. Ai demonstron nëpërmjet lëvizjes së grimcave këto dhurata prej thesarit të pashtershëm të Mëshirës së Tij dhe shembujt e fuqisë së Tij të pafundme.

I treti: Skalitësi i Parapërjetësisë e bëri lëvizjen e grimcave me urtësi të plotë dhe i vu ato në shërbim me rregull të plotë me qëllim që, nëpërmjet shfaqjes së qëndisjeve të manifestimeve të pafundme të Emrave Hyjnorë, Ai të mund të ekspozojë qëndisjet e pafundme në një fushë të kufizuar, me qëllim që të shprehë manifestimet e Emrave dhe me qëllim që Ai të mund të shkruajë shenjat e pafundme, të cilat do të tregojnë kuptimet e pafundme në një fletë të vogël.

Në të vërtetë, në esencë prodhimet e këtij viti janë si ato të vitit të kaluar, por kuptimet e tyre janë të ndryshme. Meqenëse përcaktimet relative ndryshohen, kuptimet e tyre ndryshojnë dhe shtohen. Dhe megjithëse përcaktimet relative dhe personifikimet e përkohshme

zëvendësohen, dhe në dukje janë të përkohshme, kuptimet e tyre të bukura ruhen dhe janë të përhershme e të qëndrueshme.

Meqenëse gjethet, lulet dhe frutat e pemës së pranverës së kaluar nuk kanë shpirtëra (nuk mbajnë shpirtëra si ai i njeriut), ato janë në realitet të njëjtat si ato të kësaj pranvere. Por ndryshime ka vetëm në personifikimet relative; dhe personifikimet relative të kësaj pranvere zëvendësojnë ato të pranverës së kaluar me personifikime të ndryshme me qëllim që të tregojnë kuptimet dhe funksionet e Emrave Hyjnorë, manifestimet e të cilëve ripërtërihen vazhdimisht.

I katërti: I Gjithurti i Vetëm Madhështor e bën lëvizjen e grimcave në kultivimin e kësaj dynjaje të ngushtë, në punishten dhe në fushën e faqes së tokës, duke e bërë kështu kozmosin sikur të rrjedhte dhe qëniet sikur të udhëtonin, me qëllim që të rriten gjërat, ose gjërat për dekorim, ose furnizimi i përshtatshëm për botën më të gjërë të dimensioneve të brendshme të gjërave, dhe për botët e tjera të pafundme të Ahiretit, si Bota e pafundme e shëmbëllesës. Ai kështu, zhvillon e përgatit në këtë botë të vogël sasira të mëdha të korrash jolëndore të përshtatshme për ato botëra të gjëra.

Ai bën të rrjedhë një vërshim të pafund nëpërmjet dynjasë që buron prej thesarit të pashtershëm të fuqisë së Tij dhe të derdhet në botën e të padukshmes dhe një pjesë të tij në botët e Ahiretit.

I pesti: Duke e shkaktuar lëvizjen e grimcave me urtësi të plotë nëpërmjet Fuqisë së Tij dhe duke i vënë ato në shërbim me rregull të plotë me qëllim që të shfaqë plotësimet e pafundme Hyjnore, manifesti-met e pafundme të bukurisë dhe të lavdisë, lavdërimet e pafundme Hyj-nore, në këtë fushë të ngushtë e të kufizuar dhe në këtë kohë të kufizuar e të shkurtër, Ai shkakton lavdërime të pafundme në një kohë të kufizuar dhe në një fushë të kufizuar. Ai shfaq manifestime të pafundme të Bukurisë së Tij, të lavdisë dhe të plotësimit. Ai krijon shumë të vërteta që lidhen me të padukshmen, shumë fruta për Ahiretin, shumë qëndisje dhe thurje kuptimplota të paracaktuara të formave të krijesave të përkohshme dhe të identiteteve të tyre të qëndrueshëm të përshtatshme për botën e shëmbëllesës dhe të pllakës - tablosë. Domethënë, Ai që shkakton lëvizjen e grimcave është Ai i Cili i shfaq këto qëllime të mëdha dhe këto shembuj të fuqishëm urtësie.

Në qoftë se do të ishte ndryshe, atëherë do të duhej që çdo grimcë të kishte një mendje aq të madhe sa dielli!

Ata filozofë të patru i supozojnë të paqëllimta e pa urtësi transformimet e grimcave, të cilat ndodhin me urtësi të madhe jo vetëm si tek këto pesë shembujt e lartëpërmendur, por ndoshta brenda pesë mijë shembujsh urtësie. Ata i pandehin grimcat, të cilat rrotullohen si dervishë mevlevi duke lavdëruar Zotin xh.sh. dhe duke recituar Emrat e Tij në dy lëvizje të dalldisura në ekstazë, njëra duke i rrotulluar në boshtet e tyre dhe tjetra duke përshkruar rrethet, të sillen përqark sikur të trullosura e pa qëllim.

Atëherë, nga kjo mund të kuptohet se njohja e tyre nuk është njohje, ajo është injorancë dhe filozofia e tyre është kotësi.

(Një shembull i gjashtë dhe i gjatë do të diskutohet në Pikën e Tretë.)

PIKA E DYTË: *Në çdo grimcë ndodhen dy dëshmi të vërteta për ekzistencën dhe për Unitetin e Ekzistuesit të Vetëm të Domosdoshëm.*

Po, në të vërtetë, duke kryer detyrat e saj të rëndësishme me vetëdije dhe duke mbajtur pesha të mëdha, pavarësisht qënies së saj të pafuqishme dhe të pajetë, një grimcë jep dëshmi vendimtare për Ekzistencën e Ekzistuesit të Vetëm të Domosdoshëm. Dhe duke iu përshtatur rregullit të përgjithshëm të veçantë për çdo vend që ajo futet, dhe duke zënë vend kudo sikur të ishte atdheu i saj, ajo dëshmon Unitetin e All-llahut dhe Njësinë e Ekzistuesit të Vetëm të Domosdoshëm i Cili është Pronari i të gjitha gjërave të dukshme dhe i atyre të dimensioneve të brendshme të tyre, pra, të gjërave të padukshme. Domethënë, ai që i ka në pronësi grimcat, duhet gjithashtu të jetë edhe pronar i të gjitha vendeve ku ato shëtisin. kështu, meqenëse peshat e grimcës janë tej mase të rënda dhe detyrat e saja janë të pafundme, grimca demonstron se është e lëvizshme dhe vepron me urdhrin e të Gjithëfuqishmit absolut, me emrin e Tij dhe me fuqinë e Tij.

Dhe fakti se ajo përshtatet sikur ta njihte rregullin e përgjithshëm të kozmosit dhe futet në secilin vend pa pengesë, tregon se ajo vepron nëpërmjet fuqisë dhe urtësisë së një të Gjithëdituri të Vetëm Absolut.

Po, në të vërtetë, një ushtar i thjeshtë ka një lidhje me skuadrën e tij, kompaninë, batalionin, regjimentin dhe divizionin e tij, e kështu me radhë.. dhe ka detyra në përputhje me secilën nga ato lidhje. Dhe meqenëse i njeh secilën nga ato lidhje e detyra, ai vepron në harmoni me to; kjo arrihet vetëm duke iu nënshtruar stërvitjes dhe instruksionit nën disiplinën ushtarake dhe duke iu përmbajtur dhe duke iu bindur rregullave të një komandanti të Vetëm suprem, i cili i komandon të gjitha ato grupe e sfera.

Dhe në të njëjtën mënyrë, meqenëse çdo grimcë vendoset në mënyrë të përshtatshme me secilën nga sferat e shumta bashkëqendrore dhe me secilën ka një lidhje të ndryshme të dobishme dhe një detyrë të disiplinuar e të mirërenditur që japin rezutate të urta, të veçanta, sigurisht kjo është e veçantë vetëm për Pronarin e Vetëm, në dorën e të Cilit janë frerët e të gjitha gjërave në tërësinë e universit, i Cili e vendos atë grimcë në një vend të tillë saqë ajo do t'i ruajë të gjitha lidhjet dhe detyrat në ato sfera dhe nuk do t'i prishë rezultatet e urta.

Për shembull, një grimcë e vendosur në beben e syrit të Tefikut,[580] është vënë në mënyrë të përshtatshme dhe ka lidhje me enët e gjakut si arteriet e venat, dhe me nervat motorike -lëvizore- e ndijore të syrit dhe me urtësi të plotë ajo ka lidhje me fytyrën, dhe pastaj me kokën, me trungun e trupit dhe me tërësinë e trupit të njeriut. Ajo ka detyra të dobishme në lidhje me secilën. **Kjo demonstron se vetëm Ai i Cili krijon gjymtyrët e të gjithë trupit do të jetë i aftë ta vendosë grimcën në atë pozicion**.

Në mënyrë të veçantë, grimcat duke hyrë në trup si vlera ushqyese në karvanin e ushqimit, e bëjnë udhëtimin e tyre me një rregull të çuditshëm dhe me një urtësi të tillë që habit mendjet. Në rrugën e tyre, ato kalojnë përmes metodave dhe fazave në një mënyrë të rregullt, dhe duke përparuar me aq vetëdije e pa ngatërresë sa që ato vazhdojnë derisa të kullohen nëpërmjet katër kullesave -filtrave- në trupat e qënieve të gjalla.

Atëherë, ato ngarkohen në qelizat e kuqe të gjakut me qëllim që të vijnë për të ndihmuar gjymtyrët dhe qelizat të cilat kanë nevojë për ushqim, duke e dhënë këtë ndihmë në përputhje me ligjin e bujarisë.

[580] (shënim: shkruesi i parë i Risale-i Nurit)

Nga kjo mund të kuptohet qartë se i Vetmi që i shtyn këto grimca dhe që i bën ato të kalojnë përmes mijëra gjendjeve të ndryshme duhet medoemos të jetë një Furnizues Gjithëbujar dhe një Krijues Mëshirëplotë, në lidhje me fuqinë e të Cilit grimcat dhe yjet janë të barabarta.

Për më tepër, të gjitha grimcat veprojnë brenda qëndisjeve të artit më të madh dhe kanë lidhje me të gjitha grimcat e tjera atje. Meqenëse secila grimcë është në një pozitë edhe sunduese, dhe njëkohësisht e varur dhe e nënshtruar me të gjitha të tjerat, me çdo grimcë në mënyrë individuale, dhe me të gjitha ato në mënyrë të përgjithshme, ajo ose e njeh dhe e krijon atë qëndisje në formë të mrekullueshme dhe atë urtësi duke treguar art të stolisur, gjë e cila është njëmijë herë e pamundur, ose secila prej tyre është një pikë e urdhëruar për lëvizje, e cila buron nga ligji i Kaderit Hyjnor dhe nga pena e fuqisë së Krijuesit të Gjithurtë.

Për shembull, në qoftë se gurët e kupolës së xhamisë së Aja Sofias nuk do të ishin të varura tek urdhri dhe mjeshtëria e arkitektit të saj, atëherë çdo gurë duhej të ishte mjeshtër në artin e ndërtimit si e arkitekt Sinanit, dhe duhej të ishte ose sunduese për gurët e tjerë ose e nënshtruar prej tyre. Domethënë, ai duhet të kishte fuqinë për të thënë: "Ejani, o gurë, të qëndrojmë sup më sup të bashkuar, me qëllim që të mos biem e të mos shembemi."

Në të njëjtën mënyrë, në qoftë se grimcat në krijesa, të cilat janë formuar me mijëra herë më me shumë mjeshtëri në mënyrë shumë më të mrekullueshme dhe më me shumë urtësi se sa kubeja e Aja Sofias, në qoftë se këto grimca nuk do të ishin të bindura e të nënshtruara ndaj urdhrit të Krijuesit madhështor, Krijuesit të universit, atëherë secilës prej tyre do të duhej t'i përshkruheshin aq shumë atribute plotësimi, aq sa ato të Krijuesit të Universit.

Subhanall-llah! Sa e çuditshme! Meqenëse jobesimtarët materialistë kryeneçë nuk e pranojnë All-llahun, Ekzistuesin e Vetëm të Do-mosdoshëm, ata detyrohen sipas besimeve të tyre të pranojnë aq shumë zotra të rremë, aq sa numri i grimcave. Kështu, nuk ka rëndësi se sa filozof i shquar apo dijetar mund të jetë, mohuesi është në një padije të thellë, në shkallën më të skajshme të injorancës.

PIKA E TRETË: Kjo pikë është një tregues i shembullit të gjashtë prej shembujve të mëdhenj të urtësisë në lëvizjen e grimcave, e cila u premtua tek përfundimi i **Pikës së Parë**.

Ashtu siç u përmend në shënimin e përgjigjes së Pyetjes së Dytë në **Fjalën e Njëzet e Tetë**, një shembull tjetër urtësie prej mijërave, i përfshirë në transformimet e grimcave dhe lëvizja e tyre në trupat e qënieve të gjalla është të ndriçojë grimcat dhe t'i bëjë ato të gjalla dhe kuptimplota me qëllim që të jenë të përshtatshme për ndërtimin e botës së Ahiretit. Është sikur trupat e kafshëve e të njerëzve, dhe madje edhe bimët të ishin si bujtina, kazerma dhe shkolla për ata që futen. Me qëllim që të marrin mësime dhe të stërviten, grimcat e pajeta futen tek ato dhe ndriçohen. Thjesht, grimcat marrin stërvitje dhe instruksion dhe fitojnë një përsosuri e bukuri. Duke përmbushur detyra të ndryshme, ato bëhen të denja për të qenë grimca në botën e qëndrueshmërisë dhe në botën e Ahiretit, e cila është e gjallë me të gjitha elementet e saja.

Pyetje: Me çfarë njihet ekzistenca e kësaj urtësie në livizjet e grimcave?

Përgjigjja: ***Së pari:*** Ajo njihet nëpërmjet urtësisë së Krijuesit të Gjithurtë, e cila provohet nga të gjithë shembujt e urtësisë dhe nga rregulli në të gjitha krijesat, sepse urtësia Hyjnore, e cila i bashkangjit urtësi të shumta universale edhe gjësë më të vogël e më të pjesshme, nuk do ta linte pa urtësi e qëllim lëvizjen e grimcave, të cilat demonstrojnë aktivitetin më të madh në rrjedhën e universit dhe janë shkaqe për shfaqjen e skalitjeve plot urtësi.

Patsaj, urtësia Hyjnore dhe sovraniteti i Saj, e cila nuk e lë edhe krijesën më të vockël pa një rrogë, shpërblim e plotësim në detyrat e saj, nuk do t'i linte nëpunësit e saj më të shumtë në numër dhe shërbëtorët kryesorë -grimcat- pa dritë ose pa shpërblim.

Së dyti: Duke bërë lëvizjen e elementeve dhe duke i vënë ato në punë, Krijuesi i Gjithurtë i ngre ato në shkallën e mineraleve sikur të ishte një shpërblim plotësimi, dhe i instrukton ato në tesbihatin, lavdërimin e veçantë për mineralet.. Dhe duke shkaktuar lëvizjen e mineraleve dhe duke i vënë në shërbim ato, Ai u jep atyre rangun e shkallës së jetës vegjetale -bimore.. dhe duke u dhënë jetën vegjetale

në formën e ushqimit, Ai e dhuron atë nëpërmjet lëvizjeve të grimcave të bimëve dhe vënies në punë të tyre dhe i ngre ato në shkallën e hollë të kafshëve.. dhe i vë në shërbim grimcat e kafshëve; dhe nëpërmjet ushqimit i ngre ato në shkallën e jetës njerëzore.. Dhe duke i pastruar grimcat e trupit të njeriut nëpërmjet filtrimit të përsëritur, dhe duke i favorizuar ato, Ai i ngjit ato tek vendet më të holla e më të larta në trup, të cilat janë truri dhe zemra. Nga e gjitha kjo që u përmend, kuptohet se: **Lëvizja e grimcave nuk është pa urtësi, por, përkundrazi, grimcat bëhen e shtyhen të nxitojnë për tek një lloj plotësimi i përshtatshëm për veten e tyre.**

Së treti: Midis grimcave në qëniet e gjalla, disa si grimcat e farërave dhe bërthamave marrin një dritë shpirtërore dhe një hollësi e hijeshi të stolisur dhe një cilësi të tillë, saqë ato sikur të ishin një shpirt, ose një mbret për grimcat e tjera dhe për vetë pemën madhështore.

Kështu, meqenëse midis të gjitha grimcave të një peme të madhe, disa ngrihen tek ky rang nëpërmjet përmbushjes së detyrave të tyre delikate dhe duke kaluar nëpërmjet shumë fazave në jetën e pemes, kjo demonstron se: ***Nëpërmjet urdhrit të Krijuesit të Gjithurtë, këto grimca marrin nga një hollësi jolëndore, nga një dritë jolëndore, rang dhe instruksion jolëndor për llogari dhe në favor të Emrave Hyjnorë të shfaqur mbi to në përputhje me llojet e lëvizjes që janë funksionet e natyrave të tyre dhe në nder të tyre.***

Përmbledhje: Meqenëse Krijuesi i Gjithurtë ka specifikuar për çdo gjë një pikë të përshtatshme plotësimi dhe një nivel të përshtatshëm të shkëlqimit të ekzistencës, duke i dhënë çdo gjëje një mundësi që do të përpiqet ta arrijë atë pikë plotësimi, Ai i shtyn ato drejt saj. Ky ligj i Hyjnisë është në fuqi tek të gjitha bimët dhe kafshët, ashtu siç është në qëniet e pajeta, saqë Krijuesi i jep edhe dheut të zakonshëm një ngjitje që, me të, të arrijë shkallën e diamantit dhe shkallën e xhevahireve të çmuar. Dhe brenda kësaj të vërtete, shfaqet një maje prej një ligji madhështor, i cili është ***"Ligji i Hyjnisë."***

Dhe meqenëse Ai Krijues Gjithëbujar, duke i nënshtruar kafshët për të zbatuar ligjin e fuqishëm të riprodhimit, të ngjizjes, u jep atyre një kënaqësi të pjesshme si një shpërblim për kryerjen e asaj detyre nga ana e tyre, dhe u jep kafshëve që vihen në shërbim për të ekzekutuar urdhrat Hyjnorë, si bilbili dhe bleta, një shpërblim të lartë

plotësimi dhe një pozitë që ngjall entuziazëm dhe kënaqësi. Dhe brenda kësaj të vërtete shfaqet një maje prej një ligji madhështor, i cili është ***"Ligji i Bujarisë".***

Dhe meqenëse ***realiteti i çdo gjëje shikon tek shfaqja e një Emri prej Emrave të bukur të Krijuesit dhe është i lidhur me Të, dhe ajo është si pasqyra reflektuese e dritave të Tij, atëherë ajo gjë, çfarëdo lloje bukurie të marrë, bukuria është për shkak të Atij Emri dhe për nderin e lartësinë e Tij; Ai Emër e kërkon atë të jetë kështu.*** Sido që të jetë gjëja, e vetëdijshme apo e pavetëdijshme, në këndvështrimin e realitetit ajo bukuri kërkohet. Dhe nga kjo e vërtetë shfaqet një maje prej një ligji madhështor, i cili është: ***"Ligji i Bukurisë dhe i Bërjes të Bukur."***

Dhe meqenëse, ashtu siç bëhet e domosdoshme nga ligji i Tij i Bujarisë, kur jeta dhe afati i një gjëje përfundon, Krijuesi Gjithëbujar nuk e merr prapa rangun dhe plotësimin që Ai ia ka dhënë asaj, përkundrazi, Ai i bën të qëndrueshëm frutat, rezultatet, kuptimin real dhe identitetin jolëndor të asaj mbajtëseje plotësimi dhe shpirtin e saj, në qoftë se ajo ka shpirt.

Për shembull, Ai i bën të qëndrueshëm kuptimet dhe frutat e plotësimeve të cilat Ai i ka bërë të dukshme tek njeriu në këtë botë saqë falënderimin e besimtarit mirënjohës dhe lavdërimin e tij për frutat ka-limtare që ai ka ngrënë, All-llahu do t'ia kthejë atij përsëri në formën e një fruti të trupëzuar, të mishëruar e të mirë prej frutave të Xhennetit. Nga kjo e vërtetë zbulohet një majë prej një ligji madhështor i cili është ***"Ligji i Mëshirës."***

Dhe meqenëse Krijuesi i Pashok, nuk çon dëm asgjë, dhe nuk bën asgjë më kot. Ai madje vë në përdorim e shfrytëzon edhe gërmadhat materiale të krijesave që kanë vdekur –të cilat i kanë përmbushur detyrat e tyre– në vjeshtën e kaluar, duke i përfshirë ato në ndërtimin e krijesave të reja në pranverë.

Sigurisht sipas misterit të, يَوْمَ تُبَدَّلُ ٱلْأَرْضُ غَيْرَ ٱلْأَرْضِ *"Ditën kur toka do të zëvendësohet me tjetër tokë."*[581]

[581] Kur'an, 14: 48

Dhe treguesi i, وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ *"Vërtetë që banesa e jetës së pastajme – ajo është jeta e vërtetë"*[582], ***është në të vërtetë një kërkesë e urtësisë Hyjnore që grimcat e tokës, të cilat janë të pajeta dhe të pavetëdijshme dhe të cilat kanë kryer detyra të rëndësishme në këtë botë, duhet të shfrytëzohen e të përfshihen në disa prej ndërtimeve të Ahiretit ku të gjitha gjërat në të janë të gjalla e të vetëdijshme me gurët dhe me drurët e tyre, s***epse lënia e grimcave të Dynjasë në vetë dynjanë kur ajo të jetë shkatërruar ose t'i hedhësh ato në mosekzistencë, do të ishte çuarje dëm, prishje pa hesap. Dhe nga kjo e vërtetë zbulohet një maje prej një ligji madhështor, i cili është ***"Ligji i urtësisë"***.

Dhe meqenëse shumë rezultate, kuptime dhe fruta të kësaj bote dhe fletët e endura të akteve dhe veprave, dhe shpirtërat dhe trupat e atyre si xhindët dhe qëniet njerëzore të cilët janë ngarkuar me amanetin dërgohen tek tregu i Ahiretit, sigurisht është kërkesë e drejtësisë dhe e urtësisë se pas marrjes së plotësimit të tyre të veçantë në përputhje me kryerjen e detyrave të tyre, grimcat e tokës të cilat i shoqëruan dhe u shërbyen atyre frutave dhe kuptimeve, do të përfshihen në ndërtimin e Ahiretit. Domethënë, ato do të përfshihen në të së bashku me gërmadhat e kësaj bote, e cila do të shkatërrohet, pasi ta kenë marrë dritën e jetës dhe t'i kenë shërbyer shumë herë dhe pasi të bëhen mjete për tesbihatet, për lavdërimet e krijesave të gjalla. Dhe nga kjo e vërtetë zbulohet një majë prej një ligji madhështor, i cili është: ***"Ligji i Drejtësisë"***.

Dhe meqenëse, ashtu si shpirti që është sundues mbi trupin, po kështu urdhërat që sjellin gjërat në ekzistencë, të cilat shkruhen nga Kaderi Hyjnor, janë sunduese mbi lëndën e pajetë. Lëndët e pajeta janë të afta të marrin një pozitë dhe një rregull sipas shkrimit jolëndor të Kaderit Hyjnor.

Për shembull, në të gjitha llojet e vezëve dhe të spermës dhe në shumëllojshmëritë e farërave dhe të bërthamave, lëndët marrin rangje të ndryshme dhe drita sipas urdhërave që i sjellin gjërat në ekzistencë, të cilat që të gjitha janë shkruar të ndryshme nga Kaderi Hyjnor, sepse ato lëndë të cilat janë të njëjtat për sa i përket substancës së tyre,[583]

---

[582] Kur'an, 29: 64

[583] Po, të gjitha ato lëndë përbëhen nga katër elemente: **ato përbëhen nga hidrogjeni, oksigjeni, azoti dhe karboni**. Në mënyrë qenësore -thelbësore- ato

bëhen burimi i qënieve të panumërta të ndryshme. Ato arrijnë rangje e drita të cilat janë të gjitha të ndryshme. Atëherë, sigurisht, është kërkesa e njohjes gjithëpërfshirëse Hyjnore se në qoftë se një grimcë, ka qenë në mënyrë të përsëritur në shërbim të jetës dhe është përfshirë brenda tesbihateve, lavdërimeve Hyjnore që janë në jetë, urtësia e atyre kuptimeve do të shkruhet në ballin jolëndor të grimcës nga Pena e Kaderit Hyjnor, e cila nuk neglizhon absolutisht asgjë fare. Nga kjo e vërtetë zbulohet një maje prej një ligji madhështor, i cili është ***"Ligji i njohjes Gjithëpërfshirëse."***

Atëherë duke u mbështetur në atë ç'ka u fol më lartë, grimcat [584] nuk janë pa qëllim.

Për ta përmbledhur fjalën: Përtej majeve të dukshme të secilit prej shtatë ligjeve të lartëpërmendura, domethënë, ***'Ligjit të Hyjnisë', 'Ligjit të Bujarisë','Ligjit të Bukurisë', 'Ligjit të Mëshirës', 'Ligjit të Urtësisë', 'Ligjit të Drejtësisë'*** dhe ***'Ligjit të Njohjes Gjithëpërfshirëse',*** dhe prej shumë ligjeve të tjera të mëdha, zbulohet dhe tregohet Emri më i Madh i All-llahut dhe shfaqja më e Madhe e Atij Emri më të Madh. Dhe nga ai manifestim mund të kuptohet se:

Ashtu si krijesat e tjera, transformimet e grimcave në këtë botë ndodhin me një balancë të ndjeshme të peshuara me njohje, sipas urdhërave të dhëna nga fuqia e Cila i sjell gjërat në ekzistencë, me limitet që ka vënë kaderi Hyjnor, për urtësi shumë të larta, por ato janë duke u përgatitur për të shkuar në një botë tjetër më të lartë.[585] Prandaj,

---

mund të konsiderohen të jenë të njëjta, ndryshimi ndërmjet tyre qëndron vetëm në shkrimin jolëndor të Kaderit Hyjnor.

[584] Kjo përgjigje shikon, shtatë fjalët **"Meqenëse"**që u përmendën më lartë.

[585] Sepse, ashtu siç mund të vëzhgohet, drita e jetës ndizet e përhapet me shumicë e bujarisht në këtë botë të dendur e të ulët me një aktivitet që është tej mase i shtrirë, dhe një dritë e freskët e jetës ndriçohet gjërësisht, madje edhe një material i parëndësishëm, substanca të kalbura, dhe ato lëndë të dendura e të parëndësishme përpunohen dhe shkëlqejnë me dritën e jetës. Kjo tregon qartë se kjo botë e dendur dhe e pajetë po shkrihet nga Krijuesi dhe po shkëlqen e po bëhet më e bukur nëpërmjet lëvizjes së grimcave dhe dritës së jetës për hir të një bote tjetër më të hollë, më të lartë, më të pastër dhe të gjallë. Ato sikur po stolisen për të shkuar në një botë më të këndshme. Atëherë, ata të cilët nuk mund ta perceptojnë me mendjet e tyre të ngushta ringjalljen trupore të njerëzimit, në qoftë se do të shikonin me dritën e Kur'anit do të shihnin se një **"Ligj i Vetekzistuesit të Vetëm"** që duket qartë, do t'i ringjallë të gjitha grimcat, sikur ato të ishin një ushtri. Nëpërmjet atij ligji ekziston

trupat e qënieve të gjalla janë secili si një shkollë, një kazermë dhe një bujtinë për instruksionin e atyre grimcave udhëtuese. Dhe mund të deklarohet me siguri se kjo është kështu.

Përfundim: Ashtu siç është përmendur dhe provuar në Fjalën e Parë, të gjitha gjërat thonë ***"Bismil-lah"*** dhe kështu, ashtu si të gjitha qëniet, të gjitha grimcat dhe të gjitha grupet e grimcave dhe grumbullimet e veçanta të grimcave thonë ***"Bismil-lah"*** me gjuhën e gjendjes së tyre dhe lëvizin.

Po! Çdo grimcë sipas kuptimit të Tre Pikave të mëparshme thotë me gjuhën e gjendjes së saj të natyrshme në fillim të lëvizjes së saj

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ *"Bismil-lahirr-Rahmanir-Rahim"*

Domethënë***, "Unë jam duke lëvizur me Emrin e All-llahut xh.sh., për hir të Tij, me lejen e Tij dhe nëpërmjet Fuqisë së Tij."*** Pastaj, ashtu si të gjitha krijesat, në përfundimin e lëvizjes së tyre, të gjitha grimcat dhe të gjitha grupet e grimcave thonë me gjuhën e gjendjeve të tyre:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ *"**El-hamdu lil-lahi Rabbil Alemin**",*

"Gjithë lavdërimet e Falënderimet janë për Zotin e të gjithë botëve",

Kështu, çdo grimcë e shfaq veten e saj të jetë si një maje e një pene të vockël të fuqisë Hyjnore duke zbuluar qëndisjet e krijesave të punuara me mjeshtëri të cilat janë si poema lavdërimi. Në të vërtetë, secila nga ato e shfaq vetveten të jetë si maja e një gjilpëre duke u rrotulluar mbi krijesat, secila prej tyre është si pllaka e një gramafoni madhështor jolëndor Hyjnor me koka të panumërta; ato bëjnë që krijesat të recitojnë poema duke lavdëruar Mbështetësin e tyre, dhe duke i thurur lavde Zotit xh.sh..

---

universi, dhe ai është aq gjithëpërfshirës, saqë shihet qartë se ai është në fuqi dhe sundon mbi krijimin.

دَعْوَيهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلاَمٌ

وَ آخِرُ دَعْوَيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلاَةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَ لِحَقِّهِ اَدَاءً وَ عَلَى

آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ اِخْوَانِهِ وَ سَلِّمْ وَسَلِّمْنَا وَ سَلِّمْ دِينَنَا آمِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ

"Duaja (lutja) e tyre atje do të jetë: 'Lavdia të takon Ty o All-llah!' Dhe 'Selam' do të jenë përshëndetjet e tyre atje. Ndërsa duaja e tyre e fundit do të jetë: Gjithë lavdërimet dhe falënderimet janë për Zotin e të gjithë botëve."[586] *"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."*[587]

"Zoti ynë! Mos na i lër zemrat tona të shmangen nga e vërteta pasi Ti na ke udhëzuar, dhe na dhuro mëshirë nga mëshira Jote. Vërtetë Ti je Dhuruesi më i Madh."[588]

O Zot! Jepi bekime shkëlqesisë sonë Muhammedit që do të të kënaqin Ty dhe që të jetë një përmbushje e të vërtetës së tij, si dhe familjes së tij, shokëve të tij, vëllezërve të tij, dhe jepu atyre paqe. Dhe na mbro ne dhe mbroje fenë tonë. Amin. O Krijuesi i të gjitha botëve!

* * *

[586] Kur'an, 10: 10

[587] Kur'an, 2: 32

[588] Kur'an, 3: 8

FJALA E TRIDHJETË E NJË

FLET RRETH MI'RAXHIT TË PEJGAMBERIT A.S.M

[Kujtesë: Mi'raxhi -ngjitja e Pejgamberit a.s.m.. në qiej është një çështje që rezulton nga esencat dhe shtyllat e besimit. Ajo është një dritë që mbështetet nga dritat e shtyllave të imanit. Sigurisht Mi'raxhi nuk mund të provohet në mënyrë të pavarur për ateistët femohues të cilët nuk i pranojnë shtyllat e imanit -besimit- sepse ajo nuk mund të diskutohet me ata të cilët as nuk e njohin All-llahun xh.sh., as nuk e vërtetojnë Pejgamberin Muhammed A.S.M., as nuk i pranojnë melekët si dhe mohojnë ekzistencën e qiejve. Së pari për ta duhet të provohen ato shtylla. Meqenëse çështja është kështu, ne do t'ia adresojmë diskutimin një besimtari i cili, meqenëse e konsideron atë të pamundur, ka dyshime e mosbesim lidhur me Mi'raxhin, dhe ne do t'ia shpjegojmë atij. Megjithatë, herë pas here do ta marrim parasysh ateistin, i cili është në pozitën e dëgjuesit dhe do t'ia shtjellojmë çështjen edhe atij. Disa shkreptima të së vërtetës së Mi'raxhit janë përmendur në disa Fjalë të tjera. Me ngulmimin e vëllezërve të mi ne kërkuam përkujdesje nga Zoti i Gjithëfuqishëm për t'i bashkuar të gjitha ato shkreptima me thelbin e realitetit, dhe me të gjitha ato formohet një pasqyrë ku të reflektohet përnjëherësh bukuria e plotësimeve të Profetit Muhammed Alejhis-salatu ves-selam].

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَانَ الَّذِى اَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ
الْاَقْصَى الَّذِى بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

اِنْ هُوَ اِلاَّ وَحْىٌ يُوحَى ۞ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ۞ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى ۞
وَ هُوَ بِالْاُفُقِ الْاَعْلَى ۞ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ۞ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنَى ۞
فَاَوْحَى اِلَى عَبْدِهِ مَا اَوْحَى ۞ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَاَى ۞ اَفَتُمَارُونَهُ عَلَى
مَا يَرَى ۞ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً اُخْرَى ۞ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ۞ عِنْدَهَا جَنَّةُ
الْمَاْوَى ۞ اِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى ۞ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى ۞
لَقَدْ رَاَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى ۞

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Lavdia dhe madhështia i takojnë Atij (All-llahut), i Cili mori robin e Tij (Muhammedin) për udhëtim natën nga Mesxhidil-Haram (Qabeja) për tek Mesxhidi Aksa (xhamia e largët në Kuds, Jeruzalem), rrethinat e së cilës Ne i bekuam, me qëllim që Ne t'i tregojmë atij nga ajetet (shenjat , treguesit) tona. Me të vërtetë që Ai është Gjithëdëgjuesi, Gjithëvëzhguesi."[589] *"Është vetëm shpallje që i frymëzohet. Atij i është mësuar (ky Kur'an) nga Një i lartë në fuqi. Një i pastër nga çdo e metë në mendje e në trup, pastaj ai (u shfaq në formën e tij të vërtetë siç është krijuar nga All-llahu) u ngrit. Ndërsa ai ishte në pjesën më të lartë të hapësirës. Pastaj ai iu afrua afër-afër. Dhe ishte në largësi sa dy harqe ose edhe më afër. Kështu (All-llahu) i shpalli robit të Tij gjithçka që Ai shpalli. Zemra (e Pejgamberit) nuk gënjen në atë që ai pa.A do të haheni me të (Muhammedin) për çfarë ai pa (gjatë natës së Mi'raxhit). Dhe vërtetë që ai (Muhammedi) e pa atë (Xhibrilin) në një zbritje tjetër. Afër Sidreti el-Munteha (pemë në kufirin më të*

[589] Kur'an, 17: 1

lartë mbi qiellin e shtatë, përtej së cilës askush nuk mund të kalojë). Pas saj është vendbanimi i Xhennetit. Kur e mbuloi atë Sidreh që vërtetë e mbuloi. Shikimi i tij (Muhammedit) nuk u lëkund dhe as nuk kaloi kufirin (e përcaktuar për të). Vërtetë që ai (Muhammedi) pa nga shenjat e Zotit të tij, më të mëdhatë."[590]

Ashtu siç është shpjeguar në diskutimin mbi mrekullinë e Kur'anit, ne gjithashtu do të përshkruajmë këtu dy aluzione nga thesari i madh i versetit të parë madhështor të lartëpërmendur lidhur vetëm me përemrin e përfshirë në frazën إِنَّهُ *"me të vërtetë Ai"*, që -ato dy aluzione- bazohen mbi parimet e retorikës, pasi ato të dyja lidhen me këtë çështjen tonë.

Pas përmendjes së udhëtimit të Pejgamberit, të Dërguarit më të Dashur të All-llahut, Muhammedi a.s.m., nga xhamia e shenjtë në Mekë "Mesxhid-i Haram" për te xhamia më e largët Aksa në Jeruzalem "Mesxhid-i Aksa", që ishte fillimi i Mi'raxhit të tij, Kur'ani i gjithurtë thotë: إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ *"Me të vërtetë që Ai është Gjithëdëgjuesi, Gjithëvëzhguesi."* Kjo frazë së bashku me përmerin në frazën إِنَّهُ *"Me të vërtetë Ai"*, e cila aludon për pikën më të largët të Mi'raxhit që tregohet nga versetet e *sures En-Nexhm*, وَ النَّجْمِ إِذَا هَوَى ose i referohet Zotit të Gjithëfuqishëm, ose Pejgamberit Muhammed a.s.m..

Në qoftë se i referohet Pejgamberit Muhammed a.s.m., rregulli i retorikës dhe lidhja e sekuencës së fjalëve deklaron si më poshtë vijon:

Brenda këtij udhëtimi të veçantë ka një udhëtim dhe një shikim të përgjithshëm dhe një ngjitje universale gjatë së cilës Pejgamberi a.s.m.. dëgjoi dhe shikoi shenjat Hyjnore dhe çudirat e artit Hyjnor që hasën sytë dhe veshët e tij brenda shkallëve të përgjithshme të Emrave Hyjnorë deri tek Sidre el-Munteha dhe tek largësia "*sa dy harqe ose edhe më afër*". Kjo tregon se udhëtimi i tij i pjesshëm dhe i veçantë është si një çelës për një udhëtim të përgjithshëm universal dhe një ekspozitë çudirash e mrekullish Hyjnore.

[590] Kur'an, 53: 4-18

Në qoftë se përemri i referohet Zotit të Gjithëfuqishëm, kjo është si më poshtë:

Me qëllim që të ftojë njërin nga shërbëtorët e Tij në një udhëtim për tek prania e Tij dhe që t'i besojë atij një detyrë, një amanet, pas dërgimit të tij nga xhamia në Mekë për tek ajo në Jeruzalem, ku e bëri atë të takohet me Pejgamberët të cilët u grumbulluan atje, dhe demonstroi se ai ishte trashëgimtari absolut i parimeve të të gjithë pejgamberëve, Ai e bëri atë të udhëtojë përmes fytyrës së jashtme të botës së ekzistencës dhe përmes fytyrës së brendshme, e cila shikon Krijuesin e saj, deri tek Sidre el-Munteha dhe deri tek largësia "*sa dy harqe ose edhe më afër*".

Sigurisht, ai ishte një shërbëtor, dhe udhëtimi ishte një mi'raxh i veçantë, por së bashku me të ishte amaneti dhe besimi që lidhen me të gjithë universin dhe drita që do të ndryshonte ngjyrën e universit. Dhe meqenëse atij i ishte dhënë një çelës që mund të hapte derën e lumturisë së përjetshme, Zoti i Gjithëfuqishëm e cilësoi Vetveten me Atributin e **"shikimit dhe dëgjimit të të gjitha gjërave"**, me qëllim që t'i shfaqte botës urtësinë gjithëpërfshirëse të amanetit, dritën dhe çelësin, urtësinë dhe qëllimet, të cilat përfshijnë tërësinë e universit dhe rrethojnë të gjitha krijesat.

Ky mister i madh përmban **"KATËR PARIME"**:

I pari: Përse ishte i domosdoshëm Mi'raxhi?

I dyti: Cili ishte realiteti i Mi'raxhit?

I treti: Cila ishte urtësia dhe qëllimi i Mi'raxhit?

I katërti: Cilat janë frutat dhe dobitë e Mi'raxhit?

PARIMI I PARË

Arsyeja për domosdoshmërinë e Mi'raxhit:

Thuhet, për shembull: اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ se *"Zoti i Gjithëfuqishëm është më afër tij se sa vena e qafës."*[591]

Ai është më afër çdo gjëje se sa ndonjë gjë tjetër. Ai është i pastër, larg trupësisë dhe përtej vendit dhe hapësirës. Megjithatë, të gjithë evlijatë mund të bisedojnë me Të në zemrat e tyre. Atëherë përse çdo shenjtor mund të bisedojë me Krijuesin në zemrën e tij, ndërsa shenjtëria e Muhammedit a.s.m. ishte e suksesshme për të bërë një bisedim të brendshëm me Krijuesin vetëm pas dhe si rezultat i një udhëtimi të gjatë si Mi'raxhi?

Përgjigjja: Ne do ta bëjmë këtë mister të thellë më të lehtë për t'u kuptuar nëpërmjet **"dy krahasimeve"**. Shqyrtoji këto dy krahasime nga Fjala e Dymbëdhjetë, e cila lidhet me misterin e mrekullisë së Kur'anit, dhe me urtësinë e Mi'raxhit.

Krahasimi i parë: Një mbret ka dy lloje intervistimi, bashkë-bisedimi dhe diskutimi në dispozicionin e tij dhe dy mënyra adresimi dhe favori -hatri. I pari është të biseduarit me një nënshtetas të thjeshtë rreth një çështjeje të veçantë dhe një nevoje të veçantë nëpërmjet një telefoni privat. I dyti, nën titullin e sovranitetit madhështor, në emrin e kalifatit më të lartë, me dinjitetin e sundimit universal, dhe me qëllimin e shpalljes së urdhëresave të Tij, është të biseduarit e të folurit me anë të një të dërguari, i cili ka lidhje me ato çështje, ose nëpërmjet një zyrtari të lartë i lidhur me ato urdhëresa. Gjithashtu është të folurit me anë të një dekreti të shquar që shpall madhështinë e tij.

Kështu, وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى *"Dhe për All-llahun xh.sh. është krahasimi më i lartë"*, ashtu si ky krahasim, Krijuesi i universit, Zoti i të gjitha gjërave, me fytyrat e tyre të dukshme e të brendshme, Sunduesi i Parapërjetësisë dhe i Paspërjetësisë, ka dy mënyra bisedimi, të foluri

[591] Kur'an, 50: 16

dhe të favorizuari... E para është e veçantë dhe private, tjetra është universale dhe e përgjithshme. Dhe kështu, Mi'raxhi ishte një manifestim i Shenjtërisë së Muhammedit a.s.m. në formën e përbotshmërisë dhe të lartësisë më eprore se sa shenjtëritë e të tjerëve. Ai u nderua me bisedimin dhe adresimin e Zotit të Gjithëfuqishëm nëpërmjet Emrit "*Rabbil Alemin*", "Mbështetësi" i të gjitha botëve, dhe nëpërmjet titullit "*Khalik*", "Krijuesi" i të gjitha qënieve.

Krahasimi i dytë: Një njeri mban në dorën e tij një pasqyrë drejt diellit. Sipas kapacitetit të saj, ajo pasqyrë merr dritë nga dielli, i cili përmban shtatë ngjyrat dhe një reflektim. Njeriu lidhet me diellin dhe bisedon me të nëpërmjet lidhjes së asaj pasqyre. Dhe në qoftë se ai e drejton pasqyrën e ndritshme drejt shtëpisë së tij të errët, ose drejt kopshtit të tij të vogël privat, i cili është i mbuluar nga një çati, mbulesë, ai nuk mund të përfitojë në lidhje me vlerën e diellit, por veçse vetëm në përputhje me kapacitetin e pasqyrës.

Ndërsa tjetri e lë pasqyrën dhe drejtohet nga dielli drejtpërdrejt, dhe shikon shkëlqimin e tij dhe kupton madhështinë e tij. Pastaj ngjitet në një mal shumë të lartë, dhe shikon shndëritjen, dritën e fortë të sundimit të gjërë të diellit, dhe bisedon vetë me të dhe pa perde. Pastaj ai kthehet dhe hap dritare të mëdha në shtëpinë e tij dhe në çatinë sipër kopshtit të tij, dhe hap rrugë lart drejt diellit ndërsa ai është tek qielli më i lartë dhe flet e bisedon me dritën e përhershme të diellit të vërtetë. Ai mundet t'i flasë diellit me mirënjohje siç vijon: **O diell i dashur! O ti që je bukuria e botës dhe hijeshia e shkëlqimi i qiejve, që praron e zbukuron faqen e tokës me dritën tënde dhe i bën atë dhe faqet e të gjitha luleve të buzëqeshin! Ti e ke ngrohur dhe driçuar shtëpinë time të vogël dhe kopshtin në të njëjtën mënyrë ashtu siç ke ndriçuar të gjithë botën dhe siç ke ngrohur faqen e tokës..**" Ndërsa njeriu i parë me pasqyrën nuk mund ta thotë atë, sepse reflektimi i diellit dhe shenjat e dritës së tij janë të kufizuara e të ngushtuara nga pasqyra, dhe janë në përputhje me kapacitetin e pasqyrës dhe në përfshirjen e saj për dritën.

Dhe kështu, manifestimi i Krijuesit të Vetëm Absolut, i Cili është Dielli i Parapërjetësisë dhe Sovrani i Paspërjetësisë, shfaqet në esencën njerëzore në dy forma, të cilat përfshijnë shkallë të pakufishme.

Forma e parë: Ky është manifestimi nëpërmjet një lidhjeje Hyjnore që zgjatet tek pasqyra e zemrës që nëpërmjet saj, gjithkush mund të marrë manifestim të veçantë dhe universal prej Atij Dielli Parapërjetësie, mund të marrë një ligjëratë dhe bisedim në lidhje me kapacitetin e tij dhe në lidhje me manifestimin e Emrave Hyjnorë dhe të Atributeve në kapërcimin e shkallëve të udhëtimit të tij shpirtëror. Shkallët e shenjtërisë, të cilat kalojnë nën hijen e shumicës së Emrave dhe të Atributeve burojnë nga kjo lloj shfaqjeje.

Forma e dytë: Meqenëse njeriu posedon gjithëpërfshirje dhe është fruti më i ndritshëm i pemës së universit, dhe meqenëse ai është i aftë t'i shfaqë përnjëherë në pasqyrën e shpirtit të tij të gjithë Emrat e Bukur të manifestuar në univers, Zoti i Gjithëfuqishëm shfaqi nëpërmjet manifes-timit të esencës së Tij, dhe tek niveli më i lartë i Emrave të Bukur, manifestimet më të mëdha të atyre Emrave në individin më të lartë të llojit njerëzor, i cili i reflektoi ato në mënyrën më gjithëpërfshirëse. Kjo shfaqje dhe ky manifestim është misteri i Mi'raxhit të Muhammedit a.s.m., nëpërmjet të cilit shenjtëria e tij u bë burimi i profetësisë së tij.

Shenjtëria kalon nëpërmjet hijes dhe i ngjason njeriut të parë në krahasimin e dytë. Ndërsa profetësia nuk ka hije, ajo shikon drejtpërdrejt tek Njësia e të Vetmit të Gjithëlavdishëm dhe i ngjason njeriut të dytë në krahasimin e dytë. Sa për Mi'raxhin, meqenëse ai ishte kerameti më i madh i shenjtërisë së Muhammedit a.s.m. dhe gjithashtu shkalla më e lartë e saj, ajo u transformua në shkallën e profetësisë. Fytyra e brendshme e Mi'raxhit ishte shenjtëri, ajo u ngjit nga krijimi tek Krijuesi. Ndërsa fytyra e jashtme e Mi'raxhit ishte profetësi, ajo erdhi nga Krijuesi tek krijesa. Shenjtëria është udhëtim shpirtëror në nivelet e afërsisë për tek Zoti xh.sh.; ajo kërkon një sasi kohe dhe duhet të kapërcehen shumë shkallë. Ndërsa profetësia, drita e të cilës është më e madhja, shikon tek misteri i zbulimit të afërsisë - menjëhershmërisë- Hyjnore, të cilës i mjafton një çast kalimthi. Për këtë arsye u tha në hadithin sherif se, ***"Ai u kthye menjëherë, në çast".***

Dhe tani ne po ia drejtojmë fjalën tonë ateistit, i cili është në pozitën e dëgjuesit: Meqenëse universi i ngjason një mbretërie shumë të mirorganizuar, një qyteti shumë madhështor dhe një pallati të zbukuruar, atëherë sigurisht duhet të ketë një Sundues, një Pronar dhe një Ndërtues. Dhe meqenëse ekziston një Pronar i Tillë madhështor

dhe i Gjithëlavdishëm, një Sundimtar i plotë dhe një Autor Hirplot... dhe meqenëse ndodhej një njeri shikimi i të cilit ishte universal dhe i cili demonstroi një lidhje me atë botë, me atë mbretëri, me atë qytet dhe me atë pallat, dhe ishte i lidhur me të gjitha ato nëpërmjet shqisave të tij dhe aftësive të perceptimit, atëherë sigurisht Krijuesi Madhështor do të kishte një lidhje të lartë e të fuqishme me këtë njeri, shikimi i të cilit ishte universal dhe me vetëdije gjithëpërfshirëse dhe do ta favorizonte atë me një adresim të lartë e të shenjtë.

Dhe midis atyre që e manifestuan këtë lidhje qysh nga koha e Ademit a.s. e gjer tani, sipas dëshmisë së arritjeve të tij, Muhammedi Arab a.s.m. e demonstroi atë lidhje në shkallën më të plotë… domethënë, me sundimin e tij mbi gjysmën e globit tokësor dhe mbi një të pestën e njerëzimit duke e transformuar e ndriçuar formën shpirtërore të universit. Meqenëse gjendja është kështu, Mi'raxhi, i cili përfshiu pikërisht shkallën më të plotë të asaj lidhjeje, është më e denja dhe më e përshtatshmja për Profetin e nderuar a.s.m..

* * *

PARIMI I DYTË

Cili ishte realiteti i Mi'raxhit?

Përgjigjja: Ai përbëhet nga udhëtimi i vetë personit të Muhammedit a.s.m. nëpërmjet shkallëve të plotësimeve. Domethënë, nëpërmjet Emrave dhe Titujve të ndryshëm që Ai i bën të dukshëm në organizimin e krijesave, dhe e shfaqi madhështinë e Hyjnisë së Tij me krijueshmëri dhe rregullim në nivelet e qiejve brenda atyre sferave, që secila është një bosht për një vend të Hyjnisë, dhe qendër për ushtrimin e fuqisë Hyjnore.

Dhe me qëllim që ta bëjë atë shërbëtor të posaçëm e të zgjedhur një shërbëtor gjithëpërfshirës e përmbledhës i të gjitha plotësimeve njerëzore, duke arritur të gjitha shfaqjet Hyjnore, duke shikuar e dëshmuar të gjitha nivelet e universit, duke lajmëruar e bërë thirrje për tek sovraniteti i Hyjnisë, duke shpalluar ato gjëra që kënaqin Zotin xh.sh. dhe duke zgjidhur talismanin, enigmën e universit, Ai, Krijuesi, e hipi atë në Burak, bëri që ai të kalonte vetëtimthi nëpër qiej, si shkreptima, duke kapërcyer të gjitha nivelet, shikoi Hyjninë e Perëndisë, nga vendbanimi në vendbanim, nga shkalla në shkallë, ashtu si fazat e hënës, dhe nga sfera në sferë, dhe duke i treguar atij secilin nga profetët, vëllezërit e tij, banesat e të cilëve janë në qiejt e atyre sferave, Ai e ngjiti atë në stacionin e "Kabë Kavsejn", *"sa largësia e dy harqeve, ose edhe më afër"*, dhe i shfaqi Njësinë e Tij, Fjalën e Tij dhe shikimin e Vetvetes së Tij.

Kjo e vërtetë e lartë mund të shqyrtohet nëpërmjet teleskopit të dy krahasimeve.

Krahasimi i parë: Ashtu siç është shpjeguar në Fjalën e Njëzet e Katërt, ashtu si një mbret që ka disa tituj të ndryshëm në sfera të ndryshme dhe në zyrat e qeverisë së Tij, dhe cilësi e atribute të shumëllojshme në klasat e ndryshme të nënshtetasve të tij, dhe Emra të ndryshëm dhe shenja në shkallët e ndryshme të sovranitetit të tij…

Për shembull, Ai e ka emrin Gjykatësi i Drejtë në ministrinë e drejtësisë; ka titullin e Mbretit në administratën shtetërore, ka emrin Komandant i përgjithshëm në ushtri, dhe titullin Kalif në institucionin

e sheriatit, e kështu me radhë… Po ashtu është e njëjta me emrat dhe me titujt e tij të tjerë. Në çdo sferë ai ka një vend ose një karrige, e cila ka kuptimin e një froni. Mbreti i vetëm është i aftë të ketë njëmijë emra e tituj në ato sfera të sovranitetit dhe në nivelet e qeverisë. Ai është i aftë të ketë njëmijë frone sovraniteti njëri brenda tjetrit; është tamam sikur ai sundues të ishte i pranishëm e të gjendej në çdo sferë të qeverisë së tij, dhe të dinte çfarë ndodhet në to nëpërmjet personalitetit të tij kolektiv dhe nëpërmjet telefonit të tij të veçantë, ai sheh dhe shihet në çdo klasë nëpërmjet ligjit të tij, rregullit dhe përfaqësuesve; administron e vëzhgon nga prapa perdes në çdo nivel nëpërmjet urdhërit të tij, njohjes, fuqisë dhe ka seli të ndryshme dhe zyra qëndrore në çdo sferë. Dekretet e tij janë të gjitha të ndryshme nga njëra-tjetra, dhe nivelet e tij janë të gjitha të ndryshme nga njëri-tjetri.

Kështu, një mbret i tillë si ky mund ta lejojë një person, të cilin e do dhe e zgjedh, t'i vizitojë të gjitha sferat e zyrat e ndryshme të tij dhe mund t'i tregojë atij sundimin sovran dhe urdhërat mbretërorë përkatëse për çdo sferë. Ai mund ta bëjë atë të udhëtojë nga sfera në sferë dhe nga niveli në nivel derisa ta sjellë atë tek prania e tij. Pastaj i beson atij disa urdhëra universalë e të përgjithshëm që lidhen me ato sfera, dhe atëherë e dërgon atë si mesazhier.

Dhe kështu, si ky krahasim, Krijuesi, Mbështetësi i të gjitha botëve, i Cili është Sovrani i Parapërjetësisë dhe i Paspërjetësisë, ka funksione dhe atribute në nivelet e Hyjnisë së Tij që janë të gjitha të ndryshme por që shikojnë tek njëri-tjetri; dhe Emra dhe shenja në sferat e Hyjnisë së Tij që janë të gjitha të ndryshme, por shfaqen njëra brenda tjetrës; dhe manifestime dhe shpallje në kryerjen e veprave të Tij të shkëlqyeshme të cilat janë të gjitha të ndryshme, por që i ngjasojnë njëra-tjetrës, dhe tituj në dispozicionin e fuqisë së tij që janë të gjithë të ndryshëm, por që aludojnë për njëri-tjetrin. Dhe Ai ka shfaqje të shenjta në manifestimin e Atributeve të Tij që janë të gjitha të ndryshme por që të gjitha tregojnë njëra-tjetrën, dhe akte ushtrimi të fuqisë në manifestimin e veprave të Tij që janë të gjitha të ndryshme, por që plotësojnë njëra-tjetrën, dhe Ai ka një Hyjni Madhështore në artin e Tij shumëngjyrësh dhe në krijesat aspektet e të cilave janë të gjitha të ndryshme por të cilat vështrojnë me ngulm njëra-tjetrën.

Kështu, si rrjedhojë e këtij misteri të madh, Ai rregulloi universin dhe e organizoi në një mënyrë të çuditshme e të mahnitshme dhe në

formime e trajtëzime të ndryshme njëra sipër tjetrës duke filluar nga grimcat, të cilat janë niveli më i vogël i krijesave, për tek qiejt, dhe nga niveli i parë i qiejve për tek Froni sublim, secili qiell duke qenë një çati për një botë të ndryshme, një fron për Hyjninë dhe një qendër për ushtrimin e autoritetit Hyjnor. Sigurisht, për sa ka të bëjë me Njësinë Hyjnore, të gjithë Emrat Hyjnorë mund të gjenden në ato sfera e nivele, ato mund të shfaqen së bashku me titujt, por ashtu si në ministrinë e Drejtësisë ku titulli i "Gjykatësit të drejtë" është themelor dhe mbisundues, ndërsa titujt e tjerë të mbretit varen tek ai titull dhe shikojnë tek urdhëri i tij, po kështu në çdo qiell, një Emër, një Titull Hyjnor është mbisundues, ndërsa titujt e tjerë e shikojnë atë.

Për shembull, në cilëndo sferë të qiejve që Profeti Muhammed a.s.m. u takua me Hazreti Isain a.s., tek ai u shfaq Emri: ***"El Kadiru"**, i Gjithëfuqishmi,* në atë sferë vetë Zoti i Gjithëfuqishëm u shfaq me titullin e **"El Kadiru",** *i Gjithëfuqishmi.*

Dhe, për shembull, Titulli ***"Mutekel-lim"*** *Folës,* me të cilin u nderua Profeti Musa a.s. është titulli më mbisundues në sferën e qiejve e cila është vendi i Musait a.s.dhe kështu me radhë…

Atëherë, meqenëse personi i Muhammedit a.s.m. shfaqi Emrin më të madh dhe të gjithë Emrat Hyjnorë dhe meqenëse profetësia e tij ishte universale, atëherë, sigurisht, ai u lidh me të gjitha sferat e Hyjnisë. Dhe, sigurisht, për t'u takuar me profetët,vendet e të cilëve janë në ato sfera dhe për të kaluar përmes të gjitha atyre niveleve, bëhet i domosdoshëm **realiteti i Mi'raxhit.**

Krahasimi i dytë: Titulli i "Komandatit të përgjithshëm," i cili është njëri nga titujt e një mbreti, shfaqet dhe bën një paraqitje në çdo sferë të ushtrisë, duke filluar nga ajo e komandantit të përgjithshëm, e cila është një sferë e gjërë dhe universale dhe duke përfunduar tek ajo e rreshterit, e cila është një sferë e veçantë dhe e pjesshme. Për shembull, një ushtar i thjesht shikon në personin e rreshterit të tij një model sikur të ishte titulli i komandantit të përgjithshëm, ai e shikon atë dhe merr urdhërat prej tij. Duke u bërë një rreshter, shfaqja e titullit në sferën e rreshterit do të tërheqë vëmendjen e tij dhe do të jetë ajo tek e cila do të drejtohet.

Pastaj, në qoftë se ai do të gradohej në rangun e rreshterit, ai do të shikonte një model të titullit të Komandantit të Përgjithshëm dhe një

manifestim të tij në sferën e togerit. Dhe gjendet një karrige e posaçme për të në atë rang, dhe kështu me radhë... Ai do të shikojë titullin në secilën nga sferat e kapitenit (komandantit), majorit, gjeneralit, dhe mareshallit në lidhje me sferën më të vogël ose më të gjërë.

Tani, në qoftë se ai komandant i përgjithshëm do t'i besonte një ushtari të thjeshtë një detyrë që ka të bëjë me të gjitha sferat e ushtrisë, në qoftë se dëshiron ta gradojë atë në një rang ku ai mund ta shikojë secilën sferë, ashtu si një inspektor, dhe vetë të shikohet, atëherë, sigurisht ai do t'i shkaktojë atij të bëjë një turn inspektimi për të gjitha sferat, duke filluar nga ajo e rreshterit e duke përfuduar tek ajo më e madhja, me qëllim që t'i shikojë ato dhe të shihet prej tyre. Pastaj ai e merr atë në praninë e tij, dhe duke e nderuar atë me bisedimin e Tij, dhe duke i dhënë atij një dekoratë dhe një dekret, do ta dërgojë atë prej ku erdhi menjëherë, në çast.

Pika që vijon duhet të vërehet në këtë krahasim: Në qoftë se Mbreti nuk është i pafuqishëm, domethënë nëse Ai ka një fuqi shpirtërore, ashtu siç ka fuqi materiale të jashtme, atëherë ai nuk do të caktonte dhe emërtonte si gjeneralë, mareshallë dhe togerë si përfaqësuesit e tij, por ai do të ishte vetë i pranishëm gjithandej. Ai do t'i jepte urdhëresat drejtpërdrejt, thjesht nga prapa disa perdeve, dhe nga prapa disa individëve me pozitë. Në fakt, ka rrëfenja që tregojnë se disa mbretër, të cilët ishin evlija të nivelit më të lartë i ekzekutonin urdhërat e tyre në sfera të shumta në formën e individëve të ndyshëm. Sa për të vërtetën që ne po e shikojmë nëpërmjet teleskopit të këtij krahasimi, ajo është: meqenëse komandanti i përgjithshëm kurrësesi nuk është i pafuqishëm, dekreti dhe urdhri vijnë drejtëpërdrejt nga ai në çdo sferë. Urdhërat ekzekutohen nëpërmjet komandës së Tij, dëshirës dhe fuqisë.

Dhe kështu, si ky krahasim, urdhërat dhe funksionet komanduese të Sovranit të Parapërjetësisë dhe të Paspërjetësisë, i Cili është Sunduesi i qiejve dhe i tokës, që është Pronari i urdhërit *"Bëhu!-dhe ajo është Bërë(në çast)!"*, dhe i cili është Komandanti Absolut, janë në fuqi në të gjitha nivelet e krijesave, dhe ekzekutohen me bindje të plotë dhe janë në përshtatje dhe në harmoni me to. Secila shfaqet si një sferë e Hyjnisë, si një nivel i sundimit në nivelet e krijesave dhe në klasat e qënieve, të cilat shtrihen nga grimcat tek planetët dhe nga mizat tek qiejt dhe të

cilat, megjithëse të mëdha e të vogëla, të pjesshme dhe universale, janë të gjitha të ndryshme dhe janë të tilla saqë ato shikojnë njëra-tjetrën.

Tani, mënyra për të kuptuar qëllimet e larta dhe rezultatet e fuqishme të tërësisë së universit dhe për t'i shikuar të gjitha detyrat e ndryshme të adhurimit të të gjitha niveleve, dhe nëpërmjet shikimit të pushtetit të Hyjnisë së Tij madhështore dhe të madhështisë së sundimit të Tij, për të kuptuar se çfarë është e kënaqshme për Të, dhe për të qenë Lajmëtari i Sovranitetit të Tij, duhet patjetër të bëhet një udhëtim përmes të gjitha atyre niveleve dhe sferave deri tek Froni më i lartë, i cili është titulli i sferës më të madhe, dhe të arrijë, deri tek "*Kabë Kavsejn*" *largësia sa dy harqe*. Dhe duhet të takohej atje me të Gjithëlavdishmin dhe Hirplotin e vetëm. Dhe ky udhëtim është realiteti i Mi'raxhit.

Ashtu siç ndodh për çdo njeri të udhëtojë me mendjen e tij me shpejtësinë e imagjinatës, dhe evlijatë që udhëtojnë me zemrat e tyre me shpejtësinë e vetëtimës. Ashtu si melekët, të cilët janë trupa të ndritshëm, që rrotullohen me shpejtësinë e shpirtit nga Froni në tokë dhe nga toka në Fron, dhe ashtu si njerëzit e parajsës që do të ngjiten në Parajsë nga fusha e ringjalljes me shpejtësinë e Burakut përmes një distance më të madhe se pesëqind vjet, atëherë sigurisht, trupi i Muhammedit a.s.m. do të shkonte së bashku me shpirtin e tij të lartë dhe do të ngjitej deri tek Arshi më i madh, Froni sublim, sepse trupi i Muhammedit a.s.m.është thesari i aftësive të shpirtit të Muhammedit a.s.m., dhe boshti për kryerjen e detyrave të tij, ai shpirt i cili është dritë dhe ka veçoritë e dritës, është më i hollë se sa zemrat e evlijave, më i hollë se sa shpirtërat e të vdekurve dhe se trupat e melekëve, dhe më eterik -me bukuri qiellore- se sa trupat e yjeve dhe të botës së shëmbëllesës.

Tani le të shikojmë tek ateisti i cili është në pozitën e dëgjuesit. Më vjen në mendje se ateisti do të mendonte dhe thonte në zemrën e tij: "Unë nuk besoj në All-llahun dhe nuk e njoh Profetin, atëherë si duhet ta besoj unë Mi'raxhin?"

Kësaj ne do t'i përgjigjeshim si më poshtë:

"Meqenëse universi dhe qëniet ekzistojnë dhe brenda tyre vërehen aktet dhe krijimi; dhe meqenëse një akt me rregullsi nuk mund të

ndodhë pa një autor, një libër kuptimplot nuk mund të jetë pa një shkrues, dhe një skalitje e mrekullueshme nuk mund të jetë pa skalitësin, atëherë, sigurisht aktet e paramenduara, të cilat mbushin universin kanë një autor, dhe mesazhet kuptimplote dhe qëndisjet të cilat mbulojnë faqen e tokës dhe që ripërtërihen nga stina në stinë, kanë një shkrues dhe një skalitës.

Dhe meqenëse kur dy sundimtarë drejtojnë në një çështje bëjnë që rregulli të prishet; dhe meqenëse nga krahu i një mizeje deri tek llambat në qiej gjendet një rregullsi e plotë në univers, atëherë ndodhet vetëm një Sundimtar, një Guvernator, sepse arti dhe urtësia në çdo gjë është aq e mrekullueshme saqë ajo bën të domosdoshme që Autori i asaj gjëje të jetë absolutisht Fuqiplotë në një shkallë që Ai është i Gjithëditur për çdo gjë, dhe se gjithçka është brenda fuqisë së Tij. Meqenëse çështja është kështu, në qoftë se nuk do të ishte një i vetëm, atëherë do të duhej të ekzistonin zotra sa numri i qënieve. Këto do të ishin kundra njëri-tjetrit dhe të ngjashëm me njëri-tjetrin. Dhe atëherë qëndrueshmëria e këtij rregulli pa u prishur do të bëhej njëmijë herë e pamundur.”

Për më tepër, meqenëse, siç duket qartë në mënyrë të vetëkuptueshme, klasat e qënieve janë në një mënyrë më të organizuar dhe më të bindur njëmijë herë se sa ajo e një ushtrie, pasi çdo rregullsi duke filluar nga sistemi i lëvizjeve të yjeve, diellit, hënës dhe deri tek rregulli i luleve të bajames, duke shfaqur zbukurimet, nishanet dhe uniformat që ua ka dhënë secilit grup i Gjithëfuqishmi i Parapërjetësisë si dhe u përcaktoi atyre lëvizjet, në një mënyrë njëmijë herë më të rregullt e më të plotë se sa ajo e një ushtrie, atëherë meqenëse është kështu, universi ka një Sundues Absolut prapa perdes së të padukshmes, dhe qëniet brenda tij shikojnë dhe u binden urdhërave të Tij.

Dhe meqenëse Sunduesi është Sovrani i Gjithëlavdishëm sipas dëshmisë së të gjitha çështjeve të urta që Ai kryen dhe i veprave të mëdha që Ai shfaq; dhe meqenëse Ai është Mbështetësi më Mëshirëplotë, sipas mirësive që Ai demonstron, dhe një Autor që e do artin e Tij sipas shembujve të bukur të Tij që Ai ekspozon.

Dhe meqenëse Ai është Krijuesi i Gjithurtë i Cili dëshiron të tërheqë për tek veprat e Tij të artit vështrimet admiruese me ngulm të

qënieve të vetëdijshme nëpërmjet zbukurimeve dhe mjeshtërive që Ai demonstron.

Dhe meqenëse mund të kuptohet se Ai dëshiron t'u bëjë të njohur qënieve të vetëdijshme kuptimin e zbukurimeve, i cili habit mendjet, Ai shfaq në krijimin e Botës, dhe për t'i njoftuar ata nëpërmjet urtësisë së Hyjnisë së Tij se nga vijnë krijesat dhe ku do të shkojnë, sigurisht ky Sundimtar i Gjithurtë dhe ky Autor i Gjithëditur dëshiron të demonstrojë Hyjninë e Tij.

Dhe meqenëse Ai dëshiron ta bëjë Vetveten të njohur dhe të dashur për qëniet e vetëdijshme nëpërmjet shumë veprave mirëbërësie dhe mëshire dhe nëpërmjet çudirave të artit që Ai shfaq, Ai, sigurisht, do t'u bënte të njohur atyre nëpërmjet një lajmëtari besnik se çfarë dëshiron Ai prej tyre dhe me çfarë gjërash do të kënaqet prej tyre.

Meqenëse është kështu, Ai do të caktonte njërin prej qënieve të vetëdijshme dhe do ta shpallte Hyjninë e Vet nëpërmjet tij. Ai do ta nderonte një thirrës lajmëtar, me afrimitetin tek prania e Tij dhe do ta bënte atë mjetin e ekspozimit të artit që Ai do. Dhe Ai do ta caktonte njërin prej tyre si mësues me qëllim që t'i njoftonte qëniet e tjera të vetëdijshme për ato qëllime të larta dhe të shfaqte plotësimet e Tij.

Dhe Ai sigurisht do të caktonte një udhëzues, me qëllim që misteri i përfshirë në univers dhe enigma e Hyjnisë që Ai e ka fshehur brenda qënieve, të mos mbetej pa kuptim. Dhe Ai do të caktonte një udhërrëfyes i cili do të jepte mësim qëllimet e përfshira në bukuritë e artit që Ai shfaq, dhe t'i përhapte ato si një spektakël -shfaqje- për ta vështruar të gjithë me ngulm me qëllim që ato të mos mbeten të padobishme e më kot. Për më tepër, me qëllim që të shpallë gjërat që e kënaqin Atë për qëniet e vetëdijshme, Ai do ta ngrinte njërin prej tyre në rang mbi të tjerët, dhe do ta njoftonte atë për ato gjëra që do ta kënaqnin Atë dhe do t'ua dërgonte atë atyre.

Meqenëse realiteti dhe urtësia e kërkojnë atë të jetë kështu, dhe më i përshtatshmi dhe më i denji për ta kryer këtë detyrë ishte Profeti, Hazreti Muhammedi a.s.m., sepse ai në të vërtetë i kreu ato detyra në mënyrë të përkryer, që për këtë fakt Bota Islame të cilën ai e themeloi dhe drita e Islamit të cilën ai e tregoi janë dëshmitarë të vërtetë dhe të drejtë, atëherë kjo bën të domosdoshme se Ai duhet ta kishte ngritur,

drejtpërdrejt këtë Profet a.s.m. mbi të gjitha qëniet e universit dhe t'i kalonte të gjitha ekzistencat dhe të arrinte një rang tek i cili ai do të mbante një bisedim universal, të lartë dhe gjithëpërfshirës me Krijuesin e të gjitha qënieve. Atëherë Mi'raxhi e shpreh këtë të vërtetë:

Shkurtazi: Meqenëse Ai e ka formuar, e ka rregulluar, e ka sistemuar dhe zbukuruar universin e madh në këtë mënyrë për qëllime shumë të mëdha dhe për synime të mëdha të tilla si ato që u përmendën lartë; dhe meqenëse midis qënieve ndodhet njerëzimi për ta shikuar këtë Hyjni universale së bashku me të gjitha hollësitë e saja dhe Sovranitetin Madhështor Hyjnor me të gjitha të vërtetat e Tij, sigurisht Ai Sundimtar Absolut do të flasë me atë njeri, Ai do ta informojë atë për qëllimet e Tij.

Meqenëse çdo njeri nuk mund ta çlirojë vetveten nga e pjesshmja, e parëndësishmja dhe nga gjërat e ulëta dhe të ngrihet tek pozita më e lartë dhe universale, dhe si pasojë, ata nuk mund ta marrin vetë adresimin universal të Sunduesit, atëherë sigurisht, disa individë të veçantë midis qënieve njerëzore do të caktohen për atë detyrë me qëllim që ajo të mund të jetë e lidhur me dy drejtime përnjëherësh: I Pari, me qëllim që t'i mësojë qëniet njerëzore, ai duhet të jetë vetë një qënie njerëzore. Dhe gjithashtu, me qëllim që të jetë i aftë të marrë adresim drejtpërdrejtë, ai të mund të jetë jashtëzakonisht i lartësuar shpirtërisht.

Tani, meqenëse midis qënieve njerëzore, ai midis njerëzve i cili i bëri të njohur qëllimet e krijuesit të universit në mënyrën më të përkryer, i cili zbuloi dhe zgjidhi enigmën e krijimit dhe i cili lajmëroi përsosmërinë dhe madhështinë e Sovranitetit të Hyjnisë në mënyrën më të mirë ishte Muhammedi a.s.m., sigurisht prej të gjitha qënieve njerëzore, ai do të bënte një udhëtim vëzhgues shpirtëror që do të ishte një Mi'raxh në formën e shëtitjes në botën trupore. Ai do t'i kalonte të gjitha nivelet deri matanë Botës së ndërmjetme të Emrave Hyjnorë, matanë manifestimit të Atributeve Hyjnore dhe akteve, dhe përtej niveleve të qënieve, që të gjitha ato njihen si shtatëdhjetë mijë perde. **Ja pra ky është Mi'raxhi.**

Përsëri më erdhi në mendje çka vijon:

O dëgjues! Ti je duke thënë nga thellësitë e zemrës tënde: "Si ta besoj unë atë? Çfarë do të thotë të kalosh një distancë prej njëmijë

vitesh të një Krijuesi, Mbështetësi, i Cili është më afër se çdo gjë tjetër, dhe të takohesh me Të pasi të kalosh përmes shtatëdhjetë mijë perdeve?"

Ne do të përgjigjeshim : Zoti i Gjithëfuqishëm është më afër gjithçkaje se çdo gjë tjetër. Por çdo gjë është pafundësisht larg prej Tij. Në qoftë se dielli do të posedonte vetëdije dhe fuqinë e të folurit, ai do të ishte në gjendje të bisedonte me ty nëpërmjet një pasqyre që mbahet në dorën tënde. Ai do të kishte fuqi në dispozicion mbi ty si të dëshironte. Por, megjithëse ai do të ishte më afër teje se sa bebja e syrit tënd, e cila është si një pasqyrë, ti do të ishe përafërsisht katërmijë vite largësi prej tij dhe kurrësesi nuk do të mund të afroheshe më afër tij. Në qoftë se ti do të përparoje e të ngjiteshe në pozitën e Hënës dhe të vije tek një pikë e të qënit ballë për ballë me të, ti përsëri do të ishe i aftë të ishe vetëm një lloj pasqyre për të.

Në të njëjtën mënyrë, megjithëse Zoti i Gjithëlavdishëm, i Cili është Dielli i Parapërjetësisë dhe i Paspërjetësisë, është më afër gjithçkaje se sa çdo gjë tjetër, çdo gjë është pafundësisht larg prej Tij. Vetëm Ai që do të kalonte të gjitha qëniet, që ngrihet mbi të pjesshmen dhe gradualisht kalon nëpër mijëra perde në shkallët e universalitetit, për-botshmërisë, derisa afrohet tek një Emër Hyjnor i cili i përfshin të gjitha qëniet, dhe atëherë kapërcen shumë shkallë matanë tij, ai do të nderohet me një lloj të afrimitetit Hyjnor.

Dhe për shembull, një ushtar i thjeshtë është me gradë shumë më larg prej personalitetit kolektiv se sa ai i komandantit të përgjithshëm. Ai e shikoi komandantin e tij nga një ditancë shumë e largët dhe nëpërmjet perdeve të shumta jolëndore, dhe e sheh atë në një model të zvogëluar sikur të ishte në rangun e rreshterit. Për të arritur në afërsi të vërtetë të personalitetit kolektiv të atij komandanti, ushtari i thjeshtë duhet të kalojë përmes shumë shkallëve universale ose rangjeve, si atë të togerit, kapitenit dhe të majorit. Ndërsa komandanti i përgjithshëm është i pranishëm tek ushtari i thjeshtë dhe e shikon atë si me personin e tij, gjithashtu edhe në kuptim, nëpërmjet urdhërave të tij, rregullave, shikimit, dekretit dhe njohjes. Meqenëse kjo e vërtetë është e provuar në mënyrë vendimtare në Fjalën e Gjashtëmbëdhjetë, ne e konsiderojmë atë të mjaftueshme, dhe e presim shkurt diskutimin këtu.

Përsëri më erdhi në mend: Se ti dëshiron të thuash me të gjithë zemrën tënde: "Unë e mohoj ekzistencën e qiejve dhe unë nuk besoj në melekët, atëherë, si unë të besoj në udhëtimin e një njeriu në qiej dhe takimin me melekë?."

Po, natyrisht, është e vështirë të demonstrosh diçka dhe të bindësh një njeri si ti që mendja e të cilit ka zbritur në syrin e tij, dhe që mbi sytë e të cilit është lëshuar një perde, dhe i cili shikon vetëm atë çfarë është drejtpërdrejt e dukshme për të, pra nuk sheh asgjë tjetër përveç materies. Por e vërteta është aq e ndritshme saqë edhe i verbëri mund ta shohë atë. Prandaj ne themi: Është rënë dakord me unanimitet se thellësirat e hapësirës janë të mbushura me një lëndë e quajtur **'eter'**. Energjitë e holla si drita, elektriciteti dhe nxehtësia tregojnë ekzistencën e një lëndeje të hollë, e cila e mbush hapësirën. Sepse ashtu si frutat që demonstrojnë qartë ekzistencën e pemës e cila i prodhoi ato, lulet tregojnë lulnajën e tyre, filizat tregojnë farishten e tyre, fidanet tregojnë fidanishten e tyre, dhe peshqit detin, atëherë edhe yjet, gjithashtu, hedhin përpara syve të mendjes domosdoshmërinë e ekzistencës së burimit të tyre, farishtes, detit dhe lulnajës.

Meqenëse ndodhen formime e trajtëzime të ndryshme në Botën sipër nesh dhe rregulla të ndryshme shihen të jenë në fuqi nën kushte të ndryshme, edhe qiejt të cilët janë burimi i atyre rregullave gjithashtu janë të ndryshëm. Dhe meqenëse ashtu si tek njeriu që ndodhen aftësi jolëndore përveç trupit të tij, si mendja, zemra, shpirti, imagjinata dhe kujtesa, sigurisht, në botën, e cila është në formën e një njeriu të madh, dhe në univers, që është pema e frutit të njeriut, ndodhen edhe botëra të tjera përveç botës trupore -fizike. Dhe gjithashtu ndodhen qiej për çdo botë, duke filluar nga bota e tokës deri tek bota e Parajsës.

Dhe në lidhje me melekët ne themi këtë: Globi tokësor i cili është me përmasë mesatare midis planetëve, i vogël dhe i dendur midis yjeve, qëniet e gjalla e të vetëdijshme, më të vlefshmet midis qënieve, gjenden në numëra të pallogaritshëm në të. Atëherë, sigurisht, yjet, të cilët janë si kështjella të zbukuruara dhe pallate të bukur të krahasuara me tokën e cila është si një shtëpi e errët, dhe qiejt, të cilët janë si detet e yjeve, do të jenë vendbanimet e melekëve dhe e qënieve shpirtërore, të cilët janë të vetëdijshëm, të gjallë, jashtëzakonisht të shumtë dhe prej llojeve të ndryshëm.

Meqenëse në komentin tim të titulluar ***"Shenjat e Mrekullisë",*** edhe ekzistenca, edhe shumësia e qiejve janë provuar në mënyrë vendimtare në paragrafin e vërsetit.

ثُمَّ اسْتَوَى اِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّيهُنَّ سَبْعَ سَموَاتٍ

"Pastaj Ai drejtoi qëllimin drejt qiejve duke i bërë ata shtatë qiej."[592]

Dhe meqenëse ne e kemi provuar ekzistencën e melekëve me pakundërshtueshmërinë e dy edhe dy bëjnë katër, në Fjalën e Njëzet e Nëntë, ne i konsiderojmë ato të jenë të mjaftueshme dhe e presim shkurt diskutimin këtu.

Shkurtazi*:* Kërkohet nga urtësia dhe nga arsyeja se qiejt janë formuar nga eteri, se ato janë burim i energjive të holla si elektriciteti, drita, nxehtësia dhe graviteti, dhe se në përputhje me hadithin اَلسَّمَاءُ مَوْجٌ مَكْفُوفٌ *"qiejt janë valë të përmbajtura",* ato janë të volitshëm për lëvizjen e yjeve dhe planetëve. Gjithashtu kërkohet që nga مَجَرَّةُ السَّمَاءِ *Rruga e qumështit deri tek planeti më i afërt me ne,* duhet të përbëhen nga shtatë nivele në gjendje e formime të ndryshme, dhe se çdo nivel, çdo botë, nga bota e tokës për tek bota e ndërmjetme (Berzah), bota e shëmbëllesës dhe deri tek bota e Ahiretit, duhet të jetë një qiell, si një çati për një botë tjetër.

Gjithashtu më erdhi në mendje: O ateist! Ti thua: "Njeriu është i aftë vetëm të ngjitet në lartësinë e një ose dy kilometrave me njëmijë vështirësi nëpërmjet aeroplanit. Atëherë si mundet që një njeri të përshkojë me trupin e tij një distancë që normalisht do të merrte mijëra vite dhe pastaj të kthehej aty ku erdhi brenda pak minutave?"

Ne i përgjigjemi kësaj: Sipas shkencës suaj, një trup i rëndë si toka me rrotullimin e saj vjetor përshkon një distancë afërsisht njëqind e tetëdhjetë e tetë orë në një minutë. Domethënë, për një vit toka mbulon, përshkon, afërsisht distancën e njëzet e pesë mijë viteve. Atëherë, a nuk do të ishte i mundur që Ai i Gjithëfuqishëm dhe i Gjithëlavdishmi i Vetëm i Cili shkakton lëvizjen e saj të rregullt dhe që

[592] Kur'an, 2: 29

e rrotullon atë si një gurë në një bahe që ta sjellë një njeri tek Arshi? Dhe a nuk mundet ajo urtësi e cila i shkakton trupit të tokës, i cili është shumë i rëndë, të udhëtojë përreth diellit, ashtu si një dervish mevlevi-nëpërmjet një ligji Hyjnor i njohur si graviteti i diellit, ta ngrejë lartë trupin njerëzor, si vetëtimë, tek Froni i të Gjithëmëshirshmit të vetëm nëpërmjet gravitetit të mëshirës së Atij të Gjithëmëshirshmi dhe nëpërmjet tërheqjes së dashurisë së Diellit të Parapërjetësisë.

Përsëri më erdhi në mendje se: Ti do të thoje: "Atëherë në rregull, ai mund të ngjitet në qiell, por përse u ngjit atje? Dhe çfarë domosdoshmërie ishte për ngjitje? A nuk i mjaftonte atij të ngjitej vetëm me zemrën e tij dhe me shpirtin e tij, ashtu si evlijatë e drejtë?"

Ne themi si përgjigjje:

Meqenëse Krijuesi i Gjithëlavdishëm deshi të shfaqte shenjat e Tij më të mëdha të cilat qëndrojnë si në aspektet e jashtme të gjërave, po ashtu edhe në aspektet e tyre të brendshme, dhe për t'i bërë punishtet dhe burimet e universit shfaqje për t'u parë me ngulm, dhe për të treguar rezultatet e veprave të njeriut në Ahiret, do të ishte e domosdoshme t'i merrte së bashku me zemrën e tij dhe shpirtin aq larg deri tek Froni, sytë e Muhammedit a.s.m., të cilët ishin si çelësi për botën e objekteve të dukshme, dhe veshët e tij, të cilët kapën shenjat në botën e tingujve. Dhe për më tepër, kërkohet nga urtësia dhe arsyeja që Krijuesi i Gjithëlavdishëm duhet ta merrte aq larg deri tek Froni i Vet trupin e tij të bekuar, i cili ishte si makina e shpirtit të tij duke përfshirë shumë gjymtyrë, aparatura e pjesë përbërëse, nëpërmjet të cilave të kryhen detyrat e tij.

Ashtu si në Parajsë që urtësia Hyjnore e bën trupin shok për shpirtin, sepse trupi është ai që nëpërmjet të cilit kryhen detyrat e adhurimit, dhe është mjeti i kënaqësive të panumërta dhe i dhimbjeve, po kështu edhe ai trup i bekuar, gjithashtu, do ta shoqërojë shpirtin. Meqenëse trupi shkon në Parajsë bashkë me shpirtin, do të ishte urtësi e pastër që Ai duhet ta bënte trupin e bekuar të Muhammedit a.s.m. shok për personin e tij, i cili u ngjit tek Sidreti el Munteha, *Pema Lotë*, e skajit më të largët, e cila është trungu i Xhennetit Me'va.

Përsëri më erdhi në mendjen time se: Ti do të thoje: "Sipas arsyes, a nuk është e pamundur të përshkohet një distancë prej mijëra vitesh në disa minuta?"

Ne do t'i përgjigjeshim: Lëvizjet në veprat e ndryshme të artit të Krijuesit të Gjithëlavdishëm ndryshojnë në shkallën më të lartë. Për shembull, është e mirënjohur se sa të ndryshme janë shpejtësitë e dritës, të elektricitetit, të shpirtit, të imagjinatës dhe të tingujve... Dhe ashtu siç është e vërtetuar nga shkenca, shpejtësia e lëvizjes së planetëve të ndryshme janë aq të ndryshme saqë habisin mendjet. Atëherë si do të dukej lëvizja e trupit të tij të hollë, i cili ndoqi shpirtin e tij të lartësuar gjatë Mi'raxhit, në kundërshtim me arsyen? Për më tepër, ndonjëherë ndodh që duke qenë në gjumë për dhjetë minuta ti u je nënshtruar gjend-jeve të ndryshme që kanë barasvlerën e një viti në kohë zgjimi. Madje në qoftë se Fjalët e folura të dëgjuara gjatë një ëndrre në një minutë do të grumbulloheshin bashkë, për to për t'u folur e dëgjuar në botën e zgjimit do të ishte e domosdoshme një ditë ose më shumë.Atëherë, një periudhë e vetme kohe në lidhje me dy persona, mund të jetë si një ditë për njërin nga ata të dy, dhe si një vit për tjetrin.

Merre në konsideratë kuptimin e kësaj nëpërmjet një krahasimi: Le të imagjinojmë ekzistencën e një sahati i cili mat shpejtësinë e lëvizjeve të një njeriu, të një predheje, tingulli, drite, elektriciteti, shpirti dhe imagjinate. Në këtë sahat ndodhen dhjetë akrepa. Njëri tregon orët, ndërsa një tjetër numëron minutat në një sferë gjashtëdhjetë herë më të madhe se sa e para, dhe një akrep tjetër numëron sekondat në një sferë gjashtëdhjetë herë më e madhe se sa e mëparshmja... Ndërsa të tjerët secili numëron në mënyrën më të rregullt thyesat në zvogëlim deri tek një e dhjeta e një sekondi, secili duke u rrotulluar rregullisht në një sferë gjashtëdhjetë herë më e gjërë se sa ajo e mëparshmja, dhe kështu me radhë; Le të supozojmë se sfera e akrepit që numëron orët të jetë me përmasën e sahatit tonë të dorës, atëherë akrepi që numëron të dhjetat e një sekondi duhet të kishte përmasën e një orbite vjetore të tokës, ose madje edhe më të gjërë.

Tani le të supozojmë se ndodhen dy njerëz. Njëri nga ata të dy sikur ka hipur mbi akrepin e orëve dhe shikon përreth sipas lëvizjeve të tij, ndërsa tjetri ka hipur në akrepin i cili numëron të dhjetat e një sekondi dhe shikon përreth tij. Atëherë, ndryshimi i gjërave që shikojnë dy personat në të njëjtën periudhë kohe është shumë i madh,

është aq i madh si krahasimi midis orës sonë të dorës dhe orbitës vjetore të tokës.

Kështu, meqenëse koha është si një ngjyrë, një hije, ose si një shirit i lëvizjes, atëherë një rregull që është në fuqi në lëvizje është gjithashtu në fuqi në kohë. Dhe kështu, megjithëse gjërat që ne i shikojmë në periudhën e një ore do të ishin të barabarta në sasi me ato që shikon një individ i vetëdijshëm i cili ka hipur në akrepin e orës së një sahati, dhe ashtu si dikush që ka hipur tek akrepi i cili numëron të dhjetat e një sekondi, Profeti më i Nderuar Muhammed a.s.m. i hipi Burakut të ndihmës Hyjnore dhe në të njëjtën hapësirë kohe, në atë orë të përcaktuar, si vetëtima, përshkoi të gjitha sferat e mundësive, shikoi çudirat e aspekteve të jashtme të gjërave dhe të aspekteve të brendshme, u ngjit tek pika e sferës së domosdoshmërisë, u nderua me bisedimin Hyjnor dhe u favorizua me shikimin e bukurisë Hyjnore, mori Dekretin Hyjnor dhe u kthye tek detyra e tij.

Ishte e mundur që kjo të ndodhte, dhe vërtet ndodhi.

Përsëri më erdhi në mendje se: Ti do të thoje: "Po, kështu ajo mund të ndodhë, është e mundur, Por çdo gjë e mundur nuk ndodh, apo jo? A ka ndonjë gjë tjetër të ngjashme me këtë që të mund të pranohej? Si është e mundur që ndodhja e diçkaje, për të cilën nuk ka raste të ngjashme, të vendoset e të përcaktohet vetëm nëpërmjet mundësisë?"

Ne do t'i përgjigjeshim: Ndodhen aq shumë shembuj të ngjashëm me Mi'raxhin saqë ato nuk mund të llogariten. Për shembull, gjithkush posedon shikim që mund të ngjitet me sytë e tij nga toka tek planeti Neptun për një sekondë. Gjithkush që ka njohje mund të shkojë me mendjen e tij duke hipur në ligjet e astronomisë dhe udhëton matanë yjeve në një minutë. Gjithkush që ka besim, duke e hipur mendimin e tij mbi veprimet e namazit dhe mbi shtyllat e faljeve të detyruara, nëpër-mjet një lloji Mi'raxhi,e lë prapa universin dhe shkon aq larg deri tek prania Hyjnore. Gjithkush që shikon me zemrën e tij dhe çdo shenjtor i plotë, nëpërmjet udhëtimit të tij shpirtëror, mund të përshkojë dyzet ditë Fronin Hyjnor në sferën e Emrave dhe të Atributeve Hyjnore.

Madje, disa persona si Shejh Gejlani dhe Imam Rabbani, me vërtetësi përmendën ngjitjet -mi'raxhet- e tyre shpirtërore aq larg deri tek Arshi, të cilat zgjatën një minutë. Dhe, për më tepër, ndodhet ardhja dhe shkuarja e melekëve, të cilët janë trupa të ndritshëm, nga Froni Hyjnor për në tokë dhe nga toka tek Froni në një periudhë të shkurtër kohe. Edhe njerëzit e Parajsës ngjiten tek kopshtet e Parajsës nga fusha e ringjalljes në një hapësirë të shkurtër kohe. Me siguri, kjo sasi prej shembujsh të shumtë demonstron se është urtësi e pastër, krejtësisht e arsyeshme dhe një ndodhi rreth të cilës nuk mund të ketë asnjë dyshim, se personi i Muhammedit a.s.m., i cili është shkëlqesia e të gjithë evlijave, udhëheqësi i të gjithë besimtarëve, prijësi i njerëzve të Parajsës, dhe është i pranuar nga të gjithë melekët, padyshim për Të do të ndodhte një Mi'raxh i cili do të ishte mjeti i udhëtimit shpirtëror, dhe se ai do të ishte në një formë të përshtatshme me rangun e tij.

* * *

PARIMI I TRETË

Cila është urtësia ose qëllimi i Mi'raxhit?

Përgjigjja: Urtësia e Mi'raxhit është aq e lartësuar sa që mendimi njerëzor nuk mund ta perceptojë e ngërthejë atë. Ai është aq i thellë sa që mendimi njerëzor nuk mund ta arrijë atë, dhe është aq i hollë dhe i bukur sa që mendja nuk mund ta shohë vetë atë. Por edhe në qoftë se realitetet e shembujve të urtësisë në Mi'raxh nuk mund të ngërthehen e perceptohen, ekzistenca e tyre mund të bëhet e njohur nëpërmjet disa treguesve, siç vijon:

Me qëllim që të demonstrojë dritën e Unitetit të Tij dhe manifestimin e Njësisë së Tij në këto nivele të shumësisë, Krijuesi i Universit mori një individ të shquar i cili do të përfaqësonte të gjitha krijesat nga nivelet më të largëta të shumësisë për tek burimi i Unitetit nëpërmjet një Mi'raxhi që ishte si një hallkë -një lidhje. Dhe atje, duke iu adresuar atij si përfaqësuesit të të gjitha qënieve të vetëdijshme, Ai i shpjegoi atij qëllimet Hyjnore, dhe i bëri ato të njohura nëpërmjet tij, dhe vëzhgoi nëpërmjet shikimit të tij të ngulmuar bukurinë e artit të Tij dhe plotësi-met e Hyjnisë së Tij në pasqyrat e krijesave të Tij, dhe i shkaktoi atij që t'i vëzhgonte ato. Për më tepër, sipas dëshmisë së veprave të Tij, Krijuesi i botëve zotëron një bukuri të pafundme dhe një plotësim të tillë. Të dyja ato, bukuria dhe plotësimi, janë të dashura për vetveten. Meqenëse kjo është kështu, Zotëruesi i asaj bukurie dhe i atij plotësimi ka një dashuri të pafundme për bukurinë dhe për plotësimin e Tij. Ajo dashuri e pafundme e Tij është e dukshme në shumë mënyra të ndryshme në veprat e Tij të artit. Ai i do veprat e Tij të artit sepse Ai shikon bukurinë dhe plotësimin brenda tyre. Midis veprave më të dashura e më të larta të artit janë qëniet e gjalla. Dhe më të dashurat midis qënieve të gjalla janë qëniet e vetëdijshme. Dhe me arsyen e gjithëpërfshirjes së tyre, më të dashurat midis qënieve të vetëdijshme gjenden midis qënieve njerëzore. Individi më i dashur midis qënieve njerëzore është ai i cili ka zhvilluar më plotësisht potencialin, mundësinë e tij dhe brenda tij ka shfaqur modelet e plotësimeve të manifestuara në të gjitha krijesat dhe të shpërndara midis tyre.

Kështu, me qëllim që të shikohen në një pikë dhe në një pasqyrë të gjitha shumëllojshmëritë e dashurisë së Tij të shpërndara nëpër të gjitha krijesat, dhe për të shfaqur, nëpërmjet misterit të Njësisë së Tij, të gjitha shumëllojshmëritë e bukurisë së Tij, Krijuesi i qënieve do të merrte një person, i cili është tek shkalla e të qënit një frut i ndritshëm i pemës së krijimit dhe zemra e të cilit është si një farë që përmban të vërtetat thelbësore të asaj peme, dhe që do të demonstronte dashurinë për atë individ i cili përfaqëson universin nëpërmjet një Mir'axhi që është si një pe i ndritshëm lidhës midis farës dhe frutit, domethënë, midis origjinës e cila është fara, dhe fundit, i cili është fruti, Ai do ta tërheqë atë për tek prania e Tij, dhe do ta nderojë atë me shikimin e bukurisë së Tij, dhe me qëllim që ta bëjë atë t'ua përphapë urtësinë e shenjtë të tjerëve, Ai do ta favorizonte atë me Fjalën e Tij dhe do t'i besonte atij dekretin e Tij.

Me qëllim që ta shikojmë këtë urtësi të lartë, ne do ta vëzhgojmë atë nëpërmjet teleskopit të ***"dy krahasimeve"***:

Krahasimi i parë: Ashtu siç është shpjeguar me hollësi në tregimin e krahasimit tek Fjala e Njëmbëdhjetë: Le të supozojmë se ndodhej një mbret i shquar i cili kishte thesare të mëdha dhe në ato thesare gjendeshin shumëllojshmëri xhevahiresh. Ai kishte shumë dhunti në profesione e mjeshtëri të çuditshme, kishte njohuri gjithëpërfshirëse për arte të panumërta të çuditshme dhe dituri dhe njohje në shkenca të panumërta mahnitëse. Dhe në përputhje me misterin se çdo pronar bukurie e plotësimi dëshiron edhe t'i shohë, edhe t'i shfaqë bukurinë dhe plotësimin e tij, natyrisht ai mbret me aftësi të lartë mjeshtërore, gjithashtu do të dëshironte të hapë një ekspozitë dhe të paraqesë shfaqjet brenda saj, me qëllim që të nxjerrë në dritë e t'u tregojë shikimeve të njerëzve madhështinë e sovranitetit të Tij, dhe për të shfaqur edhe shkëlqimin e pasurisë së Tij, çudirat e artit të Tij dhe mrekullitë e njohjes së Tij. Ai deshi ta bënte këtë me qëllim që Ai të mund të shikonte bukurinë e vet të palëndët -jomateriale- dhe plotësimin e vet në dy drejtime. I pari ishte që Ai vetë të mund të shikonte me sytë e vet, të cilët ishin në dijeni për realitetin, ndërsa tjetri ishte me qëllim që ai të mund t'i shikonte nëpërmjet shikimit të të tjerëve.

Si një rrjedhojë e kësaj urtësie, ai nisi të ndërtojë një pallat madhështor e të gjërë. Ai e ndau atë me madhështi në apartamente dhe

banesa. Ai e zbukuroi atë me çdo lloj thesari të stolisur me xhevahire nga arkat e tij, dhe e zbukuroi atë me artet më të bukura dhe më madhështore të punuara nga dora e tij. Ai e sistemoi atë me përpunimin e hollësinë më të madhe të njohjes dhe të shkencës së tij, dhe e zbukuroi atë dhe e plotësoi me veprat e mrekullueshme të diturisë së tij. Pastaj, ai shtroi tryeza me shumëllojshmëri mirësish dhe me ushqimet më të shijshme të përshtatshme për secilin grup dhe përgatiti një gosti të përgjithshme. Pastaj me qëllim që të shfaqë plotësimet për nënshtetasit e Tij, Ai u bëri ftesë atyre për tek gostia dhe për të shikuar plotësimet e Tij.

Atëherë Ai e caktoi njërin prej tyre si lajmëtarin më të nderuar, midis Tij dhe atyre, dhe i dha rangun më të lartë të përgjithshëm, dhe e ftoi atë për tek Ai duke kaluar nga nivelet dhe nga banesat më të ulëta për tek ato më të larta, duke u ngjitur sferë pas sfere në nivelet njëri pas tjetrit. Dhe duke i treguar atij punishtet dhe makineritë e atij arti të mrekullueshëm të Tij dhe depot për prodhimet duke ardhur nga poshtë, Ai e solli atë duke ia treguar deri tek sfera e Tij e veçantë dhe tek apartamenti privat. Atje, e nderoi atë duke i treguar atij Personin (Veten) e Tij të bekuar që ishte burimi i të gjitha atyre plotësimeve dhe duke e marrë atë tek prania e Tij. Ai e njoftoi atë për natyrën e vërtetë të pallatit dhe për plotësimet e Tij. Ai e caktoi atë si udhëzues për spektatorët e tjerë dhe e dërgoi prapë me qëllim që t'u përshkruajë njerëzve Autorin e pallatit nëpërmjet përmbajtjeve, brendive, skalitjeve dhe që ai t'i lajmëronte ata të cilët hyjnë në pallat për kuptimet aluduese të skalitjeve brenda tij, se çfarë shprehnin veprat e artit, dhe çfarë skalitjesh harmonike e të përpjesëtuara dhe çfarë veprash arti ishin në brendësinë e tij, dhe si ato i tregonin plotësimet dhe mjeshtëritë e Pronarit të pallatit.

Dhe kështu që ai t'u mësonte atyre sjelljen korrekte dhe formalitetet në shikimin e ekspozitës dhe për t'u përshkruar protokollet dhe ceremonitë të cilat ishin në përputhje me kënaqësinë dhe dëshirat e mbretit të ditur e mjeshtër, i cili nuk u pa. Pikërisht në të njëjtën mënyrë, وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى *"Dhe All-llahut i takon krahasimi më i lartë",* Autori i Gjithëlavdishëm, i Cili është Mbreti i Para dhe i Paspërjetësisë, deshi të shohë e t'i shfaqë plotësimet e Tij të pafundme dhe bukurinë e Tij të pakufishme. Kështu Ai e bëri këtë botë në një

mënyrë të tillë, sa që çdo qënie i shpreh plotësimet e Tij me gjuhë të panumërta dhe e tregon bukurinë e Tij me shumë shenja. Universi tregon nëpërmjet të gjitha qënieve të Tij se sa shumë thesare të fshehura jomateriale ndodhen në secilin prej Emrave të Tij të Bukur dhe sa shumë hollësi të mbuluara gjenden në secilin prej Titujve të Tij të shenjtë. Dhe Ai e tregon këtë në një mënyrë të tillë saqë qysh nga koha e Ademit, të gjitha shkencat së bashku me të gjitha ligjet e tyre janë të mangëta për të arritur në atë se çfarë mrekullish e treguesish përmban libri i universit. Por nga ai libër është lexuar vetëm se një përqindje e vogël e kuptimeve dhe e shenjave të cilat pohojnë e tregojnë Emrat Hyjnorë dhe plotësimet Hyjnore.

Kështu, urtësia e të Gjithëlavdishmit të Bukurisë, Hirploti i Lavdisë dhe Krijuesi Zotërues i Bukurisë, i Cili e hap këtë pallat të botës sikur të ishte një ekspozitë me qëllim që të shohë e të tregojë bukurinë e Tij jolëndore dhe plotësimet, kërkon që Ai duhet ta njoftojë dikënd për kuptimin e shenjave të pallatit, me qëllim që ato të mos mbeten kot e pa dobi për qëniet e vetëdijshme në tokë. Urtësia e Tij kërkon që Ai duhet t'i shkaktojë njërit prej tyre të udhëtojë nëpër botët më të larta, të cilat janë burimet e çudirave në pallat dhe janë thesaret e rezultateve të tyre; që Ai ta ngrejë atë mbi të gjithë të tjerët, ta nderojë atë me praninë e Tij të afërt, dhe ta bëjë atë të ngjitet në botët e Ahiretit, dhe t'i besojë atij detyra të shumta, të tilla si mësues për të gjithë robët, si lajmëtar për Sovranitetin e Hyjnisë së Tij, njoftues i atyre gjërave që e kënaqin Atë, shpjegues i shenjave të krijimit në pallatin e botës; që Ai të shënojë spikatjen, dallimin e tij duke i dhënë dekorimet e mrekullive, dhe duhej të bënte të njohur nëpërmjet një dekreti si Kur'ani se ai person është interpretuesi personal, i vërtetë i të Gjithëlavdishmit të vetëm.

Dhe kështu, nëpërmjet shembullit, ne kemi demonstruar me anë të teleskopit të këtij krahasimi një ose dy prej shembujve të urtësisë në Mi'raxh. Urtësitë e tjera mund të krahasohen në të njëjtën mënyrë...

Krahasimi i dytë: Në qoftë se një person i ditur dhe mjeshtër do të hartonte e shkruante një libër të mrekullueshëm, dhe në çdo faqe të librit të ishin aq shumë të vërteta sa të mbushnin njëqind libra, dhe në secilin nga rreshtat e tij të ishin aq shumë kuptime të holla, aq sa të mbushnin njëqind faqe, dhe në secilën nga shkronjat e tij të shpreheshin aq shumë kuptime sa do të mbushnin njëqind fjalë, dhe në

secilin nga kuptimet dhe nga të vërtetat e librit të shikoheshin dhe tregoheshin plotësimet jolëndore të atij shkrimtari të mrekullueshëm, ai sigurisht nuk do ta linte një thesar të pashtershëm të tillë, të mbyllur e kështu pa dobi. Ai sigurisht që do t'ua mësonte atë disa të tjerëve me qëllim që një libër i tillë i vlefshëm të mos mbetej pa kuptim e kot; dhe kështu që plotësimet e tij të fshehura të bëhen të dukshme dhe të gjejnë plotësimin e tyre, dhe bukuria e tij jolëndore të shihet, që të ishte i dashur dhe që ta bënte veten e tij të dashur. Për më tepër, ai do ta bënte dikë që të kalonte përmes atij libri të mrekullueshëm nga faqja e parë deri tek e fundit, pra t'i dilte librit në fund, dhe t'ia mësonte atij kuptimet dhe të vërtetat e tij me qëllim që pastaj personi në fjalë t'ua mësonte ato të tjerëve.

Dhe pikërisht në të njëjtën mënyrë, me qëllim që të shfaqë plotësimet e Tij, bukurinë e Tij, dhe të vërtetat e Tij, Skalitësi i Parapër-jetësisë e ka shkruar universin në një mënyrë të tillë saqë të gjitha qëniet shprehin dhe pohojnë plotësimet e Tija të pafundme, Emrat e Tij dhe Atributet së bashku me faqet e panumërta dhe aspektet e tyre.

Natyrisht, në qoftë se kuptimi i një libri mbetet i panjohur, vlera e tij do të ulej në asgjë. Por një libër i tillë si universi që secila fjalë e të cilit përfshin mijëra kuptime nuk mund ta humbasë vlerën e tij e të shkonte më kot. Meqenëse, shkruesi i librit sigurisht që do ta bënte të njohur atë dhe do t'ia shpjegonte një pjesë të tij secilit grupi në përputhje me kapacitetin dhe aftësinë e tij; dhe Ai do ta instruktonte në të gjitha përmbajtjet e librit individin i cili ka shikimin më të gjërë e më gjithë-përfshirës, vetëdijen më universale dhe aftësinë më të madhe; Urtësia kërkon që Ai do ta merrte individin në udhëtimin më të lartë me qëllim që t'i mësonte atij përmbajtjet e brenditë e një libri të tillë dhe të vërtetat e tij universale. Domethënë, Ai do t'i shkaktonte atij të udhëtojë nga pjesa më e skajshme e niveleve të shumësisë, e cila është faqja e parë, për tek sfera e Njësisë Hyjnore, e cila është faqja e fundit. Kështu, nëpërmjet këtij krahasimi, deri diku ti mund të shikosh shembujt e lartë të urtësisë në Mi'raxh.

Tani, ne do të marrim në konsideratë ateistin i cili është në pozitën e dëgjuesit, dhe duke dëgjuar zemrën e tij, ne do të mësojmë se në çfarë gjendje është ajo. Dhe kështu më erdhi në mendje se zemra e tij do të thonte:

"Unë kam filluar të besoj në të tani, por akoma nuk mund ta kuptoj atë mirë. Unë kam edhe tre vështirësi më të rëndësishme:

E para: Përse ky Mi'raxh Madhështor është i veçantë për Muhammedin Arab a.s.m.?

E dyta: Si ai profet është bërthama e këtyre qënieve në univers? Dhe ti thua që universi u krijua nga drita e tij, dhe se ai gjithashtu është fruti i tij më i skajshëm dhe më i ndritshëm. Çfarë do të thotë kjo?

E treta: Në shpjegimet e tua lart, ti thua se Ai e bëri Mi'raxhin me qëllim që të ngjitej tek bota qiellore dhe të shikojë makinerinë dhe punishtet e veprave të artit që duhet të gjenden në botën e tokës dhe thesaret e rezultateve të tyre. Çfarë do të thotë kjo?"

Pyetje: Përse u veçua Muhammedi Arab a.s.m. me këtë Mi'raxh të madh?

Përgjigjja: Vështirësia jote e parë: Në Tridhjet Fjalët e kaluara ato janë shpjeguar hollësisht, Kështu ne do të tregojmë këtu vetëm një Tregues të përmbledhur në formën e një indeksi të shkurtuar për plotësimet e Profetit a.s.m. dhe për treguesit e Profetësisë së Tij dhe se Ai ishte më i merituesmi për këtë mi'raxh të madh. Ai ishte siç vijon:

Së pari: Pavarësisht shtrembërimeve të shumta në tekstet e librave të shenjta, si në Teurat, Inxhil e Zebur (Psalmet) gjatë shekujve, një dijetar i saktë si Husejn Xhisri nxori njëqind e katërmbëdhjetë sihariqe duke treguar profetësinë e Muhammedit a.s.m. të cilat ai i shpjegoi në veprën e tij "Risale-i Hamidije".

Së dyti: Është vërtetuar historikisht se ndodheshin shumë parashikime duke u raportuar saktësisht që njoftuan profetësinë e Muhammedit a.s.m. si dy falltorët e famshëm *Shik* dhe *Satih* pak përpara misionit të Tij Profetik dhe njoftuan faktin se Ai do të ishte Profeti i ahirzamanit -kohës së fundit-.

Së treti: U shfaqën qindra ndodhi të jashtëzakonshme të mirënjohura në histori, të quajtura *"irhasat"*, domethënë shenja duke paralajmë-ruar njerëzit për një Profet të ardhshëm; si për shembull, në natën e lindjes së Muhammedit a.s.m. idhujt e Qabesë u rrëzuan prej

vendeve të tyre dhe pallati i famshëm *Ejvani i Kisras së Persisë* u trondit.

Së katërti: Historia dhe biografia e Profetit a.s.m. tregojnë se Ai ngopi e shuajti etjen e një ushtrie me ujë duke vërshuar nga gishtërinjtë e Tij, se në prani të një xhemati të madh në xhami, një trung i thatë, tek i cili mbështetej Profeti a.s.m., rënkoi si një deve për shkak se po ndahej prej Tij kur Ai ngjitej në minber -predikatore-, dhe se Ai dallohej me mijëra mrekulli të dëshmuara nga vërsetet e Kur'anit, të tilla si: وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ *"Dhe Hëna u ça më dysh",* duke iu referuar çarjes në dysh të hënës dhe të verifikuara nga ata të cilët i hetuan ato.

Së pesti: Kushdo që merr në konsideratë faktet dhe është i drejtë e i paanshëm, nuk mund të ngurrojë për të rënë dakord, ashtu siç është rënë dakord me unanimitet, njëlloj nga miqtë e armiqtë, se cilësitë e mira morale gjendeshin në shkallën më të lartë në personalitetin e Tij, dhe se në përputhje me dëshminë e të gjithë trajtimeve të sjelljeve të Tij me njerëzit, me cilësitë dhe karakterin e shkëlqimit më të madh, të cilat ishin të dukshme në mënyrën që Ai kreu detyrat e Tij dhe njoftoi Fenë Islame, dhe, në harmoni me cilësitë e holla dhe me sjelljen e urdhëruar nga feja Islame, virtytet e lavdërueshme të rregullit më të lartë do të gjendeshin në Sheriatin që Ai solli.

Së gjashti*:* Siç aludohet në Treguesin e Dytë të Fjalës së Dhjetë, është një kërkesë e urtësisë që Hyjnia të shfaqet; dhe që kjo dëshirë e shfaqur Hyjnore takohet tek niveli më i lartë dhe në mënyrën më brilante nga adhurimi gjithëpërfshirës i kryer nga **Muhammedi** a.s.m. në prak-tikimin e fesë së Tij.

Gjithashtu, urtësia dhe e vërteta kërkojnë që Krijuesi i botës të shfaqë bukurinë e Tij në plotësimin e saj të jashtëm nëpërmjet asaj dëshire, dhe ai që i përshtatej asaj dëshire dhe që tregoi dhe e përshkroi bukurinë e Tij në formën më të plotë ishte, në mënyrë të vetëkuptueshme, Personaliteti i **Muhammedit** a.s.m.**.**

Muhammedi a.s.m. *gjithashtu*, domosdoshmërisht, ishte më i ploti i Cili shpalli të gjitha shkallët e Njësisë dhe që iu përgjigj Dëshirës së All-llahut të të gjitha botëve për shpalljen e Njësisë tek nivelet e shumicës.

Dhe siç tregohet nga bukuria e jashtme edhe në qëniet, dhe ashtu siç kërkohet nga e vërteta dhe urtësia, Pronari i gjithësisë dëshiron të shikojë e të shfaqë në pasqyra bukurinë e Tij esenciale të pafundme, dhe përsëri ishte e vetëkuptueshme se ***Muhammedi*** a.s.m.veproi si një pasqyrë dhe e tregoi atë bukuri në formën më rrezatuese, e deshi atë dhe i bëri edhe të tjerët ta donin.

Ai *gjithashtu*, në mënyrë të vetëkuptueshme, ishte më i madhi që bëri të njohur çfarë gjendet në thesaret e fshehura të Krijuesit në botën e padukshme, të cilat janë mbushur me mrekullitë më të çuditshme e me xhevahire shumë të vyer, dhe nëpërmjet tyre përshkruan e njofton plotësimet e Tij, përsëri ishte ***Muhammedi a.s.m.*** Ai i Cili i shfaqi, i përshkroi dhe i tregoi ato në formën më gjithëpërfshirëse.

Dhe meqenëse Krijuesi i universit e ka bërë atë në një mënyrë të tillë që Ai e stolis atë me zbukurime dhe i ka përfshirë krijesat e vetëdij-shme në të, që ata të mund të bëjnë udhëtime dhe ekskursione, që ta shqyrtojnë atë e të nxjerrin mësime, urtësia kërkon se Ai duhet të dëshirojë të bëjë të njohur kuptimet dhe vlerën e veprave të artit për ata që i vështrojnë dhe i hulumtojnë ato. Dhe ishte përsëri, në mënyrë të vetëkuptueshme, **Muhammedi a.s.m.** i Cili në përgjigje të kësaj dëshire të Krijuesit të Universit, nëpërmjet Kur'anit të gjithurtë, veproi si një udhëzues në mënyrën më gjithëpërfshirëse për xhindet dhe njerëzit, dhe në të vërtetë, edhe për qëniet shpirtërore e engjëjt.

Gjithashtu, Sundimtari i Gjithurtë i universit dëshiron, nëpërmjet një të Dërguari t'i bëjë qëniet e përgjegjshme të zgjidhin gjëegjëzën e errët që përmban synimin dhe qëllimin e ndryshimit dhe të transformimeve në univers dhe të shpjegojë enigmën e tre pyetjeve të ngatërruara:

- Nga erdhën qëniet?
- Ku do të shkojnë? dhe
- Çfarë janë ato?

Përsëri, në mënyrë të vetëkuptueshme, ishte **Muhammedi a.s.m.**, i Cili në përgjigjje të kësaj dëshire të Sundimtarit të Gjithurtë, përmes të vërtetave Kur'anore, sqaroi misterin dhe zgjidhi enigmën në mënyrën më të qartë e gjithëpërfshirëse.

Gjithashtu, Krijuesi i Gjithurtë i universit deshi të bëjë të njohur vetveten tek qëniet e përgjithshme nëpërmjet të gjitha artifakteve të Tij të bukura dhe për t'i bërë ata ta duan Atë përmes të gjitha mirësive të Tij të çmueshme, dhe me siguri për t'u bërë të njohur atyre, nëpërmjet një të Dërguari, dëshirat Hyjnore dhe çfarë do ta kënaqte Atë si përgjigje ndaj atyre mirësive; dhe përsëri, në mënyrë të vetëkuptueshme, ishte **Muhammedi a.s.m.** i Cili në përgjigjje të kësaj dëshire të Krijuesit të Gjithëmëshirshëm, nëpërmjet Kur'anit, i shpjegoi ato dëshira dhe ato gjëra që e kënaqin Atë me fjalë e vepra në formën më të lartë e më të përkryer.

Gjithashtu, meqenëse Krijuesi i të gjitha botëve i ka dhënë njeriut, i cili është fruti i universit, një gjendje gjithëpërfshirëse që rrethon universin dhe e ka përgatitur atë për adhurim të përgjithshëm, dhe meqenëse e sprovoi atë me gjymtyrët e tij të holla e me ndjenja që orientohen për tek shumësia dhe dynjaja, Krijuesi dëshiron me një udhëzues ta kthejë fytyrën e njeriut nga shumësia tek Njësia dhe nga e përkohshmja tek e përhershmja. Dhe përsëri, në mënyrë të madhërishme e të vetëkuptueshme, është **Muhammedi a.s.m.** i Cili në përgjigje të kësaj dëshire, nëpërmjet Kur'anit veproi si një udhëzues në mënyrën më të plotë e gjithëpërfshirëse dhe e realizoi detyrën Profetike në mënyrën më të plotë.

Kështu, midis qënieve, më eprore janë qëniet e gjalla, dhe midis gjallesave janë më superiorë qëniet e përgjegjshme; midis qënieve të përgjegjshme janë më superiorë qëniet e vërteta humane, dhe midis qënieve të vërteta humane –Ai që zbatoi detyrat e lartëpërmendura tek niveli më gjithëpërfshirës dhe në formën më të plotë, nuk ka dy-shim se Ai do të ngjitej me Mi'raxhin e Madh– deri në Kab-e Kav-sejn *"në afërsinë e dy harqeve ose më afër".* Dhe do të trokiste derën e lumturisë së përhershme, do të hapte thesarin e Mëshirës dhe do të shikonte të vërtetat e fshehura të besimit. Përsëri Ai Profet do të ishte.

Së shtati: Siç është e qartë në shikim, qëniet janë bërë të bukura me shkallën më të lartë të stolisjes së hollë e të zbukurimit. Dhe një stolisje e një zbukurim i tillë demonstrojnë qartë se Krijuesi i tyre ka një vullnet tej mase të fuqishëm për t'i bërë të bukur dhe ka një qëllim për t'i stolisur. Vullneti për të bërë të bukur e për të stolisur demonstron se Krijuesi, medoemos, zotëron një dëshirë të fortë dhe një

dashuri të shenjtë drejt artit të Tij, dhe midis qënieve, ai që shfaq plotësisht në vetveten e tij çudirat më të holla e gjithëpërfshirëse të artit, që i njohu ato, dhe i bëri ato dhe vetveten të njohura e të dashura, që vlerësoi bukuritë që gjenden tek qëniet e tjera, duke deklaruar: **Mashaall-llah!** "*Çfarë çudirash ka dashur Zoti"* dhe që ishte më i dashuri në shikimin e Krijuesit të Tij, sigurisht do të ishte Ai profet, **Muhammedi a.s.m..**

Kështu, Ai që deklaron: **Subhanall-llah** *"(E gjithë lavdia i takon All-lahut!),* **Mashaall-llah** *(Çfarë çudirash ka dashur All-llahu i Madhërishëm!),* **All-llahu Ekber** *(All-llahu është më i madhi!)"* përpara cilësive të holla e të bukura, që i shkëlqen qëniet dhe plotësimet e holla të cilat i ndriçojnë ato, që u shkakton qiejve të tingëllojnë, dhe i cili nëpërmjet melodisë së Kur'anit e bën universin të buçasë dhe përmes miratimit dhe vlerësimit të Tij, shqyrtimit të Tij, njoftimit, përmendjes së Emrave Hyjnorë, pohimit të Njësisë Hyjnore dhe që e sjell tokën dhe detin të joshura në mallëngjim e ekstazë; Ai përsëri në mënyrë të vetëkuptueshme, është **Muhammedi Alejhis-salatu ves-selam.**

Dhe kështu një Personalitet që sipas kuptimit të :

اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ *"Shkaku është si vepruesi"*, është thjesht e vërtetë e pastër dhe urtësi e plotë se Ai, në peshoret e të Cilit gjendet barasvlera e të gjitha veprave të mira të kryera nga Ummeti i Tij, që plotësimet shpirtërore të të Cilit marrin fuqi nga salevatet e të gjithë ummetit të Tij, dhe i Cili si rezultat i detyrave që Ai plotësoi në profetësinë e Tij, mori shpërblime shpirtërore dhe shkëlqime të pakufishme të Mëshirës Hyjnore dhe të dashurisë, do të avanconte nga shkalla e Mi'raxhit aq larg sa Xhenneti, tek Sidretul-Munteha, *Pema Lotë*, tek kufiri më i skajshëm, tek Froni Hyjnor, dhe tek Kabë Kavsejni "*distanca e dy harqeve ose më afër"*.

Vështirësia jote e dytë: O njeri që je duke dëgjuar! Kjo e Vërteta e Dytë që ti e bën të vështirë është aq e thellë dhe e lartë, saqë mendja as nuk mund ta arrijë atë, as nuk mund t'i afrohet asaj. Ajo vetëm mund të shihet me dritën e besimit. Ne këtu do të përpiqemi që të afrojmë më afër të kuptuarit diçka nga ajo e vërtetë e lartë nëpërmjet alegorisë dhe

krahasimit, të cilat ndihmojnë për një gjë të tillë dhe ajo është si më poshtë vijon:

Atëherë, kur universi shqyrtohet nga këndvështrimi i urtësisë, ai shikohet të mbajë kuptimin e një peme madhështore. Sepse, ashtu si një pemë që ka degë, gjethe, lule dhe fruta, po ashtu në këtë botë të ulët, e cila është një pjesë e pemës së krijimit, ndodhen elemente, të cilat janë si degët e saj; bimët dhe pemët, që janë si gjethet e saj; kafshët të cilat janë si lulet e saj; dhe njeriu, i cili shihet si fruti i saj. Për më tepër, Emri Hyjnor ***El Hakimu,*** *i Gjithurti*, kërkon që një ligj i Krijuesit të Gjithëlavdishëm që është në fuqi përgjithësisht tek pemët, të jetë gjithashtu në fuqi në pemën madhështore të krijimit. Meqenëse kjo është kështu, urtësia kërkon që pema e krijimit, gjithashtu të jetë e formuar nga një bërthamë, dhe një bërthamë e tillë të përmbajë esencat dhe parimet e botëve të tjera përbri botës fizike -trupore. Sepse fara themelore dhe origjinale e universit, e cila përfshin me mijëra nga botët e ndryshme, nuk mund të jetë kurrë një thërrime e një lënde të thatë të pajetë.

Meqenëse përpara pemës së universit nuk kishte pemë të të njëjtit lloj, atëherë gjithashtu është një kërkesë e Emrit, **El Hakimu**, *i Gjithurti*, që kuptimi dhe drita, të cilat janë si një burim dhe bërthamë për të, të visheshin me mantelin e një fruti në pemën e universit. Përsëri është një kërkesë e Emrit **El-Hakimu**, sepse një bërthamë nuk mund të mbetet përherë e zhveshur -e paveshur. Dhe meqenëse në fillimin e krijimit ajo nuk ishte e veshur me mantelin e një fruti, ajo sigurisht do të vishej me të në fund. Dhe meqenëse ai frut është njeriu, dhe meqenëse, siç u provua lart, fruti më i famshëm dhe rezultati më i lartë midis njerëzimit, i cili tërhoqi vëmendjen e të gjithëve dhe kufizoi tek personi i tij i bekuar shikimin e gjysmës së botës dhe të një të pestës së njerëzimit, dhe me cilësitë e tij morale dhe shpirtërore i shkaktoi botës ta marrin në konsideratë atë ose me ndjenjat e dashurisë e të respektit, ose nga çudia... nuk ka dyshim se drita, që ishte bërthama prej të cilës u formua universi, do të bëhej i veshur në trupësi në personin e tij dhe do të shfaqej në formën e një fruti përfundimtar, dhe Ai frut është **Personi i Muhammedit Alejhis-salatu ves-selam.**

O dëgjues! Mos e konsidero si të pamundur që ky univers i çuditshëm dhe madhështor është krijuar nga një esencë e pjesshme e një qënieje njerëzore! Sepse i Gjithëfuqishmi Madhështor që krijon një

pishë gjigante, e cila është një lloj bote, nga një farë me përmasën e një kokrre gruri, si nuk krijoka, apo të jetë i pafuqishëm për të krijuar universin nga **Drita e Muhammedit a.s.m.?** Meqenëse, ashtu si Pema e Tubasë, pema e universit i ka rrënjët e saj dhe trungun mbi degët poshtë, ndodhet një fije, një spango, e ndritshme lidhëse duke filluar nga niveli i frutit poshtë për tek vendndodhja e bërthamës origjinale. Kështu, Mi'raxhi është këllëfi dhe forma e asaj fije të ndritshme lidhëse; meqenëse e hapi Profeti a.s.m. atë rrugë, ai shkoi në të nëpërmjet shenjtërisë së tij, u kthye nëpërmjet profetësisë së tij, dhe e la derën të hapur, që ta ndjekin atë evlijatë e ummetit të tij, duke udhëtuar në atë rrugë të ndritshme me zemrën dhe shpirtin në hijen e Mi'raxhit të Profetit Muhammed a.s.m. dhe në përputhje me aftësitë e tyre , të ngjiten nëpër rangje të larta.

Gjithashtu, siç u provua më lartë, Krijuesi Madhështor e bëri universin dhe e stolisi në formën e një pallati për qëllimet e demonstruara në përgjigjen ndaj Vështirësisë së Parë. Meqenëse Muhammedi a.s.m. ishte boshti i të gjitha atyre qëllimeve, padyshim ai duhej të shikohej me favor e hatër nga Krijuesi para se të krijohej universi, dhe ai duhej të ishte marrësi i parë i shfaqjes së Tij xh.sh., sepse rezultati dhe fruti i një gjëje merret i pari në konsideratë. Domethënë, ekzistenca materiale vjen në fund, ndërsa kuptimi vjen i pari. Por, meqenëse Muhammedi a.s.m. ishte edhe fruti më i plotë, edhe boshti i vlerës së të gjitha atyre frutave, dhe aksi i shfaqjes së të gjitha qëllimeve, atëherë drita e tij duhej të merrte shfaqjen e parë të krijueshmërisë.

Vështirësia jote e tretë: Kjo është aq e shtrirë saqë ata si ne me mendje të ngushta nuk mund ta përfshijnë e ta perceptojnë atë. Megjithatë, ne mund ta shohim atë nga larg.

Po, në të vërtetë, punishtet jolëndore dhe ligjet universale të botës më të ulët janë në botët më të larta. Dhe frutet e veprimeve të xhindëve dhe të njerëzve, dhe rezultatet e punëve të të gjitha krijesave të panumërta në globin tokësor, i cili është një ekspozitë e veprave të artit, gjithashtu janë përfaqësuar në botët më të larta. Për më tepër, shumë shenja dhe dëshmia e shumë rrëfenjave tregojnë se veprat e mira do të marrin formën e frutave të Parajsës, ndërsa veprat e këqia do të marrin formën e një ushqimi të hidhur Ferri. Urtësia në krijim, dhe Emri Hyjnor **El-Hakimu**, *i Gjithurti*, e bëjnë të domosdoshme këtë, dhe treguesit e Kur'anit të gjithurtë e tregojnë këtë. Sigurisht

shumësia në faqen e tokës është aq e përhapur dhe krijimi është aq i degëzuar në një shkallë të madhe, saqë speciet e krijesave dhe llojet e qënieve të cilat gjenden në globin tokësor duke ndryshuar e mbushur gjithmonë tokën dhe duke u zbrazur prej saj i tejkalojnë shumë të gjitha qëniet e shpërndara gjithandej universit. Kështu, burimet dhe mineralet për këto të pjesshme, sigurisht janë ligje universale dhe shfaqje universale të Emrave Hyjnorë.

Ato ligje universale dhe ato shfaqje të përbotshme e gjithë-përfshirëse të Emrave të bukur janë deri diku të pastërta, të papërziera dhe të padiferencuara, dhe secila formon një qiell që është si një fron dhe një tavan i një bote dhe qendra e saj e drejtimit. Dhe njëra nga ato botëra është Xhenneti Me'va i cili është tek Sidre el Munteha, në limitin më të skajshëm. Është vërtetuar nga shpjegimet e dhëna nga Njoftuesi i Vërtetë i Lajmeve të Sigurta se tesbihatet -*lavdërimet dhe falënderimet*- në tokë marrin formën e frutave të asaj Parajse. Kështu, këto tre pika demonstrojnë se thesaret e rezultateve dhe e fruteve të prodhuara në tokë janë atje, në qiejt, dhe se të korrat dhe prodhimi i atyre rezultateve dhe frutat gjithashtu kthehen atje.

Mos thuaj o dëgjues: Si mund të bëhet një fjali ***El Hamdu lil-lah*** të cilën unë e shpreh në ajër, një frut i mishëruar e i trupëzuar i Parajsës?..

Sepse, ndonjëherë ndërsa ti shpreh një fjalë të mirë gjatë ditës në gjendje zgjimi, ajo mund të të shfaqet ty në ëndërr në formën e një molle të shijshme dhe ti e ha atë. Dhe ndonjëherë kur ti shpreh një fjalë të keqe, që e shpreh gjatë ditës, ti e gëlltit atë gjatë natës në ëndërr në formën e diçkaje të hidhur. Dhe në qoftë se shpif e përgojos, ti detyrohesh ta hash atë në formën e mishit të vdekur. Atëherë, fjalët e mira dhe fjalët e shëmtuara që ti thua në gjumin e kësaj bote, do t'i hash në formën e frutave në Botën e Ahiretit, e cila është bota e vetëdijes. Dhe kështu ti nuk duhet ta konsiderosh si të pamundur ngrënien e tyre.

PARIMI I KATËRT

Cilat janë frutet dhe dobitë e Mi'raxhit?

Përgjigjja: Ne do të përmendim vetëm pesë, nëpërmjet shembullit, prej më shumë se pesëqind frutave të Mi'raxhit, i cili ka kuptimin e Pemës Shpirtërorë të Tubasë.

FRUTI I PARË:

Ky frut i ka sjellë universit dhe njerëzimit një thesar dhe një dhuratë prej Dritës së parapërjetësisë dhe paspërjetësisë, që është të shikosh me sy të vërtetat e shtyllave të besimit, dhe të shohësh me sy melekët, Parajsën, Ahiretin dhe madje edhe të Gjithëlavdishmin e Vetëm. Ajo dritë i nxjerr të gjitha qëniet nga një gjendje imagjinare e të qënit të mjera, kalimtare, të turbulluara dhe të dëshpëruara, dhe nëpërmjet asaj drite tregon realitetin e tyre, i cili është se ato janë mesazhe të shenjta të të Përjetshmit të vetëm dhe pasqyra të bukura për të reflektuar bukurinë e Njësisë Hyjnore. Dhe ajo i ka bërë të gëzuar e të kënaqur të gjitha qëniet e vetëdijshme, madje ajo ka gëzuar të gjitha qëniet në univers.

Për më tepër, nëpërmjet kësaj drite dhe atij fruti, tregon se njeriu nuk është thjesht një qënie e çoroditur, e mjerë, e pafuqishme, e varfër, me nevoja të pafundme dhe me armiq të panumërt, i përkohshëm dhe i paqëndrueshëm, që është si gjendja e çudhëzimit, por, përkundrazi, nëpërmjet asaj drite dhe atij fruti të shenjtë, ai e shfaq njeriun në formën e tij të vërtetë, se ai është një mrekulli e Fuqisë së të Përjetshmit të Vetëm.. dhe krijesa e Tij që është në Modelin më të Bukur, dhe një kopje përmbledhëse prej mesazheve të të Përjetshmit.. marrësi perceptues i adhurimit të Mbretit të Parapërjetësisë dhe të Paspërjetësisë.. dhe robi i Tij i veçantë, admiruesi i plotësimeve të Tij; miku i Tij i dashur, dashur-uesi i mahnitur nga bukuria e Tij e shenjtë.. dhe mysafiri i nderuar tek Ai dhe i caktuar për Xhennetin e Tij të përjetshëm. Ai u ka dhënë të gjitha qënieve njerëzore, të cilat janë me të vërtetë qënie njerëzore, një gëzim të pafundmë dhe një mallëngjim të pafundmë.

FRUTI I DYTË:

Ky frut i ka sjellë xhindit dhe njeriut, si një dhuratë, themelet e Islamit, që në krye të tyre janë namazet e detyruara. Ato themele të cilat përfaqësojnë kënaqësitë e Mbështetësit, Sunduesit të Parapëjetësisë dhe të Paspërjetësisë, i Cili është Krijuesi i universit, dhe Mbështetësi i të gjitha botëve. Sepse të zbuluarit e gjërave që kënaqin Zotin xh.sh. është aq tërheqëse dhe sjell një lumturi të tillë saqë nuk mund të përshkruhet. Nuk ka dyshim se gjithkush dëshiron me një zell të etshëm që të dijë edhe sikur nga larg, se çfarë kërkon prej tij Mbreti i tij i Cili i ka dhënë mirësi atij, dhe mallëngjehet me pikëllim që të dijë se çfarë dëshiron prej meje i Gjithëfuqishmi dhe Mbreti Gjithëbujar, dhe në qoftë se do ta gjenin, sa shumë të lumtur do të ishin ata. Ai do të thonte me mallëngjim: **"Ah sikur vetëm të kisha ndonjë mjet komunikimi që të mund të flisja me atë Monark drejtpërdrejt. Ah sikur vetëm ta dija se çfarë dëshiron Ai nga unë. Ah sikur ta dija se çfarë do ta kënaqte Atë nga ajo që unë mund të bëj?"** Dhe kështu le ta kuptojë njerëzimi se sa e domosdoshme është të jesh i dëshiruar dhe i etur për të zbuluar dëshirat dhe kënaqësinë e Sunduesit. Sepse të gjitha qëniet janë në Kapjen e Fuqisë së Tij, dhe bukuria dhe plotësimet që gjenden në të gjitha qëniet janë veçse një hije e zbehtë në lidhje me bukurinë dhe plotësimet e Tij, prandaj në të gjitha gjendjet, njeriu i cili është në nevojë të ngutshme për Të në mënyra të shumta, merr numra të pallogaritshëm nga mirësitë e Tij.

Kështu, Muhammedi a.s.m., si një frut i drejtpërdrejtë i Mi'raxhit, dëgjoi me siguri të plotë se çfarë është ajo që e kënaq Mbretin e Parapërjetësisë dhe të Paspërjetësisë, i Cili është nga prapa shtatëdhjetë-mijë perdeve, dhe duke u kthyer, e solli atë si një dhuratë për njerëzimin.

Po, në të vërtetë, sa kureshtar është njeriu për të ditur gjendjet në Hënë. Në qoftë se dikush do të shkonte atje dhe do të kthehej duke sjellë lajme prej saj, çfarë vetëflijimi do të shfaqte ai; dhe në qoftë se ai do t'i kuptonte gjendjet atje, si do të mposhtej nga habia dhe kureshtja. Por hëna udhëton në pronën e një Pronari të një sundimi të tillë, saqë ajo rrotullohet rreth tokës si një mizë. Dhe toka fluturon –rrotullohet- rreth diellit si një flutur. Ndërsa dielli është një llambë midis mijëra llambave dhe vepron si një qiri në bujtinën e Atij Pronari të Gjithëlavdishëm të të gjithë sundimit.

Kështu, Muhammedi a.s.m. shikoi veprat dhe çudirat e artit dhe thesaret e mëshirës në botën e përhershme të Një të Gjithëlavdishmi të Vetëm të tillë si Ky, dhe u kthye dhe lajmëroi njerëzimin. Dhe kështu, në qoftë se njerëzimi nuk do ta dëgjonte këtë person me çudi të plotë, me kureshtje dhe dashuri, ti do të mund të kuptoje se sa në kundërshtim me arsyen dhe me urtësinë është qëndrimi i tyre.

FRUTI I TRETË:

Muhammedi a.s.m. shikoi thesarin e lumturisë së përjetshme, mori çelësin e tij, dhe e solli atë si një dhuratë për xhindët dhe njerëzit. Po, në të vërtetë, nëpërmjet Mi'raxhit, ai e pa Xhennetin me sytë e tij dhe shikoi shfaqjet e përjetshme të mëshirës së të Gjithëmëshirshmit të Vetëm Hirplot; ai kuptoi lumturinë e përjetshme me një siguri absolute e të plotë dhe solli si një dhuratë për xhindët dhe njerëzit lajmet e mira të ekzistencës së saj.

Dhe kështu, në qoftë se xhindët dhe njerëzit e mjerë e imagjinojnë vetveten dhe të gjitha qëniet të jenë në një situatë të regjur e të vuajtur prej një bote të paqëndrueshme midis goditjeve e turbullirave të zhdukjes dhe të ndarjes duke u derdhur në detin e kohës dhe lëvizjet e grimcave në detyrat e mosekzistencës dhe në ndarjen e përjetshme, atëherë nuk do të mund të përshkruhej se sa e vlefshme, dhe sa gazmore janë ato sihariqe -lajme të gëzueshme- në veshët e xhindëve dhe njerëzve kalimtarë, të cilët i pandehën vetvetet të jenë kështu të dënuar me asgjësim të përhershëm. Pastaj kuptoje vlerën e atij sihariqi! Në qoftë se do t'i thuhej një të dënuari me ekzekutim me varje, në momentin që është para litarit të varjes, se "Mbreti të ka falur ty, dhe përveç kësaj Ai të ka dhënë një pallat në afërsi të Tij, përfytyroje se çfarë gëzimi të madh do t'i shkaktonte kjo fjalë atij.

Atëherë mblidhe bashkë të gjithë atë gëzim e lumturi të tillë me numrin e xhindeve dhe të njerëzve dhe pastaj vlerësoje këtë sihariq.

FRUTI I KATËRT:

Ashtu siç e ngjëroi dhe e provoi frutin e shikimit të Bukurisë Hyjnore, po ashtu ai u solli xhindeve dhe njerëzve dhuratën e këtij fruti

duke qenë i arritshëm e i kapshëm nga të gjithë besimtarët. Ti mund të kuptosh nga krahasimi vijues se sa frut i kënaqshëm, i këndshëm dhe sa i ëmbël e i hollë është ai. Domethënë, çdo njeri që ka zemër të gjallë e perceptim të hollë, pa dyshim që do ta donte atë person që posedon bukuri, plotësim e mirëbërësi. Dhe se dashuria rritet në lidhje me shkallët e bukurisë, të plotësimeve dhe të mirëbërësisë; ajo arrin shkallën e adhurimit dhe përfundon tek dashuria që do të sakrifikonte edhe vetë jetën e saj. Për hir të një shikimi vetëm një herë të Atij që e ka një bukuri të tillë, ajo dashuri do të arrinte tek niveli që ajo do të sakrifikonte botën.

Por ama në lidhje me Bukurinë, Plotësimin dhe Mirëbërësinë e Zotit të Gjithëfuqishëm, bukuria, plotësimi dhe mirëbërësia në të gjitha qëniet nuk janë madje as si shkëndija të pakta të vockëla në krahasim me diellin. Domethënë, në qoftë se ti je një qënie e vërtetë njerëzore, ti do mund të kuptoje se sa frut i kënaqshëm e i hollë është ai, dhe çfarë lumturie e gëzimi do të sillte e ngjallte shikimi i Atij i Cili është i merituesshëm për dashuri të pakufishme, për mallëngjim të pafundmë, dhe për t'u shikuar pafundësisht në lumturinë e përjetshme.

FRUTI I PESTË:

Qënia e njeriut si më i çmuari i universit, krijesa e nderuar dhe i dashuri i ledhatuar i Krijuesit të universit u kuptua nëpërmjet Mi'raxhit, dhe Profeti a.s.m. u solli këtë frut xhindeve dhe njerëzve. Ky frut e ngriti njeriun nga qënia e tij një krijesë e vogël, një kafshë e dobët, dhe një qënie e vetëdijshme e pafuqishme, në një rang aq të lartë saqë ai i jep atij rangun e krenarisë mbi të gjitha qëniet në univers. Ai i jep njeriut një kënaqësi të papërshkrueshme dhe një lumturi gëzimplote. Sepse në qoftë se do t'i thuhej një ushtari të thjeshtë: "Ti je graduar dhe të është dhënë rangu i Mareshallit në ushtri", sa i gëzuar do të ishte ai. Por njeriu i mjerë, është një krijesë e përkohshme dhe e dobët dhe një kafshë që flet, dhe i cili vazhdimisht vuan goditjet e zhdukjes dhe të ndarjes. "**Kështu, në qoftë se do t'i thuhej atij se ai jo vetëm që do të jetë i aftë të bëjë ekskursione dhe shëtitje me shpejtësinë e imagjinatës dhe me gjërësinë e shpirtit në një Parajsë të përjetshme brenda mëshirës së gjërë e të qëndrueshme të të Gjithëmëshirshmit dhe Mëshirëplotit Gjithëbujar, dhe të udhëtojë me mendje në përputhje me të gjitha dëshirat e zemrës si në**

dimensionet e jashtme të gjërave, po ashtu në ato dimensione që shikojnë drejtpërdrejtë tek Krijuesi i tyre, dhe përveç kësaj, ai do të nderohet edhe me shikimin e Bukurisë Hyjnore në lumturinë e përjetshme." Ju mund ta imagjinoni se çfarë gëzimi të thellë dhe çfarë lumturie të vërtetë do të ndjente në zemrën e tij një qënie njerëzore që nuk ka rënë nga niveli i humanizmit.

Tani ne i themi dëgjuesit tonë: Grise këmishën e ateizmit dhe hidhe tutje atë! Dëgjo me veshin e Besimtarit! Shiko me syrin e Muslimanit! Unë do të të tregoj ty nëpërmjet dy krahasimeve të shkurtëra vlerën e madhe të një ose dy frutave të tjerë.

***Për shembull*:** supozo se ti dhe unë jemi së bashku në një mbretëri të gjërë. Ne shohim se çdo gjë është armiqësore ndaj nesh dhe ndaj njëra tjetrës, dhe çdo gjë është e huaj për ne.. Gjithandej është plot kufoma të lemerishme e ngjethëse.. Zërat që dëgjohen janë vajtimi i jetimëve dhe qarja e të shtypurve, e atyre që u është bërë padrejtësi. Dhe kështu, në qoftë se dikush do të vinte kur ne jemi në një situatë të tillë dhe sjell disa lajme të gëzueshme për të gjithë nga ana e mbretit të asaj mbretërie.. nëpërmjet të cilave ato nga vartësit e tij që për ne janë të huaj morën formën e të dashurve dhe ato që ishin armiq u shndërruan në vëllezër.. kufomat e lemerishme e ngjethëse u shikuan secila të ishte një adhurues duke lartësuar, lavdëruar e falënderuar me një përulësi të thellë dhe nënshtrim.. dhe në qoftë se ai vajtim i mjerueshëm bëhet si lavdërim, lartësim e mirënjohje.. dhe ato vdekje, plaçkitje dhe pretime transformohen në çmobilizim dhe lirim nga detyra.. dhe në qoftë se ne do ta bashkonim gëzimin e çdokujt tjetër bashkë me gëzimin tonë; atëherë sigurisht ti do kuptoje se sa lajm i gëzueshëm dhe i lumtur do të ishte ai sihariq. Kështu, kur qëniet e universit shikohen me syrin e çudhëzimit, ashtu siç ishin ato para dritës së besimit, që është njëri frut i Mi'raxhit të Muhammedit a.s.m., secila shihej të ishte e huaj, kërcënuese, ngatërres-tare, e tmerrshme dhe një kufomë e lemerishme me përmasën e një mali, dhe exheli i vdekjes duke prerë kokën e çdo personi dhe duke e hedhur atë në pusin e mosekzistencës, në Ferrin e përjetshëm.

Dhe ndërsa çudhëzimi i interpreton të gjithë zërat si vajtime e qarje të shkaktuara nga ndarja dhe zhdukja, të vërtetat e shtyllave të besimit, të cilat janë frutet e Mi'raxhit, të tregojnë ty se ashtu siç janë qëniet vëllezër dhe miq për ty si dhe lavdëruese e falënderuese për të

Gjithëlavdishmin e Vetëm, po ashtu vdekja dhe ndarja është një lloj çmobilizimi dhe lirimi nga detyra, dhe në realitet ato zëra tregojnë se secili është një lavdërim për Zotin xh.sh..

Në qoftë se dëshiron ta shqyrtosh këtë të vërtetë në tërësinë e saj, atëherë studioje Fjalën e Dytë dhe Fjalën e Tetë prej koleksionit të "Fjalëve"!..

Krahasimi i dytë: Ti dhe unë jemi në një vend që i ngjason një shkretëtireje të madhe. Ndodhet një stuhi rëre në atë det rëre dhe nata është aq e errët saqë ne madje nuk mund të shohim as edhe duart tona. Në qoftë se papritmas, pikërisht në kohën që ne ishin pa miq e mbrojtës, të uritur e të etur, të dëshpëruar e pa shpresë, një person i nderuar do ta griste perden e errësirës dhe pastaj të vinte tek ne, dhe duke u afruar na sjell një makinë si një dhuratë dhe na ul ne në të, dhe pastaj menjëherë në çast na vendos ne në një vend si Parajsa ku e ardhmja do të ishte e sigurt, ushqimi dhe pijet janë të bëra gati, dhe ku ne do të kishim mbrojtësit më dashamirës e miqësorë, ti do të mund ta kuptoje se sa mirënjohës do të ishim për Të.

Kështu, ajo shkretëtirë e madhe është faqja e kësaj toke. Deti i rërës përbëhet nga qëniet dhe nga njeriu i mjerë të cilët tronditen nga forca e rrjedhës së kohës dhe nga lëvizja e grimcave brenda ngjarjeve. Çdo qënie njerëzore që e sheh të ardhmen me syrin e çudhëzimit, mbulohet nga një errësirë e tmerrshme dhe zemra e tij torturohet me ankth e shqetësim. Ai nuk njeh ndokënd që ta bënte ta dëgjojë klithmën e tij për ndihmë. Ai është pafundësisht i uritur, pafundësisht i etur. Dhe kështu, njohja e atyre gjërave që kënaqin Zotin xh.sh., e cila është një nga Frutat e Mi'raxhit, e bën këtë dynja të shihet si një bujtinë e dikujt i Cili është pafundësisht bujar.. dhe qëniet njerëzore shihen si miqt dhe nëpunësit e Tij.. dhe e ardhmja shihet të jetë e këndshme si Parajsa, e ëmbël si mëshira dhe e ndritshme si lumturia e përjetshme. Në qoftë se do ta përfytyroje këtë dhe atë, atëherë ti do ta kuptoje se çfarë fruti i këndshëm, i shijshëm, dhe i ëmbël është ai...

Tek kjo pikë, ai që është duke dëgjuar thotë: "Një mijë falënderime e lavdërime për Zotin e Gjithëfuqishëm, unë shpëtova nga ateizmi dhe tani pranoj Unitetin Hyjnor. Unë kam arritur një besim të plotë, unë kam fituar besim të pastër."

Dhe ne themi: O vëlla! Ne të përgëzojmë ty.. **dhe i lutemi Zotit xh.sh. që të na bëjë ne prej atyre që arrijnë shefaatin e të Dërguarit më të Nderuar Alejhis-salatu ves-selam. Amin...**

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنِ انْشَقَّ بِاِشَارَتِهِ الْقَمَرُ وَ نَبَعَ مِنْ اَصَابِعِهِ الْمَاءُ
كَالْكَوْثَرِ صَاحِبُ الْمِعْرَاجِ وَ مَا زَاغَ الْبَصَرُ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِهِ وَ
اَصْحَابِهِ اَجْمَعِينَ مِنْ اَوَّلِ الدُّنْيَا اِلَى آخِرِ الْمَحْشَرِ
سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۞ رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ
اَخْطَاْنَا ۞ رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا ۞ رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا
وَاغْفِرْلَنَا اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
وَ آخِرُ دَعْوَيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"O Zot! Jepi bekime atij që me shenjën e të cilit u ça më dysh Hëna, që nga gishtat e të cilit vërshoi uji si burimi i Keutherit, mbi atë që bëri Mi'raxhin dhe syri i tij nuk u lëkund, mbi shkëlqesinë tonë Muhammedin a.s.m. dhe mbi të gjithë familjen e tij dhe sahabët e tij nga fillimi i dynjasë deri në fund të tubimit të madh ."Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtet që, vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[593] Zoti ynë! Pranoje (këtë shërbim) prej nesh. Vërtetë Ti je Gjithëdëgjuesi, i Gjithëdituri."[594] "Zoti ynë! Mos na ndëshko në qoftë se harrojmë, apo biem në gabime."[595] "Zoti ynë! Mos na i lër zemrat tona të shmangen nga e vërteta pasi Ti na ke udhëzuar."[596] "Zoti ynë! Na e bën të përkryer Dritën tonë për ne, dhe na fal ne! Vërtetë që Ti je i Zoti për të bërë gjithçka."[597] "Dhe duaja e tyre mbyllëse do të jetë: "Lavdërimet dhe falënderimet janë për Zotin e të gjitha botëve."[598]

[593] Kur'an, 2: 32
[594] Kur'an, 2: 127
[595] Kur'an, 2: 286
[596] Kur'an, 3: 8
[597] Kur'an, 66: 8
[598] Kur'an, 10: 10

Shtojcë e Fjalës së Nëntëmbëdhjetë dhe e Fjalës së Tridhjetë e Një

RRETH MREKULLISË SË ÇARJES SË HËNËS

(A.S.M.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ وَاِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَ يَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Ora është afruar dhe hëna u ça më dysh. Dhe nëse ata shohin ndonjë shenjë, ata largohen e thonë: "Kjo është magji e dukshme"[599]

Filozofët dhe imituesit e tyre të paarsyeshëm e të verbër, të cilët dëshirojnë të eklipsojnë me idetë e mashtrimet e tyre të prishura "Çarjen më dysh të Hënës" e cila është një Mrekulli e Muhammedit a.s.m. që shndrit si Hëna, duke thënë: ***"Në qoftë se do të kishte ndodhur çarja më dysh e Hënës, do ta kishte njohur e gjithë bota dhe do të kishte qenë treguar në të gjithë librat e historisë?"***

Përgjigjja: Meqenëse *"Çarja më dysh e Hënës"* u demonstrua si një dëshmi e Profetësisë dhe ndodhi menjëherë gjatë natës kur njerëzit ishin në gjumë dhe para një tubimi të cilët, megjithëse e dëshmuan një dëshmi të tillë, e mohuan; dhe meqenëse kishte pengesa që bllokonin shikimin e saj, të tilla si mjegulla, retë dhe diferencat e kohës midis pjesëve të ndryshme të botës; dhe meqenëse në atë kohë shkenca e qytetërimi nuk ishin përhapur gjërë dhe vëzhgimi studimor i qiejve ishte shumë i kufizuar dhe vetë ngjarja ishte e jashtëzakonshme dhe e veçantë, atëherë nuk kishte asgjë që të bënte të domosdoshme që "*Çarja më dysh e Hënës*" duhej të ishte shikuar anembanë botës dhe të kishte hyrë në librat e historisë. Sa për tani, dëgjo **"PESË PIKA"** nga

[599] Kur'ani, 54: 1-2

shumë të tilla të cilat do t'i davarisin ato re mashtrimi në lidhje me "Çarjen më dysh të Hënës".

PIKA E PARË: Kokëfortësia ekstreme e jobesimtarëve në atë kohë dhe në atë vend është e mirënjohur dhe e regjistruar në histori. Dhe megjithatë, kur Kur'ani i gjithurtë ua njoftoi këtë ngjarje të gjithë botës përmes thënies: وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ *"Dhe Hëna u ça më dysh",* asnjë nga jobesimtarët të cilët e mohuan Kur'anin, nuk guxuan ta çelin gojën e ta përgënjeshtronin këtë vërset, domethënë, të mohonin ndodhjen e kësaj ngjarje. Në qoftë se ngjarja nuk do të kishte qenë konsideruar si fakt i sigurt nga jobesimtarët në atë kohë, ata do ta kishin marrë vërsetin si pretekst e shkas e do ta mohonin fuqishëm dhe do të sulmonin e rrëzonin pretendimin për profetësi të Muhammedit a.s.m.. Por ama, librat e biografisë së Profetit a.s.m. dhe librat e historisë të cilat e përmendin ngjarjen, nuk tregojnë asgjë që sugjeron se jobesimtarët e mohuan atë.

E vetmja gjë që tregon historia është siç shpjegon vërseti:

وَ يَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ *"Dhe ata thonë: Kjo është magji e dukshme",* që tregon se jobesimtarët, të cilët e panë ngjarjen, thanë se ajo është "magji", dhe thanë në qoftë se do ta kishin parë atë karvanët në vendet e tjera gjithashtu, ajo ishte e vërtetë, ose përndryshe, ai do t'u kishte bërë magji. Karvanët që arritën në mëngjesin vijues nga Jemeni dhe nga vendet e tjera njoftuan se: "Ne e pamë një ndodhi të tillë". Pastaj jobesimtarët thanë për Krenarinë e të gjitha botëve a.s.m. se Ruajna Zot!: "magjia e jetimit të Ebu Talibit ka prekur e ka ndikuar qiejt!"

PIKA E DYTË: Shumica e dijetarëve më të shquar, si Sa'd Taftazani, kanë deklaruar se: ***"Çarja e Hënës më dysh" është vërtetuar me unanimitet sikur shuajtja e etjes së të gjithë ushtrisë me ujin që vërshoi nga gishtërinjtë e Tij, apo rasti kur i gjithë xhemati patën dëgjuar vajtimin e një trungu druri të thatë tek i cili mbështetej ndërsa mbante predikim, për shkak se po ndahej prej Profetit a.s.m.. Domethënë, këto ngjarje nga grupi në grup, i ka transmetuar ashtu një grupacion i madh, saqë një përbetim -ose komplot- për të gënjyer do të kishte qenë i pamundur. "Çarja më dysh e Hënës" është pranuar me "Konsensus në Kuptim", ashtu siç janë pranuar shfaqja***

e bishtit të kometës "Halej" para njëmijë vitesh dhe ekzistenca e ishullit Cejlon të cilin ne nuk e kemi parë." Dhe kështu, është e paarsyeshme të ushqesh dyshime të pabaza në çështje të tilla të sigurta e të dëshmuara. Është e mjaftueshme se ato mund të ndodhin, ato nuk janë të pamundshme. Dhe sa për çarjen në dysh të hënës, ajo është aq e mundur sa çarja e një mali me një shpërthim vullkanik.

PIKA E TRETË: ***Mrekullitë janë për të provuar pretendimet e profetësisë dhe për të bindur ata që i mohojnë ato pretendime; ato nuk janë për t'i detyruar njerëzit të besojnë*****.** Prandaj mrekullitë duhet t'u shfaqen atyre që kanë dëgjuar pretendimin e profetësisë çka i çon ata në bindje e qetësi për vërtetësinë e profetësisë.

Ashtu siç do të ishte kundra urtësisë së të Gjithurtit të Madhërishëm që t'i shfaqte ato gjithandej botës ose në një mënyrë të vetëkuptueshme sa që të gjithë të detyroheshin t'i besojnë, po ashtu do të ishe në kundërshtim me misterin e përgjegjësisë së njeriut. Sepse kjo përgjegjësi kërkon ***"hapjen e derës së mendjes dhe të mos heqë fuqinë e përzgjedhjes, vullnetin e lirë".*** Në qoftë se Krijuesi i Gjithurtë do ta kishte lënë mrekullinë e çarjes në dysh të hënës të zgjaste për një ose dy orë kohë me qëllim që t'ia shfaqte atë të gjithë botës e të ishte regjistruar në librat e historisë ashtu siç dëshirojnë filozofët, atëherë ajo do të kishte qenë si të gjitha ndodhitë e tjera (një dukuri e zakonshme astronomike) në qiej dhe nuk do të kishte qenë dëshmi për pretendimin e profetësisë së Muhammedit a.s.m., dhe jo gjë e veçantë për të. Ose ndryshe ajo do të kishte qenë një mrekulli e tillë e vetëkuptueshme saqë do të kishte zhdukur fuqinë e arsyes për të zgjedhur dhe do ta detyronte arsyen ta pranonte atë; dhe dashur pa dashur ajo do ta kishte miratuar profetësinë e Tij. Atëherë do të barazoheshin shpirtërat e ulët si qymiri, si Ebu Xhehli, e do të mbeteshin tek i njëjti nivel si dikush tjetër me shpirt si diamanti, si Ebu Bekir i drejti, kështu misteri i përgjegjësisë së njeriut, do të kishte humbur.

Për shkak të këtij misteri, që: Duke qenë si e çastit në kohë mbrëmje, e në kohë gjumi dhe diferencat e kohës, mjegulla, retë, edhe pengesat e tjera duke e fshehur atë, ajo nuk iu shfaq të gjithë botës dhe nuk hyri në librat e historisë.

PIKA E KATËRT: Meqenëse kjo ngjarje ndodhi në çast, natën kur gjithkush po flente, natyrisht ajo nuk u pa gjithandej botës. Madje në qoftë se ndonjë popull do ta kishte parë atë, ata nuk do t'u kishin besuar syve të tyre. Edhe sikur ajo t'i kishte bërë ata të besonin, një ngjarje e tillë domethënëse nuk do të kishte qenë një burim i përhershëm për historinë e së ardhmes nëpërmjet raportimeve individuale të izoluara.

Në disa libra është shkruar se: "Pasi u ça hëna në dy gjysma, ajo ra në tokë", por dijetarët e saktë i kanë refuzuar shtesa të tilla duke thënë se ato ndoshta u shtuan nga hipokritët me qëllim që ta zhvlerësonin e zvogëlonin në asgjë vlerën e kësaj mrekullie të qartë.

Dhe për shembull, ashtu si e njëjta kohë në Angli e Spanjë të cilat atëherë ishin të mbuluara nga mjegullat e injorancës e që do të kishte qenë pikërisht pas perëndimit të diellit, në Amerikë kohë dite, në Kinë e Japoni mëngjes, gjithashtu në vendet e tjera duhet të kishin ekzistuar pengesa të tjera që do ta pengonin atë nga shikimi. Tani konsideroji këta kundërshtarë të paarsyeshëm të cilët thonë se: "Librat e historisë së popujve, si: i Anglisë, i Kinës, i Japonisë dhe i Amerikës nuk e përmendin atë ngjarje. Atëherë ajo nuk ka ndodhur". Një mijë mallkime qofshin mbi kokat e atyre që u lajkatohen jobesimtarëve të poshtër të Evropës!..

PIKA E PESTË: "Çarja më dysh e Hënës" nuk ndodhi vetvetiu si pasojë e disa shkaqeve, as si rezultat i rastësisë, as nuk qe një ndodhi natyrore që ndodh përmes ligjeve të zakonshme të natyrës. Por, sigurisht Krijuesi i Gjithurtë i diellit e i hënës i shkaktoi asaj të ndodhë si diçka e jashtëzakonshme, me qëllim që të vërtetojë Profetësinë e të Dërguarit të Tij dhe të ndriçojë pretendimin e Tij.

Ashtu siç e kërkonin misteri i udhëzimit, misteri i përgjegjësisë njerëzore dhe urtësia e profetësisë, ajo u shfaq si një provë bindëse për një popull të veçantë të përcaktuar nga urtësia Hyjnore. Misteri i urtësisë e kërkoi që, ajo të mos u tregohej popujve në çdo anë të botës, të cilët nuk kishin dëgjuar akoma për pretendimin e profetësisë së Muhammedit a.s.m.. Kështu ata i penguan shumë pengesa të tilla si mjegullat, retë dhe diferencat e kohës, dhe fakti se në disa vende hëna nuk kishte lindur, dhe në disa vende të tjera dielli sapo kishte lindur, në disa vende duke qenë mëngjes e në disa vende dielli sa po kishte

perënduar; për shkak të këtyre dukurive, ajo nuk u tregua. Në qoftë se mrekullia do të kishte qenë shfaqur tek të gjithë njerëzit e në të gjithë botën, ajo do të kishte qenë shfaqur si një rezultat i shenjës së Muhammedit a.s.m. dhe një mrekulli e profetësisë; atëherë profetësia, do të kishte qenë aq e dukshme saqë gjithësecili do të kishte qenë i detyruar ta vërtetonte atë. Dhe asnjë zgjedhje nuk do të kishte mbetur për arsyen, në një kohë që besimi arrihet përmes zgjedhjes së fuqisë së mendjes. Atëherë misteri i përgjegjësisë njerëzore do të kishte humbur; dhe në qoftë se ajo do të ishte shfaqur si një ndodhi në qiejt, lidhja e saj me profetësinë e Muhammedit a.s.m. do të ishte këputur, e nuk do të mbetej asnjë karakteristikë e veçantë për të.

Shkurtazi: Nuk ka më asnjë dyshim në lidhje me mundësinë se "Çarja më dysh e Hënës" ndodhi; ajo është provuar në mënyrë vendimtare dhe tani ne do të përmendim gjashtë nga shumë dëshmi duke treguar ndodhjen e saj.[600] Kështu që:

Unanimiteti i sahabëve të Profetit, të cilët ishin të gjithë burrat e drejtësisë, për ndodhjen e asaj ngjarjeje. Unanimiteti i tyre në shpjegimin e vërsetit Kur'anor وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ *"Dhe Hëna u ça më dysh"* si dhe i të gjithë komentatorëve të vërtetë të Kur'anit. Fakti se duke u mbështetur në zinxhirë të ndryshëm të shumtë të autoriteteve dhe në linja transmetimi, të gjithë dijetarët e haditheve Profetike dhe transmetuesit e rrëfenjave të shëndosha e treguan ngjarjen. Dëshmia e të gjithë evlijave dhe e të drejtëve, e atyre që morën inspirim dhe që zbuluan misteret e krijimit. Vërtetimi i dijetarëve të shquar dhe i teologëve, rrugët e të cilëve ndryshojnë nga njëra-tjetra.

Fakti se Ummeti i Muhammedit a.s.m. e pranoi ndodhjen e saj dhe ai Ummet nuk bie kurrë dakord mbi një gënjeshtër, por bie dakord vetëm mbi një parim të vërtetuar.

Këto gjashtë dëshmi e provojnë "Çarjen më dysh të Hënës" aq qartë si dielli.

---

[600] Shënim: Domethënë,ndodhen gjashtë prova vendimtare lidhur me çarjen më dysh të hënës në gjashtë lloje unanimiteti. Por për fat të keq ne nuk mundëm t'i japim shqyrtimin që i takon këtij vendqëndrimi dhe kështu u la e shkurtuar. (autori)

***Përfundim**:* Deri këtu kjo shtojcë ka qenë në emrin e konfirmimit të së vërtetës dhe të heshtjes së atyre armiqve të cilët e mohojnë atë. Fjalitë e saja përmbyllëse do të jenë tani në emrin e së vërtetës dhe për hir të besimit. Po, duke e vërtetuar, foli kështu verifikimi shkencor. Ndërsa e vërteta thotë:

Vula e Divanit të Profetësisë i Cili ishte hëna ndriçuese e qiellit të saj si dhe e vërtetoi shenjtërinë e Tij nëpërmjet Mi'raxhit të Tij. Ky ishte kerameti më i madh dhe mrekullia më e lartë e shenjtërisë e arritur përmes adhurimit të Tij që ishte aq i lartë saqë do ta bënte atë "të dashurin e Zotit". Domethënë, duke udhëtuar me trupin e Tij tokësor përmes qiejve, epërsia e Tij dhe qënia e Tij "I Dashuri i Zotit", iu demonstruan banorëve të qiejve dhe banorëve të botëve të larta. Gjithashtu Krijuesi e çau në dysh Hënën e varur në qiejt dhe e lidhur me tokën me anë të një shenje nga robi në tokë, kështu Ai ua shfaqi banorëve të tokës këtë mrekullinë e Tij duke vërtetuar profetësinë e Atij robi të dashur. Kështu, personaliteti i Muhammedit a.s.m. u ngjit në majën e plotësimeve mbi dy krahët e ndritshëm të profetësisë dhe të shenjtërisë – si dy krahët e ndarë ndriçues të hënës; Ai u ngjit tek (Kab-ë Kavsejn) 'tek distanca e dy harqeve' dhe u bë boshti i krenarisë për banorët e qiejve e të tokës.

عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَ التَّسْلِيمَاتُ مِلأَ الْاَرضِ وَ السَّموَاتِ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّهُمَّ بِحَقِّ مَنِ انْشَقَّ الْقَمَرُ بِاِشَارَتِهِ اجْعَلْ قَلْبِى وَ قُلُوبَ طَلَبَةِ رَسَائِلِ

النُّورِ الصَّادِقِينَ كَالْقَمَرِ فِى مُقَابَلَةِ شَمْسِ الْقُرْآنِ آمِينَ آمِينَ

"Mbi Të e mbi familjen e Tij qofshin bekimet e paqja aq të shumta sa mbushja e tokës dhe e qiejve". "Lavdia të takon Ty ! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[601]

"O Zot! Për hir të Atij që me shenjën e të Cilit u ça hëna më dysh, bëji zemrën time dhe zemrat e studentëve të sinqertë të Risale-i Nurit si hëna përballë diellit të Kur'anit. Amin. Amin."

* * *

[601] Kur'an 2:32

FJALA E TRIDHJETË E DYTË

Kjo Fjalë përbëhet nga tre vendqëndrime

Ajo është një shtojcë që shpjegon Shkreptimën e Tetë të Fjalës së Njëzet e Dytë.

Dhe është gjithashtu një koment mbi të parën e Pesëdhjetë e pesë gjuhëve me të cilat të gjitha qëniet në univers dëshmojnë Unitetin Hyjnor. Për këto gjuhë është aluduar në një Trajtesë të titulluar "Katreh". Dhe ajo është veshur me mantelin e krahasimit, prej shumë të vërtetave që lidhen me vërsetin:

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا

"Po të kishte pasur në to (në qiej dhe në tokë) perëndi të tjera përveç All-llahut, atëherë padyshim (qiejt dhe toka) do të ishin shkatërruar."[602]]

VENDQËNDRIMI I PARË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا

لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِى وَ يُمِيتُ

وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Po të kishte pasur në to (në qiej dhe në tokë) perëndi të tjera përveç All-llahut, atëherë padyshim (qiejt dhe toka) do të ishin shkatërruar". Nuk ka zot tjetër përveç All-llahut, Ai nuk ka shokë, i Tij është sundimi dhe Atij i takon lavdërimi; Ai e jep jetën dhe Ai e shkakton vdekjen, Ai është i Gjallë dhe nuk vdes; e gjithë e mira është në Dorën e Tij; Ai është i Gjithëfuqishëm mbi gjithçka dhe me Të të gjithë gjërat kanë fundin e tyre".

---

[602] Kur'an, 21: 22

Një natë gjatë muajit të Ramazanit, unë thashë se Fjalia e lartëpërmendur, e cila vërteton Unitetin Hyjnor, përbëhet nga njëmbëdhjetë fraza, dhe se në secilën prej tyre është një shkallë që shpreh atë unitet. Në të ndodhen disa sihariqe. Prej atyre shkallëve unë diskutova vetëm kuptimin dhe domethënien e frazës: لاَ شَرِيكَ لَهُ *"Ai nuk ka shokë"*, duke e zhvilluar në mënyrën e një bisedimi alegorik dhe të një debati imagjinar dhe duke e marrë gjuhën e gjendjes mbi mënyrën e gjuhës së foljes, që do të ishte e pranueshme për njerëzit e thjeshtë. Unë tani do ta shënoj atë bisedim me kërkesën dhe dëshirën e vëllezërve të mi shumë të vlefshëm të cilët më ndihmojnë, dhe të shokëve të mi nga xhamia. Ajo është si më poshtë:

Le të supozojmë një person që t'i përfaqësojë të gjitha gjërat e ngritura si ortakë të All-llahut, që të gjitha shumëllojshmëritë e ndryshme të idhujtarëve i imagjinojnë të ekzistojnë. Këta idhujtarë janë njerëzit e mosbesimit dhe të çudhëzimit të cilët, për shembull, adhurojnë natyrën dhe shkaqet dhe i përshkruajnë ortakë Zotit xh.sh..

Personi i imagjinuar dëshiron të jetë zot për ndonjërën prej qënieve në univers. Dhe kështu pretendon të jetë pronari i saj i vërtetë! Së pari, ai autor i pretendimeve të rreme hasi rastësisht një grimcë, e cila është më e vogla e atyre qënieve. I foli asaj me gjuhën e natyralizmit dhe të filozofisë duke i thënë se ai ishte zoti dhe pronari i saj i vërtetë. Por grimca iu përgjigj atij me gjuhën e së vërtetës dhe të Urtësisë Hyjnore, duke i thënë:

"Unë kryej detyra të panumërta. Duke hyrë në shumë krijesa, të cilat janë të gjitha të ndryshme, unë kryej punën time tek ato. Dhe ndodhen, midis grimcave të panumërta, si unë; ato lëvizin nga vendi në vend[603] dhe punojnë me mua. Në qoftë se ti ke njohje dhe fuqi për të

[603] Po, në të vërtetë, çdo gjë që është në lëvizje, duke filluar nga grimcat për tek planetët, shfaq në vetvete stampën e të Adhuruarit të Përjetshëm dhe Unitetin. Gjithashtu, për arsye të lëvizjes së saj, secila nga ato zë pronësinë e të gjitha vendeve tek të cilat ajo udhëton në Emrin e Unitetit, kështu duke i përfshirë ato në pronën e Pronarit të saj të vetëm. Sa për ato krijesa që nuk janë në lëvizje, secila nga ato duke filluar nga bimët për tek yjet e qëndrueshëm, janë si një vulë e Unitetit duke treguar vendin në të cilin ajo është vendosur për të qenë mesazhi i Autorit të saj.

më vënë në shërbim mua në të gjitha ato detyra.. dhe autoritetin e aftësinë për të më përdorur e shfrytëzuar, dhe t'i kesh nën urdhrin tënd të gjitha grimcat e tjera të panumërta gjithashtu, dhe në qoftë se ti mund të jesh pronari i vërtetë dhe të kesh kontroll të plotë mbi qëniet, prej të cilave unë jam një pjesë, në një rregull të plotë, për shembull, mbi rruazat e kuqe të gjakut, vetëm atëherë ti mund të pretendosh të jesh zot mbi mua dhe t'ia atribuosh çështjen time dikujt tjetër përveç Krijuesit xh.sh., por në qoftë se ti nuk mundesh t'i bësh të gjitha këto gjëra, atëherë hesht!

Dhe ashtu siç nuk mund të jesh zot për mua, po ashtu ti nuk mund të ndërhysh në asnjë mënyrë në punët e mia, sepse ndodhet një rregullsi e plotë e tillë në detyrat tona dhe një lëvizje e tillë, saqë ai i cili nuk ka një urtësi të pafundme dhe një njohje gjithëpërfshirëse, nuk mund të përzihet me ne. Në qoftë se do të ndërhynte, do të shkaktonte kaos e rrëmujë. Por ama, një person si ti i trashë e i pafuqishëm, që nuk sheh, dhe që ke ngecur në kurthet e rastësisë së verbër dhe të natyrës, madje as nuk mund të fillosh ta shtrish gishtin për të ndërhyrë."

Ndërkohë pretenduesi, ashtu si materialistët, tha: "Atëherë, ti je pronare e vetes tënde! Përse thua se ti po punon për llogari të dikujt tjetër?"

Grimca iu përgjigj:

"Në qoftë se do të kisha pasur një mendje madhështore sa dielli, një njohje gjithëpërfshirëse si drita e tij, një fuqi të gjithanshme si nxehtësia e tij dhe shqisa të gjëra si shtatë ngjyrat në dritën e tij, dhe në qoftë se do të kisha pasur një fytyrë që të drejtohej tek të gjitha vendet në të cilët unë udhëtoj dhe tek të gjitha qëniet në të cilat unë punoj, dhe një sy që t'i shikonte ato, dhe një fjalë që të depërtonte tek çdo qënie tek e cila unë drejtohem, atëherë, ndoshta, unë do të përfshihesha në çmenduri si ti dhe do të pretendoja sundimin mbi veten time. Prandaj,

---

Domethënë, çdo bimë dhe çdo frut është një stampë dhe një vulë e Unitetit, e cila demonstron në Emrin e Unitetit, se habitati, mjedisi i saj dhe vendlindja është mesazhi i Autorit të saj.

Shkurtazi: Çdo gjë merr pronësinë e të gjitha gjërave nëpërmjet lëvizjes së saj në Emrin e Unitetit. Domethënë, Ai që nuk i ka të gjitha yjet brenda kapjes dhe fuqisë së tij, nuk mund të jetë zot as mbi një grimcë të vetme.

dil jashtë! Largohu, ti nuk mund të nxjerrësh asgjë prej meje! Ti nuk ke vend këtu!"

Kështu, kur përfaqësuesi i atyre gjërave që mbahen të jenë ortakë me Zotin e vetëm absolut u dëshpërua dhe i preu shpresat nga grimca, ai shpresoi ta ndjekë çështjen me një rruazë -qelizë- të kuqe gjaku. Dhe duke ardhur përmes njërës, ai i tha asaj në emër të shkaqeve dhe me gjuhën e natyrës dhe të filozofisë: "Unë jam zoti dhe pronari yt." Ndërkohë rruaza e kuqe e gjakut iu përgjigj atij nëpërmjet gjuhës së të vërtetës dhe të Urtësisë Hyjnore:

"Unë nuk jam e vetme. Në qoftë se ti do të mund t'i kishe në pronësi të gjitha shoqet e mia në ushtrinë e gjakut, stampa e të cilave, natyra e tyre si nëpunëse të nënshtruara dhe rregulli i të cilave është i njëjtë, dhe në qoftë se ti do të kishe urtësi të hollë dhe fuqi madhështore të mjaftueshme për t'i pasur në pronësi të gjitha qelizat e trupit në të cilin ne udhëtojmë dhe tek i cili jemi vënë në shërbim me urtësi të plotë, dhe në qoftë se ti mund ta demonstrosh të jetë kjo gjendja, atëherë, ndoshta, ndonjë kuptim mund të gjendet në pretendimin tënd. "Por një i trullosur si ti nuk mund të jetë pronari vetëm duke u mbështetur tek natyra e shurdhët dhe tek një forcë e verbër; në të vërtetë, ti je i pamundur të ndërhysh as edhe sa një grimcë, sepse **sistemi me të cilin ne funksionojmë është aq i përkryer, saqë vetëm Ai që shikon gjithçka, që dëgjon gjithçka, që njeh gjithçka dhe që bën gjithçka, mund të ketë autoritet mbi ne.** Dhe duke i thënë: Atëherë, hesht! Detyra ime është aq e rëndësishme dhe sistemi im është aq i përsosur saqë unë nuk kam kohë t'u përgjigjem përrallisjeve dhe gjepurave të tua!" Kështu, rruaza e kuqe e gjakut e dëboi atë.

Atëherë, meqenëse qe i pamundur ta mashtronte, ai përfaqësues u largua dhe pastaj ndeshi rastësisht me shtëpinë e vockël e njohur me emrin qeliza e trupit. Ai i tha me gjuhën e filozofisë dhe të natyrës: "Unë nuk munda ta bind grimcën dhe rruazën e kuqe të gjakut, por ndoshta ti do të ma kuptosh fjalën time. Meqenëse ti je bërë prej disa substancave ashtu si një shtëpi e vockël, unë jam i aftë të të bëj ty. Atëherë bëhu ti artifakti im dhe prona ime e vërtetë. Qeliza iu përgjigj nëpërmjet gjuhës së urtësisë dhe të vërtetës:

"Unë me të vërtetë jam e vockël, por ama kam detyra shumë të rëndësishme dhe shumë lidhje të holla e të ndjeshme me të gjitha qelizat e trupit. Për shembull, unë kryej detyra të ndërlikuara dhe në mënyrë të pagabueshme në venat e gjakut dhe në lidhje me arteriet, me nervat ndijore dhe motorike -lëvizore-, me forcat tërheqëse dhe shtytëse, me riprodhimin dhe me aftësinë përfytyruese. Atëherë në qoftë se ti ke njohuri dhe fuqi të formosh, të rregullosh, të sistemosh, dhe të vësh në punë të gjithë trupin dhe të gjitha enët e gjakut, nervat dhe aftësitë, dhe në qoftë se ti do të kishe urtësi gjithëpërfshirëse dhe fuqi depërtuese me të cilat të kesh sundim e kontroll mbi të gjitha qelizat e trupit, të cilat janë si unë, pasi në lidhje me cilësitë dhe mjeshtërinë artistike ne jemi vëllezër, atëherë demonstroje atë. "Vetëm atëherë ti mund të pretendosh të kesh aftësi të më bësh mua". Në qoftë se ti nuk mundesh, atëherë, ik! Shporru! Rruazat e kuqe më sjellin ushqimin, ndërsa rruazat e bardha luftojnë sëmundjet që më prekin. Unë kam punë për të bërë, mos më tërhiq vëmendjen!

Dhe, sidoqoftë, një i pafuqishëm, i mangët, i shurdhët dhe i verbër si ti, kurrësesi nuk mund të ndërhyjë në çështjet tona të holla, sepse ne kemi një sistem të saktë, të hollë dhe të patëmetë[604] të tillë, saqë në

[604] Krijuesi i Gjithurtë e ka krijuar trupin njerëzor sikur të ishte një qytet i sistemuar mirë. Një numër i enëve të gjakut kryen detyrat e telefonave dhe të telegrafëve, ndërsa disa të tjera prej tyre janë si tuba çezmeje të cilat sjellin ujin nga burimet, dhe nëpër to qarkullon gjaku, i cili është uji i jetës. Sa për gjakun, brenda tij janë krijuar dy lloje rruazash. Njëra nga ato, i njohur si rruazat e kuqe, shpërndan ushqimet tek qelizat e trupit. Ato u dërgojnë ushqime qelizave në përputhje me një ligj Hyjnor, ashtu siç bëjnë tregtarët dhe nëpunësit që merren me shpërndarjen e ushqimeve. Lloji tjetër, janë rruazat e bardha, të cilat janë më të pakta në numër se sa të parat. Detyra e tyre, ashtu si ushtarët, është mbrojtja kundër armiqëve, të tillë si sëmundjet. Sa herë që ato e marrin përsipër atë mbrojtje, me dy rrotullimet e tyre, si dervishë Mevlevi, ato marrin një gjendje të shpejtë e të çuditshme.

Sa për gjakun si një tërësi, ai ka dy detyra të përgjithshme; e para është të riparojë dëmin e bërë tek qelizat e trupit, dhe e dyta është të grumbullojë çdo lëndë të prishur e të pa vlerë nga qelizat dhe të pastrojë trupin. Ndodhen dy lloje enësh gjaku, venat dhe arteriet. Njëri nga këto e sjell gjakun e pastër dhe e shpërndan; ato janë kanalet e gjakut të pastër. Ndërsa lloji tjetër janë kanalet për gjakun e turbullt e të prishur të cilët mbledhin lëndën e dëmshme dhe mbeturinat e pa vlera; këto e dërgojnë gjakun tek mushkëria e cila është **qendra e aparatit të frymëmarrjes**; pra i dërgojnë ato aty ku ndodh frymëmarrja.

Krijuesi i Gjithurtë ka krijuar në ajër dy elemente, azotin dhe oksigjenin. Sa për oksigjenin, kur ai bie në kontakt me gjakun gjatë frymëmarrjes, e tërheq tek vetja, si

qoftë se do të na sundonte dikush tjetër përveç të Gjithurtit Absolut, të Gjithëfuqishmit Absolut dhe të Gjithëditurit Absolut, sistemi ynë do të thyhej dhe rregullsia jonë do të prishej.”

Dhe kështu pretenduesi i këputi shpresat edhe nga qeliza. Pastaj Ai takoi rastësisht trupin e qënies njerëzore dhe i tha atij ashtu siç thonë natyralistët me gjuhën e natyrës së verbër dhe të filozofisë së humbur: “Ti je i imi, jam unë ai që të prodhova ty; ose të paktën unë kam një pjesë tek ti.” Trupi i njeriut iu përgjigj me gjuhën e gjendjes së urtësisë dhe të sistemit të tij:

“Në qoftë se ti, o pretendues, do të kishe fuqi dhe njohje për të ushtruar një kontroll të vërtetë mbi trupat e të gjitha qënieve njerëzore, të cilët janë të njëjtë si unë dhe mbi fytyrat e të cilëve ndodhen stampa e fuqisë dhe vula e krijimit të cilat janë të njëjta… dhe në qoftë se ti ke pasuri dhe autoritet ligjor për të marrë në pronësi thesaret e ushqimeve të mia, duke filluar nga uji dhe ajri për tek bimët dhe kafshët… dhe në

---

qelibari, karbonin elementin e dendur, i cili është duke ndotur gjakun. Ato dy elemente kombinohen dhe transformohen në një lëndë të quajtur gaz karbonik (acid). Oksigjeni gjithashtu mban temperaturën e trupit si dhe pastron gjakun. Kjo ngjet sepse, në shkencën e kimisë, Krijuesi i Gjithurtë u dha oksigjenit dhe karbonit një lidhje të fortë, e cila mund të përshkruhet si ‘pasion kimik’, me anë të të cilës, sipas këtij ligji Hyjnor, kur ato dy elemente afrohen me njëri tjetrin, kombinohen - bashkohen. Është vërtetuar nga shkenca se nxehtësia lindet nga ky kombinim, sepse kombinimi është një lloj djegieje.

Urtësia në këtë është siç vijon: lëvizja e grimcave e atyre dy elementeve është e ndryshme. Duke u kombinuar, grimcat e një elementi bashkohen me ato të tjetrit, dhe atëherë të dyja grimcat lëvizin me një lëvizje të vetme. Njëra lëvizje mbetet e varur pezull, sepse para bashkimit ishin dy lëvizje; tani dy grimcat janë bërë një. Secila palë grimcash ka fituar një lëvizje si një grimcë e vetme. Lëvizja tjetër është transformuar në nxehtësi sipas një ligji të Autorit të Gjithurtë, dhe është e njohur se “Lëvizja lind nxehtësi”, i cili është një parim i vërtetuar.

Kështu, si rrjedhojë e këtij fakti, nëpërmjet këtij kombinimi kimik kur karboni largohet (hiqet) nga gjaku, realizohet e mbahet temperatura e trupit të qënieve njerëzore, dhe njëkohësisht pastrohet gjaku. Gjatë frymëthithjes, oksigjeni pastron ujin e jetës së trupit si dhe ndez zjarrin e jetës. Gjatë frymënxjerrjes, ai prodhon, në gojë, frutin e fjalëve, të cilat janë mrekullitë e Fuqisë Hyjnore...

فَسُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِى صُنْعِهِ الْعُقُولُ

“Lavdia i takon All-llahut, prej artit të të Cilit habiten mendjet”.

qoftë se ti ke fuqi të pafundme dhe urtësi të pakufishme me të cilat të më përdorësh mua me urtësi të përkryer dhe të më bësh mua të kryej adhurimin tim, dhe fuqi e urtësi për të futur në një enë të ngushtë e të ulët si unë aftësi jolëndore e të holla si shpirti, zemra dhe mendja, të cilat janë tej mase të gjëra dhe të larta dhe për të cilat unë jam thjeshtë një këllëf, atëherë demonstroji të gjitha këto dhe pastaj thuaj që "ti më bëre mua". Përndryshe, hesht!

Dhe për më tepër, sipas dëshmisë së sistemit të përsosur në trupin tim dhe treguesit të stampës së Unitetit në fytyrën time, Autori im Madhështor është Ai i Cili është i Gjithëfuqishëm mbi gjithçka, dhe i Gjithëditur që shikon e dëgjon gjithçka. Dikush i pasynim e i pafuqishëm si ti nuk mund të përzihet në artin e Tij. Ti nuk mund të ndërhysh as edhe sa një grimcë në të.

Përfaqësuesi i gjërave që imagjinohen të jenë ortakë me Zotin e Gjithëfuqishëm, nuk mundi të gjejë asnjë rrugë në të cilën të ndërhynte në trup, kështu ai u largua. Pastaj ai takoi rastësisht racën njerëzore dhe tha me vete: "Ky është një grup i çorganizuar e i çrregullt. Ndoshta, ashtu si shejtani i cili ndërhyn në veprimet e tyre individuale dhe shoqërore që ato kryejnë nëpërmjet ushtrimit të vullnetit të tyre të lirë, unë do të jem në gjendje të gjej ndonjë rrugë për të ndërhyrë në funksionin e trupave dhe të natyrave të tyre. Dhe atëherë duke gjetur ndonjë rrugë, unë do të jem i aftë të ushtroj kontroll mbi trupin dhe mbi qelizat e trupit, të cilat më dhanë udhë, më përzunë". Kështu, ai i tha racës njerëzore, përsëri me gjuhën e natyrës së shurdhët dhe të filozofisë së humbur: "Ju o njerëz duket të jeni në një rrëmujë të madhe. Unë jam zoti dhe pronari juaj, ose të paktën pjesërisht unë kam pjesë tek ju." Raca njerëzore iu përgjigj nëpërmjet gjuhës së të vërtetës dhe të realitetit, nëpërmjet gjuhës së urtësisë dhe të rregullit:

"Në qoftë se ti ke fuqi dhe urtësi të prodhosh mbulesën e cila vesh globin tokësor dhe e cila thuret dhe qepet me urtësi të plotë nga fijet shumëngjyrëshe të të gjitha qindra e mijërave prej specieve të kafshëve dhe llojeve të bimëve, prej të cilëve ne jemi njëri, dhe të bësh qilimin, i cili është shtruar mbi faqen e tokës dhe që është punuar prej qindra e mijëra specieve të qënieve të gjalla, dhe është krijuar në një mënyrë jashtëzakonisht të bukur e të stolisur, dhe që në mënyrë të vazhdueshme ta përtërish dhe ta rinosh atë; dhe në qoftë se ti do të kishe fuqi gjithëpërfshirëse dhe urtësi të gjithanshme me të cilat të

kesh ushtrim të lirë force mbi globin tokësor, prej të cilit ne jemi fruti, dhe mbi të gjithë universin prej të cilit ne jemi bërthama, dhe të na dërgosh ne domos-doshmëritë tona jetike prej të gjitha zonave të kozmosit me peshën e urtësisë; dhe në qoftë se ti ke aftësi t'i krijosh të gjithë ata si ne, të cilët kanë shkuar përpara nesh dhe ata të cilët do të vijnë pas nesh, në fytyrat e të cilëve stampa e fuqisë është e njëjta, atëherë, ndoshta, ti do të mund të pretendoje të jesh zot mbi mua.

Por në qoftë se ti nuk mundesh, atëherë hesht! Mos thuaj se, duke parë rrëmujë në llojin tim, ti do të ishe në gjendje të ndërhyje deri diku, sepse rregulli tek ne është i patëmetë. Rrethanat që ti i imagjinon të jenë rrëmujë e të çregullta janë tejshkruar e kopjuar me regull të përkryer sipas librit të fuqisë dhe të Kaderit Hyjnor, sepse rregulli i plotë tek kafshët dhe bimët, të cilat janë shumë më të ulëta se sa ne dhe që janë nën drejtimin tonë, demonstron se ky çrregullim i dukshëm tek ne është vetëm se një lloj shkrimi.

A do të ishte e mundur që Ai i Cili e vendosi artistikisht një fije peri të mbulesës duke kaluar përmes të gjithë qilimit dhe duke e vënë çdo gjë në vendin e duhur të saj të ishte tjetër kush përveç Autorit të tij, Krijuesit të tij të vërtetë? Dhe a do të ishte e mundur që ai i Cili krijoi frutin të ishte tjetër kush veç Krijuesit të pemës e cila e prodhoi atë? Dhe a do të ishte e mundur që Krijuesi i bërthamës të ishte tjetër kush veç Krijuesit të frutit të saj? Gjithashtu sytë e tu janë të verbër: Ti nuk i sheh mrekullitë e Fuqisë në fytyrën time dhe çudirat e krijimit në qënien time. Në qoftë se ti do t'i shikoje ato, ti do të kuptoje se Autori im është i tillë që absolutisht asgjë nuk mund t'i fshihet Atij, apo të jetë e vështirë për Të e t'i bëjë naze. Yjet janë aq të lehtë për Të sa grimcat. Ai e krijon pranverën me aq lehtësi sa lehtësia e krijimit të një luleje. Ai është i Atillë që përfshin universin e madh në qënien time me rregull të përkryer. A do të ishte e mundur për një të pafuqishëm e të verbër si ti ta ngjallte vetveten dhe të ndërhynte në ndonjë mënyrë në artin e këtij Krijuesi madhështor? Prandaj hesht! Dhe duke i thënë: Ik! Shporru prej këtu!, e dëboi atë.

Pastaj ai pretendues shkoi dhe iu adresua qilimit të gjërë që ishte shkruar mbi faqen e tokës dhe këmishës së qëndisur e të zbukuruar që i ishte veshur; Ai i foli atij në emrin e shkaqeve dhe me gjuhën e natyrës e të filozofisë, duke pretenduar: "Unë mund të ushtroj kontroll mbi ty dhe të jem pronari yt, ose së paku të kem një pjesë tek ti." Kështu ajo

këmishë[605] dhe ai qilim, i tha atij në emrin e së vërtetës dhe të realitetit dhe nëpërmjet gjuhës së urtësisë:

"Në qoftë se ti ke fuqinë dhe artin për t'i thurrur dhe krijuar të gjitha këmishat e rregulluara mirë dhe të paramenduara, dhe qilimat, qëndisjet e të cilëve janë të gjitha të ndryshme, të cilët e kanë veshur tokën aq sa numri i viteve dhe i shekujve, dhe pastaj janë hequr në mënyrë të rregullt dhe janë lidhur e bërë varg në spangon e kohës së shkuar, dhe do ta veshin tokën përsëri, qilimat dhe këmishat, programet dhe format e të cilëve janë skicuar e përcaktuar në sferën e Kaderit Hyjnor, dhe të cilat do t'i bashkangjiten shiritit të kohës së ardhme, dhe në qoftë se ti ke dy duar të urta e të fuqishme që të shtrihen tek çdo gjë, duke filluar nga krijimi i tokës deri tek shkatërrimi i saj, madje nga parapërjetësia për tek paspërjetësia, dhe në qoftë se ti ke urtësinë dhe aftësinë të krijosh gjithësecilin prej fijeve të mia dhe t'i riparosh e t'i ripërtërish ato me rregull të plotë dhe urtësi, dhe në qoftë se ti je i aftë të mbash në dorën tënde dhe ta krijosh globin tokësor, i cili është modeli ynë, dhe i cili na vesh ne, na bën ne mbulesën e tij dhe mantelin e jashtëm, atëherë ti mund të pretendosh të jesh zot mbi ne. Në qoftë se nuk mundesh, atëherë, ik, mbushu, zhduku! Ti nuk ke vend këtu!

Për më tepër, mbi ne ndodhet një stampë e tillë uniteti dhe një vulë Njësie sa që ai i cili nuk e ka tërësinë e universit brenda kapjes së fuqisë së tij, dhe i cili nuk mund t'i shohë përnjëherësh të gjitha gjërat me të gjitha funksionet e tyre, dhe i cili nuk mund të bëjë gjëra të panumërta për një çast, i cili nuk është i pranishëm dhe gjithëshikues gjithandej, që është larg dhe përtej vendit dhe kohës, dhe ai që nuk është pronari i një urtësie të pafundme, i një njohurie absolute, një i tillë nuk mund të na sundojë ne, dhe as nuk mund të ndërhyjë e të pretendojë pronësi mbi ne."

Kështu përfaqësuesi u largua, duke thënë me vete: "Ndoshta do të mundem të bind globin tokësor dhe të gjej atje diçka që më vlen mua."

[605] Në fakt, qilimi është edhe jetik, po ashtu edhe në lëkundje e dridhje në një mënyrë të rregullt. Qëndisjet e tij zëvendësohen në mënyrë të vazhdueshme me urtësi të plotë dhe me rregull me qëllim që të shfaqë manifestimet gjithmonë të ndryshme të Emrave të Pëlhurëendësit…

Kështu, ai shkoi dhe i tha globit tokësor,[606] përsëri në emrin e shkaqeve dhe me gjuhën e natyrës: "Meqenëse po udhëton në një mënyrë të tillë të paqëllimtë dhe kot, ti demonstron se nuk ke pronar. prandaj ti mund të jesh e imja. Ndërkohë toka iu përgjigj me një zë gjëmimtar, në emrin e të vërtetës dhe me gjuhën e realitetit:

"Mos fol absurditete dhe fjalë të tilla boshe!.. Si mund të jem unë pa një pronar? A ke parë ti në rrobat e mia që i vesh madje edhe një fije peri në to, apo pikën më të vockël, që të jetë rrëmujë, pa rregull, dhe a i ke parë ato të jenë pa urtësi, pa qëllim dhe pa art që t'i më thua se unë qenkam pa pronar e pa qëllim?

"Në qoftë se ti me të vërtetë do të kishe në pronësi orbitën time të gjërë rreth së cilës unë udhëtoj në një vit, një distancë që do të merrte afërsisht njëzet e pesë mijë vite,[607] ku unë kryej detyrën time të shërbimit me drejtpeshim të plotë dhe me urtësi, dhe në qoftë se do të kishe në pronësi dhjetë planetët, të cilët janë vëllezërit e mi, dhe janë ngarkuar me detyra si unë, së bashku me hapësirën përmes së cilës ato udhëtojnë, dhe në qoftë se ti ke urtësi të pafundme dhe fuqi absolute me të cilat të krijosh dhe të vendosësh diellin, i cili është udhëheqësi ynë dhe tek i cili ne jemi lidhur dhe i jemi bashkangjitur nëpërmjet një tërheqje mëshireje, dhe të më lidhesh mua dhe planetët e tjerë tek ai, ashtu si gurët në një bahe, dhe të na vësh ne në punë, dhe të na bësh të rrotullohemi me rregull të përsosur dhe me urtësi, vetëm atëherë ti mund të pretendosh të jesh zot mbi ne. Por në qoftë se ti nuk mundesh, atëherë, ik, shporru! Shko në Xhehennem! Mua më duhet të bëj punën time, detyra ime duhet të kryhet.

---

[606] **Shkurtazi:** Grimca e çoi atë pretendues te rruazat e kuqe të gjakut. Rruazat e kuqe e çuan te qelizat.. dhe qelizat e çuan tek **trupi njerëzor**.. trupi njerëzor e çoi tek raca njerëzore.. raca njerëzore e çoi tek këmisha e tokës e cila është thurrur nga të gjitha speciet e krijesave të gjalla.. Këmisha e tokës e çoi tek globi tokësor.. të cilat sipas radhës e çuan te Dielli.. Dielli e çoi tek të gjitha yjet. Secila nga ato tha: "Largohu, në qoftë se je i mundur të sundosh në atë që është sipër meje atëherë përpiqu të më sundosh edhe mua, përndryshe ti je i pafuqishëm të sundosh mbi mua!" **Domethënë, ai që autoriteti i të cilit nuk shtrihet tek të gjitha yjet, nuk mund ta bëjë as edhe një grimcë të vockël që t'i kushtojë vëmendje pretendimit të tij për të qenë zot.**

[607] Në qoftë se gjysma e diametrit të rrethit do të ishte afërsisht njëqind e tetëdhjetë milion kilometër, ai rreth mbulon afërsisht një distancë prej njëzet e pesë mijë viteve.

Për më tepër, rregulli ynë madhështor, lëvizja madhështore, dhe nënshtrimi i qëllimshëm demonstrojnë se Krijuesi ynë është i tillë saqë të gjitha qëniet duke filluar nga grimcat e vockëla deri tek yjet dhe galaktikat, janë të bindura e të nënshtruara ndaj Tij, si ushtarët nën urdhër. Ai është Zotëruesi i Gjithurtë i Lavdisë dhe Zotëruesi i sovranitetit absolut i cili e organizon diellin me planetët e Tij me aq lehtësi ashtu siç organizon me lehtësi pemën dhe siç i stolis frutat e saj."

Meqenëse përfaqësuesi nuk mundi të gjejë asgjë për vetveten në tokë, ai u largua dhe tha me vete lidhur me diellin: "Ky diell është një gjë e madhe. Ndoshta, unë do të mundem të gjej ndonjë vrimë në të e të hap një rrugë për të kaluar; atëherë ndoshta do të jem i aftë ta nënshtroj atë dhe tokën gjithashtu." Kështu ai i tha diellit, me gjuhën e "adhuruesve të zjarrit", në emrin e idhujtarisë dhe me gjuhën e filozofisë që është zëdhënësja e shejtanit: "Ti, o diell, je një sundimtar i madh, dhe je pronari i vetes tënde, ti sillesh dhe e ushtron autoritetin në botë si të duash." Por dielli iu përgjigj atij në emrin e së vërtetës dhe nëpërmjet gjuhës së Realitetit dhe të Urtësisë Hyjnore duke i thënë:

"Ruajna Zot! Njëqind mijë herë ruajna Zot!.. Unë jam një nëpunës i nënshtruar. Unë jam një llambadar në bujtinën e Zotit tim. Unë nuk jam kurrë pronari i vetes sime, madje unë nuk jam pronar as i një mize, madje as i një krahu mize, sepse në qënien e mizës ndodhen gurë të çmuar jolëndorë dhe vepra antike arti, si sy e veshë. Gjëra të tilla nuk gjenden në dyqanin tim. Ato janë jashtë sferës së fuqisë sime." Kështu, e qortoi rëndë.

Atëherë ai pretendues ndryshoi metodën dhe i tha diellit me gjuhën e filozofisë djallëzore si të faraonit; "Meqenëse ti nuk je pronar i vetes tënde, por një shërbëtor, atëherë ti je prona ime dhe nën autoritetin tim me emrin e shkaqeve." Dielli iu përgjigj fuqishëm me emrin e së vërtetës dhe të realitetit dhe me gjuhën e adhurimit duke i thënë: "Unë i përkas vetëm Atij i Cili ka krijuar yjet e lartë si shembulli im dhe i vendosi ato në qiejt me urtësi të plotë, i bën ato të rrotullohen me madhështi të plotë dhe i zbukuroi me stolinë më të plotë."

Pastaj përfaqësuesi tha me vete: "Yjet janë një shumicë e madhe, dhe ato duken të jenë të gjithë të shpërndarë dhe në çrregullim. Ndoshta unë do të mund të fitoj diçka nga ato në emrin e klientëve dhe

të vartësve të mi." Kështu ai hyri midis tyre dhe u tha në emrin e shkaqeve dhe të atyre gjërave që përshkruhen si ortakë të Zotit xh.sh., me gjuhën e filozofisë kryengritëse dhe siç thonë sabeanët, adhuruesit e yjeve: "Meqenëse ju, o yje jeni kaq të shpërndarë, ju të gjithë jeni nën autoritetin e sundimtarëve të ndryshëm." Ndërkohë u përgjigj një yll i vetëm duke folur për të gjithë të tjerët.

"Oh sa i shushatur, i patru, mendjetrashë dhe i verbër je ti që nuk po shikon dhe nuk kupton stampën e Unitetit dhe vulën e Njësisë sipër nesh dhe nuk e njeh sistemin tonë të lartë, rregullsinë dhe ligjet e adhurimit tonë. Ti na imagjinon pa rregull. Ne jemi veprat e artit dhe shërbëtorët e një Krijuesi të vetëm, i Cili mban në kapjen e fuqisë së Tij qiejt të cilët janë detërat tonë, kozmosin, i cili është pema jonë dhe hapësirën e pafundme, e cila është ajo ku ne bëjmë ekskursionet tona.

Ne jemi si ndriçimet elektrike dhe dëshmitarët e ndritshëm duke shfaqur plotësimin e Hyjnisë së Tij. Ne jemi prova rrezatuese që shpallin sovranitetin e Hyjnisë së Tij. Me të gjitha llojet tona të ndryshme, ne jemi shërbëtorë të ndritshëm në sferën e sovranitetit të Tij që japim dritë dhe shfaqim madhështinë e Atij sovraniteti në banesat e larta dhe në ato të ulëta, në vendbanimet e kësaj bote, të botës së ndërmjetme dhe të Ahiretit.

Në të vërtetë, secili nga ne është një mrekulli e fuqisë së një të vetmi, një frut i rregulluar mirë i pemës së krijimit, një pronë e ndritshme e unitetit, secili nga ne është një vendbanim, aeroplan dhe xhami për melekët, një llambë dhe diell për botët e larta, një dëshmitar për sovranitetin e Hyjnisë. Secili nga ne është një stoli, pallat, një lule e hapësirës, një peshk i ndritshëm në detërat qiellorë dhe një sy i bukur në faqen e qiellit.[608] Për më tepër, ndodhet gjithandej nesh, si një e tërë, një heshtje brenda qetësisë, një lëvizje brenda urtësisë, një stoli brenda madhështisë, një bukuri krijimi brenda rregullit dhe një plotësim arti brenda simetrisë.

[608] Kjo do të thotë, "ne jemi shenja duke vëzhguar dhe shqyrtuar çudirat e krijimit të Zotit të Gjithëfuqishëm" dhe duke i nxitur edhe të tjerët që t'i shqyrtojnë ato. Domethënë, ashtu siç duken qiejt si të vëzhgonin çudirat e artit Hyjnor në tokë me sy të panumërt, po ashtu, si melekët në qiej, yjet shikojnë tokën, e cila është një ekspozitë çudirash dhe mrekullish, dhe bëjnë që krijesat e vetëdijshme t'i vëzhgojnë ato me vëmendje.

Dhe megjithëse ne jemi kështu dhe shpallim Krijuesin tonë të Gjithëlavdishëm, Unitetin e Tij, Njësinë e Tij, Qënien e Tij i Adhuruar i Përjetshëm dhe Atributet e Tij të bukurisë, të lavdisë dhe të plotësimit për tërësinë e universit me gjuh të panumërta, përsëri, ndërsa ne jemi krejtësisht shërbëtorë të pastër, të bindur e të nënshtruar, ti na akuzon të jemi të ngatërruar, të çrregullt e pa detyra dhe madje duke qenë pa pronar. Atëherë ti meriton një goditje vërtet ndëshkuese." Dhe një yll, si guri i hedhur mbi shejtanin, lëshoi një shuplakë të tillë të fuqishme në fytyrën e atij përfaqësuesi -pretenduesi- që e hodhi atë nga yjet për tek pikërisht gropa e zjarrit në fund të Xhehennemit.

Dhe ai e hodhi Natyrën,[609] e cila ishte së bashku me të, në luginat e iluzioneve dhe të mashtrimeve dhe e flaku rastësinë në grykën e thellë të mosekzistencës, i hodhi ato gjëra që u përshkruan si ortakë me Zotin xh.sh. në errësirat e pamundësisë, e flaku filozofinë, e cila është armiqësore ndaj fesë, poshtë në ultësirën më të madhe. Të gjithë yjet recituan këtë dekret të shenjtë së bashku me atë yll:

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا

"Po të kishte pasur në to (në qiej dhe në tokë) perëndi të tjerë përveç All-llahut, atëherë padyshim që të dyja (qiejt dhe toka) do të ishin shkatërruar."[610]

"Duke shpallur se nuk ka absolutisht vend për shirk (politezëm) dhe për të ndërhyrë as në gjënë më të vogël duke filluar nga krahu i një mize e deri tek llambat në qiej."

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

---

[609] Por pas rënies së tij, *Natyra* u pendua. Ajo kuptoi se detyra e saj e vërtetë nuk ishte të vepronte dhe të kishte një efekt, por të pranonte dhe të ishte pasive. Dhe ajo kuptoi se ajo ishte një regjistër që vepronte në përputhje me Kaderin Hyjnor, një fletore e paracaktimit Hyjnor, por një fletore e aftë për ndryshim e transformim, domethënë, ajo ishte një program i fuqisë Hyjnore, i ngjasonte trupit të rregullave të krijimit të parashtruara nga i Gjithëfuqishmi i lavdisë dhe ishte një lloj koleksioni i ligjeve të Tij. Ajo mori detyrën e saj të adhurimit me nënshtrim të plotë, duke pranuar pafuqinë e saj të plotë dhe kështu ajo fitoi titullin e *Krijimit Hyjnor dhe të Artit Hyjnor.*

[610] Kur'an, 21: 22

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سِرَاجِ وَحْدَتِكَ فِى كَثْرَةِ مَخْلُوقَاتِكَ
وَ دَلاَّلِ وَحْدَانِيَّتِكَ فِى مَشْهَرِ كَائِنَاتِكَ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[611]

O Zot! Jepi bekime e paqe shkëlqesisë sonë Muhammedit, llambës së unitetit Tënd në shumësinë e krijesave të Tua dhe lajmëtarit të Njësisë Tënde në ekspozitën e krijimit Tënd, dhe mbi të gjithë familjen e tij dhe sahabët.

* * *

[611] Kur'an, 2: 32

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Shihni pra pasojat e mëshirës së All-llahut, se si Ai ringjall tokën pas vdekjes së saj."[612]

Paragrafet vijuese në Arabisht aludojnë për një lule nga kopshti i parapërjetësisë së vërsetit të lartëpërmendur

حَتَّى كَاَنَّ الشَّجَرَ الْمُزَهَّرَةَ ۞ قَصِيدَةٌ مَنْظُومَةٌ مُحَرَّرَةٌ

وَ تُنْشِدُ لِلْفَاطِرِ الْمَدَائِحَ الْمُبَهَّرَةَ ۞ اَوْ فَتَحَتْ بِكَثْرَةٍ عُيُونُهَا الْمُبَصَّرَةَ

لِتُنْظِرَ لِلصَّانِعِ الْعَجَائِبَ الْمُنَشَّرَةَ ۞ اَوْ زَيَّنَتْ لِعِيدِهَا اَعْضَائَهَا الْمُخَضَّرَةَ

لِيَشْهَدَ سُلْطَانُهَا آثَارَهُ الْمُنَوَّرَةَ ۞ وَ تُشْهِرَ فِى الْمَحْضَرَةِ مُرَصَّعَاتِ الْجَوْهَرِ

وَ تُعْلِنَ لِلْبَشَرِ حِكْمَةَ خَلْقِ الشَّجَرِ ۞ بِكَنْزِهَا الْمُدَخَّرِ مِنْ جُودِ رَبِّ الثَّمَرِ

سُبْحَانَهُ مَا اَحْسَنَ اِحْسَانَهُ ۞ مَا اَزْيَنَ بُرْهَانَهُ مَا اَبْيَنَ تِبْيَانَهُ

خَيَالْ بِينَدْ اَزِينْ اَشْجَارْ مَلَائِكْ رَا جَسَدْ آمَدْ سَمَاوِى بَا هَزَارَانْ نَىْ ..

اَزِينْ نَيْهَا شُنِيدَتْ هُوشْ سِتَايِشْهَاىِ ذَاتِ حَىْ..

وَرَقْهَارَا زَبَانْ دَارَنْدْ هَمَه هُو هُو ذِكْرْ آرَنْدْ بَدَرْ مَعْنَاىِ حَىُّ حَىْ..

چُو لاَ اِلهَ اِلاَّ هُو بَرَابَرْ مِيزَنَدْ هَرْشَىْ .. دَمَا دَمْ جُوِيَدَنْدْ يَا حَقْ

سَرَاسَرْ گُوِيَدَنْدْ يَا حَىْ بَرَابَرْ مِيزَنَدْ اَللّٰهْ

وَ نَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا

[612] Kur'an, 30: 50

Përkthimi i paragrafit:

Domethënë: Çdo pemë luleplotë është një poezi e shkruar bukur duke folur poetikisht nëpërmjet gjuhës së gjendjes së saj të natyrshme dhe duke recituar lavdërimet e qarta për Krijuesin e Gjithëlavdishëm.

Ose secila pemë luleplotë është sikur të kishte hapur mijëra sy ngulmues dhe t'i kishte bërë mijërat e tjerë të hapen me qëllim që të shikohen jo me një apo me dy sy, por me mijëra, çudirat e artit të Krijuesit të Gjithëlavdishëm, të cilat po transmetohen dhe po ekspozohen, dhe kështu ata njerëz të vëmendshëm do t'i shikojnë ato gjithashtu.Ose sikur çdo pemë luleplotë t'i kishte zbukuruar gjymtyrët (degët) e saja jeshile me zbukurimin më të hollë për parakalimin - paradën- e saj dhe festivalin e saj të veçantë në festivalin e përgjithshëm të pranverës, me qëllim që Sulltani i saj i Gjithëlavdishëm të shikonte dhuratat, çudirat e holla, veprat e ndritshme të artit që Ai i ka dhënë asaj; dhe kështu që Ai t'i paraqesë shikimit të krijimit shembujt e zbukuruar të mëshirës së Tij, në pranverë, dhe në faqen e tokës, e cila është ekspozita e artit Hyjnor; dhe që Ai t'i shpallë njerëzimit urtësinë në krijimin e pemës.

Ai e demonstron plotësimin e fuqisë Hyjnore nëpërmjet të treguarit se çfarë thesari i rëndësishëm ndodhet në degët e saja të holla dhe çfarë pasurie ndodhet në frutat e mirësive të mëshirshme të Tij.

* * *

NJË SHTOJCË E VOGËL E VENDQËNDRIMIT TË PARË

Dëgjoje vërsetin:

اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَ زَيَّنَّاهَا...الخ

"A nuk e kanë parë qiellin mbi ta, si Ne e kemi ndërtuar dhe zbukuruar, dhe s'ka asnjë të çarë në të?.. deri në fund *"*[613]

ثُمَّ انْظُرْ اِلَى وَجْهِ السَّمَاءِ كَيْفَ تَرَى سُكُوتًا فِى سُكُونَةٍ حَرَكَةً فِى حِكْمَةٍ تَلَئْلُؤُ فِى حِشْمَةٍ تَبَسُّمًا فِى زِينَةٍ مَعَ اِنْتِظَامِ الْخِلْقَةِ مَعَ اِتِّزَانِ الصَّنْعَةِ تَشَعْشُعُ سِرَاجِهَا تَهَلْهُلُ مِصْبَاحِهَا تَلَئْلُؤُ نُجُومِهَا تُعْلِنُ لاَهْلِ النُّهَى سَلْطَنَةً بِلاَ اِنْتِهَاءٍ اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَ زَيَّنَّاهَا...الخ

Pastaj shikoje faqen e qiellit, ti e sheh se si ai është i heshtur në qetësinë e vet; si është në lëvizje me urtësi, si është rrezatues me madhështi, si ai buzëqesh me stolinë e tij. Një sovranitet i pambarim dhe i pafundmë u është shpallur atyre që mendojnë me rregullin në krijimin e tij, me simetrinë në artin e tij, me llambat e tij të ndritshme, me fenerët e tij të shndëritshëm dhe me yjet e tij vezullues.

Kjo që vijon shpjegon paragrafin lart,

ثُمَّ انْظُرْ اِلَى وَجْهِ السَّمَاءِ كَيْفَ تَرَى سُكُوتًا فِى سُكُونَةٍ

"A nuk e kanë parë qiellin mbi ta.", i cili me radhë është një sqarim i vërsetit të cituar.

Së pari: tek fraza: "*Si ai është i heshtur në qetësinë e tij*", Vërseti drejton një shikim ngulmues tek faqja e stolisur bukur e qiejve me qëllim që ai që e shikon të mund të bëhet i vetëdijshëm për heshtjen që atje është brenda një qetësie të madhe. Shikuesi të mund të kuptojë se

[613] Kur'an, 50: 6

ajo është kështu nëpërmjet urdhrit dhe nënshtrimit të Një Të Gjithëfuqishmi Absolut, sepse, në qoftë se ato do të kishin qenë të pavarur, të shfrenuar, pa frena, ato trupa të mëdhenj qiellorë të pafundmë e madhështorë, të gjithë duke qenë pranë njëri-tjetrit, ato trupa, do të kishin shkaktuar një zhurmë të tillë me rrotullimet e tyre tepër të shpejta saqë do ta kishin shurdhuar kozmosin. Atje do të kishte qenë një rrëmujë e tillë në atë rrëmujë të zhurmshme e të potershme, saqë ajo do të kishte shpërndarë e shpartalluar universin.

Është e ditur se çfarë rrëmuje dhe zhurme do të shkaktohej në qoftë se njëzet buaj do të punonin në një fushë të përzier me njëri-tjetrin. Ndërsa siç tregon astronomia, midis yjeve ndodhen disa që janë njëmijë herë më të mëdhenj se toka të cilët rrotullohen me një shpejtësi shtatëdhjetë herë më shpejt se sa ajo e një predhe artilerie. Kështu shkalla e fuqisë dhe e aftësisë nënshtruese e Krijuesit të Gjithëlavdishëm dhe e të Gjithëfuqishmit të Plotësimit të mund të kuptohet nga kjo qetësi brenda heshtjes së yjeve, së bashku me shkallën e bindjes dhe të nënshtrimit të yjeve ndaj Tij.

Së dyti: fraza حَرَكَةً فِى حِكْمَةٍ *"Si ai është në lëvizje me urtësi".* Treguesi na urdhëron të shikojmë lëvizjen në faqen e qiejve, e cila është me urtësi dhe qëllim. Në të vërtetë, ajo lëvizje madhështore dhe e çuditshme ndodh brenda një urtësie të saktë dhe gjithëpërfshirëse. Për shembull, një mjeshtër i cili vë në lëvizje makinerinë e një fabrike me urtësi e qëllim demonstron shkallën e aftësisë mjeshtërore e profesionale brenda madhështisë së fabrikës dhe në përpjesëtim me shkallën e rregullit të saj. Dhe po kështu, kur ne e shikojmë në këtë mënyrë, shkalla e fuqisë dhe e urtësisë së të Gjithëfuqishmit të Gjithëlavdishëm bëhet e dukshme për ne.

Sepse Ai e bën diellin madhështor si një fabrikë dhe planetët e tij, ato trupa madhështorë shumë të mëdhenj që u ngjasojnë makinerive në fabrikë, Ai i lëviz dhe i rrotullon rreth vetes si gurët në bahe.

Së treti: تَلَئْلُؤٌ فِى حِشْمَةٍ تَبَسُّمًا فِى زِينَةٍ *Se si është rrezatuese me madhështi, si buzëqesh me stolinë e tij.*

Ajo ka këtë kuptim: madhështia rrezatuese dhe stolia duke buzëqeshur në faqen e qiejve janë të tilla sa që ato demonstrojnë se sa i lartë e madhështor është sovraniteti i Krijuesit të Gjithëlavdishëm dhe sa e përsosur është mjeshtëria e Tij artistike. Ashtu si ndriçimi i llambave të panumërta elektrike që varen kudo në ditë feste që demonstrojnë shkallët e madhështisë së mbretit dhe të plotësimit në përparimin material, po ashtu qiejt e mëdhenj me yjet e tyre madhështorë e të stolisur u demonstrojnë shikimeve ngulmuese Sovranitetin e lartë dhe mjeshtërinë e përsosur artistike të Krijuesit të Gjithëlavdishëm.

Së katërti: مَعَ اِنْتِظَامِ الْخِلْقَةِ مَعَ اِتِّزَانِ الصَّنْعَةِ *Me rregull në krijimin e tij, me simetri në artin e tij.*

Kjo frazë thotë ç'ka vijon: vështroje rregullin e krijesave në faqen e qiejve, simetrinë e tyre dhe drejtpeshimin e saktë dhe atëherë kupto se sa i Gjithëfuqishëm dhe i Gjithurtë është Krijuesi i tyre.

Po, në të vërtetë, trupat e mëdhenj qiellorë demonstrojnë shkallën e fuqisë dhe urtësinë e të Vetmit i Cili i rrotullon dhe i lëviz ato si dhe krijesat e ndryshme e të vogëla ose kafshët, duke i përgatitur kështu për detyrat e tyre, e shtyn secilën nga ato në një mënyrë të përcaktuar nëpërmjet një peshoreje të posaçme dhe me shkallët e bindjes së tyre dhe të nënshtrimit ndaj Tij. Po ashtu, ato qiej të mëdhenj u demonstrojnë shikimeve të vëmendshme nëpërmjet gjërësisë madhështore dhe yjeve të panumërta, dhe yjet me madhësinë e tyre madhështore dhe me rrotullimet e shpejta, dhe me faktin që ato nuk i tejkalojnë caqet e tyre as edhe një thërrime, madje as një sekond, dhe nuk neglizhojnë në detyrat e tyre as për një të dhjetën e sekondit.

Unë them se këto u tregojnë shikimeve se Autori i tyre, Krijuesi i tyre madhështor, e shfaq Hyjninë e Tij të madhërishme nëpërmjet zhvillimit të këtyre çështjeve me një drejtpeshim të hollë të veçantë.

Së pesti: Kjo frazë pohon qartë për atë çfarë aludohet tek vërseti lart, dhe në shumë vërsete të ngjashëm me të, si tek sure "**en-Nebeë**", të cilët përmendin nënshtrimin e diellit, të hënës dhe të yjeve.

تَشَعْشُعُ سِرَاجِهَا تَهَلْهُلُ مِصْبَاحِهَا تَلَئْلُؤُ نُجُومِهَا تُعْلِنُ لِاَهْلِ النُّهَى سَلْطَنَةً بِلاَ اِنْتِهَاءٍ

Një sovranitet i pambarim e i pafundmë u shpallet atyre që mendojnë me llambat e tij ndriçuese, me fenerët e tij të ndritshëm, dhe me yjet vezulluese.

Domethënë, t'ia bashkangjisësh llambën që jep nxehtësi dhe dritëdhënëse si dielli, tavanit të stolisur të qiejve, ta bësh atë penë të ndritshme për të shkruar mesazhet e të Adhuruarit të përjetshëm në rreshtat e ditës dhe të natës në faqet e verës e të dimrit, ta bësh hënën, si akrepat e një ore gjigante të kohës dhe si një instrument për matjen e kohëve, ta varësh atë në lartësirat më të mëdha duke u ngjasuar sahatëve që vendosen në maje të kullave si minare të larta, ta bësh atë të lëvizë nëpër vendbanimet e saj, në shkallët e saj, me drejtpeshim të saktë dhe me masë të përkryer në formën e shumë hënave të ndryshme, saqë sikur Zoti xh.sh. të vendoste në çdo natë një hënë të re veç asaj të mëparshmes në kupën e qiellit dhe pastaj t'i kthente e t'i bashkonte ato; dhe të stolisësh fytyrën e bukur të qiejve me yje që shkëlqejnë dhe buzëqeshin në kupën e qiejve, të gjitha këto janë shenja të Një Hyjnie të Madhërishme e Cila e bën Vetveten të njohur për krijesat e vetëdijshme. Ato i ftojnë ata, të cilët mendojnë, që të besojnë e të vërtetojnë Unitetin Hyjnor.

Shiko tek fleta e ngjyrosur e librit të universit; shiko se çfarë formash ka pikturuar pena e artë e fuqisë. Asnjë pikë e errët nuk mbetet për shikimin e syrit të zemrës; është sikur Zoti ka skalitur shenjat e Tij me dritë.

Shiko! Çfarë mrekullie e urtësie është universi i çuditshëm!

Shiko! Çfarë shfaqje e mahnitshme është gjërësia e hapësirës! Atëherë dëgjoji yjet, dëgjoje adresimin e tyre harmonik!

Shiko se çfarë urtësie ka zbukuruar mbi dekretin e dritës së Tij. Ato së bashku fillojnë të flasin me gjuhën e së vërtetës. Ato i adresohen Sovranitetit të të Gjithëfuqishmit dhe të Gjithëlavdishmit të vetëm.

Ne jemi prova të ndritshme për ekzistencën e Krijuesit tonë, ne jemi dëshmitarë të Unitetit dhe të fuqisë së Tij.

Ne jemi mrekulli të holla që ndriçojnë faqen e tokës që të shikojnë melekët.

Ne jemi mijëra sytë e vëmendshëm që nga qielli shohim tokën dhe vështrojmë parajsën. Ne jemi frutat e përsosura të panumërta që ia ka lidhur Dora e urtësisë së Hirplotit Madhështor pjesës qiellore të pemës së krijimit dhe të gjitha degëve të Rrugës së Qumështit.

Për banorët e qiejve, secili nga ne është një xhami udhëtuese, një bujtinë rrotulluese, banesë e lartë, llambë ndriçuese, anije madhështore, një aeroplan gjigant, mrekulli e fuqisë, një çudi e artit krijues e krijuar nga i Gjithëfuqishmi i plotësimit dhe i Gjithurti i Lavdisë, është një urtësi e rrallë e Tij, një mrekulli madhështore e kijimit të Tij dhe një botë drite.

Kështu me njëqindmijë gjuhë u tregojmë njëqindmijë prova dhe i bëjmë t'i dëgjojnë ata të cilët janë me të vërtetë njerëz. U verboftë syri ateist i cili nuk e pa të vërtetën tonë, nuk i dëgjoi fjalët tona. Dhe ne jemi shenjat që flasim të vërtetën. Vula jonë është një, stampa një, ne drejtohemi nga Krijuesi ynë, Ne e lavdërojmë Atë nëpërmjet nënshtrimit tonë. Ne recitojmë Emrat e Tij, secili nga ne është në ekstazë, një anëtar i rrethit madhështor i Rrugës së Qumështit.

* * *

VENDQËNDRIMI I DYTË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۞ اَللّٰهُ الصَّمَدُ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Thuaj: 'Ai është All-llahu, Një dhe i Vetëm.' All-llahu i Përhershmi i pafillim dhe i pambarim, Absoluti."[614]

Ky Vendqëndrim përbëhet nga Tre Qëllime.

QËLLIMI I PARË

[Përfaqësuesi i njerëzve të çudhëzimit dhe i atyre që i përshkruajnë ortakë Zotit xh.sh. ra në tokë nga goditja që mori prej një ylli, ashtu siç u përshkrua në fundin e vendqëndrimit të parë. Kështu, për shkak se ai nuk mundi të gjendte asgjë që t'i vlente ndokund duke filluar nga grimcat për tek qiejt, ai hoqi dorë nga pozicioni i të pretenduarit të tyre në atë mënyrë dhe, në vend të saj, u përpoq të shkaktojë dyshime në mendjet e besimtarëve rreth Unitetit Hyjnor dhe Njësisë me anë të tri Pyetjeve të rëndësishme.]

Pyetja e parë: Ai tha në mënyrën e ateistit: "O ti që beson në një Zot! Unë nuk munda të gjej asgjë fare në emrin e klientëve të mi, dhe nga të gjitha qëniet në univers nuk munda t'i argumentoja e t'i provoja bindshëm pretendimet e mia. Por si e provoni ju ekzistencën e Një të Vetmi, të Gjithëfuqishmi, i Cili zotëron një fuqi të pafundme? Përse nuk mendoni mundësinë që të tjerët të ndërhyjnë e të ndajnë fuqinë e Tij?"

Përgjigjja: Është provuar në mënyrë vendimtare në Fjalën e Njëzet e Dytë, se çdo krijesë, çdo grimcë, çdo yll, është një argument ndriçues për domosdoshmërinë e ekzistencës së Tij, i Cili është Ekzistuesi

[614] Kur'an, 112: 1-2

i Domosdoshëm dhe i Gjithëfuqishmi i Vetëm Absolut. Dhe secili dhe çdo lidhje në zinxhirët e qënieve në univers është një dëshmi e qartë për Unitetin e Tij. Kur'ani i gjithurtë e vërteton këtë me prova të panumërta dhe gjithashtu i përmend shumë shpesh ato prova që janë më të qartat në shikimin e njerëzve në përgjithësi, siç vijon:

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّموَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلاَفُ اَلْسِنَتِكُمْ وَ اَلْوَانِكُمْ

"Dhe nëse ti (Muhammed) i pyet ata: 'kush i ka krijuar qiejt dhe tokën', me siguri do të përgjigjen: 'All-llahu'."[615] *"Dhe nga treguesit e Tij është krijimi i qiejve dhe i tokës dhe dallimi i gjuhëve dhe i ngjyrave tuaja."*[616]

Me këto dhe shumë vërsete të këtilla, Kur'ani i gjithurtë e paraqet krijimin e qiellit e të tokës si prova të vetëkuptueshme të unitetit Hyjnor. Dhe kështu, duan apo nuk duan, për shkak të mënyrës si janë krijuar qiejt dhe toka, gjithkush që është i vetëdijshëm dhe me mend do të detyrohet të besojë e të vërtetojë Krijuesin e Gjithëlavdishëm, ashtu siç thotë Kur'ani: لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ *"Ata, me siguri, do të thonë, 'All-llahu'"*

Në Vendqëndrimin e Parë ne filluam nga një grimcë dhe demonstruam stampën e Unitetit mbi qëniet, duke filluar nga grimcat për tek yjet dhe qiejt.. Kur'ani i gjithurtë gjithashtu, e hedh poshtë dhe e dëbon shirkun, të përshkruarin ortakë All-llahut, duke filluar nga yjet e qiejt dhe duke përfunduar tek grimcat me vërsete si këto. Ai aludon për këtë, në kuptim, si vijon:

Zotëruesi i Fuqisë Absolute i Cili krijoi qiejt dhe tokën me një rregull dhe drejtpeshim të tillë, natyrisht Ai krijoi gjithashtu edhe sistemin diellor, i cili është një zonë e tij.

Meqenëse Sistemi diellor, në mënyrë të vetëkuptueshme është brenda kontrollit të Tij dhe në kapjen e Tij të drejtëpërdrejtë. Dhe meqenëse i Gjithëfuqishmi absolut i mban diellin dhe planetët brenda

[615] Kur'an, 31: 25

[616] Kur'an, 30: 22

kapjes së Tij, i urdhëron, i nënshtron dhe i drejton, sigurisht, edhe toka gjithashtu, e cila është një anëtare e sistemit diellor dhe është lidhur tek dielli, është gjithashtu brenda rregullimit të Tij dhe kapjes së Tij kontrolluese e drejtuese. Dhe meqenëse kjo është kështu, qëniet që janë krijuar dhe skalitur mbi faqen e tokës dhe që janë si qëllimet dhe frutat e saj janë gjithashtu brenda mbështetjes dhe kapjes së Hyjnisë së Tij të përkryer.

Dhe meqenëse të gjitha krijesat e shpërndara dhe të përhapura mbi tokë, të cilat e prarojnë dhe e zbukurojnë faqen e saj, përtërihen vazhdimisht, duke ardhur e duke shkuar, duke e mbushur tokën dhe duke e zbrazur, ato të gjitha janë brenda kapjes së njohjes dhe fuqisë së Tij, dhe meqenëse ato peshohen dhe organizohen me peshën e drejtësisë së Tij dhe të urtësisë dhe meqenëse të gjitha speciet e qënieve të gjalla janë brenda kapjes së fuqisë së Tij, sigurisht të gjithë anëtarët e mirërregulluar dhe pa të meta të atyre specieve, të cilat janë si modele të zvogëluar, të kozmosit, si indekse të specieve të tij, dhe si indekse të vogëla të trupit të universit, duhet gjithashtu të jenë brenda fuqisë së tij krijuese, mbështetjes së tij, drejtimit dhe kapjes së Tij të plotë. Dhe meqenëse çdo gjallesë është nën mbështetjen dhe drejtimin e Tij, atëherë qelizat, rruazat e gjakut, gjymtyrët dhe muskujt të cilat i përfshijnë ato trupa të krijesave të gjalla janë gjithashtu, në mënyrë të vetëkuptueshme, brenda kapjes së njohjes dhe fuqisë së Tij.

Dhe meqenëse çdo qelizë e rruazë gjaku është nën urdhrin e Tij dhe brenda kapjes së Tij, dhe meqenëse ato janë në lëvizje në përputhje me ligjet e Tij, sigurisht, grimcat prej të cilave ato formohen dhe të cilat janë si sovajka duke thurur qëndisjet e artit të cilat i veshin ato, janë gjithashtu, domosdoshmërisht, brenda kapjes së fuqisë së tij dhe sferës së njohjes së tij, sepse ato janë në lëvizje në mënyrë të rregullt, dhe në mënyrë të përsosur kryejnë detyrat me urdhrin e Tij, me lejen e Tij, dhe nëpërmjet fuqisë së Tij.

Dhe meqenëse lëvizja dhe detyra e çdo grimce është me ligjin, lejen dhe me urdhrin e Tij, atëherë tiparet identifikuese dhe shenjat dalluese që gjenden tek gjithësecili, të gjitha ndryshimet në fytyra, në zëra dhe në gjuhë, gjithashtu nga domosdoshmëria ndodhin nëpërmjet njohjes dhe urtësisë së Tij. Kështu, tani shikoje përsëri vërsetin i cili përmend dhe tregon fillimin dhe fundin e këtij zinxhiri:

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلاَفُ اَلْسِنَتِكُمْ وَ اَلْوَانِكُمْ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ

"Dhe nga treguesit e Tij është krijimi i qiejve dhe i tokës dhe dallimi i gjuhëve dhe i ngjyrave tuaja. Vërtetë që në të ka tregues të qartë për njerëzit me dije të shëndoshë."[617]

Atëherë, tani ne themi: O përfaqësues i jobesimtarëve! Ti mund ta shohësh; këto argumente aq të fortë sa zinxhirët e universit, provojnë rrugën e vërtetimit të Unitetit Hyjnor. Ato demonstrojnë një të Gjithëfuqishëm Absolut. Meqenëse krijimi i qiejve dhe i tokës demonstron një Autor të Gjithëfuqishëm, dhe fuqinë e pafundme të Atij Autori të Gjithëfuqishëm, dhe se ajo Fuqi e pafundme është tek pika e plo-tësimit të pafundmë, atëherë ndodhet një mungesë absolute e nevojës për ortakë. Domethënë, Ai nuk ka absolutisht nevojë për ortakë në çfarëdo aspekti qoftë.

Kështu, meqenëse Ai nuk ka nevojë, atëherë përse e merrni ju atë rrugë të errët? Çfarë ju shtyn ju për të hyrë atje? Për më tepër, meqenëse Ai nuk ka absolutisht nevojë për ortakë, edhe qëniet në univers gjithashtu nuk kanë absolutisht nevojë për ortakë, atëherë padyshim, është tërësisht e pamundur që të ketë ndonjë ortak për Hyjninë e Tij dhe për krijueshmë-ri, sepse ne provuam se fuqia e Krijuesit të qiejve dhe të tokës është edhe e pafundme, edhe në kulmin e plotësimit të pafundmë. Në qoftë se do të kishte pasur ndonjë ortak, kjo do të thonte se, megjithëse fuqia e Tij është e pafundme, një fuqi tjetër e fundme dhe e kufizuar do ta kërcënonte dhe do ta mposhte atë fuqi të pafundme e të plotë, dhe do të merrte sundimin në disa zona. Atëherë do të ishte e domosdoshme, pa qenë ndonjë detyrim, që diçka e fundme ta bënte gjënë të pafundme të kufizuar, në një kohë që ajo është e pafundme. Kjo është një pamundësi e shumëfishtë dhe më e paarsyeshmja.

Gjithashtu, meqenëse nuk ka nevojë për ortakë, dhe meqenëse ekzistenca e tyre është e pamundur, të pretendosh ndryshe, do të ishte një gjykim thjesht arbitrar e tekanjoz. Domethënë, meqenëse nuk ka shkak për të nxjerrë një pretendim të tillë, me arsye e me logjikë, ato

[617] Kur'an, 30: 22

fjalë do të ishin të pakuptimta. Sipas shkencës së jurisprudencës -drejtësisë- një pretendim i tillë quhet "arbitraritet".Domethënë, ai është një pretendim abstrakt i pakuptim.

Një parim i shkencës së teologjisë dhe i jurisprudencës është ky:

لاَ عِبْرَةَ لِلاِحْتِمَالِ الْغَيْرِ النَّاشِى عَنْ دَلِيلٍ ۞ وَ لاَ يُنَافِى الْاِمْكَانُ الذَّاتِىُّ الْيَقِينَ الْعِلْمِىَّ

"Një mundësi që nuk buron nga një argument ose nga një shenjë nuk ka rëndësi", ajo nuk mund të shkaktojë dyshim në një çështje që është e përcaktuar, e sigurtë. Ajo nuk mund ta lëkundë sigurinë që bazohet mbi gjykimin e shëndoshë."

Për shembull, është e mundur që liqeni i Barlës të përbëhet nga melasa rrushi, ose të jetë transformuar në vaj. Por meqenëse ajo mundësi nuk buron nga ndonjë argument, ajo nuk e prek njohjen tonë të sigurt, as nuk mund të ngjallë dyshime mbi faktin se ai përbëhet nga uji.

Prandaj, ne pyetëm çdo lloj krijese prej çdo qosheje të kozmosit, dhe cilado që u pyet, duke filluar nga grimcat për tek yjet në Vendqëndrimin e Parë, dhe nga krijimi i qiejve dhe i tokës për tek tiparet individuale në fytyrat, në Vendqëndrimin e Dytë, çdo gjë e demonstroi nëpërmjet gjuhës së gjendjes së saj Vulën e Unitetit; çdo gjë dëshmon se Zoti është Nji. Ti e shikove vetë këtë gjithashtu... Kështu, nuk ka tregues në ndonjërën prej krijesave në univers mbi të cilën do të mund të ndërtohej mundësia e pasjes ortakë me Zotin xh.sh.. Domethënë, meqenëse të pretenduarit se Zoti ka ortakë është një arbitraritet i pastër dhe pakuptim dhe një 'pretendim abstrakt', atëherë kjo do të ishte një injorancë e pastër dhe një budallallëk i plotë.

Kështu, asgjë nuk mbeti për përfaqësuesin e njerëzve të çudhëzimit që të thotë përballë kësaj. E vetmja gjë që ai mundi të thotë ishte: "Treguesi për pasjen ortakë me Zotin është përvijimi i shkaqeve në kozmos. Është se çdo gjë lidhet me një shkak. Kështu, ajo do të thotë se shkaqet kanë një efekt të vërtetë, dhe në qoftë se ato kanë një efekt, a nuk janë të afta ato për të qenë ortakë me Zotin xh.sh.?"

Përgjigjja: Pasojat u janë lidhur shkaqeve për arsye se Dëshira Hyjnore dhe urtësia kërkojnë që ato të jenë kështu, me qëllim që të mund të shfaqen sa më shumë Emrat Hyjnorë.

Çdo gjë i është lidhur një shkaku, por ne e kemi provuar në mënyrë vendimtare në vende të ndryshme, duke përfshirë shumë nga Fjalët, se "Shkaqet nuk kanë fuqi reale me të cilën të krijojnë pasojat e tyre. Kështu sa për tani, ne vetëm do të themi:

Midis shkaqeve, njeriu është, në mënyrë të vetëkuptueshme, më i nderuari, më i larti dhe ka fuqinë më të madhe të zgjedhjes dhe aftësinë më të shtrirë për të kontrolluar e për të drejtuar shkaqet e tjera. Dhe midis veprimeve më të dukshme të njeriut mbi të cilat ai ushtron zgjedhjen -dëshirën- janë të ngrënit, dhe fuqitë e të folurit dhe të menduarit. E ngrëna, e folmja dhe mendimi, secila nga këto aftësi është zinxhiri më i mirërenditur, më i mrekullueshëm dhe më me urtësi. Por prej njëqind ligjeve -pjesëve- të këtyre zinxhirëve, vetëm njëri i është nënshtruar fuqisë së zgjedhjes.

Për shembull, në zinxhirin e veprimeve që kanë të bëjnë me ushqimin, i cili shtrihet nga të ushqyerit e qelizave të trupit për tek formimi i frutave, vetëm lëvizja e nofullës dhe përtypja e ushqimit i është nënshtruar zgjedhjes së njeriut, sikur t'i shkaktonte mullirit të dhëmbëve të gojës të përpunojë ushqimin; dhe në zinxhirin e të folurit, vetëm nxjerrja e frymës dhe fryrja e saj në kallëpin e shkronjave të nyjëtuara. Por ama në qoftë se një fjalë e vetme në gojë, duke qenë si një farë, konsiderohet si një pemë, në ajër ajo prodhon frutat e milionave nga e njëjta Fjalë dhe futet në veshët e miliona dëgjuesve. Në qoftë se imagjinata e njeriut mezi e arrin këtë filiz metaforik, atëherë si mundet që krahu i shkurtër i zgjedhjes ta arrijë atë?

Meqenëse midis shkaqeve njeriu është më eprori dhe ka fuqinë më të madhe të zgjedhjes dhe megjithatë duart e tij janë kështu të lidhura prej krijueshmërisë reale, atëherë si munden shkaqet e tjera të tilla si krijesat e pajeta, kafshët, elementet dhe Natyra të kenë në dispozicion ndonjë fuqi reale mbi shkaqet e tjera? Secili nga ato shkaqe është vetëm një konteiner -enë, zarf-; një mbulesë për veprat Hyjnore, një mbajtës tabakaje për dhuratat e të Gjithëmëshirshmit të Vetëm.

Natyrisht, ena për një dhuratë të mbretit, ose shamia në të cilën ajo mbështillet, ose indvidi që e sjellë dhuratën e cila është vendosur në dorën e tij, kurrësesi nuk mund të jenë ortakë në sovranitetin e mbretit. Kushdo që do të supozonte se ato janë ortakë, ai imagjinon absurditetet më të pakuptimta. Në të njëjtën mënyrë, shkaqet e jashtme dhe ndërmjetësit nuk mund të kenë absolutisht pjesë në mbështetjen që Zoti xh.sh. u jep krijesave të Tij. Pjesa e tyre është vetëm të kryejë një shërbim adhurimi.

* * *

QËLLIMI I DYTË

Përfaqësuesi i atyre të cilët i përshkruajnë ortakë Zotit xh.sh. nuk mundi që ta provojë rrugën e shirkut -politeizmit-, dhe i këputi shpresat për ta provuar atë në cilindo drejtim qoftë; kështu, ndonëse i dëshpëru-ar, meqenëse ai dëshiroi të shkatërronte rrugën e atyre që vërtetojnë Unitetin Hyjnor, Ai u përpoq të mbjellë dyshime në mendjet e tyre duke bërë pyetjen e mëposhtme.

Dhe ai bëri pyetjen e dytë duke thënë:

"O Njerëzit e njësisë! Ju thoni: قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۞ اَللّٰهُ الصَّمَدُ

"Thuaj, Zoti është Një. Ai është Absoluti, i Përjetshmi." Domethënë, Krijuesi i universit është Një, Ai është i Vetëm, është i Përjetshmi; Ai është Autori i çdo gjëje, në dorën e Tij janë frerët e çdo gjëje; Ai është i Vetmi; çelësat e çdo gjëje janë në dorën e Tij; dhe një gjë nuk mund të jetë një pengesë për një tjetër. Ti thua se në të njëjtin moment, Ai ushtron autoritet të plotë mbi të gjitha gjërat dhe mbi të gjitha gjendjet, si mund të besohet një fakt i tillë i çuditshëm? Si është e mundur që një individ i vetëm të jetë në vende të panumërta dhe të bëjë gjëra të panumërta përnjëherësh, për një çast, e pa asnjë vështirësi?"

Përgjigjja: Kësaj pyetje mund t'i përgjigjemi duke shpjeguar një mister tej mase të thellë, të hollë, të lartë dhe gjithëpërfshirës që ka të bëjë me Njësinë Hyjnore dhe me të Adhuruarin e përjetshëm. Mendja e njeriut mund ta shohë këtë mister vetëm nëpërmjet teleskopit dhe vrojtimit të krahasimit dhe të alegorisë. Ndërsa nuk ka asgjë të ngjashme ose të përafërt me Esencën e Zotit të Gjithëfuqishëm dhe me Aributet e Tij, funskionet e Atributeve të Tij mund të shihen deri diku nëpërmjet krahasimit ose alegorisë.

Dhe kështu, ne gjithashtu do ta tregojmë misterin nëpërmjet krahasimit të një Natyre materiale.

Krahasimi i parë: Siç është provuar në Fjalën e Gjashtëmbëdhjetë, një individ i veçantë mund të fitojë universalitet ose gjithëpërfshirje nëpërmjet pasqyrave të ndryshme. Ndërsa, në të vërtetë, duke qenë

pjesa reale e diçkaje më të madhe se sa vetvetja, ajo sikur bëhet diçka universale me cilësi dhe funksione të shumta.

Po, në të vërtetë, lëndët si xhami dhe uji mund të jenë një pasqyrë për objektet fizike -trupore- dhe një objekt i tillë mund të fitojë universalitet në një pasqyrë të tillë. Në të njëjtën mënyrë, ajri, eteri dhe disa krijesa nga Bota e shëmbëllesës janë si pasqyra për objektet e shndritshëm dhe për qëniet shpirtërore. Secila nga këto krijesa si pasqyra transfomohet me shpejtësinë e vetëtimës ose të imagjinatës në formën e të qënit një mjet udhëtimi dhe ekskursioni, me qëllim që qëniet e shndritshme e shpirtërore të udhëtojnë me shpejtësinë e imagjinatës në ato pasqyra të pastërta, të panjollosura dhe në ato vendbanime të holla. Për një çast të vetëm qëniet shpirtërore mund të futen në mijëra vende. Dhe meqenëse ato janë të ndritshëm dhe për shkak të reflektimit të tyre, format e tyre në pasqyra janë të njëjta dhe duke poseduar cilësitë e tyre, e kundërta e gjendjes me qëniet trupore në ato vende, tamam sikur të ishin të pranishëm me vetet e tyre.

Ndërsa format e dendura e të trasha të qënieve trupore nuk janë të njëjtat, ashtu siç nuk janë poseduese të cilësive të tyre, dhe mund të mendohen si të vdekura. Për shembull, megjithëse dielli është i pjesshëm dhe një qënie e vetme e personifikuar, ai bëhet si një universal nëpërmjet gjërave të ndritshme. Ai reflekton imazhin e tij, një diell si vetvetja, në të gjitha gjërat e ndritshme, në pikat e ujit, dhe në copat e qelqit në faqen e tokës, sipas kapacitetit të tyre. Nxehtësia e diellit, drita, dhe shtatë ngjyrat në dritën e Tij, bashkë me një lloj ngjashmërie -shembëllimi- të diellit esencial, gjenden në të gjitha gjërat e ndritshme fizike.

Në qoftë se do të supozohej që Dielli të kishte njohuri dhe vetëdije, atëherë çdo pasqyrë do të ishte e ngjashme me një lloj vendbanimi ose vendi, Froni ose karrigia për të; ai do të ishte vetë në kontakt me çdo gjë. Ai do të ishte në gjendje të komunikonte me çdo krijesë të vetëdijshme nëpërmjet pasqyrave, madje edhe me anë të bebes së çdo syri; çdonjëra prej të cilave do të ishte si një telefon. Një gjë nuk do të ishte një pengesë për një gjë tjetër. Komukimi me një gjë nuk do të ishte një pengesë për të komunikuar me një tjetër. Megjithëse ai është i pranishëm në çdo vend, veçse ama atë nuk e përkufizon ndonjë vend.

Në qoftë se dielli, i cili është si një pasqyrë materiale, e pjesshme dhe e pajetë e Emrit Hyjnor *"En-Nur" "Drita*", prej një mijë e një Emrave Hyjnorë, mund të shfaqë aktivitet universal në një numër të pakufizuar vendesh, ndërsa vetë është një individ i personifikuar, atëherë, a nuk mundet Ai i Gjithëlavdishëm madhështor, me Njësinë e Esencës së Tij të jetë i aftë të kryejë vepra të panumërta për një çast, në të njëjtën kohë?

Krahasimi i dytë: Meqenëse kozmosi është si një pemë, dhe secila pemë mund t'u ngjasojë të vërtetave të universit, ne do të marim drurin gjigant dhe madhështor të rrapit që është përballë kësaj dhome si një shembull të zvogëluar të universit dhe do të demonstrojmë shfaqjen e Njësisë Hyjnore në univers.

Kjo pemë ka të paktën dhjetë mijë fruta dhe çdo frut ka jo më pak se qindra farëra me fletë, domethënë të gjithë këto dhjetë mijë fruta dhe milionat prej farërave së bashku, janë ato tek të cilat shfaqen një art dhe një aktivitet Krijues për një çast. Ndërsa qendra e formimit të pemës është e pranishme në rrënjët e saj, në trungun dhe në bërthamën thelbësore, nëpërmjet një manifestimi të Dëshirës Hyjnore dhe të një kondensimi e ngjeshje të urdhërit Hyjnor, të cilat mund të përshkruhen si të pjesshme, të individualizuara dhe nyje të jetës -lidhje, bashkim-; ato gjithashtu janë të pranishme në majet e të gjitha degëve të tij, brenda çdo fruti dhe pranë çdo fare, saqë ajo qendër formimi nuk lë ndonjë gjë të mangët për asnjë pjesë të anëtarëve të pemës, aty ato nuk janë pengesë për njëra-tjetrën. Pema formohet nëpërmjet tyre. Dhe ai manifestim i vetëm i Dëshirës dhe ai ligj duke dalë prej një urdhri nuk transmetohen dhe nuk rrezatohen si drita, nxehtësia dhe ajri, sepse ato nuk lënë ndonjë gjurmë, dhe asnjë shenjë nuk mund të kapet në distancat e largëta dhe në qëniet e ndryshme midis vendeve që ato shkojnë.

Në qoftë se fakti i qënies së tyre të pranishme në çdo frut dhe farë, do të kishte ndodhur nëpërmjet qënies së tyre të transmetuara dhe të rrezatuara, ndonjë gjurmë apo shenjë e tyre do të ishte kapur. Por ato janë të pranishme në secilin nga ato vende duke mos qenë të copëtuara apo të shpërndara. Ato veprime universale dhe të përgjithshme nuk janë të papajtueshme me Njësinë e Tij dhe me individualitetin. Madje, mund të thuhet se, ndërsa manifestimi i Dëshirës, ligji dhe nyja e jetës janë edhe pranë gjithësecilit nga vendet, edhe nuk gjenden në asnjë vend. Është sikur ligji të kishte aq shumë sy e veshë, aq sa ka fruta dhe

farëra në këtë pemë madhështore. Në të vërtetë, çdo pjesë e pemës është si një qendër e shqisave të atij ligji, me qëllim që distancat e gjata të mos jenë penguese e perde, por një mjet lehtësimi dhe afrimi si tela telefoni – atëherë më e largëta është si më afërta, njëlloj.

Meqenëse, siç është e qartë nga vëzhgimi, nëpërmjet një manifestimi të vetëm e të pjesshëm të një Atributi të të Adhuruarit të Përjetshëm, i tillë si "**Irade**" *Dëshira*, me miliona ngjarje ndodhin në miliona vende pa ndërmjetësi, atëherë është e domosdoshme të jesh plotësisht i sigurt, se i Gjithëlavdishmi i Vetëm e ushtron me siguri të plotë autoritetin dhe fuqinë mbi pemën e universit bashkë me të gjitha pjesët dhe grimcat e saj, nëpërmjet manifestimit të fuqisë dhe të vullnetit të Tij.

Ashtu siç është provuar e shpjeguar në Fjalën e Gjashtëmbëdhjetë, krijesat e pafuqishme dhe të nënshtruara si dielli, krijesat gjysmë të ndritshme si qëniet shpirtërore, të cilat janë të kufizuara nga lënda, ligjet që burojnë nga një urdhër dhe nga manifestimi i dëshirës, të cilat janë nyja (lidhja) e jetës dhe qendra e drejtimit të këtij druri rrapi, këto me radhë, duke qenë si drita dhe shpirti i tij, ndërsa duke qenë në një vend dhe duke qenë të pjesshme të identifikueshme si të vetme, sipas misterit të dritësisë, ato janë të pranishme, në mënyrë të qartë, në vende të shumta dhe në ngjarje të shumta. Dhe ndërsa duke qenë e pjesshme dhe e kufizuar nga lënda, ajo sikur merr një universalitet absolut. Dhe brenda një sekondi, ato, në mënyrë të demonstrueshme, bëjnë një numër të madh gjërash nëpërmjet fuqisë së zgjedhjes... Edhe ti i shikon vetë këto dhe nuk do të mundesh t'i mohosh.

I Vetmi, më i Pastërti dhe Esenca e shenjtë, atributet e të Cilit janë gjithëpërfshirëse dhe çështjet e të Cilit janë universale, është shumë i lartësuar dhe përtej lëndës, i zhveshur nga lënda dhe krejtësisht i larguar dhe i lirë prej çdo kufizimi dhe prej errësirës së dendësisë.. Të gjitha këto drita dhe qënie të ndritshme janë vetëm se hije të errëta të Emrave të Tij të shenjtë dhe e gjithë ekzistenca dhe jeta dhe bota e shpirtërave, bota e ndërmjetme dhe bota e shëmbëllesës, janë vetëm se pasqyra gjysmë të tejdukshme për të shfaqur e reflektuar bukurinë e Tij.

Çfarë qënie mund të fshihet përballë esencës së tij më të shpejtë, Njësisë së Tij e cila është brenda shfaqjes së atributeve dhe veprimeve të Tij, të cilat me radhë, janë të dukshme nëpërmjet vullnetit të Tij universal, fuqisë absolute dhe njohjes gjithëpërfshirëse? Çfarë vendi

mund të fshihet prej Tij? Cili person mund të largohet prej sundimit të Tij? Cili individ mund të afrohet pranë Tij pa fituar universalitet?

A mundet ndonjë gjë të jetë pengesë për një tjetër? A mundet që ndonjë vend të jetë i fshehur ndaj pranisë së Tij, të jetë pa prezencën e Tij:

Ibnu Abbasi, Zoti qoftë i kënaqur me të, ka thënë: "Ndodhet një sy jolëndor që shikon, dhe një vesh që dëgjon në çdo qënie." A nuk është kështu? A nuk është zinxhiri i gjërave si telat dhe damarët për rrjedhjen e shpejtë të urdhërave dhe të ligjeve të Tij? A nuk janë pengesat dhe vështirësitë mjetet dhe ndërmjetësueset për ushtrimin e autoritetit të Tij mbi qëniet? A nuk janë shkaqet dhe ndërmjetësat thjeshtë një perde e jashtme? A nuk është Ai i pranishëm në çdo vend, ndonëse nuk është prezent askund. A ka nevojë Ai që të vendoset në ndonjë vend apo situatë?

A munden perdet e largësisë, vogëlsisë dhe shkallët e ekzistencës të jenë pengesa për afërsinë e Tij, për fuqinë e Tij në dispozicion dhe për shikimin e Tij? Për më tepër, a do të mundeshin cilësitë që kanë të bëjnë me qëniet materiale, të mundshme, të dendura, të shumta, të ngushtuara e të kufizuara, gjendjet e ndryshimit, transformimi, ndarja dhe hapësira e zënë, të cilat janë të veçantat e tyre dhe pasojat e domosdoshme të kufizuara, të prekin në ndonjë mënyrë Esencën më të Pastër e më të Shenjtë i Cili është larg dhe përtej lëndës, i Cili është Ekzistuesi i domosdoshëm, Drita e Dritave, dhe është i Vetmi i pashoq, i lirë prej çdo kufizimi apo limiti, i lartë e i pastër prej çdo të mete e mangësie?

A do të mundej pafuqia në ndonjë mënyrë të ishte e përshtatshme për Të? A do të ishte e mundur që ndonjë defekt t'i afrohej anës së Madhështisë dhe Lavdisë së Tij?

PËRFUNDIM I QËLLIMIT TË DYTË

Njëherë, kur po reflektoja rreth Njësisë Hyjnore, hodha vështrimin tek frutat e drurit të rrapit afër dhomës sime. Një zinxhirë mendimi më erdhi në zemër si inspirim, dhe unë e shkrova atë këtu në arabisht ekzaktësisht ashtu siç më erdhi, dhe do ta përmend duke e sqaruar në mënyrë të shkurtuar.

نَعَمْ فَالْاَثْمَارُ وَالْبُذُورُ مُعْجِزَاتُ الْحِكْمَةِ خَوَارِقُ الصَّنْعَةِ هَدَايَاءُ الرَّحْمَةِ بَرَاهِينُ الْوَحْدَةِ بَشَائِرُ لُطْفِهِ فِى دَارِ الْآخِرَةِ شَوَاهِدُ صَادِقَةٌ بِاَنَّ خَلاَّقَهَا لِكُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ كُلُّ الْاَثْمَارِ وَالْبُذُورِ مَرَايَاءُ الْوَحْدَةِ فِى اَطْرَافِ الْكَثْرَةِ اِشَارَاتُ الْقَدَرِ رُمُوزَاتُ الْقُدْرَةِ بِاَنَّ تَاكَ الْكَثْرَةَ مِنْ مَنْبَعِ الْوَحْدَةِ تَصْدُرُ شَاهِدَةً لِوَحْدَةِ الْفَاطِرِ فِى الصُّنْعِ وَالتَّصْوِيرِ ثُمَّ اِلَى الْوَحْدَةِ تَنْتَهِى ذَاكِرَةً لِحِكْمَةِ الْقَادِرِ فِى الْخَلْقِ وَالتَّدْبِيرِ وَكَذَاهُنَّ تَلْوِيحَاتُ الْحِكْمَةِ بِاَنَّ صَانِعَ الْكُلِّ بِكُلِّيَّةِ النَّظَرِ اِلَى الْجُزْئِىِّ يَنْظُرُ ثُمَّ اِلَى جُزْئِهِ اِذْ اِنْ كَانَ ثَمَرًا فَهُوَ الْمَقْصُودُ الْاَظْهَرُ مِنْ خَلْقِ هذَا الشَّجَرِ فَالْبَشَرُ ثَمَرٌ لِهذِهِ الْكَائِنَاتِ فَهُوَ الْمَطْلُوبُ الْاَظْهَرُ لِخَالِقِ الْمَوْجُودَاتِ وَالْقَلْبُ كَالنَّوَاةِ فَهُوَ الْمِرْآةُ الْاَنْوَرُ لِصَانِعِ الْكَائِنَاتِ مِنْ هذِهِ الْحِكْمَةِ صَارَ الْاِنْسَانُ الْاَصْغَرُ فِى هذِهِ الْمَخْلُوقَاتِ هُوَ الْمَدَارُ الْاَظْهَرُ لِلنَّشْرِ وَالْمَحْشَرِ فِى هذِهِ الْمَوْجُودَاتِ وَالتَّخْرِيبِ وَالتَّبْدِيلِ لِهذِهِ الْكَائِنَاتِ

Dhe fillimi i këtij paragrafi në arabisht është:

فَسُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ حَدِيقَةَ اَرْضِهِ مَشْهَرَ صَنْعَتِهِ مَحْشَرَ حِكْمَتِهِ مَظْهَرَ قُدْرَتِهِ مَزْهَرَ رَحْمَتِهِ مَزْرَعَ جَنَّتِهِ مَمَرَّ الْمَخْلُوقَاتِ مَسِيلَ الْمَوْجُودَاتِ مَكِيلَ الْمَصْنُوعَاتِ فَمُزَيَّنُ الْحَيْوَانَاتِ مُنَقَّشُ الطُّيُورَاتِ مُثَمَّرُ الشَّجَرَاتِ مُزَهَّرُ النَّبَاتَاتِ مُعْجِزَاتُ عِلْمِهِ خَوَارِقُ صُنْعِهِ هَدَايَاءُ جُودِهِ بَشَائِرُ لُطْفِهِ تَبَسُّمُ الْاَزْهَارِ مِنْ زِينَةِ الْاَثْمَارِ تَسَجُّعُ الْاَطْيَارِ فِى نَسْمَةِ الْاَسْحَارِ تَهَزُّجُ الْاَمْطَارِ عَلَى خُدُودِ الْاَزْهَارِ تَرَحُّمُ الْوَالِدَاتِ عَلَى الْاَطْفَالِ الصِّغَارِ تَعَرُّفُ وَدُودٍ تَوَدُّدُ رَحْمنٍ تَرَحُّمُ حَنَّانٍ تَحَنُّنُ مَنَّانٍ لِلْجِنِّ وَ الْاِنْسَانِ وَ الرُّوحِ وَ الْحَيْوَانِ وَ الْمَلَكِ وَ الْجَانِّ

Ky është përkthimi i këtij mendimit të paragrafit Arabisht :

Të gjitha këto fruta dhe farëra brenda tyre janë secila një mrekulli e urtësisë Hyjnore.. Një çudi e artit Hyjnor.. Një dhuratë e mëshirës materiale Të Unitetit Hyjnor.. një mbajtëse e sihariqeve, që mirësitë Hyjnore do të jepen në Ahiret. Ashtu siç janë ato të gjitha dëshmitarë të vërtetë për fuqinë e Tij gjithëpërfshirëse dhe për njohjen, secila nga ato është gjithashtu një pasqyrë duke vërtetuar Unitetin e Tij në të gjitha qoshet e Botës së shumësisë dhe në të gjitha pjesët e botës së kësaj peme, një botë që është bërë e shumëfishtë dhe e larmishme.

Ato e kthejnë shikimin e tyre nga shumësia për tek Uniteti. Secila nga ato thotë nëpërmjet unitetit të gjuhës së saj: "Mos e lër shikimin tënd të bredhë gjithandej kësaj peme madhështore e të shpërndarë me qëllim që të mos bëhesh i shpërmendur e i hutuar, sepse brenda nesh është gjithçka që gjendet tek ajo; shumësia e saj përfshihet brenda unitetit tonë." Dhe madje, ndërsa çdo farë, e cila është si zemra e frutit, është një pasqyrë materiale duke vërtetuar Unitetin Hyjnor, ajo gjithashtu përmend e reciton në faljen e heshtur të zemrës së saj ato prej Emrave Hyjnorë që pema madhështore i reciton në faljen e saj të shprehur hapur. Për më tepër, ndërsa këto fruta dhe farëra janë pasqyra duke shpallur Unitetin Hyjnor, gjithashtu ato janë shenja të dukshme të Kaderit Hyjnor dhe tregues të mishëruar -të trupëzuar- të Fuqisë Hyjnore, që Kaderi Hyjnor i tregon bashkë me to dhe fuqia aludon nëpërmjet atyre fjalëve duke thënë:

"Degët e shumta dhe filizat e kësaj peme erdhën nga një farë e vetme dhe demonstrojnë Unitetin e Mjeshtërit të pemës në krijimin e saj dhe në dhënien e formës së saj. Atëherë para rritjes dhe shpërndarjes së degëve të saja, kjo pemë i grumbullon së bashku të gjitha të vërtetat e saj në një frut të vetëm. Ajo e përfshin të gjithë kuptimin e saj në një farë të vetme dhe nëpërmjet saj demonstron urtësinë në krijimin dhe në planimetrinë që bën krijuesi i Gjithëlavdishëm..." Në të njëjtën mënyrë, pema e universit e merr ekzistencën e saj nga një burim Uniteti dhe edukohet prej Tij. Dhe njeriu, i cili është fruti i universit, e demonstron unitetin brenda shumësisë së qënieve dhe zemra e tij gjithashtu e shikon misterin e unitetit brenda shumësisë me syrin e besimit.

Po, për më tepër, frutat dhe farërat janë aluzione të urtësisë Hyjnore. Urtësia me to u thotë atyre që janë të vetëdijshëm siç vijon: "Shikimi

gjithëpërfshirës dhe planimetria e drejtuar ndaj kësaj peme shikojnë tek një frut i vetëm, për shkak të gjithëpërfshirjes së tij dhe të universalitetit, sepse fruti është një model i zvogëluar i pemës. Ai është ajo që u synua nga pema. Gjithashtu, gjithëpërfshirja dhe planimetria shikojnë tek çdo farë e frutit, sepse fara mban kuptimin ose indeksin e të gjithë pemës. Domethënë, Ai që planifikon pemën, e shikon secilin frut me të gjithë Emrat e Tij që kanë lidhje me planimetrinë dhe me frutin, duke qenë synimi dhe qëllimi i ekzistencës së pemës dhe krijimit. Për më tepër, pema madhështore ndonjëherë krasitet dhe sistemohet për hir të frutit të vogël. Ndonjë pjesë e saj shkatërrohet me qëllim që ajo të përtërihet, të rifreskohet. Ajo shartohet, transplantohet, me qëllim që të prodhojë fruta të qëndrueshëm, madje më të mirë e më të këndshëm..."

Në të njëjtën mënyrë, njeriu, i cili është fruti i pemës së universit, është qëllimi i krijimit të tij dhe ekzistenca dhe qëllimi i krijimit të qënieve. Dhe zemra e njeriut, gjithashtu e cila është fara e frutit, është më e ndritshmja dhe pasqyra gjithëpërfshirëse për Krijuesin e universit. Dhe kështu vazhdon nga kjo urtësi që njeriu i vogël do të jetë shkaku i shkatërrimit dhe i transformimit të universit. Ai do të jetë boshti i ndryshimeve të mëdha të Ditës së Ringjalljes dhe të tubimit. Do të jetë për gjykimin e tij që dera e kësaj bote do të mbyllet dhe ajo e Ahiretit do të hapet.

Meqenëse ne e kemi vërtetuar tek diskutmi i ringjalljes, do të ishte e përshtatshme të shpjegonim një pikë lidhur me realitetin e saj, e cila demonstron qartësinë dhe fuqinë me të cilën Kur'ani i mrekullueshëm e ndriçon dhe e provon ringjalljen.

Rezultati i dhënë nga kjo vijueshmëri mendimi tregon se, në qoftë se do të ishte e domosdoshme, për gjykimin e njeriut dhe për përfitimin e tij të lumturisë së përjetshme, i gjithë universi do të shkatërrohej dhe se një fuqi e aftë për shkatërrim e transformim të universit e tregon vetveten dhe ekziston. Por ringjallja ka shumë shkallë. Është e domosdoshme -farz- të besosh në disa nga ato; ato duhet të njihen. Ndërsa të tjerat bëhen të dukshme sipas niveleve në zhvillimin shpirtëror dhe intelektual dhe dijenia dhe njohja për to është e domosdoshme.

Me qëllim që të paraqesë prova bindëse e të forta për nivelin më të thjeshtë e më të lehtë, Kur'ani i gjithurtë tregon një fuqi të aftë për hapjen e një bote vërtet të madhe të ringjalljes. Kështu, shkalla e

ringjalljes në të cilën ajo është e domosdoshme për të gjithë për ta besuar, është kjo: "Pasi vdesin qëniet njerëzore, shpirtërat largohen për tek një botë tjetër. Dhe trupat e tyre kalben me përjashtim të një qelize të vockël nga baza e shpinës, kurrizit, e cila do të veprojë si një farë dhe emërohet si '*Axhb edh-Dheneb'*; ajo mbetet e paprekur, e padëmtuar, dhe në Ditën e Ringjalljes, Zoti i Gjithëfuqishëm, duke qëndruar i përjetshëm do ta krijojë trupin njerëzor nga ajo dhe do t'ia kthejë shpirtin e tij asaj. Atëherë, kjo shkallë është aq e thjeshtë, saqë ajo mund të shihet në çdo pranverë nëpërmjet miliona shembujve." Ndonjëherë me qëllim që ta provojnë këtë shkallë, vërsetet e Kur'anit tregojnë aktivitetin e pakufizuar të një fuqie të aftë për ngritjen në jetë të të gjitha grimcave, dhe disa herë tregon gjurmët e një fuqie dhe urtësie të afta për t'i dërguar të gjitha krijesat në zhdukje dhe pastaj t'i kthejë ato prej andej. Atëherë, ato tregojnë aktivitetin dhe gjurmët e një fuqie dhe urtësie të afta për t'i shpërndarë yjet dhe për t'i thërrmuar qiejt, ndonjëherë tregojnë aktivitetin dhe manifestimet e një fuqie dhe urtësie të afta për t'i bërë të gjitha krijesat e gjalla të vdesin dhe pastaj të vijnë prapë në jetë, të ringjallen të gjitha përnjëherësh me një të rënë të vetme të Borisë, me një klithmë të vetme.

Ndonjëherë, vërsetet demonstrojnë manifestimet e një fuqie dhe urtësie që do të sjellin në jetë krijesat e gjalla mbi faqen e tokës, që të gjitha më vete -ndarazi. Dhe ndonjëherë ato demonstrojnë gjurmët e një fuqie dhe urtësie që, duke i përplasur e copëtuar malet, do t'i shkaktojë globit tokësor të shpërbëhet e thërrmohet krejtësisht, dhe pastaj duke e rindërtuar atë, do ta transformojë atë në një formë akoma më të shkël-qyeshme. Domethënë, përveç Ditës së Ringjalljes, për të cilën detyrohet gjithësecili për ta besuar dhe për ta njohur, nëpërmjet asaj fuqie dhe urtësie Zoti i Gjithëfuqishëm gjithashtu mund të krijojë shkallë të tjera dhe ringjallje. Dhe për më tepër, urtësia Hyjnore kërkon që përveç shkaktimit të sigurt të Ringjalljes së njerëzimit, Ai do t'i shkaktojë të gjitha ato shkallë të tjera, ose do të krijojë disa çështje të tjera të rëndësishme.

Një pyetje: Ju thoni: "Ti i përdor shumë analogjitë në formën e krahasimeve ose të shëmbëlltyrave tek "Fjalët". Ndërsa sipas shkencës së logjikës, kjo formë analogjie nuk jep siguri. Një provë logjike kërkohet për çështjet e njohjes së sigurt. Analogjia në formën e krahasimit dhe të shëmbëlltyrës përdoret nga dijetarët e parimeve të

Fikhut -Ligjit të shenjtë- në çështjet në të cilat mendimi dominues është i mjaftueshëm.

Gjithashtu, ti i paraqet krahasimet në formën e disa tregimeve, tregimet janë imagjinare dhe nuk mund të jenë të vërteta. A nuk është kjo në kundërshtim me realitetin?

Përgjigjja: Është thënë shpesh në shkencën e logjikës se, "Analogjitë në formën e krahasimeve dhe të shëmbëlltyrave nuk japin njohje të sigurt." Megjithatë, ndodhet një lloj i kësaj forme analogjie që formon një provë më të fuqishme se sa ato prova që përbëhen nga njohja e sigurt të përdorura në logjikë. Gjithashtu, ai është më i sigurt se sa ai lloj deduksioni. Kjo lloj analogjie është siç vijon: Ajo demonstron majën ose cepin e një të vërtete universale nëpërmjet një krahasimi të pjesshëm dhe e ndërton gjykimin e tij mbi atë të vërtetë. Ajo e demonstron ligjin e të vërtetës në një çështje të veçantë, me qëllim që ajo e vërtetë e gjërë të mund të njihet dhe çështjet e veçanta të mund t'i përshkruhen asaj.

Për shembull: **"Dielli, megjithëse është një qënie e vetme, nëpërmjet dritësisë ai është i pranishëm në çdo objekt të ndritshëm."** Një ligj i një të vërteteje demonstrohet nëpërmjet këtij krahasimi; i cili tregon se drita dhe dritësia nuk mund të jenë të kufizuara; për to, largësia dhe afërsia janë e njëjta; e shumta dhe e pakta janë të barabarta dhe hapësira nuk mund t'i pushtojë ato; ato nuk i përkufizon vendi.

Dhe ky është një shembull tjetër: **"Frutat e një peme dhe gjethet , të gjitha modelohen dhe formohen në të njëjtën kohë, në të njëjtën mënyrë, në mënyrë të lehtë e të përkryer, në një qendër të vetme dhe nëpërmjet një ligji që buron nga një urdhër."** Ky është një krahasim ose një shembëlltyrë që demonstron majën e një të vërtete të madhe dhe të një ligji universal. Ai e provon atë të vërtetë dhe atë ligj të së vërtetës në një formë vërtet vendimtare, saqë ashtu si pema, edhe universi madhështor gjithashtu, shfaq dhe është fusha e veprimit të atij ligji të së vërtetës dhe misteri i Njësisë Hyjnore.

Kështu, analogjitë, krahasimet dhe shëmbëlltyrat e përdorura në të gjitha "Fjalët" janë në këtë formë dhe janë më të fuqishme dhe japin më shumë siguri se sa provat e prera të logjikës.

Përgjigje për pjesën e dytë të pyetjes: Është i mirënjohur fakti se në artin e kompozimit, hartimit, kur kuptimi i vërtetë i një fjale ose i një fraze është përdorur vetëm si mjet për të kapur një kuptim tjetër, ai quhet "shprehje me nënkuptime" -shprehje aluduese. Kuptimi thelbësor i një fraze të përcaktuar si 'aluduese' nuk është mjeti as i të vërtetës, as i gënjeshtrës, por është kuptim i tij aludues që është i tillë. Në qoftë se kuptimi aludues është korrekt, atëherë fraza është e vërtetë. Madje edhe në qoftë se kuptimi i tij thelbësor është i shtrembër, ai nuk e dëmton atë vërtetësi. Në qoftë se kuptimi aludues nuk është korrekt, ndërsa kuptimi i tij esencial është, atëherë fraza është e gabuar.

Për shembull: Nga shembujt aludues, thuhet: **"Nexhadi i Filanit është prej një gjatësie të madhe."** Domethënë*, "Rripi i shpatës së tij është shumë i gjatë."*

Kjo frazë aludon për shtatin e gjatë të njeriut. Në qoftë se ai do të ishte i gjatë por nuk ka një shpatë e rrip, fraza përsëri do të ishte korrekt dhe e vërtetë. Në qoftë se ai nuk ishte i gjatë, por kishte një shpatë dhe një rrip të gjatë, atëherë fraza do të ishte gabim, meqë ai nuk është kuptimi esencial që synohet.

Kështu, tregimet ose shëmbëlltyrat në "Fjalët" si për shembull, ato në Fjalën e Dhjetë dhe ato në Fjalën e Njëzet e Dytë, janë lloje aluzionesh, nënkuptimesh. Të vërtetat tek fundi i tregimeve janë shumë korrekte, tej mase të vërteta dhe në harmoni me realitetin; ato janë kuptimet aluduese të tregimeve. Kuptimet esenciale janë krahasime që objektet e largëta i sjellin afër, si një teleskop, dhe sido që të jetë, ajo nuk e dëmton vërtetësinë dhe saktësinë e tyre.

Për më tepër, secili nga ato tregime është një krahasim ose një shëmbëlltyrë. Thjesht, për t'u mundësuar njerëzve në përgjithësi të kuptojnë çfarë komunikohet saktë pa fjalë, të shprehet me fjalë dhe çështjet jolëndore dhe abstrakte të përfaqësohen në formën materiale.

* * *

QËLLIMI I TRETË

Pas marrjes së kësaj përgjigjje vendimtare dhe bindëse për pyetjen[618] e tij të dytë, përfaqësuesit të të gjithë njerëzve të çudhëzimit iu mbyll goja, por ndërkohë ai bën pyetjen e tij të tretë, siç vijon:

"Frazat në Kur'an si, اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ " " اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ *"Më i miri i krijuesve,"*[619] dhe *"Ti je më Mëshirëploti i Mëshiruesve"*[620], sugjeron se ndodhen krijues dhe Mëshirues të tjerë. Pastaj ju thoni, se Krijuesi i të gjitha botëve zotëron plotësime të pafundme dhe Ai përmbledh nivelet më të skajme të çdo lloj plotësimi, ndërsa plotësimet e qënieve njihen nëpërmjet të kundërtave të tyre: Në qoftë se nuk ka dhimbje, kënaqësia nuk do të ishte një lloj plotësimi; në qoftë se nuk do të kishte errësirë, nuk do të provohej ekzistenca e dritës; në qoftë se nuk do të kishte ndarje, nuk do të kishte kënaqësi në bashkim, dhe kështu me radhë?.."

Përgjigjja: Ne do t'i përgjigjemi pjesës së parë të pyetjes me **"Pesë Tregues.":**

TREGUESI I PARË: Nga fillimi gjer në fund, Kur'ani demonstron Unitetin Hyjnor, ky është një tregues i qartë se ato lloje frazash në Kur'anin e gjithurtë, nuk janë siç i kupton ti. Përkundrazi, fraza اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ *"Më i miri i krijuesve"*, do të thotë, ***"Ai është në rangun më të lartë dhe më të mirë të krijimtarisë"***, ajo frazë kurrësesi dhe në asnjë mënyrë nuk tregon ndodhjen e ndonjë Krijuesi tjetër. Ashtu si Atributet e tjera, krijimtaria ka shumë shkallë ose rangje. Fraza اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ *"Më i miri i krijuesve"* do të thotë, ***"Ai është Krijuesi i Gjithëlavdishëm tek shkalla më e skajshme dhe më e shkëlqyeshme e krijueshmërisë."***

---

[618] Domethënë, pyetja tek fillimi i Qëllimit të Dytë, jo pyetja e vogël tek fundi i Përfundimit.

[619] Kur'an, 23: 14

[620] Kur'an, 7: 151

TREGUESI I DYTË: Termat si, اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ *"Më i miri i krijuesve",* nuk shikojnë tek një shumësi krijuesish, por shikojnë tek shumëllojshmëritë e gjendjes së të qënit krijesë. Domethënë, ***"Ai është një Krijues i Cili krijon çdo gjë në një formë të përshtatshme në shkallën më të bukur."*** Vërsetet si اَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ *"I Cili përsosi çdo gjë që Ai krijoi",* e shpreh këtë kuptim.

TREGUESI I TRETË: Krahasimi i sugjeruar nga termat si

اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ " " اَللّٰهُ اَكْبَرُ " " خَيْرُ الْفَاصِلِينَ " " خَيْرُ الْمُحْسِنِينَ

"Më i miri i mirëbërësve" "Më i miri i Krijuesve", "Zoti është më i Madhi", "Më i miri i gjykuesve", e të tjera, nuk janë mbiemra të shkallës krahasore dhe sipërore duke krahasuar Atributet e Zotit të Gjithëfuqishëm dhe veprimet, të cilat janë reale e aktuale, me të tjerët të cilët posedojnë shembuj të atyre atributeve dhe veprimeve, sepse të gjitha plotësimet në univers në xhindet, në njerëzit dhe në melekët, janë veçse të zbehta në lidhje me plotësimin e Tij xh.sh.. Si do të ishte i mundur ky krahasim? Krahasimi është vetëm lidhur me shikimin e njerëzve, dhe veçanërisht me atë të njerëzve të pavëmendshëm.

Për shembull, një ushtar i thjeshtë shfaq bindje të plotë dhe respekt ndaj rreshterit të tij në ushtri. Atij i duket se të gjitha të mirat e dobitë vijnë prej tij dhe ai mendon pak për mbretin. Madje edhe në qoftë se ai do të mendonte për Të, përsëri do t'ia drejtonte rreshterit mirënjohjen dhe falënderimin e tij. Ndërkohë i thuhet një ushtari të tillë të thjeshtë: "Shiko këtu! Mbreti është shumë më i madh se sa rreshteri yt, prandaj, ti vetëm Atij duhet t'i japësh falënderim.." Tani, kjo fjali nuk krahason komandën madhështore të mbretit, e cila është reale (aktuale) me atë të rreshterit e cila është e pjesshme dhe vetëm e jashtme; sepse po të bëje një krahasim të tillë, do të ishte pakuptim. Por ky është një rezultat i asaj që ushtari i thjeshtë e konsideron të jetë e rëndësishme, dhe si i shikon ai lidhjet me rreshterin e tij, saqë ai e preferon atë, e don dhe e falënderon vetëm atë.

Kështu, në të njëjtën mënyrë, kur shkaqet e jashtme imagjinohen si Krijuesi dhe Dhuruesi i mirësive në shikimin e njerëzve të pavë-

mendshëm, ato bëhen një perde përpara Dhuruesit të Vërtetë të mirësive. Këta njerëz të pavëmendshëm e neglizhentë kapen pas shkaqeve dhe mendojnë se mirësitë dhe favoret janë prej tyre; ata i lavdërojnë dhe u brohorasin atyre. Kur'ani u thotë atyre: "Zoti i Gjithëfuqishëm është Krijuesi më i madh, më i shkëlqyer, Dhuruesi më i mirë i mirësive. Domethënë, drejtohuni tek Ai dhe falënderojeni Atë."

TREGUESI I KATËRT: Ashtu siç mund të ketë krahasim dhe preferencë ndërmjet qënieve reale, po ashtu mund të ketë krahasime dhe preferencë ndërmjet gjërave të mundshme ose madje hipotetike. Shkallë ose nivele të shumta janë të pranishme në natyrat e vërteta të shumicës së gjërave. Gjithashtu, në shikimin e mendjes, shkallë të panumërta mund të jenë të pranishme në natyrat e vërteta të Emrave Hyjnorë dhe të Atributeve të Shenjta. Ndërsa Zoti i Gjithëfuqishëm është tek më e plota dhe më e shkëlqyera e të gjitha atyre shkallëve të mundshme e të për-fytyruara të atyre Atributeve dhe Emrave. I gjithë universi e dëshmon këtë të vërtetë nëpërmjet të gjitha plotësimeve të Tij. ***"Atij i takojnë Emrat më të mirë, më të bukur."***[621] Ky vërset përshkruan të gjithë Emrat e Tij si më të shkëlqyerit dhe e shpreh këtë kuptim...

TREGUESI I PESTË: Ky përdorim i formave krahasore dhe sipërore nuk i korrespondon askujt përveç Zotit të Gjithëfuqishëm; Zoti xh.sh. ka dy lloje manifestimesh dhe Atributesh.

Lloji i parë: Nëpërmjet misterit të Unitetit të Tij, ky përbëhet nga të ushtruarit e Autoritetit të Tij mbi krijesat nën perden e shkaqeve dhe të ndërmjetësuesve dhe në formën e një ligji universal.

Lloji i dytë: Nëpërmjet misterit të Njësisë së Tij, ky është të ushtruarit e autoritetit të Tij mbi krijesat në mënyrë të drejtëpërdrejtë, pa perde, duke e shikuar secilën në një mënyrë të veçantë. Kështu, kjo do të thotë se nëpërmjet misterit të Njësisë, mirëbërësia e Tij e drejtpërdrejtë, krijueshmëria e Tij e drejtpërdrejtë dhe shfaqja e madhështisë së Tij e drejtpërdrejtë janë më të mëdha, më të larta dhe më të shkëlqyera se sa veprat e mirëbërësisë së Tij, krijueshmërisë dhe

[621] Kur'an, 17: 110

të madhështisë së Tij, të cilat janë të dukshme nëpërmjet manifestimeve të shkaqeve dhe të ndërmjetësuesve.

Për shembull, le të supozojmë se ndodhet një mbret, por ai është një mbret shenjtor. Ai ka një numër të madh nëpunësish dhe komandantësh, por ata janë vetëm perde, sepse autoriteti dhe ekzekutimi i të gjitha çështjeve e urdhrave, janë drejtpërdrejtë në dorën e tij. Fuqia në dispozicion të mbretit dhe ekzekutimi i çështjeve dhe i urdhërave janë dy llojesh:

Lloji i parë: Ekzekutimi i çështjeve që Ai demonstron dhe i urdhërave që Ai jep nëpërmjet një ligji universal në formën e nëpunësve të dukshëm dhe të komandantëve në përputhje me aftësitë dhe rangjet e tyre.

Lloji i dytë: Ky nuk është nëpërmjet një ligji universal. Ai nuk i bën nëpunësit e dukshëm një perde, përkundrazi, ekzekutimi i tij i çështjeve dhe mirësitë mbretërore janë të drejtpërdrejta dhe mund të përshkruhen si më të lartat dhe më të shkëlqyerat.

Në të njëjtën mënyrë, Krijuesi i Universit, Mbreti i Parapërjetësisë dhe i Paspërjetësisë, i ka bërë disa shkaqe dhe ndërmjetësues perde për ekzekutimin e çështjeve të Tij dhe ka demonstruar madhështinë e Hyjnisë së Tij. Por Ai ka lënë telefona të veçantë në zemrat e shërbëtorëve të Tij me qëllim që ata të mund t'i drejtohen Atij drejtëpërdrejtë me një adhurim të veçantë që Zoti xh.sh. ua ka bërë detyrim për ta thënë: إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ***"Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm Ty të mbështetemi e të kërkojmë ndihmë."*** Me këtë Allahu xh.sh. i kthen fytyrat e robërve të Tij nga qëniet për tek Vetvetja e Tij xh.sh..

Kështu, kuptimet e " اَللّٰهُ اَكْبَرُ " " اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ " " اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ "

"Zoti është më i Madhi", "Më i miri i Krijuesve", "Më Mëshirëploti i Mëshiruesve", shikojnë gjithashtu tek ky kuptim.

Ne do t'i përgjigjemi pjesës së dytë të pyetjes së përfaqësuesit të njerëzve të çudhëzimit me **"Pesë Shenja"**:

SHENJA E PARË:Në pyetjen e tij, ai tha: *"Në qoftë se ndonjë gjë nuk ka të kundërt, si mund të jetë ajo plotësim?"*

Përgjgjja: Pyetësi nuk e di se çfarë është plotësimi i vërtetë. Ajo çfarë ka ai në mendje është vetëm një plotësim relativ, sepse meritat, virtytet dhe cilësitë që shohin tek ndonjë gjë dhe që fitohen si rezultat i shikimit relativisht të gjërave të tjera dhe duke bërë krahasime me to, nuk janë reale, ato janë relative dhe të dobëta. Në qoftë se ajo çfarë shikojnë ata zhduket, atëherë edhe ata gjithashtu do të zhduken.

Për shembull, kënaqësia relative dhe vlerat e nxehtësisë ndodhin nëpërmjet efektit të të ftohtit. Dhe kënaqësia relative e ushqimit ndodh nëpërmjet ndikimit të dhimbjes së urisë. Në qoftë se i ftohti dhe uria zhduken, atëherë kënaqësia e vërtetë, dashuria, plotësimi dhe virtyti janë të tilla që ato nuk janë ndërtuar mbi të imagjinuarit e diçkaje tjetër, ato ekzistojnë në vetvete. Ato janë esenciale, të vërteta të bashkëlindura.

Cilësi të tilla vijuese janë, si: "Kënaqësitë e ekzistencës, jetës, dashurisë, njohjes, besimit, qëndrueshmërisë, mëshirës dhe dhembshurisë, dhe bukuria e dritës, bukuria e shikimit, bukuria e të folurit, bukuria e bujarisë, bukuria e karakterit të mirë, dhe bukuria e formës, plotësimi i esencës, dhe plotësimi i atributeve dhe plotësimi në veprat." Sido që të jetë, ndodhet apo nuk ndodhet diçka tjetër, këto cilësi nuk do të ndryshojnë.

Kështu, të gjitha plotësimet e Krijuesit të Gjithëlavdishëm, e Autorit Hirplot, e Krijuesit të Përkryer janë plotësime të vërteta; ato janë esenciale, dhe askush përveç Tij nuk ndikon në to. Madje, të tjerët janë vetëm shfaqje të jashtme dhe asgjë tjetër; ato mund të jenë vetëm marrësa, përfitues.

SHENJA E DYTË: Sejjid Sherif el-Xhurxhani, ka thënë në veprën e tij ***"Sherh el-Mevakif"***: **"Shkaku i dashurisë është ose kënaqësi, ose përfitim, ose ngjashmëri (domethënë prirje drejt krijesave të të njëjtit lloj), ose plotësim, sepse plotësimi është i dashur në vetvete."** Domethënë, në qoftë se ju doni diçka, ju e doni atë ose për shkak të kënaqësisë që ajo jep, ose për dobitë që ajo sjell, ose për shkak se është e ngjashme në lloj, ashtu si prirja drejt fëmijëve, ose për shkak se ajo gjë posedon ndonjë plotësim. Në qoftë se është për plotësim, asnjë shkak tjetër apo qëllim nuk do të ishte i domosdoshëm; ai është i dashur thjesht për vetveten. Për shembull, në ditët e hershme gjithkush i donte njerëzit të cilët posedonin plotësim e vlera, madje

edhe në qoftë se ata nuk kishin asnjë lidhje me ta, ata përsëri do t'i donin ata me admirim.

Kështu, meqenëse plotësimet e Zotit të Gjithëfuqishëm, të gjitha virtytet dhe të gjitha shkallët në Emrat e Tij të Bukur janë plotësime të vërteta, ato janë **"Të Dashura Për Vetveten."** I Gjithëlavdishmi i Vetëm, i Cili është i Dashuri i Vërtetë, i do plotësimet e Tij, të cilat janë plotësime të vërteta, dhe bukuritë e Atributeve të Tij dhe të Emrave në një mënyrë të përshtatshme për Vetveten. Dhe Ai i do cilësitë e mira të artit të Tij dhe krijesat të cilat janë pasqyra që reflektojnë ato plotësime. Ai i do profetët e Tij dhe evlijatë dhe në mënyrë të veçantë, më të Dashurin e Tij i cili është prijësi i të gjithë profetëve dhe mbreti i të gjithë evlijave.

Domethënë, me dashurinë për vetë bukurinë e Tij, Ai e do të Dashurin e Tij i cili është pasqyra për atë Bukuri. Dhe, me dashurinë e Tij për vetë Emrat e Tij, Ai e do të Dashurin e Tij dhe vëllezërit e Tij të cilët janë perceptues dhe të vetëdijshëm për manifestimet e atyre Emrave.

Dhe me Dashurinë e Tij për artin e Tij, Ai e do të Dashurin e Tij dhe ata si ai të cilët janë lajmëtarët dhe ekspozuesit e atij arti. Dhe me dashurinë e Tij për artifaktet e Tij, Ai e do të Dashurin e Tij dhe ata të cilët e ndjekin atë, të cilët i vlerësojnë dhe i admirojnë ato artifakte dhe u përgjigjen atyre duke thënë: **"Mashaall-llah", "Barekall-llah "Çfarë çudirash ka dashur Zoti xh.sh.!" "Sa bukur janë bërë ato!"** Dhe me dashurinë e Tij për cilësitë e mira të krijesave të Tij, Ai e do Më të Dashurin e Tij, dhe ndjekësit e Tij dhe vëllezërit, tek i Cili janë grumbulluar cilësitë më të bukura.

SHENJA E TRETË: Të gjitha plotësimet në të gjithë universin janë shenja dhe tregues për plotësimet dhe bukurinë e një Qënieje të Gjithëlavdishme. Në të vërtetë, e gjithë mirësia, plotësia dhe bukuria në univers është veçse një hije e zbehtë në lidhje me plotësimin e Tij të Vërtetë. Ne do të tregojmë shkurtazi **"Pesë Prova"** nga kjo e vërtetë.

Prova e parë: Një pallat i përkryer madhështor, i stolisur për bukuri dhe i dekoruar tregon qartë aftësinë dhe mjeshtërinë e përsosur artistike, ajo mjeshtëri dhe art, i cili është një akt i përkryer, tregon qartë një Autor të përkryer, Mjeshtrin dhe Artizanin së bashku me titujt

e tij dhe Emrat të tillë si, **"Skalitësi dhe Zbukuruesi,"** dhe ato Emra të përkryer, pa dyshim, tregojnë përkryerjen e Mjeshtrit dhe Atributet me aftësi mjeshtërore. Dhe ajo mjeshtëri e përkryer dhe ato atribute tregojnë, në mënyrë të vetëkuptueshme, aftësinë e përkryer dhe fuqinë e tij. Dhe ajo aftësi e përkryer dhe fuqi, domosdoshmërisht, tregojnë plotësimin e Esencës së Tij dhe lartësinë e Natyrës së Tij.

Në të njëjtën mënyrë, ky pallat i universit, kjo vepër e përkryer dhe e stolisur arti, në mënyrë të vetëkuptueshme, tregojnë veprimet e plotësimit më të skajshëm, sepse plotësimet në veprat e Artit burojnë nga plotësimi i veprimit dhe e demonstrojnë atë. Dhe plotësimi i veprimeve tregon një Autor të Përkryer dhe Emrat e përkryer të Atij Autori. Domethënë, në lidhje me veprat e artit, ato tregojnë plotësimin e Emrave të tillë si, *Planifikuesi, Formëdhënësi, i Gjithurti Mëshirëplotë* dhe *Zbukuruesi.*

Për më tepër, plotësimi i Emrave dhe i titujve, pa dyshim, tregon Atributet e përkryera të Autorit, sepse në qoftë se Atributet nuk do të ishin të përkryer, atëherë emrat dhe titujt të cilët burojnë nga atributet nuk do të ishin të përkryer. Dhe plotësimi i Atributeve, në mënyrë të vetëkuptueshme, tregon plotësimin e Esencës së Tij funksionuese, sepse është esenca funksionuese nga e cila burojnë Atributet. Dhe plotësimi i funksioneve esenciale, sigurisht tregon plotësimin e Esencës funksionuese. Dhe ato tregojnë plotësimin e saj që është e përshtatshme për çka vijon: Megjithëse drita e plotësimit kalon përmes perdeve të funksioneve, Atributeve, Emrave, akteve dhe veprave të artit, ajo përsëri demonstron mirësinë, bukurinë dhe plotësimin për t'u shikuar deri në këtë shtrirje të madhe në univers.

Atëherë, pas ekzistencës së kësaj shkalle të vërtetuar me prova bindëse, çfarë rëndësie mbetet për plotësimet relative, të cilat shikojnë tek gjërat e tjera dhe të cilat ekzistojnë deri sa të fitojnë epërsi mbi të ngjashmet e tyre dhe mbi të kundërtat? Kështu, ti mund ta kuptosh se sa të pavlera e pa rëndësi bëhen ato...

Prova e dytë: Kur ky univers studiohet si diçka prej të cilës nxirren mësime, vetëdija dhe zemra supozojnë e perceptojnë siç vijon: Ai i Cili e ka zbukuruar dhe stolisur universin me të gjitha llojet e zbukurimeve, padyshim, Ai zotëron një shkallë të pafundme bukurie dhe plotësimi, prandaj shfaqet bukuria dhe plotësimi në veprën e Tij.

Prova e tretë: Është i mirënjohur fakti se veprat e Artit të cilat janë të përpjesëtuara mirë, simetrike, të përkryera dhe të bukura, janë bazuar mbi një planimetri jashtëzakonisht të skicuar bukur. Dhe një plan i skicuar në mënyrë të përkryer tregon një njohuri të shëndoshë të përkryer, një mendje të hollë dhe një aftësi të hollë të shpirtit. Domethënë, është bukuria jolëndore e shpirtit ajo e cila shfaqet në art nëpërmjet njohjes. Kështu, universi, me cilësitë e tij të holla materiale të panumërta është formuar nga distilimet e cilësive të holla jolëndore që i përkasin njohjes.

Dhe ato cilësi jolëndore që i përkasin njohjes dhe atyre plotësimeve, sigurisht janë manifestimet e një hijeshie të përjetshme, të pafundme, të një bukurie dhe plotësimi.

Prova e katërt: Është e vetëkuptueshme se ajo e cila jep dritë, medoemos duhet të posedojë dritë dhe ajo që ndriçon duhet të jetë e ndritshme, se mirëbërësia vjen nga i pasuri, se mirësia buron nga ai që është i mirë. Meqenëse është kështu, dhe meqenëse e gjithë kjo hijeshi dhe bukuri i është dhënë universit, dhe plotësimi u është dhënë qënieve, atëherë ato tregojnë një bukuri të përjetshme, ashtu siç tregon drita diellin.

Qëniet kalojnë mbi faqen e tokës si një lum madhështor duke shkumëzuar e shkëndijuar me shkreptimat e plotësimit. Atëherë, ashtu si një lum që shkëndijon me manifestimet e diellit, po ashtu është rrjedha e qënieve përkohësisht me shkreptimat e hijeshisë, të bukurisë, të plotësimit, dhe pastaj shkojnë. Dhe qëniet duke vijuar pas tyre shfaqin të njëjtat shkreptima dhe shkëndija. Nga kjo mund të kuptohet se manifestimet dhe shembujt e bukurisë mbi fluskat vijuese të ujit nuk janë nga vetvetja, por ato janë manifestime prej dritës së një dielli. Dhe kështu, gjithashtu, cilësitë dhe plotësimet të cilat shkëndijojnë përkohësisht në këtë rrjedhë të universit janë shkreptimat e bukurisë së Emrave të një Dielli të Përjetshëm.

نَعَمْ تَفَانِى الْمِرْآتِ زَوَالُ الْمَوْجُودَاتِ مَعَ تَجَلِّى الدَّائِمِ مَعَ الْفَيْضِ الْمُلَازِمِ مِنْ اَظْهَرِ الظَّوَاهِرِ اَنَّ الْجَمَالَ الظَّاهِرَ لَيْسَ مُلْكَ الْمَظَاهِرِ مِنْ اَفْصَحِ تِبْيَانٍ مِنْ اَوْضَحِ بُرْهَانٍ لِلْجَمَالِ الْمُجَرَّدِ لِلاِحْسَانِ الْمُجَدَّدِ لِلْوَاجِبِ الْوُجُودِ لِلْبَاقِى الْوَدُودِ

Po, në të vërtetë, asgjësimi i pasqyrave dhe zhdukja e qënieve ndodh së bashku me manifestimin e përjetshëm dhe shkëlqimin e vazhdueshëm. Është më e qarta nga shfaqja e tyre se, kjo bukuri e dukshme nuk u përket manifestimeve, përkundrazi ato janë shpalljet më elokuente dhe provat më të qarta për një bukuri të jashtëzakonshme dhe për një mirëbërësi të përtërirë, dhe për ekzistuesin e domosdoshëm, të Dashurin dhe të Përjetshmin.

***Prova e pestë**: Dihet se,* në qoftë se katër njerëz të cilët kanë ardhur nëpëmjet tre-katër rrugëve të ndryshme dhe të gjithë flasin për të njëjtën ngjarje që sugjeron me një siguri të dhënë me unanimitet se ngjarja në fjalë ka ndodhur me siguri, atëherë megjithëse rrugët e tyre, gjendjet, aftësitë dhe kohët, që të gjitha ishin të ndryshme, të gjithë dijetarët e fesë, me rangjet e tyre të ndritshme, evlijatë, të pastërtit me rrugët dhe metodat e tyre të ndryshme dhe filozofët e vërtetë me medhhebet dhe botëkuptimet e ndryshme, të gjithë kanë pajtueshmëri mendimi.

Ata janë njerëzit të cilët zbulojnë sekretet e kozmosit, të cilët e kanë shikuar, e kanë vëzhguar dhe dëshmuar të vërtetën me të gjithë qënien e tyre. Dhe nëpërmjet zbulimeve të tyre, shikimeve të tyre, dhe dëshmive, ata kanë rënë dakord me unanimitet se cilësitë dhe plotësimet që shihen në pasqyrat dhe shfaqjet e universit dhe qëniet e Tij janë manifestimet e plotësimeve të një Ekzistuesi të Vetëm të domosdoshëm dhe manifestimi i bukurisë së Emrave të Tij. Atëherë, konsensusi i tyre dhe mendimi unanim është një provë e qëndrueshme dhe e palëkundur.

Unë supozoj se me qëllim që të mos e dëgjojë këtë shenjë, përfaqësuesi i njerëzve të çudhëzimit do të detyrohej të bllokojë veshët e tij dhe të ikte. Sigurisht, kokat e zhytura aq shumë në errësirë, ashtu si lakuriqët e natës, nuk mund ta përballojnë shikimin e këtyre dritave, dhe prandaj ne, me rolin tonë, nuk do t'u japim atyre ndonjë rëndësi.

SHENJA E KATËRT: Më shumë se sa të shikuarit tek të ngjashmet e saj dhe tek të kundërtat, kënaqësia, hijeshia dhe bukuria e një gjëje shikon aty ku shfaqen ato cilësi. Për shembull, bujaria është një cilësi e hollë dhe e këndshme. Kënaqësia që merr një njeri bujar nga gëzimi dhe kënaqësia e atyre të cilët ai i ka favorizuar, është

njëmijë herë më e këndshme se sa kënaqësia relative e arritur nga ndjenja e të qënit epror mbi njerëzit e tjerë bujarë.

Gjithashtu, një njeri i dhembshur dhe i mëshirshëm merr një kënaqësi të vërtetë me shkallën e lehtësimit dhe të ngushëllimit të atyre ndaj të cilëve ai u tregua i mëshirshëm e i dhembshur. Për shembull, kënaqësia që merr një nënë nga rehatia e fëmijëve të saj dhe nga lumturia e tyre, është aq e fuqishme dhe e thellë, saqë ajo do të sakrifikonte edhe vetë shpirtin e saj për hir të rehatisë të tyre. Madje kënaqësia e një dhembshurie të tillë e bën edhe pulën të sulmojë një luan me qëllim që të mbrojë zogjtë e saj.

Kështu, kënaqësia e vërtetë, mirësia, lumturia dhe plotësimi në cilësitë e larta nuk shikojnë tek shokët, të barabartët, dhe tek të kundërtat, por tek vendet tek të cilat ato shfaqen dhe tek vartësit e tyre. Atëherë, **Bukuria e Mëshirës së Zotëruesit të bukurisë e të plotësimit, të Gjallit të Përjetshëm, Vetekzistuesit të Përhershëm, Zemërbutit, Mirëdashësit, të Gjithëmëshirshmit dhe Mëshirëplotit,** shikon dhe orientohet tek ata të cilët marrin mëshirën e Tij.

Ka shkallë të pafundme në lumturinë, në lehtësimin dhe në gëzimin e atyre që marrin manifestimin e mëshirës së Tij, dhe sidomos të atyre që marrin shumëllojshmëri të pafundme të mëshirës dhe të dhembshurisë së Tij në Parajsën e përjetshme. Sipas shkallëve të lumturisë dhe të gëzimit të tyre, ne mund të kuptojmë se i Gjithëmëshirshmi dhe Mëshirëploti i Vetëm zotëron kuptime të larta, të pastërta, të shenjta dhe të bukura, ashtu si dhembshuria dhe dashuria, në një mënyrë të përshtatshme për Të, që mund të përshkruhen nëpërmjet cilësive të cilat janë të volitshme për Të. Ai zotëron cilësi krejtësisht të pastërta e të shenjta, të cilat ne mund të mos i përmendim sepse sheriati nuk e lejon atë, por të cilat mund të përshkruhen **si "kënaqësi e shenjtë", "dashuri e shenjtë", "Gëzim i pastër" dhe "Lumturi e shenjtë".**

Ne e kemi provuar në shumë vende se ato janë shumë më të larta, më sublime, më të shenjta e më të pastra se dashuria, gëzimi dhe lumtu-ria që ne shohim në univers dhe që mund të ndijohen midis krijesave. Në qoftë se dëshiron të shikosh një prej shkreptimave të atyre kuptimeve madhështore, atëherë shikoji ato me anë të teleskopit të këtij krahasimi: për shembull, një person me zemër bujare, me

dhembshuri e mëshirë, përgatiti një tryezë të bukur gostie mbi anijen e tij udhëtuese me qëllim që të ushqejë të varfërit, nevojtarët dhe të uriturit. Atëherë Ai vetë vështronte nga kuverta e anijes. Ju do ta kuptonit se sa shumë i gëzuar dhe i kënaqur do të bëhej Ai person nga kënaqësia falënderuese dhe nga mirënjohja vlerësuese e të varfërve, e nevojtarëve dhe e uriturve; sa shumë do ta kënaqte kjo atë.

Njeriu, madje, nuk është pronari i vërtetë as edhe për tryezën më të vogël, por është vetëm shpërndarës. Atëherë ju mund të bëni një analogji me kuptimet e shenjta të dashurisë dhe me rezultatet e mëshirës që i përkasin të Gjithëmëshirshmit dhe Mëshirëplotit të Vetëm për të cilat ne jemi të pafuqishëm për t'i shprehur, sepse Ai i bën njerëzit, xhindet dhe kafshët të udhëtojnë në detet e hapësirës, dhe të hipin në tokën madhështore, e cila është një anije Hyjnore. Atëherë, duke mbushur tryezën e faqes së tokës me shumëllojshmëri të panumërta ushqimesh, Ai u bën ftesë të gjitha krijesave të gjalla për tek gostia, e cila është një lloj ngrënie e thjeshtë mëngjesi sa për të hapur oreksin, sepse përveç kësaj, Ai do ta bëjë secilën prej çdo lloj kënaqësie të plotë një tryezë të mbushur me mirësi në botën e qëndrueshme e të përhershme. Ai do të inaugurojë një gosti të pafundme dhe përfshirëse të kënaqësive të panumërta dhe të çudirave të holla, të cilat do të jenë ushqimi i vërtetë për robët e Tij të panumërt që janë pafundësisht të nevojshëm e të përmalluar.

Dhe, për shembull, një mjeshtër i aftë dhe i ushtruar i cili dëshiron të shfaqë aftësinë e Tij, pasi të shpikë një aparat si gramafoni që flet bukur pa pasur nevojë për pllaka, e monton, e provon dhe pastaj e ekspozon atë. Në qoftë se kjo shpikje do t'i jepte rezultatet e dëshiruara dhe të parashikuara në mënyrë të përkryer, sa krenar do të ndjehej shpikësi i saj, sa i lumtur dhe i kënaqur do të ishte ai. Ai do të thonte me vete: **"Barekall-llah"** *Zoti e bekoftë këtë!*.

Dhe kështu, në qoftë se një njeri i vogël është kaq i kënaqur thjesht me një shpikje të një gramafoni dhe me mjeshtërinë e tij, e cila është vetëm sipërfaqësore, sepse në realitet ai nuk krijon asgjë, atëherë si do të ishte për Autorin e Gjithëlavdishëm?, sepse Ai e krijoi universin madhështor në formën e një orkestre dhe të një gramafoni të madh, dhe Ai gjithashtu e bëri tokën, dhe të gjitha krijesat e gjalla sipër saj e midis tyre, në mënyrë të veçantë, njeriun. Ai e krijoi kokën e njeriut në një mënyrë të tillë si të ishte një gramafon Hyjnor dhe një orkestër

Hyjnore, saqë shkenca dhe filozofia mbeten shtang dhe kafshuan gishtin nga habia për artin dhe mjeshtërinë që shfaqen në të.

Kështu, të gjitha këto qënie u tregojnë të gjithëve rezultatet e dëshiruara prej tyre në shkallën më të skajshme dhe në shkallën më të mirë të mundshme. Ato janë krejtësisht të nënshtruara e të bindura ndaj urdhrave Hyjnorë që u jep atyre ekzistencë, të cilat përshkruhen nga adhurimi i veçantë i krijesave, nga lavdërimet dhe nga përshëndetjet e tyre të caktuara që i japin Zotit xh.sh..

Krenaria, kënaqësia dhe gëzimi së bashku me kuptimet e shenjta dhe me cilësitë e pastërta, të cilat ne jemi të paaftë për t'i përshkruar, që arrihen nga këto dhe nga arritjet e qëllimeve Hyjnore të kërkuara nga qëniet, janë aq të larta e të shenjta, saqë sikur të gjitha mendjet e njerëzimit të bashkoheshin e të bëheshin një mendje, ato përsëri do të ishin të pamundura të arrinin ose të kapnin thelbin e tyre.

Dhe një shembull tjetër, çfarë kënaqësie dhe gëzimi do të gjente një sundimtar i drejtë i cili dëshiron të vendosë drejtësi dhe t'u japë të shtypurve të drejtat e tyre! Ai krenohet kur i mbron të dobëtit nga e keqja dhe shtypja e të fuqishmëve, gjen kënaqësi kur merr falënderimet e tyre, kur ndëshkon keqbërësit duke marrë hakun e të shtypurve...

Dhe kështu, ti mund të bësh analogji me kuptimet e shenjta që i përkasin të Gjithurtit të Vetëm Absolut, të Drejtit Absolut, Detyruesit Madhështor, të cilat burojnë nga vendosja e drejtësisë jo vetëm për xhindët dhe njerëzit, por për të gjitha krijesat. Atëherë ti duhet të bësh analogji me këtë për kuptimet e shenjta që burojnë nga të dhënit çdo gjëje të drejtën e ekzistencës dhe të drejtën e jetës, nga të mbrojturit e ekzistencës dhe jetës prej agresorëve, nga të ndaluarit dhe të penguarit e atyre krijesave të lemerishme prej agresionit të tyre, dhe sidomos për kuptimet e shenjta që burojnë nga shfaqja më e madhe e drejtësisë së plotë dhe e urtësisë në tubimin e madh, në botën e Ahiretit mbi të gjitha krijesat e gjalla përveç xhindeve dhe njeriut.

Kështu, siç mund të shihet nga këto tre shembuj, në secilin nga njëmijë e një Emrat e Bukur Hyjnorë, ndodhen shkallë të shumta bukurie, hijeshie, mirësie dhe plotësimi, ashtu siç ndodhet në ta shumë shkallë të dashurisë , krenarisë, lavdisë dhe të madhështisë.

Për shkak të kësaj, evlija të lartë e autoritarë tek të cilët u shfaq Emri i Zotit ***"El Vedud"*** *I Dashuri,* kanë thënë, ***"Dashuria është pikë-risht fara e universit. Për shkak të dashurisë, të gjitha qëniet janë në lëvizje. Është nga dashuria që ligjet e tërheqjes, lidhja dhe ekstaza burojnë e veprojnë në të gjitha qëniet."*** Njëri nga ata shkroi si më poshtë:

فَلَكْ مَسْتْ مَلَكْ مَسْتْ نُـــجُومْ مَسْتْ

سَمواَتْ مَسْتْ شَمْسْ مَسْتْ قَمَرْ مَسْتْ زَمِينْ مَسْتْ

نَبَاتْ مَسْتْ شَجَرْ مَسْتْ بَشَرْ مَسْتْ سَرَاسَرْ ذِى عَنَاصِرْ مَسْتْ

حَيَاتْ مَسْتْ هَمَه ذَرَّاتِ مَوْجُودَاتْ بَرَابَرْ مَسْتْ دَرْمَسْتَسْتْ

Kupa e qiellit është në ekstazë, engjëjt janë në ekstazë, yjet janë në ekstazë, qiejt janë në ekstazë, hëna është në ekstazë, toka është në ekstazë. Elementet janë në ekstazë, bimët janë në ekstazë, pemët janë në ekstazë, njerëzimi është në ekstazë, të gjitha krijesat e gjalla janë në ekstazë. Të gjitha grimcat e ekzistencës janë krejtësisht në ekstazë, dhe akoma më shumë në ekstazë."

Domethënë, çdo gjë merr manifestimin e Dashurisë Hyjnore dhe është në ekstazë sipas gjendjes së saj të natyrshme. Është e njohur mirë se çdo zemër e do dikë që i dhuron mirësi, ajo e do plotësimin e vërtetë dhe është e dashuruar pas bukurisë së lartë. Dhe zemra, madje e do akoma më shumë atë që dhuron mirësi, jo vetëm për të, por gjithashtu edhe për ata që ajo i do dhe ndien dhembshuri. Dhe kështu, siç e kemi shpjeguar më parë, a nuk mund të kuptohet nga ç'ka vijon se sa i meritueshëm për dashuri e pasion është Hirploti i Vetëm dhe i Gjithëlavdishmi, i Ploti dhe i Dashuri, dhe sa i dalldisur e i trullosur është i gjithë universi me dashuri ndaj Tij? Sepse Ai njihet me një mijë Emra dhe secili prej tyre është burimi i mijëra plotësimeve dhe mjeti për mijëra shkallët e bukurisë. Në secilin emër janë mijëra nga thesaret që përfshijnë mirësitë. Ai i bën të gjitha ato qënie që ne i duam, të lumtura nëpërmjet mirësive të Tij.

Për shkak të këtij misteri, evlijatë, të cilëve iu shfaq Emri i Zotit, ***"El Vedud"*** *i Dashuri, kanë* thënë: ***"Ne nuk duam Parajsë, një shkëndijë nga dashuria Hyjnore do të na mjaftonte përgjithmonë."***

Dhe gjithashtu për shkak të këtij misteri, siç është përmendur në hadithin profetik: ***"Shikimi për një minut i Bukurisë së Zotit xh.sh. në Xhennet do t'i kalojë të gjitha kënaqësitë e tjera të Parajsës."***

Kështu, këto plotësime të pafundme dashurie ndodhin brenda sferës së Njësisë nëpërmjet Emrave të të Gjithëlavdishmit të Vetëm dhe nëpërmjet krijesave të Tij. Domethënë, ato plotësime që imagjinohen se ekzistojnë jashtë asaj sfere, nuk janë absolutisht plotësime.

SHENJA E PESTË: Shenja e pestë përbëhet nga Pesë Pika:

Pika e parë: Përfaqësuesi i njerëzve të çudhëzimit më tej tha: "Dynjaja është e mallkuar, në hadithet tuaja, është quajtur 'kërmë' - coftinë. Gjithashtu, të gjithë evlijatë dhe njerëzit e së vërtetës e kanë përbuzur dynjanë, ata thonë se ajo është e dëmshme dhe e papastër. Ndërsa ti e tregon atë të jetë bosht dhe prova e të gjitha plotësimeve Hyjnore dhe flet për të me entuziazëm, si i dalldisur."

Përgjigjja: Dynjaja ka tre fytyra:

Fytyra e parë: Shikon tek Emrat e Zotit të Gjithëfuqishëm; ajo shfaq gjurmët dhe skalitjet e atyre Emrave. Dynjaja me këtë fytyrë, kryen funksionin e një pasqyre të atyre Emrave në kuptimin e mirëfilltë të fjalës. Kjo fytyrë e dynjasë përbëhet nga letra të panumërta ose nga mesazhe duke përshkruar të Adhuruarin e Vetëm të përjetshëm. Kjo fytyrë është plotësisht e bukur, është e denjë për dashuri, dhe jo për neveri.

Fytyra e dytë: Shikon Ahiretin, botën e përtejme. Ajo është si një, fidanishte, një vendmbjellje për Ahiretin dhe një fushë e lërueshme për Parajsën. Ajo është lulnaja e mëshirës Hyjnore. Kjo fytyrë, si ajo e mëparshmja është e bukur dhe është e meritueshme për dashuri dhe jo përbuzje.

Fytyra e tretë: Shikon tek dëshirat e ulëta të njeriut. Ajo është një perde e të shkujdesurve dhe një lodër për të kënaqur dëshirat e njerëzve të dhënë pas kësaj bote materiale. Kjo fytyrë është e shëmtuar sepse ajo është e përkohshme dhe e vdekshme, ajo është plot dhimbje dhe të mashtron. Atëherë përbuzja e përshkruar në hadith dhe neveria që shprehin për të njerëzit e së vërtetës, është pikërisht për këtë fytyrë.

Rëndësia dhe pëlqimi që Kur'ani i Gjithurtë demonstron ndaj universit dhe ndaj të gjitha qënieve, është drejt dy fytyrave të para. Dhe ishin dy fytyrat e para të dynjasë të cilat ishin të dëshiruara për sahabët e Profetit a.s.m. dhe për evlijatë e Zotit -shenjtorët.

Ndodhen katër klasa njerëzish që kanë përbuzje për dynjanë.

E para: Janë njerëzit që kërkojnë njohjen e Zotit xh.sh.. Ata shprehin përbuzje për të sepse ajo është një pengesë për njohjen, për dashurinë dhe për adhurimin e Zotit xh.sh..

E dyta: Janë njerëzit që shikojnë Ahiretin. Ata e shikojnë dynjanë si të shëmtuar ose për shkak se çështjet e pashmangshme të dynjasë i pengojnë ata nga kryerja e veprave që i përkasin Ahiretit, ose nëpërmjet shkallës së tyre të lartësuar të besimit, ata e shohin atë si të shëmtuar në krahasim me plotësimin dhe bukuritë e Parajsës. Ashtu si një burrë i pashëm që do të dukej i shëmtuar në qoftë se do të krahasohej me Hazreti Jusufin a.s., po ashtu do të dukeshin të gjitha veçoritë, sado të çmueshme të kësaj bote, kur krahasohen me ato të Parajsës, ato bëhen si asgjë.

E treta: Këta kanë përbuzje për dynjanë sepse nuk mund ta arrijnë atë. Kjo përbuzje nuk buron nga neveria por nga dashuria.

E katërta: Këta kanë përbuzje për dynjanë sepse ndonëse ata e kapin -fitojnë- atë, mirëpo ajo nuk qëndron, ajo shkon dhe i lë ata. Dhe kjo i mërzit. Ata e fyejnë me qëllim që të ngushëllojnë vetveten dhe thonë se ajo është e "papastër". Por kjo përbuzje buron nga dashuria për dynjanë, ndërsa përbuzja e kërkuar buron nga dashuria për Ahiretin dhe nga dashuria që buron nga njohja e Zotit xh.sh...

Domethënë, përbuzja e pranuar janë dy llojet e para. ***O Zot! Na bëj ne prej atyre njerëzve. Amin.***

بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ

Në përnderim të Prijësit të profetëve.

* * *

VENDQËNDRIMI I TRETË

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ
وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. "Dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë Lartësinë e Tij."[622]

Ky Vendqëndrimi i Tretë përbëhet nga "Dy Pika". Dhe ato përbëhen nga Dy Çështje.

ÇËSHTJA E PARË

Në përputhje me misterin e وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ *"Dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë Lartësinë e Tij",* çdo gjë ka shumë aspekte që orientohen –ashtu si dritaret - për tek Zoti xh.sh.. Realiteti i universit dhe i të gjitha qënieve bazohet mbi Emra Hyjnorë. Realiteti i çdo qënie mbështetet mbi një Emër ose mbi shumë Emra. Shkenca e filozofisë së vërtetë mbështetet mbi Emrin Hyjnor ***"El-Hakimu"****, i Gjithurti;* mjekësia e vërtetë bazohet mbi Emrin Hyjnor "**Esh-Shafi**", *Shëruesi;* gjeometria mbështetet mbi Emrin Hyjnor ***"El-Mukad-diru",*** *Përcaktuesi, Planifikuesi,* dhe kështu me radhë. Çdo shkencë mbështetet tek njëri nga Emrat Hyjnorë dhe përfundon tek Ai. Gjithashtu realitetet e të gjitha arteve dhe shkencave, dhe i të gjitha plotësimeve njerëzore, mbështeten mbi Emrat Hyjnorë. Në të vërtetë, një grup midis të diturve nga evlijatë kanë thënë se **"*Emrat Hyjnorë përbëjnë realitetin e vërtetë të gjërave, ndërsa esencat e gjërave janë vetëm hijet e atij Realiteti. Madje mund të shikohen gjurmët e shfaqjes së Njëzet Emrave Hyjnorë vetëm në një krijesë të gjallë*." Ne do të përpiqemi ta bëjmë këtë të vërtetë të hollë dhe njëkohësisht të gjërë e madhështore, më të lehtë për t'u kuptuar nëpërmjet një krahasimi. Dhe ne do ta analizojmë atë duke e kaluar në sitë dy ose tri

[622] Kur'an, 17: 44

herë, veç e veç. Sado i gjatë që të jetë diskutimi ynë, ai përsëri do të jetë i shkurtër. Dhe është e domosdoshme të mos mërzitemi.

Kështu: Kur një piktor i aftë ose skulptor dëshiron të pikturojë e të përshkruajë një pikturë të një luleje të bukur ose të gdhendë një skulpturë të një bukurie të madhe që i përket gjinisë së bukur njerëzore, së pari ai përcakton format e përgjithshme të atyre dy objekteve me disa vija. Ky përcaktim i tij bëhet nëpërmjet rregullimit, ndreqjes e përshtatjes dhe me anë të një përllogaritjeje dhe matjeje.

Kjo do të bëhet në përputhje me rregullat dhe limitet e përcaktuara nga gjeometria. Rregullimi dhe matja demonstrojnë se ato kryhen me njohje, urtësi ose me qëllim. Domethënë, aktet e rregullimit dhe të kufizimit veprojnë në përputhje me kompaset e njohjes dhe të urtësisë. Prandaj, prapa rregullimit dhe kufizimit, sundojnë kuptimet e njohjes dhe të urtësisë. Atëherë, kompaset e njohjes dhe të urtësisë tregojnë vetveten dhe demonstrojnë se, brenda atyre limiteve ato kanë filluar portretizimin e përshkrimin e veçorive të vogëla si sytë, veshët dhe hundën e seksit të bukur njerëzor dhe petlat e lules dhe thekët. Tani ne shohim se gjymtyrët e përcaktuara nga lëvizja e atyre kompaseve të brendshëm po marrin formë me art dhe me kujdes. Meqenëse kjo është kështu, Ai i Cili i rrotullon këto kompase njohjeje dhe urtësie, sigurisht posedon kuptimet e mjeshtërisë dhe të kujdesit; janë ato që urdhërojnë dhe pastaj ato shfaqin vetveten.

Atëherë, nga kjo mund të kuptohet se, ato tregojnë aftësitë e brendaqenësishme të bukurisë dhe të stolisë. Meqenëse kjo është kështu, atëherë ajo që e bën mjeshtërinë dhe kujdesin të funksionojnë, është dëshira për të zbukuruar dhe qëllimi për të dekoruar. Prandaj ato sundojnë nga prapa artit dhe kujdesit dhe janë pikërisht këto që e bëjnë artistin të fillojë të zbukurojë e ndriçojë. Ai u jep një gjendje buzë-qeshjeje dhe një formë të gjallë statujës dhe lules. Dhe, natyrisht, ajo që e bën këtë kuptim zbukurimi dhe ndriçimi të funksionojë, është kuptimi i favorizimit dhe i bujarisë. Në të vërtetë, këto dy kuptime e sundojnë atë deri në një shkallë të tillë saqë, mjaft thjesht, sikur lulja të ishte një favor i mishëruar dhe statuja të ishte një bujari e trupëzuar. Kështu, tani janë kuptimet e të shfaqurit të dashurisë dhe të bërjes së njohur, që nxisin kuptimin e favorizimit dhe të bujarisë dhe i bëjnë ato të veprojnë. Domethënë, prapa këtyre dy kuptimeve të fundit sundojnë

kuptimet e bërjes së vetvetes të njohur nëpërmjet artit të tij dhe bërjes së njerëzve që ta duan atë.

Kjo shfaqje e dashurisë dhe e bërjes së njohur, pa dyshim, buron nga një prirje drejt të qënit i mëshirueshëm dhe nga dëshira për të dhuruar mirësi. Kështu, meqenëse mëshira dhe dëshira për të dhuruar mirësi sundojnë nga prapa, atëherë ajo do të mbushet dhe zbukurohet me të gjitha llojet e mirësive dhe gjithashtu do t'i dhurohet e do t'i vishet forma e lules si një dhuratë. Kështu, ai mbush duart e statujës, kraharorin dhe xhepat me mirësi të çmueshme dhe i dhuron formën e lules si gjënë më të vyer, si një xhevahir. Domethënë, ajo që e bën këtë mëshirë dhe këtë dëshirë për të dhuruar që të funksionojë është një ndjenjë butësie dhe dhembshurie. Me fjalë të tjera, kuptimi i dhembshurisë dhe i butësisë nxit mëshirën dhe mirësinë. Dhe , për më tepër, ajo që e nxit dhe e bën të dukshëm kuptimin e keqardhjes dhe të butësisë brenda atij artisti i Cili është i vetëmjaftueshëm dhe nuk ka nevojë për askënd tjetër, dhe sigurisht kjo bukuri dhe ky plotësim shpirtëror i Atij autori, janë ato që dëshirojnë të shfaqen.

Sa për dashurinë dhe mëshirën, të cilat janë pjesët më të ëmbëla dhe më të kënaqshme të asaj bukurie, ato dëshirojnë të shihen në pasqyrën e artit dhe ta shohin vetveten nëpërmjet syve të admiruesve me dëshirën më të madhe. Domethënë, meqenëse bukuria dhe plotësimi janë të dashura për vetveten, ato e duan vetveten më shumë se çdo gjë tjetër. Ato gjithashtu janë edhe hijeshi, edhe dashuri. Bashkimi i bukurisë rrjedh nga kjo pikë. Meqenëse bukuria e do vetveten, ajo dëshiron ta shikojë vetveten në pasqyra. Kështu, secila nga mirësitë e ëmbëla e të dashura dhe secili nga frutat e bukur të cilat u vendosën në statujë dhe në pikturë, mbajnë shkreptimat e atij kuptimi të bukurisë, secila në përputhje me kapacitetin e saj. Ato ia shfaqin ato shkreptima edhe pronarit të bukurisë, edhe të tjerëve.

Në të njëjtën mënyrë: Autori i Gjithurtë përkufizon, rregullon dhe u jep përmasa dhe forma të përcaktuara të gjitha gjërave të pjesshme dhe universale nëpërmjet manifestimit të Emrave të Tij, si Parajsës dhe dynjasë, qiejve dhe tokës, bimëve dhe kafshëve, xhindeve dhe njerëzve dhe melekëve dhe qënieve shpirtërore. Duke bërë kështu, Ai i bën ata të recitojnë Emrat e Tij, **"El-Mukaddiru", "El-Munedh-dhimu, "El-Musavviru",** *Përcaktuesi, Rregulluesi, Dhënësi i formave.*

Ai i përcakton limitet e formave të tyre të përgjithshme në një mënyrë të tillë saqë Ai shfaq Emrat e Tij **"El Alimu", "El Hakimu"**, *i Gjithëdituri, i Gjithurti".* Pastaj, nëpërmjet katalogizimit, sistemimit, njohjes dhe urtësisë, Ai fillon t'i formojë ato brenda atyre limiteve. Ai e bën këtë në një mënyrë të tillë saqë shfaq kuptimet e mjeshtërisë dhe të kujdesit në Emrat e Tij, **"Sa'ni"** dhe **"Kerim"** *Autori,* dhe *Gjithëbujari.*

Pastaj, me dorën e mrekullueshme të artit, dhe me penelin e bujarisë e të përkujdesjes, Ai u jep ngjyrat e bukurisë e të stolisë gjymtyrëve të asaj forme, në qoftë se kjo është një qënie e vetme njerëzore, si syve e veshëve; dhe në qoftë se forma është lule, All-llahu u jep anëtarëve të saj petla e thekë. Në qoftë se ajo është toka, Ai u jep ngjyrat e bukurisë e të stolisë mineraleve të saj, bimëve dhe kafshëve. Në qoftë se forma është Parajsa, Ai u jep ngjyrat e Bukurisë e të stolisë kopshteve të saj, pallateve dhe hurive, dhe kështu me radhë. Ti gjithashtu mund të bësh analogji me të tjerat.

Për më tepër, Ai stolis dhe ndriçon në një mënyrë të tillë saqë kuptimet e favorizimit dhe të bujarisë janë mbisunduese në ato objekte. Dhe ato sundojnë deri në një shkallë ku ato qënie të zbukuruara dhe ato artifakte të ndriçuara bëhen si favore të mishëruara dhe bujari të trupëzuara. Ato përmendin dy Emrat Hyjnorë, **"El-Letifu", "El Kerimu"**, *Hirploti* dhe *Gjithëbujari.*

Pastaj, ajo çfarë e nxit favorizimin dhe bujarinë për t'u shfaqur janë, në mënyrë të qartë, veprimet e të shfaqurit të dashurisë dhe i bërjes të njohur. Domethënë, cilësitë e bërjes së Vetes së Tij të dashur nga krijesat e gjalla, dhe të njohur prej qënieve të vdetëdijshme. Ato i bëjnë qëniet e gjalla dhe të vetëdijshme të recitojnë Emrat Hyjnorë **"El-Vedudu", "El-Ma'rufu",** *i Dashuri* dhe *i Njohuri,* prapa Emrave **"EL-Letifu", "El-Kerimu",** *Hirploti, Gjithëbujari,* dhe për këtë recitim, i cili kryhet pikërisht nga mënyra e gjendjes së qënieve të tyre. Ata nxiten ta dëgjojnë.

Atëherë, duke i zbukuruar ato krijesa të stolisura e të bukura me fruta të ëmbëla dhe me rezultate të dashura, Ai -All-llahu- e transformon stolinë në mirësi, dhe butësinë në mëshirë. Ai i bën ata të recitojnë Emrat Hyjnorë **"El-Mun'imu", "Er-Rahimu",** *Mirëbërësi, Mëshirëploti* dhe e shfaq manifestimin e atyre dy Emrave nga prapa

perdeve të jashtme. Dhe pastaj, ajo çfarë i nxit dy Emrat, **Er-Rahim, El-Kerim**, *Mëshirëploti, Gjithëbujari* të cilët i përkasin të Vetmit Krijues, i Cili është Absolutisht i Panevojshëm, që të shfaqen, janë cilësitë e dhembshurisë dhe të mëshirëgjërësisë. Ato shfaqin Emrat Hyjnorë **"El-Hannanu", "Er- Rahmanu"**, *i Dhembshuri, i Gjithëmëshirshmi",* dhe bën që ato të recitohen.

Dhe ajo çfarë nxit kuptimet e dhembshurisë dhe të mëshirës që të shfaqen, pa dyshim është një bukuri esenciale dhe një plotësim i Cili dëshiron të bëhet i dukshëm. Ato bëjnë që të recitohen Emrat Hyjnorë **"El-Xhemilu",** *i Bukuri*, dhe Emrat **"El-Vedudu", "Er-Rahimu",** *i Dashuri, Mëshirëploti,* të cilët përfshihen brenda Emrit **"El-Xhemilu",** *i Bukuri; s*epse bukuria është e dashur për vetveten. Bukuria dhe Ai që e posedon bukurinë e duan vetveten. Për më tepër, ajo është edhe hijeshi, edhe dashuri.

Plotësimi, gjithashtu, është i dashur për vetveten; domethënë, i dashur pa domosdoshmërinë e një shkaku tjetër. Ai është edhe dashurues edhe i dashur. Meqenëse një bukuri e cila është në shkallën më të lartë të plotësimit dhe një plotësim i cili është në shkallën më të lartë të bukurisë, janë të dashura dhe janë të denja për dashuri në shkallën më të lartë, sigurisht ato do të dëshironin të shikojnë dhe ta ekspozojnë vetveten nëpërmjet të shfaqurit të shkreptimave të tyre dhe manifestimeve në pasqyra, në përputhje me kapacitetin e pasqyrave. Domethënë, bukuria esenciale dhe plotësimi në Esencën e Autorit të Gjithëlavdishëm, i Gjithurti i Bukurisë, I Gjithëfuqishmi i Plotësimit, kërkojnë cilësitë e mëshirës dhe të butësisë dhe nxisin të shfaqen Emrat Hyjnorë, **"Er- Rahmanu",** dhe **"El-Hannanu"** *i Gjithëmëshirshmi, i Dhembshuri*. Sa për mëshirën dhe dhembshurinë, nëpërmjet shfaqjes së mëshirës dhe mirësisë, ato nxisin manifestimin e Emrave Hyjnorë, **"Er-Rahimu"** dhe **"El-Mun'imu"**, *Mëshirëploti dhe Mirëbërësi.* Mëshira dhe mirësia kërkojnë cilësitë e të shfaqurit të të dashurës, dhe të bërjes të njohur, dhe nxisin manifestimin e Emrave Hyjnorë, **"El-Vedudu", "El-Ma'rufu"**, *i Dashuri, i Njohuri.* Cilësitë e të shfaqurit të dashurisë dhe i bërjes të njohur, nxisin kuptimet e favorizimit dhe të bujarisë, dhe i shfaqin ato në një perde artifaktesh. Ato bëjnë që Emrat Hyjnorë **"El-Letifu"** dhe **"El-Kerimu"** *Hirploti dhe Gjithëbujari*, të recitohen midis atyre perdeve.

Sa për cilësitë e mirësisë e të bujarisë, ato nxisin aktet e zbukurimit dhe të ndriçimit. Ato bëjnë që Emrat Hyjnorë **"El-Muzejjinu",** dhe **"El-Munevviru",** *Zbukuruesi dhe Ndriçuesi,* të recitohen nga gjuhët e bukurisë dhe të ndriçimit të artifakteve. Dhe cilësitë e zbukurimit dhe të stolisjes kërkojnë kuptimet e mjeshtërisë dhe të kujdesit. Ato bëjnë që Emrat Hyjnorë **"Es-Sa'niu", "El-Muhsinu",** *Autori Krijues* dhe *Mirëbërësi,* të recitohen nga tiparet e bukura të artifakteve.

Dhe sa për mjeshtërinë dhe kujdesin, ato kërkojnë njohje dhe urtësi. Dhe ato bëjnë që Emrat Hyjnorë **"El-Alimu", "El-Hakimu"***, i Gjithëdituri, i Gjithurti,* të recitohen nga gjymtyrët e vendosura mirë me urtësi dhe me qëllim. Dhe njohja e urtësia kërkojnë veprat e rregullimit, formimit dhe të modelimit. Ato shfaqin Emrat Hyjnorë **"El-Musavviru", "El-Mukaddiru"** *Dhënësi i formave dhe Përcaktuesi,* duke bërë që ato të recitohen nga artifakti në tërësinë e tij, nëpërmjet formës së tij.

Kështu, Autori i Gjithëlavdishëm i ka bërë të gjitha krijesat e Tij ose artifaktet në një mënyrë të tillë saqë Ai bën që shumica e tyre, dhe në mënyrë të veçantë qëniet e gjalla, të recitojnë shumë Emra Hyjnorë. Është sikur Ai t'i kishte veshur çdo krijese njëzet këmisha të ndryshme, njëra mbi tjetrën, ose t'i kishte mbështjellur ato me njëzet perde a mbulesa. Dhe Ai ka skalitur e shkruar në secilën këmishë ose perde veç e veç Emra Hyjnorë të ndryshëm.

Për shembull, ashtu siç u demonstrua në krahasim, ndodhen shumë faqe në atë që është vetëm e dukshme në krijimin e një gjymtyre të bukur të seksit të bukur njerëzor, ose të një luleje të bukur. Nga këto dy shembuj të vegjël e të veçantë, ti mund të bësh analogji me krijesat e tjera të mëdha e universale.

Faqja e parë: Është gjendja që demonstron formën e përgjithshme dhe harmoninë. Ajo të kujton Emrat Hyjnorë, **"Ja Musavviru", "Ja Mukaddiru", "Ja Munadh-dhimu"!** *o Dhënësi i Formave! o Përcaktues! o Rregullues!.*

Faqja e dytë: Kjo është gjendja e qartë dhe e zbuluar e qënies njerëzore dhe e lules në krahasim, e cila ndodh me nxjerrjen në shesh të formave të të gjitha gjymtyrëve të ndryshme të atyre dy krijesave.

Shumë Emra Hyjnorë si **"El Alimu"** dhe **"El Hakimu",** *i Gjithëdituri* dhe *i Gjithurti,* për shembull, janë shkruar në këtë faqe.

Faqja e tretë: Duke u dhënë bukuri e stolisje të ndryshme gjymtyrëve të ndryshme të atyre dy krijesave veç e veç, shumë Emra Hyjnorë si **"Es-Sani'u", "El-Bari"**, *Autori, Skicuesi*, për shembull, janë shkruar në këtë faqe.

Faqja e katërt: Një bukuri dhe një stoli e tillë që u janë dhënë atyre dy artifakteve është sikur ato janë bërë favore të mishëruara dhe bujari të trupëzuara. Kjo faqe përmend dhe reciton shumë Emra, si për shembull, **"Ja-Letifu", "Ja-Kerimu",** *o Hirplotë! o Gjithëbujar!*

Faqja e pestë: Duke i bashkangjitur fruta të shijshëm lules dhe fëmijë të dashur dhe karakter të lartë gruas së bukur, Kjo faqe reciton Emrat Hyjnorë si, **"Ja-Vedudu", "Ja-Rahimu", "Ja-Mun'imu"**, *o i Dashur! o Mëshirëplotë! o Mirëbërës!*.

Faqja e gjashtë: Në këtë faqe dhuratash dhe mirësish recitohen Emrat Hyjnorë si, **"Ja-Rahman", "Ja-Hannan"**, *o i Gjithëmëshirshëm! o i Dhembshur!*.

Faqja e shtatë: Shkreptimat e një bukurie të tillë janë të dukshme në këto mirësi e rezultate që janë të denja për një mirënjohje të sinqertë dhe për një dashuri të pastër e cila është gatuar me dëshirën e vërtetë dhe me dhembshurinë e pastër. Në këtë faqe shkruhen dhe recitohen Emrat Hyjnorë **"Ja Xhemilu Dhul Kemali", "Ja Ka'milu Dhul Xhemali"**, *o i Bukur i Plotësimit! dhe o i Plot i Bukurisë!*.

Kështu, në qoftë se lulja e bukur dhe qënia njerëzore shfaqin këtë numër Emrash Hyjnorë, dhe vetëm në formën materiale dhe të dukshme, ti mund të dalësh me përfundimin se çfarë Emrash të lartë e universalë bëhen të lexohen nga krijesat e gjalla dhe nga qëniet e mëdha dhe universale. Dhe ti mund të dalësh me përfundimin se sa Emra të ndritshëm e të Shenjtë si **"El-Hajj", "El-Kajjum", "El-Muhji"** *i Gjalli i Përjetshëm, Vetekzistuesi i Përhershëm* dhe *Jetëdhënësi,* i reciton njeriu dhe shkakton të recitohen nga shpirti i tij, zemra, mendja dhe nëpërmjet faqeve të jetës dhe të cilësive të tjera të holla.

Kështu, Parajsa është një lule. Shoqërimi i hurive është gjithashtu një lule. Faqja e tokës është një lule. Pranvera është një lule, qiejt janë

një lule, ndërsa yjet janë qëndisjet e zbukuruara të asaj luleje. Dhe Dielli është një lule, ndërsa shtatë ngjyrat në dritën e tij janë ngjyrat e qëndisura të lules. Universi është një qënie e bukur dhe e madhe njerëzore, ashtu siç është çdo qënie njerëzore një univers i zvogëluar... Shoqëria e hurive, tubimi i qënieve shpirtërore, bota e engjëjve, grumbullimi i xhindeve dhe lloji njerëzor, secili janë formuar, rregulluar e krijuar si të ishin individë të bukur. Ashtu siç shfaqen prej tyre Emrat e Autorit Hirplot, nëpërmjet universalitetit, siç bën secili individ veçmas, po ashtu secili nga ato janë pasqyra të ndryshme për bukurinë e Tij, për plotësimin, mëshirën dhe dashurinë.

Dhe secili është një dëshmitar i vërtetë për bukurinë e Tij të pafundme, për plotësimin, për mëshirën dhe dashurinë. Dhe secili është një shenjë dhe një tregues i asaj bukurie, i atij plotësimi, i mëshirës dhe i dashurisë. Kështu, ky numër i pafundmë i plotësimeve ndodh brenda sferës së Unitetit Hyjnor dhe Njësisë. Domethënë, çfarë imagjinohen të jenë plotësime jashtë asaj sfere, nuk janë aspak plotësime.

Dhe kështu, kupto se realiteti i qënieve bazohet dhe mbështetet mbi Emrat Hyjnorë, madje realitetet e tyre të vërteta janë manifestimet e atyre Emrave, dhe se çdo gjë e përmend dhe e lavdëron Autorin e saj me gjuhë të panumërta në mënyra të shumta. Dhe kupto çfarë thotë vërseti:

وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

"Dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë lartësinë e Tij."[623]

Dhe thuaj: سُبْحَانَ مَنِ اخْتَفَى بِشِدَّةِ ظُهُورِهِ

Lavdia i takon Atij , i Cili fshihet në intensitetin e manifestimeve të Tij.

Dhe kupto një mister në përmendjen dhe në përsëritjen e frazave që vijojnë në fund të vërseteve Kur'anore:

وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ وَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۞ وَ هُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ

... Dhe Ai është i Gjithëfuqishmi dhe i Gjithurti. Dhe Ai është Fajëfalësi, Mëshirëploti dhe Ai është i Gjithëdituri, i Gjithëfuqishmi.

[623] Kur'an, 17: 44

Në qoftë se nuk mundesh t'i lexosh Emrat Hyjnorë në një lule, dhe nuk mund t'i shohësh ato qartë, shiko Parajsën, studio pranverën dhe vështro faqen e tokës. Ti do të mund t'i lexosh qartë Emrat e shkruar atje, sepse ato janë lule të mëdha të Mëshirës. Ti do të mund t'i shohësh dhe t'i kuptosh gjurmët dhe manifestimet e tyre.

* * *

ÇËSHTJA E DYTË E PIKËS SË DYTË

Kur përfaqësuesi i njerëzve të rrugës së shtrembër nuk mundi të gjejë mbështetje apo bazë mbi të cilat të ndërtojë çudhëzimin e tij dhe ndërkohë e shikon veten të mposhtur në argumente, atëherë ai thotë fjalët e mëposhtme:

"Unë e konsideroj lumturinë në këtë botë, kënaqësitë e jetës, progresin e qytetërimit dhe përsosmërinë e artit si arritje, të bazohen në refuzimin e të menduarit për botën tjetër, në mosnjohjen e Zotit xh.sh., në dashurinë e kësaj bote ashtu siç është, në lirinë absolute, në mbështetjen vetëm tek vetvetja dhe në pëlqimin e saj. Prandaj, në sajë të ndihmës së shejtanit, e kam shtyrë dhe vazhdoj ta shtyj në këtë rrugë shumicën e njerëzimit."

Përgjigjja: Ne themi në emër të Kur'anit: O njeri i mjerë! Eja në vete! Mos i vër vesh përfaqësuesit të rrugës së shtrembër, sepse në qoftë se ti e dëgjon atë, humbja do të ishte aq e madhe, saqë mendja jote, shpirti dhe zemra do të dridheshin thjesht edhe po ta imagjinonin çfarë thotë ai. Përpara teje ndodhen dy rrugë:

E para: Rruga e mjerimit e cila shtrohet përpara teje nga përfaqësuesi i njerëzve të çudhëzimit.

Tjetra: Rruga e lumturisë që përcaktohet për ty nga Kur'ani i gjithurtë. Ti do të kesh vërejtur dhe kuptuar krahasime të shumta midis këtyre dy rrugëve tek shumë "Fjalë", dhe veçanërisht tek **"Fjalët e Vogëla"**. Kështu tani vëre dhe kupto një prej atyre mijëra krahasimeve, i cili është i përshtatshëm për këtë diskutim.

Rruga e politeizmit dhe e çudhëzimit, e shthurjes dhe e imoralitetit i shkakton njeriut rënien në shkallën më të ulët. I hidhëruar me

dhimbje te panumërta, ai detyrohet të mbajë një peshë tej mase të rëndë në shpatullat e tij të dobëta e të pafuqishme, sepse në qoftë se njeriu nuk e njeh Zotin xh. dhe nuk e vendos besimin e vet tek Ai, ai do të bëhej shumë i dobët, i pafuqishëm e nevojtar, si një kafshë e vuajtur, e pikëlluar, kalimtare dhe e zbuluar ndaj fatkeqësive të pafundme. Duke vuajtur vazhdimisht dhimbjen e ndarjes nga të gjitha objektet e dashurisë së tij për shkak të lidhjeve që ka pasur midis tij dhe atyre, përfundimisht ai do t'i braktisë të gjithë të dashurit e tij dhe do të shkojë i vetëm në errësirën e varrit.

Ai do ta gjejë veten e tij përpara problemeve dhe brengave të pafundme gjatë gjithë jetës së tij ndonëse ai nuk ka veçse një vullnet të dobët, një fuqi të kufizuar, një jetë të shkurtër dhe të përkohshme dhe një mendje të shuar. Kështu përpjekjet e tij për lumturi do të jenë të kota dhe orvatjet për të realizuar dëshira e qëllime të panumërta janë pa dobi. E megjithëse në vetvete i pamundur të mbajë peshën e vetë qënies se tij, ai merr peshën e një bote të gjërë mbi shpatulla dhe në mendjen e tij fatkeqe duke vuajtur kështu torturat e zjarrit përpara se të arrijë në Xhehennem.

Po, në të vërtetë, me qëllim që të shmangin ndjeshmërinë e kësaj dhimbjeje të thellë dhe të kësaj torture të tmerrshme shpirtërore, njerëzit e çudhëzimit përdorin dehjen e shkujdesjes, që është një formë trullosjeje dhe që e shmang përkohësisht këtë ndjeshmëri. Dhe kur i afrohet vdekjes, papritmas i ndjen torturimet shpirtërore, sepse kushdo qe nuk është rob i sinqertë i All-llahut dhe kujton se e sundon vetveten, në ndërgjegje ai e ndien se me vullnetin e tij të pjesshëm e të kufizuar dhe me fuqinë e tij të vogël ai është i pamundur të kontrollojë e ta drejtojë qënien e tij në këtë botë të stuhishme. Ai shikon mijëra lloje të ndryshme armiqsh që e sulmojnë jetën e tij duke filluar nga mikrobet e dëmshme gjer tek tërmetet. Në një gjendje të trishtueshme e paniku të thellë, ai shikon drejt derës së varrit, e cila gjithë jetën i shfaqet e tmerrshme.

Ndërsa është në këtë gjendje, njeriu gjithashtu ka lidhje dhe shqetësohet nga gjendja e botës dhe e njerëzimit, pasi si qënie njerëzore ai ndikohet nga të dyja, por ai nuk i koncepton ato të jenë nën kontrollin e një të Gjithurti, të Gjithëdituri, të Gjithëfuqishmi, Mëshirëploti dhe Gjithëbujari, dhe në vend të Tij ai ua atribuon ato rastësisë dhe natyrës. Dhe kështu, përveç dhimbjeve personale, ai vuan

edhe dhimbjen e njerëzimit, vuan nga tërmetet, murtajat, stuhitë, zia, krizat dhe nga vdekja. Të gjitha këto e torturojnë njeriun duke i shkaktuar atij dhimbjen më të madhe në formën e një fatkeqësie të errët. Por një njeri i tillë nuk meriton mëshirë e dhembshuri, sepse është vetë përgjegjës për këtë gjendje të rëndë. Ashtu siç është thënë tek Fjala e Tetë në krahasimin e dy vëllezërve që kishin hyrë në pus: Një njeri nuk ishte i kënaqur me ëndjen e lejuar, të freskët, të ëmbël e të shijshme tek gostia e mahnitshme me shokë të këndshëm në një kopësht të bukur, dhe kështu ai piu një verë të shëmtuar e të papastër me qëllim që të arrinte një kënaqësi të paligjshme e të papastër. Ndërkohë ai u deh dhe e imagjinoi veten e tij se ishte në një vend të fëlliqur në mesin e dimrit, i rrethuar nga kafshë të egra dhe duke u dridhur bërtiti dhe qau me të madhe.

Por një njeri i tillë nuk meriton mëshirë, pasi ai i përfytyroi shokët e tij të ndershëm dhe të drejtë si kuçedra, dhe në këtë mënyrë i fyu ata; ai gjithashtu e përfytyroi ushqimin e shijshëm dhe pjatat e pastra të gostisë sikur ishin lëtyra të papastra dhe gurë të ndyrë dhe filloi t'i copëtonte ato. Librat e çmueshëm dhe mesazhet e vlefshme në atë vend i imagjinoi si ca fjalë të pakuptimta dhe vizatime bajate dhe, si rrjedhojë, i grisi dhe i shkeli me këmbë, dhe kështu me rradhë... Një njeri i tillë, jo që nuk meriton mëshirë dhe keqardhje, por meriton të marrë goditje.

Në të njëjtën mënyrë, një njeri, i cili nëpërmjet zgjedhjes jo të saktë dhe të çmendurisë së çudhëzimit dhe me dehjen e mosbesimit, e përfytyron bujtinën e botës, e cila i përket Krijuesit të Gjithurtë, si të ishte një lodër e rastësisë dhe e forcave të natyrës. Ai e pandeh kalimin e krijesave për në botën tjetër, e cila në fakt është ripërtëritje e shfaqjeve të Emrave Hyjnorë, të jetë dënimi me vdekje dhe asgjësimi i plotë i tyre. Ai e keqinterpreton jehonën e atyre krijesave, lavdërimin për All-llahun të cilat përmbushin detyrat e tyre me kalimin e kohës, si vajtim për vdekjen dhe ndarjen e përhershme; Ai i gjykon fletët e qënieve të krijuara të cilat janë mesazhet e Krijuesit të Përhershëm, të jenë të pakuptimta e konfuze; Ai e imagjinon derën e varrit e cila hap rrugën për tek bota e mëshirës, si qorrsokak për në errësirën e mosekzistencës; Ai e gjykon exhelin -momentin e vdekjes- i cili në realitet është një ftesë per t'u takuar me shokët e tij të vërtetë, të jetë ardhja e radhës së ndarjes nga të gjithë ata. Një njeri i tillë i shkakton

vetes së tij tortura të tmerrshme e pikëlluese... Ai mohon, denigron dhe fyen të gjitha krijesat, Emrat e All-llahut si dhe mesazhet e Tij. Ai njeri, jo vetem që nuk meriton mëshirë e dhembshuri, por përkundrazi ai meriton një ndëshkim të rreptë dhe kurrësesi nuk është i denjë për keqardhje.

O ju njerëz fatkëqinj, të çudhëzuar e të shthurur! Cila arritje e juaj, cili art, çfarë përsosmërie, çfarë qytetërimi dhe çfarë progresi mund t'i bëjë ballë kësaj rënieje të frikshme dhe këtij dëshpërimi shkatërrues? Ku mund ta gjeni atë ngushëllim të vërtetë që është nevoja më urgjente e shpirtit njerëzor? Çfarë natyre, çfarë shkaqesh, çfarë ortakërie që i përshkruani Krijuesit, çfarë zbulimi, çfarë kombësie, çfarë objektesh të rreme adhurimi?

Në cilindo prej atyre që ju keni shumë besim dhe ato të cilave ju i atribuoni veprat e Krijuesit dhe mirësitë e Tij bujare; cila nga ato që përmendëm mund t'ju shpëtojë juve nga errësira e vdekjes, të cilën ju e përfytyroni të jetë asgjësim i përhershëm; cila nga ato mund t'ju japë mundësi t'i kaloni ato kufinj të varrit me paqe, të kaloni limitet e botës së ndërmjetme me siguri, të bëni marshimet e fushës së ringjalljes me qetësi, dhe të kaloni urën e Siratit me urtësi, si dhe t'ju bëjë ju të denjë për lumturinë e përjetshme?

Pa dyshim, ju do të kaloni në këtë rrugë pasi nuk mund ta mbyllni derën e varrit. Udhëtari që ndërmerr një rrugë të tillë, natyrisht duhet të mbështetet tek Ai që ka dituri gjithëpërfshirëse dhe kontrolli e urdhëri i të Cilit rrethojnë gjithë këtë sferë të gjërë dhe kufijtë e saj të shtrirë...

O njerëzit fatkëqinj të çudhëzimit dhe të pakujdesisë! Në përputhje me parimin: "Pasoja e një dashurie të paligjshme është vuajtja e një torture të pamëshirshme", ju po vuani një dënim krejtësisht të drejtë, sepse ju në mënyrë të paligjshme po përdorni kapacitetin tuaj të natyrshëm për dashuri, për njohuri, për falënderime dhe adhurime, të cilat lidhen drejtpërdrejtë me Esencën Hyjnore, me Atributet dhe me Emrat e Zotit Fuqiplotë, për veten tuaj dhe për jetën e kësaj bote. Ju i keni dhuruar egos suaj dashurinë që i përket Krijuesit. Nefsi juaj është bërë i dashuri juaj dhe do t'ju shkaktojë vuajtje të mëdha; ju nuk po e kërkoni paqen e vërtetë tek i Dashuri i Vërtetë, pra tek Zoti i Gjithëfuqishëm, ju po vuani vazhdimisht sepse nuk e lini çështjen e saj

në Dorën e Pronarit të Fuqisë Absolute që është i Dashuri i Vërtetë, dhe ju nuk i besoni plotësisht Atij. Ju vuani gjithmonë fatkeqësi.

Dhe ju për shkak se i jepni botës dashurinë e cila u takon Emrave dhe Atributeve të All-llahut, dhe i copëtoni veprat e Artit të Tij midis shkaqeve në botë, po goditeni me fatkeqësi, sepse një pjesë e të dashurve tuaj të panumërt do t'ju kthejë shpinën e do të largohet pa ju thënë madje as **lamtumirë!** Një pjesë tjetër as nuk do t'ju njohë, ose nëse ju njeh, ata nuk do t'ju duan, e në qoftë se ata ju duan, dashuria e tyre do të jetë e pavlefshme. Kështu ju do të vuani nga ndarje të panumërta dhe nga lamtumira të pashpresa për t'u rikthyer.

Atëherë, kjo është esenca dhe fytyra e brendshme e natyrës së vërtetë të asaj që njerëzit e çudhëzimit e quajnë **lumturia e jetës**, **përsosmëria njerëzore, mirësitë e qytetërimit** dhe **kënaqësitë e lirisë**. Sa e trashë është perdja e çoroditjes dhe e dehjes e cila përlyen përkohësisht emocionet dhe ndjeshmërinë! Prandaj thuaj: **Unë e pështyj inteligjencën e atyre që ndjekin një rrugë të tillë!**

Por për sa i përket rrugës së ndritur të Kur'anit, ajo, me të vertetat e besimit, kuron të gjitha plagët prej të cilave vuajnë njerëzit e çudhëzimit; largon të gjithë errësirën dhe terrin e rrugës së parë; mbyll derën e çudhëzimit dhe të shkatërrimit; kuron dobësinë, skamjen, varfërinë dhe nevojat me mbështetjen tek Krijuesi i Gjithëfuqishëm e i Gjithëmëshirshëm, sepse duke i lënë peshat e jetës së vet dhe vetë qënien e tij në fuqinë dhe në mëshirën e Krijuesit, në vend që t'i mbajë vetë, njeriu do të gjejë një rehati e ngushëllim.

Kur'ani pohon se njeriu nuk është një "*Kafshë folëse"* por një njeri i vërtetë dhe një mik i mirëpritur e i dashur i Krijuesit të Gjithëmëshirshëm. Ai me mirësi e kuron njeriun nga plagët e shkaktuara nga jetëshkurtësia e botës, nga natyra e përkohshme e gjërave dhe nga dashuria për to, si dhe e shpëton njeriun nga terri i mashtrimit dhe i tekave. Ai e realizon këtë duke e treguar botën si një bujtinë të të Gjithëmëshirshmit dhe duke i treguar qëniet në të si pasqyra të Emrave Hyjnorë, dhe artifaktet si mesazhe Hyjnore që ripërtërihen vazhdimisht.

Dhe Ai i tregon vdekjen dhe exhelin si ura lidhëse për të dashurit që kanë shkuar në botën e ndërmjetme, dhe fillimi i bashkimit dhe i

takimit me të dashurit që tashmë gjenden në botën e përjetshmërisë; ai kështu kuron plagët e shkaktuara nga mendimi për vdekjen si një ndarje e përhershme nga të gjithë të dashurit, ashtu si paraqitet nga njerëzit e çudhëzimit; ai tregon se, në fakt ajo ndarje është mënyra më e sigurt e takimit.

Gjithashtu ai zhduk frikën më të madhe të njeriut duke i treguar atij se vdekja është një derë e hapur për tek bota e gjërë e mëshirës dhe për tek dera e lumturisë së përhershme, për tek kopshtet e Parajsës dhe për tek bota e shndritshme e të Gjithëmëshirshmit. Ai i largon njeriut frikën më të madhe dhe tregon se shqetësimi i dhimbshëm në pamje të jashtme dhe udhëtimi i frikshëm për tek bota e ndërmjetme është në fakt më i këndshmi, më i kënaqshmi dhe më i gëzueshmi i udhëtimeve. Ai me varrin mbyll gojën e kuçedrës dhe hap derën për tek një kopësht i bukur. Domethënë, Ai tregon se varri nuk është goja e një kuçedre, por është dera që hapet për në kopshtin e bukur të mëshirës.

Kur'ani gjithashtu i thotë besimtarit: "Meqenëse ti ke një vullnet të dobët e të kufizuar, mbështeti çështjet e tua tek vullneti universal i Pronarit; meqenëse fuqia jote është e vogël, mbeshtetu tek fuqia e të Gjithëfuqishmit Absolut; meqenëse jeta jote dhe afati janë të shkurtër, mendo për jeten e përhershme dhe mos u dëshpëro, sepse ti ke një jetë të pafund; në qoftë se mendja jote është e errët, lëre diellin e Kur'anit ta ndriçojë atë, shiko me dritën e besimit me qëllim që në vend të xixave të mendjes tënde, çdo vërset i Kur'anit të të dhurojë dritë si një yll. Meqenëse ti ke shpresa e dhimbje të panumërta, njihe shpërblimin e pafund dhe mëshirën e pakufishme që të pret ty; meqenëse ti ke dëshira e qëllime të panumërta, mos u shqetëso duke menduar për to, pasi kjo botë nuk i nxë ato. Vendi i plotësimit të tyre është një botë tjetër dhe Dhuruesi i tyre është Bujar e i Pashoq."

Kur'ani gjithashtu thotë: "O njeri! Ti nuk je pronari i qënies tënde, por ti tërësisht sundohesh nga Ai, fuqia e të Cilit është Absolute, nga i Gjithëmëshirshmi i Lavdishëm, mëshira e të cilit është e pafundme; prandaj mos e shqetëso veten tënde duke mbajtur në supe peshën e jetës tënde, sepse Ai që ta dha jetën, Ai e drejton atë.

Gjithashtu bota nuk është pa një pronar, kështu që mos u mërzit duke menduar për gjendjen e saj dhe për peshën e cila të rëndon e të lodh mendjen, sepse pronari i botës është i Gjithurtë e Mëshirëplotë. Ti

je një mysafir, kështu që mos u bëj ngatërrestar dhe trazovaç duke ndërhyrë në çështje që s'të përkasin.

Për më tepër, krijesat e tilla si njerëzit dhe kafshët nuk janë lënë në dëshirat e tyre, por ato janë nëpunës të ngarkuar me detyra të veçanta. Ato vëzhgohen nga i Gjithëmëshirshmi Mëshirëplotë, prandaj mos e dëshpëro shpirtin tënd duke menduar për dhimbjet dhe vuajtjet e tyre, mos u përpiq të jesh më i mëshirshëm dhe më zemërmirë se sa Krijuesi i tyre Mëshirëplotë." Gjithashtu, frerët e atyre gjërave që janë armiq të ekzistencës suaj, duke filluar që nga mikrobet deri tek murtaja, stuhitë dhe tërmetet, janë të gjitha në Duart e Atij të Gjithëmëshirshmi të Gjithurtë. Ai është i Gjithurtë, nuk bën asgjë kot dhe, duke qenë i Gjithëmëshirshëm, mëshira e tij është e begatë. Çdo gjë që Ai bën përmban një formë mirësie e favori.

Kur'ani gjithashtu thotë: "Kjo botë, në të vërtetë, është kalimtare, megjithatë ajo ofron domosdoshmëritë për një botë të përhershme. Megjithëse është e përkohshme e që zhduket, ajo jep fruta të përjetshme dhe shfaq treguesit e Emrave të Bukur të përjetshëm Hyjnorë; megjithëse kënaqësitë e saj janë të pakta, ndërkohë që dhimbjet e saja janë të shumta, mirësitë e të Gjithëmëshirshmit Mëshirëplotë janë të përhershme dhe kënaqësi të verteta. Ndërsa në lidhje me dhimbjet e kësaj bote, ato gjithashtu sjellin një lloj kënaqësie shpirtërore duke menduar shpërblimin që do të marrim në botën tjetër nëse i përballojmë me durim. Meqenëse sfera e të lejuarës, hallallit është e mjaftueshme për të gjitha kënaqësitë, shijet dhe gëzimet e shpirtit, zemrës dhe nefsit, atëherë mos hyr në sferën e të ndaluarës -haramit- sepse ndonjëherë një kënaqësi brenda sferës së paligjshme shkakton një mijë dhimbje. Ajo gjithashtu do të shkaktojë humbjen e mirësive të të Gjithëmëshirshmit të cilat janë të vërteta dhe kënaqësi të përhershme.

Për më tepër, siç u përshkrua edhe lart, kënaqësia e paligjshme në rrugën e çudhëzimit e bën njeriun të bie në shkallën më të ulët. Atëherë, asnjë qytetërim dhe asnjë filozofi, ilaç e zgjidhje për të, asnjë progres njerëzor dhe përparim shkencor nuk mund ta nxjerrin nga ajo gropë e thellë dhe e errët. Ndërsa Kur'ani i gjithurtë e ngre njeriun, nëpërmjet besimit dhe veprave të mira, nga niveli më i ulët tek ai më i lartë dhe e nxit atë me prova e argumente të qarta, si dhe vendos tek ajo gropë e thellë shkallët ngjitëse të zhvillimit të brendshëm dhe të progresit shpirtëror.

Dhe përveç kësaj, Kur'ani lehtëson udhëtimin e gjatë, të stuhishëm e të vështirë drejt përjetësisë; ai i tregon njeriut mjetet për kalimin e distancës prej një mijë viteve apo ndoshta të pesëdhjetë mijë viteve për një ditë të vetme. Gjithashtu, duke e bërë të njohur Krijuesin e Gjithëlavdishëm, i cili është Mbreti Absolut i Parapërjetësisë dhe i Paspërjetësisë, i jep njeriut pozitën e mëkëmbësit, mikut dhe nëpunësit të cilit i janë besuar detyra specifike. Kur'ani e siguron atë se ai udhëton me qetësinë më të madhe si në bujtinën e kësaj bote, ashtu dhe në etapat e vendqëndrimeve të botës së ndërmjetme dhe të Ahiretit.

Ashtu si një nëpunës besnik, i cili udhëton në mbretërinë e monarkut të tij dhe kalon përmes kufijve të çdo krahine me rehati duke udhëtuar me mjetet më të shpejta të tilla si aeroplanë, anije apo trena, në të njëjtën mënyrë, një njeri që vendos, nëpërmjet besimit, një lidhje me Mbretin Absolut, që i bindet Atij me anë të veprave të mira, do të kalojë me shpejtësinë e vetëtimës apo të burakut përmes etapave të kësaj bujtine të dynjasë, përmes sferave të botës së ndërmjetme, botës së ringjalljes dhe kufijve të shtrirë të botëve që janë përtej varrit, derisa ai të arrijë lumturinë e përhershme." Kur'ani e provon këtë të vërtetë prerazi dhe ua tregon atyre që janë më të pastër e të graduar tek Zoti xh.sh., pra evlijave.

E vërteta e Kur'anit gjithashtu thotë: "O besimtar! Mos ia jep kapacitetin tënd të pafund për dashuri nefsit tënd, i cili është urdhërues për të liga, është i shëmtuar dhe i mangët, si dhe është shumë i dëmshëm për ty, mos e merr atë si objektin tënd të dashurisë, as tekat e tij si objektin tënd të adhurimit. Por zgjidh për të dashur atë që është i denjë për një dashuri të pakufishme dhe që të ka dhuruar atë kapacitet të pafundmë për dashuri. Ai, gjithashtu, do të të bëjë ty dhe ata, me të cilët je i lidhur e që lumturia e të cilëve të gëzon, tej mase të lumtur në të ardhmen nëpërmjet mirësive të Tij. "Merr për objektin tënd të dashurisë dhe adhuro Atë që ka përsosmëri të pafund dhe bukuri të shenjtë, Atë që është shumë i Lartësuar, i Patëmeta, i Pagabueshëm e i Pandryshueshëm. Bukuria e mëshirës së Tij dhe mëshira e bukurisë së Tij tregohen nëpërmjet të gjitha bukurive dhe mirësive të Parajsës. Të gjithë Emrat e Tij janë tej mase të bukur dhe në secilin prej tyre ka drita të shumta hijeshie e bukurie. Bukuria dhe përsosmëria e Tij tregohen nga përsosmëria e të gjitha gjërave të dashura e të këndshme në kozmos.

Kur'ani gjithashtu thotë: "O njeri! Mos e shpërdoro kapacitetin tënd të pakufishëm për dashuri, e cila në të vërtetë u përket Emrave dhe Atributeve të Tij, duke e hedhur mbi krijesat kalimtare, sepse krijesat dhe qëniet e Zotit xh.sh. janë të përkohshme, ndërsa Emrat e Tij të bukur, skalitjet dhe shfaqjet e të cilave mund të shihen mbi to, janë të përhershëm e të qëndrueshëm, dhe në secilin nga Emrat dhe Atributet e Tij ndodhen mijëra shkallë mirësie dhe bukurie, mijëra shkallë përsosmërie dhe dashurie. Shiko vetem tek Emri "**Er-Rrahman**" *"i Gjithëmëshirshmi"* që të shohësh se Parajsa është një treguese e Tij, lumturia e përhershme është një shkëlqim prej Tij dhe i gjithë ushqimi dhe mirësia në dynja është një nga pikat e Atij Emri."

Shiko me kujdes dhe shqyrto vërsetin që tregon këtë krahasim midis natyrës së vërtetë të njerëzve të rrugës së shtrembër me atë të njerëzve të besimit në lidhje me jetët dhe detyrat e tyre.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِی اَحْسَنِ تَقْوِیمٍ ۞ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلِینَ ۞ اِلاَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

"Sigurisht Ne e kemi krijuar njeriun në modelin më të bukur, pastaj e zbritëm atë në nivelin më të ulët, përveç atyre që besojnë e bëjnë vepra të mira"[624]

dhe këtë vërset që tregon rezultatin dhe pasojat e tyre përfundimtare:

فَمَا بَکَتْ عَلَیْهِمُ السَّمَاءُ وَ الْاَرْضُ

"Qiejt dhe toka nuk vajtuan mbi ta"[625]

Studioji me vëmendje ato vërsete që tregojnë se sa i lartë dhe i mrekullueshëm është krahasimi që u shpjegua.

Sa për ajetin e parë, ne ia referojmë shpjegimin e realitetit të mrekullisë dhe thukëtisë së stilit që përfshin ai "Fjalës së Njëmbëdhjetë" e cila e shpjegon atë në mënyrë të hollësishme.

Sa për ajetin e dytë, ne vetëm do të tregojmë se çfarë të vërtete të lartë përmban ai nëpërmjet një aluzioni të shkurtër, si më poshtë:

---

[624] Kur'an 95:4:6

[625] Kur'an 44: 29

Kuptimi i qartë i vërsetit është se **"Qiejt dhe toka nuk qajnë kur vdesin njerëzit e çudhëzuar."** Ndërsa kuptimi i nënkuptuar është se **"Qiejt dhe toka qajnë kur njerëzit e besimit e lënë këtë botë..."** Domethënë, meqenëse njerëzit e çudhëzuar i mohojnë detyrat e qiejve dhe të tokës, nuk i njohin kuptimet e tyre, i zhvlerësojnë ato dhe nuk e njohin Krijuesin e tyre, shfaqin armiqësi ndaj tyre; kështu natyrisht, qiejt dhe toka nuk do të qanin për ta, por përkundrazi, i mallkojnë ata dhe gëzohen me vdekjen e tyre.

Kurse në lidhje me kuptimin e nënkuptuar që **qiejt dhe toka qajnë për vdekjen e njerëzve të besimit**, ndodh ngaqë ata njohin detyrat dhe funksionet e qiejve dhe të tokës, vërtetojnë realitetin e tyre thelbësor dhe, me anë të besimit, kapin kuptimet që ato shprehin. Ata thonë: **"Sa bukur janë bërë; sa mahnitshëm ata kryejnë detyrat e tyre";** ata i respektojnë dhe i përshkruajnë vlerat e tyre përkatëse. Ata i duan ato, dhe Emrat që ato pasqyrojnë për hir të Zotit të Gjithëfuqishëm. Dhe kjo është arsyeja që qiejt dhe toka qajnë për vdekjen e njerëzve të besimit, sikur ato qajnë e dëshpërohen për largimin e tyre.

NJË PYETJE E RËNDËSISHME:

Ju thoni, "Dashuria nuk është e vullnetshme. Dhe, si pasojë e nevojës së natyrshme, unë pëlqej ushqimet e shijshme dhe frutat, dua babain, nënën dhe fëmijët, bashkëshorten time, miqtë dhe shokët, dua profetët dhe evlijatë, dua jetën time, rininë time, pranverën, gjërat e bukura dhe botën. Si të mos i dua këto gjëra? Por si mund t'ia jap të gjithë këto lloje dashurie Zotit të Gjithëfuqishëm, t'ua dhuroj dashurinë time Atributeve dhe Emrave të Bukur të All-llahut? Çfarë do të thotë kjo?"

PËRGJIGJJA: Ti duhet të dëgjosh këto **"Katër Pika":**

Pika e Parë:

Në të vërtetë dashuria, edhe pse nuk është e vullnetshme fytyra e saj, ajo me dëshirë mund të kthehet nga një i dashur për tek tjetri. Për shembull, kur një i dashur shfaq disa shëmti ose tregon se ai është një perde apo një pasqyrë që reflekton bukurinë e një të dashuri tjetër të

vërtetë i cili realisht është i denjë për dashuri, atëherë fytyra e vërtetë e dashurisë mund të kthehet nga metaforikja ose e figurshmja për tek i dashuri i mirëfilltë.

Pika e Dytë:

Ne nuk të themi ty që të mos duash gjërat që i numërove më parë, por ne themi **"Duaji ato gjëra për hir të Zotit xh.sh. dhe në Emrin e dashurisë së Tij."**

Për shembull, të pëlqesh ushqimet e shijshme dhe frutat e mira duke i vlerësuar ato si mirësi nga i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti, kjo do të thotë dashuri për Emrin **"Er-Rahman",** *"i Gjithëmëshirshmi"*, dhe për Emrin **"Mun'im",** *Dhuruesi i mirësive*, dhe përveç kësaj ajo merr kuptimin e falënderimit. Ajo që na tregon ne se kjo dashuri nuk është për nefsin dhe epshin, por për Emrin *"***Er-Rahman***", "i Gjithëmëshirshmi"* është fitimi i mjeteve të jetesës në rrugë të ligjshme duke u mjaftuar brenda rrethit të hallallit -të lejuarës- dhe konsumimi i tyre duke menduar se ato janë mirësi të Zotit e duke i shprehur Atij mirënjohje.

Dashuria dhe respekti për prindërit lidhet me dashurinë tënde për Zotin xh.sh., pasi është Ai që fut në zemrat e atyre të dyve mëshirën dhe dhembshurinë në mënyrë që të tregojnë kujdes e të të mbështesin me gjithë dashurinë e urtësinë për rritjen dhe zhvillimin tënd. Shenja se kjo dashuri, ky respekt dhe kjo mëshirë janë për hir të Zotit xh.sh. është respektimi, dhembshuria dhe shërbimi kur ata i mbërthen pleqëria dhe nuk kontribuojnë më për ty, madje të shkaktojnë vetëm telashe dhe vështirësi. Vërseti Kur'anor:

اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ اَحَدُهُمَا اَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا اُفٍّ

"Në qoftë se njëri prej tyre (prindërve) ose të dy arrijnë moshën e pleqërisë dhe ti je gjallë me ta, mos u thuaj atyre ndonjë Fjalë pakënaqësie e mosrespekti,"[626]
u bën thirrje fëmijëve të respektojnë e të kenë dhembshuri ndaj prindërve në pesë shkallë dhe tregon se sa të rëndësishme janë të drejtat e prindërve në gjykimin e Kur'anit dhe sa e shëmtuar është mosmirënjohja ndaj tyre.

[626] Kur'an, 17: 23

Babai dëshiron vetëm djalin e tij dhe nuk do që ndonjë tjetër të jetë më i mirë se ai, megjithatë djali nuk mund të pretendojë ndonjë të drejtë mbi babain e tij si përgjigje për këtë, domethënë nuk ka ndonjë shkak të natyrshëm për grindje midis prindërve dhe fëmijës. Kjo ndodh sepse grindja buron nga smira dhe xhelozia, ndërkohë që asgjë nga këto nuk gjendet brenda babait kundër birit të tij, grindja ose shkatohet nga shkelja e të drejtave dhe djali nuk ka të drejtë të ngrejë padi ndaj babait të vet; madje edhe sikur djali ta vlerësojë babain si të padrejtë, prapë nuk mund të ngrejë krye kundër tij. Me fjalë të tjera, ai që ngre krye kundër babait të tij dhe i shkakton dhimbje, padyshim është një bishë dhe një qënie e korruptuar.

Në lidhje me dashurinë ndaj fëmijëve, edhe ajo është një dashuri që i përket All-llahut. Kjo shprehet duke i mbrojtur e duke u kujdesur për ta me mëshirën e dhembshurinë më të plotë, pasi ata janë dhurata nga i Gjithëmëshirshmi. Shenja që tregon se ajo dashuri është për hir të All-llahut të Gjithëfuqishëm është durimi dhe falënderimi në vdekjen e tyre dhe qëndresa në dhimbje e mjerim, si dhe pranimi me qetësi i kaderit të All-llahut. Kështu prindi duhet të thotë**: Ai ishte një qënie e vogël, e dashur e krijuar dhe e zotëruar nga Krijuesi im, i Cili e besoi atë dhe e la amanet në mbikëqyrjen time dhe tani që urtësia e Tij kërkon të jetë kështu, Ai ma mori mua për ta çuar në një vend më të mirë, sepse në qoftë se unë do të kisha pasur një pjesë të dukshme në atë krijesë të vogël, njëmijë pjesë të vërteta i përkasin Krijuesit të Lavdishëm.** Pra duhet t'i nënshtrohesh plotësisht kaderit e të thuash: اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ *"I gjithë autoriteti,vendimi, i përket All-llahut."*

Për sa i takon dashurisë për shokët dhe njohjes me ta, në qoftë se ata janë të dashurit e Zotit nëpërmjet besimit dhe veprave të mira, dhe në përputhje me misterin اَلْحُبُّ فِي اللّٰهِ *"Dashuria të jetë për hir të Zotit xh.sh.,* atëherë ajo dashuri gjithashtu i përket All-llahut.

Për sa i përket dashurisë tënde për bashkëshorten, shoqen e jetës, ti duhet ta duash atë pasi ajo është dhuratë e shoqërueshme dhe e bukur e Mëshirës Hyjnore, por ki kujdes të mos e lidhësh dashurinë tënde tek bukuria e saj fizike e cila venitet shpejt, por me bukurinë tërheqëse e më të këndshme që nuk zhduket, të cilës nga dita në ditë i shtohet shkëlqimi, dhe ajo është bukuria e karakterit dhe e sjelljes së mirë që

është rrënjosur në butësinë dhe në delikatesën e saj. Sa për bukurinë më të çmueshme e më të ëmbël të saj, ajo është serioziteti, sinqeriteti, fisnikëria dhe mëshira e saj e pastër vezulluese. Kjo bukuri e dhembshurisë dhe bukuria e karakterit vazhdon e zhvillohet deri në ditën e fundit të jetës së saj. Për më tepër, të drejtat e asaj qënieje të dobët e delikate do të mbroheshin dhe respektoheshin nga dashuria për karakterin dhe për dëlirësinë e saj. Përndryshe, kur bukuria e saj e sipërfaqshme zhduket, atëherë gruaja e mjerë do t'i humbiste të drejtat e saj, madje edhe në nevojat më të ngutshme.

Në lidhje me dashurinë e profetëve dhe evlijave, ajo gjithashtu, duhet të jetë për hir të Zotit, pasi ata janë robër të sinqertë e të pranuar tek Zoti i Gjithëfuqishëm. Nga ky këndvështrim, ajo dashuri bëhet për Zotin (xh.sh.).

Dashuria për jetën që All-llahu ia dhuroi njeriut dhe ty. Jeta është pasuria më e çmueshme dhe kapitali me të cilin mund të fitosh një jetë të amshuar në Ahiret. Ajo është thesari më i madh që përmban aparaturat e përsosmërisë së përjetshme. Atëherë, nga këndvështrimi i aspektit të këtij thesari, ta duash jetën, ta mbrosh e ta përdorësh në shërbim të rrugës së Zotit xh.; përsëri do të thotë dashuri që i përket të Adhuruarit të Vetëm.

Dashuria për rininë, për bukurinë dhe shkëlqimin e saj, në qoftë se e vlerëson se ajo është një dhuratë e bukur, e këndshme dhe e hollë e Zotit xh.sh. si dhe e përdor siç duhet, atëherë ajo është një lloj i ligjshëm dhe i lavdërueshëm dashurie.

Dashuria për pranverën dhe mallëngjimi për të. Duke Menduar se pranvera është shfaqja e skalitjeve më të holla dhe më të bukura të Emrave Hyjnorë e dritëdhënës të Krijuesit të Gjithurtë dhe ekspozita vezulluese me dekoret më të bukura të veprave antike të artit Hyjnor, të mendosh nga ky këndvështrim për të, do të thotë dashuri e orientuar për tek Emrat e All-llahut.

Madje edhe ta duash këtë botë si tokë që punohet për Ahiretin, si pasqyrë e Emrave Hyjnorë, si mesazh i Zotit të Gjithëfuqishëm në ekzistencë dhe si një bujtinë e përkohshme, atëherë kjo dashuri është për hir të Zotit xh.sh., por me kusht që të mos ndërhyjë në të nefsi urdhërues për të liga.

Shkurtazi*:* Duaji këtë botë dhe krijesat në të për hir të një kuptimi, thelbi, që i kapërcen ato vetë, domethënë, në një kuptim që ato shprehin diçka tjetër përveç qënieve të tyre. Domethënë kuptimin e brendshëm të qënies dhe jo pikërisht atë qënie; pra mos i duaj ato vetëm për qënien e tyre dhe mos thuaj për ndonjë gjë: "Sa e bukur qenka kjo!" Por thuaj: "Sa bukur është bërë!" Mos u jep asnjë mundësi dashurive të tjera përveç dashurisë së Zotit të hyjnë në zemrën tënde sepse **Zemra është pasqyra e Krijuesit Absolut dhe i përket vetëm Atij**. Prandaj thuaj*:*

اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا حُبَّكَ وَ حُبَّ مَا يُقَرِّبُنَا اِلَيْكَ

O Zot! Na dhuro dashuri për Ty dhe dashuri për atë që do të na afrojë pranë Teje.

Kështu, në qoftë se të gjitha llojet e dashurisë, që ne përmendim, do të orientohen drejt e në formën që u përmend lart, pra për hir të All-llahut, ato do të sjellin një kënaqësi të vërtetë, pa dhimbje, dhe një bashkim që, nga një këndvështrim, kurrë nuk këputet. Për më tepër, ato do të shtojnë dashurinë për Zotin dhe ajo është dashuri e ligjshme. Përveç kësaj, ajo është një lloj mirënjohje e pastër ndaj Zotit xh.sh. në vetë kënaqësinë që të jep dhe në mendimin që është dashuri e pastër.

Për shembull, në qoftë se një mbret i madh[627] do të të jepte ty një mollë, do të kishte dy dashuri dhe dy kënaqësi për atë mollë.

E para nga këto, është se molla do të pëlqehej sepse është një frut i mirë në të cilin ka aq shije aq sa ka edhe veçori. Kjo dashuri nuk i përket mbretit, përkundrazi njeriu që fut mollën në gojën e tij dhe e ha me lakmi para syve të mbretit pëlqen vetëm mollën dhe shpirtin e vetvetes më shumë se mbretin. Ndonjëherë ndodh që mbreti nuk është i kënaqur me atë dashuri që e ushqen nefsin. Në fakt ai do ta urrente atë. Përveç kësaj, kënaqësia që molla i jep, është shumë e pjesshme dhe kalon shpejt. Me t'u ngrënë molla, ajo ikën dhe vetëm dëshpërimi mbetet.

Sa për dashurinë e dytë, ajo është për mirësinë mbretërore që shfaqet nëpërmjet mollës, tamam sikur ajo mollë e çmueshme të ishte

[627]Në të vërtetë kjo ngjarje ndodhi në një kohë, kur u futën dy kryetarë të dy fiseve tek prania e një mbreti të madh dhe ata të dy u gjendën në të njëjtën pozitë siç u përshkrua lart.

një model dhe një mishërim i nderimit mbretëror që ai merr një dhuratë nga mbreti, do të shfaqte me respekt dashurinë e tij për mbretin dhe për mollën, duke ditur se në atë mollë që u bë simbol i nderimit mbretëror ka një shije e një kënaqësi më të madhe se sa në njëmijë molla. Atëherë kjo mollë është esenca e mirënjohjes dhe kjo dashuri është dashuri e respekt për mbretin.

Në të njëjtën mënyrë, në qoftë se njeriu do ta drejtonte dashurinë e tij tek mirësitë dhe frutet vetëm për qëniet e tyre dhe do të gëzohej vetëm për kënaqësitë lëndore që ato i japin nga pavëmendshmëria, atëherë ajo dashuri do të ishte dashuri për nefsin dhe kënaqësi e përkohshme, që lë pas dhimbje. Por në qoftë se ato mirësi e frute do të pëlqeheshin si favore që vijnë nga mëshira e Zotit të Gjithëfuqishëm dhe si frute të bujarisë së Tij Absolute, dhe në qoftë se kënaqësia do të merrej nga ato me oreks e shijim të plotë; duke vlerësuar shkallën e mirësisë në atë bukuri e favor, atëherë ajo dashuri do të kishte edhe kuptimin e mirënjohjes, edhe atë të shijes, të cilat nuk shkaktojnë më dhimbje.

Pika e Tretë:

Ekzistojnë disa nivele në dashurinë për Emrat e Zotit të Gjithëfuqishëm. Siç e shpjeguam më lart, ndonjëherë Emrat Hyjnorë pëlqehen nëpërmjet punimeve të holla të shpërndara në univers; në disa raste ato pëlqehen për shkak të qënies së tyre si tituj të lartë të përsosmërisë së Emrave Hyjnorë; ndonjëherë njeriu është i mallëngjyer për Emrat e bukur si rrjedhojë e nevojave të tij të domosdoshme që ka për To, dhe kjo për shkak të natyrës së tij gjithëpërfshirëse së bashku me nevojat e tij të pakufishme. Domethënë, ai i do Emrat Hyjnorë për shkak të nevojave që ka për to.

Për shembull, nëse dikush do të shfaqej e do të bënte një mirësi duke u ardhur në ndihmë e duke përkrahur të gjithë të afërmit e tu, të varfërit, të dobëtit dhe nevojtarët, të gjithë ata për të cilët ti ndjen keqardhje dhe ndërkohë je i pafuqishëm për t'i ndihmuar, sa do të të gëzonte ty në një situatë të tillë Titulli **"Mun'im**"**"***Dhuruesi i Mirësive",* dhe Emri **Kerim,** *Gjithëbujari* dhe sa do ta doje Atë përkrahës për shkak të atyre titujve...

Në dritën e këtij shembulli, shqyrto vetëm dy nga mijëra Emrat e bukur të All-llahut, "**Er-Rahman"**, *i Gjithëmëshirshmi* dhe *"***Er-Rahim",** *Mëshirëploti.* Ato dy Emra i bëjnë të gëzuar të gjithë besimtarët, prej baballarëve, paraardhësve, të afërmve dhe shokëve të cilët ti i do dhe për të cilët ndien dhembshuri, sepse ata në këtë botë gëzohen dhe në Parajsë do të kënaqen me të gjitha llojet e ndryshme të mirësive. Ata do të gëzohen edhe më shumë për takimin me njëri-tjetrin dhe për shikimin e Bukurisë Hyjnore. Atëherë, sa të denjë për dashuri janë Emrat Hyjnorë **"Er-Rahman**" dhe **"Er-Rahim",** dhe ndërkohë ti mund ta shohësh vetë se sa nevojtar është shpirti njerëzor për ato dy Emra.

Gjithashtu, mund të krahasosh se sa me vend është fjala

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى رَحْمَانِيَّتِهِ وَ عَلَى رَحِيمِيَّتِهِ

Lavdi Zotit për mëshirën e Tij të madhe dhe për mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse.

Ti je i lidhur me botën, dhe si rrjedhojë vuan nga mjerimi i saj. Kështu në qoftë se ti do të shqyrtoje me kujdes, do të mund të kuptoje se sa nevojtar e i dëshiruar është shpirti yt për Emrin **"El-Hakim"** i *Gjithurti* dhe për Titullin "**El-Murebbi"**, *Zhvilluesi,* pra për Atë që i krijon dhe i zhvillon krijesat, sepse Pronari i atyre Emrave e Titujve, komandon, rregullon dhe mbështet me urtësi perfekte botën e cila është si një lloj shtëpie për ju, kurse krijesat brenda saj janë pajisjet dhe zbukurimet e këndshme të saj.

Ti gjithashtu je i lidhur me qëniet e tjera njerëzore dhe hidhërohesh kur ata vdesin. Kështu, nëse ti do të gjykoje me kujdes do të mund të kuptoje se sa nevojtar është shpirti yt për Emrat **"El-Va'rithu",** *Ai që bën të trashëgosh,* dhe **"El-Baithu",** *Ai që të ringjall,* si dhe për titujt **"El Baki", "El-Kerim", "El-Muhji", "El-Muhsin"** *i Përhershmi, Gjithëbujari, Jetëdhënësi* dhe *Bamirësi,* sepse Pronari i këtyre titujve i shpëton qëniet njerëzore në kohën e vdekjes së tyre nga errësira e mosekzistencës dhe i vendos ato në një vend shumë të mirë.

Kështu, meqenëse pozita e njeriut është e lartë dhe natyra e tij është gjithëpërfshirëse, ai është nga natyra nevojtar për mijëra llojet e nevojave dhe, rrjedhimisht, për njëmijë e një Emrat Hyjnorë, ku secili

prej tyre ka shumë shkallë. Nevoja e madhe është dëshirë e zjarrtë, dëshira e fortë është dashuri, dhe dashuria e madhe është ashk, dhe sipas përsosmërisë së shpirtit të njeriut, zbulohen shkallët e dashurisë në përputhje me shkallët e Emrave. Përveç kësaj, meqenëse Emrat janë titujt dhe treguesit e All-llahut, dashuria për të gjithë ato Emra do të transformohet në dashuri për vetë Esencën Hyjnore. Tani, nga njëmijë e një Emra Hyjnorë, ne, si shembull, do të tregojmë vetëm Emrat **'El-A'dilu', 'El-Hakem', 'El-Hakku', 'Er-Rahimu'**, *i Drejti Absolut, i Gjithëdituri, i Vërteti* dhe *Mëshirëploti;* dhe do të shpjegojmë vetëm njërën prej një mijë e një shkallëve të këtyre Emrave.

Në qoftë se dëshiron të shikosh se çfarë përmbajnë Emrat e të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit dhe të 'Vërtetit' brenda Urtësisë dhe drejtësisë në skajin më të lartë, shqyrto krahasimin e mëposhtëm:

Le të supozojmë se ndodhet një ushtri, në të cilën gjenden katërqind grupe të ndryshëm. Uniformat që secili grup preferon janë të ndryshme, ushqimet që ata pëlqejnë, armët që do t'i përdorin me lehtësi dhe ilaçet për të kuruar sëmundjet e tyre të veçanta, të gjitha janë të ndryshme. Dhe për më tepër, pavarësisht se ato katërqind grupe janë të ngatërruara me njëri-tjetrin dhe duke mos qenë të ndara në skuadra e kompani, prapëseprapë Ai i bën ato të dallueshme .

Në qoftë se një mbret i vetëm e i parival, nëpërmjet mëshirës së pafundme dhe përkujdesjes absolute, me anë të një fuqie të mrekullueshme, njohurie gjithëpërfshirëse, një drejtësie të jashtëzakonshme dhe një urtësie të pafundme, pa bërë asnjë ngatërresë dhe pa harruar asnjërin nga ata dhe pa pasur asnjë ndihmës, do t'u jepte vetë çdo grupi prej atyre çfarë u shkon nga uniformat, çfarë u përshtatet nga ushqimet, çfarë u nevojitet nga ilaçet dhe çfarë u duhet nga armët; pra nëse, do të gjendej një mbret i pashoq si ky, ti do t'i gjykoje vetë veprat e Tij të mrekullueshme dhe do ta kuptoje se sa i Fuqishëm, sa Mëshirues dhe sa i Drejtë dhe Bujar do të ishte Ai, sepse në qoftë se do të ndodheshin individë nga dhjetë kombe në një batalion, do të ishte tej mase e vështirë t'i vishje ata e t'i pajisje të gjithë ndryshe; pavarësisht se nga do të vinin ata njerëz, do të duhej të pajiseshin në të njëjtën mënyrë.

Kështu, nëse dëshiron të shikosh treguesin e Emrave **"El-Hakk", "Er-Rrahman"** dhe "**Er-Rahim***"* brenda urtësisë dhe drejtësisë së

Zotit të Gjithëfuqishëm, shiko ushtritë e bimëve dhe të kafshëve që përfshijnë katërqindmijë kombe madhështore me çadrat e tyre të ngritura në faqen e tokës në pranverë.

Pasi ato grupe e ndasi janë të gjitha brenda njëra-tjetrës dhe uniforma e secilit prej tyre është e ndryshme, ushqimet, armët, rruga e jetës, ushtrimet fizike dhe çmobilizimi janë të gjitha të ndryshme. Përveç kësaj, ato nuk kanë fuqi për t'i siguruar ato nevoja, as edhe gjuhë për t'i kërkuar ato dëshira. Secili prej tyre rrotullohet, rritet e zhvillohet me Emrat: **"El-Hakk", "Er-Rahman", "Er-Rezzak", "Er-Rahim" "El-Kerim",** *i Vërteti, i Gjithëmëshirshmi, Ushqyesi, Mëshirëploti* dhe *Bujari*, me një rregull të përkryer e me një drejtpeshim brenda sferës së urtësisë dhe drejtësisë, shiko se si Ai i mbështet, i rregullon, dhe i administron të gjithë pa vështirësi dhe pa humbur e harruar asnjërin prej tyre.

Atëherë, a mundet ndonjë dorë tjetër të ndërhyjë në një çështje që kryhet me një rregull dhe me një ekuilibër të mahnitshëm gjithë-përfshirës? Kush përveç Krijuesit të Vetëm e të Gjithëditur, Sunduesit mbi të gjitha gjërat, do të mundej madje vetëm të shtrinte dorën drejt këtij arti, këtij organizimi, këtij furnizimi e këtij administrimi. Çfarë shkaku e rastësie do mund të ndërhynte?

Pika e Katërt:

Ti pyet: "Përderisa ato janë në formën që urdhëron Kur'ani, atëherë cilat do të ishin rezultatet dhe dobitë e të gjitha dashurive të mia të ndryshme? Domethënë, dashuria ime për ushqimin, vetveten, bashkëshorten time, prindërit dhe fëmijët, shokët e mi, për evlijatë dhe profetët, për gjërat e bukura, për pranverën dhe për këtë botë?"

Përgjigjja*:* Do të duhej të shkruhej një libër voluminoz për t'i shpjeguar të gjitha rezultatet. Sa për tani, vetëm një ose dy rezultate do të tregohen në mënyrë të përmbledhur. Së pari do të shpjegohen rezultatet që ndodhin në këtë botë dhe pas asaj do të përmenden rezultatet që do të shfaqen në Ahiret. Ato janë si më poshtë:

Siç e shpjeguam edhe më lart, dashuritë si ato të njerëzve të pavëmendshëm dhe të atyre që janë lidhur vetëm me këtë botë, të cilat janë vetëm për hir të nefsit urdhërues për të liga, sjellin shumë vuajtje, dhimbje e brenga në këtë botë, në një kohë që kënaqësia që ato sjellin

është shumë e pakët. Për shembull, dhembshuria bëhet një pasivitet i hidhur për shkak të pafuqisë; dashuria bëhet fatkeqësi pikëlluese për shkak të ndarjes, kënaqësia bëhet një pije helmuese për shkak të zhduk-jes, dhe ndërkaq në ahiret, për shkak se ato nuk qenë për hir të Zotit të Gjithëfuqishëm, ose do të jenë pa dobi, ose do të bëhen shkak dënimi (nëse kanë qenë të paligjshme).

Pyetje: Si mund të mbetet pa dobi dashuria për profetët dhe për evlijatë?

Përgjigjja: Në të njëjtën mënyrë, ashtu siç nuk u vlen të krishterëve dhe besuesve të trinitetit dashuria për Profetin Isa a.s. (Jezusin), si dhe Rafizive ajo për Hazreti Aliun (Zoti qoftë i kënaqur me të)...

Ndërsa ajo që përmenda nga llojet e dashurisë, në rast se ato do të ishin në harmoni me udhëzimin e Kur'anit, pra në rrugë të Zotit xh.sh. dhe në Emër të Krijuesit të Gjithëmëshirshëm, atëherë ajo do të kishte rezultate të favorshme si në këtë botë ashtu dhe në botën tjetër.

Tani, që të kthehemi tek subjekti ynë, rezultatet në këtë botë, në ***lidhje me dashurinë tuaj për ushqimet e shijshme dhe frutat e këndshme,*** janë mirësi Hyjnore të cilat nuk i prish dhimbja, dhe janë një kënaqësi e cila është esenca e falënderimit.

Dashuria për veten tënde; ajo shprehet duke treguar mëshirë e keqardhje për të, duke u përpjekur ta edukosh e ta pastrosh dhe ta ndalosh nga dëshirat e dëmshme. Në këtë mënyrë nefsi nuk mund të të sundojë ty, as nuk do të të bëjë rob të dëshirave e tekave që ka, por ti do ta sundosh atë e do ta udhëzosh për tek All-llahu dhe jo tek kapriçot e trillat e tij.

Dashuria jote për bashkëshorten, shoqen tënde; meqenëse ajo dashuri duhet të ndërtohet mbi mirësjelljen dhe dhembshurinë për shkak të të qënit të saj dhuratë nga mëshira Hyjnore si dhe mbi bukurinë e karakterit. Në qoftë se ti do të kesh dashuri të sinqertë e dhembshuri për të, natyrisht ajo do të ketë dashuri të pastër dhe respekt për ty. Kur ju të dy t'i afroheni moshës së vjetër, këto ndjenja do të japin fryte paqeje e harmonie dhe do t'ju bëjnë ta jetoni moshën tuaj në mënyrë të lumtur. Por në qoftë se ajo dashuri do të ngrihet mbi

bukurinë e fytyrës e të trupit, të cilën e kërkon nefsi, atëherë ajo dashuri shumë shpejt do të shkatërrohet dhe do ta prishë edhe jetën bashkëshortore.

Dashuria jote për babain dhe nënën; meqenëse është për hir të Zotit xh.sh., ajo do të konsiderohet ibadet që sjell shpërblim. Nuk ka dyshim se ti do ta shtosh dashurinë dhe respektin për ata të dy kur ata plaken dhe ti do të fitosh një kënaqësi të pastër shpirtërore dhe qetësi në zemër kur ti ngrihesh për t'u shërbyer, duke ua puthur duart e tyre dhe duke i respektuar me sinqeritet, si dhe duke iu lutur Krijuesit për ta që t'u japë jetëgjatësi, e kështu të fitosh sa më shumë shpërblim për shkak të respektit që tregon ndaj tyre. Nga ana tjetër, po qe se ajo dashuri e respekt do t'u jepej thjesht për diçka që lidhet me dynjanë, gjë që e dëshiron nefsi, atëherë kjo do të shkaktonte dhimbje shpirtërore kur ata të plaken shumë dhe bëhen peshë e rëndë për ty. Në qoftë se ti do të tregoje ndjenjat më të ulëta e të përbuzshme duke i quajtur ata telashe e duke dëshiruar vdekjen e atyre njerëzve të respektuar të cilët kanë qënë shkaku i ardhjes tënde në jetë, kjo do të ishte mizori e egërsi dhe dhimbje për shpirtin.

Dashuria jote për fëmijët; domethënë dashuria për ato krijesa të dashura e të këndshme, përkujdesjen dhe mirërritjen e të cilëve All-llahu xh.sh. ua ka besuar juve. Ajo është dashuria më e gëzueshme dhe njëkohësisht është mirësi Hyjnore. Nëse do ta ndjesh këtë, ti nuk do të dëshpërohesh shumë për sprovat që mund t'u vijnë atyre dhe as nuk do të vajtosh me të madhe e me dëshpërim për vdekjen e tyre, sepse siç e përmendëm edhe më lart, Krijuesi i tyre është i Gjithurtë dhe Mëshirëplotë për çështjet e tyre. Prandaj thuaj se "vdekja për ta, padyshim, është një lumturi." Dhe ti do të mendosh për mëshirën e Krijuesit, i Cili ta dhuroi fëmijën në përjetësi duke të të shpëtuar kështu nga dhimbja e ndarjes nga ai.

Dashuria për shokët; meqenese ajo është për hir të Zotit xh.sh., as ndarja nga ata shokë, madje as vdekjet e tyre nuk do të jenë një pengesë për vazhdimësinë e vëllazërimit dhe për dashurinë tuaj ndaj tyre, sepse ajo lidhje shpirtërore vazhdon dhe dashuria e pastër shpirtërore dhe kënaqësia e takimit do të jenë të përhershme dhe të dobishme për ty. Ndërsa po qe se dashuria nuk do të ishte për hir të

Zotit xh.sh., atëherë kënaqësia e takimit të një dite të vetme do t'ju shkaktonte dhimbjen e ndarjes së njëqind ditëve.[628]

Dashuria juaj për profetët dhe evlijatë; bota e ndërmjetme, e cila do t'u duket njerëzve të shkujdesur e errët, e vetmuar dhe vend i shkretë, për ju do të duket si një vendqëndrim i ndriçuar nga prania e atyre qënieve ndriçuese.

Fakti që ju do të shkoni atje nuk do t'ju shkaktojë tmerr e frikë, por përkundrazi, do t'ju shkaktojë një prirje drejt saj dhe një ndjenjë malli për të. Në të njëjtën kohë ai nuk do ta largojë kënaqësinë e jetës tokësore. Por nëse dashuria për profetët dhe evlijatë do të ishte e të njëjtit lloj si dashuria e të rinjve të qytetërimit të sotëm për idhujt dhe për heronjtë e tyre, duke menduar për vdekjen dhe zhdukjen e atyre qënieve të përsosura njerëzore dhe kalbjen e kockave të tyre në atë varr të madh të së shkuarës, kjo do t'i shtonte një dhimbje tjetër jetëve të dhimbshme dhe do ta shtynte njeriun të mendonte për vdekjen dhe zhdukjen e personit të tij duke thënë: "Edhe unë do të hyj në këtë varr tek i ci1i kalben kockat e njerëzve të mëdhenj". Dhe duke e parë varrin me frikë, ai e thotë këtë me gjithë hidhërim... Ndërsa kur ata shihen nga këndvështrimi i parë, ata mendohen, me një qetësi të plotë të mendjes, si shpirtëra që i kanë hedhur rrobat e trupave të tyre në të shkuarën dhe tani banesa e tyre është bota e ndërmjetme, e cila i ngjason një salle pritjeje për të ardhmen, dhe varret e tyre do të shihen me mall e dashuri.

***Dashuria për gjërat e bukura*;** meqenëse ajo është për hir të Zotit xh.sh. dhe për njohjen e Shpikësit të tyre të madh, të bën të thuash gjatë shikimit të tyre: "Sa bukur janë bërë ato"! Kjo dashuri në vetvete është një mendim i kënaqshëm, dhe përveç kësaj, ajo hap rrugën e shijeve artistike të dashurisë për të bukurën dhe ngjall dëshirë për të soditur shkallët e shijeve më të larta e më të shenjta, si dhe për të shikuar thesare një mijë herë më të bukura, për nga shkallët e bukurisë Hyjnore. Kjo dashuri hap një rrugë për këto thesare, sepse ajo e çon shikimin nga ato vepra të bukura për tek bukuria e arteve Hyjnore dhe hap një rrugë nga këto të fundit për tek bukuria e Emrave, prej këtu tek

[628] Një sekondë i vetëm prej takimit për hir të **"All-llahut"** konsiderohet si një vit nga jeta, ndërsa një vit prej takimit për hir të dynjasë së përkohshme është sa një sekondë.

bukuria e Atributeve, e mandej tek bukuria e pashoqe e Krijuesit të Gjithëmëshirshëm; ajo gjithashtu hap një rrugë për tek zemra. Kështu, në qoftë se kjo dashuri do të ishte në këtë formë, ajo do të ishte edhe e këndshme, edhe ibadet, dhe njëkohësisht mendim i lartë.

Dashuria jote për rininë; meqenëse ti e ke dashur periudhën e rinisë si një mirësi e një bukuri nga Krijuesi i Gjithëfuqishëm, natyrisht ti në këtë mënyrë e ke harxhuar në ibadet dhe nuk e ke shkatërruar atë duke e mbytur në shthurrje e abuzime. Meqenëse gjendja është kështu, sevapi i ibadeteve që ke fituar gjatë rinisë tënde do të jetë fryti i përjetshëm i asaj periudhe kalimtare kohe. Ndërsa ti thinjesh nga mosha, duke fituar frytet e përhershëm që janë aspekti pozitiv i rinisë, ke shpëtuar kështu nga dëmet dhe ekstremet e saj.

Gjithashtu në moshën e vjetër do të shikosh se ti ke pasur sukses në kryerjen e më shumë ibadeteve dhe kështu do të jesh i denjë për të marrë mëshirë Hyjnore. Gjendja jote nuk është si ajo e njerëzve të shkujdesur dhe nuk do të ndiesh dëshpërim për kënaqësitë e rinisë që zgjatin pesë deri në dhjete vite dhe nuk do të vajtosh gjatë gjithë pesëdhjetë viteve që të mbeten nga jeta për humbjen e saj, ashtu siç vajtoi një poet duke thënë:

لَيْتَ الشَّبَابَةَ يَعُودُ يَوْمًا فَأُخْبِرُهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ

"Ah sikur një ditë të kthehej rinia,

që t'i tregoja se ç'më ka bërë mua pleqëria"

Dhe duke u ankuar do ta paralajmëroje rininë.

Dashuria jote për pamjet e bukura, sidomos për pamjet e pranverës*;* meqenëse ajo është në formën e shqyrtimit të veprave të mahnitshme të All-llahut xh.sh., largimi i pranverës nuk e largon kënaqësinë e pamjes, sepse ajo lë pas kuptimet e saj të bukura, ku pranvera u ngjason mesazheve vezulluese Hyjnore që hapen për krijesat që kuptimet që ajo jep të mund të shqyrtohen gjithë kohën. Përfytyrimi yt dhe koha janë si filma në kinema dhe të dyja shkaktojnë kënaqësinë e atij shikimi që vazhdon dhe ripërtërin kuptimet e pranverës dhe bukuritë e saj për ty. Atëherë, dashuria jote nuk është e

përkohshme dhe e mbushur me dhimbje e hidhërim, por është plot kënaqësi e gëzim.

Dashuria jote për këtë botë; meqenëse ajo dashuri është në Emër të Zotit xh.sh., atëherë krijesat e frikshme të kësaj bote do të bëhen si miq të dashur për ty, dhe meqenëse ti i drejtohesh asaj me dashuri për fytyrën e saj, si tokë për t'u punuar për ahiret, ti do të mund të gjeje në çdo gjë një kapital dhe fruta që do të sillnin mirësi në ahiret. Kështu, fatkeqësitë e saj nuk do të të frikësojnë, as zhdukja dhe paqëndrueshmëria e saj nuk do të të shqetësojnë, dhe do ta kalosh qëndrimin tënd të përkohshëm në këtë bujtinë me shumë qetësi. Por, në rast se dashuria jote për botën do të ishte si ajo e njerëzve të shkujdesur, atëherë siç të kemi thënë ty njëqind herë, ti do të mbyteshe dhe do të zhdukeshe në ndjenja të pafrytshme, mbytëse, shtypëse, pikëlluese e kalimtare.

Kështu ne treguam vetëm një pikë të hollë nga qindra të tilla nga secila prej dashurive që numërove kur ato janë në përputhje me udhëzimin e Kur'anit, dhe kemi treguar vetëm një të njëqindtën e dëmit që ato shkaktojnë kur nuk janë për hir të Zotit të Gjithëfuqishëm.

Tani, nëse dëshiron të dëgjosh dhe të kuptosh rezultatet e këtyre dashurive në botën e ahiretit, ashtu siç tregojnë vërsetet Kur'anore, ne do të shpjegojmë shkurtazi nëpërmjet një "Parathënieje" dhe "Nëntë Treguesve" rezultatet dhe dobitë e atyre dashurive të ndryshme të ligjshme në botën e ahiretit.

* * *

PARATHËNIE

Zoti xh.sh. me Hyjninë e Tij të Madhërishme, me mëshirën e Tij plot bukuri, me madhështinë e Tij zhvilluese, me dhembshurinë e Tij bujare, me fuqinë e Tij të madhërishme, dhe me urtësinë e Tij të hollë, e stolisi trupin e këtij njeriu të vogël me shqisa e ndjenja të shumta perceptimi, e zbukuroi atë me gjymtyrë e aparatura shpirtërore, me aftësi të holla të ndryshme me qëllim që ai të ndiejë nivelet e mëdha të Mëshirës Hyjnore, dhe nëpërmjet atyre instrumenteve të panumërta t'ia bëjë të njohur e ta bëjë të shijojë pjesët e pambarim të mirësive, si dhe të shikojë llojet e pakufishme të treguesve të njëmijë e një Emrave nga Emrat e Bukur të All-llahut. Ai ia bën të dashura ato njeriut duke e bërë që t'i vlerësojë ato siç duhet. Në secilën nga ato gjymtyrë të shumta, në çdo aparat dhe instrument ka shërbime e ibadete krejtësisht të ndryshme, gjithashtu ato kanë shije, dhimbje, detyra dhe shpërblime të ndryshme.

Për shembull, syri shikon bukurinë e formave dhe shumëllojshmëritë e mrekullive të mahnitshme të fuqisë në botën e gjërave të shikueshme; ai nëpërmjet shikimit nxjerr mësimin e tij, kryen detyrën e vet duke shprehur kështu mirënjohje ndaj Zotit të Gjithëfuqishëm. Kënaqësitë që vijnë si rezultat i shikimit dhe dhimbjet që sjell mungesa e tij dihen nga gjithësecili, prandaj nuk është nevoja të zgjatemi në to.

Veshi, për shembull, kap nuanca të ndryshme në botën e tingujve, këngët melodioze dhe shembujt e hollë të mëshirës së Zotit të Gjithëfuqishëm në botën e gjërave të dëgjueshme; ai ka ibadet të veçantë të tijin, ka një kënaqësi të posaçme dhe një shpërblim që lidhet me të.

Dhe, për shembull, shqisa e të nuhaturit e cila kap mirësitë e holla të mëshirës Hyjnore brenda botës së nuhatjes së erërave dhe parfumeve të ndryshme, ka një detyrë mirënjohjeje dhe kënaqësie të veçantë brenda kësaj detyre. Gjithashtu, ajo sigurisht ka edhe një shpërblim të veçantë për të.

Dhe, për shembull, shqisa e të shijuarit, e cila është në gjuhë, kryen detyrën e saj dhe shpreh mirënjohjen e saj shpirtërore duke vlerësuar shijen e të gjitha ushqimeve të ndryshme. Po kështu, të gjitha gjymtyrët dhe organet e njeriut duke përfshirë këtu ato më delikatet e

të rëndësishmet si zemra, mendja dhe shpirti, kanë detyra të ndryshme, kënaqësi dhe dhimbje të posaçme për secilën.

Nuk ka dyshim se All-llahu xh.sh. i Gjithurti Absolut i Cili ia nënshtroi qënies njerëzore këto aparatura të holla, për ato funksione, do ta shpërblejë çdonjërën nga ato me çfarë i përshtatet dhe sa meriton. Rezultatet e shpejta të llojeve të ndryshme të dashurisë në këtë botë, siç u shpjegua më parë, gjithësecili mund t'i kapë me ndërgjegje dhe mund t'i vërtetojë nga një ndjenjë e vërtetë. Sa për rezultatet e saj të Ahiretit, ne i kemi vërtetuar ato me Dymbëdhjetë të Vërteta nga të vërtetat e ndritshme të Fjalës së Dhjetë, dhe me Gjashtë Themelet e ndritshme të Fjalës së Njëzet e Nëntë. Ato gjithashtu tregohen qartë e në detaje nga Kur'ani i shenjtë me shpjegime, aluzione, simbole e tregues të asaj që është:

اَصْدَقُ الْكَلَامِ وَاَبْلَغُ النِّظَامِ كَلَامُ اللّٰهِ الْمَلِكِ الْعَزِيزِ الْعَلَّامِ

"Më e vërteta e fjalëve, më elokuentja në rregullin e vet, që është Fjala e Zotit, Sunduesit të vërtetë, të Gjithëfuqishmit dhe të Gjithëditurit".

Nuk është nevoja për prova të zgjatura për këtë, duke ditur se ne sollëm prova të shumta në 'Fjalët e tjera' dhe në stacionin e dytë arabisht të Fjalës së Njëzet e Tetë që lidhet me Xhennetin, dhe në Fjalën e Njëzet e Nëntë.

TREGUESI I PARË: Sipas Kur'anit, rezultati në ahiret i një dashurie të ligjshme e me mirënjohje për ushqimet e shijshme dhe për frutat e mira është përsëri ushqimi i shijshëm dhe fruti i këndshëm, por në një formë të përshtatshme për Parajsën. Kjo dashuri e ligjshme i dëshiron ato ushqime e fruta të Ahiretit saqë fruti të cilin ti e ha në dynja dhe mbi të cilin ti përmend frazën ***"El-Hamdu lil-lah",*** do të mishërohet si një frut i parajsës dhe do të të jepet ty atje. Këtu ti ha një frut, ndërsa atje ***'El-Hamdu lil-lahin'*** e mishëruar në një frut nga frutat e Xhennetit.

Meqenëse ti jep falënderime shpirtërore të shijshme kur shikon mirëbërësinë Hyjnore dhe favoret e të Gjithëmëshirshmit në mirësi e ushqime, atëherë, ashtu siç është vërtetuar nga hadithet, dhe ashtu siç e kërkon Urtësia Hyjnore dhe Mëshira, ty do të të jepen ato në Parajsë në formën e ushqimeve të shijshme.

TREGUESI I DYTË: Për sa i përket rezultatit të dashurisë së ligjshme për nefsin në këtë botë, duhet thënë se kjo nuk është një dashuri e ndërtuar mbi cilësitë e tij që duken si të mira, por mbi aftësinë e njeriut për t'i parë gabimet e nefsit e për ta stërvitur me mëshirë duke kërkuar ta rregullojë atë, ta pastrojë, ta plotësojë e ta shtyjë drejt të mirës, kjo dashuri do të rezultojë me dhënien e shumë të dashurve të denjë për të në Parajsë.

Siç tregohet qartë dhe provohet nga një numër i madh vërsetesh në Kur'an se kur njeriu i përdor dëshirat dhe aspiratat e tij në mënyrë korrekte dhe i përdor organet dhe shqisat dhe aftësitë e tij në rrugën më të mirë në këtë botë, domethënë në rrugën e Zotit të Gjithëfuqishëm, atëherë, si rezultat i kësaj dashurie të ligjshme e të përndritur, Gjithë-bujari Absolut do t'i japë atij njeriu huri në Parajsë, në botën e amshuar. Krijuesi do t'i veshë këto huri me një veshje prej shtatëdhjetë lloje të ndryshme shijesh të holla dhe intensiteti ngjyrash në Parajsë. Ai do t'i zbukurojë qëniet e tyre me shtatëdhjetë lloje të ndryshme bukurie që do të kënaqin e qetësojnë të gjitha ndjenjat e njeriut i cili veproi në harmoni me urdhërat e All-llahut, dhe secila huri do të jetë si një Parajsë e mishëruar në miniaturë.

Përveç kësaj, dashuria juaj për rininë në këtë botë, domethënë, rezultati i konsumimit të rinisë në adhurim e përkushtim ndaj rrugës së Zotit xh.sh., do të jetë një rini e përjetshme në botën e lumturisë.

TREGUESI I TRETË: Rezultati në botën tjetër i ndjenjës së ligjshme për bashkëshorten tënde që ndërtohet mbi dashurinë e sinqertë, si rrjedhojë e karakterit të mirë të saj, e dhembshurisë së hollë dhe e virtyteve të saja të bukura të cilat e mbrojnë nga kokëfortësia dhe nga shkelja e të drejtave bashkëshortore nga ana e saj, si dhe e shmangin atë nga gjynahet, është premtim i Krijuesit të Gjithëmëshirshëm se, si rezultat i kësaj dashurie të ligjshme, bashkëshortja jote do të të jepet si grua e përhershme në Ahiret, në botën e lumturisë. Ajo atje do të jetë në formën më të bukur, më të stolisur dhe më tërheqëse se sa huritë, ju do t'i tregoni njëri-tjetrit me kënaqësi ngjarjet tuaja të mëparshme të kësaj bote duke sjellë ndërmend kujtimet e hershme. Ajo do të jetë një shoqe intime e bukur dhe e përjetshme, do të të dojë e do ta duash.

Kështu ka premtuar Krijuesi i Gjithëmëshirshëm Mëshirëplotë, dhe premtimi i Tij, sigurisht do të mbahet.

TREGUESI I KATËRT: Rezultati i dashurisë së ligjshme për prindërit dhe fëmijët është që; sipas Kur'anit, Krijuesi i Gjithëmëshirshëm do t'i dhurojë asaj familje të lumtur kënaqësinë e pastër që vjen nga takimi e shoqërimi me njëri-tjetrin në botën e përtejme, edhe pse pozitat e tyre atje mund të jenë të ndryshme. Ai do t'ua kthejë atyre prindërve fëmijët që vdiqën në këtë botë para se të mbushnin moshën pesëmbëdhjetë vjeç, domethënë para moshës së pjekurisë, duke i bërë ata fëmijë të përqafohen edhe më shumë nga baballarët dhe nga nënat e tyre në një mënyrë të përshtatshme për Parajsë وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ *"Ata fëmijë do të jenë më të këndshmit dhe më të dashurit në formën e fëmijëve të Parajsës të cilët njihen si djelmosha të pavdekshëm."*[629]

Ai do t'i kënaqë ndjenjat e tyre të përkujdesjes fëminore duke u dhënë atyre përjetësisht kënaqësi e gëzim. Meqenëse ata fëmijë nuk e kishin arritur moshën e përgjegjësisë, do të mbeten përgjithmonë si fëmijë të dashur e të ëmbël. Çdo gjë e kënaqshme në këtë botë do të gjendet në formën e saj më të lartë në Parajsë. Disa njerëz kujtojnë se, meqë Parajsa nuk është e përshtatshme për lindje, si rrjedhojë, nuk do të ketë asgjë nga kjo përkujdesje fëminore e cila është shumë e ëmbël, pra mungon kënaqësia e dashurisë dhe e përkëdheljes së tyre; por ama edhe atje kjo do të jetë gjithashtu, dhe në formën më të kënaqshme e më të ëmbël. Atëherë, sa lajm i mirë është ky për ata, fëmijët e të cilëve vdesin para moshës së përgjegjësisë!..

TREGUESI I PESTË: Rezultati i dashurisë për shokët dhe miqtë e drejtë në këtë botë, sipas parimit **"Duaj për hir të All-llahut"** është, siç deklaron Kur'ani, që عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ *"Ata do të qëndrojnë në Xhennet me shikim nga njëri-tjetri në fronet e lumturisë."*[630].

Zoti i Gjithëfuqishëm do t'i ulë ata në ato vende të Parajsës me shikim nga njëri-tjetri duke i bërë të takojnë miqtë e tyre të kënaqur e të gëzuar. Ata do të sjellin ndërmend ngjarjet dhe kujtimet e vjetra të

[629] Kur'an, 76: 19, 56, 17

[630] Kur'an 15: 47, 37: 44

kësaj bote, do të kalojnë një kohë të këndshme e të bukur me këtë bashkë-bisedim e shoqërim, që nuk ka ndarje.

TREGUESI I GJASHTË: Rezultati i dashurisë për profetët dhe evlijatë është, siç e shpjegon Kur'ani, përfitimi i shefaatit të atyre Profetëve dhe i Evlijave në botën e ndërmjetme dhe në ditën e ringjalljes. Gjithashtu, do të përfitohet shumë me anë të asaj dashurie, nga pozitat dhe bekimet që u përshtaten atyre. Në të vërtetë, sipas kuptimit të hadithit, اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ *"Njeriu do të jetë së bashku me atë që ai do"*, një njeri i thjeshtë mund të ngjitet në pozitën më të lartë duke ndjekur një person të graduar tek Zoti xh.sh. të cilin ai e do.

TREGUESI I SHTATË: Rezultati i dashurisë së ligjshme për gjërat e bukura dhe për pranverën, domethënë, i të parit të gjërave me syrin ***"Sa bukur është bërë!"*** dhe i të dashurit të bukurisë dhe rregullit të punimeve të cilat qëndrojnë pas atyre veprave të artit; i të dashurit të treguesve të Emrave të bukur të cilët janë prapa rregullit dhe harmonisë së veprimeve, si dhe i të dashurit të treguesve dhe Atributeve prapa atyre Emrave të bukur, e kështu me radhë..

Rezultati i dashurisë do të jetë, të shikosh në Parajsë, treguesin e Emrave dhe Bukurinë e Atributet brenda Emrave në një formë një mijë herë më të bukur se sa në krijesat e bukura që shihen në atë botë të përjetshme, madje edhe më shumë se kjo. Imam Rabbani (Zoti qoftë i kënaqur me të) thotë: "**Shijet e holla të Parajsës do të jenë shembëllesat e treguesve të Emrave të Zotit,"** vetëm mendoni për të!..

TREGUESI I TETË: Dashuria e ligjshme për këtë botë, domethënë, dashuria për të duke menduar e shqyrtuar dy fytyrat e saj të bukura, të cilat janë: Tokë që kultivohet këtu për t'u korrur dhe për të dhënë fruta në botën tjetër, dhe pasqyrë e Emrave Hyjnorë. Për këtë dashuri do të të jepet ty një Parajsë sa gjithë dynjaja veçse ajo nuk do të jetë kalimtare si kjo botë, dhe në pasqyrat e asaj Parajse të përjetshme do të shfaqen për ty treguesit e Emrave të Zotit në formën më të shndritshme e brilante; janë ato Emra, disa nga hijet e dobëta të të cilëve i ke parë në këtë botë.

Përveç kësaj, rezultati i dashurisë për botën tjetër është siç vijon: kur bota shihet kështu, domethënë si një vend i vogël për të mbjellur

për botën e përtejme, i cili prodhon vetëm filiza, ajo rezulton në një Parajsë ku ato filiza lëshojnë sythe e lulëzojnë, sepse në këtë botë shqisat e njeriut dhe gjymtyrët janë filiza të vogla, kurse në Parajsë ato do të shtrihen e tregohen në formën më të plotë. Aftësitë e njeriut që këtu janë si farëra të vogla, do t'i jepen atje në një formë që do të lulëzojë me të gjitha llojet e kënaqësive dhe të plotësimeve. Kjo pranohet nga treguesit e Kur'anit dhe nga hadithi profetik dhe është bërë domosdoshmëri nga mëshira dhe urtësia e Krijuesit.

Meqenëse dashuria jote për këtë botë nuk është për atë anë të qortueshme e cila është burimi i të gjitha mëkateve, por është dashuri për dy anët e saj që shikojnë drejtë Emrave të Zotit xh.sh. dhe drejtë botës tjetër, atëherë ajo është për hir të Emrave Hyjnorë dhe për hir të Ahiretit, dhe është për të mediuar mbi ato fytyra me adhurim hulumtues për Krijuesin, sikur të adhuroje me të gjithë botën tënde. Prandaj, është bërë e domosdoshme nga mëshira dhe urtësia Hyjnore që, shpërblimi që duhet t'i jepet asaj të jetë i gjërë sa dynjaja, sepse nëpërmjet dashurisë së Ahiretit ke dashur vendin që kultivohet për Ahiret, dhe nëpërmjet dashurisë së Zotit të Gjithëfuqishëm ke dashur pasqyrën e Emrave të Tij. Pa dyshim, kjo kërkon një objekt dashurie si kjo botë, dhe ai shpërblim është një parajsë sa kjo dynja.

Pyetje: Cila do të ishte dobia e një Parajse të gjërë sa bota?

Përgjigje: Po të kishe mundësi të udhëtoje me shpejtësinë e imagjinatës rreth zonave të tokës dhe shumicës së yjeve, do të mund të thoje: **"I gjithë universi është i imi"** dhe engjëjt, qëniet e tjera njerëzore, dhe kafshët që ndajnë botën me ty, nuk do t'i kundërshtonin apo shfuqizonin pretendimet e tua. Në të njëjtën mënyrë, në qoftë se edhe Parajsa do të ishte kështu e mbushur, ti do të mundeshe të thoje: **"Parajsa është e imja".** Ne e kemi shpjeguar në trajtesën rreth Xhennetit e cila është Fjala e Njëzet e Tetë, misterin e hadithit që thotë se, **"Disa banorëve do t'u jepet një parajsë, gjërësia e së cilës është prej pesëqind vitesh,"** dhe në trajtesën e Sinqeritetit te Shkreptimat.

TREGUESI I NËNTË: Rezultati i besimit dhe i dashurisë për Zotin xh.sh. provohet me konsensusin e njerëzve të ditur, të zbulimit dhe të intuitës ashtu siç vërtetohet nga një hadith i saktë dhe nga Kur'ani se njëmijë vite jetë e lumtur në këtë botë nuk e ka vlerën e një ore të jetës në Parajsë.. dhe një mijë vite në Parajsë nuk e ka vlerën e

shikimit të Krijuesit të Gjithëlavdishëm i Cili zotëron bukuri, përsosmëri e shenjtëri të pakrahasueshme. [631]

Gjithësecili, me vetëdijen dhe natyrën e tij mund ta marrë një mallëngjim i madh për ta parë atë Bukuri Sublime dhe atë përsosmëri Absolute. Gjithkush ndjen në ndërgjegjen e tij një mall për të shikuar Hazreti Sulejmanin a.s. të cilit iu dhurua një madhështi e plotësim. Gjithashtu, çdo njeriu i digjet zemra për të parë Hazreti Jusufin a.s. i cili dallohet për atë bukuri trupore e fytyrore që iu dha.

Atëherë, sa i zjarrtë do ishte malli dhe sa e fortë dëshira e njeriut për të parë atë Bukuri madhështore dhe atë pushtet absolut, një tregues i vetëm i bukurisë dhe i përsosmërisë së të Cilit janë të gjitha mirësitë dhe bukuritë e Parajsës, të cilat janë mijëra herë më të larta se sa mirësitë dhe bukuritë e kësaj bote.

اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا فِى الدُّنْيَا حُبَّكَ وَ حُبَّ مَا يُقَرِّبُنَا اِلَيْكَ
وَ الْاِسْتِقَامَةَ كَمَا اَمَرْتَ وَ فِى الْآخِرَةِ رَحْمَتَكَ وَ رُؤْيَتَكَ
سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ
وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ آمِينَ

O Zot! Na dhuro në këtë botë dashurinë për Ty dhe për ato që na afrojnë tek Ty, na jep qëndrueshmëri në atë që Ti na ke urdhëruar dhe na dhuro në botën tjetër mëshirën dhe shikimin Tënd.

"Lavdia të takon vetëm Ty. Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti.

* * *

[631] Hadithi thotë: **"Ai shikim ndaj Krijuesit Hirplotë i kapërcen të gjitha kënaqësitë e Parajsës aq shumë, sa që do t'i bëjë ato të harrueshme. Dhe pas shikimit, bukuria dhe hijeshia e atyre që e përjetuan atë do të jetë rritur në një shkallë të tillë, saqë kur ata të kthehen tek pallatet e tyre, familjet e tyre do t'i njohin me vështirësi dhe me një vështrim të ngulët."**

PARALAJMËRIM

Mos i konsideroni të zgjatura detajet që erdhën në pjesën e fundit të kësaj fjale, përkundrazi, ajo është e shkurtër duke marrë parasysh rëndësinë e saj, madje ajo kërkon më shumë shpjegim. Në të gjitha "Fjalët" nuk jam unë ai që flas, në to është realiteti që flet në emrin e "TREGUESVE NGA KUR'ANI". Sa për të vërtetën, ajo flet të drejtën, prandaj nëse shikoni ndonjë gabim, dijeni me siguri se mendimet e mia kanë ndërhyrë dhe e kanë shkaktuar atë gabim pa vetëdijen time.

*** * ***

LUTJE

O Zot! Kur një njeri troket në derën e një pallati të madh dhe ajo nuk i hapet atij, ai troket dhe thërret me zërin e dikujt i cili është i pranuar dhe i njohur tek pallati, me qëllim që ajo t'i hapet. Dhe kështu Unë, i mjeri, trokas në derën e Mëshirës Tënde duke thirrur me një zë të robit tënd të dashur tek Ti , Uvejse'l Karanit dhe me lutjen e Tij. Hape atë derë me mëshirën Tënde edhe për mua, ashtu siç e hape Ti për atë. Unë thërras ashtu si ai:

اَقُولُ كَمَا قَالَ

اِلٰهِى اَنْتَ رَبِّى وَ اَنَا الْعَبْدُ ۞ وَ اَنْتَ الْخَالِقُ وَ اَنَا الْمَخْلُوقُ
وَ اَنْتَ الرَّزَّاقُ وَ اَنَا الْمَرْزُوقُ ۞ وَ اَنْتَ الْمَالِكُ وَ اَنَا الْمَمْلُوكُ
وَ اَنْتَ الْعَزِيزُ وَ اَنَا الذَّلِيلُ ۞ وَ اَنْتَ الْغَنِىُّ وَ اَنَا الْفَقِيرُ
وَ اَنْتَ الْحَىُّ وَ اَنَا الْمَيِّتُ ۞ وَ اَنْتَ الْبَاقِى وَ اَنَا الْفَانِى
وَ اَنْتَ الْكَرِيمُ وَ اَنَا اللَّئِيمُ ۞ وَ اَنْتَ الْمُحْسِنُ وَ اَنَا الْمُسِىءُ
وَ اَنْتَ الْغَفُورُ وَ اَنَا الْمُذْنِبُ ۞ وَ اَنْتَ الْعَظِيمُ وَ اَنَا الْحَقِيرُ
وَ اَنْتَ الْقَوِىُّ وَ اَنَا الضَّعِيفُ ۞ وَ اَنْتَ الْمُعْطِى وَ اَنَا السَّائِلُ
وَ اَنْتَ الْاَمِينُ وَ اَنَا الْخَائِفُ ۞ وَ اَنْتَ الْجَوَّادُ وَ اَنَا الْمِسْكِينُ
وَ اَنْتَ الْمُجِيبُ وَ اَنَا الدَّاعِى ۞ وَ اَنْتَ الشَّافِى وَ اَنَا الْمَرِيضُ

فَاغْفِرْلِى ذُنُوبِى وَ تَجَاوَزْ عَنِّى وَ اشْفِ اَمْرَاضِى يَا اَللّٰهُ يَا كَافِى۞ يَا رَبُّ يَا وَافِى ۞ يَا رَحِيمُ يَا شَافِى ۞ يَا كَرِيمُ يَا مُعَافِى ۞ فَاعْفُ عَنِّى مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ وَ عَافِنِى مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَارْضَ عَنِّى اَبَدًا بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

وَ آخِرُ دَعْوَيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

- *O Zot! Ti je Mbështetësi im, dhe unë jam vetëm rob.*

  Ti je Krijuesi, unë jam krijesa.

- *Ti je Furnizuesi, unë jam në nevojë për furnizim.*

  Ti je Pronari, unë jam i pronësuari.

- *Ti je Madhështori, unë jam i ulëti.*

  Ti je i Pasuri, unë jam i varfëri.

- *Ti je i Gjalli, unë jam i vdekuri.*

  Ti je i Përhershmi, unë jam i përkohshmi.

- *Ti je Mirëbërësi, unë jam keqbërësi.*

  Ti je Gjithëbujari, unë jam i ulëti.

- *Ti je Fajëfalësi, unë jam mëkatari.*

  Ti je Madhështori, unë jam i përçmuari.

- *Ti je i Gjithëfuqishmi, unë jam i dobët.*

  Ti je Dhënësi, unë jam lypësi.

- *Ti je i Besuari, unë jam i frikësuari.*

  Ti je Bujari, unë jam i vobekti.

- *Ti je Përgjigjësi i lutjes, unë jam lutësi.*

  Ti je Shëruesi, unë jam i sëmuri.

Prandaj m'i falë gjynahet e mia dhe m'i shëro sëmundjet e mia, o Zoti im!

O i Vetëmjaftueshëm! O Mbështetës! O Besëplotë! O Mëshirëplotë! O Shërues! O Gjithëbujar! O Fajfalës! Falmi të gjitha gjynahet e mia, më dhuro mua shërim prej sëmundjeve dhe ji i kënaqur me mua përjetë! Nëpërmjet Mëshirës Tënde, o më Mëshiruesi i Mëshiruesve! Dhe përfundimi i lutjes së tyre do të jetë: I Gjithë lavdërimi i takon Zotit, Krijuesit të të gjitha botëve.

* * *

FJALA E TRIDHJETË E TRETË

Kjo Fjalë përbëhet nga Tridhjetë e Tre Dritare

Kjo është 'Fjala e Tridhjetë e tre' nga njëri aspekt, dhe 'Letra e Tridhjetë e Tre' nga aspekti tjetër.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِى الْآفَاقِ وَفِى اَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُ الْحَقُّ اَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ اَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

"Ne do t'u shfaqim atyre shenjat tona në gjithësi dhe në vetë veten e tyre, derisa t'u bëhet e qartë se ky (Kur'ani) është e vërteta. A nuk mjafton për Zotin tënd se Ai është Dëshmues përmbi gjithçka?"[632]

Pyetje: Ne do të donim një shpjegim të përmbledhur rreth treguesve të përfshirë në këtë vërset për domosdoshmërinë e ekzistencës së Zotit xh.sh., për Unitetin e Zotit xh.sh., për Atributet e Tij Hyjnore dhe funksionet, qoftë ky aspekt treguesish në botën më të vogël apo në atë më të madhe, domethënë, në njeriun apo në universin, sepse mohuesit kanë shkuar shumë larg në ekstremet e tyre, saqë thonë: Deri kur do t'i ngremë duart tona dhe të lutemi:

وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Dhe Ai është i Gjithëfuqishëm mbi të gjitha gjërat?"

Përgjigjja: Të gjitha Tridhjetë e Tre Fjalët që janë shkruar janë Tridhjetë e Tri Pika prej oqeanit të së vërtetës që kanë rrjedhur nga deti

[632] Kur'an, 41: 53

i atij vërseti. Tani, ne do të tregojmë vetëm një aluzion të një pike të atij deti, siç vijon:

Për shembull, në qoftë se një mrekullibërës dëshiron të ndërtojë një pallat madhështor, ai para së gjithash i vendos themelet në një mënyrë të urtë e të rregullt dhe i planifikon ato në një mënyrë të përshtatshme për qëllimet dhe për rezultatet e tyre të ardhshme.

Pastaj me mjeshtëri i ndan në ndarje dhe apartamente. Pastaj ai rregullon dhe sistemon apartamentet, i zbukuron ato skalitje dhe endje dekorative, pastaj i ndriçon me drita elektrike. Pastaj, me qëllim që të përtërijë veprat e tij gjeniale dhe favoret në pallatin madhështor e të stolisur, ai bën krijesa të freskëta, ndryshime të reja, dhe transformime në çdo nivel të tij. Dhe pastaj ai vendos një telefon në secilin apartament duke e lidhur me vendqëndrimin e tij dhe hap një dritare në secilin nga ato, me qëllim që të mund të shihet vendqëndrimi i tij i lartë.

Në të njëjtën mënyrë وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى *'dhe All-llahut i takon krahasimi më i lartë',* Krijuesi i Pashoq, i Cili njihet me një mijë e një Emra të shenjtë, të tillë si, Autori i Gjithëlavdishëm, Sunduesi i Gjithurtë, Gjykatësi i drejtë, e deshi krijimin e pallatit të universit dhe të pemës së krijimit, e cila është kjo botë e madhe. Ai i vendosi themelet e këtij pallati dhe rrënjët e kësaj peme për gjashtë ditë nëpërmjet parimeve të urtësisë dhe të ligjeve të njohjes së Tij të parapërjetësisë, pastaj Ai e ndau dhe e formoi atë në nivele më të larta dhe më të ulëta dhe në degë nëpërmjet parimeve të Kaderit Hyjnor dhe të vendimit. Pastaj e organizoi çdo grup të krijesave dhe çdo nivel prej tyre me parimet e përkujdesjes dhe të krijueshmërisë. Pastaj, Ai e zbukuroi çdo gjë dhe çdo botë në një mënyrë të përshtatshme për to, si qiejt me yje dhe tokën me lule. Pastaj, Ai shfaqi dhe bëri të ndritshëm Emrat e Tij brenda arenës së atyre ligjeve universale dhe parimeve të përgjithshme. Dhe pastaj në një mënyrë të veçantë, u çoi asistencë atyre që i kërkonin ndihmë Atij prej ngushtimit dhe zorit të atyre ligjeve të përgjithshme, dhe iu drejtua atyre me Emrat e Tij **"Er-Rahman", "Er-Rahim"**, *i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.* Domethënë, brenda atyre parimeve universale dhe të përgjithshme Ai ka favore të veçanta, ndihmë të veçantë, manifestime të veçanta, me qëllim që çdo gjë mund të kërkojë ndihmë nga Ai dhe të drejtohen tek Ai në çdo kohë për çdo nevojë.

Pastaj, prej çdo apartamenti, çdo niveli, çdo bote, çdo grupi qënieje, çdo individi dhe prej gjithçkaje, Ai hapi dritare që kanë pamje nga Ai dhe të cilat do të tregonin Qënien e Tij, domethënë, që të bënin të njohur ekzistencën dhe Unitetin e Tij. Ai la një telefon në çdo zemër.

Për tani ne nuk do të përpiqemi t'i diskutojmë ato dritare të panumërta, të cilat në çfarëdo mënyre janë përtej fuqisë sonë. Duke ia referuar ato Njohjes gjithëpërfshirëse të Zotit xh.sh., ne do të tregojmë në mënyrë të përmbledhur e të shkurtuar vetëm **"Tridhjetë e Tre Dritare",** meqenëse kjo i korrespondon numrit të bekuar të tesbihateve që vijnë pas namazeve të detyruara. Për një shpjegim më të hollësishëm të kësaj, e cila formon "**Tridhjetë e Tre Dritaret"**, **"Letrën e Tridhjetë e Tre"** dhe "**Fjalën e Tridhjetë e Tre"** dhe që përbëhet nga shkreptimat e vërseteve të Kur'anit, ne i referojmë lexuesit tek Fjalët e tjera...

* * *

DRITARJA E PARË

Në qoftë se hedhim vështrimin, ne do të shikojmë se të gjitha gjërat, dhe në mënyrë të veçantë krijesat e gjalla, kanë nevoja të shumta të ndryshme dhe kërkesa të shumëllojshme. Dhe ato kërkesa e nevoja u jepen atyre në kohën e përshtatshme, në mënyra të paparashikuara, nga vendet që ato nuk i njohin dhe duart e tyre nuk mund t'i arrijnë; ndihma u vjen atyre. Por fuqia e atyre qënieve të nevojshme nuk është e mjaftueshme as për më të voglën e atyre gjërave të pafundme të cilat ato i dëshirojnë; ato nuk mund t'i përmbushin nevojat e tyre.

Merr në konsideratë veten tënde. Për sa e sa shumë gjëra ti ke nevojë, por duart e tua nuk mund t'i arrijnë ato, si shqisat e tua të jashtme dhe ato të brendshme dhe nevojat e tyre? Krahasoji të gjitha krijesat e tjera të gjalla me veten tënde. Shiko, ashtu si, më vete, ato dëshmojnë për ekzistencën e domosdoshme dhe tregojnë Unitetin e Tij, po ashtu në tërësinë e tyre ato i tregojnë mendjes, ashtu siç e tregon drita e diellit diellin, një Ekzistues të Vetëm të Domosdoshëm prapa perdes së të padukshmes, të Vetmin e Unitetit, dhe se Ai, Krijuesi, midis titujve të tjerë, është **Kerim, Rahim, Murebbi, Mudebbir,** *Gjithëbujar, i Gjithëmëshirshëm, Furnizues dhe Rregullator.*

Dhe kështu, o mohues injorant dhe o i shkujdesur i shthurur! Me çfarë mund ta shpjegosh ti këtë aktivitet të urtë, perceptues dhe të mëshirshëm? A me natyrën e shurdhët? A me forcën e verbër? A me rastësinë e pamend? A mund ta shpjegosh nëpërmjet shkaqeve të pafuqishme dhe të pajeta?..

* * *

DRITARJA E DYTË

Ndërsa në ekzistencën e tyre dhe në individualitetin gjërat janë në një formë ngurruese, të hutuara dhe të paforma, midis rrugëve të panumërta të mundshme, atyre befas u jepet aspekti më i mirërregulluar dhe i urtë i individualitetit. Për shembull, çdo qënie njerëzore ka në fytyrën e vogël të saj tipare të cilat e dallojnë atë nga të gjithë bijtë e llojit njerëzor, dhe ajo pajiset me urtësi të plotë me shqisa të jashtme e të brendshme. Kjo provon se fytyra është stampa më e ndritshme e Unitetit Hyjnor. Dhe ashtu siç dëshmon çdo fytyrë, nga qindra aspekte, ekzistencën e një Autori të Gjithurtë dhe tregon Njësinë dhe ekzistencën e Tij, po ashtu, stampa të cilën e shfaqin të gjitha fytyrat në tërësinë e tyre i tregon syrit të mendjes se të gjitha gjërat janë një vulë e veçantë e Krijuesit të tyre.

O mohues! Cilës fabrike mund t'ia referosh këto stampa e vula të cilat kurrësesi dhe në asnjë mënyrë nuk mund të imitohen, dhe stampën e ndritshme të të Adhuruarit të Përjetshëm e cila është mbi tërësinë?..

* * *

DRITARJA E TRETË

Ushtria e të gjitha specieve të ndryshme të kafshëve dhe të bimëve në faqen e tokës përbëhet nga katërqind mijë grupe të ndryshme.[633]

[633] Madje, individët e disa prej grupeve -për një vit të vetëm- janë më të shumtë se sa të gjithë anëtarët e racës njerëzore që nga koha e Ademit a.s. deri në Ditën e Fundit.

Qënia e tyre e drejtuar dhe e ngritur me një drejtpeshim dhe rregull të përkryer nëpërmjet furnizimit të tyre, formave, armëve, uniformave, stërvitjeve dhe çmobilizimeve, të cilat të gjitha janë të ndryshme, pa harruar asnjërën nga ato dhe pa u ngatërruar asnjëra, kjo është një stampë e ndritshme si dielli e të Vetmit të Unitetit, e cila në asnjë mënyrë nuk mund të dyshohet.

Kush tjetër përveç Atij të Vetmit i Cili zotëron fuqi të pakufishme, njohje gjithëpërfshirëse dhe urtësi të pafundme, mund të ndërhyjë në këtë administrim, i cili është i çuditshëm në shkallën më të skajshme, sepse në qoftë se ai i cili nuk mund t'i administrojë dhe t'i zhvillojë të gjitha këto specie e kombe, të cilat janë njëra brenda tjetrës, nuk mundet të ndërhyjë në krijimin e ndonjërës prej tyre, pasi në qoftë se do të ndodhte ndërhyrja e tij në cilëndo prej tyre, do të shfaqej pasoja, dhe do të dukej mangësia dhe ngatërresa. Ndërsa sipas kuptimit të vërsetit,

فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ

"Ktheje pra shikimin tënd përsëri; A mund të shohësh ndonjë të çarë?"[634], nuk ndodhet asnjë shenjë ngatërrese. Kjo do të thotë se ajo nuk mund të ndërhyjë as edhe një gisht.

* * *

DRITARJA E KATËRT

Ky është pranimi e lutjeve të ofruara nëpërmjet gjuhës së aftësive të pazhvilluara e të pashfaqura nga të gjitha farat, nëpërmjet gjuhës së nevojës së bashkëlindur nga të gjitha kafshët, dhe nëpërmjet gjuhës së ngushticës, gjendjes së vështirë, nga të dëshpëruarit prej llojit njerëzor.

Po, ashtu si secila nga këto lutje të panumërta që në mënyrë të dukshme pranohet e u jepet përgjigje, secila prej tyre tregon dhe dëshmon Ekzistuesin e Vetëm të Domosdoshëm dhe Unitetin e Tij, po ashtu, në një shkallë më të gjërë, ato pranime në tërësinë e tyre, në mënyrë të vetëkuptueshme, tregojnë një Krijues Mëshirëplotë,

[634] Kur'an, 67: 3

Gjithëbujar dhe Përgjigjës të lutjeve dhe ndaj të Cilit janë drejtuar shikimet.

* * *

DRITARJA E PESTË

Ne shohim se gjërat dhe, në mënyrë të veçantë, qëniet e gjalla vijnë në ekzistencë papritmas, në çast, aty për aty. Por, ndërsa gjërat të cilat shfaqen papritmas nga një substancë e thjeshtë, duhet të jenë shumë të thjeshta, të paforma, të patrajta dhe pa art, ato krijohen me një art dhe me një bukuri që kërkojnë shumë aftësi mjeshtërore, ato zbukurohen me qëndisje të bëra me merak që kërkon shumë kohë dhe stolisen me arte të mahnitshme që kërkojnë shumë vegëla të ndryshme zbukurimi dhe lëndë të shumta stolie.

Atëherë, ashtu si secili nga këto arte të mahnitshme të çastit dhe këto kombinime të bukura që tregojnë ekzistencën e domosdoshme të Krijuesit të Gjithurtë dhe Unitetin e Hyjnisë së Tij, po ashtu, në tërësinë e tyre, ato tregojnë, në mënyrën më të ndritshme, një të Gjithëfuqishëm të Gjithurtë dhe Ekzistuesin e domosdoshëm.

Kështu, tani, o mohues i çmendur! Hë, vazhdo! Me çfarë mund ta shpjegosh këtë? A me natyrën, e cila është e pavetëdijshme, e pafuqishme dhe injorante, si ti? Apo dëshiron të bësh një gabim të pakufishëm dhe ta quash Krijuesin e Shenjtë "Natyrë" dhe t'i japësh Natyrës cilësitë e Hyjnisë, me këtë pretekst t'ia atribuosh asaj mrekullitë e Fuqisë së Atij Autori madhështor, i Cili është i pastër, i lartësuar dhe larg çdo mangësie e defekti, dhe të bësh një pamundësi të njëmijëfishtë.

* * *

DRITARJA E GJASHTË

اِنَّ فِی خَلْقِ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلاَفِ الَّیْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِی
تَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِمَا یَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَاَحْیَا

بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ
وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Padyshim se në krijimin e qiejve dhe të tokës, në këmbimin me rradhë të natës dhe të ditës, në anijet që lundrojnë përmes detit me çfarë është e vlefshme për njerëzimin, në ujin që All-llahu zbret nga qielli duke e bërë tokën pas tij të gjallë pas vdekjes së saj, në lëvizjen (dhe gjallërinë) e të gjitha krijesave të cilat Ai i ka shpërndarë gjithandej, në ndryshimin e drejtimit të erërave dhe të reve që mbahen mes qiellit dhe tokës; të gjitha këto janë me të vërtetë prova (dëshmi, tregues) për popullin që mendon."[635]

Ashtu siç tregon ky vërset Ekzistencën e Domosdoshme Hyjnore dhe Unitetin, po ashtu ai është një Dritare e madhe duke shfaqur Emrin më të madh.

Thelbi i vërsetit është ky:

Të gjitha botët në nivelet më të larta e më të ulëta të universit tregojnë me të gjitha gjuhët e ndryshme një rezultat të vetëm, domethënë, Hyjninë e Autorit të Vetëm të Gjithurtë.

Kjo është siç vijon: Ashtu si në qiej –madje edhe astronomia e pranon– lëvizjet jashtëzakonisht të mirorganizuara për rezultate tej mase të mëdha tregojnë ekzistencën, Unitetin dhe Hyjninë e Plotë të një të Gjithëfuqishmi të lavdishëm, po ashtu në tokë, dhe madje edhe gjeografia e dëshmon dhe e pranon atë -ndryshimet e mirorganizuara si në stinët, për dobitë më të mëdha, tregojnë ekzistencën, Unitetin dhe Hyjninë e plotë të të Njëjtit të Gjithëfuqishëm të Gjithëlavdishëm.

Gjithashtu, ashtu si, duke iu dhënë ushqimi me mëshirë të plotë, duke u veshur në forma të ndryshme me urtësi të plotë dhe duke u zbukuruar me të gjitha llojet e shqisave nëpërmjet Hyjnisë së Plotë, secila nga të gjitha kafshët në tokë dhe në det përsëri dëshmon ekzistencën e të Gjithëfuqishmit të Gjithëlavdishëm, tregon Unitetin e Tij, po ashtu në tërësinë e tyre ato shfaqin në një shkallë të gjërë madhështinë dhe plotësimin e Hyjnisë së Tij.

---

[635] Kur'an, 2: 164

Dhe gjithashtu, ashtu si secila nga bimët e mirorganizuara në kopshte dhe lulet e stolisura bukur, të cilat i shfaqin bimët, dhe lulet që tregojnë frutet e mirërregulluar, dhe frutat që tregojnë qëndisjet e zbukuruara, secili më vete dëshmon ekzistencën e Autorit të Gjithurtë dhe tregon Unitetin e Tij, po ashtu, në tërësinë e tyre, ato tregojnë në mënyrën më të ndritshme bukurinë e mëshirës së Tij dhe plotësimin e Hyjnisë së Tij...

Gjithashtu, ashtu si pikat e shiut që dërgohen nga retë në qiell të ngarkuara me detyra për shembuj të rëndësishëm urtësie, për qëllime, për dobi të domosdoshme dhe për rezultate të ndryshme, përsëri demonstrojnë, sa numri i pikave të tyre, ekzistencën e domosdoshme, Unitetin dhe Hyjninë e përplotësuar të Autorit të Gjithurtë, po ashtu bëjnë të gjitha malet mbi tokë dhe të gjitha mineralet e depozituara brenda tyre me të gjitha veçoritë e tyre të ndritshme për dobi të shumta të ndryshme, tregojnë me fuqinë e tyre dhe qëndrueshmërinë e një mali, ekzistencën e domosdoshme, Unitetin e Autorit dhe plotësimin e Hyjnisë së Tij.

Gjithashtu, ashtu si, duke u zbukuruar me varietete të shumta të luleve të mirorganizuara, kodrat e vogëla të shkretëtirave dhe maleve, ku secila dëshmon ekzistencën e domosdoshme të një Autori të Gjithurtë dhe tregon Unitetin e Tij, dhe të gjitha së bashku tregojnë madhështinë e sovranitetit të Tij dhe plotësimin e Hyjnisë së Tij, po ashtu, bën shumëllojshmëria e madhe e formave të mirërregulluara të të gjitha gjetheve të pemëve, barit, dhe të gjitha fazat e ndryshme, gjendjet dhe lëvizjet e mirëbalancuara e të dalldisura, që përsëri tregojnë, sa numri i gjetheve, ekzistencën e domosdoshme, Unitetin dhe Hyjninë e përkryer të Autorit të Gjithurtë.

Dhe gjithashtu, ashtu si zhvillimi i rregullt në kohën e rritjes së tyre të secilit prej trupave të gjallë, dhe secili duke u pajisur me të gjitha llojet e organeve, dhe qënia e tyre duke u drejtuar në mënyrë të vetëdijshme drejt fruteve të ndryshme të shumta, secila përsëri dëshmon ekzistencën e domosdoshme të Autorit të Gjithurtë dhe tregojnë Unitetin e Tij. Dhe në tërësinë e tyre ato tregojnë në një shkallë vërtet të madhe fuqinë e Tij Gjithëpërfshirëse, urtësinë e Tij të gjithanshme, bukurinë e artit të Tij dhe plotësimin e Hyjnisë së Tij. Gjithashtu nefset dhe shpirtërat duke u vendosur me një urtësi të plotë në të gjitha trupat shtazorë dhe armatosja e tyre në mënyrën më të regullt me lloje të

shumta sistemesh dhe aftësish, dhe qënia e tyre duke u dërguar në detyra të ndryshme të shumta me urtësi të plotë dëshmon sa numri i kafshëve, madje sa numri i aftësive dhe i gjymtyrëve të tyre, ekzistencën e domosdoshme të Atij Autori të Gjithurtë dhe dëshmojnë e tregojnë unitetin e Tij, dhe në tërësinë e tyre tregojnë në mënyrën më të ndritshme Bukurinë e Mëshirës së Tij dhe plotësimin e Hyjnisë së Tij.

Dhe gjithashtu, ashtu si "inspirimet" nga e padukshmja që u jepen të gjitha zemrave, të cilat i bëjnë të njohur njeriut çdo lloj shkence, njohurie dhe vërtetësie dhe u mësojnë kafshëve se si t'i sigurojnë nevojat e tyre, që bëjnë të njohur ekzistencën e Krijuesit Mëshirëplotë dhe tregojnë Hyjninë e Tij, po ashtu bëjnë shqisat e tyre të jashtme e të brendshme, të cilat si rreze duke mbledhur lule jolëndore prej kopshtit të universit janë secili si një çelës për një botë të ndryshme, që demonstrojnë aq qartë si dielli ekzistencën e domosdoshme, Unitetin, Njësinë dhe Hyjninë e përkryer të Autorit të Gjithurtë, të Gjithëditur, Krijuesin Mëshirëplotë dhe Furnizuesin Gjithëbujar.

Kështu, këto dymbëdhjetë Dritare të përmendura këtu, ku secila prej tyre përfaqëson një aspekt për një Dritare të gjërë, tregon me atë dritë dymbëdhjetë ngjyra të realitetit që përbëhet nga dymbëdhjetë ngjyra, Njësinë, Unitetin dhe Hyjninë e plotë të Zotit të Gjithëfuqishëm.

Dhe kështu, o mohues fatkeq! Me çfarë mund ta mbyllësh këtë dritare e cila është aq e madhe sa globi tokësor, madje aq e gjërë sa gjërësia e orbitës së tij vjetore? Dhe me çfarë mund ta shuash këtë burim drite që shndrit si dielli? Dhe me çfarë perde pakujdesie mund ta fshehësh ti atë?..

* * *

DRITARJA E SHTATË

Rregulli i përkryer i veprave të artit të shpërndara sipër faqes së universit, harmonia dhe balanca e tyre e përkryer, plotësimi i stolisë së tyre, lehtësia në krijimin e tyre, përngjasimi i tyre me njëra-tjetrën dhe shfaqja e tyre një natyrë të vetme, demonstron në një shkallë të gjërë ekzistencën e domosdoshme, fuqinë e përkryer dhe Unitetin e një Autori të Gjithurtë.

Dhe gjithashtu, ashtu si krijimi i qënieve komplekse të mirëvendosura, të ndryshme e të panumërta nga elementet e thjeshta dhe të pajeta që përsëri dëshmon sa numri i atyre qënieve të përbëra, ekzistencën e domosdoshme të Autorit të Gjithurtë dhe tregon Unitetin e Tij, po ashtu në tërësinë e tyre ato demonstrojnë në mënyrën më të ndritshme Unitetin e Tij dhe plotësimin e fuqisë së Tij.

Po këtë bëjnë dallimi i plotë dhe shquarsia e qënieve gjatë përtëritjes së rifreskimit të tyre –me shpërbërjen dhe përbërjen– pavarësisht qënies së tyre në përzierjen më të skajshme dhe në grumbu-llimin, përsëri tregojnë ekzistencën e domosdoshme, fuqinë e plotë, Unitetin e Një të Gjithurti Absolut, të Një të Gjithëfuqishmi absolut dhe të Një të Gjithëdituri Absolut.

Merr, për shembull, dallimin e filizave dhe rritjen e farërave në brendësi të tokës dhe rritjen e rrënjëve pa ngatërresën e tyre në një mënyrë të tillë që megjithëse ato janë të gjitha të përziera dhe substancat e përziera që futen në pemët duke qenë të ndara për gjethet, lulet dhe frutat, dhe lëndët ushqyese të cilat hyjnë në trup në formë të përzier duke u dalluar e veçuar me urtësi të plotë dhe me balancë të përkryer për qelizat e trupit, gjithashtu, nënshtrimi i grimcave të pajeta të pafuqishme e injorante duke kryer detyra të panumërta në mënyrën më të organizuar, në mënyrën më të vetëdijshme, me urtësi dhe me aftësi, bërja e botës së grimcave duke i ngjasuar një fushe të madhe të lërueshme, dhe në çdo minut duke mbjellur e korrur në të dhe duke marrë prodhime të freskëta botërash të ndryshme prej saj, përsëri këto tregojnë ekzistencën e domosdoshme të të Gjithëfuqishmit të lavdisë dhe të Autorit të Plotësimit, Fuqinë e Tij të plotë, Unitetin e Tij dhe plotësimin dhe Madhështinë e Hyjnisë së Tij.

Kështu, një dritare e madhe hapet për njohjen Hyjnore nëpërmjet këtyre katër rrugëve, dhe ato shfaqin Autorin e Gjithurtë për mendjen në një shkallë të gjërë.

Dhe tani, o i pavëmendshëm fatkeq! Në qoftë se nuk dëshiron ta shohësh dhe ta njohësh Atë në këtë mënyrë, atëherë nxirre dhe flake mendjen tënde, bëhu kafshë dhe shpëto!..

* * *

DRITARJA E TETË

Dëshmia e të gjithë profetëve, paqja dhe bekimet e Zotit qofshin mbi ta, të cilët janë me shpirtërat më të ndritur, duke u mbështetur në mrekullitë e tyre të dukshme e të qarta; dëshmia e të gjithë Evlijave, të cilët me emrat e tyre të ndritshme janë polet shpirtërore, duke u mbështetur në ndriçimet e tyre dhe në kerametet; dhe dëshmia e të gjithë dijetarëve të pastër, të cilët kanë mendje të ndritura, duke u mbështetur në kërkimet dhe në verifikimet e tyre, që të gjithë dëshmojnë ekzistencën e domosdoshme, Unitetin, Hyjninë e përkryer e të Vetmit në Unitet, Ekzistuesin e domosdoshëm dhe Krijuesin e të gjitha gjërave.

Kjo Dritare është shumë e madhe, e ndritshme dhe është gjithmonë e hapur për ta shfaqur atë rang të lartë të Hyjnisë.

O mohues i mjerë! Tek kush tjetër e vë besimin tënd, sa që ti nuk po u kushton vëmendje këtyre? Ose, duke mbyllur sytë e tu ditën , a e imagjinon ti botën të jetë zhytur në errësirë?..

* * *

DRITARJA E NËNTË

Adhurimi i përgjithshëm në kozmos, në mënyrë të vetëkuptueshme demonstron një të Adhuruar Absolut. Në të vërtetë, bindja e plotë dhe adhurimi i të gjithë melekëve dhe i qënieve shpirtërore, që vërtetohet nga dëshmia e atyre që kanë depërtuar tek bota shpirtërore dhe tek dimensionet e brendshme të gjërave dhe janë takuar me melekë dhe me qënie shpirtërore dhe dëshmia e të gjitha qënieve të gjalla që në mënyrë të vetëkuptueshme kryejnë detyrat e tyre me një rregull të përkryer dhe në mënyrë adhurimi dhe dëshmia e të gjitha gjërave të pajeta si elementet, që në mënyrë të vetëkuptueshme kryejnë shërbimet e tyre me nënshtrim të plotë dhe në një mënyrë adhurimi, të gjitha demonstrojnë ekzistencën e domosdoshme të Unitetit dhe Një të Adhuruar të vërtetë.

Gjithashtu, të gjithë grupet e të gjitha njohjeve të vërteta të njohësve të saktë, të cilët mbajnë fuqinë e konsensusit, falënderimet e

frutshme që burojnë nga thellësitë e zemrave të mirënjohësve, dhe përmendjet e ndritshme të të gjithë atyre që recitojnë Emrat e Zotit xh.sh., falënderimet e të gjithë falënderuesve, të cilët shtojnë mirësinë, të gjitha provat demonstrative dhe përshkrimet e Unitetit Hyjnor të Njësuesve, dhe dashuria e vërtetë e dashuruesve të Zotit xh.sh., vullneti i vërtetë dhe dëshirat e atyre që e kërkojnë Atë dhe kërkimi i zellshëm dhe i sinqertë dhe pendesa e të gjithë atyre të cilët kthehen tek Ai, demonstrojnë ekzistencën e domosdoshme, Hyjninë e përkryer, Unitetin e të Adhuruarit të Vetëm të parapërjetësisë, Unitetin e të Njohurit, të Përmendurit, të Falënderuarit, të Lavdëruarit, të Vetmit, të Dashurit, të Dëshiruarit dhe të Synuarit. Gjithashtu, i gjithë adhurimi i pranuar i qënieve të përkryera njerëzore, rrezatimi shpirtëror dhe lutjet, shikimet dhe ndrçimet që burojnë nga adhurimi i tyre i pranueshëm, përsëri demonstron ekzistencën e domosdoshme të Unitetit, Hyjninë e plotë të Qënies së përjetshme dhe të Adhuruarin e Amshuar.

Kështu, në këto tre aspekte hapet një dritare e gjërë dhe dritëdhënëse për unitetin Hyjnor.

* * *

DRITARJA E DHJETË

وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ۞ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۞ وَآتَيكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّهِ لاَ تُحْصُوهَا

"Dhe Ai dërgon ujin nga qielli dukę nxjerrë nëpërmjet tij fruta si ushqim për ju, është Ai i Cili i ka bërë anijet të jenë të nënshtruara ndaj jush që të mund të lundrojnë nëpër det me lejen dhe vullnetin e Tij, po kështu Ai i ka bërë edhe lumenjtë të jenë të nënshtruar e në shërbimin tuaj. Dhe Ai ka bërë diellin dhe hënën të dy të ndjekin vazhdimisht drejtimin e tyre (për t'ju shërbyer juve), po kështu ka bërë edhe natën, edhe ditën të nënshtruara për ju. Dhe Ai ju dha

gjithçka që ju kërkuat dhe po të numëroni mirësitë e All-lahut, ju kurrë nuk do të ishi në gjendje t'i numëroni ato."[636]

Ndihma reciproke, solidariteti i qënieve në univers dhe fakti se ato i përgjigjen njëri-tjetrit tregojnë se të gjitha krijesat ushtrohen e stërviten nga Një Instruktor i vetëm, organizohen nga një Drejtues i vetëm, janë nën juridiksionin dhe autoritetin e një Administratori të vetëm, janë shërbëtorët e një Prijësi të vetëm, sepse nëpërmjet një ligji gjithëpërfshirës të ndihmës së ndërsjellë, duke filluar nga dielli i cili gatuan e pjek domosdoshmëritë për jetët e qënieve të gjalla në tokë nëpërmjet një urdhri Hyjnor, hëna e cila vepron si një kalendar për të treguar kohët, dhe duke përfunduar tek drita, ajri, uji dhe ushqimi që nxitojnë për të ndihmuar gjallesat, bimët që shpejtojnë për të ndihmuar kafshët, kafshët nxitojnë për të ndihmuar qëniet njerëzore, gjymtyrët e trupit nxitojnë për të ndihmuar njëri-tjetrin dhe madje edhe grimcat e ushqimit vrapojnë për t'u ardhur në ndihmë qelizave të trupit.

Kjo ndihmë e ndërsjellë me urtësi dhe me bujari tek këto qënie të pajeta, të pavetëdijshme dhe krijesa bashkëndihmuese, dhe përgjigjja e tyre ndaj nevojave të njëra-tjetrës, dhe mbështetja e tyre për njëra-tjetrën dhe përforcimi i tyre njëra-tjetrën nën një ligj bujarie, një ligj mëshire, dhe nën një ligj dhembshurie tregojnë qartë dhe në mënyrë të vetëkuptueshme se ato janë shërbëtorë, nëpunës dhe krijesa të Një të Vetmi, të veçanti të unitetit, të një të Adhuruari të Vetëm të Përjetshëm të pashok, Një të Gjithëfuqishmi Absolut, të Gjithëdituri Absolut, një Mëshirëploti Absolut, një Gjithëbujari Absolut, të Ekzistuesit të Vetëm të domosdoshëm.

Dhe kështu, o filozof i mjerë i falimentuar! Çfarë do të thuash për këtë dritare madhështore? A mund të ndërhyjë në këtë rastësia jote?

* * *

[636] Kur'an, 14: 32-34

DRITARJA E NJËMBËDHJETË

اَلاَ بِذِكْرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

"Nuk ka dyshim se në përkujtimin e All-llahut vërtet që zemrat gjejnë prehje."[637]

Vetëm nëpërmjet njohjes së Krijuesit të vetëm, të gjitha shpirtërat dhe zemrat shpëtojnë nga ankthet, nga brengat, nga konfuzioni që buron nga çudhëzimi, dhe nga vuajtjet shpirtërore që vijnë nga dëshpërimi. Ato shpëtojnë duke ia atribuuar të gjitha qëniet një Autori të Vetëm. Ata gjejnë një siguri e qetësi nëpërmjet të kujtuarit të një Zoti të vetëm, All-llahun xh.sh., sepse, ashtu siç është provuar në mënyrë vendimtare në Fjalën e Njëzet e Dytë, në qoftë se të gjitha qëniet nuk do t'i atribuoheshin një Të Vetmi, do të bëhej e domosdoshme që çdo gjë e vetme t'i atribuohej shkaqeve të panumërta, dhe atëherë ekzistenca e një gjëje të vetme do të bëhej aq e vështirë sa ajo e të gjitha qënieve. Ndërsa në qoftë se do t'i atribuoheshin Zotit xh.sh., atëherë gjëra të panumërta i përshkruhen një të Vetmi; dhe në qoftë se ato nuk do t'i atribuoheshin Atij, atëherë do të bëhej e domosdoshme që çdo gjë t'ia atribuoje shkaqeve të panumërta. Atëherë një frut do të bëhej aq i vështirë sa universi dhe madje akoma më i vështirë, sepse ashtu si në qoftë se drejtimi i një ushtari do t'u jepej njëqind njerëzve të ndryshëm, do të lindnin njëqind vështirësi, ndërsa në qoftë se drejtimi i njëqind ushtarëve do t'i jepej një oficeri të vetëm, ai bëhet aq i lehtë sa drejtimi i një ushtari të vetëm.

Po ashtu përputhshmëria e shkaqeve të ndryshme të shumta në krijimin e një gjëje të vetme do të ishte e vështirë me shkallën e njëqindtë. Dhe në qoftë se krijimi i gjërave të shumta do t'i jepej një qënieje të vetme, atëherë ajo bëhet e lehtë me shkallën e njëqindtë. Kështu, është vetëm njohja e Unitetit të Krijuesit dhe njohja e Zotit ajo që e shpëton njeriun nga dëshpërimi i pakufishëm që buron nga kurioziteti dhe dëshira për të kërkuar të vërtetën e bashkëlindur në natyrën e tij.

---

[637] Kur'an, 13: 28

Meqenëse ndodhen vështirësi të panumërta dhe dhimbje në mosbesim dhe në të përshkruarit ortakë me All-llahun, kjo rrugë sigurisht është e pamundur dhe nuk përmban asgjë të vërtetë. Ndërsa meqenëse Njësia përmban një lehtësi absolute në krijimin e qënieve me këtë shumësi dhe me art të hollë e të bukur krijueshmërie, ndodhet një kollajllëk i pakufishëm në vërtetimin e Unitetit Hyjnor, kjo rrugë, sigurisht është e domosdoshme dhe e vërtetë.

Dhe kështu, o ju njerëz të mjeruar të çudhëzimit! Shikoni se sa e errët dhe plot dhimbje është rruga e çudhëzimit! Çfarë ju shtyn ju ta merrni atë: Shikoni se sa e lehtë dhe e këndshme është rruga e besimit dhe e vërtetimit të Unitetit Hyjnor! Merreni atë rrugë dhe shpëtoni!..

* * *

DRITARJA E DYMBËDHJETË

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلَى ۞ اَلَّذِى خَلَقَ فَسَوَّى ۞ وَالَّذِى قَدَّرَ فَهَدَى

"Lavdëro Emrin e Zotit tënd, më të Lartit, i Cili krijoi (gjithçka) dhe pastaj e përpjesëtoi drejt (këtë krijim) dhe i Cili parapërcaktoi drejt (natyrën e të gjitha gjërave); pastaj i udhëzoi (ato drejt përmbushjes së tyre)."

Sipas kuptimit të këtij vërseti, të gjitha gjërave, dhe në mënyrë të veçantë krijesave të gjalla, u është dhënë një formë dhe një përpjesëtim i drejtpeshuar në përputhje me një urtësi sikur ato të shfaqeshin nga një kallëp. Dhe ka ekstreme të ndërlikuara dhe të ngatërruara në ato përpjesëtime me urtësi për dobi e përdorime të ndryshme. Dhe forma e veshjeve dhe e përpjesëtimeve të tyre, të cilat ndryshojnë gjatë gjithë periudhave të jetëve të tyre, janë gjithësecila jolëndore, të drejtpeshuara dhe të matura, ato janë të përbëra nga rrethanat e caktuara të jetëve të tyre, përsëri në një mënyrë të përshtatshme me urtësinë dhe dobitë.

Kjo tregon në mënyrë të qartë se ato krijesa të panumërta, format dhe përpjesëtimet e të cilave janë planifikuar në sferën e Kaderit të një të Gjithëfuqishmi të Vetëm të lavdisë, Një të Gjithurti të Vetëm të plotësimit, të cilave u janë dhënë format e modeluara në punishten e fuqisë Hyjnore, tregojnë Atë ekzistencë të domosdoshme të Qënies së

Tij, dëshmojnë Unitetin e Tij dhe fuqinë e Tij absolute me gjuhë të pafundme.

Shiko, o njeri, se çfarë përmban trupi, dhe gjymtyrët e tij dhe vendet e tij të ndërlikuara dhe komplekse! Studioji frutat e shërbimeve dhe dobive të tyre dhe shiko plotësimin e fuqisë brenda plotësimit të urtësisë.

* * *

DRITARJA E TREMBËDHJETË

Sipas misterit të: وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ *"Dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë lartësinë e Tij"*[638], çdo gjë e thërret dhe e përmend Krijuesin e saj, e lavdëron dhe e shenjtëron Atë nëpërmjet gjuhës së saj të veçantë. Po, në të vërtetë, lavdërimet të cilat të gjitha qëniet i shfaqin, qoftë nëpërmjet gjuhëve të gjendjeve të tyre të natyrshme, qoftë përmes fjalëve, dëshmojnë ekzistencën e një Esence të Shenjtë të Një të Vetmi.

Po, dëshmia e gjendjes së natyrshme nuk mund të refuzohet, ajo është e vërtetë. Në mënyrë të veçantë, në qoftë se dëshmia që ajo paraqet ka shumë aspekte, ajo nuk mund të shkaktojë dyshim. Shiko! Secila nga format e mirërregulluara të këtyre qënieve, të cilat përfshijnë dëshmi të pafundme nëpërmjet mënyrës së krijimit të tyre, japin dëshmi në mënyra të shumta nëpërmjet gjuhës së gjendjes dhe shikojnë tek një qendër e vetme si rrathë të përqëndruar, secili prej tyre është një gjuhë e vërtetë. Dhe grumbullimet e harmonizuara mirë dhe të drejtpeshuara janë secila gjuhë dëshmuese.

Jetët e tyre të përkryera janë gjuhë lavdëruese. Atëherë, ashtu siç është provuar në Fjalën e Njëzet e Katërt, lavdërimet e tyre, bekimet dhe të dëshmuarit për një Esencë të Vetme të Shenjtë, nëpërmjet të gjitha këtyre gjuhëve, demonstrojnë Ekzistuesin e Vetëm të Domosdoshëm ashtu siç tregon drita diellin dhe tregojnë plotësimin e Hyjnisë së Tij.

* * *

[638] Kur'an, 17: 44

DRITARJA E KATËRMBËDHJETË

قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ ۞
مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلاَّ هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا ۞ اِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ ۞

"Thuaju: 'Në dorë të kujt është mbisundimi i gjithçkaje?"[639]

"Dhe s'ka asgjë që Ne të mos i kemi për të thesaret e pashtershëm."[640] *"Nuk ka asnjë krijesë të gjallë që Ai të mos e ketë mbërthyer pas balukeve të ballit (ta ketë nën sundimin e Tij të plotë)."*[641] *"Vërtetë që Zoti im është përmbi gjithçka Gjithëruajtës."*[642]

Sipas mistereve të këtyre vërseteve, të gjitha gjërat janë në nevojë të Një Krijuesi të Vetëm të Gjithëlavdishëm në çdo çështje e rrethanë. Po, në të vërtetë, ne vështrojmë tek qëniet në univers dhe ne shohim se ndodhet manifestimi i një force absolute brenda një dobësie absolute. Dhe gjurmët e një fuqie absolute janë të dukshme brenda një pafuqie absolute, ashtu si, për shembull, gjendjet e çuditshme e të mrekullueshme dhe fazat që shfaqin bimët kur forca jetike zgjohet në farërat dhe në rrënjët e tyre...

Dhe ndodhet manifestimi i një pasurie absolute brenda një varfërie absolute dhe një thatësire absolute. Ashtu si varfëria e pemëve dhe e dheut në dimër, pasuria e tyre e shndritshme dhe mbushullia në pranverë dhe spërkatjet e një jete absolute të dukshme brenda një pagjallërie absolute, ashtu si transformimi i elementeve si dheu dhe uji në lëndë të gjalla, në krijesa të gjalla...

Gjithashtu, ndodhet manifestimi i një vetëdijeje gjithëpërfshirëse me një injorancë absolute. Ashtu si gjithçka, duke filluar nga grimcat e vockëla për tek yjet, duke vepruar me vetëdije dhe në harmoni me

---

[639] Kur'an, 23: 88
[640] Kur'an, 15: 21
[641] Kur'an, 11: 56
[642] Kur'an, 11: 57

rregullin e universit, me kërkesat e urtësisë dhe gjërave që i sjellin dobi jetës.

Kështu, kjo fuqi brenda pafuqisë, kjo forcë brenda dobësisë, kjo pasuri e mbushulli brenda varfërisë, vetëdija brenda pagjallërisë dhe injorancës, në mënyrë të domosdoshme dhe të vetëkuptueshme hapin një dritare secila nga ana e saj për Ekzistencën e domosdoshme dhe Unitetin e një të Gjithëfuqishmi Absolut, të Forti Absolut, të Pasuri Absolut, të Gjithëdituri Absolut, të Gjalli të përhershëm dhe për të Vetëmjaftueshmin e përjetshëm.

Në tërësinë e tyre ato tregojnë një rrugë të ndritshme në një shkallë të gjërë. Dhe kështu, o i pavëmendshëm që ke rënë në moçalin e Natyrës! Në qoftë se ti nuk heq dorë nga Natyra dhe nuk pranon Fuqinë Hyjnore, atëherë ti do të të duhej të pranoje se në çdo gjë, madje në çdo grimcë të vogël, të qëndronte një forcë dhe një fuqi e pafundme, një urtësi e pakufishme, mjeshtëria dhe aftësia për të shikuar, për të njohur dhe për të administruar shumicën e qënieve të tjera.

* * *

DRITARJA E PESËMBËDHJETË

Sipas misterit të vërsetit: اَلَّذِی اَحْسَنَ کُلَّ شَیْءٍ خَلَقَهُ

"Ai i Cili e ka krijuar çdo gjë në mënyrën më të mirë."[643]

Çdo gjë është prerë në përputhje me aftësitë e saja të natyrshme, të bashkëlindura, me masë të përkryer e me rregull, bashkohet e montohet me artin më të përsosur, në mënyrën më të shkurtër, në formën më të bukur, në mënyrën më të lehtë dhe në trajtën më praktike. Shikoji veshjet e zogjve, për shembull, veshjet e të cilëve janë puplat e buta dhe mënyrën e lehtë se si puplohen ato, si mbushen me pupla, dhe si i përdorin ato të gjithë kohën.

Gjithashtu, gjërat u jepen trupave në forma në një mënyrë të urtë pa tepricë, pa çuarje dëm, dhe asgjë më kot; secila prej tyre në ekzistencë

[643] Kur'an, 32: 7

është një gjuhë folëse, që dëshmon aq sa numri i tyre, ekzistencën e domosdoshme të një Autori të Gjithurtë dhe tregojnë të Gjithë-fuqishmin e Gjithëditur me fuqi e njohje absolute.

* * *

DRITARJA E GJASHTËMBËDHJETË

Rregulli dhe sistemimi në krijimin dhe në vendosjen e krijesave, të cilat përtërihen stinë pas stine në tokë, tregojnë qartë një urtësi të përgjithshme. Meqenëse Atributi nuk mund të jetë pa atë që cilësohet me atë atribut, atëherë kjo urtësi e përgjithshme tregon medoemos një të Gjithurtë.

Dhe stolia e mrekullueshme brenda perdes së urtësisë, në mënyrë të vetëkuptueshme, tregon një mirëbërësi të përkryer. Dhe ajo mirëbërësi e përkryer në mënyrë të domosdoshme tregon një Krijues Gjithëbujar. Dhe llojet e mirëbërësisë dhe dhuratat mirëbërëse brenda perdes së mirëbërësisë tregojnë në mënyrë të vetëkuptueshme një mëshirë të gjërë, dhe kjo mëshirë e gjërë tregon medoemos të Gjithëmëshirshmin e Vetëm Mëshirëplotë.

Dhe llojet e rizkut, të ushqimit dhe të mjeteve të jetesës së të gjitha krijesave të gjalla mbi perden e mëshirës, të gjitha plotësisht të përshtatshme për nevojat e tyre tregojnë qartë një furnizueshmëri mbështetëse dhe një Hyjni dhembshurie e mëshirëgjërësie. Dhe kjo mbështetje dhe ky administrim tregon një Furnizues Gjithëbujar. Po, secila nga krijesat në faqen e tokës, të cilat u ngritën kështu me urtësi të plotë, u zbukuruan me mirëbërësi të plotë, iu dhuruan mëshirë e plotë, dhe u ushqyen me dhembshuri të plotë, dëshmon për ekzistencën e domosdoshme të Një Krijuesi të Gjithurtë, Gjithëbujar, Mëshirëplotë dhe Furnizues dhe tregon Unitetin e Tij.

Gjithashtu shikoje dhe shqyrtoje të gjithë urtësinë e përgjithshme e cila është e dukshme në faqen e tokës, si një e tërë, dhe duhet të shihet në tërësinë e saj, ajo tregon qartë qëllimin dhe dëshirën; mirëbërësia e plotë duke përqafuar gjithë krijimin, përfshin urtësinë; dhe mëshira gjithëpërfshirëse përmban mirëbërësinë dhe i përfshin të gjitha qëniet e

tokës, mbështetja më me bujari dhe të ushqyerit, përfshijnë mëshirën, urtësinë dhe mirëbërësinë që përqafojnë të gjitha krijesat e gjalla!

Ashtu si shtatë ngjyrat që formojnë dritën dhe drita e cila ndriçon faqen e tokës që padyshim tregojnë diellin, po ashtu, ajo mirëbërësi brenda urtësisë, ajo mëshirë brenda mirëbërësisë dhe ajo mbështetje dhe mirërritje brenda mëshirës tregojnë në mënyrë të shkëlqyer në një shkallë të gjërë dhe tek një nivel i lartë unitetin dhe Hyjninë e plotë të një të Gjithurti të plotë, Gjithëbujari, Mëshirëploti, Furnizuesi dhe Ekzistuesin e Vetëm të Domosdoshëm.

Dhe kështu, o mohues i trullosur dhe i pavëmendshëm! Me çfarë mund ta shpjegosh ti këtë urtësi, dorëgjërësi, mëshirëgjërësi, mbështetje me furnizim, këtë gjendje të çuditshme, të mahnitshme e të mrekullueshme të çështjeve, e cila është para syve të tu? A me rastësinë tënde të trullosur? A me forcën, e cila është e verbër si zemra jote? A me natyrën, e cila është e shurdhët si koka jote? A me shkaqet, të cilat janë të pafuqishme, të pajeta dhe injorante? Apo dëshiron t'ia japësh Emrin e **'Natyrës'**, e cila është krejtësisht e pafuqishme, injorante, e shurdhët, e verbër, e mundshme dhe e mjerë, të Gjithëlavdishmit të Vetëm, i Cili është krejtësisht i shenjtë, i pastër, i lartësuar, pa asnjë mangësi, i Gjithëfuqishëm absolut, i Gjithëditur, Gjithëdëgjues dhe Gjithëshikues dhe kështu po kryen një gabim të pafundmë? Atëherë me çfarë force mund ta shuash ti këtë të vërtetë të ndritshme si dielli? Nën cilën perde pakujdesie mund ta fshehësh ti atë?..

* * *

DRITARJA E SHTATËMBËDHJETË

إِنَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ

"Vërtet që në qiejt dhe në tokë ka tregues për besimtarët."[644]

Në qoftë se e vëzhgojmë faqen e tokës në verë, shohim një bujari absolute dhe një dorëgjërësi të tillë; dhe ndërsa një bujari e tillë bën të

[644] Kur'an, 45: 3

domosdoshme që gjërat të jenë në rrëmujë e në çrregullim, kur ç'të shohësh! Ato janë brenda një harmonie të plotë dhe rregulli. Shikoji të gjitha bimët të cilat stolisin faqen e tokës?

Shpejtësia absolute në krijimin e gjërave, e cila bën të domosdoshme çekuilibrin dhe çrregullimin, është e dukshme brenda një ekuilibri të plotë. Shikoji të gjitha frutat të cilat zbukurojnë faqen e tokës!

Një shumësi absolute, e cila bën të domosdoshme parëndësinë dhe madje shëmtinë, është e dukshme brenda një bukurie të plotë arti. Shikoji të gjitha lulet të cilat zbukurojnë faqen e tokës!

Lehtësia absolute në krijimin e gjërave, e cila bën të domosdoshme mungesën e artit dhe thjeshtësinë, shihet brenda një arti të plotë, një mjeshtërie dhe një kujdesi. Shikoji me vëmendje të gjitha farërat, të cilat janë si kutia të vockëla dhe programe për anëtarët e bimëve dhe të pemëve dhe si sënduqe të holla që përmbajnë biografitë e jetës së tyre!

Distancat e mëdha, të cilat bëjnë të domosdoshme dallimin dhe ndryshimin, shfaqen brenda një bashkëpërgjigjjeje dhe harmonie. Shikoji të gjitha llojet e kokrrave të mbjella në çdo pjesë të tokës, dhe përzierjen absolute, e cila bën të domosdoshme ngatërresën dhe çrregullimin; ato shihen brenda një dallimi të plotë dhe ndarjeje.

Merr në konsideratë dallimin e plotë të farërave kur mbijnë e mugullojnë, pavarësisht qënieve të tyre të hedhura nën tokë të gjitha të përziera bashkë dhe të gjitha duke i ngjasuar njëra-tjetrës për sa i përket substancës së tyre, dhe shiko tek substancat e ndryshme të cilat futen në pemët dhe transformimin e tyre në fomra të ndryshme në gjethe, lule dhe fruta.

Shikoji llojet e ndryshme të ushqimeve që futen në stomak, ndonëse të përziera së bashku, dallohen e veçohen nga njëra-tjetra, dhe hyrjen e secilës prej tyre në gjymtyrën që i përshtatet asaj, madje tek qelizat që i përshtaten me një dallim të qartë. Shikoje fuqinë e plotë brenda urtësisë së plotë!

Shikoje bollëkun e madh dhe shumicën e pafundme, të cilat bëjnë të domosdoshme parëndësinë dhe pavlefshmërinë, shihen si më të vlefshmet dhe më të shtrenjtat për sa ka të bëjë me krijesat dhe artin në

faqen e tokës. Brenda këtyre çudirave të panumërta të artit, merr në konsideratë vetëm shumëllojshmëritë e manave, e atyre ëmbëlsirave të Fuqisë Hyjnore, në tryezën e të Gjithëmëshirshmit në faqen e tokës! Shikoje plotësimin e mëshirës brenda plotësimit të artit!

Dhe kështu, ashtu si dita që tregon dritën dhe drita diellin, vlera e madhe së bashku me shumicën e plotë, përzierja e pakufishme dhe ngatërresa së bashku me dallimin më të skajshëm dhe me ndarjen brenda bollëkut të plotë, distanca e madhe, largësia e madhe së bashku me harmoninë e skajshme dhe ngjashmëria brenda dallimit të pakufishëm dhe ndarjes, lehtësia e pafundme dhe kollajllëku së bashku me kujdesin e pafundmë në bërjen brenda ngjasimit më të skajshëm, shpejtësia absolute dhe nxitimi së bashku me ekuilibrin e plotë dhe drejtpeshimin, mungesa e teprisë, e çuarjes dëm, brenda bërjes të bukur, shumica e pafundme dhe shumësia së bashku me shkallën më të lartë të bukurisë së artit brenda mungesës së plotë të çuarjes dëm, dhe bujaria më e skajshme së bashku me rregulla absolute brenda shkallës më të lartë të bukurisë së artit, që të gjitha dëshmojnë ekzistencën e domosdoshme, fuqinë e plotë, Hyjninë e bukur dhe Unitetin dhe Njësinë e të Gjithëfuqishmit të Lavdisë, të Gjithurtit të plotësimit dhe të Mëshirëplotit Hirplot. Ato demonstrojnë misterin e vërsetit:

لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى

"Atij i takojnë Emrat më të bukur."[645]

Tani, o i mjerë, injorant, i pavëmendshëm, kokëfortë dhe i kotë! Me çfarë mund ta interpretosh ti këtë të vërtetë të fuqishme? Me çfarë mund ta shpjegosh këtë gjendje pafundësisht të mrekullueshme dhe të çuditshme të punëve? Kujt mund t'ia atribuosh ti këto arte vërtetë të jashtëzakonshme? Me çfarë perde pakujdesie mund ta mbulosh ti këtë dritare aq të gjërë sa toka dhe ta mbyllësh atë? Ku është rastësia jote dhe shoku yt i pavetëdijshëm mbi të cilin ti mbështetesh dhe e quan 'Natyrë', miku yt dhe mbështetja në çudhëzim? Është krejtësisht e pamundur njëqind shkallë për rastësinë të ndërhyjë në këto çështje, apo jo? Dhe a nuk është pamundësi në një mijë herë që t'i atribuohej Natyrës një e mijta e këtyre çështjeve, apo jo?

---

[645] Kur'an, 20: 8

Ose, a ka Natyra jote e pajetë dhe e pafuqishme makineri jolëndore dhe shtypshkronja brenda çdo gjëje të vetme, t'i bënte prej secilës dhe sa numri i secilës? O çfarë çudhëzimi!

* * *

DRITARJA E TETËMBËDHJETË

اَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِى مَلَكُوتِ السَّموَاتِ وَ الْاَرْضِ

"A nuk shohin ata në sundimin e qiejve e të tokës?"[646]

Shqyrtoje këtë shembëllim, i cili është shpjeguar në Fjalën e Njëzet e Dytë; një vepër e bukur, e mirëvendosur dhe e punuar me mjeshtërì të madhe si një pallat, në mënyrë të vetëkuptueshme, tregon një akt të përkryer. Domethënë, ndërtesa tregon aktin e ndërtimit. Dhe një akt i plotë i përkryer, domosdoshmërisht tregon një veprues të aftë, një mjeshtër të aftë, një ndërtues. Titujt e një mjeshtri të aftë dhe të ndërtuesit tregojnë, në mënyrë të vetëkuptueshme, një atribut të plotë, domethënë, tregojnë aftësinë e artet tek ai. Aftësia e plotë për mjeshtërin, dhe atributi i plotë, në mënyrë të vetëkuptueshme, tregojnë ekzistencën e një aftësie të plotë të bashkëlindur. Një aftësi e plotë e bashkëlindur tregon ekzistencën e një shpirti të lartësuar dhe të një esence të lartësuar.

Në të njëjtën mënyrë, veprat gjithmonë të përtërira të cilat mbushin faqen e tokës dhe në të vërtetë universin, tregojnë në mënyrë të qartë aktet e plotësimit më të skajshëm. Këto akte, të cilat janë në sferën e një rregulli të plotë dhe të urtësisë, tregojnë qartë një veprues, titujt dhe Emrat e të Cilit janë të plotë.

Sepse dihet me siguri se aktet e vendosura në rregull dhe me urtësi nuk mund të jenë pa dikë që t'i kryejë ato... Titujt e plotësimit më të skajshëm tregojnë Atributet krejtësisht të plota të Atij vepruesi, sepse ashtu si në përputhje me rregullat e gramatikës, emri i vepruesit formohet nga 'masdari' (rrënja, emri prejfoljor), dhe gjithashtu, burimi dhe rrënjët e emrave dhe të titujve janë Atributet. Atributet në shkallën më

[646] Kur'an, 7: 185

të skajshme të plotësimit, padyshim tregojnë cilësitë esenciale krejtësisht të plota. Ajo aftësi esenciale ose ato cilësi të plota esenciale –të cilat ne jemi të paaftë që t'i përshkruajmë– tregojnë me sigurinë më të madhe një Esencë e cila është në shkallën më të lartë të plotësimit.

Kështu, meqenëse në çdo pjesë të botës të gjitha veprat e artit dhe të gjitha krijesat janë secila një vepër e plotë, secila dëshmon një akt, akti dëshmon një emër, ai emër një atribut, ai atribut një cilësi dhe cilësia esencën. Kështu, ashtu si secila nga ato që dëshmon sa numri i krijesave, ekzistencën e domosdoshme të Krijuesit të Gjithëlavdishëm dhe tregon Njësinë e Tij, po ashtu ato të gjitha së bashku formojnë një ngjitje të madhe për njohjen e Zotit xh.sh. aq të fuqishme sa zinxhirët e qënieve. Ato formojnë një provë realiteti në një vijimësi të pandërprerë tek e cila në asnjë mënyrë nuk mund të hyjë dyshimi.

Tani, o mohues i mjerë e i pavëmendshëm! Me çfarë mund ta thyesh ti këtë provë e cila është aq e fortë sa zinxhiri i universit? Me çfarë mund ta mbulosh ti këtë dritare të gjërë e cila shfaq rrezet e të vërtetës prej vrimave të shumta të rrjetës së saj, madje aq të shumta sa numri i krijesave? Dhe me çfarë perde pakujdesie mund ta mbulosh atë?

* * *

DRITARJA E NËNTËMBËDHJETË

تُسَبِّحُ لَهُ السَّموَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

"E lavdërojnë dhe e ngrenë në lavdi e madhështi Atë shtatë qiejt dhe toka dhe gjithë ç'është në to dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë lartësinë e Tij."[647]

Krijuesi i Gjithëlavdishëm u ka bashkangjitur shumë kuptime e shembuj urtësie trupave qiellorë, dhe është sikur me qëllim që të shprehë lavdinë dhe bukurinë e Tij, Ai i ka stolisur qiejt me fjalët e diejve, me hënat dhe yjet. Dhe qënieve në atmosferë Ai gjithashtu u ka bashkangjitur shembuj urtësie, kuptime dhe qëllime, sikur t'i bënte ato të flasin nëpërmjet rrufesë, vetëtimës dhe pikave të shiut. Nëpërmjet tyre Ai njofton plotësimin e urtësisë së Tij dhe bukurinë e mëshirës së Tij.

[647] Kur'an, 17: 44

Ashtu siç e bën Ai globin tokësor -që i ngjason një koke- të flasë me fjalët e tij kuptimplote të njohura si kafshët dhe bimët dhe shfaq plotësimet e artit të Tij në univers, po ashtu Ai i bën të flasin bimët dhe pemët, -që janë secila si një fjalë e asaj koke- nëpërmjet gjuhëve të gjetheve të tyre, të luleve dhe të frutave dhe përsëri shpall plotësimin e artit të Tij dhe bukurinë e Mëshirës së Tij. Lulet e tyre dhe frutat gjithashtu të cilat janë secila si një fjalë, Ai i bën të flasin nëpërmjet fjalëve të farërave të tyre dhe u jep mësim atyre që janë të vetëdijshëm për hollësitë e artit të Tij dhe për plotësimet e Hyjnisë së Tij. Kështu, prej këtyre fjalëve të panumërta të lavdërimit ne do t'ia vëmë veshin e të dëgjojmë mënyrën e shprehjes së vetëm të një filizi të vetëm dhe një luleje të vetme dhe të mësojmë se në çfarë mënyre ato dëshmojnë.

Po, në të vërtetë, të gjitha bimët dhe të gjitha pemët e përshkruajnë Krijuesin e tyre me gjuhë të shumta në një mënyrë të tillë sa që i lënë të habitur ata që i studiojnë, duke i bërë të thonë me habi: **"Subhanall-llah! Sa mrekullueshëm dëshmojnë për Atë! "**

Po, lavdërimi i të gjitha bimëve në kohën kur hapen -çelin- lulet e tyre, në momentin kur ato prodhojnë filiza të reja, kur ato shprehin fjalët e tyre jolëndore buzëqeshëse, është aq i bukur dhe i qartë sa vetë ato, sepse rregulli duke demonstruar urtësi nëpërmjet gojës së bukur të çdo luleje, gjuha e filizave të saj dhe fjalët e farërave të saj të peshuara mirë janë, siç vëzhgohet, brenda një drejtpeshimi i cili demonstron njohje. Drejtpeshimi është brenda një qëndisjeje arti i cili demonstron mjeshtërì dhe artizanat. Qëndisja e artit është brenda një zbukurimi i cili demonstron mëshirë dhe mirëbërësi të cilat janë në brendinë e erërave të këndshme. Këto cilësi kuptimplote njëra brenda tjetrës formojnë një gjuhë të tillë dëshmie, saqë ajo edhe përshkruan Krijuesin Hirplot nëpërmjet Emrave të Tij, e përshkruan Atë nëpërmjet Atributeve të Tij, shpjegon manifestimin e Emrave të Tij dhe shpreh aftësinë për ta bërë veten të dashur e të njohur.

Kështu, në qoftë se ti dëgjon një dëshmi të tillë nga një lule e vetme, po kur ti i dëgjon të gjitha lulet në faqen e tokës, e cila është lulnaja Hyjnore, dhe dëgjon se me çfarë fuqie të lartë e shpallin ato ekzistencën e domosdoshme dhe unitetin e Krijuesit të Gjithë-lavdishëm, a mbetet më tek ti ndonjë dyshim, mosbesim apo pakujdesi? Në qoftë se ato mbeten akoma tek ti, a mund të thuhet që ti je një qënie humane e vetëdijshme?..

Tani, eja dhe shiko me vëmendje një pemë! Shikoje gojën e saj të hollë, delikate, brenda shfaqjes me rregull të gjetheve në pranverë, lulet duke u çelur në një mënyrë të drejtpeshuar, frutat duke u rritur me urtësi e mëshirë duke vallëzuar me fryrjen e erës në duart e degëve si fëmijët e pafajshëm. Shikoje peshimin e drejtë brenda rregullit të urtë të shprehur nëpërmjet gjuhës së gjetheve duke u bërë jeshile, nëpërmjet gjuhës së luleve duke buzëqeshur me gëzim për një mirësi që e morën, nëpërmjet fjalëve të frutave duke qeshur nëpërmjet manifestimit të mëshirës. Shikoji artet e kujdesshme dhe qëndisjet brenda balancës duke demonstruar drejtësi, mëshirën brenda qëndisjeve me mjeshtëri e stoli, shijet e ëmbëla të ndryshme dhe erërat e këndshme, të cilat tregojnë mëshirë dhe mirëbërësi, farërat dhe bërthamat që secila prej tyre është një mrekulli e fuqisë brenda shijeve; këto tregojnë në mënyrën më të qartë ekzistencën e domosdoshme dhe Unitetin e Krijuesit të Gjithurtë, Gjithëbujar, Mëshirëplotë, Mirëbërës, Dhurues mirësish, Zbukurues, Favorizues, bukurinë e mëshirës së Tij dhe plotësimin e Hyjnisë së Tij.

Kështu, në qoftë se ti mund t'i dëgjosh në të njëjtën kohë gjuhët e gjendjes së të gjitha pemëve në tokë, ti do të shikoje e kuptoje se çfarë xhevahiresh të përsosur gjenden në thesarin e vërsetit:

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّموَاتِ وَمَا فِى ٱلْاَرْضِ

"Gjithë ç'është në qiej dhe gjithë ç'është në tokë lavdëron All-llahun."[648]

Dhe kështu, o ti i pavëmendshëm fatkeq që e pandeh veten të lirë pa llogari, dhe, o ti që je mbytur në mosmirënjohje e mohim! Në qoftë se Gjithëbujari i bukurisë i Cili e bën Vetveten e Tij të njohur për ty dhe të dashur nëpërmjet këtyre gjuhëve të panumërta, nëse nuk doni ta njihni Atë, atëherë ju duhet t'i heshtni ato gjuhë. Meqenëse ato nuk mund të heshtin kurrë, atyre duhet t'u kushtohet vëmendje. Ti nuk mund të shpëtosh nga mbyllja e veshëve të tu nga pakujdesia, sepse nëse ti e mbyll veshin, gjithësia nuk hesht. qëniet brenda saj nuk do të jenë të heshtura, dëshmitarët e unitetit Hyjnor nuk do t'i ndalin zërat e tyre. Dhe sigurisht ato do të të dënojnë ty...

* * *

[648] Kur'an, 62:1; 64: 1

DRITARJA E NJËZET[649]

فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ
وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ۞ وَ اَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ فَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَاَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَ مَا اَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ

"Kështu pra, i lavdëruar është Ai dhe i lartësuar mbi gjithçka që ata ia bashkojnë Atij në Duart e të Cilit është mbizotërimi i çdo gjëje."[650] *"Dhe s'ka*

---

[649] Kuptimi i vërtetë i kësaj Dritares së Njëzet më erdhi në zemrën time në një kohë në arabisht në këtë mënyrë:

تَلَئْلُؤُ الضِّيَاءِ مِنْ تَنْوِيرِكَ تَشْهِيرِكَ ۞ تَمَوُّجُ الْاِعْصَارِ مِنْ تَصْرِيفِكَ تَوْظِيفِكَ
سُبْحَانَكَ مَا اَعْظَمَ سُلْطَانَكَ ۞ تَفَجُّرُ الْاَنْهَارِ مِنْ تَدْخِيرِكَ تَسْخِيرِكَ
تَزَيُّنُ الْاَحْجَارِ مِنْ تَدْبِيرِكَ تَصْوِيرِكَ ۞ سُبْحَانَكَ مَا اَبْدَعَ حِكْمَتَكَ
تَبَسُّمُ الْاَزْهَارِ مِنْ تَزْيِينِكَ تَحْسِينِكَ ۞ تَبَرُّجُ الْاَثْمَارِ مِنْ اِنْعَامِكَ اِكْرَامِكَ
سُبْحَانَكَ مَا اَحْسَنَ صَنْعَتَكَ ۞ تَسَجُّعُ الْاَطْيَارِ مِنْ اِنْطَاقِكَ اِرْفَاقِكَ
تَـــهَزُّجُ الْاَمْطَارِ مِنْ اِنْزَالِكَ اِفْضَالِكَ ۞ سُبْحَانَكَ مَا اَوْسَعَ رَحْمَتَكَ
تَحَرُّكُ الْاَقْمَارِ مِنْ تَقْدِيرِكَ تَدْبِيرِكَ تَدْوِيرِكَ تَنْوِيرِكَ
سُبْحَانَكَ مَا اَنْوَرَ بُرْهَانَكَ مَا اَبْهَرَ سُلْطَانَكَ

Shkreptima e Dritës është nëpërmjet ndriçimit Tënd dhe duke e bërë atë të njohur; rrokullisja e shekujve është nëpërmjet drejtimit Tënd dhe vënies së tyre në punë. Lavdia të takon Ty! Sa madhështor është sundimi Yt! Vërshimi i lumenjve është nëpërmjet rezervimit dhe nënshtrimit të tyre prej Teje; Zbukurimi i gurëve është nëpërmjet skalitjes Tënde dhe modelimit Tënd. Lavdia të takon Ty! Sa sublime është urtësia Jote! Buzëqeshja e luleve është nëpërmjet Stolisjes dhe zbukurimit Tënd; Bukuria e frutave është nëpërmjet mirëbërësisë dhe bujarisë Tënde; Lavdia të takon Ty! Sa i bukur është arti Yt! cicërima e zogjve duke i bërë ato të flasin, është nëpërmjet mirësisë Tënde. Të kënduarit e shiut duke e bërë atë të bie, është prej mirëbërësisë Tënde. Lavdia të takon Ty! Sa e gjërë është mëshira Jote! Lëvizja e Hënave është nëpërmjet përcaktimit Tënd, planit Tënd, rrotullimit Tënd dhe ndriçimit Tënd të tyre prej Teje: Lavdia të takon Ty! sa të ndritshme janë provat e Tua dhe sa i shkëlqyer është Sovraniteti Yt!

[650] Kur'an, 36: 83

asgjë që Ne të mos i kemi për të thesaret e pashtershëm dhe Ne nuk e dërgojmë atë veçse në masë të drejtë e të ditur. Dhe Ne dërgojmë erërat ngarkuese (që të mbushin retë me ujë), pastaj Ne bëjmë që uji të zbresë nga qielli dukę ua dhënë atë Ne për ta pirë dhe nuk jeni ju pronarët e rojet e depozitave dhe burimeve të tij."[651]

Ashtu si urtësia e plotë dhe bukuria e artit që bëhen të dukshme në të pjesshmet e degëzimet, në rezultatet e përfitimet dhe në hollësirat, po ashtu elementet universalë dhe krijesat e mëdha marrin pozitat e tyre në përputhje me urtësinë dhe artin, pavarësisht qënies së tyre në dukje të përziera së bashku nga rastësia pa rregull; atëherë, ashtu siç tregojnë detyrat e tjera të urta, edhe drita shndërit me qëllim që të shpallë dhe të bëjë të njohur krijesat Hyjnore në faqen e tokës, me lejen e Krijuesit të saj. Kjo do të thotë se drita është vënë në shërbim nga Autori i Gjithurtë. Nëpërmjet saj Ai bën të dukshme veprat e Tij antike të artit në ekspozitën e tregut të kësaj bote.

Tani merr në konsideratë erërat! Në përputhje me dëshminë e përfitimeve dhe detyrave të tjera të urta e bujare, ato shpejtojnë për tek detyra tej mase të shumta dhe të rëndësishme. Kjo do të thotë se valët e erërave vihen në shërbim, drejtohen dhe përdoren nga Krijuesi i Gjithurtë; është një veprim që me shpejtësi e shkathtësi zbaton urdhrin Hyjnor.

Tani merr në konsideratë burimet, rrëketë dhe lumenjtë! Gurgullimi a rrjedhja e tyre nga toka e nga malet nuk është nga rastësia, sepse demonstrohet nga dëshmia e përfitimeve të tyre dhe frutave, nga veprat e Mëshirës Hyjnore dhe nga pohimi i qënies së tyre të depozituara e të rezervuara në male me peshën e urtësisë në përpjesëtim me nevojën se ato u nënshtrohen e depozitohen nga Një Krijues i Gjithurtë dhe se vërshimi i tyre është në përshtatje gjallërisht me urdhërat e Tij.

Tani merr në konsideratë të gjitha shumëllojshmëritë e gurëve, xhevahireve dhe mineraleve në tokë! Zbukurimet dhe veçoritë e dobishme të tyre, përfitimet e urta që lidhen me to dhe qënia e tyre të bëra gati në një mënyrë të përshtatshme për kërkesat dhe domosdoshmëritë jetike të njeriut dhe të kafshëve, të gjitha tregojnë se

[651] Kur'an, 15:21-22

ato janë bërë në atë mënyrë nëpërmjet dekorimit, rregullimit, planifikimit dhe reformimit të Një Krijuesi të Gjithurtë.

Tani, shiko lulet dhe frutat! Buzëqeshjet e tyre, shijet, bukuritë , qëndisjet dhe erërat, secila janë si një ftesë dhe meny -listë gjelle- për tryezën e Krijuesit Gjithëbujar dhe Dhuruesit Mëshirëplotë të mirësive. Ato u jepen si meny të ndryshme dhe si ftesa secilës specieje prej qënieve nëpërmjet ngjyrave, erërave dhe shijeve të tyre të ndryshme.

Tani shiko zogjtë! Cicërima e tyre, ligjërimi e pingërimi i tyre është një argument i sigurtë i bërë nga Krijuesi i Gjithurtë për të folur, është mënyra e habitshme në të cilën ata shprehin ndjenjat për njëri-tjetrin me ato tinguj dhe pohojnë qëllimet e tyre.

Tani shiko retë! Ato janë një argument i sigurt se kërcitja e shiut nuk është një tingull i pakuptim, se krisja e bubullimës dhe e rrufesë nuk është një gjëmim i kotë, pasi ato zëra të çuditshëm janë krijuar për atë hapësirë të madhe. Gjithashtu pikat e shiut si uji i jetës shtrydhen, mjelen nga retë duke u dhënë gji krijesave të gjalla në tokë të cilat janë aq të nevojshme e të mallëngjyera për to. Këto fakte tregojnë se kërcitja dhe krisma janë domethënëse dhe plotë urtësi, sepse me urdhrin e Krijuesit Gjithëbujar, shiu u bën thirrje atyre që mallëngjehen për të duke u thënë: **"Merrni lajme të gëzueshme! Ne jemi duke ardhur! Ato shprehin këtë kuptim!.."**

Tani shiko tek qielli prej të gjithë trupave të panumërt në të, dhe shqyrtoje me kujdes vetëm hënën; lëvizja e saj është me urdhrin e një të Gjithëfuqishmi dhe të Gjithurti që demonstrohet nga shembujt e rëndësi-shëm të urtësisë që lidhen me të dhe me tokën. Meqenëse ne i kemi shpjeguar këto në vende të tjera në Risale-i Nur, po e presim shkurt këtu.

Kështu, elementet unversalë që ne i kemi numëruar nga drita për tek hëna hapin në një shkallë të madhe dritaren më të gjërë. Ato shpallin dhe tregojnë Unitetin e Ekzistuesit të Vetëm të Domosdoshëm, plotësimin e fuqisë së Tij dhe madhështinë e sovranitetit të Tij.

Kështu, o i pavëmendshëm! Në qoftë se je i aftë ta heshtësh këtë zë si krisma e rrufesë dhe ta shuash këtë dritë të ndritshme si dielli, harroje All-llahun! Përndryshe, eja në vete dhe thuaj:

سُبْحَانَ مَنْ تُسَبِّحُ لَهُ السَّموَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ

E gjithë lavdia të takon Ty! Dhe "E lavdërojnë dhe e ngrenë në lavdi e madhështi Atë shtatë qiejt dhe toka dhe gjithë ç'është në të."[652]

* * *

DRITARJA E NJËZET E NJË

وَ الشَّمْسُ تَجْرِى لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

"Edhe dielli rend në rrugën e tij për një kohë (të përcaktuar). Ky është vendimi i përcaktuar i të Gjithëfuqishmit, të Gjithëditurit."[653]

Llamba e universit, dielli, është një dritare për ekzistencën e Unitetit të Krijuesit të Universit; ajo dritare është aq brilante dhe e ndrit-shme si vetë dielli. Po, në të vërtetë, pavarësisht diferencave të tyre të mëdha, lidhur me madhësinë, pozitën dhe shpejtësinë, dymbëdhjetë planetët, duke përfshirë globin tonë tokësor, të njohur si sistemi diellor, janë në lëvizje dhe rrotullohen me rregull të plotë e me urtësi, me ekuilibër të plotë, pa u ngatërruar, madje as edhe një sekond dhe janë lidhur me diellin nëpërmjet një ligji Hyjnor i njohur si 'graviteti', domethënë, ato e ndjekin udhëheqësin e tyre sikur në falje. Kjo demonstron në një shkallë të gjërë madhështinë e Fuqisë Hyjnore dhe Unitetin e Mbështetësit të tyre, sepse, ato trupa të pajetë, ato masa të mëdha dhe të pavetëdijshme, rrotullohen dhe vihen në veprim brenda rregullit më të skajshëm dhe drejtëpeshimit më të urtë, në forma të ndryshme dhe mbi distanca të ndryshme, duke provuar shkallën e fuqisë dhe të urtësisë; në qoftë se mundesh ta vlerësosh madhështinë e kësaj çështje me veten tënde, bëje. Në qoftë se do të ndërhyhej me sasinë më të vogël në këtë çështje të gjërë e komplekse, do të shkaktohej një shpërthim aq i madh saqë do të shpartallonte universin. Në qoftë se do të ndalonte për një minutë lëvizja e ndonjërit prej planeteve, ajo do ta bënte atë të linte orbitën e saj dhe të hapte

[652] Kur'an, 17: 44

[653] Kur'an, 36: 38

mundësinë e përplasjes me një planet tjetër. Ti mund ta krahasosh se sa e frikshme do të ishte përplasja e trupave një mijë herë më të mëdhenj se toka.

Tani, ne do t'ia referojmë njohjes gjithëpërfshirëse të Zotit çudirat e sistemit diellor, domethënë dymbëdhjetë planetët të cilët janë ndjekësit e diellit dhe frutat e tij dhe të marrim në konsideratë vetëm planetin tonë, tokën, e cila është këtu para syve tanë. Ne shohim se planeti ynë është bërë të udhëtojë në një shtegtim të gjatë rreth diellit nëpërmet një urdhri Hyjnor si një detyrë e rëndësishme ashtu siç është përshkruar në Letrën e Parë në një mënyrë që demonstron madhështinë e lartësisë Hyjnore, madhërinë e sovranitetit të Hyjnisë dhe plotësimin e mëshirës dhe të urtësisë së Tij. Atij i është dhënë forma e një anijeje Hyjnore e mbushur me çudirat e artit Hyjnor dhe të një vendbanimi udhëtues si një ekspozitë, për ta shikuar adhuruesit e vetëdijshëm të Zotit xh.sh.. Edhe hëna i është bashkangjitur tokës me një përllogaritje të saktë për shembuj madhështorë urtësie, si të ishte një orë dore për të treguar kohën. Hënës, gjithashtu, i janë përcaktuar vendbanime të ndryshme përmes të cilave të udhëtojë. Kështu, këto aspekte të planetit tonë të bekuar provojnë ekzistencën e domosdoshme dhe Unitetin e të Gjithëfuqishmit Absolut me një dëshmi aq madhështore sa vetë globi tokësor. Ti mund të bësh një analogji nga kjo me pjesën e mbetur të sistemit diellor.

Për më tepër, dielli është bërë të rrotullohet në boshtet e tij si një çikrik i tjerrëses me qëllim që të mbështjellë fijet jolëndore që quhen 'gravitet', dhe t'i lidhë planetët me to dhe t'i vendosë ato në rregull. Po ashtu ai shtyhet së bashku me planetët e tij me një shpejtësi që pret e përshkon distancën e pesë orëve në një sekondë sipas llogaritjes së shkencëtarëve drejt **"Yjësisë së Herkulit"** ose drejt **'Diellit të diejve'.** Kjo sigurisht ndodh nëpërmjet Fuqisë dhe me urdhrin e të Gjithëlavdishmit të vetë Sulltanit të parapërjetësisë dhe të paspërjetësisë. Duket sikur Ai e bën sistemin diellor t'i kryejë këto manovra si një togë e ushtarëve nën urdhëra dhe kështu demonstron madhështinë e Hyjnisë së Tij.

Dhe kështu, o astronom i nderuar! Çfarë rastësie mund të ndërhyjë në këto çështje? Duart e çfarë shkaqeve mund t'i arrijnë ato? Çfarë force mund t'i afrohet kësaj? Eja, thuaj! Një Sulltan i Gjithëlavdishëm

i Tillë si Ky a do të mund të shfaqte pafuqi dhe të lejonte të tjerët të kenë rol në sovranitetin e Tij?

Dhe veçanërisht, a do të ishte e mundur që Krijuesi xh.sh. t'ua dorëzonte çështjet e gjallesave të cilat janë fruti, rezultati, qëllimi dhe esenca e universit, duarve të tjera? A do të lejonte Ai dikë tjetër të ndërhynte në çështjet e Tij plot urtësi? Dhe në mënyrë të veçantë njeriun, a do ta linte Ai atë në tekat e tij, i cili është më gjithëpërfshirësi i atyre frutave, më i përkryeri i rezultateve, Kalifi i Tij në tokë, dhe mysafir i nderuar i Sulltanit? A do t'ua referonte Ai atë Natyrës dhe rastësisë dhe ta zvogëlonte madhështinë e sovranitetit të Tij në asgjë? Dhe të katandiste në hiç gjë urtësinë e Tij të plotë?

* * *

DRITARJA E NJËZET E DYTË

اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَادًا ۞ وَ الْجِبَالَ اَوْتَادًا ۞ وَخَلَقْنَاكُمْ اَزْوَاجًا

فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

A nuk e kemi bërë Ne tokën si shtrojë? Dhe malet si shtylla mbështetëse?"Dhe Ne ju kemi krijuar në palë (çiftë)."[654] *"Shihni pra te pasojat e mëshirës së All-llahut, se si Ai ringjall tokën pas vdekjes së saj. Sigurisht që Ai do t'i ngrejë me siguri të vdekurit dhe Ai është i Gjithëfuqishëm për të bërë çdo gjë."*[655]

Globi tokësor është një kokë me njëqind mijë gojë. Në secilën gojë janë njëqind mijë gjuhë. Në secilën gjuhë janë njëqind mijë prova, secila nga ato dëshmon në mënyra të ndryshme Ekzistuesin e Vetëm të domosdoshëm, Unitetin, të Gjithëfuqishmin mbi gjithçka, të Gjithëditurin për çdo gjë, Atributet e Shenjta dhe Emrat më të bukur të Një të Gjithëlavdishmi.

Po, në të vërtetë, ne e shqyrtojmë krijimin e parë të tokës dhe shohim se shkëmbi u krijua nga lënda në një gjendje të lëngët, dhe se

[654] Kur'an, 78: 6-8

[655] Kur'an, 30: 50

dheu u krijua nga shkëmbi. Në qoftë se toka, ajo lëndë, do të kishte mbetur lëng, ajo nuk do të ishte e banueshme dhe në qoftë se ai lëng pasi u bë shkëmb i fortë do të ishte bërë i fortë, si hekuri, ai nuk do të ishte i përshtatshëm për përdorim. Kështu, ajo që i dha tokës gjendjen e saj ishte, sigurisht, urtësia e Një Krijuesi të Gjithurtë, i Cili i shikoi nevojat e banorëve të tokës.

Pastaj shtresa e dheut u lëshua, u hodh sipër shtyllave të maleve me qëllim që tërmetet që shkaktohen nga ngritja e zhvendosja e shtresave të brendshme të pushojnë, të marrin frymë, nëpërmjet maleve dhe të mos e lejojnë tokën që të tronditet nga lëvizja e saj dhe të mos shmanget nga detyrat, me qëllim që malet ta ruajnë tokën nga shkelja e detit, që secili të ishte një depo për domosdoshmëritë jetike që ta krehte e pastronte ajrin nga gazrat e dëmshëm duke i lejuar kështu gjallesat të marrin frymë lirisht, me qëllim që ato të grumbullojnë e të mbajnë rezervat e ujit dhe të jenë një burim dhe minierë për mineralet e domosdoshme për krijesat e gjalla.

Kështu, kjo situatë dëshmon në mënyrën më të qartë dhe më të fuqishme për ekzistencën e domosdoshme dhe Unitetin e Një të Gjithëfuqishmi Absolut dhe Një të Gjithurti Mëshirëplotë.

O gjeograf i nderuar! Me çfarë mund ta shpjegoni këtë? Çfarë rastësie mund ta bëjë këtë anije Hyjnore të mbushur plot me krijesa të mahnitshme një ekspozitë mrekullish, dhe ta bënte atë të rrotullohej me shpejtësinë që mbulon distancën e njëzet e katër mijë viteve në një vit duke mos lejuar as edhe një nga objektet e vetme të renditura sipër faqes së saj që të bie? Shiko gjithashtu artet e çuditshme në faqen e tokës. Sa me urtësi janë vënë në punë elementet në funksionet e tyre! Sa mirë u shërbejnë ato mysafirëve të të Gjithëmëshirshmit në tokë nëpërmjet urdhërit të Një të Gjithëfuqishmi të Gjithurtë dhe shpejtojnë për t'u shërbyer atyre!

Gjithashtu, shiko brenda arteve të çuditshme e të mahnitshme në faqen e tokës shumëngjyrëshe dhe plotë urtësi të çuditshme! Shiko se si përrenjtë dhe rrëketë, detet e lumenjt, malet dhe kodrat, secili janë bërë si vendbanime dhe mjete transporti të përshtatshëm për krijesat e Tij të ndryshme dhe për shërbëtorët. Pastaj shiko se me sa urtësi të përkryer dhe me rregull Ai i ka mbushur ato me qindra e mijëra shumëllojshmëri bimësh dhe kafshësh, u ka dhënë jetë dhe i ka bërë të

gëzohen, me sa rregull, minutë pas minuti, Ai i shkarkon nga detyra krijesat dhe i boshatis ato vendbanime me vdekjen dhe përsëri në mënyrë të rregullt i rimbush ato në formën e **'Ringjalljes pas vdekjes'.** Kjo dëshmon me qindra e mijëra gjuhë ekzistencën e domosdoshme dhe Unitetin e Një të Gjithëfuqishmi të Lavdisë, Një të Gjithurti të plotësimit.

Shkurtazi: Toka, faqja e së cilës është një ekspozitë e mrekullive të artit, një shfaqje e çudirave të krijimit, një vendkalim për karvanët e qënieve dhe një xhami dhe vendbanim për rangjet e adhuruesve, është si zemra e të gjithë universit; kështu ajo shfaq dritën e Unitetit Hyjnor në të njëjtën shkallë si universi.

Kështu, o gjeograf i nderuar! Në qoftë se koka e tokës ka njëqind mijë gojë, me njëqind mijë gjuhë në secilën, duke bërë të njohur Allahun xh.sh., ndërsa ti akoma nuk e njeh Atë dhe zhyt kokën tënde në moçalin e Natyrës, atëherë mendoje madhësinë e krimit tënd! Mësoje se çfarë ndëshkimi të rreptë të bën ajo ty të meritosh! Eja në vete dhe nxirre kokën nga moçali! Thuaj

آمَنْتُ بِاللّٰهِ الَّذِی بِیَدِهِ مَلَکُوتُ کُلِّ شَیْءٍ

"Unë besoj në Zotin në Dorën e të Cilit është sundimi i të gjitha gjërave.

* * *

DRITARJA E NJËZET E TRETË

اَلَّذِی خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَیَوةَ

"Ai i Cili krijoi vdekjen dhe jetën."[656]

Jeta është më e ndritshmja dhe më e bukura e mrekullive të Fuqisë Hyjnore. Ajo është më e fuqishmja dhe më brilantja e provave të Unitetit Hyjnor. Ajo është më gjithëpërfshirësja dhe më e ndritshmja e pasqyrave që shfaq manifestimet e të Adhuruarit të Përjetshëm. Po, më

[656] Kur'an, 67: 2

vete, jeta bën të njohur të Gjallin e Përjetshëm dhe Vetekzistuesin e Vetëm së bashku me të gjithë Emrat dhe aktet e Tij, sepse jeta është një dritë, një ilaç, si një bar i përzier prej atributeve të shumta. Ashtu si shtatë ngjyrat që janë kombinuar në dritë dhe barna të ndryshëm janë përzier së bashku në një ilaç, po ashtu jeta është një realitet i bërë nga atribute të shumta. Disa nga atributet në realitetin e saj zgjerohen nëpërmjet shqisave; ato zhvillohen dhe janë të dallueshme. Megjithatë, pjesa më e madhe e bëjnë vetveten të kapshme e të perceptueshme në formën e ndjenjave; ato e bëjnë vetveten të njohur duke çurguar nga jeta.

Për më tepër, jeta përmban rizkun -ushqimin- mëshirën, përkujdesjen dhe urtësinë, të cilat janë mbisunduese në planifikimin dhe administrimin e universit. Është tamam, sikur jeta t'i mbërthente e t'i lidhte ato prapa saj dhe t'i tërhiqte në vendin ku ajo futet. Për shembull, kur jeta futet në trup, Emri **'El-Hakim'**, *i Gjithurti*, gjithashtu shfaqet; Ai e bën vendin mirë aty dhe e urdhëron atë me urtësi. Në të njëjtën mënyrë, Emri '**El-Kerim**, *Gjithëbujari*, shfaqet, dhe Ai organizon dhe zbukuron vendbanimin e saj në përputhje me të gjitha nevojat e saj. Në të njëjtën kohë manifestimi i Emrit '**Er-Rahim',** *Mëshirëploti*, bëhet i dukshëm; Ai dhuron të gjitha llojet e mirësive për vazhdimësinë e plotësimit të jetës. Dhe përsëri në të njëjtën kohë, manifestimi i Emrit '**Er-Rezzak'** *Furnizuesi*, shfaqet; Ai prodhon ushqimin lëndor dhe jolëndor, të domosdoshëm për vazhdimësinë dhe zhvillimin e jetës, dhe pjesërisht i ruan e i depoziton ato brenda trupit të saj. Domethënë, jeta është si një pikë qëndrore ku atribute të ndryshme futen tek njëri-tjetri, madje ato bëhen një dhe i njëjti, sikur në tërësinë e saj jeta është edhe dituri dhe njëkohësisht fuqi dhe, në të njëjtën kohë urtësi e mëshirë, e kështu me radhë...

Kështu, lidhur me këtë esencë gjithëpërfshirëse, jeta është një pasqyrë e të Adhuruarit të Vetëm të përjetshëm duke reflektuar Atributet esenciale Hyjnore. Për shkak të këtij misteri, Ekzistuesi i domosdoshëm i Cili është i Gjallë i përjetshëm dhe Vetekzistuesi i përhershëm, e krijon jetën në shumicë të madhe dhe me bollëk dhe e transmeton atë në të gjitha anët e ekzsitencës, duke e grumbulluar çdo gjë rreth jetës që t'i shërbejë asaj, sepse detyra e jetës është e madhe.

Po, nuk është e lehtë të jesh 'pasqyra e të Adhuruarit të përjetshëm', kjo nuk është detyrë e vogël. Kështu, ardhja e befasishme dhe e

vezhdueshme në ekzistencë nga asgjëja e këtyre jetëve, të panumërta e të pallogaritshme, të cilat ne i shohim gjithë kohën para syve tanë, dhe e shpirtërave të cilat janë origjinat dhe esencat e jetëve qënia e tyre duke u dërguar, demonstrojnë ekzistencën e domosdoshme me atributet e shenjta dhe Emrat më të Bukur të Një Ekzistuesi të vetëm të domosdoshëm, të Gjallit të Përjetshëm në mënyrë aq të qartë ashtu siç tregojnë rrezet ekzistencën e diellit. Ashtu si dikush i cili nuk e njeh dhe nuk e pranon ekzistencën e diellit që detyrohet të mohojë dritën e cila mbush ditën, po ashtu ai që nuk e njeh dhe nuk e pranon Diellin e Njësisë Hyjnore, i Cili është i Gjalli i Përjetshëm, Vetekzistuesi i përhershëm, Dhënësi i jetës dhe i vdekjes, detyrohet të mohojë ekzistencën e krijesave të cilat mbushin tokën dhe madje të shkuarën dhe të ardhmen; ai duhet të binte njëqind herë më poshtë se një kafshë, të binte nga niveli i jetës dhe të bëhej krejtësisht injorant dhe i pajetë.

* * *

DRITARJA E NJËZET E KATËRT

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"Nuk ka të adhuruar tjetër të merituar përveç Atij. Çdo gjë do të shuhet e do të shkatërrohet përveç Fytyrës së Tij. Atij i takon gjykimi e vendimi dhe tek Ai ju të gjithë do të ktheheni."[657]

Vdekja ashtu si jeta, është prova e Hyjnisë; ajo është prova më e fuqishme e unitetit Hyjnor, sepse vërseti: اَلَّذِى خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَوةَ *"Ai i Cili krijoi vdekjen dhe jetën"*[658], tregon se vdekja nuk është mosekzistencë, asgjësim, mosqënie, një shuarje, zhdukje pa një autor, por ashtu siç është treguar në ***"Letrën e Parë"***, ajo është një shkarkim nga shërbimi nga një Autor i Gjithurtë, është një ndryshim banese, një shkëmbim trupash, një pushim nga detyra, një lirim nga burgu i trupit, është krijim i ri i organizuar në përputhje me urtësinë Hyjnore.

---

[657] Kur'an, 28: 88

[658] Kur'an, 67:2

Po, ashtu si krijesat e gjalla të shpërndara në të gjithë faqen e tokës që tregojnë me jetën e tyre Krijuesin e Gjithurtë dhe Unitetin e Tij, po ashtu me vdekjet e tyre ato dëshmojnë për Përjetësinë dhe Unitetin e të Gjallit të Përjetshëm. Meqenëse është provuar e sqaruar në **Fjalën e Njëzet e Dytë** se vdekja është një provë shumë e fuqishme e Unitetit dhe e përjetësisë, ne ia referojmë diskutimin asaj Fjale dhe këtu vetëm do të shpjegojmë një pikë të rëndësishme. Ajo është siç vijon:

Ashtu si me ekzistencën e tyre, qëniet e gjalla tregojnë ekzistencën e një Ekzistuesi të domosdoshëm, po ashtu me vdekjet e tyre ato qënie të gjalla dëshmojnë përjetësinë dhe unitetin e të Gjallit të Përjetshëm. Për shembull, faqja e tokës, e cila është një krijesë e gjallë e vetme, tregon Krijuesin e saj me rregullin dhe rrethanat e saj, dhe po ashtu ajo tregon pikërisht Krijuesin kur ajo vdes. Domethënë, kur dimri e fsheh faqen e tokës me qefinin e tij të bardhë, ai heq shikimet e njerëzve nga vetvetja –shikimi lëviz tek e shkuara prapa kufomës së asaj pranvere që kaloi– dhe ai e tregon atë në një skenë shumë më të gjërë. Domethënë, të gjitha pranverat e kaluara të tokës, ku secila prej tyre ishte një mrekulli e fuqisë, bën të kuptueshme se krijesa të reja të lulëzuara të tokës do të vijnë në pranverën e ardhshme dhe, meqenëse secila nga ato dëshmon ekzistencën e atyre çudirave të ardhshme të fuqisë Hyjnore, secila një tokë e gjallë, ato dëshmojnë në mënyrë të ndritshme dhe fuqishëm dhe në një shkallë të gjërë ekzistencën e domosdoshme, unitetin, amshimin dhe përjetësinë e Krijuesit të Gjithëlavdishëm, të Gjithëfuqishmin e plotësimit, të Gjallin e përjetshëm dhe Diellin e Amshuar; ato demonstrojnë prova të tilla brilante që, me dashje apo pa dashje, ato e bëjnë njeriun të deklarojë,

آمَنْتُ بِاللّٰهِ الْوَاحِدِ الْاَحَدِ

"Unë besoj në Zotin, të Vetmin, Një i pashoq."

Shkurtazi: Sipas misterit të vërsetit, وَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا *"Dhe Ai i jep jetë tokës pas vdekjes së saj"*[659], ashtu siç dëshmon kjo tokë e gjallë Krijuesin e Gjithurtë me pranverën, jetën e saj, po ashtu me vdekjen e saj ajo kthen shikimin mu drejt mrekullive të fuqisë Hyjnore

[659] Kur'an, 30: 19

të rreshtuara në dy krahët e kohës, në të shkuarën dhe në të ardhmen; ajo tregon mijërat e pranverave në vend të një pranvere të vetme; tregon mijërat e mrekullive të fuqisë në vend të një mrekullie. Secila nga ato pranvera dëshmon më me siguri se sa kjo pranverë e tanishme, sepse ato të cilat kanë kaluar drejt të shkuarës, kanë shkuar së bashku me shkaqet e tyre të dukshme dhe pas tyre të tjerat si ato kanë ardhur në vendet e tyre. Kjo do të thotë se shkaqet e jashtme nuk janë asgjë. Vetëm Një i Gjithëfuqishëm i lavdisë i krijon pranverat dhe, duke ia lidhur ato shkaqeve me urtësi, tregon se Ai i ka dërguar ato. Faqet e tokës të rreshtuara në kohën e ardhme, dëshmojnë në mënyrën më të shndritshme, se ato do të bëhen rishtas, përsëri, nga asgjëja, nga mosqënia dhe do të vendosen në atë vend ku do të dërgohen, do të bëhen të kryejnë detyrën e tyre dhe pastaj do të detyrohen të largohen.

Dhe kështu, o i pavëmendshëm i shmangur në Natyrë dhe i mbytur në moçalin e saj! Ai që dora shpirtërore e urtësisë së tij dhe e fuqisë nuk shfaqet në të gjithë të ardhmen dhe ai që nuk lë gjurmët e gishtërinjve të kësaj dore në të gjithë të shkuarën, si mundet të ndërhyjë në jetën e tokës? A munden rastësia dhe natyra të cilat janë asgjëja e asgjësë, si ti,të ndërhyjnë në çështjen e jetës në tokë? Në qoftë se dëshiron të jesh i shpëtuar, thuaj tek e shumta: "Natyra është një fletore e fuqisë Hyjnore. Dhe sa për rastësinë, ajo është një perde e urtësisë së fshehur Hyjnore e cila mbulon injorancën tonë." Afrohu tek e vërteta!

* * *

DRITARJA E NJËZET E PESTË

Ashtu si i godituri që tregon goditësin, ashtu si një vepër e modeluar bukur arti bën të domosdoshëm artistin, ekzistenca e një fëmije kërkon një prind nga i cili u lind, një nën sipërfaqe kërkon një mbi sipërfaqe, e kështu me radhë... Ashtu si të gjitha cilësitë e njohura si çështje relative të cilat nuk janë absolute dhe nuk mund të ekzistojnë pa njëra-tjetrën, edhe mundësia e cila është e dukshme në të pjesshmet në univers dhe gjithashtu si një e tërë duke treguar domosdoshmëri; gjendja e të qënit i vepruar mbi të, gjë e cila shihet në të gjitha ato, që tregon një veprim; qënia e tyre e krijuar që shikohet qartë tek të gjitha

ato, tregon krijueshmërinë; shumësia dhe përbërja që shikohet tek të gjitha ato, kërkon Unitetin. Atëherë, domosdoshmëria, veprimi aktiv, Krijueshmëria dhe Uniteti, në mënyrë të qartë dhe të domosdoshme, kërkojnë dikë i cili është cilësuar me Atributet **"El-Vaxhibu, El-Fa'ilu, El-Haliku, El-Vahidu"***, Ekzistuesi i domosdoshëm, Vepruesi, Krijuesi dhe Një i Vetmi,* i Cili nuk është i mundshëm, as pasiv (mbi të cilin veprohet), as i krijuar, as i shumtë, dhe as i përbërë.

Mbi këtë bazë, e gjithë mundësia, gjendjet e të qënit pasiv (diçka mbi të cilën veprohet), qënia e krijuar, shumësia dhe përbërja dëshmojnë Ekzistuesin e Vetëm të Domosdoshëm, të Vetmin i Cili vepron siç dëshiron, Krijuesin e të gjitha gjërave, të Vetmin e Unitetit.

Shkurtazi: Ashtu si domosdoshmëria që është e dukshme nga mundësia, veprimi nga gjendja e të qënit pasiv, mbi të cilin është vepruar, dhe uniteti nga shumësia, dhe siç tregon në mënyrë të sigurt ekzistenca e secilës prej tyre ekzistencën e tjetrës, po ashtu, cilësitë e shikuara në krijesa si 'të qënit i krijuar dhe i furnizuar' tregojnë aktin e 'Krijueshmërisë dhe të Dhënies së furnizimit'.

Dhe me radhë, ekzistenca e këtyre atributeve tregon në një mënyrë të domosdoshme dhe të vetëkuptueshme ekzistencën e një Autori Mëshirëplotë, i Cili është Krijues dhe Furnizues. Domethënë, çdo qënie dëshmon Esencën më të shenjtë të Ekzistuesit të domosdoshëm dhe me qindra nga Emrat më të bukur të Tij, me qindrat nga ky lloj i gjuhëve të cilat i mbajnë çdo qënie. Në qoftë se nuk do të pranoheshin këto dëshmi, atëherë do të bëhej e domosdoshme, o njeri, t'i mohoje të gjitha atributet e këtij lloji të qënieve...

* * *

DRITARJA E NJËZET E GJASHTË[660]

Shembujt gjithmonë të përtërirë të bukurisë dhe të hijeshisë duke kaluar sipër fytyrave të qënieve në univers tregojnë se ato janë hijet e një lloji të manifestimeve të një të Adhuruari të vetëm të përjetshëm.

[660] Kjo Dritare u adresohet dashuruesve të Zotit xh.sh., të cilët i afrohen Atij me zemër në mënyrë të veçantë dhe njerëzve në përgjithësi.

Po, fluskat duke shkumëzuar e xixëlluar mbi sipërfaqen e një lumi dhe pastaj duke u zhdukur, fluskat e tjera duke ardhur pas tyre dhe duke shkëndijuar si ato që erdhën para tyre, tregojnë se ato janë pasqyra për rrezet e një dielli të përjetshëm. Në të njëjtën mënyrë, shkreptimat e bukurisë të cilat xixëllojnë mbi qëniet udhëtuese në lumin e kohës rrjedhëse tregojnë Një të Bukur të Përjetshëm, janë shenjat e Tij dhe përfaqësojnë treguesit e asaj bukurie.

Gjithashtu, dashuria e zjarrtë në zemrën e universit tregon për Një të Dashur të Pavdekshëm. Sigurisht, ashtu siç tregohet nga fakti se ndonjë gjë që nuk gjendet në vetë pemën nuk do të ishte e pranishme në formën e vërtetë në frutin e saj, domethënë, ashtu siç nuk shfaqet diçka në frut nëse ajo nuk do të gjendej në vetë pemën, po ashtu dashuria e zjarrtë Hyjnore që është e pranishme në zemrën e njeriut, i cili është fruti i ndjeshëm i pemës së universit, tregon se një dashuri e vërtetë dhe një pasion gjendet në të gjithë universin, por në forma të tjera.

Në çdo rrethanë, kjo dashuri e vërtetë dhe ky pasion në zemrën e universit tregon të Dashurin e Parapërjetësisë. Për më tepër, të gjitha tërheqjet dhe forcat magnetike të cilat shfaqen në forma të shumta në zemrën e universit, u tregojnë zemrave të vetëdijshme se ato janë kështu nëpërmjet tërheqjes së një të vërtete tërheqëse.

Gjithashtu, sipas konsensusit të Evlijave, dhe të atyre që u zbulohen misteret e krijimit, të cilët janë më të ndjeshmit dhe më të ndritshmit e krijesave, duke u mbështetur në ndriçimet e tyre dhe në shikimet, ata kanë marrë manifestimin e Hirplotit të lavdisë dhe nëpërmjet ndriçimeve të tyre kanë arritur në përfundim se i Gjithëlavdishmi i bukurisë është duke e bërë vetveten të njohur për ta dhe duke u dashur nga ata. Tregimi i tyre me unanimitet për këtë, përsëri dëshmon me siguri për Ekzistuesin e domosdoshëm të lavdisë dhe bërjen e Vetvetes së Tij të njohur tek njeriu.

Gjithashtu, pena e zbukurimit dhe e stolisjes e cila vepron mbi qëniet dhe mbi faqen e universit tregon në mënyrë të qartë bukurinë e Emrave të Pronarit të asaj pene.

Kështu, bukuria në faqen e universit, dashuria në zemrën e saj, tërheqja në kraharorin e saj, zbulimi e shikimi në syrin e saj, bukuria e

stolia mbi të si një tërësi, hapin Dritaren më të hollë e më të ndritshme. Ajo ua shfaq mendjeve të vetëdijshme dhe zemrave, Hirplotin e Vetëm të Lavdisë, të Dashurin e Pavdekshëm, të Adhuruarin e Përjetshëm, të Vetmin, të gjithë Emrat e të Cilit janë të bukur.

Dhe kështu, o i pavëmendshëm që përpëlitesh e ngatërrohesh midis dyshimeve mbytëse në errësirën e materies dhe në terrin e mashtrimit! Eja në vete! Ngjitu tek një gjendje që i përshtatet humanizmit! Shiko nëpërmjet këtyre katër hapjeve, shihe bukurinë e unitetit, fito besim të plotë dhe bëhu një njeri i vërtetë!..

* * *

DRITARJA E NJËZET E SHTATË

اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

"All-llahu është Krijuesi i çdo gjëje dhe për të gjitha gjërat Ai është Ruajtës dhe kujdestar."[661]

Ne i shohim gjërat, të cilat duken si **'shkaqe dhe pasoja'** në univers dhe ne shikojmë se shkaku më i lartë e ka të shkurtër dorën e tij për të arritur madje pasojën më të zakonshme. Kjo do të thotë se shkaqet janë një perde, ajo që i bën pasojat është diçka tjetër dhe jo shkaqet. Për të marrë vetëm një shembull të vogël nga krijesa të panumërta, le të marrim në konsideratë aftësinë e kujtesës, e cila është vendosur në kokën e njeriut në një hapësirë aq të vogël sa një farë sinapi: ne shohim se ajo është si një libër aq gjithëpërfshirës, madje si një librari që brenda saj shkruhet pa ngatërresë historia e plotë e jetës së njeriut.

Çfarë shkaku mund të tregohet për këtë mrekulli fuqie? A lënda e përhime -e bardhë- e trurit? A grimcat e thjeshta të pavetëdijshme të qelizave të tij? Apo erërat e rastësisë? Por ajo mrekulli arti mund të jetë vetëm vepra e Një Autori të Gjithurtë, i Cili me qëllim që ta njoftojë njeriun se të gjitha veprat që ai ka kryer janë regjistruar dhe do të paraqiten në kohën e llogarisë, shkruan një regjistër të vogël nga

[661] Kur'an, 39: 62

libri i madh i veprave të njeriut për t'u botuar në ringjallje dhe ia jep atë dorës së mendjes së tij.

Kështu, siç janë ato të krahasueshme me aftësinë e memories së njeriut, bëj ti analogji me të gjitha vezët, farërat dhe bërthamat dhe atëherë krahasoji pasojat e tjera të këtyre mrekullive të vogëla e gjithëpërfshirëse, sepse çfarëdo pasoje dhe vepër arti që ti të shikosh, ajo përfshin një art të tillë të mahnitshëm, saqë jo shkaku i saj i zakonshëm e i thjeshtë, por edhe sikur të grumbulloheshin së bashku të gjitha shkaqet, ato do të shpallnin pafuqinë e tyre para saj.

Për shembull, supozoje diellin, i cili imagjinohet të jetë një shkak i madh, të kishte dëshirë dhe vetëdije; në qoftë se do t'i thuhej atij: 'A mund të bësh një mizë?' Sigurisht, ai do të përgjigjej: "Nëpërmjet mirësisë së Krijuesit tim, ndodhet shumë dritë, nxehtësi dhe ngjyra në dyqanin tim, por gjëra të tilla në qënien e mizës, si: sytë, veshët dhe jeta nuk gjenden as në dyqanin tim, as nuk janë ato brenda fuqisë sime."

Për më tepër, arti i mrekullueshëm dhe stolia në 'pasoja' i shkarkon shkaqet nga aftësia për të krijuar. Ato tregojnë Ekzistuesin e domosdoshëm, Shkaktarin e shkaqeve, në përputhje me vërsetin,

وَ اِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ

"Dhe tek Ai kthehen të gjitha çështjet (për gjykim e vendim)."[662]

Dorëzoja çështjet Atij. Në të njëjtën mënyrë, rezultatet, qëllimet dhe përfitimet që u janë bashkangjitur pasojave demonstrojnë në mënyrë të vetëkuptueshme se ato janë veprat e Një Krijuesi Gjithëbujar, e një të Gjithurti dhe Mëshirëploti, përtej perdes së shkaqeve, sepse shkaqet e pavetëdijshme sigurisht nuk mund të mendojnë për ndonjë qëllim dhe nuk mund të veprojnë për të. Megjithatë, ne shohim se çdo krijesë që vjen në ekzistencë bën kështu duke ndjekur jo një, por shumë qëllime, përfitime dhe shembuj urtësie.

Kjo do të thotë se Një Krijues i Gjithurtë dhe Gjithëbujar i bën dhe i dërgon ato gjëra. Ai i bën ato përfitime qëllimin e ekzistencës së tyre. Për shembull, shiu vjen. Shkaqet e jashtme për formimin e shiut janë

[662] Kur'an, 11: 123

absolutisht të pafuqishme dhe krejtësisht larg e të paafta që të mendojnë për kafshët dhe të kenë dhembshuri e t'u vijë keq për to. Kjo do të thotë se shiu dërgohet për t'u ardhur në ndihmë atyre nëpërmjet urtësisë së Krijuesit të Gjithëmëshirshëm i Cili i krijoi kafshët dhe garantoi ushqimin e tyre. Madje, shiu quhet **'Mëshirë'**, sepse, meqenëse ai përmban vepra të shumta mëshire dhe përfitime, duket sikur mëshira të jetë trupëzuar në shi, është në formën e shiut dhe vjen pika pika.

Për më tepër, të gjitha bimët e stolisura bukur të cilat buzëqeshin për të gjitha krijesat, edhe zbukurimet edhe shfaqjet në kafshët, në mënyrë të vetëkuptueshme, tregojnë ekzistencën e domosdoshme dhe unitetin e Një të Gjithëlavdishmi prapa perdes së të padukshmes; Një që dëshiron ta bëjë Vetveten të njohur e të dashur nëpërmjet këtyre arteve të holla të stolisura bukur. Domethënë, kjo stolisje në gjërat, dhe këto shfaqje e zbukurime tregojnë me siguri atributet e "**Ma'ruf"** dhe **"Vedud"** *Bërjes të Njohur* dhe *Bërjes të Dashur.* Në mënyrë të vetëkuptueshme ato dëshmojnë ekzistencën e domosdoshme dhe Unitetin e Një Autori të Gjithëfuqishëm i Cili është i dashur dhe i njohur.

Shkurtazi: Meqenëse shkaqet janë gjëra tej mase të zakonshme dhe të pafuqishme dhe pasojat që u atribuohen atyre janë më të vlefshmet dhe plot art, kjo i shkarkon shkaqet nga aftësia për të krijuar. Dhe qëllimet dhe përfitimet e 'pasojave' gjithashtu i shkarkojnë shkaqet injorante dhe të pajeta dhe ia dorëzojnë ato Një Autori të Gjithurtë. Gjithashtu, stolia, aftësia e mjeshtëria në faqen e pasojave tregon Një Krijues të Gjithurtë, i Cili dëshiron ta bëjë fuqinë e Tij të njohur për qëniet e vetëdijshme dhe dëshiron ta bëjë Vetveten të dashur.

O adhurues i mjerë i shkaqeve! Me çfarë mund t'i shpjegosh këto tre të vërteta të rëndësishme? Si mund ta mashtrosh veten tënde? Në qoftë se ke mend, grise perden e shkaqeve dhe deklaro: وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ *Ai është Një; Ai nuk ka shok!'* Ji i shpëtuar prej mashtrimeve të panumërta!

* * *

DRITARJA E NJËZET E TETË

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلاَفُ اَلْسِنَتِكُمْ وَ اَلْوَانِكُمْ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ

"Dhe nga treguesit e Tij është krijimi i qiejve dhe i tokës dhe dallimi i gjuhëve dhe i ngjyrave tuaja. Vërtetë që në të ka tregues të qartë për njerëzit me dije të shëndoshë."[663]

Ne e vështrojmë universin dhe shohim se një urtësi dhe një rregullsi përfshin gjithçka duke filluar nga qelizat e trupit gjer tek tërësia e botës. Ne hedhin vështrimin tek qelizat e trupit dhe shohim se nëpërmjet urdhrit dhe sipas ligjit të Një të Vetmi i Cili merr në konsideratë çfarë është e dobishme për trupin dhe e administron atë, ka një administrim në ato qeliza shumë të vockëla. Ashtu si një pjesë e ushqimeve që depozitohet e ruhet në trup në formën e yndyrës, dhe shpenzohet në kohë nevoje, po ashtu në ato qeliza të vockëla ndodhet një rregull dhe një depozitim.

Pastaj ne shikojmë tek bimët dhe gjejmë se ato janë përfshirë nga rritja dhe nga një përkujdesje e veçantë. Pastaj ne vështrojmë kafshët dhe shohim se ato rriten dhe ushqehen me bujari, dhe shfaqet në shkallën më të skajshme.

Ne vështrojmë elementet madhështore të universit, dhe shohim një sundim madhështor dhe ndriçim për qëllime shumë të rëndësishme. Ne e vështrojmë universin si një tërësi dhe shohim një rregullsi të përkryer për shembuj të lartë urtësie dhe për qëllime të larta, sikur ai të ishte një mbretëri, një qytet ose një pallat.

Ashtu siç është përshkruar e provuar në Vendqëndrimin e Parë të Fjalës së Tridhjetë e Dytë, duke filluar nga grimcat e vockëla për tek yjet, nuk ka mbetur as edhe vendi më i vogël, madje as sa grimca, për t'i përshkruar ortakë Zotit xh.sh.. Në efekt, të gjitha janë aq të ndërlidhura, në kuptim, saqë ai që nuk mund t'i nënshtrojë yjet dhe t'i

[663] Kur'an, 30: 22

mbajë ato në dorën e tij, nuk mund të bëjë madje as edhe një grimcë që t'i kushtojë vëmendje pretendimit të tij për të qenë Zoti dhe mbështetësi i saj. Do të ishte e domosdoshme të kesh në pronësi të gjitha yjet me qëllim që të jesh mbështetësi i një grimce të vetme. Për më tepër, ashtu siç është përshkruar në Vendqëndrimin e Dytë të Fjalës së Tridhjetë e Dytë, ai që nuk është i aftë të krijojë dhe të sistemojë qiejt, nuk mund t'i bëjë tiparet individuale në fytyrën e njeriut. Kjo do të thotë se, ai i cili nuk është mbështetësi i të gjithë qiejve, nuk mund të bëjë tipare dalluese në një fytyrë të vetme njerëzore.

Kështu, kjo është një Dritare aq e madhe sa universi, e cila në qoftë se do të shikohej nëpërmjet vërseteve vijuese, do të shfaqej gjithashtu për syrin e mendjes, e shkruar në faqet e universit me shkronja të mëdha:

اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۞ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ

"All-llahu është Krijuesi i çdo gjëje dhe Ai është Kujdestari, Ruajtësi dhe Rregulluesi, për të gjitha gjërat." Të Tij janë çelësat e qiejve dhe të tokës."[664]

Dhe kështu, ai që nuk i shikon këto, nuk ka as mend as zemër. Ose ai është një kafshë në formën e njeriut!

* * *

DRITARJA E NJËZET E NËNTË

وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

"Dhe s'ka gjë që të mos e lëvdojë lartësinë e Tij."[665]

Në një stinë pranverore po bëja një udhëtim të çuditshëm dhe të thellë në mendim. Ndërsa, një zhabinë e verdhë -luleverdhë- e ndritshme më qëlloi syrin tek një kodrinë. Ajo menjëherë më solli ndërmend të njëjtat lloje luleverdhash që unë i kisha shikuar shumë

[664] Kur'an, 39: 62-63

[665] Kur'an, 17: 44

kohë më parë në vendlindjen time dhe në qytetet e tjera. Ky kuptim u tregua në zemrën time; vula dhe stampa e cilitdo që të jetë kjo lule, nënshkrimi, gjurma dhe shenja e të gjitha luleve të atij lloji gjithandej tokës, sigurisht, janë vulat e Tij, stampat e Tij.

Pas këtij nocioni vule, më erdhi mendimi vijues; ashtu si vula e vënë mbi një letër gjë e cila tregon pronarin e letrës, në të njëjtën mënyrë, kjo lule është një vulë që tregon të Gjithëmëshirshmin e Vetëm. Edhe kjo kodrinë, me shenjat e vulat e këtyre specieve dhe e cila është shkruar me rreshtat e këtyre bimëve me kaq shumë domethënie, është letra e këtij Autori të lules.

Kjo kodër gjithashtu është një vulë. Kjo shkretëtirë dhe kjo fushë kanë marrë formën e një letre të Mëshirëplotit të Vetëm. Pas këtij mendimi, me erdhi në mend fakti që vijon;

Ashtu si një vulë, çdo gjë ia përshkruan e atribuon të gjitha gjërat Krijuesit të saj. Ajo provon se çdonjëra është mesazhi i shkruesit të saj. Kështu, çdo gjë është një dritare për Unitetin Hyjnor që është i tillë, saqë çdo gjë ia jep të gjitha gjërat Një të Vetmi të Unitetit. Domethënë, ndodhet një vulë aq e çuditshme, një art i mrekullueshëm në çdo gjë dhe në mënyrë të veçantë tek qëniet e gjalla, saqë ai i cili e bën atë dhe e skalit kështu me plot kuptim mund t'i bëjë të gjitha gjërat, dhe Ai i Cili i bën të gjitha gjërat, sigurisht është Ai. Domethënë, ai që nuk mund t'i bëjë të gjitha gjërat, nuk mund të krijojë as edhe një gjë të vetme.

Dhe kështu, o i pavëmendshëm! Shikoje fytyrën e universit! Shikoji faqet e qënieve njëra brenda tjetrës si letrat e të Adhuruarit të Përjetshëm, mbi çdo letër janë vënë vula të panumërta të unitetit Hyjnor! Kush mund ta mohojë dëshminë e të gjitha vulave? Çfarë fuqie mund t'i heshtë ato?

Cilëndo prej tyre që ta dëgjosh me veshin e zemrës, ti do ta dëgjosh atë duke deklaruar:

اَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ

"Unë dëshmoj se nuk ka zot tjetër, përveç All-llahut."

* * *

DRITARJA E TRIDHJETË

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا ۞ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"Po të kishte pasur në to (në qiej dhe në tokë) perëndi të tjera përveç All-llahut, atëherë padyshim që të dyja (qiejt dhe toka) do të ishin shkatërruar."[666] *"Çdo gjë do të shuhet e shkatërrohet përveç Fytyrës së Tij. Atij i takon gjykimi e vendimi dhe tek Ai ju të gjithë do të ktheheni."*[667]

Kjo është dritarja e të gjithë dijetarëve të shkencave Islame, e bazuar mbi 'mundësinë' dhe 'ndodhjen' (krijimin), dhe rruga e tyre për të provuar Ekzistuesin e vetëm të domosdoshëm. Për të gjitha hollësirat, ne ju referojmë të gjithë librat e mëdhenj të dijetarëve si "Sherhul Mevakif" dhe "Sherhul Mekasid". Këtu do të demonstrojmë vetëm një ose dy rreze të cilat iu shfaqën shpirtit nga shkëlqimi i Kur'anit dhe hynë tek ai nëpërmjet kësaj dritareje. Ajo është siç vijon:

Është kërkesa e dominimit dhe e sundimit që të mos pranojë rivalë, ato e refuzojnë ortakërinë; ato e mohojnë ndërhyrjen. Për shkak të kësaj, në qoftë se ndodhen dy kryepleq në një fshat, ata do ta shkatërrojnë qetësinë dhe rendin. Ose në qoftë se do të ishin dy drejtues në një krahinë, ose dy guvernatorë në një provincë, ata do të shkaktonin kaos -rrëmujë. Ose në qoftë se do të ishin dy mbretër në një vend, ata do të shkaktonin konfuzion të plotë e të tërbuar.

Meqenëse një hije e zbehtë dhe një shembull i vogël i dominimit dhe i sundimit në qëniet e pafuqishme njerëzore, të cilët janë të nevojshëm për ndihmë, nuk pranojnë ndërhyrjen e rivalëve, të kundërshtarëve, të barabartëve e të shokëve, atëherë ti mund ta krahasosh se sa në mënyrë të plotë do ta përmbushte një sundim që është në formën e sovranitetit absolut dhe një mbisundim që është tek shkalla e Hyjnisë, atë ligj të mohimit të ndërhyrjes në urdhrin autoritar të të Gjithëfuqishmit absolut.

---

[666] Kur'an, 21:22

[667] Kur'an, 28: 88

Domethënë, domosdoshmëria më e sigurt dhe e qëndrueshme e Hyjnisë është Uniteti ose veçantia, qënia Një, i Vetëm. Prova e qartë dhe dëshmia e sigurt për këtë është rregulli i përkryer dhe harmonia e bukur në univers. Ka një rregull të tillë, duke filluar nga krahu i një mize deri tek llambat në qiej, saqë mendja bie në sexhde -përkulet-përpara tij me habi e vlerësim, duke deklaruar: "**Subhanall-llah, Mashaall-llah, Barekall-llah"** *lavdia i takon Zotit xh.sh., çfarë çudirash ka dashur Zoti, sa të mëdha janë bekimet e Zotit xh.sh.!* Në qoftë se do të kishte pasur madje edhe sa një thërrime vend për ortakë për Zotin xh.sh. dhe në qoftë se do të kishte pasur ndërhyrje, ashtu siç tregon vërseti.

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا

"Po të kishte pasur në to (në qiej dhe në tokë) perëndi të tjera përveç All-llahut, pa dyshim që të dyja (qiejt dhe toka) do të ishin shkatërruar"[668], rregulli do të ishte prishur, forma do të ishte ndryshuar dhe shenjat e çrregullimit do të ishin shfaqur. Por ashtu siç tregojnë e pohojnë vërsetet:

فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ ۞ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَ هُوَ حَسِيرٌ

"Ktheje shikimin përsëri: 'A mund të shohësh ndonjë të çarë'? Pastaj hidhe shikimin përsëri; vështrimi juaj do t'ju kthehet tek ju në një gjendje të turbulluar, të poshtëruar e të kapitur."[669]

Pra këto vërsete tregojnë se, sado shumë që të përpiqet shikimi i njeriut për të gjetur gabime, ai kurrkund nuk mund të gjejë mangësi, dhe do të kthehet i lodhur tek vendi i tij që është syri, dhe do t'i thotë mendjes kritikuese; u lodha kot, nuk ka asnjë mangësi. Me këtë thënie tregon se rregulli dhe rregullsia janë shumë të përsosura. Domethënë, rregulli në univers është një dëshmitar i sigurt për unitetin Hyjnor.

---

[668] Kur'an, 21: 22

[669] Kur'an, 67: 3-4

Eja tani! Le të marrim në konsideratë **Krijueshmërinë** *"Huduth"*. Dijetarët e shkencave Islame kanë pohuar:

"Bota është e ndryshueshme, ajo i nënshtrohet ndryshimit. Dhe çdo gjë që i nënshtrohet ndryshimit, është e krijuar. Çdo gjë e krijuar ka një krijues, një autor. Prandaj, universi ka një Krijues parapërjetësie."

Dhe ne themi, po, universi është i krijuar, sepse ne shohim që në çdo shekull, madje në çdo vit dhe në çdo stinë, një qënie, një botë shkon dhe një tjetër vjen në vend të saj. Kjo do të thotë se ndodhet Një i Gjithëlavdishëm i lavdisë i Cili duke i krijuar qëniet rishtas, krijon botëra në çdo vit dhe madje në çdo stinë e në çdo ditë dhe ua tregon atë atyre që janë të ndjeshëm e të vetëdijshëm. Pastaj Ai i merr prapa ato dhe vendos të tjera në vendin e tyre. Ai e bashkangjit një qënie prapa tjetrës si lidhëset apo hallkat e një zinxhiri dhe i var ato në spangon e kohës.

Sigurisht, qëniet të cilat shfaqen nga asgjëja dhe pastaj zhduken para syve tonë në çdo pranverë, secila është një botë e re e njëjtë si kjo botë. Këto janë mrekullitë e fuqisë së të Gjithëfuqishmit të vetëm i Cili i krijon ato. I Vetmi i Cili në mënyrë të vazhdueshme krijon dhe ndryshon botëra brenda botës më të madhe; dhe është Ai i Cili e ka krijuar këtë botë gjithashtu. Dhe Ai e bëri këtë botë dhe faqen e tokës një bujtinë për ata vizitorë të mëdhenj.

Tani le të vijmë tek diskutimi i **Mundësisë -**"*Imkan"*. Dijetarët e shkencave islame kanë thënë: "Mundësia është e barabartë për sa ka të bëjë me ekzistencën dhe mosekzistencën. Domethënë, në qoftë se ekzis-tenca dhe mosekzistenca janë të mundshme në mënyrë të barabartë, ai i Cili do ta specifikojë, preferojë dhe krijojë është i domosdoshëm, sepse qëniet e mundshme nuk mund ta krijojnë njëra-tjetrën në zinxhirin e pandërprerë e të pambarim shkaku e pasoje. Asnjëra nuk mund ta krijojë tjetrën, dhe tjetra duke qenë në formën e shkakut. Prandaj, ekziston një Ekzistues i Vetëm i domosdoshëm, i Cili i krijon këto.

Dijetarët e shkencave islame i shfuqizuan dhe i anuluan vargjet që s'mbarojnë kurrë të shkaqeve me dymbëdhjetë provat e prera të shquara të quajtura "Argumente të sigurta" dhe demonstruan se

shkakësia është e pamundur. Ata i këputën zinxhirët e shkaqeve dhe provuan ekzistencën e Ekzistuesit të Vetëm të domosdoshëm.

Dhe ne themi këtë: Është më se e sigurt dhe më e lehtë të demonstrosh një stampë për Krijuesin e të gjitha gjërave mbi çdo gjë se sa këputja e shkaqeve në skajshmëritë e botës me provat e refuzimit të shkakësisë. Nëpërmjet shkëlqimit të Kur'anit,të gjitha Dritaret dhe të gjitha Fjalët bazohen mbi këtë parim. Megjithatë, pika e **mundësisë** posedon një gjërësi të pafundme. Ajo demonstron ekzistencën e Ekzistuesit të domosdoshëm në aspekte të panumërta. Ajo nuk ngushtohet e kufizohet tek mënyra e dijetarëve të shkencave islame duke prerë zinxhirët e shkaqeve, e cila në të vërtetë është një rrugë e madhe dhe e gjërë. Madje ajo hap një rrugë për njohjen e Ekzistuesit të vetëm të domosdoshëm që është e pakufishme. Ajo është si vijon:

Ne shohim se në ekzistencën e saj, në atributet e saj dhe në kohëzgjatjen e jetës së saj, ndërsa është ngurruese midis mundësive të panumërta, domethënë, midis rrugëve dhe aspekteve vërtet të shumta, se secila gjë ndjek një mënyrë të vendosur mirë e të drejtpeshuar për sa ka të bëjë me qënien e saj në drejtime të panumërta. Gjithashtu atributet e saj i jepen në një mënyrë të veçantë. Dhe të gjitha atributet dhe gjendjet që ajo ndryshon gjatë gjithë jetës së saj specifikohen në të njëjtën mënyrë. Kjo do të thotë se ajo shtyhet në një mënyrë të urtë midis rrugëve të panumërta nëpërmjet dëshirës së Dikujt i cili përzgjedh, dhe nëpërmjet Krijimit të Një Krijuesi të Urtë. Ai e vesh atë me atribute të vendosura mirë dhe me gjendje. Pastaj ajo nxirret nga izolimi dhe bëhet pjesë e një trupi të përbërë, dhe mundësitë shtohen, sepse ato mund të gjenden në atë trup në mijëra mënyra. Ndërsa midis atyre mundësive të pa dobi, asaj i jepet një gjendje e veçantë dhe e frytshme, me anë të të cilës rezultate të rëndësishme dhe dobi fitohen nga ai trup dhe bëhet të kryejë funksione të rëndësishme. Pastaj trupi bëhet një komponent -përbërës- i një trupi tjetër.

Përsëri mundësitë shtohen, sepse ajo mund të ekzistonte në mijëra mënyra. Kështu, asaj i jepet një gjendje midis atyre mijëra rrugëve. Dhe nëpërmjet asaj gjendjeje ajo bëhet të kryejë funksione të rëndësishme, dhe kështu me radhë... Dhe progresivisht, shkallë-shkallë, ajo demonstron më me siguri ekzistencën e domosdoshme të Një Planifikuesi të Gjithurtë. Ajo bën të njohur se është një qënie e shtyrë nga urdhëri i Një Komandanti të Gjithëditur.

Pastaj, ne shohim se është bërë një pjesë prej një trupi tjetër të përbërë, pra trupi brenda trupit; secili ka një funksion, një detyrë të vendosur mirë, tek të gjitha përbërjet ku njëra brenda tjetrës bëhen vetë përbërëset e komponenteve më të mëdha dhe ka një lidhje të veçantë me secilën në të njëjtën mënyrë, si një ushtar që ka një funksion dhe një detyrë të përcaktuar mirë në skuadrën e tij, në kompaninë e tij, në batalionin dhe në ushtrinë e tij, ka një lidhje të veçantë për secilën nga këto grupe, njëri brenda tjetrit. Ashtu si qeliza në beben e syrit tënd e cila ka një detyrë në syrin tënd dhe një lidhje me të, ajo ka funksione e detyra në kokën tënde si një tërësi dhe një lidhje me të.

Në qoftë se ajo do t'i ngatërronte këto sa një thërrime, sa një fije, shëndeti dhe organizimi i trupit do të prishej. Ajo ka funksione të veçanta në lidhje me secilën nga venat, me nervat ndijore dhe motorike, dhe madje me të gjithë trupin si një tërësi, dhe ka lidhje të urta me to. Kjo gjendje e specifikuar i është dhënë asaj brenda mijëra mundësive nëpërmjet urtësisë së një Krijuesi të Gjithurtë.

Në të njëjtën mënyrë, secila nga krijesat në univers dëshmon Ekzistuesin e Vetëm të domosdoshëm nëpërmjet qënies së veçantë, formës së urtë dhe atributeve të dobishme që i janë dhënë asaj midis mundësive të shumta. Po ashtu, kur futen në komponente, përbërje, ato krijesa shpallin Autorin e tyre me një gjuhë të ndryshme në çdo përbërje. Hap pas hapi deri tek përbërja më e madhe, nëpërmjet lidhjeve të tyre, funksioneve dhe detyrave, ato dëshmojnë ekzistencën e domosdoshme, zgjedhjen dhe dëshirën e Autorit të tyre të Gjithurtë, sepse Ai i Cili vendos një gjë në të gjitha përbërjet, duke ruajtur lidhjet e saja të urta, duhet të jetë Krijuesi i të gjitha përbërjeve. Domethënë, është sikur një gjë e vetme ta dëshmonte Atë me mijëra gjuhë. Dhe kështu, nga pikëpamja e mundësisë, dëshmia e ekzistencës së Ekzistuesit të vetëm të domosdoshëm është aq e madhe në numër, jo sa numri i qënieve në univers, por sa atributet e qënieve dhe përbërjet që ato formojnë...

Dhe kështu, o i pavëmendshëm, që nuk e dëgjon këtë dëshmi dhe këto zëra që mbushin universin dhe që duhet të jesh i shurdhër dhe i paarsyeshëm! A nuk është kështu? Hajde, thuaj ti!..

* * *

DRITARJA E TRIDHJETË E NJË

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِی اَحْسَنِ تَقْوِیمٍ ۞ وَ فِی الْاَرْضِ آیَاتٌ لِلْمُوقِنِینَ ۞
وَ فِی اَنْفُسِکُمْ اَفَلاَ تُبْصِرُونَ

"Vërtetë që Ne e krijuam njeriun në modelin më të mirë."[670] *"Dhe në tokë ka tregues për ata që kanë besim të palëkundur. Edhe në veten tuaj. A nuk shihni pra?"*[671]

Kjo Dritare është Dritarja e njeriut dhe ajo lidhet me veten e njeriut. Për më shumë diskutime të hollësishme të saj në këtë drejtim ne ju referojmë ju tek librat e hollësishëm të mijëra dijetarëve dhe të Evlijave të drejtë. Këtu vetëm do të tregojmë pak parime që kemi marrë nga shkëlqimi i Kur'anit. Kjo është siç vijon:

Ashtu siç është shpjeguar në **Fjalën e Njëmbëdhjetë**, "Njeriu është një mesazh aq gjithëpërfshirës saqë nëpërmjet vetë njeriut, All-llahu i Gjithëfuqishëm i bën të kapshëm për të, të gjithë Emrat e Tij." Për hollësira ne ju referojmë ju tek Fjalët e tjera. Këtu do të demonstrojmë vetëm **"Tre Pika."**

Pika e parë: Njeriu është një pasqyrë për Emrat Hyjnorë në tre aspekte:

Aspekti i parë: Ashtu si errësira e natës e cila është shkak për të shikuar dritën, po ashtu nëpërmjet dobësisë së tij dhe pafuqisë, varfërisë së tij dhe nevojës, mangësive të tij dhe gabimeve, njeriu bën të njohur fuqinë, forcën, pasurinë dhe mëshirën e të Gjithëfuqishmit të lavdisë, dhe kështu me radhë... ai në këtë mënyrë vepron si një pasqyrë për atribute Hyjnore të shumta.

Madje, nëpërmjet kërkimit të një pike mbështetjeje për shkak të pafuqisë së tij të pafundme dhe të dobësisë së pafundme përballë armiqëve të tij të panumërt, ndërgjegjja e tij vazhdimisht shikon e gjen Ekzistuesin e vetëm të domosdoshëm. Dhe meqenëse ai detyrohet në

[670] Kur'an, 95: 4

[671] Kur'an, 51: 20-21

varfërinë e tij të plotë dhe në nevojën e pafundme që të kërkojë një pikë ndihme përballë qëllimeve të tij të panumërta, ndërgjegjja e tij në atë drejtim të gjithë kohën priret, anon nga dera e të Pasurit Mëshirëplotë, dhe shtrin duart e tij duke iu lutur Atij. Domethënë, në lidhje me këtë pikë mbështetjeje dhe pikë asistence në ndërgjegje, dy dritare të vogëla hapen drejt Divanit të mëshirës së të Gjithëfuqishmit Mëshirëplotë, nëpërmjet të cilave njeriu mund t'i shikojë në çdo kohë!

Aspekti i dytë i qënies si pasqyrë është kjo: Nëpërmjet të veçantave si njohja e tij e pjesshme, fuqia, shqisat e të shikuarit dhe të dëgjuarit, pronësia dhe sovraniteti, të cilat janë llojet e shembujve që i janë dhënë atij, njeriu vepron si një pasqyrë për Njohjen, fuqinë, shikimin, dëgjimin dhe për sovranitetin e Hyjnisë së Pronarit të universit; ai i kupton ato dhe i bën ato të njohura. Për shembull, ai thotë: "Ashtu siç e ndërtoj unë këtë shtëpi dhe di si e bëj, dhe unë e shoh, e kam në pronësi dhe e administroj, po ashtu pallati madhështor i universit ka një Autor. Autori e njeh atë, e sheh, e bën, e administron", e kështu me radhë...

Aspekti i tretë i qënies si pasqyrë: Njeriu vepron si një pasqyrë e Emrave Hyjnorë, skalitjet e të cilëve janë sipër tij. Ndodhen më shumë se shtatëdhjetë Emra, gjurmët e të cilëve janë të dukshëm në Natyrën gjithëpërfshirëse të njeriut. Këto janë përshkruar deri diku në fillimin e vendqëndrimit të tretë të Fjalës së Tridhjetë e Dy. Për shembull, për nga krijimi i tij, njeriu tregon Emrin e Autorit -Krijuesit- nga aspekti i 'Modelit më të bukur' tregon Emrat "i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti"; dhe nga mënyra e hollë që ai ushqehet e ngrihet, tregon Emrat, Gjithëbujari dhe Dhuruesi i mirësive, dhe kështu me radhë... ai tregon gjurmë të ndryshme të Emrave të ndryshëm nëpërmjet të gjitha gjymtyrëve të tij dhe aftësive të të gjitha organeve të tij dhe substancave, të gjitha shqisave të tij të holla shpirtërore dhe të gjitha ndjenjave të tij dhe emocioneve. Domethënë, ashtu si midis Emrave Hyjnorë që ndodhet Emri më i madh, po ashtu midis skalitjeve të atyre Emrave ndodhet skalitja më e madhe. Ai është njeriu.

O ti që thua se je një njeri i vërtetë! Lexoje veten tënde! Në qoftë se nuk e bën një gjë të tillë, është e mundur që ti, o njeri, të biesh nga shkalla njerëzore në shkallën shtazore.

Pika e dytë: tregon një mister të rëndësishëm të Njësisë Hyjnore.

Lidhja midis shpirtit të njeriut dhe trupit të tij është e tillë sa që ajo i bën të gjitha gjymtyrët e tij dhe pjesët e trupit të ndihmojnë njëra-tjetrën. Domethënë, shpirti i njeriut është një ligj urdhërues midis ligjeve që i përkasin krijimit – manifestimit të vullnetit Hyjnor, të cilit i është veshur një ekzistencë e jashtme, është një aftësi e hollë Hyjnore. Kështu, në administrimin e pjesëve të trupit dhe në dëgjimin e zërave të tyre jolëndorë dhe në shikimin e nevojave të tyre, ato nuk formojnë pengesa për njëra-tjetrën, as nuk e ngatërrojnë shpirtin. Afërsia dhe largësia janë të njëjta në lidhje me shpirtin. Ato nuk e mbulojnë njëra-tjetrën. Në qoftë se shpirti dëshiron, ai mund t'i sjellë shumicën e gjymtyrëve në ndihmë të njërës. Në qoftë se dëshiron, ai mund të njohë, perceptojë dhe administrojë nëpërmjet çdo pjese të trupit të tij. Madje, në qoftë se ai fiton dritësi të madhe, ai mund të shikojë e të dëgjojë nëpërmjet të gjitha pjesëve.

Në të njëjtën mënyrë, وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى *"Dhe All-llahut i takon shembulli më i lartë",* meqenëse shpirti, ky ligj urdhërues i Zotit të Gjithëfuqishëm, e shfaq këtë aftësi në trupin e gjymtyrëve të njeriut, i cili është një botë e vogël, sigurisht, aktet e pakufishme, zërat e panumërt, lutjet e pafundme, punët e pafundme në univers, i cili është Bota më e madhe, nuk paraqesin asnjë vështirësi për Vullnetin Gjithëpërfshirës dhe për fuqinë absolute të Ekzistuesit të Vetëm të domosdoshëm. Ato nuk formojnë pengesa për njëra-tjetrën. Ato nuk e zënë Atë krijues të Gjithëlavdishëm, as nuk e ngatërrojnë Atë. Ai i shikon të gjitha ato përnjëherë dhe i dëgjon në të njëjtën kohë të gjitha zërat. Afërsia dhe largësia janë të njëjta për Të. Në qoftë se dëshiron, Ai i dërgon të gjithë në ndihmë të njërit. Ai mund të shikojë gjithçka dhe t'i dëgjojë zërat e tyre nëpërmjet çdo gjëje. Ai njeh gjithçka nëpërmjet çdo gjëje, kështu e kështu me radhë...

Pika e tretë: Jeta ka natyrën më të rëndësishme dhe funksionin më domethënës, por meqenëse ajo është diskutuar në hollësi në Dritaren e jetës (Dritarja e Tridhjetë e Tre) dhe në Frazën e Tetë të Letrës së Njëzet, ne ju referojmë tek ato, dhe këtu vetëm do të bëjmë përkujtuesin e mëposhtëm:

Shenjat në jetë, të cilat janë të përziera në formën e emocioneve tregojnë Emra të shumtë dhe cilësi esenciale Hyjnore. Ato veprojnë si

pasqyra duke reflektuar cilësitë esenciale të të Gjallit të përjetshëm dhe të Vetekzistuesit të përhershëm në formën më të ndritshme. Por kjo nuk është koha për t'ua shpjeguar këtë mister atyre që nuk e njohin All-llahun e që nuk e vërtetojnë plotësisht Atë, dhe kështu ne këtu po e mbyllim këtë derë...

* * *

DRITARJA E TRIDHJETË E DY

هُوَ الَّذِی اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَی وَدِینِ الْحَقِّ لِیُظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کُلِّهِ وَ کَفَی بِاللّٰهِ شَهِیدًا ۞ قُلْ یَا اَیُّهَا النَّاسُ اِنِّی رَسُولُ اللّٰهِ اِلَیْکُمْ جَمِیعًا الَّذِی لَهُ مُلْکُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ یُحْیِی وَ یُمِیتُ

"Ai i Cili ka çuar të Dërguarin e Tij (Muhammedin a.s.m.) me udhëzim dhe Fenë e vërtetë që Ai ta shpallë e ta bëjë atë përmbi të gjitha fetë. Dhe i Gjithëmjaftueshëm është All-llahu si Dëshmues. Muhammedi a.s.m. është i dërguari i Zotit xh.sh..."[672]

"Thuaj (o Muhammed): 'O njerëz! Vërtet që unë jam sjellë tek ju të gjithë si i dërguar i All-lahut, të Cilit i takon mbisundimi i qiejve dhe i tokës, nuk ka zot tjetër përveç Atij. Është Ai që jep jetë dhe që sjell vdekjen."[673]

Kjo është Dritarja e profetit Hazreti Muhammed a.s.m., e diellit të qiejve të Profetësisë, madje e diellit të diejve.

Meqenëse kjo është provuar në Fjalën e Tridhjetë e Një, Trajtesa e Mi'raxhit, në Fjalën e Nëntëmbëdhjetë, trajtesa e profetësisë së Muhammedit a.s.m. dhe në Nëntëmbëdhjetë Shenjat e Letrës së Nëntëmbëdhjetë, se sa e ndritshme dhe e qartë është kjo dritare më brilantja, më e gjëra dhe më dritëdhënësja, ne do të mendojmë për ato Dy Fjalë, për atë Letër dhe për Shenjën e saj të Nëntëmbëdhjetë, dhe ua referojmë fjalën atyre. Për tani ne vetëm do të themi:

---

[672] Kur'an, 48: 28-29

[673] Kur'an, 7: 158

Muhammedi a.s.m. që është prova e gjallë dhe e qartë e Unitetit Hyjnor, demonstroi dhe shpalli unitetin Hyjnor gjatë gjithë jetës së tij me dy krahët e profetësisë dhe të shenjtërisë, domethënë, me një forcë që përfshiu konsensusin e të gjithë profetëve të cilët e patën paraprirë atë, dhe me unanimitetin e të gjithë Evlijave dhe të dijetarëve të pastër të cilët erdhën pas tij. Dhe Ai hapi një Dritare për njohjen e Zotit xh.sh. aq të gjërë e të shndritshme sa bota e Islamit. Me miliona nga dijetarët e pastër e të vërtetë si Imam Gazali, Imam Rabbani, Muhjiddin el Arabi, dhe Abdul Kadir Gejlani shikojnë nga kjo Dritare e hapur dhe ua tregojnë atë edhe të tjerëve.

A ka ndonjë perde që mund ta errësojë një dritare të tillë si kjo? Dhe a mundet njeriu që nuk shikon nga kjo dritare të ketë arsye? Hajde, gjykoje ti!..

* * *

DRITARJA E TRIDHJETË E TRE

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى اَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا قَيِّمًا ۞ الر كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ

"Gjithë lavdërimet dhe falënderimet janë për All-llahun i Cili i ka dërguar robit të Tij (Muhammedit a.s.m.) librin (Kur'anin) dhe nuk ka sjellë e nuk ka lejuar në të asnjë shtrembërim."[674] *"Elif, Lam, Ra. (Ky është) një libër të cilin Ne ta kemi shpallur ty (o Muhammed a.s.m.) me qëllim që të udhëheqësh njerëzimin nga errësira (e mosbesimit) drejt dritës (së besimit të Njësisë së All-llahut)."*[675]

Mendo për të gjitha dritaret që ne i kemi përmendur të cilat janë pak pika nga oqeani i Kur'anit, atëherë ti do të mundesh ta krahasosh se sa shumë drita të Unitetit Hyjnor si uji i jetës ndodhen në Kur'an. Por edhe sikur Kur'ani, burimi, origjina dhe shatërvani i të gjitha atyre Dritareve, të shikohej nga ne në një mënyrë tej mase të shkurtuar dhe të thjeshtë, përsëri ai formon Dritaren më brilante, më të ndritshme dhe

[674] Kur'an, 18: 1

[675] Kur'an, 14: 1

më gjithëpërfshirëse. Për të shikuar se sa e sigurt, e shndritshme dhe vezulluese është kjo Dritare, ne ju referojmë tek Trajtesa mbi mrekullitë e Kur'anit, Fjala e Njëzet e Pestë, dhe tek Shenja e Tetëmbëdhjetë e Letrës së Nëntëmbëdhjetë. Dhe duke u lutur përpara Arshit, Fronit, të të Gjithëmëshirshmit, të Gjithëlavdishmit të Vetëm, i Cili na e dërgoi Kur'anin, ne themi:

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا ۞ رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا ۞
رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۞ وَ تُبْ عَلَيْنَا اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

"Zoti ynë! Mos na ndëshko në qoftë se harrojmë, apo biem në gabime. Zoti ynë! Mos na i lër zemrat tona të shmangen nga e vërteta pasi Ti na ke udhëzuar"[676] *"Zoti ynë! Pranoje (këtë shërbim) prej nesh! Vërtet Ti je Gjithëdëgjuesi, i Gjithëdijuri. Dhe na e prano pendimin tonë. Vërtet Ti je Ai i Cili e pranon pendimin (e robërve të tu), Mëshirëploti."*[677]

* * *

KUJTESË

Në dashtë Zoti, kjo **'Letra e Tridhjetë e Tre'**, e cila përmban Tridhjetë e Tre Dritare, t'i sjellë në besim ata që janë pa besim, të forcojë besimin e atyre, besimi i të cilëve është i dobët; ta bëjë të sigurt besimin e atyre, besimi i të cilëve është i fortë por imitues; t'ua zgjerojë besimin atyre, besimi i të cilëve është i sigurt; t'i udhëheqë drejt përparimit në *Njohjen e Zotit xh.sh.*, e cila është themeli dhe boshti në plotësimin e vërtetë, ata që besimi i të cilëve është i gjërë, dhe të hapë më shumë horizonte të ndritshme për ta.

Prandaj, ti nuk mund të thuash se: "Një Dritare është e mjaftueshme për mua," sepse në qoftë se arsyeja jote është e kënaqur, zemra jote dëshiron pjesën e saj gjithashtu; po kështu edhe shpirti yt dëshiron pjesën e tij. Imagjinata gjithashtu dëshiron pjesën e saj nga ajo dritë. Si rrjedhojë, Dritaret e tjera janë gjithashtu të domosdoshme, sepse secila përmban dobi të ndryshme.

---

[676] Kur'an, 2: 286

[677] Kur'an, 2: 127-128

Në Trajtesën rreth Mi'raxhit të Pejgamberit Muhammed a.s.m. ajo, para së gjithash, ishte për besimtarin të cilit po i adresohej, ndërsa ateisti ishte në pozitën e dëgjuesit. Por në këtë Trajtesë, është mohuesi ai të cilit i adresohet, ndërsa besimtari është në pozitën e dëgjuesit. Kjo duhet të merret në konsideratë kur e shikon.

Fatkeqësisht, për shkak të një arsyeje të rëndësishme, kjo Letër u shkrua me shpejtësi shumë të madhe dhe gjithashtu ka mbetur në gjendjen e draftit të parë. Prandaj sigurisht duhet të ketë parregullsi e mangësi në mënyrën që ajo është shprehur, të cilat janë për shkakun tim. Atëherë unë kërkoj prej vëllezërve të mi që ta shikojnë atë me tolerancë dhe ta korrigjojnë në qoftë se munden, dhe të luten për mua për falje.

وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى ۞ وَالْمَلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهَوَى

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ آمِينَ

"Paqja qoftë mbi ata që ndjekin udhëzimin, dhe dënimi qoftë mbi ata që ndjekin dëshirat e tyre të ulëta."

"Lavdia të takon Ty! Ne nuk dimë asgjë më tepër nga ç'na ke mësuar Ti. Vërtetë që vetëm Ti je i Gjithëdituri, i Gjithurti."[678]

"O Zot! Jepi bekime e paqe atij të cilin Ti e dërgove si mëshirë për të gjitha botët, dhe jepu bekime familjes së tij dhe sahabëve, amin."

* * *

[678] Kur'an, 2: 32

RREZËLLIMAT

مِنْ بَيْنِ هِلاَلِ الصَّوْمِ وَ هِلاَلِ الْعِيدِ

"Ndërmjet Hënës së re të Ramazanit
dhe festës së Bajramit"

Lule nga Farërat e Realitetit

Një Methnevi i shkurtër dhe një koleksion mbi temat e besimit për studentët e Risale-i Nurit.

Autori:

Bediuzzaman

S A I D N U R S I

SHËNIM

Kjo vepër e quajtur **"El-Levamiu", "Rrezëllimat",** nuk ndjek rrjedhën e koleksioneve dhe të divaneve të tjera, duke marrë vetëm një ose dy tema; dhe kjo për arsye se autori i respektuar Bediuzzaman ka sqaruar deri diku në mënyrë shumë të përmbledhur njërën nga veprat e tij të hershme të titulluar "**Bërthamat e realitetit**" dhe e shkroi atë në prozë. Ajo nuk lëshohet pas fantazive dhe imagjinatave ashtu si koleksionet e tjera të poezisë dhe me emocione të çekuilibruara. Ky divan u shkrua si një instruksion skolastik për disa nga studentët e tij, duke përfshirë nipin e tij i cili e ndihmonte atë rreth të vërtetave të Kur'anit dhe të besimit në përputhje të plotë me peshën e logjikës; ai ishte një mësim rreth Kur'anit dhe besimit. Ashtu siç tha vetë ustadhi, edhe ne kuptojmë të njëjtën gjë, ai nuk kishte tendencë për vargje e poezi, dhe ai nuk e preokupoi veten me to, duke përshkruar kuptimin e:

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ *"Dhe Ne nuk i kemi mësuar atij (Muhammedit a.s.m.) poezi."* [679]

Duke punuar çdo ditë për dy orë ose për dy orë e gjysmë, kjo ve-për u shkrua në formë të vargëzuar për njëzet ditë gjatë muajit të Ramazanit, ndërsa Bediuzzamani ishte anëtar i Dar'ul Hikmeh dhe kishte disa preokupime. Megjithëse për të shkruar një faqe me vargje është aq e vështirë sa të shkruarit e dhjetë faqeve në prozë, ajo u shkrua në këtë periudhë të shkurtër kohe, ajo u diktua në çast, pa përgatitje e pa studim dhe u publikua pa u ndryshuar dhe pa u korrigjuar. Për mendimin tonë, kjo është një ngjarje e jashtëzakonshme në llogari të Risale-i Nurit. Nuk ka pasur ndonjë koleksion tjetër të vargëzuar poezie që mund të lexohet në një mënyrë kaq të lehtë sa kjo, sikur të ishte një prozë. Në dashtë Zoti, kjo vepër në ndonjë kohë do të jetë si një lloj Methneviu për sudentët e Risale-i Nurit. Ajo gjithashtu është një lloj indeksi i Risale-i Nurit, e cila u shfaq dhjetë vjet më vonë dhe u plotësua për njëzet e tre vjet; ajo është një lloj lajmëtareje e Risale-i Nurit, duke dhënë sihariqe të llojit të së padukshmes për pjesët më të mëdha e më të rëndësishme të tij.

Studentët e Risale-i Nurit
Sungur, Mehmet Fejzi, Husrev

[679] Kur'an, 36: 39

PARALAJMËRIM

Në përputhje me rregullin اَلْمَرْءُ عَدُوٌّ لِمَا جَهِلَ *"Njeriu është armiqësor ndaj asaj që nuk e njeh",* unë nuk u kam dhënë rëndësi rregullave të vargëzimit dhe të rimës, meqë nuk i njoh ato. Dhe nuk kam dashur asnjëherë ta ndryshoj realitetin me qëllim që t'u përshtatet kërkesave të vargëzimit, si të 'sakrifikoje qartësinë për rimën'. Unë i kam veshur të vërtetat më të larta me rroba të rrudhura në këtë vepër të pavargëzuar e të parimuar.

Së pari: Sepse unë nuk dija ndonjë më të mirë se sa kjo, dhe vetëm mendoja për kuptimin.

Së dyti: Unë doja të demonstroja me këtë stil kritikën time ndaj atyre poetëve të cilët gdhendin e limojnë trupin me qëllim që ai t'u përshtatet rrobave.

Së treti: Një stil fëmijëror si ky u preferua me qëllim që të preokupojë nefsin instinktiv me të vërtetat e larta, po ashtu edhe zemrën, në këtë muaj të bekuar, muajin e Ramazanit. Dhe për këto arsye u zgjodh ky stil që u ngjason stileve të fillestarëve.

Por, o lexuesi im i nderuar, në qoftë se unë kam gabuar -dhe unë e pranoj- ki kujdes që të mos gabosh ti! Mos u çorodit nga stili i grisur dhe kështu të tregohesh i parespekt ndaj të vërtetave të tij të larta!..

* * *

SQARIM

O lexues! Unë pranoj që më parë se kam shumë ankesa ndaj aftësive të mia në artin e të shkruarit dhe të vargëzimit. Madje edhe tani unë nuk mund ta shkruaj emrin siç duhet, dhe nuk kam mundur gjatë gjithë jetës sime të bëj një ndërtim metrik apo një vargëzim të ndonjë kapitulli. Por papritmas mendja ime u rrethua nga një dëshirë ngulmuese për vargëzim. Është një epikë në Kurdisht rreth fushatave të

sahabëve e quajtur قَوْلِ نَوَالاَسِيسَبَانْ *"Kaul-i Nevala Siseban"*[680]. Vargu i saj i natyrshëm, ashtu si një himn, ishte i pëlqyeshëm për shpirtin tim. Kështu unë e zgjodha formën e saj të vargëzimit, por në një mënyrë të veçantë për veten time. Unë shkrova një poezi të ngjashme me vargëzimin, por nuk bëra absolutisht asnjë përpjekje për metrikën. Cilido që dëshiron mund ta lexojë atë me lehtësi si prozë pa menduar për vargëzimin. Gjithashtu ajo mund të shikohet e të mendohet si një prozë me qëllim që të kapet kuptimi. Në çdo pjesë ndodhet një tregues për kuptimin. Ai nuk duhet të varet nga rima. Ashtu siç mund të jetë një kësulë pa tufëz -xhufkë-, po ashtu mund të jetë një metrikë pa rimë, dhe një vargëzim pa rregulla. Unë mendoj se në qoftë se fjalët dhe vargëzimi tërheqin vëmendjen për tek vetvetja e tyre nëpërmjet artit të tyre, ato e preokupojnë mendjen me veten e tyre. Atëherë do të ishte më mirë të jetë fjala e thjeshtë e pa zbukurime me qëllim që të mos largojë vëmendjen nga kuptimi.

Mësuesi im dhe udhëzuesi im në këtë libër ishte Kur'ani; Libri të cilin unë e lexoj ishte jeta ime; dhe atij të cilit ia adresoj fjalën është nefsi im. Ndërsa ti, o lexues i dashur, je vetëm dëgjues dhe jo tjetër. Dhe dëgjuesi, nuk ka të drejtë të kritikojë; ai merr atë çfarë i pëlqen dhe e lë atë që nuk i pëlqen. Kjo vepra ima buroi nga shkëlqimet e Ramazanit të bekuar;[681] prandaj unë kam shpresë që ajo të ketë një ndikim në zemrat e vëllezërve të mi në fe, dhe në dashtë Zoti gjuhët e tyre do të thonë një dua faljeje për mua ose do të këndojnë një Fatiha.

* * *

[680] *"Kaul-i Nevala Siseban"* është një poemë e gjatë që ka më shumë se katërqind vargje, në përshkrimin e fushatave ushtarake të Sahabëve të nderuar në dialektin Kirmanxhi të Kurdishtes së veriut të cilën e hartoi Meleë Halid Aga Ez-Zibari i shquar për takvanë e tij dhe për asketizmin.

[681] Në fakt, data në të cilën ajo u shkrua tregohet nga rreshti:

نَجْمُ اَدَبٍ وُلِدَ لِهِلاَلَىْ رَمَضَانَ domethënë, **"Një yll letrar u lind nga dy hënat e ramazanit."** Sipas kalendarit Hënor ajo ishte 1337, dita e parë e Ramazanit, që i korrespondon datës 8 maj 1921.

LUTËSI

[682]Varri im i rrënuar në të cilin janë grumbulluar stivë shtatëdhjetë e nëntë kufoma [683] të Saidit me gjynahet e tij dhe me brengat.

E tetëdhjeta u bë një gurë varri tek varri im.

Ato gjithë së bashku vajtojnë [684] për rënien e Islamit.

Së bashku me gurin e varrit tim dhe me varrin e përjetshëm të kufomave të vdekura, unë shkoj përpara për tek fusha e së ardhmes së të nesërmes.

Unë jam i sigurt se e ardhmja e Azisë, me tokën e saj dhe me qiellin e saj, së bashku do t'i dorëzohen dorës së pastër e të ndritshme të Islamit, sepse ajo premton lulëzimin e besimit; dhe i jep paqe e siguri njerëzimit.

* * *

[682] Ky rresht është nënshkrimi i Tij.

[683] Meqenëse trupi ripërtërihet dy herë në çdo vit, kjo do të thotë se (në çdo vit) dy Saida kanë vdekur. Gjithashtu në këtë vit Saidi është në vitin e Tij të shtatëdhjetë e nëntë. Domethënë, një Said ka vdekur në çdo vit. Nga kjo nënkuptohet se Saidi do të jetojë deri në këtë datë.

[684] Me një parandjenjë të së ardhmes, Ai e parashikoi këtë gjendje njëzet vjet para se ajo të ndodhë.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَوةُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ

وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

Me Emrin e All-llahut, i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti.

Të gjitha lavdërimet i takojnë Krijuesit të të gjitha botëve, paqja dhe bekimet qofshin për Muhammedin a.s.m. prijësin e të gjithë profetëve, mbi të gjithë familjen e tij dhe sahabët.

DY PROVA MADHËSHTORE PËR VËRTETIMIN E NJËSISË HYJNORE

Në tërësinë e tij universi është një provë madhështore; ai deklaron lavdinë e Zotit dhe unitetin si me gjuhët e tij të dukshme, po ashtu edhe me gjuhët e tij të padukshme. Po, ai e reciton unitetin e të Gjithëmëshirshmit me zë kumbues duke thënë:

***NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ**...*

Të gjitha grimcat dhe qelizat e tij, dhe të gjitha pjesët dhe gjymtyrët e tij janë gjuhë që përmendin All-llahun; së bashku ato deklarojnë me atë zë kumbues:

***NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ**...*

Ato gjuhë janë të ndryshme, në ato zëra ka shkallë e lartësi të ndryshme, por ato zëra bashkohen në një pikë, në përmendjen e Tij; duke thënë:

NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ...

Ky univers është një njeri i madh; ai e përmend Krijuesin e tij me një zë shumë të lartë; ndërsa të gjitha pjesët e tij dhe grimcat ia bashkojnë zërat e tyre të vegjël zërit të tij madhështor. Dhe njëzëri ato deklarojnë:

***NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ**...*

Po, kjo botë reciton vërsetet e Kur'anit brenda një rrethi dhikri; agimi Kur'anor përhap dritën e tij. Të gjitha qëniet me shpirtëra e shprehin këtë ide:

NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ...

Ky Furkan i madhërishëm –ky kriter i dallimit midis të vërtetës dhe të shtrembërës– është prova folëse e atij Uniteti Hyjnor; të gjitha vërsetet e tij janë gjuhë të vërteta, të gjitha rrezet e tij janë shkreptimat e besimit. Ato të gjitha së bashku deklarojnë:

NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ...

Në qoftë se do ta vendosje veshin tënd në kraharorin e atij Kur'ani, në thellësirat më të mëdha të tij ti do të dëgjoje qartë një zë qiellor i cili reciton:

NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ...

Zëri i tij është krejtësisht i lartësuar, tërësisht serioz, vërtetë i sinqertë, tepër i njohur; ai është plotësisht bindës, është i zbukuruar me prova. Në mënyrë të përsëritur ai deklaron:

NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ...

Gjashtë aspektet e tij janë të tejdukshme në këtë provë vezulluese:

Sipër tij është skalitja e stampës brenda mrekullisë së qartë; në këtë shndrit drita e udhëzimit, e cila thotë:

NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ...

Po, nën të është prova e ndërlidhur dhe logjika, në të djathtën e tij është të pyeturit e arsyes; mendja "e vërteton" atë në çdo anë të saj, duke thënë:

NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ...

Në të majtën e tij -e cila është e djathta e tij- është thirrja që ai i bën ndërgjegjjes për të dëshmuar; përpara tij është e bukura e pastër dhe e mira; qëllimi i tij është lumturia e mbarësia. Çelësi i tij është gjithmonë:

NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ...

Mbështetja e tij matanë tij është qiellore, shpallje e pastër Hyjnore. Të gjitha këto gjashtë aspekte janë të ndritshme, që shfaqen në yjësinë e tij:

NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ...

A mundet ndonjë dyshim vjedhacak, ndonjë mosbesim vjedharak, e ndonjë mashtrim tradhtar, të hyjë vjedhurazi në atë kështjellë të ndritshme madhështore, muret e sureve të së cilës janë të larta, dhe çdo fjalë e të cilës është një melek folës, duke thënë:

NUK KA ZOT TJETËR PËRVEÇ ATIJ?!..

Ai Kur'an madhështor është një oqean që vërteton Unitetin Hyjnor. Le të marrim vetëm një pikë prej tij si shembull, një sure të vetme, 'Suren Ihlas', le të marrim vetëm një aluzion të shkurtër të vetëm prej aluzioneve të panumërt. Gjashtë frazat e saj, tre negative, tre pozitive, i refuzojnë të gjitha llojet e të përshkruarit ortakë me All-llahun, dhe provojnë shtatë aspekte të vërtetimit të Unitetit Hyjnor...

Fraza e parë: قُلْ هُوَ *'Thuaj, Ai është'. Domethënë, Ai është i përcaktuar si Absolut. Por brenda atij përcaktimi është një specifikim domethënës:*

NUK KA TJETËR PËRVEÇ ATIJ...

Ky është një aluzion për vërtetimin eksperimental (empirik) të Unitetit Hyjnor. Në qoftë se shikimi perceptues për tek realiteti bëhet i zhytur në vërtetimin e Unitetit Hyjnor, ai do të thonte:

NUK KA TË DËSHMUAR PËRVEÇ ATIJ...

Fraza e dytë: اَللّٰهُ اَحَدٌ *"All-llahu është Një i Vetëm", është një vërtetim i qartë i Unitetit të Hyjnisë, sepse realiteti deklaron me gjuhën e së vërtetës:*

NUK KA TË ADHURUAR PËRVEÇ ATIJ...

Fraza e tretë: اَللّٰهُ الصَّمَدُ *"All-llahu, i Kërkuari përjetësisht". Ky është sedefi i dy margaritarëve të vërtetimit të Unitetit Hyjnor.*

I Pari është vërtetimi i Unitetit të Hyjnisë: Po, ai deklaron me gjuhën e rregullit të universit:

NUK KA KRIJUES TJETËR PËRVEÇ ATIJ...

Margaritari i dytë është vërtetimi i unitetit të vetekzistueshmërisë së Tij Hyjnore. Po, universi në tërësinë e tij deklaron nëpërmjet gjuhës së nevojës për një fuqi të efektshme, si për ardhjen e tij në ekzistencë, po ashtu për ekzistencën e tij të vazhdueshme, duke thënë:

NUK KA VETEKZISTUES TJETËR TË PËRJETSHËM PËRVEÇ ATIJ...

Fraza e katërt: لَمْ يَلِدْ *'Ai nuk ka lindur'. Kjo fsheh vërtetimin e Unitetit të Madhështisë Hyjnore, duke hedhur poshtë çdo lloj të përshkrimit të ortakëve për All-llahun. Kjo mënyrë vendimtare e refuzon mosbesimin.*

Domethënë, ai i cili i nënshtrohet ndryshimit ose ndarjes ose i cili riprodhon, nuk mund të jetë zot, as Krijues, as vetekzistues...

Pjesëza mohuese لَمْ ***'lem'*** *e refuzon idenë e bijërisë dhe blasfeminë e atësisë, dhe i hedh poshtë ato.*

Pjesa më e madhe e çudhëzimit të njeriut është shkaktuar nga ky përshkrim i ortakëve për All-llahun në kohë të ndryshme, në formën e bijërisë së Isait a.s. -Jezusit- dhe të Uzejrit a.s. si bijt e Zotit, ose të engjëjve ose të mendjeve.

Fraza e pestë: وَلَمْ يُولَدْ *'Ai as nuk është i lindur', tregon vërtetimin e parapërjetësisë Hyjnore dhe të Unitetit. Kështu Ai që ekzistenca e të cilit nuk është e domosdoshme apo e parapërjetshme, nuk mund të jetë zot.*

Domethënë, në qoftë se është i krijuar në kohë, ose i lindur nga një paraardhës apo nga lënda, ai nuk mund të jetë mbrojtësi i universit.

Shkakësia, adhurimi i yjeve, idhujtaria dhe natyralizmi: këto janë të gjitha shumëllojshmëritë e të përshkruarit të ortakëve për Zotin

xh.sh., dhe të gjitha frazat e çudhëzimit. Kështu, kjo frazë i refuzon të gjitha këto idhujtari.

E gjashta: وَلَمْ يَكُنْ *'Dhe askush nuk është i ngjashëm me Të'. Ky është një vërtetim përmbledhës Hyjnor.*

Domethënë, pjesëzat mohuese لَمْ **'*lem*'** deduktojnë, nxjerrin si *përfundim, se Ai nuk ka të ngjashëm, nuk ka ortakë apo të barabartë as në esencën e Tij, as në atributet e Tij dhe as në veprat e Tij.*

Në kuptim, secila nga këto gjashtë fraza është rezultat për njëra-tjetrën, janë prova për njëra-tjetrën tek provat, me radhë, të vëna me sistem në kështjellën e kësaj sureje.

Domethënë, të përfshira në suren Ihlas, në mënyrën e duhur për lartësinë e saj, janë tridhjetë sure me radhë e me sistem, ky është një agim i rrezes së tyre të shndritshme...

لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّهُ

"Askush nuk e di të panjohurën përveç Zotit!"

* * *

Shkaqet Janë Thjeshtë Të Jashtme

Madhështia Hyjnore dhe dinjiteti kërkojnë që shkaqet natyrale të jenë veçse një perde për dorën e Fuqisë në shikimin e mendjes.

Ndërsa Uniteti Hyjnor dhe lavdia kërkojnë që shkaqet natyrale t'i tërheqin prapa duart e tyre dhe të mos kenë asnjë ndikim real në veprat e fuqisë.[685]

* * *

Ekzistenca Nuk Kufizohet Tek Bota Fizike

Llojet e panumërta të ekzistencës nuk mund të kufizohen tek kjo botë e dukshme; ajo nuk mund t'i përfshijë ato:

Bota fizike -lëndore- është e ngjashme me një perde të zbukuruar me dantella që është hedhur mbi botërat rrezatuese të së padukshmes.

* * *

Universaliteti i Penës Së Fuqisë Shpall Unitetin Hyjnor

Veprat plot mjeshtëri artistike që gjenden në çdo qoshe të krijimit, në mënyrë të qartë, hedhin poshtë aftësinë krijuese të shkaqeve.

Pikërisht skalitjet e penës së fuqisë në çdo pikë të krijimit, në mënyrë të domosdoshme, e refuzojnë ekzistencën e ndërmjetësive.

* * *

Asnjë Gjë Nuk Mund Të Ekzistojë Pa Gjithçka Tjetër

Gjithandej universit misteri i bashkëpunimit është edhe i fshehur në krijesa, edhe i përhapur gjërësisht në to; të lidhura ngushtë në çdo pjesë të tij janë ndihma e ndërsjellë dhe përgjigjja reciproke e nevojave.

---

[685] Kjo do të thotë që ato të mos ndërhyjnë në krijueshmëri dhe të mos kenë absolutisht asnjë ndikim real. (Autori)

Kjo tregon se vetëm një fuqi gjithëpërfshirëse do të mund ta bënte këtë, dhe të krijonte grimcën, duke e vendosur atë në mënyrë të përshtatshme për të gjitha lidhjet e saj.

Çdo shkronjë dhe çdo rresht prej librit të botës është e gjallë; nevoja e shtyn secilin dhe i bën të njihen me njëri-tjetrin. Ngado që ato vijnë, ato i përgjigjen thirrjes për ndihmë; në Emrin e Unitetit Hyjnor, ato takohen me rrethinat e tyre. Çdo fjalë e gjallë ka një fytyrë dhe një sy që shikon të gjitha fjalitë.

* * *

Lëvizja E Diellit Është Për Gravitet; Graviteti Bën Të Qëndrueshëm Sistemin Diellor

Dielli është një pemë frutmbajtëse; ai e shkund vetveten me qëllim që planetët, që janë frutat e tij, të mos bien.

Në qoftë se ai do të qëndronte në heshtje, forca tërheqëse do të ndalonte; dhe ato planete të mirorganizuara do të qanin nëpër hapësirë në ekstazë.

* * *

Gjërat E Vogëla Janë Të Lidhura Me Gjërat E Mëdha

Sigurisht, Ai i Cili krijoi syrin e mushkojës, krijoi edhe diellin, edhe Rrugën e Qumështit;

Dhe Ai që e vendosi në sistem stomakun e një pleshti, është pikërisht Ai që organizoi sistemin diellor;

Dhe Ai i Cili e përfshiu shikimin në sy dhe nevojën në stomak, sigurisht është Ai që e ngjyrosi dhe e zbukuroi syrin e qiellit me dritë dhe shtroi një tryezë ushqimesh mbi faqen e tokës.

* * *

Ndodhet Një Mrekulli E Madhe Në Rregullin E Universit

Shiko, ka një mrekulli në shkrimin e universit; në qoftë se – për të supozuar të pamundurën– do të bëheshin shkaqet natyrore veprues të

efektshëm duke poseduar vullnet, në pafuqi të plotë ato do të binin në sexhde përpara mrekullisë së tij duke e vërtetuar atë dhe duke thënë:

سُبْحَانَكَ لاَ قُدْرَةَ فِينَا رَبَّنَا اَنْتَ الْقَدِيرُ الْاَزَلِيُّ ذُو الْجَلاَلِ

"Lavdia të takon Ty... ne nuk kemi fuqi... O Krijuesi ynë, Ti je i Gjithëfuqishmi i parapërjetësisë, Zotëruesi i madhështisë.

* * *

Çdo Gjë Është E Barabartë Përpara Fuqisë Hyjnore

مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ

"Krijimi i ju të gjithëve dhe ringjallja e ju të gjithëve janë si (krijimi dhe ringjallja) e një njeriu të vetëm."[686]

Fuqia Hyjnore është esenciale dhe e parapërjetshme; pafuqia nuk mund të shkelë mbi të.

Nuk ka shkallë në të, pengesat nuk mund të ndërhyjnë në të, universalja dhe e pjesshmja janë të barabarta përpara asaj fuqie, sepse çdo gjë është e lidhur tek diçka tjetër; ai që nuk mund t'i krijojë të gjitha gjërat, nuk mund të krijojë asnjë gjë të vetme.

* * *

Ai Që Nuk Mund Të Mbajë Në Dorën E Tij Të Gjithë Universin, Nuk Mund Të Krijojë As Edhe Një Grimcë

Ai që dora e të cilit nuk ka fuqi që ta ngrejë tokën tonë dhe diejt e yjet që janë të panumërueshëm dhe t'i vendosë në majen e hapësirës dhe mbi kraharorin e saj, me sistem e me një përsosmëri artistike si tespihe, ai në mënyrë absolute nuk mund të pretendojë krijimin e asgjëje në botë.

* * *

Ringjallja E Species Është E Njëjta Si Ringjallja E Një Individi

[686] Kur'an, 31: 28

Ashtu si ringjallja e një mize të mpirë nga fjetja në dimër që i ngjason vdekjes, që nuk paraqet asnjë vështirësi për fuqinë Hyjnore...

po ashtu ringjallja e kësaj dynjaje pas vdekjes së saj, madje ringjallja e të gjitha qënieve të gjalla, është krejtësisht e kollajt dhe nuk paraqet asnjë vështirësi për atë Fuqi.

* * *

Natyra Është Art Hyjnor

Natyra nuk është tipografi, por është shtypi... ajo nuk është skalitësi, por skalitja... ajo nuk është vepruesi, ajo është përfituesja (marrësja)... ajo nuk është burimi, por modeli i vizatuar... ajo nuk është rregullatori, por rregulli...

ajo nuk është fuqi, por një përmbledhje ligjesh, është një ligj i vullnetit Hyjnor... ajo nuk është realitet i jashtëm.

* * *

Ndërgjegjja E Njeh All-llahun Nëpërmjet Tërheqjes Së Saj

Në ndërgjegje është një tërheqje dhe të qënit i tërhequr; ajo është gjithmonë e tërhequr nëpërmjet tërheqjes së një force tërheqëse.

Në qoftë se do të shfaqej Hirploti i Vetëm, në qoftë se Ai do të manifestohej përherë në mënyrë të shndritur pa perde, qëniet e ndërgjegjshme do të mposhteshin nga dalldia.

Kjo natyrë e ndërgjegjshme e njeriut dëshmon në mënyrë vendimtare për një Ekzistues të Vetëm të domosdoshëm, për Zotëruesin e madhështisë dhe të Bukurisë; ajo dëshmon nëpërmjet dalldisë dhe tërheqjes.

* * *

Dëshmia E Gjendjes Së Natyrshme Është E Vërtetë

Gjendja e natyrshme e gjërave nuk gënjen, çfarëdo që ajo thotë, është e vërtetë. Prirja për t'u rritur që fshihet në bërthamë thotë: "Unë do të lulëzoj dhe do të prodhoj fruta." Dhe realiteti e vërteton atë.

Dëshira për jetë murmurit e flet në brendinë e vezës: "Me lejen e Zotit xh.sh. do të jem një zogth". Ajo çfarë thotë është e vërtetë.

Një grusht ujë synon të ngrijë, të zë akull, brenda një predhe hekuri, brenda një gjyleje topi, kur temperatura ulet.

Dëshira për t'u shtrirë brenda saj thotë: "Zgjerohu! Unë kam nevojë për më shumë hapësirë." Ky urdhër nuk mund të kundërshtohet. Hekuri i fuqishëm përpiqet, por nuk mund ta përgënjeshtrojë atë; vërtetësia e zemrës dhe e sinqeritetit që ajo ka e çan hekurin.

Të gjitha këto prirje janë urdhëresa krijuese, janë dekrete Hyjnore. Ato të gjitha janë ligje të krijimit, janë manifestime të vullnetit Hyjnor.

Vullneti Hyjnor i drejton të gjitha qëniet në këtë mënyrë; të gjitha prirjet janë në përputhje me urdhëresat Hyjnore.

Manifestimi në ndërgjegjje është një manifestim si ky; tërheqja dhe ekstaza janë dy shpirtëra të pastër, dy pasqyra me shkëlqim, brenda të cilave reflektohen bukuria e përjetshme dhe drita e besimit.

* * *

Profetësia Është E Domosdoshme Për Njerëzimin

Fuqia Hyjnore e Parapërjetshme e cila nuk lë një milingonë pa drejtues, as bletët pa një mbretëreshë, ajo sigurisht nuk do ta linte njerëzimin pa profet e pa sheriat.

Po, me të vërtetë, kështu e kërkon misteri i rregullit të botës.

* * *

Mi'raxhi Ishte Mrekulli Për Melekët, Ashtu Siç Ishte Çarja Më Dysh E Hënës Mrekulli Për Njerëzimin

Në të vërtetë, si një keramet, melekët panë një mi'raxh, një shenjtëri më të madhe brenda profetësisë së pamohueshme.

Ai profet i ndritshëm i hipi Burakut, u bë si vetëtima, dhe ashtu si Hëna, vëzhgoi gjithë Botën e Dritës.

Ashtu si اِنْشَقَّ الْقَمَرُ *"çarja më dysh e Hënës"* që ishte një mrekulli më e madhe konkrete për njerëzimin e shpërndarë nëpër Botën e Dukshme.

Po ashtu edhe سُبْحَانَ الَّذِی اَسْرَی ky mi'raxh ishte mrekullia më e madhe për banorët e botës së shpirtërave.

* * *

Prova E Vërtetimit Të Shehadetit Është Brenda Tij

Fjala e shehadetit përmban dy fraza, secila prej tyre dëshmon për tjetrën dhe është prova dhe dëshmia e saj.

E para, është një argument nga shkaku tek pasoja, dhe

E dyta, është një argument nga pasoja tek shkaku.

* * *

Jeta Është Një Lloj Manifestimi I Unitetit

Jeta është një dritë e Unitetit, ajo e shfaq unitetin në këtë botë të shumësisë. Po, ajo manifeston unitet, duke unifikuar shumësinë dhe duke e bërë atë një, sepse jeta e bën gjënë e vetme pronare të gjithçkaje.

Ndërsa për një gjë të pajetë, të gjitha gjërat janë mosekzistuese.

* * *

Shpirti Është Një Ligj Të Cilit i Është Veshur Një Ekzistencë E Jashtme

Shpirti është një ligj i ndritshëm i veshur në ekzistencë të jashtme, i pajisur me vetëdije.

Ky shpirt ekzistues –me ekzistencë të jashtme– dhe ai ligj i mençur –që percepton me mend– u bënë dy vëllezër dhe dy shokë.

Ashtu si ligjet e pandryshueshme e të vazhdueshme të natyrës, shpirti vjen nga bota e urdhrit Hyjnor dhe e Atributit të Dëshirës.

Fuqia Hyjnore i vesh shpirtit një ekzistencë të zbukuruar me shqise, vendos në kokën e tij vetëdije dhe e bën atë aftësi të hollë të brendshme rrjedhëse si sedef për atë margaritar.

Në qoftë se fuqia e krijuesit do t'u vishte ligjeve që veprojnë në specie një ekzistencë të jashtme, secila prej tyre do të bëhej një shpirt; në qoftë se do t'i hiqej shpirti kësaj ekzistence dhe do t'i merrej vetëdija, ajo përsëri do të bëhej një ligj i pavdekshëm.

* * *

Ekzistenca Pa Jetë i Ngjason Mosekzistencës

Drita dhe jeta, që të dyja zbulojnë qëniet. Shiko; në qoftë se nuk do të ishte drita e jetës, ekzistenca do të zbulohej para mosekzistencës, madje ajo do të ishte si mosekzistenca.

Po, ajo që nuk ka jetë është e huaj, e çuditshme, një jetim, edhe sikur ajo të ishte Hëna...

* * *

Milingona Me Jetë Është Më e Madhe Se Toka

Në qoftë se do ta peshoje milingonën me peshoren e ekzistencës, universi që do të shfaqej prej saj me misterin e jetës, nuk mund të përfshihet në globin tonë.

Në qoftë se ne do ta peshonim këtë glob tokësor -të cilin unë e shoh të gjallë dhe disa e shohin atë të vdekur- me milingonën, ai nuk do të barazohej madje as me peshën e gjysmës së kokës së saj të vetëdijshme...

* * *

Krishterimi Do T'ia Dorëzojë Çështjen e Tij Islamit

Krishterimi ose do të shkatërrohet ose do të shuhet. Ai do t'i lëshojë armët dhe do t'i dorëzohet Islamit.

Ai është grisur disa herë derisa në fund u shfaq protestantizmi, por në të ai nuk gjeti atë çfarë do ta ndreqte e ta korrigjonte; perdja u gris përsëri; ai ra në një çudhëzim të plotë.

Megjithatë, një pjesë e tij po i afrohet vërtetimit të Unitetit Hyjnor; në të ai do të gjejë shpëtimin. Ai tani është gati për t'u grisur përsëri.[687] Në qoftë se nuk shuhet, ai do të pastrohet dhe do t'i bashkohet Islamit. Në këtë qëndron një mister madhështor për të cilin aludoi Profeti më i nderuar kur ai tha: *"Isai (Jezusi) a.s. do të vijë dhe do të ndjekë Sheriatin tim; ai do të jetë nga ummeti im!"* (Buhariu, Muslimi)

* * *

E Pamundura Mund Të Duket e Mundshme Kur Shihet Në Mënyrë Të Tërthortë

Është një ngjarje e njohur mirë, se një grup njerëzish po vështronin me ngulm të shikonin hënën e re të festës së Bajramit, mirëpo askush nuk mundi të shohë asgjë, ndërkohë një burrë i vjetër u betua se e kishte parë atë.

Por, ajo çfarë ai kishte parë ishte një qerpik i bardhë i harkuar. Qerpiku kishte qenë hëna e tij. Por, a mundet dikush ta krahasojë një qerpik të harkuar me Hënën e Re?

A e ke kuptuar këtë krahasim? Lëvizja e grimcave është bërë qerpiku mbi arsyen; çdo grimcë duke u bërë një qime e errët duke verbuar syrin materialist. Ajo nuk mund ta shikojë më Atë i Cili ka formuar të gjitha këto gjëra, prandaj ajo është gllabëruar nga çudhëzimi.

Por, a mund të ketë ndonjë krahasim midis asaj lëvizje të grimcave dhe midis Rregullatorit të universit? Do të ishte pamundësi e përbërë të përfytyrosh se ardhja e atyre llojeve është nga ajo lëvizje e grimcave!..

* * *

Kur'ani Kërkon Pasqyrë, Dhe Jo Dikë Që Të Veprojë Si Përfaqësues i Tij

Më shumë se provat, është shenjtëria e burimit që i shtyn masat e ummetit dhe njerëzit e zakonshëm që të përshtaten me të dhe i inkurajon që t'i binden atij.

---

[687] Kjo aludon për situatën që rezultoi nga Lufta e Parë e tmerrshme Botërore, madje ky është një njoftim i saktë duke parashikuar Luftën e Dytë Botërore.

Nëntëdhjetë përqind e Sheriatit përbëhet nga çështje të pakundërshtueshme dhe nga esencat e fesë, secila prej tyre është një shtyllë diamanti. Vetëm dhjetë përqind janë çështje të hapura për ixhtihad -për interpretim- janë të diskutueshme dhe dytësore.

Nëntëdhjetë shtyllat prej diamanti nuk mund të vendosen në xhepin -mbrojtjen- e dikujt me dhjetë monedha ari, as nuk mund të bëhen që ta ndjekin atë. Burimi i diamanteve është Kur'ani dhe Sunneti.

Ato janë prona e atyre të dyjave dhe duhet të kërkohen gjithmonë nga ato të dyja. Librat dhe ixhtihadet e Sheriatit duhet të jenë pasqyrat e Kur'anit, ose teleskopi i tij, sepse ai diell i shpjegimit të mrekullueshëm nuk ka nevojë për hije apo për ndonjë që të veprojë si përfaqësues i tij.

* * *

Shtrembëruesi I Së Vërtetës e Shikon Të Shtrembërën Si Të Vërtetë

Meqenëse nga natyra njeriu është i nderuar, ai synon të vërtetën dhe e kërkon atë vazhdimisht. Ndonjëherë ai has të shtrembërën, dhe e supozon atë si të vërtetë dhe e mban të fshehur në kraharor...

Atëherë duke kërkuar të zbulojë të vërtetën, ai në mënyrë të pavullnetshme bie në çudhëzim; dhe duke e supozuar atë të jetë e vërteta, ai e beson.

* * *

Pasqyrat E Fuqisë Hyjnore Janë Të Shumta

Pasqyrat e fuqisë së të Gjithëlavdishmit janë të panumërueshme. Secila prej tyre hap dritare më të tejdukshme dhe më të holla se sa të tjerat për tek një nga botët e shëmbëllesës.

Kështu, duke filluar nga uji për tek ajri, nga ajri për tek eteri, nga eteri për tek bota e shëmbëllesës, nga bota e shëmbëllesës për tek bota e shpirtërave dhe nga bota e shpirtërave për tek koha, nga koha tek imagjinata dhe nga imagjinata për tek mendimi, të gjitha janë pasqyra të ndryshme në të cilat përfaqësohen Atributet e shfaqura.

Ktheje veshin tënd tek pasqyra e ajrit që ta shikojë një fjalë të vetme të bëhet miliona fjalë!

Kështu, pena e Fuqisë Hyjnore e shkruan dhe e kopjon në mënyrë të jashtëzakonshme këtë mister të riprodhimit...

* * *

Llojet e Përfaqësimit Janë Të Ndryshme

Imazhi në një pasqyrë mund të jetë prej katër llojesh; Ai ose është një imazh që përfaqëson vetëm identitetin, ose identitetin së bashku me veçoritë e tij; ose identitetin dhe rrezet e natyrës së gjësë; ose edhe natyrën e saj të vërtetë dhe identitetin e saj.

Në qoftë se dëshiron një shembull, ja, njeriu dhe dielli, meleku dhe fjala. Imazhet e gjërave të dendura bëhen të vdekura të lëvizshme në pasqyrë.

Imazhet e shpirtërave të ndritshëm në pasqyrat e tyre bëhen të gjallë dhe të lidhur; dritat e shtrira të cilat edhe në qoftë se nuk janë të njëjta si shpirtërat, nuk janë tjetër përveç tyre.

Në qoftë se dielli do të kishte pasur jetë, nxehtësia e tij do të ishte jeta e tij, dhe drita e tij do të ishte vetëdija e tij. Atëherë imazhi i tij i reflektuar në pasqyrë do t'i posedonte këto cilësi të lartëpërmendura.

Çelësi për këtë mister është ky: Xhebraili a.s. ndërsa është tek "***Sidreti el Munteha***", "*limiti më i skajshëm i universit*", përfaqësohet në formën e Dihijjes, një sahabe, në shoqërimin e Profetit a.s.m. dhe në vende të tjera të shumta!

Dhe Vetëm Zoti xh.sh. e di se në sa vende është Azraili në të njëjtën kohë, duke marrë shpirtërat e atyre që vdesin.

Profeti Muhammed. a.s.m. shfaqet për ummetin e tij në të njëjtën kohë, në shikimet e evlijave dhe në ëndërrat e vërteta. Edhe tek ringjallja e të vdekurve ai do të takohet me të gjithë nëpërmjet shefaatit të tij.

Ebdalët, zëvendësuesit, nga evlijatë shfaqen dhe shikohen në vende të shumta në të njëjtën kohë.

* * *

Të Gjithë Të Përgatiturit Mund Të Bëjnë Ixhtihad –Mund Ta Interpretojnë Sheriatin– Por Ata Nuk Mund Të Jenë Ligjvënës

Çdo i aftë që është i përgatitur për të praktikuar ixhtihadin mund t'i interpretojë çështjet për vetveten të cilat janë të diskutueshme, ato janë të detyrueshme për vetveten, por jo për të tjerët.

Ai nuk mund të bëjë lutje dhe t'i bëjë thirrje ummetit që të përshtaten me to. Idetë e tij mund të konsiderohen të jenë nga Sheriati, por ato nuk janë sheriati. Ai mund të jetë një muxhtehid, por ai nuk mund të jetë ligjvënës.

Sheriati ratifikohet, lihet në fuqi, nëpërmjet konsensusit të shumicës së dijetarëve. Atëherë thirrja për tek çfarëdo lloj ideje qoftë është e kushtëzuar me pranimin e shumicës së dijetarëve për të, ose ndryshe një thirrje e tillë është bidat dhe refuzohet, dhe ajo mbetet vetëm në gojën e tij nga e cila nuk mund të dalë.

Sepse Ixhmai ummeti dhe shumica e dijetarëve janë ata të cilët dallojnë vulën e sheriatit mbi të...

* * *

Drita E Mendjes Vjen Nga Zemra

Mendimtarët të cilët i ka mbuluar ndonjë errësirë duhet të kuptojnë fjalën që vijon:

Mendimi, ideja, nuk mund të ndriçohet pa dritën e zemrës. Në qoftë se nuk bashkohen drita e mendjes me atë të zemrës, atëherë ideja është errësirë nga e cila shpërthen shtypja dhe injoranca. Errësira vishet me një dritë të rreme.

Kështu, në syrin tënd është një dritë por ajo është një e bardhë e errët; dhe në brendinë e tij ndodhet një e zezë, por ajo është një natë e ndritshme.

Në qoftë se e bardha e syrit, e cila i ngjason ditës, nuk do të kombinohej me beben e zezë të syrit, ai nuk do të shihte gjë. Kështu, nuk do të kishte vlerë syri pa shikim.

Atëherë, në qoftë se errësirat e zeza të zemrës nuk do të ishin të pranishme në të bardhën e mendimit, informacioni i përzier në mendje nuk do të prodhonte as njohuri, as intuitë. Atëherë, nuk mund të ketë mendje pa zemër.

* * *

Shkallët e Njohjes Në Tru Janë Të Ndryshme Dhe Të Ngatërruara.

Në tru ka shkallë dhe gjykime të ndryshme e të ngatërruara me njëra-tjetrën.

Së pari vjen imagjinata, pastaj vjen të përfytyruarit, pastaj vjen të arsyetuarit, pastaj të vërtetuarit, pastaj bëhet nënshtrimi, pastaj vjen obligimi, dhe pastaj besimi.

Kështu besimi yt është diçka ndryshe nga obligimi. Prej secilës nga këto shkallë buron një gjendje.

Qëndrueshmëria buron nga besimi, fanatizmi nga detyrimi, bindja nga nënshtrimi, obligimi nga vërtetimi, asnjanësia nga të arsyetuarit dhe paanësia në përfytyrim. Dhe sofistika buron nga imagjinata, në qoftë se njeriu nuk do të mund t'i kombinojë.

T'i përfytyrosh vazhdimisht si të mira çështjet e shtrembëra është plagë për mendjet e pastërta dhe çudhëzim për to.

* * *

Njohuria E Papërvetësuar Nuk Duhet T'u Jepet Të Tjerëve

Dijetari udhëzues i vërtetë bëhet si një dele dhe jo si një zog; ai e jep njohurinë e tij me vetëflijim, sepse delja i jep qengjit të saj qumësht të përpunuar e të pastër. Ndërsa zogu i jep zogthit të tij të vjellën e tij të mbushur me jargë.

* * *

Shkatërrimi Është Më i Lehtë; Njeriu i Dobët Është Shkatërrimtar

Ekzistenca e një gjëje kushtëzohet nga ekzistenca e të gjitha pjesëve të saj, ndërsa mosekzistenca e saj mund të jetë nëpërmjet

mosekzistencës së njërës prej pjesëve të saj; kështu shkatërrimi bëhet më i lehtë.

Për shkak të kësaj njeriu i pafuqishëm ka tendenca për shkatërrim dhe për të kryer vepra negative shkatërruese. Madje ai nuk i afrohet kurrë ndonjë gjëje pozitive.

* * *

Forca Duhet Gjithmonë T'i Shërbejë Së Drejtës

Në qoftë se parimet e urtësisë, kodet e qeverisë, ligjet e së drejtës, dhe rregullat e forcës nuk e ndihmojnë e nuk e mbështesin njëratjetrën, ato nuk do të ishin as të frutshme dhe as të efektshme midis masave të njerëzve.

Shenjat e sheriatit do të neglizhoheshin dhe do të pezulloheshin. Njerëzit nuk do të mbështeteshin tek ato në çështjet e tyre dhe nuk do të kishin besim tek ato.

* * *

Gjëja Ndonjëherë Përfshin Të Kundërtën E Saj

Ndonjëherë të kundërtat fshehin të kundërtat e tyre. Në gjuhën e politikave, fjala bëhet e kundërta e kuptimit të saj. Tirania ka vënë në kokë kapelen e drejtësisë.[688]

Tradhtia ka gjetur një rrobë të lirë në patriotizëm. Xhihadi dhe lufta në rrugën e Zotit janë quajtur revoltë. Skllavërimi e nënshtrimi ndaj pasioneve shtazarake dhe ndaj despotizmit djallëzor janë quajtur liri. Gjërat janë bërë të kundërtat e tyre, format janë ndërkëmbyer, emrat janë këmbyer, vendet janë ndërruar.

* * *

Politika E Bazuar Në Interesin Vetjak Është Një Bishë Grabitqare

Politikat e tanishme, të cilat bazohen mbi interesin vetjak, janë një bishë grabitqare.

[688] E përmend këtë sikur ta kishte parë këtë kohë.

Në qoftë se ti shtiresh sikur ke dashuri ndaj një bishe të babëzitur grabitqare, ti nuk do të tërheqësh dhembshurinë e saj por do të hapësh oreksin e saj.

Atëherë ajo do të kthehet mbi ty, me kthetrat e saj dhe me dhëmbët shqyes, ajo do të dëshirojë prej teje shpërblimin e tyre.

* * *

Krimet E Njeriut Janë Më Të Mëdha Për Shkak Të Moskufizimit Të Fuqive Të Tij

Ndryshe nga kafshët, nuk ka ndonjë limit natyral për fuqitë e njeriut; e mira dhe e keqja që burojnë nga ai, janë të pafundme. Në qoftë se egoizmi i kësaj fuqie dhe mendjemadhësia e atij do të kombinoheshin me krenari e me kryeneçësi, njeriu do të bënte krime të tilla të mëdha[689] deri në atë shkallë sa që njerëzimi i tanishëm nuk ka gjetur emër për to.

Dhe ato tregojnë për domosdoshmërinë e Xhehennemit, sepse dënimi i tyre mund të jetë vetëm se Xhehennemi.

Dhe, për shembull, me qëllim që të justifikojë vetëm njërën nga gënjeshtrat e tij, që ajo të shfaqet e vërtetë, një njeri prej tyre do të dëshironte me zemër që muslimanëve t'u binte fatkeqësia.

Kjo kohë gjithashtu ka treguar se Parajsa është e shtrenjtë dhe nuk fitohet lehtë, dhe se Xhehennemi nuk mund të jetë i panevojshëm.

* * *

Ndonjëherë e Mira Bëhet Mjet Që Të Çon Tek e Keqja

Ndërsa në realitet cilësitë e klasave të larta duhet të jenë shkaku i modestisë dhe i thjeshtësisë, por me keqardhje ato janë bërë mjet shtypje ndaj të tjerëve dhe shkak arrogance. Dhe ndërsa pafuqia e të varfërve dhe skamja e njerëzve të zakonshëm janë në realitet dy motive që t'i shtyjnë klasat e larta që të jenë të mëshirshëm e zemërbutë ndaj

[689] Ky është aluzion për atë që do të ndodhë në të ardhmen.

tyre, por fatkeqësisht kjo ka rezultuar në skllavërimin e njerëzve të zakonshëm dhe në poshtërimin e tyre.

Në qoftë se nderi dhe e mira rezultojnë nga diçka, ajo u atribuohet udhëheqësve dhe klasave të larta.

Kurse të ligat dhe rezultatet e këqija të asaj gjëje ndahen midis njerëzve të zakonshëm dhe midis ushtarëve të thjeshtë.

Nderi i fituar nga një fis triumfator është si lajkatim për "Hasan Agën", ndërsa të këqijat u zbrazen ushtarëve të tij si sharje.

Dhe kjo është e keqja më pikëlluese për njerëzimin!..

* * *

Në Qoftë Se Kolektivi Nuk Ka Synim e Objektiv, Atëherë Egoizmi Fuqizohet

Në qoftë se njerëzit nuk kanë synime në mendje, ose është harruar ai mendim ose ata shtiren se e kanë harruar, atëherë mendjet e tyre transformohen në egot e individëve dhe vërtiten rreth tyre.

Domethënë, 'Uni' i çdo individi forcohet, dhe ndonjëherë duke u bërë nervoz, ai nuk zbutet që të mund të bëhet 'Ne'. Ata që duan veteven -'unin'- nuk duan askënd tjetër.

* * *

Jeta e Revolucionit Buroi Nga Vdekja e Zeqatit Dhe Nga Jeta e Kamatës

Origjina e të gjitha revolucioneve, e gjithë anarkia dhe korrupsioni, shtytësi dhe burimi i të këqijave, shthurja dhe urrejtja, janë dy fraza, ose një apo dy fjalë:

E para është kjo: "Unë jam i ngopur, kështu çfarë do të më shqetësonte mua në qoftë se të tjerët vdesin nga uria?

Dhe e dyta është: "Ti lodhu e vuaj që unë të jem i rehatuar. Ti puno që unë të ha. Ushqimi është për mua, puna është për ty."

Ndodhet vetëm një ilaç për helmin vdekjeprurës të frazës së parë, ilaç i cili do ta presë atë nga rrënjët dhe do ta shërojë:

Ai është zeqati i sheriatit, njëra nga shtyllat e Islamit. Në frazën e dytë është një pemë Zekkumi; ajo që do ta shkulë atë është ndalimi i kamatës dhe i interesave.

Në qoftë se njerëzimi dëshiron atë që është më e mira dhe nëse ai e do jetën, ai duhet të japë zeqatin dhe të zhdukë e të shfuqizojë kamatën e interesat.

* * *

Në Qoftë Se Njerëzimi Dëshiron Jetë, Ai Duhet T'i Ekzekutojë Me Vdekje Të Gjitha Llojet E Kamatës

Lidhjet midis klasave të larta e të ulëta janë këputur. Nga njerëzit e zakonshëm kanë nisur britmat e revolucionit, zërat e hakmarrjes, klithmat e urrejtjes dhe të smirës.

Nga elita ka zbritur zjarri i tiranisë dhe i përbuzjes, pesha e arrogancës dhe motivet nxitëse të shtypjes...

Ajo që duhet të shfaqet nga shtresa e ulët janë: dashuria, bindja, respekti dhe nënshtrimi. Dhe nga elita duhet të zbresë dhembshuria, mirëbërësia, mëshira dhe edukimi.

Në qoftë se njerëzimi i do këto, ai duhet të përqafojë zeqatin dhe duhet të dëbojë kamatën. Drejtësia Kur'anore qëndron në këmbë tek dera e botës dhe i thotë kamatës: "Mos hyr! Ti nuk ke të drejtë të hysh! Kthehu prej nga erdhe!"

Njerëzimi nuk i kushtoi vëmendje këtij urdhëri, dhe mori goditje;[690] ai duhet t'ia vërë veshin tani para se të marrë një goditje më të rëndë.

* * *

[690] Ky është një parashikim i fuqishëm për të ardhmen. Njerëzimi nuk e dëgjoi këtë thirrje, dhe mori një goditje të tmerrshme me luftën e Dytë Botërore.

Njerëzimi Ashtu Siç e Copëtoi Skllavërinë, Po Ashtu Ai Do Ta Thyejë Edhe Mëditjen

Në një ëndërr unë thashë: grindjet dhe mosmarrëveshjet midis kombeve dhe shteteve po i hapin rrugën një përleshjeje të përgjakshme midis klasave shoqërore, sepse në epokën e skllavërisë, njeriu nuk e deshi skllavërinë dhe e copëtoi atë duke derdhur gjakun e tij. Tani ai është bërë mëditës duke i mbajtur peshat e saj. Dhe do ta copëtojë edhe atë gjithashtu ndonjë ditë.

Koka e njerëzimit është vjetëruar e thinjur, duke pas kaluar përmes pesë periudhave: primitivizmit, nomadizmit, skllavërisë, robërisë (burgosjes) dhe tani periudha e mëditjes ka filluar dhe është duke kaluar.

* * *

Një Rrugë e Paligjshme Çon Në Të Kundërtën e Asaj Që u Synua

Thënia, اَلْقَاتِلُ لاَ يَرِثُ "*vrasësi nuk mund të trashëgojë*", është një parim i rëndësishëm: "Ai që e ndjek qëllimin e tij nëpërmjet rrugëve të paligjshme, shpesh shpërblehet me të kundërtën e asaj që synoi."

Kështu dashuria për Europën ishte e paligjshme, imitimi i saj verbërisht dhe familjariteti me të pati si pasoja dhe si shpërblim armiqësinë tiranike nga i dashuri! Dhe bërjen e krimeve...

Po, i humburi dhe gjynahqari nuk do të gjejnë as kënaqësi dhe as shpëtim...

* * *

Tek Xheberitë Dhe Tek Mu'tezilitët Gjendet Një Kokërr Nga Realiteti

O kërkuesi i realitetit? Sheriati bën dallim midis të shkuarës dhe fatkeqësive dhe midis së ardhmes dhe gjynaheve.

Kaderi Hyjnor shikohet në lidhje me të shkuarën dhe me fatkeqësitë, dhe fjala këtu është e Xheberive.

Përgjegjshmëria e njeriut shikohet lidhur me të ardhmen dhe me gjynahet; atëherë fjala këtu është e Mu'tezilitëve. Mu'tezilitët dhe Xheberitët kanë pajtueshmëri këtu.

Të dyja këto shkolla të gabuara përmbajnë nga një kokërr nga realiteti, ato kanë një vend të veçantë për të. Pavlefshmëria buron nga përgjithësimi i tyre.

* * *

Pafuqia Dhe Ankthi Janë Për Të Dobëtit

Në qoftë se e do jetën, mos u kap pas pafuqisë në gjërat për të cilat ka zgjidhje;

Në qoftë se do rehatinë, mos u frikëso kot së koti rreth gjërave të cilat nuk kanë ilaç e zgjidhje.

* * *

Ndonjëherë Një Gjë e Vogël Shkakton Të Bëhen Punë Të Mëdha

Nën disa rrethana, një lëvizje e thjeshtë e ngre pronarin e saj tek lartësia më e lartë.

Po kështu, ndodhen situata kur një lëvizje e vogël e zbret autorin në ultësirën më të ulët...

* * *

Për Disa Njerëz Një Çast i Vetëm Është Sa Një Vit

Aftësitë e bashkëlindura të njeriut ndahen në dy pjesë: njëra pjesë shpërthen në çast, ndërsa pjesa tjetër ndriçon në mënyrë graduale, dhe ngjitet pak e nga pak.

Kështu natyra njerëzore u ngjason të dyjave; ajo i përfshin të dyja ato së bashku. Ato ndryshojnë sipas kushteve dhe gjendjeve. Ndonjëherë ato zhvillohen ngadalë.

Dhe ndojëherë ato janë të errëta si barut i zi dhe papritmas shpërthejnë në zjarr dritëfortë. Ndonjëherë një shikim e transformon qymyrin në diamant.

Ndonjëherë një prekje e shndërron gurin në elikzir. Një vështrim i vetëm i shpejtë i të dërguarit të Zotit e transformoi në çast një nomad injorant në një njeri të ndritur me njohuri.

Në qoftë se doni një shembull, ju keni Umer Ibn Hattabin r.a. para dhe pas Islamit. Dhe krahasimi i atyre të dyve është: një bërthamë, me një pemë. Ajo menjëherë prodhoi fruta.

Kështu ai shikim i Muhammedit a.s.m. dhe ai shkëlqim profetik i transformoi natyrat si qymyri në Gadishullin Arabik në diamante; me moralet e tyre aq të zeza si baruti i zi, ata të gjithë u bënë drita vezullluese.

* * *

Gënjeshtra Është Shprehje Mohuesi

Një kokërr e vetme nga vërtetësia zhduk një milion gënjeshtra. Një realitet i vetëm e shemb duke e bërë rrafsh me tokën një kështjellë prej imagjinatash. Kështu, vërtetësia –ndershmëria– është një parim i madh, një xhevahir i ndritshëm.

Në qoftë se për t'u shprehur ka dëm, ajo tërhiqet nga vendi i saj për heshtje; kurse gënjeshtra nuk ka absolutisht vend, edhe sikur ajo të kishte ndonjë dobi.

Çdo gjë që ti thua duhet të jetë e vërtetë, të gjitha shprehjet e mendimeve të tua duhet të jenë të drejta, por ti nuk ke të drejtë t'i thuash të gjitha të vërtetat.

Njeriu duhet të jetë i vetëdijshëm për këtë dhe duhet të marrë si një parim të tij: خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدَرْ *"Merre atë që është e qartë dhe e paturbulluar dhe lëre atë që është e turbullt dhe dëshpëruese."*

Shiko anën e mirë të gjërave, që të kesh mendime të mira. Dhe ki opinion të mirë dhe mendoji gjërat si të mira, që të gjesh kënaqësi në jetë.

Shpresa në mendimin e mirë është jeta brenda jetës, ndërsa dëshpërimi, këputja e shpresës e fshehur në mendimin e keq është shkatërruesi i lumturisë dhe vrasësi i jetës.

* * *

Një Kuvend Në Botën e Shëmbëllesës

Një Krahasim Midis Qytetërimit Modern Dhe Sheriatit, Dhe Midis Gjenive Të Shkencës Moderne Dhe Udhëzimit Të Sheriatit

Në një ëndërr të vërtetë, në një nga netët e së premtes në fillimin e periudhës së armpushimit në fund të Luftës së Parë Botërore, unë u pyeta nga një asamble e madhe në botën e shëmbëllesës.

"Çfarë do t'i ndodhë botës Islame menjëherë pas rënies së saj?" Unë u përgjigja si përfaqësues për shekullin aktual dhe ata më dëgjuan mua:

Ky shtet, i cili duke marrë përsipër qysh nga kohët e hershme detyrimin fetar të xhihadit -farzin kifajet- për të mbrojtur pavarësinë e botës Islame dhe për të ngritur lart Fjalën e Zotit, e vendosi vetveten në vendin e sakrifikimit e të flijimit për unitetin e pandashëm të botës Islame dhe e shikoi vetveten si flamurtarin dhe udhëheqësin e kalifatit.

Unë them se, kjo fatkeqësi e kaluar e këtij kombi Islam, do të sjell lulëzim për botën islame, lumturi dhe liri.

Fatkeqësia e së shkuarës do të kompensohet në të ardhmen. Ai që humbet tre dhe fiton treqind, nuk është i humbur.

Njeriu i zellshëm e transformon gjendjen e tij aktuale në një të ardhme të lulëzuar... Për t'u çuditur, kjo fatkeqësi ka bërë të zhvillohet mëshira, solidariteti Islamik dhe vëllazëria, që janë esencat e jetës sonë, dhe ka shpejtuar lëkundjen dhe shkatërrimin e qytetërimit.

Forma e ulët aktuale e qytetërimit do të ndryshohet, sistemi i tij do të shembet, atëherë do të shfaqet qytetërimi Islam.

Muslimanët sigurisht do të jenë të parët që do të hyjnë në të me vullnet të lirë. Në qoftë se ju doni një krahasim midis qytetërimit të

urtë të Sheriatit dhe qytetërimit të sotëm, shikojini me vëmendje parimet e secilit prej tyre dhe shikoni rezultatet e tyre:

Parimet e qytetërimit të sotëm aktual janë negative. Themelet e tij dhe vlerat janë pesë parimet negative.

Mekanizmi i tij bazohet mbi këto. Pika e tij e mbështetjes është 'forca' në vend të së 'drejtës', shenja e forcës është agresiviteti dhe armiqësia, rezultati i tyre është tradhtia.

Objektivi dhe qëlimi i tij janë 'interesi vetjak' në vend të virtytit; shenja e interesit vetjak është rivaliteti dhe grindja, rezultati i tyre është krimi.

Parimi i tij në jetë është 'konflikti' në vend të 'bashkëpunimit' dhe shenja e konfliktit është kjo: Konflikt dhe shtytje e zmbrapsje e ndërsjellë, rezultati i tyre është varfëria.

Parimi i tij për lidhjet midis popujve është racizmi, i cili lulëzon duke u bërë dëm të tjerëve dhe ushqehet e fuqizohet duke gllabëruar të tjerët. Shenja e nacionalizmit negativ dhe e racizmit është gjithmonë përplasja e tmerrshme, ndeshja dhe konflikti shkatërrimtar, rezultati i tyre është asgjësimi.

I pesti është ky: shërbimi i tij tërheqës është për të nxitur epshin dhe dëshirat e nefsit dhe për të plotësuar qejfet e tekave dhe të dëshirave të ulëta, rezultati i tyre është shthurja e imoralitetit.

Shenja e epshit dhe e dëshirave të ulëta është gjithmonë kjo: ato e transformojnë njeriun në një bishë, duke ia ndryshuar karakterin e tij; ato e shformojnë atë shpirtërisht, duke ia prishur humanizmin e tij.

Në qoftë se shumica e këtyre njerëzve të qytetëruar do të nxirrnin jashtë të brendshmen e tyre, ju do t'i shikonit karakteret e tyre në formën e majmunëve dhe të dhelprave, të gjarpërinjve, të arinjve dhe të derrave.

Po, imagjinata jote prek vetëm gëzofet e atyre kafshëve dhe lëkurat e njoma të tyre! Ja pra, me këtë dalin në shesh veprat e tyre! Vetëm Sheriati është balanca dhe ekuilibri në tokë...

Mëshira në sheriat vjen nga qiejt e Kur'anit. Parimet e qytetërimit të Kur'anit janë pozitivë. Rrota e tij e lumturisë rrotullohet mbi pesë parime pozitive.

Pika e tij e mbështetjes është e vërteta në vend të forcës dhe shenja e vazhdueshme e së vërtetës është drejtësia dhe ekuilibri. Siguria e mirëqenia rezultojnë nga këto, dhe poshtërsia zhduket.

Qëllimi i tij është virtyti në vend të interesit vetjak, shenja e virtytit është dashuria dhe tërheqja e ndërsjellë. Lumturia vjen nga këto, dhe armiqësia zhduket.

Parimi i tij në jetë është bashkëpunimi në vend të konfliktit dhe të vrasjes, shenja e tij është uniteti dhe solidariteti me të cilat forcohet komuniteti.

Shërbimi i tij merr formën e udhëzimit dhe të drejtimit në vend të epshit dhe të dëshirave të ulëta. Dhe shenja e udhëzimit është përparimi dhe begatia në mënyrë të përshtatshme me humanizmin; shpirti ndriçohet dhe plotësohet në mënyrën që ai e kërkon.

Mënyra që ai unifikon e bashkon masat, zmbraps e dëbon racizmin dhe nacionalizmin negativ; ai vendos në vend të tyre lidhjet e fesë, lidhjet patriotike, lidhjet e klasave, dhe vëllazërinë e besimit.

Shenja e këtyre lidhjeve janë vëllazëria e sinqertë, mirëqenia e përgjithshme dhe mbrojtja e përgjithshme në rast të çdo agresioni të jashtëm.

Ju e keni kuptuar tani arsyen pse bota Islame iu shmang qytetërimit aktual dhe përse nuk e pranoi atë dhe muslimanët nuk u futën në të me dëshirën e tyre. Ky qytetërim aktual nuk u është përshtatur atyre, përveç kësaj ai u ka hedhur atyre prangat e tmerrshme të robërisë.

Ndërsa ai duhet të ishte ilaç për njerëzimin, u bë helm. Ai i ka hedhur tetëdhjetë përqind të njerëzimit në varfëri e mjerim, me qëllim që të jetojnë dhjetë përqind të tyre në një lumturi të rreme. Sa për dhjetë përqindshin e mbetur, ata janë lënë në vështirësi midis këtyre dhe atyre.

Përfitimet tregtare grumbullohen nga duart e pakicës despote, ndërsa lumturia e vërtetë është që t'i bëjë të lumtur të gjithë, ose të paktën të bëhet shkak shpëtimi për shumicën.

Kur'ani i Gjithurtë i shpallur si mëshirë për të gjithë llojin njerëzor pranon vetëm një lloj qytetërimi i cili u jep lumturi të gjithëve ose shumicës.

Ndërsa qytetërimi aktual i tanishëm i ka lëshuar pa frera pasionet dhe dëshirat e ulëta, tekat gjithashtu janë të lira; kjo është një liri shtazore.

Pasionet dominojnë, tekat gjithashtu janë despotike, saqë ai i ka bërë nevojat jo të domosdoshme të domosdoshme dhe kështu është prishur rehatia e njerëzimit...

Në qoftë se në jetën primitive njeriu kishte nevojë për katër gjëra, qytetërimi aktual e ka varfëruar atë dhe e ka bërë të ketë nevojë për njëqind gjëra, saqë punët hallall të ligjshme janë të pamjaftueshme për të përballuar shpenzimet; qytetërimi e ka shtyrë njerëzimin të përdorë mashtrimin dhe të zhytet në haram. Dhe prandaj u prishën bazat e moralit.

Ai i dha pasuri e shkëlqim shoqërisë dhe njerëzimit, por e bëri individin të varfër dhe të pandershëm. ka dëshmues të shumtë për këtë:

Ky qytetërim i lig i volli dhe i nxori përnjëherësh mizorinë e kombinuar, krimet, të gjitha padrejtësitë dhe tradhtitë e shekujve të mëparshëm, stomaku i tij akoma i çon të përzier.[691] Qëndrimi ngurrues i botës Islame i larguar prej tij është edhe kuptimplotë edhe i rëndësishëm.

Asaj i vjen neveri ta pranojë atë dhe ka vepruar me ftohtësi. Po, veçoria dalluese e dritës Hyjnore të Sheriatit të shquar është pavarësia dhe vetëmjaftueshmëria.

[691] Kjo do të thotë se ai do të vjell në mënyrë akoma më të fortë. Po, ai volli dhe nxori aq shumë me dy luftërat botërore, saqë i turbulloi dhe i ndoti me gjak faqet e ajrit, tokës dhe të detit.

Kjo veçori nuk lejon që mbi atë dritë udhëzuese të sundojë ideja materialiste e Romës -që është përfaqësuesja e shpirtit të këtij qytetërimi-, as të shartohet me të, dhe as të kombinohet me të, dhe sheriati nuk do të jetë kurrë i varur nga ai qytetërim. Sheriati ka ushqyer mëshirën dhe dinjitetin e besimit në shpirtin e Islamit.

Kur'ani i shpjegimit të mrekullueshëm i ka marrë të vërtetat e Sheriatit në dorën e tij të ndritshme; çdo e vërtetë prej tyre është Shkopi i Musait në atë dorë të ndritshme.

Në të ardhmen, ai qytetërim magjistar do të bie në sexhde para tij me respekt e habi...

Tani vëreje këtë: Roma e lashtë dhe Greqia ishin dy mendjeholla gjeniale; binjake nga një prejardhje e vetme. Njërën nga ato e ka mposhtur imagjinata, dhe tjetra adhuron materializmin.

Por ato të dyja kurrë nuk u kombinuan ashtu siç nuk kombinohet vaji me ujin. Secila prej atyre të dyjave mbrojti pavarësinë e saj, pavarësisht kalimit të kohës dhe pavarësisht përpjekjes së qytetërimit për t'i kombinuar ato, dhe përpjekjes së krishterimit për atë, por askush nuk qe i suksesshëm për t'i kombinuar.

Të dyja ato ruajtën pavarësinë e tyre. Dhe tani sikur ato dy shpirtëra kanë ndryshuar trupat e tyre; kështu Gjermania u bë trupi i njërës nga ato të dyja dhe Franca u bë trupi i tjetrës.

Ato përjetuan një lloj ritrupëzimi. O vëlla i përfytyruar! Koha ka treguar se ato dy binjake mendjeholla refuzojnë me egërsi çdo lëvizje për t'u kombinuar; ato ende nuk janë pajtuar. Meqenëse ato janë binjake, ato janë dy shokë, vëllezër e miq në përparim; por ato e luftuan njëra-tjetrën dhe kurrë nuk bënë paqe.

Atëherë si do të ishte e mundur që me burimin e tij të ndryshëm, me origjinën dhe me vendin e shfaqjes, udhëzimi i sheriatit që është në dritat e Kur'anit, të pajtohej me filozofinë e Romës, shpirtin e qytetërimit modern dhe të bashkoheshin e kombinoheshin me të?

Origjina e asaj filozofie dhe e këtij udhëzimi janë të ndryshme; udhëzimi zbriti nga qiejt, filozofia u shfaq nga toka. Udhëzimi është veprues në zemër dhe e vë mendjen në punë e në aktivitet.

Ndërsa filozofia vepron në mendje dhe turbullon pastërtinë e zemrës dhe e ngatërron atë. Udhëzimi e ndriçon shpirtin derisa farërat e tij të mbijnë e të lulëzojnë. Natyra e errët ndriçohet prej tij.

Potencialet e tij për plotësim përparojnë befas; ai e bën nefsin fizik një shërbëtor të bindur e të shtruar; ai i jep njeriut të zellshëm një pamje engjëllore.

Sa për filozofinë, ajo shikon, para së gjithash, nefsin dhe trupin, ajo zhytet në natyrë, dhe e bën nefsin fizik një fushë të lërueshme; potencialet shtazore zhvillohen e lulëzojnë;

Ajo e nënshtron shpirtin, i than farërat e tij dhe vendos në fytyrën e njeriut formën e shejtanit. Udhëzimi u jep lumturi të dy jetëve;

Ai përhap dritë në këtë jetë dhe në tjetrën; ai e ngre lart njerëzimin. Ndërsa filozofi i verbër në një sy, si Dexhali,[692] shikon vetëm sferën e kësaj jete; ai është materialist dhe e adhuron këtë botë. Ai i shndërron njerëzit në bisha.

Po, filozofia e adhuron natyrën e shurdhët, ai i bindet forcës së verbër. Ndërsa udhëzimi e njeh artin e vetëdijshëm dhe e vlerëson fuqinë e gjithurtë.

Filozofia lëshon një perde mosmirënjohjeje sipër tokës: Udhëzimi përhap dritën e falënderimeve. Për shkak të këtij misteri, filozofia është e verbër dhe e shurdhët, kurse udhëzimi është dëgjues e shikues. Në këndvështrimin e filozofisë, mirësitë sipër tokës janë plaçka pa pronar; ajo nxit dëshirën për të marrë me forcë e për t'i plaçkitur ato me mosmirënjohje dhe t'i rrëmbejë egërsisht prej natyrës.

Në këndvështrimin e udhëzimit, mirësitë e shpërndara mbi kraharorin e tokës dhe mbi faqen e universit janë frutat e mëshirës, ai shikon një dorë mëshirëmadhe nën çdo mirësi e cila e nxit njeriun për ta puthur atë dorë me falënderim e madhërim.

Unë nuk mund të mohoj se ndodhen disa virtyte në qytetërim, por ato nuk janë as pronë e krishterimit, as shpikje e Evropës, ato nuk janë as produkti i këtij shekulli; ato janë pronë e përbashkët, të prodhuara

[692] Këtu është një aluzion i hollë

nga lidhja e mendjeve dhe e ideve, nga ligjet e feve të shpallura, nga nevoja e bashkëlindur e njerëzimit dhe veçanërisht nga revolucioni Islamik i shkaktuar nga Sheriati i Muhammedit a.s.m.! Askush nuk mund të pretendojë pronësi mbi to.

Ndërkaq udhëheqësi i asamblesë, në ëndërrën e vërtetë, bëri edhe një pyetje tjetër:

O burri i këtij shekulli! Fatkeqësitë janë gjithmonë rezultati i tradhtisë dhe shkaku për shpërblim. Kaderi Hyjnor dha një goditje dhe lëshoi një vendim për këtë ummet. "Me cilën nga veprat tuaja ju lejuat për Vendimin Hyjnor dhe për Kaderin saqë vendimi Hyjnor zbriti mbi ju këtë fatkeqësi dhe ju dha ju një goditje?"

Shkaku i zbritjes së fatkeqësive të përgjithshme është gabimi i shumicës së njerëzve. Unë thashë: Idetë e çudhëzuara të njerëzimit, kryeneçësia si e Nimrudit, mendjemadhësia si e Faraonit, u rritën e u zmadhuan në tokë deri sa arritën qiellin dhe prekën urtësinë e misterit të krijimit.

Kjo shkaktoi që të bien nga qiejt e lartë gjëra që u ngjasojnë murtajës, stuhisë, fatkeqësive dhe katastrofave... ato janë lufta e tanishme botërore, ku Zoti xh.sh. zbriti një goditje qiellore të përgjithshme mbi mizorët e pamëshirshëm dhe madje mbi të gjithë njerëzimin.

Sepse shkaku i përbashkët që përfshin të gjithë njerëzimin, ishin idetë çudhëzuese që burojnë nga materializmi, nga liria shtazarake dhe nga tirania e dëshirave të ulëta...

Ndërsa shkaku që na referohet neve është: Lënia jonë pas dore e shtyllave të Islamit dhe braktisja e farzeve; sepse Krijuesi ynë kërkoi nga ne një orë të vetme kohe prej njëzet e katër orëve në çdo ditë;

Ai e kërkoi atë për hirin tonë për kryerjen e pesë namazeve të detyruara dhe e urdhëroi këtë. Por nga përtacia jonë ne i braktisëm ato, i lamë ato pas dore, për shkak të pakujdesisë sonë. Prandaj morëm ndëshkimin e mëposhtëm:

Ai na bëri ne të kryejmë faljet e një lloji, në këto pesë vitet me një stërvitje e me një mundim të vazhdueshëm njëzet e katër orësh, duke na shtyrë për këtë e duke luftuar.

Ai gjithashtu kërkoi nga ne të agjërojmë një muaj në një vit si mëshirë për shpirtërat tonë. Por neve na erdhi keq për nefset tonë, kështu si shlyerje e fajeve tona, Ai na detyroi neve të agjërojmë për pesë vite.

Si zeqat, Krijuesi na kërkoi ose një të dyzetën ose një të dhjetën e pasurisë të cilën Ai na e pati dhënë ne, por nga kopracia ne bëmë padrejtësi: ne e përzimë haramin me pasurinë tonë dhe nuk e dhamë atë me dëshirë.

Dhe Ai na detyroi të japim një zeqat të grumbulluar. Dhe na shpëtoi ne nga harami. Vepra iu përshtat dënimit dhe dënimi iu përshtat veprës. Punët e mira janë dy llojesh:

Njëra nga ato është pozitive dhe e vullnetshme, tjetra është negative dhe e detyruar.

Të gjitha dhimbjet dhe fatkeqësitë janë punë të mira, por negative dhe të detyruara, ashtu siç erdhi në hadithin sherif në të cilin na jepet neve ngushëllim.

Prandaj ky komb gjynahqar u pastrua dhe mori avdes me gjakun e tij; dhe u pendua aktivisht. Si një shpërblim i menjëhershëm, katër milion njerëz, një e pesta e këtij kombi Osman, u ngrit në shkallën e shenjtërisë. Unë u dhashë atyre rangun e martirizimit dhe të muxhahidëve.

Dhe kjo ishte një shlyerje e mëkateve. Asambleja e lartë e botës së shëmbëllesës i vlerësoi këto fjalë.

Unë papritmas u zgjova; madje unë fjeta përsëri me zgjimin, sepse unë mendoj se gjendja i zgjuar është një ëndërr dhe ëndërra është një lloj zgjimi.

Said Nursi këtu, është përfaqësuesi i këtij shekulli atje...

* * *

Injoranca I Pandeh Metaforat Të Jenë Realiteti

Në qoftë se metaforat bien nga dora e dijes për tek ajo e mosdijes, ato transformohen në realitet duke i hapur derën bestytnisë.

Kur isha i vogël, pashë një eklips të Hënës. E pyeta nënën time për shkakun dhe ajo tha: "Një gjarpër e ka gëlltitur atë". Unë i thashë: "Atëherë, përse ajo është e dukshme?"

Ajo tha: "Gjarpërinjtë atje janë gjysëm të tejdukshëm". Ajo e mendoi metaforën të jetë realitet. Me urdhrin Hyjnor, Hëna eklipsohet me hyrjen e tokës ndërmjet diellit dhe Hënës dhe tek dy pikat e ndërprerjes –kryqëzimit– së dy boshteve të tyre, të cilat janë 'koka' dhe 'bishti'.

Ato dy harqe hipotetike u quajtën 'Tin-nin', që do të thotë gjarpër, u quajtën me një përngjasim imagjinar.

* * *

Ekzagjerimi Është Një Përbuzje E Nënkuptuar

Çfarëdo që të përshkruash, përshkruaje ashtu siç është: Për mendimin tim, lavdërimi i ekzagjeruar është një përçmim i nënkuptuar. Nuk ka mirëbërësi më të madhe se sa mirëbërësia Hyjnore.

* * *

Fama Është Tiranike

Fama është një despot; ajo i përshkruan pronarit të saj pronën e të tjerëve.

Ashtu si me shakatë e të famshmit Nastradin Hoxhës, i cili nuk ka në pronësi prej anekdotave të tij veçse një të dhjetën e tyre...

Dhe aureola e imagjinatës e cila u vendos rreth Rustem Sistanit plaçkiti një shekull prej lavdive të Iranit.

Ajo fantazi e famshme u bë fryrje me grabitje e me plaçkitje; ajo u përzi me bestytni, dhe i hodhi njerëzimin në të.

* * *

Ata Që Mendojnë Se Mund Të Ndahet Feja Nga Jeta Bëhen Shkak Fatkeqësie

Gabimi i Turqve të rinj: ata nuk e njohën se feja jonë është themeli i jetës; ata menduan se kombi dhe Islami ishin të ndarë nga njëri-tjetri.

Ata imagjinuan se qytetërimi do të zgjaste dhe se gjithmonë do të ishte mbisundues dhe e panë lumturinë dhe lulëzimin që ai të qëndronte brenda tij.

Tani koha ka treguar se sistemi[693] i qytetërimit është i prishur dhe i dëmshëm, eksperienca e pakundërshtueshme na e ka mësuar neve këtë.

Feja është pikërisht jeta e jetës, drita dhe themeli i saj. Ky komb do të rigjallërohet vetëm se nëpërmjet rigjallërimit të fesë. Islami është ai që e ka perceptuar këtë.

Në kundërshtim me fetë e tjera, kombi ynë ka përparuar deri në atë shkallë që ne u kapëm pas fesë tonë, dhe ai ka rënë në raport me shkallën që ne e neglizhuam atë. Ky është një fakt historik që ndodhi për shkak të harresës sonë të shtirur...

* * *

Vdekja Nuk Është E Tmerrshme Ashtu Siç Imagjinohet

Çudhëzimi është mashtrues, ai e bën vdekjen të tmerrshme. Vdekja është një ndryshim i rrobave ose një ndryshim banese. Ajo e nxjerr njeriun nga burgu për në kopsht.

Cilido që do jetë, le të kërkojë martirizimin. Kur'ani e përshkruan jetën e shehidit.

Martirët nuk përjetojnë dhimbjet e vdekjes; të gjithë ata i njohin vetvetet të jenë të gjallë dhe e shohin vetveten kështu.

Por ata i gjejnë jetët e tyre të reja më të pastërta se më parë, prandaj ata mendojnë se nuk kanë vdekur...

[693] Është një aluzion i qartë nga e padukshmja se qytetërimi tiranik ateist është në agonitë e vdekjes.

Krahasimi midis të vdekurve dhe martirëve është i ngjashëm me shembullin vijues:

Në një ëndërr dy njerëz ecin në një kopsht të bukur i cili ka çdo lloj kënaqësie. Njëri nga ata e di se ai është në ëndërr dhe nuk merr kënaqësi; kjo nuk e gëzon; dhe ndoshta e mbush me pikëllim.

Tjetri mendon se ajo që ai sheh në ëndërr është një realitet në botën e zgjimit dhe merr një kënaqësi të vërtetë; ajo është reale për të.

Ëndërra është hija e botës së shëmbëllesës dhe bota e shëmbëllesës është hija e botës së ndërmjetme. Për shkak të kësaj parimet e tyre u ngjasojnë njëra-tjetrës.

* * *

Politika Aktuale Është Një Shejtan Në Botën e Ideve; Njeriu Duhet T'i Kërkojë Mbrojtje All-Llahut Prej Saj!

Politika e qytetërimit aktual e sakrifikon shumicën për hir të pakicës. Madje pakica tiranike sakrifikon shumicën e njerëzve të zakonshëm për hir të qëllimeve të tyre.

Drejtësia e Kur'anit, nuk do të sakrifikonte as jetën e një të pafajshmi të vetëm, as derdhjen e gjakut të tij për çfarëdo gjëje, as për hir të shumicës dhe as për hir të të gjithë njerëzimit.

Vërseti Kur'anor: مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ *"Në qoftë se ndokush do të vriste dikë jo për shpagim vrasje, apo për krime në tokë (pra vrasje të padrejtë), do të ishte sikur të kishte vrarë krejtë njerëzimin,"*[694] vendos dy mistere të mëdhenj përpara shikimit të njerëzve:

Misteri i parë: është drejtësia e pastër, ai parim i lartë i cili i shikon të barabartë individin dhe shoqërinë, personin dhe njerëzimin, ata janë të barabartë në shikimin e Drejtësisë Hyjnore, ashtu siç janë të barabartë në shikimin e Fuqisë Hyjnore.

Ky është një sunnet i vazhdueshëm. Veçse ama individi ka mundësi –me dëshirën e tij– t'i sakrifikojë vetë të drejtat e tij, por ato

[694] Kur'an, 5: 32

nuk mund të sakrifikohen ndryshe, madje edhe sikur për hir të të gjithë njerëzimit.

Shfuqizimi i të drejtave të tij ose derdhja e gjakut të tij, ose njollosja e emrit të tij është e barabartë me shfuqizimin e të drejtave të të gjithë njerëzimit, ose me njollosjen e tyre, ose me gjakderdhjen e tyre.

Misteri i dytë është ky: në qoftë se një njeri egoist vret një njeri të pafajshëm nga lakmia apo nga pasioni i tij i shfrenuar ose për të kënaqur dëshirat e tij, ai do të ishte i gatshëm, nëse do të ishte i mundur, të shkatërronte të gjithë botën dhe llojin njerëzor.

* * *

Dobësia E Trimëron Armikun. All-llahu e Vë Në Provë Robin E Tij, Ndërsa Robi Nuk Mund Ta Vërë Në Provë All-llahun

O frikacak i dobët! Frika jote dhe dobësia janë të kota dhe të bëjnë dëm, sepse ato u japin zemër të tjerëve dhe nxisin oreksin e tyre për të të grabitur ty.

All-llahu mund t'i vërë në provë shërbëtorët e Tij, ndërsa shërbëtori nuk mund ta vërë në provë Krijuesin e tij.

O ti që vuan nga dyshimet dhe nga mashtrimet! Përfitimet e sigurta nuk mund të sakrifikohen për dëme të imagjinuara. Ajo që duhet të bësh është përpjekja; rezultati është në Dorë të All-llahut xh.sh..

Njeriu nuk mund të ndërhyjë në çështjet që i përkasin All-llahut. All-llahu e tërheq shërbëtorin e Tij për tek arena e provimit dhe thotë: *"Në qoftë se ti do ta bësh këtë, unë do të të shpërblej me këtë."*

Por shërbëtori kurrë nuk mund ta vërë në provë All-llahun, në qoftë se ai thotë: 'Le të më ndihmojë Zoti në këtë, që unë ta bëjë këtë kështu', ai tejkalon limitet e tij.

Shejtani një ditë i tha Isait (Jezusit) a.s.: "Meqenëse çështja e të gjitha gjërave i përket Zotit xh.sh. dhe nuk do të të godasë veçse ajo që ka shkruar Zoti për ty, dhe Kaderi nuk ndryshohet, atëherë hidhu nga maja e këtij mali dhe le të shikojmë çfarë do të ndodhë me ty?"

Isai a.s. tha: *"O i mallkuar! All-llahu i vë në provë robët e Tij, ndërsa robët nuk mund ta vënë në provë Krijuesin!"*

* * *

Mos e Tepro Në Gjërat Që Ti i Pëlqen

Ilaçi për një sëmundje mund të jetë sëmundje për një sëmundje tjetër; dhe kundërhelmi bëhet helm. Në qoftë se ilaçi tejkalon cakun e tij, ai bëhet shkak për sëmundje dhe bëhet vdekjeprurës.

* * *

Syri i Kryeneçësisë e Shikon Melekun Si Shejtan

Kryeneçësia është kjo: Në qoftë se Shejtani e ndihmon një njeri, ky njeri do ta quante atë një melek dhe thërret të bien bekime mbi të.

Por në qoftë se ai sheh një melek në anën kundërshtare, ai e pandeh atë si shejtan me një veshje të ndryshme, e sulmon dhe e mallkon.

* * *

Pasi Ke Gjetur Të Drejtën, Mos Shkakto Polemika Për Hir Të Diçkaje Më Të Mirë

O kërkuesi i realitetit! Në qoftë se ka konsensus lidhur me atë që është e drejtë dhe ka kundërshtim lidhur me atë që është më e mirë, ndonjëherë ajo që është e drejtë është më e mirë se sa më e drejta.

Dhe ndonjëherë ajo që është e mirë është më e mirë se sa ajo që është më e mira.

* * *

Islami, Është Feja E Paqes Dhe E Pajtimit:
Ai E Refuzon Konfliktin Dhe Armiqësinë E Brendshme

O bota e Islamit! Jeta jote qëndron në unitetin, dhe në qoftë se ti dëshiron unitet, parimi yt udhërrëfyes duhet të jetë ky:

“KJO ËSHTË E VËRTETË”, në vend të “VETËM KJO ËSHTË E VËRTETA.” Dhe “KJO ËSHTË MË E MIRA”, në vend të “KJO ËSHTË E VETMJA RRUGË E MIRË...”

Çdo musliman duhet të thotë lidhur me shkollën e tij ose me medhhebin; “Kjo është e vërtetë, unë nuk ndërhyj me të tjerët. Në qoftë se të tjerat janë të mira, e imja është më e mira.”

Ata nuk duhet të thonë: “Kjo është e vetmja rrugë e drejtë, ndërsa të tjerat janë të gjitha të gabuara. Vetëm ajo që është tek unë është e mirë, të gjitha të tjerat janë të shtrembëra dhe të pakëndshme.”

Mentaliteti ekskluzivisht buron nga dashuria për vetveten, pastaj ajo bëhet një sëmundje dhe çon në polemika. Ilaçet shtohen sipas shtimit të sëmundjeve dhe shtimi i tyre është i drejtë...

Edhe e drejta gjithashtu shumohet. Shtimi në shumëllojshmëritë e nevojave dhe të ushqimeve është e drejtë, dhe e drejta bëhet e larmishme.

Shtimi e degëzimi në kapacitet dhe në mënyrat e edukimit është e drejtë, edhe e drejta gjithashtu shumohet e degëzohet. Një substancë e vetme mund të jetë edhe helm, edhe kundërhelm.

E vërteta nuk është fiksuar në çështjet dytësore; ajo është relative e përbërë në përputhje me temperamentet e ndryshme. Temperamentet e dijetarëve autoritarë i japin një pjesë asaj, dhe ajo realizohet e përbëhet sipas atyre temperamenteve; themeluesit e medhhebeve kanë dhënë vendime në mënyrë absolute, me terma të papërcaktuara.

Ata ia lanë atë temperamenteve të ndryshme dhe tendencave të tyre për të përcaktuar limiet e medhhebeve të tyre; por lidhja me fanatizëm pas atyre medhhebeve qe shkaku i përgjithësimit, dhe njëanshmëria që buron nga kjo çoi në polemika e konflikte.

Ka pasur përçarje të mëdha shoqërore para Islamit. Distanca e tyre e jashtëzakonshme nga njëra-tjetra, bëri të domosdoshëm shfaqjen e shumë profetëve në një kohë, si dhe bënë të domosdoshme shumëllojshmëri të ligjeve të shumta.

Por Islami shkaktoi një revolucion midis njerëzimit dhe njerëzit u bënë më të afërt me njëri-tjetrin.

Ai e zvogëloi deri në një ligjin e shenjtë dhe profeti u bë një i vetëm. Por nivelet e njerëzve nuk ishin të njëjtë, prandaj medhhebet u shumuan.

Kur një mësim i vetëm dhe një instruksion të jetë i mjaftueshëm për nevojat e të gjithë njerëzve, atëherë medhhebet do të bashkohen.

* * *

Ndodhet Një Urtësi e Madhe Në Krijimin Dhe Në Kombinimin E Të Kundërtave: Dielli Dhe Një Grimcë e Vockël Janë Të Barabarta Në Dorën e Fuqisë

O vëlla me zemër të zgjuar! Fuqia manifestohet në të gjitha kombinimet e të kundërtave.

A e di ti përse ndodhet dhimbje në kënaqësi, e keqja brenda të mirës, shëmtia brenda bukurisë, dëmi brenda dobisë, shpagimi brenda mirëbërësisë, dhe zjarri brenda dritës?

Kjo është me qëllim që të vërtetohen të vërtetat relative dhe të jenë të qëndrueshme; dhe që të mund të jenë shumë gjëra brenda një gjëje të vetme, dhe që ato të mund të gjejnë ekzistencë dhe të bëhen të dukshme.

Pika transformohet në një vijë me shpejtësinë e lëvizjes. Shkreptima shndërrohet me rrotullimin e shpejtë në një rreth drite. Atëherë funksioni i të vërtetave relative është që farërat duhet të mbijnë e mugullojnë në këtë botë, sepse ato formojnë baltën e universit, lidhjet në sistemin e tij dhe hallkat midis skalitjeve të tij.

Në Ahiret këto çështje relative do të bëhen realitete. Shkallët që janë në nxehtësi shkaktohen nga ndërhyrja e të ftohtit në to. Shkallët e bukurisë shkaktohen nga ndërhyrja e shëmtisë.

Shkaku bëhet arsye. Drita është borxhlie ndaj errësirës; kënaqësia është borxhlie ndaj dhimbjes; nuk ka gëzim shëndeti pa sëmundje.

Po të mos kishte pasur Parajsë, me siguri Ferri nuk do të jepte torturë; ai nuk mund të plotësohej veçse me të ftohtin e skajshëm...

Në qoftë se nuk do të kishte pasur të ftohtë të skajshëm, ai nuk do të digjte plotësisht.

Krijuesi i parapërjetshëm e demonstroi urtësinë e Tij në krijimin e të kundërtave. Madhështia e Tij u bë e dukshme...

Ai i Gjithëfuqishëm i përjetshëm e shfaqi fuqinë e Tij në kombinimin e të kundërtave. Dhe lartësia e Tij u manifestua.

Meqenëse Fuqia Hyjnore është një cilësi e domosdoshme e brenda-përbrendshme, dhe domosdoshmërisht esenciale për Atë të vetëm të parapërjetshëm, ajo nuk përmban të kundërta; pafuqia nuk mund të ndërhyjë në të, nuk mund të ketë shkallë në të, lidhja e saj është një për të gjitha gjërat, asgjë nuk mund të jetë e vështirë për të.

Dielli bëhet si një fener për dritën e asaj fuqie. Sipërfaqja e detit bëhet një pasqyrë për dritën e atij feneri, madje edhe sytë e pikave të vesës u bënë pasqyra për të.

Sipërfaqja e gjërë e detit është një pasqyrë për atë diell ashtu siç e shfaqin atë fluskat e asaj faqeje të dallgëzuar. Sytë e vegjël të vesës shkëlqejnë si yje.

Ato të gjitha mbajnë të njëjtin identitet: në shikimin e diellit vesa dhe deti janë të njëjtë, fuqia e tij i bën ato të barabarta; bebja e syrit të vesës është një diell i vockël që shkëlqen.

Dielli madhështor; është një vesë e vockël, bebja e syrit të tij është një dritë që vjen nga Dielli i fuqisë Hyjnore; ai bëhet hëna për atë fuqi. Qiejt janë një oqean i madh pa brigje.

Në sipërfaqen e tij të gjërë pikat valëzojnë me urdhërin e të Gjithëmëshirshmit, ato janë diejt dhe yjet. Dhe kështu u shfaq fuqia dhe u përphapën mbi ato pika shkreptimat e dritës.

Çdo diell është një pikë dhe çdo yll është një pikë vese, dhe çdo shkreptimë është një shembëllim. Kështu, ai diell madhështor -i

ngjashëm me pikën- është një reflektim i vockël i shkëlqimit të atij manifestimi.

Dhe një Rrezatim prej atij shkëlqimi e shndërron diellin në një yll margaritar. Dhe ato yje të ngjashëm me pikën e vesës shndrisin.

Në syrin e saj delikat, ai i jep një vend shkreptimës; shkreptima bëhet një llambë; syri i saj bëhet qelq, i cili ia shton llambës dritën.

* * *

Në Qoftë Se Ti Ke Disa Veçori; Ato Duhet Të Mbeten Nën Dheun e Fshehtësisë, Që Kështu Ato Të Mund Të Lulëzojnë

O njeri me veçori të shquara!

Mos u bëj shtypës duke i shfaqur cilësitë e tua; në qoftë se ato do të mbeteshin nën perden e fshehtësisë, ti do ishe një burim mirësish e bekimesh për vëllezërit e tu.

Sepse është e mundur shfaqja jote tek çdo vëlla i yti, dhe do të kishte mundësi që ai të ishte pikërisht ti, dhe me këtë ti tërheq respektin e të gjithë atyre vëllezërve. Ndërsa ti lëshon hije këtu, nëpërmjet daljes nga fshehtësia dhe shfaqjes së vetes tënde, pasi atje ti ishe një diell, ti përbuz vëllezërit e tu dhe humbet respektin e tyre.

Kjo do të thotë se të shfaqësh veçoritë e tua dhe individualitetin tënd, padyshim kjo do të ishte tiranike, atëherë si do të shfaqeshe ti! Dhe çfarë vendi mbetet për artificializmin e rremë, për hipokrizinë, personalitetin dhe famën?

Ky është një mister i thellë që buron nga Urtësia Hyjnore dhe nga rregulli i përkryer. Një individ i jashtëzakonshëm lëshon perden e fshehtësisë mbi vetveten brenda llojit të tij ose grupit, kështu duke u dhënë vlerën dhe rëndësinë individëve të llojit të tij.

Ja shembulli për ty: Evlijatë midis njerëzimit dhe exheli në jetë, janë të panjohura e të papërcaktuara. Po ashtu, ora e pranimit të duasë në ditën e xhuma është e fshehur. Nata e Kadrit në muajin e Ramazanit është e fshehur.

Emri më i madh midis Emrave të bukur Hyjnorë është i fshehur. Misteri i hollë në këto shembuj dhe vlera e tyre e madhe është siç vijon:

Në papërcaktueshmëri ndodhet një manifestim dhe në fshehtësi gjendet një vërtetim me prova.

Dhe për shembull, në mosnjohjen e exhelit ndodhet një balancë e hollë midis frikës dhe shpresës; ku exheli mund të të kapë në çdo minutë dhe në çfarëdo situate që të jesh, dhe një balancë midis të imagjinuarit të qëndrueshmërisë në dynja dhe shërbimit për botën tjetër dhe kështu të jep një kënaqësi për jetën.

Njëzet vjet nga jeta që exheli nuk është i njohur janë më të preferueshme se sa njëmijë vite jetë, fundi i të cilës është i përcaktuar e i njohur, sepse pasi ta kalojë gjysmën e kësaj jete, njeriu në çdo orë që kalon është duke bërë një hap tjetër drejt litarëve të vdekjes.

Kështu, dëshpërimi i vazhdueshëm rritet në mënyrë të përpjesëtueshme; ai nuk të lë ty të kënaqesh; ti nuk do të gjeje paqe e rehati...

* * *

Nuk Ka Mëshirë Më Të Madhe Se Sa Mëshira e All-Llahut Dhe Nuk Ka Zemërim Më Të Madh Se Sa Zemërimi I Tij Xh.Sh..

Nuk ka mëshirë që mund ta kalojë mëshirën e Zotit dhe nuk ka zemërim që mund të kalojë zemërimin e Tij.

Prandaj lëri punët për të Drejtin Mëshirëplotë, sepse të jeshë më i mëshirshëm të shkakton ty dhimbje, dhe të jeshë më i zemëruar është e qortueshme...

* * *

Harxhimi i Tepruar Çon Në Shthurje Dhe Kjo Të Çon Në Varfëri

O vëllai im që prish pa hesap! Dy kafshata të cilat janë të njëjta lidhur me të ushqyerit, njëra prej tyre kushton një qindarkë dhe tjetra dhjetë qindarka.

Ato të dyja janë të barabarta para se ato të futen në gojë, dhe gjithashtu janë të barabarta pasi ato të kenë kaluar poshtë prej gurmazit.

Vetëm për pak sekonda në gojë ato kanë shije të ndryshme dhe u japin një kënaqësi atyre që janë të pavëmendshëm, sepse shqisa e të shijuarit i mashtron gjithmonë ata me këtë ndryshim. Kjo shqisë është rojtarja e trupit dhe një inspektore për stomakun.

Ajo ka një ndikim negativ, jo pozitiv, në qoftë se funksioni i saj do të ishte vetëm për të kënaqur rojtarin, që të vazhdonte kënaqësia për atë të pavëmendshëm.

Ta ngatërrosh atë në detyrën e saj të vërtetë duke i dhënë njëmbëdhjetë qindarka në vend të një qindarke të vetme dhe duke e bërë atë ta ndjekë shejtanin, mos u afro tek kjo, sepse kjo do të të shtyjë ty tek forma më e keqe e harxhimit të tepruar dhe tek lloji më i keq i prishjes pa hesap...

* * *

Shqisa e Të Shijuarit Është Një Nëpunëse Telegrafi; Mos e Josh Atë Duke e Kënaqur Sepse Kështu e Prish Atë

[695] Krijuesi, me Hyjninë e Tij, me urtësinë dhe me përkujdesjen e Tij, ka bërë dy qendra në gojën e njeriut dhe në hundën e tij, duke vendosur brenda tyre një post kufitare dhe korrespondentë. Në botën e vogël, Zoti i bëri enët e gjakut si telefona dhe nervat si telegrafë.

Ai Furnizues i vërtetë e bëri shqisën e nuhatjes si një telefon dhe shqisën e të shijuarit si një telegraf. Nga mëshira e Tij, Ai vendosi listën e çmimeve mbi ushqimet dhe ato janë: shija, ngjyra dhe nuhatja.

Kështu, këto tre veçori për sa ka të bëjë me të ushqyerit – janë një tabelë njoftimi, janë ftesa, fletëhyrje dhe lajmëtare nga ana e Furnizuesit; dhe me këto, ushqimi u bën ftesë nevojtarëve dhe blerësve të tij.

[695] Kjo pjesë është bërthama e trajtesës për Ekonominë. Sikur kjo trajtesë prej dhjetë fletësh është përmbledhur në dhjetë rreshta. (autori)

Furnizuesi Gjithëbujar u ka dhënë gjallesave të furnizuara me ushqime shqisën e të shijuarit, e të parit dhe të nuhatjes.

Dhe i stolisi ushqimet me ngjyra të shumëllojshme të bukurisë dhe të hijeshisë.. me qëllim që t'i zbavisë me to zemrat e përmalluara dhe të nxisë indiferentët.

Sapo të hyjë ushqimi në gojë, shqisa e të shijuarit menjëherë u dërgon telegrame çdo pjese të trupit. Shqisa e nuhatjes telefonon, duke dhënë informacione rreth llojeve të ushqimeve.

Këto shqise veprojnë në përputhje me të gjitha nevojat e kafshëve të ndryshme që marrin ushqim dhe bëjnë përgatitjet e domosdoshme sipas tyre, ose vjen përgjigjja për refuzim, goja e nxjerr ushqimin jashtë dhe e pështyn atë.

Meqenëse shqisa e të shijuarit është e urdhëruar nga ana e përkujdesjes Hyjnore, mos e prish atë me kënaqësi vazhdimisht dhe mos e mashtro përherë me ëndjet e shijimeve.

Sepse ajo kështu do ta harronte se cili është oreksi i vërtetë dhe do të lindte oreksi i rremë; dhe ai do të godiste kokën tënde, duke i shkaktuar sëmundje e lëngata.

Kënaqësia e vërtetë buron nga oreksi i vërtetë dhe oreksi i vërtetë nga nevoja e vërtetë; kjo kënaqësi është e mjaftueshme njëlloj, si për mbretin ashtu edhe për lypësin. Një dinar e një dirhem ushqim janë njëlloj në kuptimin e të shijuarit, ato bashkarisht veprojnë për ta përmbushur këtë detyrë dhe për dhimbjen bëhen balsam.

* * *

Ashtu Si Nijeti, Një Lloj Këndvështrimi Mund T'i Transformojë Veprimet E Zakonshme Në Ibadet

Vëreje me vëmendje këtë pikë!

Ashtu si nëpërmjet nijetit, që veprat e zakonshme të lejushme mund të bëhen adhurim... po kështu sipas një lloj këndvështrimi, shkencat fizike mund të bëhen njohje rreth krijuesit...

Në qoftë se ti studion dhe reflekton, domethënë, në qoftë se ti i shikon gjërat ashtu siç tregojnë ato diçka tjetër përtej vetvetes, dhe për sa ka të bëjë me artin ti thua: "Sa bukur i ka bërë mjeshtëria artistike ato!" në vend të thënies tënde: "Sa e bukur është kjo".

Atëherë në qoftë se do ta shikoje universin nga ky këndvështrim, ti do të gjeje se gdhendjet e Skalitësit të Parapërjetshëm, rregulli i Tij dhe Urtësia, shkreptimat e qëllimit dhe të artit do t'i largojnë dyshimet dhe do të të ndriçojnë.

Dhe kështu shkencat kozmike transformohen në njohje rreth krijuesit. Por, në qoftë se ti i shikon gjërat me kuptimin se ato tregojnë vetveten, nga këndvështrimi i natyrës, domethënë, me kuptimin se "gjërat linden nga vetvetja!".

Nëse ti do ta shikoje kështu universin, atëherë sfera e njohjes tënde do të transformohej në një fushë injorance. Të vërtetat e mjera do të bëheshin të pavlefshme në duart e pavlefshme. Dëshmitarë për këtë ka shumë...

* * *

Në Këtë Kohë, Sheriati Nuk Na Lejon Neve Të Jetojmë Mes Të Gjitha Të Mirave Dhe Bollëkut

Sa herë që të të bëjnë thirrje ushqimet e shijshme, duhet t'u përgjigjesh: "Sikur unë kam ngrënë."

Sepse ai i cili e ka bërë këtë si parimin e tij, nuk ka ngrënë një xhami.[696]Më parë, në të shkuarën, shumica e muslimanëve nuk ishin të uritur; ata deri diku gëzuan një jetë të rehatshme.

Ndërsa tani shumica kanë rënë në skamje e uri, dhe sheriati nuk na lejon më të marrim kënaqësi. Mjetet e jetesës për shumicën e muslimanëve dhe për shumicën e njerëzve të zakonshëm, janë të thjeshta.

---

[696] Ndodhet kjo xhami në lagjen Sulltan Muhammed Fatih në Stamboll. Këtë xhami e ndërtoi autori i saj me arkëtimet e kursimet e parave, dhe thonte "Sikur unë kam ngrënë!, sa herë që nefsi i tij dëshironte diçka; dhe prandaj erdhi kështu ky emërtim. (Autori)

Do të ishte njëmijë herë më e preferueshme që t'i ndjekësh ata në jetesën e tyre të thjeshtë, se sa t'i ngjasosh pakicës prishanike, që bën shpenzime të tepruara, apo disa prisharakëve në jetën e tyre luksoze.

* * *

Ndonjëherë Mungesa e Mirësisë Është Mirësi

Fuqia e kujtesës është një mirësi, por për një njeri torollak, në kohë fatkeqësie, harresa është më e preferueshme.

Harresa gjithashtu është një mirësi, sepse ajo nuk të bën të provosh veçse dhimbjet e një dite të vetme dhe e bën njeriun që t'i harrojë brengat e grumbulluara.

* * *

Në Çdo Fatkeqësi Ndodhet Një Aspekt Mirësie

O ti që je sprovuar nga fatkeqësia! Brenda fatkeqësisë ndodhet një mirësi. Shikoje më nga afër dhe ti do ta shohësh atë!

Ashtu si në çdo gjë që ndodhet një shkallë nxehtësie, po ashtu në çdo fatkeqësi gjendet një shkallë mirësie.

Shikoje shkallën e kësaj mirësie në fatkeqësinë më të vogël, mendo për më të madhen dhe falëndero Krijuesin tënd Mëshirëplotë.

Ose për ndryshe, në qoftë se ti frikësohesh duke ekzagjeruar dhe vajton me dënese e ankohesh, ajo do të zmadhohet. Dhe ndërsa ajo zmadhohet, ajo do të bëhet akoma më keq.

Në qoftë se ti do të merakoseshe, ajo do të dyfishohet. Imazhi i saj iluzionist në zemër do të shndërrohej në një realitet dhe do të merrte mësim prej tij, pastaj do të kthehej e do të niste të godasë zemrën tënde...

* * *

Mos u Trego Vetëmburrës, Ose Ti Do Të Ulesh Poshtë

O ti me ego mburrëse dhe me kokë mendjemadhe! Ti duhet ta kuptosh këtë parim:

Në godinën shoqërore të bashkësisë njerëzore, gjithësecili ka një dritare, që quhet një rang, në të cilin për të parë e për t'u parë.

Në qoftë se dritarja është e vlerës së njeriut, ai do ta shkrinte atë dhe do ta zgjaste nëpërmjet mendjemadhësisë.

Por në qoftë se dritarja është më e vogël se sa shtati i aspiratës së tij, ai do të përkulej e do të ulte kokën nga modestia, aq sa shikon në atë nivel dhe shikohet.

Masa e madhështisë tek Evlijatë është modestia. Ndërsa për të gabuarit e të mangëtit, masa e vogëlsisë është mendjemadhësia...

* * *

Natyra e Cilësive Ndryshon Me Ndryshimin e Vendeve

Një cilësi e vetme në vende të ndryshme dhe një fytyrë e vetme, ndonjëherë është një demon, ndonjëherë është një engjëll, ndonjëherë është e mirë dhe ndonjëherë është e ligë; disa shembuj janë këto:

Në qoftë se një cilësi e cila për të dobëtin përballë të fortit konsiderohet se është dinjitet dhe në qoftë se ajo do të gjendej tek i forti ajo do të ishte mendjemadhësi e arrogancë, po ashtu një cilësi e cila për të fortin para të dobëtit konsiderohet modesti, në qoftë se ajo do të gjendej tek i dobëti, ajo do të ishte poshtërim e hipokrizi.

Serioziteti i një nëpunësi autoritar në zyrën e tij është dinjitet, ndërsa përulësia e tij është poshtërim. Por në shtëpinë e tij, përulësia e tij është modesti, ndërsa serioziteti i tij është shenjë arrogance.

T'i falësh keqbërësit është një sakrifikim nga ana e njeriut dhe kjo është një vepër e mirë, ndërsa ai sakrifikim do të ishte tradhti dhe vepër e ligë në qoftë se do të bëhej në emër të të tjerëve.

Mbështetja tek Zoti xh.sh. në marrjen e masave paraprake është dembeli. Ndërsa t'ia dorëzosh çështjen All-llahut në vendosjen e rezultatit është një mbështetje tek Krijuesi të cilën e urdhëron Sheriati.

Kënaqësia e njeriut me frutin e përpjekjes së tij dhe me pjesën e tij është një mjaftueshmëri e lavdërueshme, që forcon dëshirën për punë.

Ndërsa të mjaftohesh me të mirat ekzistuese nuk është një kënaqësi e dëshirueshme, por mungesë aspirate. ka edhe shumë shembuj të tjerë.

Kur'ani Kerim i përmend 'veprat e mira' dhe 'takvanë', në mënyrë absolute. Nëpërmjet papërcaktueshmërisë së tij, ai aludon për ekzistencën e shkallëve të pozitave; përmbledhja e tij është një shpjegim i detajuar; heshtja e tij, është një fjalë e shtrirë.

* * *

"E Vërteta Do Të Triumfojë," Dhe Pikërisht Përfundimet e Saj Janë Të Synuara

O shok! Një herë, një person më pyeti mua: Meqenëse e 'Vërteta do të triumfojë' është një çështje e vërtetë, atëherë përse mohuesi ka fituar mbi muslimanin dhe përse forca e ka mposhtur të drejtën?"

Unë iu përgjigja: Merri në konsideratë këto katër pika dhe ky problem do të zgjidhet.

Pika e parë është kjo: Nuk është e domosdoshme që çdo mjet prej mjeteve të çdo të vërtete të jetë i vërtetë, gjithashtu jo çdo mjet i çdo të shtrembëre duhet të jetë i gabuar.

Atëherë rezultati është ky: Një mjet i vërtetë (edhe në qoftë se është në të shtrembërën) është triumfator mbi një mjet të shtrembër (edhe në qoftë se është në të vërtetën), dhe duke u bazuar mbi këtë, do të rezultonte: një e vërtetë e mposhtur nga e shtrembëra, e mposhtur me anë të mjetit të saj të shtrembër, domethënë, e mposhtur përkohësisht; ose ndryshe, ajo nuk është e mposhtur në esencë dhe as përherë sepse përfundimi i çështjeve bëhet gjithmonë për të vërtetën. Sa për forcën, ajo ka një pjesë nga e vërteta. Ndodhet një mister i nëntëshëm në krijimin e saj.

Pika e dytë është kjo: Ndërsa është e detyrueshme që të gjitha cilësitë e muslimanëve të jenë muslimane, veçse ama nga ana e jashtme ato nuk janë gjithmonë kështu.

E ngjashme me këtë, jo të gjitha cilësitë e mohuesve duhet të jenë ateiste dhe të burojnë nga pafesia e tyre.

Po kështu është çështja lidhur me cilësitë e të shthururve; nuk kushtëzohet që të gjitha ato cilësi të jenë përgjithmonë të mëkatshme dhe as të kenë buruar nga shthurja e tyre.

Kjo do të thotë se, një cilësi muslimane, me të cilën karakterizohet një mohues, e mposht një cilësi të paligjshme tek një musliman.

Dhe në këtë mënyrë, me anë të këtij mjeti të vërtetë – ai mohues e mposht atë musliman (i cili karakterizohet nga një cilësi e paligjshme). Për më tepër, në këtë dynja, e drejta e jetës është gjithëpërfshirëse dhe e gjithanshme.

Ajo është një mëshirë universale që ka një manifestim kuptimplotë, një qëllim të urtë të brendshëm, që atë të drejtë nuk e pengon dot mosbesimi;

Pika e tretë: Nga dy atributet e plotësimit të Krijuesit të Gjithëlavdishëm, burojnë dy manifestime sheriati, të cilat janë:

I pari: Paracaktimi nëpërmjet zgjedhjes së Tij, i cili buron nga atributi i 'Vullnetit Hyjnor', i cili është 'Sheriati i krijimit', dhe

i dyti: Sheriati i mirënjohur i cili buron nga atributi i 'Fjalës Hyjnore'.

Dhe ashtu siç ndodhet bindje e mosbindje përballë urdhërave të njohura të Sheriatit, po ashtu ndodhet bindje e mosbindje përballë urdhërave krijuese.

Shpërblimi dhe ndëshkimi për të parin -për atë që i bindet sheriatit dhe që e kundërshton atë- merret kryesisht në Ahiret, ndërsa dënimet dhe shpërblimet për të dytin -për atë që nuk u bindet urdhërave krijuese dhe që i kundërshton ato- jepen kryesisht në bujtinën e kësaj dynjaje.

Dhe për shembull ashtu si shpërblimi i durimit që është triumfi, dhe dënimi për dembelinë është varfëria e poshtërimi, po ashtu shpërblimi i përpjekjes është pasuria, shpërblimi i qëndresës është triumfi; ashtu siç është rezultati i helmit sëmundja, dhe shpërblimi i kundërhelmit dhe i ilaçit është shërimi e përmirësimi.

Ndonjëherë urdhëresat e të dy sheriateve bashkohen në një gjë të vetme; ajo ka fytyra që i shikon të dyja...

Kjo do të thotë se bindja ndaj urdhëresave krijuese është e vërtetë. Dhe kjo bindje është dominuese -sepse ajo është bindje ndaj urdhrit Hyjnor- mbi mosbindjen ndaj këtij urdhëri.

Sepse mosbindja -ndaj çdo urdhëri krijues- përfshihet në të shtrembërën dhe bëhet një pjesë prej tij.

Në qoftë se një e vërtetë bëhet një mjet për një të shtrembër dhe do të fitojë mbi të shtrembërën, ajo bëhet një mjet për të vërtetën dhe do të shfaqë rezultatin: një e vërtetë e mposhtur para një të shtrembëre, veçse ama ajo nuk është mposhtur në esencë, por në mënyrë të tërthortë.

Domethënë, **"E vërteta mbisundon",** qëndron lartë me vetveten. Gjithashtu, fundi është i synuar. Mbisundimi nuk pëkufizohet vetëm në dynja, por ama obligimi ndaj të vërtetës dhe marrja me këndvështrimet e së vërtetës medoemos duhet të synohen. Nderi është kushti i synuar.

Pika e katërt është kjo: Në qoftë se e vërteta mbetet e fshehur, e pashprehur, ose e pafuqishme, ose e tjetërsuar ose e ngatërruar, atëherë ajo duhet të shprehet dhe të zbulohet, ose t'i jepet një fuqi e freskët, e re;

Dhe me qëllim që ajo të bëhet e pastër dhe e praruar, vihet përkohësisht mbi të e shtrembëra me qëllim që e vërteta të qëndrojë e pastër dhe e mirë prej çdo ndotësie si rezultat i shtytjes.

Dhe pastaj ajo do të shfaqet e pastër dhe safi aq sa duhet nga origjinat e saj. Madje edhe në qoftë se e shtrembëra sundon në dynja -në një vend apo në një kohë të përcaktuar- ajo ka fituar një betejë por jo gjithë luftën; sepse dekreti ***"Fundi është për të përkushtuarit ndaj All-llahut"***[697] i jep goditje të shtrembërës dhe kështu e shtrembëra mposhtet edhe pse ka triumf në anën e jashtme. Tek shprehja **"E vërteta triumfon",** ndodhet një mister që me detyrim e shtyn të shtrembërën të bie në dënim në fundin e dynjasë ose në Ahiret. Dhe kështu e vërteta është mbisunduese sado që ajo të duket si e mposhtur.

* * *

[697] Kur'an, 7: 128

Disa Parime Shoqërore

Në qoftë se dëshiron disa parime për shoqërinë: Drejtësia e pabarabartë nuk është drejtësi. Përngjasimi është një arsye e rëndësishme për kundërshti.

Përputhshmëria është baza e solidaritetit. Mendjengushtësia është burimi i mendjemadhësisë. Paburrëria është burimi i arrogancës. Pafuqia është burimi i kundërvënies.

Kureshtja është profesori i dijes. Nevoja është mjeshtri i përparimit. Skamja është mësuesi i shthurjes. Kështu, burimi i shthurjes është skamja. Sa për "lëndën e skamjes", ajo është dëshpërimi dhe pesimizmi.

Çudhëzimi buron nga idetë.. errësira shkaktohet nga zemra.. prishja pa hesap lidhet me çështjet e trupit.

* * *

Gratë Dolën Nga Shtëpitë e Tyre Dhe i Shkaktuan Çudhëzim Njerëzimit; Duhet Që Ato Të Rikthehen Në Shtëpitë E Tyre.

اِذَا تَأَنَّثَ الرِّجَالُ السُّفَهَاءُ بِالْهَوَسَاتِ ۞ اِذًا تَرَجَّلَ النِّسَاءُ النَّاشِزَاتُ بِالْوَقَاحَاتِ

"*Kur burrat zhburrnohen, ata bëhen si femra duke ndjekur tekat e tyre; gratë bëhen burrërore, si meshkuj, duke qenë të pacipa."*[698]

Qytetërimi i ulët i nxori gratë nga shtëpitë e tyre dhe, duke i bërë ato si plaçka të rëndomta, e shkatërroi respektin e nderin që ato kishin.

Sheriati islam me mëshirë u bën thirrje grave të qëndrojnë në shtëpitë e tyre. Në shtëpi ato janë të respektuara, në shtëpitë e tyre ato janë rehat në jetën familjare.

Pastërtia është stolia e tyre. Morali është dinjiteti i tyre. Dëlirësia e tyre është bukuria e tyre; dhembshuria është plotësimi i bukur i tyre, fëmijët janë çlodhja e tyre.

---

[698] Kjo është baza e Trajtesës së 'Hixhabit' 'mbulesës', Shkreptima e Njëzet e Katër, (Trajtesa mbi veshjen Islame për gratë). Njëzet vjet më vonë gjykata ngriti një padi për të dënuar autorin e saj, por ajo dënoi vetveten dhe gjykatësit e saj përgjithmonë dhe i detyroi ata të heshtin përmes argumentit.

Përballë kaq shumë shkaqeve korruptive, njeriu duhet të jetë aq i fortë e i pa përkulur si një çelik për t'u rezistuar atyre. Një grua e bukur në qoftë se do të futej në një tubim ku sundon vëllazëria, do të zgjonte tek ata damarët e hipokrizisë, të rivalitetit, të smirës dhe të egoizmit. Dëshirat e fjetura epshore zgjohen papritmas.

Liria gjithnjë e më shumë për gratë ka çuar në zbulimin e tyre në mënyrë të pakufizuar, dhe kjo ka shkaktuar prishjen e moraleve të njerëzimit.

Format, fotot e pikturat të cilat janë si kufoma të zvogëluara dhe si të vdekura që buzëqeshin kanë luajtur një rol të madh në shpirtin e zbrazur e të mbrapshtë të njeriut modern.[699]

Statujat dhe skulpturat e ndaluara me Sheriat dhe fotografitë e ndaluara janë ose tirani e gurëzuar ose epsh i trupëzuar, ose hipokrizi e personifikuar, ose ato janë një enigmë, duke i tërhequr ato shpirtëra të këqinj.

* * *

Gjërësia e Fuqisë Hyjnore i Refuzon Ndërmjetësuesit Dhe Ndihmësat

Nga këndvështrimi i efektshmërisë gjithëpërfshirëse të aktivitetit të fuqisë së të Gjithëfuqishmit të Gjithëlavdishëm, dielli ynë është si një grimcë.

Distanca e aktiviteteve shumë të mëdha të fuqisë në një lloj të vetëm të qënieve është tej mase e gjërë.

Merr gravitetin ndërmjet dy grimcave, pastaj shko dhe vendose atë brenda gravitetit të diellit të diejve dhe midis rrugës së qumështit. Dhe sill melekun i cili mban flokun e borës me melekun e ngjashëm me diellin i cili mban diellin.

[699] Ashtu si të shikuarit me epsh tek një grua e vdekur që tregon një nefs tej mase të degjeneruar, po kështu të shikosh me epsh një fotografi të bukur të një gruaje të bukur të vdekur, e cila ka nevojë për mëshirë, shuan ndjenjat e larta të shpirtit.

Dhe vendos një për peshkun më të vogël -me vogëlsinë e një gjilpëre- përmbi një balenë gjigante dhe pastaj përfytyro manifestimin e gjërë të të Gjithëfuqishmit të Gjithëlavdishëm të parapërjetshëm, artin e Tij të përkryer në gjërat duke filluar nga më të vogëlat për tek ato më të mëdhatë, tek ato do të mësosh se graviteti dhe të gjitha ligjet janë vetëm mjete rrjedhëse dhe çështje të zakonshme, janë veçse emra dhe tituj për manifestimin e fuqisë së Tij dhe për veprimet e urtësisë së Tij.

Ato tregojnë vetëm Atë; ato nuk mund të kenë kuptim tjetër; mendo për të gjitha këto gjëra së bashku, dhe domosdoshmërisht ti do të kuptosh se shkaqet e vërteta, ndërmjetësit e jashtëm, ndihmuesit dhe ortakët, janë të gjithë të rremë, imagjinarë dhe të pamundur në shikimin e asaj fuqie.

Jeta është plotësimi i ekzistencës; rangu i saj është i lartë dhe i rëndësishëm. Si rrjedhim, unë them: përse të mos jetë globi, bota jonë, e bindur dhe e nënshtruar ndaj saj, ashtu si kafsha?

Zogjtë e gjallë të Sulltanit të parapërjetshëm të këtij lloji janë të shumtë dhe të shpërndarë në hapësirën e gjërë dhe përhapin bukuri, shkëlqim, madhështi e hijeshi.

Të shpërndara nëpër kopshtin e krijimit, zogjtë rrotullohen; refrenet e tyre, lëvizja e tyre janë fjalët e lavdërimit dhe mënyrat e adhurimit për të Gjithëfuqishmin e përjetshëm dhe për të Gjithurtin e Amshuar.

Globi ynë i ngjason një qënieje të gjallë, ai shfaq shenjat e jetës. Në qoftë se, për të supozuar të pamundurën, globi do të zvogëlohej në përmasën e një veze, ai do të transformohej në një kafshë të vogël e të këndshme.

Në qoftë se një mikroorganizëm do të zgjerohej me përmasën e tokës, ai do të bëhej si globi tokësor, do të bëhej i ngjashëm me të. Në qoftë se bota jonë do të zvogëlohej me përmasën e njeriut dhe yjet të transformoheshin në grimca, ndoshta ajo do të bëhej një kafshë e vetëdijshme, gjithashtu edhe e arsyeshme.

Kjo do të thotë se bota me të gjitha pjesët e saja është një shërbëtore lavdëruese e nënshtruar dhe e bindur e Krijuesit të Gjithëfuqishëm të parapërjetshëm.

Të jesh i madh nga sasia nuk nënkupton gjithmonë të jesh i madh edhe nga cilësia, sepse një sahat me përmasën e një fare sinapi është më i hollë në art dhe më i çuditshëm se sa një sahat me përmasën e Aja Sofiës. Krijimi i një mizeje është më e çuditshme se sa krijimi i elefantit.

Në qoftë se një Kur'an do të shkruhej nga pena e fuqisë në atomet e eterit mbi grimcat e vockëla, arti duke qenë në raport të zhdrejtë me përmasën e faqes, elokuenca e tij do të ishte e barabartë me një Kur'an të Gjithurtë të shkruar në yje mbi faqen e qiejve.

Arti i ndritshëm me bukuri e plotësim i Skalitësit të parapërjetshëm është i përhapur kështu në çdo anë.

Pena shpall Unitetin Hyjnor meqenëse ajo gjithmonë vepron me perfeksionim të plotë. Studioje me vëmendje këtë fjalë kuptimplote.

* * *

Melekët Janë Një Komunitet i Ngarkuar Për Të Zbatuar Sheriatin e Krijimit

Sheriati Hyjnor është dy pjesësh: Ato të dyja burojnë nga dy atribute Hyjnore; njeriut i bëhet adresimi nga ato të dyja dhe është i detyruar të përshtatet me ato të dyja.

I pari nga ato të dyja është: Sheriati i krijimit, i cili buron nga atributi i "Vullnetit Hyjnor"; ai organizon gjendjet e botës që është njeriu i madh dhe lëvizjet e saj të cilat nuk janë të vullnetshme. Ajo mund të quhet gabimisht 'natyrë'.

Ndërsa tjetri: Ai është sheriati që buron nga atributi i 'Fjalës Hyjnore'; ky sheriat është një koleksion ligjesh dhe organizon veprimet e vullnetshme të njeriut, i cili është bota e vogël.

Ndonjëherë të dy sheriatet vijnë së bashku në të njëjtin vend. Sa për melekët, ato janë komunitet i madh, janë ushtarë të Zotit.

Ata janë mbajtës të nënshtruar të Sheriatit të parë, vepruesit dhe përfaqësuesit e Tij. Disa prej tyre janë robër adhurues të Zotit xh.sh.,

një grup tjetër prej tyre janë të zhytur në ibadet dhe janë të afërmit e Fronit më të Madh.

* * *

Sa Herë Që Lënda Përpunohet e Hollohet, Jeta Intensifikohet Në Të

Jeta është themeli i ekzistencës dhe baza e saj. Materia varet tek ajo, dhe ekziston nëpërmjet saj.

Në qoftë se ti do të krahasoje pesë shqiset e perceptimit të njeriut dhe të organizmit mikroskopik, ti do të shikoje se sado shumë më i madh është njeriu se sa ai organizëm, shqisat e tij janë më të ulëta në të njëjtën shkallë.

Ai organizëm e dëgjon zërin e vëllait të tij dhe e shikon ushqimin e tij. Në qoftë se ai do të zmadhohet në përmasën e një njeriu, shqisat e tij do të ishin të çuditshme, jeta e tij do të ishte e shkëlqyer, dhe shikimi i tij do të ishte një dritë qiellore që i ngjason vetëtimës.

Njeriu nuk është një qënie e përbërë nga qënie të vdekura, por një qelizë e gjallë njerëzore e përbërë prej miliarda qelizash të gjalla.

اِنَّ الْاِنْسَانَ كَصُورَةِ (يس) كُتِبَتْ فِيهَا سُورَةُ (يس) فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

"Njeriu është si forma Ja-sin, në të cilën është shkruar sureja Ja-sin, "I lartësuar me madhështi është pra All-llahu, më i Miri i krijuesve."[700]

* * *

Filozofia Materialiste Është Një Murtajë Jolëndore

Materializmi është një murtajë jolëndore sa që shkaktoi përhapjen e etheve shkatërruese për njerëzimin dhe e zbuloi atë para zemërimit Hyjnor.[701] Sa më shumë të zgjerohet aftësia e kryengritjes dhe e

[700] Kur'an, 23: 14

[701] Aludon për Luftën e parë Botërore.

kritikës -nëpërmjet të mësuarit dhe të imituarit- aq më shumë zgjerohet dhe përhapet ajo murtajë.

Ajo u ngulit nga shkenca dhe u instruktua me imitim të verbër nga qytetërimi modern.Liria çoi në kritikë dhe çudhëzimi buroi nga krenaria e tij.

* * *

Asgjë Nuk Është e Papunë Apo e Kotë Në Ekzistencsë, Njeriu i Papunë Punon Në Ekzistencë Për Llogari Të Mosekzistencës

Njeriu më i mjerueshëm, më i shqetësuar dhe më i dëshpëruar, është njeriu i papunë.

Sepse papunësia është 'mosekzistencë' brenda ekzistencës, domethënë është vdekje brenda jetës. Ndërsa përpjekja është jeta e ekzistencës dhe zgjimi e syhaptësia e jetës.

* * *

Kamata Dhe Intereset i Shkaktojnë Një Dëm Shumë Të Madh Islamit

Kamata shkakton papunësi, ajo shuan entuziazmin për punë.

Dyert e kamatës dhe ndërmjetësit e saj, që janë bankat, u japin përfitim vetëm se grupit më të keq të njerëzimit, të cilët janë mohuesit... dhe për më të këqinjt e këtyre, të cilët janë tiranët, dhe për më të këqinjt e këtyre, të cilët janë më të shthururit e tyre.

Ajo i shkakton botës së Islamit një dëm të pallogaritshëm. Në shikimin e Sheriatit, i gjithë njerëzimi nuk mund të jetë gjithmonë i begatë, sepse mohuesi luftëtar është i parespekt, i padëlirë dhe gjaku i tij derdhet për asgjë, gjithmonë.

* * *

Kur'ani Vetë Do Ta Mbrojë Vetveten e Tij Dhe Do Të Përjetësojë Sovranitetin e Tij[702]

Unë pashë një njeri i cili ishte goditur nga dëshpërimi; ai ishte i sëmurë nga pesimizmi. Ai tha: Dijetarët janë pakësuar në numër në këto ditë, sasia e ka mposhtur cilësinë. Unë kam frikë se feja jonë do të shuhet një ditë...

Unë iu përgjigja: Për sa kohë që universi të mos jetë shuar, besimi ynë Islam nuk do të shuhet. Gjithashtu, sa kohë që shenjat e Islamit, minaret e fesë, vendet e adhurimit Hyjnor, veprat e Sheriatit, të gjitha si shtylla të ngulura fort në faqen e tokës, sa kohë që ato të mos jenë shuar, Islami do të ndriçojë përherë.

Të gjitha xhamitë janë mësuese duke u dhënë mësim ndjekësve të tyre; secila shenjë nga shenjat e Sheriatit është bërë si një profesoreshë duke e dhënë mësimin e fesë me gjuhën e gjendjes së saj, pa gabim e harresë.

Secili rit nga ritet e Islamit është bërë një dijetare e urtë në vetvete, duke dhënë mësim shpirtin e Islamit përpara shikimeve me kalimin e shekujve.

Është sikur dritat e Islamit dhe shpirti i tij të ishin mishëruar në shenjat e tij; dhe sikur uji i pastër i Islamit të jetë ngurtësuar në vendet e tij të adhurimit, duke i mishëruar ato, si shtylla mbështetëse të besimit.

Dhe sikur urdhëresat e Islamit të ishin mishëruar brenda veprave e shenjave të tij; dhe shtyllat e Islamit sikur janë bërë të ngurtësuara në botët e tij secila si një shtyllë prej diamanti; nëpërmjet të cilave janë lidhur toka me qiellin.

Dhe në mënyrë të veçantë, ky Kur'an madhështor, oratori i shpjegimit të mrekullueshëm jep gjithmonë e në mënyrë të përsëritur, një fjalim parapërjetësie në trevat e botës së Islamit. Nuk ka mbetur krahinë apo vend që nuk ka dëgjuar për të dhe që nuk është udhëzuar

[702] Kjo pjesë, e cila u shkrua tridhjetë e pesë vjetë më parë, është në një stil sikur të ishte shkruar në këtë vit. Domethënë, ai ishte një lloj parashikimi i inspiruar nga shkëlqimi i bekimit të Ramazanit.

nga ai. Dhe sipas kuptimit të brendshëm të vërsetit: إِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ *"Dhe padyshim që Ne do të jemi Gjithëruajtës të Tij."*[703] Të jesh një hafiz është një stacion shumë i lartë.

Ta lexosh atë është adhurim për njerëzit dhe për xhindet. Për këtë arsye ai duhet të jepet mësim dhe çështjet e tij të pakundërshtueshme duhet të përmenden.

Brenda një përsëritjeje të vazhdueshme, çështjet teorike bëhen të pakundërshtueshme dhe transfomohen në realitete të vetëkuptueshme, duke mos kërkuar shpjegim të mëtejshëm.

Domosdoshmëritë e fesë ndaluan nga të qënit çështje teorike dhe u bënë esenca. Atëherë t'i përmendësh ato është e mjaftueshme dhe t'i kujtosh ato është e mjaftueshme. Kur'ani gjithmonë është shërues.

Rigjallërimi i muslimanëve dhe zgjimi shoqëror jep për gjithkënd dhe vendos për ta një balancë, për përkujtues e përmendje, dhe kjo është dëshmi që vlen për të gjithë.

Meqenëse jeta shoqërore fillon në Islam, besimi i çdo individi nuk kufizohet tek provat e veçanta për të, ai nuk mbështetet vetëm mbi ndërgjegjen, por mbështetet edhe mbi shkaqe të panumërta në zemrën e xhematit gjithashtu.

Është e vlefshme të shënohet që, është e vështirë të shfuqizosh me kalimin e kohës madje edhe një medhheb të dobët mendimi. Atëherë si mund të shfuqizohet Islami i cili bazohet mbi dy themele madhështore, të cilët janë:

Shpallja Hyjnore dhe natyra e shëndoshë, që kanë sunduar me efekt për kaq shumë shekuj!..

Me parimet e tij të rrënjosura thellë, vepra e tij e thellë, i është bashkangjitur gjysmës së globit, duke u bërë një shpirt natyral. Në qoftë se ai tani është i eklipsuar, ai menjëherë do të shfaqet!

---

[703] Kur'an, 15: 9

Por për fat të keq disa mohues të trullosur me argumentet e tyre të rreme sulmojnë themelet e forta të këtij pallati madhështor sa herë që atyre u jepet rasti. Ata përpiqen që t'i trondisin ato.

Mirëpo, ato parime nuk mund të prishen dhe nuk mund të preken. Le të rrijë i heshtur tani ateizmi. Ai i poshtër është i falimentuar. A nuk i mjafton atij eksperimenti i mosbesimit dhe gënjeshtrat!

Fronti, parajsa e botës islamike kundra botës së mosbesimit ishte Darul Fununi, Universiteti. Por për shkak të indiferentizmit dhe të pakujdesisë, armiku zvarranik i natyrës hapi një të çarë prapa atij fronti; dhe prej tij, ateizmi u hodh në sulm. Besimi i Ummetit u trondit rëndë. Duhet që fronti të jetë një parajsë e ndriçuar me shpirtin e islamit.

Ai duhet të jetë më i forti dhe vigjilenti më i vërtetë, ose ai nuk duhet të jetë ai institut, ai nuk duhet t'i mashtrojë muslimanët. Zemra është vendqëndrimi i besimit; mendja është ajo tek e cila reflektohet drita e besimit.

Ndonjëherë ajo është një muxhahid, ndonjëherë ajo është një mjet pastrimi; në qoftë se dyshimet e mendjes nuk hyjnë në zemër, besimi i ndërgjegjes nuk lëkundet. Në qoftë se besimi do të ishte në mendje - ashtu siç e supozojnë disa- atëherë mundësitë e shumta dhe dyshimet do të bëheshin armiq të pamëshirshëm kundra shpirtit të besimit, i cili është 'siguria absolute'.

Zemra dhe ndërgjegjja janë vendi i besimit. Intuita dhe inspirimi janë dëshmia për besimin. Një shqisë e gjashtë është rruga e besimit. Mendimi dhe mendja janë rojet e besimit.

* * *

Të Kujtuarit e Çështjeve Të Pakundërshtueshme Është Më e Nevojshme Se Sa Mësimdhënia e Çështjeve Teorike

Esencat e fesë, çështjet e pakundërshtueshme të Sheriatit, janë të pranishme në zemrat e njerëzve; ata janë bërë të vetëdijshëm për to nëpërmjet të kujtuarit dhe të përmendurit. Rezultati i dëshiruar është arritur.

Arabishtja [704] e përmbush këtë përkujtues në mënyrën më të lartë... Hutbja në gjuhën arabe në ditën e premte është e mjaftueshme për të kujtuarit e esencave dhe për çështjet e pakundërshtueshme.

Sepse mësimdhënia lidhur me çështjet teorike nuk është synimi i Hutbes. Për më tepër, ato shprehje arabe përfaqësojnë vulën, shenjën e unitetit Islam në thellësirat e ndërgjegjjes së Islamit, e cila e refuzon ndarjen e përçarjen.

* * *

Hadithi i Thotë Ajetit: Është e Pamundur Të Të Arrish Ty!

Në qoftë se do t'i krahasoje vërsetet e Kur'anit me hadithet profetike, ti do të shikoje me qartësi se edhe më elokuenti i njerëzimit (i cili është përçuesi i shpalljes Hyjnore) nuk mund ta arrijë shkallën e elokuencës së Kur'anit;

Kështu hadithi nuk mund t'i ngjasojë vërsetit. Kjo do të thotë se të gjitha fjalët që dalin nga gjuha e Muhammedit a.s.m. nuk ishin gjithmonë të tijat.

* * *

Shpjegimi i Përmbledhur i Mrekullisë Së Kur'anit

Një herë, në të shkuarën, unë pashë një ëndërr: Isha në rrëzë të malit Ararat. Mali papritmas shpërtheu, duke i hedhur e shpërndarë shkëmbinjt me madhësinë e maleve anembanë botës, bota u lëkund e u trondit.

Ndërkohë, papritmas, një burrë u shfaq pranë meje; ai më tha: Shpjegoji aspektet e mrekullisë së Kur'anit që ti i di në mënyrë të përmbledhur, shkurt, e me stil të ngjeshur!

Unë mendova për kuptimin e ëndrrës ndërsa isha akoma në ëndërr dhe thashë: Shpërthimi këtu simbolizon një revolucion në njerëzimin; udhëzimi i Kur'anit, padyshim, do të jetë i lartësuar dhe do të sundojë

[704] Ai parandjeu një ngjarje që do të ndodhte pas dhjetë vitesh dhe u përpoq ta pengojë.

në këtë revolucion. Dhe koha do të vijë që të shpjegohet mrekullia e tij!

Unë iu përgjigja pyetësit, duke i thënë:

Mrekullia e Kur'anit shfaqet nga shtatë burime të përgjithshme; ajo gjithashtu përbëhet nga shtatë elemente:

Burimi i parë: Kjo është rrjedhshmëria e përpilimit të tij, e cila buron nga pastërtia e gjuhës së tij; dhe mënyra brilante e shpjegimit të tij e shkaktuar nga bukuria e renditjes së fjalëve, nga elokuenca e kuptimeve, nga origjinaliteti i koncepteve, nga përsosja e deduktimeve, e përfundimeve logjike, dhe nga veçantia e stileve të tij.

Të kombinuara me këto, në mrekullinë e tij ndodhet një qëndisje e çuditshme, një shpjegim i mahnitshëm dhe një art origjinal i një gjuhe të mrekullueshme. Kështu përsëritjet në të nuk e mërzisin kurrë njeriun.

Elementi i dytë: Është një thesar i shkencave okulte që përmban parimet e fshehura të ngjarjeve kozmike, misteret e pakuptueshme e të paqarta të të vërtetave Hyjnore, çështjet e padukshme të shpalljes, ngjarjet e mbuluara në të shkuarën dhe çështjet e fshehura në të ardhmen. Gjuha e botëve të padukshme flet me Botën e dukshme; ajo i zbulon çështjet e saj në mënyrë simbolike; qëllimi i tij është njerëzimi, dhe kjo sigurisht është vetëm se një shkreptimë e ndritshme e mrekullisë...

Burimi i tretë: Ai ka një gjithëpërfshirje në pesë aspekte: në fjalët e tij, në kuptimet, në urdhëresat, në njohjen e tij dhe në qëllimet.

Fjalët e tij përmbajnë mundësi vërtetë të mëdha dhe aspekte të shumta meqenëse secili aspekt është i parapëlqyer nga elokuenca, është më korrekti në shkencën e gjuhës arabe dhe përshtatet me misterin e Sheriatit.

Kuptimi i tij i përfshin e i përmban të gjitha rrugët e të gjithë evlijave, ndriçimet e atyre me përvojë në njohjen e Zotit xh.sh., medhhebet e atyre në tarikatin Sufi, rrugët e dijetarëve të shkencave Islame, dhe metodat e filozofëve. Në dëshmitë e tij ka gjithëpërfshirje

dhe në kuptimin e tij ka gjërësi. Në qoftë se do të shikoje nëpërmjet kësaj dritareje, çfarë arene të gjërë do të shihje ti!

Gjithëpërfshirja e urdhëresave të tij: Për lumturinë e kësaj bote dhe për tjetrën, sheriati i mrekullueshëm ka nxjerrë si deduktim, të gjitha mjetet e shpëtimit. Vendimet e tij përmbajnë të gjitha lidhjet e jetës shoqërore, të gjitha metodat e edukimit dhe realitetet e të gjitha rrethanave.

Thellësia e njohurisë së tij: Ai ka grumbulluar së bashku në parajsën e tij, në kështjellat e sureve të tij, edhe shkencat kozmike, edhe shkencat Hyjnore, dhe të gjitha shenjat, aluzionet dhe treguesit për to.

Synimet dhe qëllimet e tij: ai ka vendosur një ekuilibër të përkryer dhe një vijimësi të rregullt, në përshtatje me parimet e natyrës së brendaqenësishme të gjërave dhe të unitetit dhe ka ruajtur ekuilibrin.

Prandaj shikoje gjithanshmërinë e mrekullueshme në gjithëpërfshirjen e fjalëve të tij, gjërësinë e kuptimeve të tij, gjithëpërfshirjen e urdhëresave të tij, thellësinë e njohjes, dhe madhështinë e ekuilibrit gjithëpërfshirës të qëllimeve të tij.

Elementi i katërt: Ai i dhuron një shkëlqim vezullues çdo shekulli në përputhje me shkallën e të kuptuarit të tij, sipas nivelit arsimor të klasave të njerëzimit, në përputhje me kapacitetet dhe aftësitë e tyre.

Kështu dera e tij është e hapur për çdo shekull dhe për çdo klasë e nivel të njerëzimit. Është sikur kjo ligjëratë e të Gjithëmëshirshmit të shpallej rishtas në çdo vend e në çdo kohë.

Ndërsa koha kalon e vjetërohet, Kur'ani bëhet gjithnjë më i ri; shenjat e tij bëhen të dukshme; ai Fjalim Hyjnor e gris perden e Natyrës dhe perden e shkaqeve.

Ai e përhap dritën e unitetit Hyjnor prej çdo vërseti, në çdo kohë; ai e ngre perden e botës së dukshme, e cila është hedhur mbi të padukshmen. Lartësia e adresimit të tij tërheq shikimin e vëmendshëm të njeriut dhe e fton atë për të reflektuar e për të medituar; sepse ai është gjuha e të padukshmes që flet personalisht me botën e dukshme.

Nga ky element del si përfundim se rinia dhe freskia e jashtëzakonshme e Kur'anit është e gjithanshme dhe gjithëpërfshirëse; familjariteti i tij e bëri atë të dashur për njerëzit dhe për xhindet, dhe kjo nëpërmjet begenisë Hyjnore për mendjet e njerëzve, duke i përfillur ata nëpërmjet larmisë së stileve të shpalljes së tij.

Burimi i pestë: Ai tregon një stil origjinal të mbushur me kuptime, sikur t'i kishte dëshmuar vetë ato tregime, dhe rrëfenja, dhe njoftime të vërteta duke i bërë pikat e tyre themelore; me ato ai paralajmëron njerëzimin.

Ajo që ai tregon janë këto: ai njofton ngjarjet e mëparshme, dhe ngjarjet e së ardhmes, sekretet e Xhennetit dhe të Xhehennemit, të vërtetat e botës së padukshme, misteret Hyjnore të botës së dukshme dhe tregimet rreth lidhjeve kozmike; këto njoftime të qarta, as realiteti dhe as logjika nuk i ka hedhur poshtë.

Madje edhe në qoftë se logjika nuk i kap ato, ajo nuk mund t'i refuzojë librat qiellorë të cilët nderohen nga e gjithë bota.

Ai rrëfeu besnikërisht e saktë pikat mbi të cilat ata kanë pajtueshmëri, dhe përmend në formë korrekte temat mbi të cilat ato kanë kontradikta. Këto çështje duke u shfaqur nga një 'analfabet', ishte një mrekulli e kësaj kohe!

Elementi i gjashtë: Ai është themeluesi i fesë Islame dhe e përfshin atë. Në qoftë se ti do ta hetoje kohën dhe vendin, as e shkuara nuk është e aftë që të prodhojë përngjasimin e Islamit dhe as e ardhmja. Ai është litari i fortë qiellor i cili e mban globin në rrotullimin e tij vjetor e ditor dhe e lëviz atë.

Ai e vendosi peshën e tij dhe rëndësinë mbi tokë, dhe e administroi, e drejtoi dhe ndërhyri ndërmjet saj dhe kryengritjes së saj.

Burimi i shtatë: Gjashtë dritat që përhapen nga këto gjashtë burime bashkohen me njëra-tjetrën; prej kësaj shfaqet një bukuri dhe nga kjo lind një intuitë, që është mjeti i ndritshëm i të kuptuarit.

Ajo që buron nga kjo është një kënaqësi, nëpërmjet të cilës perceptohet mrekullia, por gjuha jonë është e papërshtatshme për ta

përshkruar atë. Mendja gjithashtu është e mangët; ato yje qiellorë mund të shihen, por nuk mund të mbahen.

Për trembëdhjetë shekuj armiqt e Kur'anit kanë dëshiruar që ta sfidojnë atë... Ai ka ngjallur tek miqt e tij një dëshirë për ta imituar. Kjo gjithashtu është një provë e mrekullisë së tij. Me miliona libra në arabisht janë shkruar si rrjedhojë e këtyre dy dëshirave të forta, duke ardhur në bibliotekën e ekzistencës.

Në qoftë se ato miliona libra do të krahasoheshin me Kur'anin Kerim, gjithkush që do ta shikonte e dëgjonte, madje jo vetëm njerëzit e ditur, por edhe njerëzit më të zakonshëm, do të deklaronin: "Ky Kur'an është qiellor, ndërsa këto libra janë njerëzorë!"

Ato gjithashtu do të thonin: Të gjithë këto libra nuk i ngjasojnë këtij Kur'ani, dhe kurrë nuk e arrijnë shkallën e tij. Prandaj, ai ose është më i ulët se sa ato të gjithë, por kjo në mënyrë të vetëkuptueshme nuk është e vërtetë.

Atëherë, ai është mbi të gjithë ato. Ai ka përhapur kuptimet dhe përmbajtjet e tij përpara tyre gjatë gjithë kësaj periudhe të gjatë kohore, dhe i ka hapur dyert e tij që ia ka dedikuar njerëzimit. U bën thirrje për tek vetja e tij shpirtërave dhe mendjeve. Njeriu ka marrë prej tij dhe e ka bërë si pronën e vet.

Megjithatë, njerëzimi nuk ka mundur që ta kundërshtojë, dhe as nuk mundet ta bëjë një gjë të tillë. Koha e provimit ka përfunduar. Ai nuk u ngjason librave të tjerë; ai nuk mund të krahasohet me to, sepse ai u shpall për një kohë më shumë se njëzet vjet, pjesë-pjesë për një urtësi Hyjnore në lidhje me nevojat në pjesë të ndryshme. Shkaqet e drejtëpërdrejta të shpalljes ishin të ndryshme e të dallueshme. Pyetjet rreth çështjeve ishin të përsëritura e të ndryshme .

Ngjarjet lidhur me urdhëresat ishin të shumta e të ndryshme. Kohët e shpalljes ishin të ndryshme e të dallueshme. Rrethanat që merreshin parasysh ishin të ndryshme e të dallueshme; grupet e atyre të cilëve ai u adresohej ishin të shumtë e të largët nga njëri-tjetri; dhe qëllimet e udhëzimit të tij ishin të kategorizuara e të ndryshme.

Struktura e tij, shpjegimet, përgjigjet, dhe adresimet bazoheshin mbi këto themele. Megjithatë, pavarësisht kësaj, rrjedhshmëria e stilit

të tij dhe mospasja mangësi, raporti i tij i ndërsjellë dhe harmonia, demonstruan plotësimin e përsosmërinë e tij.

Dëshmitar për këtë është se, sipas shkencës së retorikës, Kur'ani ka një veçori që nuk gjendet në asnjë fjalë tjetër: Në qoftë se ti dëgjon Fjalë nga të tjerët, sigurisht ti do të shohësh autorin e fjalës pas tij, ose ti do ta gjesh atë brenda tij. Stili është pasqyra e njeriut.

O pyetës ideal! Ti pyete për shkurtësinë – ngjeshjen e stilit, dhe ja unë dhashë një tregues. Në qoftë se ti dëshiron një shpjegim të detajuar, ajo është përtej aftësive të mia! Një mizë nuk mund t'i vështrojë qiejt. Libri "Isharatul Ixhaz" ka shpjeguar vetëm njërin nga dyzet llojet e asaj mrekullie, ai nuk e nxë atë shpjegim i cili është elokuenca e renditjes së fjalëve.

Komenti im njëqindfaqesh ishte i pamjaftueshëm për të. Madje, unë dëshiroj një shpjegim të detajuar nga inspirimet shpirtërore si të tuat!

اولاشماز دست أدب غرب هوسبار هواكار دهادار

دأب أدب أبد مدت قرآن ضيابار شفاكار هدادار

Dora e letërsisë trillane, epsharake, eksituese dhe me stil gjenial e Perëndimit, nuk mund ta arrijë shkallën e letërsisë dritëdhënëse, urdhëruese dhe shëruese të Kur'anit të përjetshëm.

Sepse një gjendje mendore e cila kënaq shijet e larta të të plotësuarve midis njerëzve dhe që i qetëson ata, sigurisht nuk do t'i kënaqte njerëzit me dëshira foshnjarake e trillane dhe ato të të shthururve, dhe nuk i zbavit ato.

Si rrjedhojë e kësaj urtësie, ato kënaqësi të ulëta, të shthurura, epshore dhe eksituese, nuk do të përjetonin kënaqësi shpirtërore.

Letërsia aktuale që buron nga letërsia e Evropës, është e paaftë që të shikojë dhe nuk do t'i përjetojë hollësitë e lartësuara dhe virtytet e veçoritë e mëdha të Kur'anit të mrekullueshëm nëpërmjet shikimit të saj tregimtar, novelistik; madje ajo është e pafuqishme edhe për t'i shijuar ato; prandaj kriteri i saj nuk mund t'i analizojë e t'i provojë ato virtyte.

Letërsia shtit në tre fusha, ajo bredh brenda limitive të tyre:

Ose në fushën e heroizmit e të trimërisë...

Ose në fushën e dashurisë e të bukurisë dhe...

Ose në fushën e përshkrimit të realitetit.

Letërsia e huaj nuk e kërkon të vërtetën në fushën e heroizmit; përkundrazi, ajo ngulit një dëshirë për fuqi duke miratuar e brohoritur mizoritë e njerëzimit.

Në fushën e dashurisë e të bukurisë, ajo nuk e njeh dashurinë e vërtetë; ajo injekton në shpirt një emocion eksitues epsharak. Dhe në fushën e përshkrimit të realitetit dhe të aktualitetit, ajo nuk e shikon universin si një art Hyjnor; ajo nuk e shikon atë si një ngjyrim i të Gjithëmëshirshmit.

Përkundrazi, letërsia i afrohet atij nga këndvështrimi i natyrës, dhe e përshkruan kështu atë; dhe ajo nuk mund të çlirohet nga kjo.

Për këtë arsye, çfarë ajo ngulit në zemër është dashuria ndaj natyrës dhe ndjenja e adhurimit ndaj materies, nga të cilat njeriu nuk mund të shpëtojë lehtë. Përsëri, ajo letërsi e pahijshme, qetësuese dhe narkotike -gjumëndjellëse- nuk mund të japë një balsam të dobishëm për brengën e shpirtit e cila buron nga çudhëzimi që shkaktohet nga ajo që u përmend më lartë.

Ajo ka gjetur vetëm një ilaç, ai është novelat e saj dhe prozat artistike, tregimtare; librat me të gjallët e tyre të vdekur, dhe kinemaja me kufomat e saja të lëvizshme. Të vdekurit nuk mund të japin jetë!

Dhe teatri me rimishërimet e me ritrupëzimet e tij dhe fantazmat nga varri i madh i njohur si e shkuara! Këto janë llojet e romaneve të saj.

Dhe në mënyrë krejtësisht të paturpshme, letërsia e huaj ka vendosur një gjuhë rrenacake në gojën e njerëzimit... dhe ka instaluar një sy epsharak në fytyrën e njeriut... dhe i ka veshur dynjasë një fustan të shkallmuar vallëzimi, ajo nuk e njeh bukurinë e vërtetë.

Sa që në qoftë se ajo dëshiron t'i tregojë lexuesit diellin, ajo ngulit në mendjen e lexuesit një aktore të bukur flokëverdhë.

Ajo në pamje të jashtme thotë: imoraliteti është i keq, ai nuk është i përshtatshëm për njeriun dhe tregon pasojat e tij të dëmshme.

Por ama ajo e përshkruan atë në një mënyrë aq eksituese deri në atë shkallë që e bën gojën të lëshojë jargë e pështymë, dhe arsyeja nuk mund të mbetet më në kontroll. Ato hapin oreksin, nxisin epshin, dhe pastaj ndjenjat dhe emocionet nuk dëgjojnë askënd e asgjë.

Sa për letërsinë e Kur'anit, ajo nuk i nxit dëshirat e ulëta; por ajo i jep njeriut një ndjenjë dashurie për të vërtetën, një pasion për bukurinë e vërtetë, një vlerësim e shije ndaj të bukurës, një dëshirë për realitetin. Dhe ajo nuk të mashtron.

Ajo nuk e shikon universin nga këndvështrimi i natyrës, por si një art Hyjnor dhe si një ngjyrim nga i Gjithëmëshirshmi. Ajo nuk e ngatërron mendjen. Ajo ngulit dritën e njohjes së Krijuesit; ajo tregon shenjat e Tij në të gjitha gjërat.

Secila nga të dyja letërsitë shkaktojnë një brengë prekëse, por ato nuk i ngjasojnë njëra-tjetrës.

Ajo që shkakton letërsia e Evropës është një brengë patetike, prekëse, që buron nga mungesa e të dashurve, nga të qënit pa pronar; ajo nuk mund të japë një brengë të lartësuar.

Sepse ai është një dëshpërim i shumëvuajtur i frymëzuar nga Natyra e shurdhët dhe nga forca e verbër. Ajo e tregon botën të mjeruar e të dëshpëruar dhe jo në ndonjë mënyrë tjetër.

Ajo e përshkruan dhe e paraqet botën në këtë mënyrë, e mban njeriun e dëshpëruar atje, e lëshon atë pa pronar midis të huajve dhe e lë atë pa shpresë.

Për shkak të kësaj ndjenje tmerri që ajo i ka dhënë atij, ai gradualisht mbytet në çudhëzim; dhe kjo e shtyn për në ateizëm e në mohimin e Zotit xh.sh... sa që është e vështirë për të që të kthehet tek e drejta dhe ndoshta ai nuk do të kthehet kurrë.

Letërsia e Kur'anit prodhon një mallëngjim të lartë, i cili është mallëngjimi për dashurinë dhe jo brenga e jetimit.

Ky dëshpërim buron nga ndarja prej të dashurve dhe jo nga humbja e tyre. Ajo e shikon universin si artin Hyjnor të vetëdijshëm e të mëshirshëm, në vend të natyrës së verbër; dhe madje ajo nuk e përmend fare natyrën.

Në vend të forcës së verbër, ajo përshkruan fuqinë e urtë Hyjnore, me një përkujdesje të gjithanshme. Atëherë universi nuk merr formën e një vendi shkretimi e mjerimi.

Në të vërtetë, për shikimin e të brengosurit ai transformohet në një vendtakim i të dashurve, sepse në çdo anë është dashuria e ndërsjellë dhe bashkëpërgjigjja, të cilat nuk shkaktojnë pikëllim.

Miqësia e përzemërsia në çdo qoshe e tërheq personin e zymtë në shoqëri, duke i dhënë atij një brengë përmalluese, një ndjenjë të lartë; dhe jo një zymtësi të dëshpëruar pa shpresë.

Të dyja letërsitë japin një entuziazëm dhe një mallëngjim. Por nëpërmjet entuziazmit që shkaktohet nga letërsia e huaj, nefsi bëhet i eksituar, dëshirat e ulëta nxiten, ajo nuk i jep gëzim shpirtit. Ndërsa entuziazmi i Kur'anit, e ndez shpirtin dhe e ngjit atë në një lartësi sublime.

Për këtë arsye, Sheriati Muhammedan nuk dëshiron dëfrime e shmangie. Ai i ka ndaluar disa vegëla muzikore për dëfrim dhe i ka lejuar të tjerat.

Domethënë, veglat dhe instrumentet që prodhojnë një melankoli Kur'anore dhe një entuziazëm zbulesor, nuk janë të dëmshme.

Por, në qoftë se ato prodhojnë një brengë të shumëvuajtur jetimi ose emocionet epsharake, atëherë ai instrument është i ndaluar. Kjo gjendje ndryshon sipas individëve. Njerëzit nuk janë të njëjtë, të barabartë...

* * *

Degët i Japin Frutat Në Emrin e Mëshirës Hyjnore

Në çdo anë të botës degët e pemës së krijimit, në pamje të jashtme, ua ofrojnë frutat e mirësive duarve të qënieve me shpirt.

Por, në realitet është një Dorë mëshire, një Dorë e fuqisë, ajo e cila na i ofron ato fruta nëpërmjet atyre degëve.

Ju duhet ta puthni me falënderime Atë Dorë mëshire; ju duhet ta shpallni me mirënjohje shenjtërinë e asaj Dore të fuqisë.

* * *

Një Shpjegim i Tre Rrugëve Të Aluduara Tek Fundi i Sures El-Fatiha

O vëlla i mbushur plot shpresë! Merre përfytyrimin tënd dhe eja me mua. Shiko! Tani ne jemi në një tokë të gjërë, ne po shohim rreth e qark. Askush nuk mund të na shikojë ne.

Por mbi ne është lëshuar një re e zezë e errët dhe ka zbritur mbi malet e larta, që janë si shtyllat e çadrës; reja ka mbuluar gjithashtu të gjithë faqen e tokës.

Ajo formon një tavan të ngjeshur e të qëndrueshëm, mirëpo gjashtë faqet e tij janë të hapura; kështu dielli është i dukshëm. Ne jemi nën re, errësira po na mbyt.

Dëshpërimi po na zë frymën; mungesa e ajrit po na vret. Tani tre rrugë janë të hapura për ne. Njëra është bota e ndritshme, unë e vështrova një herë atë tokë metaforike.

Po, unë kam ardhur një herë këtu më parë, kam kaluar në secilën prej këtyre tre rrugëve. **Rruga e parë është kjo**; shumica e njerëzve e marrin atë; ajo është rruga e botës, ajo na tërheq për të shëtitur tek ajo... Shiko!

Tani ne jemi në rrugën tonë, ne po ecim në këmbë... Shiko se si këto dete rëre të kësaj shkretëtire të gjërë po na djegin me zemërim duke na kërcënuar!

Shikoji dallgët e larta si malet të këtij deti të madh... ato po na kërcënojnë gjithashtu. Tani lavdi Zotit, ne kemi dalë në anën tjetër, ne mund ta shohim fytyrën e diellit.

Por vetëm ne i dimë vështirësitë që kemi vuajtur. Ah! Medet! ne u kthyem përsëri në këtë tokë të shkretë të cilën e mbuluan retë me

errësira, dhe ajo që ne kemi nevojë është syri i zermës për të ndriçuar gjërat; një botë e mbushur me dritë. Në qoftë se ti ke guxim të jashtëzakonshëm, eja e më shoqëro në këtë rrugë të mbushur me rreziqe.

Dhe ajo është rruga jonë e dytë: Ne do shpojmë natyrën e tokës dhe do të kalojmë për tek ana tjetër. Ose duke u dridhur, ne do të kalojmë nëpër një tunel natyral.

Unë një herë udhëtova dhe shikova në këtë rrugë, pa frikë e plot lutje. Por në atë kohë unë kisha me vete në dorë një lëndë për ta shkrirë e për ta grisur tokën e natyrës... atë lëndë -provë të mrekullueshme- ma dha Kur'ani në rrugën e tretë.

O vëlla! Mos më lër mua, më ndiq, kurrë mos u tremb! Shiko! Para teje ndodhen shpella e guva si tunelet nën tokë: ato na presin dhe na lehtësojnë rrugën për në anën tjetër. Mos i lër këto qënie të pajeta të frikshme të natyrës të të trembin ty! Sepse prapa fytyrës së saj të thartë është fytyra që vazhdimisht buzëqesh e pronarit të saj të mëshirshëm.

Ajo substancë Kur'anore është një lëndë rrezatuese si Radiumi.

Ja, ti e sheh! Ne kemi dalë në botën e mbushur me dritë... Shikoje këtë tokë të mbushur dhe qiellin e këndshëm e të zbukuruar.. Ngrije kokën tënde që të shikosh këtë që ka mbuluar krejtësisht fytyrën e qiellit dhe është ngritur mbi të e mbi retë, dhe na bën ftesë neve; Ai është Kur'ani i mrekullueshëm... është Pema Tuba e Xhennetit...

Ai i ka shtrirë degët e tij në të gjitha anët e universit. Ne duhet të varemi tek kjo degë e cila po ulet poshtë, me qëllim që ajo të na çojë lart atje... tek ajo pemë e lartë qiellore. Atëherë ne patëm mundësi që ta arrinim atë botë të ndritshme nëpërmjet asaj rruge... rrugës së Sheriatit pa parë vështirësi; ne nuk u tronditëm nga ndonjë dëshpërim.

Meqenëse ne shkuam gabim, le të kthehemi tek vendi ynë i mëparshëm dhe ta gjejmë rrugën e drejtë. **Shiko, ja rruga jonë e tretë!**

Thirrësi i madh qëndron mbi këto male të larta... Ai po i thërret ezanin të gjithë botës. Shiko! Muezzini më i madh, Muhammed Hashimiu a.s.m., po i bën thirrje njerëzimit për tek bota vezulluese e

Dritës... Ai ka vënë kusht mbi ne duanë dhe namazin... Shikoji këto male... malet e udhëzimit... Shiko! Udhëzimi i ka grisur e davaritur edhe retë! Mali i sheriatit e ka ngritur kokën e tij në qiejt. Shiko si e ka zbukuruar dhe si e ka lulëzuar ai fytyrën e tokës sonë.

Tani ne duhet të fluturojmë me përpjekjen tonë për atje; atje ndodhet drita, flladi dhe drita e bukurisë.

Po! Ja ku jemi! Ky është Uhudi i Unitetit Hyjnor, ai mal madhështor, i dashur e i këndshëm.

Dhe këtu është Xhudi i Islamit... ai mal madhështor... mali i shpëtimit dhe i qetësisë. Dhe ja ky është mali i Hënës, Kur'ani i El-Ezharit... prej atij burimi të lartë rrjedh uji i pastër i Nilit... Pi prej ujit të tij të ëmbël!

فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

وَ آخِرُ دَعْوَينَا اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"I lartësuar me madhështi është All-llahu, më i Miri i krijuesve."[705] *"Ndërsa duaja e tyre e fundit do të jetë: Gjithë lavdërimet dhe falënderimet janë për Zotin e gjithë botëve!"*[706]

O shoku im! Tani flake tutje imagjinatën tënde dhe vish arsyen! Dy rrugët e para janë të atyre *"...e atyre që merituan zemërimin Tënd mbi vete"* dhe *"e atyre të cilët humbën."*[707]

Rreziqet e atyre dy rrugëve janë të shumta. Mbi ato të dyja është një dimër i vazhdueshëm, nuk ka pranverë në to. Ndoshta vetëm një në njëqind persona prej atyre që i kanë ndjekur ato rrugë mund të shpëtojë... Si Platoni dhe Sokrati.

Sa për rrugën e Tretë: ajo është e lehtë, e afërt, e shkurtër, sepse ajo është e drejtë; i dobëti dhe i forti janë të barabartë në të. Gjithkush

[705] Kur'an, 23: 14

[706] Kur'an, 10: 10

[707] Kur'an, 1: 7

mund të kalojë në të. Sa për rrugën më të mirë e më të sigurt, ajo është ose të jesh martir, ose muxhahid.

Tani ne vijmë në përfundim: Po, dy rrugët e Para janë rruga dhe shkolla e gjenive të shkencës. Sa për udhëzimin e Kur'anit që është rruga e tretë, ajo është rruga e drejtë, dhe kjo do të na çojë neve atje.

اَللّٰهُمَّ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لاَالضَّالِّينَ آمِينَ

O Zot! Na drejto ne në rrugën e drejtë, në rrugën e atyre të cilëve Ti u ke dhuruar mirësinë Tënde, jo në rrugën e atyre që merituan zemërimin Tënd, dhe as në rrugën e atyre të cilët humbën.

* * *

Të Gjitha Dhimbjet e Vërteta Janë Në Çudhëzim, Dhe Të Gjitha Kënaqësitë e Vërteta Janë Në Iman. Një e Vërtetë Më e Madhe e Zbukuruar Me Veshjen e Imagjinatës.

O bashkudhëtar i matur! Në qoftë se dëshiron, o i dashur, të shikosh ndryshimin e qartë midis "rrugës së drejtë", asaj rruge të ndritshme, dhe midis rrugës së errët të *"...atyre që merituan zemërimin Tënd* " dhe "*të atyre të cilët humbën*," eja, merre fantazinë tënde dhe hipi imagjinatës tënde; së bashku ne do të shkojmë tek errësira e mosekzistencës. Ne do ta vizitojmë atë varrezë të madhe, atë qytet të mbushur me të vdekur.

I Gjithëfuqishmi i parapërjetshëm na nxori nga ato errësira me Dorën e Fuqisë së Tij dhe na bëri të hipim tek kjo ekzistencë, dhe na dërgoi tek kjo botë, tek ky qytet pa kënaqësi.

Tani ne kemi ardhur tek Bota e ekzistencës, tek kjo shkretëtirë e frikshme. Sytë tonë janë hapur, dhe ne i shikuam të gjashtë drejtimet.

Së pari, ne shikojmë përpara nesh duke kërkuar mirësi, por vuajtjet dhe dhimbjet na sulmojnë si armiq, frikësohemi nga ato dhe tërhiqemi prapa.

Pastaj shikuam nga e majta dhe nga e djathta duke kërkuar ndihmë tek elementet natyrale. Por ne i pamë zemrat e tyre të ishin të ashpra e pa mëshirë.

Ato kërcëllojnë dhëmbët e tyre, duke na vështruar me inat. Ato nuk dëgjojnë as lutje as ankesa. Si njerëz të rrethuar pa çajre, ne me dëshpërim i ngritëm lart shikimet tona.

Duke kërkuar ndihmë, ne hodhëm vështrimin tek trupat qiellorë, por ato na kërcënuan në mënyrë të frikshme. Sikur secila të ishte një bombë duke qenë lëshuar nga vendbanimet e tyre, ato ecin shumë shpejt nëpër hapësirë, por pa u përplasur dhe pa bllokuar rrugën e njëra-tjetrës.

Në qoftë se rastësisht njëra e ngatërron rrugën e saj, kjo botë e dukshme do të shpërthente e do të bëhej copash, ruajna Zot! Dhe ajo është e lidhur tek rastësia; asnjë e mirë nuk mund të vijë prej saj.

Të dëshpëruar ne e kthyem shikimin tonë prej këtij drejtimi, dhe ramë në një habi të dhimbshme. Ne i ulëm kokat tona duke i fshehur në kraharorët tonë; ne po shqyrtojmë dhe po studiojmë vetveten tonë.

Tani ne dëgjojmë britmat e nevojat e panumërta që vijnë nga nefset tona të mjera. Shfaqen vajtimet e mijëra kërkesave e dëshirave.

Ndërsa duke pritur ngushëllim, ne morën frikësim. As një e mirë nuk vjen nga kjo anë, dhe duke kërkuar strehim, ne i shikuam ndërgjegjjet tona; ne vështruam brenda për të gjetur ndonjë zgjidhje.

Por, ah medet! Ne nuk mundemi përsëri të gjejmë asnjë ilaç; ne duhet ta ndihmojmë ndërgjegjjen, sepse në të gjenden mijëra shpresa, emocione të trazuara, dhe dëshira të tërbuara të shpërndara gjithandej universit. Ne dridhemi nga të gjitha ato, ne nuk mund të japim ndihmë.

Ato shpresa të ngjeshura e të grumbulluara tek njeriu dhe të shtrira nga parapërjetësia nga njëra anë dhe për tek paspërjetësia nga ana tjetër, kanë një gjërësi të tillë, sa që sikur ato të gëlltisin të gjithë botën, përsëri ndërgjegjja nuk do të ishte e ngopur.

Dhe kështu, ngado që ne i kthyem fytyrat tona, ne hasëm fatkeqësi. Sepse rrugët e "*atyre që merituan zemërimin Tënd*" dhe "*të atyre të*

cilët humbën" janë kështu. Rastësia dhe çudhëzimi e kanë rrethuar atë rrugë.

Ne e ndoqëm atë dhe ramë në gjendjen e tanishme. Madje edhe tani, ne përkohësisht e harruam fillimin dhe fundin e saj, Krijuesin dhe ringjalljen. Kjo është më e tmerrshme për shpirtin se sa Ferri dhe djeg më shumë se sa ai. Dhe ne nuk gjetëm nga ato gjashtë drejtime veçse një gjendje të përbërë nga frika e madhe, habia, pafuqia, shqetësimi, droja, bonjakëria dhe dëshpërimi, sa që ajo na torturoi ndërgjegjen tonë.

Tani ne do të formojmë një front kundër secilit prej atyre drejtimeve dhe do të përpiqemi që t'i zmbrapsim.

Së pari, ne do të përdorim fuqinë tonë, por, medet, ne jemi të pafuqishëm, të dobët.

Së dyti, ne u adresohemi personave tonë për të heshtur nevojat e nefsit. Por, medet! Ne shikojmë se ato vajtojnë pa pushim.

Së treti, ne thërrasim e bërtasim për ndihmë duke kërkuar një shpëtimtar, por askush nuk dëgjon dhe nuk përgjigjet. Ne e supozojmë çdo gjë të jetë armiqësore dhe e huaj. Asgjë nuk na ngushëllon zemrat tona; asgjë nuk jep një sens sigurie, apo një kënaqësi të vërtetë.

Së katërti, sa më shumë që ne të shikojmë tek trupat qiellorë, aq më shumë ato na mbushin me frikë, duke mposhtur ndërgjegjjen, duke e ftohur atë, duke e torturuar mendjen dhe duke e mbushur me iluzione.

O vëlla! Kjo është rruga e çudhëzimit. Ajo është natyra e saj. Në të ne përjetuam të gjithë errësirën e mosbesimit. Eja tani, o vëllai im, ne do të kthehemi përsëri tek ajo mosekzistencë.

Pastaj ne përsëri do të kthehemi prej saj. Këtë herë rruga jonë është "Rruga e drejtë", rruga e besimit. Udhëzuesi ynë dhe prijësi janë përkujdesja Hyjnore dhe Kur'ani – i cili na bëri të ecim nëpër periudha e nivele...

Po, mëshira e Sulltanit të parapërjetshëm dhe përkujdesja e Tij e deshi ekzistencën tonë, fuqia e Tij na nxori neve nga mosekzistenca,

dhe nga mirësia e Tij Ai na bëri të hipim mbi ligjin e vullnetit të Tij, duke na plotësuar periudhë pas periudhe, dhe na solli neve.

Pastaj Ai me mëshirë na veshi një mantel ekzistence, na dhuroi amanetin dhe rangun e amanetit; shenja e kësaj është duaja dhe namazet e detyruara.

Të gjitha fazat dhe periudhat janë vendqëndrime në rrugën tonë të gjatë. Për ta bërë rrugën tonë të lehtë, Kaderi Hyjnor lëshoi një dekret dhe e ngjiti atë tek hallet tona.

Kudo që të vijmë si mysafirë dhe me cilindo grup, ne jemi të mirëpritur në një mënyrë vërtet vëllazërore. Ne u japim atyre nga ajo që ne kemi dhe marrim nga pasuritë e tyre...

Kështu zhvillohet tregtia në dashuri e në harmoni. Ato na ushqejnë, na zbukurojnë me dhurata dhe pastaj na përcjellin në rrugën tonë. Tani më në fund ne kemi ardhur tek dera e dynjasë. Ne dëgjojmë zëra. Shiko, u futëm në tokë. E vumë këmbën në botën e dukshme, në ekspozitën e të Gjithëmëshirshmit, në banesën e bujshme të njeriut.

Ne nuk dimë asgjë fare, udhëzuesi ynë dhe prijësi ynë është vetëm dëshira e të Gjithëmëshirshmit dhe përfaqësuesi i udhëzimit tonë, janë sytë tonë të butë.

Ne i hapim sytë dhe shikojmë përreth. A të kujtohet ardhja jonë e mëparshme këtu? Ne ishim të huaj, jetimë. Armiqtë tanë ishin të shumtë. Ne nuk e njihnim mbrojtësin tonë. Tani me dritën e besimit, ne kemi një shtyllë të fortë, një pikë mbështetjeje, i cili i zmbraps armiqtë.

Në të vërtetë, besimi në Zotin xh.sh. është drita e jetëve tona, është drita e shpirtërave tonë dhe shpirti i shpirtërave tonë. Tani zemrat tona janë të lehtësuara, ne i shpërfillim armiqtë tonë, madje ne nuk i njohim ata.

Kur në udhëtimin tonë të parë ne u futëm tek ndërgjegjjet tona, ne dëgjuam britma të panumërta, vajtime dhe ankesa. Për shkak të tyre ne u mposhtëm nga fatkeqësia sepse shpresat tona dhe dëshirat, kapaciteti

dhe shqiset dëshirojnë gjithmonë përjetësi. Por ne nuk e dinim se si t'i ngopnim ato. Kështu padija ishte nga ne, ndërsa britmat ishin prej tyre.

Ndërsa tani, të gjitha lavdërimet i takojnë Zotit xh.sh., këtë herë ne e kemi gjetur 'Pikën e mbështetjes' e cila gjithmonë u jep jetë aftësive tona të brendshme dhe shpresave, ajo i bën ato të fluturojnë për në përjetësi.

Aftësia jonë e brendshme u tregon atyre rrugën për tek ajo pikë dhe kërkon ndihmë, pi ujin e jetës prej saj dhe vrapon drejt plotësimit të saj nëpërmjet asaj pike mbështetje e cila inkurajon në mënyrë simbolike drejt përjetësisë?

Poli i dytë i besimit është besimi në Ringjalljen e të vdekurve. Lumturia e përjetshme është margaritari i atij sedefi. Prova e besimit është Kur'ani dhe ndërgjegjja, ai mister njerëzor.

Tani ngrije kokën tënde dhe hidhe vështrimin tek universi. Dhe fol me të. Ai u shfaq shumë i tmerrshëm në rrugën tonë të parë. Ndërsa tani ai po na buzëqesh, dhe përphap gëzim e sihariqe në çdo anë.

A nuk e shikon se sytë tonë janë bërë si bleta? Ato fluturojnë gjithandej në kopshtin e universit, përreth bollëkut të luleve, çdo lule u ofron atyre një draft të këndshëm. Gjithashtu çdo lule jep ngushëllim, dashuri dhe një ndjenjë familjariteti.

Ato gjithashtu japin e marrin, bëjnë dëshmi, ato e bëjnë mjaltin të rrjedhë nga mjalti. Dhe në çdo qoshe ka dashuri e harmoni.

Sa herë që shikimet tona binin mbi lëvizjet e trupave qiellorë, të yjeve dhe të diejve, ato tregonin urtësinë e Krijuesit, mënyrën e instruktimit të Tij dhe manifestimin e mëshirës së Tij, duke i bërë ato të fluturojnë.

Është sikur dielli të fliste me ne, duke thënë: "O vëllezërit e mi! Mos u frikësoni dhe mos u tronditni! Ju jeni të mirëpritur, sa mirë që keni ardhur! Ky vendbanim është i juaji, unë jam thjesht një mbajtës qirinjsh. Unë jam si ju, por një shërbëtor i pastër, i bindur dhe jo kryengritës.

Nga mëshira e Tij e plotë, i Adhuruari i përjetshëm i vetëm më ka nënshtruar mua me qëllim që unë t'ju shërbej ju me dritën time. Drita dhe nxehtësia janë nga unë, duaja dhe faljet janë nga ju!"

Tani shiko tek Hëna! Edhe yjet edhe detet; secili thotë me gjuhën e vet? "Mirëseerdhe!" Sa mirë që keni ardhur! A nuk na njihni?"

Vështro nëpërmjet misterit të bashkëpunimit, dhe dëgjo nëpërmjet shenjave të rregullit. Secili thotë: ne jemi të gjithë shërbëtorë, pasqyrat e mëshirës së të Gjithëmëshirshmit; mos u shqetësoni dhe mos u tronditni prej nesh! "

Mos u frikësoni dhe mos jini skeptikë tek krisma e tërmeteve dhe tek klithmat e ngjarjeve, sepse brenda tyre janë gjëmimi i recitimeve, zhurma e lavdërimeve dhe burbuja e duave dhe e përgjërimeve.

I Gjithëlavdishmi Hirplotë i Cili na dërgoi për tek ju i ka frerat e tyre në Dorën e Tij, syri i besimit lexon në faqet e tyre shenjat e mëshirës; secila i shpall ato."

O besimtar me zemër të zgjuar! Le të pushojnë pak sytë tonë; ne do t'ia dorëzojmë veshët tonë dorës së bekuar të Imanit në vend të tyre. Ne do t'i dërgojmë ato tek dynjaja për të dëgjuar refrenet e saj të këndshme.

Qarjet e përgjithshme dhe vajtimet e vdekjes që ne i imagjinuam në rrugën tonë të parë, tani ato janë zërat e namazet e dhikrit në këtë rrugë dhe tesbihate, lavdërime e falënderime. Dëgjoje zhurmën e erërave.. cicërimin e zogjve.. kërcitjen e shiut.. llokaçitjet e deteve.. krismën e rrufesë.. kërcitjen e gurëve.. të gjitha këto janë refrene kuptimplote..

Zhurma e ajrit.. zëri i rrufesë.. dhe meloditë e valëve.. të gjitha janë recitime të larta për të Madhërishmin. Kënga e shirave, cicërimat e zogjve janë të gjitha lavdërimet e mëshirës dhe aluzionet e realitetit. Tingujt e gjërave janë zërat e ekzistencës. "Edhe unë ekzistoj", ato thonë. Universi

si i heshtur papritmas gjen zë, thërret: "Mos na pandeh neve të pajetë, o njeri llomotitës!"

Zogjt nisin të këndojnë me gojët e tyre të vockëla dhe me zërat e tyre të ndryshëm, ato i brohorasin zbrijtes së mëshirës së dhuruar, mirësive Hyjnore dhe shpallin falënderimet e tyre.

Në mënyrë të nënkuptuar ato thonë: "O qëniet e universit, o vëllezërit e mi! Sa e mirë është gjendja jonë! Ne ushqehemi me mëshirë e dhembshuri, ne jemi të kënaqur me rrethanat mbi të cilat ndodhemi." Me sqepat e tyre të hollë, ato përhapin këngët e tyre në atmosferë.

Në tërësinë e tij, universi është një orkestër e lartë; nëpërmjet dritës së besimit, dëgjohen recitimet dhe lavdërimet e tij. Sepse urtësia e tij e refuzon ekzistencën e rastësisë, rregulli i tij e zmbraps atë; ato një zëri i largojnë dyshimet.

O bashkudhëtar! Tani ne po e lëmë këtë botë të shëmbëllesave, duke u larguar nga imagjinata dhe nga fantazia.

Ne do të qëndrojmë tek pragu i mendjes dhe të hyjmë në fushën e saj, me qëllim që t'i peshojmë çështjet me peshën e saj dhe kështu të dallojmë rrugët e ndryshme.

Rruga jonë e parë, plot dhimbje, ajo e *"atyre që merituan zemërimin Tënd"* dhe *"e atyre të cilët humbën"* i shkakton ndërgjegjjes një torturë të rëndë dhe një dhimbje të madhe. Ndërgjegjja e tregoi këtë; ne u kthyem përmbys nga ndërgjegjja.

Ne duhet të shpëtojmë nga ajo, ne kemi nevojë që dhimbja të fashitet e të qetësohet, ose të mpihet; ne nuk mund ta durojmë atë ndryshe; asnjë nuk i dëgjon britmat për ndihmë.

Udhëzimi është shërues, por fantazitë i bllokojnë ndjenjat. Ato kërkojnë ngushëllim, kërkojnë pakujdesi të shtirur, të rreme, kërkojnë preokupim, kërkojnë zbavitje duke i magjepsur dëshirat.

Atëherë kjo mund ta mashtrojë ndërgjegjen dhe ta vërë shpirtin në gjum me qëllim që ata të mos ndiejnë dhimbje.

Përndryshe ajo vuajtje e dhimbshme e djeg ndërgjegjen; dhimbja është e padurueshme, dëshpërimi nuk mund të përballohet.

Kjo do të thotë: sa herë që largohet ndërgjegjja nga rruga e drejtë, në të njëjtën shkallë ajo preket nga ajo gjendje, duke e bërë ndërgjegjen të bërtasë. Brenda çdo kënaqësie është një dhimbje, një pasojë.

Kjo do të thotë se qytetërimi vezullues i cili është i kombinuar me epshet, me fantazitë, me dëfrimet dhe me shthurje morale, është një panace -bar- mashtrues për dëshpërimin e tmerrshëm që buron nga çudhëzimi, është një narkotik helmues.

O shok i dashur! Në rrugën tonë të dytë, në atë rrugë të mbushur me dritë, ne përjetuam një gjendje rehatie e qetësie në të cilën jeta u bë një burim kënaqësie, dhimbjet u bënë gëzime.

Kështu ne i njohëm ato, shpirti në të gjen qetësi sipas fuqisë së imanit – dhe trupi gjen kënaqësi me kënaqësinë e shpirtit, shpirti merr kënaqësi nëpërmjet ndërgjegjjes.

Një kënaqësi e menjëhershme ndjehet në ndërgjegjje; një parajsë shpirtërore është e pranishme në zemër. Mendimi për të është ta hapësh atë.

Ndërsa ndërgjegjja është ajo e cila e shfaq atë. Tani aq sa të jetë zemra e zgjuar, dhe aq sa nxitet ndërgjegjja dhe vetëdija e shpirtit, aq shtohet ëndja dhe kënaqësia, zjarri shndërrohet në dritë dhe dimri i saj në verë.

Dhe kështu dyert e Parajsës hapen në ndërgjegje, dynjaja bëhet si një Parajsë e gjërë. Brenda saj shpirtërat tonë fluturojnë, duke u ngritur si balona, duke u lutur e duke u falur.

O shoku im i dashur bashkudhëtar! Lamtumirë për tani. Le të bëjmë një lutje së bashku, atëherë ne do të ndahemi për t'u takuar përsëri!

اَللّٰهُمَّ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ آمِينَ

O Zot! Na drejto në rrugën e drejtë. Amin!

* * *

NJË PËRGJIGJE NDAJ KISHËS ANGLIKANE [708]

Një ditë, si një dredhi, një armik i pamëshirshëm i Islamit, një politikan tinëzar, një prift i dyshimtë i cili dëshironte të kacagjelohej, të kamarosej e të shesë mend, na pyeti ne për katër gjëra në formë mohimi në një kohë të tmerrshme kur shteti i tij i kishte kthetrat në grykën tonë; në gëzimin e tij për fatkeqësinë tonë, ai donte që përgjigjja të ishte me gjashtëqind fjalë.

Një përgjigjje ishte e nevojshme si një shuplakë në fytyrën e gëzimit të tij, në dredhitë e tij dhe në mohimin e tij, si një pështyrje në fytyrën e tij, për ta heshtur atë. Unë nuk do t'i adresohem atij. Unë kam përgjigjjen e mëposhtme për një dashurues të së vërtetës.

Ai së pari pyeti: **"Cila është feja e Muhammedit a.s.m.."**

Unë iu përgjigja: Është Kur'ani. Qëllimet themelore të Kur'anit janë gjashtë shtyllat e imanit dhe pesë shtyllat e Islamit.

Në të dytën, ai pyeti, çfarë i ka dhënë ai jetës dhe mendimit?" Unë iu përgjigja: Mendimit, vërtetimin e Unitetit Hyjnor, jetës, maturinë dhe rrugën e drejtë. Dëshmitarët e mi për këtë janë:

فَاسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ ۞ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ

"Qëndro pra i palëkundur (në rrugën e drejtë) ashtu siç je urdhëruar."[709]
"Thuaj: Ai është All-llahu, Një dhe i Vetëm."[710]

Në të tretën, ai tha: Si i kuron ai mizoritë dhe konfliktet aktuale?"

Unë iu përgjigja: Me ndalimin e kamatës dhe me detyrimin e dhënies së zekatit. Dëshmitarët e mi për këtë janë këto:

---

[708] Njëqind herë mashaall-llah kësaj përgjigjeje.

[709] Kur'an, 11: 112

[710] Kur'an, 112: 1

يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبَوا *"All-llahu do ta shkatërrojë kamatën dhe do të shtojë sadekanë -lëmoshën."*[711]

وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَوا ۞ وَاَقِيمُوا الصَّلَوةَ وَآتُوا الزَكَوةَ

"All-llahu ka lejuar tregtinë dhe ka ndaluar kamatën."[712] *"Dhe falni namazin, dhe jepni zekatin."*[713]

Në të katërtën, ai pyeti: Si i shikon ai revolucionet njerëzore?"

Unë iu përgjigja: puna dhe përpjekja, janë themelore; pasuria e njerëzimit nuk duhet të grumbullohet e të fshihet në duart e tiranëve. Dëshmitarët e mi për këtë janë këto:

لَيْسَ لِلاِنْسَانِ اِلاَّ مَا سَعَى ۞ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلاَ يُنْفِقُونَهَا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ

"Dhe që njeriu s'mund të ketë tjetër veçse atë që ai bën (të mirë ose të keqe)."[714] *"Dhe atyre që grumbullojnë arin e argjendin dhe nuk e shpenzojnë në udhën e All-llahut, jepu sihariq për dënim pikëllues."*[715]

* * *

[711] Kur'an, 2: 276
[712] Kur'an, 2: 275
[713] Kur'an, 2: 43
[714] Kur'an, 53: 39
[715] Kur'an, 9: 34

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

يَا اَللّٰهُ يَا رَحْمنُ يَا رَحِيمُ

يَا فَرْدُ يَا حَىُّ يَا قَيُّومُ يَا حَكَمُ يَا عَدْلُ يَا قُدُّوسُ

O All-llah! O i Gjithëmëshirshëm, o Mëshirëplotë, o i Vetëm! O i Gjallë i Përjetshëm! O Vetekzistues i përhershëm! O Gjykues! O i Drejtë! O i Shenjtë!

Për hir të Emrit Tënd më të Madh dhe në nderim të Kuranit të shpjegimit të mrekullueshëm, dhe në nderim të Profetit Tënd më të nderuar a.s.m., jepu lumturi të përhershme në Xhennetin Firdeus botuesve të këtij libri dhe atyre që i ndihmojnë ata. Amin!

Dhe jepu atyre sukses të pafundmë në shërbimin e besimit dhe të Kur'anit. Amin! Dhe për secilën Fjalë të koleksionit të 'Fjalëve' shkruaju njëmijë merita në librat e punëve të tyre të mira. Amin! Dhe jepu atyre këmbëngulje, vazhdimësi dhe sinqeritet në botimin e Risale-i Nurit. Amin.

O më i Mëshirshmi i mëshiruesve! Jepu lumturi si në këtë botë ashtu edhe në tjetrën të gjithë studentëve të Risale-i Nurit. Amin!

Mbroji ata nga e keqja e shejtanëve midis xhindëve dhe njerëzve. Amin.

Dhe fali gjynahet e këtij Saidi të pafuqishëm e të mjerë. Amin!

Në Emrin e të gjithë studentëve të Risale-i Nurit.

Said Nursi